

คู่มือการประชุมวิชาการระดับชาติ
ราชภัฏหมู่บ้านจอมบึงวิจัย ครั้งที่ 1

“สร้างสรรค์ภูมิปัญญา เพื่อพัฒนาสู่อาเซียน”

สถาบันวิจัยและพัฒนา
มหาวิทยาลัยราชภัฏหมู่บ้านจอมบึง

คำนำ

สถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏหมู่บ้านจอมบึง ได้จัดการประชุมวิชาการระดับชาติ ราชภัฏหมู่บ้านจอมบึงวิจัย ครั้งที่ 1 “สร้างสรรค์ภูมิปัญญา เพื่อพัฒนาสู่อาเซียน” ในวันที่ 1 มีนาคม พ.ศ. 2556 เพื่อเปิดโอกาสให้คณาจารย์ นักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา นักวิจัย และผู้ที่สนใจได้นำเสนอ ผลงานวิจัยที่ดีและมีคุณภาพ เป็นการสร้างเครือข่ายของการวิจัย เพื่อให้เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และ ประสพการณ์ของการทำงานวิจัย

การจัดประชุมวิชาการเพื่อนำเสนอผลงานวิจัยครั้งนี้เป็นการจัดครั้งแรกของมหาวิทยาลัยราชภัฏหมู่บ้านจอมบึง โดยจัดให้มีการนำเสนอผลงานวิจัยสาขาวิศวกรรมศาสตร์และวัสดุศาสตร์ บริหาร การศึกษา การศึกษา มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ และบริหารธุรกิจ ทั้งในภาคบรรยายและโปสเตอร์ มีการจัดแสดงนิทรรศการผลงานวิจัยของอาจารย์ และมีการแสดงปาฐกถาพิเศษเรื่อง ประชาคมอาเซียน กับวาระงานวิจัย โดยศาสตราจารย์ นพ. สมพล พงศ์ไทย

สถาบันวิจัยและพัฒนา ได้รวบรวมบทความวิจัยของผู้นำเสนอผลงานวิจัยทั้งภาคบรรยายและ ภาคโปสเตอร์ไว้ในรายงานสืบเนื่องจากการประชุมวิชาการ (Proceeding) ทั้งในรูปแบบเอกสาร แผ่นซีดี และเว็บไซต์ เพื่อเผยแพร่ผลงานวิจัยไปสู่สาธารณชนอย่างทั่วถึงและกว้างขวาง สถาบันวิจัยและพัฒนา หวังเป็นอย่างยิ่งว่า รายงานสืบเนื่องจากการประชุมวิชาการนี้จะเป็นประโยชน์ต่อคณาจารย์ นักวิชาการ นักวิจัย และผู้ที่สนใจทั่วไปและนำไปพัฒนางานวิจัยที่เกี่ยวข้องต่อไป

สถาบันวิจัยและพัฒนาขอขอบพระคุณอธิการบดีที่ให้เกียรติเป็นประธานในพิธีเปิดการประชุม วิชาการ ขอขอบพระคุณ ศาสตราจารย์ นพ. สมพล พงศ์ไทย อธิการบดีมหาวิทยาลัยบูรพา ที่ให้เกียรติ แสดงปาฐกถาพิเศษเรื่อง ประชาคมอาเซียนกับวาระงานวิจัย ขอขอบคุณผู้บริหารและคณาจารย์จากคณะ ต่าง ๆ ในมหาวิทยาลัยที่ให้ความร่วมมือในการดำเนินงานจนสำเร็จลุล่วงด้วยดี ตลอดจนผู้ทรงคุณวุฒิที่ ร่วมเป็นผู้พิจารณาคัดเลือกผลงานวิจัย และเจ้าหน้าที่ของสถาบันวิจัยและพัฒนาทุกคนที่ร่วมมือร่วมใจ ปฏิบัติงานจนบรรลุผลตามวัตถุประสงค์ นอกจากนี้ขอขอบคุณผู้สนับสนุนการจัดงานทุกท่านและหวังเป็น อย่างยิ่งว่าจะได้ร่วมมือกันพัฒนาการทำวิจัยของคณาจารย์และนักศึกษาของมหาวิทยาลัยให้ก้าวหน้าและ พัฒนาต่อไป

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ชญาพร โพชัยสุวรรณค์)
ผู้อำนวยการสถาบันวิจัยและพัฒนา
มหาวิทยาลัยราชภัฏหมู่บ้านจอมบึง

รายชื่อผู้ทรงคุณวุฒิภายนอกมหาวิทยาลัยราชภัฏหมู่บ้านจอมบึง

พิจารณาบทความวิจัยฉบับสมบูรณ์ เพื่อการตีพิมพ์เผยแพร่ลงในรายงานสืบเนื่องจากการประชุม
วิชาการราชภัฏหมู่บ้านจอมบึงวิจัย ครั้งที่ 1

รองศาสตราจารย์ ดร. โยธิน แสงวงดี
รองศาสตราจารย์ ดร. โกศล มีคุณ
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. เจนศักดิ์ เอกบุรณะวัฒน์
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. พงษ์นาถ นาถวรานันต์
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. จักรพงษ์ แก้วขาว
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ต่อศักดิ์ ซอแก้ว
อาจารย์ ดร. วิจิตร สุพินิจ
อาจารย์ ดร. จันทนา นนทิกกร
อาจารย์ ดร. วรรณรัตน์ วัฒนานิมิตกุล
อาจารย์ ดร. บุญอยู่ ขอพรประเสริฐ
อาจารย์ ดร. พัชรศักดิ์ อาลัย
อาจารย์ ดร. โกมล ไพศาล
อาจารย์ ดร. สุริยะ ชมศรีเมฆ

รายชื่อผู้ทรงคุณวุฒิภายในมหาวิทยาลัยราชภัฏหมู่บ้านจอมบึง

พิจารณาบทความวิจัยฉบับสมบูรณ์ เพื่อการตีพิมพ์เผยแพร่ลงในรายงานสืบเนื่องจากการประชุม
วิชาการราชภัฏหมู่บ้านจอมบึงวิจัย ครั้งที่ 1

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ชาญชัย ยมดิษฐ์
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ชัยฤทธิ์ ศิลาเดช
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. วนิดา ตรีสวัสดิ์
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. อีร์ศักดิ์ แสงสัมฤทธิ์
อาจารย์ ดร. ชัชวาล แอรัมย์หล้า
อาจารย์ ดร. พนารัตน์ แสงวิจิตร
อาจารย์ ดร. เกศินี โสขุมมา
ผู้ช่วยศาสตราจารย์อรรถพล อูสายพันธ์
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ว่าที่ร้อยตรีปัญญา คามิศักดิ์
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ชฎาพร โพคัยสุวรรณค์
อาจารย์ทรงเกียรติ อิงคามระธร

กำหนดการ
การประชุมวิชาการระดับชาติราชภัฏหมู่บ้านจอมบึงวิจัย ครั้งที่ 1
“สร้างสรรค์ภูมิปัญญา เพื่อพัฒนาสู่อาเซียน”
วันศุกร์ที่ 1 มีนาคม พ.ศ. 2556

ณ อาคารศูนย์ภาษาและศูนย์คอมพิวเตอร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏหมู่บ้านจอมบึง

เวลา	รายการ	กิจกรรม
08.00 – 08.30 น.	ลงทะเบียน (ชั้น 1 อาคารศูนย์ภาษาฯ)	• การนำเสนอผลงานวิจัย
08.00 – 16.00 น.	นิทรรศการผลงานวิจัยของอาจารย์ (ชั้น 1)	ภาคบรรยาย
08.30 – 09.00 น.	พิธีเปิดโดยอธิการบดี (ห้องประชุม ชั้น 4)	
09.00 – 11.00 น.	ปาฐกถาพิเศษเรื่อง “ประชาคมอาเซียนกับการวิจัย” โดย ศ.นพ.สมพล พงศ์ไทย อธิการบดีมหาวิทยาลัยบูรพา	• การนำเสนอผลงานวิจัยภาคโปสเตอร์ • ปาฐกถาพิเศษ
11.00 – 11.30 น.	นำเสนอการจัดการเรียนการสอนแบบผสมผสาน โดย ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วิวรรธน์ จันทร์เทพย์ (ห้องประชุม ชั้น 4)	• การนำเสนอการจัดการเรียนการสอนด้วยวิธีการแบบผสมผสาน
11.00 – 12.00 น.	นำเสนอผลงานวิจัยภาคบรรยาย (ห้อง training room 1-5 ชั้น 3 อาคารศูนย์ภาษาฯ) - สาขาการศึกษา - สาขาบริหารการศึกษา - สาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ - สาขาวิทยาศาสตร์ - สาขาวิศวกรรมศาสตร์และวัสดุศาสตร์	• นิทรรศการผลงานวิจัยของอาจารย์
11.00 – 17.00 น.	นำเสนอผลงานวิจัยภาคโปสเตอร์ (บริเวณหน้าห้องประชุม ชั้น 4)	
12.00 – 13.00 น.	รับประทานอาหารกลางวัน (ชั้น 2 อาคารศูนย์ภาษาฯ)	
13.00 – 17.00 น.	นำเสนอผลงานวิจัยภาคบรรยาย (ห้อง training room 1-5 ชั้น 3 อาคารศูนย์ภาษาฯ) - สาขาการศึกษา - สาขาบริหารการศึกษา - สาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ - สาขาวิทยาศาสตร์ - สาขาวิศวกรรมศาสตร์	

หมายเหตุ : รับประทานอาหารเครื่องดื่ม/อาหารว่าง เวลา 10.30 – 10.45 น. , 14.30 – 14.45 น.
ชั้น 2 อาคารศูนย์ภาษาฯ

สารบัญ

	หน้า
สารจากอธิการบดี	(1)
คำนำ	(2)
รายชื่อผู้ทรงคุณวุฒิ	(3)
กำหนดการ	(4)
สารบัญ	(5)
การนำเสนอผลงานวิจัยภาคบรรยาย	1
สาขาวิศวกรรมศาสตร์และวัสดุศาสตร์	
การออกแบบเครื่องป้องกันไฟกระชากสำหรับระบบไฟฟ้า 1 เฟส 220 โวลต์ 50 เฮิร์ตซ์ โดยใช้โปรแกรมวิเคราะห์ทางไฟฟ้า	
ราเชณ คณณะนา	1
การเตือนภัยดินถล่มในพื้นที่ภูเขาภาคใต้ของประเทศไทยโดยใช้ปริมาณน้ำฝนวิกฤต	
สันติ ไทยยืนวงษ์, ภูเบศร หนูทิมทอง, วิทวัส เดชมาก	9
การออกแบบและพัฒนาท่อเวิร์ทเท็กซ์ประสิทธิภาพสูงสำหรับงานกลึงในอุตสาหกรรมการผลิต	
วสันต์ นาคเสนีย์	17
ผลของระยะห่างระหว่างวัสดุรองรับกับเป้าสารเคลือบต่อโครงสร้างของฟิล์มบางไทเทเนียม	
ออกไซด์ที่เคลือบด้วยวิธีดีซีรีแอคทีฟสปัตเตอร์ริง	
พัชรี ภักดีเสนาหา, รุ่งทิวา อยู่สุวรรณ, อารีรัตน์ สมหวังสกุล, นิรันดร์ วิทิตอนันต์,	
อดิศร บุณณวงศ์, สุรสิงห์ ไชยคุณ	27
การเตรียมและศึกษาลักษณะเฉพาะของฟิล์มบางเซอร์โคเนียมไนไตรด์เคลือบด้วยวิธี	
รีแอคทีฟดีซีแมกนีตรอนสปัตเตอร์ริง	
รุ่งทิวา อยู่สุวรรณ, พชรี ภักดีเสนาหา, อารีรัตน์ สมหวังสกุล, นิรันดร์ วิทิตอนันต์,	
อดิศร บุณณวงศ์, อรรถพล เขยสุภเกตุ, สุรสิงห์ ไชยคุณ	34
สาขาบริหารการศึกษา	
ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาตามความคิดเห็นของครูสังกัดสำนักงาน	
เขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานราธิวาส	
ชาลีฮะห์ ดะเซ็ง	44
ความพึงพอใจของครูต่อสภาพการปฏิบัติงานของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขต	
พื้นที่การศึกษาประถมศึกษาในจังหวัดนราธิวาส	
คอดีเยาะ ยูโซ๊ะ	52
สมรรถนะการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา	
ประถมศึกษาในจังหวัดนราธิวาส	
วันอาอีซะฮ์ ฮายีเต๊ะ	58

สารบัญ (ต่อ)

ความสัมพันธ์ระหว่างสมรรถนะของผู้บริหารกับประสิทธิภาพในการบริหารงานของผู้บริหาร สถานศึกษาระดับประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากาญจนบุรี ชาติกุลพล สมยาภักดิ์, จุมพจน์ วณิชกุล, สุริยงค์ ชวนชัยน	66
การปฏิบัติตามแนวทางโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานต่อทัศนคติของครูในสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาระดับศึกษานราธิวาส อัครีดา ยูโซะ	76
การบริหารสถานศึกษาโดยใช้หลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารตามความคิดเห็นของข้าราชการ ครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาระดับศึกษาในจังหวัดนราธิวาส รอชีตะ เอ็ง, จรุงณี แก้วเอี่ยม	83
ความพึงพอใจของประชาชนต่อการให้บริการขององค์การบริหารส่วนตำบลโนนหอม อำเภอ เมืองสกลนคร จังหวัดสกลนคร จักรินทร์ พรหมดิเรก	92
ปัจจัยที่มีผลต่อการได้รับการพิจารณาความดีความชอบของข้าราชการตำรวจตระเวน ชายแดนที่ 23 อำเภอเมือง จังหวัดสกลนคร ฤทธิพร อมรตารรัตน์	99
ปัจจัยที่ส่งผลต่อการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาระดับศึกษาเพชรบุรี เขต 2 เปรมศิริ เนื้อเย็น	108
ความสัมพันธ์ระหว่างแรงจูงใจในการทำงานกับคุณภาพชีวิตในการทำงานของพนักงานใน โรงงานอุตสาหกรรมสิ่งทอ จังหวัดเพชรบุรี จุนจิตร ชูสุจิเรช	115
ความสัมพันธ์ระหว่างความพึงพอใจในงานและแรงสนับสนุนของเพื่อนร่วมงานของชาวเกาหลี ที่ทำงานในประเทศไทย ฐานิช ภูศรี	123
ความปลอดภัยในการทำงานของพนักงานบริษัทอุตสาหกรรมกระดาษคราฟท์ไทยจำกัด อำเภอดำม่วง จังหวัดกาญจนบุรี สามารถ พวงขจร	129
สาขาการศึกษา	
การประยุกต์ใช้วิธีไวโกรม์เพื่อจัดลำดับคณนะตามผลการเตรียมความพร้อมในการเข้าสู่ประชาคม อาเซียน: กรณีศึกษามหาวิทยาลัยรัฐแห่งหนึ่ง เทอดธิดา ทิพย์รัตน์, ทองพูล ทาสีเพชร	136
การวิเคราะห์ตัวบ่งชี้क्रमวยไทยอาชีพ วีรพล วิเศษศิลป์, ชาญชัย ยมดิษฐ์	143
การพัฒนาแบบการจัดการเรียนรู้เชิงประสบการณ์เพื่อสร้างเสริมสุขภาวะสำหรับนักศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏ กิตติคม คาวีรัตน์, มาเรียม นิลพันธุ์	152

สารบัญ (ต่อ)

การวิจัยการสร้างหลักสูตรสมรรถนะครูมวยไทยเพื่อรับใบอนุญาตประกอบวิชาชีพ ชาญชัย ยมดิษฐ์	162
องค์ประกอบสมรรถนะครูมวยไทย ชาญชัย ยมดิษฐ์	169
การศึกษาความสามารถในการอ่านและการเขียนบทคัดย่อวิทยานิพนธ์ ของนักศึกษาระดับ บัณฑิตศึกษาศาखाวิชาการสอนภาษาอังกฤษในฐานะภาษาต่างประเทศ รุ่นที่ 7 คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏหมู่บ้านจอมบึงด้วยวิธีการสอนตามแนวทฤษฎี การสอน ภาษาแบบบูรณาการ โดยใช้อรรถลักษณะของบทคัดย่อวิทยานิพนธ์ สงวนศรี โทโรค	180
การพัฒนาบทเรียนออนไลน์เรื่องหลักการเขียนโปรแกรมคอมพิวเตอร์สำหรับนักศึกษา ปริญญาตรี คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี กนกรัตน์ จิรสังจานุกูล, ปรัชญนันท์ นิลสุข, จันทร์เพ็ญ งามพรม	189
การศึกษาสภาพปัญหาและแนวทางการเตรียมความพร้อมนักศึกษาคณะเทคโนโลยี สารสนเทศ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม อภิชาติ เหล็กดี	198
สมรรถนะไอซีทีสำหรับคณาจารย์ของสถาบันการพลศึกษา กนก อ้นถาวร, สุรศักดิ์ มั่งสิงห์	207
ปัจจัยเชิงสาเหตุที่ส่งผลต่อความคิดสร้างสรรค์ทางวิทยาศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา ปีที่ 1 โรงเรียนในสังกัดเทศบาล จังหวัดราชบุรี สิริพร พัวเจริญ	213
การพัฒนาแบบทดสอบวัดความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณสำหรับนักเรียน ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสมุทรสงคราม สุธี เสมอจิตร	219
การจัดการความรู้ในวิชาสังคมวิทยาชนบทและเมือง : ศึกษากรณีนักศึกษาภาคปกติ ชั้นปีที่ 1 สาขาวิชาการพัฒนาชุมชน ณรัชชอร์ ศรีทอง	230
การพัฒนารูปแบบการเรียนรู้แบบผสมผสานด้วยการเรียนรู้ร่วมกันเป็นทีมเพื่อพัฒนาทักษะ การคิดวิเคราะห์ วิวรรธน์ จันท์เทพย์	238
การจัดการเรียนการสอนดนตรีไทยในระดับมัธยมศึกษาตอนต้นในเขตอำเภอจอมบึง จังหวัดราชบุรี ไตรตรีงษ์ พลอยม่วง	253
สาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ การศึกษาระดับความรู้เกี่ยวกับทศชาติชาดกและทศบาภิรมี อำพล บุคดาสาร, ธเนศ ตั้งจิตเจริญเลิศ	261

สารบัญ (ต่อ)

ผลการใช้กิจกรรมฝึกโยนิโสมนสิการแบบอริยสัจ 4 (ญาณ 3 อากาโร 12) ในการพัฒนากระบวนการในการแก้ปัญหาของนักศึกษาชั้นปีที่ 1 มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร ศุภกาญจน์ วิชาชาติ	266
กลวิธีการล้อเลียนในสัทวาบอภท ธีรวัฒน์ กล่าวเกลี้ยง	275
บั้งไฟเหินอน บันทึกรื้อฟื้นคนไทยช่างที่เชื่อมโยงโลกวิญญูญาณและพิธีกรรม “เสนเหินอน” บุญยจรรย์ สรสีสม	285
ผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยวเชิงศาสนา โบราณสถาน และวัฒนธรรมจังหวัดราชบุรี สัจจา ไกรศรรัตน์, วนิดา ตรีสวัสดิ์, ทศนีย์ นาคเสนีย์	293
ภูมิปัญญากระบวนการทอและลวดลายผ้าทอกะเหรี่ยงจังหวัดราชบุรี ปรียาพร บุชบา	301
แนวทางการฟื้นฟูภูมิปัญญาการย้อมสีของผ้าทอกะเหรี่ยงจังหวัดราชบุรี ปรียาพร บุชบา	311
แนวทางในการอนุรักษ์ภูมิปัญญาด้านการแพทย์พื้นบ้านของกะเหรี่ยงราชบุรี อรุรรัตน์ วงศ์ศิลป์	321
การศึกษาวิจัยเรื่องภูมิปัญญาท้องถิ่นประเภทเครื่องจักสาน :กรณีศึกษาจักสานอาสา บ้านโพหัก อำเภอบางแพ จังหวัดราชบุรี เบญจมา ลีชิตยงวรา	327
การเสริมสร้างสุขภาพผู้สูงอายุอย่างยั่งยืนด้วยกิจกรรมกลุ่มไม้พลอง นงลักษณ์ เพิ่มชาติ, ราตรี คงละออ, เสรี เพิ่มชาติ	335
วิถีชีวิตของผู้สูงอายุชาวไทย-ยวนในจังหวัดราชบุรี ภัคพิชา แก่นเพ็ชร์	344
สาขาวิชาบริหารธุรกิจ	
การศึกษารูปแบบของการกระจายรายได้ที่เกิดจากการท่องเที่ยวสู่ชุมชน อำเภอสวนผึ้ง จังหวัดราชบุรี ทศนีย์ นาคเสนีย์	354
การวิเคราะห์ทางการเงินของการลงทุนปลูกสร้างสวนไม้รวมของเกษตรกรในอำเภोजอมบึง จังหวัดราชบุรี ณัฐณิชา พุ่มพิพัฒน์	362
กลยุทธ์ส่งเสริมศูนย์ท่องเที่ยวเกษตรเชิงอนุรักษ์บ้านบางพลับ จังหวัดสมุทรสงคราม กัญญานันต์ แก้วรักษา	374
การศึกษาความเหมาะสมเกณฑ์จำกัดอำนาจซื้อนักลงทุนรายย่อยของตลาดหลักทรัพย์ แห่งประเทศไทย ชิษณุ พงษ์พานิช, ภัทรกิตต์ เนตินิยม	383

สารบัญ (ต่อ)

รูปแบบการจัดการเทคโนโลยีของปราชญ์ชาวบ้านตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อ การท่องเที่ยวเชิงเกษตรที่ยั่งยืน	392
อิทธิพลของปัจจัยภูมิหลัง การมุ่งประกอบการ และเครือข่ายทางสังคมต่อความสำเร็จ ทางธุรกิจของผู้ประกอบการจังหวัดราชบุรี	404
ขวัญปลัสสร จานทอง	
การนำเสนอผลงานวิจัยภาคโปสเตอร์	
สาขาการศึกษา	
การพัฒนาคู่มือชุดฝึกอบรมด้านคุณธรรมสำหรับเด็กและเยาวชนหญิงในศูนย์ฝึกและอบรม เด็กและเยาวชน เขต 2 จังหวัดราชบุรี	
วรลักษณ์ กลัดแก้ว	411
ปัจจัยที่มีผลต่อการพัฒนางานวิจัยระดับปริญญาโท	
ปรเมษฐ์ กฤตลักษณ์	418
ผลของการนวดด้วยน้ำมันต่างชนิดที่มีต่อสมรรถภาพทางกายของนักมวยไทย	
สำราญ สุขแสวง	427
สาขาบริหารการศึกษา	
ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับทัศนคติต่อการทำประกันภัยโจรกรรมรถจักรยานยนต์ ของผู้บริโภคในจังหวัดนครปฐม	
พรรณวีร์ เขียวขวัญศรี, ธนินท์รัฐ รัตนพงศ์ภิญโญ	435
การมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษาในการบริหารงานโรงเรียน	
สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 4	
สุรัส ภู่วงษา	443
สาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์	
อาหารพื้นถิ่นชาวไทยเชื้อสายมอญจังหวัดราชบุรีในบริบทของการท่องเที่ยว	
สัจจา ไกรศรรัตน์	450
ภูมิปัญญาการผลิตกะปิสุตำรับอาหารพื้นบ้านกะเหรี่ยง จังหวัดราชบุรี	
วรรณรัตน์ เฉลิมแสนยากร, ครองศักดิ์ ภัคชนกนก, ลักษมี หมั่นศรีธาราม	458
เพลงพื้นบ้านราชบุรี : การสืบสานสู่ลูกหลานและการสื่อสารร่วมสมัย	
อาภรณ์ สุนทรวาท	466
การศึกษาภูมิปัญญาท้องถิ่นราชบุรีเพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืนบนแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง	
อาภรณ์ สุนทรวาท	474

สารบัญ (ต่อ)

คุณภาพชีวิตผู้สูงอายุจังหวัดราชบุรี : แนวทางการพัฒนาผู้สูงอายุ วนิดา ศรีสวัสดิ์	484
แนวทางการพัฒนาการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศให้กับผู้สูงอายุในจังหวัดราชบุรี นาวิณ คงรักษา	491
การพัฒนารูปแบบที่เหมาะสมสำหรับคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในเขตเมืองจังหวัดราชบุรี โดยใช้ครอบครัวเป็นศูนย์กลาง ชฎาพร โปคัยสุวรรณค์	502
สาขาอุตสาหกรรมและการเกษตร	
คุณสมบัติของที่ดินสับปะรดเหลือทิ้งจากอุตสาหกรรมเกษตรท้องถิ่น รพีพรรณ กองตุ้ม, รจนา ศรีทอง	509
การใช้แอลกอฮอล์เพื่อลดปริมาณการใช้เชื้อเพลิงในการผลิตเห็ดภูฏาน นันท์นภัส สุวรรณสินธุ์, วัชรินทร์ กลิ่นงาม, เอกพจน์ ทวีสุข	515
สาขาวิศวกรรมศาสตร์และวัสดุศาสตร์	
การพัฒนาคอนกรีตที่ใช้เศษเซรามิกเป็นวัสดุผสมรวมหยาบ ชรินทร์ นมรักษ์, จรรยา พรหมเฉลิม	524
เคลือบซีเมนต์จากเตาฝังสำหรับอุตสาหกรรมเซรามิกส์ราชบุรี อรนุช จินดาสกุลยนต์, จรรยา พรหมเฉลิม	533

ภาคบรรยาย

การออกแบบเครื่องป้องกันไฟกระชาก สำหรับระบบไฟฟ้า 1 เฟส 220 โวลต์ 50 เฮิรตซ์ โดยใช้โปรแกรมวิเคราะห์ทางไฟฟ้า

Design of Surge Protection Device for Single Phase 220 V 50 Hz by Using Electrical Simulation Program

ราเชณ คณณะนา

สาขาวิชาเทคโนโลยีไฟฟ้า คณะเทคโนโลยีอุตสาหกรรม มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี

บทคัดย่อ

บทความนี้นำเสนอวิธีการออกแบบเครื่องป้องกันไฟกระชากสำหรับระบบไฟฟ้า 1 เฟส 220 โวลต์ โดยใช้โปรแกรมวิเคราะห์ทางไฟฟ้า ซึ่งสามารถลดความเสียหายในกระบวนการออกแบบและสามารถปรับปรุงประสิทธิภาพของวงจรได้ขณะทำการออกแบบ โดยจำลองวงจรเครื่องป้องกันไฟกระชากที่สร้างด้วยวาไรสเตอร์ รุ่น S14K275 และ S20K275 ซึ่งออกแบบให้มีการป้องกันในระบบไฟฟ้าแรงดัน 220 โวลต์ มีพื้นที่ป้องกันภายในอาคาร ตามมาตรฐาน IEEE C62.41 (Cat.B) และใช้แรงดันทดสอบที่ 6 กิโลโวลต์ ลักษณะรูปคลื่น 1.2/50 ไมโครวินาที ซึ่งเมื่อตรวจสอบความถูกต้องของผลการจำลองแบบ โดยเปรียบเทียบกับผลการทดสอบด้วยเครื่องกำเนิดแรงดันอิมพัลส์ พบว่าผลการจำลองแบบสอดคล้องกับผลการทดสอบโดยมีความแตกต่างของแรงดันสำหรับวาไรสเตอร์ รุ่น S14K275 และ S20K275 เท่ากับ 5.52 เปอร์เซ็นต์ และ 7.61 เปอร์เซ็นต์ ตามลำดับ และมีคุณภาพของแรงดันผ่านการป้องกัน อยู่ในเกณฑ์ที่สามารถใช้งานได้ ดังนั้น จึงสามารถใช้โปรแกรมวิเคราะห์ทางไฟฟ้าจำลองแทนการทดสอบเครื่องป้องกันไฟกระชากด้วยเครื่องกำเนิดแรงดันอิมพัลส์ได้โดยสามารถปรับปรุงวงจรการออกแบบได้ตลอดเวลาและลดความสูญเสียที่เกิดจากการทดสอบจริง

Abstract

This paper proposed the design process of Surge Protection Device (SPD) for single phase electrical system 220 V by using electrical simulation program. This method could reduce the damage of the circuit and could improve the circuit efficiency of the design process. The surge protection device circuits were simulated by using MOV (Metal Oxide Varistor) model S14K275 and S20K275 which were designed for protecting the 220 V electrical system in the building according to IEEE C62.41 (Cat.B) standard. The tested voltage was the 6 kV which had the signal waveform of 1.2/50 μ s. The simulated results were compared with the experimental results to validate the simulation. The results showed that the simulation corresponded with the measurement. The voltage difference between the simulation and measurement for MOV model S14K275 and S20K275 were 5.52% and 7.61%, respectively. The quality of the residual voltage were in the usable condition. In conclusion, the electrical simulation program could be used to test the SPD instead of the high voltage impulse generator. The designed circuit can be improved all the time and the cost of the practical test could be reduced.

คำสำคัญ : อุปกรณ์ป้องกันไฟกระชาก, แรงดันเกินเสิร์จ, โปรแกรม ATP-EMTP

Keywords : surge protection device, surge overvoltage, ATP-EMTP program

บทนำ

ฟ้าผ่าเป็นปรากฏการณ์ธรรมชาติที่สร้างความเสียหายให้กับระบบส่งจ่ายอุปกรณ์ไฟฟ้าและอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ รวมถึงระบบเครือข่ายคอมพิวเตอร์ ทั้งทางตรงและทางอ้อม ซึ่งความรุนแรงของความเสียหายขึ้นอยู่กับระยะทางจากตำแหน่งที่เกิดฟ้าผ่าขึ้นในแต่ละครั้ง เครื่องป้องกันไฟกระชาก (Surge Protection Device: SPD) เป็นอุปกรณ์สำหรับจำกัดแรงดันเกินทรานเซียนท์และการกระจายของกระแสเสิร์จ ซึ่งเป็นผลจากการเกิดฟ้าผ่าหรือการเกิดแรงดันเกินจากการสวิตช์ และการเกิดฟอลต์ในระบบไฟฟ้า เครื่องป้องกันไฟกระชากมีความไวในการตรวจจับแรงดันและกระแสผิดปรกติได้เร็วกว่าอุปกรณ์ตัดวงจร (Circuit Breaker) ทั่วไปการออกแบบและการทดสอบการทำงานตามมาตรฐานของเครื่องป้องกันไฟกระชากใช้การทดสอบโดยเครื่องกำเนิดสัญญาณอิมพัลส์แรงดันสูง ซึ่งหากมีความผิดพลาดในการออกแบบจะทำให้อุปกรณ์ที่ทดสอบเกิดความเสียหายได้ การใช้โปรแกรมวิเคราะห์ทางไฟฟ้าซึ่งจำลองการทดสอบอุปกรณ์ป้องกันไฟกระชากแทนการทดสอบจากเครื่องกำเนิดแรงดันอิมพัลส์จึงสามารถช่วยลดความสูญเสียเนื่องจากความผิดพลาดในการออกแบบได้ และยังสามารถแก้ไขและปรับปรุงวงจรการทำงานของอุปกรณ์ป้องกันเสิร์จได้ตลอดเวลาในระหว่างการออกแบบ ด้วยเหตุผลดังกล่าว ผู้วิจัยจึงนำเสนอวิธีการจำลองการทดสอบการทำงานของเครื่องป้องกันไฟกระชากด้วยโปรแกรมวิเคราะห์ทางไฟฟ้า เพื่อลดความเสียหายและเพิ่มประสิทธิภาพในการออกแบบเครื่องป้องกันไฟกระชากก่อนนำไปทดสอบด้วยขนาดแรงดันและรูปคลื่นมาตรฐานจากเครื่องกำเนิดสัญญาณอิมพัลส์แรงดันสูงจริงต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อออกแบบและจำลองการทำงานวงจรป้องกันไฟกระชากด้วยโปรแกรมวิเคราะห์ทางไฟฟ้า
2. เพื่อทำการเปรียบเทียบผลของแรงดันการป้องกันไฟกระชากระหว่างการจำลองการทำงานของวงจรป้องกันไฟกระชากด้วยโปรแกรมวิเคราะห์ทางไฟฟ้า และการทดสอบโดยเครื่องกำเนิดแรงดันอิมพัลส์

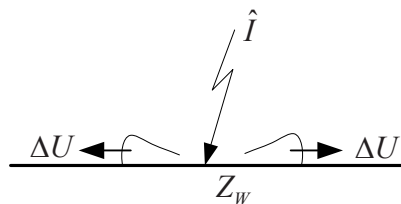
ทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

1. แรงดันเกินเสิร์จ

แรงดันเกินเสิร์จ (Surge Overvoltage) หมายถึง แรงดันทรานเซียนท์หรือแรงดันเกินชั่วขณะที่เกิดขึ้นในระบบ มีผลมาจากกระแสเสิร์จที่เกิดการระบายประจุจากบรรยากาศหรือเกิดการเหนี่ยวนำหรือเกิดจากการสวิตช์หรือเกิดจากความผิดปรกติภายในระบบไฟฟ้าเอง [1]แรงดันเกินเสิร์จในระบบไฟฟ้าเกิดขึ้นได้จากหลายสาเหตุ โดยส่วนใหญ่มาจากสาเหตุหลัก 2 ประการคือ การเกิดฟ้าผ่าซึ่งถือว่าการเกิดแรงดันเกินจากภายนอก (External Overvoltage) และการเกิดจากการสวิตช์ในช่วงสั้นๆ ซึ่งเป็นสาเหตุของการเกิดแรงดันเกินภายในระบบ (Internal Overvoltage)[7]

1.1 แรงดันเกินเสิร์จจากฟ้าผ่า

แรงดันเกินจากฟ้าผ่าสามารถเกิดได้ทั้งทางตรงและทางอ้อมจากการเหนี่ยวนำ โดยขนาดแรงดันเกินจากฟ้าผ่าโดยตรงสามารถหาได้จากการพิจารณารูปคลื่นของแรงดันเกินเนื่องจากการเกิดฟ้าผ่าซึ่งสามารถคำนวณจากทฤษฎีคลื่นจร (Traveling Wave Theory) และทฤษฎีของวงจร RLC โดยลักษณะของแรงดันเกินอิมพัลส์รูปคลื่นฟ้าผ่า (Lightning Impulse Voltage) มีช่วงหน้าคลื่นของแรงดันเริ่มต้นตั้งแต่ศูนย์จนถึงค่ายอดซึ่งมีระยะเวลา 1-2 μs และช่วงหางคลื่นแรงดันจะลดลงเหลือครึ่งหนึ่งของค่ายอดในเวลา 40-60 μs [2] แรงดันเกินจากฟ้าผ่าที่เกิดขึ้นในสายส่งไฟฟ้าหาได้จาก

รูปที่ 1 กระแสฟ้าผ่าลงบนสายส่ง

$$\Delta U = \hat{I} \frac{Z_W}{2} \quad (1)$$

เมื่อ $Z_W = \sqrt{\frac{L}{C}}$ มีค่าประมาณ 200-600 โอห์ม [3]

1.2 แรงดันเกินเสิร์จสวิตช์

แรงดันเกินเสิร์จสวิตช์ (Switching Surge) เกิดจากการปฏิบัติงานในระบบหรือความผิดปกติของระบบเอง เช่น การสับสวิตช์ของสายส่งซึ่งทำให้เกิดออสซิลเลชันจากค่าความเหนี่ยวนำและค่าตัวเก็บประจุในระบบ ซึ่งอาจทำให้เกิดแรงดันเกินได้สูงถึง 2 เท่าของแรงดันที่จ่ายโดยมีความถี่ของการออสซิลเลต คือ

$$f_0 = \frac{1}{2\pi\sqrt{LC}} \quad (2)$$

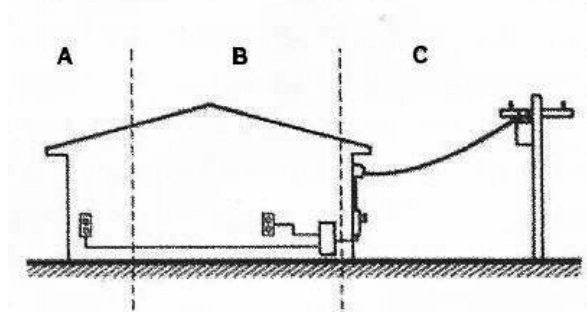
2. พื้นที่การป้องกันแรงดันเสิร์จ

การแบ่งพื้นที่การป้องกันแรงดันเกินเนื่องจากฟ้าผ่าตามมาตรฐาน IEEE C62.41 โดยแบ่งตามบริเวณของระดับความรุนแรงหรือ Categories (Cat.) แบ่งออกเป็น 3 ประเภท คือ

Cat.A หมายถึง บริเวณที่อยู่ห่างจากสายตัวนำเข้าอาคารประมาณ 20 เมตร

Cat.B หมายถึง บริเวณตั้งแต่ตู้จ่ายไฟฟ้า (MDB) เข้าสู่ภายในอาคารประมาณ 10 เมตร

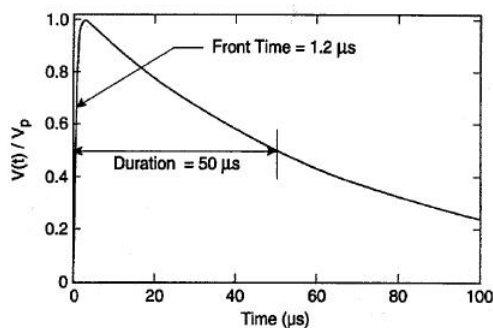
Cat.C หมายถึง บริเวณตั้งแต่สายส่งภายนอกอาคารเข้าสู่อาคารถึงตู้จ่ายไฟฟ้าของอาคาร ดังแสดงในรูปที่ 2

รูปที่ 2 บริเวณพื้นที่ความรุนแรงของแรงดันเกินเสิร์จตามมาตรฐาน IEEE C62.41

3. รูปคลื่นมาตรฐานการทดสอบอุปกรณ์ป้องกันไฟกระชาก

การทดสอบโดยการป้อนสัญญาณรูปคลื่นอิมพัลส์ให้กับอุปกรณ์ป้องกันไฟกระชากตามมาตรฐาน IEEE62.41.2-2002[5] เพื่อทดสอบการทำงานการป้องกันแรงดันเกินเสิร์จ ซึ่งมีลักษณะของรูปคลื่นมาตรฐานการทดสอบ ดังแสดงในรูปที่ 3 คือ มีค่าเวลาไต่ขึ้น (Rise Time) เท่ากับ $1.2 \mu\text{s}$ และ คาบเวลา (Duration Time) ช่วงลงที่ 50 เปอร์เซ็นต์ เท่ากับ $50 \mu\text{s}$

รูปที่ 3 รูปคลื่นมาตรฐานแรงดันเสิร์จสำหรับทดสอบ

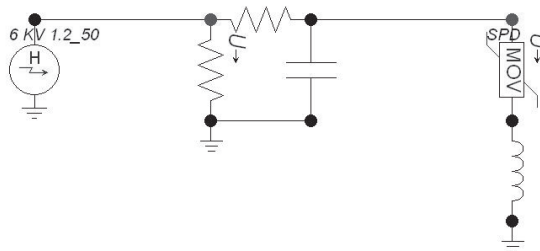
การออกแบบ

อุปกรณ์ป้องกันไฟกระชากในบทความนี้ออกแบบโดยใช้วาริสเตอร์ (Metal Oxide Varistor : MOV) เป็นอุปกรณ์หลักในการป้องกันไฟกระชาก โดยออกแบบให้สามารถป้องกันไฟกระชาก ระหว่างสายไฟ สายนิวทรัลและสายกราวด์ ได้ทั้ง 3 แบบคือ L-G L-N และ N-G โดยแบ่งรายละเอียดของการออกแบบเป็น 2 ส่วน คือ การสร้างแบบจำลองวงจรป้องกันไฟกระชากสำหรับวิเคราะห์โดยใช้โปรแกรม ATP-EMTP และการสร้างวงจรป้องกันไฟกระชากสำหรับการทดสอบจริงโดยใช้เครื่องสร้างสัญญาณอิมพัลส์แรงดันสูง

1. การสร้างแบบจำลองวงจรป้องกันไฟกระชาก

ในการสร้างวงจรที่ใช้ในการจำลองแบบได้ใช้อุปกรณ์และค่าพารามิเตอร์จากอุปกรณ์ทดสอบอิมพัลส์แรงดันสูงที่ใช้ในการทดสอบจริงของ ยี่ห้อ HAEFLY ซึ่งต้องจรรถสอบแบบขั้นเดียว (Single-Stage) ในการจำลองแบบได้แบ่งการกำหนดค่าพารามิเตอร์ออกเป็น 2 ส่วน คือ ส่วนของการกำเนิดสัญญาณแรงดันเกินเสิร์จและส่วนของอุปกรณ์วงจรการทดสอบ ซึ่งมีค่าความต้านทาน ค่าตัวเก็บประจุและค่าความเหนี่ยวนำ เป็นค่าเดียวกับอุปกรณ์ของเครื่องกำเนิดสัญญาณอิมพัลส์แรงดันสูงที่ใช้ทดสอบจริง

แหล่งกำเนิดสัญญาณอิมพัลส์มีขนาดแรงดัน 6 กิโลโวลต์ และมีลักษณะรูปคลื่น 1.2/50 μ s คุณสมบัติของค่าวาริสเตอร์ที่ใช้ในการจำลองแบบได้จากการพิจารณากราฟคุณสมบัติ แรงดัน-กระแส (V-I characteristics)[8] สำหรับค่าความเหนี่ยวนำนั้นเป็นค่าอินดักแตนซ์ของสายตัวนำที่ต่อลงดินโดยต่อจากวาริสเตอร์ด้วยระยะทาง 5 เมตร โดยกำหนดให้ระยะทาง 1 เมตรมีค่าความเหนี่ยวนำเท่ากับ 1 ไมโครเฮนรี่ [6]

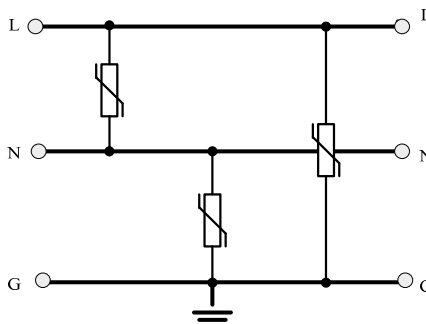

รูปที่ 4 การต่อวงจรเพื่อทดสอบวงจรป้องกันไฟกระชากด้วยการจำลองแบบ

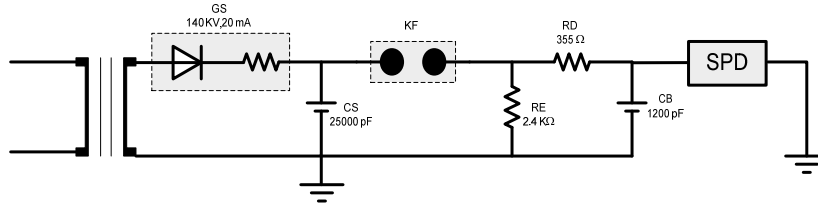
2. การสร้างวงจรป้องกันไฟกระชากสำหรับทดสอบจริง

ในการออกแบบได้พิจารณาถึงบริเวณที่ต้องการป้องกันเป็นหลัก ซึ่งในงานวิจัยนี้ได้กำหนดให้สามารถป้องกันบริเวณที่ที่อยู่ภายในที่พักอาศัย ซึ่งมีขนาดแรงดัน 220 โวลต์ ในระบบ 1 เฟส โดยพิจารณาการป้องกันตามการจัดแบ่งบริเวณของมาตรฐาน IEEE C62.41 ซึ่งต้องการการป้องกันในบริเวณความรุนแรง B หรือ Cat.B

สำหรับอุปกรณ์หลักในการป้องกันแรงดันเกินเสิร์จได้ใช้วาริสเตอร์ รุ่น S20K275 และ S14K275 ซึ่งจะเริ่มตรวจจับแรงดันเกินที่ 275 V(RMS)

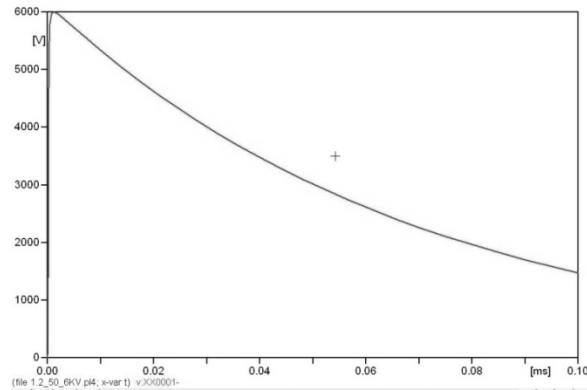
รูปที่ 5 วงจรป้องกันไฟกระชากสำหรับทดสอบจริง

รูปที่ 6 การต่อวงจรเพื่อทดสอบการป้องกันไฟกระชากด้วยเครื่องกำเนิดแรงดันอิมพัลส์ ยี่ห้อ HAEFLY

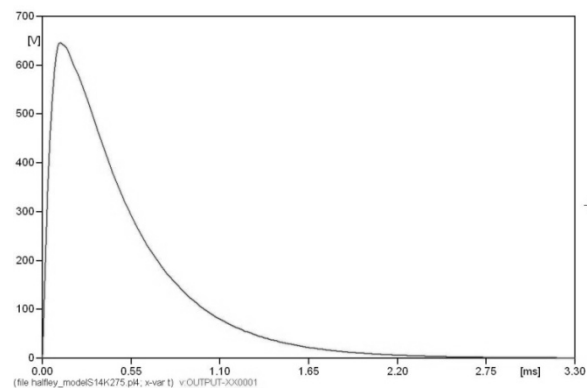
การทดสอบและผล

1. ผลการจำลองแบบโดยใช้โปรแกรม ATP/EMTP

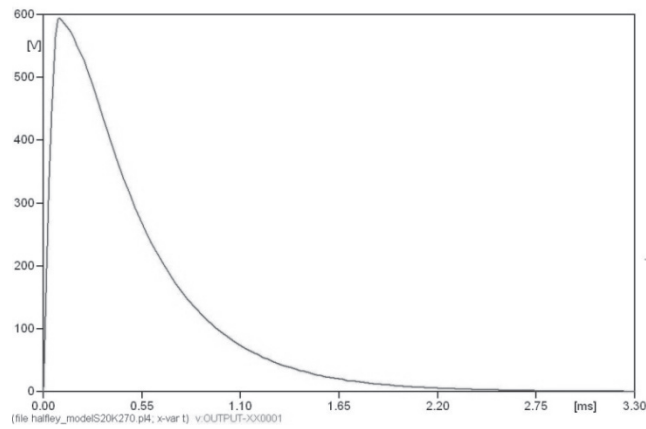

รูปที่ 7 สัญญาณอินพุตจากการจำลองแบบด้วยโปรแกรม ATP-EMTP

จากผลการจำลองแบบในรูปที่ 8 และ รูปที่ 9 พบว่าแอมพลิจูดของแรงดันเอาต์พุตมีค่าเท่ากับ 650 โวลต์ สำหรับวาริสเตอร์ รุ่น S14K275 และ 594 โวลต์ สำหรับ รุ่น S20K275 ซึ่งแสดงความสามารถในการกำจัดแรงดันเกิน เสรีจของอุปกรณ์ป้องกัน โดยระดับแรงดันเกินของวงจรที่สร้างจากวาริสเตอร์ทั้งสองรุ่น มีค่าเวลาในการลดลงเฉลี่ย 2.3 มิลลิวินาที

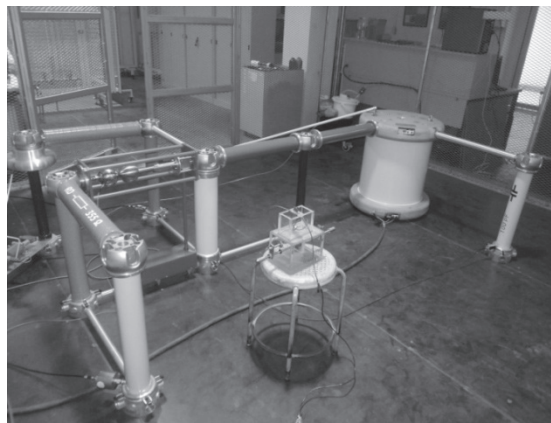
รูปที่ 8 แรงดันผ่านการป้องกันของวาริสเตอร์ รุ่น S14K275

รูปที่ 9 แรงดันผ่านการป้องกันของวาริสเตอร์ รุ่น S20K275

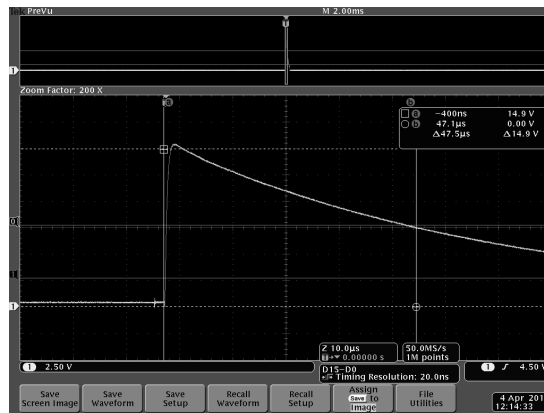
2. การทดสอบจริงโดยเครื่องกำเนิดแรงดันอิมพัลส์

ขนาดแรงดันสำหรับการทดสอบ ได้ใช้ค่าตามมาตรฐาน IEEE C62.41 โดยวงจรป้องกันไฟกระชากที่นำเสนอ ถูกออกแบบเพื่อใช้งานสำหรับการป้องกันในบริเวณ B และมีบริเวณในการป้องกัน (Location Category) คือ B3 ซึ่งมีระดับการป้องกัน (Exposure Level) ในระดับสูง (High) โดยค่าแรงดันทดสอบสำหรับการใช้งานในบริเวณดังกล่าวถูกกำหนดให้มีค่าเท่ากับ 6 kV ตามค่าที่กำหนดไว้ในมาตรฐาน

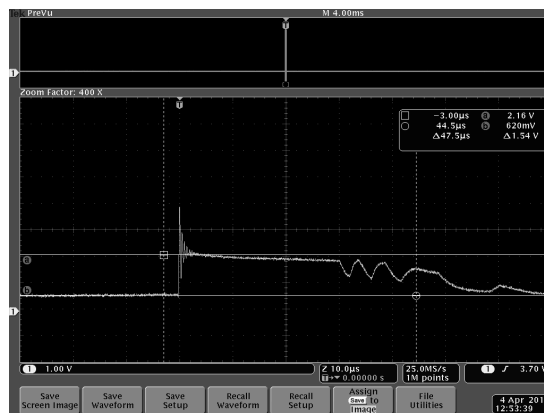

รูปที่ 10 แสดงการทดสอบด้วยเครื่องกำเนิดแรงดันอิมพัลส์ ยี่ห้อ HAEFELY

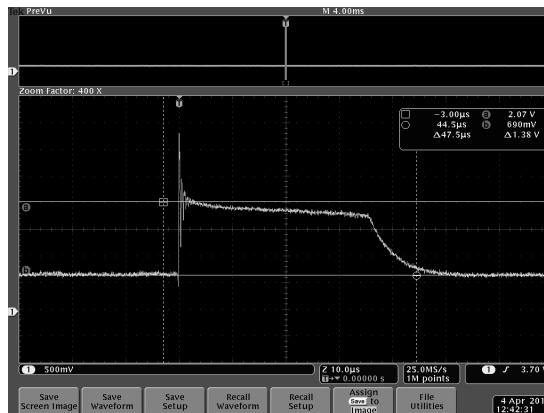
พารามิเตอร์ของออสซิลโลสโคปที่ใช้ในการวัด คือ โพรบมีอัตราส่วนขยาย 50 เท่า ค่าแอมพลิจูดของแรงดันซึ่งอยู่ในแนวแกนตั้งมีค่าระยะห่างระหว่างช่วงการวัดเท่ากับ 1 V/DIV และค่าเวลาในแนวแกนนอนมีระยะห่างระหว่างช่วงการวัดเท่ากับ 10 μ s /DIV โดยผลการวัดแรงดันมีค่าเท่ากับ 1.54 โวลต์ สำหรับ S14K275 และ 1.38 โวลต์สำหรับ S20K275 ซึ่งค่าแรงดันที่อ่านได้จากออสซิลโลสโคปจะถูกหารด้วย 0.0025 ซึ่งเป็นค่าคงที่ของวงจรทดสอบ เนื่องจากวงจรทดสอบต่อร่วมกับวงจรแบ่งแรงดัน (Voltage Divider)

รูปที่ 11 รูปคลื่นสัญญาณอินพุต 6 kV, 1.2/50 μ s

รูปที่ 12 สัญญาณแรงดันเอาต์พุต S14K275

รูปที่ 13 สัญญาณแรงดันเอาต์พุต S20K275

ตาราง 1 การเปรียบเทียบแรงดันป้องกันสำเร็จ

Model	แรงดันป้องกันสำเร็จ (V)		%ความแตกต่าง
	ผลการจำลองแบบ	ผลการทดสอบ	
S14K275	616	650	5.52%
S20K275	552	594	7.61%

ในการทดสอบ ได้ทดสอบซ้ำทั้งหมด 3 ครั้ง ซึ่งผลการทดสอบวาริสเตอร์รุ่น S14K275 มีค่าแรงดันผ่านการป้องกัน (Residual Voltage) ในแต่ละครั้ง เท่ากับ 596 616 และ 591 โวลต์ ตามลำดับ และ ค่าแรงดันผ่านการป้องกันของวาริสเตอร์รุ่น S20K275 มีค่าเท่ากับ 549 543 และ 552 โวลต์ ตามลำดับ สำหรับการเปรียบเทียบคุณสมบัติการทำงานจากรูปคลื่นเอาต์พุต ได้เลือกค่าแรงดันที่มีค่าสูงสุดเนื่องจากเป็นค่าแรงดันที่สามารถทำลายอุปกรณ์ได้มากที่สุด นั่นคือ ผลจากการทดสอบแรงดันผ่านการป้องกันของ รุ่น S14K275 และ S20K275 มีค่าเท่ากับ 616 โวลต์ และ 552 โวลต์ ตามลำดับ เมื่อเปรียบเทียบผลของแรงดันป้องกันเสร็จที่ได้จากการจำลองแบบกับผลการทดสอบจริงพบว่า มีลักษณะของรูปคลื่นเป็นไปในแบบเดียวกัน แต่มีความแตกต่างของรูปคลื่นในบริเวณทางคลื่นช่วงลดลงของแรงดันสูงสุด ซึ่งเป็นผลมาจากการกำหนดค่าพารามิเตอร์ในการจำลองแบบวงจรภายในของเครื่องกำเนิดแรงดันอิมพัลส์ ค่าความแตกต่างระหว่างแรงดันป้องกันเสร็จที่ได้จากการจำลองแบบและการทดสอบ มีค่าเท่ากับ 5.52% และ 7.61% สำหรับวาริสเตอร์รุ่น S14K275 และ S20K275 ตามลำดับ

สรุป

บทความนี้นำเสนอการออกแบบเครื่องป้องกันไฟกระชาก โดยการใช้โปรแกรม ATP-EMTP ช่วยในการออกแบบก่อนนำไปทดสอบจริงจากเครื่องกำเนิดแรงดันอิมพัลส์ ซึ่งสามารถช่วยลดความสูญเสียจากการทดสอบ โดยออกแบบวงจรป้องกันไฟกระชากโดยใช้วาริสเตอร์ ซึ่งเป็นอุปกรณ์ที่มีความสามารถในการกำจัดและมีความเร็วในการตรวจจับแรงดันเกินเสร็จได้เป็นอย่างดี โดยสัญญาณอินพุตที่ใช้ทดสอบ มีขนาดแรงดันและรูปคลื่นตามมาตรฐาน IEEE C62.41 สำหรับการทดสอบอุปกรณ์ป้องกันไฟกระชากในบริเวณที่มีความรุนแรงระดับ Cat.B โดยมีแรงดัน 6kV รูปคลื่น 1.2/50 μ s เมื่อพิจารณาขนาดของแรงดันป้องกัน พบว่ามีความแตกต่างระหว่างผลการจำลองแบบและผลการทดสอบ 5.52% และ 7.61% สำหรับวาริสเตอร์ รุ่น S14K275 และ S20K275 ซึ่งอยู่ในเกณฑ์มาตรฐานในการป้องกันบริเวณสำหรับระบบไฟฟ้า 1 เฟส แรงดันใช้งาน 220 โวลต์

เอกสารอ้างอิง

- วิวัฒน์ กุลวงศ์วิทย์. 2549. การป้องกันแรงดันเกินในระบบแรงต่ำ. สมาคมวิศวกรออกแบบและปรึกษาเครื่องกลและไฟฟ้าไทย.
- IEC Publ.No.60.1994.High Voltage TestTechniques.
- Diesendorf, W..1974.Insulation Co-ordination in High Voltage Electric Power Systems, Butterworth &Co.,Ltd., , p. 47-48.
- IEC 61312-1.1995.Protection againstlightning electromagnetic impulse-Part 1:General princibles.
- IEEE Std C62.41.2.2002. IEEE recommended Practice on Characterization of Surges in Low-Voltage (1000 V and Less) AC Power Circuits, p.17-18.
- IEC 61643-12. Surge Protective Devices connected to low-voltage power distribution systems edition 2.0, 2008-11,p. 44.
- สำราญ สังข์สะอาด. 2549. วิศวกรรมไฟฟ้าแรงสูง. คณะวิศวกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- วิเชษฐ ทิพย์ประเสริฐ. 2551. โมเดลกับดักฟ้าผ่าโดยใช้โปรแกรม ATP-EMTP. คณะวิศวกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

การเตือนภัยดินถล่มในพื้นที่ภูเขาภาคใต้ของประเทศไทยโดยใช้ปริมาณน้ำฝนวิกฤต

Landslide Warning in Mountainous Area in Southern Thailand by Using Critical Rainfall

สันติ ไทยยืนวงษ์¹, ภูเบศร หนูทิมทอง², วิทวัส เดชมาก³
^{1,2,3} สาขาวิชาวิศวกรรมโยธา คณะวิศวกรรมศาสตร์และสถาปัตยกรรมศาสตร์
มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลรัตนโกสินทร์ วิทยาเขตศาลายา

บทคัดย่อ

ดินถล่มเป็นภัยพิบัติธรรมชาติประเภทหนึ่งที่สร้างความเสียหายอย่างมากในภูมิภาคส่วนต่างๆ ของโลก สำหรับประเทศไทยก็ได้รับผลกระทบจากดินถล่มด้วยเช่นกัน โดยมีแนวโน้มที่จะรุนแรงมากขึ้น การเติมโตทางเศรษฐกิจ และการเพิ่มขึ้นของประชากรอย่างรวดเร็ว ทำให้มีการอพยพเข้าไปอยู่ในพื้นที่เสี่ยงภัยมากขึ้น และกิจกรรมของมนุษย์ก็มีส่วนทำให้ลาดเอียงมีโอกาสเกิดดินถล่มเพิ่มมากขึ้น สำหรับงานวิจัยนี้เป็นการศึกษาปริมาณน้ำฝนวิกฤตเพื่อสร้างเกณฑ์การเตือนภัยดินถล่ม ในพื้นที่ภาคใต้ของประเทศไทย ซึ่งได้รับความเสียหายจากดินถล่มเป็นประจำ ผลการศึกษาพบว่าช่วงเวลาของปริมาณน้ำฝนวิกฤตที่เหมาะสมสำหรับพื้นที่ศึกษาคือ 4 วัน และการกำหนดขอบเขตปริมาณน้ำฝนวิกฤต และเกณฑ์การเตือนภัย แสดงในรูปความสัมพันธ์ระหว่างปริมาณน้ำฝนก่อนหน้า 3 วัน และปริมาณน้ำฝนรายวัน จากข้อมูลเหตุการณ์เกิดดินถล่มในอดีตในพื้นที่ศึกษาสามารถแบ่งพื้นที่สำหรับกำหนดเกณฑ์การเตือนภัยได้ 2 พื้นที่ ได้แก่พื้นที่ทางฝั่งอันดามัน และทางด้านฝั่งอ่าวไทย

Abstract

Landslide is one of natural disaster that causes damage in any regions in the world, including Thailand. Rapidly growth of economic and population is a main reason for human migration into the risk zone of landslide. Moreover, human activities are important factors increasing landslide hazard on slope area. In this research is study of critical rainfall for creating landslide warning threshold in Southern Thailand where often landslides occur. From the study, it is found that the appropriate critical rainfall period is 4 days. Critical rainfall threshold can be divided into 2 parts, first is 3 days antecedent rainfall and second is daily rainfall. From landslide event records, the study area can be divided into 2 zones for landslide warning threshold, namely, Andaman coastal area and coastal area in the Gulf of Thailand.

คำสำคัญ : ธรณีพิบัติภัย, ดินถล่ม, ปริมาณฝนวิกฤต, พื้นที่เสี่ยงภัย, การเตือนภัยดินถล่ม

Keywords : geohazard, landslide, critical rainfall, risk area, landslide warning

บทนำ

ดินถล่ม (Landslide) เป็นภัยพิบัติธรรมชาติประเภทหนึ่งที่สร้างความเสียหายอย่างมากในภูมิภาคส่วนต่างๆ ของโลก ทั้งทางตรงและทางอ้อม ผลกระทบทางตรงได้แก่ ความเสียหายต่อชีวิต และทรัพย์สิน ส่วนความเสียหายทางอ้อมได้แก่ ความสูญเสียทางด้านเศรษฐกิจ เช่น พื้นที่เกษตรกรรมเสียหาย ประชาชนไร้งานทำ เป็นต้น สำหรับประเทศไทยก็ได้รับผลกระทบจากดินถล่มมาเป็นระยะเวลายาวนาน โดยมากจะเกิดขึ้นในบริเวณที่ราบเชิงเขาในภาคเหนือและภาคใต้ โดยเฉพาะภาคใต้เนื่องจากมีฝนตกชุกเกือบตลอดทั้งปี เหตุการณ์ดินถล่มที่ทำให้เกิดความสูญเสีย

มากที่สุดครั้งหนึ่งที่ได้มีการบันทึกไว้ เกิดขึ้นที่อำเภอพิปูน จังหวัดนครศรีธรรมราช เมื่อปี พ.ศ. 2531 ซึ่งในครั้งนั้นมีผู้บาดเจ็บและเสียชีวิตถึง 230 คน บ้านเรือนเสียหายประมาณ 1,500 หลัง พื้นที่การเกษตรเสียหาย 6,150 ไร่ และหลังจากนั้นยังคงมี เหตุการณ์ดินถล่ม ซึ่งก่อให้เกิดความเสียหายขึ้นอย่างต่อเนื่องโดยล่าสุดเกิดขึ้นที่ อำเภอนบพิตำ จังหวัดนครศรีธรรมราช และอำเภอเขาพนม จังหวัดกระบี่ เมื่อปี พ.ศ. 2554

โดยทั่วไปดินถล่มมักเกิดขึ้นในช่วงฤดูฝนที่มีฝนตกหนัก และมักจะเกิดขึ้นพร้อมกับน้ำท่วมฉับพลัน ซึ่งทำให้ความเสียหายทวีความรุนแรง และขยายวงกว้างมากขึ้น ปัจจัยที่มีผลต่อการเกิดดินถล่มคือลักษณะของพื้นที่ ในธรรมชาติพื้นที่ที่มีความลาดชันสูงและชั้นดินที่ปกคลุมมีกำลังรับแรงเฉือนต่ำจะมีโอกาสที่จะเกิดดินถล่มได้ง่ายกว่าพื้นที่ที่มีความลาดชันต่ำ หรือชั้นดินมีกำลังรับแรงเฉือนสูงเมื่อเกิดฝนตก นอกจากนี้มนุษย์ก็ถือเป็นอีกปัจจัยหนึ่งที่สำคัญเป็นอย่างมาก เนื่องจากการเพิ่มขึ้นของประชากร และความต้องการในการพัฒนาทางด้านเศรษฐกิจ เป็นแรงผลักดันให้คนบุกรุกเข้ามาใช้พื้นที่ที่มีโอกาสเกิดดินถล่ม ทำให้มีความเสี่ยงภัยมากขึ้น นอกจากนี้การพัฒนาพื้นที่เพื่อประโยชน์ใช้สอย เช่น การปลูกสร้างบ้านเรือน ถนน การตัดไม้ทำลายป่า และการทำการเกษตร เป็นต้น มีส่วนทำให้พื้นที่ดังกล่าวมีส่วนทำให้เสถียรภาพของลาดเอียงลดน้อยลง มีผลทำให้มีโอกาสเกิดดินถล่มเพิ่มสูงขึ้น ดังนั้นเพื่อลดความสูญเสียอันเนื่องมาจากดินถล่ม จำเป็นต้องมีการขบวนการป้องกันภัยอย่างเป็นระบบ การเตือนภัยดินถล่มก็เป็นขั้นตอนหนึ่งที่จะช่วยลดความสูญเสียได้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งความเสียหายต่อชีวิต

การเตือนภัยดินถล่มด้วยการค่าปริมาณน้ำฝนนั้นได้มีการศึกษาวิจัย และมีการนำมาใช้ในหลายประเทศ โดยปริมาณน้ำฝนที่ทำให้เกิดดินถล่มนี้เรียกว่า ปริมาณน้ำฝนวิกฤต (Critical Rainfall) การกำหนดเกณฑ์ปริมาณน้ำฝนวิกฤตเป็นการหาความสัมพันธ์ระหว่างข้อมูลการเกิดดินถล่มในอดีต และปริมาณน้ำฝน วิธีนี้มีการพัฒนาขึ้นโดยนักวิจัยหลายท่าน ซึ่ง Guzzetti et al (2005) ได้จำแนกวิธีการนี้ออกเป็น 2 กลุ่มหลัก คือ การกำหนดเกณฑ์จากความเข้มข้นน้ำฝนกับช่วงเวลาฝนตก (Intensity-Duration Threshold) และการกำหนดเกณฑ์โดยพิจารณาถึงอิทธิพลของปริมาณน้ำฝนที่ตกลงมาก่อนหน้า (Antecedent Rainfall) กลุ่มแรกเป็นการหาความสัมพันธ์ระหว่างความเข้มข้นของน้ำฝน (Rainfall Intensity) กับช่วงเวลาฝนตก (Duration) โดยสร้างเป็นแบบจำลอง หรือโมเดลเอมไพริคัล (Empirical Model) เช่น งานวิจัยของ Caine (1980) และ Jacob et al (2006) ส่วนกลุ่มที่สองได้พิจารณาถึงความชื้นในดินเริ่มต้น (Initial Water Content) โดยแบ่งปริมาณน้ำฝนออกเป็น 2 ส่วนตามช่วงเวลา โดยในส่วนแรกเป็นส่วนที่เกิดขึ้นก่อนเกิดดินถล่มเรียกว่าปริมาณน้ำฝนก่อนหน้า (Antecedent Rainfall) ซึ่งเป็นส่วนที่มีอิทธิพลต่อความชื้นในดินเริ่มต้น และส่วนที่สองเป็นส่วนที่เกิดขึ้นในช่วงที่เกิดดินถล่มซึ่งกำหนดเป็นความชื้นในช่วงเวลาที่สนใจ เช่น ฝนรายวัน เป็นต้น เกณฑ์ปริมาณน้ำฝนวิกฤต คือความสัมพันธ์ระหว่างปริมาณน้ำฝนทั้งสองที่ทำให้เกิดดินถล่ม ผลงานวิจัยในกลุ่มนี้ได้แก่ Lumb (1975) ได้กำหนดเกณฑ์ปริมาณน้ำฝนวิกฤตสำหรับเตือนภัยดินถล่มในฮ่องกง โดยใช้ความสัมพันธ์ระหว่างปริมาณน้ำฝนรายวัน และปริมาณน้ำฝนสะสมในอดีต 15 วัน Zéze et al (2005) ได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปริมาณน้ำฝนกับการเกิดดินถล่มโดยพบว่ามีความแตกต่างกัน 2 กลุ่มคือ กลุ่มที่ 1 ที่ความเข้มข้นน้ำฝนรายวันมากในช่วงเวลาสั้น ดินถล่มที่เกิดขึ้นเป็นแบบตื้น (Shallow Landslide) ส่วนกลุ่มที่ 2 ที่ช่วงเวลายาวแต่มีความเข้มข้นน้ำฝนรายวันต่ำ จะเกิดดินถล่มแบบลึก (Deep Foundation) Cheborad et al (2006) ได้เสนอเกณฑ์ปริมาณน้ำฝนวิกฤตในพื้นที่เมือง Seattle, Washington โดยใช้ข้อมูลดินถล่มในช่วงปี 1933-1997 ซึ่งค่าที่เหมาะสมใช้ความสัมพันธ์ระหว่างความเข้มข้นน้ำฝนราย 3 วัน (3-Days Intensity) กับปริมาณน้ำฝนในอดีต 15 วัน Crozier and Eyles (1980) กับ Grade et al. (2000) ได้พัฒนาการกำหนดปริมาณน้ำฝนในอดีตโดยพิจารณาให้อิทธิพลของปริมาณน้ำฝนที่เกิดขึ้นก่อนมีผลต่อความชื้นในดินเริ่มต้นน้อยกว่าที่เกิดขึ้นใกล้วันที่เกิดดินถล่ม

สำหรับในประเทศไทยนั้น ได้มีงานวิจัยที่เกี่ยวข้องดังเช่นผลงานวิจัยของ วรากรและคณะ (2549) ได้สร้างความสัมพันธ์ของค่าปริมาณน้ำฝนสะสมในช่วง 3 วันก่อน (3-day accumulated rainfall) กับปริมาณฝนรายวัน (Daily rainfall) จากข้อมูลดินถล่มที่เกิดขึ้นในพื้นที่จังหวัดนครศรีธรรมราชเมื่อปี พ.ศ. 2531 เพื่อมาใช้เป็นขอบเขตน้ำฝนวิกฤตสำหรับการเตือนภัยดินถล่ม ในพื้นที่จังหวัดนครศรีธรรมราช สุราษฎร์ธานี และจังหวัดข้างเคียง

สำหรับงานวิจัยในครั้งนี้ ได้ทำการศึกษาความสัมพันธ์ของ ปริมาณน้ำฝนกับเหตุการณ์ดินถล่มในอดีต โดยมีวัตถุประสงค์ เพื่อหาช่วงเวลาที่เหมาะสมสำหรับปริมาณน้ำฝนวิกฤต และสร้างขอบเขตปริมาณน้ำฝนวิกฤตสำหรับพื้นที่เสี่ยงภัยดินถล่มในเขตพื้นที่ภาคใต้ของประเทศไทย (รูปที่ 1) ซึ่งมักจะเกิดดินถล่มอยู่เป็นประจำ ในการดำเนินการนั้น จะ

รวบรวมจากข้อมูลที่เก็บจากแหล่งรวบรวมต่างๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งจากข้อมูลของศูนย์วิจัยและพัฒนาวิศวกรรมปฐพีและฐานราก คณะวิศวกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ซึ่งเป็นหน่วยงานที่ทำการศึกษาวิจัยด้านดินถล่มมาอย่างต่อเนื่อง ส่วนข้อมูลปริมาณน้ำฝนนั้น ได้นำข้อมูลจากการตรวจโดยสถานีภาคพื้นดินของกรมอุตุนิยมวิทยา มาหาค่าความสัมพันธ์ระหว่างปริมาณน้ำฝนก่อนหน้า (Antecedent Rainfall) และปริมาณน้ำฝนรายวันในช่วงที่เกิดดินถล่ม

รูปที่ 1 พื้นที่ภาคใต้ของประเทศไทย

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. จัดทำขอบเขตปริมาณน้ำฝนวิกฤตดินถล่มในพื้นที่ราบเชิงเขาในภาคใต้ของประเทศไทย
2. สร้างเกณฑ์การเตือนภัยดินถล่มในพื้นที่ภาคใต้

อุปกรณ์และวิธีการดำเนินการวิจัย

การดำเนินงานในครั้งนี้นำประกอบด้วย 2 ขั้นตอนหลักคือ 1) กำหนดช่วงเวลาที่เหมาะสมสำหรับประเมินปริมาณน้ำฝนวิกฤต 2) การกำหนดขอบเขตปริมาณน้ำฝนวิกฤต และกำหนดค่าปริมาณน้ำฝนสำหรับการเตือนภัย โดยมีรายละเอียดดังนี้

1. การเลือกช่วงเวลาที่เหมาะสม

ในขั้นตอนนี้จะทำการรวบรวมข้อมูลสองส่วน ได้แก่ ข้อมูลการเกิดดินถล่ม และข้อมูลปริมาณน้ำฝน โดยข้อมูลการเกิดดินถล่มในอดีตที่เกิดขึ้นในพื้นที่ภาคเหนือ ซึ่งงานวิจัยในครั้งนี้จะใช้ข้อมูลที่รวบรวมโดยศูนย์วิจัยและพัฒนาวิศวกรรมปฐพีและฐานราก คณะวิศวกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ส่วนข้อมูลปริมาณน้ำฝน ได้รวบรวมจากกรมอุตุนิยมวิทยา เป็นข้อมูลปริมาณน้ำฝนรายวัน จัดทำพื้นที่รับน้ำฝนโดยวิธี Thiessen Polygon เพื่อหาสถานีน้ำฝนที่สัมพันธ์กับบริเวณที่เกิดดินถล่ม

จากข้อมูลปริมาณน้ำฝนรายวัน ทำการคำนวณเป็นน้ำฝนในช่วงเวลาฝนตกต่างๆ ตั้งแต่ 1, 2, 3 จนถึง 7 วัน หาจำนวนครั้งของฝนตกที่มีปริมาณน้ำฝนที่มีค่าเท่ากับหรือมากกว่าปริมาณน้ำฝนในวันที่เกิดดินถล่ม เปรียบเทียบโอกาสเกิดดินถล่มในแต่ละช่วงเวลา เลือกช่วงเวลาที่มีโอกาสเกิดมากที่สุด เป็นช่วงเวลาที่เหมาะสม

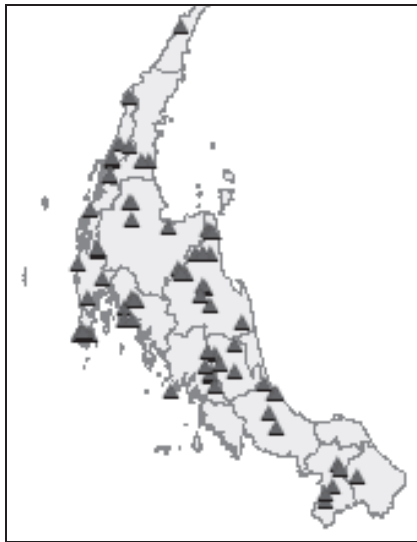
2. การกำหนดขอบเขตน้ำฝนวิกฤต

พิจารณาจากช่วงเวลาฝนตกจากขั้นตอนที่ 2 แบ่งปริมาณน้ำฝนออกเป็น 2 ส่วน ได้แก่ ปริมาณน้ำฝนก่อนหน้า (Antecedent Rainfall, Ra) ซึ่งเป็นปริมาณน้ำฝนที่ทำให้ชั้นดินมีความชื้นเพิ่มขึ้นก่อนที่จะเกิดดินถล่ม และปริมาณน้ำฝนรายวัน (Daily Rainfall) ซึ่งเป็นปริมาณน้ำฝน 24 ชั่วโมงสุดท้ายที่ครอบคลุมช่วงเวลาที่เกิดดินถล่ม และกำหนดเกณฑ์ปริมาณน้ำฝนสำหรับการเตือนภัย

ผลการวิจัย

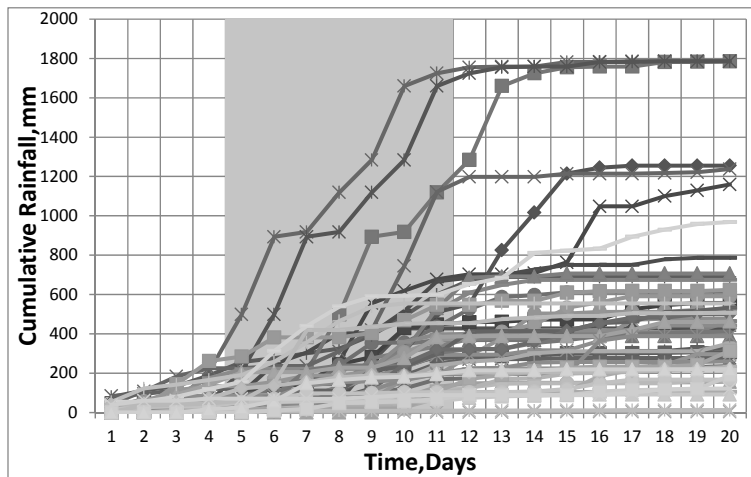
1. ช่วงเวลาสำหรับปริมาณน้ำฝนวิกฤต

จากข้อมูลดินถล่มที่รวบรวมได้ในพื้นที่ภาคเหนือของประเทศไทยมีทั้งสิ้น 53 กรณีดังแสดงในรูปที่ 4 เมื่อนำมาวางซ้อนทับกับข้อมูลตำแหน่งสถานีวัดน้ำฝนของกรมอุตุนิยมวิทยาและสร้าง Thiessen Polygon ครอบคลุมบริเวณที่เกิดดินถล่มเพื่อหาสถานีวัดน้ำฝนที่ใกล้เคียงกับบริเวณที่เกิดดินถล่มมากที่สุด เพื่อที่จะนำข้อมูลปริมาณน้ำฝนที่เป็นปัจจัยกระตุ้นให้เกิดดินถล่มในบริเวณดังกล่าว

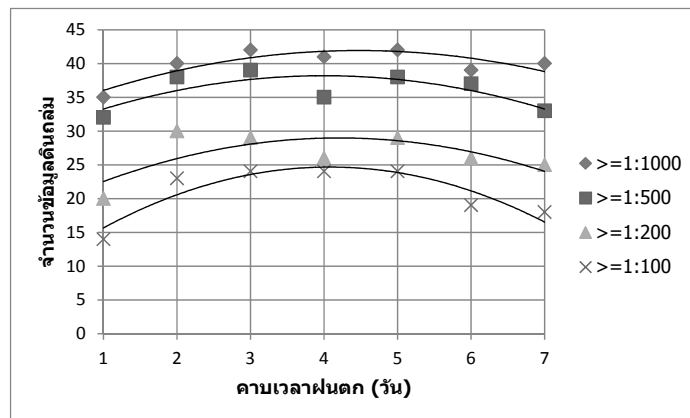
รูปที่ 2 บริเวณพื้นที่ศึกษา

จากข้อมูลปริมาณน้ำฝนรายวันนำมาคำนวณเป็นปริมาณน้ำฝนสะสม 20 วัน โดยให้วันที่ 11 เป็นวันที่เกิดดินถล่มจากข้อมูลดินถล่มในอดีตทั้ง 53 เหตุการณ์ ดังแสดงในรูปที่ 5 จะเห็นได้ว่าปริมาณน้ำฝนสะสมในช่วงแรกจะเพิ่มขึ้นอย่างช้า ๆ และมีแนวโน้มที่จะมีการเพิ่มอย่างรวดเร็วตั้งแต่วันที่ 5 และจะมีอัตราการเพิ่มลดลงตั้งแต่วันที่ 11 เป็นต้นไป เป็นระยะเวลา 7 วัน

รูปที่ 3 ปริมาณน้ำฝนสะสม 20 วันครอบคลุมวันที่เกิดดินถล่ม

คำนวณปริมาณน้ำฝนในช่วงเวลาต่างๆ ตั้งแต่ช่วงเวลา 1, 2, 3 จนถึงช่วงเวลา 7 วัน โดยนับจากวันที่เกิดดินถล่มถอยหลังลงไป เปรียบเทียบปริมาณน้ำฝนในวันที่เกิดดินถล่มกับวันอื่นๆ ที่ช่วงเวลาเดียวกัน คัดเลือกปริมาณน้ำฝนที่เท่ากับหรือมากกว่าในวันที่เกิดดินถล่ม เพื่อเทียบเป็นโอกาสเกิดดินถล่มโดยเทียบเป็นจำนวนครั้งที่เกิดฝนตกต่อการเกิดดินถล่ม 1 ครั้ง โดยเปรียบเทียบที่อัตราการเกิดดินถล่ม 1:1000, 1:500, 1:200 และ 1:100 ครั้ง ดังแสดงในรูปที่ 6

รูปที่ 4 โอกาสเกิดดินถล่มที่ช่วงเวลาต่างๆ

จากเส้นแนวโน้มความสัมพันธ์ระหว่างช่วงเวลาฝนตกกับจำนวนข้อมูลดินถล่ม จะเห็นได้ว่าที่ช่วงเวลา 4 วัน จำนวนข้อมูลการเกิดดินถล่มจะมากที่สุดในทุกโอกาสเกิดดินถล่ม ดังนั้นจึงเลือกใช้ช่วงเวลาในการประเมินการเกิดดินถล่มที่ 4 วัน

2. ขอบเขตปริมาณน้ำฝนวิกฤต

เมื่อได้ช่วงเวลาที่เหมาะสมแล้วก็จะกำหนดขอบเขตน้ำฝนวิกฤต โดยแบ่งช่วงเวลาฝนตกออกเป็น 2 ส่วน โดยช่วงเวลาฝนตกก่อนหน้า (Antecedent Rainfall) ใช้ช่วง 3 วันก่อนเกิดดินถล่ม และส่วนที่ 2 คือวันที่เกิดดินถล่ม พล็อตกราฟความสัมพันธ์ระหว่างค่าปริมาณน้ำฝนจากช่วงเวลาทั้งสองช่วงในวันที่เกิดดินถล่มดังแสดงในรูปที่ 7 ซึ่งสามารถกำหนดขอบเขตปริมาณน้ำฝนวิกฤตเป็นความสัมพันธ์ระหว่าง ปริมาณน้ำฝนก่อนหน้า (Antecedent Rainfall, R_a) 3 วัน กับปริมาณน้ำฝนรายวัน (Daily Rainfall, R_d)

เมื่อพิจารณาจากข้อมูลปริมาณน้ำฝนในวันที่เกิดเหตุการณ์ดินถล่ม (รูปที่ 7) สามารถกำหนดขอบเขตปริมาณน้ำฝนวิกฤตได้ 2 พื้นที่ โดยในกลุ่มของพื้นที่เสี่ยงภัยสำหรับจังหวัดด้านฝั่งทะเลอันดามัน เช่น จังหวัด ภูเก็ต พังงา กระบี่

และ ระนอง เป็นต้น จะใช้ขอบเขตวิกฤตล่าง มีความสัมพันธ์ระหว่างปริมาณน้ำฝนวิกฤตตั้งสมการที่ 1 โดยที่ปริมาณน้ำฝนก่อนหน้า 3 วัน (R_3) ต่ำสุดเท่ากับ 25 มม. ปริมาณน้ำฝนรายวัน (R_d) ที่ทำให้เกิดดินถล่มเท่ากับ 80 มม. และปริมาณน้ำฝนก่อนหน้า 3 วัน (R_3) สูงสุดเท่ากับ 130 มม. ปริมาณน้ำฝนรายวัน (R_d) ที่ทำให้เกิดดินถล่มเท่ากับ 30 มม.

ส่วนจังหวัดที่อยู่ทางฝั่งอ่าวไทย เช่น จังหวัด นครศรีธรรมราช และจังหวัดสุราษฎร์ธานี จะใช้ขอบเขตน้ำฝนวิกฤตเส้นบน มีความสัมพันธ์ระหว่างปริมาณน้ำฝนวิกฤตตั้งสมการที่ 2 โดยที่ปริมาณน้ำฝนก่อนหน้า 3 วัน (R_3) ต่ำสุดเท่ากับ 100 มม. ปริมาณน้ำฝนรายวัน (R_d) ที่ทำให้เกิดดินถล่มเท่ากับ 140 มม. และปริมาณน้ำฝนก่อนหน้า 3 วัน (R_3) สูงสุดเท่ากับ 300 มม. ปริมาณน้ำฝนรายวัน (R_d) ที่ทำให้เกิดดินถล่มเท่ากับ 60 มม.

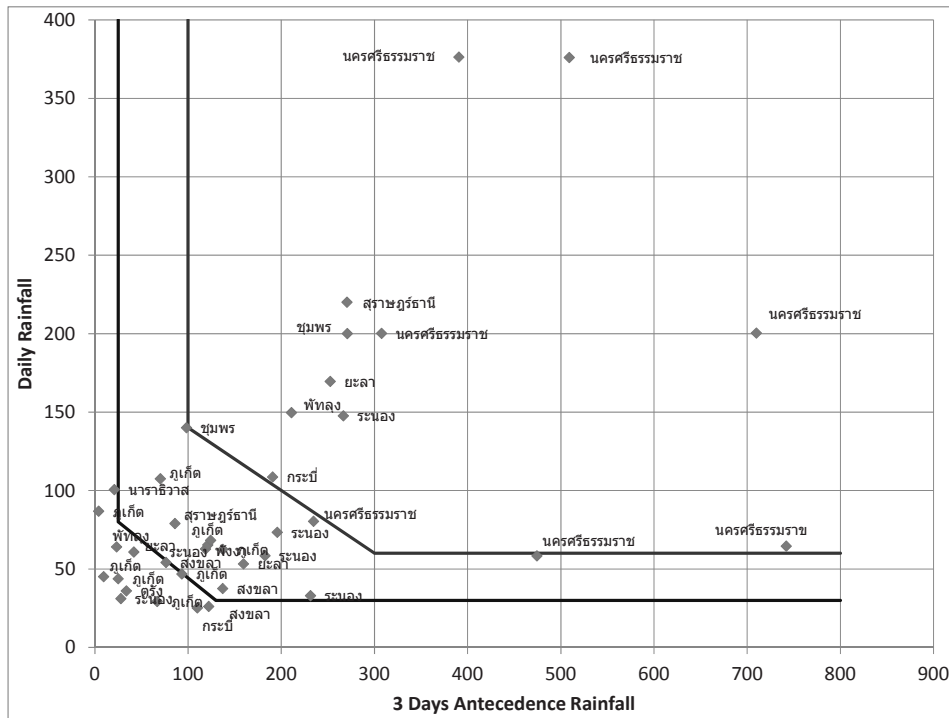
3. กำหนดขอบเขตน้ำฝนเพื่อการเตือนภัย

$$R_d = -0.48R_3 + 91.91 \quad (1)$$

สำหรับขอบเขตล่าง

$$R_d = -0.40R_3 + 180 \quad (2)$$

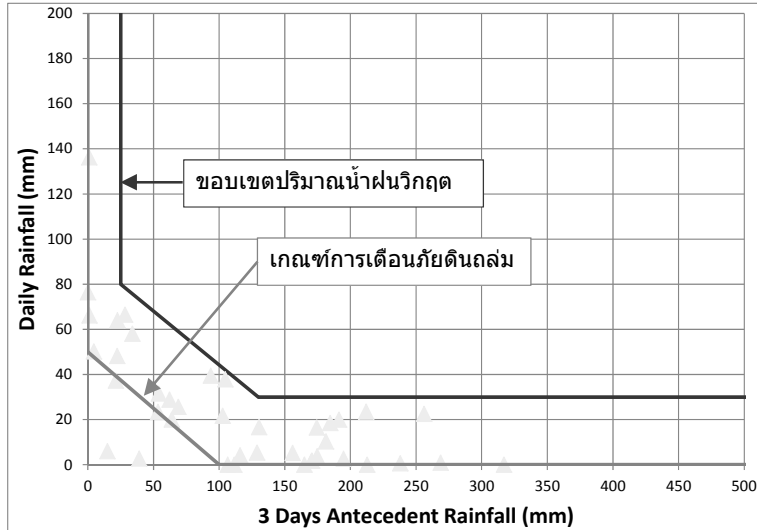
สำหรับขอบเขตบน

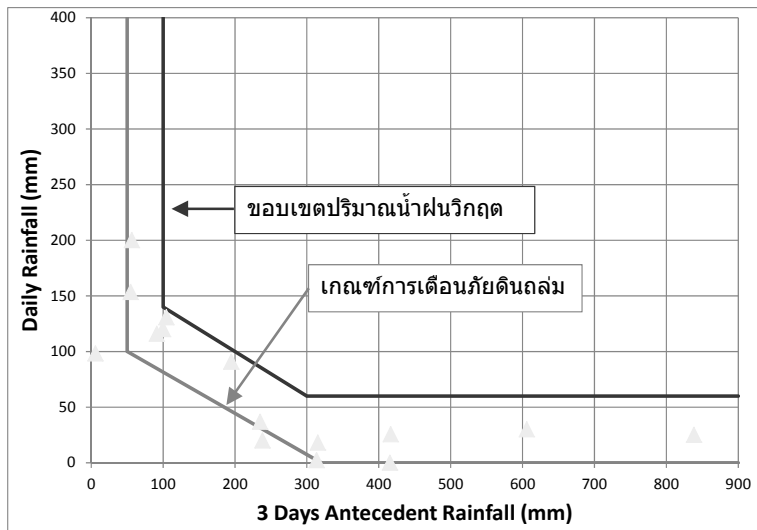
รูปที่ 5 ขอบเขตน้ำฝนวิกฤต

4. กำหนดเกณฑ์การเตือนภัย

การกำหนดเกณฑ์การเตือนภัย ดำเนินการโดยใช้ข้อมูลปริมาณน้ำฝนก่อนที่จะเข้าสู่ขอบเขตน้ำฝนวิกฤตและหลังจากออกจากขอบเขตน้ำฝนวิกฤต สร้างขอบเขตปริมาณน้ำฝนเพื่อการเตือนภัย โดยขอบเขตการเตือนภัยสำหรับพื้นที่ทางฝั่งทะเลอันดามัน แสดงในรูปที่ 8 ส่วนพื้นที่ทางฝั่งอ่าวไทย แสดงในรูปที่ 9

รูปที่ 6 เกณฑ์การเตือนภัยดินถล่มสำหรับพื้นที่ด้านฝั่งทะเลอันดามัน

รูปที่ 7 เกณฑ์การเตือนภัยดินถล่มสำหรับพื้นที่ด้านอ่าวไทย

สรุปและอภิปรายผล

ผลการวิจัยสรุปได้ว่าขอบเขตน้ำฝนวิกฤตที่เหมาะสมสำหรับพื้นที่ภาคเหนือของประเทศไทย ควรใช้ปริมาณน้ำฝนที่ช่วงเวลา 4 วัน ในการติดตามและเฝ้าระวังภัยดินถล่ม โดยแบ่งเป็นปริมาณน้ำฝนสะสมก่อนหน้า (Antecedent Rainfall) 3 วัน และน้ำฝนวิกฤต (Critical Rainfall) ในวันที่ 4

จากข้อมูลดินถล่มในพื้นที่ภาคใต้ สามารถกำหนดขอบเขตปริมาณน้ำฝนวิกฤต และเกณฑ์การเตือนภัยได้ 2 พื้นที่ ได้แก่พื้นที่ทางฝั่งทะเลอันดามัน และพื้นที่ฝั่งอ่าวไทย ทั้งขอบเขตปริมาณน้ำฝนวิกฤต และขอบเขตน้ำฝนเตือนภัย อยู่ในรูปความสัมพันธ์ระหว่างปริมาณน้ำฝนก่อนหน้า 3 วัน (R_3) และปริมาณน้ำฝนรายวัน (R_d) ซึ่งสามารถสรุปได้ดังแสดงในตารางที่ 1

จากการศึกษาจะพบว่าช่วงเวลาที่ใช้ในการกำหนดค่าน้ำฝนวิกฤตดินถล่ม มีความสำคัญอย่างมากต่อความแม่นยำในการประเมินโอกาสเกิดดินถล่ม นอกจากนี้การคัดเลือกสถานีวัดน้ำฝนที่สัมพันธ์กับบริเวณที่เกิดดินถล่ม ก็มีผลต่อการวิเคราะห์ด้วยเช่นกัน โดยงานวิจัยในครั้งนี้ใช้วิธีสร้างพื้นที่รับน้ำฝนโดยวิธี Thiessen Polygon ครอบคลุมบริเวณที่เกิดดินถล่ม อย่างไรก็ตามวิธีการนี้มีข้อจำกัดคือ ไม่ได้พิจารณาถึงความแตกต่างของระดับพื้นที่ ในพื้นที่ซึ่งเกิดดินถล่ม

อยู่ห่างไกลจากสถานีวัดและมีระดับพื้นที่แตกต่างกัน หรืออาจอยู่คนละฟากของสันเขา ก็อาจทำให้ปริมาณน้ำฝนที่วัดได้ไม่สัมพันธ์กับการเกิดดินถล่ม

ตาราง 1 ปริมาณน้ำฝนวิกฤต และเกณฑ์ปริมาณน้ำฝนเตือนภัย

พื้นที่	ขอบเขตปริมาณน้ำฝนวิกฤต	ขอบเขตปริมาณน้ำฝนเตือนภัย
ฝั่งทะเลอันดามัน	$Rd = -0.48Ra + 91.91$ Ra_min = 25 mm, Rd = 80 mm Ra_max = 130 mm, Rd = 30 mm	$Rd = -0.37Ra + 118.52$ Ra_min = 0 mm, Rd = 50 mm Ra_max = 100 mm, Rd = 0 mm
ฝั่งอ่าวไทย	$Rd = -0.40Ra + 180$ Ra_min = 100 mm, Rd = 140 mm Ra_max = 300 mm, Rd = 60 mm	$Rd = -0.05Ra + 50$ Ra_min = 50 mm, Rd = 100 mm Ra_max = 320 mm, Rd = 0 mm

เอกสารอ้างอิง

- วรากร ไม้เรียง, ก่อโชค จันทวรารังกูร, ธนาตล คงสมบูรณ์ และ สุทธิศักดิ์ ศรีลัมพ์. 2549. โครงการ “การศึกษาพฤติกรรมของดินถล่มในจังหวัดภูเก็ต”. สำนักงานกองทุนสนับสนุนงานวิจัย.
- Abramson, W.L., L.S. Thomas, S. Sunil and B.M. Glenn. 1996. *Slope stability and stabilization method*. John Wiley & Sons, Inc., New York.
- Caine N. 1980, *The rainfall intensity-duration control of shallow landslides and debris flows*, *Geografiska Annaler*, 62 A (1-2): 23 -27.
- Chleborad , A.F. 2003. Preliminary Evaluation of a Precipitation Threshold for Anticipating the Occurrence of Landslides in the Seattle, Washington, Area. *US Geological Survey Open-File Report* 03-463.
- Crozier, M. J., and R. J. Eyles. 1980. Assessing the probability of rapid mass movement. *NewZealand Institution of Engineers—Proceedings of Technical Groups (ed.)*, Proc. Third Australia–NewZealand Conference on Geomechanics, Wellington, 2.47–2.51.
- Guzzetti, F., Peruccacci, S., and Rossi, M. 2005. **RISK AWARE Definition of critical threshold for different scenarios (WP 1.16)** <http://www.smr.arpa.emr.it>.
- Jakob, M., K. Holm, O. Lange, J.W. Schwab. 2006. Hydrometeorological thresholds for landslide initiation and forest operation shutdowns on the north coast of British Columbia. *Landslides* **3**, 228-238.
- Lumb, P. 1975. Slope Failures in Hong Kong. *Quarterly Journal of Engineering Geology*, *Geological Society of London*, Vol. 8, pp. 31-55.
- Zêzere, J.L.; Trigo, R.; Trigo, I. (2005) – Shallow and deep landslides induced by rainfall in the Lisbon region (Portugal): assessment of relationships with the North Atlantic Oscillation. *Natural Hazards and Earth System Sciences*, 5, European Geosciences Union, p.331-344.

การออกแบบและพัฒนาท่อวอร์เทกซ์ประสิทธิภาพสูงสำหรับงานกลึงในอุตสาหกรรมการผลิต Design and Development of the Highly Effective Vortex Tube for Turning Operation in Manufacturing Industry

วสันต์ นาคเสนีย์

สาขาวิชาเทคโนโลยีอุตสาหกรรมการผลิต คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยราชภัฏหมู่บ้านจอมบึง

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้ได้ทำการศึกษา การออกแบบและพัฒนาท่อวอร์เทกซ์แบบหอยโข่งสัมผัสผิวทางเข้าเดียว ริดลมด้วยครีบทิศทางลมแบบไหลตามกันรูปแบบใหม่ประสิทธิภาพสูง ริดลมด้วยครีบทิศทางลมแบบไหลตามกัน โดยคำนึงถึงผลของการปรับค่าสัดส่วนมวลอากาศเย็นรวมทั้งชนิดของหัวฉีดอันมีผลต่อการแยกชั้นของพลังงาน/อุณหภูมิภายในท่อวอร์เทกซ์ จากผลการทดลองสมรรถนะการทำความเย็นของท่อวอร์เทกซ์พบว่า ช่วงการการแยกชั้นของพลังงาน/อุณหภูมิภายในท่อวอร์เทกซ์สูงสุดจะอยู่ที่ช่วงการปรับให้อากาศเย็นไหลออกทางด้านท่ออากาศเย็นในช่วง 30-40% ของมวลอากาศที่ทางเข้าโดยจะมีค่าการลดลงของอุณหภูมิต่ำสุด -17 องศาเซลเซียส มีประสิทธิภาพสูง และสามารถใช้ทดแทนน้ำมันหล่อเย็นในงานกลึงในอุตสาหกรรมการผลิตได้อย่างเหมาะสม

Abstract

The purpose of this research was to study the design and development of the Vortex Tube like an apple snail with one way to skin, wind board by a flow fin of the new model having high efficiency. By the consideration of the value air mass cold proportion adjusted both the head inject affect separation of the energy and the temperature within Vertex tube.

The result was found that the separation period of the energy, the temperature within Vortex tube wouldl topmost that fining period giving cold air flowing out of air through cold pipe during 30-40% of air area mass reached, by valuable the going back of -17 minimum degree Celsius temperature, highly effective, and could use cold oil in the work with lathed in the manufacture industry appropriately.

คำสำคัญ : การออกแบบและพัฒนาท่อวอร์เทกซ์ งานกลึง อุตสาหกรรมการผลิต

Keywords : Design and Development of Vortex Tube, Turning Operation

บทนำ

เทคโนโลยีการผลิตทางด้านงานเครื่องจักรกลสำหรับการผลิตชิ้นส่วน เป็นกระบวนการในระดับขั้นแรกเพื่อให้ได้มาซึ่งชิ้นส่วนตามแบบงานที่ผลิตได้ โดยเครื่องจักรในการขึ้นรูปงานด้วยวิธีการตัดเฉือน รวมถึงเครื่องจักร CNC เป็นเทคโนโลยีการผลิตที่จำเป็นสำหรับการตัดเฉือนขึ้นรูปที่ต้องใช้น้ำหล่อเย็นในกระบวนการผลิตเป็นหลัก ซึ่งน้ำหล่อเย็น (Metalworking Fluids : MWF) เป็นชื่อเรียกกลุ่มของเหลว ส่วนมากเป็นพวกน้ำหล่อเย็นที่นิยมใช้กันอย่างกว้างขวางในอุตสาหกรรมผลิตชิ้นส่วนยานยนต์ กระบวนการผลิตชิ้นส่วนที่เป็นโลหะ เช่น งานเจาะ (Drilling) งานตัด (Cutting) งานกลึง (Turning) งานเจียรระโน (Grinding) เป็นต้น โดยเฉพาะงานกลึงที่จำเป็นต้องใช้น้ำหล่อเย็นเป็นจำนวนมาก ช่วยให้ชิ้นงานไม่ให้เกิดความร้อนมากจนไฟไหม้หรือควันขึ้น หรือเกิดประกายไฟ ช่วยให้ขอบหน้าของโลหะที่ตัดมีความเรียบเนียน และช่วยให้เศษผงโลหะที่เกิดขึ้นจากการตัดหลุดออกไปได้ง่ายขึ้น เป็นผลให้เครื่องมือตัดมีอายุการใช้งานยาวนานขึ้นอย่างไรก็ตาม ขั้นตอนการดูแลรักษา น้ำหล่อเย็นให้มีอายุการใช้งานที่ยาวนานนั้นถือเป็นเรื่องซับซ้อนต้องอาศัยผู้เชี่ยวชาญ ผู้ผลิต

อุตสาหกรรมผลิตชิ้นส่วนยานยนต์ที่ใช้น้ำหล่อเย็นในการผลิตงาน มักประสบปัญหาการบูดเน่าของน้ำหล่อเย็นโดยเฉพาะอย่างยิ่งน้ำหล่อเย็นสังเคราะห์ (Synthetic Fluids) ทำให้เกิดผลกระทบต่อสภาพแวดล้อมในการทำงาน รวมถึงเกิดผลเสียต่อสิ่งแวดล้อม น้ำหล่อเย็นส่วนใหญ่ประกอบด้วยน้ำมันซึ่งเป็นสิ่งที่ย่อยสลายในทางชีวภาพได้ยากเนื่องจากมีอนุภาคโมเลกุลขนาดใหญ่ และมีองค์ประกอบของสารเคมีที่เป็นพิษจำนวนมากที่ละลายอยู่ในน้ำมัน จึงเป็นกากอุตสาหกรรม (Industrial Waste Streams) ซึ่งปัจจุบันจะต้องนำกากอุตสาหกรรมส่งบริษัทที่รับกากอุตสาหกรรมไปเผาในเตาเผาเพื่อใช้เป็นเชื้อเพลิงในอุตสาหกรรมปูนซีเมนต์โดยต้องผ่านกระบวนการบำบัดก่อนแต่ในปัจจุบันยังไม่มียุทธศาสตร์ที่จะบำบัดได้สมบูรณ์และมีต้นทุนสูงในการบำบัด

น้ำหล่อเย็นที่มีขายตามท้องตลาดแบ่ง 4 กลุ่มใหญ่ดังนี้ (Metalworking Fluid : 2005) (1) น้ำหล่อเย็นตัดเฉือน (Cutting Oils) เป็นกลุ่มที่มีน้ำมันปิโตรเลียมที่คุณภาพค่อนข้างดี (2) น้ำหล่อเย็นสบู่ (Soluble Oils) ประกอบด้วยน้ำมันปิโตรเลียม 30-85 % ผสมกับสารอิมัลซิไฟเออร์ (Emulsifier) (3) น้ำหล่อเย็นกลุ่มกึ่งสังเคราะห์ (Semi-Synthetic Fluids) หรือน้ำหล่อเย็นกลุ่มของไหลกึ่งสังเคราะห์ ประกอบด้วยน้ำมันปิโตรเลียม 5-30 % ผสมกับน้ำ 30-50 % และสารเติมแต่ง (4) น้ำหล่อเย็นสังเคราะห์ (Synthetic Fluids) กลุ่มนี้จะไม่มีส่วนประกอบของน้ำมันปิโตรเลียม แต่จะเป็นสารเคมีกลุ่มดีเทอร์เจ้นท์ (Detergent)

การนำน้ำหล่อเย็นที่หมดอายุแล้วนำมาใช้ หรือเอาน้ำหล่อเย็นวนมาใช้จะมีการปนเปื้อนของสารบางชนิดเพิ่มขึ้นอีก เช่น สารไนโตรซามีน (Nitrosamine) ซึ่งเป็นสารก่อมะเร็งชนิดหนึ่ง เกิดขึ้นจากปฏิกิริยาของส่วนผสมในน้ำหล่อเย็นกลุ่มที่มีน้ำผสม (Water-Based) กับอากาศ สารเคลือบภาชนะบรรจุ หรือสารปนเปื้อน, แบคทีเรีย (Bacteria) และเชื้อรา (Fungi) สามารถเจริญเติบโตขึ้นได้ในน้ำหล่อเย็น น้ำมันจากเครื่องจักรเช่น น้ำมันเกียร์ น้ำมันเครื่อง อาจปนเปื้อนลงมาผสมกับน้ำหล่อเย็น และเป็นอาหารอย่างดีให้กับแบคทีเรียและเชื้อรา เชื้อโรคเหล่านี้อาจเป็นตัวการที่ทำให้เกิดโรคทางเดินหายใจต่างๆ เมื่อทำงานกับน้ำหล่อเย็น เศษโลหะที่ติดเช่น เซลนิกเกิล (Nickel) โครเมียม (Chromium) โคบอลต์ (Cobalt) เมื่อปนเปื้อนลงมาผสม สามารถก่อให้เกิดผื่นแพ้ที่ผิวหนังได้

ทอว์เรทซ์ (Smith Eiamsa-ard, p. 2010) เป็นอุปกรณ์ที่สามารถทำการผลิตอากาศร้อนและอากาศเย็นได้ โดยที่ไม่มีการเคลื่อนที่และไม่ต้องใช้สารทำความเย็นและเมื่ออากาศที่ถูกอัดด้วยความดัน 2 ถึง 5 เท่าของบรรยากาศไหลอัดผ่านรูหัวฉีดเข้ามาในแนวเส้นสัมผัสกับมุมทอว์เรทซ์จะทำให้เกิดลักษณะการหมุนวนอย่างแรงภายในท่อ โดยอากาศบริเวณใจกลางท่อจะมีอุณหภูมิต่ำกว่าอุณหภูมิของอากาศบริเวณทางเข้า ขณะที่อากาศบริเวณผนังท่อจะมีอุณหภูมิสูงกว่าอุณหภูมิของอากาศบริเวณทางเข้า ในการแยกอากาศเย็นและอากาศร้อนออกจากกัน อากาศเย็นบริเวณกลางท่อจะไหลออกผ่านรูซึ่งอยู่ฝั่งตรงข้ามกับวาล์วควบคุมการไหล ในขณะที่อากาศร้อนบริเวณผนังท่อจะไหลผ่านออกมาด้านวาล์วควบคุมการไหลทอว์เรทซ์เป็นอุปกรณ์ที่ใช้ในการสร้างอากาศเย็นและอากาศร้อน โดยอากาศจะไหลเข้าในแนวเส้นสัมผัสของท่อด้วยความเร็วสูงประมาณ 150-250 m/s และไหลวนภายในท่อด้วยความเร็วสูง อากาศบริเวณผนังท่อจะมีความร้อนสูงและความเร็วต่ำขณะที่บริเวณใจกลางท่ออากาศจะมีอุณหภูมิต่ำมาก

ชัยพร พันธุ์สิริ (2548) ได้ศึกษาการไหลและการถ่ายเทความร้อนแบบสามมิติภายในทอว์เรทซ์ โดยใช้ระเบียบวิธีไฟไนต์วอลุ่มร่วมกับแบบจำลองความปั่นป่วน การทำวิจัยได้แบ่งออกเป็น 2 ส่วน โดยส่วนแรกเป็นการสร้างความเชื่อมั่นในการใช้โปรแกรมด้าน CFD ซึ่งผู้ทำวิจัยได้ทดสอบและเปรียบเทียบกับผลการทดลองที่มีผู้ศึกษามาก่อนโดยเลือกปัญหาการไหลผ่านแบบย้อนกลับ (Backward-facing step) และปัญหาการไหลในเตาเผาแบบทอว์เรทซ์ ที่มีลักษณะการไหลคล้ายกันกับการไหลในทอว์เรทซ์ พบว่าในกรณีนี้เป็นการไหลผ่านแบบย้อนกลับผลที่ได้จะมีความสอดคล้องกับผลการทดลองมาก ส่วนในการไหลในเตาเผาแบบทอว์เรทซ์นั้นพบว่าผลที่ได้เป็นที่น่าพอใจ แต่ก็ยังทำนายความเร็วในบริเวณที่มีผลเนื่องจากการไหลเข้าของอากาศได้ไม่ดัดนัก ในส่วนที่สองเป็นการใช้โปรแกรมด้าน CFD กับทอว์เรทซ์แบบไหลสวนทางกัน (Parallel Flow) และทอว์เรทซ์แบบไหลตามกัน (Counter-Flow) จากการเปรียบเทียบกับผลการทดลองที่มีผู้ทำการทดลองมาแล้วพบว่าค่าความเร็วมุมสัมผัสแบบจำลองความปั่นป่วนทั้งสองยังไม่สามารถทำนายการไหลแบบหมุนวนอิสระ (Free vortex) ได้ ส่วนในการคำนวณอุณหภูมินั้นค่าที่ได้จะมีความมากกว่าการทดลองเนื่องจากข้อจำกัดในการหาค่าเอนทาลปีของโปรแกรมที่ใช้ และเมื่อเปรียบเทียบประสิทธิภาพในการทำความร้อนของทอว์เรทซ์ทั้งสองแบบ พบว่าทอว์เรทซ์แบบไหลตามกันจะมีประสิทธิภาพในการทำความร้อนที่ดีกว่า Guillaume

และ Jolly (2001) ได้ทำการใช้ทอเวอร์เทกซ์ 2 ชุดมาต่อรวมแบบอนุกรม ซึ่งได้ให้ค่าแยกชั้นของอุณหภูมิเพิ่มสูงขึ้นมากกว่าการใช้ตัวเดียว Saidi และ Valipour (2003) ได้ทำการศึกษานาฬิกาของความยาวท่อ ขนาดเส้นผ่านศูนย์กลางรูแผ่นออริฟิส ความดันที่ทางเข้าและชนิดของสาร มีผลต่อการทำความเย็นและประสิทธิภาพของทอเวอร์เทกซ์ พบว่าขนาดของหัวฉีดที่ทางเข้า ชนิดของก๊าซออกซิเจนและระดับความชื้นสูงมีผลต่อระดับการลดลงของอุณหภูมิอย่างมีประสิทธิภาพ Promvong และ Eiamsa-ard (2004) ได้ออกแบบหัวฉีดที่ทางเข้าจากหัวฉีดที่ไหลเข้าแบบตรงสัมผัสกับผิวเป็นแบบหอยโข่งซึ่งค่อยๆ ไหลเข้าไปในแนวสัมผัส พบว่าสามารถช่วยเพิ่มการลดลงของอุณหภูมิของอากาศเย็นและประสิทธิภาพในการทำความเย็นที่สูงขึ้น

งานวิจัยเป็นการนำแนวคิดการวิจัยการออกแบบเทคโนโลยีทอเวอร์เทกซ์ประสิทธิภาพสูง แบบไหลตามกัน และออกแบบหัวฉีดที่ทางเข้าจากหัวฉีดที่ไหลเข้าแบบตรงสัมผัสกับผิวเป็นแบบหอยโข่งในรูปแบบใหม่ของทางเข้าเดียวกับครีบบในการรีดลม โดยจะทดลองในระดับแรงดันทางเข้าที่แตกต่างสัมพันธ์กับขนาดของความโตในของกระบอกลม เพื่อให้ได้ค่าการออกแบบที่เหมาะสมในการลดอุณหภูมิให้เย็นจัดในรูปแบบความเย็นเฉพาะจุด นำมาทดลองวิจัยต่อยอดการออกแบบและพัฒนาทอเวอร์เทกซ์ทดลองการใช้แทนน้ำมันหล่อเย็นตัดเฉือนโลหะในงานกลึง ชนิดน้ำหล่อเย็นกลุ่มกึ่งสังเคราะห์ที่มีการใช้งานมากที่สุดโดยเฉพาะในอุตสาหกรรมผลิต ผลการทดลองวิจัยมุ่งที่จะลดการการบำบัดน้ำมันหล่อเย็นทิ้งที่เสีย เป็นการลดต้นทุนการกำจัดกากอุตสาหกรรมที่เกิดจากน้ำมันหล่อเย็นที่หมดอายุ และเสื่อมสภาพจากการใช้งานตามระยะเวลา ลดปริมาณการปล่อยก๊าซ CO₂ รวมถึงลดการผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมจากน้ำมันหล่อเย็น เนื่องจากเทคโนโลยีทอเวอร์เทกซ์ประสิทธิภาพสูงไม่ต้องใช้สาร CFC's และใช้น้ำหล่อเย็นในการช่วยทำความเย็นจึงไม่เป็นมลพิษต่อสิ่งแวดล้อมและลดขั้นตอนการบำบัดน้ำทิ้งจากน้ำหล่อเย็นที่หมดอายุการใช้งาน และลดกากอุตสาหกรรมจากน้ำทิ้งจากน้ำหล่อเย็น

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

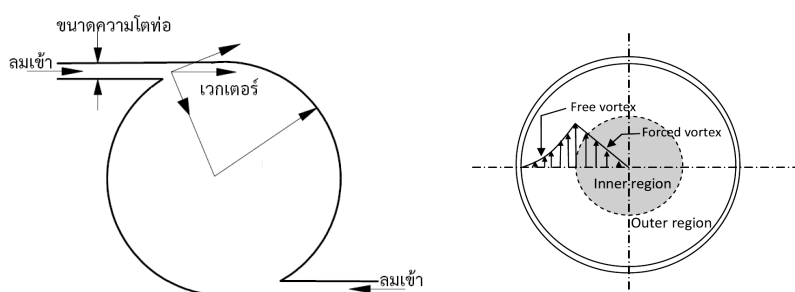
1. เพื่อออกแบบและพัฒนาทอเวอร์เทกซ์แบบหอยโข่งสัมผัสผิวทางเข้าเดียว รีดลมด้วยครีบบทิศทางลมแบบไหลตามกันรูปแบบใหม่ประสิทธิภาพสูง
2. เพื่อเปรียบเทียบประสิทธิภาพทอเวอร์เทกซ์ที่มีลักษณะรูปแบบดั้งเดิม
3. เพื่อทดสอบศักยภาพการใช้ทอเวอร์เทกซ์เปรียบเทียบกับใช้น้ำมันหล่อเย็นตัดเฉือนโลหะในรูปแบบการกลึง

อุปกรณ์และวิธีดำเนินการวิจัย

ทอเวอร์เทกซ์เป็นอุปกรณ์ที่สามารถทำให้เกิดอุณหภูมิที่เย็นจัดได้จนถึงติดลบ จากอุณหภูมิเริ่มต้นที่ออกมาจากเครื่องปั๊มลมที่ 25 องศาเซลเซียส โดยอาศัยการเคลื่อนที่ลักษณะหมุนวนให้เกิดการแยกอุณหภูมิ แต่ไม่ต้องใช้สารทำความเย็น ในการทดลองวิจัยครั้งนี้ใช้อากาศที่ถูกอัดด้วยความดัน 1 , 2 และ 3 เท่าของบรรยากาศไหลอัดตัวผ่านรูหัวฉีดเข้ามาในแนวเส้นสัมผัสกับมุมทอเวอร์เทกซ์โดยให้เกิดการเคลื่อนที่ในลักษณะการหมุนวนอย่างแรงที่มาก ซึ่งจะแปรผันตามกับความดันของบรรยากาศไหลอัดตัวผ่านรูหัวฉีด เมื่อมีการหมุนวนอย่างแรงภายในท่อ อากาศบริเวณใจกลางท่อจะมีอุณหภูมิต่ำกว่าอุณหภูมิของอากาศที่ทางเข้าขณะที่อากาศบริเวณผนังท่อจะมีอุณหภูมิสูงกว่าอุณหภูมิของอากาศที่ทางเข้า นักวิจัยใช้หลักการดังกล่าวเพื่อการออกแบบพัฒนาอุปกรณ์ทอเวอร์เทกซ์รูปแบบหอยโข่งรีดลมสัมผัสผิว 1 ทางเข้า รีดลม 4 ทางออก การทดลองเปรียบเทียบ และการนำไปทดลองใช้ตามหลักของงานวิจัยเชิงทดลองดังนี้

การออกแบบอุปกรณ์ทอเวอร์เทกซ์

เมื่ออากาศถูกปล่อยอัดตัวผ่านเข้าไปในทอเวอร์เทกซ์ ทำให้ความดันอากาศลดลงอย่างฉับพลันจนเข้าใกล้ความดันบรรยากาศและความเร็วของอากาศเข้าใกล้ความเร็วเสียง ทำให้มีแรงหนีศูนย์กลางบังคับให้การหมุนไปตามเส้นรอบวงของขอบท่อและบริเวณกลางท่อจะเป็นที่ว่างของอากาศและมีความถี่เชิงมุมที่สูงมากดังรูปที่ 1

รูปที่ 1 อากาศที่ถูกปล่อยอัดเข้าสู่เทอร์เบคซ์

เมื่อมีผลของการไหลที่มีความหนืดเข้ามาเกี่ยวข้องจะเกิดการแยกตัวของความเร็วของอนุภาคผ่านข้ามไปแนวรัศมีของท่อ จะเกิดการถ่ายเทพลังงานจลน์ออกจากแนวแกนท่อ และเมื่อมีการถ่ายเทพลังงาน (Energy Transfer) จะทำให้เกิดความร้อนของชั้นนอกและความเย็นของชั้นในเทอร์เบคซ์

รูปที่ 2 การถ่ายเทพลังงานทำให้เกิดความร้อนของชั้นนอกและความเย็นของชั้นในเทอร์เบคซ์

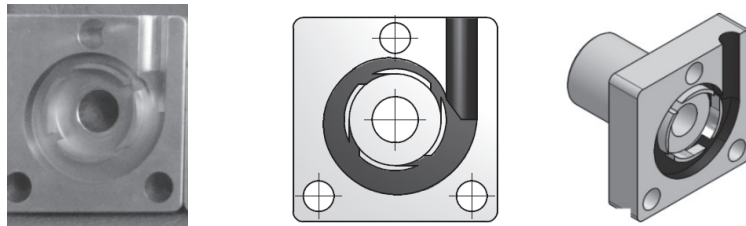
ค่าสัดส่วนมวลของอากาศเย็นเป็นค่าสัดส่วนระหว่างค่าอัตราการไหลของอากาศเย็นต่อค่าอัตราการไหลของอากาศที่ทางเข้า (Cold Mass Fraction) ซึ่งสามารถเขียนได้ดังนี้

$$\mu_c = m_c / m_i \dots\dots\dots(1)$$

เมื่อ m_c และ m_i เป็นค่าอัตราการไหลโดยมวลของอากาศเย็น และค่าอัตราการไหลโดยมวลของอากาศที่เข้าสู่เทอร์เบคซ์ (Cold Air Temperature Drop) สำหรับการทำความเย็นของเทอร์เบคซ์สามารถพิจารณาได้จาก

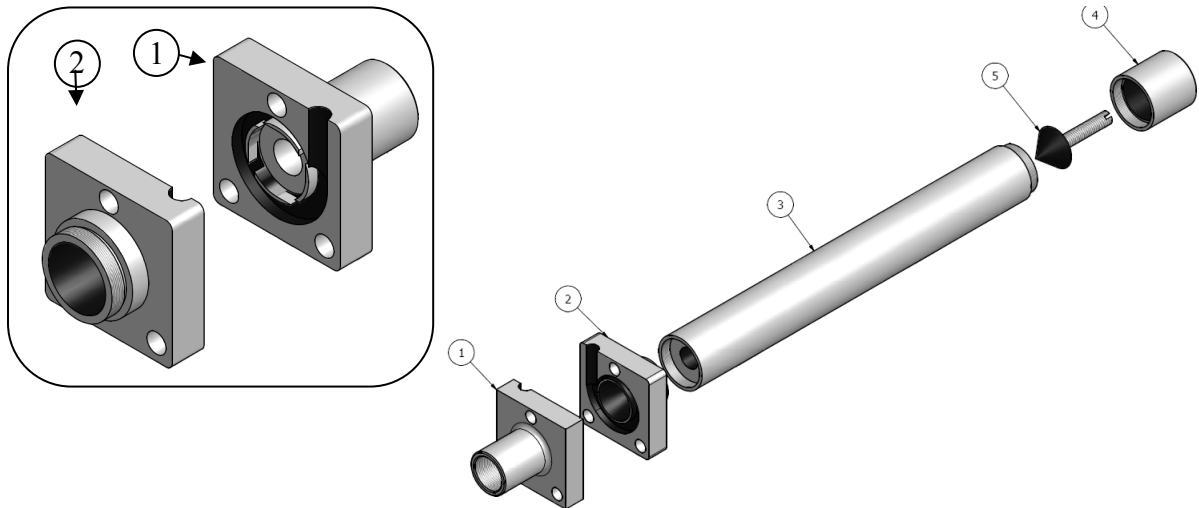
$$\Delta T_c = T_i - T_c \dots\dots\dots(2)$$

เมื่อ ΔT_c , T_i และ T_c เป็นผลความต่างของอุณหภูมิที่ด้านลมเย็นบริเวณทางออกและอุณหภูมิทางเข้าของทางเข้าหอยโข่ง นักวิจัยได้ออกแบบเทอร์เบคซ์ ที่มีการออกแบบให้ลมถูกรีดเข้าเหมือนทางเข้าหอยโข่งลมสัมพันธ์ผิว 1 ทางเข้า รีดลม 4 ทางออก ในรูปแบบใหม่เพื่อทดสอบหาประสิทธิภาพให้เกิดการแยกอุณหภูมิที่เย็นจัดได้จนถึงติดลบสูงสุด ดังรูปที่ 3

รูปที่ 3 เทอร์เบคซ์ทางเข้าหอยโข่งลมสัมพันธ์ผิว 1 ทางเข้า รีดลม 4 ทางออก

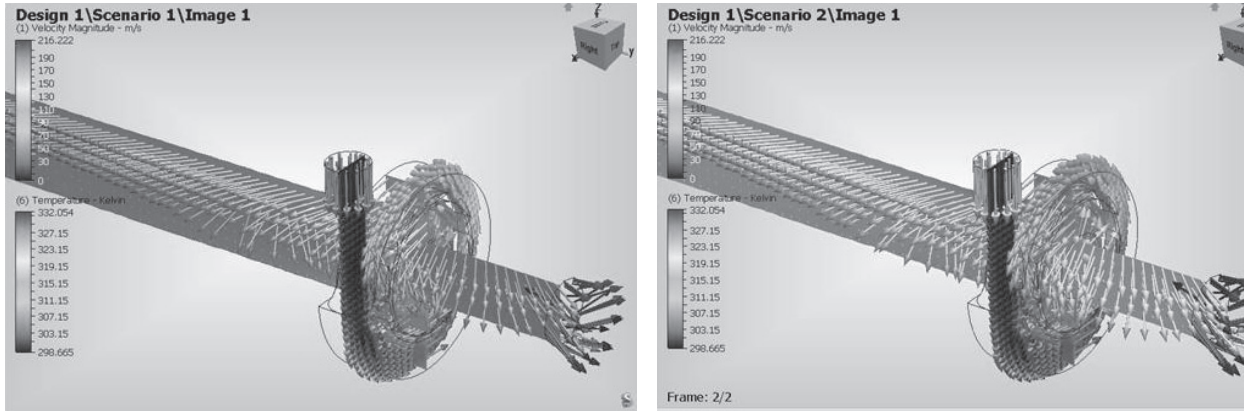
ท่อดูดอากาศที่ออกแบบทดลองใหม่ ประกอบด้วยกัน 4 ส่วนหลักๆ คือ 1) หัวฉีดอากาศที่ทางเข้าที่วัดลม 4 ทางออก 2) หัวฉีดอากาศทางเข้าท่อ 3) ท่อลมหมุนวนให้เกิดการแยกอนุภาคน้ำ 4) ปลายท่ออากาศร้อน 5) คอนวาล์ว มีหน้าที่ปรับค่าอัตราการไหลหรือค่าสัดส่วนมวลอากาศที่ออก ในการทดลองนี้หัวฉีดอากาศที่ทางเข้าท่อได้ถูกออกแบบให้มีลักษณะเป็นแบบหอยโข่งลมสัมพันธ์ผิว 1 ทางเข้า วัดลม 4 ทางออกดังรูปที่ 4 ข้อมูลสำหรับท่อดูดอากาศแสดงตาราง 1 และเพื่อเป็นทดสอบการออกแบบบังคับทิศทางของไหลของกระแสลมในท่อดูดอากาศ สอดคล้องกับอุปกรณ์ที่ได้ออกแบบไว้หรือไม่ จึงต้องดำเนินการทำแบบจำลองความปั่นป่วนของลมในท่อดูดอากาศหอยโข่งลมสัมพันธ์ผิว 1 ทางเข้า วัดลม 4 ทางออก โดยใช้โปรแกรม CFD ผลการจำลองพบว่าอัตราการไหลของอากาศไม่มีจุดปั่นป่วนที่วิกฤตเกิดขึ้น ดังรูปที่ 5

รูปที่ 4 แสดงการประกอบท่อดูดอากาศที่ออกแบบใหม่

ตาราง 1 ข้อมูลสำหรับท่อดูดอากาศ

ลักษณะของท่อ	คุณสมบัติของไหลที่ทางเข้า
ความยาวของท่อด้านร้อน, L_h (mm) 200	ของไหล อากาศอุณหภูมิ, T_i (°C) 25
ความยาวของท่อด้านเย็น, L_c (mm) 30	ความดันที่ทางเข้าก่อนหัวฉีด, P_i (Bar) 3.0
ขนาดเส้นผ่านศูนย์กลางท่อ, D (mm) 12	
จำนวนหัวฉีดที่ทางเข้า 1 วัดลม 4	
ขนาดเส้นผ่านศูนย์กลางหัวฉีด, d (mm) 3	
ลักษณะของวาล์ว cone-shaped valve	

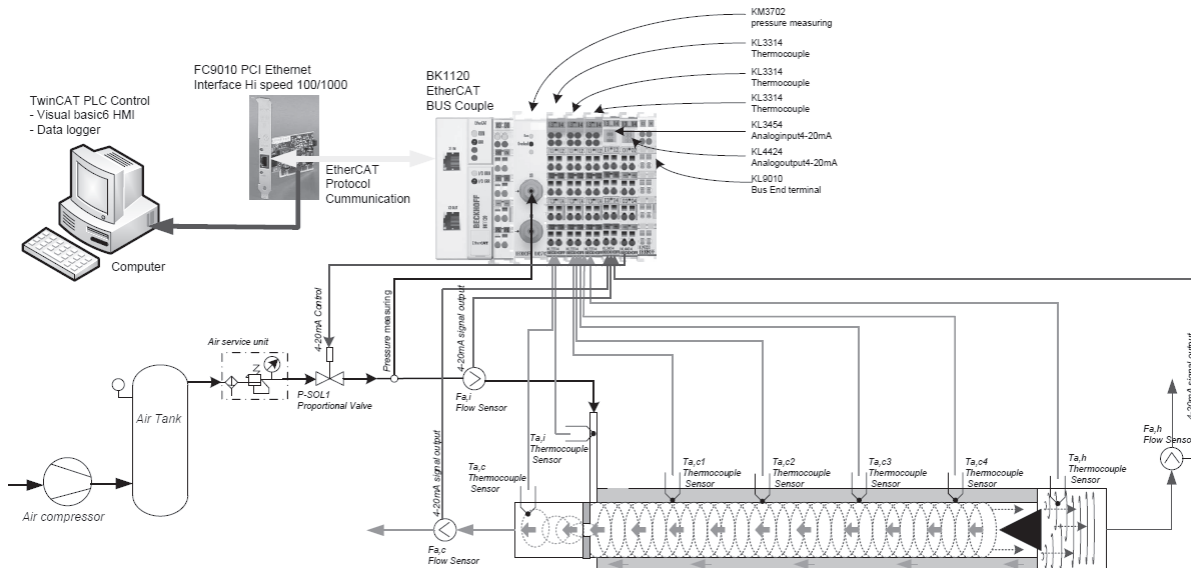
รูปที่ 5 แบบจำลองความปั่นป่วนของลมในท่อวอร์เทกซ์หอยโข่งลมสัมพันธ์ผิว 1 ทางเข้า ริดลม 4 ทาง

Scenario 1 = เข้า 300 เคลวิน (26.85 องศาเซลเซียส), อัตราการไหล 170 เมตร/นาที่ ที่ขนาด ϕ ท่อใน 4 มิลลิเมตร
Scenario 2 = เข้า 300 เคลวิน (26.85 องศาเซลเซียส), อัตราการไหล 160 เมตร/นาที่ ที่ขนาด ϕ ท่อใน 4 มิลลิเมตร

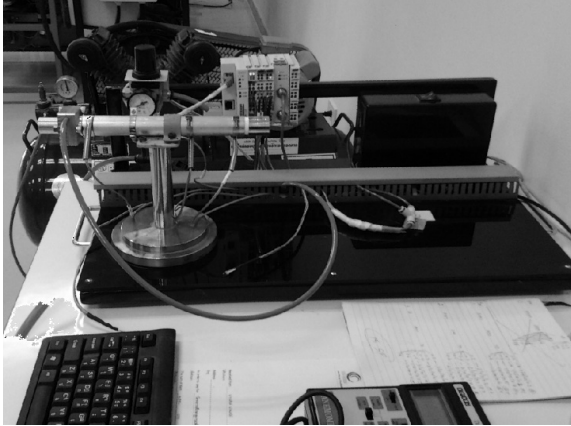
จากรูปที่ 5 เป็นแบบจำลองความปั่นป่วนของลมในท่อวอร์เทกซ์หอยโข่งลมสัมพันธ์ผิว 1 ทางเข้า ริดลม 4 ทาง โดยใช้โปรแกรม CFD ผลการจำลองพบว่า การไหลของอากาศไม่มีจุดปั่นป่วนที่วิกฤติเกิดขึ้น ลักษณะการไหลของลมมีการแลกเปลี่ยนพลังงานระหว่างอากาศใกล้แนวแกนกลางที่จะมีความเร็วเชิงมุมที่สูงมากและอากาศที่ใกล้บริเวณกลางท่อจะมีความเร็วเชิงมุมที่ต่ำเป็นผลให้ที่บริเวณแนวแกนท่อไปเพิ่มความเร่งของอากาศบริเวณผนังท่อ

การออกแบบชุดอุปกรณ์การทดลองท่อวอร์เทกซ์

ผู้วิจัยได้ออกแบบอุปกรณ์ Data Logger ในการตรวจสอบอุณหภูมิและอัตราการไหลของลมที่เกิดขึ้นในท่อวอร์เทกซ์ โดยกำหนดให้มีการตรวจจับอุณหภูมิทุก 1 วินาที ด้วยโปรแกรม TwinCAT PLC Control ภายใต้ Visual basic6 HMI โดยมีการตรวจจับอุณหภูมิ ลมเข้า T_i , อุณหภูมิลมเย็นออก T_c , อุณหภูมิลมร้อนออก T_h และ อุณหภูมิที่มีการแยกชั้นพลังงานระหว่างความยาวท่อ 4 จุดเฉลี่ยเท่าๆกัน T_1, T_2, T_3, T_4 , ตรวจจับแรงดันบรรยากาศในท่อลม Bar และตรวจจับอัตราการไหลของลมที่ T_i, T_c, T_h ดังรูปที่ 6 และภาพการทดลองด้วยอุปกรณ์ Data Logger ในการตรวจสอบอุณหภูมิและอัตราการไหลของลม ดังรูปที่ 7

รูปที่ 6 แสดงการออกแบบชุดอุปกรณ์การทดลองท่อวอร์เทกซ์

รูปที่ 7 และภาพการทดลองด้วยอุปกรณ์ Data Logger

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ออกแบบและพัฒนาท่อวอร์เท็กซ์แบบหอยโข่งสัมผัสผิวทางเข้าเดี่ยว ริดลมด้วยเครื่องตีศทางลมแบบไหลตามกันรูปแบบใหม่เพื่อหาประสิทธิภาพสูง โดยใช้โปรแกรม CAD ในการเขียนแบบ 3 มิติ และจำลองการปั่นป่วนของอากาศด้วยโปรแกรมวิเคราะห์ CFD ด้วยสมการ สมการควบคุม การไหลที่ได้อันถูกควบคุมโดยการสมการความต่อเนื่อง สมการนาเวียร์-สโตก ดังต่อไปนี้

สมการความต่อเนื่อง
$$\frac{\partial \bar{u}}{\partial x} + \frac{\partial \bar{v}}{\partial y} + \frac{\partial \bar{w}}{\partial z} = 0$$

$$u \frac{\partial \bar{u}}{\partial x} + v \frac{\partial \bar{v}}{\partial y} + w \frac{\partial \bar{w}}{\partial z} = -\frac{1}{\rho} \frac{\partial \bar{p}}{\partial x} + \nu \nabla^2 \bar{u} - \frac{\partial}{\partial x} (\overline{u^2}) - \frac{\partial}{\partial y} (\overline{u'v'}) - \frac{\partial}{\partial z} (\overline{u'w'}) \dots\dots\dots(3)$$

สมการโมเมนตัมในแนว X
$$u \frac{\partial \bar{u}}{\partial x} + v \frac{\partial \bar{v}}{\partial y} + w \frac{\partial \bar{w}}{\partial z} = -\frac{1}{\rho} \frac{\partial \bar{p}}{\partial x} + \nu \nabla^2 \bar{v} - \frac{\partial}{\partial x} (\overline{u'v'}) - \frac{\partial}{\partial y} (\overline{v^2}) - \frac{\partial}{\partial z} (\overline{v'w'}) - \rho g \dots\dots\dots(4)$$

สมการโมเมนตัม Y
$$\dots\dots\dots(5)$$

สมการโมเมนตัม Z
$$u \frac{\partial \bar{u}}{\partial x} + v \frac{\partial \bar{v}}{\partial y} + w \frac{\partial \bar{w}}{\partial z} = -\frac{1}{\rho} \frac{\partial \bar{p}}{\partial x} + \nu \nabla^2 \bar{w} - \frac{\partial}{\partial x} (\overline{u'w'}) - \frac{\partial}{\partial y} (\overline{v'w'}) - \frac{\partial}{\partial z} (\overline{w^2}) \dots\dots\dots(6)$$

สมการมาตรฐาน k-ε เรททา k และ ε ได้จากสมการส่งถ่าย
$$\dots\dots\dots(7)$$

$$\frac{\partial(\rho k)}{\partial t} + \text{div}(\rho k U) = \text{div} \left[\frac{\mu_t}{\sigma_k} \text{grad} k \right] + 2\mu_t E_{ij} E_{ij} - \rho \epsilon$$

$$\frac{\partial(\rho \epsilon)}{\partial t} + \text{div}(\rho \epsilon U) = \text{div} \left[\frac{\mu_t}{\sigma_\epsilon} \text{grad} \epsilon \right] + C_{1\epsilon} \frac{\epsilon}{k} 2\mu_t E_{ij} E_{ij} - C_{2\epsilon} \rho \frac{\epsilon^2}{k}$$

ค่าคงที่ต่างๆ มีค่าดังนี้

$$C_\mu = 0.09, \sigma_k = 1.00, c_{1\epsilon} = 1.44, C_{2\epsilon} = 1.92, \sigma_\epsilon = 1.3$$

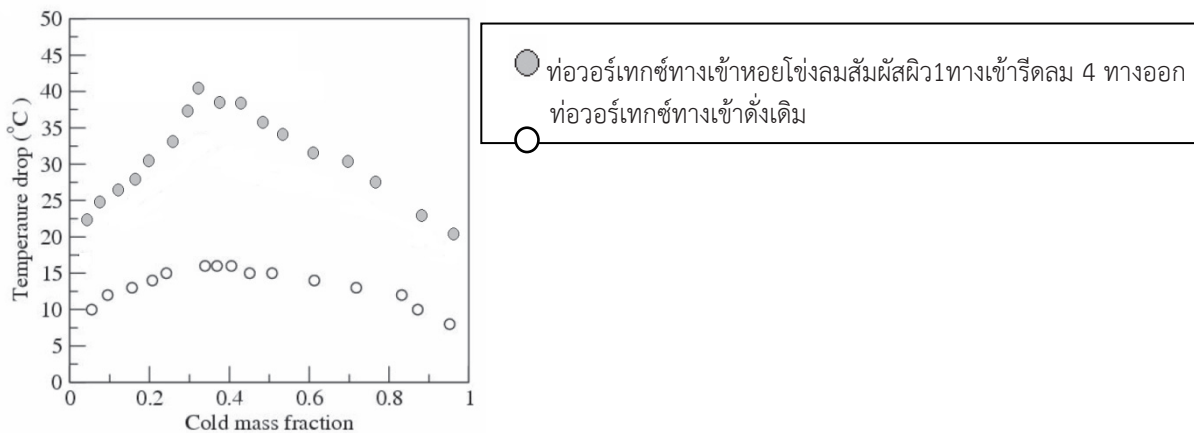

2. ออกแบบอุปกรณ์ Data Logger ตรวจสอบอุณหภูมิและอัตราการไหลของลมที่เกิดขึ้นใน ท่อออร์เทกซ์
3. เปรียบเทียบประสิทธิภาพท่อออร์เทกซ์ที่มีลักษณะรูปแบบที่คล้ายกันดั้งเดิมที่มี
4. ทดสอบศักยภาพการใช้ท่อออร์เทกซ์เปรียบเทียบการใช้ น้ำมันหล่อเย็นตัดเฉือนโลหะในรูปแบบการกลึง

ผลการวิจัย

ผลการเปรียบเทียบประสิทธิภาพท่อออร์เทกซ์ที่มีลักษณะรูปแบบที่คล้ายกันรูปแบบดั้งเดิมที่มี ในการทดลองได้ทำการใช้เซ็นเซอร์วัดอัตราการไหลของลมที่ติดไว้กับจุดทางลมเข้า และลมออก ทั้ง 3 จุด วัดค่าอัตราการไหลโดยมวลของท่อออร์เทกซ์ทั้งด้านท่ออากาศร้อนและอากาศเย็นเพื่อนำไปหาค่าสัดส่วนของมวลอากาศเย็น ส่วนในการการวัดอุณหภูมิของอากาศภายในท่อออร์เทกซ์จะทำการวัดโดยใช้ thermocouple ชนิด K และแสดงผลผ่าน Data Logger ทั้งอุณหภูมิที่ทางเข้าและอุณหภูมิอากาศเย็นหลังที่ไหลผ่านหอยโข่งสัณฆ์ผิวทางเข้าเดียว รีดลมด้วยครีบทิศทางลมแบบไหลตามกัน ในการทดลองได้ทำการทดสอบเปรียบเทียบระหว่างหัวฉีดแบบหอยโข่งลมสัณฆ์ผิว 1 ทางเข้า รีดลม 4 ทางออกที่ออกแบบใหม่ กับหัวฉีดแบบดั้งเดิมทั้งยังศึกษาผลของค่าสัดส่วนมวลอากาศเย็นต่อการลดลงของอุณหภูมิอากาศเย็นหรือการแยกชั้นพลังงานภายในท่อออร์เทกซ์ โดยทำการทดสอบที่ค่าความดันคงที่ 3.0 bar ความสัมพันธ์ระหว่างการลดลงของอุณหภูมิอากาศเย็น ($T_i - T_c$) และค่าสัดส่วนมวลอากาศเย็น (μ_c) ได้ถูกแสดงในภาพที่ 8 จากผลการทดลองพบว่าที่ตำแหน่งการเปิดโคนวาล์วเกือบสุดที่ด้านท่ออากาศร้อนหรือที่ค่าสัดส่วนมวลอากาศเย็น (μ_c) เข้าใกล้ศูนย์จะมีผลทำให้อากาศเย็นที่ไหลบริเวณใจกลางท่อไหลออกไปที่ด้านท่ออากาศร้อนและผสมกับอากาศร้อนที่ปลายทางออก อันเนื่องมาจากที่ทางออกท่ออากาศร้อนจะมีค่าความดันที่ต่ำกว่าที่บริเวณหอยโข่งสัณฆ์ผิวทางเข้าเดียว รีดลมด้วยครีบทิศทางลมแบบไหลตามกัน อากาศจึงไหลจากแหล่งที่ความดันสูงไปยังแหล่งความดันต่ำกว่า

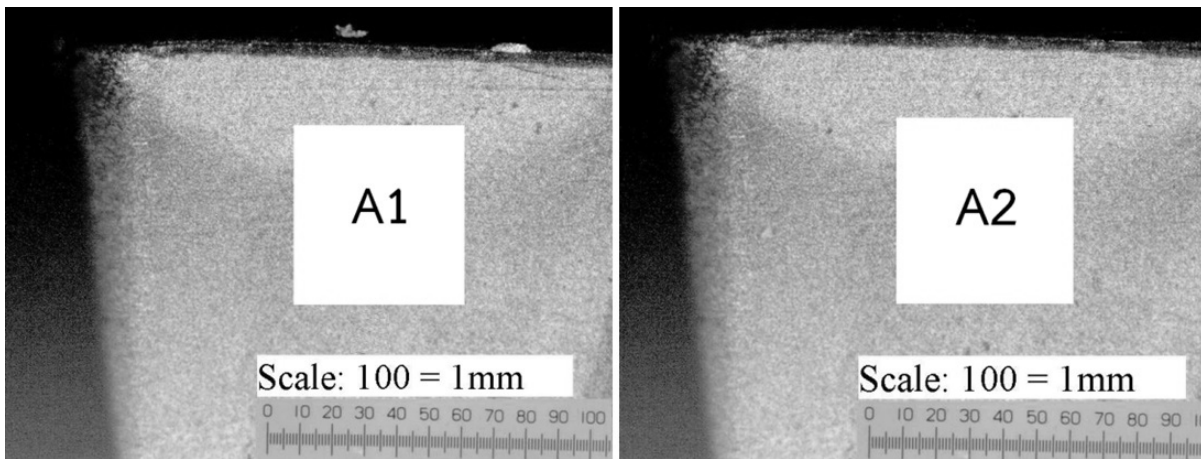
ดังนั้นจึงมีมวลอากาศเย็นไหลออกที่ท่ออากาศเย็นน้อย ขณะเดียวกันถ้าทำการปิดโคนวาล์วสุดหรือทำการปิดท่ออากาศร้อนจะมีผลทำให้ทั้งมวลอากาศร้อนและเย็นไหลผสมออกผ่านหอยโข่งสัณฆ์ผิวทางเข้าเดียว รีดลมด้วยครีบทิศทางลมแบบไหลตามกัน จึงมีอุณหภูมิอากาศเย็นลดต่ำสุด -17 องศาเซลเซียส จากการของไหลของอากาศอุณหภูมิ, T_i ($^{\circ}\text{C}$) 25 ที่หรือผลต่างของลมที่เกิดอุณหภูมิเข้ากับลมเย็นที่เกิดอุณหภูมิออกตาม Cold Air Temperature Drop อยู่ที่ $\Delta T_c = T_i - T_c = 42$ องศาเซลเซียส จากผลทดลองจะพบได้ว่าการที่ปรับสัดส่วนให้มวลอากาศเย็นไหลออก Cold Mass Fraction ในช่วงประมาณ $\mu_c = m_c / m_i = 0.3 - 0.4$ หมายถึง 30-40% จะมีอุณหภูมิของอากาศเย็นลดต่ำสุดหรือมีการแยกชั้นอุณหภูมิ/พลังงานสูงสุดในช่วงบริเวณนี้ และมีประสิทธิภาพสูงเมื่อเทียบกับรูปแบบดั้งเดิมดังรูปที่ 8

รูปที่ 8 ความสัมพันธ์ระหว่างค่าการลดลงของอุณหภูมิที่ท่ออากาศเย็นกับค่าสัดส่วนมวลของอากาศเย็น

นำท่อออร์เทกซ์หอยโข่งลมสัณฆ์ผิว 1 ทางเข้า รีดลม 4 ทางออก มาทดสอบใช้ทดแทนน้ำมันหล่อเย็นทดแทนในงานกลึง เพื่อดูพื้นผิวของงานกลึงและการสึกหรอของเม็ดมีด เมื่อเปรียบเทียบกับการใช้ น้ำมันหล่อเย็นพบว่าสามารถใช้ทดแทนได้เมื่อเทียบกับพื้นผิวงาน และการสึกหรอของเม็ดมีด มีพื้นผิวไม่แตกต่างจากการใช้น้ำมันหล่อเย็นในงานกลึง

และการสึกหรอของเม็ดมีด A1 ใช้น้ำมันหล่อเย็น และ A2 ใช้ท่อออร์เทกซ์หอยโข่งลมสัมผัสผิว 1 ทางเข้า ริดลม 4 ทาง ไม่แตกต่างจากงานกลึงดังรูปที่ 9

รูปที่ 9 เปรียบเทียบในรูปแบบการกลึงลักษณะคมตัดเม็ดมีด และ คมตัดเม็ดมีด
A1 ใช้น้ำมันหล่อเย็น
A2 ใช้ลมเย็นด้วยท่อออร์เทกซ์หอยโข่งลมสัมผัสผิว 1 ทางเข้า ริดลม 4 ทาง

สรุปและอภิปรายผล

งานวิจัยนี้ได้ทำการศึกษารูปแบบการออกแบบและพัฒนาท่อออร์เทกซ์แบบหอยโข่งสัมผัสผิวทางเข้าเดียว ริดลมด้วย ครีบทิศทางลมแบบไหลตามกันรูปแบบใหม่ประสิทธิภาพสูง โดยคำนึงถึงผลของการปรับค่าสัดส่วนมวลอากาศเย็น รวมทั้ง ชนิดของหัวฉีดอันมีผลต่อการแยกชั้นของพลังงาน/อุณหภูมิภายในท่อออร์เทกซ์ จากผลการทดลองสมรรถนะการทำความ เย็นของท่อออร์เทกซ์พบว่าช่วงการการแยกชั้นของพลังงาน/อุณหภูมิภายในท่อออร์เทกซ์สูงสุดจะอยู่ที่ช่วงการปรับให้อากาศเย็นไหลออกทางด้านท่ออากาศเย็นในช่วง 30-40% ของมวลอากาศที่ทางเข้า โดยจะมีค่าการลดลงของอุณหภูมิ ต่ำสุด -17 องศาเซลเซียส มีประสิทธิภาพสูง สำหรับหัวฉีดแบบดั้งเดิม ทดแทนน้ำมันหล่อเย็นทดแทนในงานกลึงได้

จากการศึกษาพบว่าสามารถที่จะนำท่อออร์เทกซ์แบบหอยโข่งสัมผัสผิวทางเข้าเดียว ริดลมด้วยครีบทิศทางลม แบบการใช้งานส่วนใหญ่จึงอยู่ในโรงงานที่ต้องการทำความเย็นเฉพาะจุด เช่น การตัดหรือเจาะโลหะที่มักจะทำให้เกิด ความร้อนสูง ไหลตามกันรูปแบบใหม่ประสิทธิภาพสูงมาใช้ในงานให้ความเย็นอุปกรณ์ควบคุมอิเล็กทรอนิกส์ ในงานตัดเฉือนโลหะ ให้ความเย็นกับกล่องวงจรปิด ให้ความเย็นเครื่องซีล งานบัดกรีในอุตสาหกรรมการผลิต เป็นต้น รวมทั้งไม่ก่อให้เกิดสาร CFC จึงไม่ก่อให้เกิด Green house effect ลดโลกร้อน ไม่ใช่ไฟฟ้า หรือปฏิกิริยาเคมีไม่ต้องซ่อมบำรุง ทำให้ไม่มี ค่าใช้จ่ายในเรื่องของการซ่อมบำรุงจึงควรที่จำศึกษาการใช้งานกับอุตสาหกรรมการผลิตอื่นได้เป็นอย่างดี

เอกสารอ้างอิง

- ชัยพร พันธุ์สิกร. 2548. การคำนวณการไหลและการถ่ายเทความร้อนแบบสามมิติภายในท่อออร์เทกซ์, วิทยานิพนธ์ มหาบัณฑิต สาขาวิศวกรรมเครื่องกล คณะวิศวกรรมศาสตร์มหาบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- Eiamsa – ard. 2010. Experimental investigation of energy separation in a counter-flow Ranque-Hilsch vortex tube with multiple inlet snail entries, International Communications in Heat and Mass Transfer. 32 . p 100 – 107.
- Metalworking Fluid. 2005. Canadian Centre for Occupational Health and Safety. [February 4, 2005]; Available from http://www.ccohs.ca/oshanswers/chemicals/metalworking_fluids.html

- Promvongse and Eiamsa-ard. 2004. **Experimental investigation of temperature separation in a vortex tube refrigerator with snail entrance.** Asean Journal on Science & Technology for Development. p 297- 308.
- Saidi MH and Valipour MS. 2003. **Experimental modeling of vortex tube refrigerator.** Applied Thermal Engineering. 23. p 1971-1980.
- Smith Eiamsa-ard. 2005. **Numerical study of energy separation in the vortex tube.** CMU Annual Conference on Heat & Mass Transfer,5th .
- Volkan Kirmaci. 2009. **Exergy analysis and performance of a counter flow Ranque–Hilsch vortex Tube having various nozzle numbers at different inlet pressures of oxygen and air.** International journal of refrigerati. 32 . p 1626 – 1633.
- Y.T. Wu, Y. Ding, Y.B. Ji, C.F. Ma, M.C. Ge . 2007. **Modification and experimental research on vortex tube .** International Journal of Refrigeration. 30. p1042 – 1049
- Warakom Nerdnoi and Smith Eiamsa-ard. 2005. **An experimental investigation of temperature separation in a vortex tube.** CMU Annual Conference on Heat & Mass Transfer,5th .

ผลของระยะห่างระหว่างวัสดุรองรับกับเป้าสารเคลือบต่อโครงสร้างของ
ฟิล์มบางไทเทเนียมออกไซด์ที่เคลือบด้วยวิธีดีซีรีแอคทีฟสปัตเตอร์ริง
Effect of Substrate-Target Distance on Structure Property of Titanium
Oxide Thin Film Deposited by DC Reactive Sputtering Method

พัชรี ภักดีเสนาหา^{1,2*} รุ่งทิวา อยู่สุวรรณ^{1,2} อารีรัตน์ สมหวังสกุล^{1,2} นิรันดร์ วิทิตอนันต์^{1,2}
อดิศร บุรณวงศ์^{1,2} สุรสิงห์ ไชยคุณ^{1,2}

¹ภาควิชาฟิสิกส์ คณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา

²ห้องปฏิบัติการวิจัยพลาสมาสำหรับวิทยาศาสตร์พื้นผิว ศูนย์ความเป็นเลิศด้านฟิสิกส์ (ThEP) สบว. สกอ.

บทคัดย่อ

ฟิล์มบางไทเทเนียมออกไซด์ (TiO₂) ถูกเคลือบบนกระจกสไลด์และแผ่นซิลิกอนด้วยวิธีดีซีรีแอคทีฟสปัตเตอร์ริง เพื่อศึกษาผลของระยะห่างระหว่างวัสดุรองรับกับเป้าสารเคลือบ (d_{st}) ต่อโครงสร้าง ลักษณะพื้นผิวและความหนาฟิล์ม โดยแปรระยะห่างระหว่างวัสดุรองรับกับเป้าสารเคลือบ ในช่วง 8 ถึง 14 cm สำหรับโครงสร้างผลึก ลักษณะพื้นผิวและความหนา ศึกษาจากเทคนิค XRD และ AFM ผลการศึกษาพบว่าระยะห่างระหว่างวัสดุรองรับกับเป้าสารเคลือบ มีผลโดยตรงต่อโครงสร้างผลึก ลักษณะพื้นผิวและความหนาของฟิล์ม โดยฟิล์มที่เคลือบได้แสดงโครงสร้างผลึกเฉพาะไทเทเนียมออกไซด์เฟสอานาเทส ระนาบ (101) และ (200) ความหนาและความหยาบผิวของฟิล์มมีค่าลดลงเมื่อระยะห่างระหว่างวัสดุรองรับกับเป้าสารเคลือบเพิ่ม โดยมีค่าในอยู่ช่วง 50 – 142 nm และ 1.6 - 3.5 nm ตามลำดับ

Abstract

Titanium oxide (TiO₂) thin films were deposited on glass slides and silicon by DC reactive sputtering method. The effect of the substrate-target distance (d_{st}), in range of 8 to 14 cm, on the structure, surface morphology and film's thickness were investigated. The crystal structure, surface morphology and film's thickness were characterized by XRD and AFM techniques, respectively. The results showed that the crystal structure, surface morphologies and thickness of the film were strongly depended on the substrate-target distance. The as-deposited films have only anatase phase which showed orientation of TiO₂ crystal structure corresponding to the anatase in(101) and (200) plane. The thickness and roughness of the films were in the range of 50 – 142 nm and 1.6 - 3.5 nm, respectively.

คำสำคัญ : ฟิล์มบาง ไทเทเนียมออกไซด์ สปัตเตอร์ริง รีแอคทีฟ แมกนีตรอน สปัตเตอร์ริง

Keywords : thin films, titanium oxide, sputtering, reactive magnetron sputtering.

บทนำ

ในช่วงหลายปีที่ผ่านมาฟิล์มบางไทเทเนียมออกไซด์ (TiO₂) เป็นฟิล์มบางที่ได้รับความสนใจจากกลุ่มวิจัยทั่วโลก เนื่องจากมีสมบัติน่าสนใจหลายประการ เช่น มีลักษณะใสส่งผ่านแสงได้ดี มีค่าการส่งผ่านแสงสูงในช่วงตามมองเห็น ทนการกัดกร่อนและขีดสีดี (Ritter, 1975) มีค่าดัชนีหักเหสูง (อนาเทสเท่ากับ 2.5 และรูไทล์เท่ากับ 2.7) มีค่าแถบพลังงานกว้าง (อนาเทสเท่ากับ 3.18 eV และรูไทล์เท่ากับ 3.03 eV) (Li *et al.*, 2000) สามารถใช้ในงานต่างๆ เช่น การเคลือบกัน

สะท้อนแสง (antireflection coating) การเคลือบสะท้อนแสงสูง (high-reflectance coating) फिल्मบางเลือกรังสี (wavelength-selective thin film) (Fan, 1981) การเคลือบผิวปกป้อง (protective coating) และการเคลือบผิวให้มีความสามารถในการทำความสะอาดตัวเอง (self-cleaning coating) (Yamakishi *et al.*, 2003) ที่สำคัญ फिल्मไทเทเนียมออกไซด์ยังมีความสามารถเป็นตัวเร่งปฏิกิริยาเชิงแสง (photocatalysis) (Babelon *et al.*, 1998) ทำให้เริ่มมีการนำไปประยุกต์ใช้เป็นชั้นเคลือบที่มีสมบัติในการฆ่าหรือยับยั้งการเติบโตของเชื้อแบคทีเรีย

โดยทั่วไปไทเทเนียมออกไซด์ในธรรมชาติมี 3 เฟส คือ อนาเทส (anatase) ($a=0.3785$ nm, $c=0.9514$ nm) รูไทล์ ($a = 0.4594$ nm, $c = 0.2958$ nm) ซึ่งมีโครงสร้างผลึกแบบเทตระโกนอล (tetragonal) และบรูไกท์ (brookite) ($a = 0.918$ nm, $b = 0.5447$ nm, $c = 0.5145$ nm) มีโครงสร้างผลึกแบบออร์โธโรมบิก (orthorhombic) (Brady *et al.*, 1991) ปกติไม่พบเฟสบรูไกท์ พบเพียง อสังฐาน อนาเทสและรูไทล์ เท่านั้น สำหรับการเตรียมฟิล์มไทเทเนียมออกไซด์นั้นทำได้หลายวิธีเช่น วิธีระเหยสาร (evaporation) วิธีอาร์เอฟสปัตเตอร์ริง (RF sputtering) วิธีดีซีสปัตเตอร์ริง (DC sputtering) และวิธีโซลเจล (sol gel) เป็นต้น ทั้งนี้โดยทั่วไปแล้วฟิล์มบางไทเทเนียมออกไซด์ ซึ่งเตรียมที่อุณหภูมิห้องมักมีโครงสร้างแบบอสัณฐาน หากเตรียมที่อุณหภูมิสูงประมาณ 500°C จะได้ฟิล์มที่มีเฟสอนาเทส สุดท้ายหากอุณหภูมิที่ใช้สูงประมาณ 800°C ฟิล์มที่ได้จะมีเฟสรูไทล์ ทั้งนี้จะเห็นว่าโครงสร้างผลึกหรือเฟสของฟิล์มบางที่ได้จะเปลี่ยนไปตามอุณหภูมิที่ใช้ในการเตรียม แต่การให้ความร้อนที่อุณหภูมิสูงมากๆ ทำให้ไม่สามารถเตรียมฟิล์มไทเทเนียมออกไซด์บนชิ้นงานที่ไวต่อความร้อน เช่น พลาสติก อย่างไรก็ตามการเพิ่มพลังงานแก่สารเคลือบในการเตรียมฟิล์มอีกแนวทางหนึ่งที่มีการวิจัยและพัฒนา คือ การเพิ่มหรือการใช้สนามแม่เหล็กความเข้มสูงในกระบวนการเตรียม เนื่องจากสนามแม่เหล็กความเข้มสูงที่เพิ่มเติมเข้าไปในกระบวนการช่วยไอออนในพลาสมา หรือ อะตอมของสารเคลือบระดมยิง (bombard) ไปที่ฟิล์มบนวัสดุรองรับขณะที่กำลังเกิดการสะสมพอกพูน (deposition) เป็นชั้นของฟิล์มบาง ทำให้เกิดความร้อนขึ้นในเนื้อฟิล์มและเรียกปรากฏการณ์นี้ว่า plasma heating effect ซึ่งเทียบได้กับการเพิ่มความร้อนในกระบวนการเตรียมหรือเคลือบฟิล์มบางนั่นเอง (Nirun *et al.*, 2010) ทำให้สามารถเตรียมฟิล์มบางไทเทเนียมออกไซด์ที่มีโครงสร้างผลึกบนวัสดุรองรับที่ไวต่อความร้อนได้ที่อุณหภูมิห้อง

โครงสร้างผลึกของฟิล์มไทเทเนียมออกไซด์แต่ละเฟสมีสมบัติและการใช้งานที่แตกต่างกัน โดยเฟสอนาเทส นิยมใช้เป็นตัวเร่งปฏิกิริยาเชิงแสง ส่วนเฟสรูไทล์เหมาะสำหรับงานด้านทัศนศาสตร์ (optical film) และใช้เป็นชั้นเคลือบปกป้อง (protective coating) สำหรับการเตรียมฟิล์มไทเทเนียมออกไซด์สามารถทำได้หลายวิธี เช่น วิธีโซลเจล (sol gel) วิธีระเหยสาร (evaporation) หรือ วิธีสปัตเตอร์ริง (sputtering) อย่างไรก็ตามวิธีสปัตเตอร์ริงมีข้อได้เปรียบที่สามารถควบคุมอัตราเคลือบและสมบัติของฟิล์มได้ง่าย (Zhao *et al.*, 2005) ฟิล์มที่ได้มีคุณภาพและการยึดเกาะดี (Wu *et al.*, 2006) อีกทั้งยังสามารถประยุกต์ไปสู่การเคลือบชิ้นงานขนาดใหญ่ระดับอุตสาหกรรมได้ง่ายอีกด้วย ทั้งนี้สมบัติของฟิล์มบางที่เคลือบได้ล้วนมีความสัมพันธ์กับลักษณะเฉพาะของฟิล์มซึ่งขึ้นกับวิธีและเงื่อนไขการเคลือบ ดังนั้นการวิจัยและพัฒนาเพื่อหาเงื่อนไขในการเคลือบที่เหมาะสมสำหรับเตรียมฟิล์มไทเทเนียมออกไซด์ให้เหมาะสำหรับใช้งาน ตามต้องการยังคงมีความจำเป็นต่อไป บทความวิจัยนี้เป็นการรายงานผลการเตรียมฟิล์มไทเทเนียมออกไซด์ด้วยวิธีดีซีอาร์เอฟสปัตเตอร์ริงเพื่อศึกษาผลของระยะห่างระหว่างวัสดุรองรับกับเป้าสารเคลือบต่อโครงสร้างผลึก ลักษณะพื้นผิวและความหนาฟิล์ม เพื่อเป็นข้อมูลพื้นฐานสำหรับงานวิจัยต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาผลของระยะห่างระหว่างวัสดุรองรับกับเป้าสารเคลือบต่อโครงสร้างผลึก ความหนาและลักษณะพื้นผิวของฟิล์มที่เคลือบได้

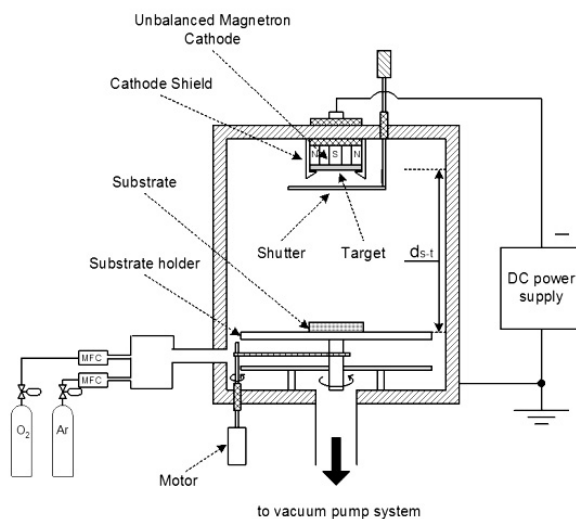
อุปกรณ์และวิธีการวิจัย

ฟิล์มไทเทเนียมออกไซด์ในงานวิจัยนี้เตรียมจากเครื่องเคลือบระบบดีซีอาร์เอฟสปัตเตอร์ริง (รูปที่ 1) ห้องเคลือบทรงกระบอกเส้นผ่านศูนย์กลาง 31.0 cm ความสูง 37.0 cm ติดเป้าไทเทเนียมเส้นผ่านศูนย์กลาง 5.4 cm ที่คาโทดซึ่งออกแบบให้เป็นแบบอานบาลานซ์แมกนีตรอนคาโทด (unbalanced magnetron cathode) โดยใช้แม่เหล็กความเข้มสูง ที่กึ่งกลางและด้านข้างของคาโทดเท่ากับ 1800 G และ 1300 G ตามลำดับ พร้อมภาคจ่ายไฟฟ้าแรงสูง

กระแสดร่ง ใช้แก๊สอาร์กอน (99.999%) และใช้แก๊สออกซิเจน (99.999%) เป็นแก๊สสปัตเตอร์และแก๊สไวปฏิกิริยาตามลำดับ เครื่องสุญญากาศประกอบด้วยเครื่องสูบบแบบแพร์โอมี่เครื่องสูบลโรตารีเป็นเครื่องสูบท้าย ความดันในห้องเคลือบใช้มาตรวจวัดความดันของ balzers รุ่น TPG300 ใช้หัววัดแบบพิรานีรุ่น TPR010 และ หัววัดแบบเพนนิ่งรุ่น IKR050 ควบคุมการจ่ายแก๊สด้วยเครื่องควบคุมอัตราไหลมวลแก๊ส ของ MKS type247D

วัสดุรองรับในงานนี้มี 2 ชนิด ได้แก่ กระจกสไลด์ และ ซิลิกอน ทำความสะอาดโดยล้างในเครื่องล้างความถี่สูง (ultrasonic cleaner) ด้วยไตรคลอโรเอทิลีน (Trichloroethylene) ตามด้วยอะซิโตนและไอโซโพรพานอล (Isopropanol) การเคลือบฟิล์มเริ่มจากนำวัสดุรองรับเข้าห้องเคลือบโดยวางห่างจากเป้าสารเคลือบเท่ากับ 8, 10, 12 และ 14 cm จากนั้นลดความดันในห้องเคลือบจนได้ความดันพื้น เท่ากับ 5.0×10^{-5} mbar แล้วปล่อยแก๊สอาร์กอนและแก๊สออกซิเจนในอัตราส่วน 1:6 sccm ใช้กำลังไฟฟ้าเท่ากับ 220 W ฟิล์มแต่ละชุดเคลือบนาน 60 min

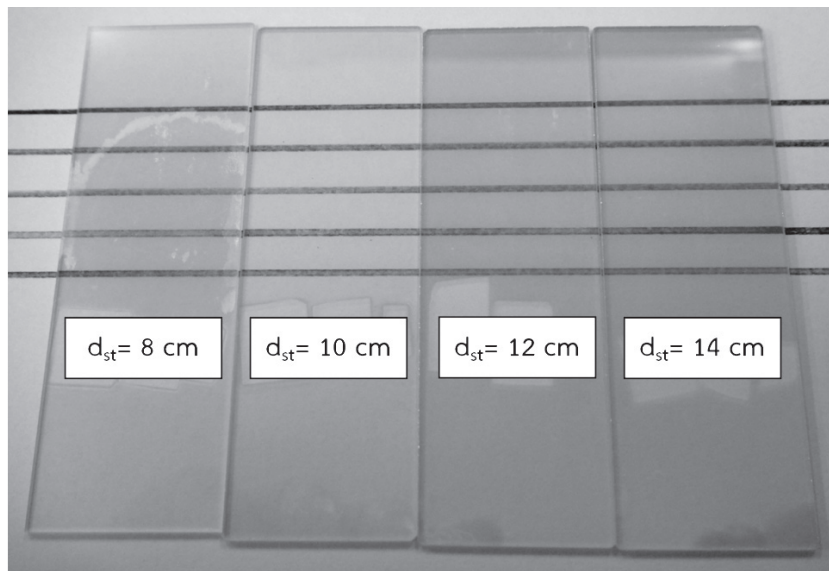
ฟิล์มที่ได้ทั้งหมดนำไปศึกษาโครงสร้างผลึกด้วยเครื่องเลี้ยวเบนรังสีเอกซ์ (X-ray Diffractometer; XRD) ของ Rigaku รุ่น Rint 2000 โดยใช้ $\text{Cu-K}\alpha$ ($\lambda = 1.54056 \text{ \AA}$) ที่ 40 kV และ 40 mA เป็นแหล่งกำเนิดรังสีเอกซ์ ตรวจวัดแบบ 2θ -scan ด้วยมุมตกกระทบเฉียง (grazing incident angle) เท่ากับ 3° สแกน 2θ จาก 20° ถึง 80° สำหรับขนาดผลึก (crystal size) คำนวณจากรูปแบบการเลี้ยวเบนรังสีเอกซ์ตามสมการของ Scherrer ส่วนลักษณะพื้นผิว ความหนา และความหยาบผิวของฟิล์มศึกษาด้วยเครื่องอะตอมมิคฟอร์ซไมโครสโคป (Atomic Force Microscope; AFM) ของ Veeco Instruments Inc. รุ่น Nanoscope IV

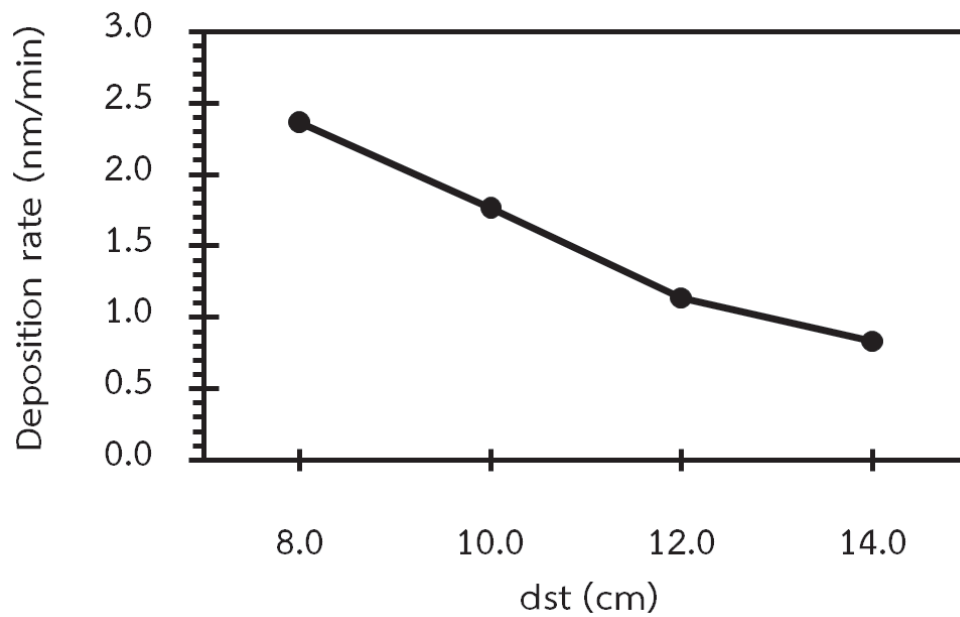
รูปที่ 1 ลักษณะและไดอะแกรมของเครื่องเคลือบในสุญญากาศระบบสปัตเตอร์ริงที่ใช้ในงานวิจัย

ผลและวิจารณ์ผลการทดลอง

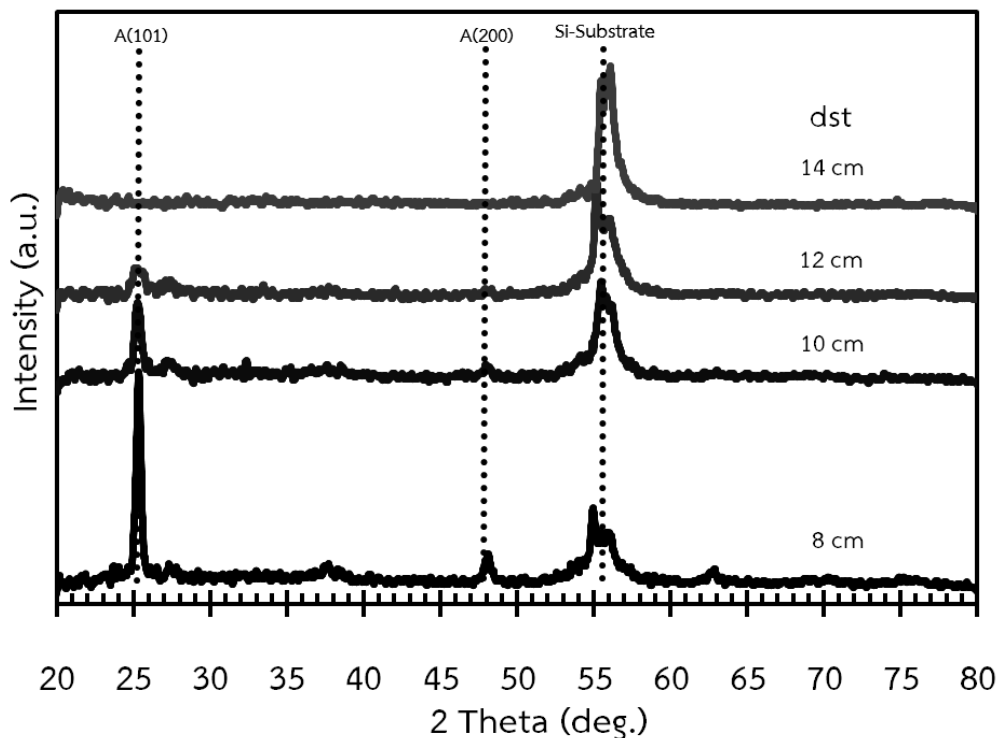
ฟิล์มที่เคลือบได้บนกระจกสไลด์เมื่อพิจารณาด้วยตาพบว่ามีลักษณะใส ส่องผ่านแสงดี สีของฟิล์มเปลี่ยนไปตามระยะห่างระหว่างวัสดุรองรับกับเป้าสารเคลือบที่เพิ่มขึ้น ดังแสดงในรูปที่ 2 สำหรับอัตราเคลือบฟิล์มที่ระยะ d_{st} ต่างๆ หากจากค่าความหนาฟิล์มหารด้วยเวลาเคลือบ พบว่าที่ระยะ d_{st} เท่ากับ 8 cm อัตราเคลือบมีค่าประมาณ 2.4 nm/min และมีค่าลดลงเท่ากับ 0.9 nm/min เมื่อระยะ d_{st} เพิ่มขึ้นเป็น 14 cm (รูปที่ 3) เนื่องจากที่ระยะ d_{st} สูงอะตอมสารเคลือบต้องใช้เวลามากเคลือบไปบนผิววัสดุรองรับนานขึ้น อีกทั้งอะตอมสารเคลือบยังสูญเสียพลังงานจากการชนกับไอออนในพลาสมาที่เกิดขึ้นในกระบวนการเคลือบทำให้อะตอมสารเคลือบมาถึงวัสดุรองรับน้อยลง เป็นผลให้เมื่อระยะ d_{st} เพิ่มขึ้นอัตราเคลือบฟิล์มมีค่าลดลงในที่สุด

รูปที่ 2 ลักษณะของฟิล์มไทเทเนียมออกไซด์เคลือบบนกระจกสไลด์ที่ระยะห่างระหว่างวัสดุรองรับกับเป้าสารเคลือบต่างๆ

รูปที่ 3 อัตราเคลือบของฟิล์มไทเทเนียมออกไซด์เคลือบที่ระยะห่างระหว่างวัสดุรองรับกับเป้าสารเคลือบต่างๆ

รูปที่ 4 รูปแบบการเลี้ยวเบนรังสีเอกซ์ของฟิล์มไทเทเนียมออกไซด์เคลือบที่ระยะห่างระหว่างวัสดุรองรับกับเป้าสารเคลือบต่างๆ

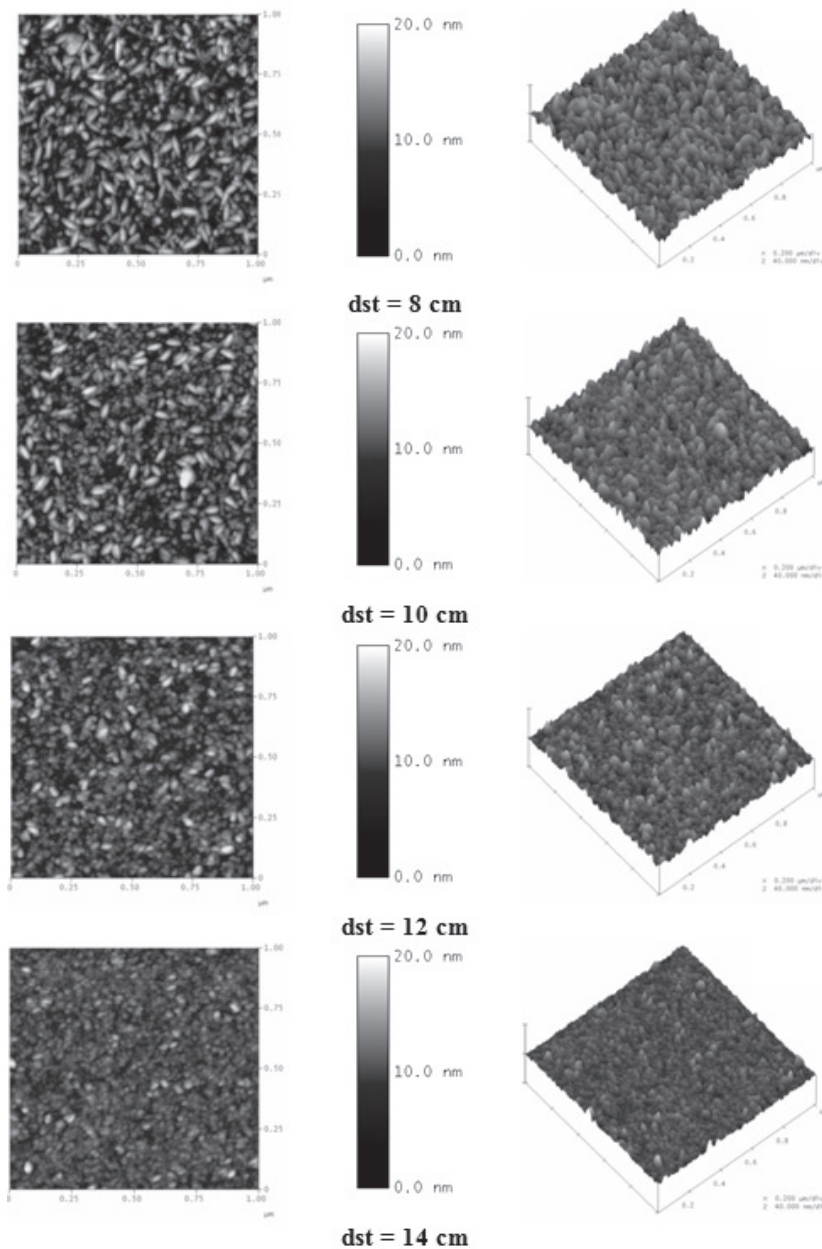
รูปที่ 4 เป็นรูปแบบการเลี้ยวเบนรังสีเอกซ์ของฟิล์มไทเทเนียมออกไซด์เคลือบที่ระยะ d_{st} ต่างๆ จากเทคนิค XRD พบว่าเมื่อระยะ d_{st} เท่ากับ 8, 10 และ 12 cm พบรูปแบบการเลี้ยวเบนรังสีเอกซ์ที่มุม 25.34° และ 48.08° ซึ่งตรงกับสารประกอบไทเทเนียมออกไซด์เฟสอนาเทสระนาบ (101) และ (200) ตามฐานข้อมูล JCPDS เลขที่ 89-4921 เมื่อระยะ d_{st} เพิ่มขึ้นเป็น 14 cm ไม่พบรูปแบบการเลี้ยวเบนรังสีเอกซ์แสดงให้เห็นว่าฟิล์มที่เคลือบได้นี้มีโครงสร้างผลึกเป็นแบบอสัณฐาน เนื่องจากเมื่อระยะ d_{st} น้อยพลังงานของสารเคลือบมีค่ามากพอที่จะฟอร์มตัวเป็นผลึกที่มีโครงสร้างแบบอนาเทส แต่เมื่อระยะ d_{st} มีค่าเพิ่มมากขึ้นอะตอมสารเคลือบมีการสูญเสียพลังงานเนื่องจากการชนกับไอออนในพลาสมาที่เกิดขึ้นในกระบวนการเคลือบทำให้พลังงานของอะตอมสารเคลือบที่ไปถึงวัสดุรองรับมีค่าน้อยจนไม่สามารถฟอร์มตัวเป็นผลึกได้ ในส่วนของขนาดผลึกของฟิล์มซึ่งคำนวณจากสมการของ Sherrer พบว่ามีค่าลดลงจาก 46.53 nm เป็น 19.16 nm เมื่อระยะ d_{st} เพิ่มขึ้น ส่วนค่าคงที่แลตทิซของฟิล์มที่ได้มีค่า a ในช่วง 3.780-3.781 nm และ c ในช่วง 9.439-9.608 nm (ตารางที่ 1)

สำหรับลักษณะพื้นผิวและความหนาฟิล์มที่ได้ จากเทคนิค AFM พบว่า ที่ระยะ d_{st} เท่ากับ 8 cm และ 10 cm พื้นผิวฟิล์มมีลักษณะปลายแหลมกระจายอย่างสม่ำเสมอทั่วผิวหน้าฟิล์ม (รูปที่ 5) ขณะที่ระยะ d_{st} เท่ากับ 12 cm พบว่าฟิล์มที่เกิดขึ้นส่วนใหญ่มีลักษณะกลมมนกระจายตัวผิวหน้าฟิล์มและมีบางบริเวณฟิล์มที่เกิดขึ้นมีลักษณะแหลมสูงปนอยู่ทั่วไป สุดท้ายที่ระยะ d_{st} เท่ากับ 14 cm ฟิล์มที่เกิดขึ้นมีการรวมตัวกันเป็นกลุ่มขนาดเล็กกลมมนกระจายทั่วผิวหน้าฟิล์ม สำหรับความหนาฟิล์มที่ได้พบว่าเมื่อระยะ d_{st} มีค่าเพิ่มขึ้นความหนาฟิล์มมีค่าลดลงจาก 142 nm เป็น 50 nm ขณะที่ความหยาบผิว มีค่าในช่วง 1.6 – 3.5 nm (ตารางที่ 1) สอดคล้องกับงานวิจัยของ Ogawa *et al.* (2008) ที่พบว่าเมื่อระยะห่างระหว่างวัสดุรองรับกับเป้าสารเคลือบเพิ่มขึ้นความหนาและความหยาบผิวมีค่าเปลี่ยนแปลงไป เนื่องจากเมื่อระยะห่างของวัสดุรองรับกับเป้าสารเคลือบเพิ่มขึ้นอะตอมสารเคลือบมีการสูญเสียพลังงานเนื่องจากการชนกับไอออนในพลาสมาที่เกิดขึ้นในกระบวนการเคลือบทำให้ความหนาและความหยาบผิวของฟิล์มที่ได้มีการเปลี่ยนแปลงไปด้วย

ตาราง 1 ค่าคงที่แลตทิซ ขนาดผลึก ความหนาและความหยาบผิวของฟิล์มไทเทเนียมออกไซด์เคลือบที่ระยะห่างระหว่างวัสดุรองรับกับเป้าสารเคลือบต่างๆ

d _{st} (cm)	Lattice constant (Å)		Crystal size (nm)	Thickness (nm)	Roughness (nm)
	a	c			
JCPDS (894921)	3.777	9.501	-	-	-
8	3.781	9.439	46.53	141.76	3.471
10	3.780	9.608	36.19	105.63	3.101
12	-	-	19.16	68.20	2.339
14	-	-	-	49.95	1.591

รูปที่ 5 ลักษณะพื้นผิวของฟิล์มบางไทเทเนียมออกไซด์เคลือบที่ระยะห่างระหว่างวัสดุรองรับกับเป้าสารเคลือบต่างๆ

สรุปผลการวิจัย

ฟิล์มไทเทเนียมออกไซด์เคลือบด้วยวิธีดีซีรีแอคทีฟสปัตเตอร์ริงบนกระจกสไลด์และแผ่นซิลิกอน ฟิล์มที่เคลือบได้ใส ส่งผ่านแสงดี สีของฟิล์มเปลี่ยนไปตามระยะห่างของวัสดุรองรับกับเป้าสารเคลือบที่เพิ่มขึ้น ผลจากการวิเคราะห์ฟิล์มที่เคลือบได้พบว่าระยะห่างระหว่างวัสดุรองรับกับเป้าสารเคลือบมีผลต่อโครงสร้างผลึก ลักษณะพื้นผิวและความหนาฟิล์ม โดยที่ระยะห่างระหว่างวัสดุรองรับกับเป้าสารเคลือบน้อยฟิล์มที่ได้มีโครงสร้างผลึกแบบอนาเทส และเปลี่ยนเป็นออสทูนานเมื่อระยะห่างระหว่างวัสดุรองรับกับเป้าสารเคลือบเพิ่มขึ้น ความหนาและความหยาบผิวของฟิล์มที่เคลือบได้ AFM พบว่าเมื่อระยะห่างระหว่างวัสดุรองรับกับเป้าสารเคลือบเพิ่มขึ้น ความหนาของฟิล์มลดลงจาก 142 nm เป็น 50 nm ส่วนความหยาบผิวของฟิล์มมีค่าอยู่ในช่วง 1.6 – 3.5 nm

เอกสารอ้างอิง

- Babelon, P.; Dequiedt, A.S., Mostéfa-Sba, H., Bourgeois, S., Sibillot, P. and Sacilotti, M. 1998. SEM and XPS studies of titanium dioxide thin films grown by MOCVD. **Thin Solid Films**.
- Brady, G.S.; and Clauser H.R. 1991. **Materials Handbook**. New York : McGraw-Hill.
- Fan, J.C.C. 1981. Sputtered films for wavelength-selective applications. **Thin Solid Films**.
- Li, G.H.; Yang, L., Jin, Y.X., and Zhang, L.D. 2000. Structural and optical properties of TiO₂ Thin film and TiO₂ + 2 wt.% ZnFe₂O₄ composite film prepared by r.f. sputtering. **Thin Solid Films**.
- Ogawa, H.; Nakamura, A., Tokita, S., Miyazaki, D., Hattori, T. and Takamoto, T. 2008. Growth of TiO₂ thin film by reactive RF magnetron sputtering using oxygen radical. **Journal of Alloys and Compounds**.
- Ritter, E. 1975. Dielectric film materials for optical applications. **Physics of thin films**. New York: Academic Press.
- Witit-Anan, N.; Kasemanankul, P., Chaiyakun, S., Pokaipisit, A., and Limsuwan, P. 2010. Comparison of Nanocrystalline TiO₂ Films Prepared on Unheated Substrates Using Single- and Dual-Cathode DC Unbalanced Magnetron Sputtering Systems. **Japanese Journal of Applied Physics**.
- Wu, K.R.; Wang, J.J., Liu, W.C., Chen, Z.S. and Wu, J.K. 2006. Deposition of graded TiO₂ films featured both hydrophobic and photo-induced hydrophilic properties. **Applied surface Science**.
- Yamakishi, M.; Kuriki, S., Song, P.K. and Shigesato, Y. 2003. Thin film TiO₂ photocatalyst deposited by reactive magnetron sputtering. **Thin Solid Films**.
- Zhao, X.T.; Sakka, K., Kihara, N., Takada, Y., Arita, M. and Masuda, M. 2005. Structure and photo-induced features of TiO₂ thin films prepared by RF magnetron sputtering. **Microelectronics Journal**.

การเตรียมและศึกษาลักษณะเฉพาะของฟิล์มบางเซอร์โคเนียมไนไตรด์
เคลือบด้วยวิธีรีแอคทีฟดีซีแมกนีตรอนสปัตเตอร์ริง

Preparation and Characterization of Zirconium Nitride Thin Film
Deposited by Reactive DC Magnetron Sputtering Method

รุ่งทิพา อู่สุวรรณ^{1,2*} พิชรี ภัคดีเสนา^{1,2} อารีรัตน์ สมหวังสกุล^{1,2} นิรันดร์ วิฑิตอนันต์^{1,2}
อดิสร บุรณวงศ์^{1,2} อรรถพล เขยศุภเกตุ^{1,2} สุรสิงห์ ไชยคุณ^{1,2}

¹ภาควิชาฟิสิกส์ คณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา

²ห้องปฏิบัติการวิจัยพลาสมาสำหรับวิทยาศาสตร์พื้นผิว ศูนย์ความเป็นเลิศด้านฟิสิกส์ (ThEP) สบว. สกอ.

บทคัดย่อ

ฟิล์มบางเซอร์โคเนียมไนไตรด์ (ZrN) เคลือบบนแผ่นซิลิกอนและสแตนเลส ด้วยเทคนิครีแอคทีฟดีซีแมกนีตรอนสปัตเตอร์ริง เพื่อศึกษาผลของอัตราไหลแก๊สไนโตรเจนที่มีต่อโครงสร้างของฟิล์ม โดยแปรค่าอัตราไหลแก๊สไนโตรเจนในช่วง 0.5 sccm ถึง 3.0 sccm โครงสร้างผลึกของฟิล์มศึกษาด้วยเทคนิค XRD ความหนาและลักษณะพื้นผิวศึกษาด้วยเทคนิค AFM ผลการศึกษาพบว่า สีของฟิล์มที่เคลือบได้แปรไปตามอัตราไหลแก๊สไนโตรเจนจากสีน้ำตาลอ่อน เหลืองทอง ทอง น้ำตาล ม่วง และเขียว ฟิล์มที่เคลือบได้มีโครงสร้างผลึกแบบเฟซเซนเตอร์คิวบิก (fcc) ที่ระนาบ (1 1 1), (2 0 0), (2 2 0) และ (3 1 1) ตรงกับฐานข้อมูล JCPDF หมายเลข 78-1420 ขนาดผลึกจากสมการของ Scherrer มีค่าอยู่ในช่วง 6 nm ถึง 36 nm เมื่ออัตราไหลแก๊สไนโตรเจนเพิ่มขึ้นความหนาและความหยาบผิวฟิล์มมีค่าลดลงจาก 325 nm เป็น 173 nm และ 0.87 nm เป็น 0.34 nm ตามลำดับ

Abstract

Zirconium nitride (ZrN) thin films were deposited on silicon wafer and stainless steel by reactive DC magnetron sputtering technique. The effect of the N₂ gas flow rates, in range of 0.5 sccm to 3.0 sccm, on the structure of the as-deposited films was investigated. The crystal structure was characterized by XRD technique. The film's thickness and surface morphology were characterized by AFM technique. The results showed that the as-deposited film's color was varied with the N₂ gas flow rates from light brown, yellow gold, gold, brown, purple and green. The crystallite structure of the as-deposited films was face center cubic (fcc) with (1 1 1), (2 0 0), (2 2 0) and (3 1 1) plane with corresponding to JCPDF No. 78-1420. Crystal size from Scherrer's equation was in range of 6 nm to 36 nm. In addition, when the N₂ gas flow rates increased, the film's thickness and roughness was decreased from 325 nm to 173 nm and 0.87 nm to 0.34 nm, respectively.

คำสำคัญ : ฟิล์มบาง เซอร์โคเนียมไนไตรด์ สปัตเตอร์ริง รีแอคทีฟ แมกนีตรอน สปัตเตอร์ริง

Keywords : thin film, Zirconium nitride, sputtering, reactive magnetron sputtering

บทนำ

ทศวรรษที่ผ่านมาภาคอุตสาหกรรมเริ่มให้ความสนใจในชั้นเคลือบของธาตุในกลุ่มทรานซิชันโดยเฉพาะไทเทเนียม (Ti) เซอร์โคเนียมไนไตรด์ (Zr) และโครเมียม (Cr) เพิ่มขึ้นเป็นลำดับ เนื่องจากมีสมบัติเด่นหลายอย่าง เช่น มีความแข็งสูง มีความเสถียรทั้งทางด้านเคมีและความร้อน ที่สำคัญชั้นเคลือบของสารประกอบไนไตรด์ของธาตุเหล่านี้มีสีสนที่สวยงาม ทั้งนี้ฟิล์มเซอร์โคเนียมไนไตรด์ (ZrN) เป็นฟิล์มบางของธาตุทรานซิชันอีกชนิดหนึ่งที่กำลังได้รับความสนใจอย่างกว้างขวาง

เนื่องจากเป็นฟิล์มที่มีสีทองเหมาะสำหรับนำมาใช้ในงานเคลือบสวยงาม (decorative coating) (Budke et al., 1999) อีกทั้งยังมีสมบัติทางกายภาพดีเยี่ยมหลายประการ เช่น มีความแข็งสูงประมาณ 4000 Hr (Holleck et al., 1986) ทนการกัดกร่อนและขีดข่วน (Van Leaven et al., 1992; Wiiala et al., 1990) มีค่าสภาพต้านทานไฟฟ้าต่ำประมาณ $13.6 \mu \Omega \text{ cm}$ ที่อุณหภูมิ 300 K (Wang et al., 1995) มีเสถียรภาพทางความร้อน ($\Delta H = - 87.3 \text{ kcal/mol}$) ต่ำกว่าไทเทเนียมไนไตรด์ ($\Delta H = - 80.4 \text{ kcal/mol}$) (Yanagisawa et al., 2000; Takeyama et al., 2000) ทำให้ฟิล์มเซอร์โคเนียมไนไตรด์ได้รับความสนใจนำมาประยุกต์ใช้เป็นชั้นป้องกันการแพร่ (diffusion barriers) ในอุตสาหกรรมไมโครอิเล็กทรอนิกส์ (Ostling et al., 1986; Elbaum et al., 1983) แต่อย่างไรก็ดีเซอร์โคเนียมเป็นธาตุทรานซิชันที่มีจุดหลอมเหลวสูง ประมาณ $1852 \text{ }^{\circ}\text{C}$ มีค่าความดันไอต่ำ ประมาณ 0.00168 Pa ที่อุณหภูมิ $1852 \text{ }^{\circ}\text{C}$ อีกทั้งยังเป็นธาตุวอกนิกิริยาจึงง่ายต่อการปนเปื้อนของออกซิเจนและคาร์บอน จึงเป็นการยากในการเคลือบฟิล์มเซอร์โคเนียมไนไตรด์ที่มีคุณภาพสูง เมื่อเปรียบเทียบกับฟิล์มไทเทเนียมไนไตรด์หรือโครเมียมไนไตรด์

การเตรียมฟิล์มเซอร์โคเนียมไนไตรด์ทำได้หลายวิธี เช่น วิธีดีซีแมกนีตรอนสปัตเตอริง (Mitterer et al., 1998) วิธีรีแอคทีฟอาร์เอฟสปัตเตอริง วิธีรีแอคทีฟดีซีแมกนีตรอนสปัตเตอริง (Dauchot et al., 1995; Jin et al., 1991) วิธีไอออนเพลตติง (ion plating) (Chou et al., 2002) อย่างไรก็ตามการเคลือบด้วยวิธีรีแอคทีฟแมกนีตรอนสปัตเตอริง เป็นวิธีเคลือบฟิล์มบางที่น่าสนใจเมื่อเทียบกับวิธีอื่น เนื่องจากสามารถเคลือบฟิล์มบางได้ที่อุณหภูมิห้อง อีกทั้งไอออนปริมาณมากที่เกิดขึ้นในกระบวนการเคลือบซึ่งระดมยิง (bombardment) วัสดุรองรับยังช่วยปรับเปลี่ยนโครงสร้างของฟิล์มที่ได้ ทำให้สามารถประยุกต์ไปสู่การเคลือบชิ้นงานขนาดใหญ่ในระดับอุตสาหกรรมได้ง่ายอีกด้วย

สำหรับงานวิจัยด้านเทคโนโลยีฟิล์มบางประเด็นปัญหาวิจัยที่ยังคงมีความสำคัญและได้รับความสนใจอย่างต่อเนื่องคือ การควบคุมโครงสร้างและสมบัติของฟิล์มที่เคลือบได้ เนื่องจากโครงสร้างและสมบัติของฟิล์มอาจแตกต่างกันถ้าใช้เทคนิคหรือวิธีการเคลือบ ตลอดจนเงื่อนไขการเคลือบที่ต่างกัน อย่างไรก็ตามการเตรียมฟิล์มเซอร์โคเนียมไนไตรด์ด้วยวิธีสปัตเตอริงมีข้อได้เปรียบหลายด้าน โดยเฉพาะอย่างยิ่งการปรับเปลี่ยนโครงสร้างและสมบัติของฟิล์มเนื่องจากสามารถทำได้โดยการปรับเปลี่ยนค่าต่างๆ ของเงื่อนไขการเคลือบ เช่น ความดันพื้น ความดันรวมขณะเคลือบ ความดันย่อยแก๊สออกซิเจน กำลังไฟฟ้า ระยะห่างจากเป้าสารเคลือบถึงวัสดุรองรับ ทำให้การศึกษาเงื่อนไขการเคลือบที่มีผลต่อโครงสร้างของฟิล์มเซอร์โคเนียมไนไตรด์ยังคงมีความสำคัญและได้รับความสนใจอย่างต่อเนื่อง

ทั้งนี้โครงสร้างและสมบัติของฟิล์มบางเซอร์โคเนียมไนไตรด์ที่เคลือบด้วยวิธีรีแอคทีฟแมกนีตรอนสปัตเตอริง โดยการปรับในการเคลือบ เช่น การให้ความร้อนขณะเคลือบ การเพิ่มความต่างศักย์ไบแอสแก๊สวัสดุรองรับนั้น มีการศึกษาวิจัยกันมาบ้างแล้ว แต่ผลของตัวแปรหรือเงื่อนไขการเคลือบบางอย่าง เช่น ความดันย่อยแก๊สไนโตรเจน หรือ อัตราไหลแก๊สไนโตรเจน ที่มีต่อโครงสร้างและสมบัติของฟิล์มบางเซอร์โคเนียมไนไตรด์ยังมีค่อนข้างจำกัดไม่แพร่หลายนัก บทความวิจัยนี้เป็นรายงานผลการเตรียมฟิล์มบางเซอร์โคเนียมไนไตรด์ ด้วยวิธีรีแอคทีฟดีซีแมกนีตรอนสปัตเตอริง เมื่อใช้อัตราไหลแก๊สไนโตรเจนต่างๆ บนแผ่นซิลิกอนและแผ่นสแตนเลสที่อุณหภูมิห้อง โดยฟิล์มที่เคลือบได้ทั้งหมดจะนำไปตรวจสอบโครงสร้างผลึกด้วยเทคนิค XRD ศึกษาลักษณะพื้นผิว ความหนาด้วยเทคนิค AFM เพื่อใช้เป็นข้อมูลพื้นฐานในการวิจัยต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาผลของอัตราไหลแก๊สไนโตรเจนต่อ โครงสร้างผลึก ความหนาและลักษณะพื้นผิว ของฟิล์มบางเซอร์โคเนียมไนไตรด์ที่เคลือบด้วยเทคนิครีแอคทีฟดีซีแมกนีตรอนสปัตเตอริง

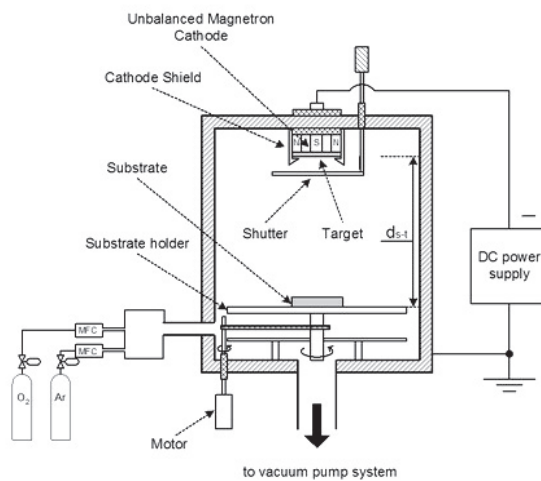
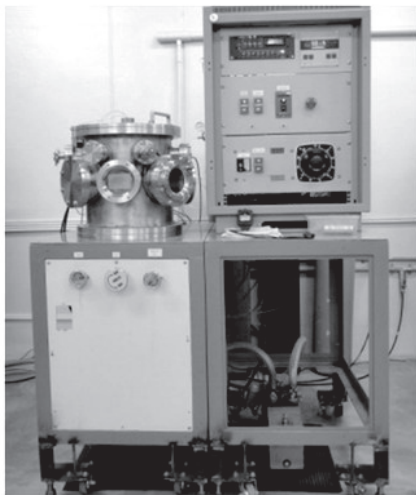
อุปกรณ์และวิธีการดำเนินการวิจัย

ฟิล์มบางเซอร์โคเนียมไนไตรด์ในงานวิจัยนี้เตรียมด้วยเทคนิค รีแอคทีฟ ดีซี แมกนีตรอน สปัตเตอริง จากเครื่องเคลือบในสุญญากาศระบบดีซีอานบาลานซ์แมกนีตรอนสปัตเตอริง (รูปที่ 1) มีห้องเคลือบทรงกระบอก เส้นผ่านศูนย์กลาง 353.0 mm สูง 370.0 mm ติดตั้งเป้าเซอร์โคเนียม (99.97%) เส้นผ่าศูนย์กลาง 50.0 mm ที่แคโทด พร้อมภาคจ่ายไฟฟ้าแรงสูงกระแสตรง การเคลือบใช้แก๊สอาร์กอน (99.999%) เป็นแก๊สสปัตเตอริง และใช้แก๊สไนโตรเจน (99.995%)

เป็นแก๊สไวปฏิกิริยา สำหรับเครื่องสุญญากาศของเครื่องเคลือบประกอบด้วยเครื่องสูบบางแบบแฟร์โอมมีเครื่องสูบกัลโทรตารี เป็นเครื่องสูบท้าย ในส่วนของการวัดความดันใช้มาตรวัดความดันของ balzers รุ่น TPG300 โดยใช้หัววัดแบบพิรานี รุ่น TPR010 และ หัววัดแบบเพนนิ่งรุ่น IKR050 การจ่ายแก๊สในกระบวนการเคลือบควบคุมด้วยเครื่องควบคุมอัตราไหลมวลแก๊สของ MKS รุ่น type247D

สำหรับขั้นตอนการเคลือบฟิล์มบางเซอร์โคเนียมไนไตรด์เริ่มจากนำวัสดุรองรับซึ่งประกอบด้วยกระจกสไลด์ (สำหรับสังเกตลี) และแผ่นซิลิกอน (สำหรับตรวจสอบโครงสร้างผลึก) ที่ทำความสะอาดแล้วเข้าสู่ภาชนะสุญญากาศ โดยจัดให้ห่างจากหน้าเป่าสารเคลือบเท่ากับ 15 cm ลดความดันในภาชนะสุญญากาศให้ได้ความดันพื้นเท่ากับ 5.0×10^{-5} mbar จากนั้นปล่อยแก๊สอาร์กอนและแก๊สไนโตรเจนเข้าห้องเคลือบด้วยการควบคุมของเครื่องควบคุมอัตราไหลมวลแก๊ส โดยกำหนดให้อัตราไหลแก๊สอาร์กอนคงที่เท่ากับ 20 sccm และแปรค่าอัตราไหลแก๊สไนโตรเจนเท่ากับ 0.5 sccm 1.0 sccm 1.5 sccm 2.0 sccm 2.5 sccm และ 3.0 sccm การเคลือบใช้กระแสไฟฟ้ามี่ค่า 250 mA ทั้งนี้ระยะเวลาการเคลือบฟิล์มบางแต่ละชุดเคลือบนาน 60 นาที ฟิล์มที่ได้นำไปศึกษาโครงสร้างผลึกด้วยเครื่องเลี้ยวเบนรังสีเอกซ์ (X-ray Diffractometer; XRD) ของ Rigaku รุ่น Rint 2000 โดยใช้ $\text{Cu-K}\alpha$ ($\lambda = 1.54056 \text{ \AA}$) ที่ 40 kV และ 30 mA ตรวจวัดแบบ 2θ -scan ด้วยมุมตกกระทบเฉียง (Grazing incident angle) คงที่เท่ากับ 3° สแกน 2θ จาก 20° ถึง 80° คำนวณขนาดผลึก (Crystal size) จากรูปแบบการเลี้ยวเบนรังสีเอกซ์ตามสมการของ Scherrer สูดทำยศึกษาลักษณะพื้นผิว ความหนาและความหยาบผิว ด้วยเครื่องอะตอมมิคฟอร์ซไมโครสโคป (Atomic Force Microscope; AFM)

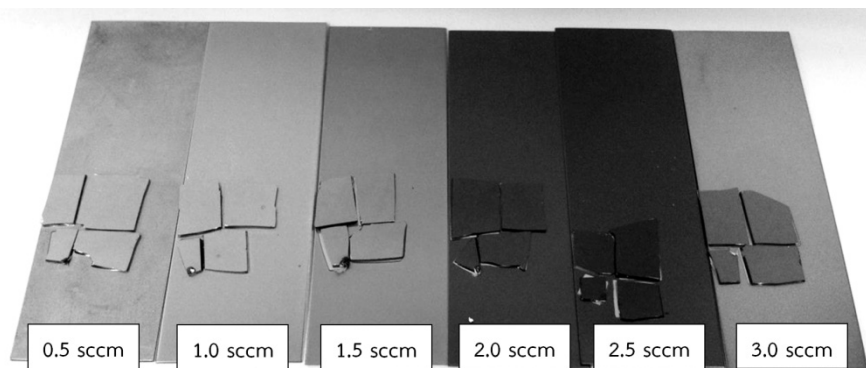

รูปที่ 1 โดอะแกรมและลักษณะของเครื่องเคลือบในสุญญากาศในงานวิจัย

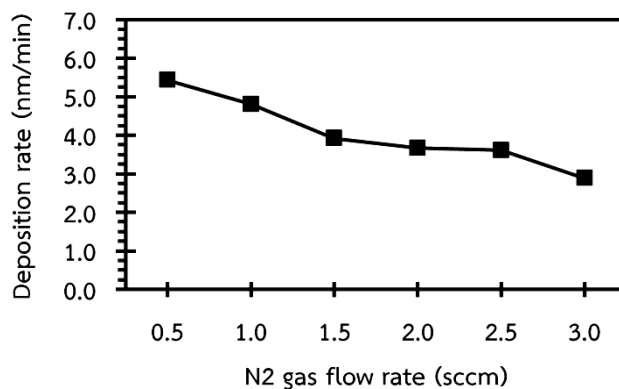
ผลการวิจัย

ฟิล์มบางเซอร์โคเนียมไนไตรด์ที่เคลือบได้บนสแตนเลสทั้งหมดทุกเงื่อนไขในงานวิจัยนี้ เมื่อสังเกตด้วยตาเปล่าพบว่าผิวหน้าของฟิล์มมีลักษณะเรียบเนียนมีการสะท้อนแสงดี สีของฟิล์มที่เคลือบได้แปรไปตามอัตราไหลแก๊สไนโตรเจน โดยที่อัตราไหลแก๊สไนโตรเจนเท่ากับ 0.5 sccm ฟิล์มที่เคลือบได้มีสีน้ำตาลอ่อน เมื่ออัตราไหลแก๊สไนโตรเจนเพิ่มขึ้น สีของฟิล์มเปลี่ยนเป็นสีเหลืองทอง ทอง น้ำตาล ม่วงและเขียว (รูปที่ 2) สอดคล้องกับงานวิจัยของ Nose et al. (2001) ทั้งนี้ Niyomsuan et al. (2002) ได้อธิบายการเปลี่ยนแปลงสีของฟิล์มในกลุ่มไนไตรด์ว่าสีของฟิล์มจะเปลี่ยนไปตามองค์ประกอบธาตุทางเคมีซึ่งส่งผลต่อปริมาณของอิเล็กตรอนอิสระในเนื้อฟิล์ม เนื่องจากอิเล็กตรอนอิสระในออบิตัล d ของเซอร์โคเนียมจะเข้าไปรวมกับอะตอมของไนโตรเจนเพื่อฟอร์มตัวเป็นเซอร์โคเนียมไนไตรด์ ทำให้ปริมาณอิเล็กตรอนอิสระในเนื้อฟิล์มที่มีอันตรกิริยา (interaction) กับแสงตกกระทบฟิล์มลดลง เป็นผลให้สีของฟิล์มเปลี่ยนไปเมื่ออัตราไหลแก๊สไนโตรเจนเพิ่มขึ้น

สำหรับอัตราเคลือบของฟิล์มบางเซอร์โคเนียมไนไตรด์เมื่อใช้อัตราไหลแก๊สไนโตรเจนต่างๆ (หากจากค่าความหนาฟิล์มหารด้วยเวลาที่ใช้ในการเคลือบฟิล์ม) ดังแสดงในรูปที่ 3 พบว่าเมื่อใช้อัตราไหลแก๊สไนโตรเจนต่ำเท่ากับ 0.5 sccm อัตราเคลือบมีค่าสูงประมาณ 5.4 nm/min และมีค่าลดลงเท่ากับ 2.9 nm/min เมื่ออัตราไหลแก๊สไนโตรเจนเพิ่มขึ้นเท่ากับ 3.0 sccm ที่เป็นเช่นนี้เนื่องจากเมื่ออัตราไหลแก๊สไนโตรเจนเพิ่มขึ้น ทำให้แก๊สไนโตรเจนในห้องเคลือบมีปริมาณมากขึ้น ทำให้แก๊สไนโตรเจนมีโอกาสรวมตัวกับอะตอมเซอร์โคเนียมบริเวณผิวหน้าเป้าสารเคลือบแล้วเกิดเป็นชั้นบางๆ ของสารประกอบเซอร์โคเนียมไนไตรด์ ส่งผลให้อัตราการสputteringสารเคลือบ (Zr) มีค่าลดลง เพราะอัตราการสputteringของสารประกอบเซอร์โคเนียมไนไตรด์ (ZrN) มีค่าต่ำกว่า โลหะเซอร์โคเนียม (Zr)

รูปที่ 2 ลักษณะและสีของฟิล์มบางเซอร์โคเนียมไนไตรด์เคลือบด้วยอัตราไหลแก๊สไนโตรเจนต่างๆ

รูปที่ 3 อัตราเคลือบของฟิล์มบางเซอร์โคเนียมไนไตรด์ที่เคลือบด้วยอัตราไหลแก๊สไนโตรเจนต่างๆ

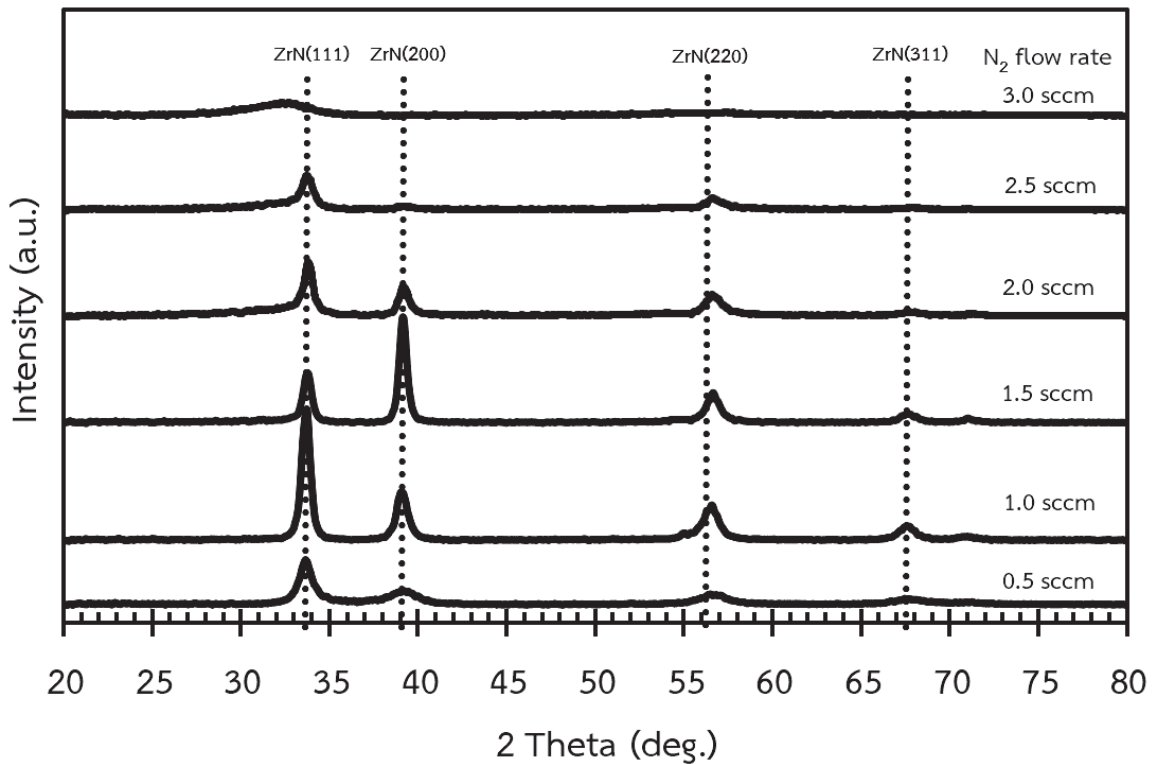
ผลการศึกษาโครงสร้างผลึกของฟิล์มบางเซอร์โคเนียมไนไตรด์ที่ได้ทั้งหมดด้วยเทคนิค XRD ได้รูปแบบการเลี้ยวเบนรังสีเอกซ์ดังแสดงในรูปที่ 4 พบรูปแบบการเลี้ยวเบนรังสีเอกซ์ที่มุม 33.83° , 39.10° , 56.24° และ 67.52° ตรงกับรูปแบบการเลี้ยวเบนรังสีเอกซ์ของสารประกอบเซอร์โคเนียมไนไตรด์ ตามฐานข้อมูล JCPDS เลขที่ 78-1420 ซึ่งมีโครงสร้างผลึกแบบเฟซเซนเตอร์คิวบิก (fcc) ที่ระนาบ (111), (200), (220) และ (311) ทุกเงื่อนไขการเคลือบ ยกเว้นที่อัตราไหลแก๊สไนโตรเจนเท่ากับ 3.0 sccm ที่พบรูปแบบการเลี้ยวเบนรังสีเอกซ์เฉพาะที่มุม 39.10° ซึ่งตรงกับเซอร์โคเนียมไนไตรด์ระนาบ (111)

โดยพบว่าเมื่ออัตราไหลแก๊สไนโตรเจนเพิ่มขึ้น ความเข้มของรูปแบบการเลี้ยวเบนรังสีเอกซ์ที่มุม 33.83° ซึ่งตรงกับเซอร์โคเนียมไนไตรด์ระนาบ (111) และมุม 39.10° ซึ่งตรงกับเซอร์โคเนียมไนไตรด์ระนาบ (200) มีค่าเพิ่มขึ้นแล้วลดลง โดยที่อัตราไหลแก๊สไนโตรเจนเท่ากับ 1.0 sccm ความเข้มของรูปแบบการเลี้ยวเบนรังสีเอกซ์ระนาบ (111) มีค่าสูงสุด ส่วนที่อัตราไหลแก๊สไนโตรเจนเท่ากับ 1.5 sccm ความเข้มของรูปแบบการเลี้ยวเบนรังสีเอกซ์ที่ระนาบ (200) มีค่าสูงสุด และฟิล์มที่ได้มีสีทองแดงแสดงให้เห็นว่าที่อัตราไหลแก๊สไนโตรเจนนี้ฟิล์มที่ได้เป็นแบบ stoichiometric สอดคล้อง

กับงานวิจัยของ Lamni et al., (2004) และ Benia et al., (2004) ขณะที่ความเข้มของรูปแบบการเลี้ยวเบนรังสีเอกซ์ ที่มุม 56.24° ซึ่งตรงกับเซอร์โคเนียมไนไตรด์ระนาบ (220) และมุม 67.52° ซึ่งตรงกับเซอร์โคเนียมไนไตรด์ระนาบ (311) มีการเปลี่ยนแปลงตามอัตราไหลแก๊สไนโตรเจนเพียงเล็กน้อย

โดยขนาดผลึกของฟิล์มที่เคลือบได้ จากสมการของ Scherrer พบว่ามีค่าในช่วง 6 – 36 nm ผลการทดลอง ในงานวิจัยนี้สอดคล้องกับงานวิจัยของ Benia et al., (2004) ซึ่งเคลือบฟิล์มบางเซอร์โคเนียมไนไตรด์ด้วยวิธีรีแอคทีฟ แมกนีตรอนสปัตเตอริง โดยแปรค่าอัตราไหลแก๊สไนโตรเจน แล้วได้ฟิล์มบางเซอร์โคเนียมไนไตรด์ที่ระนาบ (111), (200), (220) และ (311)

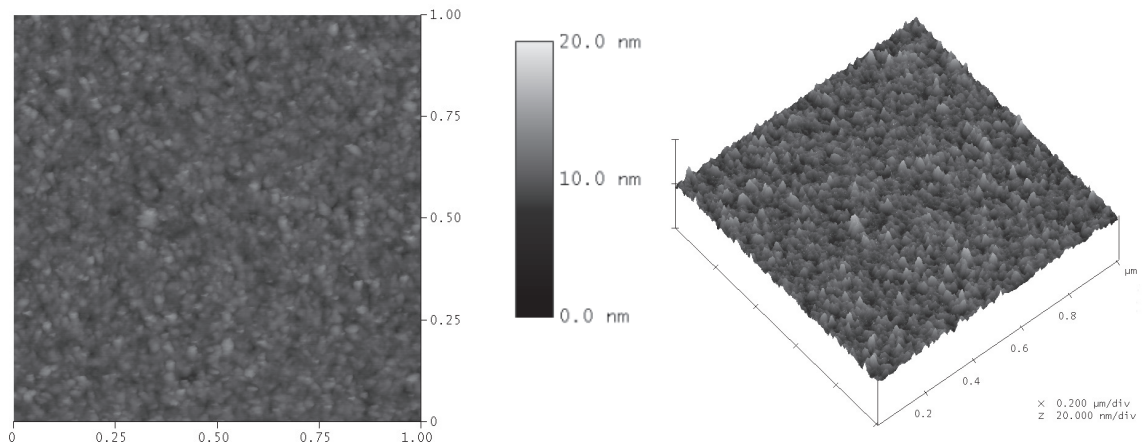
รูปที่ 4 รูปแบบการเลี้ยวเบนรังสีเอกซ์ของฟิล์มบางเซอร์โคเนียมไนไตรด์ที่เคลือบด้วยอัตราไหลแก๊สไนโตรเจนต่างๆ

รูปที่ 5 แสดงลักษณะพื้นผิวของฟิล์มบางเซอร์โคเนียมไนไตรด์จากการศึกษาด้วยเทคนิค AFM พบว่าฟิล์มบางเซอร์โคเนียมไนไตรด์ที่เคลือบด้วยอัตราไหลแก๊สไนโตรเจนเท่ากับ 0.5 sccm สารเคลือบที่ฟอร์มตัวเป็นฟิล์มบนผิวหน้า ของวัสดุรองรับมีลักษณะแหลมสูงคล้ายภูเขากระจายตัวไม่สม่ำเสมอ ขณะที่อัตราไหลแก๊สไนโตรเจนเท่ากับ 1.0 sccm สารเคลือบมีการรวมตัวกันเป็นกลุ่มแหลมสูงกระจายทั่วผิวหน้าของฟิล์มทำให้พื้นผิวฟิล์มมีลักษณะคล้ายภูเขา (แหลมสูง) และหุบเขา (ร่องลึก) เมื่ออัตราไหลแก๊สไนโตรเจนเพิ่มขึ้นเป็นฟิล์ม 1.5 sccm พบว่าสารเคลือบจับตัวเป็นกลุ่มก้อนมีลักษณะกลมมน ขณะที่อัตราไหลแก๊สไนโตรเจนเพิ่มขึ้นเป็น 2.0 sccm – 3.0 sccm ลักษณะพื้นผิวฟิล์มเรียบขึ้นตามลำดับ

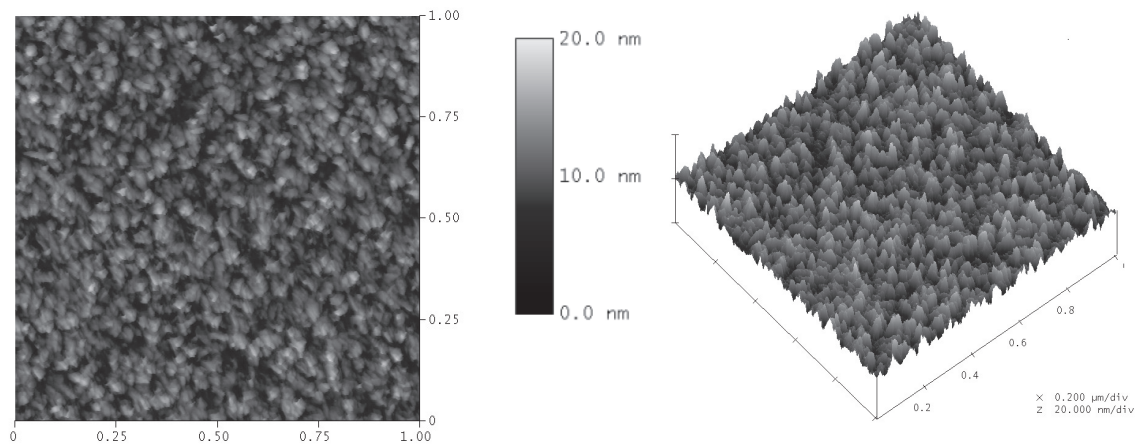
สำหรับความหนาและความหยาบผิวของฟิล์มบางเซอร์โคเนียมไนไตรด์ สรุปดังตารางที่ 1 เมื่ออัตราไหลแก๊สไนโตรเจนเพิ่มขึ้นพบว่าความหนาและความหยาบผิวของฟิล์มมีแนวโน้มลดลง เนื่องจากเมื่อปริมาณแก๊สไนโตรเจนในห้องเคลือบเพิ่มขึ้นตามการเพิ่มอัตราไหลแก๊สนั้น ทำให้อัตราการสputter ของเป้าสารเคลือบ (Zr) ลดลง ส่งผลให้ความหนาฟิล์มลดลงตามไปด้วย โดยความหนาฟิล์มลดลงจาก 325 nm เป็น 173 nm ขณะที่ความหยาบผิวของฟิล์มลดลงตามอัตราไหลแก๊สไนโตรเจนที่เพิ่มขึ้นเนื่องจากเมื่ออัตราไหลแก๊สไนโตรเจนต่ำนั้น อัตราการสputter เป้าสารเคลือบ (Zr) ออกมาเป็นอะตอมของเซอร์โคเนียมมีค่าสูง จึงมีโอกาสมำปอกิริยากับอะตอมไนโตรเจนแล้วเป็นเซอร์โคเนียมไนไตรด์ (ZrN) สูงด้วย ทำให้สารเคลือบที่เกิดขึ้น (ZrN) รังขนผิวหน้าวัสดุรองรับและฟอร์มตัวเป็นชั้นของฟิล์มบางที่ส่งผลให้ผิวหน้าฟิล์มมีความหยาบผิวสูง ประมาณ 0.87nm แต่เมื่ออัตราไหลแก๊สไนโตรเจนสูงขึ้น อัตราสputter เป้าสารเคลือบ (Zr) มีค่าต่ำทำให้สารเคลือบ (ZrN) ที่เกิดขึ้นและไปถึงผิวหน้าวัสดุรองรับมีเวลาในการฟอร์มตัวความหยาบผิวจึงลดลงโดยความหยาบผิวเฉลี่ยมีขนาดลดลงจาก 0.87 nm เป็น 0.34 nm ยกเว้นที่อัตราไหลแก๊สไนโตรเจนเท่ากับ 1.0 sccm พบว่าฟิล์มมีค่าความหยาบผิวสูงสุด (ประมาณ 1.91 nm) เนื่องจากฟิล์มมีการเปลี่ยนโครงสร้างผลึก จากระนาบ (111) ที่ 1.0 sccm ไปเป็นระนาบ (200) ที่ 1.5 sccm

ตาราง 1 ผลของอัตราการไหลแก๊สไนโตรเจนต่อลักษณะพื้นผิวของฟิล์มบางเซอร์โคเนียมไนไตรด์

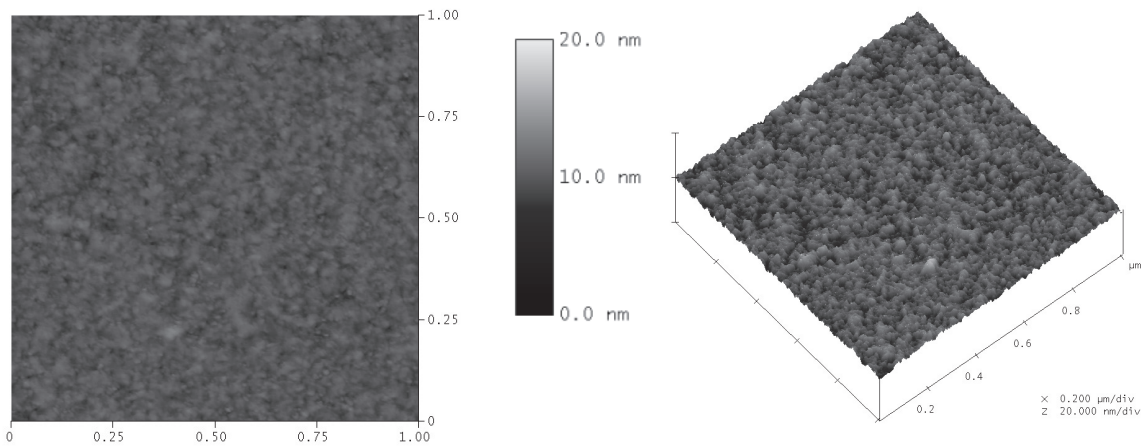
อัตราไหลแก๊สไนโตรเจน (sccm)	ความหนา (nm)	ความหยาบผิว (nm)	ขนาดผลึก (nm)	สีฟิล์ม
0.5	325	0.87	23	น้ำตาลอ่อน
1.0	288	1.91	36	เหลืองทอง
1.5	235	0.63	33	ทอง
2.0	220	0.53	33	น้ำตาลเข้ม
2.5	216	0.39	30	ม่วง
3.0	173	0.34	6	เขียว

(a)

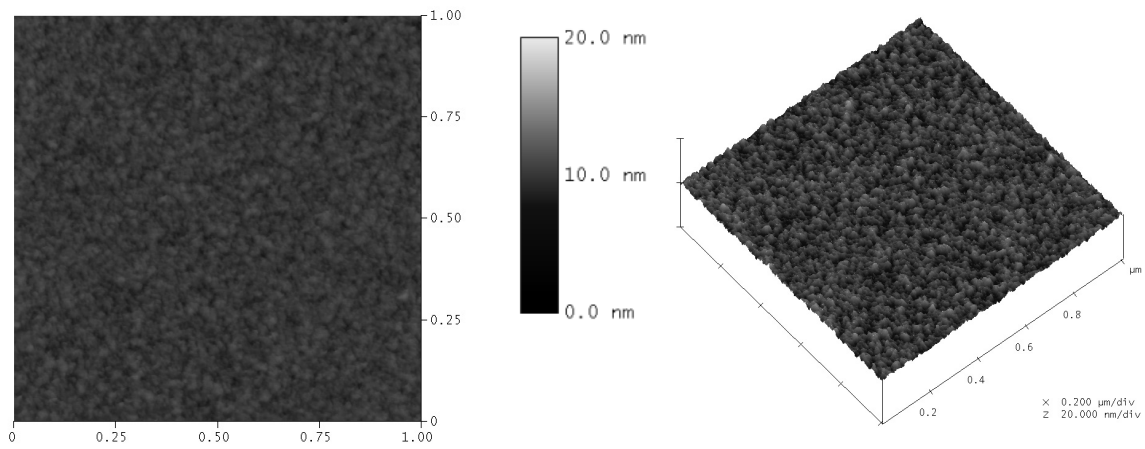
(b)

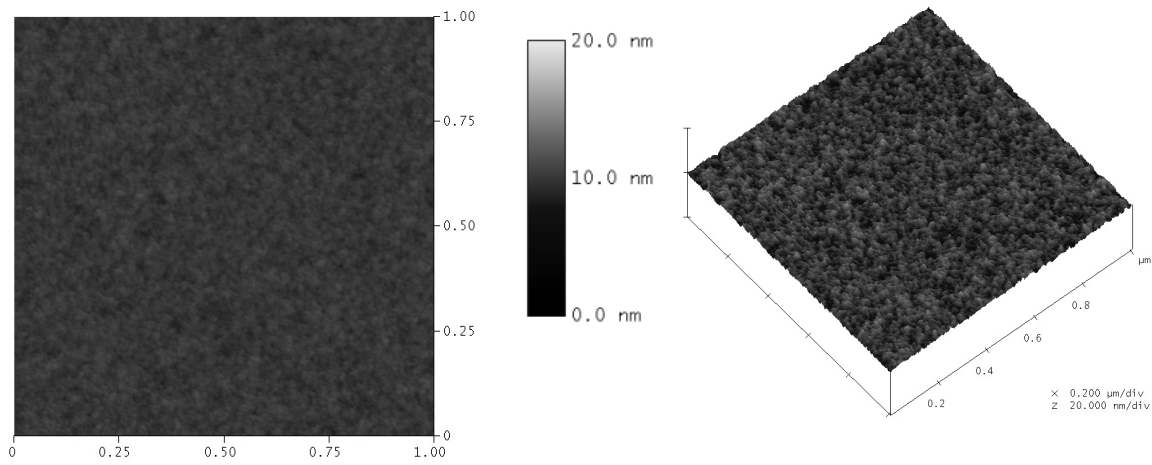
(c)

รูปที่ 5 ลักษณะพื้นผิวจากเทคนิค AFM ของฟิล์มบางเซอร์โคเนียมไนไตรด์ที่เคลือบด้วยอัตราไหลแก๊สไนโตรเจนต่างๆ

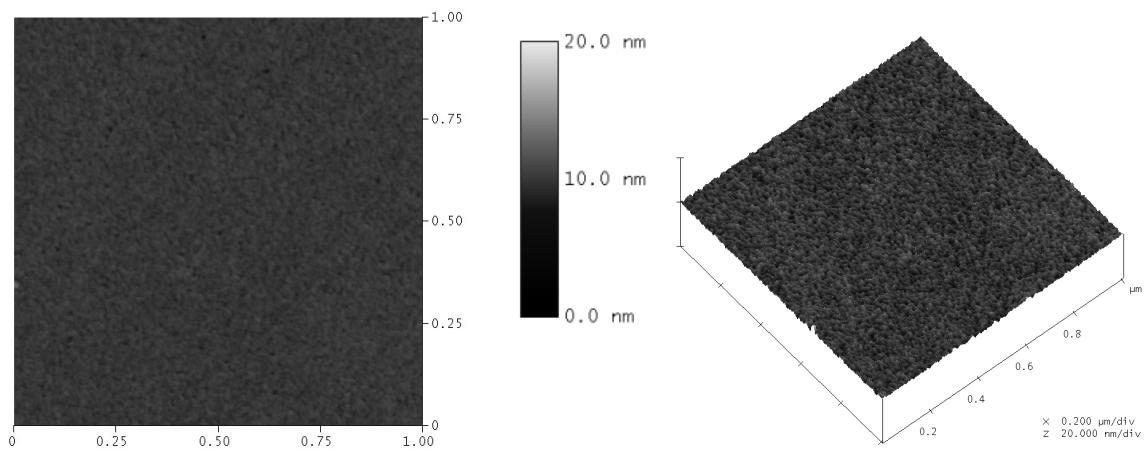
(a) 0.5 sccm (b) 1.0 sccm (c) 1.5 sccm (d) 2.0 sccm (e) 2.5 sccm (f) 3.0 sccm

(d)

(e)

(f)

รูปที่ 6 ลักษณะพื้นผิวจากเทคนิค AFM ของฟิล์มบางเซอร์โคเนียมไนไตรด์ที่เคลือบด้วยอัตราไหลแก๊สไนโตรเจนต่างๆ
(a) 0.5 sccm (b) 1.0 sccm (c) 1.5 sccm (d) 2.0 sccm (e) 2.5 sccm (f) 3.0 sccm

สรุปและอภิปรายผล

ฟิล์มบางเซอร์โคเนียมไนไตรด์ในงานวิจัยนี้เตรียมด้วยเทคนิค รีแอกทีฟดีซีแมกนีตรอนสปัตเตอร์ริง บนแผ่นซิลิกอนและสแตนเลส ฟิล์มที่เคลือบได้มีลักษณะเรียบเนียน สีของฟิล์มที่ได้แปรตามอัตราไหลแก๊สไนโตรเจนจากสื่อน้ำตาลอ่อน เหลืองทอง ทอง น้ำตาล ม่วง และ เขียว ผลจากเทคนิค XRD พบว่า ฟิล์มมีโครงสร้างผลึกแบบเพชเชนเตอร์คิวบิก (fcc) ระนาบ (1 1 1), (2 0 0), (2 2 0) และ (3 1 1) ตรงกับฐานข้อมูล JCPDF หมายเลข 78-1420 สำหรับขนาดผลึกของฟิล์มบางจากสมการของ Scherrer พบว่ามีค่าอยู่ในช่วง 6 nm ถึง 36 nm ลักษณะพื้นผิวของฟิล์มบางที่เคลือบได้พบว่าเมื่อใช้อัตราไหลแก๊สไนโตรเจนต่ำพื้นผิวของฟิล์มมีลักษณะเป็นภูเขาสูงแหลม กระจายตัวไม่สม่ำเสมอ เมื่ออัตราไหลแก๊สไนโตรเจนเพิ่มขึ้นพื้นผิวของฟิล์มเปลี่ยนไปมีลักษณะกลมมนและเรียบขึ้นตามอัตราไหลแก๊สไนโตรเจนที่เพิ่มขึ้น ส่วนความหนาและความหยาบผิวพบว่าฟิล์มที่ได้มีความหนาอยู่ในช่วง 173 nm ถึง 325 nm สำหรับความหยาบผิวมีค่าอยู่ในช่วง 0.34 nm ถึง 0.87 nm ฟิล์มที่เคลือบภายใต้เงื่อนไขอัตราไหลแก๊ส Ar:N₂ เท่ากับ 20 sccm : 1.5 sccm พบว่า ฟิล์มมีสีทองเหมาะสำหรับนำไปใช้เป็นชั้นเคลือบสวยงาม (decorative coating)

เอกสารอ้างอิง

- Benia, H.M.; Guemaz, M., Schmerber, G., Mosser, A., and Parlebas, J.C. 2004. Optical and electrical properties of sputtered ZrN compounds. **Catalysis Today.**
- Budke, E.; Krempel Hesse, J., Maidhof, H., and Schüssler, H. 1999. Decorative hard coatings with improved corrosion resistance. **Surface and Coatings Technology.**
- Chou, W.J.; Yu, G.P., and Huang, J.H. 2002. Bias effect of ion-plated zirconium nitride film on Si (100). **Thin Solid Films.**
- Dauchot, J.P.; Edart, E., Wautelet, M., and Hecq, M. 1995. Synthesis of zirconium nitride films monitored by *in situ* soft X-ray spectrometry. **Vacuum.**
- Elbaum, L.K.; Wittmer, M., Ting, C.Y., and Cuomo, J.J. 1983. ZrN diffusion barrier in aluminum metallization schemes. **Thin Solid Films.**
- Holleck, H. 1986. Material selection for hard coatings. **Journal of Vacuum Science & Technology A.**
- Jin, P.; and Maruno, S. 1991. Evaluation of Internal Stress in Reactively Sputter-Deposited ZrN Thin Films. **The Japan Society of Applied Physics.**
- Lamni, R.; Martinez, E., Springer, S.G., Sanjines, R., Schmid, P.E., and Levy, F. 2004. Optical and electronic properties of magnetron sputtered ZrN_x thin films. **Thin Solid Films.**
- Mitterer, C.; Mayrhofer, P.H., Waldhauser, W., Kelesoglu, E., and Losbichler, P. 1998. The influence of the ion bombardment on thoptical properties of TiN_x and ZrN coatings. **Surface and Coatings Technology.**
- Niyomsoan, S.; Grant, W., Olson, D.L., and Mishra, B. 2002. Variation of color in titanium and zirconium nitride decorative thin films. **Thin Solid Films.**
- Nose, M.; Zhou, M., Honbo, E., Yokota, M., and Saji, S. 2001. Colorimetric properties of ZrN and TiN coatings prepared by DC reactive sputtering. **Surface and Coatings Technology.**
- Östling, M.; Nygren, S., Petersson, C.S., Norström, H., Buchta, R., Blom, H.O., and Berg, S. 1986. A comparative study of the diffusion barrier properties of TiN and ZrN. **Thin Solid Films.**

- Van Leavan, L.; Alias, M.N. and Brown, R. 1992. Corrosion behavior of ion plated and implanted films. **Surface and Coatings Technology.**
- Wang, C.C.; Akbar, S.A., Chen, W., and Patton, V.D. 1995. Electrical properties of high-temperature oxides, borides, carbides, and nitrides. **Journal of Materials Science.**
- Wiiala, U.K.; Penttinen, I.M. and Korhonen, A.S. 1990. Improved corrosion resistance of physical vapour deposition coated TiN and ZrN. **Surface and Coatings Technology.**
- Yanagisawa, H.; Sasaki, K., Miyake, H., and Abe, Y. 2000. Single-oriented growth of (111) Cu film on thin ZrN/Zr bilayered film for ULSI metallization. **Japanese Journal of Applied Physics.**

ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาตามความคิดเห็นของครู สังกัด
สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรี

Transformational Leadership of School Administrators as Perceived by
Teachers in Narathiwat Primary Educational Service Office Area

ชาลีฮะห์ ตะเซ็ง

สาขาวิชาการบริหารการศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ (1) เพื่อศึกษาระดับภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาตามความคิดเห็นของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรี (2) เพื่อเปรียบเทียบความคิดเห็นของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรี โดยจำแนกตาม เพศ ขนาดของสถานศึกษา และประสบการณ์ในการปฏิบัติงานในด้านภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง และ (3) เพื่อประมวลข้อเสนอแนะในการพัฒนาภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาตามความคิดเห็นของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรี กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 369 คน เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบสอบถาม มีจำนวน 3 ตอน สถิติที่ใช้ ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ทดสอบค่าที (t-test) และทดสอบค่าเอฟ (F-test) เมื่อพบว่า มีความแตกต่างกันจึงทดสอบโดยวิธีการของเชฟเฟ้ (Scheffe's Test) ผลการวิจัยพบว่า ระดับภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาตามความคิดเห็นของครู โดยภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก เปรียบเทียบความคิดเห็นของครู จำแนกตามเพศ ขนาดของสถานศึกษา และประสบการณ์ในการปฏิบัติงาน ในด้านภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง พบว่า เพศและขนาดของสถานศึกษาโดยภาพรวมไม่แตกต่างกัน ส่วนประสบการณ์ในการปฏิบัติงาน พบว่า โดยภาพรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 การประมวลข้อเสนอแนะในการพัฒนาภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาตามความคิดเห็นของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรี ตามความถี่สูงสุดแต่ละด้าน พบว่า ด้านการมีอิทธิพลอย่างมีอุดมการณ์ คือ ผู้บริหารควรตัดสินใจในการบริหารงานโดยยึดหลักคุณธรรมจริยธรรมและหลักนิติธรรม ด้านการสร้างแรงบันดาลใจ คือ ผู้บริหารควรให้ขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงานให้กับผู้ร่วมงาน ด้านการกระตุ้นทางปัญญา คือ ผู้บริหารควรสนับสนุนให้ผู้ร่วมงานนำเทคโนโลยีสมัยใหม่มาใช้ในการพัฒนาคุณภาพการศึกษา และด้านการคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคล คือ ผู้บริหารควรให้ความสำคัญกับผู้ร่วมงานทุกคนและปฏิบัติต่อผู้ร่วมงานโดยคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล

Abstract

The objectives of this research were: (1) to study the level of Transformational Leadership of School Administrators as Perceived by Teachers in Narathiwat Primary Educational Service Office Area; (2) to compare the opinions of teachers in Narathiwat Primary Educational Service Office Area distributed by sex, sizes of school and work experiences; and (3) to compile the suggestions about Transformational Leadership of School Administrators as Perceived by Teachers in Narathiwat Primary Educational Service Office Area. The sample group was 369 teachers. The instrument employed in this research was a three-sectioned questionnaire. The statistics used were percentage, mean, standard deviation, t-test and F-test, and Scheffe's test used to test the found differences in pairs. The research findings were as follows: (1) The levels of Transformational Leadership of School Administrators as Perceived by Teachers in total was in high level; (2) The comparisons of Perceived by Teachers as distributed by sex, sizes of school and work experiences in aspect of Transformational Leadership indicated no difference in the

overall view. When distributed by the work experiences, there was significantly difference at a statistical level of .05; and (3) The suggestions compiled about Transformational Leadership of School Administrators as Perceived by Teachers according to highest frequencies were that : the suggestions for aspects of idealized influence of charisma leadership the administrators should decide in the administration by using the virtue morality and fairly, the suggestions for aspect of inspiration motivation the administrators should be motivations to the worker, the suggestions for aspect of intellectual stimulation the administrators should support to the worker by using the modern technology which easily in education progression, the suggestions for aspect of individualized consideration the administrators should be more important all of the worker and think about the different individual.

คำสำคัญ : ภาวะผู้นำ, ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง, ผู้บริหารสถานศึกษา, สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรี

Keywords : leadership, transformational leadership, administrators, Narathiwat Primary Educational Service Office Area

บทนำ

การศึกษานี้ว่ามีความสำคัญอย่างยิ่งในการที่จะพัฒนาบุคลากรให้มีความรู้ ความคิดความประพฤติตลอดจนไปถึงเป็นพื้นฐานของการพัฒนาส่วนอื่นๆเพราะไม่ว่าจะทำการพัฒนาส่วนใดต้องเริ่มมาจากการพัฒนาคนเสียก่อน ดังนั้นการพัฒนาคนสามารถทำได้หลายรูปแบบอย่างที่สำคัญที่สุดของการพัฒนาคนคือการให้การศึกษาเพราะการศึกษาคือเป็นทั้งการสร้าง การพัฒนา รวมทั้งการส่งเสริมให้บุคคลเป็นพลเมืองดีมีคุณภาพ

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 ถือเป็นกฎหมายสูงสุดของประเทศ สำหรับด้าน การศึกษานั้นในมาตรา 80 ข้อ 3 ได้กำหนดให้พัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการจัดการศึกษาในทุกระดับและทุกรูปแบบ ให้สอดคล้องกับความเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคม จัดให้มีแผนการศึกษาแห่งชาติ กฎหมาย เพื่อพัฒนาการศึกษา ของชาติ จัดให้มีการพัฒนาคุณภาพครูและบุคลากรทางการศึกษาให้มีความก้าวหน้าทันการเปลี่ยนแปลงของสังคมโลก รวมทั้งปลูกฝังให้ผู้เรียนมีจิตสำนึกของความเป็นไทย มีระเบียบวินัย คำนึงถึงประโยชน์ส่วนรวมและยึดมั่นในการปกครอง ระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข และข้อ 4 แห่งรัฐธรรมนูญฉบับดังกล่าวได้กำหนดให้มีการ ส่งเสริมและสนับสนุนการกระจายอำนาจให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ชุมชน องค์กรทางศาสนา และเอกชนจัด และมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนามาตรฐานคุณภาพการศึกษาให้เท่าเทียมและสอดคล้องกับแนวนโยบาย พื้นฐานแห่งรัฐ (รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย, 2550, หน้า 23-24)

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 และ (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2553 ได้กำหนด แนวทางการบริหารและการจัดการศึกษา ในมาตราที่ 9 ให้มีการจัดระบบโครงสร้างและกระบวนการจัดการศึกษาต้อง ยึดหลักการกระจายอำนาจไปสู่เขตพื้นที่การศึกษา สถานศึกษาและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น โดยคำนึงถึงการมีส่วนร่วม ของบุคคล ครอบครัว ชุมชน องค์กรชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เอกชน องค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการและสถาบันสังคมอื่นโดยยึดหลักความเป็นเอกภาพเชิงนโยบายและมีความหลากหลาย ในทางปฏิบัติ เพื่อให้เหมาะสมและสอดคล้องกับสภาพและความต้องการในแต่ละระดับหรือท้องถิ่น ดังปรากฏใน บทบัญญัติในมาตราที่ 39 ที่ว่า ให้กระทรวงกระจายอำนาจการบริหารและจัดการศึกษาทั้งด้านวิชาการ งบประมาณ การบริหารงานบุคคลและการบริหารงานทั่วไป ไปยังคณะกรรมการและสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาและสถานศึกษา โดยตรง(พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ, 2545, หน้า 12) จะเห็นได้ว่าการบริหารการศึกษามีลักษณะที่แตกต่างไป จากเดิมทำให้ผู้บริหารการศึกษาและผู้บริหารสถานศึกษาต้องปรับเปลี่ยนบทบาทหน้าที่เพื่อบริหารจัดการในรูปแบบใหม่ เพื่อให้สอดคล้องกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติฉบับดังกล่าวโดยมีผู้บริหารหรือผู้นำซึ่งเป็นผู้ที่มีความสำคัญ และต้องเตรียมพร้อมในตนเองในทุกๆด้านต้องเป็นผู้มีความรู้ความสามารถทางวิชาการหรือประสบการณ์และที่สำคัญคือ ผู้บริหารต้องมี ภาวะผู้นำ ผู้นำที่มีภาวะผู้นำย่อมนำพาซึ่งคุณค่าและประโยชน์ให้แก่กลุ่มและองค์กร การเป็นผู้นำจึงเป็น ศิลปะของการที่จะมีอิทธิพลเหนือบุคคลอื่นเพื่อให้บุคคลเหล่านั้นมีความเชื่อมั่นในตัวผู้นำ มีความเคารพนับถือและให้ ความร่วมมือกับผู้นำด้วยความจริงใจ (พรนพ พุกกะพันธุ์, 2544, หน้า 19)

ผู้บริหารในฐานะผู้นำจะต้องให้ความสำคัญกับภาวะผู้นำ โดยการสร้างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงให้เกิดขึ้นในตนเอง มีวิสัยทัศน์ที่กว้างไกล มีความกล้าคิด กล้าทำ มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี เพื่อผลักดันให้เกิดการเปลี่ยนแปลงภายในสถานศึกษา (อุทม สิงโตทอง, 2550:3) ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงจะเป็นสิ่งที่สามารถจูงใจให้ครูอาจารย์ให้ความร่วมมือกันทำงานด้วยความเต็มใจเพราะภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงนี้มีองค์ประกอบพฤติกรรมเฉพาะอยู่ 4 ด้าน คือ ด้านการมีอิทธิพลอย่างมีอุดมการณ์ (Ideological influence) ด้านการสร้างแรงบันดาลใจ (Inspirational development) ด้านการกระตุ้นทางปัญญา (Intellectual Motivation) และด้านการคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคล (Individualized Consideration) การใช้ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงทั้ง 4 ด้านของผู้บริหารสถานศึกษาจึงเหมาะกับยุคปฏิรูปการศึกษานี้ เพราะจะทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทั้งบุคลากรและองค์กร (ประภา อัครพงษ์พันธ์, 2552 หน้า 5)

แต่ในปัจจุบันพบว่าผู้บริหารสถานศึกษาจำนวนไม่น้อยที่ขาดความเป็นภาวะผู้นำ จนทำให้เกิดปัญหาด้านการบริหารจัดการ การศึกษาที่ขาดประสิทธิภาพเห็นได้ชัดจากเยาวชนไทยยังเรียนโดยใช้วิธีท่องจำ อ่านไม่ออก เขียนไม่ได้ ขาดทักษะในการคิดวิเคราะห์ สังเคราะห์ แก้ปัญหาด้วยตัวเองไม่ได้ ส่งผลกระทบโดยตรงต่อคุณภาพของการศึกษาโดยรวม โดยเฉพาะการศึกษาใน 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ ซึ่งประกอบด้วย จังหวัดปัตตานี ยะลา และนราธิวาส ซึ่งเกิดเหตุการณ์ความไม่สงบตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันและเหตุการณ์เพิ่มความรุนแรงมากยิ่งขึ้น บ่อยครั้งทำให้การเรียนการสอนต้องหยุดเรียน เนื่องจากความไม่ปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินของครู ส่งผลกระทบต่อการจัดการศึกษาในพื้นที่นี้เป็นอย่างมาก ทำให้ประสิทธิภาพคุณภาพทางการศึกษาปัจจุบัน ไม่เป็นที่น่าพอใจของหลายฝ่าย เช่น ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนตกต่ำเกือบทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้ โดยเฉพาะวิชาหลักคือ ภาษาอังกฤษ คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ ภาษาไทย จำเป็นต้องแก้ปัญหาโดยด่วน(สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเขต3, 2553, หน้า 12)

ดังนั้นผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาตามความคิดเห็นของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเขต3 นราธิวาส ตามแนวคิดเกี่ยวกับภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของเบสและอวลิโอ (Bass & Avolio, 1999, pp. 9-32 ; อ้างถึงใน กระทรวงศึกษาธิการ, 2550, pp. 8-11) ซึ่งมีองค์ประกอบพฤติกรรมเฉพาะ 4 ด้าน เพื่อนำไปพัฒนาภาวะผู้นำให้สามารถพัฒนาการบริหารงาน จนเกิดการเปลี่ยนแปลงในองค์กรทุกแห่งในยุคปฏิรูปการศึกษาและปฏิรูปการเรียนรู้ เพื่อรองรับการเปลี่ยนแปลง ด้านสังคม เศรษฐกิจ และการเมืองต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาตามความคิดเห็นของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเขต3 นราธิวาส
2. เพื่อเปรียบเทียบความคิดเห็นของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเขต3 นราธิวาส โดยจำแนกตามตัวแปร เพศ ขนาดของสถานศึกษา และประสบการณ์ในการปฏิบัติงานในด้านภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง
3. เพื่อประมวลข้อเสนอแนะในการพัฒนาภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาตามความคิดเห็นของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเขต3 นราธิวาส

อุปกรณ์และวิธีการดำเนินการวิจัย

จากงานวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยมีวิธีการดำเนินการดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้คือข้าราชการครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นราธิวาส ปีการศึกษา 2555 จำนวน 4,667 คน จากสถานศึกษา 342 แห่ง

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ ข้าราชการครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นราธิวาส ปีการศึกษา 2555 กำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่าง (Simple Size) โดยใช้สูตรของยามาเน (Yamane: ,1970, p. 580) ได้จำนวน 369 คน ใช้วิธีการสุ่มแบบชั้นภูมิ (Stratified Random Sampling) ตามสัดส่วนโดยใช้ขนาดของสถานศึกษาเป็นชั้น (Strata) และทำการการสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling) โดยการจับฉลากชื่อสถานศึกษาเป็นขั้นตอนสุดท้าย

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นแบบสอบถามซึ่งผู้วิจัยได้สร้างและพัฒนาขึ้นมา โดยศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ปรึกษาอาจารย์ที่ปรึกษา และผู้เชี่ยวชาญ แล้วนำมาปรับปรุงแก้ไข ซึ่งแบ่งแบบสอบถามออกเป็น 3 ตอนดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามเป็นแบบชนิดเลือกตอบ(Check list) จำนวน 3 ข้อ

ตอนที่ 2 ระดับภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารตามความคิดเห็นของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรี จำนวน 43 ข้อ มีลักษณะเป็นแบบมาตราประมาณค่า (Rating Scale) ของลิเคอร์ท์

ตอนที่ 3 เป็นแบบสอบถามแบบปลายเปิด ให้ผู้ตอบแบบสอบถามเสนอความคิดเห็นเพิ่มเติมเกี่ยวกับข้อเสนอแนะในการพัฒนาภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาตามความคิดเห็นของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรี ทั้ง 4 ด้าน

3. วิธีดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล

3.1 ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยขอหนังสือจากสำนักงานบัณฑิตศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา ไปยังผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรี ทั้ง 3 เขต เพื่อขอความอนุเคราะห์ในการเก็บข้อมูลในสถานศึกษากลุ่มตัวอย่าง

3.2 ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยส่งแบบสอบถามไปให้แก่ครูผู้สอนในสถานศึกษาหน่วยตัวอย่างด้วยตนเองโดยประสานงานกับสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรี

3.3 ผู้วิจัยให้ผู้ตอบแบบสอบถามส่งแบบสอบถามกลับคืนมายังสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาการศึกษาประถมศึกษาจันทบุรี ซึ่งผู้วิจัยจะไปขอรับคืนด้วยตนเอง โดยทำการเก็บข้อมูลในเดือนกรกฎาคม พ.ศ. 2555 ส่งแบบสอบถามไป 369 ฉบับ ได้รับคืน 368 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 99.72 เมื่อตรวจสอบความสมบูรณ์พบว่ามีความสมบูรณ์ทั้ง 368 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 99.72

3.4 ผู้วิจัยนำแบบสอบถามที่ได้มาตรวจความสมบูรณ์ของการตอบ แล้วนำข้อมูลที่ได้ไปวิเคราะห์ด้วยวิธีทางสถิติต่อไป

4. การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้ใช้โปรแกรมสำเร็จรูป เพื่อวิเคราะห์หาค่าสถิติต่าง ๆ

4.1 สถิติที่ใช้ในการหาคุณภาพของเครื่องมือ

4.1.1 ค่า (IOC)

4.1.2 ค่าความเชื่อมั่น(Reliability)

4.2 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

4.2.1 ค่าร้อยละ (Percentage)

4.2.2 ค่าเฉลี่ย (Average)

4.2.3 ค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

4.2.4 ค่าที (t - test)

4.2.5 ค่าเอฟ (F-test)

4.2.6 เปรียบเทียบพหุคูณโดยวิธีการเซฟเฟ้(Seheffe's Test)

ผลการวิจัย

จากงานวิจัยในครั้งนี้ สามารถสรุปผลดังนี้

1. ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ผลการวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ซึ่งกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษา เป็นข้าราชการครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรี ปีการศึกษา 2555 จำนวน 368 คน ผลการวิจัย พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถาม จำนวนทั้งสิ้น 368 คน ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง 217 คน คิดเป็นร้อยละ 58.96 และปฏิบัติงานอยู่ในสถานศึกษาขนาดกลาง 199 คน คิดเป็นร้อยละ 54.10 โดยมีประสบการณ์ในการปฏิบัติงาน 6-10 ปี 146 คน คิดเป็นร้อยละ 39.67

2. ผลการศึกษาระดับภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาตามความคิดเห็นของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรี พบว่า ระดับภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาตามความคิดเห็นของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรี โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดที่สุด คือ ด้านการสร้างแรงบันดาลใจ รองลงมา ได้แก่ ด้านการมีอิทธิพลอย่างมีอุดมการณ์และด้านการกระตุ้นทางปัญญา ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด คือ ด้านการคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคล เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน

2.1 ด้านการมีอิทธิพลอย่างมีอุดมการณ์ โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า อยู่ในระดับมากทุกข้อ โดยข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดที่สุด คือ ผู้บริหารเสียสละและอุทิศเวลาในการปฏิบัติงานอย่างเต็มที่ ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด คือ ผู้บริหารตัดสินใจในการบริหารงานโดยยึดหลักคุณธรรมจริยธรรมและหลักนิติธรรม

2.2 ด้านการสร้างแรงบันดาลใจ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า อยู่ในระดับมากทุกข้อ โดยข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดที่สุด คือ ผู้บริหารส่งเสริมและสนับสนุนให้ผู้ร่วมงานทำงานเป็น ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด คือ ผู้บริหารให้ขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงานกับผู้ร่วมงาน

2.3 ด้านการกระตุ้นทางปัญญา โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า อยู่ในระดับมากทุกข้อ โดยข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดที่สุด คือ ผู้บริหารสนับสนุนให้ผู้ร่วมงานนำเทคโนโลยีสมัยใหม่มาใช้ในการพัฒนาคุณภาพการศึกษา ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด คือ ผู้บริหารยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้ร่วมงานอย่างมีเหตุผล

2.4 ด้านการคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคล โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า อยู่ในระดับมากทุกข้อ โดยข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดที่สุด คือ ผู้บริหารส่งเสริมสนับสนุนให้ผู้ร่วมงานมีการพัฒนาตนเองอยู่เสมอ ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด คือ ผู้บริหารให้ความสำคัญกับผู้ร่วมงาน เป็นรายบุคคลและผู้บริหารให้คำแนะนำวิธีการปฏิบัติงานแก่ผู้ร่วมงานเป็นรายบุคคล

2. ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรี โดยจำแนกตามตัวแปร เพศ ขนาดของสถานศึกษาและประสบการณ์ในการปฏิบัติงานในด้านภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง พบว่า ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรี โดยจำแนก ตามตัวแปร เพศ และขนาดของสถานศึกษา พบว่า โดยภาพรวมและรายด้าน ไม่แตกต่างกัน ส่วนตัวแปรประสบการณ์ในการปฏิบัติงาน พบว่า โดยภาพรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ .05 และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ครูที่มีประสบการณ์ในการปฏิบัติงานต่างกันมีความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของสถานศึกษาในด้านการสร้างแรงบันดาลใจแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และเมื่อพิจารณาเป็นรายคู่ด้วยวิธีการของเชฟเฟ (Scheffe's Test) พบว่า ครูที่มีประสบการณ์ในการปฏิบัติงานน้อยกว่า 6 ปี มีความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของสถานศึกษาสูงกว่า ครูที่มีประสบการณ์ในการปฏิบัติงาน 6-10 ปี และด้านการกระตุ้นทางปัญญาแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และเมื่อพิจารณาเป็นรายคู่ด้วยวิธีการของเชฟเฟ(Scheffe's Test) พบว่า ครูที่มีประสบการณ์ในการปฏิบัติงานน้อยกว่า 6 ปี มีความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของสถานศึกษาสูงกว่า ครูที่มีประสบการณ์ในการปฏิบัติงาน 6-10 ปี

3. ผลการประมวลข้อเสนอแนะในการพัฒนาภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาตามความคิดเห็นของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรี ตามความถี่สูงสุดแต่ละด้าน พบว่า ด้านการมีอิทธิพลอย่างมีอุดมการณ์ คือ ผู้บริหารควรตัดสินใจในการบริหารงานโดยยึดหลักคุณธรรมจริยธรรมและหลักนิติธรรม ด้านการสร้างแรงบันดาลใจ คือ ผู้บริหารควรให้ขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงานให้กับผู้ร่วมงาน ด้านการกระตุ้นทางปัญญา คือ ผู้บริหารควรสนับสนุนให้ผู้ร่วมงานนำเทคโนโลยีสมัยใหม่มาใช้ในการพัฒนาคุณภาพการศึกษา และด้านการคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคล คือ ผู้บริหารควรให้ความสำคัญกับผู้ร่วมงานทุกคนและปฏิบัติต่อผู้ร่วมงานโดยคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล

สรุปและอภิปรายผล

จากผลการวิจัยเรื่อง ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาตามความคิดเห็นของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรีราชภัฏ ได้ข้อค้นพบหลายประการ สามารถนำมาอภิปรายผลตามวัตถุประสงค์ได้ดังนี้

1. จากการศึกษาระดับภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาตามความคิดเห็นของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรีราชภัฏ ทั้ง 4 ด้าน คือ ด้านการมีอิทธิพลอย่างมีอุดมการณ์ ด้านการสร้างแรงบันดาลใจ ด้านการกระตุ้นทางปัญญาและด้านการคำนึงถึงปัจเจกบุคคล อภิปรายได้ดังนี้

จากผลการวิจัยระดับภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาตามความคิดเห็นของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรีราชภัฏ พบว่า โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านการสร้างแรงบันดาลใจ รองลงมา ได้แก่ ด้านการมีอิทธิพลอย่างมีอุดมการณ์และด้านการกระตุ้นทางปัญญา ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด คือ ด้านการคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคล ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ ประภา อัครพงศ์พันธุ์ (2551, หน้า 73) ที่ได้ทำการวิจัย เรื่อง ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาตามทัศนะของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาปัตตานี เขต 2 และพบว่า โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ผลการวิจัยที่เป็นเช่นนี้อาจเนื่องมาจากผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรีราชภัฏเป็นผู้ที่ได้รับการพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่องมีอุดมการณ์ในการทำงาน เป็นผู้เปลี่ยนแปลงทัศนคติความเชื่อและแรงจูงใจนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงการปฏิบัติงานของครูให้รับผิดชอบเอาใจใส่ในการทำงาน ประพฤติตนเป็นแบบอย่างที่ดีเป็นที่ยอมรับ ครุฑา ของผู้ร่วมงานเป็นผู้มีความสามารถในการโน้มน้าวให้ผู้อื่นมีความคิดเห็นคล้อยตามเพื่อให้ผู้อื่นมีความกระตือรือร้นในการปฏิบัติงานให้บรรลุตามเป้าหมาย

2. จากการเปรียบเทียบความคิดเห็นของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรีราชภัฏ จำแนกตามตัวแปรเพศ ขนาดของสถานศึกษาและประสบการณ์ในการปฏิบัติงานในด้านภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง อภิปรายได้ดังนี้

2.1 ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรีราชภัฏ จำแนกตามตัวแปรเพศ พบว่า โดยภาพรวมและรายด้านไม่แตกต่างกัน ซึ่งไม่สอดคล้องกับสมมติฐานที่ตั้งไว้ แต่สอดคล้องกับงานวิจัยของ วัฒนชัย เนสละและ (2544, หน้า 111) ที่ศึกษาภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารตามทัศนะของบุคลากรโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม จังหวัดสตูล พบว่า บุคลากรที่มีเพศต่างกัน โดยภาพรวมและรายด้านไม่แตกต่างกันผลการวิจัยที่เป็นเช่นนี้อาจเป็นเพราะว่าครูผู้ตอบแบบสอบถามทั้งเพศชายและเพศหญิงมีวุฒิการศึกษาระดับปริญญา ได้รับการพัฒนาการฝึกอบรมทำให้มีวุฒิภาวะและทัศนคติคล้ายคลึงกัน

2.2 ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรีราชภัฏ จำแนกตามตัวแปรขนาดของสถานศึกษา พบว่า โดยภาพรวมและรายด้านไม่แตกต่างกัน ซึ่งไม่สอดคล้องกับสมมติฐานที่ตั้งไว้ แต่สอดคล้องกับงานวิจัยของสมพร จำปานิล (2550, หน้า 98) พบว่า ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาขอนแก่น เขต 5 ตามความคิดเห็นของข้าราชการครูจำแนกตามขนาดของโรงเรียนมีความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาไม่แตกต่างกัน ผลการวิจัยที่เป็นเช่นนี้อาจเนื่องมาจากในปัจจุบันเป็นยุคของการปฏิรูปการศึกษาผู้บริหารสถานศึกษาทุกขนาดต่างให้ความสำคัญกับการศึกษาและมุ่งบริหารสถานศึกษาให้เกิดประสิทธิผลตามความมุ่งหมายของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ โดยที่ผู้บริหารใช้ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงกระจายความรับผิดชอบอย่างเป็นธรรมไปสู่ผู้ใต้บังคับบัญชาในหน่วยงานของตนเองให้สามารถปฏิบัติงานให้บรรลุเป้าหมายที่วางไว้ ผู้บริหารต้องมีการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมการทำงาน ทำให้โรงเรียนมีความคล่องตัวและทำงานบรรลุตามวัตถุประสงค์ มีวุฒิด้านการบริหารการศึกษา มีความรู้ความสามารถ เฉลียวฉลาดเป็นที่ยอมรับของผู้ร่วมงาน สร้างค่านิยมในการทำงาน ทำให้ผู้ร่วมงานคำนึงถึงประโยชน์ส่วนรวมมากกว่าส่วนตน กระตุ้นให้ผู้ร่วมงานทำงานเป็นทีมแสดงให้เห็นถึงความตั้งใจที่จะทำงานให้สำเร็จ มีการส่งเสริมและกระตุ้นให้ผู้ร่วมงานพัฒนาตนเองตามศักยภาพมีการคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล ทำให้ผู้ร่วมงานมีขวัญและกำลังใจพร้อมที่จะทำงานและพัฒนาตนเองและนำความรู้มาพัฒนานักเรียนต่อไป

2.3 ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี จังหวัดปทุมธานี จำแนกตามตัวแปรประสบการณ์ในการปฏิบัติงาน โดยภาพรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ.05 โดยครู ที่มีประสบการณ์ในการปฏิบัติงานน้อยกว่า 6 ปี มีความคิดเห็นเกี่ยวกับภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา สูงกว่าครูที่มีประสบการณ์ในการปฏิบัติงาน 6-10 ปีและ มากกว่า10 ปีขึ้นไป ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ศุภกิจ สาธุสัจ (2548, หน้า 90) ได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารโรงเรียนกับความพึงพอใจใน การปฏิบัติงาน ของครูผู้สอนในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดขอนแก่น ซึ่งพบว่าครูผู้สอนที่มี ประสบการณ์ในการสอนต่างกันมีความคิดเห็นเกี่ยวกับภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหาร โรงเรียนแตกต่างกัน ผลการวิจัยที่เป็นเช่นนี้อาจเป็นเพราะว่าครูที่มีประสบการณ์ในการปฏิบัติงานน้อยกว่า 6 ปี มีความทะเยอทะยานมุ่งมั่น และมีอุดมการณ์มากกว่าครูที่มีประสบการณ์ในการปฏิบัติงาน 6-10 ปีและมากกว่า 10 ปี ขึ้นไป ครูที่มีประสบการณ์ใน การปฏิบัติงานน้อยกว่า 6 ปี ส่วนใหญ่อยู่ในวัยหนุ่มสาว มีความมุ่งมั่น มีอุดมการณ์ สามารถมองเห็นสิ่งที่ผู้บริหารปฏิบัติ ว่าอยู่ในระดับที่เหมาะสมหรือไม่เมื่อมาปฏิบัติงานในโรงเรียนที่มีผู้บริหารเป็นวัยที่เป็นผู้ใหญ่กว่ามองผู้บริหารอยู่ในระดับ น้อยกว่าที่ตนเองคาดหวังไว้ เพราะครูที่มีประสบการณ์ในการปฏิบัติงานน้อยกว่า 6 ปีได้รับการพัฒนาศักยภาพอย่างต่อเนื่อง ด้วยวิธีการที่หลากหลายรวมทั้งมีการศึกษาต่อในระดับที่สูงขึ้น มีการเข้ารับการอบรม ประชุมเชิงปฏิบัติการ การใช้ชุด อบรมด้วยตนเอง การศึกษาคูงาน ซึ่งการได้รับการพัฒนาให้มีความรู้ความสามารถทำให้ มีทักษะและประสบการณ์ มีทัศนคติ ที่ดีในการทำงาน ทำให้ครูที่มีประสบการณ์ในการปฏิบัติงานน้อยกว่า 6 ปีมีความคิดเห็นเกี่ยวกับภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง ของผู้บริหารสูงกว่าครูที่มีประสบการณ์ในการปฏิบัติงาน 6-10 ปีและ มากกว่า10 ปี ขึ้นไป

ข้อเสนอแนะในการวิจัย

1. ข้อเสนอแนะสำหรับการนำผลการวิจัยไป

1.1 ด้านการมีอิทธิพลอย่างมีอุดมการณ์

1.1.1 ผู้บริหารสถานศึกษาควรตัดสินใจในการบริหารงานโดยยึดหลักคุณธรรมจริยธรรมและ หลักนิติธรรม

1.1.2 ผู้บริหารสถานศึกษาไม่ควรใช้อารมณ์ในการปฏิบัติงานและสามารถควบคุมอารมณ์ได้ในทุก ๆ

สถานการณ์

1.1.3 ผู้บริหารสถานศึกษาควรยอมรับในความคิดเห็นของผู้ร่วมงาน

1.1.4 ผู้บริหารสถานศึกษาควรประพฤติตนเป็นแบบอย่างที่ดีเพื่อสร้างจิตสำนึกในการปฏิบัติงาน

1.2 ด้านการสร้างแรงบันดาลใจ

1.2.1 ผู้บริหารสถานศึกษาควรให้ขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงานให้กับผู้ร่วมงาน

1.2.2 ผู้บริหารสถานศึกษาควรกระตุ้นให้ผู้ร่วมงานเกิดความสนใจที่จะค้นหาวิธีการใหม่ๆ ในการพัฒนางาน

ให้สำเร็จและบรรลุตามเป้าหมาย

1.2.3 ผู้บริหารสถานศึกษาควรมองการณ์ไกลและควรปฏิบัติด้วย

1.2.4 ผู้บริหารสถานศึกษาควรส่งเสริมและสนับสนุนให้ผู้ร่วมงานทำงานเป็นทีม

1.3 ด้านการกระตุ้นทางปัญญา

1.3.1 ผู้บริหารสถานศึกษาควรสนับสนุนให้ผู้ร่วมงานนำเทคโนโลยีสมัยใหม่มาใช้ในการพัฒนา

คุณภาพการศึกษา

1.3.2 ผู้บริหารสถานศึกษาควรแจ้งข้อมูลข่าวสารการเปลี่ยนแปลงทางการศึกษาให้ผู้ร่วมงานได้รับ

ทราบอย่างสม่ำเสมอเพื่อให้ทันกับการเปลี่ยนแปลง

1.3.3 ผู้บริหารสถานศึกษาควรเปิดโอกาสให้ผู้ร่วมงานหาจุดเด่นและจุดด้อยของสถานศึกษาเพื่อพัฒนางาน

1.3.4 ผู้บริหารสถานศึกษาควรยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้ร่วมงาน

1.4 ด้านการคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคล

1.4.1 ผู้บริหารสถานศึกษาควรให้ความสำคัญกับผู้ร่วมงานทุกคนและปฏิบัติต่อผู้ร่วมงานโดยคำนึงถึง

ความแตกต่างระหว่างบุคคล

1.4.2 ผู้บริหารสถานศึกษาควรยอมรับในความสามารถ ดูแลเอาใจใส่ผู้ร่วมงานให้เท่าเทียมกัน

1.4.3 ผู้บริหารสถานศึกษาควรให้ผู้ร่วมงานมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ

1.4.4 ผู้บริหารสถานศึกษาควรรับฟังปัญหา เรื่องราวต่างๆของผู้ร่วมงานทุกคนอย่างตั้งใจ

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรศึกษาเกี่ยวกับภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาในรูปแบบวิจัยเชิงคุณภาพ เพื่อจะได้ข้อมูลที่มีความสมบูรณ์และครบถ้วนมากขึ้น

2.2 ควรศึกษาเปรียบเทียบภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาในระดับต่างๆ เช่น ระดับประถมศึกษา มัธยมศึกษา หรือระดับอุดมศึกษา

2.3 ควรศึกษาภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาที่ประสบความสำเร็จในด้านต่างๆเพื่อจะได้ข้อมูลตามสภาพจริงมากำหนดกรอบการพัฒนาสถานศึกษาของตนเองให้ทันการเปลี่ยนแปลง

เอกสารอ้างอิง

เขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานีเขต3,สำนักงานเขต. 2553. รายงานการพัฒนาคุณภาพการศึกษา

ประจำปีของสถานศึกษา. [Online].เข้าถึงได้จาก:<http://www.naraed.net> 75-76.

ประภา อัครพงษ์พันธุ์. 2551. ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาตามทัศนะของครู
สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาปัตตานี เขต2. สารนิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต ภาควิชา
การบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.

พรนพ พุกพันธุ์. 2544. ภาวะผู้นำและการจูงใจ. กรุงเทพฯ : จามจุรีโปรดักท์.

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติพุทธศักราช2542. 2545. กรุงเทพฯ: ม.ป.พ.

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย. 2550. ฉบับลงประชามติ. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.

วัฒนชัย เนสะและ. 2544. ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารตามทัศนะของบุคลากรโรงเรียนเอกชนสอน
ศาสนาอิสลาม จังหวัดสตูล. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต ภาควิชา การบริหารและการจัดการ
การศึกษาอิสลามมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.

ศุภกิจ สานุสัจย์. 2546. ความสัมพันธ์ระหว่างผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารโรงเรียนกับความพึง
พอใจในการปฏิบัติงานของครูผู้สอนในโรงเรียนประถมศึกษาจังหวัดขอนแก่น. วิทยานิพนธ์ปริญญาครุ
ศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา.

ศึกษานิพนธ์.กระทรวง. 2550. คู่มือผู้เข้ารับการพัฒนาหลักสูตรผู้นำการเปลี่ยนแปลง เพื่อรองรับการกระจายอำนาจสำหรับ
ผู้บริหารการศึกษาและผู้บริหารสถานศึกษา. นครปฐม: สถาบันพัฒนาครู คณาจารย์และบุคลากรทางการศึกษา.

สมพร จำปานิล. 2549. ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารตามการรับรู้ของข้าราชการครู สังกัดสำนักงานเขต
พื้นที่การศึกษาขอนแก่น เขต 5. วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา
บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย.

อุดม สิงโตทอง. 2550. การศึกษาภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่
การศึกษาชลบุรี เขต 2. วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา
คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา .

ความพึงพอใจของครูต่อสภาพการปฏิบัติงานของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขต
พื้นที่การศึกษาประถมศึกษาในจังหวัดนราธิวาส

Teacher Satisfaction towards Task Performance of School
Administrators under Primary Educational Service Office Area
in Narathiwat Province

คอตีเยาะ ยูโซ๊ะ

สาขาวิชาการบริหารการศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา

บทคัดย่อ

การศึกษาในครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ (1) เพื่อศึกษาระดับ (2) เพื่อเปรียบเทียบ และ (3) เพื่อประมวลข้อเสนอแนะ ความพึงพอใจของครูต่อสภาพการปฏิบัติงานของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาในจังหวัดนราธิวาส กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 369 คน โดยใช้สูตรของยามาเน่ (Yamane) เครื่องมือเป็นแบบสอบถาม แบ่งออกเป็น 3 ตอน สถิติ ที่ใช้ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ทดสอบค่าที (t-test) และทดสอบค่าเอฟ F-test และทดสอบรายคู่ด้วยวิธีการของเชฟเฟ (Scheffe's Method) ผลการวิจัยพบว่าระดับความพึงพอใจของครูต่อสภาพการปฏิบัติงานของผู้บริหารสถานศึกษา ภาพรวม อยู่ในระดับมาก เปรียบเทียบความพึงพอใจของครูต่อสภาพการปฏิบัติงานของผู้บริหารสถานศึกษา จำแนกตามตัวแปรเพศ และขนาดสถานศึกษาภาพรวมแตกต่างกัน กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ .05 ส่วนตัวแปรประสบการณ์การทำงาน ภาพรวม ไม่แตกต่างกัน การประมวลข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการปฏิบัติงานของผู้บริหาร โดยหลักที่มีความถี่สูงสุดของแต่ละด้านคือ ด้านการบริหารวิชาการ คือ ผู้บริหารควรหาหนังสือให้เหมาะสมกับนักเรียน ด้านการบริหารงานงบประมาณ คือผู้บริหารควรเปิดโอกาสให้ครูมีการตรวจสอบประเมินเป็นระยะ ด้านการบริหารงานบุคคล คือ ผู้บริหารควรให้ขวัญและกำลังใจให้แก่ครู และด้านการบริหารงานทั่วไป คือควรมีการวางมาตรการความปลอดภัยในสถานศึกษา

Abstract

The purposes of this research were 1) to investigate the educational level; 2) to compare; and 3) to compile suggestions and teacher satisfaction towards task performance of school administrators under Primary Educational Service Office Area in Narathiwat province. The samples were 369 primary school teachers by Yamane method. The instrument was three part questionnaire. The statistics for data analysis were frequency, percentage, mean, standard deviation, t-test, F-test, and Scheffe's method for pairwise comparison. The research results were that 1) the overview of teacher satisfaction towards task performance of the administrations was in high level. 2) The comparison of teacher satisfaction towards task performance of administrators in terms of gender and school sizes was significantly different at .05 level but with working experiences showed no differences. 3) The suggestions for task performance of the administrators with high frequency of each aspect such as academic administration by providing appropriate books for students, budget administration by allowing the teachers to evaluate periodically, personnel administration by encouraging morale and enthusiasm of the teachers and general administration by setting the criteria for safety in schools

คำสำคัญ : ความพึงพอใจ การปฏิบัติงาน ผู้บริหารสถานศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาใน
จังหวัดนราธิวาส

Keywords: satisfaction, task performance, school administrator, Primary Educational Service Office
Area in Narathiwat province

บทนำ

การศึกษาเป็นเครื่องมือที่สำคัญอย่างหนึ่ง ในการพัฒนาคนในชาติให้เป็นคนดี มีความรู้ มีความสามารถ ควบคู่ไปกับการมีคุณธรรม ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญอย่างหนึ่งในการพัฒนาประเทศชาติเป็นเสมือนหนึ่งในการพัฒนาคนในยุคโลกาภิวัตน์ จึงเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับเด็กและเยาวชนได้รู้เท่าทันความเจริญก้าวหน้าทางเทคโนโลยีให้ทันสมัย จึงทำให้เกิดกระแสปฏิรูปสิ่งสำคัญๆ ในด้านต่างๆ เช่น ปฏิรูปการศึกษา ระเบียบราชการเหล่านี้เป็นต้น

ปฏิรูปการศึกษาที่มุ่งให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทุกด้าน คือ การปฏิรูประบบบริหารจัดการ การปฏิรูปการเรียนรู้อ การปฏิรูปหลักสูตร การปฏิรูปครูและบุคลากรทางการศึกษา การปฏิรูปทั้ง 4 ด้านดังกล่าว เป็นการขับเคลื่อนอย่างมีระบบและมีผลต่อกัน เป้าหมายสำคัญของการปฏิรูปการศึกษา คือ การจัดการศึกษาให้มีคุณภาพสูงสุด สามารถพัฒนาคนไทยให้มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ คือ เป็นคนดี มีความรู้ความสามารถ และอยู่ร่วมกับผู้อื่นอย่างมีความสุขโรงเรียนประถมศึกษาเป็นหน่วยงานทางการศึกษาที่สำคัญที่สุดและกระจายอยู่ทุกภาคส่วนดังนั้นผู้บริหารจึงมีบทบาทสำคัญมากจึงได้กำหนดขอบข่ายของงานบริหารทั้ง 4 งาน ได้แก่ การบริหารงานด้านวิชาการ การบริหารงานด้านงบประมาณ การบริหารงานบุคคล และการบริหารงานทั่วไป

จากการศึกษาข้อมูลของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานราธิวาส (2553 หน้า 70) พบว่า สภาพโดยทั่วไปของจังหวัดนราธิวาส ซึ่งเป็นจังหวัดที่มีประชากรนับถือศาสนาอิสลามอยู่เป็นจำนวนมากและเป็นพื้นที่ที่มีประเพณี วัฒนธรรม ที่แตกต่างกันและความเป็นอยู่ที่แตกต่างกันออกไป รวมไปถึงเหตุการณ์ความไม่สงบในพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนใต้และจากรายงานการศึกษาที่ผ่านมาผลการดำเนินงานของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานราธิวาส ที่ผ่านมา พบว่า ยังมีปัจจัยหลายอย่างที่ทำให้ผลการดำเนินงานพัฒนาการศึกษาไม่บรรลุผลตามเป้าหมาย ปัจจัยสำคัญอย่างหนึ่งที่ส่งเสริมประสิทธิภาพในการจัดการศึกษาของโรงเรียน คือ ผู้บริหารสถานศึกษา ซึ่งสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานราธิวาส ได้มีการพัฒนาและส่งเสริมโรงเรียนในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาตลอดมา แต่ไม่มีการศึกษาการปฏิบัติงานของผู้บริหารโรงเรียนว่ามีประสิทธิภาพต่อการบริหารงานสถานศึกษาขั้นพื้นฐานหรือไม่ ด้วยเหตุผลดังกล่าว ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาความพึงพอใจของครูต่อสภาพการปฏิบัติของผู้บริหารสถานศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานราธิวาส เพื่อใช้เป็นแนวทางในการวางแผนพัฒนาการปฏิบัติงานของผู้บริหารสถานศึกษาต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับความพึงพอใจของครูต่อสภาพการปฏิบัติงานของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานราธิวาส
2. เพื่อเปรียบเทียบความพึงพอใจของครูต่อสภาพการปฏิบัติงานของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานราธิวาส จำแนกตามตัวแปร เพศ ขนาดโรงเรียนและประสบการณ์การทำงาน
3. เพื่อประมวลข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการปฏิบัติงานของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานราธิวาส

อุปกรณ์และวิธีการดำเนินการวิจัย

จากงานวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยมีวิธีการดำเนินการดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้คือข้าราชการครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานราธิวาส ปีการศึกษา 2555 จำนวน 4,667 คน จากสถานศึกษา 342 แห่ง

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ ข้าราชการครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาในจังหวัดนราธิวาส ปีการศึกษา 2555 กำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่าง (Simple Size) โดยใช้สูตรของยามาเน (Yamane, 1970, p. 580) ได้จำนวน 369 คน

มีความเชื่อมั่น 95% ใช้วิธีการสุ่มแบบแบ่งชั้นอย่างเป็นสัดส่วน (Proportional Stratified Random Sampling) โดยใช้ขนาดของสถานศึกษาเป็นชั้น (Strata)

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นแบบสอบถามซึ่งผู้วิจัยได้สร้างขึ้นมา โดยศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องปรึกษาอาจารย์ที่ปรึกษา และผู้เชี่ยวชาญ แล้วนำมาปรับปรุงแก้ไข ซึ่งแบ่งแบบสอบถามออกเป็น 3 ตอนดังนี้

ตอนที่ 1 เกี่ยวกับสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถามโดยใช้เป็นแบบตรวจสอบรายการ (Checklist)

ตอนที่ 2 เกี่ยวกับการบริหารสถานศึกษาโดยใช้ความพึงพอใจของครูมีลักษณะเป็นมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) มี 5 ระดับ ตามหลักการของลิเคิร์ต (Likert Scale) จำนวน 40 ข้อ

ตอนที่ 3 เป็นคำถามปลายเปิด (Open-ended Questionnaire) ถามข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการปฏิบัติงานผู้บริหาร ทั้ง 4 ด้าน

3. วิธีการสร้างเครื่องมือ

ผู้วิจัยได้ดำเนินการสร้างเครื่องมือ ดังนี้

3.1 ศึกษาค้นคว้าจากเอกสาร แนวคิดทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยสร้างข้อคำถามจากข้อมูลหนังสือ บทความ

3.2 สร้างและพัฒนาแบบสอบถามแนวทางแบบสอบถามของ ญัฐพร เพ็ชรคงแก้ว และ กันต์กนิษฐ์ เกลี้ยงเกลา เพื่อเป็นแนวทางในการสร้างแบบสอบถามครั้งนี้ให้ครอบคลุมเนื้อหา นำแบบสอบถามฉบับที่สร้างขึ้นเสนออาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์เพื่อตรวจพิจารณา และให้เสนอข้อเสนอนี้แล้วนำมาปรับปรุงแก้ไขนำเสนอให้อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ตรวจสอบอีกครั้ง

3.3 สร้างและพัฒนาแบบสอบถามแนวทางแบบสอบถามของ ญัฐพร เพ็ชรคงแก้ว และ กันต์กนิษฐ์ เกลี้ยงเกลา เพื่อเป็นแนวทางในการสร้างแบบสอบถามครั้งนี้ให้ครอบคลุมเนื้อหา นำแบบสอบถามฉบับที่สร้างขึ้นเสนออาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์เพื่อตรวจพิจารณา และให้เสนอข้อเสนอนี้แล้วนำมาปรับปรุงแก้ไขนำเสนอให้อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ตรวจสอบอีกครั้ง

3.4 นำแบบสอบถามที่ผ่านการเห็นชอบของอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์แล้วให้ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 ท่านตรวจสอบความตรงเนื้อหา (content Validity) โดยหาค่า IOC ได้ค่าระหว่าง 0.6 ถึง 1.0

3.5 นำแบบสอบถามที่ได้แก้ไขแล้วไปทดลอง (Try out) ให้กับครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นราธิวาส ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 50 คน วิเคราะห์คุณภาพ ของแบบสอบถามโดยนำผลตามข้อมูลที่ได้จากการทดลอง มาคำนวณหาค่าความเที่ยง (Reliability) ตามสูตรค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach Alpha Coefficient) ผลการทดลองได้ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามเกี่ยวกับความพึงพอใจต่อสภาพการปฏิบัติงานของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานราธิวาส.9507

3.6 นำแบบสอบถามที่ผ่านการทดลองแล้วเสนออาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ เพื่อตรวจสอบเป็นครั้งสุดท้าย แล้วไปเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง

4. วิธีการดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล

ในการเก็บรวบรวมข้อมูลในครั้งนี้ ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลตามลำดับขั้นตอนดังนี้

4.1 ขออนุญาตรับรองจากสำนักงานบัณฑิตศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา เพื่อขอความร่วมมือจากผู้บริหารสถานศึกษา ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเครื่องมือการวิจัย

4.2 นำแบบสอบถามจำนวน 369 ชุด กระจายกลุ่มตัวอย่างไปตามสถานศึกษา โดยผู้วิจัยดำเนินการเก็บด้วยตนเองบางส่วนและนำไปส่งตัวแทนครูแกนนำของสถานศึกษาเพื่อช่วยดำเนินการอำนวยความสะดวกในการเก็บรวบรวมข้อมูล แล้วดำเนินการเก็บคืนภายใน 2 สัปดาห์

4.3 รวบรวมแบบสอบถามที่ได้รับคืนจากสถานศึกษา จำนวน 369 ชุด ได้รับกลับคืนที่อยู่ในสภาพที่สมบูรณ์จำนวน 368 ชุด คิดเป็นร้อยละ 99.7

4.4 ทำการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป เพื่อดำเนินการตามขั้นตอนของการวิจัยต่อไป

5. การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ในการวิจัยครั้งนี้ใช้โปรแกรมสำเร็จรูป เพื่อวิเคราะห์หาค่าสถิติต่าง ๆ

5.1 สถิติที่ใช้ในการตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ

5.1.1 ค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ของข้อคำถามกับโครงสร้างหลักของเนื้อหาตามวิธีของโรวินลลีและแฮมเบิลตัน (Rovinelli and Hambleton)

5.1.2 ค่าความเชื่อมั่น (Reliability) โดยวิธีหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (α -Coefficient) ตามวิธีของครอนบาค (Cronbach)

5.2 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

5.2.1 ค่าร้อยละ(Percentage)

5.2.2 ค่ามัธยิมเลขคณิต หรือ ค่าเฉลี่ยเลขคณิต (Arithmetic Mean)

5.2.3 ค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

5.2.4 ทดสอบค่าที(t – test) แบบ Two -Independent Sample Test

5.2.5 ทดสอบค่าเอฟ(F-test) โดย การวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One-Way ANOVA)

5.2.6 ทดสอบรายคู่ด้วยวิธีการของเชฟเฟ (Scheffe’s Method)

ผลการวิจัย

จากงานวิจัยในครั้งนี้ สามารถสรุปผลดังนี้

1. จากการวิจัยพบว่า พบว่าผู้ตอบแบบสอบถาม จำนวนทั้งสิ้น 368 คน จำแนกตามตามตัวแปรเพศ ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิงคิดเป็นร้อยละ 55.1 และเพศชายคิดเป็น ร้อยละ 45.11 จำแนก ตามตัวแปรประสบการณ์การทำงาน ส่วนใหญ่มีประสบการณ์การทำงาน 5-10 ปีคิดเป็น ร้อยละ 54.0 ประสบการณ์การทำงาน 11 ปีขึ้นไปคิดเป็น ร้อยละ 26.90 และประสบการณ์การทำงานต่ำกว่า 5 ปีคิดเป็น ร้อยละ 22.55 ตามลำดับ จำแนกตามตัวแปร ขนาดของสถานศึกษาที่ปฏิบัติหน้าที่ ส่วนใหญ่ปฏิบัติหน้าที่ ในสถานศึกษาขนาดกลาง คิดเป็นร้อยละ 54.10 รองลงมาสถานศึกษาขนาดใหญ่ คิดเป็น ร้อยละ 37.20 และสถานศึกษาขนาดเล็ก คิดเป็น ร้อยละ 8.7 ตามลำดับ

2. ระดับความพึงพอใจของครูต่อสภาพการปฏิบัติงานของผู้บริหาร ภาพรวม อยู่ในระดับมากเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านที่มีการปฏิบัติมากที่สุด คือ ด้านการบริหารงบประมาณรองลงมา คือด้านการบริหารวิชาการ และด้านการบริหารงานบุคคลตามลำดับ ส่วนหลักที่มีการปฏิบัติอยู่ในระดับน้อยที่สุด คือ ด้านการบริหารทั่วไป เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน

2.1 ด้านการบริหารวิชาการ ภาพรวม มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ทุกข้อมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก

2.2 ด้านการบริหารงบประมาณภาพรวม มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ส่วนใหญ่มีการปฏิบัติมาก และมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก

2.3 ด้านการบริหารงานบุคคลภาพรวม มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมากเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ส่วนใหญ่อยู่ในระดับมาก

2.4 ด้านการบริหารทั่วไปภาพรวม มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ทุกข้อมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก

3. จำแนกตามตัวแปร เพศขนาดสถานศึกษา ภาพรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติแตกต่างกันที่ระดับ .05 และรายข้อไม่แตกต่างกันส่วนประสบการณ์การทำงาน ไม่แตกต่างกัน

3.1 จำแนกตามตัวแปร เพศภาพรวม แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เพศหญิงมีค่าเฉลี่ยสูงกว่าเพศชาย เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าด้านการบริหารงานบุคคลมีความเห็นแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

3.2 จำแนกตามตัวแปรขนาดสถานศึกษาภาพรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ .05 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าสถานศึกษาขนาดต่างกันมีความพึงพอใจต่อการปฏิบัติงานด้านงบประมาณต่างกันเมื่อพิจารณาเป็นรายคู่ด้วยวิธีการของ Scheffe ครูที่ปฏิบัติงานในสถานศึกษาขนาดกลางมีความพึงพอใจในการปฏิบัติงาน

ของผู้บริหารสูงกว่าสถานศึกษาขนาดเล็กและครูที่ปฏิบัติงานขนาดใหญ่มีความพึงพอใจสูงกว่าขนาดเล็กด้านการบริหารงานบุคคลพบความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.05เมื่อพิจารณาเป็นรายคู่สถานศึกษาขนาดกลางมีความพึงพอใจสูงกว่าขนาดเล็กและครูที่ปฏิบัติงานในสถานศึกษาขนาดใหญ่มีความพึงพอใจมากกว่าขนาดเล็กส่วนด้านการบริหารงานทั่วไปพบความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.05เมื่อพิจารณาเป็นรายคู่พบว่าขนาดสถานศึกษาขนาดกลางมีความพึงพอใจสูงกว่าขนาดใหญ่ส่วนด้านการบริหารงานด้านวิชาการไม่พบความแตกต่าง

3.3 จำแนกตามตัวแปรประสบการณ์ในการทำงานภาพรวมไม่แตกต่างกัน

4. ประมวลข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการปฏิบัติงานของผู้บริหารสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาในจังหวัดนราธิวาส ทั้ง 4 ด้าน

4.1 ด้านการบริหารงานวิชาการให้ข้อเสนอแนะว่าควรจัดหาหนังสือให้เหมาะสมกับนักเรียนควรสนับสนุนสื่อการเรียนการสอนควรจัดหาแหล่งเรียนรู้ให้หลากหลายควรให้ความร่วมมือกับหน่วยงานอื่นควรส่งเสริมให้ครูได้ประเมินตนเองสม่ำเสมอ

4.2 ด้านการบริหารงานงบประมาณให้ข้อเสนอแนะว่า ผู้บริหารสถานศึกษาควรเปิดโอกาสให้ครูมีการตรวจสอบประเมินเป็นระยะควรจัดทำบัญชีการเงินให้เป็นปัจจุบันควรสนับสนุนสวัสดิการครูและนักเรียน

4.3 ด้านการบริหารงานบุคคลให้ข้อเสนอแนะว่า ผู้บริหารสถานศึกษาควรให้ขวัญกำลังใจควรบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลควรจัดสรรครูให้ตรงตามเอก

4.4 ด้านการบริหารงานทั่วไปให้ข้อเสนอแนะว่า ผู้บริหารสถานศึกษาควรให้มีมาตรการความปลอดภัยควรมีการวิเคราะห์จุดอ่อนจุดแข็ง

สรุปและอภิปรายผล

จากงานวิจัยในครั้งนี้ สามารถวิจารณ์ผลได้ดังนี้

1. ผลการวิจัย พบว่าระดับความพึงพอใจของครูต่อสภาพการปฏิบัติงานของผู้บริหารสถานศึกษาภาพรวมอยู่ในระดับมากซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของพีรภักดิ์ สิริวัฒนกุล (2548, หน้า 140) ได้ศึกษาความพึงพอใจของการบริหารงานของผู้บริหารโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเชิงเทราเขต1ผลการวิจัยครั้งนี้อาจเป็นเพราะผู้บริหารได้รับการอบรมและฝึกฝนเกี่ยวกับการบริหารงานต่างๆจนมารับตำแหน่งผู้บริหารทำให้ผู้บริหารมีความรู้ความสามารถมากขึ้น เมื่อพิจารณารายด้านการบริหารงานวิชาการภาพรวมและรายข้ออยู่ในระดับมากสอดคล้องกับงานวิจัยของสุรสิทธิ์ กองมืองปัก (2549, หน้า บทคัดย่อ) ทั้งนี้อาจเป็นเพราะผู้บริหารสถานศึกษาเป็นผู้มีวิสัยทัศน์ มีความรู้ความสามารถทางวิชาการมากขึ้นด้านการบริหารงบประมาณภาพรวมและรายข้ออยู่ในระดับมากสอดคล้องกับแนวคิด(สำนักงานปฏิรูปการศึกษา, 2546) ทั้งนี้อาจเป็นเพราะผู้บริหารได้อบรม สัมมนา เกี่ยวกับการเงิน พัสดุ ศึกษาวิเคราะห์วิจัยเกี่ยวกับงานงบประมาณมากขึ้นด้านการบริหารงานบุคคลภาพรวมและรายข้ออยู่ในระดับมากซึ่งสอดคล้อง ศิริพงษ์ พุ่มภักดี, (2546, หน้า 79) ทั้งนี้อาจเป็นเพราะผู้บริหารได้ส่งเสริม สนับสนุนให้ครูได้พัฒนาตนเอง อบรมสัมมนาสม่ำเสมอด้านการบริหารงานทั่วไปโดยรวมและรายข้ออยู่ในระดับมากซึ่งสอดคล้องกับ (myer, 1970) ทั้งนี้อาจเป็นเพราะงานบริหารทั่วไปได้จัดระบบฐานข้อมูลนักเรียนอย่างเป็นระบบและมีการสำรวจสำมะโนประชากรวัยเรียนในเขตบริการมากขึ้น

2. จำแนกตามตัวแปรเพศ ภาพรวม แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.05 ซึ่งสอดคล้องตามสมมุติฐานที่ได้ตั้งไว้ทั้งนี้อาจเป็นเพราะผู้บริหารได้กำหนดวิสัยทัศน์ในการปฏิบัติหน้าที่ในการปฏิบัติให้ชัดเจนดังฮาลปิน (Halpin ; สุชาติ อินทร์พงษ์พันธ์, 2538 หน้า 32) ได้กล่าวไว้ว่าผู้บริหารที่ดีพร้อมด้วยคุณลักษณะผู้นำที่เหมาะสมจึงกำหนดวิสัยทัศน์ในการปฏิบัติงานให้ชัดเจนมีความเสมอภาคกันในการเข้าทำงานในตำแหน่งต่างๆ รวมทั้งผู้หญิงได้รับการพัฒนาเท่าเทียมกับผู้ชาย

3. จำแนกตามตัวแปรขนาดสถานศึกษา ภาพรวม แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ.05 ซึ่งเป็นไปตามสมมุติฐานที่ได้ตั้งไว้ แต่สอดคล้องผลการวิจัยของพิมภา ช่างน้ำ (2549:บทคัดย่อ)ที่ได้สภาพและปัญหาการบริหารวิชาการตามแนวการปฏิรูปการศึกษาขั้นพื้นฐานช่วงชั้นที่ 1-2 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากาญจนบุรีพบว่าสถานศึกษาที่มีขนาดต่างกันมีปัญหาการบริหารวิชาการไม่แตกต่างกันทั้งนี้อาจเป็นเพราะเมื่อพิจารณาเป็นรายคู่Sheff' ด้านการบริหารงานงบประมาณพบว่าครูที่อยู่ในสถานศึกษาขนาดเล็กมีความพึงพอใจสูงกว่าขนาดใหญ่และด้านการบริหารงานบุคคลครูที่อยู่ในสถานศึกษาขนาดเล็กมีความพึงพอใจสูงกว่าขนาดกลางและครูที่อยู่ในสถานศึกษาขนาดเล็กมี

ความพึงพอใจสูงกว่าขนาดใหญ่อาจเป็นเพราะทุกคนมีส่วนร่วมในการจัดบุคลากรเข้าปฏิบัติงานและกำหนดบทบาทชัดเจนและปัญหาที่พบคือบุคลากรไม่เพียงพอส่วนด้านการบริหารทั่วไปครูที่อยู่ในสถานศึกษาขนาดกลางมีความพึงพอใจสูงกว่าขนาดใหญ่อาจเป็นเพราะสถานศึกษาบริหารงานของผู้บริหารครอบคลุมกว่ามีการควบคุมกำกับง่ายกว่าขนาดใหญ่ ส่วนด้านการบริหารงานวิชาการมีความพึงพอใจในการปฏิบัติงานไม่แตกต่างกัน

4. จำแนกตามตัวแปรประสบการณ์การทำงานภาพรวม และรายด้านไม่แตกต่างกัน ซึ่ง สอดคล้องกับงานวิจัยของรุ่งแก้วแดง(2546:194-198)ปัญหาและอุปสรรคเกี่ยวกับผู้บริหารในการบริหารโรงเรียนคือผู้ที่สำคัญที่สุดในระบบบริหารการศึกษาและผู้บริหารต้องพัฒนาตนเองอย่างมีอาชีพทั้งนี้อาจเป็นเพราะผู้บริหารได้อบรมเข้มก่อนมาทำงานเข้ารับตำแหน่ง

ข้อเสนอแนะในการวิจัย

1. ข้อเสนอแนะสำหรับการนำผลการวิจัยไปใช้

- 1.1 ด้านการบริหารงานวิชาการ ผู้บริหารสถานศึกษาควรสำรวจความต้องการของครูในการใช้วัสดุประกอบหลักสูตรและสื่อการสอน
- 1.2 ด้านการบริหารงบประมาณ ผู้บริหารควรมีการพัฒนากระบวนการสารสนเทศเพื่อการจัดทำและจัดหาวัสดุ
- 1.3 ด้านการบริหารงานบุคคล ผู้บริหารสถานศึกษาควรมีการพิจารณาจัดบุคลากรปฏิบัติงานได้ตรงความรู้ความสามารถ
- 1.4 ด้านการบริหารทั่วไป ผู้บริหารสถานศึกษาควรมีการวิเคราะห์จุดแข็งและจุดอ่อนในสถานศึกษา

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

- 2.1 ควรศึกษาเกี่ยวกับความพึงพอใจของครูต่อสภาพการปฏิบัติงานผู้บริหารในรูปแบบคุณภาพเพื่อจะได้ข้อมูลที่สมบูรณ์
- 2.2 ควรมีการศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อความพึงพอใจของครูที่มีต่อการปฏิบัติงานผู้บริหาร
- 2.3 ควรมีการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างครูกับผู้บริหารสถานศึกษาในการปฏิบัติงานทั้ง 4 งานที่ส่งผลต่อการพัฒนาคุณภาพของสถานศึกษา

เอกสารอ้างอิง

- เขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานราธิวาสเขต 2 , สำนักงาน. 2555. แผนปฏิบัติงานประจำปีงบประมาณ พ.ศ.2555.
- เขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานราธิวาสเขต2, สำนักงานเขต. 2551.รายงานการประเมินคุณภาพการศึกษา
ชั้นพื้นฐานปีการศึกษา2550.
- เขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานราธิวาสเขต3 สำนักงานเขต. 2553.รายงานพัฒนาคุณภาพการศึกษาประจำปี
การศึกษาonline.เข้าถึงได้จาก:<http://www.naraed.net>.
- ณัฐพร เพชรคงแก้ว. 2551.การ บริหารงานในโรงเรียนประถมศึกษาของผู้บริหารสถานศึกษา และสาย
ครูผู้สอนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาปัตตานี เขต2.ปริญญาานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต.สาขา
บริหารการศึกษิ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.
- พวงรัตน์ ทวีรัตน์. 2540. การวิจัยทางพฤกษศาสตร์และสังคมศาสตร์.กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- ศึกษาธิการ,กระทรวง. 2542. การบริหารสถานศึกษาที่เป็นนิติบุคคล. กรุงเทพฯ ฯ องค์การค่าครูสภา.

สมรรถนะการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่
การศึกษาประถมศึกษาจังหวัดนราธิวาส
Competency in Administration of the School Administrators in Basic
Educational School under Offices of Narathiwat Primary Educational Area

วันอาทิตย์ ชัยไธยะ
สาขาวิชาการบริหารการศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา

บทคัดย่อ

การศึกษาในครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ (1) เพื่อศึกษาระดับ (2) เพื่อเปรียบเทียบ และ (3) เพื่อประมวลข้อเสนอแนะในการพัฒนาสมรรถนะการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจังหวัดนราธิวาส กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 369 คน โดยใช้สูตรของยามาเน่ (Yamane) เครื่องมือเป็นแบบสอบถาม แบ่งออกเป็น 3 ตอน สถิติที่ใช้ ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ทดสอบค่าที (t-test) และทดสอบค่าเอฟ F-test โดยการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One-Way ANOVA) และทดสอบรายคู่ด้วยวิธีการของเชฟเฟ่ (Scheffe's Method) ผลการวิจัยพบว่า ระดับสมรรถนะการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษา ภาพรวม อยู่ในระดับมาก เปรียบเทียบสมรรถนะการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษา จำแนกตามตัวแปรเพศ ภาพรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ .05 ส่วนตัวแปร ตำแหน่ง ขนาดสถานศึกษา และประสบการณ์ในการทำงาน ภาพรวมไม่แตกต่างกัน การประมวลข้อเสนอแนะในการพัฒนาสมรรถนะการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษา โดยด้านที่มีความถี่สูงสุดคือ ด้านการพัฒนาศักยภาพ รองลงมาคือ ด้านการพัฒนาตนเอง และด้านการสื่อสารและจูงใจ ตามลำดับ ส่วนด้านที่มีความถี่น้อยที่สุดคือ ด้านการวิเคราะห์และสังเคราะห์

Abstract

The purposes of this research were (1) to study the educational level, (2) to compare, and (3) to compile the suggestions of developing competency in administration of the school administrators under Offices of Narathiwat Primary Educational Area. The research samples were 369 teachers using Yamane's method. The employed research instrument was a questionnaire with of three parts. Statistics used for data analysis were frequency, percentage, mean, standard deviation, t-test and F-test one-way ANOVA and Scheffe's method for pairwise comparison. Research findings were as the following: (1) the level of the competency of the administrators was high level; (2) the comparative result of the competency of the administrators in term of gender there was significantly different at a statistical level of .05, but the overview of position, sizes of schools and working experiences was not different; and (3) the competing of suggestions of developing competency in administration of the school administrators be ranked in high frequency. The latter aspects were self development communication and motivation, respectively. The low frequency was on analysis and synthesis.

คำสำคัญ : สมรรถนะ สมรรถนะการบริหาร ผู้บริหารสถานศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา
จังหวัดนราธิวาส

Keywords: competency, administrator competency, school administrator, Office of Narathiwat Primary Educational Area

บทนำ

การศึกษาเป็นเครื่องมืออันสำคัญในการพัฒนาความรู้ ความคิด ความประพฤติ ทักษะ ค่านิยมและคุณธรรมของบุคคล เพื่อให้เป็นพลเมืองที่มีคุณภาพและประสิทธิภาพ การพัฒนาประเทศที่ย่อมทำได้สะดวกราบรื่นได้ผลที่แน่นอนและรวดเร็ว (พระราชดำรัส พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว, 2520) และการศึกษาเป็นงานสำคัญในระบบของสังคม เพราะเป็นกลไกที่ใช้พัฒนาคุณภาพชีวิตของสมาชิกในสังคมเพื่อให้ทุกคนอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข จึงอาจกล่าวได้ว่าสภาพความเป็นอยู่ของสังคมใด ๆ เป็นภาพสะท้อนให้เห็นความมีประสิทธิภาพของการจัดการศึกษาของสังคมนั้นๆ ด้วย (นวลจิตต์ เขาวีกรติพงศ์, บุญจลลักษณ์ น้ำฟ้าและชิตเจน ไทยแท้, 2552, ไม่ปรากฏเลขหน้า)

การปฏิบัติหน้าที่ที่ดีของผู้บริหารสถานศึกษาต้องมีความรู้ความเข้าใจและสามารถบริหารสถานศึกษาตามแนวทางการจัดการศึกษาได้เป็นอย่างดีอีกทั้งผู้บริหารสถานศึกษาต้องเป็นผู้นำการปฏิรูปการศึกษาที่มีประสิทธิภาพและจากการเปลี่ยนแปลงต่างๆ ทางสังคม เศรษฐกิจ การเมือง และเทคโนโลยีทำให้ผู้บริหารสถานศึกษาต้องมีความกระตือรือร้นและพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่องตลอดเวลาความรู้ความสามารถและทักษะหรือที่เรียกว่าสมรรถนะ (Competency) ของบุคคลเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับผู้บริหารสถานศึกษาที่เตรียมรับการเปลี่ยนแปลงเพื่อให้การจัดการศึกษาบรรลุเป้าหมาย ผู้บริหารสถานศึกษาจำเป็นต้องมีสมรรถนะในการปฏิบัติงานและคุณลักษณะที่เอื้อต่อการจัดการศึกษา (ธีระ ฐณเจริญ, 2545, หน้า 49) ผู้บริหารโรงเรียนจึงเป็นผู้นำสำคัญในการกำหนดนโยบาย เป้าหมาย ตลอดจนวิธีดำเนินงานของโรงเรียน เพื่อให้การบริหารโรงเรียนบรรลุผลสอดคล้องกับวัตถุประสงค์และนโยบายของรัฐที่กำหนดไว้และต้องรับผิดชอบในการปฏิบัติงานด้านต่างๆ ของโรงเรียนให้มีประสิทธิภาพและบังเกิดประสิทธิผลต่อการศึกษา ซึ่งการบริหารโรงเรียนจะดำเนินไปด้วยดีและบรรลุวัตถุประสงค์ขึ้นอยู่กับบุคลากรหลายฝ่าย โดยเฉพาะผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ต้องเป็นผู้มีสมรรถนะเพียงพอเท่าทันการเปลี่ยนแปลงของสังคม (สำเภา นรสิงห์, 2546, หน้า 159 – 160)

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจังหวัดนครราชสีมาอยู่ในจังหวัดชายแดนภาคใต้ซึ่งเป็นพื้นที่พิเศษมากกว่าท้องถิ่นอื่นๆ รัฐบาลได้ให้ความสำคัญและกำหนดให้จังหวัดชายแดนใต้ เป็นเขตพัฒนาพิเศษเฉพาะกิจที่จะต้องดำเนินนโยบายในการพัฒนาและแก้ปัญหาทั้งทางด้านเศรษฐกิจ ด้านการศึกษา ด้านความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินและความเข้าใจกันระหว่างประชาชนกับราชการ โดยเฉพาะด้านการศึกษาทั้งนี้เพื่อสร้างความรู้สึกร่วมกันของคนที่อยู่ในสังคมเดียวกัน (กระทรวงศึกษาธิการ, 2548, หน้า 42) ในขณะเดียวกันสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมาได้ให้ความสำคัญต่อการพัฒนาคุณภาพด้านการจัดการศึกษาและมีนโยบายในการพัฒนาคุณภาพการบริหารจัดการศึกษาโรงเรียนอย่างต่อเนื่องกระตุ้นให้ผู้บริหารสถานศึกษาในสังกัดได้พัฒนาตนเองให้มีสมรรถนะ เพื่อนำไปใช้ประโยชน์ในการปฏิบัติงานให้มีประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผล อนึ่งการปฏิบัติงานของผู้บริหารสถานศึกษาไม่ว่าจะเป็นการบริหารโรงเรียนขนาดเล็ก ขนาดกลาง ขนาดใหญ่ยังมีภารกิจที่ปฏิบัติงานตามแผนแล้วยังไม่บรรลุผลตามเป้าหมายที่กำหนดไว้คือนักเรียนอ่านไม่ออกเขียนไม่ได้ การขาดแคลนครูและบุคลากรทางการศึกษา ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน จากผลการทดสอบระดับชาติขั้นพื้นฐาน (O-NET) สรุปลภาพรวมระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานผลสัมฤทธิ์อยู่ในเกณฑ์ที่ต่ำกว่ามาตรฐาน นั้นเป็นผลสะท้อนโดยตรงของกระบวนการบริหารจัดการและสมรรถนะของผู้บริหารที่บริหารสถานศึกษา

ดังนั้นจากที่กล่าวมาผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาสมรรถนะการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมาว่ามีสมรรถนะในการปฏิบัติงานเป็นอย่างไร เพื่อนำผลการศึกษาที่ได้เป็นข้อมูลแก่ผู้เกี่ยวข้องในการปรับปรุง พัฒนาสมรรถนะในการบริหารงานให้มีประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผลมากยิ่งขึ้น

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับสมรรถนะการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษาตามทัศนะของครูสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา
2. เพื่อเปรียบเทียบสมรรถนะการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษาตามทัศนะของครูสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา จำแนกตามตัวแปร เพศ ตำแหน่ง ขนาดสถานศึกษา และประสบการณ์ในการทำงาน
3. เพื่อประมวลข้อเสนอแนะในการพัฒนาสมรรถนะการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานตามทัศนะของครูสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา

อุปกรณ์และวิธีการดำเนินการวิจัย

จากงานวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยมีวิธีการดำเนินการดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้คือครูที่ปฏิบัติการสอนในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาในจังหวัดนครราชสีมา ปีการศึกษา 2555 จำนวน 4,667 คน จากสถานศึกษา 342 แห่ง

กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ครูที่ปฏิบัติการสอนในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจังหวัดนครราชสีมา ปีการศึกษา 2555 จำนวนครู 369 คน คำนวณโดยใช้สูตรยามาเน่ (Yamane ; อ้างถึงใน พวงรัตน์ ทวีรัตน์, 2540 : 303) จากนั้นกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยแบ่งชั้นภูมิ (Stratified Random Sampling) โดยเทียบสัดส่วนกลุ่มตัวอย่างจากประชากรในแต่ละเขตพื้นที่ อำเภอ และขนาดสถานศึกษาเป็นชั้นและสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling) ด้วยวิธีการจับฉลาก

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นแบบสอบถามซึ่งผู้วิจัยได้สร้างขึ้นมา โดยศึกษาจากงานวิจัยที่เกี่ยวข้องปรึกษาอาจารย์ที่ปรึกษา และผู้เชี่ยวชาญ แล้วนำมาปรับปรุงแก้ไข ซึ่งแบ่งแบบสอบถามออกเป็น 3 ตอนดังนี้

ตอนที่ 1 เกี่ยวกับสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถามโดยใช้เป็นแบบตรวจสอบรายการ (Checklist) จำนวน 4 ข้อ

ตอนที่ 2 เกี่ยวกับสมรรถนะการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษา มีลักษณะเป็นมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) มี 5 ระดับ ตามหลักการของลิเคิร์ต (Likert Scale) จำนวน 58 ข้อ

ตอนที่ 3 เป็นคำถามปลายเปิด (Open-ended Questionnaire) ถามข้อเสนอแนะในการพัฒนาสมรรถนะการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษา 8 ด้าน

3. วิธีการสร้างเครื่องมือ

ผู้วิจัยได้ดำเนินการสร้างเครื่องมือ ดังนี้

3.1 ศึกษาแนวคิดหลักการจากหนังสือ เอกสารทางวิชาการ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับสมรรถนะการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษาในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

3.2 นำข้อมูลที่ได้จากการศึกษามาสร้างและพัฒนาแบบสอบถามให้ครอบคลุมเนื้อหาเกี่ยวกับสมรรถนะการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษา

3.3 นำแบบสอบถามที่สร้างขึ้นเรียบร้อยแล้วเสนออาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ เพื่อตรวจสอบและให้ข้อเสนอแนะและปรับปรุงแก้ไข

3.4 หาคุณภาพของแบบสอบถามโดยการหาความเที่ยงตรงตามเนื้อหา (Content Validity) และความเชื่อมั่น (Reliability) ของแบบสอบถาม

3.5 การหาความเที่ยงตรงของแบบสอบถาม ผู้วิจัยได้นำแบบสอบถามที่ได้แก้ไขและปรับปรุงแล้วให้ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 ท่าน พิจารณาตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา และความถูกต้องของภาษา เพื่อให้เกิดความเข้าใจแก่ผู้ตอบและสามารถวัดได้ตามวัตถุประสงค์ที่ต้องการวัด ซึ่งได้ค่าความเที่ยงตรงตั้งแต่ 0.6 ถึง 1.0

3.6 ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม ดำเนินการโดยการนำแบบสอบถามที่ปรับปรุงแล้วไปทดลอง (Try Out) ใช้กับครูที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างในการวิจัยครั้งนี้ จำนวน 50 คน แล้วนำมาวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach Alpha Coefficient) (Cronbach, 1990:204 ;อ้างถึงในอ้างอิงถึงในพวงรัตน์ ทวีรัตน์, 2540 : 125) ผลการทดลองได้ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามเกี่ยวกับสมรรถนะการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษา เท่ากับ .9017

3.7 นำแบบทดสอบที่ผ่านการตรวจสอบคุณภาพแล้วมาตรวจสอบปรับปรุงอีกครั้งหนึ่งแล้วนำแบบสอบถามที่สมบูรณ์แบบไปเก็บข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่างในการทำวิจัยต่อไป

4. วิธีการดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล

ในการเก็บรวบรวมข้อมูลในครั้งนี้ ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลตามลำดับขั้นตอนดังนี้

4.1 ขออนุญาตรับรองจากสำนักงานบัณฑิตศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา เพื่อขอความร่วมมือจากผู้บริหารสถานศึกษา ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเครื่องมือการวิจัย

4.2 นำแบบสอบถามจำนวน 369 ชุด กระจายกลุ่มตัวอย่างไปตามสถานศึกษา โดยผู้วิจัยดำเนินการเก็บด้วยตนเองบางส่วนและนำไปส่งตัวแทนครูแกนนำของสถานศึกษาเพื่อช่วยดำเนินการอำนวยความสะดวกในการเก็บรวบรวมข้อมูล แล้วดำเนินการเก็บคืนภายใน 2 สัปดาห์

4.3 รวบรวมแบบสอบถามที่ส่งไปสถานศึกษา จำนวน 369 ชุด ได้รับกลับคืนที่อยู่ในสภาพที่สมบูรณ์จำนวน 368 ชุด คิดเป็นร้อยละ 99.7

4.4 ทำการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป เพื่อดำเนินการตามขั้นตอนของการวิจัยต่อไป

5. การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ในการวิจัยครั้งนี้ใช้โปรแกรมสำเร็จรูป เพื่อวิเคราะห์หาค่าสถิติ ต่าง ๆ

5.1 สถิติที่ใช้ในการตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ

5.1.1 ค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ของข้อคำถามกับโครงสร้างหลักของเนื้อหา ตามวิธีของโรวินELLI และแฮมเบิลตัน (Rovinelli and Hambleton)

5.1.2 ค่าความเชื่อมั่น (Reliability) โดยวิธีหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (α -Coefficient) ตามวิธีของครอนบาค (Cronbach)

5.2 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

5.2.1 ค่าร้อยละ (Percentage)

5.2.2 ค่าเฉลี่ยเลขคณิต หรือ ค่าเฉลี่ยเลขคณิต (Arithmetic Mean)

5.2.3 ค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

5.2.3 ทดสอบค่าที (t - test) แบบ Two -Independent Sample Test

5.2.4 ทดสอบค่าเอฟ (F-test) โดย การวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One-Way ANOVA)

5.2.5 ทดสอบรายคู่ด้วยวิธีการของเชฟเฟ (Scheffe's Method)

ผลการวิจัย

ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม

1. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลของผู้ตอบแบบสอบถาม ซึ่งกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาเป็นครูผู้สอนในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจังหวัดนครราชสีมา ปีการศึกษา 2555 จำนวน 369 คน พบว่าผู้ตอบแบบสอบถาม จำนวนทั้งสิ้น 368 คน ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง 207 คน คิดเป็นร้อยละ 56.2 รองลงมาเพศ ชาย 161 คน คิดเป็นร้อยละ 43.8 ตำแหน่งหน้าที่ จำแนกเป็นครูวิชาการ 134 คน คิดเป็นร้อยละ 36.4 ครู 234 คนคิดเป็นร้อยละ 63.6 ส่วนใหญ่ปฏิบัติงานอยู่ในโรงเรียนขนาดกลาง จำนวน 199 คน คิดเป็นร้อยละ 54.1 ขนาดใหญ่จำนวน 137 คน คิดเป็นร้อยละ 37.2 และขนาดเล็กจำนวน 32 คนคิดเป็นร้อยละ 8.7 และประสบการณ์ในการทำงานส่วนใหญ่ มีประสบการณ์ 5 - 10 ปี จำนวน 140 คิดเป็นร้อยละ 38.0 ประสบการณ์สูงกว่า 10 ปีขึ้นไปจำนวน 128 คน คิดเป็นร้อยละ 34.8 ประสบการณ์ต่ำกว่า 5 ปี จำนวน 100 คน คิดเป็นร้อยละ 27.2

2. ผลการศึกษาระดับสมรรถนะการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษาตามทัศนะของครูสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจังหวัดนครราชสีมา พบว่า ภาพรวมมีระดับสมรรถนะอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่ามีสมรรถนะอยู่ในระดับมากในทุกด้าน สมรรถนะด้านการทำงานเป็นทีมมีการเฉลี่ยสูงสุด เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่าข้อที่มีค่าเฉลี่ยของระดับสมรรถนะสูงสุดคือผู้บริหารมีความสามารถเป็นผู้นำ หรือผู้ตามได้อย่างเหมาะสมกับบทบาทและสถานการณ์ ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยของระดับสมรรถนะต่ำสุดคือผู้บริหารมีการแบ่งภาระงานที่รับผิดชอบให้ทุกคนชัดเจน และสมรรถนะที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดคือสมรรถนะด้านการพัฒนาศักยภาพ เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่าข้อที่มีค่าเฉลี่ยของระดับสมรรถนะสูงสุดคือผู้บริหารมีการส่งเสริม สนับสนุน ครูและบุคลากรทางการศึกษาเข้ารับการอบรมสัมมนา ศึกษาดูงานและศึกษาต่อเพื่อพัฒนาบุคลากร ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยของระดับสมรรถนะต่ำสุดคือผู้บริหารมีการปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างและสร้างเครือข่ายการพัฒนาบุคลากร

3. ผลการเปรียบเทียบระดับสมรรถนะการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษาตามทัศนะของครูสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจังหวัดนครราชสีมา รายละเอียดดังนี้

3.1 จำแนกตามตัวแปรเพศ พบว่าภาพรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่าด้านการวิเคราะห์และสังเคราะห์ ด้านการสื่อสารและจิตใจ และด้านการมีวิสัยทัศน์ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และด้านการทำงานเป็นทีม ด้านการพัฒนาศักยภาพ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ยกเว้นด้านการบริหารมุ่งผลสัมฤทธิ์ ด้านการบริการที่ดีและด้านการพัฒนาตนเองไม่แตกต่างกัน

3.2 จำแนกตามตัวแปรตำแหน่ง พบว่าภาพรวมไม่แตกต่างกัน เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านการบริการที่ดีแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และด้านการพัฒนาศักยภาพแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

3.3 จำแนกตามตัวแปรขนาดของสถานศึกษา พบว่าภาพรวมไม่แตกต่างกัน เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านการพัฒนาตนเอง แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และเมื่อพิจารณาเป็นรายคู่ด้วยวิธีการของเชฟเฟ (Scheffe's Test) พบว่าครูที่ปฏิบัติงานอยู่ในสถานศึกษาขนาดกลาง มีทัศนคติต่อสมรรถนะการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษาสูงกว่าครูที่ปฏิบัติงานอยู่ในสถานศึกษาขนาดเล็ก

3.4 จำแนกตามตัวแปรประสบการณ์ในการทำงาน พบว่าภาพรวมไม่แตกต่างกัน เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าด้านการทำงานเป็นทีมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และเมื่อพิจารณาเป็นรายคู่ด้วยวิธีการของเชฟเฟ (Scheffe's Test) พบว่า ครูที่มีประสบการณ์ในการทำงานสูงกว่า 10 ปีขึ้นไป มีทัศนคติต่อสมรรถนะการบริหารงานของผู้บริหารสถานศึกษา ในด้านการทำงานเป็นทีมสูงกว่าครูที่มีประสบการณ์ในการทำงานต่ำกว่า 5 ปี และด้านการวิเคราะห์และการสังเคราะห์ พบว่าแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และเมื่อพิจารณาเป็นรายคู่ด้วยวิธีการของเชฟเฟ (Scheffe's Test) พบว่า ครูที่มีประสบการณ์ในการทำงานสูงกว่า 10 ปีขึ้นไป มีทัศนคติต่อสมรรถนะการบริหารงานของผู้บริหารสถานศึกษา ในด้านการวิเคราะห์และการสังเคราะห์สูงกว่าครูที่มีประสบการณ์ในการทำงาน 5 - 10 ปี

4. ผลการประมวลข้อเสนอแนะในการพัฒนาสมรรถนะการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษาตามทัศนะของครูสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจังหวัดนครราชสีมา ตามความถี่สูงสุดแต่ละด้าน พบว่า ด้านการพัฒนาศักยภาพ คือผู้บริหารควรมีการนิเทศและติดตามงานอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง ด้านการพัฒนาตนเอง คือผู้บริหารควรใช้คอมพิวเตอร์เบื้องต้นในการปฏิบัติงาน ติดตามความเคลื่อนไหวทางอินเทอร์เน็ตและใช้บริการจดหมายอิเล็กทรอนิกส์(e-mail) ด้านการสื่อสารและจิตใจ คือผู้บริหารควรให้ขวัญ กำลังใจและให้เกียรติผู้อื่น ด้านการทำงานเป็นทีม คือผู้บริหารควรวางแผนการดำเนินงานร่วมกับผู้อื่น ด้านการมีวิสัยทัศน์ คือผู้บริหารควรเป็นผู้นำในการร่วมกันกำหนดวิสัยทัศน์และพันธกิจของสถานศึกษาให้สอดคล้องกับสภาพของโรงเรียนและนโยบายของหน่วยงานต้นสังกัด ด้านการบริหารมุ่งผลสัมฤทธิ์ คือ ผู้บริหารควรมีการวางแผนการปฏิบัติงานในแต่ละภารกิจของสถานศึกษาอย่างชัดเจน ด้านการบริการที่ดี คือผู้บริหารควรจัดอาคารสถานที่เพื่ออำนวยความสะดวกในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ด้านการวิเคราะห์และการสังเคราะห์ คือผู้บริหารควรวิเคราะห์สภาพปัญหา ความต้องการเพื่อจัดทำนโยบายและวางแผนการบริหารสถานศึกษา

สรุปและอภิปรายผล

จากงานวิจัยในครั้งนี้ สามารถสรุปและอภิปรายผลได้ดังนี้

1. จากการศึกษาาระดับสมรรถนะการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษาตามทัศนะของครูสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจังหวัดนครราชสีมา อภิปรายผลได้ ดังนี้

จากผลการวิจัย พบว่าระดับสมรรถนะการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจังหวัดนครราชสีมา โดยภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก สอดคล้องกับงานวิจัยของ อ่ำพร ไชยรินทร์ (2553:105) ที่ได้ทำการวิจัยเรื่อง สมรรถนะการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษาในจังหวัดยะลา โดยภาพรวมและรายด้านมีสมรรถนะในการบริหารระดับมาก

ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่าผู้บริหารสถานศึกษาส่วนมากในปัจจุบันมีการศึกษาต่อระดับที่สูงขึ้นและมีการพัฒนาตนเอง มีการนำหลักทฤษฎีมาใช้ในการบริหารจัดการศึกษาอย่างมืออาชีพมากขึ้นทำให้การดำเนินงานของสถานศึกษาบรรลุเป้าหมายที่วางไว้อย่างมีประสิทธิภาพ

2. จากการเปรียบเทียบสมรรถนะการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษาตามทักษะของครูสถานศึกษาชั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจังหวัดนครราชสีมา จำแนกตามตัวแปร เพศ ตำแหน่ง ขนาดสถานศึกษา และประสบการณ์ในการทำงาน อภิปรายได้ดังนี้

2.1 จำแนกตามตัวแปรเพศ พบว่า โดยภาพรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ซึ่งสอดคล้องกับสมมติฐานที่ตั้งไว้ สอดคล้องกับงานวิจัยของ (มะหัดดี มะดีอราเว 2551, หน้า 134) ได้ทำการวิจัยเรื่องสมรรถนะครูตามเกณฑ์มาตรฐานวิชาชีพของครูในโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามจังหวัดปัตตานี พบว่า ครูผู้สอนที่มีเพศต่างกัน มีความคิดเห็นเกี่ยวกับสมรรถนะครูตามเกณฑ์มาตรฐานวิชาชีพครู โดยภาพรวมแตกต่างกัน

ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่าครูสถานศึกษาชั้นพื้นฐานที่มีเพศต่างกันมีทักษะต่อสมรรถนะการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษาชั้นพื้นฐานแตกต่างกัน ตามที่ทฤษฎีของมาสโลว์กล่าวว่ามนุษย์เราทุกคนต่างพยายามดิ้นรนเพื่อต่อสู้อุปสรรคของตนเอง เนื่องจากการที่มนุษย์มีความแตกต่างกัน ฉะนั้นการที่จะได้รับการตอบสนองถึงขั้นไหนย่อมขึ้นอยู่กับศักยภาพของแต่ละบุคคล เช่นเดียวกันผู้บริหารก็มีหลักการทำงานเป็นทีม การวิเคราะห์และสังเคราะห์ การสื่อสารและการจูงใจ การพัฒนาศักยภาพ และการมีวิสัยทัศน์ที่ต่างกัน ครูสถานศึกษาชั้นพื้นฐานที่เป็นเพศชายอาจจะมองว่าลักษณะการทำงานที่เป็นทีมมีวิธีการที่แตกต่างโดยที่ผู้บริหารมีเทคนิค มีวิธีการบริหารงานให้เป็นทีมงานโดยมีการวางแผน แต่บางครั้งการสร้างทีมงานก็ไม่ได้ราบรื่นเสมอไป เพราะ บุคลากรแต่ละคนมีความคิดเห็นที่ต่างกัน ไม่ยอมรับความคิดเห็นซึ่งกันและกัน หรืออาจเป็นเพราะว่าผู้บริหารมีความมั่นใจในความคิดของตนเอง เพราะคิดว่าสิ่งที่ตนได้ตัดสินใจลงไปในนั้น ถูกต้อง ยึดความคิดของตนเป็นใหญ่ ขาดการยอมรับต่อความคิดเห็น ข้อเสนอแนะ และมุมมองของบุคคลอื่นอยู่บ้าง การวิเคราะห์และการสังเคราะห์เนื่องจากครูสถานศึกษาชั้นพื้นฐานมองว่าผู้บริหารเริ่มดำเนินงานโดยไม่ศึกษาสภาพปัญหา การวิเคราะห์สภาพแวดล้อมซึ่งจะดำเนินงานใด ๆ ก็ตามต้องศึกษา วิเคราะห์อย่างถี่ถ้วน เพื่อจะได้กำหนดวิสัยทัศน์ เป้าหมาย อย่างชัดเจน รวมทั้งการสื่อสารและการจูงใจเป็นส่วนสำคัญอย่างหนึ่งถ้าสื่อสารไม่ชัดเจนจะแปลความหมายของการสื่อสารไปในทางที่ผิด ๆ หรือไม่ตรงกับงาน ทำให้เกิดการเสียเวลาหรือผิดพลาดในการทำงานและศักยภาพในการบริหารงานของผู้บริหารแต่ละคนย่อมมีความแตกต่างกันจึงทำให้ครูสถานศึกษาชั้นพื้นฐานมีทักษะต่อสมรรถนะที่ต่างกัน

2.2 จำแนกตามตำแหน่ง พบว่า โดยภาพรวมไม่แตกต่างกันซึ่งไม่สอดคล้องกับสมมติฐานที่ตั้งไว้ แต่สอดคล้องกับงานวิจัยของ (ชูชาติ บุญยัง, 2547, หน้า 71) ได้ทำการวิจัยเรื่อง สมรรถนะในการเป็นผู้นำของบุคลากรโรงเรียนมงฟอร์ตวิทยาลัยแผนกประถม อำเภอเชียงใหม่ผลการวิจัยพบว่า บุคลากรที่มีตำแหน่งหน้าที่สูงสุดที่เคยได้รับในการเป็นผู้ร่วมบริหารแตกต่างกันจะมีสมรรถนะในการเป็นผู้นำไม่แตกต่างกัน

เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านการบริการที่ดีและด้านการพัฒนาศักยภาพ แตกต่างกัน โดยครูสถานศึกษาชั้นพื้นฐานที่มีตำแหน่งครูมีทักษะต่อสมรรถนะการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษา มากกว่าครูสถานศึกษาชั้นพื้นฐานที่มีตำแหน่งครูวิชาการ ซึ่งสอดคล้องกับสมมติฐานที่ตั้งไว้

ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่าครูสถานศึกษาชั้นพื้นฐานที่มีตำแหน่งเป็นครูซึ่งมีหน้าที่สอนโดยตรง และมีหน้าที่รับผิดชอบงานในด้านอื่นด้วย อาจจะมีความรู้ความเข้าใจในสมรรถนะของผู้บริหารโดยมีความคิดว่า ผู้บริหารนั้นมีความพยายามให้บริการด้วยอัธยาศัยไมตรีจิตอันดีและสร้างความประทับใจต่อผู้รับบริการรวมทั้งมีความตั้งใจ เต็มใจ และกระตือรือร้นในการให้บริการแก่ครู นักเรียนและชุมชน ทั้งนี้ยังมีการจัดอาคารสถานที่เพื่ออำนวยความสะดวกในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน และในขณะเดียวกันผู้บริหารมีการส่งเสริม สนับสนุน ครู บุคลากรทางการศึกษาเข้ารับ การอบรมสัมมนา ศึกษาดูงานและศึกษาต่อเพื่อพัฒนาบุคลากร ทั้งนี้ยังมีการให้คำปรึกษา แนะนำและช่วยแก้ปัญหาต่าง ๆ แก่บุคลากร รวมทั้งมีการนิเทศและติดตามงานอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง สิ่งต่าง ๆ เหล่านี้แสดงให้เห็นว่าครูซึ่งรับผิดชอบหลายงานหลายด้านจึงมีมุมมองที่แตกต่างกับครูวิชาการ

2.3 จำแนกตามขนาดของสถานศึกษา พบว่า โดยภาพรวมไม่แตกต่างกัน แสดงว่าไม่สอดคล้องกับสมมติฐานที่ตั้งไว้ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ (อำพร ไชยรินทร์, 2553, หน้า 119) ที่ได้ทำการวิจัยเรื่อง สมรรถนะการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษาในจังหวัดยะลา พบว่า ระดับสมรรถนะการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษาในจังหวัดยะลาจำแนกตามขนาดโรงเรียน ที่มีขนาดโรงเรียนต่างกันโดยภาพรวมและรายสมรรถนะไม่แตกต่างกัน เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านทุกด้านไม่แตกต่างกัน ยกเว้น ด้านการพัฒนานตนเอง พบว่าแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 จึงนำมาทดสอบรายคู่ด้วยวิธีการของ Scheffe' พบว่า มีความแตกต่างกัน คือ ครูที่ปฏิบัติงานอยู่ในสถานศึกษาขนาดกลาง มี

ทักษะต่อสมรรถนะการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษาสูงกว่าครูที่ปฏิบัติงานอยู่ในสถานศึกษาขนาดเล็ก แต่ในรายด้าน สอดคล้องกับสมมติฐานที่ตั้งไว้

ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่าครูสถานศึกษาชั้นพื้นฐานที่อยู่ในโรงเรียนขนาดกลางจะมองว่าการบริหารงานของผู้บริหารโรงเรียนขนาดกลางแตกต่างกับโรงเรียนขนาดเล็ก ด้วยเหตุที่ว่าลักษณะงาน สถานการณ์ สภาพแวดล้อม ตลอดจนสภาพความเป็นไปในโรงเรียน โดยมองว่าผู้บริหารที่อยู่ในโรงเรียนขนาดกลางมีทักษะ มีการพัฒนาตนเองมากกว่าและยังมีการนำนวัตกรรมและเทคโนโลยีใหม่ ๆ ไม่ว่าจะเป็นการใช้งานคอมพิวเตอร์ การใช้อินเทอร์เน็ตเข้ามาใช้ในการบริหารจัดการในโรงเรียนรวมทั้งมีการพัฒนาตนเองโดยเลือกวิธีการพัฒนาที่ตนเองถนัดโดยมีการเลือกใช้แหล่งเรียนรู้ที่หลากหลายและมีการติดตามความเคลื่อนไหวทางวิชาการ วิชาชีพ ศึกษาดูงาน เป็นต้น

2.4 จำแนกตามประสบการณ์ในการทำงาน พบว่า โดยภาพรวมไม่แตกต่างกัน แสดงว่าไม่สอดคล้องกับสมมติฐานที่ตั้งไว้ แต่สอดคล้องกับงานวิจัยของ (อำพร ไชยรินทร์, 2553, หน้า 118) ที่ได้ทำการวิจัยเรื่อง สมรรถนะการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษาในจังหวัดยะลา พบว่าระดับสมรรถนะการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษาในจังหวัดยะลา จำแนกตามประสบการณ์ ผู้บริหารสถานศึกษาในจังหวัดยะลาที่มีประสบการณ์ต่างกัน โดยภาพรวมและรายสมรรถนะไม่แตกต่างกัน

เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน ด้านการทำงานเป็นทีม พบว่าครูที่มีประสบการณ์ในการทำงานต่างกัน มีทักษะต่อสมรรถนะการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษาชั้นพื้นฐาน แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 จึงนำมาทดสอบรายคู่ด้วยวิธีการของ Scheffe' พบว่า ครูที่มีประสบการณ์สูงกว่า 10 ปี มีทักษะต่อสมรรถนะการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษาสูงกว่าครูที่มีประสบการณ์ต่ำกว่า 5 ปี แต่ในรายด้านสอดคล้องกับสมมติฐานที่ตั้งไว้

ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่าครูที่มีประสบการณ์สูงกว่า 10 ปี มีประสบการณ์ในการทำงานมากกว่า จึงมีความรู้ความเข้าใจในสมรรถนะการบริหารงานของผู้บริหารเป็นอย่างดี ยอมรับว่าผู้บริหารนั้นมีความสามารถเป็นผู้นำ หรือผู้ตามได้อย่างเหมาะสมกับบทบาทและสถานการณ์และมีการวางแผนการดำเนินงานร่วมกับผู้อื่นโดยเฉพาะกับครูที่มีประสบการณ์มาก โดยมีการเปิดโอกาสให้เพื่อนร่วมงานแสดงความคิดเห็นและรับฟังผู้อื่นได้เป็นอย่างดี

ส่วนด้านการวิเคราะห์และการสังเคราะห์แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 จึงนำมาทดสอบเป็นรายคู่ด้วยวิธีการของ Scheffe' พบว่าครูที่มีประสบการณ์ สูงกว่า 10 ปี มีทักษะต่อสมรรถนะการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษาสูงกว่าครูที่มีประสบการณ์ 5 - 10 ปี แต่ในรายด้านสอดคล้องกับสมมติฐานที่ตั้งไว้

ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า ครูที่มีประสบการณ์ สูงกว่า 10 ปีมีความรู้ความเข้าใจในสมรรถนะการบริหารงานของผู้บริหารนั้นว่าเป็นผู้นำที่มีความสามารถในการจัดทำแผนยุทธศาสตร์ แผนปฏิบัติการประจำปีของสถานศึกษา รวมทั้งยอมรับว่าผู้บริหารนั้นมีการวิเคราะห์สภาพปัญหา ความต้องการเพื่อจัดทำนโยบายและวางแผนการบริหารสถานศึกษา ทั้งนี้ ยังมีความรู้ ความเข้าใจในระเบียบวิธีการวิจัยและสามารถให้คำแนะนำแก่ครูได้ และมีความสามารถในการวิจัยเพื่อการพัฒนา งานในสถานศึกษา โดยให้ความไว้วางใจครูที่มีประสบการณ์มากมีส่วนร่วมด้วย

ข้อเสนอแนะในการวิจัย

1. ข้อเสนอแนะสำหรับการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 ควรส่งเสริม สนับสนุน และพัฒนาผู้บริหารสถานศึกษาให้มีความสามารถเขียนเอกสารทางวิชาการ พร้อมทั้งสร้างองค์ความรู้ใหม่ ๆ ทางการบริหารการศึกษา

1.2 ควรส่งเสริมและพัฒนาผู้บริหารสถานศึกษาให้ศึกษาความต้องการของผู้รับบริการก่อนสร้างระบบการให้บริการ

1.3 ควรพัฒนาผู้บริหารให้เป็นแบบอย่างและสร้างเครือข่ายในการพัฒนาศักยภาพบุคลากร

1.4 ควรพัฒนาผู้บริหารให้มีความสามารถในการปรับปรุง แก้ไขการปฏิบัติงานเพื่อให้บรรลุเป้าหมาย

1.5 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจังหวัดนราธิวาส และผู้บริหารสถานศึกษา ควรนำแนวทางพัฒนาสมรรถนะผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจังหวัดนราธิวาสที่ได้เสนอแนะไว้ในงานวิจัยฉบับนี้ พิจารณาและเลือกประเด็นที่จะนำไปสู่การปฏิบัติอย่างเป็นรูปธรรม โดยอาศัยความร่วมมือจากทุกฝ่าย เพื่อการพัฒนาการจัดศึกษาของสถานศึกษาในสังกัดให้มีคุณภาพ และพัฒนาสู่ความเป็นเลิศ โดยเน้นกระบวนการ

บริหารงานแบบ PDCA รวมทั้งการพัฒนาการวิจัย การพัฒนาระบบเทคโนโลยีสารสนเทศให้ทันสมัยเพื่อก้าวตามให้ทันกับการเปลี่ยนแปลงของโลกในยุคปัจจุบัน

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรมีการศึกษาความคิดเห็นของข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา เกี่ยวกับสมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษา เกี่ยวกับตัวแปรด้านอายุ ตำแหน่งหน้าที่ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา 3 จังหวัดชายแดนใต้

2.2 ควรมีการศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อสมรรถนะการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา 3 จังหวัดชายแดนใต้

2.3 ควรมีการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างสมรรถนะการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษากับประสิทธิภาพและคุณภาพทางการศึกษาของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

2.4 ควรมีการศึกษาเกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาสมรรถนะการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการพัฒนาคุณภาพของสถานศึกษา

เอกสารอ้างอิง

- เทื่อน ทองแก้ว. 2545. **ภาวะผู้นำ : สมรรถนะหลักของผู้บริหารในยุคปฏิรูป**. จันทบุรี : คณะครุศาสตร์ สถาบันราชภัฏรำไพพรรณี.
- ธีระ รุณเจริญ. 2545. **การบริหารเพื่อการปฏิรูปการเรียนรู้**. กรุงเทพฯ : ชั่วฟ้า.
- ธีระ รุณเจริญ. 2546 . **การบริหารเพื่อการปฏิรูปการเรียนรู้**. กรุงเทพฯ : ชั่วฟ้า.
- นวลจิตต์ เขาวงกตพิงค์, เบญจลักษณ์ น้ำฟ้า, และชัชเจน ไทยแท้. **การจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ Child Center**. [Online]. เข้าถึงได้จาก://www.thaicyberu.go.th/officialtcu/Main/advcoursesweb1/presentstu/course/vw521/joemsiit/joemsiit- ChildCent/ Child_ Center.htm_(24 พฤศจิกายน10).
- พวงรัตน์ ทวีรัตน์. 2540. **วิธีการวิจัยทางพฤติกรรมศาสตร์และสังคมศาสตร์**. กรุงเทพฯ :มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร.
- พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว, ภูมิพลอดุลยเดช. 2520. **พระราชดำริที่สำคัญเกี่ยวกับการศึกษา**. [Online], Available: http://www.prdnorth.in.th/The_King/king_study_06.php. (2554, พฤศจิกายน 1).
- มะหีดี มะดีอราแคว. 2551. **สมรรถนะครูตามเกณฑ์มาตรฐานวิชาชีพของครูในโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามจังหวัดปัตตานี**. ปริญญาานิพนธ์ศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยทักษิณ.
- ศึกษาธิการ, กระทรวง. 2548, ธันวาคม 29. **หนังสือราชการกระทรวงศึกษาธิการที่0206.3/ว25.เรื่องหลักเกณฑ์และวิธีการให้ข้าราชการ ครูและบุคลากรทางการศึกษามีวิทยฐานะและเลื่อนวิทยฐานะ**.
- สำเนา นรสิงห์. 2546. “ความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมของผู้บริหารโรงเรียนกับจริยธรรมครูฝ่ายปกครองในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดสมุทรปราการ” ในการประชุมวิชาการการวิจัยทางการศึกษา ครั้งที่ 10. กรุงเทพฯ : เจริญผล.
- อำพร ไชยรินทร์. 2553. **สมรรถนะการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษาในจังหวัดยะลา**.ปริญญา การศึกษามหาบัณฑิต ภาควิชาการบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.
- ชูชาติ บุญยัง. 2547. **สมรรถนะในการเป็นผู้นำของบุคลากรโรงเรียน มงฟอร์ตวิทยาลัยแผนกประถมอำเภอเมืองเชียงใหม่**. ปริญญาานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

ความสัมพันธ์ระหว่างสมรรถนะของผู้บริหารกับประสิทธิผลในการบริหารงาน
ของผู้บริหารสถานศึกษาระดับประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากาญจนบุรี
The Relationship between Administrators Competency and Administrative
Effectiveness of School Administrators in Primary Schools under the
Office of Kanchanaburi Educational Service Area

ชาติกุลพล สมยาภักดี¹ จุมพจน์ วนิชกุล² สุริยงค์ ขวนขันธ์³

¹ นักศึกษาหลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏกาญจนบุรี

² รองศาสตราจารย์ ดร. อาจารย์ประจำสาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏกาญจนบุรี

³ ดร. อาจารย์ประจำสาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏกาญจนบุรี

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษา และเปรียบเทียบสมรรถนะของผู้บริหารและประสิทธิผลการบริหารงาน
ของผู้บริหารสถานศึกษา ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างสมรรถนะของผู้บริหารกับประสิทธิผลการบริหารงานของผู้บริหาร
สถานศึกษาระดับประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากาญจนบุรี ตามความคิดเห็นของข้าราชการครูที่ปฏิบัติ
หน้าที่หัวหน้างาน

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นข้าราชการที่ปฏิบัติหน้าที่หัวหน้างานในสถานศึกษาระดับประถมศึกษา
สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากาญจนบุรี จำนวน 320 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถามมาตราส่วน
ประมาณค่า 5 ระดับ ซึ่งมีค่าความเชื่อมั่น 0.93 วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติ คือ การแจกแจงความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย
ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบทางเดียว และค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์อย่างง่ายของเพียร์สัน
ผลการวิจัยพบว่า

1. สมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษาระดับประถมศึกษา ตามความคิดเห็นของข้าราชการครูที่ปฏิบัติหน้าที่
หัวหน้างานในสถานศึกษาระดับประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากาญจนบุรีในภาพรวมอยู่ในระดับมาก
พบว่า สมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษาระดับประถมศึกษาอยู่ในระดับมากทุกด้าน เรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหา
น้อย ดังนี้ ด้านการพัฒนาตนเอง ด้านการทำงานเป็นทีม ด้านการพัฒนาศักยภาพบุคลากร ด้านการมุ่งผลสัมฤทธิ์ ด้าน
การบริการที่ดี ด้านการมีวิสัยทัศน์ ด้านวิเคราะห์และสังเคราะห์ และด้านการสื่อสารและการจูงใจ ตามลำดับ

2. ประสิทธิภาพในการบริหารงานของผู้บริหารสถานศึกษาระดับประถมศึกษา ตามความคิดเห็นของข้าราชการ
ครูที่ปฏิบัติหน้าที่หัวหน้างานในสถานศึกษาระดับประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากาญจนบุรี โดย
ภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ประสิทธิภาพในการบริหารสถานศึกษาของผู้บริหารสถานศึกษา
อยู่ในระดับมากทุกด้าน เรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ดังนี้ การบริหารงานประมาณ และการบริหารงาน
ทั่วไป การบริหารงานบุคลากร และการบริหารงานวิชาการ ตามลำดับ

3. ผลการเปรียบเทียบสมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษาระดับประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่
การศึกษากาญจนบุรี จำแนกตามขนาดสถานศึกษา โดยภาพรวมและรายด้านไม่มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทาง
สถิติที่ระดับ 0.05

4. ผลการเปรียบเทียบประสิทธิผลในการบริหารสถานศึกษาของผู้บริหารสถานศึกษาจำแนกตามขนาดของ
สถานศึกษาในภาพรวม ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ประสิทธิภาพใน
การบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาระดับประถมศึกษา แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ 0.05

5. ความสัมพันธ์ระหว่างสมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษา กับประสิทธิผลในการบริหารงานของผู้บริหาร
สถานศึกษาระดับประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากาญจนบุรี มีความสัมพันธ์กันในทางบวกอย่างมี
นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ อยู่ในระดับสูง และเมื่อพิจารณารายด้านทั้ง 8 ด้านของศักยภาพ
ผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษา กับประสิทธิผลในการบริหารงานของผู้บริหารสถานศึกษา 4 งาน พบว่า สมรรถนะของ

ผู้บริหารสถานศึกษามีความสัมพันธ์ทางบวก กับประสิทธิผลในการบริหารงานของผู้บริหารสถานศึกษา อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

Abstract

The purposes of this research were to study and compare the administrator competency and administrative effectiveness of school administrators, to study the relationship between the administrator competency and administrative effectiveness of school administrators in primary schools under the Office of Kanchanaburi Educational Service Area as perceived by teachers.

The sample group consisted of 320 teachers in primary schools under the Office of Kanchanaburi Educational Service Area. A constructed 5-level rating scale questionnaire with the reliability of 0.93 was used as a tool to collect data. The statistics employed for data analysis were frequency, percentage, mean, standard deviation, t-test, and Pearson's Product Moment Correlation Coefficient.

The results of this study were as follows:

1. The administrators competency of school administrators was overall and in each area at a high level, ranking in the order of mean from high to low as follows: expertise, teamwork, caring and developing others, achievement motivation, service mind, visioning, analytical thinking, conceptual thinking, communication and influencing.

2. The administrative effectiveness of school administrators was overall and in each aspect at a high level, ranking in the order of mean from high to low as budget administration and general administration, personal administration, and academic administration.

3. The comparing result of the administrators competency of school administrators were overall and in 8 afore-mentioned (achievement motivation, service mind, expertise, teamwork, analytical thinking and conceptual thinking, communication and influencing, caring and developing others, and visioning) aspects not significantly different at 0.05 level.

4. The comparing results of the administrative effectiveness of school administrators classified by different school sizes, were overall and in 4 afore-mentioned (academic administration, budget administration, personal administration, and general administration) aspects not significantly different at 0.05 level.

5. The relationship between the administrators competency and administrative effectiveness of school administrators was highly positive, with a statistical significance at the level of 0.01

คำสำคัญ : สมรรถนะการบริหาร ประสิทธิภาพในการบริหารงาน ความสัมพันธ์ระหว่างสมรรถนะและประสิทธิผล

Keywords: administrator competency, administrative effectiveness, relationship between competency and effectiveness

บทนำ

การปฏิรูปการศึกษาต้องมีผู้นำที่มีประสิทธิภาพ ประสิทธิภาพในการบริหารงานในองค์กรจะมีลักษณะเด่นกว่าคนอื่น ๆ ผู้นำจะเป็นผู้พาองค์กรไปสู่จุดหมาย โดยใช้หลักการบริหาร และการใช้เหตุผล เพื่อให้สอดคล้องกับสภาพการเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยี และการวิวัฒนาการในยุคโลกไร้พรมแดน ในฐานะผู้บังคับบัญชาสูงสุดของสถานศึกษา ผู้บริหารจึงจำเป็นต้องเข้าใจบทบาทหน้าที่ และภารกิจที่รับผิดชอบในด้านการบริหารสถานศึกษา การศึกษาของไทยมีการเปลี่ยนแปลงอย่างต่อเนื่อง และได้มีการปฏิรูปการศึกษาที่มุ่งยกระดับการศึกษาให้ได้มาตรฐานระดับสูง มุ่งสู่ความ

เป็นเลิศใน พ.ศ. 2550 โดยมุ่งปฏิรูปการศึกษา 4 ด้าน คือ ด้านที่ 1 ปฏิรูปโรงเรียนและสถานศึกษา ด้านที่ 2 ปฏิรูปครู และบุคลากรทางการศึกษา ด้านที่ 3 ปฏิรูปหลักสูตรและกระบวนการเรียนรู้ ด้านที่ 4 ปฏิรูประบบการบริหารการศึกษา (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2552, หน้า 1)

ผู้บริหารสถานศึกษาเป็นบุคลากรทางการศึกษาที่มีบทบาทสำคัญในการผลักดันให้การปฏิรูปการเรียนรู้ซึ่งเป็นที่มาของการปฏิรูปการศึกษาตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ประสบความสำเร็จ ดังนั้นภารกิจด้านการเรียนรู้ของผู้เรียน จึงเป็นภารกิจหลักที่ผู้บริหารจะต้องให้ความสำคัญเป็นลำดับแรก นอกจากนั้นการบริหารและการจัดการศึกษาในอนาคตจะเน้นการกระจายอำนาจการบริหารและการจัดการศึกษาไปยังสถานศึกษาโดยตรง ทั้งด้านวิชาการ งบประมาณ การบริหารบุคคล และการบริหารทั่วไป ซึ่งได้บัญญัติไว้ตามมาตรา 39 ของ พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 เพื่อรองรับเจตนารมณ์ดังกล่าว ผู้บริหารสถานศึกษาในยุคปฏิรูปนี้จึงต้องปรับบทบาทและวิธีบริหารตนใหม่ โดยจะต้องมีคุณสมบัติของความเป็นผู้นำทางวิชาการมีความรอบรู้ มีวิสัยทัศน์ มีคุณธรรมจริยธรรม และมีความมุ่งมั่นตั้งใจที่จะพัฒนาองค์กรของตนให้มีความเป็นเลิศทางด้านจัดการศึกษาแก่ประชาชนได้อย่างมีคุณภาพ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ 2544, หน้า 1)

“สมรรถนะ” คือ คุณลักษณะเชิงพฤติกรรมเป็นพฤติกรรมที่องค์กรต้องการจากข้าราชการเพราะเชื่อว่าหากข้าราชการมีพฤติกรรมการทำงานในแบบที่องค์กรกำหนดแล้วจะส่งผลให้ข้าราชการผู้นั้นมีผลการปฏิบัติงานดี และส่งผลให้องค์กรบรรลุเป้าประสงค์ที่ต้องการไว้ เช่น การกำหนด สมรรถนะการบริการที่ดี เพราะหน้าที่หลักของข้าราชการ คือ การให้บริการแก่ประชาชน ทำให้หน่วยงานของรัฐบรรลุวัตถุประสงค์ คือการทำให้เกิดประโยชน์สุขแก่ประชาชน (สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน, 2550, หน้า 2)

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ เป็นองค์กรหลักที่มีหน้าที่รับผิดชอบในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานที่มีจำนวนสถานศึกษา และนักเรียนในความรับผิดชอบมากที่สุด ซึ่งสถานศึกษาต่าง ๆ ที่ทำหน้าที่จัดการศึกษาได้กระจายอยู่ทั่วประเทศ ทำให้เกิดความหลากหลายในการจัดการบริหารและจัดการสถานศึกษา โดยเฉพาะผู้บริหารสถานศึกษา เพื่อความเป็นเอกภาพแต่หลากหลายวิธีการปฏิบัติ สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา (ก.ค.ศ.) กระทรวงศึกษาธิการ จึงได้กำหนดให้ข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา ต้องมีสมรรถนะ (competency) และได้กำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการให้ข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา มีสมรรถนะตามหนังสือที่ ศธ 0206.3/ว 25 ลงวันที่ 29 ธันวาคม พ.ศ. 2548 เรื่อง หลักเกณฑ์และวิธีการให้ข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษามีวิทยฐานะและเลื่อนวิทยฐานะ ซึ่งได้กำหนดให้ ผู้บริหารสถานศึกษา จะต้องต้องมีสมรรถนะดังนี้ (สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา, 2548, หน้า 8-9) สมรรถนะหลัก ประกอบด้วย สมรรถนะการมุ่งผลสัมฤทธิ์ (management for results) สมรรถนะการบริการที่ดี (service mind) สมรรถนะการพัฒนาตนเอง (expertise) สมรรถนะการทำงานเป็นทีม (teamwork) สมรรถนะประจำสายงาน ประกอบด้วย สมรรถนะการวิเคราะห์ และสังเคราะห์ (analytical & conceptual thinking) สมรรถนะการสื่อสารและการจูงใจ (communication & influencing) สมรรถนะการพัฒนาศักยภาพบุคลากร (caring & developing others) สมรรถนะการมีวิสัยทัศน์ (visioning)

จากการปรับโครงสร้างการบริหารราชการของกระทรวงศึกษาธิการ การออกกฎระเบียบเกี่ยวกับการบริหารงานของสถานศึกษา มีความล่าช้าจึงเป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้ผู้บริหารสถานศึกษาส่วนหนึ่ง ไม่มีสมรรถนะผู้บริหาร หรือมีสมรรถนะผู้บริหารในระดับน้อย ไม่ยอมรับการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น ไม่ปรับเปลี่ยนวิธีคิด และวิธีบริหารจัดการศึกษา ทำให้การปฏิรูปการศึกษา ล่าช้า ไม่ก้าวหน้า ไม่เป็นไปตามเป้าหมาย ด้วยสาเหตุดังกล่าว จึงทำให้ผู้วิจัยมีความสนใจที่จะทำวิจัยเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างสมรรถนะของผู้บริหารกับประสิทธิผลในการบริหารงานของผู้บริหารสถานศึกษาระดับประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากาญจนบุรี

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับสมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษาระดับประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากาญจนบุรี
2. เพื่อศึกษาประสิทธิผลในการบริหารงานของผู้บริหารสถานศึกษาระดับประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากาญจนบุรี

3. เพื่อเปรียบเทียบสมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษาระดับประถมศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา กาญจนบุรี ในสถานศึกษาที่มีขนาดแตกต่างกัน
4. เพื่อเปรียบเทียบประสิทธิผลในการบริหารงานของผู้บริหารสถานศึกษาระดับประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ในสถานศึกษาที่มีขนาดแตกต่างกัน
5. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างสมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษากับประสิทธิผลในการบริหารงานของผู้บริหารสถานศึกษาระดับประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากาญจนบุรี

อุปกรณ์และวิธีดำเนินการวิจัย

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ประกอบด้วย

1.1 ประชากรที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ข้าราชการครูที่ทำหน้าที่หัวหน้างานวิชาการ หัวหน้างานงบประมาณ หัวหน้างานบุคลากร และหัวหน้างานบริหารทั่วไป ในสถานศึกษาระดับประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากาญจนบุรี จำนวน 427 แห่ง โดยจำแนกขนาดของสถานศึกษา เป็น 3 ขนาด คือ สถานศึกษาขนาดเล็ก จำนวน 163 แห่ง สถานศึกษาขนาดกลาง จำนวน 244 แห่ง สถานศึกษาขนาดใหญ่ จำนวน 20 แห่ง รวมประชากรทั้งสิ้น 1,708 คน

1.2 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ข้าราชการครูที่ทำหน้าที่หัวหน้างานวิชาการ หัวหน้างานงบประมาณ หัวหน้างานบุคลากร และหัวหน้างานบริหารทั่วไป ในสถานศึกษาระดับประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากาญจนบุรี โดยกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างโดยใช้ตารางเครจซี่และมอร์แกน (Krejcie & Morgan) ที่ระดับความเชื่อมั่น ร้อยละ 95 (สุภาเพ็ญ จริยะเศรษฐ์, 2542, หน้า 84) ได้กลุ่มตัวอย่าง 313 คน ผู้วิจัยปรับขนาดกลุ่มตัวอย่างเป็น 320 คน มีวิธีการได้มาของกลุ่มตัวอย่างคือใช้การสุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้นตามสัดส่วนจำนวน และขนาดของสถานศึกษา (proportional stratified random sampling) ในแต่ละเขตพื้นที่การศึกษา แล้วสุ่มตัวอย่างโรงเรียนอย่างง่ายได้สถานศึกษา จำนวน 80 แห่ง ได้กลุ่มตัวอย่างจากสถานศึกษาละ 4 คน ประกอบด้วย ข้าราชการครูที่ทำหน้าที่หัวหน้างานวิชาการ หัวหน้างานงบประมาณ หัวหน้างานบุคลากร และหัวหน้างานบริหารทั่วไป รวมจำนวนกลุ่มตัวอย่างทั้งสิ้น 320 คน จากสถานศึกษา 80 แห่ง

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย เป็นแบบสอบถามที่สร้างขึ้นโดยได้รับการตรวจสอบความถูกต้องจากอาจารย์ที่ควบคุมวิทยานิพนธ์และผู้ทรงคุณวุฒิตามขั้นตอนอย่างสมบูรณ์ แล้วนำไปทดลองใช้เพื่อหาค่าความเชื่อมั่น ได้ค่าสัมประสิทธิ์ความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ 0.93 แบ่งออกเป็น 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 เป็นแบบสอบถามสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม มีลักษณะเป็นแบบตรวจสอบรายการ (check list) จำนวน 5 ข้อ

ตอนที่ 2 เป็นข้อคำถามความคิดเห็นเกี่ยวกับสมรรถนะของผู้บริหารของสถานศึกษาในสถานศึกษาระดับประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากาญจนบุรี จำนวน 55 ข้อ

ตอนที่ 3 เป็นแบบสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับประสิทธิผลการบริหารงานของผู้บริหารสถานศึกษาในสถานศึกษาระดับประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากาญจนบุรี จำนวน 40 ข้อ

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล มีดังนี้

3.1 ขอหนังสือนำส่งจากสำนักงานบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏกาญจนบุรี ถึงผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากาญจนบุรี เขต 1, 2, 3 และ 4 เพื่อขออนุญาตเก็บข้อมูลจากสถานศึกษาในสังกัด

3.2 ขอหนังสือจากสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากาญจนบุรี ทั้ง 4 เขตพื้นที่ ถึงผู้บริหารสถานศึกษาที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง เพื่อขอความร่วมมือในการตอบแบบสอบถาม

3.3 ส่งแบบสอบถาม พร้อมหนังสือ ขอความร่วมมือในการตอบแบบสอบถามไปยังสถานศึกษา ที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง พร้อมทั้งชี้แจงกลุ่มตัวอย่างให้ปิดผนึกของหลังตอบแบบสอบถามเรียบร้อยแล้ว และนัดวันที่จะเก็บแบบสอบถาม โดยให้ส่งคืนที่สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากาญจนบุรีที่สถานศึกษาสังกัด

3.4 ผู้วิจัยประสานงานการเก็บแบบสอบถามจากสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากาญจนบุรีที่สถานศึกษาสังกัด และประสานงานกับสถานศึกษาโดยตรง ได้รับแบบสอบถาม จำนวน 320 ฉบับ คิดเป็น ร้อยละร้อยของแบบสอบถามทุกฉบับได้ข้อมูลครบถ้วนสมบูรณ์

4. การวิเคราะห์ข้อมูล ในการวิจัยครั้งนี้วิเคราะห์ข้อมูลโดยเครื่องคอมพิวเตอร์ โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป SPSS for Windows โดยใช้สถิติในการวิเคราะห์ดังนี้

ตอนที่ 1 การวิเคราะห์ข้อมูลสถานภาพส่วนตัวของผู้ตอบแบบสอบถาม โดยการแจกแจงความถี่ (frequency) และหาค่าร้อยละ (percentage) นำเสนอในรูปแบบตารางและความเรียง

ตอนที่ 2 การวิเคราะห์ระดับสมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษาระดับประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากาญจนบุรี โดยการหาค่าเฉลี่ย (\bar{X}) ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)

ตอนที่ 3 การวิเคราะห์ระดับประสิทธิผลในการบริหารงานของผู้บริหารสถานศึกษาระดับประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากาญจนบุรี โดยการหาค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ตอนที่ 4 การวิเคราะห์ผลการเปรียบเทียบสมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษาระดับประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากาญจนบุรี ในสถานศึกษาที่มีขนาดแตกต่างกัน โดยการหาค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบทางเดียว (one-way ANOVA)

ตอนที่ 5 การวิเคราะห์ผลการเปรียบเทียบประสิทธิผลในการบริหารงานของผู้บริหารสถานศึกษาระดับประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากาญจนบุรี ในสถานศึกษาที่มีขนาดแตกต่างกัน โดยการวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบทางเดียว และการทดสอบค่าเฉลี่ยรายคู่ด้วยวิธีของเชฟเฟ (Scheffe)

ตอนที่ 6 การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างสมรรถนะของผู้บริหารกับประสิทธิผลในการบริหารงานของผู้บริหารสถานศึกษาระดับประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากาญจนบุรี โดยการวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์อย่างง่ายของเพียร์สัน (Pearson's product moment correlation coefficient)

สรุปผลการวิจัย

1. สมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษาระดับประถมศึกษา ตามความคิดเห็นของข้าราชการครูที่ปฏิบัติหน้าที่หัวหน้างานในสถานศึกษาระดับประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากาญจนบุรี โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก พบว่า สมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษาระดับประถมศึกษาอยู่ในระดับมากทุกด้าน

2. ประสิทธิภาพในการบริหารงานของผู้บริหารสถานศึกษาระดับประถมศึกษา ตามความคิดเห็นของข้าราชการครูที่ปฏิบัติหน้าที่หัวหน้างานในสถานศึกษาระดับประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากาญจนบุรี โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก

3. การเปรียบเทียบสมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษาระดับประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากาญจนบุรี จำแนกตามขนาดสถานศึกษาโดยภาพรวมและรายด้านไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

4. การเปรียบเทียบประสิทธิผลในการบริหารงานของผู้บริหารสถานศึกษาระดับประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากาญจนบุรี จำแนกตามขนาดสถานศึกษาโดยภาพรวม ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

5. ความสัมพันธ์ระหว่างสมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษากับประสิทธิผลในการบริหารงานของผู้บริหารสถานศึกษาระดับประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากาญจนบุรี มีความสัมพันธ์กันในทางบวกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ อยู่ในระดับสูง

อภิปรายผลการวิจัย

1. สมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษา ตามความคิดเห็นของข้าราชการครูที่ทำหน้าที่หัวหน้างานในสถานศึกษาระดับประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากาญจนบุรี โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก ที่เป็นเช่นนี้อาจเป็นเพราะว่าในปัจจุบันสำนักงานคณะกรรมการข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาได้กำหนดให้ผู้บริหารสถานศึกษาทุกคนต้องได้รับการพัฒนาให้มีความรู้ความสามารถเกี่ยวกับสมรรถนะของผู้บริหารทุกด้าน เพื่อใช้เป็นหลักในการบริหาร

สถานศึกษาให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลต่อไป นอกจากนี้ยังใช้ในการประเมินสมรรถนะเพื่อให้มีหรือเลื่อนวิทยฐานะของผู้บริหารสถานศึกษา และผู้บริหารสถานศึกษาจะต้องได้รับการประเมินวิทยฐานะด้วย เพื่อประเมินความรู้ความสามารถในการใช้สมรรถนะในการบริหารและจัดการสถานศึกษาเพื่อให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด ดังนั้นผู้บริหารสถานศึกษาระดับประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากาญจนบุรี มีความรู้ ความสามารถ ทักษะ ประสบการณ์ทางการบริหาร ตลอดจนทัศนคติที่จำเป็นในการทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล

เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษามีสมรรถนะอยู่ในระดับมากทุกด้าน เรียงตามลำดับค่าเฉลี่ย คือ ด้านการพัฒนาตนเอง ด้านการทำงานเป็นทีม ด้านการพัฒนาศักยภาพบุคลากร ด้านการมุ่งผลสัมฤทธิ์ ด้านการบริการที่ดี ด้านการมีวิสัยทัศน์ ด้านวิเคราะห์และสังเคราะห์ และ ด้านการสื่อสารและการจูงใจ ในรายด้านมีประเด็นสำคัญที่อภิปรายดังนี้

1.1 ผู้บริหารสถานศึกษามีสมรรถนะด้านการพัฒนาตนเอง อยู่ในระดับมาก แสดงว่า ผู้บริหารมีความตื่นตัวที่จะพัฒนาตนเอง ทั้งด้านการครองตน อาทิ เป็นผู้รักษา กาย วาจา ใจ โดยใช้หลักเบญจศีล หรือ หลักศาสนาที่นับถือ ด้านการครองงาน ใช้หลักการทำงานอยู่บนความถูกต้อง เป็นไปตามที่กฎหมายกำหนด ส่วนด้านการครองคน ได้แสดงออกถึงความเป็นผู้มีอัธยาศัยไมตรีอ่อนโยน ไม่วางอำนาจต่อผู้ใต้บังคับบัญชา มีความเสียสละเพื่อให้ได้สิ่งที่เป็นประโยชน์แก่สถานศึกษาหรือผู้ใต้บังคับบัญชามากกว่าประโยชน์ของตนเอง มีหลักปฏิบัติในการพัฒนาตนเองให้มีความรอบรู้ ด้านวิชาชีพ ความรู้รอบตัวและข้อมูลสารสนเทศ ใหม่ ๆ มีอัธยาศัยไมตรีอ่อนโยน มีสัมมาคารวะ อ่อนน้อมถ่อมตน และไม่วางอำนาจกับ ผู้ใต้บังคับบัญชา ผู้บริหารรักษา กาย วาจา ใจ ให้ตั้งอยู่อย่างปกติสุขโดยใช้หลักเบญจศีล (ศีล 5) หรือหลักศาสนาที่นับถือ ดังที่ จักรกริช บุญเดช และคณะ , 2550, หน้า 35-37) กล่าวว่า การพัฒนาตนเองเป็นการที่แต่ละบุคคลได้ใช้ความพยายามในการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงทั้งด้านร่างกาย ด้านอารมณ์ จิตใจ ด้านสังคมและด้านสติปัญญาของตนให้ดีขึ้น

1.2 ผู้บริหารสถานศึกษามีสมรรถนะด้านการทำงานเป็นทีม อยู่ในระดับมาก แสดงว่า ผู้บริหารสามารถสร้างบรรยากาศขององค์กรให้เป็นกันเอง ต่างเห็นอกเห็นใจกัน และพร้อมที่จะช่วยเหลือซึ่งกันและกัน มีความยืดหยุ่นในการเลือกวิธีปฏิบัติให้เหมาะสมกับงาน มีแรงยึดเหนี่ยวสูงในด้านสร้างพลังความสามัคคี มีการกำหนดบทบาทหน้าที่ของบุคคลในกลุ่มอย่างชัดเจน และส่งเสริมให้บุคลากรทุกคนมีส่วนร่วมในการทำงานหรือกิจกรรมของสถานศึกษา สอดคล้องกับผลการวิจัยของ จวน แก้วพิทักษ์ (2550) ได้ศึกษาสมรรถภาพในการเป็นผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาระยอง เขต 1 ผลการวิจัยพบว่า สมรรถภาพในการเป็นผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาระยอง เขต 1 ด้านความสัมพันธ์กับผู้ใต้บังคับบัญชา ด้านสมรรถนะในการทำงาน ด้านการตัดสินใจ ด้านความเอื้ออาทร ด้านมุ่งงาน ด้านการแก้ปัญหา ด้านการกำหนดเป้าหมาย ด้านการควบคุมงาน อยู่ในระดับมาก

1.3 ผู้บริหารสถานศึกษามีสมรรถนะด้านการพัฒนาศักยภาพบุคลากร อยู่ในระดับมาก แสดงว่า ผู้บริหารสนับสนุนให้บุคลากรมีโอกาสศึกษาต่อในหลักสูตรต่างๆที่สูงขึ้น ตามที่ตนเองถนัด แนะนำส่งเสริมให้บุคลากรปฏิบัติงานมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น มอบหมายงานให้รับผิดชอบ โดยให้ทุกคนเรียนรู้และเข้าใจงาน สามารถปฏิบัติงานแทนกันได้ตั้งที่สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน (2553, หน้า 28) กล่าวว่าการทำงานเป็นทีมเป็นความตั้งใจและความพร้อมที่จะทำงานร่วมกับผู้อื่น หรือเป็นส่วนหนึ่งของทีม หน่วยงาน หรือส่วนราชการ โดยผู้ปฏิบัติมีฐานะเป็นสมาชิก ไม่จำเป็นที่จะต้องอยู่ในฐานะหรือตำแหน่งหัวหน้าทีมแต่เพียงตำแหน่งเดียว ความเป็นสมาชิกในทีม นอกจากนี้รวมถึงความสามารถในการสร้างและรักษาสัมพันธ์ภาพกับสมาชิกในทีมด้วย

1.4 ผู้บริหารสถานศึกษามีสมรรถนะด้านการมุ่งผลสัมฤทธิ์ อยู่ในระดับมาก แสดงว่า ผู้บริหารมีกระบวนการในการมอบหมายงานและหน้าที่รับผิดชอบของครูและบุคลากรทางการศึกษาในสถานศึกษาอย่างชัดเจน มีการกำหนดวัตถุประสงค์ วางแผนในการบริหารสถานศึกษา ร่วมกับบุคลากรทุกฝ่ายและทุกระดับ มีการตรวจสอบและแก้ไขปรับปรุงงานอย่างเป็นระบบ จัดลำดับความสำคัญของงานที่ทำ กำหนดระยะเวลางบประมาณ และมาตรฐานการปฏิบัติงาน ดังที่ สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน (2553, หน้า 6) กล่าวว่า การมุ่งผลสัมฤทธิ์ คือ ความมุ่งมั่นจะปฏิบัติหน้าที่ราชการให้ดีหรือให้เกินมาตรฐานนี้อาจเป็นผลการปฏิบัติงานที่ผ่านมาของตนเองหรือเกณฑ์วัดผลสัมฤทธิ์ที่ส่วนราชการกำหนดขึ้น อีกทั้งยังรวมถึงการสร้างสรรค์พัฒนาผลงานหรือกระบวนการปฏิบัติงานตามเป้าหมายที่ยากและท้าทายชนิดที่อาจไม่เคยมีผู้ใดสามารถกระทำได้มาก่อน

1.5 ผู้บริหารสถานศึกษามีสมรรถนะด้านการบริการที่ดี อยู่ในระดับมาก แสดงว่า ผู้บริหารมีความอ่อนน้อม อ่อนโยน สุภาพ มีมารยาท และรักษาภาพลักษณ์ที่ดีต่อผู้มารับบริการของสถานศึกษา ให้เกียรติ บริการ และกระตือรือร้นในการให้บริการกับผู้มารับบริการกับสถานศึกษาด้วยความเต็มใจ มีความยิ้มแย้มเอาใจใส่ และสามารถของสนองต่อผู้รับบริการกับสถานศึกษา ได้อย่างรวดเร็ว มีการประเมินผลการปฏิบัติงานในสถานศึกษาด้านการบริการอย่างมีประสิทธิภาพ ดังที่ สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน (2553, หน้า 11) กล่าวว่า บริการที่ดี คือ ความมุ่งมั่น ความตั้งใจ และความพยายามที่จะให้บริการแก่ผู้ขอรับบริการจากงานในหน้าที่ราชการของตนหรืองานอื่นที่เกี่ยวข้องที่ตนเองสามารถที่จะให้บริการได้ บริการที่ดีจึงเป็นการกระทำโดยไม่เลือกกลุ่มเป้าหมาย ไม่ว่าจะประชาชนผู้มาติดต่อข้าราชการทั้งในสังกัดเดียวกันหรือต่างสังกัด หรือหน่วยงานที่ติดต่อขอรับบริการ เป็นการให้บริการในหลายรูปแบบ ซึ่งเกิดจากจิตสำนึกของผู้ให้บริการและจิตสำนึกของความเป็นข้าราชการที่ดี

1.6 ผู้บริหารสถานศึกษามีสมรรถนะด้านการมีวิสัยทัศน์ อยู่ในระดับมาก แสดงว่า ผู้บริหารมีวิสัยทัศน์ที่สามารถนำไปปฏิบัติที่เป็นรูปธรรมได้ ใช้วิสัยทัศน์เป็นเครื่องมือและเทคนิคในการปรับปรุงการบริหารงานในสถานศึกษา ใช้กระบวนการมีส่วนร่วม เพื่อเปิดโอกาสให้บุคลากรที่เกี่ยวข้องกำหนดวิสัยทัศน์ของสถานศึกษา มีนโยบายและแผนงานที่ชัดเจน เป็นไปอย่างมีขั้นตอนและสานประโยชน์ตามนโยบายและแผนอย่างจริงจัง และผู้บริหารใช้ความรู้เฉพาะสาขาปฏิบัติงานเพื่อให้เกิดผลสำเร็จ ดังที่ สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน, 2553, หน้า 11) กล่าวว่า วิสัยทัศน์ คือ ความสามารถในการกำหนดทิศทาง ภารกิจ เป้าหมาย และรายละเอียดของพันธกิจที่ชัดเจน เพื่อให้การปฏิบัติหน้าที่ราชการเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ และไม่เบี่ยงเบนไปจากจุดมุ่งหมายที่กำหนด ยังรวมถึงความสามารถในการสร้างความร่วมแรงร่วมใจที่จะปฏิบัติหน้าที่ราชการให้บรรลุวัตถุประสงค์ด้วย

1.7 ผู้บริหารสถานศึกษามีสมรรถนะด้านวิเคราะห์และสังเคราะห์ อยู่ในระดับมาก แสดงว่า ผู้บริหารมีการระดมพลังสมอง เพื่อรวบรวมความคิดสร้างสรรค์ ของบุคลากรภายในสถานศึกษา เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการปฏิบัติงาน ใช้การคิดอย่างรอบด้าน ไม่ยึดติดแนวคิดใดแนวคิดหนึ่งเพียงด้านเดียว สามารถระบุดูจุดแข็ง จุดอ่อน ของสถานศึกษาได้ เพื่อใช้เป็นข้อมูลในการบริหารจัดการและพัฒนาสถานศึกษา สามารถนำศาสตร์ทางการบริหาร เพื่อใช้ในการบริหารจัดการด้านปัญหาต่าง ๆ ในสถานศึกษาได้ ดังที่ สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน, 2553, หน้า 12) กล่าวว่า การมองภาพองค์รวมเป็นการแสดงให้เห็นถึงความรู้คิดในเชิงสังเคราะห์หรือการรวบรวมข้อมูลทั้งหลายทั้งปวง ซึ่งจะทำให้มองภาพใหญ่หรือภาพรวมของส่วนราชการขององค์กร ของงาน หรือของกิจกรรมได้อย่างรู้และเห็นทั้งกระบวนการ ปัญหา อุปสรรค ทางแก้ไข และทางเลือกที่ดีที่สุดในการดำเนินการขณะนั้น การมองภาพองค์รวมแสดงออกโดยความสามารถที่จะจับประเด็นอันเป็นสาระสำคัญ สรุปรูปแบบ เพื่อเชื่อมโยงภาพเล็กๆ ในแต่ละส่วนให้เป็นภาพรวมหรืออาจแสดงออกในความสามารถที่จะประยุกต์แนวทางจากสถานการณ์ ข้อมูล หรือประมวลทักษะหลากหลายจนลงตัว และสามารถสร้างกรอบความคิดหรือแนวคิดใหม่จากความสามารถในการมองภาพองค์รวมได้

1.8 ผู้บริหารสถานศึกษามีสมรรถนะด้านการสื่อสารและการจูงใจ อยู่ในระดับมาก แสดงว่า ผู้บริหารมีทักษะการปฏิสัมพันธ์ การอภิปราย การนำเสนอที่ชัดเจน ทั้งต่อบุคคลและกลุ่มบุคคล สร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับกลุ่มบุคคลภายนอก สามารถรับฟังความคิดเห็นและการปฏิบัติต่อผู้อื่นด้วยความเคารพ นั้นแสดงให้เห็นว่า ผู้บริหารมีศักยภาพในการสร้างความเข้าใจในการสื่อสารอย่างมีประสิทธิภาพ มีความสามารถในการสื่อสารเนื่องในโอกาสต่างๆ ได้ดี มีความสามารถในการสื่อสาร โดยระบบเทคโนโลยีที่ทันสมัย เช่น ระบบอินเทอร์เน็ตได้ ส่งเสริมให้เกิดความร่วมมือร่วมใจและความสามัคคีของครูและบุคลากรทางการศึกษา ในสถานศึกษา มีความสามารถในการจูงใจ โน้มน้าวให้ผู้อื่นเห็นด้วยยอมรับคล้อยตาม เพื่อให้บรรลุจุดมุ่งหมายของการสื่อสารนั้น ดังที่ ร็อบบิ้นส์ และสตีเฟนส์ พี, 2550, หน้า 131) กล่าวว่า ผู้บริหารไม่สามารถตัดสินใจหากปราศจากข้อมูล ข้อมูลจะต้องได้มาจากการติดต่อสื่อสาร และเมื่อผู้บริหารทำการตัดสินใจแล้ว ก็ต้องสื่อสารสิ่งที่ตัดสินใจไปสู่ผู้ที่เกี่ยวข้องอีก มิฉะนั้นจะไม่มีผู้ใดทราบว่าผู้บริหารตัดสินใจอย่างไร และสำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน (2553, หน้า 61) กล่าวว่า ศิลปะการสื่อสารจูงใจ คือ ความสามารถที่จะสื่อความด้วยการเขียน พูด โดยใช้สื่อต่าง ๆ เพื่อให้ผู้อื่นเข้าใจยอมรับ และสนับสนุนความคิดของตน

2. ประสิทธิภาพในการบริหารสถานศึกษา ตามความคิดเห็นของข้าราชการครูที่ทำหน้าที่หัวหน้างานในสถานศึกษาระดับประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากาญจนบุรี ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ประสิทธิภาพในการบริหารสถานศึกษาของผู้บริหารสถานศึกษาอยู่ในระดับมากทุกด้าน เรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ดังนี้ การบริหารงบประมาณ และการบริหารงานทั่วไป การบริหารงานบุคลากร และการบริหารงานวิชาการตามลำดับ

2.1 ประสิทธิภาพด้านการบริหารงานทั่วไปของผู้บริหารสถานศึกษา ตามความคิดเห็นของข้าราชการครูที่ทำหน้าที่หัวหน้างานในสถานศึกษาระดับประถมศึกษา อยู่ในระดับมากทุกข้อ สอดคล้องกับงานวิจัยของ จุฑามาส คล้ายสุบรรณ, 2551) ได้ศึกษาวิจัยเรื่องศักยภาพผู้นำและประสิทธิภาพในการบริหารงานของผู้บริหารสถานศึกษาตามแนวทางปฏิรูปการศึกษาในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ช่วงชั้นที่ 1-3 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสุพรรณบุรี เขต 2 ผลการวิจัย พบว่า ประสิทธิภาพในการบริหารสถานศึกษาของผู้บริหารสถานศึกษา ด้านการบริหารทั่วไป อยู่ในระดับมาก

2.2 ประสิทธิภาพด้านการบริหารงานงบประมาณของผู้บริหารสถานศึกษา ตามความคิดเห็นของข้าราชการครูที่ทำหน้าที่หัวหน้างานในสถานศึกษาระดับประถมศึกษา อยู่ในระดับมากทุกข้อ สอดคล้องกับงานวิจัยของ จุฑามาส คล้ายสุบรรณ, 2551) ได้ศึกษาวิจัยเรื่องศักยภาพผู้นำและประสิทธิภาพในการบริหารงานของผู้บริหารสถานศึกษาตามแนวทางปฏิรูปการศึกษาในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ช่วงชั้นที่ 1-3 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสุพรรณบุรี เขต 2 ผลการวิจัย พบว่า ประสิทธิภาพในการบริหารสถานศึกษาของผู้บริหารสถานศึกษา ด้านการบริหารงานงบประมาณ อยู่ในระดับมาก

2.3 ประสิทธิภาพด้านการบริหารงานบุคลากรของผู้บริหารสถานศึกษา ตามความคิดเห็นของข้าราชการครูที่ทำหน้าที่หัวหน้างานในสถานศึกษาระดับประถมศึกษา อยู่ในระดับมากทุกข้อ สอดคล้องกับงานวิจัยของ จุฑามาส คล้ายสุบรรณ, 2551) ได้ศึกษาวิจัยเรื่องศักยภาพผู้นำและประสิทธิภาพในการบริหารงานของผู้บริหารสถานศึกษาตามแนวทางปฏิรูปการศึกษาในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ช่วงชั้นที่ 1-3 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสุพรรณบุรี เขต 2 ผลการวิจัย พบว่า ประสิทธิภาพในการบริหารสถานศึกษาของผู้บริหารสถานศึกษา ด้านการบริหารงานบุคคล อยู่ในระดับมาก

2.4 ประสิทธิภาพด้านการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา ตามความคิดเห็นของข้าราชการครูที่ทำหน้าที่หัวหน้างานในสถานศึกษาระดับประถมศึกษา อยู่ในระดับมากทุกข้อ ที่เป็นเช่นนี้อาจเป็นเพราะว่า ขอบข่ายของวิชาการในปัจจุบัน ครอบคลุมกว้างขวางมากขึ้นถึง 12 ด้าน (กระทรวงศึกษาธิการ, 2546, หน้า 32-39) ได้แก่ การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา การพัฒนากระบวนการเรียนรู้ การวัดผล ประเมินผล และเทียบโอนผลการเรียน การวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา การพัฒนาสื่อ นวัตกรรม และเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา การพัฒนาแหล่งการเรียนรู้ การนิเทศการศึกษา การแนะแนวการศึกษา การพัฒนาระบบการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา การส่งเสริมความรู้ทางวิชาการแก่ชุมชน ประสานความร่วมมือในการพัฒนาวิชาการกับสถานศึกษาและองค์กรอื่น การส่งเสริมและสนับสนุนงานวิชาการแก่บุคคล ครอบครัว องค์กร หน่วยงาน ชุมชน และสถาบันสังคมอื่นที่จัดการศึกษา ซึ่งงานวิชาการบางด้าน เช่น การพัฒนาแหล่งเรียนรู้ การส่งเสริมความรู้ทางวิชาการแก่ชุมชน การประสานความร่วมมือในการพัฒนาวิชาการ กับสถานศึกษา และองค์กรอื่น ผู้บริหารสถานศึกษา ยังปฏิบัติภาระงานเหล่านี้ได้ไม่เต็มที่ จึงส่งผลให้ประสิทธิภาพด้านการบริหารวิชาการ ของผู้บริหารสถานศึกษา โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก แต่มีค่าเฉลี่ยของประสิทธิผลต่ำกว่าด้านอื่น ๆ

3. ผลการเปรียบเทียบสมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษาระดับประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากาญจนบุรี จำแนกตามขนาดสถานศึกษา ขนาดเล็ก ขนาดกลาง และขนาดใหญ่ พบว่า ในภาพรวมไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ที่เป็นเช่นนี้อาจเป็นเพราะว่า ผู้บริหารสถานศึกษาระดับประถมศึกษาในสถานศึกษาทุกขนาด ได้บริหารงานโดยใช้หลักสมรรถนะ 8 ประการเช่นเดียวกัน ซึ่งเป็นไปตามพระราชบัญญัติข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา พ.ศ. 2547 รวมทั้งหลักเกณฑ์และวิธีการให้ข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา มีสมรรถนะ ตามหนังสือ ที่ ศธ 0206.3/ว 25 ลงวันที่ 29 ธันวาคม 2548 สอดคล้องกับผลการวิจัยของ สมพงษ์ เตชรัตนวรกุล, 2551) ได้ศึกษาวิจัยเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างศักยภาพผู้นำกับประสิทธิผลในการบริหารงานของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ช่วงชั้นที่ 1-3 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากาญจนบุรี ผลการวิจัย พบว่า ผลการเปรียบเทียบ ศักยภาพผู้นำของการบริหารสถานศึกษาตามแนวทางปฏิรูปการศึกษา จำแนกตามขนาดสถานศึกษา ในภาพรวมและรายด้านทั้ง 5 ด้านไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

4. ผลการเปรียบเทียบประสิทธิผลของการบริหารงานของผู้บริหารสถานศึกษาตามความคิดเห็นของข้าราชการครูที่ทำหน้าที่หัวหน้างานในสถานศึกษาระดับประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากาญจนบุรี จำแนกตามขนาดสถานศึกษา ในภาพรวมไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากการปฏิรูปการศึกษาที่มีการปรับเปลี่ยนในการบริหารจัดการศึกษา โดยการกระจายอำนาจการบริหารด้านวิชาการ ด้านงบประมาณ ด้านบุคลากร และด้านบริหารทั่วไป ที่มุ่งผลสัมฤทธิ์ และการจัดการเรียนรู้ที่มุ่งเน้นคุณภาพผู้เรียนเป็นสำคัญ มาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2539 เริ่มมีการพัฒนา ปรับเปลี่ยน และเปลี่ยนแปลงไปในทิศทางที่ดีขึ้น และส่งผลให้การจัดการศึกษาของสถานศึกษา ระหว่างสถานศึกษาขนาดกลาง และสถานศึกษาขนาดใหญ่มีความเท่าเทียมกัน ซึ่งเป็นไปตามเจตนารมณ์

ของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ. 2545 ที่คาดหวังว่า การศึกษาจะนำไปสู่ “ความเจริญงอกงามของบุคคลและสังคม” โดยรูปแบบวิธีการต่าง ๆ ได้แก่ การถ่ายทอดความรู้ การฝึกอบรม การสืบสานทางวัฒนธรรม การสร้างสรรค์ความก้าวหน้าทางวิชาการ การสร้างองค์ความรู้ โดยให้ความสำคัญกับการศึกษาทุกระดับที่ครอบคลุม และต่อเนื่องตลอดชีวิต และอีกประการหนึ่ง สถานศึกษาขั้นพื้นฐานช่วงชั้นที่ 1-3 มีขนาดสถานศึกษา 2 ขนาด คือ ขนาดกลาง และขนาดใหญ่ มีทรัพยากรด้านบุคลากร งบประมาณ อาคารสถานที่ และระบบการบริหารจัดการศึกษาใกล้เคียงกัน ประกอบกับเป็นช่วงการปฏิรูปการศึกษา ทำให้ประสิทธิผลในการบริหารงานในสถานศึกษาอยู่ในระดับที่ไม่แตกต่างกัน ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ สมพงษ์ เตชรัตนวรกุล (2551) ได้ศึกษาวิจัยเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างศักยภาพผู้นำกับประสิทธิผลในการบริหารงานของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ช่วงชั้นที่ 1-3 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากาญจนบุรี ผลการวิจัย พบว่า ผลการเปรียบเทียบประสิทธิผลในการบริหารสถานศึกษาของผู้บริหารสถานศึกษาจำแนกตามขนาดของสถานศึกษาในภาพรวมไม่มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

5. สมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษากับประสิทธิผลในการบริหารงานของผู้บริหารสถานศึกษาระดับประถมศึกษา มีความสัมพันธ์กันในทางบวกอยู่ที่ระดับสูง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (r) เท่ากับ 0.803 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่าผู้บริหารสถานศึกษาที่มีสมรรถนะสูง ทำให้การบริหารสถานศึกษามีประสิทธิผล ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ สมพงษ์ เตชรัตนวรกุล , 2551) ได้ศึกษาวิจัยเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างศักยภาพผู้นำกับประสิทธิผลในการบริหารงานของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ช่วงชั้นที่ 1-3 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากาญจนบุรี ผลการวิจัย พบว่า ความสัมพันธ์ระหว่างศักยภาพผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาตามแนวทางปฏิรูปการศึกษากับประสิทธิผลในการบริหารงานของผู้บริหารสถานศึกษา มีความสัมพันธ์กันในทางบวกอยู่ที่ระดับสูง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (r) เท่ากับ 0.836

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงศึกษาธิการ. 2546. **คู่มือการบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่เป็นนิติบุคคล**. กรุงเทพมหานคร : องค์การรับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์.
- จวน แก้วพิทักษ์. 2550. **สมรรถภาพในการเป็นผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาฉะเชิงเทรา เขต 1**. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏราชชนครินทร์.
- จักรกริช บุญเดช และคณะ. 2550. **คู่มือเตรียมสอบผู้บริหาร ตามหลักสูตร ก.ค.ศ. ม.ป.ท. : ม.ป.พ.** จุฬามาส คล้ายสุบรรณ. 2551. **ศักยภาพผู้นำและประสิทธิภาพในการบริหารงานของผู้บริหารสถานศึกษาตามแนวทางปฏิรูปการศึกษาในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ช่วงชั้นที่ 1-3 สังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาศุพรรณบุรี เขต 2**. ภาคนิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏกาญจนบุรี.
- ร็อบบิ้นส์ และสตีเฟนส์, พี. 2550. **การจัดการและพฤติกรรมองค์กร**. (แปลจาก Management โดยวิรัช สงวนวงศ์วาน) กรุงเทพมหานคร : เพียร์สัน เอ็ดดูเคชั่น อินโดไชน่า.
- สมพงษ์ เตชรัตนวรกุล. 2551. **ความสัมพันธ์ระหว่างศักยภาพผู้นำกับประสิทธิผลในการบริหารงานของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ช่วงชั้นที่ 1-3 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากาญจนบุรี**. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏกาญจนบุรี.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. (2544). **ผู้บริหารต้นแบบ 2544**. กรุงเทพมหานคร : ผู้แต่ง.
- สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา. 2548. **หลักเกณฑ์และวิธีการให้ข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา มีวิทยฐานะและเลื่อนวิทยฐานะ**. กรุงเทพมหานคร : ผู้แต่ง.
- สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน. 2550. **คู่มือสมรรถนะในระบบจำแนกตำแหน่งและค่าตอบแทนที่ปรับปรุงใหม่ของภาคราชการพลเรือนไทย**. กรุงเทพมหานคร : ม.ป.พ.

- _____. 2553. คู่มือการกำหนดสมรรถนะในราชการพลเรือน: คู่มือสมรรถนะหลัก. กรุงเทพมหานคร :
ประชุมช่าง.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2552). สรุปผลการดำเนินงาน 9 ปีของการปฏิรูปการศึกษา (พ.ศ.2542-2551).
กรุงเทพมหานคร: วี.ที.ซี.คอมมิวนิเคชั่น.
- สุภาพัญญ์ จริยะเศรษฐ์. 2542. ความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับการวิจัย. กาญจนบุรี : ภาควิชาทดสอบและการวิจัยการศึกษา
คณะครุศาสตร์ สถาบันราชภัฏกาญจนบุรี.

การปฏิบัติตามแนวทางโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานตามทัศนะของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่
การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี

School-Based Performance Management as Perceive by Elementary
School Teachers under the Office of Narathiwat
Basic Education Service Area

อชรีดา ยูโซะ

สาขาวิชาการบริหารการศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา

บทคัดย่อ

การศึกษาในครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ (1) เพื่อศึกษาระดับ (2) เพื่อเปรียบเทียบ และ (3) เพื่อประมวลข้อเสนอแนะ การปฏิบัติตามแนวทางโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานต่อทัศนะของครูในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 369 คน โดยใช้สูตรของยามาเน่ (Yamane) เครื่องมือเป็นแบบสอบถาม แบ่งออกเป็น 3 ตอน มีความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ .94 สถิติที่ใช้ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานทดสอบค่าที (t-test) และทดสอบค่าเอฟ F-test โดยการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One-Way ANOVA) และทดสอบรายคู่ด้วยวิธีการของเชฟเฟ (Scheffe's Method) ผลการวิจัยพบว่า ระดับการปฏิบัติตามแนวทางโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานโดยภาพรวม และรายด้าน อยู่ในระดับมาก เปรียบเทียบการปฏิบัติตามแนวทางโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน จำแนกตามตัวแปรเพศและขนาดของ สถานศึกษา แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ .01 การประมวลข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการปฏิบัติตามแนวทาง โดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน จากความถี่สูงสุดคือ หลักการกระจายอำนาจ รองลงมาคือ หลักการบริหารแบบมีส่วนร่วม หลักการบริหารตนเอง หลักการพัฒนาโรงเรียนทั้งระบบ หลักความรับผิดชอบที่ตรวจสอบได้ ตามลำดับ และความถี่น้อยที่สุด คือหลักการมีผู้นำแบบเกื้อหนุน

Abstract

The purposes of this research were (1) to study the educational level, (2) to compare, and (3) to gather recommendations on the operations of School-Based Management Performance as Perceived by Elementary School Teachers under the Office of Narathiwat Basic Education Service Area. The sample included in this study were 369 teachers by Yamane's method. The employed research instrument was a questionnaire consisting of three parts with .94 reliability. Statistics used for data analysis were frequency, percentage, mean, standard deviation, T-test and F-test one-way ANOVA and Scheffe's method for pairwise comparison. Research findings were as the following: (1) the operational levels for the overall aspects and each individual aspect were at the high level; (2) no significant differences on the overall operations among teachers with different educational levels, and different experiences; however, different sexes and school sizes of teachers showed significant differences ($P < .01$); and (3) It is recommended that teachers' tasks and works should be decreased, teachers and school committees should have more opportunities to participate in making decisions, schools should have budget checking systematically, school administrators should develop academic aspect more than other aspects, locals should get more chances to check schools phase by phase. Finally, moral leadership training project should be organized with the support of school administrators.

คำสำคัญ : การปฏิบัติตามแนวทางโรงเรียนเป็นฐาน, การบริหารสถานศึกษา, ครูประถมศึกษา, สำนักงานเขตพื้นที่
การศึกษาประถมศึกษาในจังหวัดนราธิวาส

Keywords : operation of school based management, administrations, elementary school teachers
Under the Office of Narathiwat Basic Education Service

บทนำ

การบังคับใช้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยพุทธศักราช 2550 และที่แก้ไขเพิ่มเติม ได้กำหนดให้ทุกคน ในสังคมไม่ว่าจะเป็นนักคิด นักวิชาการ นักบริหาร นักบริหารรัฐกิจ ผู้รู้ในวิชาชีพ และประชาชนทั่วไปต่างตื่นตัวและให้ความสนใจกับการกระจายอำนาจอย่างมากด้วย มีแนวคิดและความเชื่อกันว่า หากประเทศไทยมีการนำหลักการกระจายอำนาจไปปรับใช้กับการปฏิบัติงานภาครัฐภาคเอกชน และประชาชนแล้ว จะทำให้ประเทศมีการพัฒนาไปในทิศทางที่สอดคล้องกับความเปลี่ยนแปลงของสังคมโลก มีระบบการตรวจสอบที่ดี มีความโปร่งใสเกิดประสิทธิภาพในการจัดการ และเกิดความเป็นธรรมทั้งทางสังคม เศรษฐกิจ และการเมืองภาครัฐ ต้องมีการปฏิรูปบทบาทหน้าที่โครงสร้าง และกระบวนการทำงานปฏิรูปของหน่วยงานกลไกการบริหาร ให้สามารถบริหารทรัพยากรของสังคมด้วยโปร่งใส ซื่อตรงเป็นธรรม มีประสิทธิภาพ และมีสมรรถนะสูงในการนำบริหารของรัฐ ให้ทำงานโดยยึดถือประชาชนเป็นศูนย์กลาง และสามารถร่วมทำงานกับภาคประชาชนและภาคเอกชนได้อย่างราบรื่นเป็นมิตร

จึงมีความคิดที่จะเปลี่ยนแปลงและพัฒนาการจัดการศึกษา โดยมีการปรับปรุงและพัฒนาการบริหารสถานศึกษาทั้งระบบโดยมุ่งปรับโครงสร้างการบริหารสถานศึกษา มีการกระจายอำนาจการบริหารและการจัดการศึกษาไปยังสถานศึกษาให้มากขึ้นจึงเกิดการปฏิรูปการบริหารจัดการสถานศึกษาโดยใช้กระบวนการตัดสินใจร่วมกัน (Share Decision Making Movement) เกิดขึ้นหลายรูปแบบในประเทศสหรัฐอเมริกาและได้รับความนิยมนำไปใช้ในประเทศอื่นอย่างกว้างขวาง (อุทัย บุญประเสริฐ, 2543 , หน้า 4-8)

สำหรับประเทศไทยการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานได้ถูกใช้เป็นยุทธศาสตร์ในการปฏิรูปการศึกษาซึ่งสอดคล้องกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2545 มาตรา 39 ระบุว่า “ให้กระทรวงกระจายอำนาจการบริหารและการจัดการศึกษา ทั้งทางด้านวิชาการ งบประมาณ การบริหารงานบุคคล และการบริหารทั่วไป ไปยังคณะกรรมการ และสำนักงานเขตพื้นที่ และสถานศึกษาในสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาโดยตรง” และมาตรา 40 ได้ระบุ “ให้มีคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานเพื่อทำหน้าที่กำกับส่งเสริม และสนับสนุนกิจการของสถานศึกษารวมทั้งพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการ กระทรวงศึกษาธิการ พ.ศ.2546 มาตรา 35 ยังกำหนดให้สถานศึกษาที่จัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน มีฐานะเป็นนิติบุคคล โดยมีเจตนารมณ์เพื่อให้สถานศึกษามีความเป็นอิสระ คล่องตัว สามารถบริหารและจัดการศึกษาได้สะดวก รวดเร็ว มีประสิทธิภาพ ตามหลักการกระจายอำนาจและการบริหารที่ใช้สถานศึกษาเป็นฐาน และเพื่อให้การจัดการศึกษาเป็นไปเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้และคุณธรรม (กระทรวงศึกษาธิการ, 2546, หน้า 9-11)

การจัดการศึกษาของไทยในปัจจุบันประสบปัญหาหลายประการเกี่ยวกับการนำรูปแบบการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานไปสู่การปฏิบัติ เนื่องจากระบบสถานศึกษายังผูกติดกับระบบราชการแบบดั้งเดิมอย่างเหนียวแน่น ทำให้การกระจายอำนาจไม่ปรากฏออกมาให้เห็นเป็นรูปธรรม ส่งผลให้การจัดการศึกษาขาดคุณภาพ(สำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาปัตตานีเขต 2, 2549, หน้า 8-9)

ได้ทำวิจัยเรื่อง ได้มีการศึกษาการบริหารจัดการโดยใช้สถานศึกษาเป็นฐานของผู้บริหารสถานศึกษาและครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานราธิวาส พบว่า ยังมีปัญหาในเรื่องการศึกษาแนวทางในการพัฒนา สำหรับการบริหารและจัดการศึกษาโดยใช้สถานศึกษาเป็นฐาน สำหรับผู้บริหารสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานราธิวาส และยังมีปัญหาในการการศึกษาที่มีอิทธิพลในการบริหารจัดการโดยใช้สถานศึกษาเป็นฐานให้มีประสิทธิภาพในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานราธิวาส (มะรอสดี เจ๊ะแฉะ, 2552 , หน้า 125) ดังนั้น ผู้วิจัยในฐานะผู้ศึกษาและปฏิบัติงานในหน้าที่ครูผู้สอนในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานราธิวาสเขต 3 มีความสนใจและตระหนักถึงความสำคัญของการบริหารสถานศึกษาโดยใช้สถานศึกษาเป็นฐาน ประกอบกับผู้บริหารและครูส่วนใหญ่ยังไม่มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับแนวทางการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน (School-Based Management : SBM) จึงเห็นควรศึกษาการปฏิบัติตามแนวทางการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน

ตามทัศนะของครูผู้สอนสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เพื่อใช้ข้อมูลและผลที่ได้จากการวิจัยเป็นแนวทางในการบริหารสถานศึกษาในจังหวัดปทุมธานีและจังหวัดใกล้เคียงให้มีประสิทธิภาพมากขึ้นและเกิดประโยชน์ต่อผู้เกี่ยวข้องหรือผู้มีส่วนได้ส่วนเสียอย่างแท้จริง

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับการปฏิบัติตามแนวทางการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานตามทัศนะของครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี
2. เพื่อเปรียบเทียบการปฏิบัติตามแนวทางการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานตามทัศนะของครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี ที่มีเพศ ขนาดของสถานศึกษา ระดับการศึกษา และประสบการณ์การทำงานที่แตกต่างกัน
3. เพื่อประมวลข้อเสนอแนะในการปฏิบัติตามแนวทางการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานตามทัศนะของครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี

อุปกรณ์และวิธีการดำเนินการวิจัย

จากงานวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยมีวิธีการดำเนินการดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้คือ การศึกษาครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี ปีการศึกษา 2555 จำนวน 4,667 คน จากสถานศึกษา 342 แห่ง

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ ครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี ปีการศึกษา 2555 กำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่าง (Sample Size) โดยใช้สูตรของยามาเน่ (Yamane: ,1970:580) ได้จำนวน 369 คน ที่ระดับนัยสำคัญ .05 ใช้วิธีการสุ่มแบบชั้นภูมิ (Stratified Random Sampling) ตามสัดส่วนโดยใช้ขนาดของสถานศึกษาเป็นชั้นภูมิ (Strata) และทำการสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling) โดยการจับสลากชื่อสถานศึกษาเป็นขั้นตอนสุดท้าย

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นแบบสอบถามซึ่งผู้วิจัยได้สร้างขึ้นมา โดยศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ปรึกษาอาจารย์ที่ปรึกษา และผู้เชี่ยวชาญ แล้วนำมาปรับปรุงแก้ไข ซึ่งแบ่งแบบสอบถามออกเป็น 3 ตอนดังนี้

ตอนที่ 1 เกี่ยวกับสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถามโดยใช้เป็นแบบตรวจสอบรายการ (Checklist) จำนวน 4 ข้อ

ตอนที่ 2 เกี่ยวกับการปฏิบัติตามแนวทางโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานต่อทัศนะของครู มีลักษณะเป็นมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) มี 5 ระดับ ตามหลักการของลิเคิร์ต (Likert Scale) จำนวน 41 ข้อ

ตอนที่ 3 เป็นคำถามปลายเปิด (Open-ended Questionnaire) ถามข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการปฏิบัติตามแนวทางโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานต่อทัศนะของครูทั้ง 6 หลัก

3. วิธีการดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล

ในการเก็บรวบรวมข้อมูลในครั้งนี้ ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลตามลำดับขั้นตอนดังนี้

3.1 ขออนุญาตรับรองจากสำนักงานบัณฑิตศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา เพื่อขอความร่วมมือจากผู้บริหารสถานศึกษาในการเก็บรวบรวมข้อมูลเครื่องมือการวิจัย

3.2 นำแบบสอบถามจำนวน 369 ชุด กระจายกลุ่มตัวอย่างไปตามสถานศึกษา โดยผู้วิจัยดำเนินการเก็บด้วยตนเอง บางส่วนและนำไปส่งตัวแทนครูแกนนำของสถานศึกษาเพื่อช่วยดำเนินการอำนวยความสะดวกในการเก็บรวบรวมข้อมูลแล้วดำเนินการเก็บคืนภายใน 15 วัน

3.3 รวบรวมแบบสอบถามที่ได้รับคืนจากสถานศึกษา จำนวน 369 ชุด ได้รับกลับคืนที่อยู่ในสภาพที่สมบูรณ์จำนวน 369 ชุด

3.4 ทำการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป เพื่อดำเนินการตามขั้นตอนของการวิจัยต่อไป

4. การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ในการวิจัยครั้งนี้ ใช้โปรแกรมสำเร็จรูป เพื่อวิเคราะห์หาค่าสถิติ ต่าง ๆ

4.1 สถิติที่ใช้ในการตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ

4.1.1 ค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ของข้อคำถามกับโครงสร้างหลักของเนื้อหา ตามวิธีของโรวินลลี และแฮมเบิลตัน (Rovinelli and Hambleton)

4.1.2 ค่าความเชื่อมั่น (Reliability) โดยวิธีหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (α -Coefficient) ตามวิธีของครอนบาค (Cronbach)

4.2 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

4.2.1 ค่าร้อยละ (Percentage)

4.2.2 ค่ามัธยฐานเลขคณิต หรือ ค่าเฉลี่ยเลขคณิต (Arithmetic Mean)

4.2.3 ค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

4.2.4 ทดสอบค่าที (t - test) แบบ Two -Independent Sample Test

4.2.5 ทดสอบค่าเอฟ (F-test) โดย การวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One-Way ANOVA)

4.2.6 ทดสอบรายคู่ด้วยวิธีการของเชฟเฟ (Scheffe's Method)

ผลการวิจัย

จากงานวิจัยในครั้งนี้ สามารถสรุปผลดังนี้

1. ผู้ตอบแบบสอบถาม จำนวนทั้งสิ้น 369 คน จำแนกตามตามตัวแปรเพศ ส่วนใหญ่ เป็นเพศหญิงคิดเป็นร้อยละ 76.7 และเพศชาย คิดเป็นร้อยละ 23.3 ขนาดของสถานศึกษา ครูที่ปฏิบัติหน้าที่ในสถานศึกษาขนาดกลาง คิดเป็นร้อยละ 53.7 รองลงมาสถานศึกษาขนาดใหญ่ คิดเป็นร้อยละ 37.4 และสถานศึกษาขนาดเล็ก คิดเป็นร้อยละ 8.9 ตามลำดับ ระดับการศึกษา ครูจบการศึกษาระดับปริญญาตรีมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 92.7 สูงกว่าปริญญาตรี คิดเป็นร้อยละ 6 และระดับต่ำกว่าปริญญาตรี คิดเป็นร้อยละ 1.4 ตามลำดับ และประสบการณ์ในการทำงาน ส่วนใหญ่มีประสบการณ์ในการทำงาน 6-10ปี คิดเป็นร้อยละ 41.7 รองลงมา มีประสบการณ์ในการทำงานน้อยกว่า 6 ปี คิดเป็นร้อยละ 29.8 และมีประสบการณ์ในการทำงานมากกว่า 10 ปี ขึ้นไป คิดเป็นร้อยละ 28.5 ตามลำดับ

2. ระดับการปฏิบัติตามแนวทางการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานตามทัศนะของครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรี โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาในแต่ละหลักการ พบว่า ทุกหลักการอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายหลักการ

2.1 หลักการกระจายอำนาจ โดยภาพรวมมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ทุกข้อมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก

2.2 หลักการบริหารแบบมีส่วนร่วม ภาพรวม มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ทุกข้อมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก

2.3 หลักการบริหารตนเอง ภาพรวมมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ทุกข้อมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก

2.4 หลักการพัฒนาโรงเรียนทั้งระบบ ภาพรวม มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ทุกข้อมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก

2.5 หลักความรับผิดชอบที่ตรวจสอบได้ ภาพรวม มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ทุกข้อมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก

2.6 หลักการมีภาวะผู้นำแบบเกื้อหนุนภาพรวม มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่าทุกข้อมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก

3. จำแนกตามตัวแปร ระดับการศึกษา และประสบการณ์การทำงาน ภาพรวมไม่แตกต่างกัน ส่วนครูที่มีเพศ และอยู่ในสถานศึกษาที่มีขนาดสถานศึกษาต่างกัน ภาพรวมแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

3.1 จำแนกตามตัวแปรเพศ ภาพรวม และรายหลักการ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 เมื่อทำการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยเป็นรายคู่ด้วยวิธีการของเชฟเฟ (Scheffe's Method) พบว่า ครูที่มีเพศต่างกันมีทัศนะแตกต่างกัน โดยครูเพศหญิงมีทัศนะสูงกว่าครูเพศชาย

3.2 จำแนกตามตัวแปรขนาดของสถานศึกษาที่ปฏิบัติหน้าที่ภาพรวมและรายหลัก แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 เมื่อทำการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยเป็นรายคู่ด้วยวิธีการของเชฟเฟ (Scheffe's Method) พบว่า ทุกหลัก ครูที่ปฏิบัติการสอนในสถานศึกษาขนาดกลางมีทัศนะสูงกว่าครูที่ปฏิบัติการสอนในโรงเรียนขนาดใหญ่ ยกเว้น หลักการมีภาวะผู้นำแบบเกื้อหนุนที่ไม่แตกต่างกัน

3.3 จำแนกตามตัวแปร ระดับการศึกษา และประสบการณ์ทำงานภาพรวมไม่แตกต่างกันส่วนรายหลักของตัวแปรประสบการณ์ทำงานไม่แตกต่างกัน ส่วนหลักการกระจายอำนาจและหลักการพัฒนาโรงเรียนทั้งระบบ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ .05 เมื่อทำการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยเป็นรายคู่ด้วยวิธีการของเชฟเฟ (Scheffe's Method) พบว่าครูที่มีระดับการศึกษาปริญญาตรีมีทัศนะสูงกว่าครูที่มีระดับการศึกษาสูงกว่าปริญญาตรี

3.4 จำแนกตามตัวแปรประสบการณ์ทำงานภาพรวมและรายหลักไม่แตกต่างกัน

4. ประมวลข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการปฏิบัติตามแนวทางโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานตามทัศนะของครูในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานราธิวาส ทั้ง 6 หลัก

4.1 หลักการกระจายอำนาจ ข้อเสนอแนะ คือ ควรมีการลดภาระงานของครู

4.2 หลักการบริหารแบบมีส่วนร่วม ข้อเสนอแนะ คือ ควรให้ครู คณะกรรมการสถานศึกษาได้มีส่วนร่วมได้มีส่วนร่วมในการตัดสินใจ

4.3 หลักการบริหารตนเอง ข้อเสนอแนะ คือควรจัดให้มีการตรวจสอบงบประมาณ

4.4 หลักการพัฒนาโรงเรียนทั้งระบบ ข้อเสนอแนะ คือ ควรเน้นการพัฒนางานวิชาการ หลักความรับผิดชอบที่ตรวจสอบได้ ข้อเสนอแนะ คือ ควรให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการตรวจสอบการทำงานเป็นระยะๆ

4.5 หลักการมีผู้นำแบบเกื้อหนุน ข้อเสนอแนะคือ ควรจัดอบรมคุณธรรมสำหรับผู้บริหารสถานศึกษา

สรุปและอภิปรายผล

จากงานวิจัยในครั้งนี้ สรุปได้ดังนี้

1. ผลการวิจัย พบว่า ระดับการปฏิบัติตามแนวทางการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานตามทัศนะของครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานราธิวาส ภาพรวมอยู่ในระดับมาก สอดคล้องกับงานวิจัยของ สุธี พัทธ์ช่วงศ์ (2552:บทคัดย่อ) ได้วิจัยเรื่องสภาพการบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานตามความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ครูผู้สอน และประธานกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 2 พบว่า สภาพการบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานตามความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ครูผู้สอน และประธานกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครศรีธรรมราช เขต 2 อยู่ในภาพรวมระดับมาก และสอดคล้องกับงานวิจัยของนางเสาวณี ทิพย์วารี (2552:บทคัดย่อ) ได้วิจัยเรื่อง การบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานที่ส่งผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนโรงเรียนระดับประถมศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 3 พบว่า ระดับการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานของโรงเรียนเป็นฐานของนักเรียนโรงเรียนระดับประถมศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครศรีธรรมราช เขต 3 อยู่ในระดับมาก สอดคล้องกับงานวิจัยของ มะรอสติ เจ๊ะแฉ (2552:90) ได้วิจัยเรื่อง การบริหารจัดการโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน ของผู้บริหารและครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานราธิวาส พบว่าการบริหารจัดการโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน ของผู้บริหารและครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานราธิวาส อยู่ในระดับมาก

2. จำแนกตามตัวแปรเพศ ภาพรวม แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และเมื่อพิจารณาเป็นรายหลักการก็แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ได้ตั้งไว้ สอดคล้องกับงานวิจัยของ ณรงค์ บุญแนบ (บทความวิจัย : ไม่ปรากฏเลขหน้า) ที่ได้ศึกษาความคิดเห็นของครูต่อการปฏิบัติงานของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่เป็นนิติบุคคล สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจังหวัดปัตตานี เมื่อทำการเปรียบเทียบความคิดเห็นจำแนกตามตัวแปร ครูที่มีเพศต่างกัน มีความคิดเห็นโดยภาพรวมและรายหลักไม่แตกต่างกัน ยกเว้น หลักการบริหารงานบุคคล และไม่สอดคล้องกับการวิจัยของอารีย์ คงอำนาจ (บทความวิจัย:ไม่ปรากฏเลขหน้า) ที่ได้ศึกษาเกี่ยวกับปัจจัยที่มีผลต่อประสิทธิภาพการบริหารงานพัสดุ:กรณีศึกษา วิทยาลัยนานาชาติ มหาวิทยาลัยมหิดล พบว่า ตามปัจจัยส่วนบุคคล คือ เพศ ไม่พบความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.05

3. จำแนกตามขนาดของสถานศึกษา คือ สถานศึกษาขนาดเล็ก ขนาดกลาง และขนาดใหญ่ ภาพรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ .01 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ได้ตั้งไว้ สอดคล้องกับงานวิจัยของชาญชัย พิงขุนทด (2552 :129-136) ที่ได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารสถานศึกษากับความพึงพอใจที่มีต่อการบริหารงาน สถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครราชสีมา เขต 1-7 ตามทัศนะของครู ผลการวิจัย พบว่า ครูที่ปฏิบัติหน้าที่ในสถานศึกษาที่มีขนาดแตกต่างกัน ภาพรวมและรายหลักแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05แต่ไม่สอดคล้องกับงานวิจัยของ วิทยา ภัททิยากุล (2552 : บทคัดย่อ) ที่ได้ศึกษาการมีส่วนร่วมของครูในการวางแผนบริหารโรงเรียนตามทัศนะของผู้บริหารและครูสังกัดสำนักงานการประถมศึกษา จังหวัดนครราชสีมา ผลการวิจัยพบว่า บริหารโรงเรียนตามทัศนะของผู้บริหารและครูที่เป็นจริงโดยรวมและรายหลักในโรงเรียน ขนาดกลาง และขนาดใหญ่ ไม่แตกต่างกัน

4. จำแนกตามประสบการณ์ในการทำงาน คือ ครูที่มีประสบการณ์ในการทำงาน 1-5 ปี, 6-10ปี และ 11 ปีขึ้นไป ภาพรวมและรายหลักไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ 0.05 ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ได้ตั้งไว้ แต่สอดคล้องกับงานวิจัยของ นันทนา คำคม และคนอื่นๆ (2544:บทคัดย่อ) ได้ศึกษา ศึกษาสภาพการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนทสังกัดสำนักงานประถมศึกษาจังหวัดนครสวรรค์ ผลการวิจัยพบว่าสภาพการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนทสังกัดสำนักงานประถมศึกษาจังหวัดนครสวรรค์ตามตัวแปรประสบการณ์การทำงาน ไม่แตกต่างกัน ทั้งหลักหลักสูตร และหลักการจัดการเรียนการสอน หลักการปรับปรุงการเรียนการสอน และหลักการวัดผลประเมินผล แต่ไม่สอดคล้องกับงานวิจัยของ อาชว์ บุตรวงศ์(2550)ที่ได้ศึกษาเรื่อง การบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาหนองคาย(2550)พบว่า การบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานจำแนกตามประสบการณ์การบริหารของผู้บริหารแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ .01

ข้อเสนอแนะในการวิจัย

1. ข้อเสนอแนะสำหรับการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 หลักการกระจายอำนาจ สิ่งที่ควรปฏิบัติ คือ ควรมีการลดภาระงานของครู มีการแบ่งงาน กระจายงานให้เท่าเทียมกัน อีกทั้งงานที่ต้องการความเร่งด่วนหัวหน้าฝ่ายควรมีอำนาจในการตัดสินใจเอง ไม่เห็นแก่פקพวก

1.2 หลักการบริหารแบบมีส่วนร่วม สิ่งที่ควรปฏิบัติ คือ ควรให้ครู คณะกรรมการสถานศึกษาได้มีส่วนร่วมในการตัดสินใจ เปิดโอกาสให้มีการแสดงความคิดเห็น ไม่ควรเบ็ดเสร็จในการตัดสินใจที่ผู้บริหารสถานศึกษาแต่เพียงผู้เดียว ควรให้ผู้บริหารเป็นผู้แบบเปิดโอกาสให้ผู้ใต้บังคับบัญชาเข้าถึงได้ง่าย เพื่อให้ผู้ร่วมงานมีโอกาสได้แสดง หรือ เสนอความคิดเห็นในการพัฒนาโรงเรียนต่อไป

1.3 หลักการบริหารตนเอง สิ่งที่ควรปฏิบัติ คือ ผู้บริหารควรมีการวางแผนและทำโครงการใหม่ที่ พัฒนาการเรียนการสอน การจัดสรรงบประมาณให้พอเพียงในการจัดซื้อสื่อการเรียนการสอน ให้มีการตรวจสอบงบประมาณอย่างจริงจังและต่อเนื่อง ไม่เห็นแก่ความใกล้ชิดหรือสนิทสนมในการละทิ้งหน้าที่ความรับผิดชอบ

1.4 หลักการพัฒนาโรงเรียนทั้งระบบ สิ่งที่ควรปฏิบัติ คือ ควรเน้นการพัฒนาหลักวิชาการอย่างแท้จริง ปรับปรุงหลักเทคโนโลยี ควรทุ่มงบประมาณในการพัฒนาการเรียนการสอนและในการผลิตสื่อใหม่ๆ หรือสร้างนวัตกรรมที่ส่งเสริมการเรียนของเด็ก มากกว่าพัฒนาอาคารสถานที่มากเกินไป

1.5 หลักความรับผิดชอบต่อตรวจสอบได้ สิ่งที่ควรปฏิบัติ คือ ควรมีหน่วยงานโดยเฉพาะในการตรวจสอบการทำงาน โดยให้ชุมชนได้มีส่วนในการตรวจสอบการทำงานเป็นระยะ ๆ และมีการตรวจสอบอย่างแท้จริงไม่ใช่เพียงการทำเพื่อ ร่องรอยที่เป็นเท็จ

1.6 หลักการมีภาวะผู้นำแบบเกื้อหนุน สิ่งที่ควรปฏิบัติ คือ ควรให้มีการจัดอบรมคุณธรรมสำหรับผู้บริหารสถานศึกษา ให้เป็นแบบอย่างที่ดีต่อผู้ใต้บังคับบัญชา รวมทั้งสามารถให้คำปรึกษา คำชี้แนะในการดำเนินงาน ใส่ใจในเรื่องคุณธรรมอย่างแท้จริง ไม่เห็นแก่ตัวและไม่มีส่วนร่วมในการตัดสินใจใด ให้ครูตัดสินใจกันเอง ไม่มีความเดียดนาและไม่ให้คำแนะนำในการปฏิบัติงาน

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรศึกษาการปฏิบัติตามแนวทางการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานตามทัศนะของครูในจังหวัดชายแดนภาคใต้

2.2 ควรศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติตามแนวทางโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานใน 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้

เอกสารอ้างอิง

เขตพื้นที่การศึกษาปัตตานี เขต 2,สำนักงาน.2549.รายงานการประเมินคุณภาพการศึกษาขั้นพื้นฐานปีการศึกษา 2549.ปัตตานี :สำนักงาน.

ชาญชัย อาจิณสมภาร. 2535. การบริหารการศึกษา. กรุงเทพฯ: พิมพ์ดี.

มะรอสดี เจ๊ะแฉ.2552. การบริหารจัดการโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน ของผู้บริหารและครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานราธิวาส.วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา. วิทยา ภัททิยากุล.2552.การมีส่วนร่วมของครูในการวางแผนบริหารโรงเรียน ตามทัศนะของ ผู้บริหารและครูสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดนครศรีธรรมราช.วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช.

ศึกษาธิการ,กระทรวง.2542. พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ.กรุงเทพฯ :โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.

สุธี พิทักษ์วงศ์.2552. สภาพการบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานตามความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษา ครูผู้สอนและประธานคณะกรรมการศึกษาขั้นพื้นฐานสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครศรีธรรมราช เขต 2.วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช.

เสาวณี ทิพย์วารี.2551.การบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานที่ส่งผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนโรงเรียนระดับประถมศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครศรีธรรมราช เขต 3.วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช.

อาชว์ บุตรวงศ์.2550.การบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานองคาย เขต 2. ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม.

อารีย์ คงอำนาจ.2550.ปัจจัยที่มีผลต่อประสิทธิภาพการบริหารงานพัสดุ: กรณีศึกษา วิทยาลัยมหาวิทยาลัยมหิดล. กรุงเทพฯ:โรงพิมพ์เดือนตุลา.

อุทัย บุญประเสริฐ. 2543. รายงานการศึกษาแนวทางการบริหารและการจัดการศึกษาของสถานศึกษาในรูปแบบการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน (School Based- Management). กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ คุรุสภาลาดพร้าว.

การบริหารสถานศึกษาโดยใช้หลักธรรมาภิบาล ของผู้บริหารตามความคิดเห็นของ
ข้าราชการครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาในจังหวัดนราธิวาส
School Administration by Using Good Governance of School
Administrators as Perceived by Teachers under the Office of
the Primary Educational Service Area in Narathiwat Province

รอชิตะ เอ็ง¹ จรุณี เก้าเอี้ยน²

¹ สาขาวิชาการบริหารการศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา

² สาขาวิชาการบริหารการศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา

บทคัดย่อ

การศึกษาในครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ (1) เพื่อศึกษาระดับ (2) เพื่อเปรียบเทียบ และ (3) เพื่อประมวลข้อเสนอแนะการบริหารสถานศึกษาโดยใช้หลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารตามความคิดเห็นของข้าราชการครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาในจังหวัดนราธิวาส กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 369 คน โดยใช้สูตรของยามาเน (Yamane) เครื่องมือเป็นแบบสอบถาม แบ่งออกเป็น 3 ตอน มีค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ .976 สถิติที่ใช้ ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ทดสอบค่าที (t-test) และทดสอบค่าเอฟ F-test โดยการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One-Way ANOVA) และทดสอบรายคู่ด้วยวิธีการของเชฟเฟ (Scheffe's Method) ผลการวิจัยพบว่า ระดับการบริหารสถานศึกษาโดยใช้หลักธรรมาภิบาล ภาพรวม อยู่ในระดับปานกลาง เปรียบเทียบการบริหารสถานศึกษาโดยใช้หลักธรรมาภิบาล จำแนกตามตัวแปรเพศ วุฒิการศึกษาสูงสุด และประสบการณ์ในการทำงาน ภาพรวมไม่แตกต่างกัน แต่ตัวแปรอายุ ภาพรวม แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ .05 ส่วนตัวแปรขนาดของสถานศึกษาที่ปฏิบัติหน้าที่ และสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาที่ปฏิบัติหน้าที่ ภาพรวม แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ .01 การประมวลข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการบริหารสถานศึกษาโดยใช้หลักธรรมาภิบาลของผู้บริหาร โดยหลักที่มีความถี่สูงสุดคือ หลักความคุ้มค่า รองลงมาคือ หลักการมีส่วนร่วม และหลักความรับผิดชอบ ตามลำดับ ส่วนหลักที่มีความถี่น้อยที่สุดคือ หลักนิติธรรม

Abstract

The purposes of this research were (1) to study the educational level, (2) to compare, and (3) to examine suggestions on school administration by using good governance of the school administrators as perceived by teachers under the Office of Primary Educational Service Area in Narathiwat province. The research samples were 369 teachers by Yamane's method. The employed research instrument was a questionnaire consisted of three parts with .976 reliability. Statistics used for data analysis were frequency, percentage, mean, standard deviation, T-test and F-test one-way ANOVA and Scheffe's method for pairwise comparison. Research findings were as the following: (1) the overall good governance of the school administrators was in moderate level; (2) the comparison of good governance used by the school administrators as classified by gender, highest qualifications, and administrative experience, was overall found no significant difference; when considering the age, it was found significant difference at .05 level; whereas considering the size and affiliation of the school, it was overall found significant difference at .01 level; and (3) the suggestions regarding good governance of the school administrators could be ranked in descending order of frequency as follows: utility, participation, accountability, and rule of law, respectively.

คำสำคัญ : หลักธรรมาภิบาล, การบริหารสถานศึกษา, จังหวัดนราธิวาส

Keywords : Good Governance, School Administration , Narathiwat Province

บทนำ

แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 8 (พ.ศ.2540-2545) ทำให้เกิดการปฏิรูปการศึกษา เนื่องจากในช่วงเวลานั้นประเทศไทย ยังอยู่ห่างไกลจากการพัฒนาคุณภาพของคน กระบวนการจัดการเรียนรู้ ยังไม่ได้สร้างคน ให้คิดเป็นทำเป็น และมีคุณธรรมจริยธรรม (ประเวศ วสี ,2546 :19-24) ซึ่งได้กำหนดไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 ในมาตรา 81 เพื่อตอบสนองรัฐธรรมนูญดังกล่าว ทำให้รัฐบาลต้องร่างพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ซึ่งในหมวด 4 มาตรา 22 โดยให้ยึดหลักว่าผู้เรียนทุกคนมีความสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้ กระบวนการจัดการศึกษา ต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาตามศักยภาพของความเป็นมนุษย์ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2542, หน้า 1) เพราะคนที่ได้รับการศึกษาจะเป็นกำลังสำคัญในการพัฒนา โดยมีสถานศึกษาเป็นหน่วยงานหลักในการจัดการศึกษา ซึ่งตามระเบียบบริหารราชการกระทรวงศึกษาธิการ พ.ศ. 2546 มาตรา 35 ผู้บริหารสถานศึกษามีอำนาจในการบริหารทรัพยากร ทางการศึกษา ได้อย่างเต็มที่ ดังนั้นจึงควรทำความเข้าใจในเรื่องกฎหมาย กฎระเบียบที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติงานให้ชัดเจน เพื่อสร้างความมั่นใจและป้องกันข้อผิดพลาดที่อาจเกิดขึ้น หรือการมีผลประโยชน์ทับซ้อน จึงมีการเสนอแนวคิดหลักธรรมาภิบาล มาใช้สำหรับผู้บริหารเพื่อใช้ในการบริหารสถานศึกษา

การบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลนั้นมีการกล่าวถึงในหลายระดับ เริ่มจากรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 (สำนักนายกรัฐมนตรี,2550:22) แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 10 (พ.ศ. 2550 – พ.ศ. 2554) และแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 11 พ.ศ. 2555-2559 ให้ความสำคัญกับการพัฒนาระบบราชการและข้าราชการโดยยึดหลักธรรมาภิบาล ควบคู่ไปกับปฏิรูปจิตสำนึกค่านิยมประชาธิปไตย และธรรมาภิบาลแก่ประชาชนทุกกลุ่ม (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2554 : 7) ในส่วนกรอบแนวทางการปฏิรูปการศึกษาในทศวรรษที่สอง (พ.ศ.2552-2561) เน้นการกระจายอำนาจสู่สถานศึกษา รวมทั้งการมีส่วนร่วมทุกภาคส่วน มีระบบการบริหารจัดการตามหลักธรรมาภิบาล ประกอบกับนโยบายของรัฐบาลที่ต้องดำเนินการเร่งด่วน ในปีแรกของนายกรัฐมนตรียิ่งลักษณ์ ชินวัตร โดยให้ยึดหลักความโปร่งใสและมีธรรมาภิบาล เน้นคุณธรรมจริยธรรมและธรรมาภิบาลของบุคลากรภาครัฐ (แผนการบริหารราชการแผ่นดิน พ.ศ. 2555-2558, 2554, หน้า 11-15) เพื่อให้สอดคล้องกับนโยบายดังกล่าวสำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ และสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานกำหนดให้หลักธรรมาภิบาลมาใช้ในการบริหารจัดการในสถานศึกษาทุกแห่ง (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานราธิวาส เขต 1, 2555, หน้า 66-68) ซึ่งผู้บริหารสถานศึกษาบางแห่งยังไม่สามารถดำเนินการให้ครูและบุคลากรทางการศึกษา เข้าใจและจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาได้ด้วยตนเอง ยังมีการลอกเลียนแบบหลักสูตรจากสถานศึกษาอื่นที่บริบทพื้นที่ไม่เหมือนกัน และยังมีการใช้หลักสูตรเก่าถึงแม้ว่าสถานศึกษามีหลักสูตรใหม่แล้วก็ตาม อีกทั้งยังได้รับงบประมาณไม่เพียงพอกับความต้องการที่ และล่าช้าไม่ทันต่อความต้องการของสถานศึกษา การจัดซื้อจัดจ้างไม่เป็นไปตามความต้องการที่แท้จริง และไม่โปร่งใส ในขณะที่สถานศึกษาขนาดเล็กยังขาดอัตรากำลัง มีการบรรจุครูไม่ตรงตามวุฒิ ไม่ตรงกับความ ต้องการของสถานศึกษา อีกทั้งยังมีระบบอุปถัมภ์ ประกอบกับสถานศึกษามี ภาระงานมากซึ่งบางโรงเรียนนั้นครูต้องทำงานธุรการ การทำให้ต้องเบียดบังเวลาการจัดการเรียนการสอน (บรรจง เจริญสุขและคณะ, 2552, หน้า 108 -117)

สภาพปัญหาการบริหารงานสถานศึกษาในจังหวัดนราธิวาส พบว่า ผลกระทบของโลกาภิวัตน์ส่งผลต่อการพัฒนา ค่านิยม คุณธรรมจริยธรรมของผู้เรียน (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานราธิวาสเขต 1, 2555, หน้า 18-30) อีกทั้งขาดแคลนครูและบุคลากรทางการศึกษาความไม่มั่นใจในความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินของครูและบุคลากรทางการศึกษา สืบเนื่องมาจากปัญหาสถานการณ์ความไม่สงบในพื้นที่จังหวัดนราธิวาส (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานราธิวาสเขต 2, 2555, หน้า 10) นอกจากนี้ในการปฏิบัติงานด้านการเงิน บัญชีและพัสดุของสถานศึกษาไม่เป็นไปตามระเบียบกฎหมาย การติดตามประเมินผลยังไม่ต่อเนื่อง เนื่องจากสถานการณ์ความไม่สงบในพื้นที่ การกระจายอำนาจการตัดสินใจนั้นผู้บริหารสถานศึกษาต้องกำกับติดตามอย่างเข้มงวด บุคลากรบางส่วนปฏิบัติงานไม่บรรลุเป้าหมาย ถึงแม้ว่าจะมีค่านิยมที่มุ่งผลสัมฤทธิ์ โปร่งใส ตรวจสอบได้ แต่ยังคงขาดความเอาใจใส่ไม่เป็นที่ประทับใจของผู้บริหารสถานศึกษา (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานราธิวาสเขต 3, 2555, หน้า 11-20) ทำ

ให้สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาในจังหวัดนราธิวาส ได้หาแนวทางในแก้ปัญหาดังกล่าวโดยให้สถานศึกษามีระบบบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพยึดหลักธรรมาภิบาล

จากที่ได้นำเสนอข้างต้น ผู้วิจัยจึงได้สนใจที่จะศึกษาเกี่ยวกับการบริหารสถานศึกษาโดยใช้หลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารตามความคิดเห็นของข้าราชการครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาในจังหวัดนราธิวาส เพื่อที่จะนำข้อมูลที่ได้จากการวิจัยมาใช้เป็นแนวทางในการวางแผน ปรับปรุง แก้ไขและพัฒนาการบริหารสถานศึกษาโดยใช้หลักธรรมาภิบาล ของผู้บริหารสถานศึกษาโดยคำนึงถึงความสอดคล้องกับปัญหา เหมาะสมกับความต้องการของสถานศึกษาตนเอง และสอดคล้องกับนโยบายการพัฒนา ซึ่งส่งผลต่อการพัฒนาสถานศึกษาอย่างยั่งยืนและมีประสิทธิภาพสืบไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับการบริหารสถานศึกษาโดยใช้หลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารตามความคิดเห็นของข้าราชการครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาในจังหวัดนราธิวาส
2. เพื่อเปรียบเทียบการบริหารสถานศึกษาโดยใช้หลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารตามความคิดเห็นของข้าราชการครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาในจังหวัดนราธิวาส จำแนกตามตัวแปร เพศ อายุ วุฒิการศึกษาสูงสุด ประสบการณ์ในการทำงาน ขนาดของสถานศึกษาที่ปฏิบัติหน้าที่ และสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาที่ปฏิบัติหน้าที่
3. เพื่อประมวลข้อเสนอแนะการบริหารสถานศึกษาโดยใช้หลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารตามความคิดเห็นของข้าราชการครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาในจังหวัดนราธิวาส

วิธีการดำเนินการวิจัย

จากงานวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยมีวิธีการดำเนินการดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1.1 ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้คือข้าราชการครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาในจังหวัดนราธิวาส ปีการศึกษา 2555 จำนวน 4,667 คน จากสถานศึกษา 342 แห่ง

1.2 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่าง (Simple Size) โดยใช้ สูตรของยามานะ ได้จำนวน 369 คน มีค่าความเชื่อมั่น 95% ใช้วิธีการสุ่มแบบแบ่งชั้นอย่างเป็นสัดส่วน (Proportional Stratified Random Sampling) โดยใช้ขนาดของสถานศึกษาเป็นชั้น (Strata)

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นแบบสอบถามซึ่งผู้วิจัยได้สร้างขึ้นมา โดยศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ปรึกษาอาจารย์ที่ปรึกษา และผู้เชี่ยวชาญ แล้วนำมาปรับปรุงแก้ไข ซึ่งแบ่งแบบสอบถามออกเป็น 3 ตอน ดังนี้คือ

ตอนที่ 1 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับสถานะภาพของผู้ตอบแบบสอบถามโดยใช้แบบสอบถามแบบตรวจสอบรายการ (Checklist) จำแนกตามตัวแปร เพศ อายุ วุฒิการศึกษาสูงสุด ประสบการณ์ในการทำงาน ขนาดของสถานศึกษาที่ปฏิบัติหน้าที่ และสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาที่ปฏิบัติหน้าที่

ตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับการบริหารสถานศึกษาโดยใช้หลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารตามความคิดเห็นของข้าราชการครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาในจังหวัดนราธิวาส มีลักษณะเป็นมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) มี 5 ระดับ ตามหลักการของลิเคิร์ต (Likert Scale) (ผ่องศรี วานิชย์ศุภวงศ์, 2546, หน้า 131-132) จำนวน 60 ข้อ

ตอนที่ 3 เป็นคำถามปลายเปิด (Open-ended Questionnaire) เกี่ยวกับข้อเสนอแนะการบริหารสถานศึกษาโดยใช้หลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารตามความคิดเห็นของข้าราชการครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาในจังหวัดนราธิวาส

3. วิธีการดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล

ในการเก็บรวบรวมข้อมูลในครั้งนี้ ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยขอหนังสือรับรองจากสำนักงานบัณฑิตศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา เพื่อขอความร่วมมือจากผู้บริหารสถานศึกษา ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเครื่องมือ

การวิจัย แล้วนำแบบสอบถามจำนวน 369 ชุด กระจายกลุ่มตัวอย่างไปตามสถานศึกษา โดยผู้วิจัยดำเนินการเก็บด้วยตนเองบางส่วนและนำไปส่งตัวแทนครูแกนนำของสถานศึกษาเพื่อช่วยดำเนินการอำนวยความสะดวกในการเก็บรวบรวมข้อมูล แล้วดำเนินการเก็บคืนภายใน 2 สัปดาห์ และรวบรวมแบบสอบถามที่ได้รับคืนจากสถานศึกษา จำนวน 369 ชุด ได้รับกลับคืนที่อยู่ในสภาพที่สมบูรณ์ จำนวน 368 ชุด คิดเป็นร้อยละ 99.7

4. การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้ ใช้โปรแกรมสำเร็จรูป เพื่อวิเคราะห์หาค่าสถิติต่าง ๆ ดังนี้

4.1 สถิติที่ใช้ในการตรวจคุณภาพของเครื่องมือ ได้แก่ ค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ของข้อคำถามกับโครงสร้างหลักของเนื้อหา ตามวิธีของโรวินเนลลีและแฮมเบิลตัน (Rovinelli and Hambleton) และค่าความเชื่อมั่น (Reliability) โดยวิธีหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (α -Coefficient) ตามวิธีของครอนบาค (Cronbach)

4.2 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าความถี่ (Frequency) ค่าเฉลี่ยเลขคณิต (Arithmetic Mean) ค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) ทดสอบค่าที่ (t - test) แบบ Two -Independent Sample Test ทดสอบค่าเอฟ (F-test) โดยการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One-Way ANOVA) และทดสอบรายคู่ด้วยวิธีการของเชฟเฟ (Scheffe's Method)

ผลการวิจัย

จากงานวิจัยในครั้งนี้ สามารถสรุปผลดังนี้

1. ผู้ตอบแบบสอบถาม จำนวนทั้งสิ้น 368 คน จำแนกตามตัวแปรเพศ ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง(ร้อยละ 54.1) และเพศชาย (ร้อยละ 45.9) จำแนกตามตัวแปรอายุ ส่วนใหญ่อายุ 30-50 ปี มากที่สุด (ร้อยละ 40.2) รองลงมา อายุต่ำกว่า 30 ปี (ร้อยละ 38.0) และสูงกว่า 50 ปี (ร้อยละ 21.7) ตามลำดับ จำแนกตามตัวแปรวุฒิการศึกษาสูงสุด วุฒิมัธยมศึกษาชั้นปีที่ 6 มากที่สุด (ร้อยละ 72.3) และวุฒิมัธยมศึกษาชั้นปีที่ 3 (ร้อยละ 27.7) จำแนกตามตัวแปรประสบการณ์ในการทำงาน ส่วนใหญ่มีประสบการณ์ในการทำงานต่ำกว่า 10 ปี (ร้อยละ 62.5) รองลงมา มีประสบการณ์ในการทำงานตั้งแต่ 10-20 ปี (ร้อยละ 34.8) และมีประสบการณ์ในการทำงานสูงกว่า 20 ปี (ร้อยละ 2.7) ตามลำดับ จำแนกตามตัวแปร ขนาดของสถานศึกษาที่ปฏิบัติหน้าที่ ส่วนใหญ่ปฏิบัติหน้าที่ในสถานศึกษาขนาดกลาง(ร้อยละ 54.3) รองลงมาสถานศึกษาขนาดใหญ่ (ร้อยละ 37.2) และสถานศึกษาขนาดเล็ก (ร้อยละ 8.4) ตามลำดับ จำแนกตามตัวแปรสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาที่ปฏิบัติหน้าที่ ส่วนใหญ่ ปฏิบัติหน้าที่ สพ.นธ 1(ร้อยละ 41.3) รองลงมา สพ.นธ 2 (ร้อยละ 37.2) และ สพ.นธ 3 (ร้อยละ 21.5) ตามลำดับ

2. ระดับการบริหารสถานศึกษาโดยใช้หลักธรรมาภิบาลของผู้บริหาร ภาพรวม อยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายหลักพบว่า หลักที่มีการปฏิบัติมากที่สุด คือ หลักนิติธรรม รองลงมา หลักคุณธรรม และหลักการมีส่วนร่วม ตามลำดับ ส่วนหลักที่มีการปฏิบัติอยู่ในระดับน้อยที่สุด คือ หลักความคุ้มค่า

3. เปรียบเทียบระดับระดับการบริหารสถานศึกษาโดยใช้หลักธรรมาภิบาลของผู้บริหาร เมื่อจำแนกตาม

3.1 ตัวแปร เพศ วุฒิมัธยมศึกษาชั้นปีที่ 6 และประสบการณ์ในการทำงาน ภาพรวมและรายหลักไม่แตกต่างกัน

3.2 ตัวแปรอายุ ภาพรวม หลักคุณธรรม แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เมื่อทำการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยเป็นรายคู่ด้วยวิธีการของเชฟเฟ (Scheffe's Method) พบว่า ข้าราชการที่มีอายุต่ำกว่า 30 ปี แตกต่างกับ อายุสูงกว่า 50 ปี ส่วนหลักการมีส่วนร่วม แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ .01 เมื่อทำการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยเป็นรายคู่ด้วยวิธีการของเชฟเฟ (Scheffe's Method) พบว่า ข้าราชการที่มีอายุต่ำกว่า 30 ปี แตกต่างกับ อายุสูงกว่า 50 ปี และ อายุ 30-50 ปี แตกต่างกับ อายุสูงกว่า 50 ปี โดยข้าราชการที่มีอายุต่ำกว่า 30 ปี มีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมา คือ อายุ 30-50 ปี และ อายุมากกว่า 50 ปี ตามลำดับ

3.3 ตัวแปรขนาดของสถานศึกษาที่ปฏิบัติหน้าที่ ภาพรวม หลักนิติธรรม หลักคุณธรรม และหลักความโปร่งใส แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 เมื่อทำการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยเป็นรายคู่ด้วยวิธีการของเชฟเฟ (Scheffe's Method) ภาพรวม พบว่า ขนาดเล็กแตกต่างกับ ขนาดใหญ่ และขนาดกลางแตกต่างกับขนาดใหญ่โดยขนาดกลาง มีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมาคือขนาดใหญ่ และขนาดเล็ก ตามลำดับ หลักนิติธรรมและหลักคุณธรรม พบคู่ที่แตกต่าง คือ ขนาดเล็กแตกต่างกับขนาดใหญ่ และขนาดกลางแตกต่างกับขนาดใหญ่ ส่วนหลักความโปร่งใส พบคู่ที่

แตกต่างกัน 3 คู่ คือ ขนาดเล็กแตกต่างกับขนาดกลาง ขนาดเล็กแตกต่างกับขนาดใหญ่ และขนาดกลางแตกต่างกับขนาดใหญ่ โดยขนาดเล็ก มีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมาคือขนาดกลาง และขนาดใหญ่ ตามลำดับ

3.4 ตัวแปรสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาที่ปฏิบัติหน้าที่ ภาพรวม หลักนิติธรรม หลักคุณธรรม หลักความโปร่งใส และหลักความคุ้มค่า แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ .01 เมื่อทำการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยเป็นรายคู่ ด้วยวิธีการของเชฟเฟ (Scheffe's Method) ภาพรวม หลักนิติธรรม หลักคุณธรรม และหลักความโปร่งใส แตกต่างกันทุกคู่ โดยที่ สพป.นธ 1 มีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมา คือ สพป.นธ 2 และ สพป.นธ 3 ตามลำดับ ส่วนหลักความคุ้มค่า พบ คู่ที่คือ สพป.นธ 1 แตกต่างกับ สพป.นธ 2 และ สพป.นธ 2 แตกต่างกับ สพป.นธ 3 โดยที่ สพป.นธ 1 และ สพป.นธ 2 มีค่าเฉลี่ยเท่ากัน และ สพป.นธ 3 มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดตามลำดับ

4. ประมวลข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการบริหารสถานศึกษาโดยใช้หลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารตามความคิดเห็นของข้าราชการครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาในจังหวัดนครราชสีมา ทั้ง 6 หลัก คือ หลักนิติธรรม ผู้บริหารสถานศึกษาควรส่งเสริมให้บุคลากรปฏิบัติตาม กฎระเบียบของสถานศึกษาอย่างเคร่งครัดและต้องมีการลงโทษ ผู้ที่ทำผิดกฎระเบียบ ข้อบังคับอย่างจริงจัง หลักคุณธรรม ผู้บริหารสถานศึกษาควรมีการสั่งการต่อผู้ใต้บังคับบัญชาโดยเลือกพิจารณาจากความรู้ ความสามารถของบุคลากรเป็นหลัก หลักความโปร่งใส ผู้บริหารสถานศึกษาควรชี้แจงให้กับบุคลากรทุกคนทราบเกี่ยวกับ การจัดสรรงบประมาณของสถานศึกษา หลักการมีส่วนร่วม ผู้บริหารสถานศึกษาควรให้คณะกรรมการสถานศึกษา เข้าร่วมประชุมร่วมกับคณะครูเพื่อให้มีส่วนร่วมในการรับรู้ ในการจัดกิจกรรมของสถานศึกษา หลักความรับผิดชอบ ผู้บริหารสถานศึกษาควรชี้แจงให้กับบุคลากรทุกคนทราบเกี่ยวกับการจัดสรรงบประมาณของสถานศึกษา และหลักความคุ้มค่า ควรมีการใช้งบประมาณในการจัดการศึกษาให้เป็นตามวัตถุประสงค์

สรุปและอภิปรายผล

จากงานวิจัยในครั้งนี้ สรุปและอภิปรายผลได้ดังนี้

1. ผลการวิจัย พบว่า ระดับความคิดเห็นของข้าราชการครูต่อการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษา ภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ซึ่งสอดคล้องกับขอหมาด โบหมาดปันจ่อ และคณะ, 2552 หน้า 85) ได้ศึกษาการใช้หลักธรรมาภิบาลในการบริหารสถานศึกษาเอกชนสอนศาสนาอิสลามในจังหวัดสตูล ผลการวิจัยพบว่า ระดับการใช้หลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษาเอกชนสอนศาสนาอิสลามในจังหวัดสตูลโดยรวมมีค่าเฉลี่ยในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายหลักพบว่าหลักที่มีการปฏิบัติมากที่สุดคือ หลักนิติธรรม รองลงมา คือ หลักคุณธรรม และหลักการมีส่วนร่วม ตามลำดับ ส่วนหลักที่มีการปฏิบัติน้อยที่สุดคือ หลักความคุ้มค่า ทั้งนี้ผู้วิจัยมีความเห็นว่า อาจเป็นเพราะว่าบริบทพื้นที่ ที่ศึกษาแตกต่างกัน จากเหตุการณ์ความไม่สงบในพื้นที่ ทำให้ครูและบุคลากรทางการศึกษาเกิดความไม่มั่นใจในความปลอดภัยของชีวิตและทรัพย์สิน ต้องออกจากสถานศึกษาก่อนเวลา หรืออาจต้องปิดสถานศึกษาเมื่อเกิดเหตุการณ์ความไม่สงบในพื้นที่ ทั้งนี้ก็เพื่อความปลอดภัย ในการนี้สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา (2553, ช-ท) ได้จัดทำแผนพัฒนาการศึกษาในเขตจังหวัดชายแดนใต้ โดยมีโครงการพัฒนาศักยภาพด้านการบริหารตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษาในจังหวัดชายแดน เนื่องจากการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาล นั้นเป็นเรื่องสำคัญที่ผู้บริหารและครูผู้สอนในสถานศึกษา ต้องให้ความสำคัญกับหลักการบริหารงานที่ดี มีการนำมาใช้ปฏิบัติในสถานศึกษาของตน เพื่อให้การบริหารงานในสถานศึกษามีประสิทธิภาพและประสิทธิผล

2. เมื่อจำแนกตามตัวแปรเพศ พบว่า ภาพรวม และรายหลักไม่แตกต่างกัน ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมุติฐานที่ได้ ตั้งไว้ แต่สอดคล้องกับงานวิจัยของสันถวันท์ พยาเลี้ยง (2552 : 73-93) ที่ได้ศึกษาการบริหารโรงเรียนตามหลักธรรมาภิบาลในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากทมมหานคร เขต 1 ผลการวิจัยพบว่า เมื่อจำแนกตามเพศไม่แตกต่างกันและสอดคล้องกับงานวิจัยของรินทร์ดี พิทักษ์ (2553:43) ที่ได้ศึกษาพฤติกรรมการบริหารสถานศึกษาตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหาร ในทัศนะของครูสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา จังหวัดสงขลาผลการศึกษาพบว่า ครูที่มีเพศต่างกันมีความคิดเห็นต่อพฤติกรรมการบริหารสถานศึกษาตามหลักธรรมาภิบาลโดยภาพรวมและรายด้านไม่แตกต่างกัน ทั้งนี้ผู้วิจัยมีความเห็นว่าเนื่องจากผู้บริหารสถานศึกษา เป็นผู้ที่มีบทบาทและมีความสำคัญที่สุดในสถานศึกษาซึ่งหากผู้บริหาร สามารถชักนำหรือสร้างแรงจูงใจให้ผู้ร่วมงานเกิดการเปลี่ยนแปลงใน ทางที่ดี และเป็นไปตามที่สถานศึกษาต้องการ มีทักษะการบริหารที่ดีเยี่ยม มีความตั้งใจจริงในการบริหารงาน มีความยุติธรรม มีคุณธรรมและ

จริยธรรมในการบริหารงาน ส่งผลให้ ผู้ร่วมงานไม่ว่าเป็นเพศหญิง หรือเพศชาย เกิดความ เชื่อมั่น ศรัทธา มีทัศนคติที่ดี มีความร่วมมือร่วมใจในการปฏิบัติงานให้เป็นไปตามเป้าหมาย

3. เมื่อจำแนกตามตัวแปรอายุ พบว่า ภาพรวม แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ .05 ซึ่งเป็นไปตามสมมุติฐานที่ได้ตั้งไว้ แต่ไม่สอดคล้องกับพระมหาลา พิง ธีรปัญญา , 2554 , หน้า 78) ที่ได้ศึกษาการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลของโรงเรียนนวมินทราชูทิศมัธยมจังหวัดนครสวรรค์ ผลการวิจัยพบว่า บุคลากรที่มีอายุต่างกันมีความคิดเห็นต่อการบริหารงานตามธรรมาภิบาล ซึ่งสอดคล้องกับทฤษฎีพัฒนาการทางจริยธรรมของโคลเบอร์ก (Kohlberg 's Psychosocial Theory) การที่บุคคลใช้เหตุผลในการเลือกที่จะกระทำหรือเลือกที่จะไม่กระทำพฤติกรรมอย่างใดอย่างหนึ่งแสดงให้เห็นถึงเหตุจูงใจ หรือแรงจูงใจที่อยู่เบื้องหลังการกระทำของบุคคล หรืออาจกล่าวได้ว่า บุคคลผู้ที่มีจริยธรรมในระดับที่ต่างกันอาจมีการกระทำที่คล้ายคลึงกันได้ และบุคคลที่มีการกระทำที่เหมือนกันอาจมีเบื้องหลังการกระทำและระดับจริยธรรมแตกต่างกัน (พิชญ์สินี ดวงศรี, 2555, ไม่ปรากฏเลขหน้า)

4. เมื่อจำแนกตามตัวแปรวุฒิการศึกษาสูงสุด พบว่า ภาพรวม และรายหลักไม่แตกต่างกัน ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมุติฐานที่ได้ตั้งไว้ แต่สอดคล้องกับงานวิจัยของชอหมาด โบหมาดปันจ่อและคณะ (2552 : 91) ที่ได้ศึกษาการใช้หลักธรรมาภิบาลในการบริหารสถานศึกษาเอกชนสอนศาสนาอิสลามในจังหวัดสตูล ผลการวิจัยพบว่า จำแนกตามวุฒิการศึกษาสูงสุดของผู้บริหารโดยรวมไม่แตกต่างกัน และสอดคล้องกับพระมหาลา พิง ธีรปัญญา (2554, หน้า 70-95) ที่ได้ศึกษาการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลของโรงเรียนนวมินทราชูทิศมัธยม จังหวัดนครสวรรค์ ผลการวิจัยพบว่า พบว่า บุคลากรที่มีระดับการศึกษาต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาล ภาพรวมไม่แตกต่างกัน ทั้งนี้ผู้วิจัยมีความเห็นว่า เนื่องจากปัจจุบัน มีพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา พ.ศ. 2547 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2551 เป็นกฎหมายคุ้มครองให้ข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษามีสิทธิอย่างเสมอภาค เท่าเทียมกัน ในเรื่องของการได้รับประโยชน์ตอบแทนและการประกันความมั่นคง ทำให้ครูไม่มีความหวงแหนที่แตกต่างกัน ต่างก็ มีขวัญกำลังใจ และมีแรงจูงใจในการปฏิบัติงานเท่าเทียมกัน จึงไม่มีผลต่อความคิดเห็น

5. เมื่อจำแนกตามตัวแปรประสบการณ์ในการทำงาน พบว่า ภาพรวมและรายหลักไม่แตกต่างกัน ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมุติฐานที่ได้ตั้งไว้ แต่สอดคล้องกับงานวิจัยของ(พระปรเมศวร์ ปญญาวิโร, 2554, หน้า 152-160) ได้ศึกษาความคิดเห็นของครูผู้สอนต่อการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาล ของผู้บริหารสถานศึกษาระดับมัธยมศึกษา ในเขตอำเภอบรรพตพิสัย จังหวัดนครสวรรค์ ผลการวิจัยพบว่า ครูผู้สอนที่มีอายุราชการต่างกันมีระดับความคิดเห็นต่อการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษาระดับมัธยมศึกษา ในเขตอำเภอบรรพตพิสัยจังหวัดนครสวรรค์ โดยรวม ไม่แตกต่างกัน ทั้งนี้ ผู้วิจัยมีความเห็นว่า อาจเป็นเพราะว่า การบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลในสถานศึกษานั้น ต้องมีการนำหลักธรรมาภิบาลมาใช้ในการบริหารทั้ง 4 ด้าน ซึ่ง (วันเพ็ญ หุจริตตรีวัฒน์, 2544, หน้า 8) ได้กล่าวว่า ผู้บริหารต้องใช้เทคนิคหรือหลักการบริหารต่างๆ ตลอดจน ความรู้ ความสามารถ ความชำนาญที่มีอยู่ ทำให้สถานศึกษาไปสู่เป้าหมาย การศึกษาที่กำหนดไว้ ผู้บริหารสถานศึกษาในฐานะเป็นผู้บริหารสูงสุดในองค์กร จะต้องให้ประโยชน์ สูงสุดแก่องค์กร และมีบทบาทหน้าที่ในการบริหารงานให้บรรลุผลสำเร็จ และมีประสิทธิภาพ จึงถือได้ว่าการบริหารด้วยหลักธรรมาภิบาลมีความสำคัญอย่างยิ่งที่ผู้บริหารจะต้องสร้างขึ้นเป็น คุณสมบัติประจำตัวและของสถานศึกษา เพื่อให้เกิดซึ่งความเป็นธรรมในการบริหารงาน มีความ โปร่งใส และสามารถตรวจสอบได้

6. เมื่อจำแนกตามตัวแปร ขนาดของสถานศึกษาที่ปฏิบัติหน้าที่ พบว่า ภาพรวม แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ซึ่งเป็นไปตามสมมุติฐานที่ได้ตั้งไว้ สอดคล้องกับงานวิจัยของ(ชาญชัย พิงขุนทด, 2552, หน้า 129-136) ที่ได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารสถานศึกษากับความพึงพอใจที่มีต่อการบริหารงานสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครราชสีมา เขต 1-7 ตามทัศนะของครู ผลการวิจัยพบว่า ข้าราชการครูที่ปฏิบัติหน้าที่ในสถานศึกษาที่มีขนาดแตกต่างกัน ภาพรวมและรายหลักแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และสอดคล้องกับงานวิจัยของ(สมคิด มาวงค์, 2554, หน้า 71-79) ได้ศึกษาการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารโรงเรียน ตามความคิดเห็น ของครูสังกัดโรงเรียนเทศบาล ในจังหวัดระยอง จันทบุรี จำแนกตามขนาดโรงเรียน พบว่า โดยรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ทั้งนี้ ผู้วิจัยมีความเห็นว่า อาจเป็นเพราะว่า การบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลนั้น ต้องมีการดำเนินการบริหารงานให้เป็นไปเพื่อประโยชน์แก่ทางราชการโดยไม่คำนึงถึงขนาดของหน่วยงานแต่ต้องคำนึงประโยชน์ที่เกิดขึ้นกับหน่วยงานเป็นหลัก ซึ่งสอดคล้องกับ(ภาวิณี ชินคำ, 2548, หน้า 18) ที่ได้สรุปว่าการบริหารสถานศึกษามีความสำคัญอย่างยิ่งในการพัฒนาประเทศให้มั่นคงและยั่งยืนเพราะเป็นการจัดการศึกษาตามมาตรฐานให้กับนักเรียนเพื่อเลือกวิถีทางในการดำเนินชีวิตและผลิตกำลังคนในระดับกลาง นับว่าเป็นภารกิจที่สำคัญ

ในการบริหารการศึกษาของผู้บริหารสถานศึกษา ซึ่งจะดำเนินไปด้วยดีมีความเจริญก้าวหน้าเพียงใด ผู้บริหารต้องใช้เทคนิคหรือหลักการบริหารต่างๆ ตลอดจน ความรู้ ความสามารถ ความชำนาญที่มีอยู่ ทำให้สถานศึกษาไปสู่เป้าหมาย บรรลุผลสำเร็จและมีประสิทธิภาพ สถานศึกษาในขนาดใดก็ตามต้องมีการนำหลักธรรมาภิบาลมาใช้ในการบริหารอย่างทั่วถึง ถึงแม้ว่าใน แต่ละสถานศึกษาจะมีความพร้อมที่ไม่เหมือนกัน แต่ก็ต้องมีแนวทางการพัฒนาในด้านต่างๆ อันเป็นแนวปฏิบัติเดียวกัน

1. เมื่อจำแนกตามตัวแปรสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาที่ปฏิบัติหน้าที่ พบว่า หลักนิติธรรม หลักคุณธรรม และหลักความโปร่งใส แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ทั้งนี้ ผู้วิจัยมีความเห็นว่า การบริหารสถานศึกษาเป็นภารกิจที่สำคัญยิ่งของผู้บริหารสถานศึกษา ซึ่งมีความจำเป็นต้องนำนโยบายของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาที่ต้นสังกัดมาใช้เป็นแนวทางในการบริหาร ดังนั้นความสำเร็จหรือความล้มเหลวในการบริหารสถานศึกษา จึงขึ้นอยู่กับนโยบายของหน่วยเหนือเป็นสำคัญ สอดคล้องกับงานวิจัยของทิพย์ทิวาพร ปานทอง, 2554 หน้า 90) ได้ศึกษาการนิเทศภายในของผู้บริหารสถานศึกษาตามทัศนะของข้าราชการครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นราธิวาส เขต 3 หน่วยงานต้นสังกัดที่เกี่ยวข้องในระดับเขตพื้นที่การศึกษายังไม่มียุทธศาสตร์ที่ชัดเจน ซึ่งจากการศึกษาค้นคว้าสภาพปัญหาที่ไม่เหมือนกันและจึงมีแนวทางในการแก้ปัญหาที่ไม่เหมือนกัน ขึ้นอยู่กับนโยบายของผู้บริหารสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาในแต่ละเขตว่าจะมีแนวทางในการแก้ปัญหาอย่างไร(สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นราธิวาสเขต 1, 2555, หน้า 18-30 ; เขต 2, 2555, หน้า 10 ; เขต 3, 2555, หน้า 11-20) อีกทั้งภูมิหลังและบุคลิกภาพของผู้บริหารสถานศึกษา รวมทั้งข้าราชการครูก็แตกต่างกัน จึงมีผลทำให้การบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลในแต่ละสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาในจังหวัดนราธิวาส แตกต่างกันไป สอดคล้องกับงานวิจัยของ (มลิตา มะอักษะ 2550, หน้า 60-80) ได้ศึกษาภูมิหลังและจิตลักษณะของผู้บริหารสถานศึกษาที่สัมพันธ์กับการยอมรับนวัตกรรมด้านหลักธรรมาภิบาลความสัมพันธ์ระหว่างภูมิหลังของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาศรีสะเกษ กับ การยอมรับนวัตกรรมด้านหลักธรรมาภิบาล โดยภาพรวมมีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

ข้อเสนอแนะในการวิจัย

1. ข้อเสนอแนะสำหรับการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 ด้านหลักนิติธรรม ผู้บริหารสถานศึกษาควรดำเนินการจัดทำและเสนอของบประมาณต่อเขตพื้นที่การศึกษาตามระเบียบทางราชการ

1.2 ด้านหลักคุณธรรม ผู้บริหารสถานศึกษาควรส่งเสริมและสนับสนุนให้จัดกิจกรรมระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนโดยยึดมั่นใน 3 D คือ ประชาธิปไตย คุณธรรมจริยธรรม และห่างไกลยาเสพติด โดยให้มีผลงานที่เป็นรูปธรรมที่ชัดเจน

1.3 ด้านหลักความโปร่งใส ผู้บริหารสถานศึกษาควรดำเนินการให้ครูผู้สอนตัดสินผลการเรียนด้วยความถูกต้องเป็นปัจจุบัน และสามารถตรวจสอบได้

1.4 ด้านหลักการมีส่วนร่วม ผู้บริหารสถานศึกษาควรให้ทุกฝ่ายมีส่วนร่วมในการสร้างความร่วมมือระหว่างสถานศึกษากับชุมชนทุกด้าน

1.5 ด้านหลักความรับผิดชอบผู้บริหรสถานศึกษาควรดำเนินการพัฒนาระบบการนิเทศงานวิชาการและการเรียนการสอนสถานศึกษาอย่างดี

1.6 ด้านหลักความคุ้มค่า ผู้บริหารสถานศึกษาควรผู้บริหารดำเนินการให้มีกระบวนการควบคุมตรวจสอบ ดูแล บำรุงรักษา และจำหน่ายพัสดุอย่างต่อเนื่องและเป็นปัจจุบัน

1.7 ผู้บริหารสถานศึกษาที่ปฏิบัติหน้าที่ในสถานศึกษาที่มีขนาดใหญ่ควรนำหลักธรรมาภิบาลมาใช้ในการบริหารงานทั้ง 4 ด้านให้ชัดเจน และให้หัวหน้าฝ่ายงานทั้ง 4 งาน มีการรายงานผลการปฏิบัติงานต่อผู้บริหารสถานศึกษาอย่างต่อเนื่องอย่างน้อยปีละ 2 ครั้ง

1.8 ผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานราธิวาส เขต 3 ควรมียุทธศาสตร์ให้สถานศึกษามีระบบบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพยึดหลักธรรมาภิบาลที่ชัดเจน และให้ผู้บริหารสถานศึกษามีการรายงานผลการปฏิบัติงานต่อสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาอย่างต่อเนื่องอย่างน้อยปีละ 2 ครั้ง

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรศึกษาวิจัยการบริหารสถานศึกษาโดยใช้หลักธรรมาภิบาลในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาในสามจังหวัดภาคใต้

2.2 ควรศึกษาวิจัยการบริหารสถานศึกษาโดยใช้หลักธรรมาภิบาลในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา

2.3 ควรศึกษาวิจัยปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิผลการบริหารสถานศึกษาโดยใช้หลักธรรมาภิบาลในสถานศึกษา สถานศึกษาขั้นพื้นฐานในสามจังหวัดภาคใต้

2.4 ควรศึกษาวิจัยรูปแบบความสัมพันธ์โครงสร้างเชิงเส้นของหลักธรรมาภิบาลที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการบริหารงานสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในสามจังหวัดภาคใต้

เอกสารอ้างอิง

- เขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 1, สำนักงาน. 2555. แผนพัฒนาการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ.2555-2558. เขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 2, สำนักงาน. 2555. แผนปฏิบัติการประจำปีงบประมาณ พ.ศ.2555. เขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 3, สำนักงาน. 2555. แผนกลยุทธ์ปีงบประมาณ พ.ศ.2555-2558. คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, สำนักงาน. 2549. คู่มือการปฏิบัติงาน คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน . กรุงเทพฯ ฯ : กรมศึกษา.
- คำแถลงของคณะรัฐมนตรีนางสาวยิ่งลักษณ์ ชินวัตร ที่ได้แถลงต่อรัฐสภาต่อรัฐสภาวันอังคารที่ 23 สิงหาคม หน้า 40-44. 2554 . [Online] เข้าถึงได้จาก : <http://www.rsunews.net/News/PolicyStatement/Policy-Yingluck28.pdf>. [2554, ตุลาคม 25].
- ชาญชัย พิงชุมท. 2552. การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลในสถานศึกษากับความพึงพอใจที่มีต่อการบริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครราชสีมา เขต 1-7 ตามทัศนะของครู. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา.
- ขอมมาต ไบหมาดปั่นจ. 2552 . การใช้หลักธรรมาภิบาลในการบริหารโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามในจังหวัดสตูล. วารสารอัน-นุร. 6 (11) : 85-97.
- นายกรัฐมนตรี. สำนัก. 2550. รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 (หน้า 22).[ออนไลน์]. จาก : <http://www.thaichicago.net/ebook/gazette/constitution/2550.pdf>. [2554, มกราคม 12].
- ประเวศ วสี. 2546. ธรรมาภิบาลกับการคอร์รัปชันในสังคมไทย (หน้า 17-24). กรุงเทพฯ. มูลนิธิวิสิทธรรม.
- บรรจง เจริญสุขและคณะ. 2552, มกราคม-มีนาคม). การพัฒนารูปแบบการบริหารสถานศึกษาตามหลักธรรมาภิบาลในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน เขตจังหวัดภาคใต้. วารสารวิจัย มช (บศ). 9 (1) หน้า 108.
- พระประเมศวร์ ปญญาวิโร . 2554 . ความคิดเห็นของครูผู้สอนต่อการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษาระดับมัธยมศึกษา ในเขตอำเภอบรรพตพิสัย จังหวัดนครสวรรค์. วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระมหาลา พิง อธิปญโญ .2554 . การบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลของโรงเรียนนวมินทราชูทิศมัธยมจังหวัดนครสวรรค์. วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัยมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พิชญ์สินี ดวงศรี . 2554. จิตวิทยาพัฒนาสู่แนวการสอน.[ออนไลน์]. จาก : http://pichsi.blogspot.com/2011/09/blog-post_2010.htm. [2555, มกราคม 12].
- ภาวิณี ชินคำ. 2548. รูปแบบการบริหารงานด้วยหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน เขตพื้นที่การศึกษานครสวรรค์ เขต 1. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์.

- มลีตา มะอักษร. 2550. **ภูมิหลังและจิตลักษณะของผู้บริหารสถานศึกษาที่สัมพันธ์กับการยอมรับนวัตกรรมด้านหลักธรรมาภิบาล.** วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- รินทร์รดี พิทักษ์. 2553 .**พฤติกรรมการบริหารสถานศึกษาตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหาร ในทัศนะของครูสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา จังหวัดสงขลา.** วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยหาดใหญ่.
- เลขาธิการสภาการศึกษา. สำนัก. 2552. [Online] เข้าถึงได้จาก :
<http://www.onec.go.th/cms/contentview.php?contentID=CNT0000803>. [2554, ตุลาคม 4]
- วันเพ็ญ หรุจิตตรีวัฒน์. 2544, 10 มิถุนายน. **Good Governance** กับการฟื้นฟูเศรษฐกิจ. ผู้จัดการรายวัน : 8.
- สมคิด มวงค์. 2554. **การศึกษาการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารโรงเรียน ตามความคิดเห็น ของครูสังกัดโรงเรียนเทศบาล ในจังหวัดระยอง จันทบุรี และตราด.** วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี.
- สมศักดิ์ สินธุระเวชญ์. 2543. มุ่งสู่คุณภาพการประกันคุณภาพการศึกษา (หน้า 164). กรุงเทพมหานคร: วัฒนาพานิช.
- สันถวันท์ พยาเลี้ยง. 2552 . **การบริหารโรงเรียนตามหลักธรรมาภิบาลในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 1.** วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี.
- Yamane, Taro. 1973. **Statistic and Introduction Analysis.** 3 rd ed. New York : Harper and Row.
- อ้างถึงใน ; ผ่องศรี วาณิชยศุภวงศ์. 2546. เอกสารประกอบการสอนระเบียบวิธีวิจัยทางการศึกษา . พิมพ์ครั้งที่ 4 . ฝ่ายเทคโนโลยีทางการศึกษา สำนักวิทยบริการ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี.

ความพึงพอใจของประชาชนต่อการให้บริการขององค์การบริหารส่วนตำบลโนนหอม
อำเภอเมืองสกลนคร จังหวัดสกลนคร
People Satisfaction on Service Given by Non-Hom District Administration
Organization, Amphur Mueang Sakon Nakhon, Sakon Nakhon Province

จักรินทร์ พรหมดีเรก

สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีจุดมุ่งหมาย 1) เพื่อศึกษาระดับความพึงพอใจของประชาชนที่มีต่อการให้บริการขององค์การบริหารส่วนตำบลโนนหอม อำเภอเมืองสกลนคร จังหวัดสกลนคร 2) เพื่อเปรียบเทียบความพึงพอใจของประชาชนที่มีต่อการให้บริการขององค์การบริหารส่วนตำบลโนนหอม อำเภอเมืองสกลนคร จังหวัดสกลนคร ตามคุณลักษณะส่วนบุคคล 3) เพื่อหาแนวทางในการพัฒนาปรับปรุงการให้บริการขององค์การบริหารส่วนตำบลโนนหอม อำเภอเมืองสกลนคร จังหวัดสกลนคร กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ ได้แก่ ประชาชนที่มีอายุ 18 ขึ้นไปที่อาศัย อยู่ในเขตขององค์การบริหารส่วนตำบลโนนหอม จำนวน 400 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถามชนิดตรวจสอบรายการและมาตราส่วนประมาณค่า และมีค่าอำนาจจำแนกระหว่าง 0.95 ถึง 0.98 มีค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามเท่ากับ 0.98 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การทดสอบค่าที (t-test) และการทดสอบค่าเอฟ (F-test) ชนิดการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว

ผลการวิจัยพบว่า

1. ความพึงพอใจของประชาชนต่อการให้บริการขององค์การบริหารส่วนตำบลโนนหอม อำเภอเมืองสกลนคร จังหวัดสกลนคร ทั้ง 4 ด้าน พบว่า ความพึงพอใจของประชาชนต่อการให้บริการขององค์การบริหารส่วนตำบลโนนหอม อำเภอเมืองสกลนคร จังหวัดสกลนคร อยู่ในระดับมาก เมื่อจำแนกเป็นรายด้าน พบว่า ความพึงพอใจอยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยเรียงลำดับจากมากไปน้อย คือ ด้านข้อมูลที่ได้รับจากการให้บริการ รองลงมาคือ ด้านขั้นตอนและระยะเวลาการให้บริการ ด้านสถานที่และสภาพแวดล้อมในการให้บริการ และด้านเจ้าหน้าที่ผู้ให้บริการ

2. ความพึงพอใจของประชาชนต่อการให้บริการขององค์การบริหารส่วนตำบลโนนหอมอำเภอเมืองสกลนคร จังหวัดสกลนคร จำแนกตามเพศ ระดับการศึกษา มีความพึงพอใจต่อการให้บริการขององค์การบริหารส่วนตำบลโนนหอม โดยรวมและรายด้านไม่แตกต่างกัน

3. ความพึงพอใจของประชาชนต่อการให้บริการขององค์การบริหารส่วนตำบลโนนหอมอำเภอเมืองสกลนคร จังหวัดสกลนคร จำแนกตามอายุ รายได้เฉลี่ยต่อเดือน อาชีพ ความถี่ในการใช้บริการ มีความพึงพอใจต่อการให้บริการขององค์การบริหารส่วนตำบลโนนหอม โดยรวมและรายด้าน แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

4. แนวทางการพัฒนาการให้บริการขององค์การบริหารส่วนตำบลโนนหอม อำเภอเมืองสกลนคร จังหวัดสกลนคร โดยนำระดับความพึงพอใจด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำกว่าค่าเฉลี่ยรวม คือ ด้านเจ้าหน้าที่ผู้ให้บริการ นำไปสร้างแนวทางในการพัฒนาปรับปรุงการให้บริการขององค์การบริหารส่วนตำบลโนนหอม

Abstract

The objectives of this study were: 1) to investigate a degree of people's satisfaction of service given by Non-Hom Sub-District Administration Organization, Amphur Mueang Sakon Nakhon, Sakon Nakhon province, 2) to compare people satisfaction of service given by Non-Hom District Administration Organization, Amphur Mueang Sakon Nakhon, Sakon Nakhon province according to personal background, and 3) to find a way to development of service improvement given by Non-Hom District Administration Organization, Amphur Mueang Sakon Nakhon, Sakon Nakhon province. A

sample of this study was 400 people aged 18 and over, living in the Non-Hom District Administration Organization area. The instrument used in this study was a checklist and rating-scale questionnaire with discrimination power values ranged from 0.95 to 0.98 and reliability coefficient was 0.98. Statistics used to analyze data were frequency percentage, mean, standard deviation, t-test and one-way ANOVA.

The findings were as follows:

1. The overall satisfaction among people of service giving by Non-Hom District

Administration Organization, Ampur Mueang Sakon Nakhon, Sakon Nakhon province was found at the high level. As classified by aspect, satisfaction was found at the high level in every aspect as arranged from higher to lower ranks namely that of information received from service given by steps and time spent in service giving, that of space and environment of service giving, and that of service giving officers.

2. People's satisfaction of service giving by Non-Hom District Administration

Organization, Amphur Mueang Sakon Nakhon, Sakon Nakhon province as classified by sex and educational attainment was found not different as a whole and each aspect.

3. People's satisfaction of service giving by Non-Hom District Administration

Organization, Amphur Mueang Sakon Nakhon, Sakon Nakhon province as classified by age, income per month, occupation and frequency of service receiving was found significantly different as a whole and each aspect at the .05 level.

4. A way to development of service given by Non-Hom District Administration

Organization, Amphur Mueang Sakon Nakhon, Sakon Nakhon province is based on the aspects that gained an average score lower than the total average to be brought to create a way to development of improving service provided by Non-Hom Sub-District Administration Organization.

คำสำคัญ : ความพึงพอใจ บริการ องค์การบริหารส่วนตำบล

Keywords: satisfaction, service, district administration organization

บทนำ

การปกครองท้องถิ่นถือเป็นส่วนหนึ่งของการบริหารราชการแผ่นดิน ซึ่งเป็นไปตามหลักการกระจายอำนาจที่รัฐบาลมอบอำนาจในการบริหารงานตามภารกิจต่างๆโดยการกระจายอำนาจและให้อิสระท้องถิ่นในการปกครองตนเองที่ได้กำหนดไว้ในรัฐธรรมนูญพ.ศ. 2550 โดยให้ความสำคัญกับการปกครองส่วนท้องถิ่น และมีเจตนารมณ์ให้มีการกระจายอำนาจให้กับท้องถิ่นโดยเน้นให้ท้องถิ่นมีสิทธิปกครองตนเองมีอิสระในการกำหนดทิศทางในการบริหารท้องถิ่นของตนเองรวมทั้งมีอิสระในการบริหารงานทั้งด้านการบริหารกำลังคน และงบประมาณ โดยเน้นให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการปกครองท้องถิ่น และเป็นที่มาของการตราพระราชบัญญัติกำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่ องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ.2542 ผลจากรัฐธรรมนูญและกฎหมายฉบับดังกล่าว ได้ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลง การปกครองส่วนท้องถิ่น และส่งผลให้บทบาทขององค์การปกครองส่วนท้องถิ่นเปลี่ยนแปลงไปจากเดิม ซึ่งองค์การบริหารส่วนตำบลเป็นองค์การปกครองส่วนท้องถิ่นหนึ่งที่มาจากการยกฐานะจากสภาตำบลโดยเป็นแนวความคิดในการให้ประชาชนได้ปกครองและบริหารกันเอง ซึ่งหลักการกระจายอำนาจการปกครองนี้มีเพื่อให้ท้องถิ่นสามารถกระทำกิจกรรมต่างๆ ได้โดยมีความเป็นอิสระปลอดจากการขึ้นจากรัฐบาล มีความสามารถที่จะตอบสนองความต้องการของพลเมืองท้องถิ่นได้ แต่ทั้งนี้ในด้านนโยบายที่สำคัญ ๆ ยังคงยึดนโยบายแห่งรัฐอยู่ เช่น นโยบายการเงินการคลัง นโยบายการป้องกันประเทศ เป็นต้น ดังนั้นหน่วยการปกครองส่วนท้องถิ่น จึงมีความเป็นอิสระในระดับหนึ่งในการที่จะดำเนินกิจกรรมทางการบริหาร

ของตนเองได้ แต่อีกส่วนหนึ่งนั้นรัฐบาลยังคงเอกสิทธิ์ในการควบคุมเอาไว้ทั้งนี้เพื่อรักษาสถานภาพความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันและความมั่นคงของชาติเอาไว้ (สโรชา แพร์ภาษา, 2549, หน้า 1-2)

แนวความคิดในการจัดการปกครองส่วนท้องถิ่น จึงได้เกิดขึ้นเพื่อส่งเสริมให้ท้องถิ่นได้มีอิสระในการปกครองตนเองมีส่วนร่วมในการบริหาร มีสิทธิมีเสียงดำเนินการปกครองกันเองอันเป็นรากฐาน และวิถีทางของการปกครองตามระบอบประชาธิปไตยทำให้ประชาชนรู้สึกว่าคุณเองได้มีส่วนได้ส่วนเสียในการบริหารตนเองได้เข้าไปมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางการเมือง เช่น ไปเลือกตั้ง ไปหาเสียงสนับสนุนผู้สมัครรับเลือกตั้ง เป็นต้น ทำให้เกิดความรับผิดชอบเกิดความหวงแหนและปกป้องสิทธิผลประโยชน์ที่พึงจะได้รับ ซึ่งเป็นเครื่องมือที่ดีในการพัฒนาการเมืองระดับชาติต่อไป แต่ประโยชน์ของการปกครองส่วนท้องถิ่นที่เห็นได้อย่างเป็นรูปธรรมก็คือเหตุผลที่ว่าไม่มีผู้ใดจะรู้ถึงปัญหาและความต้องการของท้องถิ่นได้ดีที่สุด ซึ่งในการนี้จะทำให้เกิดการมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาของตนเอง ได้เรียนรู้กระบวนการทางการเมือง การปกครอง และการบริหารท้องถิ่น อันจะก่อให้เกิดผู้นำท้องถิ่นที่จะก้าวมาเป็นผู้นำระดับชาติต่อไป และยังเป็นการแบ่งเบาภาระของรัฐบาล ซึ่งสอดคล้องกับแนวความคิดของนักรัฐศาสตร์เสรีนิยม ซึ่งสนับสนุนการปกครองตนเอง และท้องถิ่นด้วยทัศนะที่ว่าเป็นการสนับสนุนประชาชนมีส่วนร่วมทางการเมือง มีสิทธิมีเสียงในการปกครองตนเองอันเป็นรากฐาน และวิถีทางการปกครองตามระบอบประชาธิปไตย (ประหยัด หงส์ทองคำ, 2536, หน้า 14)

การให้บริการหรือบริหารประชาชนของรัฐ เพื่อให้ประชาชนได้รับบริการที่ดีกว่า นับว่าเป็นนโยบายที่สำคัญของทุกรัฐบาล ในยุคของการปกครองในระบอบประชาธิปไตย ทั้งนี้เพราะการตอบสนองต่อความต้องการของประชาชนเป็นสิ่งทีรัฐบาลพึงกระทำ และสำหรับช่วงปัจจุบันที่โลกกำลังก้าวสู่ศตวรรษใหม่ที่มีการเปลี่ยนแปลงทางด้านเทคโนโลยี ข้อมูลข่าวสารที่สามารถไหลเวียนจากจุดหนึ่งของโลกไปสู่อีกจุดหนึ่งได้อย่างรวดเร็ว ภาพหนึ่งทีประชาชนได้ประจักษ์จากสื่อต่างๆ ก็คือ กระแสการเรียกร้องในการเปลี่ยนแปลงทางสังคมเพื่อเข้าสู่ความเป็นประชาธิปไตยอย่างสมบูรณ์ ดังนั้นการส่งเสริมบริการประชาชนของภาครัฐเป็นสิ่งที่มีความสำคัญอย่างหนึ่งของรัฐบาล ที่ไม่สามารถปฏิเสธได้ โดยรัฐจะต้องสร้างระบบการบริหารและการบริการทีรวดเร็ว เสมอภาค เป็นธรรม และเป็นทีพึงพอใจแก่ประชาชนให้มากที่สุด การปรับบทบาท ภารกิจ และขนาดของหน่วยงานของรัฐ ซึ่งรัฐได้กำหนดวิธีการโดย การจัดกลุ่มของภารกิจของรัฐ การจัดโครงสร้างของส่วนราชการให้สอดคล้องกับการจัดกลุ่มภารกิจ การกระจายอำนาจการปกครองสู่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น การมอบอำนาจการบริหารราชการจากกระทรวง กรม กองต่างๆ ไปสู่จังหวัด องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและประชาชน การปรับปรุงกลไกและวิธีการบริหารงบประมาณแผ่นดิน การปรับปรุงโครงสร้างและระบบงานของรัฐวิสาหกิจ การพัฒนาประสิทธิภาพของหน่วยงาน การลดขนาดกำลังคนหน่วยงานของรัฐ การเสริมสร้างประสิทธิภาพเจ้าหน้าที่ของรัฐ จึงเป็นนโยบายละเอียดเป้าหมายที่สำคัญของรัฐในปัจจุบัน (โกวิท พวงงาม, 2543, หน้า 1)

องค์การบริหารส่วนตำบลเป็นหน่วยการบริหารราชการส่วนท้องถิ่นมีฐานะเป็นนิติบุคคลเป็นองค์กรในระดับท้องถิ่น ทีมีความใกล้ชิดกับประชาชนและเป็นองค์กรที่เปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารจัดการพัฒนาท้องถิ่นเริ่มตั้งแต่การคัดเลือกสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบล ซึ่งเป็นตัวแทนของประชาชนเข้ามาทำหน้าที่ในสภาองค์การบริหารส่วนตำบลและปฏิบัติหน้าที่ตามอำนาจขององค์การบริหารส่วนตำบล จัดทำแผนพัฒนา ร่างระเบียบข้อบังคับตามความต้องการของประชาชนและการให้บริการแก่ประชาชน อำนาจหน้าที่ขององค์การบริหารส่วนตำบล กำหนดให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีหน้าที่ในการพัฒนาตำบลทั้งในด้านเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม และมีหน้าที่ต้องทำในองค์การบริหารส่วนตำบลในเรื่องจัดให้มีและบำรุงรักษาทางน้ำและทางบก รักษาความสะอาดทางน้ำ ทางเดิน และที่สาธารณะ ป้องกันและระงับโรคติดต่อ ป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย ส่งเสริมการศึกษา ศาสนา วัฒนธรรม ส่งเสริม การพัฒนา สตรี เด็ก เยาวชน ผู้สูงอายุ ผู้พิการ คุ้มครองดูแล บำรุงรักษาทรัพยากรธรรมชาติ ศิลปะ จารีต ประเพณี ภูมิปัญญาท้องถิ่นและวัฒนธรรม (โกวิท พวงงาม และปรีดี โชติช่วง, 2544, หน้า 16-17)

องค์การบริหารส่วนตำบลโนนหอม อำเภอเมืองสกลนคร จังหวัดสกลนคร เป็นองค์การส่วนตำบลแห่งหนึ่งทีมุ่งมั่นตอบสนองความต้องการบริการสาธารณะให้กับประชาชนในเขตความรับผิดชอบตามอำนาจและหน้าที่ตามกฎหมายกำหนด และหน้าที่ทีได้รับมอบหมาย นอกจากนี้้องค์การบริหารส่วนตำบลโนนหอม อำเภอเมืองสกลนคร จังหวัดสกลนคร ยังมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาต่างๆ ของประชาชนในแต่ความรับผิดชอบเพื่อมุ่งมั่นตอบสนองความต้องการด้านบริการของประชาชน ซึ่งในบางครั้งก็ยังมีปัญหาเกี่ยวกับระบบการให้บริการ อันได้แก่ กระบวนการให้บริการ และตัวบุคคลผู้ให้บริการ เป็นผลให้มีการร้องเรียน ร้องทุกข์ วิชาการวิจารณ์ งานบริการอยู่เสมอ จึงเป็นที่น่าสงสัยว่าประชาชนมีความพึงพอใจต่อกิจกรรมให้บริการขององค์การบริหารส่วนตำบลโนนหอม หรือไม่ด้วยเหตุผลดังกล่าว ผู้วิจัยจึงมีความสนใจทำการศึกษาวิจัย เรื่องความพึงพอใจของประชาชนที่มีต่อการให้บริการขององค์การบริหารส่วนตำบลโนนหอม

อำเภอเมืองสกลนคร จังหวัดสกลนคร ในฐานะที่ผู้วิจัยเป็นข้าราชการที่ปฏิบัติงานในองค์การบริหารส่วนตำบลโนนหอม และมีส่วนเกี่ยวข้องในการติดต่อและประสานงานกับประชาชนและจะนำข้อมูลที่ได้จากการศึกษา ไปเป็นแนวทางในการพัฒนารูปแบบในการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบลโนนหอม นอกจากนั้นผลของการประเมินความพึงพอใจดังกล่าว จะนำไปสู่การปรับปรุงและพัฒนากระบวนการให้บริการที่ตอบสนองความต้องการของประชาชนต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาความพึงพอใจของประชาชนที่มีต่อการให้บริการขององค์การบริหารส่วนตำบลโนนหอม อำเภอเมืองสกลนคร จังหวัดสกลนคร
2. เพื่อเปรียบเทียบความพึงพอใจของประชาชนที่มีต่อการให้บริการขององค์การบริหารส่วนตำบลโนนหอม อำเภอเมืองสกลนคร จังหวัดสกลนคร ตามคุณลักษณะส่วนบุคคล
3. เพื่อหาแนวทางในการพัฒนาปรับปรุงการให้บริการขององค์การบริหารส่วนตำบลโนนหอม อำเภอเมืองสกลนคร จังหวัดสกลนคร

อุปกรณ์และวิธีการดำเนินการวิจัย

อุปกรณ์

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ทำการเก็บข้อมูลโดยการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) และใช้แบบสอบถาม โดยส่งแบบสอบถามถึงประชาชนโดยตรงเพื่อกรอกข้อมูลและเก็บคืนมาลกรหัสข้อมูลเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยแบ่งแบบสอบถามออกเป็น 3 ตอนดังนี้

ตอนที่ 1 แบบสอบถามเกี่ยวกับข้อมูลพื้นฐานทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามเป็นแบบตรวจสอบรายการเกี่ยวกับสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม คือ เพศอายุ รายได้ การศึกษา อาชีพ และความถี่ของการใช้บริการ

ตอนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับข้อมูลการประเมินความพึงพอใจที่ได้จากการให้บริการ ขององค์การบริหารส่วนตำบลโนนหอม อำเภอเมืองสกลนคร จังหวัดสกลนคร ในองค์ประกอบ 4 ด้าน คือ ด้านเจ้าหน้าที่ผู้ให้บริการ ด้านขั้นตอนและระยะเวลาการให้บริการ ด้านสถานที่และสภาพแวดล้อมในการให้บริการ ด้านข้อมูลที่ได้รับจากการให้บริการ ลักษณะของแบบสอบถามเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ คือ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย และน้อยที่สุด

ตอนที่ 3 เป็นข้อคำถามปลายเปิด (Open Ended) เกี่ยวกับข้อเสนอแนะและข้อคิดเห็นอื่น ๆ เพื่อเป็นแนวทางในการปรับปรุงการให้บริการขององค์การบริหารส่วนตำบลโนนหอม อำเภอเมืองสกลนคร จังหวัดสกลนคร

วิธีการดำเนินการวิจัย

ในการวิจัยเรื่อง ความพึงพอใจของประชาชนต่อการให้บริการขององค์การบริหารส่วนตำบลโนนหอม อำเภอเมืองสกลนคร จังหวัดสกลนคร ผู้วิจัยได้วิธีดำเนินการวิจัยดังนี้

ศึกษาข้อมูลจากเอกสาร ตำรา วารสาร ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องใช้สาระความรู้ที่ได้รับเป็นแนวทางในการสร้างข้อคำถาม โดยประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ประชาชนที่อาศัยในเขตตำบลโนนหอม จำนวน 11 หมู่บ้าน รวมจำนวนทั้งสิ้น 6,834 คน จะได้กลุ่มตัวอย่างรวมทั้งสิ้น จำนวน 400 คน แล้วจึงสุ่มกลุ่มตัวอย่างแบบบังเอิญ จากนั้นทำการศึกษาและวิเคราะห์เนื้อหาของเอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความเห็นและบริการด้านต่างๆ เพื่อเป็นแนวทางในการศึกษาความพึงพอใจของประชาชนที่มีต่อการให้บริการขององค์การบริหารส่วนตำบลแล้วนำมาเป็นกรอบแนวคิดในการสร้างแบบสอบถาม เมื่อได้แบบสอบถามดังกล่าวแล้วจากนั้นนำแบบสอบถามไปทดสอบความเที่ยงตรงโดยให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบว่าเนื้อหาครอบคลุมแล้วหรือไม่ และนำแบบสอบถามไปทดลองใช้กับประชาชนผู้มาใช้บริการขององค์การบริหารส่วนตำบลบึงหวาย อำเภอเต่างอย จังหวัดสกลนคร

จากนั้นผู้วิจัยขอหนังสือจากสำนักงานบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร ถึงผู้บริหารขององค์การบริหารส่วนตำบลโนนหอม อำเภอเมืองสกลนคร จังหวัดสกลนคร เพื่อขอความอนุเคราะห์ในการเก็บข้อมูลการศึกษาวิจัยการจัดเก็บข้อมูล ผู้วิจัยได้ประสานงานกับผู้บริหารขององค์การบริหารส่วนตำบลโนนหอม อำเภอเมืองสกลนคร จังหวัดสกลนคร เพื่อขอความอนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ซึ่งผู้วิจัยได้ชี้แจงรายละเอียดและการตอบแบบสอบถามแก่

ผู้บริหารและพนักงานขององค์การบริหารส่วนตำบลโนนหอมซึ่งเป็นกลุ่มตัวอย่างในการศึกษาผู้วิจัยเก็บรวบรวมและตรวจสอบความสมบูรณ์คร่าวๆของแบบสอบถามแล้วนำมาวิเคราะห์ข้อมูล โดยใช้สถิติ ดังนี้

1. สถิติพื้นฐาน
 - 1.1 ค่าเฉลี่ย (Mean)
 - 1.2 ค่าร้อยละ (Percentage)
 - 1.3 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)
2. สถิติที่ใช้ตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ
 - 2.1 หาค่าความเที่ยงตรงของแบบสอบถาม โดยวิธีหาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์คะแนนรายข้อกับคะแนนรวมโดยใช้ค่า (Item Total Correlation)
 - 2.2 หาค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม โดยใช้วิธีการหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (Coefficient Alpha) ตามวิธีของครอนบาค (Cronbach)
3. สถิติที่ใช้ทดสอบสมมติฐาน
 - 3.1 สถิติพื้นฐานเพื่อทดสอบสมมติฐานข้อที่ 1 ประกอบด้วย ค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)
 - 3.2 สถิติที่ใช้ในการทดสอบสมมติฐานข้อที่ 2 ใช้ (t-test ชนิด Independent Samples) และใช้ f-test (One-Way ANOVA) ในการทดสอบสมมติฐานข้อที่ 2 ถ้าพบความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ทำการทดสอบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยรายคู่ตามวิธีการของ (Scheffe)

ผลการวิจัย

จากการศึกษาความพึงพอใจของประชาชนต่อการให้บริการขององค์การบริหารส่วนตำบลโนนหอม อำเภอเมืองสกลนคร จังหวัดสกลนคร เมื่อพิจารณาจากรายละเอียดตามความมุ่งหมายของการวิจัย พบว่า มีข้อค้นพบหลายประการ ผู้วิจัยสามารถสรุปผลการวิจัย ได้ดังนี้

1. ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับคุณลักษณะส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง ร้อยละ 57.50 มีอายุระหว่าง 31-35 ปี ร้อยละ 40.50 มีรายได้ 5,001 - 10,000 บาท ร้อยละ 43.25 ระดับการศึกษาจบการศึกษามัธยมศึกษาหรือ ปวช. ร้อยละ 40.25 ประกอบอาชีพ ธุรกิจเอกชน/ค้าขาย ร้อยละ 35.50 ความถี่ในการใช้บริการ 1 ครั้ง/สัปดาห์ ร้อยละ 45.50
2. ความพึงพอใจของประชาชนต่อการให้บริการขององค์การบริหารส่วนตำบลโนนหอม อำเภอเมืองสกลนคร จังหวัดสกลนคร ทั้ง 4 ด้าน พบว่า ความพึงพอใจของประชาชนต่อการให้บริการขององค์การบริหารส่วนตำบลโนนหอม อำเภอเมืองสกลนคร จังหวัดสกลนคร อยู่ในระดับมาก เมื่อจำแนกเป็นรายด้าน พบว่า ความพึงพอใจอยู่ในระดับมากที่สุด ด้าน โดยเรียงลำดับจากมากไปน้อย คือ ด้านข้อมูลที่ได้รับจากการให้บริการ รองลงมาคือ ด้านขั้นตอนและระยะเวลาการให้บริการ ด้านสถานที่และสภาพแวดล้อมในการให้บริการ และด้านเจ้าหน้าที่ผู้ให้บริการ
3. ความพึงพอใจของประชาชนต่อการให้บริการขององค์การบริหารส่วนตำบลโนนหอม อำเภอเมืองสกลนคร จังหวัดสกลนคร จำแนกตามเพศ มีความพึงพอใจต่อการให้บริการขององค์การบริหารส่วนตำบลโนนหอม โดยรวมและรายด้านไม่แตกต่างกัน
4. ความพึงพอใจของประชาชนต่อการให้บริการขององค์การบริหารส่วนตำบลโนนหอม อำเภอเมืองสกลนคร จังหวัดสกลนคร จำแนกตามอายุ มีความพึงพอใจต่อการให้บริการขององค์การบริหารส่วนตำบลโนนหอม โดยรวมแตกต่างกัน และรายด้าน พบว่าด้านเจ้าหน้าที่ผู้ให้บริการ ด้านขั้นตอนและระยะเวลาการให้บริการ ด้านสถานที่และสภาพแวดล้อมในการให้บริการ ด้านข้อมูลที่ได้รับจากการให้บริการ แตกต่าง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05
5. ความพึงพอใจของประชาชนต่อการให้บริการขององค์การบริหารส่วนตำบลโนนหอม อำเภอเมืองสกลนคร จังหวัดสกลนคร จำแนกตามรายได้เฉลี่ยต่อเดือน มีความพึงพอใจต่อการให้บริการขององค์การบริหารส่วนตำบลโนนหอม โดยรวมแตกต่างกัน และรายด้าน พบว่า ด้านเจ้าหน้าที่ผู้ให้บริการ ด้านขั้นตอนและระยะเวลาการให้บริการ ด้านสถานที่และสภาพแวดล้อมในการให้บริการ ด้านข้อมูลที่ได้รับจากการให้บริการ แตกต่าง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

6. ความพึงพอใจของประชาชนต่อการให้บริการขององค์การบริหารส่วนตำบลโนนหอม อำเภอเมืองสกลนคร จังหวัดสกลนคร จำแนกตามระดับการศึกษา มีความพึงพอใจต่อการให้บริการขององค์การบริหารส่วนตำบลโนนหอม โดยรวมและรายด้านไม่แตกต่างกัน

7. ความพึงพอใจของประชาชนต่อการให้บริการขององค์การบริหารส่วนตำบลโนนหอม อำเภอเมืองสกลนคร จังหวัดสกลนคร จำแนกตามอาชีพ มีความพึงพอใจต่อการให้บริการขององค์การบริหารส่วนตำบลโนนหอม โดยรวมแตกต่าง และรายด้าน พบว่า ด้านเจ้าหน้าที่ผู้ให้บริการ ด้านขั้นตอนและระยะเวลาการให้บริการ ด้านสถานที่และสภาพแวดล้อม ในการให้บริการ ด้านข้อมูลที่ได้รับจากการให้บริการ แตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

8. ความพึงพอใจของประชาชนต่อการให้บริการขององค์การบริหารส่วนตำบลโนนหอม อำเภอเมืองสกลนคร จังหวัดสกลนคร จำแนกตามความถี่ในการใช้บริการ มีความพึงพอใจต่อการให้บริการขององค์การบริหารส่วนตำบลโนนหอม โดยรวมแตกต่าง และรายด้าน พบว่า ด้านเจ้าหน้าที่ผู้ให้บริการ ด้านขั้นตอนและระยะเวลาการให้บริการ ด้านสถานที่และสภาพแวดล้อมในการให้บริการ ด้านข้อมูลที่ได้รับจากการให้บริการ แตกต่าง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

9. แนวทางในการพัฒนาปรับปรุงการให้บริการขององค์การบริหารส่วนตำบลโนนหอม อำเภอเมืองสกลนคร จังหวัดสกลนคร โดยนำระดับความพึงพอใจด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำกว่าค่าเฉลี่ยรวม คือ ด้านเจ้าหน้าที่ผู้ให้บริการ นำไปสร้างแนวทางในการพัฒนาปรับปรุงการให้บริการขององค์การบริหารส่วนตำบลโนนหอม ในด้านเจ้าหน้าที่ผู้ให้บริการตามความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญมากที่สุด คือควรพัฒนาและปรับปรุงการให้ความช่วยเหลือเอาใจใส่ในการให้บริการของเจ้าหน้าที่ผู้ให้คำแนะนำและ อำนวยความสะดวก และปรับปรุงมารยาทในการให้บริการของเจ้าหน้าที่ เช่น พุดจาสุภาพ อ่อนโยน ความยิ้มแย้มแจ่มใสในการให้บริการ เจ้าหน้าที่ผู้ให้บริการควรให้บริการด้วยความซื่อสัตย์สุจริตและไม่เรียกร้องประโยชน์จากผู้รับบริการ ผู้ให้บริการควรมีความรู้ความชำนาญถูกต้องแม่นยำในการปฏิบัติงานมากขึ้น โดยการเข้ารับการอบรมเพื่อเพิ่มความรู้ในการให้บริการ และควรเพิ่มจำนวนของเจ้าหน้าที่ผู้ให้บริการให้เพียงพอต่อจำนวนผู้มารับบริการ รองลงมา คือเจ้าหน้าที่ผู้ให้บริการต่อประชาชนควรให้บริการผู้มาใช้บริการทุกคนด้วยความเสมอภาคเท่าเทียมกัน

สรุปและอภิปรายผล

สรุป

1. ความพึงพอใจของประชาชนต่อการให้บริการขององค์การบริหารส่วนตำบลโนนหอม อำเภอเมืองสกลนคร จังหวัดสกลนคร ทั้ง 4 ด้าน พบว่า ความพึงพอใจของประชาชนต่อการให้บริการขององค์การบริหารส่วนตำบลโนนหอม อำเภอเมืองสกลนคร จังหวัดสกลนคร อยู่ในระดับมาก เมื่อจำแนกเป็นรายด้าน พบว่า ความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก ทุกด้าน โดยเรียงลำดับจากมากไปน้อย คือ ด้านข้อมูลที่ได้รับจากการให้บริการ รองลงมา คือ ด้านขั้นตอนและระยะเวลาการให้บริการ ด้านสถานที่และสภาพแวดล้อมในการให้บริการ และด้านเจ้าหน้าที่ผู้ให้บริการ

2. ความพึงพอใจของประชาชนต่อการให้บริการขององค์การบริหารส่วนตำบลโนนหอม อำเภอเมืองสกลนคร จังหวัดสกลนคร จำแนกตามเพศ ระดับการศึกษา มีความพึงพอใจต่อการให้บริการขององค์การบริหารส่วนตำบลโนนหอม โดยรวมและรายด้านไม่แตกต่างกัน

3. ความพึงพอใจของประชาชนต่อการให้บริการขององค์การบริหารส่วนตำบลโนนหอม อำเภอเมืองสกลนคร จังหวัดสกลนคร จำแนกตามอายุ รายได้เฉลี่ยต่อเดือน อาชีพ ความถี่ในการใช้บริการ มีความพึงพอใจต่อการให้บริการขององค์การบริหารส่วนตำบลโนนหอม โดยรวมและรายด้าน แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

4. แนวทางการพัฒนาการให้บริการขององค์การบริหารส่วนตำบลโนนหอม อำเภอเมืองสกลนคร จังหวัดสกลนคร โดยนำระดับความพึงพอใจด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำกว่าค่าเฉลี่ยรวม คือ ด้านเจ้าหน้าที่ผู้ให้บริการ นำไปสร้างแนวทางในการพัฒนาปรับปรุงการให้บริการขององค์การบริหารส่วนตำบลโนนหอม

อภิปรายผล

การศึกษาวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) มีความมุ่งหมาย เพื่อศึกษาความพึงพอใจของประชาชนต่อการให้บริการขององค์การบริหารส่วนตำบลโนนหอม อำเภอเมืองสกลนคร จังหวัดสกลนคร สามารถนำมาอภิปรายผลร่วมกับแนวคิดทฤษฎีและผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องดังนี้

จากสมมติฐาน “ความพึงพอใจของประชาชนต่อการให้บริการขององค์การบริหารส่วนตำบลโนนหอม อำเภอเมืองสกลนคร จังหวัดสกลนคร แตกต่างกันตามคุณลักษณะส่วนบุคคล” ผลการศึกษาครั้งนี้พบว่า การเปรียบเทียบความพึงพอใจของประชาชนต่อการให้บริการขององค์การบริหารส่วนตำบลโนนหอม อำเภอเมืองสกลนคร จังหวัดสกลนคร จำแนกตามเพศและระดับการศึกษา มีความพึงพอใจต่อการให้บริการขององค์การบริหารส่วนตำบลโนนหอม โดยรวมและรายด้านไม่แตกต่างกัน และเมื่อจำแนกตามอายุ รายได้เฉลี่ยต่อเดือน อาชีพ และ ความถี่ที่ใช้บริการขององค์การบริหารส่วนตำบลโนนหอม โดยรวมแตกต่างกัน และรายด้าน พบว่า ด้านเจ้าหน้าที่ผู้ให้บริการ ด้านขั้นตอนและระยะเวลาการให้บริการ ด้านสถานที่และสภาพแวดล้อมในการให้บริการ ด้านข้อมูลที่ได้รับจากการให้บริการ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05 ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ (อริยัญญา บุญदानนท์, 2550 หน้า 81) ได้ศึกษางานวิจัยเรื่อง ความพึงพอใจของประชาชนต่อการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบลท่าทราย อำเภอเมือง จังหวัดเชียงราย ผลวิจัยพบว่า เพศชายและเพศหญิง มีความพึงพอใจต่อการบริหารงานไม่แตกต่างกัน เพราะ ได้รับการอำนวยความสะดวกและได้รับการตอบสนองต่อความต้องการ การเอาใจใส่ต่อประชาชน อย่างเท่าเทียมกัน และสอดคล้องกับ (อริวัฒน์ ปิยะนันท์, 2553, หน้า 98) ได้ศึกษางานวิจัยเรื่อง ความพึงพอใจของประชาชนต่อการให้บริการจัดเก็บภาษี ของกองคลังเทศบาลตำบลในเขตจังหวัดสกลนคร ผลวิจัยพบว่า ความพึงพอใจของประชาชน จำแนกตามเพศ โดยรวมและรายด้าน มีความพึงพอใจไม่แตกต่างกัน และสอดคล้องกับ จารุวรรณ พุ่มสงวน, 2550, หน้า 51) ได้ศึกษางานวิจัย เรื่อง ความพึงพอใจของประชาชนต่อการบริหารขององค์การบริหารส่วนตำบลบางขุน จังหวัดนนทบุรี ผลการวิจัยพบว่า ประชาชนที่มีอายุมากกว่ามีความพึงพอใจต่อการให้บริการขององค์การบริหารส่วนตำบลด้านสวัสดิการผู้สูงอายุ (เบี้ยยังชีพ) การออกบริการนอกสถานที่ และการให้บริการด้านสุขภาพผู้สูงอายุ (ชมพร วดีศิริศักดิ์, 2552, หน้า 126) ได้ทำการวิจัยเรื่อง ความคาดหวังและความพึงพอใจของประชาชนที่มีต่อบทบาทตามนโยบายการพัฒนาของเทศบาลตำบลท่าอุเทน อำเภอท่าอุเทน จังหวัดนครพนม ผลการวิจัยพบว่า ประชาชนมีอาชีพแตกต่างกัน มีความคาดหวังและความพึงพอใจต่อบทบาทนโยบายไม่แตกต่างกัน

เอกสารอ้างอิง

- โกวิท พวงงาม. 2543. **มิติใหม่การปกครองท้องถิ่นวิสัยทัศน์กระจายอำนาจและการบริหารงานท้องถิ่น.** กรุงเทพมหานคร:โรงพิมพ์เสมาธรรม.
- จารุวรรณ พุ่มสงวน. 2550. **การศึกษาความพึงพอใจของประชาชนต่อการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบลบางขุน จังหวัดนนทบุรี.** วิทยานิพนธ์ รป.ม. ขอนแก่น : วิทยาลัยการปกครองท้องถิ่น มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- ชมพร วดีศิริศักดิ์. 2552. **ความคาดหวังและความพึงพอใจของประชาชนที่มีต่อบทบาทตามนโยบายการพัฒนาของตำบลท่าอุเทน อำเภอท่าอุเทน จังหวัดนครพนม.** วิทยานิพนธ์ รป.ม. สกลนคร : มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.
- ประหยัด หงส์ทองคำ. 2536. **การปกครองท้องถิ่นไทย.กรุงเทพฯ. :** โรงพิมพ์สมาคมสังคมศาสตร์แห่งประเทศไทย.
- สโรชา แพร่ภาษา. 2549. **รายงานวิจัยเรื่อง การประเมินผลความพึงพอใจของประชาชนที่มีต่อการให้บริการขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น กรณีศึกษา องค์การบริหารส่วนจังหวัดฉะเชิงเทรา อำเภอเมือง จังหวัดฉะเชิงเทรา.** ธนบุรี : มหาวิทยาลัยบูรพา.สาขาวิชาศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- อริวัฒน์ ปิยะนันท์. 2533 **ความพึงพอใจของประชาชนต่อการให้บริการจัดเก็บภาษีของกองคลังเทศบาลตำบลในเขตจังหวัดสกลนคร.** วิทยานิพนธ์ รป.ม สกลนคร : มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.

ปัจจัยที่มีผลต่อการได้รับการพิจารณาความดีความชอบของข้าราชการ
ตำรวจตระเวนชายแดนที่ 23 อำเภอเมือง จังหวัดสกลนคร

Factors Influencing Being Considered for a Reward on their Own Merits
among the Border Patrol Police Officials Working at the 23rd Border Patrol
Police Subdivision, Amphur Mueang, Sakon Nakhon Province

ดาบตำรวจอุทิศพร อมรตารรัตน์

สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาระดับการได้รับการพิจารณาความดีความชอบของข้าราชการตำรวจตระเวนชายแดนที่ 23 อำเภอเมือง จังหวัดสกลนคร เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยส่วนบุคคล และปัจจัยด้านสังคมกับการได้รับการพิจารณาความดีความชอบของข้าราชการตำรวจตระเวนชายแดนที่ 23 อำเภอเมือง จังหวัดสกลนคร กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ข้าราชการตำรวจตระเวนชายแดนที่ 23 อำเภอเมือง จังหวัดสกลนคร จำนวน 320 คน โดยการใช้สูตรคำนวณหากลุ่มตัวอย่างของยามานะ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ แบบสอบถาม สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าความถี่ (Frequency) ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (\bar{X}) ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และสถิติทดสอบสมมติฐาน ของปัจจัยส่วนบุคคล และปัจจัยด้านสังคม มีความสัมพันธ์กับการได้รับการพิจารณาความดีความชอบ ใช้การหาค่าสถิติไคสแควร์ (Chi-square) และ หาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน (Pearson's product moment correlation)

ผลการวิจัย พบว่า

1. ข้าราชการตำรวจตระเวนชายแดนที่ 23 ส่วนใหญ่เป็นข้าราชการตำรวจชั้นประทวนคิดเป็นร้อยละ 71.25 มีอายุระหว่าง 41-50 ปี คิดเป็นร้อยละ 55.31 มีระยะเวลาปฏิบัติงานระหว่าง 21-30 ปี คิดเป็นร้อยละ 51.56 จบการศึกษาระดับต่ำกว่าปริญญาตรี คิดเป็นร้อยละ 67.19 มีสถานภาพสมรส คิดเป็นร้อยละ 93.12 และมีได้รับเงินเดือน 20,001 บาทขึ้นไป คิดเป็นร้อยละ 89.37
2. ปัจจัยด้านสังคมเกี่ยวกับระดับความสัมพันธ์กับผู้บังคับบัญชาส่วนใหญ่มีความสัมพันธ์กับผู้บังคับบัญชาในระดับปานกลาง
3. ปัจจัยด้านสังคมเกี่ยวกับระดับความพึงพอใจในการปฏิบัติงานส่วนใหญ่ มีความพึงพอใจในการปฏิบัติงานอยู่ในระดับปานกลาง
4. การได้รับการพิจารณาความดีความชอบของข้าราชการตำรวจตระเวนชายแดนที่ 23 อำเภอเมือง จังหวัดสกลนคร ส่วนใหญ่ได้รับการพิจารณาความดีความชอบตั้งแต่ปี พ.ศ. 2553 -2555 อยู่ที่ระดับปานกลาง
5. ปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่ ชั้นยศ อายุ ระยะเวลาการปฏิบัติงาน ระดับการศึกษา และสถานภาพสมรส ไม่มีความสัมพันธ์ต่อการได้รับการพิจารณาความดีความชอบของข้าราชการตำรวจตระเวนชายแดนที่ 23 อำเภอเมือง จังหวัดสกลนคร แต่ปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่ อัตราเงินเดือน มีความสัมพันธ์กับการได้รับการพิจารณาความดีความชอบของข้าราชการตำรวจตระเวนชายแดนที่ 23 อำเภอเมือง จังหวัดสกลนคร อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01
6. ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยด้านสังคมเกี่ยวกับความสัมพันธ์กับผู้บังคับบัญชากับการได้รับการพิจารณาความดีความชอบของข้าราชการตำรวจตระเวนชายแดนที่ 23 พบว่า มีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05
7. ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยด้านสังคมเกี่ยวกับความพึงพอใจในการปฏิบัติงานกับการได้รับการพิจารณาความดีความชอบของข้าราชการตำรวจตระเวนชายแดนที่ 23 พบว่า มีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

Abstract

The objectives of this study were: (1) to investigate a degree of being considered for a reward on their own merits among the border patrol police officials working at the 23rd Border Patrol Police Subdivision, Mueang district, Sakon Nakhon province, and (2) to examine the relationship between a personal/social background and being considered for a reward on their own merits among the border patrol police Officials working at the 23rd Border Patrol Police Subdivision, Amphur Mueang, Sakon Nakhon province. A samples used in this study were 320 border patrol police officials working at the 23rd Border Patrol Police Subdivision, Mueang district, Sakon Nakhon province, whose size derived from calculation using Yamane's formula. The tool used in this study was a questionnaire. Descriptive statistics employed to analyze data were frequency, percentage, mean, and standard deviation. Hypothesis testing statistics concerning the relationship between a personal/social background and being considered for a reward on their own merits were Chi-square and Pearson's product moment correlation coefficient.

The findings were as follows:

1. Most of the border patrol police officials working at the 23rd Border Patrol Police Subdivision or 71.25% were warrant officials; 55.31% were in the 41-50 age range; 51.56% had work experience in the 21-30 year range; 67.19% had an educational attainment lower than the bachelor's degree level; 93.12% got married; and 89.37% had income over 20,000 baht.

2. Most of the border patrol police officials had relationship with their own super ordinate at the medium level (social background).

3. Most of the border patrol police officials had job satisfaction at the moderate level (social background).

4. Regarding being considered for a reward on their own merits among the border patrol police officials working at the 23rd Border Patrol Police Subdivision from the years between 2012 and 2012, most of whom were considered for a reward at the moderate level.

5. Personal backgrounds of rank/title, age, work experience, educational attainment and marital status had no relationship with being considered for a reward on their own merits among the border patrol police officials working at the 23rd Border Patrol Police Subdivision, Mueang district, Sakon Nakhon province, whereas personal background of income per month had significant relationship with being considered for a reward on their own merits among them at the .01 level.

6. Regarding the relationship with their super ordinate and being considered for a reward on their own merits among the border patrol police officials working at the 23rd Border Patrol Police Subdivision, it was found having significant relationship between them (social background vs reward) at the .05 level.

7. Regarding the relationship between job satisfaction and being considered for a reward on their own merits among the border patrol police officials working at the 23rd Border Patrol Police Subdivision, it was found having significant relationship between them (social background vs reward) at the .01 level.

คำสำคัญ : ข้าราชการตำรวจ, กองกำกับการตำรวจตระเวนชายแดนที่ 23 การได้รับการพิจารณาความดีความชอบ, ปัจจัยด้านสังคม ความสัมพันธ์กับผู้บังคับบัญชา ความพึงพอใจในการประเมินผลการปฏิบัติงานของ หน่วยงาน

Keywords: reward, merit, relationship, job satisfaction

บทนำ

ตำรวจตระเวนชายแดนเป็นสถาบันของทางราชการที่มีมานานคู่กับสังคมไทยซึ่งในปัจจุบันสังกัดสำนักงานตำรวจแห่งชาติเป็นหน่วยงานที่มีความผูกพันกับการดำรงชีวิตประจำวันของประชาชนในสังคมทั้งสังคมเมืองและสังคมชนบทมีภารกิจหน้าที่ความรับผิดชอบในการรักษาความสงบเรียบร้อยตามแนวชายแดน ยาเสพติด โครงการพระราชดำริฯ การรักษาความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินของราษฎรที่อยู่ตามแนวชายแดนพื้นที่ชายแดนและพื้นที่ชายขอบ การช่วยเหลือผู้ประสบภัยต่างๆ ตลอดจนให้บริการด้านต่างๆ เป็นการปฏิบัติงานที่เกี่ยวข้องกับสิทธิเสรีภาพของประชาชนเป็นสถาบันที่มีความสำคัญและจำเป็นต่อสังคมสถาบันหนึ่งซึ่งมีเป้าหมายที่สำคัญคือ การรักษาความสงบเรียบร้อยตามแนวชายแดนและพื้นที่ชายขอบที่ยากแก่การเข้าถึงพื้นที่ก่อนหน่วยงานอื่น การป้องกันปราบปรามอาชญากรรม การรักษาความมั่นคงภายใน ส่วนที่เกี่ยวข้องกับการป้องกันและปราบปรามการก่ออาชญากรรมตามแนวชายแดน การตรวจตราป้องกันตามแนวชายแดน การรักษาความสงบเรียบร้อยของประชาชน การลักลอบนำเข้าสินค้าหนีภาษี ยาเสพติด การช่วยเหลือผู้ประสบภัย การป้องกันการรุกรานโดยฉับพลันจากกองกำลังภายนอกประเทศ และโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนรวมทั้งงานในโครงการพระราชดำริฯ ซึ่งลักษณะหน้าที่ดังกล่าวเป็นปัจจัยที่ทำให้กองบัญชาการตำรวจตระเวนชายแดนมีโครงสร้างขนาดใหญ่ละสลับซับซ้อนมีบุคลากรจำนวนมากโดยมีหน่วยงานทั้งในส่วนกลางและส่วนภูมิภาคซึ่งกระจายอยู่ทั่วทุกภูมิภาคของประเทศ โดยที่วัตถุประสงค์ของกองบัญชาการตำรวจตระเวนชายแดนดังกล่าว มีความสัมพันธ์กับวิถีชีวิตของของคนในเขตพื้นที่รับผิดชอบทั้งในด้านเศรษฐกิจ การเมือง และสังคม ดังนั้นการบริหารงานภายในองค์กรเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์จึงมีความสำคัญอย่างยิ่ง

ด้วยภาระหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ตำรวจนั้นต้องอาศัยความเสียสละความอดทนตลอดจนความพยายามในการปฏิบัติหน้าที่เพื่อรับใช้สังคม และสัมผัสกับประชาชนทุกระดับชั้น (ปุระชัย เปรี่ยมสมบุญ, 2552) การที่ไม่ได้ความยุติธรรมในการพิจารณาความดีความชอบของหน่วยงานหรือผู้บังคับบัญชา ย่อมส่งผลกระทบต่อความก้าวหน้าในการรับราชการของเจ้าหน้าที่ตำรวจ ดังนั้น การวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยจึงมุ่งที่จะศึกษาว่า ปัจจัยใดเป็นปัจจัยที่สำคัญที่มีผลต่อการได้รับพิจารณาความดีความชอบของข้าราชการตำรวจตระเวนชายแดนที่ 23 อำเภอเมือง จังหวัดสกลนคร เนื่องจากเป็นสถานที่ที่ผู้วิจัยได้ปฏิบัติหน้าที่และจากการที่ผู้วิจัยได้ศึกษางานวิจัยของ ฌภัทร ทินราช (2545, บทคัดย่อ) ได้ทำการศึกษาถึงปัจจัยที่มีผลต่อความก้าวหน้าในอาชีพของข้าราชการตำรวจชั้นสัญญาบัตรกรมศึกษาตำรวจจังหวัดลำพูน ผลการศึกษาพบว่า ภูมิหลังทางสังคม เช่น อายุตัว สถานภาพสมรส วุฒิการศึกษา อาชีพมารดา มีความสัมพันธ์กับการได้รับการพิจารณาความดีความชอบประจำปีของข้าราชการตำรวจ ส่วนภูมิหลังทางสังคมที่ไม่มีความสัมพันธ์กับการได้รับการพิจารณาความดีความชอบพิเศษประจำปีก็คือ อายุราชการ สายงานอาชีพบิดา นอกจากนี้ผลการสำรวจความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างเกี่ยวกับปัจจัยที่มีผลต่อความก้าวหน้าในอาชีพของข้าราชการตำรวจชั้นสัญญาบัตร เรียงตามลำดับความสำคัญจากมากไปน้อยคือ การมีฐานะการเงินดี รู้จักใกล้ชิดและเป็นญาติกับผู้บังคับบัญชา มีผลต่อความก้าวหน้าในอาชีพของข้าราชการตำรวจ ดังนั้น ผู้วิจัยจึงมุ่งที่จะศึกษาว่า ปัจจัยใดที่มีผลต่อการได้รับพิจารณาความดีความชอบของข้าราชการตำรวจตระเวนชายแดนที่ 23 อำเภอเมือง จังหวัดสกลนคร

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

การศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการได้รับพิจารณาความดีความชอบของข้าราชการตำรวจตระเวนชายแดนที่ 23 อำเภอเมือง จังหวัดสกลนคร ผู้วิจัยได้กำหนดความมุ่งหมายของการวิจัยไว้ดังนี้

1. เพื่อศึกษาระดับการได้รับการพิจารณาความดีความชอบของข้าราชการตำรวจตระเวนชายแดนที่ 23 อำเภอเมือง จังหวัดสกลนคร
2. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยส่วนบุคคลกับการได้รับการพิจารณาความดีความชอบของข้าราชการตำรวจตระเวนชายแดนที่ 23 อำเภอเมือง จังหวัดสกลนคร

3. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยด้านสังคมกับการได้รับการพิจารณาความดีความชอบของข้าราชการ
ตำรวจตระเวนชายแดนที่ 23 อำเภอเมือง จังหวัดสกลนคร

อุปกรณ์และวิธีการดำเนินการวิจัย

1. อุปกรณ์หรือเครื่องมือการวิจัย

ในการศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ใช้แบบสอบถาม (Questionnaire) เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลจาก
ประชากรกลุ่มตัวอย่าง โดยแบ่งแบบสอบถามออกเป็นดังนี้

ส่วนที่ 1 แบบสอบถามเกี่ยวกับคุณลักษณะเฉพาะบุคคลของกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ชั้นยศ อายุ ระยะเวลา
ปฏิบัติงาน ระดับการศึกษา สถานภาพสมรส และอัตราเงินเดือน เป็นคำถามแบบเลือกตอบ

ส่วนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับปัจจัยด้านสังคม ได้แก่ ความสัมพันธ์กับผู้บังคับบัญชา และความพึงพอใจใน
การประเมินผลการปฏิบัติงานของหน่วยงานเป็นคำถามในลักษณะมาตราส่วนประเมินค่า (Rating Scale) โดยแบ่งการวัด
เป็น 5 ระดับ

ส่วนที่ 3 แบบสอบถามเกี่ยวกับข้อมูลการได้รับการพิจารณาความดีความชอบในเรื่องการเลื่อนขั้นเงินเดือน
ประจำปี ซึ่งเป็นคำถามแบบปลายปิด (Close-Ended Question) โดยผู้วิจัยได้แบ่งระดับการให้คะแนนดังนี้

หากได้รับการเลื่อนขั้น 1 ขั้น ในรอบ 1 ปี จะได้คะแนน 1 คะแนน

หากได้รับการเลื่อนขั้น 1.5 ขั้น ในรอบ 1 ปี จะได้คะแนน 2 คะแนน

หากได้รับการเลื่อนขั้น 2 ขั้น ในรอบ 1 ปี จะได้คะแนน 3 คะแนน

เมื่อนำผลคะแนนตลอดปีงบประมาณ ทั้ง 2 ครั้งมารวมกันแล้ว (1 เมษายน และ 1 ตุลาคม) โดยสอบถาม
ข้อมูลย้อนหลัง 3 ปีงบประมาณ ผู้วิจัยจึงได้นำคะแนนรวมของการได้รับการเลื่อนขั้นเงินเดือน ของแต่ละคน จากนั้นได้
นำมาแปลผล เพื่อแบ่งระดับการได้รับการเลื่อนขั้นเงินเดือน ออกเป็น 3 ระดับ เท่าๆ กัน ซึ่งมีเกณฑ์ที่ใช้ในการแบ่ง
คะแนนคือ

$$\begin{aligned} \text{ช่วงความกว้างของขั้น} &= \frac{\text{คะแนนต่ำสุด}}{\text{จำนวนขั้น}} \\ &= \frac{9-3}{3} \end{aligned}$$

จากนั้นจึงได้แบ่งกลุ่มคะแนนออกเป็น 3 กลุ่ม ซึ่งแต่ละกลุ่มมีช่วงความกว้างของขั้นคะแนนเท่าๆ กัน ดังนี้

ระดับต่ำ มีคะแนนรวมระหว่าง 3.00 – 5.00

ระดับปานกลาง มีคะแนนรวมระหว่าง 5.01 – 7.00

ระดับสูง มีคะแนนรวมระหว่าง 7.01 – 9.00

ส่วนที่ 4 ความคิดเห็นของผู้ตอบแบบสอบถาม เป็นคำถามแบบปลายเปิด สอบถามถึงปัจจัยที่มีส่วนสำคัญที่จะ
ทำให้ได้รับการพิจารณาเลื่อนขั้นเงินเดือนเกินกว่า 1 ขั้น (ในรอบ 1 ปีงบประมาณจากผู้บังคับบัญชา)

2. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

2.1 ประชากร

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ข้าราชการตำรวจประจำกองกำกับการตำรวจตระเวนชายแดน
ที่ 23 อำเภอเมือง จังหวัดสกลนคร จำนวน 1,314 นาย ซึ่งแยกเป็นข้าราชการตำรวจจาก 6 แผนก และ 7 กองร้อย
ประกอบด้วย ข้าราชการตำรวจทุกแผนกรวม 264 นาย และทุกกองร้อยรวม 1,050 นาย

2.2 กลุ่มตัวอย่าง

ในการวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างที่ทราบจำนวนแน่นอนซึ่งเป็นข้าราชการ
ตำรวจประจำกองกำกับการตำรวจตระเวนชายแดนที่ 23 อำเภอเมือง จังหวัดสกลนคร จำนวน 320 คน โดยการใช้สูตร
คำนวณหากกลุ่มตัวอย่างของยามาเน่ (Yamane, 1973 อ้างในพงศ์พิชญ์ บุตรพระองค์, 2551, หน้า 46-47) และกำหนด
ความคาดเคลื่อนที่ .05

2.3 การสุ่มกลุ่มตัวอย่าง

การสุ่มกลุ่มตัวอย่าง ผู้วิจัยได้กำหนดวิธีการสุ่มตัวอย่างแบบง่าย (Simple Sampling) โดยเฉลี่ยตามแผนกและกองร้อยตามความเหมาะสมตามอัตราของประชากรจนครบตามขนาดกลุ่มตัวอย่างที่ต้องการจนครบจำนวน 320 คน

3. ตัวแปรที่ใช้ในการศึกษา

3.1 ตัวแปรอิสระ คือ ปัจจัยด้านต่างๆ ประกอบด้วย

1) ปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่ ชั้นยศ อายุ ระยะเวลาปฏิบัติงาน ระดับการศึกษา สถานภาพการสมรส และอัตราเงินเดือน

2) ปัจจัยด้านสังคม ได้แก่ ความสัมพันธ์กับผู้บังคับบัญชา ความพึงพอใจในการประเมินผลการปฏิบัติงานของหน่วยงาน

3.2 ตัวแปรตาม ได้แก่ การได้รับการพิจารณาความดีความชอบเพื่อปูนบำเหน็จรางวัล

4. วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้ โดยใช้แบบสอบถามที่ผู้วิจัยได้พัฒนาขึ้น ได้ดำเนินการตามลำดับดังนี้ คือ

1) ขออนุญาตรับรอง และแนะนำตัวจากโครงการจัดตั้งบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนครถึงผู้บังคับการกองกำกับการตำรวจตระเวนชายแดน ที่ 23 ทุกหน่วย เพื่อขอความอนุเคราะห์ในการเก็บข้อมูลที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง

2) นำหนังสือรับรอง และแนะนำตัวผู้วิจัย เพื่อขอความอนุเคราะห์ในการเก็บข้อมูลจากโครงการจัดตั้งบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร ส่งถึงผู้บังคับการกองร้อยตำรวจตระเวนชายแดน ที่ 23 ทุกหน่วย

3) ผู้วิจัยแนะนำตัวเอง พร้อมชี้แจงวัตถุประสงค์การศึกษา เพื่อขอความร่วมมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล แจกแบบสอบถาม และอธิบายเพิ่มเติมในส่วนที่ไม่เข้าใจ

4) ผู้วิจัยติดตามขอรับแบบสอบถามคืนด้วยตนเอง จำนวน 320 ชุด

5) ตรวจสอบความถูกต้องครบถ้วนสมบูรณ์ของแบบสอบถาม

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยนำแบบสอบถามที่กลุ่มตัวอย่างตอบแบบสอบถาม นำมาตรวจสอบความสมบูรณ์เพื่อดำเนินการจัดทำข้อมูลและวิเคราะห์ข้อมูล โดยตรวจสอบความสมบูรณ์ของแบบสอบถามเพื่อคัดเลือกเฉพาะที่สมบูรณ์ จัดหมวดหมู่ของแบบสอบถาม นำคะแนนจากแบบสอบถามที่ผ่านการตรวจสอบให้คะแนน กรอกข้อมูลลงในคอมพิวเตอร์และวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป และแบ่งข้อมูล ดังนี้

1) ตรวจสอบแบบสอบถามที่ได้มาทั้งหมด และคัดเลือกเฉพาะแบบสอบถามที่มีความสมบูรณ์ จัดทำหมวดหมู่ตามลักษณะตัวแปรอิสระที่ศึกษา คือ ปัจจัยส่วนบุคคล และปัจจัยด้านสังคม

2) ลงรหัส (Coding Form) นำแบบสอบถามที่มีความสมบูรณ์ ถูกต้องมาลงรหัสตามที่กำหนดไว้ล่วงหน้า สำหรับแบบสอบถามชนิดปลายปิด ส่วนคำถามชนิดปลายเปิด ผู้วิจัยนำมารวบรวมจัดทำหมวดหมู่ และเรียงลำดับความถี่ในแต่ละประเด็นที่เกี่ยวข้อง ปัจจัยส่วนบุคคล และปัจจัยด้านสังคม

3) จากนั้นประมวลผลข้อมูลที่ได้ลงรหัสไว้เรียบร้อยแล้ว โดยการใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป

6. สถิติที่ใช้ในการวิจัย

การวิเคราะห์ข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ทำการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้เครื่องคอมพิวเตอร์โปรแกรมสำเร็จรูปเพื่อการทดสอบสมมติฐานโดยใช้สถิติในการวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

6.1 สถิติพื้นฐาน

1) หาค่าร้อยละ (Percentage)

2) ค่าเฉลี่ย (\bar{X})

3) ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)

4) สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics)

5) ตารางแจกแจงความถี่ (Frequencies)

6.2 สถิติที่ใช้ในการหาคุณภาพเครื่องมือ

1) ค่าอำนาจจำแนก (Distribution) ใช้สำหรับหาค่าอำนาจจำแนกของแบบสอบถามเป็นรายข้อ โดยวิธีหาค่าสหสัมพันธ์รายข้อกับคะแนนรวม (Item – Total Correlation)

2) ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha - Coefficient) ของ Cronbach ใช้สำหรับการคำนวณค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม

6.3 สถิติที่ใช้ในการทดสอบสมมติฐาน

1) ค่าสถิติไคสแควร์ (Chi-square) ใช้สำหรับทดสอบความสัมพันธ์ซึ่งตัวแปรอิสระที่เป็นตัวแปรในระบับนามบัญญัติ (Nominal Scale) ได้แก่ ชั้นยศ ระดับการศึกษา และสถานภาพสมรส กับตัวแปรตามได้แก่ การได้รับการพิจารณาความดีความชอบ โดยผู้วิจัยได้แปลงตัวแปรตามซึ่งเป็นตัวแปรในระดับอันตรภาค (Interval Scale) มาเป็นระบับนามบัญญัติ เพื่อสะดวกในการทำความเข้าใจและการอภิปรายผล

2) ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน (Pearson's product moment correlation) ใช้สำหรับทดสอบความสัมพันธ์ของตัวแปรอิสระในระดับอันตรภาค (Interval Scale) ได้แก่ อายุ ระยะเวลาปฏิบัติงาน อัตราเงินเดือน ความสัมพันธ์กับผู้บังคับบัญชา และความพึงพอใจในการปฏิบัติงาน กับตัวแปรตาม ได้แก่ การได้รับการพิจารณาความดีความชอบ

สรุปและอภิปรายผลการวิจัย

สรุปผลการวิจัย

จากการวิจัย เรื่อง ปัจจัยที่มีผลต่อการได้รับการพิจารณาความดีความชอบของข้าราชการตำรวจประจำกองกำกับการตำรวจตระเวนชายแดนที่ 23 อำเภอเมือง จังหวัดสกลนคร เมื่อพิจารณาจากรายละเอียดตามความมุ่งหมายของการวิจัย พบว่า มีข้อค้นพบหลายประการ ผู้วิจัยสามารถสรุปผลการวิจัย ได้ดังนี้

1. จากการวิเคราะห์ข้อมูลระดับการได้รับการพิจารณาความดีความชอบจำแนกตามคะแนนที่ได้ พบว่า ส่วนใหญ่ได้รับการพิจารณาความดีความชอบเพื่อปูนบำเหน็จตั้งแต่ปี พ.ศ. 2553 -2555 อยู่ที่ระดับปานกลาง คิดเป็นร้อยละ 49.69 รองลงมาอยู่ที่ระดับสูง คิดเป็นร้อยละ 48.75 และน้อยที่สุดอยู่ที่ระดับต่ำ คิดเป็นร้อยละ 1.56

2. ชั้น/ยศ ระดับการศึกษา สถานภาพสมรส อายุ และระยะเวลาในการปฏิบัติงานไม่มีความสัมพันธ์กับการได้รับการพิจารณาความดีความชอบเพื่อปูนบำเหน็จของข้าราชการตำรวจประจำกองกำกับการตำรวจตระเวนชายแดนที่ 23

3. จากการวิเคราะห์ข้อมูลการหาความสัมพันธ์ระหว่างอัตราเงินเดือน กับการได้รับการพิจารณาความดีความชอบของข้าราชการตำรวจตระเวนชายแดนที่ 23 พบว่า มีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยมีความสัมพันธ์กันในระดับต่ำ และมีการแปรผันตามกัน กล่าวคือเมื่ออัตราเงินเดือนมากขึ้น การได้รับการพิจารณาความดีความชอบก็จะสูงขึ้นด้วยเช่นกัน

4. จากการวิเคราะห์ข้อมูลการหาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยด้านสังคมเกี่ยวกับความสัมพันธ์กับผู้บังคับบัญชา กับการได้รับการพิจารณาความดีความชอบของข้าราชการตำรวจตระเวนชายแดนที่ 23 พบว่า มีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยมีความสัมพันธ์กันในระดับต่ำ และมีการแปรผันตามกัน กล่าวคือเมื่อมีความสัมพันธ์กับผู้บังคับบัญชามากขึ้น การได้รับการพิจารณาความดีความชอบก็จะสูงขึ้นด้วยเช่นกัน

5. จากการวิเคราะห์ข้อมูลการหาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยด้านสังคมเกี่ยวกับความพึงพอใจในการปฏิบัติงาน กับการได้รับการพิจารณาความดีความชอบของข้าราชการตำรวจตระเวนชายแดนที่ 23 พบว่า มีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยมีความสัมพันธ์กันในระดับต่ำ และมีการแปรผันตามกัน กล่าวคือเมื่อมีความพึงพอใจในการปฏิบัติงานมากขึ้น การได้รับการพิจารณาความดีความชอบก็จะสูงขึ้น

อภิปรายผลการวิจัย

จากการวิจัย เรื่อง ปัจจัยที่มีผลต่อการได้รับการพิจารณาความดีความชอบของข้าราชการตำรวจตระเวนชายแดนที่ 23 อำเภอเมือง จังหวัดสกลนคร สามารถอภิปรายผลในประเด็นที่สำคัญ ได้ดังนี้

1. ปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่ ชั้นยศ อายุ ระยะเวลาการปฏิบัติงาน ระดับการศึกษา และสถานภาพสมรสไม่มีความสัมพันธ์กับการได้รับการพิจารณาความดีความชอบของข้าราชการตำรวจประจำกองกำกับการตำรวจตระเวนชายแดนที่ 23 อำเภอเมือง จังหวัดสกลนคร แต่ปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่ อัตราเงินเดือน มีความสัมพันธ์กับการได้รับการพิจารณาความดีความชอบของข้าราชการตำรวจประจำกองกำกับการตำรวจตระเวนชายแดนที่ 23 อำเภอเมือง จังหวัดสกลนคร อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ พงษ์ศักดิ์ เชื้อสมบูรณ์ (2536, บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเงินเดือนกับค่าครองชีพของข้าราชการตำรวจชั้นประทวน : กรณีศึกษาจังหวัดเชียงใหม่ พบว่าปัญหาเงินเดือนกับค่าครองชีพของข้าราชการตำรวจ มีผลต่อขวัญและกำลังใจในการทำงาน และมีผลต่อคุณภาพของงานอีกด้วย และสอดคล้องกับงานวิจัยของประเสริฐศักดิ์ อินทรจักร (2547, บทคัดย่อ) ได้ศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการได้รับการพิจารณาความดีความชอบของข้าราชการตำรวจในสังกัดตำรวจภูธรจังหวัดแพร่ พบว่า รายได้ต่อเดือน มีความสัมพันธ์กับการได้รับการพิจารณาเลื่อนขั้นเงินเดือนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า การที่ข้าราชการตำรวจจะสามารถปฏิบัติหน้าที่ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ในเบื้องต้นจะต้องมีเงินเดือนและค่าครองชีพที่เหมาะสมเนื่องจากปัจจัยดังกล่าวนี้ เป็นปัจจัยจำเป็นที่ป้องกันไม่ให้เกิดความพอใจในการทำงาน ตามทฤษฎีสองปัจจัยของ Herzberg เมื่อข้าราชการตำรวจมีรายได้ที่เหมาะสมแล้ว จะมีปัจจัยอื่นๆ เป็นปัจจัยเสริมให้เกิดความพอใจในการทำงาน อันจะนำไปสู่ประสิทธิภาพในการทำงานต่อไป

2. ปัจจัยด้านสังคม เกี่ยวกับความสัมพันธ์กับผู้บังคับบัญชากับการได้รับการพิจารณาความดีความชอบของข้าราชการตำรวจตระเวนชายแดนที่ 23 พบว่า มีความสัมพันธ์กันทางบวกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ สุภาพรรณ คำม่วง (2525, บทคัดย่อ) ได้ศึกษาปัจจัยที่ส่งเสริมขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงานของพนักงานรัฐวิสาหกิจ ศึกษาเฉพาะกรณีของการไฟฟ้านครหลวง พบว่า พนักงานที่มีสัมพันธภาพที่ดีกับผู้บังคับบัญชา จะมีขวัญในการปฏิบัติงานที่สูงกว่าพนักงานที่มีสัมพันธภาพไม่ดี และสอดคล้องกับงานวิจัยของประเสริฐศักดิ์ อินทรจักร (2547, หน้า 91-92) ได้ศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการได้รับการพิจารณาความดีความชอบของข้าราชการตำรวจในสังกัดตำรวจภูธรจังหวัดแพร่ พบว่าความสัมพันธ์กับผู้บังคับบัญชามีความสัมพันธ์กับการได้รับการพิจารณาเลื่อนขั้นเงินเดือนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า ปัจจัยเรื่องความสัมพันธ์กับผู้บังคับบัญชา เป็นปัจจัยจำเป็นที่ป้องกันไม่ให้ข้าราชการตำรวจเกิดความไม่พอใจในการทำงาน ตามทฤษฎีของปัจจัย Herzberg เมื่อข้าราชการตำรวจเกิดความรู้สึกว่าตนเองมีความสัมพันธ์ที่ดีกับผู้บังคับบัญชาแล้ว ข้าราชการตำรวจผู้นั้นก็กล้าที่จะปรึกษาหารือ แลกเปลี่ยนความคิดเห็นกับผู้บังคับบัญชา หากพบปัญหาข้อขัดข้องในการปฏิบัติหน้าที่ ก็สามารถร่วมกันหาแนวทางแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นได้ โอกาสที่จะเกิดข้อผิดพลาดขึ้นในการทำงานก็ลดน้อยลง ประกอบกับระบบการบริหารราชการของไทยหลายหน่วยงาน มีการนำระบบอุปถัมภ์มาใช้เป็นจำนวนมาก ผู้ที่มีความสัมพันธ์ที่ดีกับผู้บังคับบัญชามักจะได้รับรางวัลตอบแทนจากผู้บังคับบัญชาอยู่เสมอ

3. ปัจจัยด้านสังคม เกี่ยวกับความพึงพอใจในการปฏิบัติงานกับการได้รับการพิจารณาความดี ความชอบของข้าราชการตำรวจประจำกองกำกับการตำรวจตระเวนชายแดนที่ 23 พบว่า มีความสัมพันธ์กันทางบวกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ชลิดา ศรีมณี และคณะ (2522, บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเรื่องการพิจารณาความดีความชอบของข้าราชการพลเรือนไทย พบว่าการพิจารณาความดีความชอบที่ได้ปฏิบัติตามวิธีการที่แน่นอนและเป็นไปตามหลักเกณฑ์ทางวิชาการ จะมีผลทำให้ขวัญและกำลังใจของข้าราชการดีขึ้น และมีผลทำให้การทำงานดีขึ้นเช่นกันและสอดคล้องกับงานวิจัยของ ประเสริฐศักดิ์ อินทรจักร (2547, หน้า 92) ได้ศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการได้รับการพิจารณาความดีความชอบของข้าราชการตำรวจในสังกัดตำรวจภูธรจังหวัดแพร่ พบว่าความพึงพอใจในการประเมินผลการปฏิบัติงานมีความสัมพันธ์กับการได้รับการพิจารณาเลื่อนขั้นเงินเดือนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า หากข้าราชการตำรวจมีความพึงพอใจในการปฏิบัติงาน ข้าราชการตำรวจผู้นั้นก็จะมีขวัญและกำลังใจที่ดีในการปฏิบัติหน้าที่ ดังนั้นข้าราชการตำรวจที่รู้สึกพอใจในวิธีการปฏิบัติงานของหน่วยงานแล้ว ข้าราชการตำรวจผู้นั้นย่อมปฏิบัติหน้าที่ด้วยความวิริยะอุตสาหะ มีความตั้งใจสูง ส่งผลต่อประสิทธิภาพในการทำงาน อันนำมาซึ่งการได้รับการพิจารณาเลื่อนขั้นเงินเดือนในระดับที่สูง

ข้อเสนอแนะ

จากการวิจัยเรื่องปัจจัยที่มีผลต่อการได้รับการพิจารณาความดีความชอบของข้าราชการตำรวจตระเวนชายแดนที่ 23 อำเภอเมือง จังหวัดสกลนคร ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะดังนี้

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปประยุกต์ใช้

1.1 ผู้บังคับบัญชาทุกระดับควรตระหนักถึงการสร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับผู้ใต้บังคับบัญชา ทั้งนี้เพื่อเป็นการจูงใจให้กับผู้ใต้บังคับบัญชามีขวัญและกำลังใจที่ดีในการทำงาน อันจะส่งผลต่อประสิทธิภาพในการทำงานของข้าราชการ ตำรวจการพิจารณาเลื่อนขั้นเงินเดือนให้แก่ข้าราชการตำรวจนั้น ผู้บังคับบัญชาควรให้ความสำคัญกับข้าราชการตำรวจที่ได้รับรางวัลยกย่องผลการปฏิบัติงานในรอบปีเป็นอันดับแรก

1.2 สำนักงานตำรวจแห่งชาติควรสร้างเครื่องมือในการประเมินผลการปฏิบัติงานที่สามารถ นำมาใช้ได้ใความ เป็นจริง กล่าวคือสามารถวัดผลสำเร็จของงานตำรวจแต่ละสายงานได้จริง เป็นรูปธรรม และให้ความสำคัญกับรายได้ ค่าครองชีพของข้าราชการตำรวจ เพราะการที่ตำรวจมีภาระหน้าที่มากแต่มีรายได้้น้อย เป็นสาเหตุที่นำไปสู่การทุจริตคอร์รัปชันใน การปฏิบัติหน้าที่ การจัดสรรเงินสวัสดิการเพื่อจูงใจให้เกิดความตั้งใจที่จะปฏิบัติหน้าที่เป็นวิธีหนึ่งที่สามารถแก้ปัญหา ดังกล่าวได้

1.3 ข้าราชการตำรวจที่เป็นผู้ใต้บังคับบัญชา ควรศึกษาคู่มือการประเมินผลการปฏิบัติงานเพื่อ ประกอบการพิจารณาเลื่อนขั้นเงินเดือน และปฏิบัติตามกฎระเบียบอย่างเคร่งครัด และควรที่จะมีความสัมพันธ์ที่ดี ระหว่างผู้บังคับบัญชาและผู้ใต้บังคับบัญชา

2. ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรมีการศึกษาถึงปัจจัยที่มีผลต่อการได้รับการพิจารณาความดีความชอบของข้าราชการในสังกัดอื่น เช่น ข้าราชการตำรวจภูธร ข้าราชการตำรวจนครบาล เพื่อใช้เป็นข้อมูลในการเปรียบเทียบผลการศึกษา

2.2 ควรมีการศึกษาในปัจจัยด้านอื่นๆ ที่อาจมีอำนาจในการพยากรณ์การได้รับการพิจารณาความดี ความชอบของข้าราชการตำรวจตระเวนชายแดนที่ 23 ได้

2.3 ควรมีการศึกษาถึงผลกระทบ และปัญหาจากการพิจารณาความดีความชอบของข้าราชการตำรวจ เพื่อให้ทราบถึงปัญหาที่เกิดขึ้นว่าควรแก้ไข และพัฒนาในด้านใดบ้าง

เอกสารอ้างอิง

ชลิดา ศรมณี และคณะ. 2542. รายงานผลการวิจัยเรื่องการศึกษาความดีความชอบของข้าราชการพลเรือนไทย.

รายงานการวิจัย คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง.

ณภัทร ทินราช. ร.ต.ท.หญิง. 2545. ปัจจัยที่มีผลต่อความก้าวหน้าในอาชีพของข้าราชการตำรวจชั้นสัญญาบัตร :

กรณีศึกษาตำรวจภูธรจังหวัดลำพูน. การค้นคว้าแบบอิสระรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต

มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

บุญชม ศรีสะอาด. 2543. การวิจัยเบื้องต้น. กรุงเทพฯ : สุวีริยาสาส์น.

ประเสริฐศักดิ์ อินทจักร์ 2547. ปัจจัยที่มีผลต่อการได้รับพิจารณาความดีความชอบของข้าราชการตำรวจ

ในสถานีตำรวจภูธร จังหวัดแพร่. การค้นคว้าแบบอิสระรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

ประชัย เปี่ยมสมบูรณ์. 2545. การบริหารงานตำรวจ. กรุงเทพฯ: สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.

พงษ์ศักดิ์ เชื้อสมบูรณ์. พ.ต.ท. .2546. เงินเดือนกับค่าครองชีพของข้าราชการตำรวจชั้นประทวน: กรณีศึกษาจังหวัด

เชียงใหม่. การค้นคว้าแบบอิสระ รัฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการเมืองการปกครอง คณะสังคมศาสตร์

มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

สุภาพพรรณ คำม่วง. 2545. การศึกษาปัจจัยที่ส่งเสริมขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงานของพนักงานรัฐวิสาหกิจ

ศึกษาเฉพาะกรณีของการไฟฟ้านครหลวง. วิทยานิพนธ์ สังคมสงเคราะห์ศาสตรมหาบัณฑิต คณะสังคม

สงเคราะห์ศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

สุวิมล ตีรกานันท์. 2546. ระเบียบวิธีวิจัยทางสังคมศาสตร์ :แนวทางสู่การปฏิบัติ. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์

แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

Cronbach, L.J. .1990. Essentials of psychological testing (3rd ed). New York : Harper & Collins.

Dale William. 1997. Participation Management : Concept Theory and Implementation. Atlente G. :

Georgia State University.

Ensminger, Douglas. 1997. Rural Development : What is it. Paper delivered at the East-West Center's

- Communication for rural development. Honolulu, 16 December.
- Likert, R., & Likert, J. .1976. **New way of managing conflict**. New York : McGraw-Hill.
- Herzberg, Frederick, Bernarol and Synderman, Barbara Bloch. 1959. **The Motivation to Work**.
New York : John Wiley and Sons. Inc.
- Pearson, P.D. and D.D. Johnson. 1978. **Teaching Reading Comprehension**. New York : Holt.
Rinehart and Winston.
- Yamane, Taro. 1973. **Statistics: An Introductory Analysis**. Third edition. New York : Harper and
Row Publication.

ปัจจัยที่ส่งผลต่อการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่
การศึกษาประถมศึกษาเพชรบุรี เขต 2

The Factors Affecting School Administrators' Learning Organization under
the Office of Phetchaburi Primary Educational Service Area 2

เปรมศิริ เนื้อเย็น

สาขาการบริหารการศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา 1) ระดับปัจจัยที่ส่งผลต่อองค์กรแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษา 2) ระดับการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษา และ 3) ระดับการเป็นปัจจัยที่ส่งผลต่อองค์กรแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบุรี เขต 2 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย คือ ผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 126 คนและครูผู้สอน จำนวน 159 คน รวมกลุ่มตัวอย่าง 285 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย เป็นแบบสอบถามลักษณะเป็นมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล คือ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอน

ผลการวิจัยพบว่า

1. ระดับปัจจัยที่ส่งผลต่อองค์กรแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษา โดยภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก โดยด้านโครงสร้างองค์กรอยู่ในอันดับสูงสุด รองลงมา คือ ด้านการจูงใจ ด้านผู้บริหาร ด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจและด้านบรรยากาศที่สนับสนุนการเรียนรู้ ตามลำดับ

2. ระดับการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษา โดยภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก โดยการสร้างวิสัยทัศน์ร่วมกันอยู่ในอันดับสูงสุด รองลงมา ได้แก่ การเป็นบุคคลที่รอบรู้ การมีรูปแบบความคิด การเรียนรู้ร่วมกันเป็นทีม และ การคิดอย่างเป็นระบบ ตามลำดับ

3. ปัจจัยที่ส่งผลต่อการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษาในภาพรวมมี 3 ด้านคือ ปัจจัยการจูงใจ ปัจจัยผู้บริหารและปัจจัยบรรยากาศที่สนับสนุนการเรียนรู้ โดยร่วมกันส่งผลได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .01 มีประสิทธิภาพในการทำนายร้อยละ 82.60 และความคลาดเคลื่อนมาตรฐานในการทำนายเท่ากับ 0.218

Abstract

The purposes of this research were to study : 1) Factors Affecting School Administrators' Learning Organization, 2) School Administrators' Learning Organization, and 3) Factors Affecting School Administrators' Learning Organization under the office of Phetchaburi Primary Educational Service Area 2. There were 285 samples in this research consisted of 126 administrators and 159 teachers. The research instrument was the questionnaire of the rating scale in 5 levels. The statistics used for data analysis were percentage, mean, standard deviation, and stepwise multiple regression analysis.

The results of research were as follows :

1. The factors affecting learning organization, as a whole and each aspect were at a high level. The use of structure organization was at the highest level, followed by the persuasion, executive, participating in making a decision and the atmosphere supporting learning aspect, respectively

2. Learning organization in schools, as a whole and each aspect were at a high level. The Share Vision was at the highest level , followed by the Personal Mastery , Mental Model ,Team Learning and System Thinking aspect, respectively

3. The factors affecting school administrators’ learning organization, there were three aspects: the persuasion factor, executive factor, and the atmosphere affected with the statistical significance level at .01, the efficiency in predicting at 82.60 and the standard deviation predicting at 0.218

คำสำคัญ : ปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อองค์กรแห่งการเรียนรู้, การเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้

Keywords: factors affecting learning organization, learning organization

บทนำ

ในสภาพปัจจุบันมีการเปลี่ยนแปลงเกิดขึ้นอยู่ตลอดเวลา เพื่อความอยู่รอดทุกองค์กรจึงมุ่งพัฒนาตนเองไปสู่สังคมแห่งการเรียนรู้ การศึกษาก็เป็นกระบวนการที่สำคัญยิ่งในการพัฒนาคนให้มีคุณภาพชีวิตและมีความสามารถที่จะปรับตัวได้อย่างรู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ที่จะมาถึงและการศึกษามีเจตนารมณ์เพื่อมุ่งพัฒนาชีวิตให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งทางร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้และคุณธรรม มีจริยธรรม และวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข และพัฒนาสังคมไทยให้เป็นสังคมที่มีความเข้มแข็งและมีคุณภาพใน 3 ด้าน คือเป็นสังคมคุณภาพ สังคมแห่งภูมิปัญญาและการเรียนรู้ และสังคมसानฉันท์และเอื้ออาทรต่อกัน (กระทรวงศึกษาธิการ, 2552, หน้า 2)

กระทรวงศึกษาธิการได้มีนโยบายการศึกษา ให้จัดการศึกษาที่มีคุณภาพสำหรับเยาวชนทุกคน เพื่อเพิ่มผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษาทุกระดับชั้น โดยวัดผลจากการผ่านการทดสอบมาตรฐานในระดับชาติทุก ๆ ปี โดยประเมินกลุ่มสาระการเรียนรู้หลักจากผู้เรียนที่จบแต่ละช่วงชั้น สถานศึกษาต้องพัฒนางานด้านวิชาการโดยจัดกระบวนการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพ รวมทั้งส่งเสริมให้ผู้สอนพัฒนาการเรียนรู้อย่างเหมาะสมกับผู้เรียนในแต่ละระดับการศึกษา ฝึกให้นักเรียนรู้จักคิดวิเคราะห์ คิดเป็น ทำเป็น แก้ปัญหาเป็นและลดการจัดการเรียนการสอนที่ให้นักเรียนท่องจำ เน้นการจัดการเรียนการสอนโดยยึดผู้เรียนเป็นสำคัญ

พระราชกฤษฎีกาว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี พ.ศ. 2546 หมวด 3 มาตรา 11 “ส่วนราชการมีหน้าที่พัฒนาความรู้ในส่วนราชการ เพื่อให้มีลักษณะเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้อย่างสม่ำเสมอ โดยต้องรับรู้ข้อมูลข่าวสารและสามารถประมวลผลความรู้ในด้านต่างๆ เพื่อนำมาประยุกต์ใช้ในการปฏิบัติราชการได้อย่างถูกต้อง รวดเร็วและเหมาะสมกับสถานการณ์ รวมทั้งต้องส่งเสริมและพัฒนาความรู้ความสามารถสร้างวิสัยทัศน์และปรับเปลี่ยนทัศนคติของข้าราชการในสังกัดให้เป็นบุคลากรที่มีประสิทธิภาพและมีการเรียนรู้ร่วมกัน ทั้งนี้ เพื่อประโยชน์ในการปฏิบัติราชการของส่วนราชการให้สอดคล้องกับการบริหารราชการให้เกิดผลสัมฤทธิ์ตามพระราชกฤษฎีกานี้” ซึ่งหน่วยงานภาครัฐจะต้องปฏิบัติให้เป็นไปตามพระราชกฤษฎีกาว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี พ.ศ. 2546 สำหรับ หมวด 3 มาตรา 11 นี้เป็นเรื่องของการนำหน่วยราชการไปสู่การเป็น องค์กรแห่งการเรียนรู้ (Learning Organization)

การพัฒนาองค์กรตามแนวคิดพระราชกฤษฎีกาว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี พ.ศ. 2546 การพัฒนาสถานศึกษาไปสู่การเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้จะเครื่องมือชนิดหนึ่งในการส่งเสริมสนับสนุนและพัฒนาให้ครูและบุคลากรในสถานศึกษาเป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้ นั่นหมายถึงการเป็นบุคคลที่มุ่งมั่นใฝ่หาความรู้ แลกเปลี่ยนเรียนรู้แสวงหาสื่อและเทคโนโลยีใหม่ ๆ มาใช้เพื่อพัฒนาตนเองและองค์กรอย่างต่อเนื่อง เมื่อครูเป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้แล้วย่อมสามารถส่งเสริม สนับสนุนให้ผู้เรียนมีความรู้อย่างกว้างขวาง สามารถที่จะแสวงหาความรู้ได้ด้วยตัวเองเพิ่มเติมจากที่ได้เรียนรู้จากครู ส่งผลให้ผู้เรียนเป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้พร้อมที่จะพัฒนาตนเองในทุก ๆ ด้าน (ฉัตรยาพร เสมอใจ, 2547, หน้า 39)

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อองค์กรแห่งการเรียนรู้ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบุรีเขต 2
2. เพื่อศึกษาระดับการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบุรีเขต 2
3. เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อองค์กรแห่งการเรียนรู้ที่ส่งผลต่อการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบุรีเขต 2

อุปกรณ์และวิธีการดำเนินการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้มีวัตถุประสงค์มุ่งศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบุรี เขต 2

ซึ่งผู้วิจัยได้กำหนดอุปกรณ์และวิธีการดำเนินการวิจัย มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1.1 ประชากร

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยในครั้งนี้ ได้แก่ ผู้บริหารและครูผู้สอนโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบุรี เขต 2 ปีการศึกษา 2555 จำนวน 1,150 คน ประกอบด้วย ผู้บริหารโรงเรียน จำนวน 133 คน และครูผู้สอนโรงเรียน จำนวน 1,017 คน

1.2 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยในครั้งนี้ คือ ผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอนโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบุรี เขต 2 ปีการศึกษา 2555 โดยการสุ่มขนาดกลุ่มตัวอย่างจากตารางของเครจซี่และมอร์แกน (Krejcie & Morgan, 1970; อ้างถึงใน สุธงศาเดช อมรรัตนศักดิ์, 2550, หน้า 189) ปรากฏว่าต้องใช้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 285 คน กำหนดกลุ่มตัวอย่าง ดังนี้

1.2.1 ผู้บริหารโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบุรี เขต 2 ปีการศึกษา 2555 โดยการเลือกแบบแบ่งชั้นภูมิ (Proportion Stratified Sampling) จำนวน 126 คน

1.2.2 ครูผู้สอนโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบุรี เขต 2 ปีการศึกษา 2555 โดยการสุ่มการสุ่มตัวอย่างแบบง่าย (Simple Sampling) ปรากฏว่าต้องใช้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 159 คน โดยมีการดำเนินการตามขั้นตอนดังนี้

1.2.3 ดำเนินการสุ่มตัวอย่างโดยใช้อำเภอเป็นชั้น ได้ 4 อำเภอ คือ อำเภอบ้านลาด อำเภอท่ายาง อำเภอแก่งกระจาน และอำเภอชะอำ

1.2.4 แบ่งโรงเรียนเป็นชั้น มีครูผู้สอนเป็นหน่วยการสุ่ม โดยการสุ่มอย่างง่าย

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

2.1 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย เป็นแบบสอบถามเพื่อใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลจำนวน 1 ฉบับ แบ่งเป็น 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 แบบสอบถามเกี่ยวกับสถานภาพและข้อมูลพื้นฐานของผู้ตอบแบบสอบถาม มีลักษณะเป็นแบบสอบถามแบบตรวจสอบรายการ (Checklist) จำนวน 4 ข้อ ประกอบด้วยคำถามเกี่ยวกับเพศ อายุ ประสบการณ์ในการทำงานและสถานภาพในสถานศึกษา

ตอนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อองค์กรแห่งการเรียนรู้ จำนวน 27 ข้อ มีลักษณะแบบสอบถามเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) โดยกำหนดเป็นคะแนน 5 ระดับ เริ่มจากมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมากที่สุดไปหาน้อยที่สุด

ตอนที่ 3 แบบสอบถามเกี่ยวกับการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษา จำนวน 27 ข้อ มีลักษณะแบบสอบถามเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ เริ่มจากมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมากที่สุดไปหาน้อยที่สุด

2.2 ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม ผู้วิจัยนำแบบสอบถามที่ปรับปรุงแก้ไขข้อบกพร่องแล้วไปทดลองใช้ (Try Out) กับกลุ่มตัวอย่างโรงเรียนอนุบาลเพชรบุรี(ศุขประสารราษฎร์) โรงเรียนวัดปากลัดและโรงเรียนวัดปากอ่าว

สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบุรี เขต 1 ซึ่งไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 คน แล้วนำแบบสอบถามไปหาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) โดยใช้ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach, 1970, หน้า 113) ได้ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อองค์กรแห่งการเรียนรู้ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบุรี เขต 1 ภาพรวมทุกด้านเท่ากับ 0.941 และค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของแบบสอบถามเกี่ยวกับการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบุรี เขต 1 ภาพรวมทุกด้าน เท่ากับ 0.947

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยแบบสอบถาม ตามขั้นตอนดังต่อไปนี้

1.1. ผู้วิจัยขอหนังสือราชการจาก คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี เพื่อขอความร่วมมือไปยังผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบุรี เขต 2 และนำหนังสือนี้ส่งถึงผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบุรี เขต 2

1.2. ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลกลับคืนด้วยตนเองและทำการตรวจสอบข้อมูลและนำไปวิเคราะห์ข้อมูล

4. สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูล โดยใช้สถิติการวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

4.1 วิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับสถานภาพและข้อมูลพื้นฐานของผู้ตอบแบบสอบถาม ใช้ค่าร้อยละ (Percentage)

4.2 วิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อองค์กรแห่งการเรียนรู้ โดยใช้ค่าเฉลี่ย (\bar{X}) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) โดยผู้วิจัยกำหนดเกณฑ์ในการแปลผลตามแนวคิดของเบสท์ (Best, 1981, p. 182)

4.3 วิเคราะห์การเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษาโดยใช้ค่าเฉลี่ย (\bar{X}) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) โดยผู้วิจัยกำหนดเกณฑ์ในการแปลผลตามแนวคิดของเบสท์ (Best, 1981, p. 182)

4.4 วิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งต่อการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบุรี เขต 2 โดยการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอน (Stepwise Multiple Regression Analysis)

ผลการวิจัย

1. ผลการวิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อองค์กรแห่งการเรียนรู้ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบุรี เขต 2 ได้ผลดังตารางต่อไปนี้

ปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อองค์กรแห่งการเรียนรู้	\bar{X}	S.D.	ความหมาย	ลำดับที่
1. โครงสร้างองค์กร	4.02	0.57	มาก	1
2. การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ	3.92	0.67	มาก	4
3. บรรยากาศที่สนับสนุนการเรียนรู้	3.91	0.63	มาก	5
4. การจูงใจ	3.99	0.74	มาก	2
5. ผู้บริหาร	3.96	0.84	มาก	3
เฉลี่ย	3.96	0.69	มาก	-

ปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อองค์กรแห่งการเรียนรู้ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบุรี เขต 2 โดยภาพรวมค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ทุกด้านอยู่ในระดับมาก โดยโครงสร้างองค์กรอยู่ในอันดับสูงสุด รองลงมา คือ การจูงใจ ด้านผู้บริหาร การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจและบรรยากาศที่สนับสนุนการเรียนรู้เรียงลำดับจากมากไปน้อย ตามลำดับ

2. ผลการวิเคราะห์การเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบุรี เขต 2 ได้ผลดังตารางต่อไปนี้

การเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษา	\bar{X}	S.D.	ความหมาย	ลำดับที่
1. การเป็นบุคคลที่รอบรู้	4.12	0.66	มาก	2
2. การมีรูปแบบความคิด	4.08	0.61	มาก	3
3. การสร้างวิสัยทัศน์ร่วมกัน	4.13	0.66	มาก	1

4. การเรียนรู้ร่วมกันเป็นทีม	4.08	0.60	มาก	3
5. การคิดอย่างเป็นระบบ	3.98	0.60	มาก	5
เฉลี่ย	4.08	0.63	มาก	

การเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบุรี เขต 2 โดยรวมค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ทุกด้านอยู่ในระดับมาก โดยการสร้างวิสัยทัศน์ร่วมกันอยู่ในอันดับสูงสุด รองลงมา ได้แก่ การเป็นบุคคลที่รอบรู้ การมีรูปแบบความคิด การเรียนรู้ร่วมกันเป็นทีม และการคิดอย่างเป็นระบบ ตามลำดับ

3. ผลการวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณของปัจจัยที่ส่งผลต่อองค์กรแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบุรี เขต 2 โดยภาพรวม (X_{tot})

ตัวแปรที่ได้รับการคัดเลือกเข้าสมการ	R	(R ²)	F	Sig
(X ₄)	0.885	0.783	1023.618	.000*
(X ₄) (X ₅)	0.907	0.823	63.595	.000*
(X ₄) (X ₅) (X ₃)	0.909	0.826	4.521	.034*

ปัจจัยที่ส่งผลต่อการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบุรี เขต 2 โดยภาพรวม พบว่า ค่าน้ำหนักความสำคัญของปัจจัยที่ส่งผลต่อองค์กรแห่งการเรียนรู้ คือ การจูงใจ ผู้บริหารและบรรยากาศที่สนับสนุนการเรียนรู้ส่งผลทางบวกต่อการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบุรี เขต 2 ซึ่งสามารถเขียนเป็นสมการถดถอยในรูปคะแนนดิบ และในรูปคะแนนมาตรฐานได้ดังนี้

สมการถดถอยในรูปคะแนนดิบ

$$\hat{Y}_{tot} = 1.031 + 0.483 (X_4) + 0.212 (X_5) + 0.077 (X_3)$$

สมการถดถอยในรูปคะแนนมาตรฐาน

$$\hat{Z}_{tot} = 0.596 (X_4) + 0.319 (X_5) + 0.066 (X_3)$$

โดยมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณปัจจัยที่ส่งผลต่อการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษาเท่ากับ 0.909 ประสิทธิภาพในการทำนาย ร้อยละ 82.60 มีความคลาดเคลื่อนมาตรฐานในการทำนาย ร้อยละ 21.80 โดยมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

สรุปและอภิปรายผล

1. ปัจจัยที่ส่งผลต่อองค์กรแห่งการเรียนรู้ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบุรี เขต 2 ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ทุกด้านอยู่ในระดับมาก โดยด้านโครงสร้างองค์กรมีค่าเฉลี่ยสูงสุด ซึ่งแสดงให้เห็นว่า ผู้บริหารสถานศึกษา ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบุรี เขต 2 มีการแบ่งกลุ่มงานชัดเจนเหมาะสมกับสภาพของสถานศึกษา มีการกำหนดหน้าที่ของบุคคลแต่ละฝ่ายงานและกระจายงานอย่างทั่วถึง มีการแบ่งสายการบังคับบัญชาและมีการติดต่อสื่อสารภายในองค์กรที่เอื้อต่อการแสวงหาและเปลี่ยนเรียนรู้ตลอดเวลา ซึ่งสอดคล้องกับผลงานวิจัยของ สุพักตร์ เวศม์วิบูลณ์ (2551) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การพัฒนารูปแบบการบริหารองค์กรแห่งการเรียนรู้ของวิทยาลัยพยาบาล สังกัดกระทรวงกลาโหม พบว่า ปัจจัยทางการบริหารที่ส่งผลต่อองค์กรแห่งการเรียนรู้เรียงลำดับจากมากไปหาน้อย คือ ปัจจัยด้านบรรยากาศและวัฒนธรรมองค์กร ปัจจัยด้านผู้บริหาร ปัจจัยด้านการจูงใจ ปัจจัยด้านโครงสร้างองค์กรและช่องทางการสื่อสารรวมถึงปัจจัยด้านเทคโนโลยี นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับ วรณะ บุชบา (2553) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง ปัจจัยที่ส่งผลต่อการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน พบว่า โดยภาพรวมปัจจัยที่ส่งผลต่อการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้มีความสัมพันธ์กับสภาพการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .01 และปัจจัยที่ส่งผลต่อการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ คือด้านโครงสร้างองค์กรและการสื่อสาร ด้านผู้บริหาร/ผู้นำ

2. การเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบุรี เขต 2 โดยรวมค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ทุกด้านอยู่ในระดับมาก โดยการสร้างวิสัยทัศน์ร่วมกันอยู่ในอันดับสูงสุด แสดงให้เห็นว่าสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบุรี เขต 2 บุคลากรในสถานศึกษามีส่วนร่วมในการกำหนดวิสัยทัศน์ ผู้บริหารเปิดโอกาสให้บุคลากรมีการแบ่งปันวิสัยทัศน์ของตนเองกับเพื่อนร่วมงาน บุคลากรในสถานศึกษาปฏิบัติตามวิสัยทัศน์ที่กำหนดและมีส่วนร่วมในการในการประเมินผลการปฏิบัติตามวิสัยทัศน์ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ปารีชาติ คุณปลื้ม (2548, หน้า 106 -111) ได้วิจัยเรื่อง การพัฒนารูปแบบขององค์กรแห่งการเรียนรู้ของมหาวิทยาลัยเอกชนในประเทศไทย ผลการวิจัยพบว่า หลักการที่ 3 การสร้างวิสัยทัศน์ร่วม ได้แก่ พนักงานต้องมีความเข้าใจในวิสัยทัศน์ขององค์กรอย่างชัดเจน และการยอมรับว่า ความสำเร็จขององค์กรเป็นภาระงานของพนักงานทุกคน หลักการที่ 4 การเรียนรู้เป็นทีม ได้แก่ การพัฒนาและส่งเสริมระบบการทำงานเป็นทีม และการสร้างแรงยึดเหนี่ยวระหว่างสมาชิกในทีม หลักการที่ 5 ความคิดเชิงระบบ ได้แก่ มีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นระหว่างผู้ที่ทำงานในหน่วยงานเดียวกันและระหว่างหน่วยงาน และการมีความเข้าใจในการจัดลำดับความสำคัญของ นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับ ปารีชาติ คุณปลื้ม (2548, หน้า 106 -111) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การพัฒนารูปแบบขององค์กรแห่งการเรียนรู้ของมหาวิทยาลัยเอกชนในประเทศไทย พบว่า ประเด็นสำคัญที่ก่อให้เกิดหลักการทั้ง 5 ตามแนวคิดของเซ็นเก้ ประกอบด้วย หลักการที่ 1 ความรอบรู้แห่งตน หลักการที่ 2 การสร้างแบบจำลองความคิด หลักการที่ 3 การสร้างวิสัยทัศน์ร่วม หลักการที่ 4 การเรียนรู้เป็นทีม หลักการที่ 5 ความคิดเชิงระบบ สิ่งสำคัญที่ก่อให้เกิดหลักการทั้ง 5 ประกอบด้วย หลักการที่ 1 ได้แก่ การมีสติและฝึกจิตใจให้มีความมุ่งมั่นในการใฝ่เรียนใฝ่รู้ และการใช้ข้อมูล ข้อเท็จจริงและเหตุผลทุกครั้งในการคิดวิเคราะห์และตัดสินใจ หลักการที่ 2 ได้แก่ การปรับระบบการศึกษาที่สามารถสอนให้คิดและวิเคราะห์ได้ด้วยตนเองและการใช้แหล่งความรู้หลาย ๆ แหล่งเพื่อเป็นข้อมูลในการตัดสินใจ หลักการที่ 3 ได้แก่ การยอมรับความสามารถของผู้อื่น และการติดต่อสื่อสารที่มีประสิทธิภาพ หลักการที่ 4 ได้แก่ การมีกระบวนการประเมินผลการปฏิบัติงานของสมาชิกในทีม และการมีกระบวนการฝึกอบรมสมาชิกในทีม และหลักการที่ 5 ได้แก่ การมีความเข้าใจในการจัดลำดับความสำคัญของงาน และระบบ โครงสร้างนโยบายและกระบวนการทำงานขององค์กรต้องมีการออกแบบให้สามารถดัดแปลงแก้ไข มีความยืดหยุ่นและตอบสนองต่อสิ่งที่มีกระทบทั้งภายในและภายนอกองค์กร

3. ปัจจัยที่ส่งผลต่อการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบุรี เขต 2 พบว่า มี 3 ด้าน คือ การจูงใจ ผู้บริหารและบรรยากาศที่สนับสนุนการเรียนรู้ส่งผลต่อการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ โดยในภาพรวมดูจากค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณปัจจัยที่ส่งผลต่อการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษามีค่าเท่ากับ 0.909 ซึ่งแสดงให้เห็นว่ามีความสัมพันธ์ของการส่งผลในระดับที่สูงและเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่าค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณของปัจจัยที่ส่งผลต่อองค์กรแห่งการเรียนรู้ทั้ง 3 ด้าน ส่งผลต่อการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้เป็นรายด้านทั้ง 5 ด้าน มีค่าอยู่ระหว่าง 0.292 - 0.785 ซึ่งแสดงให้เห็นว่ามีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .01 ซึ่งสอดคล้องกับสมมติฐานที่ตั้งไว้ เพราะว่าคุณผู้บริหารมีการส่งเสริมให้บุคลากรแสวงหาความรู้อย่างจริงจัง บุคลากรเกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ทั้งภายในและภายนอกสถานศึกษา บุคลากรมีความรักและสามัคคีร่วมกันภายในองค์กร มีการยอมรับความแตกต่างระหว่างบุคคลและมีการยกย่องชมเชยให้แก่บุคลากรที่แสวงหาความรู้ใหม่ ๆ นำมาใช้ในการปฏิบัติงาน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ กษิรยุทธ จิมอาษา (2551, หน้า 3) ได้ศึกษาวิจัยเรื่องปัจจัยที่ส่งผลต่อการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาขอนแก่นเขต 4 ระดับการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ในระดับมากทั้งในภาพรวมและรายด้าน และปัจจัยที่ส่งผลต่อการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของโรงเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 คือด้านภาวะผู้นำแบบเปลี่ยนแปลงอยู่ในระดับมากทั้งในภาพรวมและรายด้าน ด้านแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์อยู่ในระดับมากทั้งในภาพรวมและรายด้าน และด้านมนุษยสัมพันธ์อยู่ในระดับมากทั้งในภาพรวมและรายด้าน ผลการวิจัยในครั้งนี้ยังพบว่า ปัจจัยที่ส่งผลต่อการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษาอยู่ในระดับมากทั้งนี้แสดงให้เห็นว่าสถานศึกษายังคงมีปัจจัยต่าง ๆ ที่นำมาประยุกต์ใช้ให้สถานศึกษากลายเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้อีกด้วย

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงศึกษาธิการ. 2547. **มาตรฐานการศึกษา**. กรุงเทพฯ : สหยาบสื่อการพิมพ์.
- กระทรวงศึกษาธิการ. 2546. **แผนแม่บทเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารเพื่อการศึกษากระทรวง ศึกษาธิการ (พ.ศ. 2547 – 2549)**. กรุงเทพฯ : สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ.
- ฉัตรพร เสมอใจ. (2547. **การจัดการและการตลาดบริการ**. กรุงเทพฯ : ส.เอเชียเฟรส.
- ธีรยุทธ จิมอาษา. 2551. **ปัจจัยที่ส่งผลต่อการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของโรงเรียน สังกัดสำนักงาน เขตพื้นที่ การศึกษาขอนแก่น เขต 4**. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัย ราชภัฏเลย.
- ปาริชาติ คุณปลื้ม. 2548. **การพัฒนารูปแบบองค์กรแห่งการเรียนรู้ของมหาวิทยาลัยเอกชนในประเทศไทย**. วิทยานิพนธ์การศึกษาศษุภบัณฑิต. มหาวิทยาลัยบูรพา.
- วรรณะ บุชบา. 2553. **การศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษาสังกัดสำนักงาน คณะกรรมการการศึกษานขั้นพื้นฐาน**. ปรัชญาศษุภบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยสยาม.
- วิจารณ์ พานิช. 2548. **การจัดการความรู้ฉบับนักปฏิบัติ**. กรุงเทพฯ : บริษัทธาดาตาพับลิเคชั่น.
- สมคิด สร้อยน้ำ. 2547. **การพัฒนาตัวแบบองค์กรแห่งการเรียนรู้ในโรงเรียนมัธยมศึกษา**. วิทยานิพนธ์ ศึกษาศาสตร มหาบัณฑิต. สาขาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา. 2546. **พระราชกฤษฎีกาว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการบริหารบ้านเมืองที่ดี พ.ศ. 2546**. กรุงเทพมหานคร : สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา.
- สุพักตร์ เวศม์วิบูลย์. 2552. **การพัฒนาแบบการบริหารองค์กรแห่งการเรียนรู้ของวิทยาลัยพยาบาล สังกัด กระทรวงกลาโหม**. วารสารพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยสยาม.
- สุรศักดิ์ อมรรัตนศักดิ์. 2550. **เทคนิคทางสถิติเพื่อการวิจัย**. กรุงเทพฯ : ศูนย์ส่งเสริมวิชาการ.
- Best, John W. 1981. **Research in Education**. Englewood Cliffs : Prentice Hall.
- Senge, Peter M. 2006. **The fifth discipline : the art and practice of the learning organization**. New York : Currency.
- Yamane, Taro. 1973. **Statistics : An Introductory Analysis**. 2rd ed. New York : Harper and Row.

ความสัมพันธ์ระหว่างแรงจูงใจในการทำงานกับคุณภาพชีวิตในการทำงาน ของพนักงานในโรงงานอุตสาหกรรมสิ่งทอ จังหวัดเพชรบุรี

The Relationship between Work Motivation and Quality of Work Life among the Employees in Textile Industrial Factories, Phetchaburi Province

จุนจิตร ฐวสุจิโรช

หลักสูตรบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการทั่วไป มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาแรงจูงใจในการทำงานของพนักงาน 2) ศึกษาคุณภาพชีวิตในการทำงานของพนักงาน และ 3) ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างแรงจูงใจในการทำงานกับคุณภาพชีวิตในการทำงานของพนักงานในโรงงานอุตสาหกรรมสิ่งทอ จังหวัดเพชรบุรี กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ พนักงานในโรงงานอุตสาหกรรมสิ่งทอ จังหวัดเพชรบุรี จำนวน 302 คน โดยใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล และสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าความถี่ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน

ผลการวิจัย พบว่า

1. พนักงานในโรงงานอุตสาหกรรมสิ่งทอ จังหวัดเพชรบุรีมีแรงจูงใจในการทำงานโดยภาพรวม และรายด้านรวม 11 ด้าน อยู่ในระดับสูง เรียงตามลำดับจากมากไปหาน้อย ดังนี้ ด้านความสำเร็จในงาน ด้านสภาพแวดล้อมในการทำงาน และสิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆ ด้านความสัมพันธ์กับเพื่อนร่วมงาน ด้านกฎ ระเบียบ นโยบาย ด้านค่าจ้างและค่าตอบแทนที่ได้รับ ด้านความรับผิดชอบ ด้านความมั่นคงในหน้าที่การงาน ด้านการได้รับการยอมรับนับถือ ด้านการบริหารจัดการ การบังคับบัญชา ด้านลักษณะของงาน และด้านโอกาสก้าวหน้า

2. พนักงานในโรงงานอุตสาหกรรมสิ่งทอ จังหวัดเพชรบุรีมีคุณภาพชีวิตในการทำงานโดยภาพรวม และรายด้านรวม 7 ด้าน อยู่ในระดับสูง เรียงตามลำดับจากมากไปหาน้อย ดังนี้ ด้านความสมดุลระหว่างชีวิตกับการทำงาน ด้านสิ่งแวดล้อมที่ถูกต้องเหมาะสมและความปลอดภัย ด้านลักษณะงานที่ตั้งอยู่บนพื้นฐานของกฎหมายและกระบวนการยุติธรรม ด้านค่าตอบแทนที่เพียงพอและยุติธรรม ด้านโอกาสในการพัฒนาความรู้ความสามารถ ด้านลักษณะงานที่ช่วยส่งเสริมสัมพันธภาพทางสังคม และด้านการส่งเสริมความเจริญเติบโตและความมั่นคง

3. แรงจูงใจในการทำงานมีความสัมพันธ์ทางบวกกับคุณภาพชีวิตในการทำงานของพนักงานในโรงงานอุตสาหกรรมสิ่งทอ จังหวัดเพชรบุรี ($r = .509$) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย 3 ลำดับ ได้แก่ ด้านความสำเร็จในงาน ด้านการได้รับการยอมรับนับถือ และด้านความรับผิดชอบ

ข้อค้นพบจากการวิจัย พบว่า แรงจูงใจในการทำงานมีความสัมพันธ์กับคุณภาพชีวิตในการทำงานของพนักงานในโรงงานอุตสาหกรรมสิ่งทอ จังหวัดเพชรบุรี ดังนั้น ในด้านแรงจูงใจในการทำงาน ผู้บริหารยังคงต้องให้การสนับสนุนความต้องการของพนักงานอย่างเพียงพอและเหมาะสมต่อไป รวมทั้งเอาใจใส่ด้านคุณภาพชีวิตในการทำงาน เพื่อให้พนักงานรู้สึกพึงพอใจในการทำงาน มีทัศนคติที่ดีในการทำงาน และรู้สึกว่ามีคุณภาพชีวิตในการทำงานที่ดี ท้ายที่สุดแล้วองค์กรจะได้รับผลประโยชน์จากการที่พนักงานมีความมุ่งมั่นตั้งใจทำงานเพื่อให้ได้ผลผลิตที่มีคุณภาพ

Abstract

This research aimed to 1) study the work motivation of employees 2) study the quality of work life of employees and 3) study the relationship between work motivation and the quality of work life among employees in textile industrial factories, Phetchaburi province. The samples of this research were 302 employees in textile industrial factories, Phetchaburi province, by simple random sampling. Questionnaires were used for data collection. The statistics employed for data analysis were percentage, frequency, mean, standard deviation and Pearson's correlation coefficient.

This research revealed that

1. The employees in textile industrial factories, Phetchaburi province had high level of total work motivation and also in each 11 dimensions respectively composed from high to low as follows: achievement, working condition, interpersonal relationships, company policies and administration, payment, responsibility, job security, recognition, supervision, work itself and advancement.

2. The employees in textile industrial factories, Phetchaburi province had high level of total quality of work life and also in each 7 dimensions respectively composed from high to low as follows: the total life space, safe and healthy environment, constitutionalism, adequate and fair compensation, opportunity to develop human capacities, social integration, growth and security.

3. The work motivation was positively related with quality of work life among employees in textile industrial factories, Phetchaburi province ($r = .509$) at .01 level of statistical significance. The three levels were respectively composed from high to low as follows: achievement, recognition and responsibility.

The research discoveries showed that work motivation was related with quality of work life among the employees in textile industrial factories, Phetchaburi province. Therefore, the work motivation, the administrators still had to encourage the employee demand adequately and appropriately. Also empathize to the quality of work life in order that the employees would be satisfied with their work, having the positive attitude of work and feeling better in their quality of work life. Finally, the organization would get the benefit because the employees would concentrate on hard work for the good performance.

คำสำคัญ : แรงจูงใจในการทำงาน คุณภาพชีวิตในการทำงาน โรงงานอุตสาหกรรมสิ่งทอ

Keywords : Work motivation, Quality of work life, Textile industrial factories

บทนำ

จากการรวมตัวกันของอาเซียนเป็นประชาคมอาเซียน ส่งผลให้อุตสาหกรรมต่างๆ เริ่มที่จะวางกลยุทธ์ในการปรับตัว โดยเฉพาะการเข้าสู่การเป็นประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนในปี 2558 อุตสาหกรรมสิ่งทอ และเครื่องนุ่งห่ม นับว่าเป็นหนึ่งในหลายๆ อุตสาหกรรมที่มีบทบาทสำคัญ นับตั้งแต่สมาคมสิ่งทอและเครื่องนุ่งห่มในประเทศสมาชิกอาเซียน 10 ประเทศได้รวมตัวกัน และจัดตั้งสหพันธ์อุตสาหกรรมสิ่งทออาเซียน (ASEAN Federation of Textile Industries: AFTEX) ทั้งนี้ มีวัตถุประสงค์ในกำหนดนโยบายเพื่อการดำเนินโครงการโดยการแสดงจุดยืนเกี่ยวกับนโยบายการค้าระหว่างประเทศ ส่งเสริมการค้าภายในอาเซียน และส่งเสริมสิ่งทอและเครื่องนุ่งห่มอาเซียนออกสู่ตลาดโลก (โครงการศูนย์ข้อมูลสิ่งทอและเครื่องนุ่งห่มเชิงลึก, 2555) โดยการเตรียมความพร้อมเพื่อก้าวเข้าสู่ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน (ASEAN Economic Community – AEC) นั้น ทำให้เกิดการตื่นตัวในการส่งเสริมและเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันของอุตสาหกรรมเพื่อให้ได้ผลงานที่มีประสิทธิภาพ โดยมีการจัดทำแผนงานในเชิงบูรณาการด้านเศรษฐกิจต่างๆ ซึ่งองค์ประกอบสำคัญในการเชื่อมโยงอาเซียนเข้ากับเศรษฐกิจโลกนั้นได้ให้ความสำคัญด้านแรงงานซึ่งหากมีการพัฒนาแรงงานให้มีฝีมือ มีทักษะ และสามารถเคลื่อนย้ายภายในอาเซียนได้อย่างเสรี จะเป็นการเพิ่มศักยภาพในการแข่งขันของอุตสาหกรรมได้อีกด้วย

ปัจจัยสำคัญในการเพิ่มศักยภาพในการแข่งขันนั้น “ทรัพยากรมนุษย์” นับว่าเป็นปัจจัยหลักที่ต้องให้ความสำคัญใส่เพื่อรักษาทรัพยากรที่มีคุณค่าให้อยู่กับองค์กร ทั้งนี้ แรงจูงใจในการทำงาน และคุณภาพชีวิตในการทำงาน เป็นตัวแปรซึ่งผู้วิจัยให้ความสนใจและนำมาศึกษาวิจัยในครั้งนี้ โดยเป็นตัวแปรที่ทำให้พนักงานเกิดความรู้สึกพึงพอใจในการทำงาน มีความสุขในการทำงาน และเป็นปัจจัยที่ช่วยกระตุ้นให้เกิดแรงจูงใจ มีความยินดีและเต็มใจที่จะปฏิบัติงานตามระเบียบแบบแผนที่องค์กรกำหนด ทำให้งานดำเนินไปอย่างเป็นระบบ เกิดความรวดเร็ว ทำให้งานบรรลุผลสำเร็จ และได้ผลผลิตที่มีประสิทธิภาพ

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาแรงจูงใจในการทำงานของพนักงานในโรงงานอุตสาหกรรมสิ่งทอ จังหวัดเพชรบุรี
2. เพื่อศึกษาคุณภาพชีวิตในการทำงานของพนักงานในโรงงานอุตสาหกรรมสิ่งทอ จังหวัดเพชรบุรี
3. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างแรงจูงใจในการทำงานกับคุณภาพชีวิตในการทำงานของพนักงานในโรงงานอุตสาหกรรมสิ่งทอ จังหวัดเพชรบุรี

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงพรรณนา (Descriptive Research) โดยใช้ใช้แบบสอบถาม (Questionnaire) เป็นเครื่องมือในการสำรวจและเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง โดยผู้วิจัยได้นำเสนอวิธีการดำเนินการวิจัยตามลำดับ ดังต่อไปนี้

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัย คือ กลุ่มโรงงานอุตสาหกรรมสิ่งทอ จังหวัดเพชรบุรี ซึ่งประกอบกิจการผลิตเส้นใย สิ่งทอ เส้นด้าย และเส้นใยสังเคราะห์ และมีพนักงานตั้งแต่ 100 คนขึ้นไป ทั้งหมด 3 โรงงาน จำนวน 1,232 คน กลุ่มตัวอย่าง ที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้าได้แก่ พนักงานที่ปฏิบัติงานในโรงงานอุตสาหกรรม สิ่งทอ จังหวัดเพชรบุรี จำนวน 3 โรงงาน กลุ่มตัวอย่าง ที่ใช้จำนวน 302 คน คำนวณจากสูตรของ ทาโร ยามาเน (Taro Yamane, 1973, หน้า 125 อ้างถึงใน ยุทธ ไทยวรรณ, 2548 หน้า 79) ยอมรับให้เกิดความคลาดเคลื่อนได้ไม่เกินร้อยละ 0.05 จากนั้นใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบชั้นภูมิ (Stratified Random Sampling) และใช้วิธีการสุ่มแบบง่าย (Simple Random Sampling)

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ผู้วิจัยได้ใช้ในการวิจัยครั้งนี้คือ แบบสอบถาม (Questionnaire) ซึ่งผู้วิจัยได้ศึกษาข้อมูลจากแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อเป็นแนวทางในการทำการศึกษาวิจัย และกำหนดขอบเขตเนื้อหาแบบสอบถาม แล้วพัฒนาขึ้นเพื่อ ใช้เป็นเครื่องมือในการวิจัย โดยทำการตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) และภาษาที่ใช้ โดยผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 ท่าน จากนั้นหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of Item Objective Congruence : IOC) คัดเลือกเฉพาะข้อรายการที่มีค่า ตั้งแต่ 0.6 ขึ้นไป ซึ่งหมายถึงรายการนั้นสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ที่ต้องการวัด แบบสอบถามที่แก้ไขปรับปรุงแล้วจะนำไปทดลองใช้ (Try-Out) กับประชากรที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างจำนวน 30 ชุด เพื่อหาความเชื่อมั่น (Reliability) ของแบบสอบถาม โดยใช้วิธีหาสัมประสิทธิ์แอลฟาของ ครอนบาค (Cronbach's alpha coefficient) แสดงถึงระดับความคงที่ของแบบสอบถาม จากนั้นนำแบบสอบถามที่สมบูรณ์ไปใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างต่อไป โดยแบบสอบถามจำแนกออกเป็น 3 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา สูงสุด สถานภาพสมรส รายได้ต่อเดือน ระยะเวลาในการปฏิบัติงาน และตำแหน่งงานที่ทำอยู่ในปัจจุบัน รวมจำนวน 7 ข้อ โดยเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Checklist)

ส่วนที่ 2 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับแรงจูงใจในการทำงานของพนักงานในโรงงานอุตสาหกรรมสิ่งทอ จังหวัดเพชรบุรี ซึ่งอ้างอิงแนวคิดของ เฮอร์ซเบิร์ก (Fredrick Herzberg, 1959 : IX อ้างถึงใน สมยศ นาวิกการ, 2545, หน้า 86) จำแนกเป็น 2 ปัจจัย ได้แก่ ปัจจัยจูงใจ และปัจจัยค้ำจุน จำนวน 40 ข้อ มีลักษณะเป็นมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) มี 5 ระดับ

ส่วนที่ 3 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับคุณภาพชีวิตในการทำงานของพนักงานในโรงงานอุตสาหกรรมสิ่งทอ จังหวัดเพชรบุรี ซึ่งอ้างอิงแนวคิดของ ริชาร์ด อี วอลตัน (Richard E. Walton อ้างถึงใน สุธิณี เตชะตา, หน้า 2551) แบ่งออกเป็น 7 ด้าน จำนวน 26 ข้อ มีลักษณะเป็นมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) มี 5 ระดับ

การเก็บรวบรวมข้อมูล

วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยผู้วิจัยได้ดำเนินการตามแจกแบบสอบถาม (Questionnaire) ด้วยตัวเอง จำนวน 302 ชุด โดยนำไปแจกให้โรงงานอุตสาหกรรมสิ่งทอ จังหวัดเพชรบุรี ซึ่งเป็นกลุ่มตัวอย่าง และติดตามแบบสอบถามกลับคืน ทั้งนี้ใช้ระยะเวลาเก็บรวบรวมข้อมูล 3 สัปดาห์

การวิเคราะห์ข้อมูล

แบบสอบถามที่มีข้อมูลครบถ้วนสมบูรณ์แล้ว จะถูกนำมาลงรหัสเพื่อประมวลผลข้อมูลด้วยการวิเคราะห์ข้อมูล โดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูปทางสถิติ ซึ่งทำการวิเคราะห์ข้อมูลตามวัตถุประสงค์และสมมุติฐาน แล้วแปลผลและนำเสนอเป็นตารางประกอบคำบรรยาย โดยสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าร้อยละ (Percentage) แจกแจงความถี่ (Frequency) ค่าเฉลี่ย (Mean : \bar{X}) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation : S.D.) และ สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน (Pearson's correlation coefficient)

ผลการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้ กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษามีจำนวน 302 คน จากแบบสอบถามจำนวน 4 ตอน โดยแสดงผลการวิจัยได้ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลเกี่ยวกับปัจจัยส่วนบุคคล ของพนักงานในโรงงานอุตสาหกรรมสิ่งทอ จังหวัดเพชรบุรี

จากกลุ่มตัวอย่างจำนวน 302 คน พบว่า ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง จำนวน 169 คน คิดเป็นร้อยละ 56 เป็นเพศชาย 133 คน คิดเป็นร้อยละ 44 ซึ่งมีอายุโดยเฉลี่ยอยู่ระหว่าง 31-40 ปี จำนวน 164 คน คิดเป็นร้อยละ 54.30 โดยกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีระดับการศึกษาสูงสุดต่ำกว่าระดับปริญญาตรี จำนวน 185 คน คิดเป็น ร้อยละ 61.30 มีสถานภาพสมรสแล้วเป็นส่วนใหญ่ จำนวน 159 คน คิดเป็นร้อยละ 52.60 กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีรายได้ต่อเดือนโดยเฉลี่ย 10,001-15,000 บาท จำนวน 160 คน คิดเป็นร้อยละ 53.00 ระยะเวลาที่ทำงานในสถานประกอบการนี้ส่วนใหญ่ทำงานมาแล้วเป็นระยะเวลา 1-5 ปี จำนวน 118 คน คิดเป็นร้อยละ 39.10 โดยตำแหน่งงานที่ทำอยู่ในปัจจุบันส่วนใหญ่ คือ พนักงานระดับปฏิบัติการ จำนวน 292 คนคิดเป็นร้อยละ 96.70

ตอนที่ 2 ผลการวิเคราะห์ระดับแรงจูงใจในการทำงาน ของพนักงานในโรงงานอุตสาหกรรมสิ่งทอ จังหวัดเพชรบุรี แสดงได้ดังตารางค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ของแรงจูงใจในการทำงานของพนักงานในโรงงานอุตสาหกรรมสิ่งทอ จังหวัดเพชรบุรี โดยภาพรวม และรายตัวแปร ดังนี้

ตาราง 1 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของแรงจูงใจในการทำงานของพนักงานในโรงงานอุตสาหกรรมสิ่งทอ จังหวัดเพชรบุรี โดยภาพรวมและรายตัวแปร

แรงจูงใจในการทำงาน	\bar{X}	S.D.	ระดับ	ลำดับที่
1. ความสำเร็จในงาน	4.02	0.56	สูง	1
2. การได้รับการยอมรับนับถือ	3.87	0.56	สูง	8
3. ความรับผิดชอบ	3.89	0.61	สูง	6
4. โอกาสก้าวหน้า	3.76	0.57	สูง	11
5. ลักษณะของงาน	3.85	0.59	สูง	10
ปัจจัยจูงใจโดยภาพรวมเฉลี่ย	3.89	0.34	สูง	
6. กฎ ระเบียบ นโยบาย	3.93	0.47	สูง	4
7. การบริหารจัดการ การบังคับบัญชา	3.86	0.62	สูง	9
8. สภาพแวดล้อมในการทำงาน และ สิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆ	4.00	0.62	สูง	2
9. ค่าจ้าง และค่าตอบแทนที่ได้รับ	3.92	0.57	สูง	5
10. ความสัมพันธ์กับเพื่อนร่วมงาน	3.95	0.53	สูง	3
11. ความมั่นคงในหน้าที่การงาน	3.89	0.60	สูง	6
ปัจจัยค่าจูงโดยภาพรวมเฉลี่ย	3.93	0.32	สูง	
ภาพรวมเฉลี่ย	3.91	0.27	สูง	

ผลการวิจัยพบว่า แรงจูงใจในการทำงานของพนักงานในโรงงานอุตสาหกรรมสิ่งทอ จังหวัดเพชรบุรี โดยภาพรวมเฉลี่ย อยู่ในระดับสูง ($\bar{X} = 3.91$) เมื่อพิจารณาทั้งสองด้าน พบว่า ด้านปัจจัยค่าจูงมีค่าเฉลี่ยสูงสุด อยู่ในระดับสูง ($\bar{X} = 3.93$) และด้านปัจจัยจูงใจมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับสูง ($\bar{X} = 3.89$)

เมื่อพิจารณาองค์ประกอบของแรงจูงใจในการทำงานในแต่ละตัวแปร พบว่า แรงจูงใจในการทำงาน 11 ตัวแปร มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับสูงทุกตัวแปร ดังนี้ ด้านความสำเร็จในงานมีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{X} = 4.02$) รองลงมา คือ ด้านสภาพแวดล้อมในการทำงาน และสิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆ มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{X} = 4.00$) ด้านความสัมพันธ์กับเพื่อนร่วมงาน ($\bar{X} = 3.95$) ด้านกฎ ระเบียบ นโยบาย ($\bar{X} = 3.93$) ด้านค่าจ้าง และค่าตอบแทนที่ได้รับ ($\bar{X} = 3.92$) ด้านความรับผิดชอบ ($\bar{X} = 3.89$) ด้านความมั่นคงในหน้าที่การงาน ($\bar{X} = 3.89$) ด้านการได้รับการยอมรับนับถือ ($\bar{X} = 3.87$) ด้านการบริหารจัดการ การบังคับบัญชา ($\bar{X} = 3.86$) ด้านลักษณะของงาน ($\bar{X} = 3.85$) และด้านโอกาสก้าวหน้า ($\bar{X} = 3.76$) ตามลำดับ

ตอนที่ 3 ผลการวิเคราะห์ระดับคุณภาพชีวิตในการทำงาน ของพนักงานในโรงงานอุตสาหกรรมสิ่งทอจังหวัดเพชรบุรี แสดงได้ดังตารางค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ของคุณภาพชีวิตในการทำงานของพนักงานในโรงงานอุตสาหกรรมสิ่งทอ จังหวัดเพชรบุรี โดยภาพรวม และรายตัวแปร ดังนี้

ตาราง 2 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของคุณภาพชีวิตในการทำงานของพนักงานในโรงงานอุตสาหกรรมสิ่งทอ จังหวัดเพชรบุรี โดยภาพรวมและรายตัวแปร

คุณภาพชีวิตในการทำงาน	\bar{X}	S.D.	ระดับ	ลำดับที่
1. ค่าตอบแทนที่เพียงพอ และยุติธรรม	3.91	0.48	สูง	4
2. สิ่งแวดล้อมที่ถูกต้องลักษณะ และความปลอดภัย	4.04	0.54	สูง	2
3. โอกาสในการพัฒนาความรู้ความสามารถ	3.79	0.61	สูง	5
4. การส่งเสริมความเจริญเติบโตและความมั่นคง	3.77	0.53	สูง	7
5. ลักษณะงานที่ช่วยส่งเสริมสัมพันธภาพทางสังคม	3.78	0.54	สูง	6
6. ลักษณะงานที่ตั้งอยู่บนพื้นฐานของกฎหมาย และกระบวนการยุติธรรม	3.97	0.61	สูง	3
7. ความสมดุลระหว่างชีวิต กับการทำงาน	4.07	0.58	สูง	1
โดยภาพรวมเฉลี่ย	3.91	0.30	สูง	

คุณภาพชีวิตในการทำงานโดยภาพรวมเฉลี่ย อยู่ในระดับสูง ($\bar{X} = 3.91$) เมื่อพิจารณาเป็นรายตัวแปร พบว่า คุณภาพชีวิตในการทำงาน 7 ตัวแปร อยู่ในระดับสูงทุกตัวแปร ดังนี้ ความสมดุลระหว่างชีวิตกับการทำงานสูงสุดเป็นอันดับหนึ่ง ($\bar{X} = 4.07$) รองลงมา คือ สิ่งแวดล้อมที่ถูกต้องลักษณะ และความปลอดภัย ($\bar{X} = 4.04$) ลักษณะงานที่ตั้งอยู่บนพื้นฐานของกฎหมาย และกระบวนการยุติธรรม ($\bar{X} = 3.96$, S.D. = 0.61) ค่าตอบแทนที่เพียงพอ และยุติธรรม ($\bar{X} = 3.91$) โอกาสในการพัฒนาความรู้ความสามารถ ($\bar{X} = 3.79$) และลักษณะงานที่ช่วยส่งเสริมสัมพันธภาพทางสังคม ($\bar{X} = 3.78$) และการส่งเสริมความเจริญเติบโตและความมั่นคง ($\bar{X} = 3.77$) ตามลำดับ

ตอนที่ 4 ผลการทดสอบสมมติฐาน ความสัมพันธ์ระหว่างแรงจูงใจในการทำงานกับคุณภาพชีวิตในการทำงานของพนักงานในโรงงานอุตสาหกรรมสิ่งทอ จังหวัดเพชรบุรี แสดงได้ดังตารางความสัมพันธ์ระหว่างแรงจูงใจในการทำงานกับคุณภาพชีวิตในการทำงานของพนักงานโดยรวมและรายตัวแปร ดังนี้

ตาราง 3 ความสัมพันธ์ระหว่างแรงจูงใจในการทำงานกับคุณภาพชีวิตในการทำงานของพนักงานในโรงงานอุตสาหกรรมสิ่งทอ จังหวัดเพชรบุรี โดยภาพรวม

แรงจูงใจในการทำงาน	ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ กับคุณภาพชีวิตในการทำงาน (r)	p	ระดับ
ปัจจัยจูงใจ	.341**	.000	ปานกลาง
ปัจจัยค่าจ้าง	.475**	.000	ปานกลาง
แรงจูงใจในการทำงานโดยรวม	.509**	.000	ปานกลาง

n = 302

ผลการทดสอบสมมติฐาน ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างแรงจูงใจในการทำงานกับคุณภาพชีวิตในการทำงาน พบว่า แรงจูงใจในการทำงานโดยรวมมีความสัมพันธ์กับคุณภาพชีวิตในการทำงานในเชิงบวก อยู่ในระดับปานกลาง ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ ($r = .509$) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

แรงจูงใจในการทำงานด้านปัจจัยจูงใจ มีความสัมพันธ์กับคุณภาพชีวิตในการทำงานในเชิงบวก อยู่ในระดับปานกลาง ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ ($r = .341$) โดยแต่ละตัวแปร ทั้งหมด 5 ตัวแปร พบว่า ด้านความสำเร็จในงาน ด้านการได้รับการยอมรับนับถือ ด้านความรับผิดชอบ และด้านลักษณะของงาน มีความสัมพันธ์กับคุณภาพชีวิตในการทำงาน อยู่ในระดับน้อย ส่วนด้านโอกาสก้าวหน้า ไม่มีความสัมพันธ์กับคุณภาพชีวิตในการทำงาน

แรงจูงใจในการทำงาน ด้านปัจจัยค้ำจุน มีความสัมพันธ์กับคุณภาพชีวิตในการทำงานในเชิงบวก อยู่ในระดับปานกลาง ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ ($r = .475$) ในแต่ละตัวแปร ทั้งหมด 6 ตัวแปร พบว่า มีเพียงปัจจัยด้านความสัมพันธ์กับเพื่อนร่วมงานเท่านั้นที่มีความสัมพันธ์กับคุณภาพชีวิตในการทำงาน อยู่ในระดับปานกลาง ส่วนด้านอื่นๆ ได้แก่ ด้านค่าจ้าง และค่าตอบแทนที่ได้รับ ด้านสภาพแวดล้อมในการทำงาน และสิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆ ด้านกฎ ระเบียบ นโยบาย ด้านความมั่นคงในหน้าที่การงาน และ ด้านการบริหารจัดการ การบังคับบัญชา ที่มีความสัมพันธ์กับคุณภาพชีวิตในการทำงาน อยู่ในระดับน้อย

สรุปและอภิปรายผล

1) แรงจูงใจในการทำงานของพนักงานในโรงงานอุตสาหกรรมสิ่งทอ จังหวัดเพชรบุรี

ผลการศึกษา พบว่า แรงจูงใจในการทำงานของพนักงานในโรงงานอุตสาหกรรมสิ่งทอ จังหวัดเพชรบุรี โดยภาพรวมเฉลี่ย อยู่ในระดับสูง เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ทั้งด้านปัจจัยจูงใจ และปัจจัยค้ำจุน อยู่ในระดับสูง โดยปัจจัยค้ำจุนมีค่าเฉลี่ยสูงกว่าปัจจัยจูงใจ เมื่อพิจารณาเป็นรายตัวแปร พบว่า แรงจูงใจในการทำงานทุกตัวแปร มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับสูงด้วยเช่นเดียวกัน สอดคล้องกับแนวคิดของ เฟรดเดอริก เฮอร์ซเบิร์ก (Frederick Herzberg) (มาลี จุฑา, 2544, หน้า 77) กล่าวว่า ผู้บริหารส่วนมากมักให้ความสำคัญกับปัจจัยด้านสุขอนามัย หรือปัจจัยค้ำจุน เป็นการแก้ไขมิให้เกิดความไม่พอใจในการทำงานแต่ได้เป็นการจูงใจให้พนักงานปฏิบัติงานให้ดีขึ้น แต่เมื่อพิจารณาเป็นรายตัวแปร พบว่า ด้านความสำเร็จในงานมีค่าเฉลี่ยสูงสุด นั่นคือ พนักงานสามารถปฏิบัติงานที่ได้รับมอบหมายให้สำเร็จลุล่วงตามเป้าหมายที่กำหนด โดยทฤษฎีลำดับขั้นความต้องการของมาสโลว์ (Hierarchy of Needs Theory) จัดลำดับความต้องการประสบความสำเร็จเป็นความต้องการขั้นสุดท้าย และเป็นความต้องการขั้นสูงสุดในชีวิตมนุษย์ ซึ่งพนักงานปรารถนาที่จะประสบความสำเร็จในสิ่งที่ตนเองต้องการ จึงแข่งขันกับตนเอง และเพื่อเป็นการทดสอบความรู้ความสามารถ รวมถึงประสบการณ์ของตน โดยหากสามารถทำงานให้สำเร็จลุล่วงตามเป้าหมายที่กำหนดได้แล้วนั้น ย่อมเป็นการแสดงถึงความสามารถของตนเองอีกด้วย และเนื่องจากโรงงานที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือโรงงานที่มีความมั่นคงสูง มีกำลังการผลิตสูง จึงสามารถสนับสนุนด้านแรงจูงใจให้กับพนักงานได้อย่างเต็มที่ ประกอบกับพนักงานส่วนใหญ่เป็นคนในท้องถิ่นและพื้นที่ใกล้เคียง ซึ่งส่วนมากมีครอบครัวแล้ว และปรารถนาจะทำงานในถิ่นฐานและอยู่ใกล้ชิดกับครอบครัวของตน จึงมองว่า องค์กรคือสถานที่ให้ชีวิตแก่ตนเองและครอบครัว เห็นความสำคัญขององค์กร เห็นคุณค่าของงาน จึงตอบแทนองค์กรด้วยการมุ่งมั่นตั้งใจทำงาน โดยภาวิไล เจริญพงศ์ (2547, หน้า 12-13) ได้กล่าวถึงบุคคลที่มุ่งมั่นทำงานให้เกิดความเจริญก้าวหน้า และการมุ่งมั่นทำงานที่ตนรับผิดชอบให้เจริญก้าวหน้า จัดว่าบุคคลนั้นมีจริยบรรณในการทำงาน (Work Ethics) ผลการวิจัยนี้สอดคล้องกับงานวิจัยของ รุ่งนภา แสงมณี (2552 : 118) ศึกษาเรื่องแรงจูงใจในการปฏิบัติงานที่ส่งผลต่อการทำงานเป็นทีมที่มีประสิทธิภาพของเจ้าหน้าที่สำนักงานสรรพากรพื้นที่ในสังกัดภาค 6 โดยปัจจัยด้านแรงจูงใจโดยรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก เมื่อแยกพิจารณาถึงปัจจัยจูงใจ พบว่า อยู่ในระดับมากทุกตัวแปร สำหรับปัจจัยค้ำจุน พบว่า เกือบทุกตัวแปรอยู่ในระดับมาก

2) คุณภาพชีวิตในการทำงานของพนักงานในโรงงานอุตสาหกรรมสิ่งทอ จังหวัดเพชรบุรี

ผลการศึกษาวิจัย พบว่า คุณภาพชีวิตในการทำงาน ของพนักงานในโรงงานอุตสาหกรรมสิ่งทอ จังหวัดเพชรบุรี โดยภาพรวมอยู่ในระดับสูง เมื่อพิจารณาเป็นรายตัวแปร พบว่า คุณภาพชีวิตในการทำงานทุกตัวแปร มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับสูงด้วยเช่นเดียวกัน สอดคล้องกับแนวคิดของ ริชาร์ด อี วอลตัน (Richard E. Walton, 1973, pp. 12-16 อ้างถึงใน สุทธิ เตชะตา, 2551, หน้า 11-14) และแนวคิดของ ศิริวรรณ เสรีรัตน์ และคณะ (2545, หน้า 226-227) กล่าวว่าคุณภาพชีวิตในการทำงานเป็นปัจจัยที่องค์การต้องให้ความสำคัญ เพื่อให้ผู้ปฏิบัติงานรู้สึกปลอดภัยในการทำงาน และมีความสุขในการปฏิบัติงานภายในองค์การ ทำให้งานประสบผลสำเร็จ โดยตัวแปรด้านความสมดุลระหว่างชีวิตกับการทำงาน มีค่าเฉลี่ยสูงสุด

เนื่องจากโรงงานที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้มีพนักงานในแต่ละโรงงานจำนวนตั้งแต่ 100 คนขึ้นไป ด้วยเหตุที่มีพนักงานจำนวนมากมาอยู่รวมกัน องค์การจึงต้องให้ความสำคัญด้านคุณภาพชีวิตในการทำงาน โดยสร้างบรรยากาศและสภาพแวดล้อมในการทำงานให้มีความปลอดภัย รวมถึงกำหนดกฎเกณฑ์ในการประเมินผล หรือให้สิ่งตอบแทนอย่างเหมาะสมยุติธรรมในเวลาเดียวกันองค์การก็มีการพัฒนาตัวบุคคลที่ทำงานให้รู้จักปรับตัวให้เข้ากับชีวิตการทำงาน และสภาพแวดล้อมในการทำงานได้อย่างมีความสุข ฉะนั้นแม้ว่าพนักงานจะต้องทำงานเป็นกะ หรืออยู่เวร ซึ่งต้องจัดสรรทรัพยากรให้เพียงพอต่อกำลังการผลิตนั้น พนักงานก็ยังมีชีวิตที่มีความสมดุลระหว่างชีวิตกับการทำงาน เพราะเมื่ออยู่นอกเวลางานบริษัทก็มีได้เข้ามาแทรกแซงเวลาของครอบครัว และเวลาส่วนตัวด้วยเช่นกัน โดยผลการศึกษาวิจัยนี้สอดคล้องกับงานวิจัยของ สุธินี เตะตะตา (2551, หน้า 87) ศึกษาเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างคุณภาพชีวิตการทำงานกับความผูกพันต่อองค์การของพนักงานบริษัท ปูนซิเมนต์ไทย จำกัด (มหาชน) ผลการวิจัยพบว่า คุณภาพชีวิตในการทำงานของพนักงานโดยภาพรวมอยู่ในระดับสูง

3) ความสัมพันธ์ระหว่างแรงจูงใจในการทำงาน กับคุณภาพชีวิตในการทำงานของพนักงานในโรงงานอุตสาหกรรมสิ่งทอ จังหวัดเพชรบุรี

ผลการทดสอบสมมติฐาน เรื่องความสัมพันธ์ระหว่างแรงจูงใจในการทำงาน กับคุณภาพชีวิตในการทำงานของพนักงานในโรงงานอุตสาหกรรมสิ่งทอ จังหวัดเพชรบุรี พบว่า แรงจูงใจในการทำงานมีความสัมพันธ์ทางบวกกับคุณภาพชีวิตในการทำงาน อยู่ในระดับปานกลาง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ โดยแรงจูงใจด้านปัจจัยจูงใจ และปัจจัยค้ำจุน มีความสัมพันธ์กับคุณภาพชีวิตในการทำงานในระดับปานกลางทั้งสองด้านด้วยเช่นเดียวกัน หมายความว่า ถ้าพนักงานมีแรงจูงใจในการทำงานสูง คุณภาพชีวิตในการทำงานก็จะสูงด้วย เนื่องจากแรงจูงใจในการทำงานจะทำให้เกิดความพึงพอใจในงาน ทำให้พนักงานมุ่งมั่น ตั้งใจทำงาน และสร้างผลงานที่ดีมีคุณภาพ ยิ่งได้รับการสนับสนุนด้านคุณภาพชีวิตในการทำงานด้วยแล้วนั้น จะยิ่งทำให้พนักงานมีความพึงพอใจในการทำงาน ส่งเสริมให้บุคคลนั้นเกิดความรู้สึกมีความสุขจากสภาพที่ตนเองได้รับขณะปฏิบัติงาน มีความสุขทั้งร่างกาย จิตใจ และอารมณ์ จะทำให้พนักงานเต็มใจทำงานและส่งผลต่อประสิทธิภาพในการทำงานด้วย สอดคล้องกับงานวิจัยของ ปณิชา ดีสวัสดิ์ (2550, บทคัดย่อ) ศึกษาเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างความรู้สึกเห็นคุณค่าในตนเอง แรงจูงใจในการทำงาน และคุณภาพชีวิตในการทำงานของพนักงานโรงพยาบาลทหารผ่านศึก ผลการทดสอบสมมติฐาน พบว่า แรงจูงใจในการทำงาน มีความสัมพันธ์ทางบวกกับคุณภาพชีวิตในการทำงานด้วยเช่นกัน

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

จากผลการวิจัยเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างแรงจูงใจในการทำงานกับคุณภาพชีวิตในการทำงานของพนักงานในโรงงานอุตสาหกรรมสิ่งทอ จังหวัดเพชรบุรี ทำให้ทราบข้อมูลที่น่าสนใจ และสามารถสรุปเป็นข้อเสนอแนะได้ดังนี้

1. จากผลการวิจัย พบว่า แรงจูงใจในการทำงานโดยภาพรวมอยู่ในระดับสูง โดยด้านปัจจัยค้ำจุนมีค่าเฉลี่ยสูงกว่าปัจจัยจูงใจ แต่เมื่อแยกพิจารณาองค์ประกอบของแรงจูงใจในการทำงานรายตัวแปร พบว่า ปัจจัยจูงใจด้านความสำเร็จในงาน มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ฉะนั้น จะเป็นการดีหากองค์การยังคงรักษาระดับแรงจูงใจในการทำงาน ทั้งนี้ควรเพิ่มการสนับสนุนด้านปัจจัยจูงใจซึ่งเป็นปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับงานโดยตรงให้มากขึ้น หากพนักงานพึงพอใจในการทำงานเนื่องจากปัจจัยจูงใจแล้ว ความพึงพอใจนี้จะอยู่กับตัวพนักงานไปนานกว่าปัจจัยค้ำจุน โดยจะทำให้พนักงานปฏิบัติงานดีขึ้น และสร้างผลผลิตที่มีประสิทธิภาพให้แก่องค์การ

2. จากผลการวิจัย พบว่า คุณภาพชีวิตในการทำงานโดยภาพรวมอยู่ในระดับสูง เมื่อแยกพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับสูงทุกด้านด้วยเช่นเดียวกัน แสดงให้เห็นว่าพนักงานมีคุณภาพชีวิตในการทำงานอยู่ในระดับสูง ทั้งนี้องค์การต้องให้การเอาใจใส่ดูแลคุณภาพชีวิตในการทำงานของพนักงานตลอดไป และรักษาระดับคุณภาพชีวิตในการทำงานให้อยู่ในระดับมาตรฐาน เพื่อให้พนักงานมีคุณภาพชีวิตที่ดี มีทัศนคติที่ดีในการทำงาน เมื่อบุคลากรมีคุณภาพ ย่อมนำมาซึ่งผลผลิตที่มีคุณภาพด้วยเช่นเดียวกัน

3. จากผลการวิจัย พบว่า แรงจูงใจในการทำงานมีความสัมพันธ์กับคุณภาพชีวิตในการทำงานของพนักงานในโรงงานอุตสาหกรรมสิ่งทอ จังหวัดเพชรบุรี ดังนั้น หากองค์การต้องการผลผลิตที่มีคุณภาพ รวมถึงการรักษาทรัพยากรบุคคล

ให้อยู่กับองค์กรต่อไปนั้น ผู้บริหารจึงควรสนับสนุนแรงจูงใจในการทำงาน โดยสนองตอบความต้องการของพนักงาน อย่างเพียงพอและเหมาะสมต่อไป ควบคู่ไปกับการจัดการด้านคุณภาพชีวิตในการทำงาน โดยสร้างบรรยากาศในการทำงานให้ มีความปลอดภัย เพื่อให้พนักงานมีทัศนคติที่ดีในการทำงาน และรู้สึกว่าคุณภาพชีวิตในการทำงานที่ดีด้วย

ข้อเสนอแนะต่อการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. ศึกษาตัวแปรอื่นเพิ่มเติมที่ช่วยส่งเสริมด้านแรงจูงใจในการทำงาน หรือคุณภาพชีวิตในการทำงาน เช่น ตัวแปรเรื่องความพึงพอใจในด้านที่เกี่ยวกับ ผู้ร่วมงาน หัวหน้างาน และขวัญกำลังใจในการทำงาน
2. ศึกษาถึงผลประโยชน์ที่จะเกิดขึ้นกับบริษัทโดยตรงอันเนื่องจากการได้รับแรงจูงใจในการทำงาน หรือคุณภาพชีวิตในการทำงาน ทำให้เกิดความพึงพอใจในงาน เช่น ศึกษาประสิทธิภาพของการปฏิบัติงาน ศึกษาความผูกพัน ต่อองค์กร หรือศึกษาความพึงพอใจในงานและผลผลิต เป็นต้น เพื่อให้เล็งเห็นถึงความสำคัญของแรงจูงใจในการทำงาน และคุณภาพชีวิตในการทำงาน
3. ศึกษาถึงผลกระทบที่อาจเกิดขึ้นกับบริษัทหากขาดการเอาใจใส่ในด้านแรงจูงใจในการทำงาน และคุณภาพชีวิตในการทำงาน เช่น ความพึงพอใจในงานและการขาดงาน หรือความตั้งใจลาออกจากงาน ทั้งนี้อาจศึกษาเพิ่มเติมเกี่ยวกับสถิติการลาออกจากงาน หรือขาดงานว่าลดน้อยลงหรือไม่ เพื่อหามาตรการป้องกันหรือหลีกเลี่ยงมิให้เกิดเหตุการณ์ต่าง ๆ เหล่านี้ขึ้น
4. ศึกษาเปรียบเทียบแรงจูงใจในการทำงาน และคุณภาพชีวิตในการทำงานในกลุ่มอุตสาหกรรมอื่นๆ ซึ่งอาจจะเป็นอุตสาหกรรมกลุ่มเดียวกัน หรือต่างอุตสาหกรรม เพื่อเปรียบเทียบให้เห็นความแตกต่าง และนำผลที่ได้ไปวางแผนเป็นแนวทางในการพัฒนาส่งเสริมให้อุตสาหกรรมนั้นๆ นำผลการวิจัยไปใช้เพื่อกำหนดมาตรการทำงาน ความปลอดภัย และความมั่นคงในการทำงาน ผลประโยชน์หรือความเสียหายที่อาจเกิดกับอุตสาหกรรม และนำไปพัฒนาอุตสาหกรรมของตนต่อไป
5. การศึกษาครั้งต่อไปอาจใช้วิธีสัมภาษณ์แบบเจาะลึกร่วมด้วย เพื่อจะได้รายละเอียดในข้อมูลบางส่วนได้มากขึ้น

เอกสารอ้างอิง

- โครงการศูนย์ข้อมูลสิ่งทอและเครื่องหนังเชิงลึก. 2555. **ข้อมูลสิ่งทอเชิงลึก**. ค้นเมื่อ ธันวาคม 6, 2555,จาก http://www.thaitextile.org/iu/article_iu.php?id=ARC0120719141305.
- ปณิชา ดีสวัสดิ์. 2550. **ความสัมพันธ์ระหว่างความรู้สึกเห็นคุณค่าในตนเอง แรงจูงใจในการทำงาน และคุณภาพชีวิตในการทำงานของพนักงานโรงพยาบาลทหารผ่านศึก**. วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาจิตวิทยาอุตสาหกรรม มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- ภาวิไล เจริญพงศ์. 2547. **องค์ประกอบส่วนบุคคล บุคลิกภาพ 9 แบบ กับแรงจูงใจในการทำงานของพนักงานกลุ่มบริษัท ปีโตรเคมี จังหวัดระยอง**. วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตร์มหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- มาลี จุฑา. 2544. **จิตวิทยาธุรกิจ**. กรุงเทพมหานคร : ห้างหุ้นส่วนจำกัด ทิพย์วิสุทธิ.
- ยุทธ ไกยวรรณ. 2548. **วิธีวิจัยทางธุรกิจ**. กรุงเทพมหานคร : บริษัท พิมพ์ดี จำกัด.
- รุ่งนภา แสงมณี. 2552. **แรงจูงใจในการปฏิบัติงานที่ส่งผลต่อการดำเนินงานเป็นทีมที่มีประสิทธิภาพของเจ้าหน้าที่สำนักงานสรรพากรพื้นที่ในสังกัดภาพ 6**. วิทยานิพนธ์บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการทั่วไป มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี.
- ศิริวรรณ เสรีรัตน์, สมชาย หิรัญกิตติ, ลัทธิกาล ศรีระมย์, สุดา สุวรรณภิรมย์ และชวลิต ประภาวนนท์. 2545. **องค์การและการจัดการ**. กรุงเทพมหานคร : บริษัทธรรมสาร จำกัด.
- สุธินี เดชะตา. 2551. **ความสัมพันธ์ระหว่างคุณภาพชีวิตการทำงานกับความผูกพันต่อองค์กรของพนักงานบริษัทปูนซิเมนต์ไทย จำกัด (มหาชน)**. วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- สมัยศ นาวิการ. 2545. **พฤติกรรมองค์กร**. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์บรรณกิจ 1991 จำกัด.

ความสัมพันธ์ระหว่างความพึงพอใจในงานและแรงสนับสนุนของเพื่อนร่วมงานของ ชาวเกาหลีที่ทำงานในประเทศไทย

The Correlation between Job Satisfaction and Co-worker Support of Korean Employees in Thailand

ฐานิช ภูศรี

สาขาวิชาเกาหลีศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างความพึงพอใจในงานและแรงสนับสนุนของเพื่อนร่วมงานของพนักงานบริษัทชาวเกาหลีที่อยู่ในประเทศ กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาได้แก่ พนักงานบริษัทชาวเกาหลีที่ทำงานอยู่ในประเทศไทย โดยมีระยะเวลามากกว่า 3 เดือน จำนวน 100 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยได้แก่ 1) มาตรฐานวัดความพึงพอใจในงาน 2) มาตรฐานวัดแรงสนับสนุนจากเพื่อนร่วมงาน โดยใช้การวิเคราะห์ค่าสถิติเชิงพรรณนาของตัวแปรและการวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของตัวแปร

ผลการวิจัยพบว่าแรงสนับสนุนจากเพื่อนร่วมงานชาวไทยมีสหสัมพันธ์ทางบวกกับความพึงพอใจในงานของพนักงานบริษัทชาวเกาหลีอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ $r = .29, p < .01$, หนึ่งหาง

Abstract

The purpose of this research was to study the relation between job satisfaction and co-worker support of Korean employees living in Thailand. The samples were 100 Korean employees living in Thailand more than 3 months. The instruments used in this research were job satisfaction scale and co-worker satisfaction scale. The data analysis was descriptive statistics and Pearson Product Moment Correlation coefficient. The research results indicated that co-worker support was significantly positively correlated with job satisfaction $r = .29, p < .01$, 1-tailed.

คำสำคัญ : แรงสนับสนุนจากเพื่อนร่วมงาน ความพึงพอใจในงาน พนักงานเกาหลี

Keywords: co-worker support, job satisfaction, Korean employee

บทนำ

การเติบโตและขยายตัวอย่างรวดเร็วของประเทศเกาหลี ส่งผลให้เกิดการลงทุนข้ามชาติที่มาจากประเทศเกาหลีมีเพิ่มมากขึ้นเรื่อยๆ โดยเฉพาะในทางฝั่งเอเชียและในประเทศไทย จะเห็นได้จากการที่มีความตกลงทางการค้าระหว่างรัฐบาลไทยและเกาหลี หรือทางภาคเอกชนก็มีคณะกรรมการความร่วมมือทางเศรษฐกิจเกาหลี-ไทย ระหว่างสภาหอการค้าแห่งประเทศไทยและหอการค้าอุตสาหกรรมเกาหลีเป็นต้น (กรมเจรจาการค้าระหว่างประเทศ, 2012) ดังนั้น การเข้ามาทำงานของพนักงานชาวเกาหลีในประเทศไทยจึงมีอย่างต่อเนื่องในทุกๆปี (สำนักบริหารแรงงานต่างด้าว, 2011)

ในส่วนของเรื่องความพึงพอใจในงานนั้นมีการวิจัยมากมายในประเทศไทยที่ได้ทำการศึกษาเกี่ยวกับความพึงพอใจในงานของพนักงานชาวไทยแต่การศึกษาเกี่ยวกับชาวต่างชาติในประเทศไทยมีไม่มากนัก

เมื่อชาวต่างชาติต้องทำงานในสภาพแวดล้อมที่แตกต่างไปจากประเทศที่เคยอยู่รวมทั้งทำงานกับเพื่อนร่วมงานที่มีวัฒนธรรมที่ต่างกัน อาจจะทำให้เกิดอุปสรรคในการทำงานและส่งผลต่อความพึงพอใจในงานได้ ในการวิจัยนี้ได้ทำการศึกษาเกี่ยวกับความพึงพอใจในงานของพนักงานเกาหลีที่อยู่ในประเทศไทยและมีเพื่อนร่วมงานที่เป็นชาวไทย และนอกจากนี้ยังได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างความพึงพอใจในงานกับแรงสนับสนุนจากเพื่อนร่วมงานด้วยเช่นกัน

กรอบแนวความคิดและทฤษฎี

จากการศึกษาของ Herzberg, Mausner and Snyderman (1959) พบว่าความพึงพอใจเกิดจาก 2 ปัจจัยหลัก คือ ปัจจัยจูงใจและปัจจัยสุขอนามัย ตามทฤษฎี Herzberg's Two-factor Theory โดยปัจจัยจูงใจ เป็นปัจจัยที่ส่งผลต่อความพึงพอใจในงานโดยได้กล่าวถึงลักษณะงานไว้ประกอบด้วย ความสำเร็จในการทำงาน การได้รับการยอมรับนับถือ ความรับผิดชอบ ความก้าวหน้า ลักษณะงาน โอกาสพัฒนาความรู้ความสามารถ และเติบโตในการทำงาน ส่วนปัจจัยสุขอนามัย เป็นปัจจัยเกี่ยวกับสภาพแวดล้อมในการทำงานที่ส่งผลต่อความพึงพอใจในงานประกอบด้วย เงินเดือน ความมั่นคงในงาน สภาพแวดล้อมในการทำงาน สถานะภาพในงาน นโยบายและการบริหารงานในองค์กร การควบคุมบังคับบัญชา ความสัมพันธ์ระหว่างพนักงานในองค์กร และปัจจัยจากชีวิตส่วนตัว

ในส่วนของแรงสนับสนุนจากเพื่อนร่วมงานนั้นได้นำหลักมาจากแรงสนับสนุนทางสังคม ซึ่ง Kahn and Antonucci (1980) ได้แบ่งปัจจัยของแรงสนับสนุนทางสังคมไว้ 3 อย่างคือ ความช่วยเหลือ ความรักใคร่และ การปฏิญาณตน ส่วน House (1981) ได้แบ่งแรงสนับสนุนจากสังคมไว้ 4 ประเภท คือ การสนับสนุนทางด้านอารมณ์ การสนับสนุนทางการประเมินคุณค่า การสนับสนุนทางด้านข้อมูล การสนับสนุนทางด้านเครื่องมือ อุปกรณ์

วัตถุประสงค์การวิจัย

เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างความพึงพอใจในงานและแรงสนับสนุนของเพื่อนร่วมงานของพนักงานบริษัท ขาวเกาหลีที่อยู่ในประเทศ

สมมติฐานการวิจัย

แรงสนับสนุนของเพื่อนร่วมงาน มีความสัมพันธ์ทางบวกกับความพึงพอใจในงาน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. แบบสอบถามข้อมูลทั่วไปส่วนบุคคล
2. มาตรฐานวัดความพึงพอใจในงาน
3. มาตรฐานวัดแรงสนับสนุนจากเพื่อนร่วมงาน

วิธีการดำเนินการวิจัย

กลุ่มตัวอย่าง

พนักงานบริษัทขาวเกาหลีที่ทำงานอยู่ในประเทศไทย ในระยะเวลาตั้งแต่ 3 เดือนขึ้นไป จำนวน 100 คน

การพัฒนาเครื่องมือวิจัย

ผู้วิจัยได้ใช้มาตรวัดความพึงพอใจในงาน Job Satisfaction Survey ของ Spector (1997) โดยคำถาม ทั้งข้อ กระทั่งที่เป็นบวกและลบรวมทั้งหมด 36 ข้อกระทั่ง ซึ่งใช้วัดความพึงพอใจทั้งหมด 9 ด้านคือ รายได้ การเลื่อนตำแหน่ง หัวหน้า สวัสดิการ รางวัล สภาพการทำงาน เพื่อนร่วมงาน ธรรมชาติของงาน และการสื่อสาร และใช้มาตร วัดแรงสนับสนุนจากเพื่อนร่วมงานซึ่งพัฒนามาจากมาตรวัดของ Baruch-Feldman (2002) มีทั้งหมด 7 ข้อกระทั่ง ซึ่งใช้วัดแรงสนับสนุน ความใส่ใจจากเพื่อนร่วมงาน

ขั้นตอนการพัฒนามาตรวัด

1. ทางผู้วิจัยได้นำมาตรทั้งสองซึ่งมีต้นฉบับเป็นภาษาอังกฤษ โดยผู้ที่ทำการแปลเป็นขาวเกาหลีที่ใช้ ภาษาอังกฤษเป็นภาษาที่สอง แปลจากภาษาอังกฤษเป็นภาษาเกาหลี และให้ขาวเกาหลีที่ใช้ภาษาอังกฤษเป็นภาษาที่สอง อีกท่านหนึ่งแปลจากภาษาเกาหลีเป็นภาษาอังกฤษ พบว่ามีความคลาดเคลื่อนจึงทำการปรับปรุงข้อกระทั่งอีกครั้งหนึ่ง และเมื่อนำฉบับภาษาอังกฤษที่แปลกลับไปเทียบกับต้นฉบับอีกครั้งพบว่าความหมายใกล้เคียงกับต้นฉบับและได้รับการ ยืนยันจากอาจารย์ที่ปรึกษา ให้ใช้ฉบับภาษาเกาหลีที่แปลครั้งสุดท้ายในการเก็บข้อมูลได้
2. ผู้วิจัยนำมาตรทั้งสองไปทดลองใช้กับขาวเกาหลีที่อยู่ในกรุงเทพมหานครจำนวน 53 คน โดยผลค่านวนค่า ความเที่ยงตรงของมาตรวัด ซึ่งพิจารณาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค พบว่าค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค ของมาตรวัดความพึงพอใจในงานเท่ากับ .94 และ มาตรวัดแรงสนับสนุนจากเพื่อนร่วมงานเท่ากับ .62
3. นำข้อกระทั่งที่ผ่านการวิเคราะห์ความเที่ยงของมาตรวัดไปเก็บข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่างจริงต่อไป

วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยขอความร่วมมือจากพนักงานคนไทยที่ทำงานในบริษัทเกาหลีเป็นผู้กระจายแบบสอบถามไปยังพนักงานบริษัทชาวเกาหลี โดนในการวิจัยผู้วิจัยได้ทำการเก็บรวบรวมข้อมูลดังนี้

ครั้งที่ 1 ในขั้นสร้างมาตรฐานเป็นการเก็บข้อมูลจากคนเกาหลีที่ทำงานในกรุงเทพมหานคร จำนวน 53 คน เพื่อนำมาใช้ทดสอบคุณภาพเครื่องมือก่อนนำไปใช้กับกลุ่มตัวอย่างจริง

ครั้งที่ 2 เก็บข้อมูลจากพนักงานบริษัทชาวเกาหลีที่อยู่ในประเทศไทย ซึ่งได้แก่บริษัท ชัมซุงอิเล็กทรอนิกส์ แอลจีสยามชัมซุงประกันชีวิต และ ชัมซุงอิเล็กทรอนิกส์ โดยเป็นคนละกลุ่มกับกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในขั้นสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย โดยขอความร่วมมือจากพนักงานบริษัทชาวไทยที่ทำงานในบริษัทเกาหลีในประเทศไทยเป็นผู้กระจายแบบสอบถาม จำนวน 104 ชุด และได้รับกลับมาครบถ้วนแต่มีเพียง 100 ชุดเท่านั้นที่มีการตอบอย่างสมบูรณ์ คิดเป็นร้อยละ 96 ของแบบสอบถามทั้งหมด ดังนั้นจึงใช้แบบสอบถามที่สมบูรณ์ทั้งหมดในการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูล

เมื่อเก็บแบบสอบถามได้ครบตามจำนวนที่กำหนดแล้ว ผู้วิจัยได้นำมาประมวลผลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ SPSS for Windows ในการคำนวณและวิเคราะห์ค่าสถิติต่างๆซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

1. วิเคราะห์ข้อมูลสถิติบรรยาย (Descriptive statistics) ของข้อมูลทางด้านคุณสมบัติทางประชากรของกลุ่มตัวอย่างดังนี้ การแจกแจงความถี่ และคำนวณค่าร้อยละของข้อมูลทางด้านคุณสมบัติทางประชากรของกลุ่มตัวอย่างและการวิเคราะห์ค่าเฉลี่ยเลขคณิต และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของแรงสนับสนุนจากเพื่อนร่วมงานและความพึงพอใจในงาน
2. สัมประสิทธิ์แบบเพียร์สัน เพื่อวิเคราะห์สหสัมพันธ์ของตัวแปรที่ใช้ในการศึกษา

ผลการวิจัย

1. การวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานของกลุ่มตัวอย่าง
 ผู้วิจัยนำข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างทั้งหมดจำนวน 100 คนมาวิเคราะห์เชิงพรรณนา การหาค่าความถี่และค่าร้อยละของข้อมูลพื้นฐานของกลุ่มตัวอย่าง ซึ่งประกอบด้วย อายุ เพศ และระยะเวลาที่อยู่ในประเทศไทย ดังแสดงผลการวิเคราะห์ในตารางที่ 1 ดังต่อไปนี้

ตาราง 1 แสดงจำนวนร้อยละข้อมูลพื้นฐานของกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด (N=100)

ข้อมูลส่วนบุคคล	จำนวน	ร้อยละ
อายุ		
21-30	22	22
31-40	48	48
41-50	23	23
51-60	7	7
จำนวนรวม	100	100
เพศ		
ชาย	74	74
หญิง	26	26
จำนวนรวม	100	100
ระยะเวลาที่อยู่ในประเทศไทย		
มากกว่า 1 ปี	61	61
มากกว่า 6 เดือน	15	15
มากกว่า 3 เดือน	24	24
จำนวนรวม	100	100

จากตาราง 1 จะพบว่ากลุ่มอายุส่วนใหญ่มีอายุระหว่าง 31-40 จำนวน 48 คนคิดเป็นร้อยละ 48 ของกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด น้อยที่สุดคือ 51-60 จำนวน 7 คนคิดเป็นร้อยละ 7 ของกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด และส่วนใหญ่เป็นเพศชาย จำนวน 74 คน คิดเป็นร้อยละ 74 และส่วนใหญ่อยู่ในเมืองไทยเกิน 1 ปีซึ่งมีจำนวน 61 คน คิดเป็นร้อยละ 61 ของกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด

2. การวิเคราะห์ค่าสถิติพื้นฐานของตัวแปรของแรงสนับสนุนจากเพื่อนร่วมงานและความพึงพอใจในงาน

ตาราง 2 แสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของแรงสนับสนุนจากเพื่อนร่วมงานและความพึงพอใจในงาน (N= 100)

ตัวแปร	Mean	Standard Deviation	คะแนนต่ำสุด	คะแนนสูงสุด
แรงสนับสนุนจากเพื่อนร่วมงาน	3.31	.40	1	6
ความพึงพอใจในงาน	4.14	.66	1	6
รายได้	4.13	.92	1	6
การเลื่อนตำแหน่ง	4.18	.81	1	6
หัวหน้า	4.53	.72	1	6
สวัสดิการ	3.96	.87	1	6
รางวัล	4.14	.80	1	6
สภาพการทำงาน	3.72	.71	1	6
เพื่อนร่วมงาน	4.24	.79	1	6
ธรรมชาติของงาน	4.44	.82	1	6
การสื่อสาร	4.13	.90	1	6

จากตาราง 2 พบว่า คะแนนเฉลี่ยของแรงสนับสนุนจากเพื่อนร่วมงาน ของกลุ่มตัวอย่างเท่ากับ 3.31 (SD=0.40) ถือว่าคะแนนเฉลี่ยของแรงสนับสนุนจากเพื่อนร่วมงาน ของกลุ่มตัวอย่างอยู่ในเกณฑ์ปานกลางค่อนข้างต่ำ และในส่วนของความพึงพอใจในงานโดยรวมนั้น มีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ 4.14 (SD= 0.66) ถือว่าคะแนนเฉลี่ยความพึงพอใจในงานของกลุ่มตัวอย่างอยู่ในเกณฑ์ปานกลางค่อนข้างสูง ในส่วนของความพึงพอใจในด้านต่าง ๆ นั้น จะเห็นว่าสภาพการทำงานจะมีค่าคะแนนเฉลี่ยต่ำที่สุดในบรรดาความพึงพอใจในด้านต่าง ๆ นั้นมีค่าอยู่ที่ 3.72 (SD= 0.71) ซึ่งเมื่อพิจารณาจากคะแนนต่ำสุดและคะแนนเต็ม ถือว่าคะแนนเฉลี่ยของสภาพการทำงานของกลุ่มตัวอย่างอยู่ในเกณฑ์ปานกลางค่อนข้างต่ำและความพึงพอใจต่อหัวหน้านั้นมีคะแนนเฉลี่ยอยู่ที่ 4.53 (SD= 0.72) ซึ่งเมื่อพิจารณาจากคะแนนต่ำสุดและคะแนนเต็ม ถือว่าคะแนนเฉลี่ยของสภาพการทำงานของกลุ่มตัวอย่างอยู่ในเกณฑ์ปานกลางค่อนข้างสูง และมีค่าเฉลี่ยสูงที่สุดในบรรดาความพึงพอใจ ในด้านต่างๆ

3. การวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของความพึงพอใจในงานและแรงสนับสนุนจากเพื่อนร่วมงาน

ตาราง 3 การวิเคราะห์ค่าสหสัมพันธ์ของแรงสนับสนุนของเพื่อนร่วมงานและความพึงพอใจในงาน

ตัวแปร	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
1. แรงสนับสนุนจากเพื่อนร่วมงาน	1										
2. ความพึงพอใจในงาน	.59**	1									
3. รายได้	.50**	.86**	1								
4. การเลื่อนตำแหน่ง	.49**	.91**	.78**	1							
5. หัวหน้า	.29**	.67**	.53**	.56**	1						
6. สวัสดิการ	.49**	.84**	.72**	.81**	.37**	1					
7. รางวัล	.42**	.87**	.75**	.78**	.53**	.79**	1				
8. สภาพการทำงาน	.34**	.59**	.36**	.51**	.30**	.41**	.48**	1			
9. เพื่อนร่วมงาน	.55**	.79**	.58*	.64**	.52**	.62**	.63**	.48**	1		
10. ธรรมชาติของงาน	.52**	.84**	.69**	.73**	.57**	.70**	.65**	.44**	.65**	1	
11. การสื่อสาร	.52**	.78**	.62*	.69**	.49**	.60**	.68**	.42**	.59**	.55**	1

* $p < .05$, หนึ่งหาง, ** $p < .01$, หนึ่งหาง

จากการวิเคราะห์ข้อมูล พบผลการวิจัยตามสมมติฐานแรงสนับสนุนจากเพื่อนร่วมงานมีสหสัมพันธ์ทางบวกกับความพึงพอใจในงานอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติค่าสหสัมพันธ์ระหว่างแรงสนับสนุนจากเพื่อนร่วมงานกับความพึงพอใจในงานเท่ากับ $[r(100) = .59, p < .01, \text{หนึ่งหาง}]$ กล่าวคือแรงสนับสนุนจากเพื่อนร่วมงานสูงสัมพันธ์กับความพึงพอใจในงานสูง

สรุปและอภิปรายผล

วัตถุประสงค์ของการวิจัยนี้คือศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างความพึงพอใจในงานและแรงสนับสนุนของเพื่อนร่วมงานของพนักงานบริษัทชาวเกาหลีที่อยู่ในประเทศ โดยใช้สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน

ผลการวิจัยพบว่า แรงสนับสนุนจากเพื่อนร่วมงานมีสหสัมพันธ์เป็นบวกอย่างมีนัยสำคัญที่ 0.01 ($r=.59$) ซึ่งหมายความว่าหากพนักงานชาวเกาหลีได้รับแรงสนับสนุนจากเพื่อนร่วมงานมากขึ้น ความพึงพอใจในงานก็จะมีค่าเพิ่มมากขึ้นเช่นกัน ซึ่งผลการวิจัยนี้สอดคล้องกับงานวิจัยของ Bateman (2009). ที่พบว่าแรงสนับสนุนจากเพื่อนร่วมงานสามารถเพิ่มหรือลดความพึงพอใจในงานได้ และผลการวิจัยนี้ก็ยิ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Harmer (2005) ที่พบว่าคุณภาพของเพื่อนร่วมงานมีผลกระทบต่อความพึงพอใจในงานอย่างเด่นชัดและเป็นไปในเชิงบวก นอกจากนี้งานวิจัยของ Ducharme และ Martin (2000) กล่าวว่าหากมีปฏิสัมพันธ์ในกลุ่มและแรงสนับสนุนจากเพื่อนร่วมงานมีความสัมพันธ์ เชิงบวกกับความพึงพอใจในงานอย่างมีนัยสำคัญ ในงานวิจัยของ She-Cheng and Shu-Jen Lin (2011) พบว่าความสัมพันธ์กับเพื่อนร่วมงานมีผลกระทบเชิงบวกต่อความพึงพอใจในงาน

จากงานวิจัยที่กล่าวมาข้างต้นได้สนับสนุนว่าแรงสนับสนุนจากเพื่อนร่วมงานนั้นมีความสัมพันธ์ในเชิงบวกกับความพึงพอใจในงานอย่างมีนัยสำคัญ ซึ่งสามารถกล่าวได้ว่าแรงสนับสนุนจากเพื่อนร่วมงานชาวไทยสามารถเพิ่มความพึงพอใจในงานให้แก่พนักงานชาวเกาหลีที่อยู่ในประเทศไทยได้ จากงานวิจัยของ ปิ่นวดี นียมวรรณ (2005) ได้อธิบายถึงข้อดีของพนักงานชาวไทยจากมุมมองของพนักงานชาวเกาหลีว่า พนักงานชาวไทย ใจกว้าง เป็นมิตรและ จริ่งใจ นอกจากนี้ชาวไทยและชาวเกาหลียังมีวัฒนธรรมการให้ความสำคัญต่อผู้อาวุโสเหมือนกัน พนักงานชาวไทยให้ความสำคัญและความเคารพต่อผู้อาวุโส ซึ่งเป็นลักษณะที่คล้ายคลึงที่อาจจะช่วยสร้างความเข้าใจต่อกันได้ และลักษณะเหล่านี้จะช่วยเพิ่มความพึงพอใจในงานให้พนักงานชาวเกาหลีได้

เอกสารอ้างอิง

- กรมเจรจาการค้าระหว่างประเทศ. 2012. "ข้อมูลการค้าไทย-สาธารณรัฐเกาหลี" 11 กุมภาพันธ์ 2012, http://www.dtn.go.th/filesupload/files/country/asia/trade_Korea.pdf
- สำนักบริหารแรงงานต่างด้าว, 2011. "การบริหารจัดการทำงานของคนต่างด้าวในประเทศไทย สรุปปี 2553" 11 มีนาคม 2012, <http://wp.doe.go.th/sites/default/files/statistic/8/sy2553.pdf>
- Baruch-Feldman, C., Brondolo, E., Ben-Dayan, D. and Schwartz, J. 2002. "Sources of Social Support and Burnout, Job Satisfaction, and Productivity." *Journal of Occupational Health Psychology*, 7, 84-93.
- Ducharme L. J. and Martin J. K. 2000. "Unrewarding Work, Coworker Support, and Job Satisfaction: A Test of the Buffering Hypothesis." *Work and Occupations*, 27, 223-243.
- Harmer, Richard J.; Findlay, Bruce M., 2005. "The effect of workplace relationships on employee job satisfaction for 25 to 35 year olds." 11 February 2012, <http://hdl.handle.net/1959.3/52764>
- Herzberg ,F, Mausner, B.,& Snyderman, B. 1959. **The Motivation to work**. New York: John Wiley&Sons, Inc.
- House, J. S. 1981. **Work stress and social support**. Addison-Wesley Reading, MA.
- Kahn R.L. and Antonucci T.C. (Ed.) 1980. Convoys over the life course. Attachment, roles and social support. *Life-span Development and Behavior in P.B. Baltes and O.G. Brim*. New York: Academic Press.
- Pinwadee Niyomwan 2005. **Culture between Korean manager and Thai coworkers: a case study in Korean firms in Chonburi Province**. Doctoral Thesis. Department of Humna Resource, Faculty of Humanities and Social Sciences. Burapha University.
- She-Cheng Lin' and Jennifer Shu-Jen Lin. 2011. " Impacts of coworkers' relationships on organizational commitment- and intervening effects of job satisfaction." *African Journal of Business Management*, 5,3396-3409
- Spector, P. E. 1997. **Job Satisfaction**, California, SAGE Publications

ความปลอดภัยในการทำงานของพนักงานบริษัทอุตสาหกรรมกระดาษคราฟท์ไทย จำกัด อำเภอท่าม่วง จังหวัดกาญจนบุรี

Safety Management in Employees Performance at the Thai Kraft Paper Industry Co., Ltd Tha Muang Kanchanaburi Province

สามารถ พวงขจร

สาขาวิชาบริหารธุรกิจ คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏหมู่บ้านจอมบึง

บทคัดย่อ

การศึกษานี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความปลอดภัยในการทำงานของพนักงานบริษัทอุตสาหกรรมกระดาษคราฟท์ไทย จำกัด อำเภอท่าม่วง จังหวัดกาญจนบุรี กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษา ได้แก่ พนักงานที่ปฏิบัติงานประจำอยู่ในบริษัทอุตสาหกรรมกระดาษคราฟท์ไทย ประกอบด้วย พนักงานจัดการ พนักงาน บังคับบัญชาและวิชาชีพ พนักงานปฏิบัติการ จำนวน 233 คน เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาเป็นแบบสอบถาม สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล คือ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ยเลขคณิตและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัย พบว่า พนักงานมีความคิดเห็นที่มีต่อความปลอดภัยในการทำงาน ในภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับสูง เรียงลำดับได้ดังนี้ ด้านเครื่องจักรและอุปกรณ์ ด้านคนหรือผู้ปฏิบัติงานและด้านสภาพแวดล้อม

Abstract

The purpose of this study was to study safety management in employee performance at the Thai Kraft Paper Industry Co., Ltd. Tha Muang, Kanchanaburi Province. The 233 samples consisted of the employees management staff, supervisors, and personnel staff, and operating staff. The questionnaire was used as a research tool. The data was analyzed by using frequency, percentage, mean, and standard deviation.

The research result revealed that the overview and each aspect of employee opinions towards working safety were in high level in the order of machinery and equipment, workers or performance employee and environment, respectively.

คำสำคัญ : ความปลอดภัย การทำงาน พนักงานบริษัท

Keywords: safety management, employee performance

บทนำ

อุตสาหกรรมการผลิตในประเทศไทยมีการพัฒนาก้าวหน้าตลอดมีการพัฒนาเทคโนโลยีในการผลิตอย่างต่อเนื่อง สามารถผลิตสินค้าได้เกือบทุกชนิดที่มีคุณภาพสูงและมาตรฐานในการส่งออกสู่ตลาดโลก สถานภาพของอุตสาหกรรมขณะนี้ ต้องใช้เครื่องจักรที่ทันสมัยระบบการทำงาน มีความซับซ้อนมากขึ้น ส่งผลถึงสภาพแวดล้อมในการทำงานที่ต้องมีการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลาด้วยระบบการผลิตที่ถูกพัฒนาให้ผลิตสินค้าได้อย่างรวดเร็วแต่ปัญหาที่ตามมาคือ การบาดเจ็บ พิการหรือเสียชีวิตและความเสียหายทางทรัพย์สินอันเนื่องมาจากการป้องกันความปลอดภัยที่ไม่ดีพอ ความปลอดภัยในการทำงาน จึงเป็นสิ่งที่สำคัญอย่างยิ่งต่อการดำเนินธุรกิจในปัจจุบัน ปัญหาการเกิดอุบัติเหตุในการทำงานจากสภาพแวดล้อม ยกที่หกล้มได้ง่าย เมื่อเกิดปัญหาจะส่งผลกระทบต่อตามมาไม่ว่าทางตรงหรือทางอ้อม ทำให้เกิดการสูญเสียผลผลิต สูญเสียเวลา และค่าใช้จ่ายของบริษัทและยังเป็นการบั่นทอนขวัญและกำลังใจในการทำงาน (วิฑูรย์ สิมะโชติ และวีรพงษ์ เถลิณจิระรัตน์, 2552, หน้า 13)

บริษัทอุตสาหกรรมกระดาษคราฟท์ไทย จำกัด เป็นอีกบริษัทหนึ่งอยู่ในกลุ่มเอสซีจี เปเปอร์ (SCG paper) วังศาลา เครื่องซิเมนต์ไทย ได้ดำเนินธุรกิจในด้านอุตสาหกรรมผลิตกระดาษบรรจุภัณฑ์รายใหญ่ของประเทศไทยในการดำเนินธุรกิจ จะต้องใช้ทรัพยากรบุคคลและแรงงานเป็นจำนวนมากในกระบวนการผลิต ขั้นตอนการทำงานเป็นหนทางที่อาจจะทำให้เกิดอุบัติเหตุ เกิดจากบาดเจ็บ จากการทำงาน ผู้บริหารระดับสูงได้ให้ความสำคัญโดยยึดมั่นเสมอว่า “พนักงานคือทรัพยากรที่มีคุณค่าสูงสุด” ขององค์กร จึงได้นำเอาระบบการจัดการอาชีวอนามัยและความปลอดภัย มอก.18001 หรือ OHSAS 18001 และกรอบความปลอดภัย (SCG safety framework) มาประยุกต์ใช้ เป็นแนวทางในการบริหารและการจัดการอาชีวอนามัย และความปลอดภัยในการทำงานที่ชัดเจนโดยให้ทุกคนมีส่วนร่วมในเรื่องของความปลอดภัย

การเกิดอุบัติเหตุในการทำงานของบริษัทอุตสาหกรรมกระดาษคราฟท์ไทยในรอบหลายปีที่ผ่านมายังมีแนวโน้มสูงขึ้น ที่มาจากการทำงานที่ไม่ปลอดภัยดังนี้

ตาราง 1 สถิติอุบัติเหตุจำแนกเป็นอวัยวะของร่างกายที่ได้รับบาดเจ็บ

อวัยวะร่างกายที่ได้รับบาดเจ็บ	2553	2554
นิ้วมือ	2	5
ศีรษะ, ลำคอ, ใบหน้า	3	1
แขน	0	0
ลำตัว	0	2
ตา	2	1
ขา, เท้า, นิ้วเท้า	1	2
รวม	8	11

ที่มา : งานอาชีวอนามัยและความปลอดภัย (2554, หน้า 2)

ตาราง 2 แสดงประเภทของอันตรายที่เกิด

ประเภทอันตราย	2553	2554
ชน, ตี, กระแทก	2	4
ปีบ, อัด	2	4
บาด	1	2
ตกจากที่สูง	0	1
สารเคมีทำลายเนื้อเยื่อ	2	0
ของร้อนลวกหรือเผา	1	0
รวม	8	11

ที่มา : งานอาชีวอนามัยและความปลอดภัย (2554, หน้า 2)

ตาราง 3 สถิติอุบัติเหตุความรุนแรง

ความรุนแรง	2553	2554
หยุดงาน	2	4
ไม่หยุดงาน	6	7

ที่มา : งานอาชีวอนามัยและความปลอดภัย (2554, หน้า 2)

จากตารางสถิติการเกิดอุบัติเหตุยังมีความรุนแรงและยังมีแนวโน้มสูงขึ้นจากปัญหาดังกล่าวข้างต้น ผู้ศึกษาเป็นผู้หนึ่งที่ปฏิบัติงานอยู่ในบริษัทแห่งนี้ จึงได้นำปัญหาดังกล่าวมาทำการศึกษาเพื่อหาแนวทางในการป้องกันการเกิดอุบัติเหตุและสร้างความปลอดภัยในการทำงานของพนักงานบริษัทอุตสาหกรรมกระดาษคราฟท์ไทย

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาความปลอดภัยในการทำงานของพนักงาน บริษัท อุตสาหกรรมกระดาษคราฟท์ไทย จำกัด อำเภอท่าม่วง จังหวัดกาญจนบุรี

อุปกรณ์และวิธีดำเนินการวิจัย

ในการศึกษาความปลอดภัยในการทำงานของพนักงาน บริษัทอุตสาหกรรมกระดาษคราฟท์ไทย จำกัด อำเภอท่าม่วง จังหวัดกาญจนบุรี ได้กำหนดวิธีการศึกษาอย่างเป็นขั้นตอน เพื่อให้การศึกษามีความถูกต้องสามารถนำข้อมูลมาวิเคราะห์ ด้วยวิธีทางสถิติ ได้ดำเนินการตามขั้นตอนดังนี้

ประชากร

ประชากรที่ศึกษาได้แก่ พนักงานที่ปฏิบัติงานประจำอยู่ในบริษัทอุตสาหกรรมกระดาษคราฟท์ไทย จำกัด อำเภอท่าม่วง จังหวัดกาญจนบุรี (ปฏิบัติงานบุคคล, 2555, หน้า 1) ประกอบด้วย พนักงานปฏิบัติการ พนักงานบังคับบัญชาและวิชาชีพ พนักงานจัดการ รวมทั้งสิ้นจำนวน 559 คน

กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาได้แก่พนักงาน บริษัทอุตสาหกรรมกระดาษคราฟท์ไทย จำกัด อำเภอท่าม่วง จังหวัดกาญจนบุรี จำนวน 233 คน แยกตามสัดส่วนของพนักงานระดับต่างๆ

วิธีการสุ่มตัวอย่าง

สุ่มตัวอย่างจากประชากรจำนวน 559 คน โดยใช้วิธีสุ่มตัวอย่างแบบง่าย (simple random sampling) ใช้การจับฉลากเลือกมา 233 คน จากหน่วยงานต่างๆในกระบวนการผลิต

ตัวแปรที่ศึกษา

กลุ่มที่ 1 ข้อมูลทั่วไปประกอบด้วย เพศ อายุ สถานภาพ ระดับการศึกษา รายได้ต่อเดือน ประสบการณ์การทำงาน หน่วยงานที่สังกัด ตำแหน่งงาน กลุ่มที่ 2 ความปลอดภัยในการทำงานได้นำทฤษฎีรูปแบบระบบความปลอดภัยประกอบด้วย ด้านคนหรือผู้ปฏิบัติงาน ด้านเครื่องจักรและอุปกรณ์ และด้านสภาพแวดล้อม มาศึกษาความปลอดภัยในการทำงานของพนักงานบริษัทอุตสาหกรรมกระดาษคราฟท์ไทย จำกัด

การสร้างเครื่องมือ

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับความปลอดภัยในการทำงาน โดยศึกษาค้นคว้าจากแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง กำหนดขอบเขตเนื้อหาในแบบสอบถามให้ครอบคลุมตัวแปร ขอบเขตเนื้อหาให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ของการศึกษา นำแบบสอบถามให้อาจารย์ที่ปรึกษาตรวจสอบความเหมาะสมความถูกต้องของเนื้อหา ความถูกต้องของการใช้ภาษา ตลอดจนแก้ไขปรับปรุงในส่วนที่บกพร่องให้มีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น จัดทำแบบสอบถามฉบับสมบูรณ์นำไปใช้ ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

ลักษณะของเครื่องมือ

เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบสอบถามเก็บข้อมูล ซึ่งมี 2 ตอน

ตอนที่ 1 แบบสอบถามข้อมูลทั่วไป ของผู้ตอบแบบสอบถาม เป็นแบบตรวจสอบรายการ (check list)

ตอนที่ 2 แบบสอบถามด้านความปลอดภัยในการทำงานของพนักงาน ประกอบด้วย 1) ด้านคนหรือผู้ปฏิบัติงาน 2) ด้านเครื่องจักรและอุปกรณ์ 3) ด้านสภาพแวดล้อม โดยใช้ค่าคะแนนและมาตราส่วนประมาณค่า (rating scale) ให้ผู้ตอบแบบสอบถามเลือก 5 ระดับ (พิชิต ฤทธิ์จรูญ, 2547, หน้า 257)

วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล

เริ่มการเก็บรวบรวมข้อมูลในเดือน สิงหาคม 2555 แล้วนำข้อมูลในแบบสอบถามไปวิเคราะห์ตามวิธีทางสถิติ

การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติ

นำข้อมูลไปวิเคราะห์ทางสถิติ โดยใช้คอมพิวเตอร์ และได้กำหนดการวิเคราะห์ข้อมูลดังนี้

1. ข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม ใช้ค่าความถี่ (frequency) และค่าร้อยละ (percentage) เพื่อบรรยายลักษณะของกลุ่มประชากร

2. ข้อมูลเกี่ยวกับระดับความคิดเห็นของพนักงานที่มีต่อความปลอดภัยในการทำงาน ใช้ค่าเฉลี่ยเลขคณิต (arithmetic mean) ตามช่วงคะแนนและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (standard deviation) ในการแปลระดับผลคะแนน ตามวิธีของเบสต์ (อ้างถึงใน สีน พันธุ์พินิจ, 2553, หน้า 153-155)

ผลการวิจัย

ตอนที่ 1 ข้อมูลที่ได้จากการตอบแบบสอบถามของผู้ตอบแบบสอบถาม สามารถสรุปผลการศึกษาตามลำดับดังนี้

ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ผลการวิเคราะห์ข้อมูล พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ เป็นเพศชาย จำนวน 214 คน คิดเป็นร้อยละ 91.85 ส่วนเพศหญิงจำนวน 19 คน คิดเป็นร้อยละ 8.15 ตามลำดับ มีอายุอยู่ในช่วง 36-45 ปี มีจำนวน 107 คน คิดเป็นร้อยละ 45.92 รองลงมาอายุอยู่ในช่วง 26-35 ปี มีจำนวน 90 คน คิดเป็นร้อยละ 38.63 อายุอยู่ในช่วง 18-25 ปี มีจำนวน 19 คน คิดเป็นร้อยละ 8.15 และผู้ตอบแบบสอบถามอายุ 46 ปีขึ้นไปมีจำนวน 17 คน คิดเป็นร้อยละ 7.73 ตามลำดับ มีสถานะภาพสมรส มีจำนวน 142 คน คิดเป็นร้อยละ 60.94 รองลงมา มีสถานะภาพโสด จำนวน 82 คน คิดเป็นร้อยละ 35.19 และมีสถานะภาพหม้าย/หย่าร้าง จำนวน 3 คน คิดเป็นร้อยละ 1.29 ตามลำดับ จบการศึกษาระดับอนุปริญญาหรือปวส. จำนวน 128 คน คิดเป็นร้อยละ 54.94 รองลงมา จบการศึกษาระดับมัธยมปลายหรือปวช. มีจำนวน 52 คน คิดเป็นร้อยละ 22.32 จบการศึกษาระดับปริญญาตรี มีจำนวน 47 คน คิดเป็นร้อยละ 20.17 และจบการศึกษาสูงกว่าระดับปริญญาตรี มีจำนวน 6 คน คิดเป็นร้อยละ 2.58 ตามลำดับ มีรายได้ในช่วง 20,001-30,000 บาท จำนวน 117 คน คิดเป็นร้อยละ 50.21 รองลงมา มีรายได้ในช่วง 10,000-20,000 บาท มีจำนวน 62 คน คิดเป็นร้อยละ 26.61 มีรายได้ในช่วง 30,001-40,000 บาท มีจำนวน 24 คน คิดเป็นร้อยละ 10.30 มีรายได้ในช่วงมากกว่า 60,000 บาทขึ้นไป จำนวน 12 คน คิดเป็นร้อยละ 5.15 มีรายได้ในช่วง 40,001-50,000 บาท มีจำนวน 11 คน คิดเป็นร้อยละ 4.72 และมีรายได้ในช่วง 50,001-60,000 บาท มีจำนวน 7 คน คิดเป็นร้อยละ 3.00 ตามลำดับ มีประสบการณ์การในการทำงานอยู่ในช่วงมากกว่า 16 ปี จำนวน 104 คน คิดเป็นร้อยละ 44.64 รองลงมา มีประสบการณ์การในการทำงานอยู่ในช่วง 11-15 ปี มีจำนวน 44 คน คิดเป็นร้อยละ 18.88 มีประสบการณ์การในการทำงานอยู่ในช่วง 6-10 ปี มีจำนวน 42 คน คิดเป็นร้อยละ 18.03 มีประสบการณ์การในการทำงาน อยู่ในช่วง 1-5 ปี มีจำนวน 34 คน คิดเป็นร้อยละ 14.59 และมีประสบการณ์การในการทำงานน้อยกว่า 1 ปี จำนวน 9 คน คิดเป็นร้อยละ 3.86 ตามลำดับ ทำงานอยู่ในส่วนพลังงานวังศาลา จำนวน 66 คน คิดเป็นร้อยละ 28.33 รองลงมาทำงานอยู่ในส่วนผลิต 1 มีจำนวน 41 คน คิดเป็นร้อยละ 17.60 ทำงานอยู่ในส่วนบำรุงรักษาทวีล- WS มีจำนวน 29 คน คิดเป็นร้อยละ 12.45 ทำงานอยู่ในซ่อมบำรุงกลาง มีจำนวน 28 คน คิดเป็นร้อยละ 12.02 ทำงานอยู่ในส่วนผลิต 2 มีจำนวน 26 คน คิดเป็นร้อยละ 11.16 ทำงานอยู่ในส่วนส่งเสริมการผลิต มีจำนวน 26 คน คิดเป็นร้อยละ 11.16 และทำงานอยู่ในส่วนบริหาร จำนวน 17 คน คิดเป็นร้อยละ 7.30 ตามลำดับทำงานอยู่ในตำแหน่งพนักงานปฏิบัติการ จำนวน 183 คน คิดเป็นร้อยละ 78.54 รองลงมาทำงานอยู่ในตำแหน่งพนักงานบังคับบัญชาและวิชาชีพ มีจำนวน 46 คน คิดเป็นร้อยละ 19.74 และทำงานอยู่ในตำแหน่งพนักงานจัดการ จำนวน 4 คน คิดเป็นร้อยละ 1.72 ตามลำดับ

ตอนที่ 2 ข้อมูลเกี่ยวกับระดับความคิดเห็นของพนักงานที่มีต่อความปลอดภัยในการทำงานของพนักงานบริษัท อุตสาหกรรมกระดาษอุตสาหกรรมกระดาษคราฟท์ไทย จำกัด

ตาราง 4 ค่าเฉลี่ยเลขคณิตและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ความปลอดภัยในการทำงาน โดยภาพรวม

ที่	ความปลอดภัยในการทำงาน	ระดับความคิดเห็น		ความหมาย	ลำดับ
		\bar{X}	S		
1	ด้านคนหรือผู้ปฏิบัติงาน	4.20	0.81	สูง	2
2	ด้านเครื่องจักรและอุปกรณ์	4.33	0.85	สูง	1
3	ด้านสภาพแวดล้อม	4.15	0.91	สูง	3
	รวม	4.21	0.94	สูง	

ระดับความคิดเห็นของพนักงานที่มีต่อความปลอดภัยในการทำงานของพนักงานบริษัท อุตสาหกรรมกระดาษคราฟท์ไทย โดยภาพรวมอยู่ในระดับสูง เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า พนักงานให้ระดับความคิดเห็น ด้านเครื่องจักรและอุปกรณ์ มีค่าเฉลี่ยสูงเป็นอันดับแรก รองลงมาคือ ด้านคนหรือผู้ปฏิบัติงาน และลำดับสุดท้ายคือ ด้านสภาพแวดล้อม โดยผลการวิเคราะห์ มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

1. ด้านด้านเครื่องจักรและอุปกรณ์ พบว่า โดยภาพรวมอยู่ในระดับสูงเป็นลำดับแรก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่าระดับความคิดเห็นของพนักงานที่มีต่อการแขวนป้ายห้ามเดินเครื่องจักรหรือล็อกสวิตช์ทุกครั้งที่ยุคซ่อมหรือปรับแต่งเครื่องจักร มีค่าเฉลี่ยสูงเป็นลำดับแรก รองลงมาคือ การพบอุปกรณ์ เครื่องมือ เครื่องจักรชำรุด แจ้งให้หัวหน้างานหรือผู้เกี่ยวข้องทราบทันที การปฏิบัติงานตามคำแนะนำการใช้เครื่องมือเครื่องจักรและอุปกรณ์ต่างๆทุกขั้นตอนอย่างเคร่งครัดท่านและพนักงานซ่อมบำรุงฯตรวจสอบสภาพเครื่องจักรทุกครั้งก่อนและหลังที่มีการซ่อมบำรุง และลำดับสุดท้าย คือ การปฏิบัติงานกับเครื่องจักรที่มีการเคลื่อนไหว เคลื่อนที่อันก่อให้เกิดอันตรายถึงขั้นสูญเสียอวัยวะหรือเสียชีวิต

2. ด้านคนหรือผู้ปฏิบัติงาน พบว่า โดยภาพรวมอยู่ในระดับสูงเป็นลำดับรองลงมา เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ระดับความคิดเห็นของพนักงานที่มีต่อการปฏิบัติและตรวจสอบตามขั้นตอนงานในใบอนุญาตเข้าปฏิบัติงานเป็นการป้องกันการเกิดอุบัติเหตุในการทำงานมีค่าเฉลี่ยสูงมากเป็นลำดับแรก รองลงมาคือ การปฏิบัติตามกฎระเบียบข้อบังคับเรื่องความปลอดภัยในการทำงานอย่างเคร่งครัด และลำดับสุดท้ายคือ ท่านพบคนที่ทำผิดกฎระเบียบความปลอดภัยแจ้งหัวหน้าหรือเจ้าหน้าที่เกี่ยวข้องทันที

3. ด้านสภาพแวดล้อม พบว่า โดยภาพรวมอยู่ในระดับสูงเป็นลำดับสุดท้าย เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่าระดับความคิดเห็นของพนักงานที่มีต่อการพบสภาพแวดล้อมหรือการทำงานที่ไม่ปลอดภัยรายงานให้ผู้ที่เกี่ยวข้องทราบมีค่าเฉลี่ยสูงเป็นลำดับแรก รองลงมาคือ ท่านพบเห็นสิ่งผิดปกติบริเวณสถานที่ทำงานที่อาจจะมีผลต่อสุขภาพและอนามัยความปลอดภัย รายงานผู้บังคับบัญชาทราบ และลำดับสุดท้ายคือ การปฏิบัติงานในสถานที่มีการระบายอากาศ ไม่ร้อนชื้น ไม่มีกลิ่นสารเคมีและไม่มีฝุ่นละออง

สรุปและอภิปรายผล

การศึกษาความปลอดภัยในการทำงานของพนักงานบริษัทอุตสาหกรรมกระดาษคราฟท์ไทย จำกัด มีประเด็นที่นำมาอภิปรายผลดังนี้

1. ด้านภาพรวม พบว่า พนักงานส่วนใหญ่มีระดับความคิดเห็นที่มีต่อความปลอดภัยในการทำงานของพนักงานบริษัทอุตสาหกรรมกระดาษคราฟท์ไทยจำกัดอยู่ในระดับสูง ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ เกื้อกุล มาคะสิระ (2545, บทคัดย่อ) ศึกษาเรื่อง ปัจจัยส่วนบุคคลที่มีผลต่อการรับรู้สภาวะการทำงานที่เป็นอันตรายของพนักงานในโรงงานอุตสาหกรรมผลิตยาแห่งหนึ่งในจังหวัดนนทบุรี ผลการศึกษาพบว่า พนักงานมีการรับรู้สภาวะการทำงานที่เป็นอันตรายประกอบด้วย ด้านเครื่องจักร ด้านสภาพแวดล้อม ด้านบริเวณที่ทำงานและด้านวิธีปฏิบัติอย่างปลอดภัยทั้ง 4 ด้านอยู่ในระดับสูง และยิ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ บ็อบ พีเรนซ์ (อ้างถึงใน เฉลิมชัย ชัยกิตติภรณ์, 2552, หน้า 23-24) กล่าวว่า ด้านคนหรือผู้ปฏิบัติงาน การปฏิบัติงาน ผู้ปฏิบัติงานจะเป็นผู้ตัดสินใจอย่างใดอย่างหนึ่ง เพื่อให้งานสำเร็จตามวัตถุประสงค์หรือเป้าหมายที่วางไว้ใน การตัดสินใจแต่ละครั้งย่อมมีความเสี่ยงที่อาจทำให้งานประสบความสำเร็จหรือล้มเหลวได้ ดังนั้นในการตัดสินใจ แต่ละครั้งผู้ปฏิบัติงานต้องมีข้อมูลที่ถูกต้องเพียงพอ เพื่อช่วยในการตัดสินใจเพื่อลดการผิดพลาดให้น้อยที่สุดทำให้การตัดสินใจถูกต้อง ด้านเครื่องจักรและอุปกรณ์ เป็นสิ่งสำคัญในการปฏิบัติงาน ดังนั้นจะต้องมีคุณภาพที่ดี ไม่มีข้อบกพร่องที่อาจก่อให้เกิดอันตรายแก่ผู้ใช้ เครื่องจักรและอุปกรณ์ที่ออกแบบไม่ดี หรือขาดการบำรุงดูแลรักษาซ่อมจะทำให้การทำงานของเครื่องจักรและอุปกรณ์นั้น เกิดการผิดพลาดนำไปสู่การเกิดอุบัติเหตุได้ ด้านสภาพแวดล้อมในการทำงาน มีบทบาทสำคัญต่อการผลิตความผิดพลาดที่เกิดขึ้นกับสิ่งแวดล้อมที่ไม่ปลอดภัยหรือไม่ถูกสุขอนามัยย่อมก่อให้เกิดปัญหาต่อผู้ปฏิบัติงานอุปกรณ์และเครื่องจักรซึ่งจะเป็นสาเหตุของการเกิดอุบัติเหตุ อาจสืบเนื่องมาจาก ด้านคนหรือผู้ปฏิบัติงาน ความประมาทที่เกิดจากตัวบุคคลอันที่จะก่อให้เกิดอันตรายโดยความประมาท พลังผลอ จะต้องสร้างทัศนคติเรื่องความปลอดภัยและความตระหนักถึงความปลอดภัยในการทำงานอย่างต่อเนื่อง ด้านเครื่องจักรและอุปกรณ์ประกอบและติดตั้งไม่ได้ตามมาตรฐานของผู้ผลิตอันจะก่อให้เกิดความไม่ปลอดภัยในการทำงานได้ ด้านสภาพแวดล้อมในการทำงานที่ไม่ปลอดภัยอันจะส่งผลให้เกิดการทำงานที่ผิดพลาดจนอันตรายในการทำงานได้

2. ด้านคนหรือผู้ปฏิบัติงาน จากการศึกษาพบว่า พนักงานบริษัทอุตสาหกรรมกระดาษคราฟท์ไทย จำกัด มีความปลอดภัยในการทำงานด้านคนหรือผู้ปฏิบัติงานอยู่ในระดับสูง ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาของ พรโมทย์ ออกเวหา (2548, บทคัดย่อ) ศึกษาเรื่องการรับรู้และความตระหนักที่มีต่อสภาพการทำงานที่มีความปลอดภัยของพนักงานฝ่ายซ่อมใหญ่อากาศยาน ฝ่ายช่างบริษัทการบินไทย จำกัด (มหาชน) ผลการศึกษาพบว่า พนักงานมีระดับการรับรู้ความปลอดภัยอยู่ในระดับสูงที่สุดและมีความตระหนักถึงสภาพการทำงานที่ปลอดภัยอยู่ในระดับสูง และยังคงสอดคล้องกับแนวคิดของ บ็อบ พีเรนซ์ (อ้างถึงใน เฉลิมชัย ชัยกิตติภรณ์, 2552, หน้า 23-24) กล่าวว่า การปฏิบัติงาน ผู้ปฏิบัติงานจะเป็นผู้ตัดสินใจอย่างใดอย่างหนึ่งเพื่อให้งานสำเร็จตามวัตถุประสงค์หรือเป้าหมายที่วางไว้ในการตัดสินใจแต่ละครั้งย่อมมีความเสี่ยงที่อาจทำให้งานประสบความสำเร็จหรือล้มเหลวได้ ดังนั้นในการตัดสินใจแต่ละครั้งผู้ปฏิบัติงานต้องมีข้อมูลที่ต้องเพียงพอ เพื่อช่วยในการตัดสินใจเพื่อลดการผิดพลาดให้น้อยที่สุดทำให้การตัดสินใจถูกต้อง อาจสืบเนื่องมาจาก ความประมาทที่เกิดจากตัวบุคคลอื่นที่จะก่อให้เกิดอันตรายโดยความประมาท พลังผล จะต้องสร้างทัศนคติเรื่องความปลอดภัยและความตระหนักถึงความปลอดภัยในการทำงานอย่างต่อเนื่อง

3. ด้านเครื่องจักรและอุปกรณ์ จากการศึกษาพบว่า พนักงานบริษัทอุตสาหกรรมกระดาษคราฟท์ไทย จำกัด มีความปลอดภัยในการทำงาน ด้านเครื่องจักรและอุปกรณ์อยู่ในระดับสูง ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาของ เกื้อกุล มาคะสิระ (2545, บทคัดย่อ) ศึกษาเรื่องปัจจัยส่วนบุคคลที่มีผลต่อการรับรู้สภาวะการทำงานที่เป็นอันตรายของพนักงานในโรงงานอุตสาหกรรมผลิตยาแห่งหนึ่ง ผลการศึกษาพบว่า พนักงานมีการรับรู้สภาวะการทำงานที่เป็นอันตรายคือด้านเครื่องจักรอยู่ในระดับสูง และยังคงสอดคล้องกับแนวคิดของ บ็อบ พีเรนซ์ (อ้างถึงใน เฉลิมชัย ชัยกิตติภรณ์, 2552, หน้า 23-24) กล่าวว่า เครื่องจักรและอุปกรณ์ เป็นสิ่งสำคัญในการปฏิบัติงาน ดังนั้นจะต้องมีคุณภาพที่ดี ไม่มีข้อบกพร่องที่อาจก่อให้เกิดอันตรายแก่ผู้ใช้เครื่องจักรและอุปกรณ์ การออกแบบไม่ดีหรือขาดการบำรุงดูแลรักษาอย่างเหมาะสมจะทำให้การทำงานของเครื่องจักรและอุปกรณ์นั้นเกิดการผิดพลาดนำไปสู่การเกิดอุบัติเหตุได้ อาจสืบเนื่องมาจากเครื่องจักรและอุปกรณ์ประกอบและติดตั้งไม่ได้ตามมาตรฐานของผู้ผลิตอันจะก่อให้เกิดความไม่ปลอดภัยในการทำงานได้

4. ด้านสภาพแวดล้อมจากการศึกษา พบว่า พนักงานบริษัทอุตสาหกรรมกระดาษคราฟท์ไทย จำกัด มีความปลอดภัยในการทำงานด้านสภาพแวดล้อมในระดับสูง ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาของ เกื้อกุล มาคะสิระ (2545, บทคัดย่อ) ศึกษาเรื่อง ปัจจัยส่วนบุคคลที่มีผลต่อการรับรู้สภาวะการทำงานที่เป็นอันตรายของพนักงานในโรงงานอุตสาหกรรมผลิตยาแห่งหนึ่งผลการศึกษาพบว่า พนักงานมีการรับรู้สภาวะการทำงานที่เป็นอันตรายคือ ด้านสภาพแวดล้อมอยู่ในระดับสูงและยังคงสอดคล้องกับแนวคิดของ บ็อบ พีเรนซ์ (อ้างถึงใน เฉลิมชัย ชัยกิตติภรณ์, 2552, หน้า 23-24) กล่าวว่าสภาพแวดล้อมในการทำงานมีบทบาทสำคัญต่อการผลิตความผิดพลาดที่เกิดขึ้นกับสิ่งแวดล้อมที่ไม่ปลอดภัยหรือไม่ถูกสุขอนามัยย่อมก่อให้เกิดปัญหาต่อผู้ปฏิบัติงาน อุปกรณ์และเครื่องจักรซึ่งจะเป็นสาเหตุของการเกิดอุบัติเหตุ อาจสืบเนื่องมาจากสภาพแวดล้อมในการทำงานที่ไม่ปลอดภัยอันจะส่งผลให้เกิดการทำงานที่ผิดพลาดจนเกิดอันตรายในการทำงานได้

ข้อเสนอแนะ

จากผลจากการศึกษาความปลอดภัยในการทำงานของพนักงานบริษัทอุตสาหกรรมกระดาษคราฟท์ไทย จำกัด ผู้ศึกษาได้นำผลการศึกษามาเป็นข้อเสนอแนะดังนี้

1. ด้านเครื่องจักรและอุปกรณ์ อยู่ในระดับสูงเป็นลำดับแรก พบว่า การแขวนป้ายห้ามเดินเครื่องจักรหรือล็อกสวิตช์ทุกครั้งที่ยืดซ่อมหรือปรับแต่งเครื่องจักรอยู่ในระดับสูงที่สุดเป็นลำดับแรก ดังนั้นบริษัทควรให้ความสำคัญการจัดซื้อเครื่องจักรๆจะต้องมีมาตรฐานความปลอดภัยที่เป็นสากลและเป็นที่ยอมรับของคณะกรรมการความปลอดภัยและอาชีวอนามัยของบริษัท กระบวนการติดตั้งและการควบคุมเครื่องจักรจะต้องสอดคล้องกับกฎความปลอดภัยของบริษัทและการปฏิบัติงานของพนักงาน

2. ด้านคนหรือผู้ปฏิบัติงาน อยู่ในระดับสูงเป็นลำดับรองลงมา พบว่า การปฏิบัติและตรวจสอบตามขั้นตอนงานในใบอนุญาตเข้าปฏิบัติงานเป็นการป้องกันการเกิดอุบัติเหตุในการทำงาน อยู่ในระดับสูงที่สุดเป็นลำดับแรก ดังนั้นบริษัทควรให้ความสำคัญในการสร้างกฎระเบียบและปฏิบัติงานของพนักงานที่เกี่ยวข้องกับเครื่องจักรจะต้องมีขั้นตอนการทำงานที่รัดกุม มีการตรวจสอบพื้นที่และเครื่องจักรอย่างสม่ำเสมอก่อนที่จะเข้าไปปฏิบัติงานหรือซ่อมบำรุง

3. ด้านสภาพแวดล้อม อยู่ในระดับสูงเป็นลำดับสุดท้าย พบว่า การพบสภาพแวดล้อมหรือการทำงานที่ไม่ปลอดภัย รายงานให้ผู้ที่เกี่ยวข้องทราบ อยู่ในระดับสูงเป็นลำดับแรก ดังนั้นบริษัทควรให้ความสำคัญในการสร้างกฎ

และระเบียบ โดยให้พนักงานมีส่วนร่วมกับเจ้าของหน่วยงานต่างๆ ในสำรวจพื้นที่การปฏิบัติงานของบริษัทให้ครบทุกพื้นที่ เพื่อนำมาวางแผนและจัดการแก้ไขพื้นที่ปฏิบัติงานให้เหมาะสมกับการปฏิบัติงานของพนักงาน

เอกสารอ้างอิง

- เกื้อกุล มาคะสิระ. 2545. ปัจจัยส่วนบุคคลที่มีผลต่อการรับรู้ของพนักงานในสภาวะการทำงานที่เป็นอันตราย. การศึกษาค้นคว้าด้วยตัวเอง ปริญญาโทมหาบัณฑิต สาขาบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- งานอาชีพอนามัยและความปลอดภัย. 2554. รายงานความปลอดภัย. กาญจนบุรี : บริษัท อุตสาหกรรมกระดาษคราฟท์ไทย จำกัด.
- เฉลิมชัย ชัยกิตติภรณ์. 2552. เอกสารการสอนชุดวิชาอาชีพอนามัยและความปลอดภัย หน่วยที่ 1-8. (ฉบับปรับปรุง). นนทบุรี : มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- ปฏิบัติงานบุคคล. 2554. รายชื่อพนักงาน TKIC. กาญจนบุรี : บริษัทอุตสาหกรรมกระดาษคราฟท์ไทย จำกัด.
- ปราโมทย์ ออกเวหา. 2548. การรับรู้และความตระหนักที่มีต่อสภาพการทำงานที่มีความปลอดภัยของพนักงานฝ่ายซ่อมใหญ่ อากาศยาน ฝ่ายช่างบริษัทการบินไทย จำกัด (มหาชน). ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาอุตสาหกรรม การพัฒนา. มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร.
- พิชิต ฤทธิ์จรูญ. 2547. ระเบียบวิธีการวิจัยทางสังคมศาสตร์. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ : แฮ้าออฟเดออร์มีส์.
- วิฑูรย์ สิมะโชคดี, และวีรพงษ์ เฉลิมจิระรัตน์. 2552. วิศวกรรมและการบริหารความปลอดภัยในโรงงาน. พิมพ์ครั้งที่ 26. กรุงเทพฯ : สมาคมส่งเสริมเทคโนโลยี (ไทย-ญี่ปุ่น).
- สิน พันธุ์พินิจ. 2553. เทคนิคการวิจัยทางสังคมศาสตร์. ฉบับพิมพ์ที่ 2. กรุงเทพฯ : วิทยาพัฒนา.

การประยุกต์ใช้วิธีไวโกรม์เพื่อจัดลำดับคณนะตามผลการเตรียมความพร้อมในการเข้าสู่
ประชาคมอาเซียน: กรณีศึกษามหาวิทยาลัยรัฐแห่งหนึ่ง
Application of VIKOR for Prioritizing Faculty Based on Preparation for
ASEAN Community: a Case Study of a Public University

เทอดธิดา ทิพย์รัตน์¹ ทองพูล ทาสีเพชร²

¹อาจารย์ สาขาวิชาบริหารงานก่อสร้าง คณะวิศวกรรมศาสตร์และสถาปัตยกรรมศาสตร์
มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลตะวันออก วิทยาเขตอุเทนถวาย กรุงเทพมหานคร
²อาจารย์ สาขาวิชาวิศวกรรมโยธา คณะวิศวกรรมศาสตร์และสถาปัตยกรรมศาสตร์
มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลตะวันออก วิทยาเขตอุเทนถวาย กรุงเทพมหานคร

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อประยุกต์ใช้วิธีไวโกรม์ในการจัดลำดับคณนะที่มีความเสี่ยงในการเตรียมความพร้อมในการเข้าสู่ประชาคมอาเซียนของมหาวิทยาลัยรัฐแห่งหนึ่ง โดยการใช้แบบสอบถาม ได้กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้มาจาก 17 คณนะ วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้วิธีไวโกรม์ในวิเคราะห์ค่าช่องว่าง ผลการศึกษาพบว่าคณนะมีการดำเนินการที่สอดคล้องกับผลการวิเคราะห์ปัจจัยเพื่อเตรียมความพร้อมในการเข้าร่วมประชาคมอาเซียนของมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ ได้แก่ (1) การเปิดสอนหลักสูตรที่นักศึกษาต่างชาติสามารถเรียนได้ (2) ความร่วมมือกับต่างประเทศ (3) บุคลากรที่สามารถสื่อสารด้วยภาษาต่างประเทศ (4) นักศึกษาต่างชาติ (5) การเตรียมการด้านภาษา วัฒนธรรม และองค์ความรู้ที่เกี่ยวกับประเทศสมาชิกอาเซียน (6) การเตรียมความพร้อมเพื่อรองรับการเข้าสู่ประชาคมอาเซียน (7) ปัญหาอุปสรรคในการดำเนินงานเพื่อเตรียมความพร้อมในการเข้าสู่ประชาคมอาเซียน และ (8) มาตรการเร่งด่วนเพื่อส่งเสริมการจัดการศึกษา โดยคณนะที่มีการดำเนินการมากที่สุดและน้อยที่สุดคือ คณนะแพทย์แผนไทยและคณนะวิศวกรรมศาสตร์ ตามลำดับ การใช้ผลการวิเคราะห์ด้วยวิธีไวโกรม์ทำให้คณนะได้ข้อมูลเพิ่มเติมในส่วนช่องว่างของแต่ละเกณฑ์การเตรียมความพร้อมในการเข้าสู่ประชาคมอาเซียน ทำให้สามารถจัดหามาตรการลดช่องว่างเพื่อบริหารความเสี่ยงได้อย่างมีประสิทธิภาพ

Abstract

This research focused on applying VIKOR method for prioritizing faculties based on ASEAN community preparation in a public university. The VIKOR method was applied to establish the gaps in priorities between alternatives and aspired-levels. Faculties had carried out activities as follows: (1) programs for international students, (2) MOU, (3) staffs communicating with foreign languages, (4) international students, (5) preparation for language, culture, and knowledge associated with ASEAN, (6) educational management for ASEAN community preparation, (7) problems associated with ASEAN community preparation, and (8) measurement for education management for ASEAN community preparation. The faculty most prepared for ASEAN community was Faculty of Traditional Thai Medicine. Faculty of Engineering was the least prepared for ASEAN community. Based on these gaps in priorities obtained from VIKOR, the managerial implications could be provided to prepare faculties for ASEAN community.

คำสำคัญ : วิธีไวโกรม์ การเตรียมความพร้อมในการเข้าสู่ประชาคมอาเซียน

Keywords: VIKOR, ASEAN community preparation

บทนำ

ปัจจุบันมีวิธีการในการคัดเลือกทางเลือกที่ดีที่สุดหลากหลายวิธี วิธี VIKOR เป็นวิธีการตัดสินใจอีกวิธีหนึ่ง ที่เรียงความสำคัญของทางเลือกจากหลายปัจจัย โดยแต่ละปัจจัยอาจมีความขัดแย้งกัน วิธี VIKOR ได้ถูกนำมาใช้อย่างกว้างขวางในหลากหลายอุตสาหกรรม เนื่องจากวิธี VIKOR อาศัยเกณฑ์หลากหลายเกณฑ์เพื่อหาทางเลือกที่ดีที่สุด โดยถือหลักเลือกทางเลือกจากระยะใกล้ในทางเลือกเชิงบวก และระยะไกลสุดของแนวคิดที่เป็นในเชิงลบ ทำให้วิธี VIKOR ให้ประสิทธิผลในการวิเคราะห์ข้อมูลที่เป็นตัวเลขได้ดี (Opricovic and Tzeng, 2004) การวิจัยครั้งนี้เป็นการประยุกต์ใช้วิธี VIKOR ในการวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อขับเคลื่อนภารกิจด้านการสร้างความร่วมมือด้านการศึกษาในกรอบอาเซียนของมหาวิทยาลัย ซึ่งมุ่งเน้นแผนงานการจัดตั้งประชาคมสังคมและวัฒนธรรมอาเซียน อันประกอบด้วย การจัดการศึกษาอย่างทั่วถึงและมีคุณภาพ การส่งเสริมทุนอาเซียนและเครือข่ายการศึกษา การส่งเสริมความเข้าใจอันดีระหว่างกัน และการพัฒนาเยาวชนอาเซียน ซึ่งมีความชัดเจนในเป้าหมายของการให้ประชากรอาเซียนได้รับการศึกษาอย่างทั่วถึงในปี พ.ศ.2558 หลายมหาวิทยาลัยได้มีการสนับสนุนให้มีการแลกเปลี่ยนการเรียนในมหาวิทยาลัยของนักศึกษาในกลุ่มอาเซียนในหลากหลายรูปแบบ เช่น การแลกเปลี่ยนระยะสั้นเป็นเวลา 1 ภาคเรียน หรือระยะยาว 1 ปี การส่งเสริมความร่วมมือ และการดำเนินงานเครือข่ายรูปแบบต่างๆ รวมทั้งการส่งเสริมการวิจัยระหว่างมหาวิทยาลัย การแลกเปลี่ยนวัฒนธรรม เป็นต้น ในการจัดทำแผนยุทธศาสตร์เพื่อขับเคลื่อนภารกิจนี้ แต่ละมหาวิทยาลัยจะพิจารณาแผนยุทธศาสตร์ 9 ประการซึ่งเป็นผล การประชุมรัฐมนตรีศึกษาอาเซียน ครั้งที่ 6 ASEAN Education Ministers Meeting (ASEM) ซึ่งจัดขึ้นที่ประเทศบรูไนดารุสซาลาม เพื่อแสดงเจตนารมณ์ในการเข้าสู่ประชาคมอาเซียน ภายในปี พ.ศ.2558 ประกอบด้วยสาระต่อไปนี้ 1) การสร้างความตระหนักรู้ของประชากรในการก้าวสู่ประชาคมอาเซียน 2) ความร่วมมือในการพัฒนาภาษาที่ใช้ภาษาอังกฤษเป็นภาษากลาง 3) การแลกเปลี่ยนครูและนักเรียน 4) การส่งเสริมเทคโนโลยีทางการศึกษาของกลุ่มประเทศอาเซียน 5) การส่งเสริมความเป็นเลิศของบุคลากรประเทศภาคีในกลุ่มอาเซียน เพื่อการแลกเปลี่ยนช่วยเหลือกันในการพัฒนาศักยภาพของประชาคมอาเซียน ให้สามารถแข่งขันกับประชาคมโลกต่อไปได้ 6) การธำรงรักษาภูมิปัญญาท้องถิ่นของประชากรในแต่ละภูมิภาค โดยเฉพาะ การดูแลภาษาแม่ของแต่ละประเทศให้มีความเข้มแข็ง ถึงแม้ว่าจะใช้ภาษาอังกฤษก็ตาม 7) การเชื่อมโยงด้านวัฒนธรรมของแต่ละประเทศในกลุ่มประเทศอาเซียน 8) การร่วมมือแลกเปลี่ยนนักเรียนนักศึกษาในแต่ละระดับ และ 9) การเชื่อมโยงการประชุมรัฐมนตรีศึกษาอาเซียนและรัฐมนตรีศึกษาแห่งเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ในทุก 2 ปี

ในการดำเนินการเพื่อเตรียมความพร้อมเข้าสู่ประชาคมอาเซียนมีปัญหาและอุปสรรคมากมาย อันเป็นความเสี่ยงที่จะทำให้การเข้าสู่ประชาคมอาเซียนไม่ประสบความสำเร็จ การบริหารความเสี่ยงเพื่อลดปัญหาอุปสรรคในการเตรียมความพร้อมในการเข้าสู่ประชาคมอาเซียนของมหาวิทยาลัยมีความจำเป็นอย่างยิ่ง โดยเบื้องต้นมหาวิทยาลัยจะต้องเลือกคณะที่มีแนวโน้มว่าจะประสบปัญหาดังกล่าวในระดับสูงเพื่อดำเนินการบริหารจัดการความเสี่ยงในคณะดังกล่าวก่อน บทความวิจัยนี้ถือปฏิบัตยถึงการวิเคราะห์และจัดลำดับของเกณฑ์การเตรียมความพร้อมเพื่อเข้าสู่ประชาคมอาเซียนด้วยการประยุกต์ใช้วิธี VIKOR ในการเลือกคณะที่มีแนวโน้มจะประสบปัญหาอุปสรรคในการเตรียมความพร้อมในการเข้าสู่ประชาคมอาเซียนของเพื่อจัดลำดับคณะที่จะบริหารความเสี่ยงสำหรับเป็นข้อมูลให้กับผู้บริหารมหาวิทยาลัยในการเลือกคณะที่จะบริหารความเสี่ยงที่เหมาะสม ผู้วิจัยได้เสนอแบบจำลองที่ช่วยในการตัดสินใจด้วยวิธี VIKOR

วิธี VIKOR

การวิจัยครั้งนี้ใช้วิธี VIKOR เป็นวิธีการตัดสินใจเลือกคณะที่มีแนวโน้มจะประสบปัญหาอุปสรรคในการเตรียมความพร้อมในการเข้าสู่ประชาคมอาเซียนของเนื่องจากวิธี VIKOR จะเรียงความสำคัญของทางเลือกจากเกณฑ์การตัดสินใจหลากหลายเกณฑ์ วิธีนี้จึงเป็นวิธีที่อาศัยเกณฑ์หลายๆเกณฑ์ เพื่อคัดเลือกทางเลือกที่ดีที่สุดภายใต้กลุ่มทางเลือกที่นำมาพร้อมพิจารณา วิธี VIKOR จะสร้างดัชนีการจัดลำดับ (Ranking Index) เพื่อวัดระดับการเข้าใกล้ค่าที่ดีที่สุด ดัชนีการจัดลำดับเป็นฟังก์ชันของระยะห่างสัมพัทธ์หรือระยะห่างจากค่าที่ดีที่สุด โดยมีขั้นตอนในการเลือกดังต่อไปนี้

ขั้นที่ 1 วิเคราะห์ค่าที่ดีที่สุด f_j^* และค่าที่แย่ที่สุด f_j^- ของทุกๆเกณฑ์การประเมิน $j = 1, 2, \dots, n$ หากเกณฑ์การประเมินใดวัดระดับความเป็นประโยชน์ (Benefit) ให้ค่า $f_j^* = \max_i f_{ij}$ ส่วน $f_j^- = \min_i f_{ij}$ หากเกณฑ์การประเมินใดวัดระดับความเป็นต้นทุน (Cost) หรือระดับความเสี่ยง (Risk) ให้ค่า $f_j^* = \min_i f_{ij}$ ส่วน $f_j^- = \max_i f_{ij}$ คำนวณหา L_p -metric หรือ Normalized Decision matrix ดังแสดงในสมการที่ 1

$$L_i^p = \left\{ \sum_{j=1}^n [w_j (f_j^* - f_{ij}) / (f_j^* - f_j^-)]^p \right\}^{1/p} \quad 1 \leq p \leq \infty \quad i = 1, 2, \dots, m \quad (1)$$

	<i>criteria</i>		<i>normalized</i>		<i>criteria</i>
	$c_1 \quad \dots \quad c_j \quad \dots \quad c_n$		\Rightarrow		$c_1 \quad \dots \quad c_j \quad \dots \quad c_n$
<i>alternatives</i>	$\begin{bmatrix} A_1 & \begin{bmatrix} f_{11} \\ \vdots \\ f_{1j} \\ \vdots \\ f_{1n} \end{bmatrix} \\ \vdots \\ A_i & \begin{bmatrix} f_{i1} \\ \vdots \\ f_{ij} \\ \vdots \\ f_{in} \end{bmatrix} \\ \vdots \\ A_m & \begin{bmatrix} f_{m1} \\ \vdots \\ f_{mj} \\ \vdots \\ f_{mn} \end{bmatrix} \end{bmatrix}$	$\times w_j$		$\begin{bmatrix} A_1 & \begin{bmatrix} w_1 r_{11} \\ \vdots \\ w_j r_{1j} \\ \vdots \\ w_n r_{1n} \end{bmatrix} \\ \vdots \\ A_i & \begin{bmatrix} w_1 r_{i1} \\ \vdots \\ w_j r_{ij} \\ \vdots \\ w_n r_{in} \end{bmatrix} \\ \vdots \\ A_m & \begin{bmatrix} w_1 r_{m1} \\ \vdots \\ w_j r_{mj} \\ \vdots \\ w_n r_{mn} \end{bmatrix} \end{bmatrix}$	
	$f_1^* \quad \dots \quad f_j^* \quad \dots \quad f_n^*$				$f_1^- \quad \dots \quad f_j^- \quad \dots \quad f_n^-$
	ข้อมูลเริ่มต้น				ข้อมูลต่อหนึ่งหน่วย

$r_{ij} = (f_j^* - f_{ij}) / (f_j^* - f_j^-)$ f_j^* คือค่าที่ดีที่สุด f_j^- คือค่าที่แย่ที่สุดของแต่ละเกณฑ์การประเมิน

รูปที่ 1 การคำนวณหา L_p -metric หรือ Normalized Decision matrix

ขั้นที่ 2 คำนวณค่า S_i และ Q_i ของทุกๆ ทางเลือกในการตัดสินใจ โดย $i = 1, 2, \dots, m$, เมื่อ i คือ ทางเลือก และ m คือ จำนวนทางเลือกทั้งหมด

$$S_i = \sum_{j=1}^n w_j r_{ij} \quad (2)$$

$$Q_i = \max_j \{w_j r_{ij} | j = 1, 2, \dots, n\} \quad (3)$$

ขั้นที่ 3 หาค่า R_i ของทุกๆ ทางเลือกในการตัดสินใจ

$$R_i = v(S_i - S^*) / (S^- - S^*) + (1-v)(Q_i - Q^*) / (Q^- - Q^*) \quad (4)$$

โดยที่ $S^* = \min_i S_i$ (หรือ ค่าที่ดีที่สุดของ S^* คือ $0 : S^* = 0$) $S^- = \max_i S_i$ (หรือ ค่าที่แย่ที่สุดของ S^- คือ $1 : S^- = 1$) $Q^* = \min_i Q_i$ (หรือ ค่าที่ดีที่สุดของ Q^* คือ $0 : Q^* = 0$), $Q^- = \max_i Q_i$ (หรือ ค่าที่แย่ที่สุดของ Q^- คือ $1 : Q^- = 1$, และ $0 \leq v \leq 1$, โดยที่ v เป็นค่าน้ำหนักความสำคัญของวิธีการวิเคราะห์ด้วยค่าผลรวมทุกค่าในกลุ่มและวิธีการวิเคราะห์ด้วยค่ามากที่สุดในกลุ่ม, โดยที่ $v > 0.5$ หมายถึง ผู้ตัดสินใจให้ความสำคัญกับวิธีการวิเคราะห์ด้วยค่าผลรวมทุกค่าในกลุ่มมากกว่าวิธีการวิเคราะห์ด้วยค่ามากที่สุดในกลุ่ม $v < 0.5$ หมายถึง ผู้ตัดสินใจให้ความสำคัญกับวิธีการวิเคราะห์ด้วยค่ามากที่สุดในกลุ่มมากกว่าวิธีการวิเคราะห์ด้วยค่าผลรวมทุกค่าในกลุ่ม $v \approx 0.5$ หมายถึงวิธีการทั้งสองสำคัญเท่ากัน

ขั้นที่ 4 จัดอันดับจากค่าที่คำนวณได้เพื่อหาทางเลือกที่ดีที่สุดโดยเรียงลำดับค่า R_i จากน้อยไปหามาก ทางเลือกที่ให้ค่า R_i ที่น้อยที่สุดเป็นทางเลือกที่ดีที่สุด

ผลการวิเคราะห์จะเป็นที่ยอมรับได้หากผลต่างระหว่างค่า R_i ของทางเลือก $(A^{(1)})$ ที่มีค่าน้อยที่สุด กับค่า R_i ของทางเลือกอื่นๆ มีค่ามากกว่า $1/(m-1)$ โดยที่ m คือ จำนวนทางเลือกทั้งหมด หรือ $R(A^{(2)}) - R(A^{(1)}) \geq 1/(m-1)$ ในกรณีที่ผลต่างระหว่างค่า R_i ของทางเลือก $(A^{(1)})$ ที่มีค่าน้อยที่สุด กับค่า R_i ของทางเลือกอื่นๆ มีค่าน้อยกว่า $1/(m-1)$ ผู้ตัดสินใจไม่สามารถระบุทางเลือก $(A^{(1)})$ เป็นทางเลือกที่ดีที่สุด เนื่องจากมีทางเลือกอื่นที่มีคุณสมบัติใกล้เคียงทางเลือก $(A^{(1)})$ มาก จำเป็นต้องนำเครื่องมือตัดสินใจอื่นๆ (เช่น การประชุมระดมสมอง) เข้ามาช่วยในการตัดสินใจอีกครั้ง (Opricovic and Tzeng, 2004)

วิธีการวิจัย (Research Methodology)

การพัฒนาแบบจำลองสำหรับใช้ในการตัดสินใจเลือกคณะที่มีแนวโน้มจะประสบปัญหาอุปสรรคในการเตรียมความพร้อมในการเข้าสู่ประชาคมอาเซียนของอาจารย์ มีขั้นตอนในการวิจัยทั้งหมด 8 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 รวบรวม ศึกษา ค้นคว้า เอกสารและงานวิจัยต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับ การวิเคราะห์วิธี VIKOR และคณะที่มีแนวโน้มจะประสบปัญหาอุปสรรคในการเตรียมความพร้อมในการเข้าสู่ประชาคมอาเซียน

ขั้นตอนที่ 2 รวบรวม สำรวจ เหน็บในการเลือกคณะภายใต้หลักการบริหารความเสี่ยง ทั้งจากเอกสารอ้างอิง และจากการสัมภาษณ์ผู้เกี่ยวข้องในการเตรียมความพร้อมในการเข้าสู่ประชาคมอาเซียน เพื่อนำข้อมูลที่ได้ไปทำการระบุเกณฑ์การตัดสินใจเลือกคณะที่มีแนวโน้มจะประสบปัญหาอุปสรรคในการเตรียมความพร้อมในการเข้าสู่ประชาคมอาเซียน

ขั้นตอนที่ 3 จัดทำและรวบรวมข้อมูลด้วยแบบสอบถาม ประกอบกับการเก็บข้อมูลด้วยการประชุมกลุ่มร่วมกับแบบสอบถาม

ขั้นตอนที่ 4 วิเคราะห์ค่าน้ำหนักความสำคัญของเกณฑ์การตัดสินใจ

ขั้นตอนที่ 5 หาค่า Normalized ของผลการประเมินแต่ละทางเลือกภายใต้เกณฑ์การตัดสินใจที่กำหนดขั้นตอนที่ 4 หาค่า R_i ของทุกๆ ทางเลือกในการตัดสินใจโดยวิธี VIKOR

ขั้นตอนที่ 6 จัดลำดับคณะทางเลือก

ขั้นตอนที่ 7 เลือกคณะที่มีแนวโน้มจะประสบปัญหาอุปสรรคในการเตรียมความพร้อมในการเข้าสู่ประชาคมอาเซียน

ขั้นตอน 8 การสรุปผล และข้อเสนอแนะของงานวิจัย การวิเคราะห์ข้อมูล

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ คือ ผู้บริหาร บุคลากรผู้ปฏิบัติงานสายสนับสนุนการเรียนการสอน มหาวิทยาลัยครุบุรีศึกษาของคณะ จำนวน 17 คณะ จำนวน 24 คน อันประกอบด้วย คณบดี 8 คน รองคณบดี 9 คน หัวหน้าฝ่าย 5 คน และ รองหัวหน้าฝ่าย 2 คน ตามลำดับ

ข้อมูลที่รวบรวมเพื่อทำวิจัย แบ่งออกเป็น 2 ประเภท คือ

1. ข้อมูลปฐมภูมิ ประกอบด้วย ข้อมูลที่เกี่ยวกับปัจจัยส่วนบุคคล ตัวแปรปัจจัยการดำเนินงานและตัวแปรที่เกี่ยวกับผลการดำเนินงานของระบบจัดการศึกษาเพื่อเตรียมความพร้อมในการเข้าร่วมประชาคมอาเซียน เก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง ผู้บริหาร บุคลากรผู้ปฏิบัติงานสายสนับสนุนการเรียนการสอนของมหาวิทยาลัยครุบุรีศึกษา โดยใช้การสัมภาษณ์ การประชุมระดมสมอง และการสังเกตการปฏิบัติงานตามกลไกการจัดการศึกษาเพื่อเตรียมความพร้อมในการเข้าร่วมประชาคมอาเซียนและการบริหารความเสี่ยงของคณะ นอกจากนี้ได้ใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล มีรายละเอียดดังต่อไปนี้ ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม เป็นการตอบคำถามเกี่ยวกับคุณลักษณะส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ ตำแหน่ง แบบประเมินปัญหาอุปสรรคในการเตรียมความพร้อมในการเข้าสู่ประชาคมอาเซียนประกอบด้วย 8 ประเด็นพิจารณา เป็นลักษณะคำถามปลายปิด แบบมาตราส่วนประเมินค่า 5 ระดับ (Rating Scale) ให้ผู้ตอบเลือกตอบเพียง 1 ตัวเลือก ทำการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยโปรแกรม ค่าเฉลี่ย (Mean) ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

2. ข้อมูลทุติยภูมิ ประกอบด้วย ความเป็นมาของนโยบาย /โครงการ หลักการและแนวคิดเกี่ยวกับระบบการจัดการศึกษาเพื่อเตรียมความพร้อมในการเข้าร่วมประชาคมอาเซียน โดยศึกษาค้นคว้าจากเอกสารที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ เอกสารทางราชการ สื่อสิ่งพิมพ์ต่าง ๆ รายงานการวิจัย ข้อมูลออนไลน์

ผลการวิจัย (Research Outcomes)

ในการศึกษาได้กำหนดให้เกณฑ์การตัดสินใจประเมินปัญหา ประกอบด้วย 8 เกณฑ์หลัก คือ 1. การเปิดสอนหลักสูตรที่นักศึกษาต่างชาติสามารถเรียนได้ 2. ความร่วมมือกับต่างประเทศ 3. บุคลากรที่สามารถสื่อสารด้วยภาษาต่างประเทศ 4. นักศึกษาต่างชาติ 5. การเตรียมการด้านภาษา วัฒนธรรม และองค์ความรู้ที่เกี่ยวกับประเทศสมาชิกอาเซียน 6. การเตรียมความพร้อมเพื่อรองรับการเข้าสู่ประชาคมอาเซียน 7. ปัญหา/อุปสรรคในการดำเนินงานเพื่อเตรียม

ความพร้อมในการเข้าสู่ประชาคมอาเซียน และ 8. มาตรการเร่งด่วนเพื่อส่งเสริมการจัดการศึกษาที่สัมพันธ์กับต่างประเทศ ผลการวิเคราะห์น้ำหนักความสำคัญของเกณฑ์การตัดสินใจ แสดงในตารางที่ 1

ประเด็นที่มีค่าน้ำหนักความสำคัญสูงสุดคือ ปัญหา/อุปสรรคในการดำเนินงานเพื่อเตรียมความพร้อมในการเข้าสู่ประชาคมอาเซียน ประเด็นที่มีค่าน้ำหนักความสำคัญต่ำสุดคือ บุคลากรที่สามารถสื่อสารด้วยภาษาต่างประเทศ ในการประเมินการดำเนินงานเตรียมความพร้อมเพื่อเข้าสู่ประชาคมอาเซียนของคณะจำนวน 17 คณะในมหาวิทยาลัยของรัฐแห่งหนึ่งด้วยวิธี VKOR โดยค่าน้ำหนักความสำคัญของเกณฑ์การตัดสินใจที่ได้จากตารางที่ 1 ข้างต้น ผลการวิเคราะห์ด้วยวิธี VIKOR พบว่า คณะวิศวกรรมศาสตร์เป็นคณะที่มีความเสี่ยงในการเตรียมความพร้อมในการเข้าสู่ประชาคมอาเซียนสูงที่สุด ส่วนคณะที่มีการดำเนินการเตรียมความพร้อมในการเข้าสู่ประชาคมอาเซียนสูงที่สุด คือ คณะแพทยแผนไทย ข้อดีของการวิเคราะห์ด้วยวิธี VIKOR คือการให้ข้อมูลเพิ่มเติมในส่วนช่องว่างของแต่ละเกณฑ์การตัดสินใจ ทำให้สามารถจัดทำมาตรการลดช่องว่างเพื่อบริหารความเสี่ยงในการเตรียมความพร้อมในการเข้าสู่ประชาคมอาเซียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ เมื่อพิจารณาข้อมูลจากทุกคณะพบว่า เกณฑ์ที่มีค่าช่องว่างเฉลี่ยสูงสุดคือ การเตรียมความพร้อมเพื่อรองรับการเข้าสู่ประชาคมอาเซียน ปัญหา/อุปสรรคในการดำเนินงานเพื่อเตรียมความพร้อมในการเข้าสู่ประชาคมอาเซียน และความร่วมมือกับต่างประเทศตามลำดับ ตารางที่ 2 แสดงผลการประเมินคณะด้วยวิธี VIKOR

ตาราง 1 น้ำหนักความสำคัญของเกณฑ์การประเมิน

ประเด็น	น้ำหนัก	ลำดับ
1. การเปิดสอนหลักสูตรที่นักศึกษาต่างชาติสามารถเรียนได้	0.742	2
2. ความร่วมมือกับต่างประเทศ	0.724	4
3. บุคลากรที่สามารถสื่อสารด้วยภาษาต่างประเทศ	0.632	8
4. นักศึกษาต่างชาติ	0.653	7
5. การเตรียมการด้านภาษา วัฒนธรรม และองค์ความรู้ที่เกี่ยวกับประเทศสมาชิกอาเซียน	0.715	6
6. การเตรียมความพร้อมเพื่อรองรับการเข้าสู่ประชาคมอาเซียน	0.721	5
7. ปัญหา/อุปสรรคในการดำเนินงานเพื่อเตรียมความพร้อมในการเข้าสู่ประชาคมอาเซียน	0.757	1
8. มาตรการเร่งด่วนเพื่อส่งเสริมการจัดการศึกษาที่สัมพันธ์กับต่างประเทศ]	0.736	3

สรุปผลการวิจัย

การวิจัยนี้แสดงการประยุกต์ใช้วิธี VIKOR ในการเลือกคณะที่มีแนวโน้มจะประสบปัญหาอุปสรรคในการเตรียมความพร้อมในการเข้าสู่ประชาคมอาเซียน เนื่องจากวิธี VIKOR สามารถจัดการกับความขัดแย้งของเกณฑ์การประเมินได้ จึงเป็นการประยุกต์ใช้เครื่องมือที่เหมาะสมในการจัดการปัญหาการตัดสินใจเลือกคณะที่มีแนวโน้มจะประสบปัญหาอุปสรรคในการเตรียมความพร้อมในการเข้าสู่ประชาคมอาเซียน การวิจัยครั้งนี้ได้แบ่งเกณฑ์การตัดสินใจแบ่งออกเป็น 8 เกณฑ์หลัก และประเมินคณะ 17 คณะ พบว่า คณะวิศวกรรมศาสตร์เป็นคณะที่มีความเสี่ยงในการเตรียมความพร้อมในการเข้าสู่ประชาคมอาเซียนมากที่สุด ส่วนคณะที่มีการดำเนินการเตรียมความพร้อมในการเข้าสู่ประชาคมอาเซียนสูงที่สุด คือ คณะแพทยแผนไทย ผลการวิเคราะห์ด้วยวิธี VIKOR ให้ข้อมูลเพิ่มเติมในส่วนของการปรับปรุงจุดอ่อนหรือผลการประเมินภายใต้เกณฑ์บางเกณฑ์ที่แต่ละคณะยังมีผลการดำเนินการที่ต่ำกว่าคณะอื่นๆ เป็นข้อมูลสำคัญให้กับคณะผู้บริหารทั้งระดับคณะและระดับมหาวิทยาลัยในการจัดทำมาตรการการเตรียมความพร้อมในการเข้าสู่ประชาคมอาเซียน

ตารางที่ 2 ผลการประเมินคณะด้วยวิธี VIKOR

ประเด็น	คณะ								ผลการวิเคราะห์ด้วย VIKOR				
	C1	C2	C3	C4	C5	C6	C7	C8	Sj	Rj	S	R	Qj
F1	4.250	4.500	3.833	5.000	4.250	4.333	3.667	5.000					
F2	4.375	5.000	4.429	4.200	4.625	3.833	5.000	5.000					
F3	3.875	4.250	3.571	4.100	4.625	4.333	4.000	4.200					
F4	2.375	1.500	2.143	3.100	1.500	1.667	1.333	2.000					
F5	2.375	1.500	2.143	3.100	1.500	1.667	1.333	2.000					
F6	4.571	4.500	4.000	4.111	4.000	4.000	4.833	4.000					
F7	1.000	1.500	1.000	1.125	1.750	1.167	3.500	5.000					
F8	4.500	4.000	3.600	4.000	4.000	4.000	2.667	4.000					
F9	5.000	4.000	2.800	3.556	4.750	5.000	5.000	5.000					
F10	3.286	2.000	2.333	0.000	0.667	1.600	3.000	0.000					
F11	2.000	1.000	1.000	0.000	1.500	1.000	4.167	4.600					
F12	5.000	3.500	4.500	2.500	5.000	5.000	4.167	4.000					
F13	4.750	5.000	3.833	3.625	5.000	5.000	5.000	5.000					
F14	4.000	4.500	4.333	4.000	4.000	4.667	3.833	4.000					
F15	3.500	4.750	4.333	4.111	4.250	4.667	3.833	4.200					
F16	4.375	5.000	3.250	5.000	4.625	5.000	4.333	4.600					
F17	3.875	5.000	2.600	4.000	4.714	4.333	4.667	0.000					
f ^{*j}	5.000	5.000	4.500	5.000	5.000	5.000	5.000	5.000					
f-j	1.000	1.000	1.000	0.000	0.667	1.000	1.333	0.000					
w	0.742	0.724	0.632	0.653	0.715	0.721	0.757	0.736					
W_{F1}^r	0.139	0.090	0.120	0.000	0.124	0.120	0.275	0.000	0.869	0.275	0.065	0.083	0.148
W_{F2}^r	0.116	0.000	0.013	0.105	0.062	0.210	0.000	0.000	0.506	0.210	0.020	0.026	0.046
W_{F3}^r	0.209	0.136	0.168	0.118	0.062	0.120	0.206	0.118	1.136	0.209	0.098	0.025	0.123
W_{F4}^r	0.487	0.633	0.425	0.248	0.577	0.601	0.757	0.442	4.171	0.757	0.474	0.500	0.974
W_{F5}^r	0.487	0.633	0.425	0.248	0.577	0.601	0.757	0.442	4.171	0.757	0.474	0.500	0.974
W_{F6}^r	0.080	0.090	0.090	0.116	0.165	0.180	0.034	0.147	0.903	0.180	0.069	0.000	0.069
W_{F7}^r	0.742	0.633	0.632	0.506	0.536	0.691	0.310	0.000	4.050	0.742	0.459	0.488	0.946
W_{F8}^r	0.093	0.181	0.162	0.131	0.165	0.180	0.482	0.147	1.541	0.482	0.148	0.262	0.410
W_{F9}^r	0.000	0.181	0.307	0.189	0.041	0.000	0.000	0.000	0.718	0.307	0.046	0.110	0.156
W_{F10}^r	0.318	0.543	0.391	0.653	0.715	0.613	0.413	0.736	4.382	0.736	0.500	0.482	0.982
W_{F11}^r	0.557	0.724	0.632	0.653	0.577	0.721	0.172	0.059	4.094	0.724	0.464	0.471	0.936
W_{F12}^r	0.000	0.271	0.000	0.327	0.000	0.000	0.172	0.147	0.917	0.327	0.071	0.127	0.198

ประเด็น	คณะ								ผลการวิเคราะห์ด้วย VIKOR				
	C1	C2	C3	C4	C5	C6	C7	C8	Sj	Rj	S	R	Qj
W_{F13}^I	0.046	0.000	0.120	0.180	0.000	0.000	0.000	0.000	0.346	0.180	0.000	0.000	0.000
W_{F14}^I	0.186	0.090	0.030	0.131	0.165	0.060	0.241	0.147	1.050	0.241	0.087	0.053	0.140
W_{F15}^I	0.278	0.045	0.030	0.116	0.124	0.060	0.241	0.118	1.012	0.278	0.083	0.086	0.168
W_{F16}^I	0.116	0.000	0.226	0.000	0.062	0.000	0.138	0.059	0.600	0.226	0.031	0.040	0.071
W_{F17}^I	0.209	0.000	0.343	0.131	0.047	0.120	0.069	0.736	1.655	0.736	0.162	0.482	0.644

เอกสารอ้างอิง (References)

- Opricovic S, Tzeng GH. 2004. Compromise solution by MCDM methods: a comparative analysis of VIKOR and TOPSIS. European Journal of Operational Research. 156: 445-455.
- สิน พันธุ์พินิจ. 2549. เทคนิคการวิจัยทางสังคมศาสตร์. กรุงเทพฯ : วิทย์พัฒนา.

การวิเคราะห์ตัวบ่งชี้ครูมวยไทยอาชีพ

Analysis of Indicators of Professional Kru Muay Thai Standards

ผศ.วีรพล วิเศษศิลป์¹

ผศ.ดร.ชาญชัย ยมดิษฐ์²

¹วิทยาลัยมวยไทยศึกษาและการแพทย์แผนไทย มหาวิทยาลัยราชภัฏหมู่บ้านจอมบึง

²วิทยาลัยมวยไทยศึกษาและการแพทย์แผนไทย มหาวิทยาลัยราชภัฏหมู่บ้านจอมบึง

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อการพัฒนามาตรฐานวิชาชีพครูมวยไทยอาชีพ วิธีการดำเนินการวิจัยเป็น
การใช้เทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการวิจัยพบว่า เกณฑ์มาตรฐานครูมวยไทยอาชีพที่ได้จากการศึกษาในครั้งนี้มีจำนวนมาตรฐาน 5 ด้าน
35 ตัวบ่งชี้ ประกอบด้วย 1. มาตรฐานด้านความรู้ 2. มาตรฐานด้านประสบการณ์วิชาชีพ 3. มาตรฐานด้านการปฏิบัติงาน
4. มาตรฐานด้านการปฏิบัติตน 5. มาตรฐานด้านการปฏิบัติตนตามจรรยาบรรณวิชาชีพ

Abstract

The objective in this research was to develop of Professional kru Muay Thai Standards.
The research was conducted by using content analysis.

The results found That There were five categories and 35 indicators of professional Kru
Muay Thai standards. The five categories were : 1) standards of Know ledge 2) standards Professional
Experience 3) standards work Practice 4) Standards Personal Practice, and 5) Standards Ethics.

คำสำคัญ : การวิเคราะห์ ตัวบ่งชี้ ครูมวยไทยอาชีพ

Keywords : Analysis, Indicators, Professional Kru Muay Thai

บทนำ

การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ถือว่ามีผลสำคัญและจำเป็นอย่างยิ่ง โดยเฉพาะต่อการพัฒนาประเทศ เพราะ
มนุษย์ถูกจัดเป็นทรัพยากรที่สำคัญของแต่ละประเทศชาติ (Singh, 1977, หน้า 209-306) และมนุษย์จัดเป็นทรัพยากร
ที่มีความสำคัญและมีคุณค่ามากที่สุดขององค์กร (Drucker, 1954 อ้างถึงใน นิสตารค์ เวชยานนท์, 2545, หน้า 7) การสร้างและ
การพัฒนาทรัพยากรที่สำคัญ อันได้แก่ “คน” ให้มีคุณภาพดี เมื่อคนมีคุณภาพดีก็จะทำให้สังคมดีไปด้วย และเมื่อสังคมดี
ก็สามารถพัฒนาประเทศไปได้อย่างมั่นคง (สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน, 2552, หน้า 1) การพัฒนาการกีฬาเป็น
มาตรการที่สำคัญยิ่งประการหนึ่งในการพัฒนาคุณภาพของประชากรของประเทศทั้งในด้านสุขภาพอนามัย และด้าน
จิตใจเป็นปัจจัยสำคัญและเอื้ออำนวยให้ประชากรในชาติ สามารถพัฒนาคุณภาพชีวิตและมีส่วนร่วมในการพัฒนา
เศรษฐกิจและสังคมได้อย่างมีประสิทธิภาพ (กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา, 2553, หน้า 71)

“ครูมวยไทย” ซึ่งเป็นตัวแทนของคนไทย ทำหน้าที่ที่นุรักษ์ ส่งเสริมและเผยแพร่มวยไทยทั้งในด้านความรู้อัน
ทักษะ ความคิด ความสามารถ เจตคติ ความมุ่งมั่น และความรับผิดชอบต่อสังคมที่ทำให้มวยไทยเป็นมรดกไทยเป็นมรดก
มรดกทางภูมิปัญญาไทยเป็นผลิตผลสินค้าออกของไทย สู่ความเป็นมรดกไทยและมรดกโลก ซึ่งจำเป็นจะต้องมีองค์กร
วิชาชีพรับรองความมีมาตรฐานในวิชาชีพ องค์กรวิชาชีพเป็นองค์กรที่ในการกำกับดูแล กำหนดกฎ และเกณฑ์มาตรฐานให้กับผู้ที่
อยู่ในวิชาชีพ เพื่อใช้เป็นกฎหมายในการควบคุมการปฏิบัติหน้าที่ของสมาชิกสภาวิชาชีพในการออกและเพิกถอน
ใบอนุญาตประกอบวิชาชีพ การควบคุมให้สมาชิกสภาวิชาชีพมีการปฏิบัติหน้าที่ตามมาตรฐานวิชาชีพและให้อยู่ภายใต้
จรรยาบรรณของวิชาชีพ เป็นการพัฒนาและยกระดับมาตรฐานวิชาชีพให้สูงขึ้น และเป็นที่ยอมรับจากสังคมอย่าง

กว้างขวาง นอกจากนี้วิชาชีพควบคุมต้องประกอบด้วยวิธีการทางปัญญา มีการศึกษาและได้รับการอบรมอย่างพอเพียง มีอิสระในการปฏิบัติหน้าที่ตามมาตรฐานวิชาชีพ มีจรรยาบรรณวิชาชีพที่อยู่ภายใต้การควบคุมของสภาวิชาชีพ (วรรณภา คนกล้า, 2552, หน้า 34)

การพัฒนามาตรฐานวิชาชีพเป็นกระบวนการในการพัฒนาระบบการทำงานให้เกิดเป็นมาตรฐานและสามารถสร้างความเท่าเทียมให้เกิดขึ้นในสังคมได้อย่างดี (วิจิตร ปัญญาชัย, 2543, หน้า 12) เพราะการพัฒนามาตรฐานวิชาชีพมีกระบวนการวัดค่าและประเมินผลในการให้บริการของผู้ที่อยู่ในวิชาชีพอย่างเป็นระบบ อันเนื่องมาจากการกำหนดมีเกณฑ์มาตรฐานด้านต่างๆ เพื่อใช้ยึดถือเป็นแนวทางในการดำเนินการของแต่ละวิชาชีพ โดยการพัฒนามาตรฐานวิชาชีพเกิดขึ้นจากความร่วมมือของกลุ่มสมาชิกภายในสาขาวิชาชีพ (Hayslip & Vanzandt, 2000, p. 27, 81) เริ่มตั้งแต่การสร้างมาตรฐานแห่งองค์ความรู้ในวิชาชีพ การสร้างมาตรฐานแห่งความเชี่ยวชาญในวิชาชีพ การสร้างมาตรฐานการเข้าสู่วิชาชีพ การสร้างมาตรฐานการได้รับการรับรองวิชาชีพ และประการสำคัญคือ การสร้างมาตรฐานขององค์กรวิชาชีพ (Kraus, 1984, p. 84, Russell, 1948, p. 70) ที่ทำหน้าที่เป็นผู้ควบคุมและกำกับการดำเนินงานของระบบวิชาชีพในสาขานั้น ๆ ให้เป็นไปตามบัญญัติ โดยตลอดระยะเวลาที่ห้าทศวรรษของการพัฒนาระบบเศรษฐกิจและสังคมไทยได้มีการพัฒนามาตรฐานวิชาชีพต่าง ๆ มาอย่างต่อเนื่องและกว้างขวาง ทั้งนี้เพื่อเป็นการรองรับและเตรียมความพร้อมต่อการเปลี่ยนแปลงทางโครงสร้างของเศรษฐกิจและสังคม ให้ทันสมัยและเพียงพอต่อความต้องการอยู่เสมอ (วิจิตร ปัญญาชัย, 2543, หน้า 18) ในขณะที่การพัฒนามาตรฐานวิชาชีพอื่น ๆ ในประเทศไทย อาทิ วิชาชีพเวชกรรมหรือใบอนุญาตประกอบโรคศิลปะ วิชาชีพครูและบุคลากรทางการศึกษา วิชาชีพพยาบาลและการผดุงครรภ์ วิชาชีพบัญชีที่มีการปรับปรุงแก้ไขพระราชบัญญัติ และมีรายงานการศึกษาวิจัยในวิชาชีพอย่างต่อเนื่อง ต่างก็มีความพยายามสร้างและพัฒนาระบบวิชาชีพของตนเองให้เป็นกระบวนการพัฒนาอย่างสร้างสรรค์ เพื่อให้ประเทศสามารถก้าวทันโลกได้อย่างเป็นปัจจุบัน ครูมวยไทยซึ่งเป็นวิชาชีพที่สำคัญและจำเป็นต่อการอนุรักษ์ ส่งเสริมและเผยแพร่ศิลปะมวยไทยให้เป็นมรดกไทย มรดกโลก กลับไม่ได้รับการพัฒนาเท่าที่ควร ซึ่งแตกต่างจากวิชาชีพสาขาอื่น ๆ ทั้ง 13 กลุ่มสาขาวิชาชีพที่อยู่ในความดูแลขององค์กรวิชาชีพ 13 องค์กร หรือที่เรียกว่า สภาวิชาชีพที่ได้รับการพัฒนาอย่างเป็นระบบ และมีการรับรองมาตรฐานจนเป็นที่ยอมรับจากสังคมมากกว่ายี่สิบปี

แผนยุทธศาสตร์ของคณะกรรมการสภาผู้แทนราษฎรในการพัฒนามวยไทยสู่ระดับสากล ได้กล่าวถึงปัญหาและอุปสรรคของผู้ฝึกสอนมวยไทย ผู้ฝึกสอนมวยไทยในปัจจุบันส่วนมากเป็นนักมวยรุ่นเก่าที่มีประสบการณ์การชกมวยมาก่อน แต่หยุดการชกมวยไทยแล้วการสอนก็จะสอนตามที่ตนเองเคยฝึกฝน ไม่มีแผนการสอนและขาดความเป็นมาตรฐาน (คณะกรรมการการกีฬาสภาผู้แทนราษฎร, ม.ป.ป., หน้า 2-3) และจากการสัมภาษณ์ผู้ฝึกสอนมวยไทยและเป็นผู้ผ่านการชกมวยไทยมาก่อน ประกอบด้วย วีระพาล นครหลวง โปรโมชั่น พลุ่สเล็ก ศิษย์ขุนทอง พิมพ้อริย์เล็ก ศิษย์อริย์ ผุดผาดน้อย วรุฒิ และโรจน์รงค์ ดาวแปดริ้ว ผู้วิจัยจึงสรุปปัญหาและอุปสรรคของผู้ฝึกสอนมวยไทย จากการสัมภาษณ์ผู้ฝึกสอนมวยไทยทั้ง 5 คน ได้ประเด็นปัญหาและอุปสรรคดังนี้ ผู้ฝึกสอนมวยไทยที่สอนมวยไทยตามค่ายต่าง ๆ ส่วนมากเป็นนักมวยและเป็นผู้ที่ชื่นชอบมวยไทย การสอนก็จะสอนตามที่ตนเองเคยฝึกฝน เคยปฏิบัติมาและจากประสบการณ์ในการชกมวยตามเวทีต่าง ๆ และถ่ายทอดทางสถานีโทรทัศน์ ไม่เคยศึกษาหรือแสวงหาความรู้เพิ่มเติม ไม่มีแผนการฝึกสอนถ่ายทอดตามที่ตนเองมีประสบการณ์และไม่เคยผ่านการฝึกอบรมผู้ฝึกสอนมวยไทยมาก่อน

จากสภาพปัญหาและอุปสรรคของแผนยุทธศาสตร์การพัฒนามวยไทยสู่ระดับสากล และจากการสัมภาษณ์ผู้ฝึกสอนมวยไทย และผู้ที่เคยผ่านการชกมวยไทยมาก่อน จากเหตุผลปัญหาและอุปสรรคดังกล่าว ผู้วิจัยจึงต้องการศึกษาการพัฒนามาตรฐานวิชาชีพครูมวยไทยอาชีพ เพื่อเป็นกรอบแนวทางและทิศทางในการดำเนินงานให้มีคุณภาพและนำไปสู่เป้าหมายสูงสุด เป็นมาตรฐานเดียวกันทั้งในประเทศและต่างประเทศ

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อพัฒนามาตรฐานวิชาชีพครูมวยไทยอาชีพ

วิธีดำเนินการวิจัย

ผู้วิจัยวิเคราะห์สภาพปัญหาและประเด็นที่เกี่ยวข้องกับการวิเคราะห์มาตรฐานวิชาชีพครูมวยไทยอาชีพ โดยการวิเคราะห์เนื้อหา ตามเกณฑ์การวิเคราะห์เนื้อหาของ วาโร เฟ็งสวัสดี (2552, หน้า 56-57) เพื่อการตีความ สร้างข้อสรุป

จำแนกชนิด และเปรียบเทียบลักษณะของข้อมูล รวมทั้งหาความเกี่ยวข้องของปรากฏการณ์ต่าง ๆ พิจารณาจัดระบบ จำแนกประเภท โดยยึดหลักเนื้อหาข้อมูล เป็นเกณฑ์ประกอบด้วย

1. การคัดเลือกเอกสารและหัวข้อที่จะทำการวิเคราะห์ โดยคัดเลือกเอกสารจากเอกสารที่เกี่ยวข้องกับแนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับมวย ซึ่งประกอบด้วยศิลปะมวยไทยมรดกของชาติไทย ความเป็นครู คุณสมบัติของครู อาจารย์คุณธรรม จริยธรรม จรรยาบรรณในการประกอบอาชีพครู สมรรถนะครูมวยไทย ผู้ฝึกสอนกับผู้ฝึก คุณสมบัติของครูพลศึกษาและกีฬา ผลของการกราบไหว้ครู เกณฑ์มาตรฐานวิชาชีพต่าง ๆ มาตรฐานการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ฝึกสอนมวยไทย พระราชบัญญัติสภาครูและบุคลากรทางการศึกษา พ.ศ. 2546 เกณฑ์มาตรฐานวิชาชีพ พระราชบัญญัติกีฬามวย พ.ศ. 2542 พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542

2. จำแนกประเภทของข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับวิชาชีพครูมวยไทยอาชีพ ในประเด็นต่าง ๆ ความเป็นครู (เจริญ ไวรวิจันกุล, 2531) คุณสมบัติของครู (พระพรหม คุณาภรณ์) ป.อ.ปยุตโต, (ม.ป.ป.) คุณธรรม จริยธรรม และจรรยาบรรณ ในการประกอบวิชาชีพครู (พระพรหม คุณาภรณ์) ป.อ.ปยุตโต,(ม.ป.ป.) ผู้ฝึกสอนกับผู้ฝึก (อวิชชัย วีระศิริวัฒน์, 2538) คุณสมบัติของครูพลศึกษาและกีฬา (วรศักดิ์ เพียรชอบ, 2548) ลักษณะที่ดีของโค้ช (เจษฎา เจียรนัย, 2530) หน้าที่ ความรับผิดชอบของครู (ยนต์ ชุ่มจิก, 2546) พระราชบัญญัติกีฬามวย พ.ศ.2542 (การกีฬาแห่งประเทศไทย, 2546) พระราชบัญญัติสภาครูและบุคลากรทางการศึกษา พ.ศ.2546 (ราชกิจจานุเบกษา, 2542) มาตรฐานการศึกษาชาติ (สำนักงานเลขาธิการศึกษา, 2548) และแนวคิดด้านมาตรฐานวิชาชีพการศึกษา (ติน ปรัชญพฤทธิ์, 2536)

ผลการวิจัย

จากการวิเคราะห์เนื้อหา ผู้วิจัยตีความสร้างข้อสรุปจำแนกชนิด พิจารณาจัดระบบ จำแนกประเภทโดยยึดเนื้อหาข้อมูลเป็นเกณฑ์สรุปผลการวิเคราะห์เนื้อหาโดยกำหนดเป็น 5 มาตรฐานหลัก ประกอบไปด้วยมาตรฐานหลักและตัวบ่งชี้ สรุปได้ดังนี้

1. มาตรฐานความรู้ ประกอบด้วยตัวแปร 7 ตัวแปร ดังนี้
 - 1.1 มีความรู้ด้านประวัติศาสตร์และประวัติความเป็นมาของมวยไทย
 - 1.2 มีความรู้เกี่ยวกับปรัชญาของมวยไทย
 - 1.3 มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับระเบียบ ประเพณี พิธีกรรมและวัฒนธรรมของมวยไทย
 - 1.4 มีความรู้ความเข้าใจในการบูรณาการด้านวิชาการและด้านการปฏิบัติกับนักมวยได้อย่างเหมาะสม
 - 1.5 มีความรู้ด้านจิตวิทยาและวิทยาศาสตร์การกีฬาในระดับดี
 - 1.6 มีความรู้ด้านความเป็นครูและผู้ฝึกสอนกีฬา
 - 1.7 มีความรู้ด้านการฝึกและการอบรมนักมวย
2. มาตรฐานด้านประสบการณ์วิชาชีพ
 - 2.1 มีประสบการณ์ในการชกมวยไทยอาชีพและผ่านการชกมวยจากเวทีมาตรฐาน
 - 2.2 ผ่านการฝึกอบรมผู้ฝึกสอนมวยไทยอาชีพ
 - 2.3 มีประสบการณ์ในการเป็นผู้ฝึกสอนมวยไทยอาชีพอย่างน้อย 5 ปีขึ้นไป
 - 2.4 มีความสามารถในการสอน วิธีการอบรม และพัฒนาวิชาชีพมวยไทย
3. มาตรฐานด้านการปฏิบัติงาน
 - 3.1 มีสมรรถนะด้านทักษะเบื้องต้นที่ครูมวยไทยควรมี อาทิ การกำหนด การจดมวย การก้าวย่างและเคลื่อนที่ การฉก และการสืบเท้าเป็นต้น
 - 3.2 มีสมรรถนะทักษะ การไหว้ครู และการรำมวยไทย
 - 3.3 มีสมรรถนะทักษะ การรุก การรับ การหลอกหลอ การหลบหลีก การปกป้อง การทำให้ล้ม การชิงท่า การปล้ำ กลมวยแก้หมัด-เท้า-เข่า และศอก การจูโจม
 - 3.4 มีสมรรถนะด้านทักษะ แม่ไม้มวยไทย 15 แม่ไม้และลูกไม้ 15 ลูกไม้
 - 3.5 มีสมรรถนะด้านทักษะการฝึกซ้อมมวยไทย อาทิ กระโดดเชือก การชกกลม การเล่นเชิง การเตะเป้า การล่อเป้า การเล่นกระสอบ
 - 3.6 มีสมรรถนะด้านผู้นำ สามารถบริหารจัดการตนเองและงานที่รับผิดชอบได้อย่างเหมาะสม

- 3.7 มีสมรรถนะในการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ เพื่อสนับสนุนการปฏิบัติหน้าที่ได้อย่างเหมาะสม
- 3.8 มีสมรรถนะในการพัฒนาวิชาชีพให้มีความก้าวหน้าอย่างต่อเนื่อง
- 3.9 มีจิตวิญญาณในการอนุรักษ์ ส่งเสริมและเผยแพร่วัฒนธรรมไทยแก่คนไทยและชาวต่างประเทศ

4. มาตรฐานการปฏิบัติตน

- 4.1 มีลักษณะการเป็นผู้นำที่ดี เป็นแบบอย่างที่ดีแก่นักมวย
- 4.2 มีจิตใจหนักแน่นและมีวุฒิภาวะทางด้านอารมณ์
- 4.3 อุทิศตน กระตือรือร้น และมีความคิดสร้างสรรค์
- 4.4 มีน้ำใจนักกีฬา มีจิตใจโอบอ้อมอารี เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่
- 4.5 มีความสามารถในการจัดการธุรกิจ และสิทธิประโยชน์ที่เป็นมืออาชีพ
- 4.6 มีความสามารถในการสอน รักการสอน และมีความสามารถที่จะสอน
- 4.7 ไม่ทำตนเป็นปฏิปักษ์ต่อความเจริญทางกาย สติปัญญา จิตใจ อารมณ์ และสังคมของศิษย์
- 4.8 มีบุคลิกภาพดี ท่าทางดี มีใบหน้าสดใส เสื้อผ้าสะอาด สวมใส่เสื้อผ้าเหมาะสมกับกาลเทศะ

5. มาตรฐานด้านการปฏิบัติตน ตามจรรยาบรรณวิชาชีพ

- 5.1 การปฏิบัติตามกฎหมายว่าด้วยกีฬามวย รวมทั้งข้อบังคับ ระเบียบ และประกาศที่คณะกรรมการกีฬามวยกำหนด

มวยกำหนด

- 5.2 ประกอบอาชีพด้วยความซื่อสัตย์ สุจริต และปฏิบัติหน้าที่ตามที่ได้รับมอบหมายอย่างเต็มความสามารถ
- 5.3 ไม่กระทำการใดๆ อันอาจนำมาซึ่งความเสื่อมเสียเกียรติศักดิ์แห่งวงการกีฬามวย
- 5.4 ไม่เรียกรับหรือยอมรับทรัพย์สินหรือผลประโยชน์อื่นใดสำหรับตนเอง หรือผู้อื่นโดยมิชอบ
- 5.5 ศรัทธา ซื่อสัตย์ สุจริต และรับผิดชอบต่อวิชาชีพ
- 5.6 เป็นสมาชิกที่ดีขององค์กรวิชาชีพ ส่งเสริมให้เกิดการเรียนรู้ ทักษะ และนิสัยที่ถูกต้องดีงามแก่ศิษย์
- 5.7 ช่วยเหลือเกื้อกูลซึ่งกันและกันอย่างสร้างสรรค์ โดยยึดมั่นในระบบคุณธรรม สร้างสามัคคีในหมู่คณะ

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย เป็นแบบการวิเคราะห์เนื้อหา ซึ่งผู้วิจัยวิเคราะห์ตามเกณฑ์การวิเคราะห์เนื้อหาของ วาโร เฟ็งสวส์ดี (2552, หน้า 56-57) สรุปเป็นประเด็นที่เกี่ยวข้องกับการกำหนดมาตรฐานวิชาชีพครูมวยไทยอาชีพ ที่ได้จากการวิเคราะห์เอกสารดังตาราง

ประเด็นที่เกี่ยวข้องกับการกำหนดมาตรฐานวิชาชีพครูมวยไทยอาชีพที่ได้จากการวิเคราะห์เอกสาร

ลำดับ ที่	ข้อความ	แหล่งเอกสาร							
		วช.	พรบ. มวย	พรบ.กศ	พรบ. ครู	การศึกษา และความ เป็นครูไทย	ความ เป็นครู	โค้ช	คุณสมบัติ ครูอาจารย์
1	ความรู้ของครูมวยไทยอาชีพ ด้านประวัติศาสตร์และความ เป็นมาของมวยไทย	✓	✓						
2	ความรู้เกี่ยวกับปรัชญาของ มวยไทย	✓	✓						
3	ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับ ระเบียบประเพณีพิธีกรรมและ วัฒนธรรมของมวยไทย	✓	✓						

ลำดับ ที่	ข้อความ	แหล่งเอกสาร							
		วช.	พรบ. มวย	พรบ.กศ	พรบ. ครู	การศึกษา และความ เป็นครูไทย	ความ เป็นครู	โค้ช	คุณสมบัติ ครูอาจารย์
4	ความรู้ความเข้าใจในการ บูรณาการด้านวิชาการและ ด้านการปฏิบัติกับนักมวยไทย ได้อย่างเหมาะสม	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
5	ความรู้ด้านจิตวิทยาและ วิทยาศาสตร์การกีฬาในระดับ ดี	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
6	ความรู้ด้านความเป็นครูและ ผู้ฝึกสอนกีฬา	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
7	มีความรู้ด้านการฝึกและอบรม นักมวย	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
8	มีประสบการณ์ในการชก มวยไทย		✓		✓	✓	✓	✓	✓
9	อาชีพและผ่านการชกมวยจาก เวที		✓						
10	มาตรฐานผ่านการฝึกอบรม ผู้ฝึกสอนมวยไทยอาชีพ มีประสบการณ์ในการเป็นผู้ ฝึกสอนมวยไทยอาชีพ	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
11	มีความสามารถในวิธีการสอน	✓	✓	✓	✓				
12	วิธีการอบรมและพัฒนาวิชาชีพ	✓							
13	ครูมวยไทย	✓	✓						
14	มีสมรรถนะด้านทักษะเบื้องต้น ที่ครูมวยไทยควรมี อาทิ การกำหนดการจดมวย มีสมรรถนะด้านทักษะ การไหว้ครู และรำมวยไทย มีสมรรถนะด้านทักษะ การรุก การรับ การหลอกล่อ การหลบหลีก การปกป้อง การทำให้ล้ม การชิงทำ การปล้ำ กลมมวยแก้หมัด เท้า เข่า และศอก การจูโจม	✓	✓						
15	มีสมรรถนะด้านทักษะ แม่ไม้มวยไทย 15 แม่ไม้ และลูกไม้มวยไทย 15 ลูกไม้	✓	✓						

ลำดับ ที่	ข้อความ	แหล่งเอกสาร							
		วช.	พรบ. มวย	พรบ.กศ	พรบ. ครู	การศึกษา และความ เป็นครูไทย	ความ เป็นครู	โค้ช	คุณสมบัติ ครูอาจารย์
16	มีสมรรถนะด้านทักษะการฝึกซ้อม อาทิ การกระโดด เข็อก การชกกลม การเล่นเชิง การเตะเป้า การล่อเป้า และการเล่นกระสอบ	✓							
17	มีสมรรถนะด้านผู้นำ สามารถบริหารจัดการตนเองและงานที่รับผิดชอบได้อย่างเหมาะสม	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
18	มีสมรรถนะด้านการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อสนับสนุนการปฏิบัติหน้าที่ได้อย่างเหมาะสม		✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
19	มีสมรรถนะในการพัฒนาวิชาชีพให้มีความก้าวหน้าอย่างต่อเนื่อง		✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
20	มีจิตวิญญาณในการอนุรักษ์ ส่งเสริมและเผยแพร่ศิลปะมวยไทยแก่คนไทยและชาวต่างประเทศ	✓	✓			✓	✓	✓	✓
21	มีลักษณะการเป็นผู้นำที่ดี เป็นแบบอย่างที่ดีแก่นักมวย		✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
22	มีจิตใจหนักแน่น และมีวุฒิภาวะทางด้านอารมณ์	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
23	อุทิศตน กระตือรือร้นและมีความคิดสร้างสรรค์	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
24	มีน้ำใจนักกีฬา มีจิตใจโอบอ้อมอารี เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
25	มีความสามารถในการจัดการธุรกิจและสิทธิประโยชน์ที่เป็นมืออาชีพ	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
26	มีความสามารถในการสอน รักการสอน และมี ความสามารถที่จะสอน	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
27	ไม่กระทำความผิดเป็นปฏิปักษ์ต่อความเจริญทางกายสติปัญญา จิตใจ อารมณ์และสังคมของศิษย์	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓

ลำดับ ที่	ข้อความ	แหล่งเอกสาร							
		วช.	พรบ. มวย	พรบ.กศ	พรบ. ครู	การศึกษา และความ เป็นครูไทย	ความ เป็นครู	โค้ช	คุณสมบัติ ครูอาจารย์
28	มีบุคลิกภาพดี ทำทางดี เสื้อผ้าสะอาด สวมใส่เสื้อผ้า เหมาะสมกับกาลเทศะ	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
29	การปฏิบัติตามกฎหมาย ว่าด้วยกีฬามวย รวมทั้ง ข้อบังคับ ระเบียบและประกาศ ที่คณะกรรมการกีฬามวย กำหนด	✓	✓		✓	✓	✓		
30	ประกอบอาชีพด้วยความ ซื่อสัตย์สุจริตและปฏิบัติหน้าที่ ตามที่ได้รับมอบหมายอย่าง เต็มความสามารถ		✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
31	ไม่กระทำการใดๆ อันอาจ นำมาซึ่งความเสื่อมเสียเกียรติ ศักดิ์แห่งวงการกีฬา	✓	✓				✓	✓	✓
32	ไม่เรียกรับหรือยอมรับ ทรัพย์สินหรือผลประโยชน์อื่น ใด สำหรับตนเองหรือผู้อื่นโดย มิชอบ	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
33	ศรัทธา ซื่อสัตย์ สุจริต และ รับผิดชอบต่อวิชาชีพ	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
34	เป็นสมาชิกที่ดีขององค์กร วิชาชีพ ส่งเสริมให้เกิดการ เรียนรู้ ทักษะ และนิสัยที่ ถูกต้องดีงาม	✓	✓	✓	✓	✓			
35	ช่วยเหลือเกื้อกูลซึ่งกันและกัน อย่างสร้างสรรค์ โดยยึดมั่นใน คุณธรรมสร้างสามัคคีในหมู่คณะ	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓

จากตาราง พบว่า ประเด็นที่เกี่ยวข้องกับการกำหนดมาตรฐานวิชาชีพครูมวยไทยอาชีพ ประกอบด้วยด้าน
 ความรู้ 7 รายการ ประสพการณ์วิชาชีพ 4 รายการ สมรรถนะด้านการปฏิบัติงานของครูมวยไทยอาชีพ 9 รายการ
 ความสามารถด้านการปฏิบัติตน 8 รายการ คุณธรรม จริยธรรม และจรรยาบรรณวิชาชีพครูมวยไทยอาชีพ 7 รายการ
 รวม 35 รายการ

สรุปและอภิปรายผล

สรุป

ผลการศึกษาสภาพและปัญหาเกี่ยวกับการพัฒนามาตรฐานวิชาชีพครูมวยไทยอาชีพ โดยการสืบค้นและ
 ศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องใช้เทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหา สรุปได้ดังนี้

ประเด็นที่เกี่ยวข้องกับการกำหนดมาตรฐานวิชาชีพครูมวยไทย อาชีพ ประกอบด้วย

1. ด้านความรู้ 7 รายการ
2. ด้านประสบการณ์วิชาชีพ 4 รายการ
3. ด้านการปฏิบัติงาน 9 รายการ
4. ด้านการปฏิบัติตน 8 รายการ
5. ด้านการปฏิบัติตามจรรยาบรรณวิชาชีพ 7 รายการ

อภิปรายผล

การวิจัยการพัฒนามาตรฐานวิชาชีพครูมวยไทยอาชีพ เพื่อศึกษาสภาพและปัญหาเกี่ยวกับมาตรฐานวิชาชีพครูมวยไทยอาชีพ โดยการสืบค้น และศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องใช้เทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหา พบว่า มาตรฐานวิชาชีพครูมวยไทยอาชีพ การมีมาตรฐาน 5 ด้าน คือ ด้านความรู้ ด้านประสบการณ์วิชาชีพ ด้านการปฏิบัติงาน ด้านการปฏิบัติตน และด้านการปฏิบัติตน ตามจรรยาบรรณวิชาชีพ ทั้งนี้เพราะคุณสมบัติดังกล่าวเป็นสมรรถนะสำคัญของครู แม้แต่องค์กรวิชาชีพครูที่สำคัญคือ ครูสภา สถาบันพัฒนาครูคณาจารย์และบุคลากรทางการศึกษา พระราชบัญญัติกฬามวยไทย พ.ศ. 2542 สำนักงานข้าราชการ และบุคลากรทางการศึกษา ยังได้กำหนดสมรรถนะเพื่อพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษา ครอบคลุมด้านความรู้ ทักษะ และคุณลักษณะ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ เจริญวิษณุ สมพงษ์ธรรม, ภาวดี อนันต์นาวิ และคุณวุฒิ คนฉลาด (2553) ได้ทำการวิจัยเพื่อศึกษาแนวโน้มคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของครูไทยในทศวรรษหน้า (พ.ศ. 2562) และสมรรถนะของครูไทย ผลวิจัยพบว่า คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของครูไทยในทศวรรษหน้า มี 4 ด้าน คือ 1) ด้านความรู้และประสบการณ์วิชาชีพ 2) ด้านบุคลิกของความเป็นครู 3) ด้านภาวะผู้นำการพัฒนาการศึกษาและ 4) ด้านคุณธรรมและจรรยาบรรณวิชาชีพ

ข้อเสนอแนะ

มาตรฐานวิชาชีพครูมวยไทยอาชีพชุดที่ใช้เป็นข้อกำหนดเกี่ยวกับคุณลักษณะและคุณภาพที่พึงประสงค์ที่ผู้ประกอบการวิชาชีพครูมวยไทยอาชีพต้องประพฤติปฏิบัติตาม เพื่อให้เกิดคุณภาพในการประกอบอาชีพสามารถสร้างความเชื่อมั่นศรัทธาให้แก่กฬามวยและผู้รับบริการ เพื่อเป็นการรับรองมาตรฐานในการประกอบอาชีพครูมวยไทยอาชีพ และนำผลการวิจัยไปดำเนินการขอจัดตั้งสภาวิชาชีพครูมวยไทยอาชีพ

เอกสารอ้างอิง

- การกีฬาแห่งประเทศไทย. 2550. **แผนพัฒนาการกีฬาแห่งชาติ ฉบับที่ 4 (2550 – 2554)**. กรุงเทพฯ : บริษัทนิวไทย มิตรภาพการพิมพ์ (1996).
- _____. ม.ป.ป. **พระราชบัญญัติกฬามวย พ.ศ. 2542 กฎกระทรวง ข้อบังคับ ระเบียบ ฉบับปรับปรุงเพิ่มเติม ครั้งที่ 6**. กรุงเทพฯ : นิวไทยมิตรภาพการพิมพ์ (1996).
- คณะกรรมการการกีฬา สภาผู้แทนราษฎร. ม.ป.ป. **แผนยุทธศาสตร์พัฒนามวยไทยสู่ระดับโลก**. กรุงเทพฯ : สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร.
- คณะกรรมการข้าราชการพลเรือน, สำนักงาน. 2552. **ยุทธศาสตร์การพัฒนาข้าราชการพลเรือน**. กรุงเทพฯ : สกายบุ๊กส์.
- คณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ, สำนักงาน. 2540. **คิลปะมวยไทย**. กรุงเทพฯ : สกายบุ๊กส์.
- เจริญวิษณุ สมพงษ์ธรรม ภาวดี อนันต์นาวิ และคุณวุฒิ คนฉลาด. 2553. **การศึกษาแนวโน้มคุณลักษณะของครูไทยในทศวรรษหน้า (พ.ศ. 2562)**. สำนักงานเลขาธิการครูสภา สืบค้นเมื่อ 27 ธันวาคม 2555 เข้าถึงได้ www.ksp.oc.th/Ksp2012/uploaa/ksp_kuru.research1 files/2223-4625.pdf.
- พระราชบัญญัติสภาครูและบุคลากรทางการศึกษา พ.ศ. 2546. **ราชกิจจานุเบกษา**. (11 มิถุนายน 2546).
- วรรณภา คนกล้า. 2552. **ปัจจัยบางประการที่ส่งผลต่อการปฏิบัติตามเกณฑ์มาตรฐานวิชาชีพครูของข้าราชการครูสังกัดกรุงเทพมหานคร**. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต. สาขาวิชาการวิจัยและสถิติทางการศึกษา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

- วิจิตร ปัญญาชัย. 2544. การนำเสนอรูปแบบการพัฒนาอาชีพ สำหรับอาจารย์วิทยาลัยพยาบาล สังกัดกระทรวง
สาธารณสุข. วิทยานิพนธ์ปริญญาตรีบัณฑิต. สาขาวิชาบริหาร.
- วาโร เพ็งสวัสดิ์. 2552. วิธีวิทยาการวิจัย. กรุงเทพฯ : สุวีริยาสาส์น.
- แสวง วิทยพิทักษ์. 2547. การศึกษาสมรรถภาพที่พึงประสงค์ของครูพลศึกษาในยุคปฏิรูปการศึกษาไทย พ.ศ. 2542.
ปริญญาโทครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- Hayslip, J.B. & Vanzadt, Z. 2000. Using national Standards and Models of excellence as
frameworks for accountability. **Journal of Career Development**, 27,81.
- Hsu, C. – C., & Sandford, B.A. 2007. The Delph : technigue : Making Sense of consensus.
Practical Assessment, **Research & Evaluation**, 12 (10).
- Hurd, A.R. 2005. Competency development for entry level public parks and Recreation
Administration. 23(3), 56 – 62.
- Kraus, R.G. 1984. **Recreation and leisure in modern society**. Glenview. Illinois : Seott,
Foresman and Company.
- Morris, P.W.G., Crawford, L., Hodgson, D., Shepherd, M.M. & Thomas, J. 2006. **Exploring The role of
formal bodies of knowledge in defining a profession the case of Project management**.
International Journal of Project Management, 24.

การพัฒนาารูปแบบการจัดการเรียนรู้เชิงประสบการณ์เพื่อสร้างเสริมสุขภาพ
สำหรับนักศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏ

The Development of Experimental Learning Model for
Health Promotion of Rajabhat University Students

กิตติคม คาวีรัตน์¹ มาเรียม นิลพันธุ์²

¹ สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏหมู่บ้านจอมบึง

² อาจารย์ที่ปรึกษา ภาควิชาหลักสูตรและวิธีสอน คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาารูปแบบการจัดการเรียนรู้เชิงประสบการณ์เพื่อสร้างเสริมสุขภาพสำหรับนักศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏ กลุ่มทดลอง ได้แก่ นักศึกษา 114 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบทดสอบแบบประเมิน แบบสอบถาม แบบสังเกตและแบบบันทึก วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์เนื้อหาผลการวิจัย พบว่า รูปแบบการจัดการเรียนรู้เชิงประสบการณ์ เรียกว่า KAECPAR Model ประกอบด้วยหลักการ วัตถุประสงค์ กระบวนการ และเงื่อนไข ผลการประเมินการใช้รูปแบบ พบว่า ความรู้ พฤติกรรม ทักษะกระบวนการ ทักษะมนุษยสัมพันธ์ เจตคติการสร้างเสริมสุขภาพหลังสูงกว่าก่อนใช้รูปแบบ ความรับผิดชอบและความคิดเห็นของนักศึกษาต่อการจัดการประสบการณ์การเรียนรู้ของอาจารย์อยู่ในระดับมากที่สุด

Abstract

The purpose of this research was to develop an experiential learning model for health promotion of Rajabhat University students, the experimental group of 114 students, The instruments were achievement test, evaluation form, questionnaire form, observation form and record form. Statistical analysis were percentage, mean, standard deviation and content analysis. The research results were : The model development was KAECPAR model consisted of the principle, objectives, learning process and condition components. The research results of the evaluation of experiential learning model were: The knowledge , The behaviors , The processing skills, The relation skills and The attitude for health promotion after the experimental was higher than before using the model, The responsibility and the average mean of student opinions towards teacher learning experience management was at the highest level.

คำสำคัญ : การพัฒนาารูปแบบ / การจัดการเรียนรู้เชิงประสบการณ์ / การสร้างเสริมสุขภาพ

Keywords : Model Development, Experimental learning, Health promotion

บทนำ

การศึกษาในศตวรรษที่ 21 มีจุดมุ่งหมายเพื่อการพัฒนาการศึกษาและคุณภาพชีวิตของประชากรในแต่ละประเทศโดยการตั้งปณิธานเพื่อนำไปสู่การมีชีวิตที่ดีขึ้นเพื่อให้ทุกคนได้มีโอกาส เรียนรู้ตลอดชีวิต การศึกษาจึงมีบทบาทในการพัฒนาคนและสังคมอีกทั้งเป็นกุญแจหลักที่จะช่วยแก้ปัญหาความขัดแย้งต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในโลก เพื่อนำมวลมนุษยชาติไปสู่ความไพบูรณ์และความเป็นปึกแผ่นของสังคมโลก(John and Sons 2009 : 1-2) แต่การเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคมโลกรวมทั้งความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีหรือแม้แต่กระแสโลกาภิวัตน์เป็นสาเหตุสำคัญที่ทำให้ประเทศต่าง ๆ

ต้องเผชิญกับสภาวะการแข่งขันสูงจึงต้องมีการเร่งพัฒนาคนของตนให้เป็นทรัพยากรมนุษย์ที่มีคุณภาพ เพื่อให้สามารถรับมือกับสิ่งท้าทายดังกล่าวได้ สำหรับประเทศไทยได้ให้ความสำคัญกับการพัฒนาคนไทยให้เป็นทรัพยากรที่มีคุณค่าและเป็นแรงงานที่มีคุณภาพ(แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 10 พ.ศ. 2550-2554 : 10-12)ด้วยการกำหนดวิสัยทัศน์ประเทศไทยมุ่งพัฒนาสู่สังคมอยู่เย็นเป็นสุขร่วมกัน ซึ่งการที่คนไทยจะเป็นสังคมเช่นนั้นได้คนในสังคมจะต้องมีคุณธรรมนำความรู้ รอบรู้เท่าทันโลก มีครอบครัวอบอุ่น ชุมชนเข้มแข็ง สังคมสันติสุข เศรษฐกิจมีคุณภาพ สิ่งแวดล้อมมีคุณภาพ และอยู่ภายใต้ระบบบริหารจัดการ ดำรงไว้ซึ่งระบอบประชาธิปไตยที่มีพระมหากษัตริย์เป็นประมุขและอยู่ในประชาคมโลกได้อย่างมีศักดิ์ศรี มีเป้าหมายการพัฒนาคุณภาพคนให้มีความพร้อมทั้งด้านร่างกาย สติปัญญา มีความสามารถในการแก้ปัญหา มีทักษะในการประกอบอาชีพ มีคุณภาพชีวิตที่ดีอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุขได้ต้องคำนึงถึงการมีสุขภาวะที่ดี(แผนพัฒนาสุขภาพแห่งชาติ 2550-2554, ก:องค์การอนามัยโลก 2006 : 1-2 ; เกษม วัฒนชัย, 2548, บทนำ)

จากการวิจัยเชิงสำรวจสภาพปัญหาเกี่ยวกับพฤติกรรมสุขภาพของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏหมู่บ้านจอมบึงพบว่า นักศึกษามีพฤติกรรมบริโภคอาหารและเครื่องดื่มที่ไม่ถูกสุขลักษณะร้อยละ 20 ขาดการออกกำลังกายและเล่นกีฬา ร้อยละ 50 นักศึกษาเกิดความรู้สึกเครียดจากการเรียนและการสอบร้อยละ 5 นักศึกษาเคยทดลองดื่มแอลกอฮอล์ ร้อยละ 10 โดยเฉพาะนักศึกษาชายเคยทดลองสูบบุหรี่ ร้อยละ 10 มีพฤติกรรมไม่ชอบสวมหมวกกันน็อก ในขณะที่ขี่ ร้อยละ 5 และจากการสัมภาษณ์นักศึกษา จำนวน 10 คน พบว่า นักศึกษาส่วนใหญ่มีปัญหาในการดูแลสุขภาพอยู่ในระดับมากที่สุด ได้แก่ นักศึกษาขาดการออกกำลังกาย ขาดการดูแลสุขภาพของตนเอง นอนตื่นสายรับประทานอาหารเช้าไม่ตรงเวลา ร่างกายไม่แข็งแรงมีโรคประจำตัวไม่มีเวลาการสร้างสรรค์เสริมสุขภาวะของตนเอง ขาดสมาธิในการเรียน พักผ่อนไม่เพียงพอและ มีความเครียดเมื่อเวลาใกล้สอบ(กิตติคม คาวีรัตน์, 2550, หน้า 1- 123)

จากการสังเกตการณ์สอนของอาจารย์ผู้สอนพบว่า ส่วนใหญ่อำจารย์ทำการสอนยังไม่บรรลุจุดประสงค์ที่ตั้งไว้ในระดับมากที่สุด เน้นเนื้อหาสาระมากกว่าการฝึกปฏิบัติ ไม่มีรูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่ใช้เป็นแนวการสอนที่ชัดเจน ไม่มีวิธีสอนอย่างชัดเจนอยู่ในระดับมากที่สุด ไม่มีสื่อที่ใช้ประกอบการสอนอยู่ในระดับมาก ส่วนวิธีการวัดและประเมินผลได้มาจากการส่งงานของนักศึกษาอยู่ในระดับมากที่สุด จากการสัมภาษณ์อาจารย์พบว่า อาจารย์มีความต้องการรูปแบบการจัดการเรียนรู้ใหม่ ๆ เพื่อใช้เป็นแนวทางการสอนอยู่ในระดับมากที่สุด และอาจารย์ตั้งใจที่จะพัฒนาผลการเรียนรู้ให้นักศึกษาสามารถดูแลสุขภาพของตนเองได้ จากเหตุผลดังกล่าวทำให้เกิดสภาพปัญหาการจัดการเรียนรายวิชาสุขภาพและนันทนาการเพื่อคุณภาพชีวิตอยู่ในระดับมากที่สุด ได้แก่ นักศึกษาจะไม่ค่อยสนใจเรียนวิชาดังกล่าว นักศึกษาขาดความตระหนักและไม่สนใจดูแลสุขภาพของตนเอง มีพฤติกรรมสุขภาพเสี่ยง ขาดการสร้างเสริมสุขภาวะ ขาดการออกกำลังกายและเล่นกีฬา (นโยบายสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา 2549, หน้า 1-2;จากการสัมภาษณ์อาจารย์สาขาวิชาพลศึกษาและนันทนาการ 2552, หน้า 1-2 ; มหาวิทยาลัยราชภัฏหมู่บ้านจอมบึง 2552, หน้า 1-10)

จากสภาพปัญหาดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยในฐานะปฏิบัติหน้าที่การสอนในคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏหมู่บ้านจอมบึงได้เห็นความสำคัญของการพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้เชิงประสบการณ์เพื่อสร้างเสริมสุขภาวะสำหรับนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏ ที่มีหลักการสำคัญ คือ การเรียนรู้เชิงประสบการณ์ช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้โดยการปฏิบัติจริงเป็นการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมเพื่อนำไปสู่การสร้างองค์ความรู้ใหม่ และมีวัตถุประสงค์เพื่อให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ร่วมกันทำให้มีคุณภาพชีวิตที่ดี รูปแบบดังกล่าวสามารถนำไปใช้ให้เกิดประโยชน์แก่การจัดการเรียนการสอนในรายวิชาศึกษาทั่วไป(General Education : GE) ในระดับสถาบันอุดมศึกษาที่ทำให้ให้นักศึกษามีความรู้ความเข้าใจและมีทักษะการสร้างเสริมสุขภาวะเกิดความตระหนัก เกิดประสบการณ์การเรียนรู้การสร้างเสริมสุขภาวะที่ส่งผลให้นักศึกษามีพฤติกรรมสร้างเสริมสุขภาวะที่ดี มีทักษะกระบวนการ มีทักษะมนุษยสัมพันธ์ มีเจตคติที่ดีในการสร้างเสริมสุขภาวะ และมีความรับผิดชอบทั้งของตนเองและร่วมกับผู้อื่นทำให้นักศึกษามีคุณภาพชีวิตที่ดี

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับรูปแบบการจัดการเรียนรู้เชิงประสบการณ์เพื่อสร้างเสริมสุขภาวะสำหรับนักศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏ
2. เพื่อพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้เชิงประสบการณ์เพื่อสร้างเสริมสุขภาวะสำหรับนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏ

3. เพื่อทดลองใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้เชิงประสบการณ์เพื่อสร้างเสริมสุขภาวะสำหรับนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏ
4. เพื่อประเมินผลการใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้เชิงประสบการณ์เพื่อสร้างเสริมสุขภาวะสำหรับนักศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏ โดยการเปรียบเทียบก่อนและหลังการใช้รูปแบบจากการประเมินความรู้ พฤติกรรม การใช้ทักษะ กระบวนการ การใช้ทักษะมนุษยสัมพันธ์ เจตคติที่ดีต่อการสร้างเสริมสุขภาวะ ความรับผิดชอบ และความคิดเห็นของ นักศึกษาที่มีต่อการจัดการเรียนรู้เชิงประสบการณ์ของอาจารย์

วิธีการดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยและพัฒนา (Research and Development :R&D) แบบผสมผสาน (Mixed Methods Research) ใช้วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลทั้งเชิงปริมาณ และเชิงคุณภาพในลักษณะแบบสามเส้า (Triangulation) ผู้วิจัยได้ ประยุกต์ใช้วิธีการเชิงระบบ (Systematic Approach) มีระยะดำเนินการวิจัย 4 ระยะ ดังนี้

การวิจัยระยะที่ 1 การวิจัย (Research : R_1) เป็นการศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐาน มีจุดมุ่งหมายเพื่อศึกษา ข้อมูลพื้นฐานจากแหล่งข้อมูลเอกสาร และบุคคลเกี่ยวกับพฤติกรรม การสร้างเสริมสุขภาวะมากำหนดนิยาม องค์ประกอบ พฤติกรรมบ่งชี้ และแนวทางการพัฒนาการสร้างเสริมสุขภาวะ ผู้วิจัยได้วิเคราะห์เอกสาร(Document Analysis) การ ประเมินความต้องการจำเป็น (Need Assessment) การวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) และการสังเคราะห์งานวิจัยที่ เกี่ยวข้องกับการสร้างเสริมสุขภาวะ(Synthesis Research)นำมากำหนดนิยาม องค์ประกอบ พฤติกรรมบ่งชี้และแนว ทางการพัฒนาการสร้างเสริมสุขภาวะ เพื่อให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบยืนยันใช้ในการวิจัยต่อไป

การวิจัยระยะที่ 2 การพัฒนา (Development : D_1) เป็นออกแบบและการพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ เชิงประสบการณ์เพื่อสร้างเสริมสุขภาวะสำหรับนักศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏ ผู้วิจัยได้นำข้อมูลจากระยะที่ 1 มาพัฒนารู ปแบบการจัดการเรียนรู้เชิงประสบการณ์ มีจุดมุ่งหมายเพื่อกำหนดองค์ประกอบของรูปแบบการจัดการเรียนรู้เชิง ประสบการณ์และเครื่องมือวิจัย โดยให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบค่าดัชนีความสอดคล้องขององค์ประกอบของรูปแบบ ผลการประเมิน ได้ค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) อยู่ระหว่าง 0.86-1.00 ซึ่งเป็นค่าที่อยู่ในระดับสูง และผลการประเมินความเหมาะสม ของรูปแบบอยู่ในระดับมาก ผู้วิจัยได้พัฒนาเครื่องมือประกอบการใช้รูปแบบให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบความสอดคล้องดังนี้ ผลการประเมินคู่มืออาจารย์มีค่าดัชนีความสอดคล้องอยู่ระหว่าง 0.80-1.00 แผนการจัดการเรียนรู้มีค่าดัชนีความสอดคล้อง อยู่ระหว่าง 0.80-1.00 แบบทดสอบความรู้ มีค่าดัชนีความสอดคล้องอยู่ระหว่าง 0.80-1.00 ค่าความยากง่าย (p) อยู่ระหว่าง 0.23-0.78 ค่าอำนาจจำแนก (r) ตั้งแต่ 0.23 ขึ้นไปและมีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.87 แบบประเมินความรับผิดชอบมีค่า ดัชนีความสอดคล้องอยู่ระหว่าง 0.80-1.00 แบบประเมินทักษะกระบวนการมีค่าดัชนีความสอดคล้องอยู่ระหว่าง 0.80 - 1.00 แบบประเมินทักษะมนุษยสัมพันธ์ มีค่าดัชนีความสอดคล้องอยู่ระหว่าง 0.80-1.00 แบบสอบถามเจตคติการสร้างเสริม สุขภาวะมีค่าดัชนีความสอดคล้องอยู่ระหว่าง 0.80-1.00 ค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.88แบบสอบถามพฤติกรรม การสร้างเสริมสุขภาวะมีค่าดัชนีความสอดคล้องอยู่ระหว่าง 0.80-1.00 ค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.88 และแบบสอบถามความคิดเห็นที่มีต่อ การจัดการเรียนรู้เชิงประสบการณ์ของอาจารย์มีค่าดัชนีความสอดคล้องอยู่ระหว่าง 0.80-1.00 ค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.86 นำรูปแบบไปใช้ในการศึกษานำร่อง(Pilot Study) โดยให้อาจารย์สาขาวิชาพลศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏกาญจนบุรี จำนวน 3 คนนำรูปแบบไปทดลองใช้กับและนักศึกษาชั้นปีที่ 1 จำนวน 30 คนภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2553 ใช้ระยะเวลา 3 สัปดาห์ ผลการประเมินศึกษานำร่องผู้วิจัยได้นำไปปรับปรุงแก้ไขรูปแบบให้เหมาะสมต่อไป

การวิจัยระยะที่ 3 การวิจัย (Research : R_2) เป็นการทดลองใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้เชิงประสบการณ์ เพื่อ สร้างเสริมสุขภาวะสำหรับนักศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏ โดยใช้วิธีการกรณีศึกษา (Case Study) กับมหาวิทยาลัยราชภัฏหมู่บ้าน จอมบึง ผู้วิจัยจัดประชุมชี้แจงอาจารย์สาขาวิชาพลศึกษาและนันทนาการ คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏหมู่บ้าน จอมบึง (Feedback Workshop) ที่มีคุณสมบัติสอนมานานเกิน 5 ปี จำนวน 3 คน เป็นผู้ทดลองใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้ เชิงประสบการณ์ ทำการสุ่มกลุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้นอย่างเป็นสัดส่วน (Proportional Stratified Random Sampling) ได้ นักศึกษาภาคปกติชั้นปีที่ 1 รวมทั้งสิ้น 114 คน โดยใช้แบบแผนการวิจัยแบบกลุ่มเดียว ทดสอบก่อนทดลองและทดสอบ หลังการทดลอง (The One Group Pretest-Posttest Design) (มาเรียม นิลพันธุ์, 2549, หน้า 129-144) ผู้วิจัยการดำเนินการ ทดลองในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2553 เป็นระยะเวลา 12 สัปดาห์ เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลประกอบด้วย แบบทดสอบความรู้ แบบประเมินความรับผิดชอบ แบบประเมินทักษะกระบวนการ แบบประเมินทักษะมนุษยสัมพันธ์ แบบสอบถาม

เจตคติการสร้างเสริมสุขภาวะ แบบสอบถามพฤติกรรมการสร้างเสริมสุขภาวะและแบบสอบถามความคิดเห็นที่มีต่อการจัดการเรียนรู้เชิงประสบการณ์ของอาจารย์ รวมทั้งสิ้น 7 ฉบับ ทุกฉบับเป็นเครื่องมือที่ผู้วิจัยได้พัฒนาขึ้นและผ่านการตรวจสอบคุณภาพจากผู้เชี่ยวชาญ และผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลและวิเคราะห์ข้อมูลด้วยตนเอง

การวิจัยระยะที่ 4 การพัฒนา (Development : D₂) ผู้ประเมินผลการใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้เชิงประสบการณ์เพื่อสร้างเสริมสุขภาวะ สำหรับนักศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏ โดยผู้วิจัยได้นำผลการทดลองรูปแบบระยะที่ 3 ได้แก่ การทดสอบความรู้การสร้างเสริมสุขภาวะ ประเมินการใช้ทักษะกระบวนการ ทักษะมนุษยสัมพันธ์ ความรับผิดชอบ สอบถามพฤติกรรมการสร้างเสริมสุขภาวะ เจตคติการสร้างเสริมสุขภาวะและความคิดเห็นของนักศึกษาที่มีต่อการจัดการประสบการณ์การเรียนรู้ของอาจารย์ ผู้วิจัยได้นำข้อมูลมาวิเคราะห์และปรับปรุงแก้ไขรูปแบบการจัดการเรียนรู้เชิงประสบการณ์เพื่อสร้างเสริมสุขภาวะ สำหรับนักศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏให้เป็นรูปแบบที่สมบูรณ์ จากนั้นผู้วิจัยได้นำรูปแบบดังกล่าวไปขยายผลโดยนำรูปแบบไปใช้กับอาจารย์ จำนวน 3 คน และนักศึกษา จำนวน 30 คน มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม ซึ่งผลการดำเนินการเป็นอย่างดีมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลสามารถนำไปเผยแพร่ได้

ผลการวิจัย

1. ผลการศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐาน ผู้วิจัยได้นำข้อมูลจากการศึกษาแหล่งข้อมูลเอกสาร และข้อมูลบุคคล มาวิเคราะห์สร้างเป็นข้อสรุปย่อย และข้อสรุปรวม ดังนี้

นิยามการสร้างเสริมสุขภาวะ หมายถึง เป็นกระบวนการที่จะทำให้ผู้เรียนมีความรู้ความเข้าใจ มีทักษะกระบวนการ ทักษะมนุษยสัมพันธ์มีพฤติกรรมสร้างเสริมสุขภาวะ เจตคติที่ดีต่อการสร้างเสริมสุขภาวะ และความรับผิดชอบในการดูแลตนเองและสามารถพัฒนาดูแลสุขภาวะของตนเองให้ดีพร้อมมีคุณภาพชีวิตที่ดี

พฤติกรรมบ่งชี้การสร้างเสริมสุขภาวะ ประกอบด้วย

ความรู้การสร้างเสริมสุขภาวะ คือ ระดับความรู้ของนักศึกษาที่เกี่ยวกับความหมายของสุขภาวะ ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อสุขภาวะ แนวโน้มปัญหาสุขภาพของคนไทย การดูแลสุขภาพของตนเอง กิจกรรมการสร้างเสริมสุขภาวะ การออกกำลังกาย การเล่นกีฬา การพักผ่อน และการบริโภคอาหาร

พฤติกรรมการสร้างเสริมสุขภาวะ คือ ระดับพฤติกรรมทางสุขภาวะที่ดีเพื่อให้เกิดความสมดุลในทุกด้านและครอบคลุมถึงการดำเนินชีวิตที่เหมาะสมของบุคคลและมีคุณภาพชีวิตที่ดี

ทักษะกระบวนการ คือ ระดับความสามารถในการใช้ทักษะกระบวนการที่ประกอบด้วย การค้นหาข้อมูล การทำความเข้าใจข้อมูล และการประเมินผลข้อมูล มีการใช้ทักษะกระบวนการในการสร้างเสริมสุขภาวะเชิงสร้างสรรค์ที่มีพื้นฐานมาจากความรู้ทางทฤษฎี มีประสบการณ์จากการปฏิบัติ และผลที่เกิดจากการปฏิบัติ

ทักษะมนุษยสัมพันธ์ คือ ระดับความสามารถเพื่อช่วยเหลือและแก้ปัญหาสุขภาวะเพื่อนภายในกลุ่มได้อย่างสร้างสรรค์ แสดงออกซึ่งภาวะผู้นำในสถานการณ์ที่ต้องกล้าตัดสินใจ รู้จักแก้ปัญหา และเป็นบุคคลที่มองโลกในแง่ดี

เจตคติการสร้างเสริมสุขภาวะ คือ ระดับการเห็นคุณค่าและความสำคัญของตนเองในการสร้าง

เสริมสุขภาวะ รักการออกกำลังกาย การพักผ่อน การรับประทานอาหารที่ส่งผลต่อสุขภาพตามวัยต่างๆ รักการเล่นกีฬาขั้นพื้นฐาน มีน้ำใจนักกีฬา สามารถดูแลสุขภาพของตนเองและผู้อื่นได้ โดยแสดงออกทางพฤติกรรมสร้างเสริมสุขภาวะของตนเองได้อย่างต่อเนื่อง

ความรับผิดชอบ คือ ระดับความรับผิดชอบต่อการปฏิบัติงานตามที่ได้รับมอบหมายเป็นแบบอย่างที่ดีในการสร้างเสริมสุขภาวะ การให้ความร่วมมือปฏิบัติหน้าที่ที่ได้รับมอบหมาย มีความสามารถจัดการปัญหาที่เกิดขึ้นด้านคุณธรรม จริยธรรม และความสำเร็จในการปฏิบัติงาน

แนวทางการพัฒนาการสร้างเสริมสุขภาวะ คือ การปฏิบัติกิจกรรมแต่ละกิจกรรมควรให้นักศึกษามีส่วนร่วมทุกขั้นตอน เปิดโอกาสให้นักศึกษาได้แสดงความคิดเห็นทุกกิจกรรม และสามารถปรับเปลี่ยนได้อย่างเหมาะสม จัดสภาพแวดล้อมที่สร้างแรงจูงใจการสร้างเสริมสุขภาวะเพื่อให้นักศึกษาเกิดการเรียนรู้ด้วยตนเอง

2. ผลการพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้เชิงประสบการณ์ ประกอบด้วย องค์ประกอบ 3 ส่วน ได้แก่ องค์ประกอบของหลักการและวัตถุประสงค์ องค์ประกอบของกระบวนการ และองค์ประกอบของเงื่อนไขการนำรูปแบบไปใช้ ดังนี้

2.1 องค์ประกอบของหลักการและวัตถุประสงค์ ประกอบด้วย

หลักการ คือ การเรียนรู้เชิงประสบการณ์ช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้โดยปฏิบัติจริง เป็นการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมเพื่อนำไปสู่การสร้างองค์ความรู้ใหม่

วัตถุประสงค์ คือ เพื่อให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในจัดประสบการณ์การเรียนรู้ร่วมกันทำให้มีคุณภาพชีวิตที่ดี

2.2 องค์ประกอบของกระบวนการ รูปแบบการจัดการเรียนรู้เชิงประสบการณ์เพื่อสร้างเสริมสุขภาวะสำหรับนักศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏเรียกว่า “KAECPAR Model” ประกอบด้วยขั้นตอน 5 ขั้นตอนในแต่ละขั้นประกอบด้วยขั้นย่อยของการดำเนินงานมี 3 ขั้นเรียกว่า “PDS” ได้แก่ ขั้นเตรียมการ (Preparing :P) ขั้นปฏิบัติ (Doing : D) และขั้นสรุป (Summarizing : S) ดังนี้

ขั้นที่ 1 การให้ความรู้และการสร้างความตระหนัก (Knowledge and Awareness:KA) มีขั้นตอนย่อย ดังนี้ เตรียมผู้เรียนโดยแจ้งจุดประสงค์การเรียนรู้ (P) ทำการทดสอบก่อนเรียน (D) และตั้งคำถามให้ผู้เรียนคิดสรุปหาแนวทางแก้ปัญหา(S)

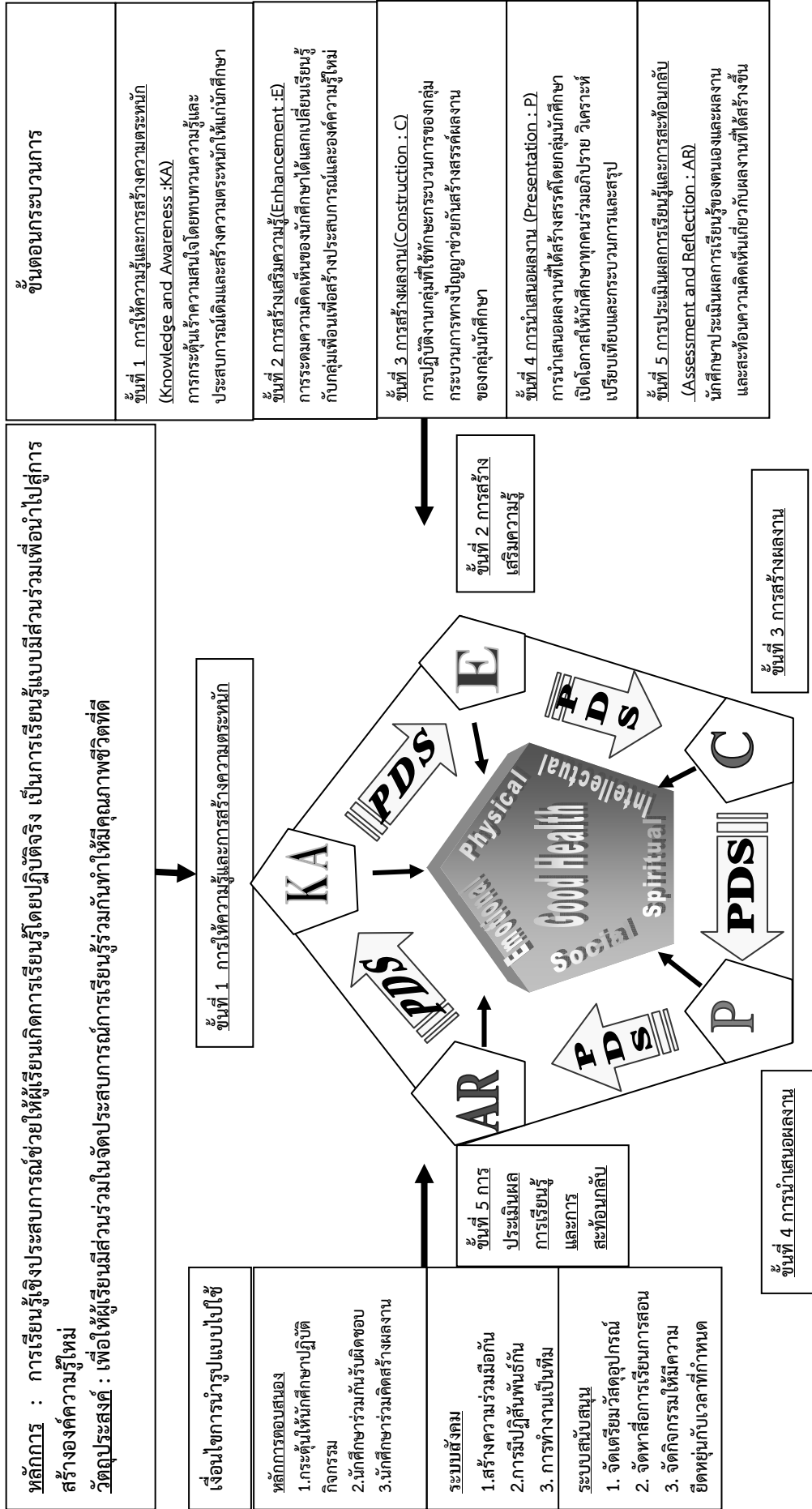
ขั้นที่ 2 การสร้างเสริมความรู้ (Enhancement :E) มีขั้นตอนย่อย ดังนี้ จัดเตรียมเสริมความรู้ สร้างความเข้าใจในการสร้างเสริมสุขภาวะ (P) จัดกิจกรรมเพื่อให้ผู้เรียนได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้สิ่งที่ได้ค้นคว้ามากับเพื่อน (D) และสรุปเป็นองค์ความรู้โดยสรุปคนเดียวสรุปร่วมกับเพื่อนสรุปร่วมกับผู้สอน(S)

ขั้นที่ 3 การสร้างผลงาน (Construction :C) มีขั้นตอนย่อย ดังนี้ จัดเตรียมแบ่งผู้เรียนออกเป็นกลุ่ม ๆ ละประมาณ 4-6 คน (P) ร่วมกันวางแผนฝึกปฏิบัติช่วยกันสร้างสรรค์ผลงาน (D) สรุปผลงานที่สร้างสรรค์ของแต่ละกลุ่ม (S)

ขั้นที่ 4 การนำเสนอผลงาน (Presentation :P) มีขั้นตอนย่อย ดังนี้ จัดเตรียมตัวแทนกลุ่มนำเสนอผลงาน (P) ตัวแทนออกมานำเสนอผลงานของกลุ่ม (D) สรุปผลงานเพื่อประยุกต์ใช้(S)

ขั้นที่ 5 การประเมินผลการเรียนรู้และการสะท้อนกลับ (Assessment and Reflection :AR) มีขั้นตอนย่อย ดังนี้ ประเมินผลงาน การนำเสนอ และประโยชน์ที่ได้ (P) สะท้อนความคิดผลงาน /ชิ้นงาน (D) สรุปผลงานเพื่อเผยแพร่ให้ผู้สนใจได้ทราบ (S)

2.3 องค์ประกอบของเงื่อนไขการนำรูปแบบไปใช้ ประกอบด้วย หลักการตอบสนอง คือ การกระตุ้นให้นักศึกษาร่วมปฏิบัติกิจกรรมตลอดเวลาให้นักศึกษา ระบบสังคม คือ การให้นักศึกษาได้สร้างความร่วมมือกัน (Collaborative) มีการปฏิสัมพันธ์กัน (Relationship) และส่งเสริมให้นักศึกษาทำงานเป็นทีม (Teamwork) ระบบสนับสนุน คือ การจัดเตรียมวัสดุอุปกรณ์ให้เพียงพอต่อการจัดกิจกรรม จัดหาสื่อการเรียนการสอน และจัดกิจกรรมให้มีความยืดหยุ่นได้มากขึ้น

รูปที่ 1 รูปแบบการจัดการเรียนรู้เชิงประสบการณ์เพื่อสร้างเสริมสุขภาพสำหรับนักศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏ

3. ผลการทดลองใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้เชิงประสบการณ์ พบว่า ผลการทดสอบความรู้ความเข้าใจของอาจารย์ เกี่ยวกับรูปแบบการจัดการเรียนรู้เชิงประสบการณ์อยู่ในระดับดีมาก (ร้อยละ 93.35) ผลประเมินความสามารถในการจัดการเรียนรู้เชิงประสบการณ์อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 2.51$, S.D. = 0.54) และผลการประเมินความคิดเห็นของอาจารย์ ที่มีต่อรูปแบบการจัดการเรียนรู้เชิงประสบการณ์อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 2.61$, S.D. = 0.64)

4. ผลการประเมินการใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้เชิงประสบการณ์ พบว่า ผลการเปรียบเทียบ ความรู้การสร้างสรรค์เสริมสุขภาวะหลังใช้รูปแบบสูงกว่าก่อนใช้รูปแบบอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.79$, S.D. = 0.56) ผลการเปรียบเทียบ ทักษะกระบวนการหลังใช้รูปแบบสูงกว่าก่อนใช้รูปแบบอยู่ในระดับดี ($\bar{X} = 2.89$, S.D. = 0.45) ผลการเปรียบเทียบทักษะมนุษยสัมพันธ์หลังใช้รูปแบบสูงกว่าก่อนใช้รูปแบบอยู่ในระดับดี ($\bar{X} = 2.81$, S.D. = 0.56) ผลการเปรียบเทียบเจตคติการสร้างเสริมสุขภาวะหลังใช้รูปแบบสูงกว่าก่อนใช้รูปแบบอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.61$, S.D. = 0.74) ผลการเปรียบเทียบ พฤติกรรมการสร้างเสริมสุขภาวะหลังใช้รูปแบบสูงกว่าก่อนใช้รูปแบบอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.60$, S.D. = 0.75) ผลการประเมินความรับผิดชอบของนักศึกษาอยู่ในระดับดีมากมีค่าสูงกว่าเกณฑ์ที่ตั้งไว้ร้อยละ 80 และผลการประเมิน ความคิดเห็นของนักศึกษาที่มีต่อการจัดการประสบการณ์การเรียนรู้ของอาจารย์อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.72$, S.D. = 0.85) ผู้วิจัยได้นำรูปแบบการจัดการเรียนรู้เชิงประสบการณ์ไปขยายผลกับอาจารย์ 3 คน และนักศึกษา 30 คน สังกัดมหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม พบว่า รูปแบบการจัดการเรียนรู้เชิงประสบการณ์มีคุณภาพดีเหมาะสมที่จะนำไปเผยแพร่ต่อไป

สรุปและอภิปรายผล

1. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานเพื่อกำหนดนิยาม องค์ประกอบ พฤติกรรมบ่งชี้ และแนวทางการพัฒนา การสร้างเสริมสุขภาวะพบว่า นิยามการสร้างเสริมสุขภาวะ เป็นกระบวนการที่จะทำให้ผู้เรียนมีความรู้ความเข้าใจ มีทักษะ กระบวนการ ทักษะมนุษยสัมพันธ์มีพฤติกรรมการสร้างเสริมสุขภาวะ เจตคติที่ดีต่อการสร้างเสริมสุขภาวะ และ ความรับผิดชอบในการดูแลตนเองและสามารถพัฒนาดูแลสุขภาวะของตนเองให้ดีพร้อมมีคุณภาพชีวิตที่ดี สอดคล้องกับ แนวคิดขององค์การอนามัยโลก (WHO, 2006, pp. 1-2) กล่าวว่า การสร้างเสริมสุขภาวะเป็นกลยุทธ์ที่เหมาะสมในการพัฒนา และเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตของคนที่ประสิทธิผลเป็นการลงทุนน้อยเมื่อเทียบกับการรักษาพยาบาลที่มีค่าใช้จ่ายมาก สอดคล้องกับ บวร งามศรีอุดม (2548, หน้า 1) กล่าวว่า การสร้างเสริมสุขภาวะ หมายถึงกระบวนการที่ทำให้คนมีความรู้ ความสามารถในการดูแลตนเองเพื่อไม่ให้เป็นโรคร้ายมาเบียดเบียน พฤติกรรมบ่งชี้ พบว่าพฤติกรรมบ่งชี้ที่ควรพัฒนา นักศึกษาคือ ความรู้การสร้างเสริมสุขภาวะ ทักษะกระบวนการ ทักษะมนุษยสัมพันธ์ ความรับผิดชอบ พฤติกรรมการสร้างเสริม สุขภาวะ และเจตคติการสร้างเสริมสุขภาวะสอดคล้องกับแผนพัฒนาสุขภาพแห่งชาติ พ.ศ.2550-2554 กล่าวว่า การพัฒนานคนไทย ให้มีความพร้อมทั้งทางร่างกาย สติปัญญา ความรู้ มีความสามารถในการแก้ปัญหา มีทักษะกระบวนการ มีทักษะมนุษยสัมพันธ์ และมีพฤติกรรมทางสุขภาวะที่ดี เพื่อให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีและอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุขได้ต้องคำนึงถึง การมีสุขภาวะที่ดี และการสร้างเสริมสุขภาวะอย่างต่อเนื่อง(แผนพัฒนาสุขภาพแห่งชาติ, 2550-2554, หน้า ก-ข)

2. ผลการพัฒนา รูปแบบการจัดการเรียนรู้เชิงประสบการณ์ พบว่า องค์ประกอบของรูปแบบ 3 องค์ประกอบ ได้แก่ องค์ประกอบของหลักการและวัตถุประสงค์ หลักการ คือ การเรียนรู้เชิงประสบการณ์ช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้โดย การปฏิบัติจริง เป็นการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมเพื่อนำไปสู่การสร้างองค์ความรู้ใหม่ วัตถุประสงค์ คือ เพื่อให้ผู้เรียนมีส่วนร่วม ในการจัดประสบการณ์เรียนรู้ร่วมกันทำให้มีคุณภาพชีวิตที่ดี องค์ประกอบของกระบวนการ คือ ขั้นตอน 5 ขั้น ได้แก่ ขั้นที่ 1 การให้ความรู้และการสร้างความตระหนักขั้นที่ 2 การสร้างเสริมความรู้ ขั้นที่ 3 การสร้างผลงาน ขั้นที่ 4 การนำเสนอ ผลงาน ขั้นที่ 5 การประเมินผลการเรียนรู้และการสะท้อนกลับ ในแต่ละขั้นย่อยการดำเนินการ 3 ขั้น ได้แก่ ขั้นเตรียมการ ขั้น ปฏิบัติ ขั้นสรุป ส่วนองค์ประกอบของเงื่อนไขการนำรูปแบบไปใช้ คือ หลักการตอบสนอง ระบบสังคมและระบบสนับสนุน สอดคล้องกับแนวคิดของคีฟส์ (Keeves, 1997, pp. 386-387, อ้างถึงใน ทิศนา ขัมมณี, 2550, หน้า 220) กล่าวถึง เครื่องมือ ทางความคิดที่บุคคลใช้ในการสืบสอบหาคำตอบ ความรู้ความเข้าใจในปรากฏการณ์ทั้งหลายควรใช้รูปแบบการจัดการ เรียนรู้และองค์ประกอบต่างๆ ซึ่งจะช่วยให้ตามาที่สามารถพิสูจน์ได้อย่างมีเหตุผล ช่วยสร้างจินตนาการและ ความคิดรวบยอดให้แก่ผู้เรียนได้ (Steiner, 1988, pp. 1-2; Keeves, 1997, p. 560; Joyce, Weil and Calhoun, 2004, p. 25; ทิศนา ขัมมณี, 2550, หน้า 220)

3. ผลการทดลองใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้เชิงประสบการณ์ โดยการทดสอบความรู้ความเข้าใจของอาจารย์ เกี่ยวกับรูปแบบการจัดการเรียนรู้เชิงประสบการณ์พบว่าอยู่ในระดับดีมาก ความสามารถในการจัดการเรียนรู้เชิง

ประสบการณ์พบว่าอยู่ในระดับมาก และความคิดเห็นของอาจารย์ที่มีต่อรูปแบบการจัดการเรียนรู้เชิงประสบการณ์พบว่า อยู่ในระดับมาก สอดคล้องกับกับแนวคิดของคีฟส์ (Keeves, 1997, pp. 386-387; อ้างถึงใน ทิศนา แคมมณี, 2550, หน้า 220) กล่าวถึง เครื่องมือทางความคิดที่บุคคลใช้ในการสืบสอบหาคำตอบ ความรู้ความเข้าใจในปรากฏการณ์ทั้งหลายควรใช้ รูปแบบการจัดการเรียนรู้และองค์ประกอบต่าง ๆ ซึ่งจะช่วยทำนายผลที่ตามมาที่สามารถพิสูจน์ได้อย่างมีเหตุผล ช่วย สร้างจินตนาการและความคิดรวบยอดให้แก่ผู้เรียนได้ (Steiner, 1988, pp. 1-2; Keeves, 1997, p. 560; Joyce, Weil and Calhoun, 2004, p. 25; ทิศนา แคมมณี, 2550, หน้า 220)

4. ผลการประเมินการใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้เชิงประสบการณ์ โดยการนำผลการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ที่ รูปแบบการจัดการเรียนรู้เชิงประสบการณ์ มาอภิปราย ดังนี้

4.1 ผลการเปรียบเทียบความรู้การสร้างเสริมสุขภาวะหลังใช้รูปแบบสูงกว่าก่อนใช้รูปแบบอยู่ในระดับมากที่สุด สอดคล้องกับสุทธิชัย จิตะพันธ์กุล (2545, หน้า 1-2) กล่าวว่า การสร้างเสริมสุขภาวะ คือ การให้ความรู้สุขภาวะเป็น กระบวนการให้ข้อมูลข่าวสารที่มุ่งให้เกิดการสร้างเสริมสุขภาวะโดยอาศัยกลวิธีต่างๆได้แก่การสอนกลุ่ม การมีส่วนร่วม (Iverson Sonya Rae, 1974, pp. 1195-A) และเซียตี เซน และคณะ (Xiadi Chen and Others 2005, pp. 1-148) มีผลการวิจัยเกี่ยวกับการให้ความรู้ทางสุขภาวะแก่ผู้เรียนมีความสำคัญและจำเป็นอย่างยิ่งเพื่อให้ผู้เรียนมีความรู้ ความเข้าใจ ทักษะเกี่ยวกับการสร้างเสริมสุขภาวะและมีคุณภาพชีวิตที่ดี สรุปว่า นักศึกษาที่ได้รับการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ตาม รูปแบบการจัดการเรียนรู้เชิงประสบการณ์ทำให้นักศึกษาเกิดความรู้ ความเข้าใจในการสร้างเสริมสุขภาวะของตนเองที่มี สร้างองค์ความรู้ใหม่และมีระดับความรู้ที่สูงขึ้น

4.2 ผลการเปรียบเทียบการใช้ทักษะกระบวนการหลังใช้รูปแบบสูงกว่าก่อนใช้รูปแบบอยู่ในระดับดี สอดคล้องกับ เดวีส์ (Davies, 1971, pp. 50-56; อ้างถึงใน ทิศนา แคมมณี, 2550, หน้า 39-40) ได้กล่าวว่า ทักษะปฏิบัติส่วนใหญ่จะ ประกอบด้วยทักษะย่อย ๆ จำนวนมาก การฝึกให้ผู้เรียนสามารถปฏิบัติทักษะย่อย ๆ ได้ก่อนแล้วค่อยเชื่อมโยงเป็นทักษะใหญ่ จนเกิดเป็นทักษะกระบวนการจะช่วยให้เกิดการเรียนรู้ได้ดีและรวดเร็วขึ้น สอดคล้องกับพรประภัสสร ปริญญาญกุล (2546, หน้า 1-470) ทำการวิจัยเรื่องการพัฒนากระบวนการเรียนการสอนเชิงประสบการณ์เพื่อเสริมสร้างทักษะการทำงาน สำหรับ นักศึกษาสาขาวิชาศิลปศาสตร์ ในสถาบันราชภัฏ พบว่า การจัดประสบการณ์การเรียนรู้เน้นประสบการณ์จริงโดยให้ ผู้เรียนลงมือปฏิบัติจริงช่วยให้ผู้เรียนได้มีโอกาสสร้างเสริมทักษะกระบวนการและรับรู้ประสบการณ์ใหม่ ๆ จากการสังเกต ในระหว่างการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ พบว่า นักศึกษามีการใช้ทักษะกระบวนการอยู่ในระดับสูงเมื่อได้มีการประชุม กลุ่มเพื่อวางแผนการปฏิบัติงานของกลุ่ม ช่วยกันสร้างผลงานของกลุ่มจนเป็นที่ยอมรับของเพื่อนภายในกลุ่ม สรุปได้ว่า การจัด ประสบการณ์การเรียนรู้ให้แก่ นักศึกษาสามารถพัฒนาทักษะกระบวนการการสร้างเสริมสุขภาวะของนักศึกษาได้

4.3 ผลการเปรียบเทียบการใช้ทักษะมนุษยสัมพันธ์หลังใช้รูปแบบสูงกว่าก่อนใช้รูปแบบอยู่ในระดับดี สอดคล้อง กับแนวคิดของริชาร์ดสัน (Richardson, 1997, pp. 1-18) กล่าวว่า มนุษย์สามารถสร้างความรู้ได้ดีเมื่อมีการปฏิสัมพันธ์ กับสิ่งแวดล้อมในสภาพแวดล้อมที่เป็นจริง ซึ่งสอดคล้องกับมโนส ยอดคำ (2548, หน้า 2) ได้ให้ความหมายของสุขภาพ ทางสังคมว่า การมีสัมพันธ์ภาพกับผู้อื่น มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี เสียสละเพื่อส่วนรวม มีจิตสาธารณะและมีบทบาทและหน้าที่ ในสังคมช่วยทำให้เกิดการเรียนรู้ทางสุขภาพได้ดี สรุปผลรูปแบบการจัดการเรียนรู้เชิงประสบการณ์ เป็นรูปแบบที่ทำให้ นักศึกษาได้เกิดทักษะมนุษยสัมพันธ์โดยเกิดจากการทำงานกลุ่ม การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกัน การเข้าร่วมกิจกรรมเกม นันทนาการและการเล่นกีฬา

4.4 ผลการเปรียบเทียบเจตคติการสร้างเสริมสุขภาวะหลังใช้รูปแบบสูงกว่าก่อนใช้รูปแบบอยู่ในระดับมากที่สุด สอดคล้อง กับแนวคิดของโคลป์ (Kolb, 1984, pp. 1-2) กล่าวว่า ผู้เรียนจะได้แสดงความรู้ ปัญหาหรือสถานการณ์ และเกิดการเรียนรู้ สรุปผลจากการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ทำให้นักศึกษามีเจตคติที่ดีต่อการสร้างเสริมสุขภาวะของตนเองได้

4.5 ผลการเปรียบเทียบพฤติกรรมการสร้างเสริมสุขภาวะหลังใช้รูปแบบสูงกว่าก่อนใช้รูปแบบอยู่ในระดับมากที่สุด สอดคล้องกับริชาร์ดสัน (Richardson, 1997, pp. 1-18), โรเจอร์ส (Rogers, 1969, pp. 1-10), คลอสเมียร์ (Klausmeier, 1985, pp. 52-108), จอห์นสันและจอห์นสัน (Johnson and Johnson, 1994, pp. 31-32) ที่มีความเชื่อว่า การเรียนรู้ที่ดี เกิดจากการสร้างพลังความรู้ในตนเอง หากผู้เรียนมีโอกาสดำเนินการสร้างความคิด และนำความคิดของตนเองไปสร้างสรรค์ ผลงานมีบรรยากาศการเรียนรู้ที่ผ่อนคลายเอื้อต่อการเรียนรู้และเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ สอดคล้องกับมาเรียม นิลพันธุ์ และคณะ (2545, หน้า ก-126), สุจิตรา สุคนธ์ทรัพย์ (2545, หน้า 1-205), นวลอนงค์ บุญจรรยาศิลป์ (2547, หน้า 1-250), รุ่งทิพย์ ศรพรหมมาศ (2548, หน้า 50-80), คอลลิน (Callins, 1976, pp. 211) ที่ศึกษาเกี่ยวกับพฤติกรรมสุขภาพของนักศึกษา พบว่า นักศึกษามีพฤติกรรมเสี่ยงต่อสุขภาพทั้ง 6 ด้าน ได้แก่ ด้านความปลอดภัย ด้านการสูบบุหรี่และการใช้สารเสพติด

ด้านการตีพิมพ์เครื่องมือแอลกอฮอล์ ด้านการมีเพศสัมพันธ์ ด้านการรับประทานอาหาร และด้านการออกกำลังกาย หากได้นักศึกษามีการดูแลสุขภาพของตนเองและให้ความสำคัญกับการดูแลสุขภาพก็จะทำให้มีพฤติกรรมสุขภาพที่ดีขึ้นสรุปได้ว่า การจัดประสบการณ์การเรียนรู้ให้แก่ นักศึกษาสามารถปรับเปลี่ยนพฤติกรรมการสร้างเสริมสุขภาพได้

4.6 ผลการประเมินความรับผิดชอบของนักศึกษาอยู่ในระดับดีมาก สอดคล้องกับแนวคิดของโนลส์ (Knowles, 1997, pp. 1-2) ได้กล่าวว่า มนุษย์เป็นผู้มีความสามารถและเสรีภาพที่จะตัดสินใจ และเลือกกระทำสิ่งต่าง ๆ ตามที่ตนพอใจ และมีความรับผิดชอบในผลของการกระทำนั้นสอดคล้องกับสอดคล้องกับผลการวิจัยของไรซ์ (Rice, 1978, pp. 3863-A), เจมส์ เดวิด เคนเนดี (James David Kennedy, 1986, pp. 1916-A) พบว่า สิ่งสำคัญของการจัดประสบการณ์การเรียนรู้คือความรับผิดชอบ มีวินัยในตนเอง ดังนั้น การจัดประสบการณ์การเรียนรู้ให้แก่ นักศึกษาช่วยพัฒนาความรับผิดชอบให้สูงกว่าเกณฑ์ เป็นปัจจัยสำคัญในการจัดการเรียนรู้ตามรูปแบบการจัดการเรียนรู้เชิงประสบการณ์ที่สนับสนุนให้นักศึกษาทำงานร่วมกัน แบ่งหน้าที่รับผิดชอบการทำงานกันภายในกลุ่ม ฝึกการเป็นผู้นำและผู้ตาม กล้าแสดงความคิดเห็นในห้องเรียน

4.7 ผลการประเมินความคิดเห็นของนักศึกษาที่มีต่อการจัดการประสบการณ์การเรียนรู้ของอาจารย์ อยู่ในระดับมากที่สุดสอดคล้องกับแนวคิดของ Kolb (1984, pp. 1-15) Knowles (1997, pp. 1-2) ทิศนา ขัมมณี (2550, หน้า 133-137) แสดงว่า การกระตุ้นเร้าความสนใจก่อนให้ความรู้ทางสุขภาพแก่ผู้เรียนมีความสำคัญและจำเป็นอย่างยิ่ง เพื่อให้ผู้เรียนมีความรู้ ความเข้าใจ ทักษะเกี่ยวกับการสร้างเสริมสุขภาพและมีคุณภาพชีวิตที่ดี สอดคล้องกับผลการวิจัยของเซียตี เซน และคณะ (Xiadi Chen and Others, 2005, pp. 1-148) การสร้างบรรยากาศที่เอื้อต่อการเรียนรู้ ความเป็นอิสระเสรีภาพที่จะตัดสินใจ และเลือกกระทำสิ่งต่าง ๆ ตามที่ตนพอใจ และมีความรับผิดชอบในผลของการกระทำนั้น ทำให้ผู้เรียนเกิดความสบายใจช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ได้ดีขึ้น

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงสาธารณสุข. 2550. แผนพัฒนาสุขภาพแห่งชาติ ในช่วงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 10 พ.ศ. 2550- 2554. กรุงเทพมหานคร :โรงพิมพ์กระทรวงสาธารณสุข.
- กิตติคม คาวีรัตน์. 2550. การมีส่วนร่วมกิจกรรมสุขภาพและความต้องการบริการสร้างเสริมสุขภาพของ นักศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏหมู่บ้านจอมบึง ประจำปีการศึกษา 2550 .ราชบุรี : มหาวิทยาลัยราชภัฏหมู่บ้านจอมบึง. (อัดสำเนา)
- เกษม วัฒนชัย. กุมภาพันธ์ 2548. หลักคิดแบบองค์รวมของสุขภาพ. มติชน 9838: 6.
- ทิศนา ขัมมณี. 2550. ศาสตร์การสอน : องค์ความรู้เพื่อการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ. พิมพ์ครั้งที่ 6. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- บวร งามศรีอุดม. ตุลาคม – ธันวาคม 2548. สุขภาพทำให้ดีสูงสุดได้อย่างไร. วารสารการส่งเสริมสุขภาพและอนามัยสิ่งแวดล้อม. 24 : 1-4.
- มหาวิทยาลัยราชภัฏหมู่บ้านจอมบึง. 2552. นโยบายและแผนพัฒนา 4 ปี มหาวิทยาลัยราชภัฏหมู่บ้านจอมบึง. ราชบุรี : มหาวิทยาลัยราชภัฏหมู่บ้านจอมบึง.
- มาเรียม นิลพันธุ์. 2549. วิจัยทางพฤติกรรมศาสตร์ และสังคมศาสตร์. พิมพ์ครั้งที่ 2. นครปฐม : โครงการส่งเสริมการผลิตตำรา และเอกสารการสอน คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. 2549. แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 10 (พ.ศ. 2550-2554). กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.
- สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา. 2552. กรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2552. กรุงเทพมหานคร : สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา.(อัดสำเนา).
- สุทธิชัย จิตะพันธ์กุล. 2545. ชีวิตมั่งคั่ง : ความเข้าใจกลวิธีสร้างความมั่งคั่งแท้จริงในชีวิต.กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- Cronbach , Lee J. 1990. Essentials of Psychological Testing. 5th ed. New York : Harper Collins Publisher.

- Gardner Howard. 1999. **Intelligence reframed : Multiple Intelligences for the 21st Century.**
New York : Basic Books.
- Grant Wiggings and Jay McTighe. 2004. **Understanding by Design.** ASCD publications : USA.
- John Wiley and Sons. 2009. **21st Century Skills Learning for Life in our times.**San Francisco :
Published by Jossey-Bass.
- Keeves, John P. 1997. **Education research, methodology, and measurement : An
International.** handbook. Oxford : Pergamon Press.
- Kevin Kruse. 2009. **Introduction to Instructional Design and the ADDIE Model.** [Online].
Retrieved October 30, from http://www.e-learningguru.com/articles/art2_1.htm.
- Klausmeier. H.J. 1985. **Educational psychology** 5th ed.. New York : Harper & Row.
- Knowles. 1977. **Self-directed Learning: A Guide for Learners and Teacher.** New York:
Association Press.
- Kolb, D.A. 1984. **Experiential Learning :Experience as the Source of Learning and
Development.** New Jersey: Prentice-Hall Inc.
- World Health Organization. 2006. **The Ottawa Charter for Health Promotion.** Geneva :
World Health Organization Publisher.

การวิจัยการสร้างหลักสูตรสมรรถนะครูมวยไทยเพื่อรับใบอนุญาตประกอบวิชาชีพ The Research for Resource Creation of Kru Muay Thai's Competency Based Curricula to Receive Professional License

ผศ.ดร.ชาญชัย ยมดิษฐ์
สาขาวิชามวยไทยศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏหมู่บ้านจอมบึง

บทคัดย่อ

การวิจัยเรื่อง การสร้างหลักสูตรสมรรถนะครูมวยไทย มีวัตถุประสงค์เพื่อสร้างหลักสูตรสมรรถนะครูมวยไทยที่มี 3 ระดับ ใช้สำหรับการฝึกอบรมแก่ผู้ที่จะศึกษาและถ่ายทอดองค์ความรู้ของมวยไทย แบ่งการวิจัยออกเป็น 4 ขั้นตอน คือ

ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาความต้องการและข้อมูลพื้นฐาน เป็นการศึกษาความสำคัญของเนื้อหาหลักสูตร มาตรฐานครูมวยไทยและระดับขั้นของหลักสูตรมวยไทย จำนวน 372 รายการ จากผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 30 คน โดยการเลือกแบบเฉพาะเจาะจง โดยใช้เครื่องมือเป็นแบบสอบถาม วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติพื้นฐาน พบว่า หัวข้อและเนื้อหา มวยไทย มีความสำคัญอยู่ในระดับมากและมากที่สุด

ขั้นตอนที่ 2 การสร้างและพัฒนาหลักสูตร เป็นการศึกษาเขียนโครงร่างหลักสูตรสมรรถนะครูมวยไทยให้สอดคล้องกับการศึกษาข้อมูลพื้นฐาน แบ่งออกเป็น 3 ระดับ ได้แก่ ซี โลเซนส์ บี โลเซนส์ เอ โลเซนส์ แต่ละหลักสูตรประกอบด้วย ปรัชญา หลักการและเหตุผล วัตถุประสงค์ของหลักสูตร เนื้อหาหลักสูตร โครงสร้างหลักสูตร กิจกรรมการฝึกอบรม การวัด และประเมินผลของหลักสูตร จากนั้นนำโครงร่างหลักสูตรฝึกอบรมให้ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 10 คน พิจารณาประเมินความเหมาะสมและความสอดคล้อง พบว่า ทุกองค์ประกอบของหลักสูตรมีความเหมาะสมและสอดคล้องกันจากนั้นดำเนินการวิพากษ์หลักสูตร โดยผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 20 คน เพื่อให้ได้ข้อเสนอแนะในการปรับปรุงแก้ไขหลักสูตร

ขั้นตอนที่ 3 ขั้นการพัฒนาเครื่องมือการทดลองใช้หลักสูตรผู้วิจัยหาคุณภาพเครื่องมือโดยใช้ข้อสอบวัดความรู้ ความเข้าใจโดยวิธี K.R. 20 หลักสูตร C License ได้ค่าความเชื่อมั่น 0.92 หลักสูตร B License ได้ค่าความเชื่อมั่น 0.76 หลักสูตร A License ได้ค่าความเชื่อมั่น 0.80 ต่อจากนั้นผู้วิจัยนำหลักสูตรไปทดลองใช้กับกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 3 กลุ่ม 3 ระดับ ได้แก่ ระดับซี โลเซนส์ เป็นครูพลศึกษาในโรงเรียน จำนวน 90 คน ระดับบี โลเซนส์ เป็นผู้มีความรู้ด้านมวยไทย จำนวน 30 คน และระดับเอ โลเซนส์ เป็นผู้ที่มีประสบการณ์ในการฝึกสอนมวยไทย จำนวน 30 คน โดยการเลือกแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive Sampling) ใช้รูปแบบการทดลองแบบกลุ่มเดียวทำการทดสอบก่อนและหลังการทดลองใช้หลักสูตร การวิเคราะห์ ข้อมูลโดยใช้สถิติ t-test พบว่า กลุ่มตัวอย่างทั้ง 3 กลุ่ม มีความรู้ ความเข้าใจในองค์ความรู้มวยไทยสูงขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และดำเนินการประเมินความเหมาะสมของหลักสูตรของกลุ่มตัวอย่าง พบว่า มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด

ขั้นตอนที่ 4 การประเมินผลและการปรับปรุงหลักสูตร เป็นการนำผลการทดลองใช้มาประชุมร่วมกับผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 30 คน เพื่อปรับปรุงความเหมาะสมด้านเนื้อหาและด้านภาษาในแต่ละองค์ประกอบของหลักสูตร ให้เหมาะสมและสอดคล้องกัน แล้วจัดทำเป็นหลักสูตรฉบับสมบูรณ์สำหรับนำไปใช้ในการจัดการฝึกอบรม

Abstract

The research aimed to create three levels of Muay Thai instructor competency based on curricula for Muay Thai training. The research procedure consisted of four steps as follows:

1. A preliminary Study on necessity and classification. A questionnaire with 372 items of Muay Thai knowledge used to collect data from a sample group of 30 experts chosen by purposive sampling. Then the data were analyzed by using basic statistics. The necessity of Muay Thai content and topics were at the high and highest levels on a point scale.

2. Curricula creation the Muay Thai teachers competency based on curricula were outlined in accordance with the preliminary study results. The 3 levels of curricula were designated as C License, B License and A License. Each curriculum incorporated its philosophy, rationales, objectives, contents, structure, training activities, and assessment and evaluation. The first draft of the curricula was evaluated by 10 experts to determine their suitability and correspondence of the elements in each curriculum. It was found that all components were appropriate and concordant. Then the 3 curricula were commented by 20 resource persons.

3. Instrument development by curricula of researcher, knowledge and understanding test. the C License course KR 20 reliability was .92 B and reliability course A License 0.76 to 0.80 with the reliability and curricula Try-out by using purposive sampling, three sample groups of different levels were selected to try out each of the 3 curricula by means of the one group pretest – posttest design. The C License curriculum was tried out with 90 physical education teachers; the B License curriculum was tried out with 30 persons well informed about Muay Thai; the A License curriculum was tried out with 30 persons experienced in training Muay Thai. Data from the try-outs were analyzed by using t-tests. The results revealed that the achievement of the 3 sample groups after the curricula try-outs was higher and significant at the .01 level. In addition, the suitability of the curricula was at the highest level.

4. Curricula evaluation and improvement, the results of the curricula try-outs were discussed and evaluated in a meeting by 30 knowledgeable persons to improve content and to ensure that correct language was used in the curricula in order to fulfill them for training.

คำสำคัญ : หลักสูตรสมรรถนะครูมวยไทย

Keywords : Kru Muay Thai's Competency Curricula

บทนำ

มวยไทยเป็นทุนทางสังคมด้านวัฒนธรรมที่จรโลงความเป็นชาติ สืบเนื่องยาวนานสู่ยุคปัจจุบันและมวยไทยมีหลายมิติ ไม่ว่าจะเป็นมิติของวัฒนธรรมมิติของการออกกำลังกาย มิติของกีฬาและนันทนาการ มิติของอาชีพ มิติของการป้องกันตัวแล้วปัจจุบันยังมีมิติของเศรษฐกิจที่กระจายไปทั่วโลก ทำให้ชาวโลกต่างแสวงหาและเข้าสู่วงการมวยไทยกันอย่างแพร่หลาย ดังที่ชาญชัย ยมดิษฐ์ (2553, หน้า 90) กล่าวว่า มวยไทยเป็นมรดกทางวัฒนธรรมของคนไทย วงการมวยไทยขาดการเตรียมการวางแผนสร้างครูมวยไทยไว้สำหรับวันข้างหน้า การขาดครูมวยไทยที่จะตอบสนองความต้องการและการขาดครูมวยไทยที่สามารถใช้องค์ความรู้ถ่ายทอดได้ตรงกับภูมิปัญญาที่ถูกต้องแท้จริงตามแบบแผนประเพณี อาจทำให้มีการถ่ายทอดกันไม่ถูกต้อง เบี่ยงเบนจากแบบแผนประเพณีซึ่งอาจส่งผลกระทบต่อชาติได้

การจัดให้มีหลักสูตรการเรียนการสอนที่ถูกต้องตามขั้นตอนและมีครูที่มีสมรรถนะในระดับต่าง ๆ จึงมีความจำเป็น ดังที่ไกรวัลย์ นครลานากุล (2552, หน้า 122) พบว่า นักเรียนและผู้ปกครองเห็นด้วยกับหลักสูตรมวยไทยที่สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา นครราชสีมา เขต 3 ไว้จัดการเรียนการสอน

มหาวิทยาลัยราชภัฏหมู่บ้านจอมบึงจึงได้ร่วมมือกับการกีฬาแห่งประเทศไทย จัดสร้างหลักสูตร และพัฒนาครูมวยไทยตอบสนองต่อความต้องการดังกล่าวในลักษณะการเป็นผู้รับใบอนุญาตประกอบวิชาชีพ ที่สามารถประกอบวิชาชีพครูมวยไทยได้ทั้งในและต่างประเทศ ซึ่งหลักสูตรมี 3 ระดับ คือ ระดับ A License, B License และ C License ทั้ง 3 หลักสูตร เรียงตามลำดับสูงต่ำขององค์ความรู้และมาตรฐานของการฝึกอบรม

การวิจัยเพื่อสร้างหลักสูตรดังกล่าวจึงเป็นการสร้างเพื่อการนำไปใช้ในการอบรมให้ผู้เข้ารับการอบรมได้รับอนุญาตสอนมวยไทยได้อย่างถูกต้องทั้งในและต่างประเทศ ซึ่งจะทำให้วิชามวยไทยในมิติต่างๆสามารถแพร่หลาย สืบทอดต่อไปในทุกมิติ อันจะก่อให้เกิดการพัฒนามวยไทยและการพัฒนาประเทศชาติอย่างแท้จริงต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

วิจัยนี้มีวัตถุประสงค์การวิจัยดังนี้
เพื่อสร้างหลักสูตรมวยไทยเพื่อรับใบอนุญาตประกอบวิชาชีพครูมวยไทย ตามความร่วมมือของสำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกาและสำนักงานคณะกรรมการการกีฬาแห่งประเทศไทย

อุปกรณ์และวิธีการดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ได้แบ่งลักษณะของหลักสูตรที่สร้างมี 3 ระดับ ระดับสูงสุดคือ ระดับ A License, ระดับกลาง B License, และระดับพื้นฐาน C License ตัวอย่างในหลักสูตร มีทั้งสิ้น 90 คน แยกเป็นหลักสูตร C License จำนวน 30 คน, B License จำนวน 30 คน และหลักสูตร A License จำนวน 30 คน โดยเลือกแบบเจาะจงในแต่ละกลุ่ม ๆ C License คัดเลือกจากครูพลศึกษาที่ไม่เคยมีพื้นฐานมวยไทยมาก่อน B License คัดจากผู้มีความรู้ความสนใจมวยไทยและอยู่ในวงการมวยไทย และ A License คัดจากผู้มีความรู้ความสามารถด้านมวยไทยมากประสบการณ์ การสอนมวยไทยทั้งในและต่างประเทศ รูปแบบการวิจัยเป็นลักษณะผสมผสานโดยมีขั้นตอนดังนี้

1. มีการสัมภาษณ์ องค์กรประกอบด้านเนื้อหาของแต่ละหลักสูตรจากผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 30 คน แล้วนำมาสำรวจให้ค่าน้ำหนักในเนื้อหาเพื่อแยกแต่ละหลักสูตร
2. ยกร่างหลักสูตรตามองค์ประกอบของหลักสูตรโดยมีผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 30 คน พิจารณาหลักสูตร
3. ทดลองอบรมการใช้หลักสูตรกลุ่มละ 30 คน 3 กลุ่ม ระดับ C License ระดับ B License และระดับ A License
4. จัดสัมมนากลุ่มย่อยผู้เชี่ยวชาญเพื่อพัฒนาหลักสูตร จำนวน 30 คน

เครื่องมือ

เครื่องมือในการวิจัยเป็นแบบสัมภาษณ์ แบบสำรวจและแบบทดสอบวัดความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับหลักสูตร โดยผ่านการประเมินจากผู้เชี่ยวชาญด้านมวยไทย ด้านหลักสูตรและด้านการวิจัยประเมินผลโดยการหาค่า ความตรง เชิงเนื้อหา (IOC) และการหาค่าความเชื่อมั่นของแบบเครื่องมือดังกล่าว การเปรียบเทียบความรู้ความเข้าใจก่อนและหลังการอบรม โครงการ ใช้สถิติทดสอบที (t-test)

ผลการวิจัย

ผลการวิจัยครั้งนี้เป็นไปตามสมมุติฐาน คือ หลักสูตรที่สร้างขึ้น มีความเหมาะสมสามารถนำไปใช้อบรมแก่ผู้เข้ารับการอบรมครูมวยไทยแต่ละระดับได้จริงโดยมีผลการวิจัยดังนี้

1. ผลการศึกษาข้อมูลพื้นฐาน

ผลการศึกษาระดับความสำคัญของเนื้อหาหลักสูตรและระดับขั้นของหลักสูตรสมรรถนะครูมวยไทยของครูมวยไทยจากทั่วประเทศ จำนวน 30 คน โดยการตอบแบบสอบถาม แบ่งออกเป็น 3 ตอน คือ

ตอนที่ 1 สภาพทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม เป็นเพศชายทั้งหมด จำนวน 30 คน คิดเป็นร้อยละ 100 ส่วนมากมีอายุระหว่าง 51-60 ปี จำนวน 21 คน คิดเป็นร้อยละ 70 จบการศึกษาระดับปริญญาโทเป็นส่วนใหญ่ จำนวน 26 คน คิดเป็นร้อยละ 86.70 เป็นผู้เชี่ยวชาญที่มีประสบการณ์เกี่ยวข้องกับมวยไทย จำนวน 29 คน คิดเป็นร้อยละ 96.7

ตอนที่ 2 ความคิดเห็นเกี่ยวกับความสำคัญของเนื้อหาของมวยไทย และระดับขั้นของหลักสูตรสมรรถนะครูมวยไทย พบว่า หัวข้อและเนื้อหาของมวยไทย จำนวน 372 รายการ มีความสำคัญอยู่ในระดับมากที่สุด และเหมาะสมสำหรับนำไปจัดทำเป็นหลักสูตรต่อไป

ตอนที่ 3 ข้อเสนอแนะ ผู้ตอบแบบสอบถามเสนอแนะว่าการจัดทำเป็นหลักสูตรควรจัดกลุ่มของทักษะ ต่าง ๆ ไว้รวมกัน เช่น ทักษะการใช้หมัด ทักษะการใช้เท้า ทักษะการใช้เข่า ทักษะการใช้ศอก ควรกำหนดเนื้อหาของหลักสูตร จำนวน 3 ระดับ ควรให้ความสำคัญกับเนื้อหาระเบียบ ประเพณี วัฒนธรรมของมวยไทย

2. ผลการสร้างและพัฒนาหลักสูตร

2.1 หลักสูตรสมรรถนะครูมวยไทย แบ่งออกเป็น 3 ระดับ ได้แก่ A License B License และ C License โดยแต่ละหลักสูตร ประกอบด้วย 6 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) ปรัชญา หลักการและเหตุผลของหลักสูตร 2) วัตถุประสงค์ของหลักสูตร 3) โครงสร้างของหลักสูตร 4) กิจกรรมการฝึกอบรม 5) สื่อการฝึกอบรม และ 6) การวัดและประเมินผล

2.2 ผลการประเมินโครงสร้างของหลักสูตรสมรรถนะครูมวยไทย 3 ระดับ คณะผู้วิจัยนำหลักสูตรให้ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 10 คน ประเมินความเหมาะสมและความสอดคล้อง พบว่า โครงสร้างของหลักสูตรสมรรถนะครูมวยไทยทั้ง 3 ระดับ มีค่าเฉลี่ยความเหมาะสมอยู่ระหว่าง 3.86 -4.58 แสดงว่าโครงสร้างหลักสูตรสมรรถนะครูมวยไทย มีความเหมาะสมในระดับมากถึงมากที่สุด และโครงสร้างของหลักสูตร 3 ระดับ มีค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่าง 0.8 -1.00 แสดงว่าโครงสร้างของหลักสูตรฝึกอบรมมีความสอดคล้องอยู่ในระดับสูง

2.3 ผลการวิพากษ์หลักสูตรสมรรถนะครูมวยไทย 3 ระดับ คณะผู้วิจัยนำหลักสูตรที่มีคุณภาพให้ผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบ โดยการจัดวิพากษ์หลักสูตร โดยได้รับข้อเสนอแนะดังนี้

2.3.1 ชื่อหลักสูตร ควรมีการใช้คำที่มีความเหมาะสม เช่น ระดับขั้นตรี ระดับขั้นโท ระดับขั้นเอก โดยมีการคิดให้รอบคอบ และควรมีการแบ่งระดับของสมรรถนะครูมวยไทยมากกว่า 3 ระดับ

2.3.2 ปรัชญาของหลักสูตร ควรมีการปรับให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของหลักสูตรมากยิ่งขึ้น

2.3.3 วัตถุประสงค์ของหลักสูตร ควรปรับวัตถุประสงค์ให้มีความแตกต่างกัน โดยระบุให้เห็นสิ่งที่หลักสูตรต้องการให้เกิดกับบุคคลที่เข้ารับการฝึกอบรม โดยระดับ C License เน้นให้เป็นผู้มีประสบการณ์ในการสอนมวยไทยในสถานศึกษา ระดับ B License เน้นให้เป็นผู้มีความชำนาญในการสอนมวยไทยในค่ายมวย และระดับ A License เน้นให้เป็นผู้มีความเชี่ยวชาญชำนาญในการสอนมวยไทย

2.3.4 โครงสร้างหลักสูตร ควรปรับจำนวนชั่วโมงในการฝึกอบรมให้มากขึ้น เพราะเนื้อหาของวิชามวยไทยมีจำนวนมาก และควรเพิ่มเนื้อหาของมวยไทยให้ครบทุกหัวข้อ โดยระดับ C License ควรเพิ่มการใช้อุปกรณ์ในการสอนมวยไทย และระเบียบ วัฒนธรรม ประเพณีของมวยไทย และจัดทักษะการใช้อาวุธหมด เท้า เข่า ศอก ให้ชัดเจน ระดับ B License ควรปรับเนื้อหาของวิชามวยไทยให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของหลักสูตร โดยเน้นการเป็นผู้ฝึกสอนมวยไทยในค่ายมวย ระดับ A License ควรเน้นการใช้วิทยาศาสตร์การกีฬามาประยุกต์ใช้ในการฝึกมวยไทย และการสร้างองค์ความรู้ใหม่และพัฒนาต่อไป

2.3.5 กิจกรรมการฝึกอบรม ควรมีการฝึกปฏิบัติให้มากกว่าการฟังบรรยาย และควรให้มีการศึกษาจากสภาพการณ์จริง

2.3.6 สื่อประกอบการอบรม ควรจัดทำเอกสารหลักสูตรสมรรถนะครูมวยไทยให้กับผู้เข้ารับการอบรม

2.3.7 การวัดผลและประเมินผล ควรทำทดสอบภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติ และควรมีการประเมินผล การปฏิบัติหน้าที่การเป็นครูมวยไทยหลังจากที่ผ่านการฝึกอบรมไปแล้ว

2.4 การปรับปรุงโครงสร้างหลักสูตรฝึกอบรมก่อนนำไปทดลองใช้จริง ได้แก่ การปรับปรุงแบบทดสอบในแต่ละหน่วยเป็นแบบปรนัย และการเพิ่มเติมแบบสังเกตพฤติกรรมของผู้เข้ารับการฝึกอบรม และแบบประเมินผลงาน

3. ผลการทดลองใช้หลักสูตร

3.1 ผู้เข้ารับการฝึกอบรมหลักสูตรสมรรถนะครูมวยไทย ทั้ง 3 ระดับ สามารถผ่านการประเมินผลทางภาคทฤษฎี คิดเป็นร้อยละ 80 ขึ้นไป

3.2 ผู้เข้ารับการฝึกอบรมมีความรู้ และความเข้าใจในองค์ความรู้ด้านมวยไทย ของหลักสูตรทั้ง 3 ระดับ โดยมีคะแนนดังนี้

3.2.1 หลักสูตรสมรรถนะครูมวยไทย A License มีคะแนนเฉลี่ยก่อนการฝึกอบรมเท่ากับ 12.27 และคะแนนเฉลี่ยหลังการฝึกอบรมเท่ากับ 22.90 แสดงว่า ภายหลังจากทดลองใช้หลักสูตรฝึกอบรม ผู้เข้ารับการฝึกอบรมมีความรู้และความเข้าใจมากกว่าก่อนการทดลองใช้หลักสูตรฝึกอบรม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

3.2.2 หลักสูตรสมรรถนะครูมวยไทย B License มีคะแนนเฉลี่ยก่อนการฝึกอบรมเท่ากับ 12.50 และคะแนนเฉลี่ยหลังการฝึกอบรมเท่ากับ 22.73 แสดงว่า ภายหลังจากทดลองใช้หลักสูตรฝึกอบรม ผู้เข้ารับการฝึกอบรม มีความรู้และความเข้าใจมากกว่าก่อนการทดลองใช้หลักสูตรฝึกอบรม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

3.2.3 หลักสูตรสมรรถนะครูมวยไทย C License มีคะแนนเฉลี่ยก่อนการฝึกอบรมเท่ากับ 14.41 และคะแนนเฉลี่ยหลังการฝึกอบรมเท่ากับ 23.77 แสดงว่า ภายหลังจากทดลองใช้หลักสูตรฝึกอบรม ผู้เข้ารับการฝึกอบรมมีความรู้ และความเข้าใจ มากกว่าก่อนการทดลองใช้หลักสูตรฝึกอบรม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

3.3 การประเมินผลหลักสูตรสมรรถนะครูมวยไทย ทั้ง 3 ระดับของผู้เข้าฝึกอบรม พบว่า หลักสูตรสมรรถนะครูมวยไทย (A License) ด้านวัตถุประสงค์ของหลักสูตร มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 67 ด้านโครงสร้างของหลักสูตรมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 61 ด้านเนื้อหาของหลักสูตร มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 55.8 ด้านการจัดกิจกรรมของหลักสูตร มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ

51.1 ด้านเอกสารประกอบการฝึกอบรมมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 46.7 และด้านการวัดและประเมินผลของหลักสูตร มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 49 ส่วนหลักสูตรสมรรถนะครูมวยไทย (B License) ด้านวัตถุประสงค์ของหลักสูตร มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 66.2 ด้านโครงสร้างหลักสูตรฝึกอบรม มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 78.8 ด้านเนื้อหาของมวยไทย มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 85.41 ด้านการจัดกิจกรรม มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 82.2 ด้านเอกสารประกอบการฝึกอบรม มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 67 ด้านการวัดและประเมินผล มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 70 และหลักสูตรสมรรถนะครูมวยไทย (C License) ด้านวัตถุประสงค์ของหลักสูตร มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 55.5 ด้านโครงสร้างหลักสูตร มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 78.4 ด้านเนื้อหาของหลักสูตร มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 56.1 ด้านการจัดกิจกรรม มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 77.9 ด้านเอกสารประกอบการฝึกอบรม มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 84.42 ด้านการวัดและประเมินผล มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 86.31 และได้มีการพัฒนาการเรียนการสอนผ่านเว็บสำหรับนักศึกษาวิทยาลัยมวยไทยศึกษาและการแพทย์แผนไทย พบว่า นักศึกษาส่วนใหญ่พอใจกับการเรียนการสอนโดยรวมและทุกด้านอยู่ในระดับมาก จึงคล้ายกับผลการวิจัยของมหาวิทยาลัยราชภัฏหมู่บ้านจอมบึง

4. ผลการประเมินผลและปรับปรุงหลักสูตร

4.1 ชื่อหลักสูตร มีความเหมาะสม โดยผู้ทรงคุณวุฒิให้ข้อเสนอแนะว่า ควรมีการปรับคำที่ใช้โดยระดับ C License ควรใช้คำว่าระดับครูผู้ช่วย ระดับ B License ควรใช้คำว่าระดับครู และระดับ A License ควรใช้คำว่าระดับอาจารย์ เนื่องจากเป็นหลักสูตรที่มุ่งผลิตครูมวยไทย

4.2 ปรัชญาของหลักสูตร มีความสอดคล้องกับหลักสูตร

4.3 วัตถุประสงค์ของหลักสูตร มีความเหมาะสม โดยผู้ทรงคุณวุฒิให้ข้อเสนอแนะว่า ระดับ C License ควรมุ่งเน้นให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรมเป็นครูมวยไทยที่มีทักษะด้านมวยไทยที่ถูกต้องและสามารถสอนในสถานศึกษาได้ ระดับ B License ควรมุ่งเน้นให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรมการเป็นผู้ฝึกกีฬามวยไทยในค่ายมวยต่างๆ และระดับ A License ควรมุ่งเน้นให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรมเป็นครูมวยไทยที่สามารถเป็นผู้ฝึกในค่ายมวยทั้งในประเทศและต่างประเทศได้

5. โครงสร้างหลักสูตร มีความเหมาะสม โดยผู้ทรงคุณวุฒิให้ข้อเสนอแนะว่า หัวข้อในการฝึกอบรมควรอนุรักษ์คำไทยไว้ และควรแก้ไขภาษาอังกฤษให้ถูกต้องตามหลักวิชาการ

6. กิจกรรมการฝึกอบรม มีความเหมาะสม โดยผู้ทรงคุณวุฒิให้ข้อเสนอแนะว่าควรเน้นการฝึกปฏิบัติมากกว่าการฟังบรรยาย

7. สื่อประกอบการอบรม มีความเหมาะสม โดยผู้ทรงคุณวุฒิให้ข้อเสนอแนะว่าควรจัดทำเอกสารหลักสูตรสมรรถนะครูมวยไทยที่มีเนื้อหาที่ถูกต้อง

8. การวัดผลและประเมินผล มีความเหมาะสม โดยผู้ทรงคุณวุฒิให้ข้อเสนอแนะว่า ควรมีคณะกรรมการจากผู้ทรงคุณวุฒิภายนอกเป็นผู้ประเมินความรู้ความสามารถของผู้เข้ารับการฝึกอบรม

สรุปและอภิปรายผล

1. การศึกษาความต้องการและข้อมูลพื้นฐาน

การศึกษาในขั้นตอนนี้ เป็นการศึกษาข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับระดับความสำคัญของเนื้อหาหลักสูตรและระดับขั้นของหลักสูตรสมรรถนะครูมวยไทย เพื่อนำมาใช้ในการสร้างหลักสูตรให้สอดคล้องกับสภาพความเป็นจริง โดยการรวบรวมความคิดของผู้เชี่ยวชาญด้านมวยไทย ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ข้อมูลที่ผู้วิจัยต้องการ คือ เนื้อหาของหลักสูตรและระดับตามขั้นของหลักสูตร ซึ่งการศึกษาเนื้อหาสาระเป็นสิ่งสำคัญในการจัดทำหลักสูตร ต้องมีการเรียงลำดับของเนื้อหาจากง่ายไปสู่ยาก โดยยึดรูปแบบใดรูปแบบหนึ่งเป็นหลัก ส่วนในการเลือกเนื้อหามาบรรจุในหลักสูตร ควรเป็นเนื้อหาที่สอดคล้องกับความเป็นจริงในสังคมและสอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียน (บุญเรือง สมประจบ, 2541, หน้า 24-35)

2. การสร้างและพัฒนาหลักสูตร

คณะผู้วิจัยได้นำเอาผลสรุปที่ได้จากการศึกษาข้อมูลพื้นฐานมากำหนดเป็นโครงร่างหลักสูตร โดยมีองค์ประกอบหลักสูตร ได้แก่ ปรัชญา หลักการและเหตุผล วัตถุประสงค์ของหลักสูตร เนื้อหาหลักสูตร โครงสร้าง

หลักสูตร กิจกรรมการฝึกอบรม การวัดและประเมินผลของหลักสูตร ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของการพัฒนาหลักสูตรของ เกศริน มนูญผล (2544, หน้า 94) ที่ประกอบด้วย ปัญหาความสำคัญ หลักการ เป้าหมาย จุดประสงค์ เนื้อหา กิจกรรม การฝึกอบรม ระยะเวลาการฝึกอบรม สื่อประกอบการฝึกอบรมและการประเมินผล และเป็นไปตามรูปแบบการฝึกอบรม ตามแนวคิดของวิเชียร ชิวพิมาย (2528, หน้า 7-15) ที่ประกอบด้วย การวิเคราะห์สภาพปัญหาและความจำเป็นในการฝึกอบรม การกำหนดวัตถุประสงค์ เป้าหมาย ผลการฝึกอบรมที่คาดหวัง เนื้อหา กิจกรรมการฝึกอบรม สื่อประกอบโดยเฉพาะเรื่อง สิ่งพิมพ์ถ้าหากใช้สื่อที่ถูกต้องจะช่วยให้การเรียนรู้ของไทยมีผลสัมฤทธิ์สูงขึ้น ชาญชัย ยมดิษฐ์ (2550, หน้า 132) สอดคล้องกับชาญชัย ยมดิษฐ์ (2553, หน้า 93 -94) ที่พบว่า ความพึงพอใจของนักศึกษาต่อการเรียนการสอนผ่านเว็บ วิทยาลัยมวยไทยศึกษาและการแพทย์แผนไทย มหาวิทยาลัยราชภัฏหมู่บ้านจอมบึง โดยรวมทุกด้านมีความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า นักศึกษามีความพึงพอใจอยู่ในระดับมากทุกด้าน ด้านภาพและภาษา อยู่ในลำดับแรก รองลงมาได้แก่ การจัดการบทเรียน เนื้อหาและการดำเนินเรื่อง ตัวอักษร และสี และบททดสอบ ตามลำดับ เมื่อพิจารณา รายด้านพบว่า

ด้านเนื้อหาและการดำเนินเรื่อง มีความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า นักศึกษามีความพึงพอใจอยู่ในระดับมากทุกข้อ ตามลำดับ ได้แก่ วัตถุประสงค์มีความชัดเจน ความชัดเจนในการดำเนินเรื่อง ความสอดคล้องระหว่างเนื้อหากับวัตถุประสงค์ ลำดับขั้นในการดำเนินเรื่องของความถูกต้องของเนื้อหา ความเหมาะสมของเนื้อหากับระดับของผู้เรียน ความเหมาะสมของเอกสารประกอบการเรียน ความน่าสนใจในการดำเนินเรื่อง และ ปริมาณของเนื้อหาในแต่ละบทเรียนตามลำดับ

ด้านแบบทดสอบ มีความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า นักศึกษามีความพึงพอใจ อยู่ในระดับมากทุกข้อ ตามลำดับได้แก่ ความสอดคล้องระหว่างบททดสอบกับเนื้อหา วิธีการสรุปคะแนนรวม ความเหมาะสมของ คำถาม ความชัดเจนของคำสั่งแบบสอบถาม ชนิดแบบสอบถามที่เลือกใช้ และจำนวนข้อของแบบทดสอบตามลำดับ

ด้านภาพและภาษา มีความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า นักศึกษามีความพึงพอใจ อยู่ในระดับมากทุกข้อ ตามลำดับได้แก่ ความถูกต้องของภาษาที่ใช้ ความสอดคล้องระหว่างปริมาณของภาพกับปริมาณ ของเนื้อหา ความตรงตามเนื้อหาของภาพที่นำเสนอ ขนาดของภาพที่ใช้ประกอบบทเรียน และภาพกราฟิกที่ใช้ประกอบ บทเรียน ตามลำดับ

ด้านตัวอักษร และสีมีความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า นักศึกษามีความพึงพอใจ อยู่ในระดับมากทุกข้อตามลำดับได้แก่ รูปแบบของตัวอักษรที่ใช้ในการนำเสนอ ขนาดของตัวอักษรที่ใช้ สีของพื้นหลัง บทเรียนโดยภาพรวม สีของตัวอักษร โดยภาพรวมและสีของกราฟิก โดยภาพรวม ตามลำดับ

ด้านการจัดการบทเรียน มีความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่านักศึกษามีความพึงพอใจ อยู่ในระดับมากทุกข้อ ตามลำดับ ได้แก่ การนำเสนอชื่อเรื่องหลักของบทเรียน การควบคุมบทเรียน เช่น การใช้เมาส์ ความเหมาะสมในการจัดการของบทเรียนเพื่อจัดเก็บไฟล์ข้อมูลของผู้เรียนแต่ละคน การออกแบบหน้าจอภาพโดยรวม การนำเสนอชื่อเรื่องย่อยของบทเรียน วิธีการโต้ตอบบทเรียน โดยภาพรวม และความเหมาะสมของคำถามระหว่าง บทเรียน ตามลำดับ

ในการตรวจสอบโครงสร้างของหลักสูตร คณะผู้วิจัยได้นำโครงสร้างหลักสูตรให้ผู้เชี่ยวชาญประเมิน ความเหมาะสมและความสอดคล้อง โดยทุกองค์ประกอบมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก และผลการประเมิน ความสอดคล้องของโครงสร้างหลักสูตร พบว่า มีความสอดคล้องกันทุกประเด็น ทั้งนี้เนื่องจากการที่คณะผู้วิจัยได้พัฒนา หลักสูตรได้บูรณาการกระบวนการพัฒนาหลักสูตรของวิเชียร ชิวพิมาย (2528, หน้า 7-15) สมชาติ กิจจรยง (2544, หน้า 45) โดยเริ่มตั้งแต่การศึกษาข้อมูลพื้นฐาน การวิเคราะห์สภาพปัญหาและความจำเป็นหลายๆ ด้านมา ประกอบในการพิจารณาเพื่อสร้างโครงสร้างหลักสูตรที่มีความเหมาะสมและความสอดคล้องกับสภาพความเป็นจริงมากที่สุด หลังจากนั้นคณะผู้วิจัยจึงนำโครงสร้างปรับปรุงและแก้ไขตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญก่อนนำไปทดลองใช้

3. การทดลองใช้หลักสูตร

คณะผู้วิจัยได้ทำการทดลองใช้หลักสูตรกับกลุ่มตัวอย่างเพื่อตรวจสอบความเหมาะสมของหลักสูตร และ เพื่อให้ทราบว่า การจัดการฝึกอบรมบรรลุผลตามจุดมุ่งหมายที่ต้องการหรือไม่ โดยทำการทดสอบก่อนและหลังการทดลองใช้ หลักสูตร ซึ่งสามารถนำมาอภิปรายได้ดังนี้

3.1 ด้านความรู้ของผู้เข้าฝึกอบรมของหลักสูตรสมรรถนะครูมวยไทย ทั้ง 3 ระดับ ก่อนและหลังการทดลอง ใช้หลักสูตรการฝึกอบรมของกลุ่มตัวอย่างแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .01 โดยหลังสูงกว่าก่อนแสดงว่า

หลักสูตรที่พัฒนาขึ้นส่งผลต่อความรู้ ความเข้าใจ ทำให้ผู้เข้ารับการศึกษาฝึกอบรมมีความรู้ทางด้านมวยไทยในแต่ละระดับสูงขึ้น ทั้งนี้อาจเกิดขึ้นจากองค์ประกอบของหลักสูตรที่สอดคล้องกับความต้องการของผู้เข้ารับการอบรม ได้แก่ ปรัชญา หลักการและเหตุผล วัตถุประสงค์ เนื้อหา กิจกรรมการฝึกอบรม สื่อการฝึกอบรม และการวัดและประเมินผล นอกจากนี้คณะผู้วิจัยได้เน้นการฝึกปฏิบัติของผู้เข้ารับการศึกษาฝึกอบรมเป็นสำคัญโดยใช้กระบวนการกลุ่มที่คณะผู้วิจัยร่วมกับวิทยากร คอยช่วยเหลือ ให้คำแนะนำ ชี้แนะแนวทางในการเกิดความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับมวยไทย หลักสูตรมีความเหมาะสมระดับมากที่สุดสามารถนำไปใช้สอนตามหลักสูตร A B C License ได้ (ชาญชัย ยมดิษฐ์, 2553, หน้า 195)

3.2 ด้านหลักสูตรสมรรถนะครูมวยไทย ทั้ง 3 ระดับ ของผู้เข้าฝึกอบรม พบว่า องค์ประกอบของหลักสูตรสมรรถนะครูมวยไทย มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด แสดงว่าผู้เข้ารับการศึกษาฝึกอบรมมีความพึงพอใจต่อหลักสูตรและการจัดกิจกรรมการฝึกอบรม เนื่องจากการฝึกอบรมมีวิทยากรที่มีความรู้ ประสบการณ์ คอยให้คำแนะนำ และร่วมประเมินผู้เข้าการศึกษาฝึกอบรม อีกทั้งระยะเวลาในการฝึกอบรมทางคณะผู้วิจัยได้เน้นกระบวนการทางด้านปฏิบัติทำให้เกิดทักษะได้เร็วขึ้น นอกจากนี้ยังมีข้อคิดเห็นของผู้เข้ารับการศึกษาฝึกอบรมว่า หลักสูตรที่พัฒนาขึ้นสามารถนำไปใช้ได้จริง มีประโยชน์ สอดคล้องกับความต้องการของสังคมในปัจจุบัน แต่ควรมีการปรับปรุงเนื้อหาให้มีความกระชับ เพื่อให้เหมาะสมกับระยะเวลาฝึกอบรมมากยิ่งขึ้น

4. การประเมินผลและปรับปรุงหลักสูตร

เป็นการประเมินผลหลังจากการนำหลักสูตรไปทดลองใช้ เพื่อนำมาใช้ในการปรับปรุงองค์ประกอบแต่ละส่วนที่ยังบกพร่องอยู่ โดยพิจารณาจากเกณฑ์ประเมินหลักสูตร ข้อเสนอแนะของผู้ทรงคุณวุฒิ และข้อเสนอแนะของผู้เข้ารับการศึกษาฝึกอบรม ซึ่งเมื่อทดลองใช้หลักสูตรแล้วผู้เข้ารับการศึกษาฝึกอบรมมีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับสมรรถนะครูมวยไทยในแต่ละระดับได้เป็นอย่างดี ตรงตามวัตถุประสงค์ของหลักสูตร โดยคณะผู้วิจัยได้ดำเนินการปรับปรุงแก้ไขหลักสูตรทางด้านภาษาและความเหมาะสมของเนื้อหา แล้วจัดทำเป็นหลักสูตรฉบับสมบูรณ์ ซึ่งสามารถนำไปใช้จัดกิจกรรมฝึกอบรมเพื่อพัฒนาสมรรถนะครูมวยไทยต่อไป

เอกสารอ้างอิง

ชาญชัย ยมดิษฐ์. 2550. การสร้างสื่อต้นแบบแม่ไม้มวยไทยเพื่อใช้สร้างทุนทางวัฒนธรรม. รายงานการวิจัย. สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ.

_____. 2548. รูปแบบกิจกรรมการพัฒนาและสร้างเสริมกีฬามวยไทยในโครงการมหกรรมภูมิปัญญาไทย. รายงานการวิจัย. คณะกรรมการการกีฬาพหุวัฒนธรรม รัฐสภา.

_____. 2550. การพัฒนาการเรียนการสอนผ่านเว็บสำหรับนักศึกษา วิทยาลัยมวยไทยศึกษาและการแพทย์แผนไทย. รายงานวิจัยทุนวิจัย. คณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ. มหาวิทยาลัยราชภัฏหมู่บ้านจอมบึง

_____. 2553. มวยไทย. สารานุกรมสำหรับเยาวชนในพระราชประสงค์ในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว. เล่ม 35. กรุงเทพฯ : รุ่งศิลป์การพิมพ์.

ชาญชัย ยมดิษฐ์ และผศ.ปรัชญนันท์ นิลสุข. 2553. การสร้างสื่อทางไกลเพื่อสอนมวยไทย. คณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ.

บุญเรือง สมประจบ 2541. การประเมินหลักสูตรศึกษาศาสตรบัณฑิตวิชาเอกหัตถกรรมสาขางานเฉพาะเครื่องไม้. สถาบันเทคโนโลยีราชมงคล. ปรินญาณินพนธ์ กศ.ม. (อุตสาหกรรมศึกษา) มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

วิเชียร ชิวพิมาย. 2528. การฝึกอบรมและคู่มือวิทยากร. กรุงเทพฯ : ครูสภา.

สมชาติ กิจยรรยง. 2544. เทคนิคการจัดฝึกอบรมอย่างมีประสิทธิภาพ. กรุงเทพฯ : บริษัท ซีเอ็ดดูเคชั่น จำกัด(มหาชน).

Arthurs, Anthony Sean. 2003. Ensuring stakeholder feedback during the development of apprenticeship training programs in British Columbia. Dissertation Abstracts International al.:745. Retrieved December 16, 2004, from <http://www.lib.umi.com/dissertations/fullcit/3094022>.

Daft, Richard A. 2003. Understanding Management. Retrieved August 8, 2004, form <http://www.hbccollege.com/management/daft3um/toc.html/>

Jorbeck. Agnbeta; & Levn, Soreen. 1998. The Qualities-Project-How to Assess the Local School. Retrieved August 8, 2004, form <http://www.qualishu/nacka/1manchester98.doc/>

องค์ประกอบสมรรถนะครูมวยไทย THE COMPONENTS of KRU MUAY THAI COMPETENCY

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ชาญชัย ยมดิษฐ์
วิทยาลัยมวยไทยศึกษาและการแพทย์แผนไทย มหาวิทยาลัยราชภัฏหมู่บ้านจอมบึง

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาองค์ประกอบสมรรถนะครูมวยไทยในด้านต่าง ๆ 6 ด้าน กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ประกอบด้วยผู้ให้ข้อมูลเชิงคุณภาพ คือ ครูมวยไทยที่เป็นผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 20 คน ซึ่งได้มาโดยวิธีเลือกแบบเจาะจงจาก จากสนามมวยราชดำเนินในช่วงเดือนธันวาคม พ.ศ. 2552 ผู้ให้ข้อมูลเชิงปริมาณ คือ กลุ่มบุคคลที่เกี่ยวข้องกับมวยไทย แบ่งออกเป็น 7 กลุ่ม คือ กลุ่มนักมวยไทย กลุ่มกรรมการผู้ตัดสิน กลุ่มโปรโมเตอร์ กลุ่มผู้ชมมวย กลุ่มผู้สื่อข่าวกีฬามวยไทย กลุ่มครูมวยไทย และกลุ่มที่เลี้ยงนักมวย ซึ่งได้มาโดยการสุ่มแบบบังเอิญ จำนวน 330 คน สถิติที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การวิเคราะห์เนื้อหา และการวิเคราะห์องค์ประกอบ

ผลการวิจัย พบว่า

1. การศึกษาเชิงคุณภาพการสัมภาษณ์ครูมวยไทยที่เป็นผู้ทรงคุณวุฒิเกี่ยวกับองค์ประกอบสมรรถนะครูมวยไทยได้ 6 องค์ประกอบ ดังนี้ สมรรถนะด้านองค์ความรู้เกี่ยวกับมวยไทย สมรรถนะด้านทักษะของครูมวยไทย สมรรถนะด้านการสอน และการถ่ายทอด สมรรถนะด้านเจตคติที่เกี่ยวกับมวยไทย สมรรถนะด้านอัตลักษณ์ครูมวยไทย และสมรรถนะด้านคุณธรรม และจริยธรรมของครูมวยไทย

2. การศึกษาเชิงปริมาณ จากการวิเคราะห์คุณลักษณะองค์ประกอบสมรรถนะครูมวยไทย ตามความเห็นของผู้ที่เกี่ยวข้องกับวงการมวยไทย ซึ่งประกอบด้วย นักมวยไทย กรรมการผู้ตัดสิน โปรโมเตอร์ ผู้ชมมวย ผู้สื่อข่าวกีฬามวยไทย และที่เลี้ยงนักมวย ซึ่งผลการวิเคราะห์องค์ประกอบ เมื่อพิจารณาค่าไอเกนที่มีค่ามากกว่า 1 ให้องค์ประกอบที่ชัดเจน จำนวน 6 องค์ประกอบ และมีค่าไอเกนตั้งแต่ 2.051 -15.059 ซึ่งทั้ง 6 องค์ประกอบนี้สามารถอธิบายความแปรปรวนสะสมทั้งหมดได้ร้อยละ 65.069

Abstract

The objective of this research was to study the elements of Kru Muay Thai competency with six aspects. Qualitative Data were drawn from sample group of 20 experts of Muay Thai. Form Rajadamnern Stadium in December, 2009. They were selected by purposive sampling random sampling and quantitative data were 330 people from Muay Thai Boxers, Muay Thai reporters divided into seven groups. They were Muay Thai boxers, referees, promoters Muay Thai reporters, Kru Muay Thai and coaches. They were selected by accidental random Sampling. Statistics used in the research were mean (\bar{x}), standard deviation (S.D.), content analysis and factors analysis.

The results of the research were as follow :

1. Qualitative study was done by interviewing Muay Thai experts about six elements of competency of Kru Muay Thai such as competency in the body of knowledge of Muay Thai, competency in Muay Thai skills of Kru Muay Thai, competency in knowledge, teaching and transferring Muay Thai, attitudes towards Muay Thai, art of Muay Thai, culture and transferring about Muay Thai, competency in identity of Muay Thai Instructor, morality and ethics of Kru Muay Thai.

2. Quantitative study was done from the analysis of Kru Muay Thai competency towards the opinions of people involved in Muay Thai including Muay Thai boxers, referees, promoters, reporters, Kru Muay Thai and coaches. The result of content analysis by using Eigen Value was

considered more than 1. It was found that there were 6 factors with Eigen Values from 2.051 – 15.059. The six elements could be explained through cumulative variance 65.069 percent.

คำสำคัญ : องค์ประกอบของครูมวยไทย สมรรถนะมวยไทย

Keywords : component of Kru Muay Thai, Muay Thai competency

บทนำ

มวยไทยเป็นศิลปะการต่อสู้ประจำชาติไทย เป็นเอกลักษณ์ไทย เป็นสิ่งแสดงออกถึงภูมิปัญญาอันชาญฉลาดของบรรพบุรุษไทย เป็นมรดกทางวัฒนธรรมที่สืบทอดกันมายาวนาน ตั้งแต่โบราณจนถึงปัจจุบัน ผู้ที่เรียนหรือผ่านการฝึกมวยไทยจะทำให้มีสมรรถภาพที่สมบูรณ์แข็งแรง ทั้งทางด้านร่างกายและจิตใจ มีระเบียบวินัย มีคุณธรรม รู้กตัญญู เคารพในระเบียบประเพณี ผู้ที่ได้รับการฝึกฝนดีแล้ว จะเป็นผู้ที่มีความมั่นใจในกีฬา มีความอดทน กล้าหาญ มีจิตสำนึกแห่งความเป็นไทย ฉะนั้นหากประชาชนในชาติมีค่านิยมมวยไทยและนำคุณสมบัตินี้ของศิลปะมวยไทยไปใช้ในชีวิตประจำวันแล้ว จะทำให้เป็นบุคคลที่มีคุณค่ายิ่ง ก่อให้เกิดความรักความสามัคคีของคนในชาติ

กลมเกลียว มาเวียง (2536, หน้า 53 – 54) ได้กล่าวถึงมวยไทยศิลปะการต่อสู้ที่ควรอนุรักษ์ไว้ว่า “มวยไทยเป็นศิลปะการต่อสู้ป้องกันตัวร้ายกาจที่มีพิษสงรุนแรงรวดเร็วและเด็ดขาดที่สุดประเภทหนึ่งในบรรดาการต่อสู้ป้องกันตัวทั้งหลาย ซึ่งสามารถใช้ปราบคู่ประจักษ์ ปกป้องแผ่นดินและป้องกันตัวได้อย่างมีประสิทธิภาพ มวยไทยเป็นมวยที่พัฒนาสืบสานกันมาแต่โบราณกาล ซึ่งคนไทยไม่เคยคุยว่ามวยไทยยอดเยี่ยมที่สุดในโลก แต่ถ้าใช้ศิลปะจริง ๆ และต่อสู้กันอย่างยุติธรรมแล้ว พอจะกล่าวได้ว่า “มวยชาติอื่น ๆ ยากนักที่จะเอาชนะไทยมวยได้สำเร็จ

ประเพณีแห่งศิลปะที่สำคัญอันยิ่งใหญ่ของมวยไทยจะเกิดขึ้นได้นั้นจำเป็นและสำคัญอย่างยิ่งที่จะต้องมีการครูผู้ซึ่งเป็นปูชนียบุคคลที่ทรงคุณค่าและควรค่าแก่การเคารพบูชาของคนทั่วไปศิษย์ในฐานะผู้สืบทอดทางวิชาการจึงพร้อมใจกันพิจารณาตนรับการถ่ายทอดวิชาความรู้ด้วยความวิริยะอุตสาหะมานะอดทน เพื่อให้บรรลุจุดหมายปลายทางของการศึกษาตามที่ตั้งไว้ (สำนักงานวัฒนธรรมแห่งชาติ, 2540, หน้า 72) ขณะเดียวกัน จรัสเดช อุทิศ (2527, หน้า 2) ได้กล่าวว่า “ครู คือผู้ที่จุดดวงประทีปทางปัญญาให้แก่ศิษย์เพื่อให้ศิษย์พ้นจากความมืดความโง่ โดยพยายามอดทนประคับประคองส่งเสริมให้ศิษย์เจริญก้าวหน้าในทุกวิถีทาง ครู คือผู้ที่ไม่ยอมแพ้ต่อความเหนื่อยยาก ความลำบาก ทั้งทางกายและทางใจ ครูยอมทุ่มเทเสียสละได้เต็มที่ทุกอย่างด้วยความเต็มใจทั้งนี้ขอเพียงให้ศิษย์ได้ดี ครูก็ดีใจ แม้ว่าต่อไปในภายหน้าศิษย์จะเก่งล้ำกว่าหน้าเกินครู อย่างไรก็ตาม น้ำใจของครูนั้นมีแต่จะพลอยยินดี และเป็นสุขใจด้วยครูไม่เคยมีจิตริษยาคิดจะกดศิษย์ไว้ให้ต่ำกว่าตน หรือคอยเบียดเบียนทวงบุญทวงคุณ เมื่อศิษย์ได้ดี” ซึ่งสอดคล้องกับสำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ (2540, หน้า 73) ที่ได้กล่าวถึงคุณสมบัตินี้ของครูไว้ว่า “ครูที่แท้จริง คือ ผู้ให้สำหรับศิษย์ โดยไม่มีขอบเขตจำกัด ทั้งนี้เป็นเพราะหัวใจและวิญญาณของครูบรรลุสิ่ง 3 ประการ คือ “ปัญญา คือ ความสว่างที่เกิดจากการสะสมความรู้ ความสามารถ คุณธรรมความดีมาตลอดชีวิตของท่าน ประทีปแห่งปัญญาซึ่งสว่างจ้าอยู่กลางใจของครูนั้นเป็นประทีปดวงโตที่ครูพร้อมจะจุดต่อให้กับผู้ที่มีความต้องการความสว่างนั้นแล้วขอฝากตัวเป็นศิษย์ของท่านกรุณา คือ พลังแห่งความปรารถนาดีที่คอยผลักดัน ให้ครูพร้อมที่จะจุดดวงประทีปทางปัญญาต่อให้ศิษย์ บริสุทธ์ หากครูจำเป็นต้องว่ากล่าวดูดำ เหยียดตีหรือลงโทษศิษย์ก็เพราะว่าท่านมุ่งหมายอยากให้ลูกศิษย์บริสุทธ์ หากครูจำเป็นต้องว่ากล่าวดูดำ เหยียดตีหรือลงโทษศิษย์ก็เพราะว่าท่านมุ่งหมายอยากให้ลูกศิษย์เป็นคนดี ครูไม่เคยมีเจตนาที่จะกดโกงหลอกหลวง มุ่งร้าย คิดทำลายหรือเบียดเบียนศิษย์” นอกจากนี้ (สมพร แสงชัย, 2549, หน้า 6) ยังได้ให้ความเห็นว่า การขึ้นครูหรือการยกครู ว่าเป็นพิธีที่ครูยอมรับลูกศิษย์ และลูกศิษย์ยอมรับครู ว่าเป็นผู้ประสิทธิ์ประสาทวิชามวยหรือดาบให้ และยินยอมปฏิบัติตามคำสอนของครูทุกประการ เป็นการขึ้นกับครูคนนั้น ต้องการจะรับเรียนวิชาที่ถ่ายทอดผ่านครูคนนั้น เป็นการยกครูคนนี้ให้เป็นเสมือนหนึ่งบิดามารดาที่สั่งสอนลูกให้เป็นคนดีและให้ได้ความรู้ที่ลูกศิษย์ต้องการ ลูกศิษย์จะยอมรับใช้และปรนนิบัติอาจารย์เพื่อแลกกับวิชาที่จะได้รับ ศรัทธาในตัวครูและปฏิบัติตามระเบียบข้อบังคับของครูหรือของสำนักทุกประการ ทั้งสองฝ่ายต้องเต็มใจและลูกศิษย์ต้องภาคภูมิใจและเชื่อมั่นว่าตนเองเป็น “ศิษย์มีครูมีใช้ไปสักจำวิชาของคนอื่นมา”

จากรายละเอียดดังกล่าวแสดงให้เห็นว่า ครูมวยไทยในอดีตเป็นผู้ที่มีความรู้ ความคิด ความสามารถ ความดีงาม และความรับผิดชอบต่อสังคม อันเป็นคุณลักษณะที่ตีงามก่อให้เกิดสมรรถนะในความเป็นครูมวยไทย

สภาพปัจจุบันบุคคลที่ทำหน้าที่เป็นครูมวยไทยบางคนไม่ได้ผ่านการฝึกอบรม ไม่ผ่านการฝึกอบรม ไม่ผ่านการฝึกอบรม ไม่ผ่านการฝึกอบรม ไม่ผ่านการฝึกอบรม เพียงแต่มีความสนใจในมวยไทย แล้วก็ตั้งค่ายมวยขึ้นมาแต่ไม่ได้ศึกษาถึงรากเหง้าของความเป็นครูมวยไทย จึงทำให้เกิดปัญหากับนักเรียน เมื่อนักมวยแพ้หรือชกไม่ได้ตั้งที่ตั้งใจไว้ ก็ใช้วิธีรุนแรงกับนักเรียน อาทิเช่น ใช้มืองคลฟาดหน้านักเรียน ตบนักเรียนหรือใช้คำพูดไม่สุภาพ จึงทำให้เกิดปัญหากับสังคม และครูมวยไทยที่มีจิตวิญญาณของความเป็นครูมวยไทยที่แท้จริง

จากสภาพปัญหาที่เกิดขึ้นดังกล่าว ผู้วิจัยและคณะจึงมีความสนใจที่จะศึกษาถึงองค์ประกอบสมรรถนะของครูมวยไทย เพื่อนำผลการศึกษาในครั้งนี้เป็นข้อมูลสารสนเทศให้กับครูมวยไทยทั่วประเทศ เป็นรูปแบบในการอบรมสมรรถนะครูมวยไทยในโอกาสต่อไป และเพื่อเป็นแนวทางในการสร้างเอกลักษณ์ของครูมวยไทยทั่วประเทศและต่างประเทศต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาองค์ประกอบสมรรถนะครูมวยไทย ในด้านต่าง ๆ แบ่งได้ 6 ด้าน ดังนี้

1. ด้านองค์ความรู้เกี่ยวกับมวยไทย
2. ด้านทักษะมวยไทยของครูมวยไทย
3. ด้านการสอนและถ่ายทอด
4. ด้านเจตคติเกี่ยวกับมวยไทยศาสตร์ ศิลปะ และการถ่ายทอด
5. ด้านอัตลักษณ์ครูมวยไทย
6. ด้านคุณธรรม และจริยธรรมของครูมวยไทย

วิธีการดำเนินการวิจัย

1. การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยมุ่งศึกษาองค์ประกอบสมรรถนะครูมวยไทย

2. ผู้ให้ข้อมูลเชิงคุณภาพ คือ ครูมวยไทยที่เป็นผู้ทรงคุณวุฒิ โดยผู้วิจัยกำหนดกลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลัก แบบสุ่มเจาะจง (purposive sampling) จำนวน 20 คน ซึ่งมีคุณสมบัติดังต่อไปนี้

- 2.1 ครูผู้สอนมวยไทยในศูนย์อนุรักษ์ศิลปะมวยไทย
- 2.2 ครูผู้สอนมวยไทยในสถาบันการศึกษา
- 2.3 ครูผู้สอนมวยไทย อาวุโส
- 2.4 อดีตนักมวยไทย

3. ผู้ให้ข้อมูลเชิงปริมาณ คือกลุ่มบุคคลที่เกี่ยวข้องกับมวยไทย ผู้วิจัยได้แบ่งออกเป็น 7 กลุ่ม ดังนี้ กลุ่มนักมวยไทย กลุ่มกรรมการผู้ตัดสิน กลุ่มโปรโมเตอร์ กลุ่มผู้ชมมวย กลุ่มผู้สื่อข่าวกีฬามวย กลุ่มครูมวยไทย กลุ่มที่เลี้ยงนักมวย

4. ประชากร

ประชากรในการวิจัยครั้งนี้ เป็นบุคคลที่เกี่ยวข้องกับมวยไทย โดยแบ่งออกเป็น 7 กลุ่ม

- 4.1 กลุ่มนักมวยไทย
- 4.2 กลุ่มกรรมการผู้ตัดสิน
- 4.3 กลุ่มโปรโมเตอร์
- 4.4 กลุ่มผู้ชมมวย
- 4.5 กลุ่มผู้สื่อข่าวกีฬามวย
- 4.6 กลุ่มครูมวยไทย
- 4.7 กลุ่มที่เลี้ยงมวยไทย

ข้อมูลช่วงปัจจุบัน (ชาญชัย ยมดิษฐ์, 2550 จนถึงอนาคต (Infinite))

5. กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ ได้แก่ บุคคลที่เกี่ยวข้องกับวงการมวยไทยด้วยวิธีการเลือกแบบ (accidental sampling) จากสนามแข่งขัน แบ่งเป็น 7 กลุ่ม จำนวน 330 คน ดังนี้

5.1 นักมวยไทย	จำนวน	40	คน
5.2 กรรมการผู้ตัดสิน	จำนวน	30	คน

5.3	โปรโมเตอร์	จำนวน	10	คน
5.4	ผู้ชมมวย	จำนวน	100	คน
5.5	ผู้สื่อข่าวกีฬามวย	จำนวน	40	คน
5.6	ครูมวยไทย	จำนวน	100	คน
5.7	พี่เลี้ยงนักมวย	จำนวน	10	คน

6. เครื่องมือที่ใช้การวิจัย

6.1 แบบสัมภาษณ์เชิงลึก เพื่อให้ได้องค์ความรู้ทางด้านสมรรถนะครูมวยไทย

6.2 แบบสอบถาม เพื่อสำรวจองค์ประกอบสมรรถนะครูมวยไทย

เป็นแบบสอบถามประมาณค่า (Rating Scale) ประมาณค่า 5 ระดับ ตามวิธีของลิเคิร์ต แบ่งออกเป็น 3 ตอน

ดังนี้

ตอนที่ 1 เป็นคำถามสอบถามปัจจัยส่วนบุคคล เป็นข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับสถานภาพที่เกี่ยวข้องกับมวยไทย ประสิทธิภาพการที่เกี่ยวข้องกับมวยไทยและระดับการศึกษา

ตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับองค์ประกอบสมรรถนะครูมวยไทย 6 ด้าน ดังนี้ องค์ความรู้เกี่ยวกับมวยไทย ทักษะมวยไทยของครูมวยไทย การสอนและการถ่ายทอดเจตคติเกี่ยวกับมวยไทย ศาสตร์ ศิลปะและวัฒนธรรม อุดมคติของครูมวยไทย คุณธรรมและจริยธรรมของครูมวยไทย และวิเคราะห์คุณภาพเครื่องมือ โดยหาค่าความเชื่อมั่นตามแบบของครอนบราย์ ได้ค่าความเชื่อมั่น 0.85

ตอนที่ 3 เป็นคำถามปลายเปิด ให้แสดงความคิดเห็นและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับองค์ประกอบสมรรถนะครูมวยไทย

7. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลตามขั้นตอนดังนี้

1. จัดทำหนังสือขอความร่วมมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล
2. จัดส่งแบบสอบถามไปยังกลุ่มตัวอย่างและให้กลุ่มตัวอย่างแบบสอบถามซึ่งผู้วิจัยได้ติดแสตมป์ จ่าหน้าของถึงผู้วิจัย เพื่อให้ส่งคืนตามกำหนด และส่วนหนึ่งผู้วิจัยเดินทางไปเก็บข้อมูลด้วยตนเอง
3. ผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้มาตรวจสอบความสมบูรณ์ครบถ้วนก่อนนำไปวิเคราะห์ข้อมูลต่อไป

8. สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลครั้งนี้ ประกอบด้วย

1. สถิติพื้นฐาน
 - 1.1 ค่าเฉลี่ย
 - 1.2 ความเบี่ยงเบนมาตรฐาน
2. สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์องค์ประกอบ (Factor Analysis)

การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจ โดยใช้การวิเคราะห์องค์ประกอบ เพื่อพิจารณาองค์ประกอบและทำการหมุนแกนด้วยวิธี Orthogonal แบบ Varimax เพื่อวิเคราะห์จำนวนองค์ประกอบ (Factor) หรือปัจจัย (Component) ค่าไอแกน (Eigen Values) ค่าร้อยละความแปรปรวนสะสม (Cumulative Percentage of Variance)

สรุปผลการวิจัย

1. การศึกษาเชิงคุณภาพการสัมภาษณ์ครูมวยไทยที่เป็นผู้ทรงคุณวุฒิเกี่ยวกับองค์ประกอบสมรรถนะครูมวยไทยได้ 6 องค์ประกอบ ดังนี้ สมรรถนะด้านองค์ความรู้เกี่ยวกับมวยไทย สมรรถนะด้านทักษะของครูมวยไทย สมรรถนะ ด้านการสอนและถ่ายทอด สมรรถนะด้านเจตคติที่เกี่ยวกับมวยไทย สมรรถนะด้านอัตลักษณ์ครูมวยไทย และสมรรถนะด้านคุณธรรมและจริยธรรมของครูมวยไทย

2. การศึกษาเชิงปริมาณ จากการวิเคราะห์คุณลักษณะองค์ประกอบสมรรถนะครูมวยไทย ตามความเห็นของผู้ที่เกี่ยวข้องกับวงการมวยไทย ซึ่งประกอบด้วย นักมวยไทย กรรมการผู้ตัดสิน โปรโมเตอร์ ผู้ชมมวย ผู้สื่อข่าวกีฬามวย ครูมวยไทย และพี่เลี้ยงนักมวย ซึ่งผลการวิเคราะห์องค์ประกอบ สักต้ององค์ประกอบด้วยเทคนิควิธีแกนสำคัญ (Principal Component Analysis) เพื่อพิจารณาจำนวนองค์ประกอบและทำการหมุนแกนด้วยวิธี Orthogonal แบบ Varimax เพื่อวิเคราะห์จำนวนองค์ประกอบ (Factor) หรือองค์ประกอบ (Component) ค่าไอแกน (Eigen Values) ค่าร้อยละ

ความแปรปรวนสะสม (Cumulative Percentage of Variance) ปรากฏว่า เมื่อพิจารณาองค์ประกอบที่สกัดได้จากเกณฑ์ค่าไอเกน (Eigen Values) ที่มีค่ามากกว่า 1 ในคอลัมน์ค่าไอเกนเริ่มต้น พบว่า ตัวแปรทั้ง 58 ชุด สามารถสกัดองค์ประกอบเบื้องต้นได้จำนวน 6 องค์ประกอบ และมีค่าไอเกนตั้งแต่ 1.799–19.697 ซึ่งทั้ง 6 องค์ประกอบสามารถอธิบายความแปรปรวนสะสมทั้งหมดได้ร้อยละ 65.069 ได้แก่

2.1 สมรรถนะด้านองค์ความรู้เกี่ยวกับมวยไทย

ข้อ	ตัวแปร	น้ำหนักองค์ประกอบ	ลำดับตัวแปร
1	ด้านองค์ความรู้เกี่ยวกับมวยไทย	.735	4
2	ด้านทักษะมวยไทยของครูมวยไทย	.693	5
3	ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับหลักการมวยไทย	.744	3
4	ด้านเจตคติเกี่ยวกับมวยไทย ศาสตร์ ศิลปะและวัฒนธรรม	.657	7
5	ด้านอัตลักษณ์ครูมวยไทย	.520	8
6	ด้านคุณธรรมและจริยธรรมของครูมวยไทย	.673	6
7	ความรู้ความเข้าใจพระราชบัญญัติมวยไทย ปี พ.ศ. 2542	.750	1
8	ความรู้ความเข้าใจด้านวิทยาศาสตร์การกีฬาที่เกี่ยวข้องกับมวยไทย	.748	2

ค่าไอเกน 19.397

ร้อยละของความแปรปรวน 33.960

ร้อยละของความแปรปรวนสะสม 33.960

2.2 สมรรถนะด้านทักษะมวยไทยของครูมวยไทย

ข้อ	ตัวแปร	น้ำหนักองค์ประกอบ	ลำดับตัวแปร
1	ทักษะการไหว้ครูมวยไทย	.660	3
2	ทักษะการใช้ หมัด เท้า เข่า คอก	.703	2
3	ความรู้ด้านศิลปะมวยไทย อาทิ แม่ไม้ ลูกไม้ กลมวย เชิงมวย เทคนิคการสอน	.793	1

ค่าไอเกน 7.027

ร้อยละของความแปรปรวน 12.115

ร้อยละของความแปรปรวนสะสม 46.075

2.3 สมรรถนะด้านการสอนและการถ่ายทอด

ข้อ	ตัวแปร	น้ำหนักองค์ประกอบ	ลำดับตัวแปร
1	ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับมวยไทยสมัครเล่น	.756	5
2	ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับมวยไทยอาชีพ	.687	11
3	ความรู้ความเข้าใจในศิลปะมวยไทยที่ใช้ในการป้องกันตัว	.781	2
4	ความรู้ความเข้าใจการใช้ศิลปะมวยไทยในการออกกำลังกาย	.772	4
5	ความรู้ความเข้าใจ	.779	3
6	ความรู้ความสามารถในการถ่ายทอดองค์ความรู้	.724	9
7	เป็นผู้ที่อนุรักษ์และพัฒนาภูมิปัญญามวยไทยให้แพร่หลาย	.605	14
8	เป็นผู้แนะนำที่ดี คือสั่งสอนศิษย์เข้าใจดีทุกด้าน	.692	10
9	คอยสั่งสอนศิษย์ให้ศิษย์ได้เล่าเรียนดีที่สุุดและต้องสอนให้ตรงตามเวลา	.742	8
10	สอนศิลปะวิทยาให้สิ้นเชิง มุ่งความเจริญให้แก่ศิษย์	.755	7
11	สอนดีและคุมครองดีด้วยอุบายวิธีต่าง ๆ	.580	15

ข้อ	ตัวแปร	น้ำหนักองค์ประกอบ	ลำดับตัวแปร
12	ฉลาดชี้แจงเหตุผล	.607	13
13	มีการถ่ายทอดให้มีขั้นตอนถูกลำดับ	.761	5
14	การตั้งจิตเมตตาสอนด้วยความปรารถนาดี	.644	12
15	ชี้ให้ชัดจะสอนอะไร ชวนให้ปฏิบัติ ใ้เราให้กล้า ปลุกให้ร่าเริง	.785	1

ค่าไอเกน 4.055
ร้อยละของความแปรปรวน 6.991
ร้อยละของความแปรปรวนสะสม 53.066

2.4 สมรรถนะด้านเจตคติเกี่ยวกับมวยไทย ศาสตร์ ศิลปะ และวัฒนธรรม

ข้อ	ตัวแปร	น้ำหนักองค์ประกอบ	ลำดับตัวแปร
1	เป็นผู้ที่มีเจตคติที่ดีเกี่ยวกับมวยไทย	.352	8
2	ศิลปะมวยไทยทำให้เกิดความภาคภูมิใจในศิลปะของชาติ	.551	7
3	ศิลปะมวยไทยมีส่วนช่วยในการสร้างคนให้มีคุณภาพ	1.647	6
4	ศิลปะมวยไทยแสดงออกถึงความเป็นไทย	.790	2
5	ศิลปะมวยไทยช่วยส่งเสริมให้คนเป็นคนดี	.650	5
6	ศิลปะมวยไทยเป็นกิจกรรมที่หลากหลายและมีคุณค่า	.854	1
7	ศิลปะมวยไทยเป็นศิลปะซึ่งดำรงไว้ซึ่งความเป็นไทย	.062	9
8	ศิลปะมวยไทยเป็นศิลปะที่มีประโยชน์ต่อสังคม	.721	4
9	ศิลปะมวยไทย เป็นศิลปะซึ่งดำรงไว้ซึ่งความเป็นไทย	.748	3

ค่าไอเกน 2.832
ร้อยละของความแปรปรวน 4.883
ร้อยละของความแปรปรวน 57.948

2.5 สมรรถนะด้านอัตลักษณ์ครูมวยไทย

ข้อ	ตัวแปร	น้ำหนักองค์ประกอบ	ลำดับตัวแปร
1	ครูมวยไทยต้องเป็นคนช่างสังเกต มีความอดทนและมีความกระตือรือร้น	.635	6
2	ครูมวยไทยต้องมีความเป็นกันเอง มีความจริงใจและรู้จักกาลเทศะ	.638	5
3	ครูมวยไทยเป็นผู้ที่มีความประพฤติ และมารยาทสังคมที่ดี	.599	8
4	ครูมวยไทยต้องเป็นผู้ที่ทำตนเป็นแบบอย่างที่ดี รักเมตตาศิษย์ มีวุฒิภาวะ ยุติธรรม มีชีวิตสงบและเรียบง่าย	.496	11
5	ครูมวยไทยต้องอบรม สั่งสอน ฝึกฝน สร้างเสริมความรู้ทักษะ และนิสัยที่ถูกต้องดีงามให้แก่ศิษย์	.610	7
6	ครูมวยไทยไม่กระทำตนให้เป็นปฏิกิริยาต่อความเจริญ ทางกายสติปัญญา จิตใจ อารมณ์ และสังคมของศิษย์	.730	1
7	ครูมวยไทยต้องพัฒนาตนเองทั้งในด้านวิชาชีพ ด้านบุคลิกภาพ และนิสัยทัศนคติให้ทันต่อการพัฒนาทางวิทยาการ	.300	13

ข้อ	ตัวแปร	น้ำหนักองค์ประกอบ	ลำดับตัวแปร
8	ครูมวยไทยมีความสามารถในวิธีสอน วิธีการอบรม และการพัฒนาวิชาชีพมวยไทย	.659	4
9	ครูมวยไทยต้องมีความสัมพันธ์ที่ดีกับนักมวยสนใจและเอาใจใส่ในทุกด้าน	.395	12
10	ครูมวยไทยต้องมีคุณสมบัติส่วนตัวที่ดี มีความซื่อตรง มีสติปัญญาดี เชื่อมั่นในตนเอง	.522	9
11	ครูมวยไทยต้องมีรูปร่าง ท่าทางดี มีใบหน้าสะอาดตัดผมเรียบร้อย สุภาพ เสื้อผ้าสะอาด รองเท้าขัดให้เป็นเงา สวมใส่เสื้อผ้าเหมาะสมกับกาลเทศะ	.499	10
12	ครูมวยไทยต้องอบรมศิษย์ให้มีความกล้าใจ	.686	3
13	ครูมวยไทยต้องทำตนเป็นคนหนักแน่นทั้งภูมิปัญญาและอารมณ์	.725	2

ค่าไอเกน 2.331
 ร้อยละของความแปรปรวน 4.019
 ร้อยละของความแปรปรวนสะสม 61.968

2.6 สมรรถนะด้านคุณธรรมและจริยธรรมของครูมวยไทย

ข้อ	ตัวแปร	น้ำหนักองค์ประกอบ	ลำดับตัวแปร
1	ครูมวยไทยต้องมีความเมตตากรุณาต่อศิษย์	.604	8
2	ครูมวยไทยต้องเป็นผู้ที่ตรงต่อเวลา	.584	9
3	ครูมวยไทยต้องมีความสุจริตทางกาย ทางวาจาและมีความสุจริตทางใจ	.640	7
4	ครูมวยไทยต้องประพฤติตามอารยธรรมโดยปฏิบัติถูกต้องตามทางแห่งกุศลกรรม 10 ประการ	.737	2
5	ครูมวยไทยต้องมีกัลยาณมิตร ปกครองด้วยคุณลักษณะของกัลยาณมิตร 7 ประการ	.671	5
6	ครูมวยไทยตั้งใจประสิทธิความรู้ โดยตั้งตนอยู่ในธรรมของผู้แสดงธรรมที่เรียกว่า ธรรมเทศกธรรม 5 ประการ	.657	6
7	ครูมวยไทยต้องมีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ คือการเต็มใจช่วยเหลือผู้อื่นในทุกด้าน	.768	1
8	ครูมวยไทยเป็นผู้ที่มุ่งมั่นในเรื่องวิญญาน คือไม่ต้องการผลตอบแทนอะไรมากนัก	.683	4
9	หลักการสอนไม่ว่าจะสอนเรื่องอะไร สิ่งแรกก็คือครูต้องเป็นตัวอย่างที่ดี เช่น เป็นคนอ่อนน้อม เสียสละ ข่มใจ ระวังอารมณ์	.689	3
10	ครูมวยไทยต้องเป็นผู้ที่ยึดมั่นในจรรยาบรรณของวิชาชีพครู	.494	10

ค่าไอเกน 1.799
 ร้อยละของความแปรปรวน 3.101
 ร้อยละของความแปรปรวนสะสม 65.069

อภิปรายผล

จากผลการวิจัยที่ได้ สามารถอภิปรายองค์ประกอบสมรรถนะครูมวยไทย ได้ดังต่อไปนี้

1. สมรรถนะด้านองค์ความรู้เกี่ยวกับมวยไทย ซึ่งจากการที่ผู้วิจัยศึกษา มีตัวแปรคุณลักษณะ 8 ตัวแปร ได้แก่ 1) ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับประวัติความเป็นมาของมวยไทย 2) ความรู้ความเข้าใจปรัชญามวยไทย 3) ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับหลักการมวยไทย 4) ความรู้ความเข้าใจการพัฒนาการของมวยไทย 5) ความรู้พื้นฐานเบื้องต้น อาทิ พิธีกรรม เครื่องรางของขลัง 6) ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับระเบียบ กฎ กติกา มวยไทยเบื้องต้น 7) ความรู้ความเข้าใจพระราชบัญญัติมวยไทย ปี พ.ศ.2542 8) ความรู้ความเข้าใจด้านวิทยาศาสตร์ การกีฬาที่เกี่ยวข้องกับมวยไทย ซึ่งคุณลักษณะดังกล่าว สอดคล้องกับงานวิจัยของ โปธิสวัสดิ์ แสงสว่าง (2522, หน้า ง) ได้ทำการวิจัย เรื่องการพัฒนาการกีฬามวยไทย มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาประวัติความเป็นมาของกีฬามวยไทยทางด้านจุดมุ่งหมาย วิธีการฝึก และการแข่งขันมวยไทยตั้งแต่สมัยสุโขทัยถึงกรุงรัตนโกสินทร์ ผู้วิจัยได้ศึกษาค้นคว้าจากเอกสารจดหมายเหตุ ทั้งที่เป็นปฐมภูมิและทุติยภูมิรวมทั้งสัมภาษณ์บุคคลที่เกี่ยวข้องกับมวยไทย ผลการวิจัยพบว่า จุดกำเนิดของกีฬามวยไทย มาจากการดำรงชีวิตในสมัยโบราณที่ต้องต่อสู้และธรรมชาติ โดยวิธีการใช้อวัยวะต่าง ๆ เหล่านั้นให้เหมาะสม มีการฝึกหัดฝึกซ้อมในสำนักมวยโดยครูมวยที่มีชื่อ เมื่อยามสงครามก็นำเอาศิลปะมวยไทยมาใช้ควบคู่กับอาวุธประเภทต่าง ๆ เพื่อให้การรบมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น และเมื่อยามว่างจากสงครามก็นิยมจัดให้มีการแข่งขันชกมวย โดยรายแรกเป็นการชกแบบคาดเชือก ต่อมาได้มีการร่างและใช้กฎ กติกา ขึ้นมาทำให้การดำเนินการแข่งขันชกมวยเป็นไปอย่างเรียบร้อย ปัจจุบันมีการแข่งขันชกมวยไทยกันอย่างแพร่หลายและยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ มงคล คำเมือง (2532, หน้า 101- 110) ได้วิจัย เรื่องการศึกษาเกี่ยวกับกีฬามวยไทย โดยมีความมุ่งหมายของการศึกษาค้นคว้า ดังนี้เพื่อศึกษาประวัติความเป็นมาและวิวัฒนาการของกีฬามวยไทยตั้งแต่สมัยกรุงสุโขทัยถึงปัจจุบันเพื่อศึกษาถึงปัจจัยต่าง ๆ ที่มีอิทธิพลเกี่ยวข้องกับกีฬามวยไทย เพื่อศึกษาแนวทางอนุรักษ์รวมถึงการส่งเสริมกีฬามวยไทยให้เป็นศิลปะต่อสู้ประจำชาติและการเป็นกีฬาอาชีพ เพื่อศึกษาแนวโน้มของกีฬามวยไทยในอนาคต ผู้วิจัยได้ศึกษาและรวบรวมข้อมูลประเภทเอกสาร ซึ่งประกอบด้วย ข้อมูลปฐมภูมิ ได้แก่ ข้อมูลต้นกำเนิด เช่น พระราชบัญญัติ คำสั่งทางราชการ ประกาศ บันทึกการประชุม บันทึกเหตุการณ์ เอกสารรายงานประจำปี ราชกิจจานุเบกษา เป็นต้น ข้อมูลร่วมสมัย เช่น เอกสารส่วนบุคคล บันทึกความทรงจำ เอกสาร และหนังสือพิมพ์ เป็นต้น ข้อมูลทุติยภูมิได้แก่วารสาร บทความ หนังสือพิมพ์และวิทยานิพนธ์ที่เกี่ยวข้องกับการศึกษา ข้อมูลประเภทบุคคล ได้จากการสัมภาษณ์บุคคลผู้มีความรู้ ผู้เชี่ยวชาญ ผู้เกี่ยวข้องกับวงการกีฬามวยไทย ซึ่งเป็นที่ยอมรับโดยทั่วไปทั้งวงการศึกษาวงการกีฬามวยไทย ผลการวิจัยพบว่า กีฬามวยไทยได้มีบทบาทสู่สังคมไทยมาตั้งแต่สมัยสุโขทัยจนถึงปัจจุบันอยู่เสมอ มาเป็นศิลปะประจำชาติที่แสดงถึงวัฒนธรรมประเพณีอันงดงามของไทย เป็นส่วนหนึ่งในชีวิตประจำวันของคนไทยที่ใช้ฝึกศิลปะการต่อสู้ป้องกันตัวของลูกผู้ชาย ปัจจัยต่าง ๆ ที่มีอิทธิพลและเกี่ยวข้องกับกีฬามวยไทย พบว่า กติกาการแข่งขันที่ใช้ในการตัดสินของสนามมวยเวทีต่าง ๆ ไม่เหมือนกัน แนวทางในการตัดสินของกรรมการแต่ละสนามมวยก็แตกต่างกันออกไป แม้แต่รูปแบบของเวทีการแข่งขันไม่เหมือนกัน การอนุรักษ์และส่งเสริมกีฬามวยไทยให้เป็นศิลปะการต่อสู้ประจำชาติและเป็นกีฬาอาชีพ พบว่า ในหลักสูตร ชั้นประถมศึกษาไม่ได้บรรจุเนื้อหาวิชาศิลปะมวยไทยไว้ในหลักสูตรชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นและชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย รวมถึงระดับอุดมศึกษาก็กำหนดรายวิชามวยไทยไว้ในวิชาเลือกด้านการจัดการแข่งขัน ในปัจจุบันมีเวทีในกรุงเทพฯ และต่างจังหวัด ตลอดจนเวทีชั่วคราวขณะเดียวกันก็มีการเผยแพร่ทางสื่อมวลชนแทน ทุกแขนง แนวโน้มในอนาคตมวยไทยจะมีลักษณะเป็นธุรกิจมากขึ้น มีผลประโยชน์แอบแฝงอยู่และมีการพนันเข้ามาเกี่ยวข้อง

2. สมรรถนะด้านการสอนและการถ่ายทอดความรู้ ซึ่งจากการที่ผู้วิจัยศึกษา มีตัวแปรลักษณะ 15 ตัวแปร ได้แก่ 1) ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับมวยไทยสมัครเล่น 2) ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับมวยไทยอาชีพ 3) ความรู้ความเข้าใจในศิลปะมวยไทยที่ใช้ในการป้องกันตัว 4) ความรู้ความเข้าใจในการใช้ศิลปะมวยไทยในการออกกำลังกาย 5) ความรู้ความเข้าใจในสิ่งที่จะสอน รักการสอน และมีความสามารถที่สอน 6) ความรู้ความสามารถในการถ่ายทอดองค์ความรู้ 7) เป็นผู้ที่อนุรักษ์และพัฒนาภูมิปัญญาไทยให้แพร่หลาย 8) เป็นผู้แนะนำที่ดี คือสั่งสอนศิษย์ให้เข้าใจดีทุกด้าน 9) คอยสั่งสอนศิษย์ให้ศิษย์ได้เล่าเรียนดีที่สุด และต้องสอนให้ตรงตามเวลา 10) สอนศิลปะวิทยาให้สิ้นเชิง มุ่งความเจริญให้แก่ศิษย์ 11) สอนดีและคุมครองดีด้วยอุบายวิธีต่าง ๆ 12) ฉลาดชี้แจงเหตุผล 13) มีการถ่ายทอดที่มีขั้นตอนถูกลำดับ 14) ตั้งจิตเมตตาสอนด้วยความปรารถนาดี 15) มีลีลาครูบพทั้งสี่ด้าน คือ ชี้ให้ชัดเจนสอนอะไร ชวนให้ปฏิบัติ ใ้ให้กล้าปลุกให้รำแรง ซึ่งมีความสอดคล้องกับงานวิจัยของ เฉลิม อุ่นทอง (2547, บทคัดย่อ) ได้ทำวิทยานิพนธ์ เรื่องมวยไทย

ยุคโลกาภิวัตน์ การวิจัยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาระบบแบบแผนและประเพณีของศิลปะมวยไทยและศึกษาระบบการถ่ายทอดศิลปะมวยไทย ยุคโลกาภิวัตน์ ดำเนินการวิจัยศึกษาค้นคว้าจากเอกสาร ทั้งปฐมภูมิและทุติยภูมิ เก็บข้อมูลโดยวิธีสังเกตและสัมภาษณ์จากกลุ่มตัวอย่าง 5 สนาม ซึ่งได้แก่ โรงเรียนนายร้อยตำรวจ ค่ายมวย ศศิประภาyim ศูนย์ศิลปะมวยไทย ต้านยาเสพติด โรงเรียนมวยไทย และสนามมวยลุมพินี แล้วนำข้อมูลที่ได้นำมาวิเคราะห์ในรูปแบบพรรณนาวิเคราะห์ ผลการวิจัยพบว่า ระบบแบบแผนและประเพณีของศิลปะมวยไทย มีทั้งการยกครูหรือการมอบตัวเป็นศิษย์ การร่ายรำ ไหว้ครู การแต่งกายของนักมวยไทย เครื่องรางของขลัง วงดนตรีที่บรรเลงประกอบการชกมวยไทย และกระบวนการถ่ายทอดศิลปะมวยไทย มีวิวัฒนาการมาหลายร้อยปี ตั้งแต่สมัยสุโขทัย ถึงแม้จะมีความแตกต่างกันบ้าง ทั้งในเรื่องการยกครู คือเมื่อสมัยก่อนต้องทำทุกครั้งก่อนมีการถ่ายทอดศิลปะมวยไทย แต่ปัจจุบันทำการยกครูเป็นบางแห่ง การร่ายรำไหว้ครูก่อนการชกของนักมวยสมัยก่อนพิธีพิถันมาก แต่ปัจจุบันแสดงการร่ายรำไหว้ครูไปเพราะเป็นสิ่งที่ปฏิบัติต่อ ๆ กันมาเท่านั้น ไม่เน้นมากนัก ในเรื่องความเชื่อเกี่ยวกับเครื่องรางของขลังสมัยก่อนนับถือและเชื่อมากแต่ในปัจจุบันไม่เชื่อมากนัก วงดนตรีที่บรรเลงประกอบการชกมวยไทยสมัยก่อนบรรเลงกันสด ๆ แต่ปัจจุบันมีการแสดงสดบ้าง แต่มีบางสนามที่วิธีเปิดเทปบันทึกเสียงหรือแผ่นบันทึกเสียงแทนการบรรเลงสดในเรื่องการแต่งกายสมัยก่อนไม่มีกติกากำหนด ปัจจุบันให้มีการสวมหมวก สวมกางเกงตามสีมุมของตนเอง สวมกระชับ ในสมัยก่อนใช้อาวุธมวยไทยครบทั้ง หมัด เท้า เข่า ศอก ปัจจุบันใช้เฉพาะที่นักมวยถนัดเท่านั้น อาวุธมวยไทยใช้ไม้กระบี่แบบแผนและประเพณีของศิลปะมวยไทยในปัจจุบันเปลี่ยนแปลงไป เพราะจุดมุ่งหมายของ การถ่ายทอดศิลปะมวยไทยเปลี่ยนไปจากเดิมคือแค่เดิมมีจุดมุ่งหมายเพื่อการเป็นนักรบเพียงอย่างเดียวปัจจุบันนักมวยและครูมวยจะมุ่งฝึกการใช้อาวุธที่ทำให้ได้คะแนนมากที่สุด เนื่องจากผู้จัดการแข่งขันชกมวยไทยจะต้องจัดการแข่งขันชกมวยไทยตามความนิยมของผู้ชม ทำให้หัวหน้าค่ายมวยต้องผลิตนักมวยตามความต้องการของผู้ชมและผู้จัดการแข่งขันชกมวยไทย

3. สมรรถนะด้านเจตคติเกี่ยวกับมวยไทย ศาสตร์ ศิลปะ และวัฒนธรรม ซึ่งจากการที่ผู้วิจัยศึกษา มีตัวแปรคุณลักษณะ 9 ตัวแปร ได้แก่ 1) เป็นผู้ที่มีเจตคติที่ดีเกี่ยวกับมวยไทย 2) ศิลปะมวยไทยทำให้เกิดความภาคภูมิใจในศิลปะของชาติ 3) ศิลปะมวยไทยมีส่วนร่วมในการสร้างคนให้มีคุณภาพ 4) ศิลปะมวยไทยแสดงออกถึงความเป็นไทย 5) ศิลปะมวยไทยช่วยส่งเสริมให้คนเป็นคนดี 6) ศิลปะมวยไทยเป็นกิจกรรมที่หลากหลายและมีคุณค่า 7) ศิลปะมวยไทยเป็นศิลปะที่มีประโยชน์ต่อสังคม 8) ศิลปะมวยไทยส่งเสริมในด้านอาชีพ 9) ศิลปะมวยไทยเป็นศิลปะซึ่งดำรงไว้ซึ่งความเป็นไทย ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ชาวนิชย์ ยมดิษฐ์และคณะ (2548, บทคัดย่อ) ได้ทำการวิจัย เรื่อง การศึกษารูปแบบกิจกรรมการพัฒนาและสร้างเสริมกีฬามวยไทย : แบบบูรณาการในโครงการมหกรรมกีฬาภูมิปัญญาไทย มีวัตถุประสงค์ดังนี้

3.1 เพื่อศึกษาสภาพการจัดกิจกรรมการพัฒนาและสร้างเสริมกีฬามวยไทย เจตคติต่อคุณค่าของ มวยไทย สภาพการปฏิบัติตนของผู้เข้าร่วมกิจกรรม และผลกระทบจากการเข้าร่วมกิจกรรมการพัฒนาและสร้างเสริมกีฬามวยไทย แบบบูรณาการในโครงการมหกรรมกีฬาภูมิปัญญาไทย

3.2 เพื่อศึกษาเปรียบเทียบสภาพการจัดกิจกรรมการพัฒนาและสร้างเสริมกีฬามวยไทยเจตคติต่อคุณค่าของมวยไทย สภาพการปฏิบัติตนของผู้เข้าร่วมกิจกรรม และผลกระทบจากการเข้าร่วมกิจกรรมการพัฒนาและสร้างเสริมกีฬามวยไทยแบบบูรณาการในโครงการมหกรรมกีฬาภูมิปัญญาไทยกับตัวแปรเพศ ระดับการศึกษา ประสบการณ์ การอบรม และผลการเรียนโดยเฉลี่ยที่แตกต่างกัน

3.3 เพื่อศึกษาองค์ประกอบรูปแบบการพัฒนาและสร้างเสริมกีฬามวยไทยแบบบูรณาการในโครงการมหกรรมกีฬาภูมิปัญญาไทยตามรูปแบบการฝึกของอาจารย์วิชิต ชี้เชิญ

3.4 เพื่อศึกษาอิทธิพลเชิงสาเหตุที่มีอิทธิพลต่อผลกระทบจากการเข้าร่วมกิจกรรมการพัฒนาและสร้างเสริมกีฬามวยไทยแบบบูรณาการในโครงการมหกรรมกีฬาภูมิปัญญาไทย

3.5 ศึกษาแนวทาง สภาพปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะสำหรับให้เยาวชนและนักมวยอาชีพนำไปใช้พัฒนากีฬามวยไทย

ผลการศึกษา พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีความเห็นต่อสภาพการจัดกิจกรรม การพัฒนาและสร้างเสริมกีฬามวยไทยอยู่ในระดับมาก มีเจตคติต่อคุณค่าของมวยไทย สภาพการปฏิบัติตนและผลกระทบจากการเข้าร่วมกิจกรรมในระดับมาก

4. สมรรถนะด้านอัตลักษณ์ครูมวยไทย ซึ่งจากการที่ผู้วิจัยศึกษา มีตัวแปรคุณลักษณะ 13 ตัวแปร ได้แก่ 1) ครูมวยไทยต้องเป็นคนช่างสังเกต มีความอดทนและมีความกระตือรือร้น 2) ครูมวยไทยเป็นคนที่มีความเป็นกันเอง มีความจริงใจ และรู้จักกาลเทศะ 3) ครูมวยไทยเป็นผู้ที่มีความประพฤติ และมารยาททางสังคมที่ดี 4) ครูมวยไทยเป็นผู้ที่ทำตนเป็นแบบอย่างที่ดี รักเมตตาศิษย์ มีวุฒิภาวะ ยุติธรรม มีชีวิตสงบและเรียบง่าย 5) ครูมวยไทยต้องอบรมสั่งสอน ฝึกฝน สร้างเสริมความรู้ ทักษะและนิสัยที่ถูกต้องดีงามให้แก่ศิษย์ 6) ครูมวยไทยไม่กระทำตนให้เป็นปฏิปักษ์ต่อความเจริญทางกาย สติปัญญา จิตใจ อารมณ์ และสังคมของศิษย์ 7) ครูมวยไทยต้องพัฒนาตนเองทั้งในด้านวิชาชีพ ด้านบุคลิกภาพ และนิสัยทัศนคติให้ทันต่อการพัฒนาทางวิชาการ 8) ครูมวยไทยมีความสามารถในการสอน วิธีการอบรม การพัฒนาวิชาชีพ มวยไทย 9) ครูมวยไทยต้องมีความสัมพันธ์ที่ดีกับนักมวย สนใจเอาใจใส่ในทุกด้าน 10) ครูมวยไทยต้องมีคุณสมบัติส่วนตัว มีความซื่อตรง มีสติปัญญาดี เชื่อมมั่นในตนเอง 11) ครูมวยต้องมีรูปร่าง ท่าทางดี มีใบหน้าสะอาด ตัดผมเรียบร้อย สุภาพ เสื้อผ้าสะอาด รองเท้าขัดเป็นเงา สวมใส่เสื้อผ้าเหมาะสมกับกาลเทศะ 12) ครูมวยไทยต้องอบรมศิษย์ให้มีกำลังใจ 13) ครูมวยไทยต้องทำตนเป็นคนหนักแน่น ทั้งภูมิปัญญาและอารมณ์ ซึ่งมีความสอดคล้องกับงานวิจัย ซึ่งสอดคล้องกับสิ่งที่ควรรู้เบื้องต้นข้อพึงปฏิบัติของผู้ฝึกมวยของ ยศ เรื่องสา (2524, หน้า 2) ได้เสนอไว้ดังนี้

- 4.1 จงทำตนให้เป็นประโยชน์ต่อสาธารณชน
- 4.2 จงสุภาพต่อคนทั่วไป
- 4.3 จงเป็นผู้มีสันติธรรมไม่พาลเกร
- 4.4 จงเป็นผู้ซื่อสัตย์แก่ตนเองและผู้อื่น
- 4.5 ต้องเป็นผู้มีมานะบากบั่นไม่ย่อท้อต่อทุกสิ่ง
- 4.6 จงเป็นผู้เสียสละต่อหมู่ชนเมื่อประเทศชาติต้องการ
- 4.7 จงสร้างแก่นแท้ของจิตให้แกร่งกร้าวเยี่ยงเหล็กเพชร
- 4.8 จงเป็นผู้เห็นธรรมในหลักพระพุทธศาสนา และมีศีลธรรมประจำใจ
- 4.9 ต้องเป็นคนตรงต่อเวลา รักชื่อเสียงและค่าคุณะของตน
- 4.10 ต้องออกกำลังกายอยู่เสมอเป็นประจำ
- 4.11 ต้องไม่เอาเปรียบคู่ต่อสู้ในทางผิดกติกาและศีลธรรม
- 4.12 ต้องเคารพต่อกฎหมายของบ้านเมือง

5. สมรรถนะด้านคุณธรรมและจริยธรรมของครูมวยไทย ซึ่งจากการที่ผู้วิจัยศึกษา มีตัวแปรคุณลักษณะ 10 ตัวแปร ได้แก่ 1) ครูมวยไทยต้องมีความเมตตากรุณาต่อศิษย์ 2) ครูมวยไทยต้องเป็นผู้ที่ตรงต่อเวลา 3) ครูมวยไทยต้องมีความสุจริตทางกาย ทางวาจา และมีความสุจริตทางใจ 4) ครูมวยไทยต้องประพฤติตามอารยธรรมโดยปฏิบัติถูกต้องตามทางแห่งกุศลกรรม 10 ประการ 5) ครูมวยไทยต้องมีความเป็นกัลยาณมิตรปกครองด้วยคุณลักษณะของ กัลยาณมิตร 7 ประการ 6) ตั้งใจประสิทธิความรู้โดยตั้งตนอยู่ในธรรมของผู้แสดงธรรมที่เรียกว่า ธรรมเทศกัธรรม 5 ประการ 7) ครูมวยไทยต้องมีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่คือ การเต็มใจช่วยเหลือผู้อื่นในทุกด้าน 8) ครูมวยไทยต้องเป็นผู้ที่มุ่งในเรื่อง วิทยุญาณ คือไม่ต้องการผลตอบแทนอะไรมากนัก 9) หลักการสอนไม่ว่าจะสอนอะไร สิ่งแรกคือ ครูต้องเป็นตัวอย่างที่ดี เช่น เป็นคนอ่อนน้อม เสียสละ ช่มใจ ระวังอารมณ์ 10) ครูมวยไทยต้องเป็นผู้ที่ยึดมั่นในจรรยาบรรณของวิชาชีพครู ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ พรพิมล สันติหิรัญภาค (2522, บทคัดย่อ) ได้ทำการวิจัย เรื่องการศึกษาพฤติกรรมทาง จริยธรรมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ในเขตกรุงเทพมหานคร กลุ่มตัวอย่างประชากรเป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา ปีที่ 3 ในเขตกรุงเทพมหานคร จำนวน 51 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถามสร้างสถานการณ์ เร่งเร้าที่มีความหมายของผู้ตอบ เพื่อสำรวจพฤติกรรม จริยธรรม 10 คุณลักษณะ คือ ความรับผิดชอบ ความซื่อสัตย์สุจริต ความมี เหตุผล ความกตัญญูตเวที ความเสียสละ ความสามัคคี การประหยัดและออมทรัพย์ ความยุติธรรมและอุตสาหะ ผลการวิจัยพบว่า พฤติกรรมทางจริยธรรมของนักเรียนอยู่ในสภาพน่าพอใจ 3 คุณลักษณะ คือ ความเสียสละ การประหยัดและ ออมทรัพย์ และความกตัญญูตเวทีและสอดคล้องกับงานวิจัยของ สุรพล นาควานิช (2521, หน้า 96-72) ได้ทำการวิจัย เรื่อง “การศึกษาพฤติกรรมทางจริยธรรมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ” โดยมี วัตถุประสงค์เพื่อศึกษาเปรียบเทียบพฤติกรรมทางจริยธรรมของนักเรียนกับเกณฑ์ที่คาดหวัง วิจัยศึกษาผู้วิจัยได้สร้าง แบบสอบถามเพื่อสำรวจพฤติกรรมของจริยธรรมของนักเรียน 10 ลักษณะ ได้แก่ ความรับผิดชอบ ความซื่อสัตย์สุจริต ความมีเหตุผล ความกตัญญูตเวที การรักษาระเบียบวินัย ความเสียสละ ความสามัคคี การประหยัดและออมทรัพย์ ความยุติธรรม และความอุตสาหะ ประชากรที่ใช้ในการวิจัยเป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 จำนวน 680 คน

ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนส่วนใหญ่มีพฤติกรรมทางจริยธรรมอยู่ในระดับจริยธรรมขั้นที่ 3 และขั้นที่ 4 และแตกต่างจากเกณฑ์ที่คาดหวังอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และพบว่า โดยรวมแล้วนักเรียนมีพฤติกรรมทางจริยธรรมอยู่ในสภาพที่น่าพอใจ 4 คุณลักษณะ เรียงตามลำดับดังนี้ ความกตัญญูกตเวที ความเสียสละ การประหยัดและออมทรัพย์และความมีเหตุผล และอยู่ในสภาพที่น่าพอใจ 6 คุณลักษณะ เรียงตามลำดับดังนี้ การรักษาระเบียบวินัย ความซื่อสัตย์สุจริต ความรับผิดชอบ ความสามัคคี ความอดุสาหะและความยุติธรรม

เอกสารอ้างอิง

กลมเกลียว มาเวียง. (2 มิถุนายน – กันยายน 2536). “มวยไทยศิลปะการต่อสู้ที่ควรอนุรักษ์”.

วารสารการศึกษา, 16.

คณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ. 2540. ศิลปะมวยไทย. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.

จรัสเดช อุลิต และคนอื่น ๆ. 2527. พิธีไหว้ครูมวยไทย กระบี่กระบอง. มหาสารคาม : อภิชาติการพิมพ์.

เฉลิม อุ๋นทอง. 2527. มวยไทยยุคโลกาภิวัตน์. วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาไทยคดีศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม.

ชาญชัย ยมดิษฐ์ และคณะ. 2548. รูปแบบกิจกรรมการพัฒนาและสร้างเสริมกีฬามวยไทยแบบบูรณาการในโครงการมหกรรมกีฬาภูมิปัญญาไทย. กรุงเทพฯ : สำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา.

พรพิมล สันติหรือภาค. 2520. การสอนค่านิยม. พิษณุโลก : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒพิษณุโลก.

โพธิ์สวัสดิ์ แสงสว่าง. 2525. มวยไทยมหาสารคาม. ภาควิชาพลศึกษา, คณะวิชาครุศาสตร์ วิทยาลัยครูมหาสารคาม.

มงคล คำเมือง. 2532. การศึกษาเกี่ยวกับกีฬามวยไทย. วิทยานิพนธ์ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาพลศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒประสานมิตร.

ยศ เรืองสา. 2524. ตำรามวยไทย ตำรับพระเจ้าเสือ. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์เจริญกิจ. ค่ายอาจารย์เปลี่ยน สมชาติ.

สมพร แสงชัย. 2549. มวยอุตรดิตถ์ : มวยสำนักท่าเสาของพระอาทิตย์ดาบหัก. กรุงเทพมหานคร : ทิพนตร์การพิมพ์.

สุรพล นาควานิช. 2521. การศึกษาพฤติกรรมทางจริยธรรมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ. กรุงเทพมหานคร : วิทยานิพนธ์ปริญญาโท มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, 96-72.

การศึกษาความสามารถในการอ่านและการเขียนบทคัดย่อวิทยานิพนธ์ของนักศึกษาระดับ
บัณฑิตศึกษาศาखाวิชาการสอนภาษาอังกฤษในฐานะภาษาต่างประเทศ รุ่นที่ 7
คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏหมู่บ้านจอมบึง ด้วยวิธีการสอนตามแนวทฤษฎี
การสอนภาษาแบบอรรถฐาน โดยใช้รรถลักษณะของบทคัดย่อวิทยานิพนธ์
A Study of English Reading and Writing Ability of Graduate Students (TEFL)
Cohort VII at the Faculty of Education Muban Chombueng Rajabhat
University Using the Genre-Based Approach (Abstract Genre Features)

สงวนศรี ไทรอค

สาขาวิชาการสอนภาษาอังกฤษ เป็นฐานะภาษาต่างประเทศ คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏหมู่บ้านจอมบึง

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความสามารถในการอ่านและการเขียนบทคัดย่อวิทยานิพนธ์ของนักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษาศาखाวิชาการสอนภาษาอังกฤษในฐานะภาษาต่างประเทศ รุ่นที่ 7 คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏหมู่บ้านจอมบึงด้วยวิธีการสอนตามแนวทฤษฎีการสอนภาษาแบบอรรถฐาน โดยใช้รรถลักษณะของบทคัดย่อวิทยานิพนธ์

กลุ่มเป้าหมายในการวิจัยครั้งนี้เป็นนักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษาศาखाวิชาการสอนภาษาอังกฤษในฐานะภาษาต่างประเทศ รุ่นที่ 7 คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏหมู่บ้านจอมบึงที่ลงทะเบียนเรียนในรายวิชาภาษาอังกฤษสำหรับนักศึกษาคณะครุศาสตร์มหาบัณฑิต รหัส 1555101 ภาคเรียนที่ 3 ปีการศึกษา 2554 จำนวน 9 คน ที่ได้มาโดยการเลือกแบบเจาะจง เนื่องจากเป็นจำนวนนักศึกษารุ่นที่ 7 สาขาวิชาการสอนภาษาอังกฤษในฐานะภาษาต่างประเทศทั้งหมดที่ลงทะเบียนเรียนเพียง 9 คนเท่านั้น เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยประกอบด้วย แผนการสอนการอ่าน-เขียนบทคัดย่อวิทยานิพนธ์ด้วยวิธีการสอนตามแนวทฤษฎีการสอนภาษาแบบอรรถฐาน โดยใช้รรถลักษณะของบทคัดย่อวิทยานิพนธ์ และแบบทดสอบความสามารถในการอ่านและการเขียนบทคัดย่อวิทยานิพนธ์ สถิติที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน และทดสอบสมมติฐานด้วยการทดสอบค่าทีแบบกลุ่มที่ไม่เป็นอิสระต่อกัน

ผลการวิจัยพบว่า

ความสามารถในการอ่านและการเขียนบทคัดย่อวิทยานิพนธ์ของนักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษาศาखाวิชาการสอนภาษาอังกฤษในฐานะภาษาต่างประเทศ รุ่นที่ 7 คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏหมู่บ้านจอมบึง ด้วยวิธีการสอนตามแนวทฤษฎีการสอนภาษาแบบอรรถฐาน โดยใช้รรถลักษณะของบทคัดย่อวิทยานิพนธ์ หลังการทดลองสูงกว่าก่อนการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

Abstract

The purpose of this research was to study English reading and writing ability of graduate students (TEFL) cohort VII in the Faculty of Education Muban Chombueng Rajabhat University using the Genre-Based Approach (Abstract Genre Features).

The samples used in the research were 9 graduate students (TEFL) cohort VII at the Faculty of Education Muban Chombueng Rajabhat University who enrolled in the course 1555101(English for Graduate Students) in the third semester of the 2011 academic year. They were selected by Purposive Sampling because they were the only one group of the population.The instruments used in the research were lesson plans using the Genre - Based Approach (Abstract Genre Features) and

English reading and writing ability test. The statistics used for data analysis were mean (\bar{X}), standard deviation (S.D.) and t-test for dependent samples.

The research result indicated that:

English reading and writing ability of graduate students (TEFL) cohort VII at the Faculty of Education Muban Chombuen1g Rajabhat University using the Genre-Based Approach (Abstract Genre Features) after the experiment was significantly increased higher than before the experiment at the .01 level.

คำสำคัญ : ความสามารถในการอ่านและการเขียนบทความด้วยวิทยานิพนธ์/วิธีการสอนตามแนวทฤษฎีการสอนภาษาแบบอรรถฐาน

Keywords: reading ability, abstract writing, Genre-Based Approach

บทนำ

สังคมโลกปัจจุบันเป็นสังคมข้อมูลข่าวสารที่มีความก้าวหน้า ความเคลื่อนไหวและการเปลี่ยนแปลงทางด้านเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรมซึ่งมีผลกระทบทั่วถึงกันอย่างรวดเร็ว บุคคลในสังคมต้องติดต่อสื่อสารเพื่อดำเนินกิจกรรมทางสังคมหรือเศรษฐกิจเพิ่มขึ้น การเรียนรู้ภาษาต่างประเทศจึงเป็นสิ่งจำเป็นอย่างยิ่งต่อชีวิตประจำวัน เนื่องจากภาษาเป็นเครื่องมือสำคัญต่อการติดต่อสื่อสาร การศึกษา การแสวงหาความรู้และการประกอบอาชีพ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2551, หน้า 1) สอดคล้องกับ สมเกียรติ อ่อนวิมล (2554) ที่กล่าวถึงกฎบัตรอาเซียนข้อ 34 ไว้ว่า ประชาชนพลเมืองใน 10 ประเทศอาเซียนจะต้องใช้ภาษาอังกฤษมากขึ้นนอกเหนือจากภาษาประจำชาติหรือภาษาในท้องถิ่นของตนเองในการสื่อสารเพื่อสร้างความสัมพันธ์สู่โลกกว้างของภูมิภาคอาเซียน ซึ่งเป็นโลกแห่งมิตรไมตรีที่ขยายกว้างอย่างไร้พรมแดน โลกแห่งการแข่งขันไร้ขอบเขต ภูมิศาสตร์และวัฒนธรรม โลกแห่งการมีเพื่อนและเครือข่ายประชาสังคมเพื่อทำงานร่วมกันพร้อมทั้งแสวงหาโอกาสทางการศึกษาและการเดินทางท่องเที่ยวในอาเซียน สอดคล้องกับสถานการณ์การพัฒนาทางเศรษฐกิจ ทางสังคมและวัฒนธรรมที่มีผลกระทบต่อการปรับปรุงหลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการสอนภาษาอังกฤษในฐานะภาษาต่างประเทศฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2555 คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏหมู่บ้านจอมบึง (2555, หน้า 439) ที่ระบุไว้ในสถานการณ์ภายนอกหรือการพัฒนาที่จำเป็นที่ต้องนำมาพิจารณาในการวางแผนหลักสูตร และคำอธิบายรายวิชาภาษาอังกฤษสำหรับนักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา เนื่องจากภาษาอังกฤษถูกกำหนดให้เป็นภาษากลางในการประสานงานระหว่างประเทศประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน และเพื่อให้ให้นักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษาศาखाวิชาการสอนภาษาอังกฤษในฐานะภาษาต่างประเทศสามารถก้าวสู่ความเป็นประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนในปี พ.ศ.2558 ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

การสอนภาษาอังกฤษในปัจจุบันเน้นการสอนภาษาเพื่อการสื่อสาร โดยการบูรณาการทั้ง 4 ทักษะ คือ การฟัง การพูด การอ่าน และการเขียน เพื่อให้ผู้เรียนได้รับประสบการณ์การใช้ภาษาในการสื่อสารให้สามารถนำไปใช้ได้จริงในชีวิตประจำวัน โดยเน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลางให้ผู้เรียนเข้าถึงข้อมูลข่าวสารได้ด้วยตนเอง สามารถประเมินตนเองได้ การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้ผู้เรียนได้มีปฏิสัมพันธ์กันโดยใช้สื่อที่เป็นเอกสารจริง มีการวัดและประเมินผลตามสภาพจริงโดยมีครูเป็นผู้อำนวยความสะดวก ในการเรียนภาษาอังกฤษทักษะการอ่าน-เขียนเป็นทักษะที่จำเป็นและสำคัญเป็นอย่างยิ่งเนื่องจากผู้เรียนจำเป็นต้องอ่านตำราเรียน และอ่านสื่อสิ่งพิมพ์หรือบทความทางอินเทอร์เน็ตที่เป็นภาษาอังกฤษเพื่อแสวงหาความรู้อย่างกว้างขวางและลึกซึ้ง การอ่านจึงเป็นทักษะที่ผู้เรียนมีโอกาสใช้มากที่สุด (สุภัทรา อักษรานุเคราะห์, 2532, หน้า 83) และเป็นทักษะที่คงอยู่กับผู้เรียนไปตลอดชีวิต เพราะผู้เรียนใช้ทักษะการอ่านเพื่อศึกษาหาความรู้เพิ่มเติมได้ตลอดเวลาทั้งในการศึกษาต่อระดับสูงหรือในการทำงาน (สมิตรา อังวัฒนกุล, 2537, หน้า 13)

การอ่านเป็นกระบวนการปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้อ่านและผู้เขียนในการให้ความรู้ โดยการใชภาษาเป็นเครื่องมือสื่อความหมาย ทักษะการอ่านเป็นทักษะที่สามารถเชื่อมโยงและบูรณาการกับทักษะทางภาษาอื่นๆ ได้ง่ายทั้งการฟัง การพูด และการเขียน เนื่องจากผู้อ่านสามารถนำเอาข้อมูลที่ได้รับจากการอ่านมาใช้ประโยชน์ในการสื่อสารกับผู้อื่นได้ (เสาวลักษณ์ รัตนาวิซซ์, 2531, หน้า 8) การอ่านยังเป็นวิธีการศึกษาหาความรู้ที่สะดวก ผู้อ่านสามารถอ่านเอกสารสิ่งพิมพ์ต่างๆ ที่มีอยู่อย่างแพร่หลายในเวลาใดก็ได้ ผู้อ่านมีเวลาที่จะพิจารณา ตรวจสอบ ทบทวน คัดเลือกและเปรียบเทียบกับสิ่งที่อ่านไปแล้วได้ (วรยุทธ นันทะเสน, 2544, หน้า 3) การอ่านหนังสือส่งเสริมให้ผู้อ่านเกิดการคิดเป็น

โดยการวินิจฉัยเนื้อหาสาระด้วยตนเองทำให้ผู้อ่านมีความคิดและมีทัศนคติที่กว้างขวาง (กรมวิชาการ, 2544, หน้า 7) ดังนั้นการอ่านจึงยังคงมีความสำคัญ แม้ว่าวงการศึกษในปัจจุบันจะมีการนำเทคโนโลยีสารสนเทศที่ทันสมัยมาใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้มากขึ้นก็ตาม นอกจากนี้ในการจัดกิจกรรมเพื่อเตรียมความพร้อมให้กับผู้เรียนในการเข้าสู่ระดับการศึกษาขั้นสูง ต้องเน้นให้ผู้เรียนมีความสามารถในการอ่านเป็นสำคัญ ทั้งนี้เพราะการศึกษาระดับสูงต้องอาศัยตำราทางวิชาการซึ่งส่วนใหญ่เป็นภาษาอังกฤษ ดังนั้นผู้ที่มีความสามารถในการอ่านภาษาอังกฤษสูงย่อมได้เปรียบในการเรียนภาษาอังกฤษ เพราะผู้เรียนได้ใช้ภาษาอังกฤษเป็นเครื่องมือสำคัญอันจะนำไปสู่ความรู้ที่ปวง (สุจิตรา เวทยาวงศ์, 2545, หน้า 3)

จากผลงานวิจัยสภาพการเรียนการสอนภาษาอังกฤษที่ไม่ใช่วิชาเอกหรือโทในระดับบัณฑิตศึกษาในภาคใต้ของประเทศไทยพบว่า นักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษามีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำเนื่องจากมีพื้นฐานความรู้เดิมต่ำมาก (ปฐมา อักษรจรุง และ บันลือ ถิ่นพังกา, 2543, หน้า 40) สอดคล้องกับ สุมิตรา อังวัฒนากุล (2540, หน้า 151) ที่ทำการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการอ่านภาษาอังกฤษพบว่า เด็กไทยส่วนมากยังมีระดับความสามารถด้านการอ่านภาษาอังกฤษอยู่ในเกณฑ์ที่ไม่น่าพอใจ แสดงให้เห็นว่าเด็กไทยยังไม่สามารถพัฒนาความสามารถในการอ่านภาษาอังกฤษให้อยู่ในเกณฑ์ที่ดี เหตุผลนี้สอดคล้องกับกรมวิชาการที่กล่าวว่า ถึงแม้ว่าการศึกษได้พยายามคิดค้นวิธีการสอนภาษาอังกฤษมากมายหลายวิธีตลอดจนมีการนำเทคโนโลยีต่างๆมาใช้ในการจัดการเรียนการสอนแต่ปรากฏว่าผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนยังอยู่ในระดับไม่น่าพอใจ ประสบความล้มเหลว การเรียนรู้ภาษาต่างประเทศยังไม่สามารถทำให้ผู้เรียนใช้ภาษาต่างประเทศ โดยเฉพาะภาษาอังกฤษในการสื่อสารได้ (กรมวิชาการ, 2544, หน้า 66)

สาเหตุของปัญหาดังกล่าว ส่วนหนึ่งเกิดจากการเรียนการสอนที่ยังยึดครูผู้สอนเป็นศูนย์กลางมีการจัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมการใช้ภาษาในสถานการณ์จริงน้อย จึงไม่เอื้อให้ผู้เรียนได้ฝึกภาษาเพื่อการสื่อสารในชีวิตจริง เพราะผู้สอนมีความกังวลต่อข้อสอบรวมของครูผู้สอนในระดับเดียวกัน จึงมุ่งเน้นสอนตามตำราทำให้ผู้เรียนมีปัญหาในการอ่านเรื่องที่ยาวและยาก (สุมิตรา อังวัฒนากุล, 2540, หน้า 46)

สภาพปัญหาดังกล่าวยังคงเป็นปัญหาที่พบมากในปัจจุบัน ผู้วิจัยในฐานะอาจารย์ผู้สอนในระดับบัณฑิตศึกษาพบว่า สภาพการเรียนการสอนภาษาอังกฤษของสาขาวิชาต่างๆ ในระดับบัณฑิตศึกษาของมหาวิทยาลัยราชภัฏหมู่บ้านจอมบึงทุกสาขาวิชา นักศึกษามีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนภาษาอังกฤษต่ำ รวมทั้งสาขาวิชาการสอนภาษาอังกฤษในฐานะภาษาต่างประเทศก็พบว่า นักศึกษาบางคนมีปัญหาทางด้านความสามารถในการอ่านบทความทางวิชาการ วารสารที่เกี่ยวข้องกับสาขาวิชาและการอ่าน-เขียนบทคัดย่อวิทยานิพนธ์ที่เป็นภาษาอังกฤษ ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะทำการศึกษาวิธีการสอนอ่าน-เขียนภาษาอังกฤษเพื่อนำมาพัฒนาความสามารถในการอ่าน-เขียนบทคัดย่อวิทยานิพนธ์ภาษาอังกฤษให้กับนักศึกษา และจากการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับวิธีการสอนภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารพบว่า วิธีการสอนภาษาตามแนวทฤษฎีการสอนภาษาแบบบรรทัดฐาน (Genre – Based Approach) เป็นวิธีสอนภาษาอีกวิธีหนึ่งที่สามารถพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการอ่านและการเขียนภาษาอังกฤษของผู้เรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ ดังเช่นผลงานวิจัยในต่างประเทศของ เชคเตอร์ และเชคเตอร์ (Shecter & Schecter, 1987, pp. 23-25), มาร์แชล (Marshall, 1991, pp. 3-13) และ ซาลาฮูร์ (Salahshoor, 2001, p. 12) ซึ่งสอดคล้องกับผลงานวิจัยทางด้านความสามารถทางการอ่าน-เขียนภาษาอังกฤษในประเทศไทยด้วยวิธีการสอนภาษาแบบบรรทัดฐาน (Genre – Based Approach) ที่พบว่าเป็นวิธีการสอนที่สามารถพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนภาษาอังกฤษของผู้เรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ (สิริมาน ยุวโสภีร์, 2545, หน้า 84), (สงวนศรี โทรค, 2547, หน้า 99-101), (ฉัตรชัย อภิวัฒน์สนอง, 2548, หน้า 88-89) และ (สุขุมล ปาสาณย์, 2554, หน้า 103)

วิธีการสอนตามแนวทฤษฎีการสอนภาษาแบบบรรทัดฐานหมายถึง การสอนที่เน้นการจัดกิจกรรมเป็นปัจจัยป้อนที่สำคัญ เพื่อเป็นการให้รูปแบบที่ถูกต้องและจัดเนื้อหาตามชนิดหรือลักษณะของเนื้อความ (Genre Features) ซึ่งมีอรรถลักษณะเป็นองค์ประกอบที่ผู้เขียนมีวัตถุประสงค์เพื่อนำเสนอเนื้อความโดยมีอรรถลักษณะของภาษาที่มีเป้าหมายในตัวเองที่ชัดเจนที่จะสื่อความให้ผู้อ่านสามารถเข้าใจเนื้อความที่ผู้เขียนมีเจตนาอย่างไรในการสื่อความ เช่น ผู้เขียนกำลังจะกล่าวถึงชื่อหัวข้อวิทยานิพนธ์ที่มีคำสำคัญ (Keywords) เฉพาะเจาะจง เป็นต้น การที่ผู้อ่านมีความเข้าใจอรรถลักษณะของเนื้อความต่างๆ จะทำให้การอ่านชัดเจนขึ้น การจับใจความสำคัญของเรื่อง การหารายละเอียดของเรื่องรวมทั้งการแสดงความคิดเห็นต่างๆ เกี่ยวกับเนื้อความที่อ่าน และจะทำให้การอ่าน-เขียนง่ายขึ้น เพราะผู้เขียนและผู้อ่านมีวัตถุประสงค์ในการสื่อสารที่แน่นอนชัดเจนและตรงกัน นอกจากนี้ การลำดับความคิดตามเนื้อความจะเป็นไปได้ง่ายขึ้นด้วยหากผู้เขียนและผู้อ่านเข้าใจอรรถลักษณะต่างๆ ของเนื้อความนั้น เพราะในแต่ละอรรถลักษณะจะมีลำดับการดำเนินงาน

ของเนื้อความที่แน่นอน เป็นขั้นตอนตั้งแต่เริ่มเนื้อความแตกต่างกันไปไม่เหมือนกัน การใช้ภาษาในแต่ละอรรถลักษณะ โดยเฉพาะอย่างยิ่งทำเนียบภาษาจะเปลี่ยนแปลงไปตามอรรถลักษณะในแต่ละเนื้อความของบริบทต่างๆ ด้วย เช่น การเขียนที่มีอรรถลักษณะของการเขียนบทความวิทยานิพนธ์/งานวิจัย ภาษาที่ใช้จะเป็นภาษาทางวิชาการเฉพาะที่เกี่ยวกับงานวิทยานิพนธ์ที่ได้นิยามไว้แล้ว และมีคำสำคัญ (Keywords) การสอนตามแนวทฤษฎีการสอนภาษาแบบอรรถฐาน (Genre Based Approach) โดยใช้อรรถลักษณะของบทความวิทยานิพนธ์/งานวิจัย (Abstract Genre Features) มีขั้นตอนการสอน 5 ขั้น ดังนี้ 1) แจกจุดประสงค์ เป็นการอธิบายอรรถลักษณะและวัตถุประสงค์ของการอ่าน-เขียนบทความวิทยานิพนธ์/งานวิจัย 2) ให้รูปแบบอรรถลักษณะและตัวอย่างเนื้อความบทความวิทยานิพนธ์/งานวิจัยและสอนคำศัพท์ใหม่ 3) ขั้นการวิเคราะห์รูปแบบเนื้อความตามรูปแบบอรรถลักษณะของบทความวิทยานิพนธ์/งานวิจัย 4) ขั้นฝึกปฏิบัติงานกลุ่มอ่าน-เขียนตามรูปแบบอรรถลักษณะของบทความวิทยานิพนธ์/งานวิจัย และ 5) ขั้นฝึกปฏิบัติงานเดี่ยวอ่าน-เขียนตามรูปแบบอรรถลักษณะของบทความวิทยานิพนธ์/งานวิจัย

จากความสำคัญของภาษาอังกฤษ ปัญหาในการอ่าน-เขียนบทความวิทยานิพนธ์ภาษาอังกฤษของนักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษาและจากผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับวิธีการสอนตามแนวทฤษฎีการสอนภาษาแบบอรรถฐาน (Genre – Based Approach) ที่สามารถช่วยพัฒนาความสามารถในการอ่าน-เขียนภาษาอังกฤษดังกล่าว ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะนำวิธีการสอนตามแนวทฤษฎีการสอนภาษาแบบอรรถฐาน (Genre – Based Approach) โดยใช้อรรถลักษณะของบทความวิทยานิพนธ์/งานวิจัย (Abstract Genre Features) มาทำการศึกษาแก่นักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษาสาขาวิชาการสอนภาษาอังกฤษในฐานะภาษาต่างประเทศ รุ่นที่ 7 คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏหมู่บ้านจอมบึง เพื่อพัฒนาความสามารถในการอ่านและการเขียนบทความวิทยานิพนธ์ ของนักศึกษาให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาความสามารถในการอ่านและการเขียนบทความวิทยานิพนธ์ของนักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษาสาขาวิชาการสอนภาษาอังกฤษในฐานะภาษาต่างประเทศ รุ่นที่ 7 คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏหมู่บ้านจอมบึง ด้วยวิธีการสอนตามแนวทฤษฎีการสอนภาษาแบบอรรถฐาน (Genre – Based Approach) โดยใช้อรรถลักษณะของบทความวิทยานิพนธ์ (Abstract Genre Features) ก่อนการทดลองและหลังการทดลอง

อุปกรณ์และวิธีดำเนินการวิจัย

1. แบบแผนการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยกึ่งทดลอง (Quasi – Experimental Research) ซึ่งผู้วิจัยดำเนินการทดลองโดยมีแบบแผนการทดลองแบบกลุ่มเดียว ทำการทดสอบก่อนการทดลองและหลังการทดลอง (One Group Pretest - Posttest Design) (พวงรัตน์ ทวีรัตน์, 2543, หน้า 60-61)

2. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

2.1 ประชากรในการวิจัยครั้งนี้ เป็นนักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษาสาขาวิชาการสอนภาษาอังกฤษในฐานะภาษาต่างประเทศ รุ่นที่ 7 คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏหมู่บ้านจอมบึง จังหวัดราชบุรีในภาคเรียนที่ 3 ปีการศึกษา 2554 ที่เรียนวิชาภาษาอังกฤษสำหรับนักศึกษาครุศาสตรมหาบัณฑิต รหัส 1555101 (English for Graduate Students) จำนวน 9 คน

2.2 กลุ่มเป้าหมายที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นนักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษาสาขาวิชาการสอนภาษาอังกฤษในฐานะภาษาต่างประเทศ รุ่นที่ 7 คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏหมู่บ้านจอมบึงที่ลงทะเบียนเรียนในรายวิชาภาษาอังกฤษสำหรับนักศึกษาครุศาสตรมหาบัณฑิต รหัส 1555101 (English for Graduate Students) ภาคเรียนที่ 3 ปีการศึกษา 2554 จำนวน 9 คน ที่ได้มาโดยการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) เนื่องจากเป็นจำนวนนักศึกษารุ่นที่ 7 สาขาวิชาการสอนภาษาอังกฤษในฐานะภาษาต่างประเทศ ทั้งหมดที่ลงทะเบียนเรียนเพียง 9 คนเท่านั้น

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ประกอบด้วย

3.1 เครื่องมือที่ใช้ในการทดลอง

แผนการสอนกลุ่มทดลอง เป็นแผนการสอนอ่าน-เขียนตามแนวทฤษฎีการสอนภาษาแบบอรรถฐาน (Genre - Based Approach) โดยใช้อรรถลักษณะของบทคัดย่อวิทยานิพนธ์ (Abstract Genre Features) จำนวน 16 แผน 16 ชั่วโมง

3.2 เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

แบบทดสอบวัดความสามารถในการอ่าน-เขียนบทคัดย่อวิทยานิพนธ์ภาษาอังกฤษ ประกอบด้วยแบบทดสอบ 2 ตอน ตอนที่ 1 เป็นแบบทดสอบวัดความสามารถในการอ่านบทคัดย่อวิทยานิพนธ์ เป็นแบบปรนัยชนิดเลือกตอบ 4 ตัวเลือก จำนวน 20 ข้อ ตอนที่ 2 เป็นแบบทดสอบการเขียนบทคัดย่อวิทยานิพนธ์ ซึ่งผู้วิจัยสร้างขึ้นและหาคุณภาพแล้ว โดยมีค่าความยากง่าย (p) ระหว่าง 0.2 - 0.8 และค่าอำนาจจำแนก (r) ตั้งแต่ 0.20 ขึ้นไป และมีค่าความเชื่อมั่น (reliability) ทั้งฉบับเท่ากับ .83

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

4.1 ปฐมนิเทศนักศึกษาเกี่ยวกับวิธีการสอนตามแนวทฤษฎีการสอนภาษาแบบอรรถฐาน (Genre - Based Approach) โดยใช้อรรถลักษณะของบทคัดย่อวิทยานิพนธ์ (Abstract Genre Features)

4.2 ทำการทดสอบก่อนการทดลอง (Pre-test) ด้วยแบบทดสอบที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นและหาคุณภาพแล้วจำนวน 2 ชั่วโมง

4.3 ทำการทดลองการสอนอ่าน-เขียนบทคัดย่อวิทยานิพนธ์ เป็นภาษาอังกฤษด้วยวิธีการสอนตามแนวทฤษฎีการสอนภาษาแบบอรรถฐาน (Genre - Based Approach) โดยใช้อรรถลักษณะของบทคัดย่อวิทยานิพนธ์ (Abstract Genre Features) จำนวน 16 ชั่วโมง

4.4 ทำการทดสอบหลังการทดลอง (Posttest) โดยใช้แบบทดสอบวัดความสามารถในการอ่าน-เขียนบทคัดย่อวิทยานิพนธ์ ฉบับเดียวกันกับที่ใช้ในการทดสอบก่อนการทดลอง (Pre-test) จำนวน 2 ชั่วโมง

4.5 ตรวจให้คะแนนการทำแบบทดสอบวัดความสามารถในการอ่าน-เขียนบทคัดย่อวิทยานิพนธ์ก่อนการทดลองและหลังการทดลอง แล้วนำผลคะแนนที่ได้มาวิเคราะห์ด้วยวิธีการทางสถิติเพื่อทดสอบสมมุติฐาน โดยการทดสอบหาค่าที่แบบกลุ่มที่ไม่เป็นอิสระต่อกัน (t-test for dependent samples)

5. การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

เปรียบเทียบความสามารถในการอ่าน-เขียนบทคัดย่อวิทยานิพนธ์ของนักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษาศาสาวิชาการศึกษาภาษาอังกฤษในฐานะภาษาต่างประเทศ รุ่นที่ 7 คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏหมู่บ้านจอมบึงด้วยวิธีการสอนตามแนวทฤษฎีการสอนภาษาแบบอรรถฐาน (Genre - Based Approach) โดยใช้อรรถลักษณะของบทคัดย่อวิทยานิพนธ์ (Abstract Genre Features) ก่อนและหลังการทดลอง โดยการทดสอบหาค่าที่แบบกลุ่มที่ไม่เป็นอิสระต่อกัน (t-test for dependent samples)

ผลการวิจัย

ความสามารถในการอ่านและการเขียนบทคัดย่อวิทยานิพนธ์ ของนักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษาศาสาวิชาการศึกษาภาษาอังกฤษในฐานะภาษาต่างประเทศ รุ่นที่ 7 คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏหมู่บ้านจอมบึง ด้วยวิธีการสอนตามแนวทฤษฎีการสอนภาษาแบบอรรถฐาน (Genre - Based Approach) โดยใช้อรรถลักษณะของบทคัดย่อวิทยานิพนธ์ (Abstract Genre Features) หลังการทดลองสูงกว่าก่อนการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

สรุปและอภิปรายผล

การวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาความสามารถในการอ่านและการเขียนบทคัดย่อวิทยานิพนธ์ ของนักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษาศาสาวิชาการศึกษาภาษาอังกฤษในฐานะภาษาต่างประเทศ รุ่นที่ 7 คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏหมู่บ้านจอมบึง ด้วยวิธีการสอนตามแนวทฤษฎีการสอนภาษาแบบอรรถฐาน (Genre-Based Approach) โดยใช้อรรถลักษณะของบทคัดย่อวิทยานิพนธ์ (Abstract Genre Features) ก่อนการทดลองและหลังการทดลอง ผลการวิจัยครั้งนี้สามารถอภิปรายผลตามสมมุติฐานของการวิจัย ดังนี้

การเปรียบเทียบความสามารถในการอ่านและการเขียนบทคัดย่อวิทยานิพนธ์ ของนักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษาศาสาวิชาการศึกษาภาษาอังกฤษในฐานะภาษาต่างประเทศ รุ่นที่ 7 คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏหมู่บ้านจอมบึง

ด้วยวิธีการสอนตามแนวทฤษฎีการสอนภาษาแบบอรรถฐาน (Genre-Based Approach) โดยใช้อรรถลักษณะของบทคัดย่อวิทยานิพนธ์ (Abstract Genre Features) ก่อนการทดลองและหลังการทดลอง

ผลการทดลองพบว่าความสามารถในการอ่านและการเขียนบทคัดย่อวิทยานิพนธ์ ของนักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษาศาสาวิชาการศึกษาภาษาอังกฤษในฐานะภาษาต่างประเทศ รุ่นที่ 7 คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏหมู่บ้านจอมบึง ด้วยวิธีการสอนตามแนวทฤษฎีการสอนภาษาแบบอรรถฐาน (Genre-Based Approach) โดยใช้อรรถลักษณะของบทคัดย่อวิทยานิพนธ์ (Abstract Genre Features) หลังการทดลองสูงกว่าก่อนการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 สามารถอภิปรายผลได้ ดังนี้

จากผลการทดลอง พบว่า ความสามารถในการอ่าน-เขียนบทคัดย่อวิทยานิพนธ์ของนักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษาศาสาวิชาการศึกษาภาษาอังกฤษในฐานะภาษาต่างประเทศ รุ่นที่ 7 คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏหมู่บ้านจอมบึงที่ได้รับการสอนอ่านและเขียนตามแนวทฤษฎีการสอนภาษาแบบอรรถฐาน (Genre-Based Approach) โดยใช้อรรถลักษณะของบทคัดย่อวิทยานิพนธ์/งานวิจัย (Abstract Genre Features) หลังการทดลองสูงกว่าก่อนการทดลอง ซึ่งสอดคล้องกับสมมติฐานที่ตั้งไว้ ทั้งนี้เนื่องจากแนวทฤษฎีการสอนภาษาแบบอรรถฐานโดยใช้อรรถลักษณะของบทคัดย่อวิทยานิพนธ์/งานวิจัย (Abstract Genre Features) ที่ผู้วิจัยนำมาใช้ในการทดลองเป็นการสอนตามขั้นตอนการสอน 5 ขั้นตอนอย่างเป็นระบบ การสอนอ่าน-เขียน ภาษาอังกฤษด้วยวิธีการสอนภาษาตามแนวทฤษฎีการสอนภาษาแบบอรรถฐานเป็นรูปแบบการอ่าน-เขียน ที่เน้นให้ผู้เรียนได้เข้าใจถึงธรรมชาติของภาษาในลักษณะของระบบความหมาย (Meaning System) และลักษณะของตัวภาษา (Manners) อย่างมีระบบและแบบแผน โดยอาศัยหลักการทางภาษาศาสตร์เชิงระบบ ในการใช้ภาษาเพื่อสื่อเนื้อความจากบริบทภาษา เรื่องราวหรือเนื้อความที่อ่านหรือเขียนนั้นเน้นข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้นตามสภาพความเป็นจริงในสังคมหรือชุมชน หรืออาจเป็นประสบการณ์ที่เกิดขึ้นกับผู้เรียน จึงทำให้การรับเนื้อความโดยการอ่านหรือการสื่อความโดยการเขียนชัดเจนขึ้น การจับใจความสำคัญของเรื่อง การทราวยละเอียดของเรื่องจะทำให้ง่ายขึ้น นอกจากนี้การลำดับความคิดตามเนื้อความจะเป็นไปได้ง่ายขึ้นด้วย การใช้ภาษาแต่ละอรรถลักษณะ โดยเฉพาะอย่างยิ่งทำเนียบภาษาจะเปลี่ยนแปลงไปตามอรรถลักษณะในแต่ละเนื้อความของบริบทหนึ่งๆ ด้วย (เสาวรัตน์ รัตนวิซซ์, 2534, หน้า 27) การสอนอ่าน-เขียนตามแนวทฤษฎีการสอนภาษาแบบอรรถฐาน (Genre-Based Approach) โดยใช้อรรถลักษณะของบทคัดย่อวิทยานิพนธ์/งานวิจัย (Abstract Genre Features) จึงมีความเหมาะสมและเอื้อประโยชน์อย่างยิ่งต่อการสอนอ่าน-เขียนบทคัดย่อวิทยานิพนธ์/งานวิจัยของนักศึกษา และจากการที่นักศึกษาเข้าใจรูปแบบอรรถลักษณะ (Form) ของเนื้อความต่างๆ และรู้วัตถุประสงค์ (Purpose) ของผู้เขียนแล้วทำให้นักศึกษาสามารถอ่านจับใจความได้ชัดเจนขึ้นโดยสามารถหาคำตอบได้โดยง่าย สามารถจับใจความสำคัญของเรื่อง ทราวยละเอียดของเรื่อง รวมทั้งการแสดงความคิดเห็นต่างๆ เกี่ยวกับเนื้อความที่อ่านจะทำได้ง่ายขึ้น เพราะนักศึกษามีจุดมุ่งหมายในการอ่านที่แน่นอนและชัดเจน ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิด ของเสาวลักษณ์ รัตนวิซซ์ (2534, หน้า 27) ที่ว่าในแต่ละอรรถลักษณะจะมีลำดับของการดำเนินเนื้อความที่แน่นอนเป็นขั้นตอนตั้งแต่เริ่มเนื้อความในบริบทจนกระทั่งจบ ลำดับของการดำเนินเนื้อความในแต่ละอรรถลักษณะจะมีการลำดับเนื้อความแตกต่างกันไปไม่เหมือนกันและสอดคล้องกับงานวิจัยของ สวงนศรี โทโรค (2547, หน้า 99-101) ที่ได้ศึกษาเปรียบเทียบความเข้าใจในการอ่านภาษาอังกฤษและเจตคติของนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 1 ที่ได้รับการสอนอ่านด้วยวิธีการสอนตามแนวทฤษฎีการสอนภาษาแบบอรรถฐานโดยใช้อรรถลักษณะของการเล่านิทาน การรายงานข่าวจากหนังสือพิมพ์และการอธิบายกับการสอนตามคู่มือครู ผลการวิจัยพบว่านักเรียนที่ได้รับการสอนตามแนวทฤษฎีการสอนภาษาแบบอรรถฐานโดยใช้อรรถลักษณะของการเล่านิทาน การรายงานข่าวจากหนังสือพิมพ์และการอธิบาย มีความเข้าใจในการอ่านภาษาอังกฤษ และเจตคติสูงกว่าการสอนอ่านตามคู่มือครู อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ซึ่งระบุไว้ในวิธีสอนอย่างเป็นระบบ ขั้นที่ 1 แจ้างจุดประสงค์ของการเล่านิทาน การรายงานข่าว และการอธิบายเพื่อให้นักเรียนเข้าใจวัตถุประสงค์ของผู้เขียนและเพื่อให้ผู้เรียนมีจุดมุ่งหมายในการอ่าน ขั้นที่ 2 ให้รูปแบบเพื่อให้ผู้เรียนได้เรียนรู้และเข้าใจอรรถลักษณะของภาษาจากเนื้อหาที่อ่าน โดยครูนำเสนอรูปแบบแผนภูมิอรรถลักษณะของเนื้อเรื่องประกอบแผนภูมิเนื้อเรื่องหรือบทอ่านและสอนคำศัพท์ใหม่ ขั้นที่ 3 แสดงบทบาทสมมุติ เพื่อให้ผู้เรียนเข้าใจเนื้อเรื่อง และถ่ายทอดความเข้าใจในบทอ่านออกมาเป็นทักษะการฟัง การพูดและเกิดการปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้เรียนกับผู้เรียน โดยมีครูเป็นผู้อำนวยความสะดวก ขั้นที่ 4 ให้ทำงานกลุ่มเพื่อให้ผู้เรียนแสดงความเข้าใจเกี่ยวกับอรรถลักษณะและเหตุการณ์จากเรื่องที่อ่านโดยให้ผู้เรียนเขียนรายละเอียดของเรื่องตามรูปแบบแผนภูมิ อรรถลักษณะและเรียงลำดับเหตุการณ์ของเรื่องที่อ่าน โดยอาศัยประสบการณ์เดิมจากการเรียนรู้ อรรถลักษณะของ นิทาน รายงานข่าว และการอธิบาย และขั้นที่ 5 ให้ทำงานเดี่ยวเพื่อให้ผู้เรียนได้แสดงความคิดเห็นและสามารถเขียนเกี่ยวกับเรื่องที่อ่านได้ ซึ่งเป็นการฝึก

บูรณาการทักษะทางภาษา คือ ทักษะการเขียน การฟัง และการพูดตามสถานการณ์จริงให้กับผู้เรียน ดังนั้นการอ่าน-เขียนตามแนวทฤษฎีการสอนภาษาแบบอรรถฐานโดยใช้อรรถลักษณะของบทคัดย่อวิทยานิพนธ์/งานวิจัย (Abstract Genre Features) จึงเป็นวิธีสอนที่ช่วยให้นักศึกษามีความสามารถในการอ่านและการเขียนบทคัดย่อวิทยานิพนธ์ได้ดียิ่งขึ้นโดยอาศัยรูปแบบ (Form) ของอรรถลักษณะของบทคัดย่อวิทยานิพนธ์/งานวิจัย ที่นักศึกษาได้รับจากข้อมูลที่เป็ประสบการณ์ (Schema) จากรูปแบบ (Form) ของบทคัดย่อวิทยานิพนธ์/งานวิจัย ซึ่งเป็นเอกสารจริง (Authentic Material) เป็นสิ่งใกล้ตัวที่อยู่ในความสนใจของนักศึกษา ที่ต้องศึกษาในคำอธิบายรายวิชาภาษาอังกฤษสำหรับนักศึกษาคณะศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต รหัส 1555101 (English for Graduate Students) เมื่อนักศึกษาได้เรียนรู้และเข้าใจชนิดของเนื้อความจากอรรถลักษณะของบทคัดย่อวิทยานิพนธ์/งานวิจัยที่ผู้เขียนและนักศึกษามีจุดมุ่งหมายที่แน่นอนในการสื่อความหมายที่มีโครงสร้างของเนื้อความ (Genre Features) รวมทั้งการใช้ภาษา (Language use) ตามรูปแบบทางภาษาอย่างเป็นระเบียบ จากการอ่าน วิเคราะห์ แปลความหมาย สรุปความ และตีความได้อย่างถูกต้องตรงตามจุดประสงค์ของการอ่าน-เขียนบทคัดย่อวิทยานิพนธ์/งานวิจัย ทำให้นักศึกษาได้เรียนรู้เรื่องการใช้ภาษา คำศัพท์และโครงสร้างของประโยค ด้วยการศึกษ วิเคราะห์เนื้อความร่วมกัน จากการอภิปรายและทำงานกลุ่ม นักศึกษาได้ร่วมกิจกรรมทางภาษาตามกระบวนการเรียนรู้อย่างเป็นระบบจึงสามารถอ่านบทคัดย่อได้เข้าใจ รวมทั้งตอบคำถาม และสามารถเขียนสรุปบทคัดย่อได้ตรงตามรูปแบบและวัตถุประสงค์ โดยนักศึกษาได้ใช้ความรู้เดิม (Schema) หรือประสบการณ์เดิมมาใช้ในการอ่าน-เขียนบทคัดย่อของตนเองได้อย่างถูกต้องและง่ายขึ้น ซึ่งทำให้นักศึกษาเกิดความสนใจและมีแรงจูงใจต่อการเรียนภาษาอังกฤษเพิ่มขึ้น สอดคล้องกับคำกล่าวของ โอบาห์ (Obah, 1983, p. 129) ที่ได้แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับความสำคัญของ สกิมมา ว่า การสร้างความเข้าใจในการอ่านเป็นการสร้างความรู้ใหม่ โดยอาศัยประสบการณ์ หรือ ความรู้เดิมที่มีอยู่เป็นพื้นฐาน ถ้าปราศจากพื้นความรู้เดิมเกี่ยวกับสิ่งที่อ่านแล้ว การเรียนรู้สิ่งใหม่จะเต็มไปด้วยความยากลำบาก และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ ณีฐณิชา บุญสุข (2546, หน้า 54) ที่พบว่าผลของการสอนอ่านตามแนวทฤษฎีการสอนภาษาแบบอรรถฐานและผลต่อโครงสร้างการเขียนภาษาไทยของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ที่ได้รับการสอนอ่านตามแนวทฤษฎีการสอนภาษาแบบอรรถฐาน มีความเข้าใจในการอ่านและความสามารถในการเขียนภาษาไทยหลังการทดลองสูงกว่าก่อนการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 เช่นเดียวกับกับผลงานวิจัยของ ฉัตรชัย อภิวัฒน์สนอง (2548, หน้า 88-89) ซึ่งทำการศึกษาเปรียบเทียบความสามารถในการอ่าน ความสามารถในการเขียนและแรงจูงใจในการเรียนวิชาภาษาอังกฤษของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ที่ได้รับการสอนด้วยวิธีการสอนตามแนวทฤษฎีการสอนภาษาแบบอรรถฐานกับการสอนตามคู่มือครู พบว่าความสามารถในการอ่าน-เขียนภาษาอังกฤษและแรงจูงใจของนักเรียนกลุ่มทดลองที่ได้รับการสอนเขียนตามแนวทฤษฎีการสอนภาษาแบบอรรถฐานกับกลุ่มควบคุม ที่ได้รับการสอนอ่าน-เขียนตามคู่มือครูแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

จากผลการทดลองวิจัยในครั้งนี้สรุปได้ว่า ความสามารถในการอ่านและการเขียนบทคัดย่อวิทยานิพนธ์ของนักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษาศาสาวิชาการศึกษาภาษาอังกฤษในฐานะภาษาต่างประเทศ รุ่นที่ 7 คณะศึกษาศาสตร์มหาวิทยาลัยราชภัฏหมู่บ้านจอมบึง ด้วยวิธีการสอนตามแนวทฤษฎีการสอนภาษาแบบอรรถฐาน (Genre – Based Approach) โดยใช้อรรถลักษณะของบทคัดย่อวิทยานิพนธ์ (Abstract Genre Features) หลังการทดลองสูงกว่าก่อนการทดลองซึ่งสอดคล้องกับสมมติฐานที่ตั้งไว้และยังพบว่าวิธีการสอนตามแนวทฤษฎีการสอนภาษาแบบอรรถฐาน (Genre-Based Approach) โดยใช้อรรถลักษณะของบทคัดย่อวิทยานิพนธ์ (Abstract Genre Features) เป็นการสอนที่ช่วยให้นักศึกษามีความสามารถในการคิดวิเคราะห์และสังเคราะห์โดยสามารถอ่าน-เขียนบทคัดย่อวิทยานิพนธ์ได้อย่างถูกต้องและมีประสิทธิภาพ

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงศึกษาธิการ. 2551. **หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551**. กรุงเทพฯ : ชุมชนสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.
- กรมวิชาการ. 2544. **สาระและมาตรฐานการเรียนรู้กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศ**. กรุงเทพฯ : กรมวิชาการ.
- _____. 2544. **สาระและมาตรฐานการเรียนรู้กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศ**. กรุงเทพฯ : กรมวิชาการ.

- ฉัตรชัย อภิวัฒน์สนอง. 2548. การเปรียบเทียบความสามารถในการอ่านความสามารถในการเขียนและแรงจูงใจในการเรียนวิชาภาษาอังกฤษของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ที่ได้รับการสอนด้วยวิธีการสอนตามแนวทฤษฎีการสอนภาษาแบบอรรถฐานกับการสอนตามคู่มือครู. ปริญญาโท กศ.ม. (สาขาวิชาการมัธยมศึกษา). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, ถ่ายเอกสาร.
- พวงรัตน์ ทวีรัตน์. 2543. วิธีการวิจัยทางพฤติกรรมศาสตร์และสังคมศาสตร์. พิมพ์ครั้งที่ 8. กรุงเทพฯ : สำนักทดสอบทางการศึกษาและจิตวิทยา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร.
- บันลือ ถิ่นพังงา และปฐมมา อักษรจรงค์. 2543. สภาพะการเรียนการสอนภาษาอังกฤษที่มีใช้วิชาเอกหรือโทในระดับบัณฑิตศึกษาในภาคใต้ของประเทศไทย. รายงานวิจัย สำนักงานกองทุนสนับสนุนงานวิจัย, 2543.
- มหาวิทยาลัยราชภัฏหมู่บ้านจอมบึง. 2555. หลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการสอนภาษาอังกฤษในฐานะภาษาต่างประเทศฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2555. คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏหมู่บ้านจอมบึง. ถ่ายเอกสาร
- วรุฑธ นันทะเสน. 2544. การสังเคราะห์งานวิจัยทางการเรียนการสอนภาษาอังกฤษด้านทักษะการอ่านของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายระหว่างปีพ.ศ. 2531-2541. ปริญญาโท ศศ.ม. (การสอนภาษาอังกฤษในฐานะภาษาต่างประเทศ) กรุงเทพฯ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- สมเกียรติ อ่อนวิมล. 2554, 2554, 13 กรกฎาคม. บันทึกอาเซียน ASEAN DIARY : การใช้ภาษาอังกฤษและภาษาอื่นในภูมิภาคกับอนาคตไทยในอาเซียน (1). คอลัมน์ 1001 "เปิดเสรี ไอที อาเซียน" หนังสือพิมพ์เดลินิวส์. ค้นเมื่อ ตุลาคม 23, 2554, จาก <http://www.nstda.or.th/news/5140-20110422-it-passport>
- สิริมาน ยูวโสภีร์. 2545. การเปรียบเทียบความสามารถในการเขียนภาษาอังกฤษเจตคติและความคิดสร้างสรรค์ทางภาษาของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ที่ได้รับการสอนเขียนตามแนวทฤษฎีการสอนแบบอรรถฐานและการสอนแบบเดิม. ปริญญาโท กศ.ม. (สาขาวิชาเอกการมัธยมศึกษา). กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, ถ่ายเอกสาร.
- สุขุมลย์ ปาสาณย์. 2554. การเปรียบเทียบความเข้าใจในการอ่านของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนวัดช่องนนทรี สำนักงานเขตยานนาวา กรุงเทพมหานคร ที่ได้รับการสอนอ่านตามแนวทฤษฎีการสอนภาษาแบบอรรถฐาน (GENRE-BASED APPROACH) กับการสอนอ่านตามคู่มือ (TEACHER'S MANUAL). วิทยานิพนธ์ การสอนภาษาอังกฤษ (.ม.ในฐานะภาษาต่างประเทศ ราชบุรี).(บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏหมู่บ้านจอมบึง ราชบุรี. ถ่ายเอกสาร.
- สุจิตรา เวทยาวงศ์. 2545. การศึกษาความเข้าใจในการอ่านและความสนใจในการเรียนวิชาภาษาอังกฤษของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ที่ได้รับการสอนอ่านด้วยวิธีโครงสร้างระดับยอดประกอบกับการจัดกิจกรรมการเรียนแบบ STAD กับการสอนตามคู่มือครู. ปริญญาโท กศ.ม. (สาขาวิชาเอกการมัธยมศึกษา). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร. ถ่ายเอกสาร.
- สุภัทรา อักษรานุเคราะห์. 2537. การสอนทักษะทางภาษาและวัฒนธรรม. กรุงเทพฯ : ภาควิชามัธยมศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สมิตรา อังวัฒนกุล. 2537. วิธีสอนภาษาอังกฤษ. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- _____. 2540. แนวคิดและเทคนิควิธีการสอนภาษาอังกฤษระดับมัธยมศึกษา. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- เสาวลักษณ์ รัตนวิชัย. 2531. เอกสารคำสอน หลักสูตร และการสอนภาษาอังกฤษในโรงเรียนมัธยมศึกษา. กรุงเทพฯ : ประยูรวงศ์พรีนติ้ง.
- _____. 2534. การพัฒนาการสอนภาษาไทยแบบมุ่งประสบการณ์ภาษา เล่ม 2. กรุงเทพฯ : ภาควิชาหลักสูตรและการสอน คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- สงวนศรี ไทรอค. 2547. การเปรียบเทียบความเข้าใจในการอ่านและเจตคติในการเรียนวิชาภาษาอังกฤษของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ที่ได้รับการสอนด้วยวิธีการสอนตามแนวทฤษฎีการสอนภาษาแบบอรรถฐานโดยการเล่านิทาน การอ่านหนังสือพิมพ์ และการอธิบายกับการสอนตามคู่มือครู. ปริญญาปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาการสอนภาษาอังกฤษออสเตรเลีย คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยอิดิธโคเวน.

- Shecter , Myriann & Sandra R. Schecter . 1987. *Children's Acquistion of library Genre*. Science Fiction Versus Fantasy. Toronto : Ontrario Institute for Studies in Education : Toronto. Board of Education.
- Marshall, Stewart . 1991. "A Genre -Based Approach to the teaching of Report Writing." *ESP Journal*. 10(3) : 3-13.
- Salahshoor, Farzad. 2001. "A Genre-Based Approach to EFL Academic Literacy : The Case of Iran," *Dissertation Abstracts International*. DAI-C 62/01, p. 12, Spring.
- Obah, T.Y. 1983. "Prior Knowledge and the Quest for the New Knowledge : The Third World Dilemma," *Journal of Reading*. 27(11).

การพัฒนาบทเรียนออนไลน์เรื่องหลักการเขียนโปรแกรมคอมพิวเตอร์
สำหรับนักศึกษาปริญญาตรี คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี
มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี

Development of Online Learning on Principle of Programming for
Undergraduate Students at Faculty of Science and Technology,
Phetchaburi Rajabhat University

กนกรัตน์ จิรสัจจานุกูล¹, ปรัชญนันท์ นิลสุข², จันทร์เพ็ญ งามพรม³

¹ มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี

² มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระนครเหนือ

³ วิทยาลัยเทคนิคสมุทรสงคราม

E-mail: kanokrat.com@hotmail.com

บทคัดย่อ

การพัฒนาบทเรียนออนไลน์เรื่องหลักการเขียนโปรแกรมคอมพิวเตอร์ สำหรับนักศึกษาปริญญาตรี คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาบทเรียนออนไลน์เรื่องหลักการเขียนโปรแกรมคอมพิวเตอร์ สำหรับนักศึกษาปริญญาตรี และประเมินความคิดเห็นต่อบทเรียนออนไลน์เรื่องหลักการเขียนโปรแกรมคอมพิวเตอร์ของนักศึกษาปริญญาตรี กลุ่มตัวอย่าง คือ นักศึกษาระดับปริญญาตรี สาขาคณิตศาสตร์และคอมพิวเตอร์ คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี ที่เรียนวิชาหลักการเขียนโปรแกรมคอมพิวเตอร์ในภาคเรียนที่ 1/2555 ได้จากการสุ่มแบบกลุ่ม (Cluster Sampling) จำนวน 31 คนเครื่องมือวิจัยประกอบด้วยเว็บไซต์บทเรียนออนไลน์เรื่องหลักการเขียนโปรแกรมคอมพิวเตอร์ และแบบประเมินความคิดเห็นต่อการจัดการเรียนการสอนผ่านบทเรียนออนไลน์เรื่องหลักการเขียนโปรแกรมคอมพิวเตอร์ สถิติที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ t-test dependent ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ผลการวิจัยพบว่า นักศึกษาที่เรียนโดยใช้บทเรียนออนไลน์มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 นักศึกษาแสดงความคิดเห็นต่อบทเรียนออนไลน์โดยรวมมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากได้แก่ ด้านเนื้อหา ด้านการออกแบบการเรียนการสอน ด้านการออกแบบหน้าจอ ด้านการโต้ตอบและด้านวัตถุประสงค์ ตามลำดับ

Abstract

The Development of the Online Learning on Principle of Programming for undergraduate students at Faculty of Science and Technology, Phetchaburi Rajabhat University. The objective is to develop online tutorials on Computer Programming for undergraduate students and the opinions of students with the online lessons. The sample consisted of undergraduate students from department of mathematics and computing, faculty of science and technology who were study to computer programming course in semester 1/2555 of a cluster sampling random group consisted of 31 students. They were studying with online learning course websites and assessments. The statistics used in this study were t-test dependent, mean and standard deviation. The results showed that Students using online more learning achievement after learning than before learning. Statistically significant at the .01 level , students comment on the overall online learning is appropriate in terms of content, design and high level learning, Design screen, and the purpose of the interaction, respectively.

คำสำคัญ : บทเรียนออนไลน์, การเขียนโปรแกรมคอมพิวเตอร์, นักศึกษาปริญญาตรี

Keywords : online learning, computer programming, undergraduate student

บทนำ

ปัจจุบันการศึกษาของประเทศไทยได้มีการพัฒนาขึ้นอย่างมาก โดยเฉพาะการนำเครือข่ายอินเทอร์เน็ตเข้ามาช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในการจัดการศึกษาสถาบันการศึกษาต่างๆ จึงนำเทคโนโลยีดังกล่าวเข้ามาใช้ประกอบการเรียนการสอนเพิ่มมากขึ้น เป็นระบบการจัดการเรียนรู้ (Learning Management System : LMS) เพื่อใช้ในการศึกษา (Georgouli, K., Skalkidis, I and Guerreiro, 2008) โดยใช้เป็นตัวกลางในการนำเสนอเนื้อหาในการเรียนการสอนทางไกลหรือระบบการเรียนการสอนผ่านสื่อบทเรียนออนไลน์ (e-Learning) (ชนากานต์ ปิ่นวิเศษ, 2555) และจากแผนแม่บทไอซีทีในยุทธศาสตร์ที่ 2 ของกระทรวงศึกษาธิการ สนับสนุนการเรียนการสอนด้วยการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร (Information and Communication Technology หรือ ICT) เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการศึกษาของประเทศไทย โดยเน้นการพัฒนาผู้เรียนด้วยการใช้ ICT เป็นเครื่องมือหรือเป็นส่วนประกอบสำคัญของการเรียนการสอน (ศูนย์เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร, 2554) อีกทั้งเครือข่ายคอมพิวเตอร์ช่วยให้การเรียนสามารถเกิดขึ้นได้ทั้งภายในและภายนอกสถานศึกษา ทำให้เกิดความยืดหยุ่นทางการเรียน (Oblinger, D.G., Barone, C.A. and Hawkins, B.L., 2001) ผู้เรียนสามารถเรียนได้แบบไม่มีข้อจำกัดในเรื่องเวลาและสถานที่ ด้วยเหตุนี้การเรียนการสอนผ่านสื่อบทเรียนออนไลน์จึงได้รับความนิยมอย่างสูง (สมนัญญา ภาควิหค, 2555)

จากเหตุผลที่กล่าวไปแล้วในข้างต้น จะเห็นได้ว่าบทเรียนออนไลน์ช่วยก่อให้เกิดการเรียนรู้ ช่วยส่งเสริมให้การเรียนการสอนมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น อีกทั้งผู้เรียนยังสามารถเรียนรู้ได้อย่างอิสระโดยไม่จำกัดเวลาและสถานที่ ด้วยเหตุนี้ทางคณะผู้วิจัยจึงพัฒนาบทเรียนออนไลน์เรื่องหลักการเขียนโปรแกรมคอมพิวเตอร์สำหรับนักศึกษาปริญญาตรี สาขาคณิตศาสตร์และคอมพิวเตอร์ คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพและเป็นแนวทางในการพัฒนาบทเรียนออนไลน์โดยใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารเป็นสื่อกลางในการเรียนการสอนต่อไป

วัตถุประสงค์

1. เพื่อพัฒนาบทเรียนออนไลน์เรื่องหลักการเขียนโปรแกรมคอมพิวเตอร์ สำหรับนักศึกษาปริญญาตรี สาขาคณิตศาสตร์และคอมพิวเตอร์ คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี
2. เพื่อประเมินความคิดเห็นต่อบทเรียนออนไลน์เรื่องหลักการเขียนโปรแกรมคอมพิวเตอร์ของนักศึกษาปริญญาตรี สาขาคณิตศาสตร์และคอมพิวเตอร์ คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี

ขอบเขตของการวิจัย

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร คือ นักศึกษาระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี ที่เรียนวิชาหลักการเขียนโปรแกรมคอมพิวเตอร์ในภาคเรียนที่ 1/2555

กลุ่มตัวอย่าง คือ นักศึกษาระดับปริญญาตรี สาขาคณิตศาสตร์และคอมพิวเตอร์ คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี ที่เรียนวิชาหลักการเขียนโปรแกรมคอมพิวเตอร์ในภาคเรียนที่ 1/2555 ได้จากการสุ่มแบบกลุ่ม (Cluster Sampling) จำนวน 31 คน

2. ตัวแปรที่ศึกษา

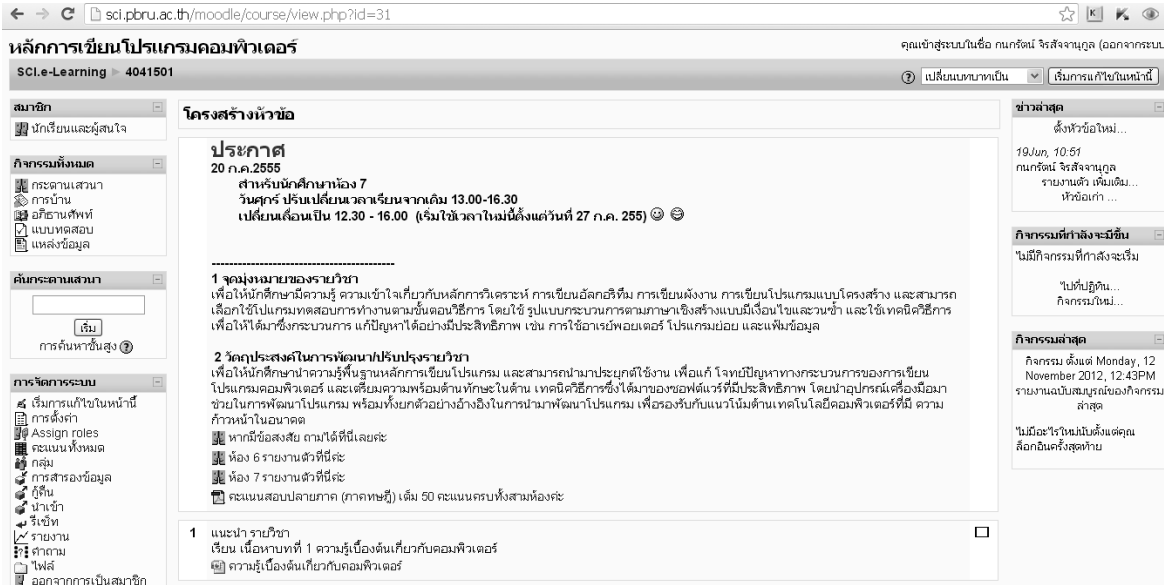
ตัวแปรต้น คือ บทเรียนออนไลน์เรื่องหลักการเขียนโปรแกรมคอมพิวเตอร์

ตัวแปรตาม คือ ผลการประเมินความคิดเห็นต่อบทเรียนออนไลน์

การสร้างเครื่องมือวิจัย

เครื่องมือวิจัยประกอบด้วย เว็บไซต์บทเรียนออนไลน์เรื่องหลักการเขียนโปรแกรมคอมพิวเตอร์ และแบบประเมินบทเรียนออนไลน์เรื่องหลักการเขียนโปรแกรมคอมพิวเตอร์

1. เว็บไซต์บทเรียนออนไลน์เรื่องหลักการเขียนโปรแกรมคอมพิวเตอร์
 เว็บไซต์บทเรียนออนไลน์เรื่องหลักการเขียนโปรแกรมคอมพิวเตอร์ดำเนินการจัดการเนื้อหาและกิจกรรมในระบบบริหารการจัดการเรียนรู้ของ Moodle LMS เข้าถึงได้ที่ <http://sci.pbru.ac.th/moodle>

The screenshot shows a Moodle course page for 'หลักการเขียนโปรแกรมคอมพิวเตอร์' (Principles of Computer Programming). The course is part of the 'SCI.e-Learning' program with ID 4041501. The page includes a navigation menu on the left with options like 'กิจกรรมทั้งหมด' (All Activities) and 'จัดการระบบ' (System Management). The main content area features a 'ประกาศ' (Announcement) dated 20 Oct 2015, stating a course update from 13:00-16:30 to 12:30-16:00. Below the announcement are two sections: '1 จุดมุ่งหมายของรายวิชา' (Course Objectives) and '2 วัตถุประสงค์ในการพัฒนาโปรแกรมรายวิชา' (Program Development Objectives). The right sidebar contains 'ข่าวล่าสุด' (Latest News) and 'กิจกรรมที่กำลังจะมีขึ้น' (Upcoming Activities).

รูปที่ 1 แสดงหน้าบทเรียนออนไลน์วิชา หลักการเขียนโปรแกรมคอมพิวเตอร์

The screenshot shows a Moodle quiz page titled 'กิจกรรมย่อยเพื่อ ทบทวนความรู้ - ครั้ง 1' (Sub-activity for Review Knowledge - Round 1). It contains two multiple-choice questions:

1. ข้อใดต่อไปนี้เป็นถูกต้อง (Which of the following is correct?)
 คะแนน: 1
 เลือกคำตอบเดียว (Select one answer)
 a. printf("%d+%d=%d",5,10,5+10);
 b. printf("%d + %d=%d, 5, 10, 15");
 c. printf("%d + %d= %d ,5,10,5+10);
 d. printf("%d + %d = %d,"5","10","5+10");

2. ข้อใดคือตัวแทนของ ข้อมูลชนิด float (Which of the following represents float data type?)
 คะแนน: 1
 เลือกคำตอบเดียว (Select one answer)
 a. %d
 b. %c
 c. %f
 d. %s

รูปที่ 2 แสดงหน้ากิจกรรมแบบทดสอบออนไลน์

sci.pbru.ac.th/moodle/mod/quiz/report.php?q=32

หลักการเขียนโปรแกรมคอมพิวเตอร์

SCIE-Learning > 4041501 > แบบทดสอบ > กิจกรรมย่อย ทบทวนความรู้ เกี่ยวกับ if และ switch

จំจุก ผลสอบ ดูตัวอย่าง แก้ไข

ภาพรวม วิเคราะห์แบบฝึกหัด วิเคราะห์แบบเรียนตนเอง การวิเคราะห์ข้อสอบ

See all course grades

Attempts: 76

Only one attempt per user allowed on this quiz.

ชื่อ : ทั้งหมด ABCDEFGHIJKLMNOPQRSTUVWXYZ กษคขงจ ฉชขฃฅญฎฐฒฒดตถทธนบปผฝพฟภมยรลวศษสหฬอฮ
นามสกุล : ทั้งหมด ABCDEFGHIJKLMNOPQRSTUVWXYZ กษคขงจ ฉชขฃฅญฎฐฒฒดตถทธนบปผฝพฟภมยรลวศษสหฬอฮ

หน้า: 1 2 3 (ต่อไป)

ชื่อ / นามสกุล	เริ่มเมื่อ	ทำเสร็จเมื่อ	เวลาที่ ใช้	คะแนน/10	#1	#2	#3	#4	#5	#6	#7	#8	#9	#10
อนันต์ หล้า แหลม	19September 2012, 09:36 PM	19September 2012, 09:51 PM	14 นาที 16 วินาที	7	0/1	0/1	1/1	1/1	1/1	1/1	0/1	1/1	1/1	1/1
ณัฐธิดา ขุส ถกุล	27September 2012, 08:54 AM	27September 2012, 08:57 AM	3 นาที 1 วินาที	8	1/1	0/1	1/1	1/1	1/1	1/1	0/1	1/1	1/1	1/1
อากาศณี สว่างแจ้ง	27September 2012, 08:55 AM	27September 2012, 09:07 AM	12 นาที 19 วินาที	6	0/1	0/1	1/1	1/1	1/1	1/1	1/1	0/1	1/1	0/1

รูปที่ 3 แสดงผลการทำกิจกรรมแบบทดสอบของนักศึกษา

sci.pbru.ac.th/moodle/mod/assignment/view.php?id=222

หลักการเขียนโปรแกรมคอมพิวเตอร์

SCIE-Learning > 4041501 > การบ้าน > ส่งงาน น.ศ. ห้อง 7 (มี 3 งาน)

ดู 34 การบ้านที่ส่งทั้งหมด

แก้ไข การบ้าน

- งาน GOTOXY
- งาน ตามตัวอย่างที่ 11.2 (หน้า206)
- งาน โปรแกรม ที่มีเมนูตัวเลือก 5 รายการ (งานสุดท้าย)

ส่งครั้งสุดท้าย: Thursday, 20 September 2012, 03:35PM
กำหนดส่ง: Friday, 28 September 2012, 03:35PM

อัปโหลดไฟล์ (ขนาดสูงสุด: 2 เมกะไบต์)

Choose File No file chosen

อัปโหลดไฟล์

รูปที่ 4 แสดงกิจกรรมการส่งงานผ่านบทเรียนออนไลน์

sci.pbru.ac.th/moodle/mod/assignment/submissions.php?id=222¤tgroup=&sort=timemarked

หลักการเขียนโปรแกรมคอมพิวเตอร์

SCIE-Learning > 4041501 > การบ้าน > ส่งงาน น.ศ. ห้อง 7 (มี 3 งาน) > การบ้านที่ส่ง

แก้ไข การบ้าน

See all course grades

ชื่อ : ทั้งหมด ABCDEFGHIJKLMNOPQRSTUVWXYZ กษคขงจ ฉชขฃฅญฎฐฒฒดตถทธนบปผฝพฟภมยรลวศษสหฬอฮ
นามสกุล : ทั้งหมด ABCDEFGHIJKLMNOPQRSTUVWXYZ กษคขงจ ฉชขฃฅญฎฐฒฒดตถทธนบปผฝพฟภมยรลวศษสหฬอฮ

หน้า: 1 2 3 4 5 6 (ต่อไป)

ชื่อ / นามสกุล	คะแนนที่ได้	ความคิดเห็น	เข้าเรียนครั้งสุดท้าย (Student)	เข้าเรียนครั้งสุดท้าย (Teacher)	สถานะ	Final grade
Mayuree Sanguansup	-		554143722.zip Friday, 21 September 2012, 03:44PM		คะแนนที่ได้	-
ปาลิตา กลิ่นจันทร์	-		554143717.zip Friday, 21 September 2012, 03:47PM		คะแนนที่ได้	-
สิริมาศ คงแก้ว	-		554143731.zip Friday, 21 September 2012, 03:44PM		คะแนนที่ได้	-
ประไพพรรณ คำวงศ์	-		554143713.rar Friday, 21 September 2012, 03:48PM		คะแนนที่ได้	-
นางสาวโอลดา คุณเหนือ	-		554143742.zip Friday, 21 September 2012, 03:46PM		คะแนนที่ได้	-
นางสาวดวงกมล จรรยาธรรม	-		554143708.rar Friday, 21 September 2012, 03:43PM		คะแนนที่ได้	-
สันติสุข จันทร์วิวัฒน์เดชากุล	-		My_Documents.rar Friday, 21 September 2012, 03:48PM		คะแนนที่ได้	-
ศิริรัตน์ ชินใบ	-		554143730.zip Friday, 21 September 2012, 03:45PM		คะแนนที่ได้	-
กานตบศ ทรายูนิต	-		554143751.zip Friday, 21 September 2012, 03:46PM		คะแนนที่ได้	-
นายรับพล ตกรุดทอง	-		554143752.zip Friday, 21 September 2012, 03:49PM		คะแนนที่ได้	-
นายณัฐดนัย นกแก้ว	-		554143745_1.zip Friday, 28 September 2012, 02:31PM		คะแนนที่ได้	-

รูปที่ 5 แสดงผลการส่งงานผ่านบทเรียนออนไลน์ของนักศึกษา

2. แบบประเมินความคิดเห็นต่อการจัดการเรียนการสอนผ่านบทเรียนออนไลน์

แบบประเมินความคิดเห็นต่อการจัดการเรียนการสอนผ่านบทเรียนออนไลน์เรื่องหลักการเขียนโปรแกรมคอมพิวเตอร์ จำนวน 25 ข้อ มีเกณฑ์ประเมินความเหมาะสมในด้านต่างๆ 5 ด้าน ประกอบด้วย วัตถุประสงค์ เนื้อหา การโต้ตอบบทเรียน การออกแบบหน้าจอ การออกแบบการเรียนการสอน ซึ่งแบบประเมินเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) ตามวิธีของลิเคิร์ต (Likert Scale) โดยให้เกณฑ์ระดับ 5 คะแนน คือ

ค่าน้ำหนัก	ระดับความคิดเห็น/ความพึงพอใจ
5	มากที่สุด
4	มาก
3	ปานกลาง
2	น้อย
1	น้อยที่สุด

มีกำหนดเกณฑ์การแปลความหมายเพื่อจัดระดับคะแนนเฉลี่ยค่าความคิดเห็นและความพึงพอใจของกลุ่มผู้ประเมิน กำหนดเป็นช่วงคะแนน ดังต่อไปนี้

คะแนนเฉลี่ย	ระดับความคิดเห็น/ความพึงพอใจ
4.50-5.00	มากที่สุด
3.50-4.49	มาก
2.50-3.49	ปานกลาง
1.50-2.49	น้อย
1.00-1.49	น้อยที่สุด

ขั้นตอนการทดลอง

คณะผู้วิจัยได้ดำเนินการวิจัยโดยแบ่งขั้นตอนการทดลองเป็น 3 ขั้นตอนดังต่อไปนี้

1. ขั้นตอนเตรียมการก่อนการทดลอง

1.1 แนะนำนักศึกษาเกี่ยวกับบทเรียนออนไลน์ให้ทราบถึงรายละเอียดที่สำคัญเกี่ยวกับขั้นตอนวิธีการเรียนวิธีการทำกิจกรรมต่างๆ บนบทเรียน

1.2 วัดและประเมินผลด้วยแบบทดสอบก่อนเรียนจำนวน 30 ข้อ

2. ขั้นตอนการทดลอง

2.1 นักศึกษาใช้บทเรียนออนไลน์ในการเรียนและดำเนินกิจกรรมต่างๆ เช่น การส่งการบ้าน การทำแบบฝึกหัดเพื่อทบทวนความรู้ การดาวน์โหลดเอกสาร เป็นต้น

2.2 วัดและประเมินผลด้วยแบบทดสอบหลังเรียนจำนวน 30 ข้อ

2.3 ประเมินความคิดเห็นต่อการจัดการเรียนการสอนผ่านบทเรียนออนไลน์เรื่องหลักการเขียนโปรแกรมคอมพิวเตอร์ จำนวน 25 ข้อ

3. ขั้นตอนการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้ในการวิจัย คือ ทดสอบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนด้วยการทดสอบแบบ t-test dependent ส่วนความพึงพอใจของนักศึกษาใช้ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัย

ผลการวิจัยสามารถรายงานผลได้ดังนี้

ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนระหว่างก่อนเรียนและหลังเรียนของนักศึกษาระดับปริญญาตรี สาขาคณิตศาสตร์และคอมพิวเตอร์ คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี ที่เรียนวิชาหลักการเขียนโปรแกรมคอมพิวเตอร์ แสดงในตารางที่ 1

ตาราง 1 ผลการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนเรียนและหลังเรียนบทเรียนออนไลน์เรื่องหลักการเขียนโปรแกรมคอมพิวเตอร์

คะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน	คะแนนเต็ม	\bar{X}	S.D.	t-test	Sig.
ก่อนเรียน	30	12.35	2.40	10.86	.000
หลังเรียน	30	18.84	2.29		

**p < .01

จากตาราง 1 พบว่า นักศึกษาที่เรียนโดยใช้บทเรียนออนไลน์มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียน (\bar{X} = 18.84, S.D. = 2.29) สูงกว่าก่อนเรียน (\bar{X} = 12.35, S.D. = 2.40) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

ตาราง 2 ผลการประเมินความเหมาะสมด้านวัตถุประสงค์

รายละเอียดการประเมิน	\bar{X}	S.D.	ความเหมาะสม
มีการกำหนดวัตถุประสงค์ทั่วไป	4.19	0.54	มาก
มีการกำหนดวัตถุประสงค์เชิงพฤติกรรม	4.13	0.50	มาก
วัตถุประสงค์มีขอบเขตชัดเจนสอดคล้องกับรายวิชา	4.55	0.57	มากที่สุด
วัตถุประสงค์โดยรวม	4.29	0.54	มาก

จากตาราง 2 พบว่า ผลการประเมินความเหมาะสมด้านวัตถุประสงค์ของบทเรียนออนไลน์เรื่องหลักการเขียนโปรแกรมคอมพิวเตอร์ ในภาพรวมมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก

ตาราง 3 ผลการประเมินความเหมาะสมด้านเนื้อหา

รายละเอียดการประเมิน	\bar{X}	S.D.	ความเหมาะสม
เนื้อหาครอบคลุมตามวัตถุประสงค์ที่กำหนด	4.65	0.55	มากที่สุด
เนื้อหามีความถูกต้อง	4.71	0.46	มากที่สุด
มีการแบ่งเนื้อหาออกเป็นหน่วยย่อยๆ	4.65	0.49	มากที่สุด
มีการจัดลำดับการนำเสนอเนื้อหา	4.61	0.50	มากที่สุด
เนื้อหาโดยรวม	4.65	0.50	มากที่สุด

จากตารางที่ 3 พบว่า ผลการประเมินความเหมาะสมด้านเนื้อหา ของบทเรียนออนไลน์เรื่องหลักการเขียนโปรแกรมคอมพิวเตอร์ ในภาพรวมมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด

ตาราง 4 ผลการประเมินความเหมาะสมด้านการโต้ตอบบทเรียน

รายละเอียดการประเมิน	\bar{X}	S.D.	ความเหมาะสม
มีการออกแบบให้มีการโต้ตอบกับบทเรียน	4.39	0.67	มาก
มีการใช้ทรัพยากรบนเว็บอย่างมีประสิทธิภาพ	4.29	0.59	มาก
มีการเชื่อมโยงไปยังลิงค์อื่นๆข้างนอกที่ทันสมัย	4.26	0.82	มาก
ลิงค์ที่เชื่อมโยงไปมีความเกี่ยวข้องกับเนื้อหาที่เรียน	4.35	0.80	มาก
การโต้ตอบบทเรียน โดยรวม	4.32	0.72	มาก

จากตาราง 4 พบว่า ผลการประเมินความเหมาะสมด้านการโต้ตอบบทเรียน ของบทเรียนออนไลน์เรื่องหลักการเขียนโปรแกรมคอมพิวเตอร์ ในภาพรวมมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก

ตาราง 5 ผลการประเมินความเหมาะสมด้านการออกแบบหน้าจอ

รายละเอียดการประเมิน	\bar{X}	S.D	ความเหมาะสม
การจัดวางองค์ประกอบได้สัดส่วน ง่ายต่อการใช้	4.32	0.70	มาก
รูปแบบตัวอักษรมีขนาด สี ชัดเจน อ่านง่าย เหมาะสม	4.58	0.62	มากที่สุด
การเลือกใช้สีมีความเหมาะสมและกลมกลืน	4.45	0.62	มาก
การสื่อความหมายสอดคล้องกับแนวเนื้อหา	4.35	0.61	มาก
ปุ่ม สัญลักษณ์ ข้อความรูปภาพเหมาะสมสื่อสารกับผู้ใช้ได้อย่างเหมาะสม	4.45	0.72	มาก
การออกแบบหน้าจอโดยรวม	4.43	0.66	มาก

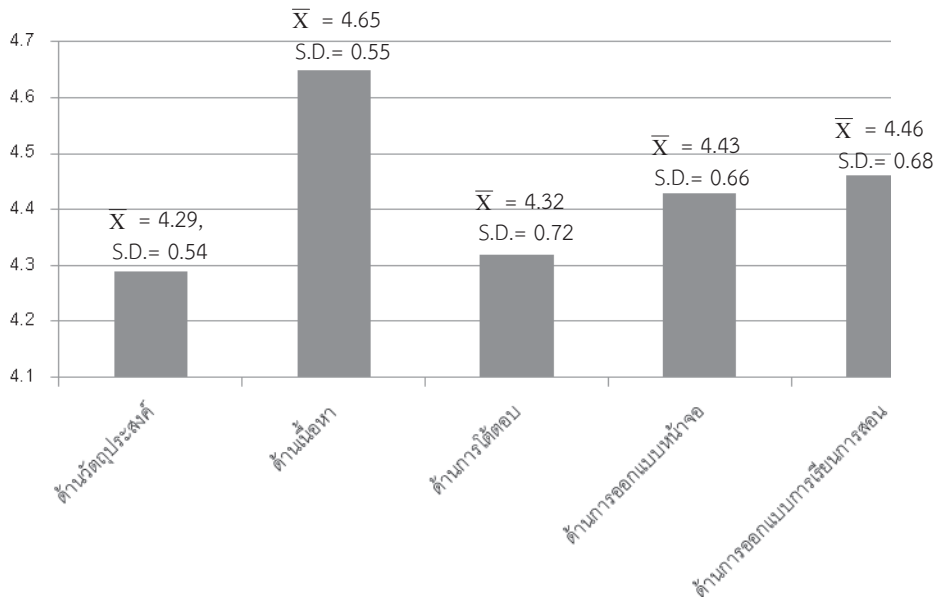
จากตาราง 5 พบว่า ผลการประเมินความเหมาะสมด้านการออกแบบหน้าจอ ของบทเรียนออนไลน์เรื่อง หลักการเขียนโปรแกรมคอมพิวเตอร์ ในภาพรวมมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก

ตาราง 6 ผลการประเมินความเหมาะสมด้านการออกแบบการเรียนการสอน

รายละเอียดการประเมิน	\bar{X}	S.D	ความเหมาะสม
การออกแบบเป็นระบบนำเสนอได้ถูกต้อง	4.45	0.72	มาก
กลยุทธ์การนำเสนอดึงดูดความสนใจ	4.35	0.75	มาก
มีความคิดสร้างสรรค์ในการออกแบบโปรแกรม	4.32	0.75	มาก
มีปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้เรียนกับบทเรียน ผู้เรียนกับผู้สอน ผู้เรียนกับผู้เรียน	4.61	0.62	มากที่สุด
การออกแบบสนองความแตกต่างระหว่างบุคคลหรือส่งเสริมความร่วมมือระหว่างผู้เรียน	4.35	0.75	มาก
มีแบบฝึกปฏิบัติหรือแบบฝึกหัดที่ครอบคลุมวัตถุประสงค์	4.61	0.62	มากที่สุด
มีการให้ผลป้อนกลับเพื่อเสริมแรงอย่างเหมาะสม	4.48	0.68	มาก
ส่งเสริมให้ผู้เรียนรู้จักคิดวิเคราะห์	4.52	0.57	มากที่สุด
มีเอกสารคู่มือการใช้โปรแกรมอย่างเหมาะสมชัดเจน	4.45	0.68	มาก
การออกแบบการเรียนการสอนโดยรวม	4.46	0.68	มาก

จากตาราง 6 พบว่า ผลการประเมินความเหมาะสมด้านการออกแบบการเรียนการสอนของบทเรียนออนไลน์เรื่อง หลักการเขียนโปรแกรมคอมพิวเตอร์ ในภาพรวมมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก โดยคะแนนความเหมาะสมสูงสุดสามอันดับแรก ได้แก่ มีปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้เรียนกับบทเรียน ผู้เรียนกับผู้สอน ผู้เรียนกับผู้เรียน มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.61$, S.D. = 0.62) มีแบบฝึกปฏิบัติหรือแบบฝึกหัดที่ครอบคลุมวัตถุประสงค์ มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.61$, S.D. = 0.62) และส่งเสริมให้ผู้เรียนรู้จักคิดวิเคราะห์ มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.52$, S.D. = 0.57)ตามลำดับ

ผลการประเมินความเหมาะสมของบทเรียนออนไลน์ทั้ง 5 ด้านแสดงได้ดังรูปที่ 6

รูปที่ 6 แสดงผลการประเมินความเหมาะสมของบทเรียนออนไลน์

จากผลการประเมินความเหมาะสมของบทเรียนออนไลน์ทั้ง 5 ด้าน พบว่า บทเรียนออนไลน์เรื่องหลักการเขียนโปรแกรมคอมพิวเตอร์มีความเหมาะสมโดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.43$, S.D. = 0.63) โดยคะแนนความเหมาะสมสูงสุดสามอันดับแรกได้แก่ ด้านเนื้อหาที่มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.65$, S.D. = 0.55) ด้านการออกแบบการเรียนการสอน มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.46$, S.D. = 0.68) และด้านการออกแบบหน้าจอ มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.43$, S.D. = 0.66) ตามลำดับ

สรุปและอภิปรายผลการวิจัย

1. ผลการพัฒนาบทเรียนออนไลน์เรื่องหลักการเขียนโปรแกรมคอมพิวเตอร์สำหรับนักศึกษาปริญญาตรี คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี คณะวิจัยได้ใช้ระบบการจัดการเรียนการสอนด้วยโปรแกรม Moodle เป็นโปรแกรมหลัก บทเรียนประกอบด้วยเนื้อหาวิชาหลักการเขียนโปรแกรมคอมพิวเตอร์ จำนวน 15 ตอนและประกอบด้วย ระบบการส่งการบ้าน ระบบการทำแบบฝึกหัด ระบบการทำแบบทดสอบ กระดานข่าว ห้องสนทนา สไลด์ประกอบการบรรยาย เอกสารประกอบการสอนและแบบฝึกหัด ผลจากการศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักศึกษา ก่อนเรียนและหลังเรียนโดยใช้บทเรียนออนไลน์เรื่องหลักการเขียนโปรแกรมคอมพิวเตอร์ พบว่า นักศึกษาที่เรียนโดยใช้บทเรียนออนไลน์มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 จากผลการวิจัยสรุปได้ว่าบทเรียนออนไลน์เรื่องหลักการเขียนโปรแกรมคอมพิวเตอร์มีคุณภาพเหมาะสมที่นำไปใช้ในการเรียนการสอนได้จริง ช่วยให้ผู้เรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนดีขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาวิจัยเรื่องการพัฒนาบทเรียนออนไลน์ กลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพและเทคโนโลยีเรื่องเทคโนโลยีสารสนเทศและคอมพิวเตอร์ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ที่พัฒนาบทเรียนออนไลน์ด้วย Moodle LMS (วิสุทธิพงษ์ ยอดเสาศิ, 2553) ผลการวิจัยพบว่า เมื่อผู้เรียนเรียนผ่านบทเรียนออนไลน์ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 อีกทั้งยังสอดคล้องกับผลการวิจัยเรื่องการพัฒนาสื่อฝึกอบรมออนไลน์ เรื่อง เครือข่ายสังคมออนไลน์เพื่อการเรียนการสอนสำหรับโครงการมหาวิทยาลัยไซเบอร์ไทย (ชนากานต์ ปิ่นวิเศษ ปณิตา วรณพิรุณ และฉนวน จิรังสุวรรณ, 2555) ที่วิเคราะห์เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการฝึกอบรมระหว่างก่อนฝึกอบรมกับหลังฝึกอบรม พบว่า คะแนนหลังฝึกอบรมสูงกว่าก่อนอบรม

2. ผลการประเมินความเหมาะสมของบทเรียนออนไลน์ พบว่า นักศึกษาแสดงความคิดเห็นต่อบทเรียนออนไลน์โดยรวมมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก เรียงตามตามลำดับ ได้แก่ ด้านเนื้อหา ด้านการออกแบบการเรียนการสอน ด้านการออกแบบหน้าจอ ด้านการโต้ตอบและด้านวัตถุประสงค์ผลการวิจัยแสดงให้เห็นว่าบทเรียนออนไลน์เรื่องหลักการเขียนโปรแกรมคอมพิวเตอร์มีความเหมาะสมในการนำมาใช้ในการเรียนการสอน

3. ผลจากการให้ข้อเสนอแนะเพิ่มเติมของนักศึกษา มีดังนี้ “เป็นเว็บที่ดีมากเลยครับมีแบบนี้อีกนะครับ” “อยากให้มีการสอนแบบบทเรียนออนไลน์นี้ต่อไป” “อยากให้ข้อมูลที่โพสต์ล่าสุดขึ้นมาอยู่อันดับต้นๆเพื่อจะได้รู้ว่าอันไหนที่เพิ่งโพสต์” “น่าจะเล่นเกมส์ให้เล่นเพื่อคลายเครียดจากการเข้าไปทำแบบฝึกหัด” “อยากได้ไฟล์เสียงด้วย” “อยากให้มีสาระความรู้เกี่ยวกับเนื้อหาเป็นทั้งวีดิโอเสียงและมีทั้ง power point และ word” จากข้อเสนอแนะเพิ่มเติม แสดงให้เห็นว่า บทเรียนออนไลน์เรื่องหลักการเขียนโปรแกรมคอมพิวเตอร์มีความเหมาะสมเป็นเว็บที่ดี และนักศึกษาอยากให้มีบทเรียนออนไลน์ต่อไป นอกจากนี้ ข้อเสนอแนะอื่นๆ เป็นแนวทางในการนำไปพัฒนาต่อเพื่อให้บทเรียนออนไลน์มีประสิทธิภาพและน่าสนใจมากยิ่งขึ้น ซึ่งสามารถสรุปได้ดังนี้คือ เนื้อหาหน่วยเรียนในบทเรียนออนไลน์ควรเพิ่มไฟล์วีดิโอไฟล์เสียง และเอกสารที่เกี่ยวข้อง อีกทั้งในแบบฝึกหัดหรือกิจกรรมแบบทดสอบของบทเรียนออนไลน์ควรมีเกมส์ให้เล่นเพื่อให้นักศึกษาคลายเครียดจากการทำแบบฝึกหัด ทั้งนี้คณะผู้วิจัยเห็นว่าอาจจะพัฒนาแบบฝึกหัดให้เป็นลักษณะแบบเกมส์เพื่อคลายเครียด อีกทั้งยังช่วยเสริมแรงกระตุ้นให้กับผู้เรียนได้อีกด้วย

กิตติกรรมประกาศ

คณะผู้วิจัยขอขอบคุณคณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี ศูนย์วิจัยเทคโนโลยีทางอาชีวศึกษา มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระนครเหนือ ศูนย์ ICT วิทยาลัยเทคนิคสมุทรสงคราม สนับสนุนการวิจัยในครั้งนี้

เอกสารอ้างอิง

- Georgouli, K., Skalkidis, I and Guerreiro, P., 2008. A Framework for Adopting LMS to Introduce e-Learning in a Traditional Course. Educational Technology & Society. 11(2). pp. 228-240.
- Oblinger, D.G., Barone, C.A. and Hawkins, B.L. 2001. Distributed Education and Its Challenges: An Overview. Distributed Education: Challenges, Choices, and a New Environment. Retrieve from: <http://www.acenet.edu/bookstore/pdf/distributed-learning/distributed-learning-01.pdf>
- ชนากานต์ ปิ่นวิเศษ ปณิตา วรณพิรุณ และฉมมน จีรังสุวรรณ. 2555. การพัฒนาสื่อฝึกอบรมออนไลน์เรื่อง เครื่องข่ายสังคมออนไลน์เพื่อการเรียนการสอนสำหรับโครงการมหาวิทยาลัยไซเบอร์ไทย. การประชุมวิชาการระดับชาติด้านอีเลิร์นนิ่ง (NEC2012), หน้า 140-146.
- วิสุทธิพงษ์ ยอดเสาศิต. 2553. การพัฒนาบทเรียนออนไลน์ กลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพและเทคโนโลยีเรื่อง เทคโนโลยีสารสนเทศและคอมพิวเตอร์ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาหลักสูตรและการสอน มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร.
- ศูนย์เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ. แผนแม่บทเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารเพื่อการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ พ.ศ. 2554-2556. [ออนไลน์] สืบค้นวันที่ 26 มิถุนายน 2555 จาก <http://www.bict.moe.go.th>
- สมนัญญา ภาควิหค. 2555. การเรียนรู้แบบออนไลน์หรืออีเลิร์นนิ่งกับการเสริมสร้างการเรียนรู้ร่วมกันของประชาคมอาเซียน :นโยบายและกระบวนการ. การประชุมวิชาการระดับชาติด้านอีเลิร์นนิ่ง (NEC2012), หน้า 140-146.

การศึกษาสภาพปัญหาและแนวทางการเตรียมความพร้อมนักศึกษา คณะเทคโนโลยีสารสนเทศ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

A Study of the Problem and Guidelines to Prepare Students of the Faculty of Information Technology Rajabhat Mahasarakham University

อภิชาติ เหล็กดี

นักศึกษาระดับปริญญาเอก สาขาคอมพิวเตอร์ศึกษา คณะเทคโนโลยีสารสนเทศ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพปัญหาของนักศึกษา และศึกษาแนวทางการเตรียมความพร้อมนักศึกษา คณะเทคโนโลยีสารสนเทศ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ อาจารย์ประจำคณะเทคโนโลยีสารสนเทศ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม จำนวน 29 คน ตัวแทนนักศึกษาชั้นปีที่ 2 - ชั้นปีที่ 4 คณะเทคโนโลยีสารสนเทศ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม จำนวน 24 คน และนักศึกษาชั้นปีที่ 1 ประกอบด้วย สาขาเทคโนโลยีสารสนเทศ สาขาเทคโนโลยีมีเดียและแอนิเมชัน สาขาเทคโนโลยีคอมพิวเตอร์และการสื่อสาร คณะเทคโนโลยีสารสนเทศ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม จำนวนรวม 96 คน ดำเนินการวิจัยโดยการประชุมกลุ่ม เพื่อนำข้อมูลมาวิเคราะห์ตามวัตถุประสงค์

การวิจัยพบว่า

1. สภาพปัญหาของนักศึกษา คณะเทคโนโลยีสารสนเทศ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม ประกอบด้วย 1) นักศึกษาขาดเจตคติ คุณธรรม จริยธรรม ที่ควรมีสำหรับนักศึกษาระดับอุดมศึกษา 2) ขาดความรู้พื้นฐาน และทักษะทางการเขียนโปรแกรมคอมพิวเตอร์และกระบวนการคิดวิเคราะห์การออกแบบขั้นตอนวิธีทางคอมพิวเตอร์ 3) ขาดความรู้และทักษะเฉพาะทางในสาขาวิชา 4) การปรับบุคลิกในด้านต่างๆ ที่ไม่เหมาะสมกับสังคม 5) ขาดทักษะการใช้ชีวิตในมหาวิทยาลัยและการปรับตัวเข้ากับสังคม 6) ขาดความรู้และทักษะการใช้งานโปรแกรมคอมพิวเตอร์พื้นฐาน 7) ความรู้พื้นฐานทางด้านคณิตศาสตร์ไม่เพียงพอ 8) ความรู้พื้นฐานทางด้านภาษาอังกฤษไม่เพียงพอ

2. แนวทางการเตรียมความพร้อมนักศึกษา คณะเทคโนโลยีสารสนเทศ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม มีแนวทางในการเตรียมความพร้อมนักศึกษา 4 ประเด็นหลัก คือ 1) การประเมินจากสภาพปัญหาของนักศึกษา เป็นการกำหนดสภาพปัญหาและความต้องการในการเตรียมความพร้อมนักศึกษา 2) แนวทางการพัฒนาความพร้อมนักศึกษา ประกอบด้วย กระบวนการอบรม การศึกษาดูงาน วิทยากรบรรยาย การรณรงค์ 3) เทคนิคการเตรียมความพร้อมนักศึกษา คือการให้รุ่นพี่ที่มีความรู้ ความสามารถ มีประสบการณ์ในการเรียนผ่านมาแล้ว ทำหน้าที่ให้เป็นพี่เลี้ยง คำปรึกษาและแนะนำช่วยเหลือรุ่นน้องในเรื่องที่เป็นประโยชน์ เพื่อให้มีศักยภาพสูงขึ้น 4) ช่องทางการเตรียมความพร้อม ก่อนเข้าศึกษาชั้นปีที่ 1 หรือระหว่างการศึกษาชั้นปีที่ 1

Abstract

The purposes of this research were to study the problems of the students and to learn the ways to prepare students of the Faculty of Information Technology. Rajabhat Mahasarakham University. Selection of a specific samples included 29 lecturers, 24 students from year 2 - 4 of Information Technology major and 96 first year students of Multimedia and Animation Technology major, Computer and Communication Technology Major, Faculty of Information Technology. Rajabhat Mahasarakham University.

The research findings were as follows:

1. The problems of the students of the Faculty of Information Technology. Rajabhat Mahasarakham University were: 1) Students' lack of the moral attitudes expected in college students. 2) Students' lack of basic knowledge, computer programming skills and cognitive analysis of computer algorithms design. 3) Students' lack of knowledge and specialized skills in the field. 4) The personality was not suited to the society in various fields. 5) Lack the skills to live on campus and adapt to society. 6) Lack of knowledge and skills in basic computer applications. 7) Basic knowledge in mathematics was insufficient. 8) Basic knowledge of the English language was insufficient.

2. Guidelines in preparing students of the Faculty of Information Technology. Rajabhat Mahasarakham University, there were 4 guidelines for the preparation; 1) Assessment of the students' problems and need to prepare students; 2) The development of the students consisted of training process, making a study tour, listening to guest speaker and campaign; 3) Techniques to prepare students were providing seniors with knowledge, skills and experience as a trainer to advise and help the younger generation with advantage content for a higher potentials; 4) The preparation before entering the study first year or during first year study.

คำสำคัญ : สภาพปัญหาของนักศึกษา แนวทางการเตรียมความพร้อมนักศึกษา

Keywords : Students, problem, Guidelines to prepare students

บทนำ

คณะเทคโนโลยีสารสนเทศ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม มุ่งเน้นการเรียนการสอน โดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญและการนำเทคโนโลยีหรือนวัตกรรมใหม่ๆ เข้ามาจัดการเรียนการสอน เพื่อให้นักศึกษาสามารถประยุกต์ใช้เทคโนโลยีและสื่อสารกับการเรียนการสอนในสาขาวิชาได้อย่างเต็มศักยภาพ และยังปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรม จรรยาบรรณในวิชาชีพควบคู่ไปกับการใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่ โดยคณะเทคโนโลยีสารสนเทศได้เปิดสอนระดับปริญญาเอก ระดับปริญญาโท และระดับปริญญาตรี ซึ่งในระดับปริญญาตรีมีจุดประสงค์ของหลักสูตร ดังนี้ 1) หลักสูตรเทคโนโลยีสารสนเทศ มุ่งผลิตบัณฑิตที่มีความรู้ความสามารถด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ โดยครอบคลุมพื้นฐานระบบ สารสนเทศทั้งด้านฮาร์ดแวร์ ซอฟต์แวร์ ข้อมูล เครือข่ายและอินเทอร์เน็ต สามารถประยุกต์ใช้ ออกแบบและพัฒนาซอฟต์แวร์ คอมพิวเตอร์สำหรับองค์กรได้อย่างมีประสิทธิภาพ 2) หลักสูตรเทคโนโลยีมีเดียและแอนิเมชัน มุ่งผลิตบัณฑิตที่มีความรู้ความสามารถด้านเทคโนโลยีมีเดียและแอนิเมชัน โดยครอบคลุมพื้นฐานระบบมีเดียทั้งฮาร์ดแวร์ ซอฟต์แวร์ เครือข่าย และอินเทอร์เน็ต เพื่อให้สามารถออกแบบและพัฒนาสื่อมีเดีย และแอนิเมชัน เพื่อผลิตงานสื่อโฆษณา ประชาสัมพันธ์ สิ่งตีพิมพ์ เกม เว็บไซต์ ภาพยนต์ แอนิเมชันและงานที่เกี่ยวข้องได้อย่างมีประสิทธิภาพ 3) หลักสูตรเทคโนโลยีสารสนเทศภูมิศาสตร์ มุ่งผลิตบัณฑิตที่มีความรู้ความสามารถในการนำเทคโนโลยี สารสนเทศภูมิศาสตร์ ระบบสารสนเทศภูมิศาสตร์ (GIS) มาประยุกต์ใช้งานในองค์กร เพื่อวางแผนพัฒนาและจัดการแก้ปัญหาได้อย่างมีประสิทธิภาพและเหมาะสมกับสภาพขององค์กรในท้องถิ่น มีความเป็นมืออาชีพ มีจริยธรรมและความสำนึกต่อสังคม 4) หลักสูตรเทคโนโลยีคอมพิวเตอร์และการสื่อสาร มุ่งผลิตบัณฑิตที่มีความรู้ความสามารถในด้านเทคโนโลยี คอมพิวเตอร์โดยครอบคลุมพื้นฐานระบบคอมพิวเตอร์ การจัดการเครือข่ายคอมพิวเตอร์ พาณิชยอิเล็กทรอนิกส์ การศึกษาอิเล็กทรอนิกส์และการจัดการองค์กรอิเล็กทรอนิกส์ รวมทั้งการประยุกต์ใช้งานได้อย่างเหมาะสมบนพื้นฐานของคุณธรรมและจริยธรรมในวิชาชีพ จากข้อมูลด้านหลักสูตรการเรียนการสอน คณะเทคโนโลยีสารสนเทศ ทั้ง 4 หลักสูตรดังกล่าว จะเห็นได้ว่าการจัดการเรียนการสอนในทุกหลักสูตรของคณะเทคโนโลยีสารสนเทศ มีเป้าหมายและจุดประสงค์ไปในทิศทางเดียวกัน โดยจะมุ่งเน้นด้านความรู้ความสามารถ และความเชี่ยวชาญเฉพาะหลักสูตร นอกจากนั้นยังเน้นในเรื่องการนำเทคโนโลยีและการสื่อสารหรือนวัตกรรมใหม่ๆ เข้าสู่การเรียนการสอน เพื่อเป็นการพัฒนาให้นักศึกษาในคณะเทคโนโลยีสารสนเทศ มีความพร้อมและมีความสามารถในการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีกับการเรียนรู้ในสาขาวิชาได้อย่างเต็มศักยภาพ แต่เนื่องจากพื้นฐานของนักเรียนที่เข้ามาสู่ระดับอุดมศึกษามีพื้นฐานการศึกษาและบริบทของ สถานศึกษาที่แตกต่างกัน ไม่ว่าจะเป็นนักศึกษาที่จบมาจากสถาบันอาชีวศึกษา หรือสายสามัญศึกษาที่มีความแตกต่างกันตามสภาพแวดล้อมของโรงเรียน ซึ่งแต่ละสถาบันมี

การจัดการเรียนการสอนที่แตกต่างกัน ส่งผลให้นักเรียนมีพื้นฐานความรู้ที่แตกต่างกันหรือไม่เท่าเทียมกัน ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญในการศึกษาของคณะเทคโนโลยีสารสนเทศ ที่ต้องมีความรู้พื้นฐานทางด้านคอมพิวเตอร์และเทคโนโลยี

การปรับตัวสามารถเกิดขึ้นได้ทุกเพศทุกวัย ทั้งในสถานที่ทำงานและสถาบันอุดมศึกษา โดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้เข้าเรียนในระดับอุดมศึกษา สำหรับการปรับตัวของนักศึกษาในระดับอุดมศึกษาจะเกิดเมื่อมีการเปลี่ยนแปลงจากการศึกษาในระดับมัธยมศึกษาไปศึกษาต่อในระดับอุดมศึกษาซึ่งเป็นการเปลี่ยนแปลงสังคม สภาพแวดล้อม วิธีการเรียนการสอน การใช้ชีวิตด้านต่างๆ สิ่งเหล่านี้ทำให้ผู้ที่เข้าศึกษาในระดับอุดมศึกษาต้องมีการปรับตัวต่อสถานการณ์และสิ่งแปลกใหม่หลายประการ นักศึกษาชั้นปีที่ 1 ส่วนมากจะไม่คุ้นเคยกับลักษณะวิธีการเรียนการสอนระดับอุดมศึกษา จึงอาจเกิดความสับสน ท้อแท้ต่อการเรียน โดยจากการศึกษาในระดับมัธยมศึกษา เป็นระบบการเรียนที่มีอาจารย์ประจำชั้นคอยดูแลใกล้ชิดมาสู่สภาพแวดล้อมที่ค่อนข้างอิสระ มีการตัดสินใจด้วยตัวเองเป็นส่วนใหญ่ ต้องเลือกโปรแกรมการเรียนเอง เลือกรวิชาเรียนเอง พบกลุ่มเพื่อนใหม่ที่มีพื้นฐานความแตกต่างกัน ดังนั้น การปรับตัวให้เข้ากับลักษณะการเรียนการสอนในระดับอุดมศึกษาซึ่งมีความแตกต่างจากการเรียนการสอนในระดับมัธยมโดยนักศึกษที่พยายามตั้งใจและสามารถปรับตัวได้ จะทำให้การเรียนมีประสิทธิภาพ และอีกประการในเรื่องวัยของนักศึกษาซึ่งอยู่ในช่วงวัยรุ่นอันเป็นช่วงที่นักศึกษาจะมีการเปลี่ยนแปลงทุกด้าน ทั้งด้านร่างกาย สติปัญญา อารมณ์ และสังคม การที่วัยรุ่นต้องปรับตัวตามสภาพแวดล้อมและเพื่อความสำเร็จของชีวิต ทำให้บางคนมีปัญหาด้านการปรับตัว ซึ่งปรากฏออกมาหลายลักษณะแตกต่างกันไป (จรรยาพร กาญจนโชติ, 2536, หน้า 2) สิ่งเหล่านี้นักศึกษาต้องใช้ความพยายามอย่างมากในการปรับตัวระยะเวลาในการปรับตัวของนักศึกษาแต่ละคนแตกต่างกันออกไป ถ้านักศึกษคนใดปรับตัวไม่ได้ก็ทำให้ผลต่อการเรียนทำให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำ ซึ่ง สมโภชน์ เอี่ยมสุภาษิต (2533, หน้า 648-651) ได้สรุปว่าการที่นักศึกษาไม่สามารถปรับตัวได้จะก่อให้เกิดพฤติกรรมเบี่ยงเบนใน 4 ลักษณะใหญ่ คือ ลักษณะที่หนึ่ง ออกจากมหาลัยกลางคัน ลักษณะที่สอง เป็นคนกระทำความผิด ลักษณะที่สาม มีพฤติกรรมลักร่วมเพศ ลักษณะที่สี่ ดิถยาเสพติดและแอลกอฮอล์ ซึ่งล้วนแต่ทำให้เกิดผลเสียแก่ตัวนักศึกษาและสังคมส่วนรวม นอกจากนี้ สำเนา ขจรศิลป์ (2537, หน้า 84-89) กล่าวว่า นักศึกษาส่วนใหญ่อยู่ในช่วงวัยรุ่นตอนปลายหรือผู้ใหญ่ตอนต้น เป็นวัยที่มีประสบการณ์ในชีวิตน้อย เป็นวัยที่ต้องปรับตัวในสภาพการณ์ต่างๆ อีกประการหนึ่งนักศึกษายังไม่มีรายได้จึงต้องพึ่งพาอาศัยบิดามารดา นอกจากนี้การศึกษาในระดับอุดมศึกษาเป็นการศึกษาชั้นสูงจะต้องใช้สติปัญญาและทักษะในการศึกษามากจึงทำให้นักศึกษาเกิดความวิตกกังวลและเกิดปัญหาได้ ดังนั้น โอกาสที่นักศึกษาชั้นปีที่ 1 จะพบกับความยุ่งยากในการปรับตัวจึงมีสูงมากและการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วของสังคมทั้งทางด้านการสื่อสาร เทคโนโลยีต่างๆ ซึ่งเป็นผลทำให้นักศึกษาเกิดความสับสน ไม่แน่ใจ ขาดความมั่นคงทางด้านจิตใจ หากนักศึกษาไม่สามารถปรับตัวได้ก็อาจนำไปสู่ปัญหาที่ร้ายแรง

จากสภาพปัญหาและเหตุผลดังกล่าว ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาสภาพปัญหาของนักศึกษา และแนวทางในการเตรียมความพร้อมนักศึกษา คณะเทคโนโลยีสารสนเทศ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม เพื่อเป็นแนวทางในการเตรียมความพร้อมและปรับพื้นฐานด้านต่างๆ ซึ่งจะเป็นประโยชน์ต่อการให้ความช่วยเหลือนักศึกษา อีกทั้งผู้มีส่วนเกี่ยวข้องจะได้นำปัญหาไปสู่ความร่วมมือในการแก้ไขปัญหาในด้านต่างๆ ให้เหมาะสม อันจะส่งผลให้นักศึกษาประสบความสำเร็จในการศึกษาต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพปัญหาของนักศึกษา คณะเทคโนโลยีสารสนเทศ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
2. เพื่อศึกษาแนวทางการเตรียมความพร้อมนักศึกษา คณะเทคโนโลยีสารสนเทศ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

อุปกรณ์และวิธีการดำเนินการวิจัย

1. กลุ่มตัวอย่าง

- 1.1 อาจารย์ประจำคณะเทคโนโลยีสารสนเทศ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม จำนวน 29 คน
- 1.2 ตัวแทนนักศึกษาชั้นปีที่ 2 – ชั้นปีที่ 4 คณะเทคโนโลยีสารสนเทศ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม จำนวน

24 คน

1.3 นักศึกษาชั้นปีที่ 1 ประกอบด้วย สาขาเทคโนโลยีสารสนเทศ สาขาเทคโนโลยีมีเดียและแอนิเมชัน สาขาเทคโนโลยีคอมพิวเตอร์และการสื่อสาร คณะเทคโนโลยีสารสนเทศ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม จำนวนรวม 96 คน

2. ขั้นตอนการดำเนินการ

2.1 ศึกษาเอกสารและงานวิจัย เพื่อเป็นกรอบในการจัดทำร่างประเด็นคำถาม โดยศึกษาหลักสูตรการจัดการศึกษา คณะเทคโนโลยีสารสนเทศ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม ศึกษารูปแบบการเตรียมความพร้อม รูปแบบการจัดการเรียนการสอน ศึกษาข้อมูลในส่วนต่างๆ เกี่ยวกับนักศึกษา

2.2 ประชุมกลุ่มอาจารย์ คณะเทคโนโลยีสารสนเทศ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม เพื่อสรุปสภาพปัญหาและความต้องการในการเตรียมความพร้อมนักศึกษา และศึกษาแนวทางการเตรียมความพร้อมนักศึกษา จากประสบการณ์การจัดการเรียนการสอนและทักษะเฉพาะด้านของแต่ละสาขาวิชาที่ควรมี จากอาจารย์ประจำหลักสูตร โดยมีขั้นตอนการดำเนินงาน ดังนี้

2.2.1 กำหนดกรอบประเด็นคำถาม โดยการนำข้อมูลจากการศึกษาในขั้นตอนที่ 2.1 เป็นข้อมูลประกอบ

2.2.2 เชิญคณาจารย์ทุกสาขาวิชา คณะเทคโนโลยีสารสนเทศ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม เข้าร่วมประชุม จำนวน 29 คน

2.2.3 อาจารย์ร่วมแสดงความคิดเห็น และให้ข้อเสนอแนะตามกรอบประเด็นคำถาม

2.2.4 สรุปผลการประชุม

2.2.5 รับรองรายงานการประชุม

2.3 ประชุมกลุ่มนักศึกษาชั้นปีที่ 2 – ชั้นปีที่ 4 คณะเทคโนโลยีสารสนเทศ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม เพื่อสำรวจสภาพปัญหาและความต้องการจำเป็นที่เหมาะสมกับการเรียนในคณะเทคโนโลยีสารสนเทศ จากประสบการณ์การเรียนรู้ที่ผ่านมาของนักศึกษาในชั้นปีที่ 2 – 4 เพื่อเป็นแนวทางในการเตรียมความพร้อมนักศึกษา โดยมีขั้นตอนการดำเนินงาน ดังนี้

2.3.1 กำหนดกรอบประเด็นคำถาม โดยการนำข้อมูลจากการศึกษาในขั้นตอนที่ 2.1 และข้อมูลสรุปจากขั้นตอนที่ 2.2 มาเป็นข้อมูลประกอบ

2.3.2 สุ่มตัวแทนนักศึกษาชั้นปีที่ 2 – 4 ทุกสาขาวิชา คณะเทคโนโลยีสารสนเทศ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม เข้าร่วมประชุม จำนวน 24 คน

2.3.3 นักศึกษาร่วมแสดงความคิดเห็น และให้ข้อเสนอแนะตามกรอบประเด็นคำถาม

2.3.4 สรุปผลการประชุม

2.4 ประชุมกลุ่มนักศึกษาชั้นปีที่ 1 คณะเทคโนโลยีสารสนเทศ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม เพื่อสำรวจความต้องการเตรียมความพร้อมนักศึกษา และแนวทางในการปรับพื้นฐานความรู้จากระดับมัธยมศึกษา โดยมีขั้นตอนการดำเนินงาน ดังนี้

2.4.1 กำหนดกรอบประเด็นคำถาม โดยการนำข้อมูลจากการศึกษาในขั้นตอนที่ 2.1 และข้อมูลสรุปจากขั้นตอนที่ 2.2 และขั้นตอนที่ 2.3 มาเป็นข้อมูลประกอบ

2.4.2 สุ่มตัวแทนนักศึกษาชั้นปีที่ 1 ทุกสาขาวิชา คณะเทคโนโลยีสารสนเทศ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม เข้าร่วมประชุม จำนวน 96 คน

2.4.3 นักศึกษาร่วมแสดงความคิดเห็น และให้ข้อเสนอแนะตามกรอบประเด็นคำถาม

2.4.4 สรุปผลการประชุม

2.5 สรุปผลการวิจัย นำข้อมูลจากการศึกษาเอกสารและงานวิจัย การประชุมกลุ่มอาจารย์และการประชุมกลุ่มนักศึกษามาวิเคราะห์และสรุปผล เพื่อให้ได้สภาพปัญหาและแนวทางในการเตรียมความพร้อมนักศึกษา คณะเทคโนโลยีสารสนเทศ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม ใช้วิธีการจัดประชุมนักศึกษา ชั้นปีที่ 1 โดยให้นักศึกษาแสดงความคิดเห็น และเสนอแนะความต้องการในการปรับพื้นฐานความรู้ก่อนเข้าศึกษาภายในคณะเทคโนโลยีสารสนเทศ และการสอบถาม

ตามกรอบประเด็นคำถาม เพื่อสรุปความสอดคล้องของความต้องการและสภาพปัญหาของนักศึกษาและเป็นแนวทางในการเตรียมความพร้อมนักศึกษา คณะเทคโนโลยีสารสนเทศ

3. ระยะเวลา

เดือนพฤศจิกายน 2555 – เดือนมกราคม 2556

ผลการวิจัย

1. สภาพปัญหาของนักศึกษาคณะเทคโนโลยีสารสนเทศ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

จากการประชุมกลุ่มอาจารย์ ประชุมกลุ่มนักศึกษา ชั้นปีที่ 1 – 4 คณะเทคโนโลยีสารสนเทศ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม สามารถสรุปประเด็นปัญหา ได้ดังนี้

ลำดับที่	อาจารย์	นักศึกษาชั้นปีที่ 1	นักศึกษาชั้นปีที่ 2 - 4
1.	เจตคติ คุณธรรม จริยธรรม ที่ควรมีสำหรับนักศึกษาระดับอุดมศึกษา ยังไม่เพียงพอ	ขาดพื้นฐานด้านคุณธรรม จริยธรรม การเคารพให้เกียรติซึ่งกันและกัน	ขาดคุณธรรม และจรรยาบรรณทางด้านคอมพิวเตอร์
2.	ขาดทักษะทางด้านกระบวนการคิดวิเคราะห์การออกแบบขั้นตอนวิธีทางคอมพิวเตอร์	ขาดความรู้พื้นฐานทางการเขียนโปรแกรมคอมพิวเตอร์และกระบวนการคิดแก้ปัญหาขั้นตอนวิธี	ขาดทักษะพื้นฐานทางการเขียนโปรแกรมคอมพิวเตอร์
3.	ไม่มีความรู้และทักษะเฉพาะในสาขาวิชา	ขาดความรู้เบื้องต้นในสาขาวิชา	ความรู้และทักษะในสาขาวิชาไม่เท่ากัน
4.	ขาดบุคลิกภาพที่ดี	การปรับบุคลิกในด้านต่างๆ ยังไม่เหมาะสมกับสังคม	ด้านบุคลิกภาพ การวางตัวในมหาวิทยาลัย
5.	การวางตัวเป็นนักศึกษาในระดับมหาวิทยาลัยยังไม่เหมาะสม	การปรับตัวและการใช้ชีวิตในมหาวิทยาลัย	ขาดทักษะการใช้ชีวิตในมหาวิทยาลัย และการปรับตัวเข้ากับสังคม
6.	ขาดความรู้พื้นฐานด้านคอมพิวเตอร์	ขาดทักษะการใช้งานคอมพิวเตอร์พื้นฐาน	ขาดทักษะการใช้งานโปรแกรมคอมพิวเตอร์พื้นฐาน
7.	-	ความรู้พื้นฐานทางด้านคณิตศาสตร์ไม่เพียงพอ	ขาดความรู้พื้นฐานทางด้านคณิตศาสตร์
8.	-	ความรู้พื้นฐานทางด้านภาษาอังกฤษไม่เพียงพอ	ขาดความรู้พื้นฐานทางด้านภาษาอังกฤษ
9.	นักศึกษาขาดความรู้ในการใช้เทคโนโลยีและนวัตกรรมใหม่ๆ	-	-
10.	ความรู้เบื้องต้นทางด้านเครือข่ายคอมพิวเตอร์ไม่มี	-	-

จากตารางการประชุมกลุ่มอาจารย์และกลุ่มนักศึกษาชั้นปีที่ 1 – 4 สรุปได้ว่า นักศึกษาคณะเทคโนโลยีสารสนเทศ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม มีสภาพปัญหาที่ต้องได้รับการแก้ไข โดยแยกเป็นประเด็นปัญหาที่มีความสอดคล้องกัน ทั้งสามกลุ่ม คือ ประเด็นที่หนึ่ง เจตคติ คุณธรรม จริยธรรม ที่ควรมีสำหรับนักศึกษาระดับอุดมศึกษา การเคารพให้เกียรติซึ่งกันและกัน คุณธรรมและจรรยาบรรณทางด้านคอมพิวเตอร์ ประเด็นที่สอง คือ ขาดความรู้พื้นฐาน และทักษะทางการเขียนโปรแกรมคอมพิวเตอร์และกระบวนการคิดวิเคราะห์การออกแบบขั้นตอนวิธีทางคอมพิวเตอร์ ประเด็นที่สาม คือ ขาดความรู้และทักษะเฉพาะทางในสาขาวิชา ประเด็นที่สี่ คือ การปรับบุคลิกในด้านต่างๆ ที่ไม่เหมาะสมกับสังคม ประเด็นที่ห้า คือ ขาดทักษะการใช้ชีวิตในมหาวิทยาลัย และการปรับตัวเข้ากับสังคม ประเด็นที่หก คือ ขาดความรู้ และ

ทักษะการใช้งานโปรแกรมคอมพิวเตอร์พื้นฐาน ประเด็นที่เจ็ด คือ ขาดความรู้พื้นฐานทางด้านคณิตศาสตร์ ประเด็นที่แปด คือ ขาดความรู้พื้นฐานทางด้านภาษาอังกฤษ

2. แนวทางการเตรียมความพร้อมนักศึกษาคณะเทคโนโลยีสารสนเทศ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

2.1 ประเมินจากสภาพปัญหาของนักศึกษาคณะเทคโนโลยีสารสนเทศ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม สามารถจำแนกได้ 8 ด้าน ดังนี้

- 1) เตรียมความพร้อมด้านเจตคติ คุณธรรม จริยธรรม ที่ควรมีสำหรับนักศึกษาระดับอุดมศึกษา
- 2) เตรียมความพร้อมด้านความรู้ และทักษะพื้นฐานการเขียนโปรแกรมคอมพิวเตอร์และการแก้ปัญหา ขั้นตอนวิธีทางคอมพิวเตอร์
- 3) เตรียมความพร้อมด้านความรู้และทักษะเบื้องต้นของสาขาวิชา
- 4) เตรียมความพร้อมด้านบุคลิกที่เหมาะสมกับสังคม
- 5) เตรียมความพร้อมด้านทักษะการใช้ชีวิต และการปรับตัวเข้ากับสังคม
- 6) เตรียมความพร้อมด้านความรู้ และทักษะการใช้งานโปรแกรมคอมพิวเตอร์พื้นฐาน
- 7) เตรียมความพร้อมด้านความรู้พื้นฐานทางคณิตศาสตร์
- 8) เตรียมความพร้อมด้านความรู้พื้นฐานทางภาษาอังกฤษ

2.2 การพัฒนาความพร้อมนักศึกษา

1) การอบรม เป็นกระบวนการที่จะต้องมีการดำเนินงานตามลำดับขั้นอย่างต่อเนื่องโดยการอบรม จึงมีการดำเนินการให้เป็นไปตามความต้องการของผู้เข้าอบรม การอบรมควรที่จะมีสิ่งเร้าให้ผู้เข้าอบรมได้แสดงความสามารถของตนเอง การอบรมเป็นการช่วยให้บุคคลได้พัฒนาตนเองในแนวทางที่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการอบรม

2) การศึกษาดูงาน เป็นกระบวนการหนึ่งในการพัฒนาตนเอง เป็นการแลกเปลี่ยนความรู้ช่วยเพิ่มพูนความรู้ ทักษะ ประสบการณ์ และการเรียนรู้ในสิ่งใหม่ๆ สร้างความพร้อมให้แก่ทั้งตัวบุคคลเอง และสร้างผลสัมฤทธิ์ให้แก่มิและหน่วยงาน

3) วิทยากรบรรยาย เป็นการเรียนรู้โดยการให้ผู้ที่มีความรอบรู้หรือผู้ที่เชี่ยวชาญ เป็นผู้บรรยายเกิดความรู้ มีทัศนคติที่ดี สามารถทำได้ตามจุดประสงค์

4) การรณรงค์ เพิ่มพูนและพัฒนาบุคลิกภาพ เป็นการปลูกฝังจิตสำนึก โดยกระทำกิจกรรมอย่างใดอย่างหนึ่งอย่างต่อเนื่องเพื่อให้ประสบความสำเร็จตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้

2.3 เทคนิคการเตรียมความพร้อมนักศึกษา

พี่เลี้ยง คือการให้รุ่นพี่ที่มีความรู้ ความสามารถ มีประสบการณ์ในการเรียนผ่านมาแล้ว ทำหน้าที่ให้คำปรึกษาและแนะนำช่วยเหลือรุ่นน้องในเรื่องที่เป็นประโยชน์ เพื่อให้มีศักยภาพสูงขึ้น รุ่นพี่จะช่วยให้สามารถพัฒนารุ่นน้องให้มีความรู้ ความสามารถ มีศักยภาพได้เร็วกว่าปกติ และสามารถปรับตัวเข้ากับสังคมได้ดี

2.4 ช่องทางการเตรียมความพร้อม

1) ก่อนเข้าศึกษาชั้นปีที่ 1 เป็นการเตรียมความพร้อมให้กับนักศึกษาก่อนเข้ามาเรียนในระดับอุดมศึกษา เพื่อให้ให้นักศึกษามีความพร้อมและเป็นการปรับพื้นฐานความรู้ให้เหมาะสมและสอดคล้องกับหลักสูตรของคณะเทคโนโลยีสารสนเทศ

2) ระหว่างการศึกษาชั้นปีที่ 1 เป็นการเตรียมความพร้อมในช่วงแรกของการศึกษาใน มหาวิทยาลัย เพื่อให้ให้นักศึกษาสามารถปรับตัวเข้ากับสังคมและรูปแบบการเรียนการสอนในระดับมหาวิทยาลัยที่แตกต่างจากระดับมัธยมได้อย่างมีประสิทธิภาพมากที่สุด

สรุปและอภิปรายผล

สภาพปัญหานักศึกษาระดับปริญญาตรี คณะเทคโนโลยีสารสนเทศ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม พบว่าสภาพปัญหาที่ต้องได้รับการแก้ไข โดยแยกตามประเด็นปัญหาได้ทั้งหมด 8 ประเด็น คือ

ประเด็นที่หนึ่ง นักศึกษาขาดเจตคติ คุณธรรม จริยธรรม ที่ควรมีสำหรับนักศึกษาระดับอุดมศึกษา ซึ่งเป็นคุณลักษณะหรือสภาวะภายในจิตใจที่เป็นไปในทางที่ถูกต้อง ดีงาม ที่นักศึกษาในระดับอุดมศึกษาพึงต้องมีเพื่อควบคุมจิตใจและส่งผลต่อพฤติกรรมที่พึงงามของนักศึกษาต่อไป ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากสภาพแวดล้อม ความเป็นอยู่ การดูแลเลี้ยงดูจากบิดามารดาที่มีความแตกต่างกันตามบริบทของครอบครัว อีกทั้งขนบธรรมเนียม ศิลปวัฒนธรรม ประเพณีที่หลากหลายของนักศึกษาแต่ละคนที่มีความแตกต่างกันก็ส่งผลให้เกิดความขัดแย้งกันได้

ประเด็นที่สอง คือ ขาดความรู้พื้นฐาน และทักษะทางด้านการเขียนโปรแกรมคอมพิวเตอร์และกระบวนการคิดวิเคราะห์การออกแบบขั้นตอนวิธีทางคอมพิวเตอร์ การเขียนโปรแกรมคอมพิวเตอร์และขั้นตอนวิธีทางคอมพิวเตอร์เป็นพื้นฐานการเรียนรู้ในคณะเทคโนโลยีสารสนเทศ มีความจำเป็นอย่างยิ่งที่นักศึกษาต้องมีพื้นฐานเพื่อนำไปประยุกต์หรือใช้ในการเรียนรู้ในสาขาวิชา ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากพื้นฐานความรู้ของนักศึกษาที่มีความแตกต่างกัน การจัดการเรียนการสอนของอาจารย์ รวมทั้งหลักสูตรการเรียนการสอนของโรงเรียนที่มีบริบทแตกต่างกัน ส่งผลให้นักศึกษาที่เข้ามาศึกษาต่อในระดับอุดมศึกษา มีความรู้

ประเด็นที่สาม คือ ขาดความรู้และทักษะเฉพาะทางในสาขาวิชา ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากการจัดการเรียนการสอนในระดับมัธยมศึกษาเป็นการจัดการเรียนการสอนตามกลุ่มสาระวิชาที่มีการกำหนดหลักสูตรอย่างชัดเจน แต่การจัดการศึกษาในระดับอุดมศึกษาเป็นการจัดการเรียนการสอนที่เน้นการประกอบอาชีพ ฉะนั้นหากโรงเรียนไม่มีการสอนเสริมในสาขาวิชา หรือส่งเสริมในเรื่องที่นักเรียนสนใจแล้วจะส่งผลให้นักเรียนขาดความรู้ และทักษะในวิชาเฉพาะทาง ซึ่งต้องขึ้นอยู่กับความสนใจและความตั้งใจของนักเรียนที่จะผลักดันให้นักเรียนเกิดความอยากรู้ และเกิดการศึกษาดด้วยตนเอง

ประเด็นที่สี่ คือ การปรับบุคลิกในด้านต่างๆ ที่ไม่เหมาะสมกับสังคม และสภาพแวดล้อมในปัจจุบัน ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากการความสามารถและการใช้ระยะเวลาในการพัฒนาบุคลิกภาพของนักศึกษาแต่ละบุคคลมีความแตกต่างกัน ซึ่งการเรียนในระดับอุดมศึกษาเป็นการปรับตัวในช่วงของวัยรุ่นอย่างมาก จากที่เคยมีครอบครัวหรือมีผู้ปกครองคอยดูแลเอาใจใส่ในเรื่องบุคลิกด้านต่างๆ จากบุคลิกภาพในระดับมัธยมสู่การเปลี่ยนแปลงและพัฒนาบุคลิกให้เหมาะสมกับระดับอุดมศึกษา จึงเป็นเรื่องที่นักศึกษาหลายคนไม่สามารถเปลี่ยนแปลงได้ หรือเปลี่ยนแปลงได้ไม่มากพอ

ประเด็นที่ห้า คือ ขาดทักษะการใช้ชีวิตในมหาวิทยาลัย และการปรับตัวเข้ากับสังคม ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากการเปลี่ยนแปลงจากการศึกษาในระดับมัธยมศึกษาไปศึกษาต่อในระดับอุดมศึกษาซึ่งเป็นการเปลี่ยนแปลงสังคม สภาพแวดล้อม วิธีการเรียนการสอน การใช้ชีวิตด้านต่างๆ นักศึกษาส่วนมากจะไม่คุ้นเคยกับลักษณะวิธีการเรียนการสอนระดับอุดมศึกษา จึงอาจเกิดความสับสน ท้อแท้ต่อการเรียน โดยจากการศึกษาในระดับมัธยมศึกษา เป็นระบบการเรียนที่มีอาจารย์ประจำชั้นคอยดูแลใกล้ชิดมาสู่สภาพแวดล้อมที่ค่อนข้างอิสระ มีการตัดสินใจด้วยตัวเองเป็นส่วนใหญ่ ต้องเลือกโปรแกรมการเรียนเอง เลือกรวิชาเรียนเอง พบกลุ่มเพื่อนใหม่ที่มีพื้นฐานความแตกต่างกัน และอีกประการในเรื่องวัยของนักศึกษาซึ่งอยู่ในช่วงวัยรุ่นอันเป็นช่วงที่นักศึกษาจะมีการเปลี่ยนแปลงทุกด้าน ทั้งด้านร่างกาย สติปัญญา อารมณ์ และสังคม

ประเด็นที่หก คือ ขาดความรู้ และทักษะการใช้งานโปรแกรมคอมพิวเตอร์พื้นฐาน ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากหลักสูตรการจัดการเรียนการสอนของแต่ละโรงเรียนที่มีความหลากหลายแตกต่างกัน และบริบทของโรงเรียนแต่ละแห่งที่มีความแตกต่างกันตามภูมิภาค สภาพแวดล้อม หรืออาจเกิดจากความตั้งใจของตัวนักเรียนเอง จากสภาพแวดล้อม ความเป็นอยู่ ฐานะครอบครัว เนื่องจากการเรียนรู้ในเรื่องโปรแกรมคอมพิวเตอร์ต้องอาศัยคอมพิวเตอร์และความถี่ในการใช้งาน

ประเด็นที่เจ็ด คือ ความรู้พื้นฐานทางด้านคณิตศาสตร์ไม่เพียงพอ และประเด็นที่แปด คือ ความรู้พื้นฐานทางด้านภาษาอังกฤษไม่เพียงพอ อาจเนื่องมาจากหลักสูตรการจัดการเรียนการสอนของแต่ละโรงเรียนที่มีความหลากหลายแตกต่างกัน และบริบทของโรงเรียนแต่ละแห่งที่มีความแตกต่างกันตามภูมิภาค สภาพแวดล้อม รวมถึงความรู้ ความเชี่ยวชาญของครูผู้สอนเอง หรืออาจเกิดจากความตั้งใจ และขยันของตัวนักเรียนเอง

แนวทางในการเตรียมความพร้อมนักศึกษา คณะเทคโนโลยีสารสนเทศ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม พบว่า มีแนวทางในการเตรียมความพร้อมนักศึกษา 4 ประเด็นหลัก คือ การประเมินจากสภาพปัญหาของนักศึกษา แนวทางการพัฒนาความพร้อมนักศึกษา เทคนิคการเตรียมความพร้อมนักศึกษา ช่องทางการเตรียมความพร้อมนักศึกษา กล่าวคือ 1) การประเมินจากสภาพปัญหาของนักศึกษา เป็นการกำหนดสภาพปัญหาและความต้องการในการเตรียมความพร้อมนักศึกษา เพื่อหาวิธีการหรือกระบวนการในการเตรียมความพร้อมให้เหมาะสมกับสภาพปัญหา โดยคณะ

เทคโนโลยีสารสนเทศ ประเมินสภาพปัญหาของนักศึกษาเพื่อเตรียมความพร้อมได้ดังนี้ เตรียมความพร้อมด้านเจตคติ คุณธรรม จริยธรรม ที่ควรมีสำหรับนักศึกษาระดับอุดมศึกษา ด้านบุคลิกที่เหมาะสมกับสังคม ด้านทักษะการใช้ชีวิต และการปรับตัวเข้ากับสังคม ด้านความรู้และทักษะพื้นฐานการเขียนโปรแกรมคอมพิวเตอร์ ด้านความรู้และทักษะเบื้องต้นของสาขาวิชา ด้านความรู้และทักษะการใช้งานโปรแกรมคอมพิวเตอร์พื้นฐาน ด้านความรู้พื้นฐานทางคณิตศาสตร์ และภาษาอังกฤษ 2) แนวทางการพัฒนาความพร้อมนักศึกษา คือ วิธีการหรือกระบวนการในการเตรียมความพร้อมที่เหมาะสมกับสภาพปัญหา ดังนี้ ใช้กระบวนการอบรมในการเตรียมความพร้อมให้ตรงกับสภาพปัญหาแต่ละด้าน การศึกษาดูงานเพื่อแลกเปลี่ยนความรู้ช่วยเพิ่มพูนความรู้ ทักษะ ประสบการณ์ และการเรียนรู้ในสิ่งใหม่ๆ วิทยากรบรรยายเพื่อให้เกิดความรู้ มีทัศนคติที่ดี และสามารถทำได้ตามจุดประสงค์ การรณรงค์เป็นการเพิ่มพูนและพัฒนาบุคลิกภาพ ปลูกฝังจิตสำนึกที่ดีงาม 3) เทคนิคการเตรียมความพร้อมนักศึกษา คือ การให้รุ่นพี่ที่มีความรู้ ความสามารถ มีประสบการณ์ในการเรียนผ่านมาแล้ว ทำหน้าที่ให้เป็นพี่เลี้ยง คำปรึกษาและแนะนำช่วยเหลือรุ่นน้องในเรื่องที่เป็นประโยชน์ เพื่อให้มีศักยภาพสูงขึ้น 4) ช่องทางการเตรียมความพร้อม สามารถทำได้ 2 ช่องทาง คือ ก่อนเข้าศึกษาชั้นปีที่ 1 เพื่อให้ นักศึกษามีความพร้อมและเป็นการปรับพื้นฐานความรู้ให้เหมาะสมและสอดคล้องกับหลักสูตรของคณะเทคโนโลยีสารสนเทศ และระหว่างการศึกษาชั้นปีที่ 1 เพื่อให้ นักศึกษาสามารถปรับตัวเข้ากับสังคมและรูปแบบการเรียนการสอนในระดับมหาวิทยาลัยที่แตกต่างจากระดับมัธยมได้อย่างมีประสิทธิภาพมากที่สุด

ข้อเสนอแนะ

1. ควรศึกษาปัจจัยด้านอื่นๆ ที่มีผลต่อการปรับตัวของนิสิตระดับปริญญาตรี ชั้นปีที่ 1 ในด้านอื่นๆ เช่น ตัวแปรด้านจิตลักษณะ สถานะทางเศรษฐกิจ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เป็นต้น
2. ควรศึกษาแนวทางด้านอื่นๆ ที่มีผลต่อการเตรียมความพร้อมนักศึกษา เช่น การเรียนรู้ด้วยตนเอง การเรียนรู้แบบสร้างสรรค์ชิ้นงาน
3. ควรศึกษาเกี่ยวกับเทคนิคที่จะนำมาเข้ามาช่วยให้การเตรียมความพร้อมเพื่อให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด เช่น เทคนิคพี่เลี้ยง โดยการให้รุ่นพี่ที่มีความรู้ ความสามารถ และประสบการณ์ที่มากกว่า ช่วยดูแล ให้คำปรึกษา แนะนำในสิ่งที่ เป็นประโยชน์
4. ควรศึกษาเกี่ยวกับช่องทางการติดต่อสื่อสาร เพื่อให้การแนะนำ หรือปรึกษา เกิดประสิทธิภาพสูงสุด เช่น เครือข่ายสังคมออนไลน์ เฟสบุ๊ก

เอกสารอ้างอิง

- กฤตินี ตรงสิทธิรักษ์. 2546. การศึกษาปัญหาการปรับตัวของนิสิตระดับปริญญาตรี ชั้นปีที่ 1 มหาวิทยาลัย ศรีนครินทรวิโรฒ. ปริญญาโท กศ.ม. (การอุดมศึกษา). กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- กันยา สุวรรณแสง. 2530. การพัฒนาบุคลิกภาพและการปรับตัว. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- คณะเทคโนโลยีสารสนเทศ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม. 2555. หลักสูตรวิทยาศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาเทคโนโลยีคอมพิวเตอร์และการสื่อสาร (หลักสูตรใหม่ พ.ศ. 2555).
- คณะเทคโนโลยีสารสนเทศ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม. 2553. หลักสูตรวิทยาศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาเทคโนโลยีมีลติมีเดียและแอนิเมชัน (หลักสูตรปรับปรุง พ.ศ. 2553).
- คณะเทคโนโลยีสารสนเทศ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม. 2553. หลักสูตรวิทยาศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาเทคโนโลยีสารสนเทศ (หลักสูตรปรับปรุง พ.ศ. 2553).
- คณะเทคโนโลยีสารสนเทศ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม. 2553. หลักสูตรวิทยาศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาเทคโนโลยีสารสนเทศภูมิศาสตร์ (หลักสูตรปรับปรุง พ.ศ. 2553).
- จรวยพร กาญจนโชติ. 2536. การปรับตัวและสุขภาพจิตของนิสิตมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ภาคใต้. ปริญญาโท กศ.ม. (สุขศึกษา). กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

- จุมจินต์ สลัดทุกข์. 2543. ตัวแปรที่เกี่ยวข้องกับการปรับตัวของนิสิตระดับปริญญาตรี ชั้นปีที่ 1 มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ปริญญาานิพนธ์ กศ.ม. (จิตวิทยาการแนะแนว). กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- ฐิระ ทองเหลือ. 2549. น้องใหม่กับการปรับตัว. วารสารแม่โจ้ปริทัศน์. 7 (4) : 67-70.
- นิภา นิธยาน. 2530. การปรับตัวและบุคลิกภาพ จิตวิทยาเพื่อการศึกษาและชีวิต. กรุงเทพฯ : โอเอสพริ้นติ้ง เฮ้าส์.
- พาสนา ผโลศิลป์. 2534. การสำรวจปัญหาการปรับตัวในเด็กวัยรุ่น. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
- ราตรี พงษ์สุวรรณ. 2540. การศึกษาปัญหาการปรับตัวด้านการเรียนของนักศึกษา ชั้นปีที่ 1 มหาวิทยาลัยรามคำแหง. ปริญญาานิพนธ์ กศ.ม.(จิตวิทยาการแนะแนว) กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒประสานมิตร.
- ศุภกานต์ ชื่อเกียรติขจร. 2543. กลไกการปรับตัวทางสังคมของนักศึกษาระดับอุดมศึกษา. วิทยานิพนธ์. เชียงใหม่ : มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- สมโภชน์ เอี่ยมสุภาชิต. 2539. ทฤษฎีและเทคนิคการปรับพฤติกรรม. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
- สาธิต ใจตรง. 2548. การศึกษาการปรับตัวทางสังคมของนักเรียนวัยรุ่น. ปริญญาานิพนธ์ กศ.ม. (จิตวิทยาการแนะแนว). กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒประสานมิตร.
- สำเนา ขจรศิลป์. 2537. มิติใหม่ของกิจการนักศึกษา. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยเกษมบัณฑิต.
- สิริชัย ประธีปฉาย. 2533. การพัฒนาบุคลิกภาพและการปรับตัว. วิทยาลัยราไพพรรณี.
- Hamed, Zahram A.S. "The Self Concept in the Psychological Guidance of Adolescents." **The British Journal of Educational Psychology**. vol. 37, pp. 225-239, June 1967.
- Simpson, M. A., 1971. **Medical Education : A Critical Approach**. New York : Appleton-Century-Crofts.

สมรรถนะไอซีทีสำหรับคณาจารย์ของสถาบันการพลศึกษา ICT Competency for Teachers in Institute of Physical Education

นายกนก อ้นถาวร¹ ผศ.ดร.สุรศักดิ์ มั่งสิงห์²

¹สถาบันวิทยาการสารสนเทศ มหาวิทยาลัยศรีปทุม

²สถาบันวิทยาการสารสนเทศ มหาวิทยาลัยศรีปทุม

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพความเป็นจริงด้านสมรรถนะไอซีทีที่สถาบันการพลศึกษา ดำเนินการอยู่มีความสอดคล้องกับมาตรฐานด้านสมรรถนะไอซีทีขององค์การยูเนสโกมากน้อยเพียงใด โดยศึกษาจากแบบสอบถาม 6 ด้าน ประกอบด้วย ด้านนโยบายและวิสัยทัศน์ ด้านหลักสูตรและการประเมินผล ด้านการสอน ด้านการใช้ไอซีที ด้านการจัดการและการบริหาร และด้านการพัฒนาผู้สอน โดยกลุ่มตัวอย่างประกอบด้วยคณาจารย์ที่ปฏิบัติหน้าที่สอน จำนวน 12 วิทยาเขต จาก 17 วิทยาเขต ครอบคลุมภาคของประเทศไทย ตอบแบบสอบถามจำนวน 258 ฉบับ สถิติในการวิจัยครั้งนี้เป็นแบบ พรรณนา (Descriptive Statistics) ประกอบด้วย ค่าเฉลี่ย (\bar{x}) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน S.D ซึ่งผลการสำรวจในภาพรวม ระดับความสอดคล้องในระดับมาก ($\bar{x} = 4.02$) ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานเฉลี่ย มีค่า 0.70 เรียงลำดับความสอดคล้องจากมากลงไปในลำดับดังนี้ 1.) ด้านไอซีที 2.) ด้านนโยบายและวิสัยทัศน์ 3.) ด้านหลักสูตรและการประเมินผล 4.) ด้านการพัฒนาผู้สอน 5.) ด้านการสอน 6.) ด้านการจัดการและการบริหาร

Abstract

The purpose of this study was to study the actual ICT competency for teachers in Institute of Physical Education in accordance with the standard of UNESCO ICT Competency. The data was collected by questionnaire consisted of six skill categories: policy and vision, curriculum and assessment, pedagogy, ICT using, organization and administration, and teacher development. The participants were teachers from 17 campuses covering teachers of Institute of Physical Education from all regions of Thailand. The data was analyzed by descriptive statistics using Mean (\bar{x}) and Standard Deviation (S.D.). There were 258 respondents. The results revealed that the actual ICT competency of Institute of Physical Education was in a high level with mean score at 4.02 and (S.D.=0.70) The six skills were ranged from 1) ICT using, 2) policy and vision, 3) curriculum and assessment, 4) teacher development, 5) pedagogy, and 6) organization and administration, respectively.

คำสำคัญ : สมรรถนะไอซีที สถาบันการพลศึกษา ความสอดคล้อง

Keywords : ICT competency for teacher, Institute of Physical Education, Accordance

บทนำ

เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารหรือไอซีที (ICT) ได้เข้ามามีบทบาทสำคัญต่อการพัฒนาขีดความสามารถของประเทศและในสังคมโลกปัจจุบัน เป็นกลไกสำคัญในการเปลี่ยนแปลงวิถีการดำรงชีวิตของประชาชน ส่งผลต่อการพัฒนาในทุก ๆ ด้านไม่ว่าจะเป็นเศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อมและการศึกษา สถานศึกษาไม่สามารถหลีกเลี่ยงการนำเทคโนโลยีมาใช้ในการเรียนการสอน แต่ยังคงตระหนักว่าจะนำมาใช้อย่างไรจึงจะส่งเสริมการเรียนรู้ของผู้เรียน รวมทั้งผลักดันให้ก้าวไปสู่สังคม เศรษฐกิจและสังคมแห่งการเรียนรู้ตลอดชีวิต นำไปสู่การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ให้มีคุณภาพตามความต้องการ

ของประเทศ เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารจะยิ่งเพิ่มบทบาทความสำคัญมากขึ้นในอนาคต โดยเฉพาะอย่างยิ่งในสถาบันอุดมศึกษา นั้นมีคุณค่าต่อระบบการศึกษาเป็นอย่างมาก เพราะการนำเทคโนโลยีมาใช้ที่เหมาะสมนั้น เท่ากับเป็นการขยายขอบเขตของการเรียนรู้ออกไปอย่างกว้างขวางรวมทั้งยังเป็นการผสมผสานในรูปแบบต่าง ๆ ขององค์ประกอบของกระบวนการศึกษาทั้งหมด คือ ผู้สอน ผู้เรียน วัสดุ อาคารสถานที่ เวลาและงบประมาณ ทำให้สามารถสนองตอบความต้องการทางด้านการจัดการเรียนการสอนที่มีประสิทธิภาพได้ (สายฝน เป้าพะเนา, 2556)

ประเทศไทยเป็นอีกประเทศหนึ่งที่ทำให้ความสำคัญกับเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารเพื่อนำพาประเทศไทยให้เจริญก้าวหน้าไปสู่การเป็นเศรษฐกิจและสังคม แห่งภูมิปัญญาและการเรียนรู้ (Knowledge-based Economy) มีกระทรวงไอซีที รับผิดชอบให้การสนับสนุนและนำเทคโนโลยีไปใช้ในกิจกรรมต่างๆ ทั้งในส่วนของภาครัฐและเอกชน นอกจากนี้ยังมีการจัดกิจกรรมให้การสนับสนุนและผลักดันการใช้เทคโนโลยีอย่าง ต่อเนื่อง เช่น การจัดงาน Bangkok International ICT EXPO 2012 ซึ่งงานดังกล่าวได้จัดมาอย่างต่อเนื่อง เพื่อแสดงเทคโนโลยีใหม่ๆ ให้กับประชาชนได้รับชม โดยมีผู้ประกอบการจากหลายๆ ประเทศมาร่วมงานแสดงในลักษณะนิทรรศการ การจัดสัมมนา และส่งเสริมให้เกิดการติดต่อธุรกิจระหว่างกันของผู้ประกอบการในประเทศและต่าง ประเทศ นอกจากนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อแสดงศักยภาพการแข่งขันของไทยด้านไอซีที พร้อมก้าวสู่การเป็นศูนย์กลางด้านอุตสาหกรรมเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารในระดับภูมิภาคเอเชีย

ภาพรวมเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารไทยและในปี 2558 ประเทศไทยจะเข้าสู่ประชาคมอาเซียน ความเชื่อมโยงด้านโครงสร้างพื้นฐานที่เพิ่มพูนขึ้นในอาเซียนต้องอาศัยโครงสร้างพื้นฐานทางเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารที่ดี ซึ่งวิโรจน์ สารรัตนะ (2553) กล่าวว่าการศึกษาจะทำให้ประเทศก้าวหน้า รวดเร็ว และดีมาน้อยเพียงใด ย่อมขึ้นอยู่กับปัจจัยที่สำคัญหลายประการ แต่ในบรรดาปัจจัยที่สำคัญเหล่านั้นเป็นที่ยอมรับกันทั่วไปว่า ปัจจัยที่เป็นคน (people) เป็นปัจจัยที่มีความสำคัญยิ่ง ถึงกับมีคำกล่าวที่ว่าถ้าชุมชนใดหรือประเทศใดไม่สามารถพัฒนาปัจจัยที่เป็นคนได้ ก็จะไม่สามารถพัฒนาอย่างอื่นได้มากนัก ไม่ว่าจะเป็นด้านเศรษฐกิจ สังคมหรือการเมือง และเป็นที่ยอมรับกันว่า เครื่องมือสำคัญที่จะใช้พัฒนา “คน” ให้มีคุณค่าต่อมิติการพัฒนาในด้านต่างๆ นั่นก็คือ “การศึกษา” สอดคล้องกับแนวคิดของ ไพฑูริย์ สินลารัตน์ (2553) ที่กล่าวว่าการศึกษาควรเป็นไปในทิศทางที่มีคุณค่าต่อตัวผู้เรียนต่อสังคมในทางสร้างสรรค์มากยิ่งขึ้น และเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาประเทศให้ดำรงอยู่ ในภาวะสังคมโลกที่แข่งขันอย่างรุนแรงเช่นในปัจจุบัน เราจึงควรเปลี่ยนกระแสนการศึกษาใหม่ ให้เป็นไปในทิศทางที่ก่อให้เกิดผลในทางปฏิบัติก่อให้เกิดอุปสรรคในการศึกษา ก่อให้เกิดผลผลิตขึ้นในวงการการศึกษา แล้วให้ผลผลิตนั้นเป็นผลผลิตในทางสร้างสรรค์ (creative) ดังนั้นอาชีพที่สำคัญและผลักดันให้ประเทศชาติประสบความสำเร็จอย่างยั่งยืนคือผู้สอนหรือครู ซึ่งเยาวชนจะพัฒนาไม่ได้เลยถ้าหากครูผู้สอนไม่มีคุณภาพดังนั้นจึงต้องให้ความสำคัญในเรื่องการพัฒนาสมรรถนะครู การพัฒนาสมรรถนะครูจึงเป็นสิ่งสำคัญซึ่ง ยนต์ ชุ่มจิตร์(2546) ได้กล่าวถึงสมรรถนะของครูว่า 1.) ทำให้ครูมีสมรรถภาพในการสอน เข้าใจบทบาทและปฏิบัติหน้าที่ได้อย่างมีประสิทธิภาพ และแก้ไขข้อบกพร่องให้ดีขึ้น 2.) การพัฒนาครูช่วยให้ลดความสูญเสียทางด้านวิชาการ ทำการสอนได้เต็มที่ตรงตามจุดประสงค์ 3.) พัฒนาครูช่วยให้ครูได้เรียนรู้งานในหน้าที่ได้เร็วขึ้น 4.) การพัฒนาครูช่วยแบ่งเบาภาระผู้บังคับบัญชา 5.) เพื่อให้ก้าวหน้าที่ในตำแหน่งหน้าที่การงาน 6.) ช่วยให้ครูเป็นบุคคลทันสมัยอยู่เสมอ จากบทบาทหน้าที่ของครูดังกล่าวมีความสอดคล้องกับการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานด้านไอซีที ซึ่งครูต้องมีองค์ความรู้ด้านไอซีทีในระดับดี และทันต่อการเปลี่ยนแปลงทางด้านเทคโนโลยีตลอดเวลา

ด้วยสถาบันการพลศึกษาเป็นสถาบันที่ผลิตนักศึกษาคณะครูทางด้านพลศึกษาเป็นหลักและมีนโยบายหลักในการสนับสนุนส่งเสริมพัฒนาระบบไอซีทีเพื่อการเรียนการสอน และการบริหารจัดการไอซีที (สถาบันการพลศึกษา, 2556) นโยบายในการนำเอาระบบไอซีทีเพื่อพัฒนาการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลซึ่งมีความสอดคล้องกับการประกันคุณภาพการศึกษาที่ว่าด้วยการผลิตบัณฑิตที่มีคุณภาพ ซึ่งปัจจุบันยังไม่พบงานวิจัยที่สนับสนุนสมรรถนะด้านไอซีทีของคณาจารย์ในสถาบันการพลศึกษา ผู้วิจัยจึงมีความต้องการพัฒนาสมรรถนะไอซีทีให้กับคณาจารย์สถาบันการพลศึกษาทุกวิทยาเขตให้เท่าเทียมกับนานาชาติอารยประเทศและกรอบสมรรถนะของยูเนสโก งานวิจัยนี้จะนำองค์ความรู้ดังกล่าวไปพัฒนาสมรรถนะด้านไอซีทีสำหรับคณาจารย์ของสถาบันการพลศึกษาให้พัฒนาสืบไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

เพื่อสำรวจการปฏิบัติงานของคณาจารย์สถาบันการพลศึกษาที่สอดคล้องกับสมรรถนะด้านไอซีทีสำหรับครูกับกรอบมาตรฐานยูเนสโก (UNESCO ICT Competency for Teacher) (ยูเนสโก, 2556)

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเป็นการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) เพื่อศึกษาความต้องการและสถานะของสมรรถนะด้านไอซีทีสำหรับคณาจารย์สถาบันการพลศึกษา จากคณาจารย์ของสถาบันการพลศึกษาทั่วประเทศ วิธีการดำเนินการวิจัยจะดำเนินการตามลำดับดังนี้ ประกอบด้วย 1.) ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง 2.) เครื่องมือที่ใช้วิจัย 3.) การเก็บรวบรวมข้อมูล 4.) สถิติที่ใช้ในการวิจัย

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้วิจัยครั้งนี้ ใช้การคำนวณจากสูตร $n = \frac{N}{1 + N(e)^2}$ ที่ระดับความเชื่อมั่น 95% ค่า

ความคลาดเคลื่อน ± 5 ได้ขนาดกลุ่มตัวอย่างทั้งสิ้น 258 คน การสุ่มตัวอย่างใช้สุ่มแบบเจาะจง (Purposive Sampling) โดยเลือกกลุ่มตัวอย่างมาจาก สถาบันการพลศึกษาทั่วประเทศไทยมาจำนวน 12 วิทยาเขตประกอบด้วย ชัยภูมิ อ่างทอง สมุทรสาคร สุพรรณบุรี เพชรบูรณ์ เชียงใหม่ ยะลา ชุมพร ชลบุรี ศรีสะเกษ และวิทยาเขตมหาสารคาม เพื่อให้ข้อมูลครบทุกภาคของประเทศไทย

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ผู้วิจัยได้กำหนดลักษณะเครื่องมือในการวิจัยและสร้างเครื่องมือในการวิจัยเป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับสมรรถนะด้านไอซีทีของครูในสถาบันการพลศึกษา ลักษณะแบบสอบถามเป็นแบบ มาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) มีข้อความจำนวน 26 ข้อ คือ ซึ่งมีเกณฑ์ในการกำหนดค่าน้ำหนักของการประเมินเป็น 5 ระดับตามวิธีของลิเคิร์ต (Likert) ได้ดังนี้ (ธานินทร์, 2555, หน้า 74)

ระดับการมีสมรรถนะด้านไอซีที	ค่าน้ำหนักคะแนนของตัวเลือกตอบ
น้อยที่สุด	กำหนดการมีค่าเท่ากับ 1 คะแนน
น้อย	กำหนดการมีค่าเท่ากับ 2 คะแนน
ปานกลาง	กำหนดการมีค่าเท่ากับ 3 คะแนน
มาก	กำหนดการมีค่าเท่ากับ 4 คะแนน
มากที่สุด	กำหนดการมีค่าเท่ากับ 5 คะแนน

เกณฑ์การแปลความหมาย เพื่อจัดระดับคะแนนเฉลี่ยค่าความเหมาะสมโดยใช้เกณฑ์ กำหนดช่วงคะแนนดังต่อไปนี้ (บุญชม ศรีสะอาด, 2535)

คะแนนเฉลี่ย	1.00 – 1.49	แปลความว่า	ระดับการมีสมรรถนะด้านไอซีทีน้อยที่สุด
คะแนนเฉลี่ย	1.50 – 2.49	แปลความว่า	ระดับการมีสมรรถนะด้านไอซีทีน้อย
คะแนนเฉลี่ย	2.50 – 3.49	แปลความว่า	ระดับการมีสมรรถนะด้านไอซีทีปานกลาง
คะแนนเฉลี่ย	3.50 – 4.49	แปลความว่า	ระดับการมีสมรรถนะด้านไอซีทีมาก
คะแนนเฉลี่ย	4.50 – 5.00	แปลความว่า	ระดับการมีสมรรถนะด้านไอซีทีมากที่สุด

3. การสร้างเครื่องมือที่ใช้วิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยนี้ผู้วิจัยได้ทำการสร้างแบบสอบถาม (Questionnaire) แบ่งออกเป็น 8 ขั้นตอนตามลำดับดังนี้ 1.) ศึกษาหลักการสร้างแบบสอบถาม และกำหนดกรอบแนวคิดการวิจัย 2.) ศึกษาข้อมูลจากหนังสือเอกสาร บทความ และผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง 3.) กำหนดประเด็นและขอบเขตของคำถามให้เข้ากับบริบทและตรงตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย 4.) ดำเนินการสร้างแบบสอบถามฉบับร่าง 5.) ผู้วิจัยนำเอกสารฉบับร่างที่สร้างขึ้นพร้อมแบบประเมินให้ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 ท่าน เพื่อเป็นการตรวจสอบความเที่ยงตรงความครอบคลุมเนื้อหา และความถูกต้องในสำนวนภาษา เมื่อผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบตามแบบประเมินแล้ว ผู้วิจัยจึงได้นำแบบประเมินไปทำการค้นหาความเที่ยงตรงของแบบสอบถามทั้งทางด้านความเหมาะสมของเนื้อหาได้ค่าอยู่ระหว่าง 2.00-3.00 และความถูกต้องในสำนวนภาษาได้ค่าถูกต้องอยู่ระหว่าง 2.00-3.00 จากคะแนนเฉลี่ยเต็ม 3.00 คะแนน ผลที่ได้หลังจากคำนวณค่าความเหมาะสมของเนื้อหาและค่าความถูกต้องของสำนวนภาษา ผู้วิจัยได้นำค่าดังกล่าวพร้อมแบบประเมินของผู้เชี่ยวชาญ มาใช้เป็นแนวทางสำหรับ

การปรับปรุงแก้ไขแบบสอบถาม 6.) ผู้วิจัยได้นำแบบสอบถามฉบับร่างที่ผ่านการแก้ไขจากผู้เชี่ยวชาญแล้วไปทดลองใช้ (Try-Out) กับกลุ่มประชากรคณาจารย์สถาบันการพลศึกษา จำนวน 30 ชุด 7.) คำนวณหาค่าอำนาจจำแนกและค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามฉบับร่างภายหลังนำไปทดลองใช้ (Try-Out) โดยแบบสอบถามที่มีลักษณะเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Check-list) จะคำนวณค่าอำนาจจำแนก (Discrimination) ด้วยวิธีวิเคราะห์ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviations) ปรากฏผลได้ค่าอยู่ระหว่าง 0.479-0.830 ในส่วนของแบบสอบถามที่มีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) คำนวณหาค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม (Reliability) ด้วยวิธีวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์อัลฟา ปรากฏผลได้ค่า 0.833 8.) ปรับปรุงแก้ไขแบบสอบถามตามผลจากการวิเคราะห์ค่าอำนาจจำแนกและค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามก่อนนำไปใช้จริง

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

- 1) ผู้วิจัยได้ส่งจัดส่งแบบสอบถามไปยังไปยังวิทยาเขตต่างๆ จำนวน 12 วิทยาเขตทั่วประเทศ
- 2) นำแบบสอบถามมาตรวจสอบความถูกต้องสมบูรณ์ของแบบสอบถาม และนำไปวิเคราะห์ด้วยเครื่องคอมพิวเตอร์ต่อไป

5. สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้วิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติด้วยโปรแกรมสำเร็จ SPSS โดยการคำนวณหาข้อมูลสมรรถนะด้านไอซีทีสำหรับอาจารย์ สถาบันการพลศึกษา ที่มีลักษณะแบบมาตร ประมาณค่า (Rating Scale) ใช้วิธีการหาค่าเฉลี่ย (Mean: \bar{x}) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviations)

ผลการวิจัย

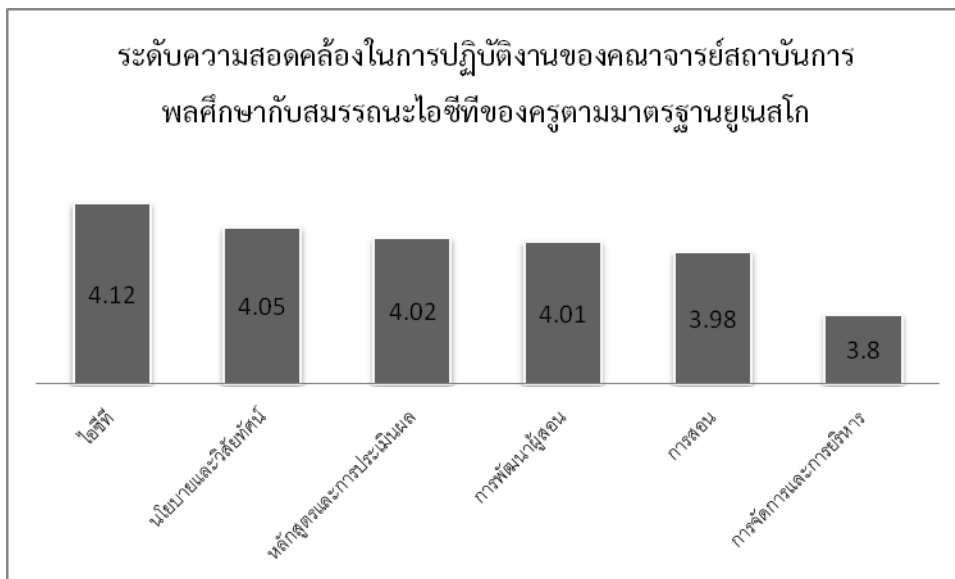
ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับสมรรถนะด้านไอซีที สถาบันการพลศึกษา

ตาราง 1 แสดงผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับสมรรถนะด้านไอซีที สถาบันการพลศึกษา

ลำดับ ที่	สมรรถนะด้านไอซีทีของคณาจารย์ สถาบันการพลศึกษา	ค่าเฉลี่ย (\bar{x})	ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)	ระดับความสอดคล้อง
1	ด้านไอซีที	4.12	1.18	ระดับมาก
2	ด้านความเข้าใจไอซีทีในการศึกษา	4.05	0.69	ระดับมาก
3	ด้านหลักสูตรและการประเมินผล	4.02	0.66	ระดับมาก
4	ด้านการพัฒนาผู้สอน	4.01	0.75	ระดับมาก
5	ด้านการสอน	3.98	0.69	ระดับปานกลาง
6	ด้านการจัดการและการบริหาร	3.80	0.76	ระดับปานกลาง
	ค่าเฉลี่ยรวม	4.02	0.79	ระดับมาก

จากตาราง 1 แสดงผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับสมรรถนะด้านไอซีที สถาบันการพลศึกษา

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลระดับความสอดคล้องด้านสมรรถนะไอซีทีสำหรับคณาจารย์สถาบันการพลศึกษา แยกออกเป็น 6 ด้าน ด้านที่มีระดับความสอดคล้องเทียบกับมาตรฐานของยูเนสโกมากที่สุดและลดหลั่นลงมาตามลำดับคือ ด้านไอซีที ค่าเฉลี่ย (\bar{x} =4.12) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD.=1.18) ระดับความสอดคล้องระดับมาก ด้านความเข้าใจไอซีทีในการศึกษา ค่าเฉลี่ย (\bar{x} =4.05) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD.=0.69) ระดับความสอดคล้องระดับมาก ด้านหลักสูตรและการประเมินผล (\bar{x} =4.02) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD.=0.66) ระดับความสอดคล้องระดับมาก ด้านการพัฒนาผู้สอน ค่าเฉลี่ย (\bar{x} =4.01) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD.=0.75) ระดับความสอดคล้องระดับมาก ด้านการสอน ค่าเฉลี่ย (\bar{x} =3.98) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.=0.69) ระดับความสอดคล้องระดับปานกลาง และด้านการจัดการและการบริหาร (\bar{x} =3.80) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD.=0.76) ระดับความสอดคล้องระดับปานกลาง ค่าเฉลี่ยรวมด้านการปฏิบัติงานของคณาจารย์สถาบันการพลศึกษาที่สอดคล้องกับสมรรถนะด้านไอซีทีสำหรับครูกับกรอบมาตรฐานยูเนสโก (\bar{x} =4.02) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD.=0.79) ระดับความสอดคล้องระดับมาก

รูปที่ 1 แสดงระดับความสอดคล้องในการปฏิบัติงานกับมาตรฐานด้านไอซีทีขององค์การยูเนสโก

สรุปผล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) เพื่อศึกษาสภาพสมรรถนะด้านไอซีทีของคณาจารย์ในสถาบันการพลศึกษาเปรียบเทียบกับมาตรฐานดังกล่าวของ ยูเนสโก โดยกำหนดวัตถุประสงค์การวิจัยเพื่อเปรียบเทียบระดับความสอดคล้องด้านสมรรถนะไอซีทีสำหรับคณาจารย์ของสถาบันการพลศึกษากับกรอบมาตรฐานยูเนสโก ประชากรของการวิจัยคือ คณาจารย์จากสถาบันการพลศึกษาทั่วประเทศจำนวน 720 คน กลุ่มตัวอย่างจากการคำนวณจากสูตร $n = \frac{N}{1 + N(e)^2}$ ได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 258 ตัวอย่าง แบบสอบถามมีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) คำนวณหาค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม (Reliability) ด้วยวิธีวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์อัลฟา ปรากฏผลได้ค่า 0.833

สรุปผลการวิจัย

การนำเสนอสรุปสรุปผลการวิจัยผู้วิจัยขอเสนอเป็นภาพรวมและข้อสรุปผลการวิจัยเป็นไปตามวัตถุประสงค์ ดังนี้คือ ระดับความสอดคล้องด้านสมรรถนะไอซีทีสำหรับคณาจารย์สถาบันการพลศึกษาแยกด้านที่มีระดับความสอดคล้องเทียบกับมาตรฐานของยูเนสโกมากที่สุดและลดหลั่นลงมาตามลำดับคือ 1.) ด้านไอซีที 2.) ด้านนโยบายและวิสัยทัศน์ 3.) ด้านหลักสูตรและการประเมินผล 4.) ด้านการพัฒนาผู้สอน 5.) ด้านการสอน 6.) ด้านการจัดการและการบริหาร และในภาพรวม อยู่ในระดับเหมาะสมระดับมาก

อภิปรายผลการวิจัย

ประเด็นสำคัญที่ได้พบจากผลการวิจัยด้านสมรรถนะด้านไอซีทีดังกล่าวเกิดจาก สถาบันการพลศึกษา มีแผนนโยบายหลักของสถาบัน (สถาบันการพลศึกษา, 2556) ในการพัฒนาระบบไอซีทีของสถาบันการพลศึกษาตลอดจนมีการทำแผนปฏิบัติการอย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ชมพูนุช ร่วมชาติ (2548) ที่ได้ศึกษาเกี่ยวกับอนาคตภาพของหลักสูตรวิชาชีพครูในทศวรรษหน้า (2550-2559) พบว่า คุณลักษณะของครูที่พึงประสงค์ ต้องใช้เทคโนโลยีเป็นอย่างดี แต่ในทางตรงข้าม ระดับความสอดคล้องด้านการบริหารมีระดับน้อยที่สุด เป็นเพราะบริบทคณาจารย์ด้านพลศึกษา จะเน้นการสอนปฏิบัติ จากการวิจัยดังกล่าวบ่งบอกว่าสถาบันการพลศึกษาต้องปรับปรุงสมรรถนะทางด้านไอซีทีสำหรับคณาจารย์ ให้ สอดคล้องกับสมรรถนะด้านไอซีทีของยูเนสโกให้มากขึ้น และต้องสร้างเครื่องมือการวิจัยให้น่าเชื่อถือมากขึ้น

ข้อเสนอแนะ

งานวิจัยครั้งนี้เป็นการสำรวจ ความเหมาะสมด้านการมีสมรรถนะด้านไอซีที ซึ่งผู้วิจัยได้สร้างเครื่องมือตามกรอบแนวคิดด้านสมรรถนะไอซีทีสำหรับครู และควรที่จะสร้างเครื่องมือด้วยเทคนิคเดลฟาย โดยใช้ผู้เชี่ยวชาญด้านการจัดการศึกษา ด้านสมรรถนะด้านไอซีทีที่ทำการสร้างเครื่องมือ และมีการสร้างโมเดลเชิงสาเหตุ และพิสูจน์โมเดลด้วยการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจ (Exploratory Factor Analysis :EFA)และวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน (Confirmatory Factor Analysis) จะได้รูปแบบของโมเดลเชิงสาเหตุที่ถูกต้องสมบูรณ์กับข้อมูลเชิงประจักษ์

เอกสารอ้างอิง

- Chompu Nuangjamnong and Kitikorn Dowpiset, & Stanislaw Paul Maj and David Veal. 2010. The Possibilities of an Implementation National ICT Competency Framework for Thailand ICT Master Plan. 20i 0 2nd international Conference on Education Technology and Computer (ICETC).
- UNESCO. (n.d.). ICT Competency for teacher. UNESCO ICT Competency Framework for Teacher. Retrieved from <http://www.unesco.org>
- กระทรวงเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร ร่วมกับศูนย์เทคโนโลยีอิเล็กทรอนิกส์และคอมพิวเตอร์แห่งชาติ. 2554. กรอบนโยบายเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารของประเทศไทย ระยะเวลา พ.ศ. 2554-2563. กระทรวงเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร. Retrieved from www.mict.go.th
- ชมพูนุช ร่วมชาติ. 2548. อนาคตภาพของหลักสูตรวิชาชีพครูในทศวรรษหน้า (2550-2559). มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- ชานินทร์ ศิลป์จารุ. 2555. การวิจัยและวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติด้วย SPSSและ AMOS. กรุงเทพมหานคร : ห้างหุ้นส่วนสามัญปิเศษเนสอาร์แอนด์ดี.
- บุญชม ศรีสะอาด. 2535. การวิจัยเบื้องต้น. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ มหาสารคาม.
- ไพฑูริย์ สีนลรัตน์. 2553. กลยุทธ์การสอนตามกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษา.
- ยนต์ ชุ่มจิต. 2546. การศึกษาและความเป็นครูไทย.
- วิโรจน์ สารรัตน์. 2553. การวิจัยทางการบริหารการศึกษา: แนวคิดและกรณีศึกษา. ขอนแก่น: คลังนานาวิทยา.
- สถาบันการพลศึกษา. (n.d.). แนะนำสถาบันการพลศึกษา. แนะนำสถาบันการพลศึกษา. Retrieved 11 February 2013, from <http://www.ipe.ac.th>
- สายฝน เป้าพะเนา. 2556. การศึกษาสมรรถนะการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารเพื่อการเรียนรู้ของนักศึกษาระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลรัตนโกสินทร์ วิทยาเขตวังไกลกังวล. *veridian E-journal*, 5.
- สำนักการประชาสัมพันธ์ต่างประเทศ. 2554. ประเทศไทยกับอาเซียน. Retrieved from http://www.prd.go.th/download/thai_asian.pdf

ปัจจัยเชิงสาเหตุที่ส่งผลต่อความคิดสร้างสรรค์ทางวิทยาศาสตร์ของนักเรียน
ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนในสังกัดเทศบาล จังหวัดราชบุรี
Causative Factors Affecting Scientific Creative Thinking
of Mathayom Sueksa I Students in Municipality Schools
in Ratchaburi Province

สิริพร พัวเจริญ

สาขาวิชาวิจัยและประเมินผลการศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏหมู่บ้านจอมบึง

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาระดับปัจจัยเชิงสาเหตุ ได้แก่ เจตคติเชิงวิทยาศาสตร์ แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ทางวิทยาศาสตร์ สภาพแวดล้อมภายในครอบครัวและสภาพแวดล้อมทางการศึกษา และเพื่อศึกษารูปแบบความสัมพันธ์เชิงสาเหตุที่มีอิทธิพลทางตรงและอิทธิพลทางอ้อมต่อความคิดสร้างสรรค์ทางวิทยาศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนในสังกัดเทศบาล จังหวัดราชบุรีกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย คือ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนในสังกัดเทศบาล จังหวัดราชบุรี จำนวน 342 คน ซึ่งได้มาโดยการสุ่มตัวอย่างแบบสองขั้นตอน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบทดสอบและแบบสอบถาม สถิติที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน การวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน วิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันและวิเคราะห์อิทธิพล path analysis

ผลการวิจัยพบว่า

1. ผลการศึกษาระดับปัจจัยเชิงสาเหตุ พบว่า ค่าระดับตัวแปรปัจจัยและความคิดสร้างสรรค์ทางวิทยาศาสตร์โดยรวมอยู่ในระดับปานกลางค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรเจตคติเชิงวิทยาศาสตร์และแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ทางวิทยาศาสตร์มีความสัมพันธ์ทางบวกกับความคิดสร้างสรรค์ทางวิทยาศาสตร์ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01
2. ผลการวิเคราะห์อิทธิพลทางตรงและอิทธิพลรวมของตัวแปรปัจจัย พบว่า โมเดลมีความกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์ ตัวแปรเจตคติเชิงวิทยาศาสตร์และแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ทางวิทยาศาสตร์มีอิทธิพลทางตรงต่อความคิดสร้างสรรค์ทางวิทยาศาสตร์ มีขนาดอิทธิพลเท่ากับ 2.29 และ 2.04 ตามลำดับ ส่วนตัวแปรด้านสภาพแวดล้อมภายในครอบครัวและสภาพแวดล้อมทางการศึกษา มีอิทธิพลทางอ้อมโดยส่งผ่านตัวแปรเจตคติเชิงวิทยาศาสตร์และแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ทางวิทยาศาสตร์

Abstract

The purposes of this research were to study : (1) levels of factors in the way of causes such as scientific attitudes, scientific achievement motivation, family environment and educational environment, and (2) the format of relation in the way of causes with direct and indirect influences toward scientific creation of students in mathayom I in schools under municipality, Ratchaburi Province. The samples were 342 students by double steps of random sampling. The instrument were test and questionnaire. The statistics for data analysis were mean, standard deviation, Pearson coefficient correlation analysis, factors in the way of confirmity analysis and influence analysis. The research findings were as follows :

1. It was found that the overview of factor variable level and scientific creative thinking were in moderate level. The coefficient and correlation among variables, scientific attitudes and scientific achievement motivation had positive relation with scientific creative thinking significantly at .01 level.
2. It was found that The direct influence analysis and total influence of factor variables, had the harmonic model with empirical data1, scientific attitude variables and scientific achievement

motivation affecting direct influences towards scientific creation at 2.29 and 2.04, respectively. The variables on family environment and educational environment had indirect influence through the scientific attitude variables and scientific achievement motivation.

คำสำคัญ : ความคิดสร้างสรรค์ เจตคติ แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์

Keywords : causative factor, scientific creative thinking

บทนำ

ความเจริญก้าวหน้าทางด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี เป็นผลมาจากความคิด มนุษย์ในยุคปัจจุบันมีพัฒนาการทางความคิดในระดับที่สูงมาก (ยุค รักไทย, 2542, หน้า 1) การพัฒนาดังกล่าว ต้องอาศัยพื้นฐานการคิด ความคิดสร้างสรรค์เป็นกระบวนการทางสมองอันนำไปสู่การคิดค้นสิ่งใหม่ ๆ ด้วยการคิดค้นดัดแปลงปรุงแต่งจากความคิดเดิม ผสมผสานกันทำให้เกิดสิ่งใหม่ ๆ (อารี พันธมณี, 2543, หน้า 6) ดังนั้น ในการพัฒนาประเทศให้ทันกับการเปลี่ยนแปลงจะต้องให้ความสำคัญและส่งเสริมการจัดการศึกษาในด้านความคิดสร้างสรรค์

หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2551 กลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ กล่าวว่าเทคโนโลยีและเครื่องมือเครื่องใช้ตลอดจนผลผลิตต่าง ๆ ที่มนุษย์สร้างขึ้น ล้วนเป็นผลของความรู้วิทยาศาสตร์ ผสมผสานกับความคิดสร้างสรรค์และศาสตร์อื่น ๆ วิทยาศาสตร์ช่วยให้มนุษย์ได้พัฒนาวิธีคิดทั้งความคิดเป็นเหตุเป็นผล คิดสร้างสรรค์ คิดวิเคราะห์ วิจัย (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2544, หน้า 13) จากการประเมินคุณภาพภายนอกสถานศึกษาขั้นพื้นฐานรอบที่ 2 พบว่า มาตรฐานที่ 4 คือ ผู้เรียนจะต้องมีความสามารถในการคิดวิเคราะห์ คิดสังเคราะห์ มีวิจรรย์ญาณมีความคิดสร้างสรรค์ คิดไตร่ตรองและมีวิสัยทัศน์ ส่วนใหญ่อยู่ในระดับพอใช้ (วิทยา เชียงกุล, 2552) จากข้อมูลดังกล่าวทำให้ครูต้องตระหนักถึงความสำคัญของการพัฒนาให้ผู้เรียนมีความสามารถในการคิดวิเคราะห์ คิดสังเคราะห์ และคิดสร้างสรรค์

แนวคิดทฤษฎีความคิดสร้างสรรค์ของกิลฟอร์ด กล่าวถึง องค์ประกอบของความคิดสร้างสรรค์ว่าเป็นความสามารถทางสมอง ที่คิดได้กว้างไกล หลายทิศทาง หรือเรียกว่าความคิดนอกกรอบหรือการคิดแบบกระจาย (divergent thinking) ซึ่งประกอบด้วยความคิดริเริ่ม ความคิดคล่องตัว ความคิดยืดหยุ่นและความคิดละเอียดลออ

จากการศึกษาแนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง พบว่า ปัจจัยที่ส่งผลต่อความคิดสร้างสรรค์ทางวิทยาศาสตร์ ประกอบด้วย เจตคติเชิงวิทยาศาสตร์ แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ทางวิทยาศาสตร์ สภาพแวดล้อมภายในครอบครัวและสภาพแวดล้อมทางการศึกษา ด้วยเหตุนี้ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาปัจจัยดังกล่าวข้างต้นว่าปัจจัยใดบ้างที่เป็นสาเหตุสำคัญที่ส่งผลต่อความคิดสร้างสรรค์ทางวิทยาศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนในสังกัดเทศบาล จังหวัดราชบุรี ผลจากการศึกษาดังกล่าวสามารถใช้เป็นแนวทางส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ทางวิทยาศาสตร์ให้ผู้เรียนบรรลุเป้าหมายของการจัดการศึกษาตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 กลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ ด้านความสามารถในการคิดสร้างสรรค์ต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับปัจจัยเชิงสาเหตุ ได้แก่ เจตคติเชิงวิทยาศาสตร์ แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ทางวิทยาศาสตร์สภาพแวดล้อมภายในครอบครัว และสภาพแวดล้อมทางการศึกษา
2. เพื่อศึกษารูปแบบความสัมพันธ์เชิงสาเหตุที่มีอิทธิพลทางตรงและอิทธิพลทางอ้อมต่อความคิดสร้างสรรค์ทางวิทยาศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนในสังกัดเทศบาล จังหวัดราชบุรี

วิธีการดำเนินการวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนในสังกัดเทศบาล จังหวัดราชบุรี ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2553 ได้แก่ โรงเรียนสังกัดเทศบาลเมืองบ้านโป่ง โรงเรียนสังกัดเทศบาลเมืองโพธารามและโรงเรียนสังกัดเทศบาลเมืองราชบุรี จำนวน 9 โรงเรียน จำนวน 20 ห้องเรียน รวมทั้งหมด 895 คน

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้เป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนในสังกัดเทศบาล จังหวัดราชบุรี ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2553 มีจำนวนกลุ่มตัวอย่างทั้งสิ้น 342 คน ซึ่งได้มาโดยการสุ่มตัวอย่างแบบสองขั้นตอน (Two-stage Random Sampling)

ตัวแปรที่ใช้ในการศึกษา คือ

1. ตัวแปรอิสระ ประกอบด้วย เจตคติเชิงวิทยาศาสตร์ แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ทางวิทยาศาสตร์สภาพแวดล้อมภายในครอบครัว และสภาพแวดล้อมทางการศึกษา

2. ตัวแปรตาม ได้แก่ ความคิดสร้างสรรค์ทางวิทยาศาสตร์

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ฉบับที่ 1 แบบทดสอบความคิดสร้างสรรค์ทางวิทยาศาสตร์

ฉบับที่ 2 แบบสอบถามปัจจัยที่ส่งผลต่อความคิดสร้างสรรค์ทางวิทยาศาสตร์

การสร้างและหาคุณภาพเครื่องมือ

1. แบบทดสอบความคิดสร้างสรรค์ทางวิทยาศาสตร์

1.1 กำหนดจุดมุ่งหมายในการสร้างแบบทดสอบความคิดสร้างสรรค์ทางวิทยาศาสตร์

1.2 ศึกษาทฤษฎี เอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความคิดสร้างสรรค์ทางวิทยาศาสตร์

1.3 เขียนนิยามปฏิบัติการตามคุณลักษณะที่ต้องการวัด

1.4 สร้างแบบทดสอบวัดความคิดสร้างสรรค์ทางวิทยาศาสตร์ ให้สอดคล้องกับนิยาม โดยผู้วิจัยได้ประยุกต์ใช้เครื่องมือของอุไรวรรณ หาญวงศ์ (2540, หน้า 64-126) ที่สร้างขึ้นจากทฤษฎีทางสมองของกิลฟอร์ด โดยมีลักษณะการใช้ภาษาและสัญลักษณ์เป็นเนื้อหา

1.5 นำแบบทดสอบฉบับร่างที่สร้างขึ้น เสนออาจารย์ผู้ควบคุมวิทยานิพนธ์เพื่อตรวจสอบ และนำมาปรับปรุงแก้ไข

1.6 นำแบบทดสอบวัดความคิดสร้างสรรค์ทางวิทยาศาสตร์ไปให้ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 ท่านตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงพินิจ (Face Validity)

2. แบบสอบถามปัจจัยที่ส่งผลต่อความคิดสร้างสรรค์ทางวิทยาศาสตร์

2.1 กำหนดจุดมุ่งหมายในการสร้างแบบสอบถามปัจจัยที่ส่งผลต่อความคิดสร้างสรรค์ทางวิทยาศาสตร์

2.2 ศึกษาทฤษฎี เอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อนำมาเป็นแนวทางในการสร้างแบบสอบถาม

2.3 เขียนนิยามปฏิบัติการตามคุณลักษณะที่ต้องการวัด

2.4 สร้างข้อคำถามให้สอดคล้องกับนิยามปฏิบัติการ

2.5 นำแบบสอบถามฉบับร่างที่สร้างขึ้น เสนออาจารย์ผู้ควบคุมวิทยานิพนธ์ และนำมาปรับปรุงแก้ไข

การหาคุณภาพเครื่องมือ

1. หาดัชนีความสอดคล้อง ที่มีความสอดคล้องตั้งแต่ 0.67 ขึ้นไป

2. นำแบบวัดที่ปรับปรุงแก้ไขแล้วไปทดลองใช้กับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนเทศบาล 5 ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง

3. การตรวจสอบความเชื่อมั่นของเครื่องมือโดยหาค่าสัมประสิทธิ์ α ของครอนบาค

การจัดกระทำวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์

1. นำข้อมูลที่ได้จากแบบวัดมาหาค่าเฉลี่ย (\bar{X}) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) โดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป

2. วิเคราะห์สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยด้านต่าง ๆ และความคิดสร้างสรรค์ของนักเรียนโดยใช้ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน

3. วิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน เพื่อตรวจสอบความตรงเชิงโครงสร้างของตัวแปร เจตคติเชิงวิทยาศาสตร์ แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ทางการเรียนวิทยาศาสตร์ สภาพแวดล้อมภายในครอบครัว สภาพแวดล้อมทางการศึกษา และความคิดสร้างสรรค์ทางวิทยาศาสตร์

4. วิเคราะห์อิทธิพลของปัจจัยเชิงสาเหตุที่ส่งผลต่อความคิดสร้างสรรค์ทางวิทยาศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนในสังกัดเทศบาล จังหวัดราชบุรี โดยการวิเคราะห์อิทธิพลด้วยโปรแกรมลิสรล

ผลการวิจัย

1. สรุปผลการวิเคราะห์สถิติพื้นฐาน

ผลการวิเคราะห์ค่าสถิติพื้นฐานของปัจจัยเชิงสาเหตุที่ส่งผลต่อความคิดสร้างสรรค์ทางวิทยาศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 จำนวน 13 ตัวแปร เมื่อพิจารณาตัวแปรด้านเจตคติเชิงวิทยาศาสตร์ พบว่า โดยภาพรวม มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง โดยตัวแปรย่อยด้านความมีเหตุผลมีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมา คือ ตัวแปรย่อยด้านความมีใจกว้าง เมื่อพิจารณาตัวแปรด้านแรงจูงใจ ใฝ่สัมฤทธิ์ทางการเรียนวิทยาศาสตร์ พบว่า โดยภาพรวม มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง โดยตัวแปรย่อยด้านการมีเป้าหมายมีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมา คือ ตัวแปรย่อยด้านความพยายามพึ่งตนเอง เมื่อพิจารณา ด้านสภาพแวดล้อมภายในครอบครัว พบว่า โดยภาพรวม มีค่าเฉลี่ย อยู่ในระดับปานกลางโดยตัวแปรย่อยด้านการส่งเสริม และสนับสนุนด้านวิทยาศาสตร์มีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมา คือ ตัวแปรย่อยด้านสัมพันธ์ภาพภายในครอบครัว เมื่อพิจารณา ด้านสภาพแวดล้อมทางการศึกษา พบว่า โดยภาพรวม มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง โดยตัวแปรย่อยด้านลักษณะของครูผู้สอนมีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมา คือ ตัวแปรย่อยด้านบรรยากาศในห้องเรียนวิทยาศาสตร์

2. สรุปผลการวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อตอบวัตถุประสงค์ของการวิจัย

2.1 ผลการศึกษาระดับปัจจัยเชิงสาเหตุ ได้แก่ เจตคติเชิงวิทยาศาสตร์ แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ทางวิทยาศาสตร์ สภาพแวดล้อมภายในครอบครัวและสภาพแวดล้อมทางการศึกษา พบว่า ค่าระดับปัจจัยโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง และความคิดสร้างสรรค์ทางวิทยาศาสตร์ มีค่าอยู่ในระดับปานกลาง ผลการวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปร พบว่า ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรด้านเจตคติเชิงวิทยาศาสตร์ และแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ทางวิทยาศาสตร์ มีความสัมพันธ์ทางบวกกับความคิดสร้างสรรค์ทางวิทยาศาสตร์ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ซึ่งสรุปได้ดังนี้

ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ที่มีความสัมพันธ์สูงสุด คือ ตัวแปรเจตคติเชิงวิทยาศาสตร์ กับแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ทางวิทยาศาสตร์ มีค่าเท่ากับ .953 และตัวแปรที่มีความสัมพันธ์ต่ำที่สุด ได้แก่ ตัวแปรเจตคติเชิงวิทยาศาสตร์กับสภาพแวดล้อมภายในครอบครัว .406

2.2 ผลการศึกษารูปแบบความสัมพันธ์เชิงสาเหตุที่มีอิทธิพลทางตรงและอิทธิพลทางอ้อมต่อความคิดสร้างสรรค์ทางวิทยาศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนในสังกัดเทศบาล จังหวัดราชบุรี พบว่า

เมื่อพิจารณาตัวแปรความคิดสร้างสรรค์ทางวิทยาศาสตร์ พบว่า ตัวแปรความคิดสร้างสรรค์ทางวิทยาศาสตร์ ได้รับอิทธิพลทางตรงจาก ตัวแปรเจตคติเชิงวิทยาศาสตร์ แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ทางวิทยาศาสตร์โดยมีขนาดอิทธิพลเท่ากับ 2.29, 2.04 ตามลำดับ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

เมื่อพิจารณาตัวแปรที่มีอิทธิพลทางอ้อมต่อตัวแปรความคิดสร้างสรรค์ทางวิทยาศาสตร์ พบว่า ตัวแปรที่มีอิทธิพลทางอ้อมสูงสุด คือ ตัวแปรสภาพแวดล้อมทางการศึกษา โดยมีอิทธิพลทางอ้อมผ่านตัวแปรเจตคติเชิงวิทยาศาสตร์และส่งผลผ่านตัวแปรแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ทางวิทยาศาสตร์ โดยมีขนาดอิทธิพลเท่ากับ 81.73 รองลงมา คือ ตัวแปรสภาพแวดล้อมภายในครอบครัว โดยส่งผลทางอ้อมผ่านตัวแปรเจตคติเชิงวิทยาศาสตร์ และส่งผลผ่านตัวแปรแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ทางวิทยาศาสตร์ โดยมีขนาดอิทธิพลเท่ากับ 16.47 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

อภิปรายผลการวิจัย

1. เจตคติเชิงวิทยาศาสตร์ ได้รับอิทธิพลรวมสูงสุดต่อตัวแปรความคิดสร้างสรรค์ทางวิทยาศาสตร์ โดยเฉพาะประสบการณ์ด้านวิทยาศาสตร์ ผู้ใช้ความรู้ทางวิทยาศาสตร์เป็นประจำย่อมพัฒนาเจตคติเชิงวิทยาศาสตร์ได้ และส่งผลให้มีความคิดสร้างสรรค์ทางวิทยาศาสตร์ในระดับสูงตามมา ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ สมพาน พรหมโสภณ (2548, หน้า 118) พบว่า เจตคติเชิงวิทยาศาสตร์มีความสัมพันธ์ในเชิงเส้นตรงกับความคิดสร้างสรรค์ทางวิทยาศาสตร์ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 วราภรณ์ อารีมิตร (2548, หน้า 66) ซึ่งศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างเจตคติเชิงวิทยาศาสตร์กับความคิดสร้างสรรค์ทางวิทยาศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 พบว่า ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างเจตคติเชิงวิทยาศาสตร์ ทั้ง 8 ด้าน กับความคิดสร้างสรรค์ทางวิทยาศาสตร์มีความสัมพันธ์ทางบวก โดยค่าน้ำหนักความสำคัญด้านความอยากรู้อยากเห็น ด้านความมีใจกว้าง มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และด้านความมีเหตุผล มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ทั้งนี้เนื่องจากพฤติกรรมของการชอบแสวงหาความรู้และพร้อมที่จะเปลี่ยนแปลงเป็นคุณลักษณะที่สอดคล้องกับองค์ประกอบของความคิดสร้างสรรค์ทางวิทยาศาสตร์ ประกอบด้วย ความคล่องในการคิด ความคิดยืดหยุ่น และความคิดริเริ่ม

2. แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ทางวิทยาศาสตร์ เป็นความปรารถนาของบุคคลที่จะทำกิจกรรมต่าง ๆ ให้ดีและประสบผลสำเร็จ ดังนั้นนักเรียนที่มีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์สูงจึงส่งผลต่อความคิดสร้างสรรค์ทางวิทยาศาสตร์สูงไปด้วย ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ อารี พันธุ์มณี (2545, หน้า 271) กล่าวว่า เด็กที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูอย่างอิสระ ผิดการช่วยเหลือตามวัยจะเติบโตเป็นผู้ใหญ่ที่มีความต้องการสำเร็จในชีวิตสูง การฝึกให้บุคคลมีความต้องการความสำเร็จและแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์สูงจึงมักเริ่มจากครอบครัวเป็นอันดับแรก และยิ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ชีร์กัญญา โอชรส (2551, หน้า 106) ซึ่งพบว่า แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์เป็นตัวแปรที่มีอิทธิพลทางตรงต่อความคิดสร้างสรรค์ทางวิทยาศาสตร์ ทั้งนี้เนื่องจากแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ เป็นความปรารถนาที่จะทำสิ่งใดสิ่งหนึ่งให้ลุล่วงไปด้วยดี ดังนั้นนักเรียนที่มีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์สูงจึงส่งผลต่อความคิดสร้างสรรค์ทางวิทยาศาสตร์สูงไปด้วย

3. สภาพแวดล้อมภายในครอบครัว มีอิทธิพลทางอ้อมต่อความคิดสร้างสรรค์ทางวิทยาศาสตร์ โดยผ่านตัวแปรเจตคติเชิงวิทยาศาสตร์ และแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ทางวิทยาศาสตร์ เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ แสดงให้เห็นว่าสัมพันธภาพภายในครอบครัวที่ดี การส่งเสริมและสนับสนุนด้านวิทยาศาสตร์ จะส่งผลให้นักเรียนมีเจตคติเชิงวิทยาศาสตร์ แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ทางการเรียนวิทยาศาสตร์สูงขึ้นและส่งผลให้นักเรียนมีความคิดสร้างสรรค์ทางวิทยาศาสตร์ในระดับสูงตามมาซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ พัทธนี ตรีกุลแก้ว (2541, หน้า 25) กล่าวถึง บุคคลที่มีบทบาทสำคัญในการส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ของเด็ก ได้แก่ พ่อแม่หรือผู้ปกครองของเด็ก เพราะเป็นผู้ที่ใกล้ชิดเด็กมากที่สุด นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับ ชีร์กัญญา โอชรส (2551, หน้า 110 - 111) พบว่า ความเอาใจใส่ของผู้ปกครองเป็นตัวแปรที่มีอิทธิพลทางอ้อมต่อความคิดสร้างสรรค์ทางวิทยาศาสตร์ เนื่องจากความเอาใจใส่ ดูแล ส่งเสริมและสนับสนุนการเรียนของผู้ปกครองที่มีต่อนักเรียนทำให้นักเรียนรับรู้ตนเองจากการมองเห็นตนเองด้านต่าง ๆ ทั้งความรู้สึกรัก ความคิดและความสามารถ

4. สภาพแวดล้อมทางการศึกษา มีอิทธิพลทางอ้อมต่อความคิดสร้างสรรค์ทางวิทยาศาสตร์โดยผ่านทางตัวแปรเจตคติเชิงวิทยาศาสตร์ และแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ทางการเรียนวิทยาศาสตร์ เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ หมายความว่า เมื่อบรรยากาศในชั้นเรียน ทำให้นักเรียนมีความรู้สึกสบายใจ ผ่อนคลาย ครูให้ความเป็นกันเอง ให้กำลังใจ สนับสนุน และยอมรับฟังความคิดเห็น นักเรียนมีส่วนร่วมในการเรียนรู้ สืบเสาะหาความรู้ด้วยตนเอง ส่งผลให้นักเรียนมีเจตคติเชิงวิทยาศาสตร์ แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ทางการเรียนวิทยาศาสตร์สูงขึ้น และส่งผลให้นักเรียนมีความคิดสร้างสรรค์ทางวิทยาศาสตร์ในระดับสูงตามมา ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ เบญจพร อยู่เจริญ (2551, หน้า 77) พบว่า ปัจจัยสภาพแวดล้อมทางการเรียนด้านการจัดการเรียนการสอน ด้านคุณลักษณะของครูผู้สอนวิทยาศาสตร์ กับความคิดสร้างสรรค์ทางวิทยาศาสตร์มีความสัมพันธ์กัน และเป็นปัจจัยร่วมกันอธิบายความแปรปรวนของความคิดสร้างสรรค์ทางวิทยาศาสตร์ได้ นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับ ชีร์กัญญา โอชรส (2551, หน้า 109 - 110) พบว่า บรรยากาศในชั้นเรียน เป็นตัวแปรที่มีอิทธิพลทั้งทางตรงและทางอ้อมต่อความคิดสร้างสรรค์ทางวิทยาศาสตร์ ทั้งนี้เนื่องมาจากบรรยากาศในชั้นเรียนเป็นสภาพแวดล้อมทางการเรียนที่เกิดขึ้นขณะที่มีการเรียนการสอน ซึ่งประกอบด้วยสภาพแวดล้อมทางกายภาพ และสภาพแวดล้อมทางสังคมวิทยา ซึ่งได้แก่ พฤติกรรมของครูผู้สอน ความสัมพันธ์ระหว่างครูผู้สอนกับนักเรียน และความสัมพันธ์ระหว่างนักเรียนกับนักเรียน

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 ข้อเสนอแนะสำหรับครู ควรกระตุ้นส่งเสริมจัดกิจกรรม หรือโครงการให้นักเรียนเข้าร่วม สร้างแรงจูงใจเพื่อสร้างเจตคติที่ดี แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ให้เกิดขึ้นกับนักเรียน และสร้างบรรยากาศในชั้นเรียนให้เกิดบรรยากาศในการเรียนรู้

1.2 ข้อเสนอแนะสำหรับผู้ปกครอง ควรส่งเสริมและสนับสนุน การเข้าร่วมกิจกรรม ติดตามผลการเรียน จัดหาอุปกรณ์การเรียน จัดสภาพแวดล้อมที่ส่งเสริมการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ คอยให้กำลังใจและกระตุ้นให้นักเรียนสนใจวิทยาศาสตร์ ให้มากยิ่งขึ้น

1.3 ข้อเสนอแนะสำหรับผู้บริหาร ควรส่งเสริมนโยบายและงบประมาณ กระตุ้นให้ครูผู้สอนเห็นความสำคัญของการจัดสภาพแวดล้อมทางการศึกษา หน่วยงานและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องช่วยเผยแพร่และกระตุ้นให้นักเรียนเกิดความสนใจวิทยาศาสตร์ สร้างแหล่งเรียนรู้สำหรับการศึกษาค้นคว้า

2. ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรศึกษาความคิดสร้างสรรค์ทางวิทยาศาสตร์กับนักเรียนในระดับชั้นการศึกษาอื่น เพื่อศึกษาการพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ทางวิทยาศาสตร์

2.2 ควรศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยต่าง ๆ กับความคิดสร้างสรรค์ทางวิทยาศาสตร์ เช่น ทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ การอบรมเลี้ยงดูของผู้ปกครองรูปแบบต่าง ๆ การเรียนรู้อย่างมีความสุข มาศึกษาโดยอาศัยหลักทฤษฎีและผลการวิจัยที่เกี่ยวข้องมากำหนดตัวแปรในการวิจัย

2.3 ควรศึกษารูปแบบการจัดการเรียนการสอนที่ช่วยพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ทางวิทยาศาสตร์ของนักเรียนให้สูงขึ้น

เอกสารอ้างอิง

- ธีรภัญญา โอชรส. 2551. ปัจจัยเชิงสาเหตุที่ส่งผลต่อความคิดสร้างสรรค์ทางวิทยาศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาร้อยเอ็ด เขต 3. ปรินูญานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาการวิจัยการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- เบญจพร อยู่เจริญ. 2551. การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยสภาพแวดล้อมทางการเรียนและปัจจัยส่วนบุคคล กับความคิดสร้างสรรค์ทางวิทยาศาสตร์ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียน สังกัด กรุงเทพมหานคร กลุ่มบูรพา. ปรินูญานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาการวิจัยและสถิติทางการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- พชณี ตระกูลแก้ว. 2541. การพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ทางคณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการสอนคณิตศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- ยุดา รักไทย. 2542. เทคนิคการแก้ปัญหาและการตัดสินใจ. กรุงเทพฯ : เอ็กซ์เปอร์เน็ท.
- วรภรณ์ อาริมิตร. 2548. การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างเจตคติเชิงวิทยาศาสตร์กับความคิดสร้างสรรค์ทางวิทยาศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนสังกัดสหวิทยาเขต ราชนครินทร์ สำนักงานการศึกษาขั้นพื้นฐาน กรุงเทพมหานคร. ปรินูญานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาการวิจัยและสถิติทางการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- วิทยากร เชียงกุล. 2552. ปัญหาการพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษา. ค้นเมื่อ ธันวาคม 7, 2552, จาก <http://witayakornclub.wordpress.com>.
- สมพาน พรหมโสภณ. 2548. ปัจจัยที่ส่งผลต่อความคิดสร้างสรรค์ทางวิทยาศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 จังหวัดอำนาจเจริญ. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิจัยและประเมินผลการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. 2544. พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 แก้ไขปรับปรุงครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ : ผู้แต่ง
- อารี พันธมณี. 2543. คิดอย่างสร้างสรรค์ (พิมพ์ครั้งที่ 6). กรุงเทพฯ : เลิฟแอนด์ลิฟเพรส.
- _____. 2546. ฝึกให้คิดเป็นคิดให้สร้างสรรค์. กรุงเทพฯ : ไยใหม่เอ็ดดูเคท.
- อุไรวรรณ หาญวงศ์. 2540. การสร้างแบบวัดความคิดสร้างสรรค์ทางวิทยาศาสตร์สำหรับนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการวัดและประเมินผลการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

การพัฒนาแบบทดสอบวัดความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณสำหรับ
นักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสมุทรสงคราม
Development of The Critical Thinking Test for Matthayom Sueksa III
Students under Office of Samut Songkhram
Educational Service Area

สุธี เสมอจิตร

สาขาวิชาวิจัยและประเมินผลการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏหมู่บ้านจอมบึง.

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อสร้าง หาคุณภาพ และหาเกณฑ์ปกติของแบบทดสอบ วัดความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณ กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ นักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสมุทรสงคราม จำนวน 600 คน ที่ได้มาจากการสุ่มแบบหลายขั้นตอน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบทดสอบ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์คุณภาพของแบบทดสอบ ได้แก่ ค่าดัชนีความสอดคล้อง ค่าความยากง่าย ค่าอำนาจจำแนก การวิเคราะห์สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน ค่าความเชื่อมั่นด้วยสูตร KR-20 และ เปอร์เซ็นต์ไทล์ ผลการวิจัย พบว่า

1. แบบทดสอบวัดความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณ สำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ประกอบด้วย ความสามารถในการนิยามปัญหา ความสามารถในการตัดสินใจ ความสามารถในการระบุสมมติฐาน และความสามารถในการสรุปอ้างอิง เป็นแบบสถานการณ์ 4 ตัวเลือก จำนวน 40 ข้อ
2. แบบทดสอบวัดความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณมีค่าดัชนีความสอดคล้องในระดับ .67 – 1.00 มีระดับความยากง่าย ตั้งแต่ .29 - .79 มีค่าอำนาจจำแนก ตั้งแต่ .20 - .55 มีค่าความเที่ยงตรงเชิงโครงสร้างที่พิจารณาจากค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์กับแบบทดสอบมาตรฐาน เท่ากับ .618 มีค่าความเชื่อมั่น เท่ากับ 0.79
3. เกณฑ์ปกติของแบบทดสอบวัดความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณมีค่าคะแนนที่ปกติ 50 ที่คะแนน 24 คะแนน จากคะแนนสอบเต็ม 40 คะแนน

Abstract

The purposes of this research were to develop Critical Thinking Test for Matthayom Sueksa III students in Office of Samut Songkram Educational Service Area and were to construct, to find the qualities and Norms of Critical Thinking Test. The samples were 600 mathayom Sueksa III students in the academic year 2010. The instrument used in this study consisted of 4 parts: measurements of the ability in problem definition, measurements of the ability in determination of information, measurements of the ability in assigning hypothesis and measurements of the ability to reference summation. The statistics used in this study were face validity, difficulty, discrimination, correlated and reliability by KR-20

The research findings were as follows: face validity of critical thinking test was .67 to 1.00 , difficulty of value from .29 to .79 , discrimination of value was from .20 to .55 , correlated with standard test was .618 , reliability was .79 and normalized T-score was at 50 would be as equal as the score at 24.

คำสำคัญ : การพัฒนาแบบทดสอบ การคิดอย่างมีวิจารณญาณ

Keywords : test development, critical thinking

บทนำ

การคิดอย่างมีวิจารณญาณนั้นเปรียบเสมือนเป็นเครื่องมือที่มีความสำคัญสำหรับคนเราที่จะใช้ในการเรียนรู้และการดำเนินชีวิตอย่างมีคุณค่าในโลกของข่าวสารข้อมูลที่เต็มไปด้วยความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีเช่นในยุคปัจจุบัน บุคคลที่มีการคิดอย่างมีวิจารณญาณย่อมมีความสามารถในการคิดวิเคราะห์ได้อย่างมีหลักการ สามารถควบคุม จัดการ และตรวจสอบความคิดของตนเองได้ รวมทั้งสามารถตัดสินใจและแก้ปัญหาโดยใช้เหตุผลอย่างถูกต้องเหมาะสม สิ่งเหล่านี้เป็นทักษะที่ดีในอันที่จะช่วยปรับปรุงให้ชีวิตดีขึ้น และเดินไปในแนวทางที่ถูกต้อง นอกจากนี้ยังเป็นทักษะสำคัญที่จะพัฒนาบุคคลให้มีลักษณะ “คิดเป็น ทำเป็น และแก้ปัญหาเป็น” อันเป็นคุณลักษณะที่ช่วยให้สามารถยืนหยัดอยู่ได้อย่างมั่นคงตลอดไป นับเป็นนิมิตหมายที่ดีที่สังคมไทยควรพัฒนาบุคคลให้มีทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณ (ลักษณะ สรวัดน์, 2549, หน้า 100-102)

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 มาตรา 24 ได้ระบุไว้ว่า การจัดการกระบวนการเรียนรู้ให้สถานศึกษาและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องดำเนินการฝึกทักษะ กระบวนการคิดการจัดการ การเผชิญสถานการณ์และการประยุกต์ความรู้มาใช้ป้องกันและแก้ปัญหา รวมทั้งจัดกิจกรรมให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากประสบการณ์จริง ฝึกการปฏิบัติให้ทำได้ คิดเป็น ทำเป็น รักการอ่าน และเกิดการใฝ่รู้อย่างต่อเนื่อง (สำนักงานปฏิรูปการศึกษา, 2543, หน้า 26-27)

หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 มุ่งให้นักเรียนเกิดสมรรถนะที่สำคัญ 5 ประการ โดยประการหนึ่ง คือ ความสามารถในการคิด เป็นความสามารถในการคิดวิเคราะห์ การคิดสังเคราะห์ การคิดอย่างสร้างสรรค์ การคิดอย่างมีวิจารณญาณ และการคิดเป็นระบบ เพื่อนำไปสู่การสร้างองค์ความรู้หรือสารสนเทศเพื่อการตัดสินใจเกี่ยวกับตนเองและสังคมได้อย่างเหมาะสม (หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551, 2551, หน้า 4)

จากการประเมินมาตรฐานการศึกษา การประเมินคุณภาพภายนอกของระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานของสำนักงานรับรองมาตรฐาน และการประเมินคุณภาพการศึกษาในโรงเรียนที่เปิดทำการสอนในปี 2551 – 2552 ในจังหวัดสมุทรสงคราม พบว่าโรงเรียนส่วนใหญ่มีผลการประเมินมาตรฐานด้านผู้เรียนในมาตรฐานที่ 4 คือ ผู้เรียนมีความสามารถในการคิดวิเคราะห์ คิดสังเคราะห์ มีวิจารณญาณ มีความคิดสร้างสรรค์ คิดไตร่ตรอง และมีวิสัยทัศน์ อยู่ในระดับที่ควรปรับปรุง เป็นส่วนใหญ่ (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษสมุทรสงคราม, 2552, หน้า 12) โดยสาเหตุมาจากการที่โรงเรียนจัดกระบวนการเรียนการสอน โดยเฉพาะในด้านทักษะกระบวนการคิดอย่างมีวิจารณญาณไปโดยที่ไม่ได้มีการวัดและประเมินผลอย่างถูกต้อง จึงไม่ทราบได้ว่าด้วยกระบวนการเรียนการสอนที่ดำเนินการอยู่นั้นส่งผลให้นักเรียนเกิดทักษะกระบวนการคิดอย่างมีวิจารณญาณแล้วจริงหรือไม่

ทฤษฎีพัฒนาการทางสติปัญญาของเพียเจท์ (ทิตานา แชมมณี, 2544, หน้า 13-14 ; อ้างจาก Piaget, 1964, หน้า 189) ได้กล่าวถึงพัฒนาการของความสามารถทางสติปัญญาของมนุษย์ว่าเป็นผลเนื่องมาจากปฏิสัมพันธ์ระหว่างคนกับสิ่งแวดล้อม ซึ่งเป็นพัฒนาการอย่างต่อเนื่องและเป็นลำดับขั้น โดยแบ่งออกเป็น 4 ขั้น คือ 1) ขั้นประสาทสัมผัสและการเคลื่อนไหว (Sensorimotor Stage) ในช่วงอายุ 0-2 ปี 2) ขั้นก่อนปฏิบัติการ (Preoperational Stage) ในช่วงอายุ 2-7 ปี 3) ขั้นปฏิบัติการด้วยรูปธรรม (Concrete Operation Stage) ในช่วงอายุ 7-11 ปี และ 4) ขั้นปฏิบัติการด้วยนามธรรม (Formal Operation Stage) ในช่วงอายุ 11-15 ปี ซึ่งอยู่ในช่วงวัยของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษา ปีที่ 3 ที่มีอายุประมาณ 14-15 ปี นั้นหมายความว่าเด็กในช่วงวัยนี้มีความเข้าใจสิ่งที่เป็นนามธรรม สามารถคิดตามหลักตรรกศาสตร์ มีการคิดแบบอุปนัยและนิรนัย ซึ่งเพียเจท์ เชื่อว่า ความสามารถดังกล่าวมีผลต่อความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณ ดังนั้นการวัดความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณของนักเรียนในระดับชั้นนี้ จึงเป็นประโยชน์อย่างยิ่ง

จากหลักการและความสำคัญดังกล่าวมา สามารถสรุปได้ว่า การคิดอย่างมีวิจารณญาณเป็นเครื่องมือสำคัญที่ใช้ในการเรียนรู้และการดำเนินชีวิตอย่างมีคุณค่าในโลกยุคปัจจุบัน ยุคข้อมูลข่าวสาร บุคคลที่มีการคิดอย่างมีวิจารณญาณจะสามารถคิดวิเคราะห์ได้อย่างมีหลักการ สามารถควบคุม จัดการ และตรวจสอบความคิดตนเองได้ รวมทั้งสามารถตัดสินใจและแก้ปัญหาโดยใช้เหตุผลอย่างถูกต้องเหมาะสม สิ่งเหล่านี้เป็นทักษะที่ดีที่จะช่วยปรับปรุงให้ชีวิตดีขึ้นและเดินไปในทางที่ถูกต้อง และที่สำคัญอย่างยิ่งเป็นทักษะที่สำคัญที่จะพัฒนาบุคคลให้มีลักษณะ “คิดเป็น ทำเป็น แก้ปัญหาเป็น” อันเป็นคุณลักษณะที่จะช่วยให้สามารถยืนหยัดอยู่ได้อย่างมั่นคงในโลกปัจจุบันและอนาคต (คันสนีย์ ฉัตรคุปต์

และอุษา ชูชาติ, 2544, หน้า 50-51) ประกอบกับการที่สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสมุทรสงคราม ยังขาดเครื่องมือที่จะใช้ในการวัด การคิดอย่างมีวิจารณญาณที่ถูกต้อง สำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ดังนั้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะสร้างแบบทดสอบวัดความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณ สำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 พร้อมทั้งสร้างเกณฑ์ปกติ (norms) โดยวิธีการบูรณาการแนวคิดจากผู้เชี่ยวชาญได้แก่ เอนนิส (Ennis, 1985) เดรสเซลและเมย์ฮิว (Dressel & Mayhew, 1957) นีดเลอร์ (Woolfolk, 1987, p. 312; citing Kneeder, 1985, p. 227) ดีคาโรลี (Decaroli, 1973) เควลล์มอลซ์ (Quellmalz, 1985) และ วัตสัน และเกลเซอร์ (Watson & Glaser, 1964) เพื่อเป็นแนวทางในการสร้างแบบทดสอบ สำหรับใช้ในการประเมินระดับความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณของนักเรียน และให้ได้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์สำหรับครูในการพัฒนาทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณให้นักเรียน ต่อไป

วัตถุประสงค์

1. เพื่อสร้างแบบทดสอบวัดการคิดอย่างมีวิจารณญาณสำหรับนักเรียนระดับชั้น มัธยมศึกษาปีที่ 3
2. เพื่อหาคุณภาพของแบบทดสอบวัดการคิดอย่างมีวิจารณญาณ ในด้านความเที่ยงตรงความยากง่าย อำนาจจำแนก และความเชื่อมั่น
3. เพื่อสร้างเกณฑ์ปกติระดับท้องถิ่น (local norms) และสร้างคู่มือการใช้แบบทดสอบวัดการคิดอย่างมีวิจารณญาณ สำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3

ขอบเขตของการวิจัย

1. ขอบเขตด้านประชากรและกลุ่มตัวอย่าง
 - 1.1 ประชากร ที่ใช้ในการศึกษาค้นครั้งนี้คือ นักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ปีการศึกษา 2553 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสมุทรสงคราม จำนวน 2,184 คน
 - 1.2 กลุ่มตัวอย่าง ที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้คือ นักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ปีการศึกษา 2553 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสมุทรสงคราม จำนวน 600 คน ซึ่งได้จากการสุ่มตัวอย่างแบบหลายขั้นตอน (Multi-stage Random Sampling) โดยขั้นตอนที่ 1 ใช้การสุ่มตัวอย่างแบบง่าย (Simple Random Sampling) ด้วยวิธีการจับฉลากเพื่อสุ่มเลือกโรงเรียนในแต่ละอำเภอ ตามจำนวนที่กำหนดไว้ จากนั้นในขั้นตอนที่ 2 ใช้การสุ่มตัวอย่างแบบง่าย (Simple Random Sampling) ด้วยวิธีการจับฉลากอีกครั้งหนึ่ง เพื่อสุ่มเลือกนักเรียนที่จะทำการทดสอบทั้ง 3 ครั้ง โดยครั้งที่ 1 จำนวน 100 คน ครั้งที่ 2 จำนวน 100 คน และ การทดสอบครั้งที่ 3 จำนวน 400 คน รวมทั้งสิ้น 600 คน
2. ขอบเขตด้านเนื้อหา
เนื้อหาที่ใช้ในการทำวิจัยครั้งนี้ มีลักษณะเป็นข้อความ ข้อมูลหรือสถานการณ์ต่าง ๆ ที่พบเห็นได้ในชีวิตประจำวัน ซึ่งสามารถรับรู้ได้จากการศึกษา การแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและจากสื่ออุปกรณ์ต่าง ๆ เช่น การอ่านหนังสือพิมพ์ การชมโทรทัศน์ การฟังวิทยุ เป็นต้น และเป็นเนื้อหาทั่ว ๆ ไป ไม่อิงเนื้อหาวิชาใดวิชาหนึ่ง มีความยากง่ายของคำ สำนวนที่เหมาะสมกับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

ในการสร้างแบบทดสอบวัดความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณสำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ที่ผู้วิจัยได้ดำเนินการสร้างนั้น มีรายละเอียด ดังนี้

1. กำหนดจุดมุ่งหมายในการสร้างแบบทดสอบ
2. ศึกษาทฤษฎี นิยาม เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการคิดอย่างมีวิจารณญาณ และการสร้างแบบทดสอบวัดความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณ และคุณภาพของแบบทดสอบ
3. เขียนนิยามปฏิบัติการที่เกี่ยวกับความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณ 4 ด้าน คือ
 - 3.1 การนิยามปัญหา หมายถึง ความสามารถในการระบุปัญหา หรือความสามารถในการกำหนดคำถามจากข้อความหรือสถานการณ์

3.2 การตัดสินข้อมูล หมายถึง ความสามารถในการพิจารณาตัดสินความน่าเชื่อถือของข้อมูล การจำแนกข้อมูลข้อเท็จจริงและความคิดเห็น การระบุข้อตกลงเบื้องต้นของสถานการณ์ และความสามารถในการตรวจสอบความสอดคล้องและเพียงพอของข้อมูล

3.3 การระบุสมมติฐาน หมายถึง ความสามารถในการกำหนดแนวทางหรือพยากรณ์คำตอบ โดยอาศัยข้อมูลและข้อตกลงเบื้องต้น

3.4 การสรุปอ้างอิง หมายถึง ความสามารถในการสรุปอย่างสมเหตุสมผล ความสามารถในการอุปนัย นิรนัย ประเมินข้อสรุป หาความสัมพันธ์สมเหตุสมผลของข้อสรุปจากเหตุการณ์

4. กำหนดโครงสร้างของแบบทดสอบและสร้างแบบทดสอบจำนวน 1.5 เท่าของแบบทดสอบที่ต้องการ

5. วิพากษ์และปรับแก้ไขข้อคำถามร่วมกับอาจารย์ผู้ควบคุมวิทยานิพนธ์ และปรับแก้ไขข้อคำถามให้ครอบคลุมนิยามที่กำหนดไว้

6. ตรวจสอบคุณภาพขั้นต้น โดยผู้เชี่ยวชาญ

ผู้วิจัยคัดเลือกเฉพาะข้อที่มีค่าเฉลี่ยตั้งแต่ .50 ขึ้นไป ถือว่าข้อสอบนั้นมีความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (เกษมสาหร่ายทิพย์, 2540, หน้า 194) จากนั้นผู้วิจัยได้ดำเนินการปรับปรุง เปลี่ยนแปลงข้อคำถาม ตัวเลือก และภาษาที่ใช้ ให้มีความเหมาะสมและสมเหตุสมผลตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญ

7. ทดสอบครั้งที่ 1 วิเคราะห์ข้อสอบรายข้อ เพื่อหาค่าความยากง่าย และค่าอำนาจจำแนก พร้อมทั้งปรับปรุงโดยการนำแบบทดสอบที่ผ่านการปรับปรุงแล้ว ไปทดสอบใช้กับ กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 100 คน ที่สุ่มได้จากโรงเรียนศรีทธาสมุทร โรงเรียนวัดดอนมะโนรา และโรงเรียนอัมพวันวิทยาลัยโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อ เพื่อตรวจสอบเวลาในการทำแบบทดสอบที่เหมาะสม และ เพื่อวิเคราะห์หาคุณภาพของแบบทดสอบด้านความยากง่าย และอำนาจจำแนก พร้อมทั้งปรับปรุง

8. นำข้อสอบที่ปรับปรุงแล้วในข้อ 7 ไปทดสอบครั้งที่ 2 โดยนำไปทดสอบกับกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 100 คน ที่สุ่มได้จากโรงเรียนวัดศรีทธาธรรม โรงเรียนวัดปากสมุทร โรงเรียนเมธีคุณห้วยวิทยาลัย โรงเรียนวัดสาธุ และโรงเรียนวัดบางกะพ้อม โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์หาคุณภาพของแบบทดสอบด้านความยากง่าย ค่าอำนาจจำแนก และความเชื่อมั่น พร้อมทั้งคัดเลือกข้อสอบที่อยู่ในเกณฑ์ จำนวน 40 ข้อ

ทำการเลือกข้อสอบ ตามที่กำหนดไว้ คือต้องมี ค่าความยากง่ายอยู่ระหว่าง .20 - .80 และค่าอำนาจจำแนกมีค่ามากกว่า .20 ขึ้นไป สำหรับข้อสอบข้อที่ไม่เป็นไปตามเกณฑ์ จะตัดทิ้ง หลังจากนั้นนำแบบทดสอบฉบับสมบูรณ์ไปทดสอบกับกลุ่มตัวอย่างเพื่อการทดสอบครั้งที่ 3

9. นำแบบทดสอบฉบับสมบูรณ์ไปทดสอบครั้งที่ 3 โดยนำไปทดสอบกับกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 400 คน ที่สุ่มได้จากโรงเรียนท่ายหาด โรงเรียนถาวรานุกุล โรงเรียนสกลวิสุทธิ โรงเรียนบ้านคลองสมบูรณ์ และโรงเรียนเทพสุวรรณชาวยุทธวิทยา โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์หาคุณภาพของแบบทดสอบด้วยวิธีการหาค่าความยากง่าย หาค่าอำนาจจำแนก หาค่าความเที่ยงตรงเชิงโครงสร้าง หาค่าความเชื่อมั่น และสร้างเกณฑ์ปกติ ดังนี้

9.1 ค่าความยากง่ายและค่าอำนาจจำแนก นำแบบทดสอบไปใช้กับกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการหาค่าความยากง่าย และค่าอำนาจจำแนก โดยใช้เทคนิค 25 % คัดเลือกแบบทดสอบที่มีค่าตามเกณฑ์ ดังนี้

ค่าความยากง่ายอยู่ระหว่าง .20 - .80 และค่าอำนาจจำแนกมีค่ามากกว่า .20 ขึ้นไป

9.2 ค่าความเที่ยงตรงเชิงโครงสร้างของแบบทดสอบ ด้วยวิธีการหาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างแบบทดสอบที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นกับแบบทดสอบมาตรฐานที่ผ่านการตรวจสอบคุณภาพแล้วของ อรพิน วัฒนผล (2551) ซึ่งมีคุณภาพด้านอำนาจจำแนกระหว่าง .200 - .513 ค่าความยากง่าย ระหว่าง .222 - .798 และมีค่าความเชื่อมั่น .808

9.3 ค่าความเชื่อมั่นของแบบทดสอบ นำแบบทดสอบไปใช้กับกลุ่มตัวอย่างเพื่อวิเคราะห์หาค่าความเชื่อมั่นโดยวิธีของ คูเดอร์ ริชาร์ดสัน (Kuder Richardson) KR- 20

9.4 สร้างเกณฑ์ปกติในรูปของคะแนนมาตรฐานที่ปกติ (Normalized T-score) โดยมีขั้นตอน ดังนี้

9.4.1 การสร้างเกณฑ์ปกติ มีขั้นตอน ดังนี้ (ต่าย เชียงฉิน, 2526, หน้า 184)

- 1) เรียงลำดับคะแนนดิบ โดยเรียงคะแนนจากมากไปหาน้อย
- 2) หาค่าความถี่ของคะแนนดิบแต่ละคะแนน
- 3) หาค่าความถี่สะสม โดยสะสมความถี่ของคะแนนน้อยไปหามาก
- 4) หาค่าคะแนนความถี่สะสมลบบด้วยครึ่งหนึ่งของความถี่

5) หาค่าตำแหน่งเปอร์เซ็นต์ไทล์ โดยนำค่าของคะแนนความถี่สะสมลบด้วยครึ่งหนึ่งของความถี่หารด้วยจำนวนคนทั้งหมด แล้วคูณด้วย 100

6) เปิดตาราง Normalized T-score เพื่อหาค่าตำแหน่งคะแนนมาตรฐานเพื่อแปลค่าของเปอร์เซ็นต์ไทล์เป็นคะแนนมาตรฐานที่ปกติ (Normalized T-score)

9.4.2 วิธีการขยายเกณฑ์ปกติของแบบทดสอบ

เนื่องจากคะแนนของนักเรียนที่เก็บมาได้จากกลุ่มตัวอย่างเพื่อหาเกณฑ์ปกตินั้น ปรากฏว่านักเรียนมีคะแนนที่ทำได้ต่ำสุดอยู่ที่ 6 คะแนน และนอกจากนั้นจะมีคะแนนอยู่ในช่วงระหว่าง 10 – 39 คะแนน แต่คะแนนเต็มของแบบทดสอบมีทั้งหมด 40 คะแนน และคะแนนต่ำสุดคือ 0 คะแนน ซึ่งนักเรียนมีโอกาสที่จะได้คะแนนจากแบบทดสอบตั้งแต่ 0 – 40 คะแนน ดังนั้นเพื่อให้เกณฑ์ปกติมีความสมบูรณ์ในการนำไปใช้แปลผล สำหรับนักเรียนที่อาจจะทำแบบทดสอบแล้วได้คะแนนอยู่ระหว่าง 0 – 5 คะแนน 7 – 9 คะแนน และ 40 คะแนน ผู้วิจัยจึงทำการขยายเกณฑ์ปกติโดยเลือกวิธีการเขียนกราฟ ทั้งนี้เพราะว่าข้อมูลที่ได้ของผู้วิจัยนั้น เมื่อนำมาเขียนกราฟแล้วค่อนข้างที่จะเป็นเส้นตรงและอยู่ในแนวเดียวกัน ซึ่งวิธีการเขียนกราฟมีดังนี้ (ธัญลิตา อินเภา, 2546, หน้า 58-59)

1) เขียนกราฟโดยให้แกน X แทนคะแนนดิบของแบบทดสอบ ที่มีค่า ตั้งแต่ 0-40

2) ในแนวตั้งจะเป็นแกน Y ซึ่งเป็นคะแนน T ปกติ ที่มีค่าตั้งแต่ 10-90

3) นำคะแนนที่นักเรียนทำได้ คือ 6 คะแนน และ 10-39 คะแนน รวมทั้งคะแนนที่แปลงเป็นคะแนน T ปกติ ที่ได้ค่าจากคะแนนของแบบทดสอบ ตั้งแต่ T22, T27 – T78 จับคู่เป็นคู่ลำดับคะแนน ระหว่างคะแนนดิบ (แกน X) และคะแนน T ปกติ (แกน Y) จากที่หาได้ จนครบจำนวนคู่ลำดับ เช่น (6,22), (10,27) และ (39,78) เป็นต้น แล้วนำคะแนนไป Plot ลงบนเส้นกราฟจากนั้นลากเส้นผ่านจุดตัดของคะแนนคู่ลำดับทั้งหมดตั้งแต่ (6,22) จนถึง (39,78)

4) ลากเส้นต่อขึ้นไปจากเส้นกราฟที่ได้ โดยลากเส้นตามแนวโน้มของเส้นกราฟทั้งด้านบนขึ้นไปจนถึง ขอบเขตคะแนน T สูงสุดด้านบน และคะแนน T ต่ำสุดด้านล่าง แล้วลากเส้นจากคะแนนที่ต้องการหาค่า T คือ 0 – 5 คะแนน และ 7 – 9 คะแนน โดยลากขึ้นไปตั้งฉากกับเส้นกราฟ จนพบจุดตัดของคะแนนกับเส้นกราฟ

5) ดังนั้นเมื่อลากเส้นคะแนน 40 คะแนนไปพบจุดตัดของเส้นกราฟแล้วลากเส้นตั้งฉากตรงไปยังแกน Y ตรงกับคะแนน T81

ดังนั้น คะแนน 40 คะแนน จึงมีค่าคะแนน T ปกติ เท่ากับ 81

6) คะแนนดิบที่มีค่า 7 – 9 คะแนน ก็ทำในลักษณะเดียวกัน ได้ค่า ดังนี้

คะแนน 9 คะแนน ตรงกับคะแนน T ปกติ เท่ากับ 26

คะแนน 8 คะแนน ตรงกับคะแนน T ปกติ เท่ากับ 24

คะแนน 7 คะแนน ตรงกับคะแนน T ปกติ เท่ากับ 23

7) คะแนนดิบที่มีค่า 0 – 5 ได้ค่า ดังนี้

คะแนน 5 คะแนน ตรงกับคะแนน T ปกติ เท่ากับ 20

คะแนน 4 คะแนน ตรงกับคะแนน T ปกติ เท่ากับ 18

คะแนน 3 คะแนน ตรงกับคะแนน T ปกติ เท่ากับ 16

คะแนน 2 คะแนน ตรงกับคะแนน T ปกติ เท่ากับ 15

คะแนน 1 คะแนน ตรงกับคะแนน T ปกติ เท่ากับ 13

คะแนน 0 คะแนน ตรงกับคะแนน T ปกติ เท่ากับ 12

8) ได้เกณฑ์ปกติสมบูรณ์ ที่มีค่าคะแนนดิบ อยู่ที่ 0 – 40 คะแนน และคะแนน T ปกติ ตั้งแต่ 12 – 81

10. จัดทำคู่มือการใช้แบบทดสอบ

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ แบบทดสอบวัดความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณสำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสมุทรสงคราม โดยวิธีการ บูรณาการแนวคิดจากผู้เชี่ยวชาญ ได้แก่ เอนนิส (Ennis, 1985) เดรสเซลและเมย์ฮิว (Dressel & Mayhew, 1957) นีดเลอร์ (Woolfolk, 1987, p. 312; citing Kneedler, 1985, p. 227) ดีคาโรลี (Decaroli, 1973) เควลล์มอลซ์ (Quellmalz, 1985) และ วัตสัน และเกลเซอร์

(Watson. & Glaser. 1964) โดยวัดในด้านต่างๆ 4 ด้าน ดังนี้ 1. การนิยามปัญหา 2. การตัดสินใจข้อมูล 3. การระบุสมมติฐาน และ 4. การสรุปอ้างอิง

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยนำข้อมูลที่เก็บรวบรวมมาได้ มาทำการวิเคราะห์ด้วยคอมพิวเตอร์ โดยการใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ และวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อหาคุณภาพของแบบทดสอบวัดความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณ ดังนี้

1. คำนวณหาความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (content validity) โดยการหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (index of Item – objective congruence : IOC) โดยผู้เชี่ยวชาญ
2. คำนวณหาความเที่ยงตรงเชิงโครงสร้าง (construct validity) โดยคำนวณค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เพียร์สัน ระหว่างคะแนนแบบทดสอบวัดความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณกับแบบทดสอบมาตรฐาน
3. คำนวณหาค่าความยากง่าย (difficulty)
4. คำนวณหาค่าอำนาจจำแนก (discrimination)
5. คำนวณหาค่าความเชื่อมั่น (reliability)
6. สร้างเกณฑ์ปกติ (norms) โดยนำค่าตำแหน่งเปอร์เซ็นต์ไทล์ ไปเปิดตารางพื้นที่ใต้โค้งปกติ เพื่อเปลี่ยนค่าเป็น คะแนนที่แบบปกติ (Percentile of Normalized T-Score) (เกษม สหรัยทิพย์, 2539, หน้า 244)

สถิติที่ใช้ในการวิจัย

ผู้วิจัยนำข้อมูลที่เก็บรวบรวมมาได้ มาทำการวิเคราะห์ด้วยคอมพิวเตอร์ โดยการใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ และวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อหาคุณภาพของแบบทดสอบวัดความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณ ดังนี้

1. คำนวณหาความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (content validity) โดยการหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (index of Item – objective congruence : IOC) โดยผู้เชี่ยวชาญ
2. คำนวณหาความเที่ยงตรงเชิงโครงสร้าง (construct validity) โดยคำนวณค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เพียร์สัน ระหว่างคะแนนแบบทดสอบวัดความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณกับแบบทดสอบมาตรฐาน
3. คำนวณหาค่าความยากง่าย (difficulty)
4. คำนวณหาค่าอำนาจจำแนก (discrimination)
5. คำนวณหาค่าความเชื่อมั่น (reliability)
6. สร้างเกณฑ์ปกติ (norms) โดยนำค่าตำแหน่งเปอร์เซ็นต์ไทล์ ไปเปิดตารางพื้นที่ใต้โค้งปกติ เพื่อเปลี่ยนค่าเป็น คะแนนที่แบบปกติ (Percentile of Normalized T-Score) (เกษม สหรัยทิพย์, 2539, หน้า 244)

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยนำเสนอผลการวิจัยเรียงลำดับตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย ดังต่อไปนี้

1. ผลการสร้างแบบทดสอบวัดความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณ

ได้แบบทดสอบวัดความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณ สำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ซึ่งประกอบด้วย ความสามารถในการนิยามปัญหา จำนวน 10 ข้อ ความสามารถในการตัดสินใจข้อมูล จำนวน 10 ข้อ ความสามารถในการระบุสมมติฐาน จำนวน 10 ข้อ และความสามารถในการสรุปอ้างอิง จำนวน 10 ข้อ โดยข้อสอบเป็น แบบแบบสถานการณ์ 4 ตัวเลือก จำนวน 40 ข้อ ใช้เวลาในการสอบ 60 นาที เกณฑ์การให้คะแนนคือ ตอบถูกได้ 1 คะแนน ถ้าตอบผิดหรือไม่ตอบ ได้ 0 คะแนน และสามารถแปลคะแนนได้จากเกณฑ์ ดังต่อไปนี้ ได้คะแนนตั้งแต่ T68 – T81 แปลว่า มีความสามารถทางการคิดอย่างมีวิจารณญาณอยู่ในระดับสูงมาก T54 – T67 แปลว่า มีความสามารถทางการคิดอย่างมี วิจารณญาณอยู่ในระดับสูง T40 – T53 แปลว่า มีความสามารถทางการคิดอย่างมีวิจารณญาณอยู่ในระดับ ปานกลาง T50 แปลว่า มีความสามารถทางการคิดอย่างมีวิจารณญาณอยู่ในระดับกลางของกลุ่ม T26 – T39 แปลว่า มีความสามารถทางการคิดอย่าง มีวิจารณญาณอยู่ในระดับต่ำ T12 – T25 แปลว่า มีความสามารถทางการคิดอย่างมีวิจารณญาณอยู่ในระดับต่ำมาก

2. ผลการวิเคราะห์คุณภาพของแบบทดสอบวัดความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณ

แบบทดสอบวัดความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณ สำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ซึ่งประกอบด้วยความสามารถในการนิยามปัญหา ความสามารถในการตัดสินใจ ความสามารถในการระบุสมมติฐาน และความสามารถในการสรุปอ้างอิง ผู้วิจัยได้หาคุณภาพในด้านการตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (content validity) หาค่าอำนาจจำแนก (discrimination) หาค่าความยากง่าย (difficulty) หาค่าความเที่ยงตรงเชิงโครงสร้าง (construct validity) และหาค่า ความเชื่อมั่น (reliability) ซึ่งปรากฏผล ดังนี้

2.1 ผลการตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงพินิจ ผลปรากฏว่าแบบทดสอบวัดความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณ ทั้งหมด จำนวน 40 ข้อ มีค่าความสอดคล้อง (IOC) ตั้งแต่ 0.67 – 1.00 ซึ่งมีค่าเฉลี่ยตั้งแต่ .50 ขึ้นไป ถือว่าแบบทดสอบวัดความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณ ทั้ง 40 ข้อนั้นมีความตรงเชิงพินิจ

2.2 ผลการวิเคราะห์คุณภาพแบบทดสอบ หาค่าความยากง่าย ค่าอำนาจจำแนก และค่าความเชื่อมั่นของแบบทดสอบทั้งฉบับผลปรากฏว่าข้อสอบมีค่าความยากง่ายตั้งแต่ 0.29 – 0.79 และมีค่าอำนาจจำแนกตั้งแต่ 0.20 – 0.55 แสดงว่ามีค่าความยากง่าย และค่าอำนาจจำแนกผ่านเกณฑ์ทุกข้อ สอดคล้องกับเกณฑ์ที่กำหนดไว้ คือ ข้อสอบแต่ละข้อจะต้องมีค่าความยากง่ายตั้งแต่ .20 ถึง .80 และมีค่าอำนาจจำแนกตั้งแต่ .20 ขึ้นไป

2.3 ผลการวิเคราะห์ค่าความเที่ยงตรงเชิงโครงสร้าง (construct validity) ปรากฏว่า ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างแบบทดสอบที่ผู้วิจัย สร้างขึ้นกับแบบทดสอบมาตรฐานที่ผ่านการตรวจสอบคุณภาพแล้วของ อร์พิน พัฒนาผล (2551) ซึ่งได้พัฒนาแบบทดสอบวัดความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณสำหรับนักเรียนช่วงชั้นที่ 3 โรงเรียนมัธยมศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครสวรรค์ เขต 1 โดยมีคุณภาพด้านอำนาจจำแนกตั้งแต่ .200 - .513 ค่าความยากง่ายตั้งแต่ .222-798 และมีค่าความเชื่อมั่น .808 มี ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ .618 ซึ่งมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 แสดงว่าแบบทดสอบวัดความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นมีความเที่ยงตรงเชิงโครงสร้าง

2.4 ผลการวิเคราะห์ค่าความเชื่อมั่น (reliability) ของแบบทดสอบวัดความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณ ผู้วิจัยนำแบบทดสอบไปทดสอบกับกลุ่มตัวอย่างเพื่อการทดสอบกลุ่มที่ 3 แล้วนำมาวิเคราะห์หาค่าความเชื่อมั่นของแบบทดสอบ โดยวิธีของ คูเดอร์ ริชาร์ดสัน (Kuder Richardson) KR-20 ได้ค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับ เท่ากับ 0.7981

3. ผลการสร้างเกณฑ์ปกติและคู่มือการใช้แบบทดสอบวัดความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณ

ผู้วิจัยได้สร้างเกณฑ์ปกติและคู่มือการใช้แบบทดสอบวัดความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณ ซึ่งมีรายละเอียด ดังนี้

3.1 เกณฑ์ปกติ (Normalized T-score) ผู้วิจัยได้นำแบบทดสอบวัดความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณ ทั้งฉบับที่ได้ ไปทดสอบกับกลุ่มตัวอย่างซึ่งเป็นนักเรียนระดับ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสมุทรสงคราม จำนวน 400 คน และนำคะแนนที่ได้มาสร้างเกณฑ์ปกติ ซึ่งเป็นเกณฑ์ระดับท้องถิ่น (Local Norms) ได้เกณฑ์ปกติ ดังตาราง 1

ตาราง 1 เกณฑ์ปกติของแบบทดสอบวัดความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณ

คะแนนดิบ	Normalized T-score	คะแนนดิบ	Normalized T-score
40	81	19	41
39	78	18	40
38	74	17	38
37	70	16	37
36	67	15	36
35	65	14	35
34	64	13	34
33	63	12	31
32	63	11	29
31	62	10	27

30	61	9	26
29	60	8	24
28	58	7	23
27	56	6	22
26	54	5	20
25	52	4	18
24	50	3	16
23	47	2	15
22	46	1	13
21	44	0	12
20	43		

จากตาราง 1 แสดงว่า แบบทดสอบวัดความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณ มีช่วงคะแนนตั้งแต่ 0 – 40 และคะแนน T ตั้งแต่ 12 – 81 และคะแนน T50 ตรงกับคะแนนดิบ เท่ากับ 24 คะแนน

ข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยขอเสนอแนะในการนำแบบทดสอบวัดความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณไปใช้ และข้อเสนอแนะในการวิจัย ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะในการนำแบบทดสอบวัดความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณ ไปใช้

1.1 แบบทดสอบวัดความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นสำหรับใช้กับนักเรียนในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ของเขตพื้นที่การศึกษาสมุทรสงคราม ดังนั้นการนำแบบทดสอบวัดความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณไปใช้กับนักเรียนในระดับชั้นอื่น หรือในท้องถิ่นอื่นที่ลักษณะของกลุ่มตัวอย่างมีสภาพแตกต่างไปจากจังหวัดสมุทรสงคราม ควร ทำการสร้างเกณฑ์ปกติสำหรับกลุ่มใหม่ก่อน ทั้งนี้เนื่องจากสภาพแวดล้อม สังคมและวัฒนธรรมที่มีความแตกต่างกัน แต่สำหรับกลุ่มตัวอย่างที่มีความคล้ายคลึงกันก็สามารถนำเกณฑ์ปกติที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นไปใช้ได้

1.2 ก่อนนำแบบทดสอบวัดความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นไปใช้ ควรศึกษาและทำความเข้าใจคู่มือการใช้แบบทดสอบวัดความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณอย่างละเอียด เพื่อจะได้ใช้แบบทดสอบวัดความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณได้อย่างมีประสิทธิภาพ

1.3 การนำแบบทดสอบวัดความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณไปใช้ เมื่อพบว่านักเรียนมีความสามารถทางการคิดอย่างมีวิจารณญาณอยู่ในระดับที่ควรพัฒนา อาจทำในลักษณะของการวิจัยในชั้นเรียนเพื่อพัฒนาความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณของนักเรียน หรือจัดให้มีกระบวนการฝึกการคิดอย่างมีวิจารณญาณ หลังจากทราบผลการทดสอบแล้ว และจัดให้นักเรียนทำแบบทดสอบอีกครั้งหนึ่งหลังจากการได้รับการฝึก แล้วนำผลการทดสอบมาเปรียบเทียบกับนักเรียนได้เกิดพัฒนาการความสามารถทางการคิดอย่างมีวิจารณญาณมากขึ้นหรือน้อยลงระดับใด และประเมินกระบวนการฝึกความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณของนักเรียนว่ามีการพัฒนาขึ้นหรือไม่อย่างไร

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรมีการสร้างแบบทดสอบวัดความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณในระดับชั้นต่างๆ เพื่อประเมินระดับความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณของนักเรียนเพื่อนำไปสู่การพัฒนาการคิดอย่างมีวิจารณญาณต่อไป

2.2 การสร้างแบบทดสอบวัดความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณซึ่งเป็นการวัดทั่วๆ ไปควรมีการสร้างเกณฑ์ปกติของนักเรียนสำหรับนักเรียนในระดับชั้นต่างๆ เพื่อประเมินได้ครอบคลุมหลายระดับชั้น

2.3 ควรมีการสร้างแบบทดสอบวัดความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณ ที่เป็นลักษณะเฉพาะวิชา เช่น แบบทดสอบวัดความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณในกลุ่มสาระวิชาต่างๆ เป็นต้น เพื่อนำไปประกอบการประเมินระดับความสามารถของนักเรียนในรายวิชานั้นๆ และจัดการเพื่อพัฒนานักเรียนเป็นรายวิชาต่อไป

เอกสารอ้างอิง

- กรมวิชาการ. 2542. การสังเคราะห์รูปแบบการพัฒนาศักยภาพของเด็กไทย ด้านทักษะการคิด. กรุงเทพฯ : ผู้แต่ง.
- กระทรวงวัฒนธรรม. 2548. พระบรมราโชวาทและพระราชดำรัสพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว พระราชทานแก่
ประชาชนชาวไทย ปี 2493-2547. กรุงเทพฯ : ผู้แต่ง.
- เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์. 2549. ลายแทงนักคิด. กรุงเทพฯ : ชัดเชสมิเดีย.
- เกียรติสุดา ศุภเวทย์เวहन. 2541. วิจัยการศึกษา. โครงการตำรามหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- กนกทิพย์ พัฒนาพัวพันธ์. 2541. วิจัยการศึกษา. เชียงใหม่ : ภาควิชาประเมินผลและวิจัยการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์
มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- เกษม สาหร่ายทิพย์. 2539. การวัดผลการศึกษาและทฤษฎีการทดสอบ. พิษณุโลก : คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัย
นเรศวร.
- _____ . 2540. **ระเบียบวิธีวิจัย**. พิษณุโลก : คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร.
- ฉันทนา กล่อมจิต. 2540. **จิตวิทยาเบื้องต้น**. ขอนแก่น: ภาควิชาจิตวิทยาการศึกษา มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- ชาติ แจ่มนุช. 2545. **สอนอย่างไรให้คิดเป็น**. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์เลียงเชียง.
- ชาลิณี เอี่ยมศรี. 2536. **การพัฒนาแบบสอบวัดการคิดวิจารณ์ญาณ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6**.
วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ชัยฤทธิ์ ศิลาดเดช. 2553. **การวิจัยเชิงปริมาณ (เครื่องมือและการตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ)**.
(เอกสารประกอบการบรรยาย). ราชบุรี : คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏหมู่บ้านจอมบึง.
- ชูศรี วงศ์รัตน์. 2537. **สถิติเพื่อการวิจัย**. กรุงเทพฯ : ศูนย์หนังสือจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ต่าย เชียงฉิ. 2526. **ทฤษฎีการทดสอบและการวัดผลการศึกษา**. เชียงใหม่ : ภาควิชาประเมินผลและวิจัยการศึกษา.
คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- ทิตนา ขมมณี. 2544. **วิทยาการด้านการคิด**. กรุงเทพฯ: เดอะมาสเตอร์กรุ๊ป แบบเพจเม้นท์.
- ทิตนา ขมมณี และคณะ. 2540. **ทฤษฎีการเรียนรู้เพื่อพัฒนากระบวนการคิด: ต้นแบบการเรียนรู้ทางด้านทฤษฎี
และแนวปฏิบัติ**. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ สำนักงานกฤษฎมนตรี.
- ธานินทร์ ศิลป์จารุ. 2548. **การวิจัยและวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติด้วย SPSS**. กรุงเทพฯ: บริษัท วี อินเตอร์ พรีนซ์.
- ธัญสิตา อินเภา. 2546. **การพัฒนาแบบวัดความสามารถทางการคิดวิจารณ์ญาณ สำหรับนักเรียน
ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5- 6**. ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- บุญเชิด ภิญโญอนันตพงษ์. 2545. **การพัฒนาเครื่องมือสำหรับการประเมินการศึกษา**. กรุงเทพฯ :
มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมราชา.
- ปกรณ์ ไพโรจน์. 2547. **การสร้างแบบประเมินและการพัฒนาการคิดวิจารณ์ญาณของนักเรียนนายร้อยตำรวจ**.
ปริญญาานิพนธ์การศึกษาดุสิตบัณฑิต. (จิตวิทยาการให้คำปรึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรี
นครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- ประพันธ์ศิริ สุเสารัจ. 2541. **คิดเก่ง สมองไว**. กรุงเทพฯ: โปรดักทีฟบุ๊ก.
- _____ . 2551. **การพัฒนาการคิด**. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ห้างหุ้นส่วนจำกัด 9119 เทคนิคพรีนติ้ง.
- ประมวล ศิริผั่นแก้ว. 2540. สมรรถภาพที่พึงประสงค์ จากการเรียนการสอนวิทยาศาสตร์. **วารสารสถาบันส่งเสริม
การสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี**, 25(96), 35-37.
- พจนารถ บัวเขียว. 2535. **การศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและความสามารถในการวิเคราะห์ตนเองของนักเรียนชั้น
มัธยมศึกษาปีที่ 2 ที่สอนโดยการสอนแบบแก้ปัญหาที่ใช้วิธีคิดแบบโยนิโสมนสิการ**. ปริญญาานิพนธ์การศึกษา
มหาบัณฑิต. สาขาจิตวิทยาการให้คำปรึกษา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- พวงรัตน์ ทวีรัตน์. 2538. **วิธีการวิจัยทางพฤติกรรมศาสตร์และสังคมศาสตร์**. กรุงเทพฯ : สำนักทดสอบทาง
การศึกษาและจิตวิทยา. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒประสานมิตร.
- พัชริน สุภาวี. 2550. **การสร้างแบบวัดการคิดอย่างมีวิจารณ์ญาณสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา ปีที่ 3 ของเขตพื้นที่
การศึกษาร้อยเอ็ด เขต 1**. ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

- มลิวล์ สมศักดิ์. 2540. รูปแบบการสอนเพื่อพัฒนาการคิดอย่างมีวิจารณญาณของนักเรียนชายโกลาสทางการศึกษาขั้นพื้นฐาน. ปรินูญานินพนธ์การศึกษาดุษฎีบัณฑิต. (การวิจัยและการพัฒนาหลักสูตร). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- ลักขณา สรีวัฒน์. 2549. การคิด. กรุงเทพฯ : โอเคเียนส์โตร์.
- ล้วน สายยศ และอังคณา สายยศ. 2524. หลักวิจัยทางการศึกษา. กรุงเทพฯ : กวีกิจการพิมพ์.
- ล้วน สายยศ และอังคณา สายยศ. 2538. เทคนิคการวิจัยทางการศึกษา. กรุงเทพฯ : สุวีริยาสาส์น.
- _____ . 2539. เทคนิคการวัดผลการเรียนรู้. กรุงเทพฯ : ชมรมเด็ก.
- วรรณมา เปลี่ยนพุ่ม. 2552. ความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของปัจจัยที่ส่งผลต่อความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ในเขตพื้นที่การศึกษา กรุงเทพมหานคร เขต 3. ปรินูญานินพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต. สาขาวิชาการวิจัยและสถิติทางการศึกษา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- วราภรณ์ ใบภักดี. 2547. การพัฒนาแบบวัดการคิดอย่างมีวิจารณญาณ สำหรับนักเรียนช่วงชั้นที่ 3. ปรินูญานินพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต (การวัดผลการศึกษา). มหาวิทยาลัยนเรศวร.
- วีระ สุดสังข์. 2550. การคิดวิเคราะห์ คิดอย่างมีวิจารณญาณและคิดสร้างสรรค์. กรุงเทพฯ : สุวีริยาสาส์น.
- ศรายุทธ เชาว์ชาญ. 2539. การสร้างแบบทดสอบวัดความคิดสร้างสรรค์ทางวิทยาศาสตร์สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ในจังหวัดมหาสารคาม. ปรินูญานินพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- ศิริชัย กาญจนวาสิ. 2544. แบบทดสอบมาตรฐานเพื่อวัดความสามารถในการคิดจากต่างประเทศ. ใน **วิทยาการด้านการคิด**. 180-192. 1. กรุงเทพฯ: เดอะมาสเตอร์กรุ๊ป แมเนจเม้นท์.
- ศันสนีย์ ฉัตรคุปต์ และอุษา ชูชาติ. 2544. ฝึกสมองให้คิดอย่างมีวิจารณญาณ. กรุงเทพฯ : สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ.
- สมนึก ภัททิยธนี. 2546. การวัดผลการศึกษา. กภาพสินธุ์ : ประสานการพิมพ์.
- สมเจตน์ ไวยากรณ์. 2530. รูปแบบการสอนเพื่อพัฒนาความสามารถด้านการใช้เหตุผล. ปรินูญานินพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต. สาขาวิชาจิตวิทยาการให้คำปรึกษา. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสมุทรสงคราม. จำนวนนักเรียน 10 มิถุนายน 2552. ค้นเมื่อ 17 กันยายน 2552. จาก skm.sskedarea.net.
- สำนักงานคณะกรรมการการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์คุรุสภา ลาดพร้าว.
- สำนักงานปฏิรูปการศึกษา. พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2543. กรุงเทพฯ : ผู้แต่ง.
- สุนันท์ ศลโกสุม. 2525. การวัดผลการศึกษา. กรุงเทพฯ : สำนักทดสอบทางการศึกษาและจิตวิทยา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- สุวิมล ตีรกันันท์. 2544. ระเบียบวิธีวิจัยทางสังคมศาสตร์ : แนวทางสู่การปฏิบัติ. (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- อรพิน พัฒนาผล. 2551. การพัฒนาแบบทดสอบวัดความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณสำหรับนักเรียนช่วงชั้นที่ 3 โรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครสวรรค์ เขต 1. ปรินูญานินพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต. สาขาวิชาการวัดผลการศึกษามหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- อุษณีย์ โปธิสุข. 2544. รายงานการวิจัย รูปแบบการจัดการศึกษาสำหรับผู้มีความสามารถพิเศษด้านทักษะการคิดระดับสูง. กรุงเทพฯ : รัตนพรชัย.
- Bayer.B.K. 1987. *Practical strategies for the teaching of thinking*. New York: Attyan and Bacon.
- Craig, G. 1966. *Science for the elementary teacher*. Massachusetts: Blaisdell.
- Decaroli, J. (1973, January). "What research say to the classroom teacher : Critical thinking." *Social education*, 37(1) : 67-69.
- Dewey, J. 1993. *How to Think*. Boston D.C. Heath.
- Dressel, P.L. ; Mayhew, L.B. 1957. *General education: Explorations in evaluation* (2nd ed). Washington, D.C. : American Council on Education.

- Ennis,R.H. 1985. A Logical basic for measuring critical thinking skill. **Education Leadership**, 43(2), 45-46.
- Good, C.V. 1973. **Dictionary of education**. New York: McGraw-Hill.
- Harnadek, A. 1989. Critical thinking: Book one. California: Midwest.
- Hudgins, B.B. 1977. Learning and thinking. Inois: P.E. Peacock.
- Quellmalz, Edys S. (1985, October). Needed:Batter Method fot Testing Higher-Order Thinking Skill. **Education Leadership**, 43(2):29-35.
- Skinner, E.A. 1976. A Guide to Constructs of Control. *Journal of Personality and Social Psychology*.
- Watson, G.B, E.M. Glaser. 1964. **Watson-Glaser critical thinking appraisal manual**. New York :
Harcourt,Brace and World.
- _____. 1980. **Watson- Glaser critical thinking appraisaal: manual for forms
A and B**. San Antonio: Harcourt Brace.
- Woolfolk, A.E. 1987. **Education psychology**. (3rd ed). New Jersey : Prentice-Hall.

การจัดการความรู้ในวิชาสังคมวิทยาชนบทและเมือง : ศึกษารณีนักศึกษาภาคปกติ ชั้นปีที่ 1 สาขาวิชาการพัฒนาชุมชน

A Classroom Action Research on Knowledge Management in Rural and Urban Sociology Subject : A Case Study of First Year Regular Students, Majoring in Community Development

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ณรัชชอร์ ศรีทอง

สาขาวิชาสังคมศาสตร์เพื่อการพัฒนา คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏกาญจนบุรี

บทคัดย่อ

การศึกษารั้วนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาการจัดการความรู้ในวิชาสังคมวิทยาชนบทและเมืองของนักศึกษาภาคปกติ ชั้นปีที่ 1 สาขาวิชาการพัฒนาชุมชน 2) ศึกษาปัญหาที่เกิดขึ้นจากการจัดการความรู้ในวิชาสังคมวิทยาชนบทและเมือง 3. เสนอแนวทางแก่ผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่ายในการส่งเสริมให้นักศึกษาจัดการความรู้ในวิชาสังคมวิทยาชนบทและเมืองได้ดียิ่งขึ้น ประชากรในการศึกษา ได้แก่ นักศึกษาภาคปกติ ชั้นปีที่ 1 สาขาวิชาการพัฒนาชุมชน จำนวน 35 คน ซึ่งกำลังศึกษาวิชาสังคมวิทยาชนบทและเมืองในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2552 เครื่องมือในการรวบรวมข้อมูล คือ แบบสอบถาม การรวบรวมข้อมูลดำเนินการระหว่างวันที่ 1 – 12 กุมภาพันธ์ 2553 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ การแจกแจงความถี่ และค่าร้อยละ

ผลการวิจัยพบว่า

1. นักศึกษาภาคปกติ ชั้นปีที่ 1 สาขาวิชาการพัฒนาชุมชน มีการจัดการความรู้กับตนเองโดยวิเคราะห์เรื่องต่าง ๆ รอบตัวได้อย่างเป็นระบบมากขึ้น ร้อยละ 14.29 มีการจัดการความรู้กับกลุ่มเพื่อน โดยการอภิปราย และพูดคุยกับเพื่อน ๆ ในห้องเรียน ร้อยละ 22.86 มีการจัดการความรู้กับคนในครอบครัว โดยได้บรรยาย บอกเล่าให้บุคคลในครอบครัวได้เข้าใจถึงองค์ความรู้ของวิชา ร้อยละ 37.14
2. ปัญหาที่เกิดขึ้นจากการจัดการความรู้ในวิชาสังคมวิทยาชนบทและเมือง ได้แก่ นักศึกษาไม่สามารถนำความรู้ทั้งหมดไปจัดการได้ เพราะเนื้อหาวิชามีมากและมีความละเอียดลึกซึ้ง ร้อยละ 20 ไม่สามารถจัดการความรู้ได้อย่างมั่นใจ เพราะไม่ตั้งใจเรียนเท่าที่ควร ร้อยละ 11.43 ต้องใช้เวลาในการศึกษาหาความรู้เพิ่มเติม ร้อยละ 8.54 นำความรู้และประสบการณ์ที่ได้ไปจัดการความรู้ไม่ได้ ร้อยละ 2.86 และขาดเรียนบ่อย เรียนตามเพื่อนไม่ทัน ร้อยละ 2.86
3. นักศึกษาเสนอให้อาจารย์ผู้สอนเปิดโอกาสให้นักศึกษาลงศึกษาข้อมูลในพื้นที่จริงให้มากขึ้น ร้อยละ 45.73 และเสนอให้อาจารย์จัดกิจกรรมเพิ่มเติม เพื่อให้นักศึกษาได้เรียนรู้มากขึ้น ร้อยละ 14.29

Abstract

A Classroom Action Research on Knowledge Management in *Rural and Urban Sociology* Subject: A Case Study of First Year Regular Students, Majoring in Community Development

The purposes of this research were to study the knowledge management in *Rural and Urban Sociology* subject of first year regular students, majoring in Community Development, to study problems arising from the knowledge management in *Rural and Urban Sociology* subject, and to give suggestions to related people in promoting students to have a better knowledge management in *Rural and Urban Sociology* subject. The population in this study consisted of 35 first year regular students of Kanchanaburi Rajabhat University, majoring in Community Development, who were studying *Rural and Urban Sociology* in the second semester of an academic year 2009. A constructed

questionnaire was used as an equipment to collect data from February 1-12, 2010. The statistics employed for data analysis were frequency and percentage.

The research results revealed that 54.29 percent of the informants were male, and 31.43 of them were twenty years of age. Most students, 85.70%, resided in the area of Amphoe Muang District, Kanchanaburi, and 68.57 of them majoring in Community Development as they wanted to be community leaders. Moreover, 68.56% of them mentioned that after learning this course, they had more knowledge at a higher level.

The research findings based on the purposes of this research were as follows:

1. The students themselves, 14.29%, were able to analyze different issues more systematically. Also, 22.89% had knowledge management with their friends by discussing and talking with their friends in the class. Moreover, 37.14% had knowledge management with their family members by talking and informing them the body of knowledge of this course.

2. There were problems of knowledge management in *Rural and Urban Sociology* subject. That is to say, 20% of them were unable to manage all knowledge obtained in this course since there were many topics to cover with much detail; 11.43% were unable to manage knowledge confidently as they had not paid enough attention on the subject matters; 8.545 needed more time to study further; 2.86% were unable to apply knowledge and experience on knowledge management obtained from this course; and 2.86% were frequently absent, and as a result were unable to catch up with their friends.

3. The students, 45.73%, suggested that teachers give them more opportunities to study information in the real areas, and 14.29% suggested that teachers organize more activities in order to improve their learning.

The researcher presented many suggestions. First, the Community Development Program should revise the course syllabus and contents of this course so that students would have more opportunities to study information in the area. By this way, students would really have more experience. Second, the teachers should adjust the contents and details in the supplementary text so that they would be more precise. Finally, the class advisors should organize more activities in order to raise more awareness in learning. As for suggestions for further study, it was suggested that various factors in communities that created satisfaction for students when they collected data in the area by studied. Furthermore, the Faculty of Humanities and Sciences should encourage the staff in the Community Development Program to conduct more local and community quality research.

คำสำคัญ : การจัดการความรู้ วิชาสังคมวิทยาชนบทและเมือง ใช้ในชีวิตประจำวัน การสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

Keywords : knowledge management, rural and urban sociology subject in daily life, learner center teaching

บทนำ

การศึกษาวิชาสังคมวิทยาชนบทและเมืองของนักศึกษาภาคปกติ ชั้นปีที่ 1 สาขาวิชาการพัฒนาชุมชน ของ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏกาญจนบุรี ในปัจจุบันเป็นไปตามหลักสูตรศิลปศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาการพัฒนาชุมชน หลักสูตรปรับปรุง พ.ศ. 2549 ซึ่งมุ่งเน้นให้นักศึกษาได้ศึกษาความหมายของคำว่า สังคมวิทยาชนบทและเมือง ความหมายของชุมชนและชนบทแลเมือง ลักษณะสังคมชนบทและเมือง ด้านนิเวศวิทยา ประชากร การอาชีพ และเศรษฐกิจ สถาบันสังคม กลุ่มและองค์การทางสังคม ลักษณะ ค่านิยม ความแตกต่างระหว่างสังคมชนบทและเมือง การเปลี่ยนแปลงทางสังคมชนบทเป็นสังคมเมือง ปัญหา สาเหตุ และแนวทางการแก้ไขปัญหาของสังคมชนบทและสังคมเมือง รวมถึงการวางผังเมือง (หลักสูตรศิลปศาสตรบัณฑิต ฉบับปรับปรุง พ.ศ.2549, หน้า 24) ซึ่งในปัจจุบันนี้

นักศึกษาภาคปกติ ชั้นปีที่ 1 สาขาวิชาการพัฒนาชุมชน (รหัสหมู่เรียน 521220301) ซึ่งกำลังศึกษาวิชาสังคมวิทยาชุมชน และเมือง มีจำนวน 30 คน (สมุดแบบลงเวลาเข้าเรียนของนักศึกษา, 2552, หน้า 1-2) และได้ศึกษาวิชาดังกล่าวแล้ว จำนวน 7 ครั้ง สำหรับการจัดการเรียนการสอนในชั้นเรียนนั้น ผู้วิจัยเน้นให้นักศึกษาซึ่งเป็นผู้เรียนเป็นสำคัญ (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ, 2552, หน้า 205) โดยการเปิดโอกาสให้นักศึกษาได้ฟังคำอธิบายในชั้นเรียน ประกอบเอกสารการเรียนการสอน การนำเสนอประเด็นที่น่าสนใจแล้วเปิดโอกาสให้นักศึกษารวมกลุ่มกันอภิปรายในชั้นเรียน การนำเสนอผลการอภิปรายกลุ่มหน้าชั้นเรียน การซักถามข้อสงสัย การโต้วาทีด้วยหลักเหตุผล การเปิดโอกาสให้นักศึกษาแสดงบทบาทสมมติ การศึกษาค้นคว้าเพิ่มเติมนอกห้องเรียนจากแหล่งเรียนรู้ต่าง ๆ แล้วนำเสนอในชั้นเรียน เป็นต้น นอกจากนี้แล้ว ผู้วิจัย ยังมอบหมายให้นักศึกษาได้ทำเอกสารงานเดี่ยวในหัวข้อที่ตนเองสนใจให้ละเอียด ลึกซึ้ง ยิ่งขึ้นตามคำอธิบายรายวิชา แล้วนำเสนอหน้าชั้นเรียน สำหรับงานกลุ่ม ผู้วิจัยเปิดโอกาสให้นักศึกษาเปรียบเทียบความเหมือนและความแตกต่างของหัวข้อที่สนใจในชุมชนเมืองกับชุมชนชนบท เพื่อให้นักศึกษามีโอกาสลงพื้นที่จริง ได้ศึกษาดำเนินการ เอกสารที่เกี่ยวข้องเพิ่มเติม และมีความคิด การพิจารณาที่เป็นมติของกลุ่มเพื่อเสนอแนะแนวทางการพัฒนาชุมชนชนบทและชุมชนเมือง อย่างเป็นรูปธรรมที่ชัดเจนทั้งในระดับจุลภาค และในระดับมหภาคต่อไปซึ่งการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้จะทำให้ผู้วิจัยสามารถจัดการเรียนรู้ให้แก่ นักศึกษาได้ถูกต้องเหมาะสมยิ่งขึ้น

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาการจัดการความรู้ในวิชาสังคมวิทยาชุมชนและเมือง ของนักศึกษาภาคปกติ ชั้นปีที่ 1 สาขาวิชาการพัฒนาชุมชน เมื่อได้เรียนในห้องเรียนแล้ว
2. เพื่อศึกษาปัญหาที่เกิดขึ้นจากการจัดการความรู้ในวิชาสังคมวิทยาชุมชนและเมือง
3. เพื่อเสนอแนะแนวทางแก่ผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่ายในการส่งเสริมให้นักศึกษาจัดการความรู้ในวิชาสังคมวิทยาชุมชนและเมืองได้ดียิ่งขึ้น

อุปกรณ์และวิธีการดำเนินการวิจัย

ประชากรในการรวบรวมข้อมูลเป็นนักศึกษาภาคปกติ ชั้นปีที่ 1 สาขาวิชาการพัฒนาชุมชน จำนวน 35 คน ซึ่งกำลังศึกษาวิชาสังคมวิทยาชุมชนและเมืองในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2552 เครื่องมือในการรวบรวมข้อมูล คือ แบบสอบถามที่ผ่านการทดสอบความตรงและความเชื่อมั่นแล้ว การรวบรวมข้อมูลดำเนินการระหว่างวันที่ 1-12 กุมภาพันธ์ 2553 โดยผู้วิจัยนำแบบสอบถามที่รวบรวมข้อมูลมาวิเคราะห์ด้วยตนเอง โดยใช้การแจกแจงความถี่และค่าร้อยละ

ผลการวิจัย

ผลการวิจัยที่สำคัญ มีดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ให้ข้อมูล

ผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่ ร้อยละ 54.29 เป็นเพศชาย ส่วนใหญ่ ร้อยละ 31.43 มีอายุ 20 ปี ในขณะที่ศึกษาในมหาวิทยาลัยราชภัฏกาญจนบุรี นักศึกษา ร้อยละ 85.70 พักในเขตอำเภอเมืองกาญจนบุรี นักศึกษา ร้อยละ 68.57 ระบุว่า เลือกเรียนวิชาเอกการพัฒนาชุมชน เพราะอยากเป็นผู้นำชุมชน นอกจากนี้แล้ว นักศึกษาส่วนใหญ่ระบุว่า เมื่อเรียนวิชาสังคมวิทยาชุมชนและเมืองแล้ว ทำให้ตนเองมีความรู้เพิ่มขึ้นในระดับมาก ในขณะที่ตอบแบบสอบถามและนักศึกษา ร้อยละ 68.56 ระบุว่าตนเองได้เข้าไปศึกษาข้อมูลในชุมชนแล้ว

ตอนที่ 2 องค์ความรู้ของวิชาสังคมวิทยาชุมชนและเมือง

นักศึกษา ร้อยละ 28.57 มีความเห็นว่า เมื่อเรียนวิชาสังคมวิทยาชุมชนและเมืองแล้ว ถือว่าเป็นวิชาที่มีเนื้อหาดี สามารถนำไปใช้ปฏิบัติงานในชุมชนได้อย่างแท้จริง นักศึกษา ร้อยละ 34.25 ระบุว่า ความรู้ที่ได้รับจากวิชาสังคมวิทยาชุมชนและเมืองนี้เป็นวิชาที่มีความรู้ เป็นที่ยอมรับได้เนื่องจาก ความรู้ที่ได้รับจากวิชานี้เป็นเรื่องจริง นักศึกษา ร้อยละ 20.00 ระบุว่า มีมาก และละเอียดลึกซึ้ง ความสามารถในการนำองค์ความรู้ของวิชาไปทดลองในชุมชนนั้น นักศึกษา ร้อยละ 22.83 ระบุว่า เป็นองค์ความรู้เรื่องหลักการพัฒนาชุมชน เรื่องที่นักศึกษาสามารถประเมินผลสำเร็จจากการนำความรู้ของวิชาไปใช้ได้ง่าย นั้น นักศึกษา คือ ร้อยละ 11.41 ระบุว่าเป็นการประเมินได้ว่า ชุมชนเมืองกับชุมชนชนบทมีความแตกต่างกัน

22.86 ระบุว่า เกิดความสนใจในเรื่องความแตกต่างระหว่างชุมชนเมืองกับชุมชนชนบท สำหรับประสบการณ์ในการทดลองใช้ องค์ความรู้ของวิชาสังคมวิทยาชนบทและเมือง นั้น นักศึกษา ร้อยละ 14.29 ระบุว่า การลงพื้นที่จริง ทำให้มีโอกาสสำรวจ ข้อมูลชุมชนด้วยตนเอง นักศึกษา ร้อยละ 17.14 ระบุว่า ยอมรับเรื่องการมีส่วนร่วมของคนในชุมชน ส่วนเรื่องที่นักศึกษาชอบ นักศึกษา ร้อยละ 25.72 ระบุว่า เป็นเรื่องความแตกต่างระหว่างชุมชนเมืองกับชุมชนชนบท ส่วนเรื่องที่ไม่ชอบ นั้น นักศึกษา ร้อยละ 11.40 ระบุว่า เป็นเรื่องลักษณะทางกายภาพของเมือง เรื่องที่นักศึกษาจะนำไปใช้ในอนาคต นั้น นักศึกษา ร้อยละ 14.29 ระบุว่า เป็นเรื่องการพัฒนาชนบทให้ถูกวิธี สำหรับเรื่องที่นักศึกษาต้องศึกษาเพิ่มเติม นักศึกษา ร้อยละ 5.72 ระบุว่า เป็นเรื่องการสำรวจทางสังคม และเรื่องความสามารถของนักศึกษาในการจัดการความรู้อย่างเป็นระบบ นั้น นักศึกษา ร้อยละ 2.86 ระบุว่า ออกากที่จะเรียนต่อในระดับปริญญาโท สาขาวิชาการพัฒนาชุมชน ในเรื่องประสบการณ์ของนักศึกษาในการนำองค์ ความรู้ของวิชาไปถ่ายทอดให้แก่บุคคลอื่น ๆ นักศึกษา ร้อยละ 40.00 ระบุว่า ได้ถ่ายทอดองค์ความรู้ให้แก่เพื่อน ๆ ในห้องเรียน หลังเลิกเรียนทุกครั้ง

ตอนที่ 4 การจัดการความรู้ของนักศึกษา

นักศึกษา ร้อยละ 14.29 ระบุว่าเมื่อเรียนวิชาสังคมวิทยาชนบทและเมืองแล้วมีความคิด วิเคราะห์เรื่องต่าง ๆ รอบตัวได้อย่างเป็นระบบมากขึ้น สำหรับการจัดการความรู้ในกลุ่มเพื่อน นักศึกษา ร้อยละ 22.86 ระบุว่า มีการอภิปราย และพูดคุยกับเพื่อน ๆ ในห้องจัดการความรู้กับบุคคลในครอบครัว พบว่า นักศึกษา ร้อยละ 37.14 ได้บรรยาย บอกเล่าให้บุคคลในครอบครัวเข้าใจ ส่วนวัตถุประสงค์ของการจัดรวมคนของนักศึกษานั้น นักศึกษา ร้อยละ 25.71 ระบุว่า เพื่อพัฒนาชุมชนของตนเอง วัตถุประสงค์ของการร่วมสรุปบทเรียนกับคนในชุมชน วัตถุประสงค์ของการร่วมรับผลจากการกระทำของคนในชุมชน นักศึกษา ร้อยละ 14.29 ระบุว่า เพื่อก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในชุมชน และวัตถุประสงค์ของการร่วมเผยแพร่ความรู้ให้แก่คนอื่น ๆ นักศึกษา ร้อยละ 34.29 ระบุว่า เพื่อให้บุคคลในครอบครัวมีความรู้เพิ่มขึ้น

ตอนที่ 5 ข้อเสนอแนะเพื่อจัดการความรู้ของนักศึกษาดีขึ้น ที่สำคัญคือ

นักศึกษา ร้อยละ 45.73 เสนอให้อาจารย์ผู้สอนเปิดโอกาสให้นักศึกษาลงศึกษาข้อมูลในพื้นที่จริงให้มากขึ้น รองลงมา นักศึกษา ร้อยละ 14.29 เสนอให้อาจารย์ผู้สอนจัดกิจกรรมเพิ่มเติม เพื่อให้ให้นักศึกษาได้เรียนรู้มากขึ้น

ผลการวิจัยเพื่อตอบวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้

วัตถุประสงค์ของการวิจัย ข้อที่ 1 เพื่อศึกษาการจัดการความรู้ในวิชาสังคมวิทยาชนบทและเมืองของนักศึกษา ภาคปกติ ชั้นปีที่ 1 สาขาวิชาการพัฒนาชุมชน

ผลการวิจัย พบว่า นักศึกษาภาคปกติ ชั้นปีที่ 1 สาขาวิชาการพัฒนาชุมชน มีการจัดการความรู้กับตนเอง โดย วิเคราะห์เรื่องต่าง ๆ รอบตัวได้อย่างเป็นระบบมากขึ้น ร้อยละ 14.29 มีการจัดการความรู้กับกลุ่มเพื่อน โดยการอภิปราย และพูดคุยกับเพื่อน ๆ ในห้องเรียน ร้อยละ 22.86 มีการจัดการความรู้กับคนในครอบครัว โดยได้บรรยาย บอกเล่าให้ บุคคลในครอบครัวได้เข้าใจถึงองค์ความรู้ของวิชา ร้อยละ 37.14 นอกจากนี้แล้ว นักศึกษายังได้สร้างกระบวนการ เปลี่ยนแปลงชุมชนไปในทางที่ดีขึ้น ด้วยการรวมคนในชุมชน เพื่อพัฒนาชุมชน ร้อยละ 25.71 ร่วมคิดกับคนในชุมชน เพื่อพัฒนาชุมชนให้น่าอยู่อาศัยยิ่งขึ้น ร้อยละ 19.98 ร่วมทำกิจกรรมกับคนในชุมชนเพื่อสร้างมิตรภาพกับคนในชุมชน ร้อยละ 20 ร่วมสรุปบทเรียนกับคนในชุมชนเพื่อพัฒนาคุณภาพของคน ร้อยละ 11.43 ร่วมรับผลจากการกระทำของคน ในชุมชน ร้อยละ 14.29 และร่วมเผยแพร่ความรู้ให้แก่คนอื่น ๆ เพื่อให้บุคคลในครอบครัวมีความรู้เพิ่มขึ้น ร้อยละ 34.29

วัตถุประสงค์ของการวิจัย ข้อที่ 2 เพื่อศึกษาปัญหาที่เกิดขึ้นจากการจัดการความรู้ในวิชาสังคมวิทยาชนบท และเมือง

ผลการวิจัย พบว่า ปัญหาที่เกิดขึ้นจากการจัดการความรู้ในวิชาสังคมวิทยาชนบทและเมืองของนักศึกษาได้แก่ นักศึกษาไม่สามารถนำความรู้ทั้งหมดไปจัดการได้ เพราะเนื้อหาวิชามีมากและมีความละเอียดลึกซึ้ง ร้อยละ 20 ตนเองไม่สามารถจัดการความรู้ได้อย่างมั่นใจ เพราะไม่มีความตั้งใจเรียนเท่าที่ควร ร้อยละ 11.43 นักศึกษาต้องใช้เวลา ใน การศึกษาหาความรู้เพิ่มเติม เพราะเนื้อหาในเอกสารประกอบการสอนบางหัวข้อเข้าใจยาก ร้อยละ 8.57 นำความรู้และ ประสบการณ์ที่ได้รับไปจัดการความรู้ไม่ได้ เพราะวิถีชีวิตของคนในชุมชนมีความซับซ้อน และเข้าใจยาก ร้อยละ 2.86 และขาดเรียนบ่อย เรียนตามอาจารย์และเพื่อน ๆ ไม่ทัน เพราะขาดเรียนบ่อย ร้อยละ 2.86

วัตถุประสงค์ของการวิจัย ข้อที่ 3 เพื่อเสนอแนวทางแก่ผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่ายในการส่งเสริมให้นักศึกษา จัดการความรู้ในวิชาสังคมวิทยาชุมชนและเมืองได้ดียิ่งขึ้น

ผลการวิจัยพบว่า นักศึกษาร้อยละ 45.73 เสนอให้อาจารย์ผู้สอนเปิดโอกาสให้นักศึกษาลงศึกษาข้อมูลในพื้นที่จริงให้มากขึ้น และนักศึกษาร้อยละ 14.29 เสนอให้อาจารย์จัดกิจกรรมเพิ่มเติม เพื่อให้นักศึกษาได้เรียนรู้มากขึ้น

สรุปและอภิปรายผลการวิจัย

ผลที่ได้จากการวิจัยตามวัตถุประสงค์ ทั้ง 3 ข้อ มีประเด็นที่ควรพิจารณาหลายประเด็น ดังนี้

1. ผลการวิจัยพบว่า นักศึกษาร้อยละ 14.29 ระบุว่าตนเองมีการจัดการความรู้กับตนเอง โดยวิเคราะห์เรื่องต่าง ๆ รอบตัวได้อย่างเป็นระบบมากขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับ โรเจอร์ และชูเมคเกอร์ Rogers and Shoemaker (1971, p.19) และ อนุชา สุกุลาช (2544, หน้า 11) ที่ว่า การรับรู้ใหม่ ๆ ถือว่าเป็นนวัตกรรม ซึ่งทำให้ผู้รับรู้เกิดการเปลี่ยนแปลงตนเองขึ้นได้ในที่นี้ นวัตกรรมเป็นองค์ความรู้ของวิชาสังคมวิทยาชุมชนและเมือง ซึ่งเมื่อนักศึกษาเรียนแล้ว ถือว่าเป็นของใหม่ จนเกิดการยอมรับ ถือว่ามีประโยชน์กับตนเอง เกิดความเข้าใจ และสามารถนำไปทดลองใช้กับตนเองได้ (Roger and Shoemaker (1971, p.22 - 23)

2. ผลการวิจัยพบว่า นักศึกษาร้อยละ 22.86 ระบุว่า ตนเองจัดการความรู้กับกลุ่มเพื่อน โดยการอภิปรายและพูดคุยกันกับเพื่อน ๆ ในห้องเรียนหลังเลิกเรียน เป็นไปตามแนวคิดของ จารุณี วงศ์สี (2548, หน้า 24 - 27) ที่ระบุว่า บุคคลที่มีอายุน้อย มักยอมรับนวัตกรรมได้เร็วกว่าผู้ที่มีอายุมาก ซึ่งนักศึกษาผู้ให้คำตอบส่วนใหญ่ ร้อยละ 31.43 มีอายุเพียง 20 ปี นอกจากนี้แล้ว สมาชิกกลุ่มที่อายุ ความรู้ และพฤติกรรมที่คล้ายกัน จะยอมรับนวัตกรรมที่มีความสอดคล้องหรือใกล้เคียงกัน และสอดคล้องกับ Rogers (1983, pp.258 - 259) ที่ว่า ระดับการยอมรับนวัตกรรมจะมีมาก หากมีการติดต่อกับระบบได้ดี และสอดคล้องกับกาญจนา แก้วเทพ (2551, หน้า 34) ที่ว่าการจัดการความรู้ของบุคคลเริ่มต้นจากการเรียน จากนั้น จึงมีการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ซึ่งกันและกัน

3. ผลการวิจัยพบว่า นักศึกษา ร้อยละ 37.14 ระบุว่า มีการจัดการความรู้กับคนในครอบครัว โดยได้บรรยายบอกเล่าให้บุคคลในครอบครัวได้เข้าใจถึงองค์ความรู้ของวิชา ซึ่งเป็นไปตามแนวคิดของ Banmard (1992, p.50) ที่ว่า ผู้จัดการความรู้ต้องมีความสามารถในการแยกแยะข่าวสาร ความรู้ให้ออกจากกันได้ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง สามารถสร้างสรรค์ความรู้ใหม่ ๆ จากพื้นฐานเดิม และสามารถสื่อสารให้บุคคลอื่นเข้าใจได้ (จารุณี วงศ์สี, 2548, หน้า 24 - 27)

4. ผลการวิจัยพบว่า นักศึกษาร้อยละ 25.71 ได้สร้างกระบวนการเปลี่ยนแปลงชุมชนไปในทางที่ดีขึ้น ด้วยการรวมคนในชุมชนเพื่อพัฒนาชุมชน ซึ่งเป็นไปของ จารุณี วงศ์สี, 2548, หน้า 24 - 27) ที่ว่า การสื่อสารกับคนในชุมชนมีบทบาทสำคัญมาก ในการชักจูง และการโน้มน้าวใจแก่คนในชุมชนมาก และตามแนวคิดของ พรธิดา วิเชียรปัญญา (2547, หน้า 24) ที่ว่า ความรู้ที่เป็นความรู้เกี่ยวกับลำดับขั้นตอนในการทำงาน เป็นความสามารถในการนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ในการปฏิบัติได้ ซึ่งการที่นักศึกษานำความรู้จากวิชาสังคมวิทยาชุมชนและเมืองไปใช้รวมกลุ่มคน ถือว่านักศึกษานำความรู้จากอาจารย์ผู้สอนไปปฏิบัติจนเห็นผลอย่างเป็นรูปธรรมที่ชัดเจน (น้ำทิพย์ วิภาวิน, 2547, หน้า 3)

5. นักศึกษาร้อยละ 19.98 ได้ร่วมคิดกับคนในชุมชน เพื่อพัฒนาชุมชนให้น่าอยู่อาศัยยิ่งขึ้น ซึ่งเป็นไปตามหลักการของ น้ำทิพย์ วิภาวิน, (2547, หน้า 3) ที่ว่า ความรู้ มีความสำคัญ และมีแหล่งที่มาแตกต่างกัน ความรู้ในชุมชนที่มีการถ่ายทอดออกไป ก็ยิ่งทำให้ความรู้นั้นมีคุณค่ามากขึ้น และสอดคล้องกับแนวคิดของ ปาริชาติ วลัยเสถียร และคณะ (2546, หน้า 254 - 260) ที่ว่า การเรียนรู้เพื่อทำ เป็นการทำงานที่ต้องพัฒนาความสามารถในการเผชิญหน้าในสถานการณ์ที่หลากหลาย และความสามารถในการทำงานเป็นทีม ซึ่งเป็นการนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงที่เป็นรูปธรรม (พระมหาสุทิตย อากาโร (อบอุ่น), 2548, หน้า 5 และ สิริลักษณ์ ยิ้มประสาทร, 2548, หน้า 8 - 9)

6. นักศึกษาร้อยละ 20 ระบุว่า ได้ร่วมกันทำกิจกรรมกับคนในชุมชน เพื่อสร้างมิตรภาพกับคนในชุมชนซึ่งสอดคล้องกับการระบุของ สิริลักษณ์ ยิ้มประสาทร (2548, หน้า 8 - 9) ที่ว่า จุดเริ่มต้นของการพัฒนาชุมชนเป็นวิถีทางที่ทำให้ประชาชนรู้สึกเป็นเจ้าของชุมชน เป็นการสร้างความเป็นชุมชน (sense of community) เพื่อให้สามารถดำรงชีวิตได้อย่างสอดคล้องกับสิ่งแวดล้อมรอบตัว (อรศรี งามวิทยาพงศ์, 2549, หน้า 10) โดยเฉพาะอย่างยิ่งการร่วมทำกิจกรรม มีวัตถุประสงค์เพื่อรวมพลังการจัดการ ตามแผนงานที่กำหนดไว้ให้มีทักษะในการทำกิจกรรม (กฤษณา ศักดิ์ศรี, 2530, หน้า 313 - 414)

7. นักศึกษาร้อยละ 11.43 ระบุว่า ได้ร่วมสรุปบทเรียนกับคนในชุมชนเพื่อพัฒนาคุณภาพของคนซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ ออร์ศรี งามวิทยาพงศ์ (2549, หน้า 10) ที่ว่า การร่วมสรุปบทเรียน มีวัตถุประสงค์เพื่อสร้างพลังภูมิปัญญา โดยเริ่มต้นจากการประเมินตนเอง ประเมินผลงานเวทีกลุ่ม และเครือข่าย ทำให้เกิดการเชื่อมต่อทักษะองค์ความรู้และประสบการณ์ไปสู่การพัฒนาองค์ความรู้ใหม่ จากนั้น จึงเผยแพร่องค์ความรู้ ผ่านสื่อ ในรูปเอกสาร วิทยุ โทรทัศน์ ไปสู่องค์กรชุมชนอื่น ๆ และสอดคล้องกับผลการวิจัยของ ชาตรี เจริญศิริ และคณะ (2547, หน้า 1-2) ที่ว่าในการสรุปบทเรียนจากการเรียนรู้ นำไปสู่ข้อสรุปที่มีคุณค่า

8. นักศึกษาร้อยละ 14.29 ระบุว่าได้รับผลจากการกระทำของคนในชุมชน เพื่อก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในชุมชน มีความสอดคล้องกับการวิจัยของ เขาวนุช เวศน์ภาค (2545, บทคัดย่อ) ที่ว่า สิ่งที่ได้รับการเลือกสรรให้เป็นตัวแทนเป็นเอกลักษณ์ของชุมชนเป็นแนวทางในการสืบสาน พื้นฟูให้มีความโดดเด่น มีเอกลักษณ์และเพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนต่อไป และสอดคล้องกับแนวคิดของ สิริลักษณ์ ยิ้มประสาทร (2548, หน้า 8 – 9) ที่ว่าการพัฒนาชุมชนเป็นจุดเริ่มต้นที่ทำให้ประชาชนรู้สึกเป็นเจ้าของชุมชน

9. นักศึกษาร้อยละ 34.29 ระบุว่าตนเองร่วมเผยแพร่ความรู้ให้แก่คนอื่น ๆ ซึ่งเป็นไปตามแนวความคิดของ ออร์ศรี งามวิทยาพงศ์, 2549, หน้า 10 ที่ว่า การเผยแพร่องค์ความรู้ ทำโดยผ่านสื่อ ในรูปของเอกสาร วิทยุ โทรทัศน์ และการสื่อสารโดยบุคคลเป็นสำคัญ (จารุณี วงศ์สี, 2548, หน้า 24 – 27) และสอดคล้องกับผลการวิจัยของ วรณีย์ ทองระย้า (2549, หน้า 41) ที่ระบุถึง กระบวนการจัดการความรู้ในการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของคน

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะ แบ่งเป็น 2 ส่วน ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะจากผลการวิจัย ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะต่อบุคคลและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องดังนี้

1.1 สาขาวิชาการพัฒนาชุมชน คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏกาญจนบุรี ควรปรับปรุงหลักสูตรใหม่ เพื่อให้นักศึกษามีความรู้ มีเจตคติ และมีทักษะ ตลอดจนมีบุคลิกภาพที่มีความเหมาะสมต่อการเป็นผู้ที่จะทำงานในชุมชนต่อไปหลังสำเร็จการศึกษาแล้ว โดยการปรับคำอธิบายรายวิชา และเนื้อหาของวิชาสังคมวิทยา ชนบท และเมืองให้นักศึกษาได้มีโอกาสศึกษาข้อมูลในพื้นที่ให้มากขึ้น เพื่อเพิ่มประสบการณ์ตรงให้แก่ นักศึกษาอย่างแท้จริง โดยเฉพาะอย่างยิ่งอาจารย์ผู้สอน ควรมอบหมายงาน และกิจกรรมให้นักศึกษาเข้าพื้นที่จริง แทนการดึงข้อมูลจากอินเทอร์เน็ตมาส่งอาจารย์ผู้สอน ดังเช่นที่เป็นอยู่อย่างแพร่หลายในปัจจุบัน

1.2 อาจารย์ผู้สอนวิชาสังคมวิทยาชนบทและเมือง ควรมีการปรับเนื้อหาและรายละเอียดในเอกสารประกอบการสอนให้มีความกระชับ คัดสรรเนื้อหาที่มีประโยชน์ต่อนักศึกษา และใช้วิธีการสอนนักศึกษาให้เข้าใจได้ง่าย เพื่อให้นักศึกษามีความสนใจ และเรียนได้อย่างมีความสุขยิ่งขึ้น

1.3 อาจารย์ที่ปรึกษาหมู่บ้านเรียนของนักศึกษาควรจัดกิจกรรมเพื่อให้นักศึกษาเกิดความตระหนักในการเรียนให้มากขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ต้องให้นักศึกษามีความตั้งใจเรียนให้มากขึ้น ในทุกเวลาและไม่ขาดเรียนบ่อยเพื่อให้สามารถเรียนรู้เนื้อหาวิชาได้อย่างต่อเนื่อง

2. ข้อเสนอแนะเพื่อการศึกษาต่อเนื่อง

2.1 ควรทำการศึกษาถึงปัจจัยต่าง ๆ ในชุมชนที่สร้างความพึงพอใจในการเข้าพื้นที่เพื่อศึกษาข้อมูลของนักศึกษาว่ามีอะไรบ้าง เพื่อเป็นแนวทางในการเสริมสร้างปัจจัยดังกล่าวให้ถูกต้อง และมีความชัดเจนยิ่งขึ้น จะช่วยให้นักศึกษามีความสุขในการศึกษาข้อมูลในชุมชนมากขึ้น

2.2 คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏกาญจนบุรี ควรตระหนักถึงความสำคัญของการวิจัยในท้องถิ่น และในชุมชนให้มากขึ้น เพราะการวิจัยทั้ง 2 ประเภท ดังกล่าวมีความสอดคล้องกับปรัชญาของคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ โดยตรง นอกจากนี้ คณะอาจารย์ของสาขาวิชาการพัฒนาชุมชน ก็สำเร็จการศึกษาในระดับปริญญาเอก ถึง 3 คน และมีศักยภาพสูง ในการทำวิจัยทั้ง 2 ประเภท ในวงเงินที่สูงขึ้น เพื่อให้สามารถทำวิจัยได้อย่างมีคุณภาพยิ่งขึ้น โดยเฉพาะการวิจัยเชิงคุณภาพเป็นประจำทุกปี

ผลการวิจัยที่ได้ เกิดจากนักศึกษาผู้ตอบข้อมูลมีความต้องการเข้าไปศึกษาข้อมูล และสภาพความเป็นจริงในพื้นที่มากกว่าการเรียนรู้เฉพาะแต่ในห้องเรียนเท่านั้น

เอกสารอ้างอิง

- การพัฒนาชุมชน, สาขาวิชา. 2549. **หลักสูตรศิลปศาสตรบัณฑิต**. ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2549 กาญจนบุรี : ผู้แต่ง.
กาญจนา แก้วเทพ. 2521. **การจัดการความรู้เบื้องต้น: การสื่อสารชุมชน**. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานสนับสนุนการวิจัย.
กิตติชัย ปัญญาวัน. 2548. **การเชื่อมประสานเครือข่ายเพื่อการเรียนรู้และปฏิบัติงาน : ศึกษาศาสตร์เครือข่ายสร้างเสริมสุขภาพจังหวัดแพร่**. วิทยานิพนธ์สังคมสงเคราะห์ศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
กฤษณา ศักดิ์ศรี. 2530. **จิตวิทยาการศึกษา**. กรุงเทพมหานคร: นิยมวิทยา.กรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม. (2549).
วิธีการกำจัดขยะมูลฝอย. กรุงเทพมหานคร : บริษัทแมคโครคอนซัลแตนท์ จำกัด
คณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ, สำนักงาน. 2552. คู่มือการ : วิชั่น พันธุ์แอนด์ มีเดีย.
จารุณี วงศ์สี. 2548. **ทวนทางสังคมกับการจัดการขยะมูลฝอย : กรณีศึกษาชุมชนวัดกลาง เขตบางกะปิกรุงเทพมหานคร**.
วิทยานิพนธ์สังคมสงเคราะห์ศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
จิระ หงส์ลดารมภ์. 2532. **คุณภาพทรัพยากรมนุษย์หนทางของการไปสู่นิกร**. เอกสารประกอบการสัมมนา
มหาวิทยาลัยขอนแก่น, ขอนแก่น.
ฉันทนิช อัครานนท์. 2548. **การพัฒนาบุคลากร**. กรุงเทพมหานคร: ศูนย์ส่งเสริมวิชาการ.
ชาติรี เจริญศิริและคณะ. 2547. **ประชาคมนำกับการจัดการความรู้**. กรุงเทพมหานคร: สถาบันส่งเสริมการจัดการ
ความรู้เพื่อสังคมเป็นสุข.
ธงธง บัวศรี. 2542. **ทฤษฎีหลักสูตรการออกแบบและพัฒนา**. กรุงเทพมหานคร : ธนรัชการพิมพ์.
นวลศิริ เปาโรหิตย์. 2531. **จิตวิทยาสังคมเบื้องต้น**. กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
น้ำทิพย์ วิภาวิน. 2547. **การจัดการความรู้กับคลังความรู้**. กรุงเทพมหานคร: เอสอาร์ พรินต์ติ้ง แมสโปรดักส์.
ปาริชาติ วลัยเสถียรและคณะ. 2548. **กระบวนการและเทคนิคการทำงานของนักพัฒนา**. กรุงเทพมหานคร :
อุษาการพิมพ์.
พรธิดา วิเชียรปัญญา. 2547. **การจัดการความรู้ : พื้นฐานและการประยุกต์ใช้**. กรุงเทพมหานคร : ธรรมกลการพิมพ์.
พระมหาสุทิตย์ อากากโร (อบอุ้น). 2548. **นวัตกรรมการเรียนรู้ คน ชุมชน และการพัฒนา**. กรุงเทพมหานคร :
โครงการเสริมสร้างการเรียนรู้เพื่อชุมชนเป็นสุข.
พาขวัญ ลออสอาด. 2548. **การศึกษาความสามารถในการจัดการความรู้ของสมาชิกองค์กรชุมชน จังหวัดนครนายก**. วิทยานิพนธ์สังคมสงเคราะห์ศาสตรมหาบัณฑิตมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. กรุงเทพมหานคร :
มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
พุลลาภ อุทัยเลิศอรุณ. 2549. **ชุมชนแนวปฏิบัติ : การจัดการความรู้สายพันธุ์ใหม่**. กรุงเทพมหานคร : วิเลิร์น
เยาวชนช เวศร์ภาดา. 2545. **วาทกรรมความรู้ในการฟื้นฟูวัฒนธรรมท้องถิ่น: ศึกษาศาสตร์อุทยานการศึกษาหมู่บ้าน
วัฒนธรรมเขาขุนศรี ตำบลบ้านเกาะ อำเภอพรหมคีรี มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์**. กรุงเทพมหานคร :
มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
วรรณิ ทองระย้า. 2549. **กระบวนการจัดการความรู้ในการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมการใช้สารเคมีของเกษตรกร :
กรณีศึกษาโรงเรียนเกษตรกรในพระราชดำริบ้านหลั่น หมู่ที่ 4 ตำบลท่าฉนวน อำเภอมโนรมย์ จังหวัด
ชัยนาท**. วิทยานิพนธ์สังคมสงเคราะห์ศาสตรมหาบัณฑิตมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. กรุงเทพมหานคร :
มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
วิทยา ดำรงเกียรติศักดิ์. 2531. **การสื่อสารเพื่อการพัฒนา**. เชียงใหม่ : มหาวิทยาลัยแม่โจ้.
ราชภัฏกาญจนบุรี, มหาวิทยาลัย. 2552. **แบบลงเวลาเข้าเรียนของนักศึกษา**. กาญจนบุรี : ผู้แต่ง.
สาขาวิชาการพัฒนาชุมชน คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏกาญจนบุรี. 2549.
หลักสูตรศิลปศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาการพัฒนาชุมชน หลักสูตรปรับปรุง พ.ศ. 2549. กาญจนบุรี : ผู้แต่ง
สิริรัตน์ บำรุงกรณ์. 2532. **ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการยอมรับและไม่ยอมรับนวัตกรรมของชาวนา : ศึกษาศาสตร์จังหวัด
ปัตตานี**. วิทยานิพนธ์สังคมสงเคราะห์ศาสตรมหาบัณฑิต. กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
สิริลักษณ์ ยิ้มประสาพร. 2548. **กระบวนการทัศน์ใหม่กับการเรียนรู้ของชุมชน**. กรุงเทพมหานคร : โครงการเสริมสร้าง
การเรียนรู้เพื่อชุมชนเป็นสุข.

- อรศรี งามวิทยาพงศ์. 2549. กระบวนการเรียนรู้ในสังคมไทยและการเปลี่ยนแปลง : จากยุคชุมชนถึงยุคพัฒนา
ความทันสมัย. กรุงเทพมหานคร : วิทยาการจัดการทางสังคม.
- อนุชา สกุลาช. 2544. การยอมรับนวัตกรรมของประชาชน : ศึกษากรณีโครงการคาร์พล์. วิทยานิพนธ์สังคม
สงเคราะห์ศาสตร์มหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- Banmard, P. 1992. **Tacit knowledge in organizations**. London : Sage publication.
- Bloom, Benjamin. 1956. **A taxonomy of educational objectives, handbook 1, cognitive domain**.
David McKay Col., New York.
- Cronbach. L.J. 1997. **Education psychology**. New York : Harcourt Brance : Tevanovich.
- Cave, R.H. 1969. **Taxonomy of educational objectives and achievement testing**. Lond on University
Press, London.
- Fishbein, E.B. 1967. **Personal management**. New York : McGraw-Hill.
- Fisher, C.D. Schoenfieldt, L.F and Shaw, J.B. (1996). **Human resources management** (3rd ed.).Boston :
Houghton Mifflin.
- Food , Carter , V. 1973 . **Dictionary of education** . New York : McGraw – Hill .
- Krathwohl, D.R. 1964. **Taxonomy of educational objectives, The classification of educational
goals, handbook II, affective domain**. New York.
- Kalman, H.C. 1985. **Perspectives on social power**. Chicago : Aldine.
- Kenddler, Howard, H. 1974. **Basic psychology**. California : W.A. Benjamin.
- Rogers Eversett M.,and shoemker,Floyd F. 1971. **Communication of innovations : a cross- cultural
approach**.New York : Free press.
- Rogers Everett. 1983. **Diffusion of innovations**. New Yoke : Free Press.
- Simpson, E.J. 1964. **The classification of educational objectives : psychomotor domain**. Preutice Hall,
London.

การพัฒนาารูปแบบการเรียนรู้แบบผสมผสานด้วยการเรียนรู้ร่วมกันเป็นทีม
เพื่อพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์

The Development of Blended Learning Model with Team Learning for
Developing Analytical Thinking Skill

วิวรรธน์ จันทร์เทพย์

สาขาวิชาเทคโนโลยีการศึกษาและคอมพิวเตอร์ทางการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏหมู่บ้านจอมบึง

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1. พัฒนาและนำเสนอรูปแบบการเรียนรู้แบบผสมผสานด้วยการเรียนรู้ร่วมกันเป็นทีมเพื่อพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์ 2. ศึกษาผลการทดลองการใช้รูปแบบการเรียนรู้แบบผสมผสานด้วยการเรียนรู้ร่วมกันเป็นทีมเพื่อพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์ 3. ศึกษาความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญที่มีต่อรูปแบบการเรียนรู้แบบผสมผสานด้วยการเรียนรู้ร่วมกันเป็นทีมเพื่อพัฒนาการคิดวิเคราะห์ วิธีดำเนินการวิจัยมี 5 ขั้นตอนคือ 1) ศึกษาข้อมูลพื้นฐานและความต้องการ จำเป็น 2) สร้างและตรวจสอบเครื่องมือในการวิจัย 3) ทดลองใช้รูปแบบการเรียนรู้แบบผสมผสานด้วยการเรียนรู้ร่วมกันเป็นทีม 4) ประเมินการใช้รูปแบบการเรียนรู้แบบผสมผสานด้วยการเรียนรู้ร่วมกันเป็นทีม 5) รับรองรูปแบบการเรียนรู้แบบผสมผสานด้วยการเรียนรู้ร่วมกันเป็นทีม กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ นักศึกษาคณะครุศาสตร์ ชั้นปีที่ 2 วิชาเอกคอมพิวเตอร์ศึกษา จำนวน 30 คน ซึ่งศึกษารายวิชาการสร้างสื่อการเรียนการสอนในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2552 โดยใช้รูปแบบและเครื่องมือในการวิจัยที่ผู้วิจัยได้พัฒนาขึ้นผลการวิจัยมีดังนี้ 1.รูปแบบการเรียนรู้แบบผสมผสานด้วยการเรียนรู้ร่วมกันเป็นทีมเพื่อพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์ มี 2 ส่วนคือ 1) องค์ประกอบโครงสร้างของรูปแบบ ได้แก่ การวิเคราะห์ การเรียนการสอน การประเมินผล 2) กระบวนการเรียนการสอน การดำเนินกิจกรรมในห้องเรียนปกติ 5 ครั้ง 15 ชั่วโมง บนเว็บบล็อก 5 ครั้ง ไม่จำกัดเวลา รวมทั้งสิ้น 8 สัปดาห์ ประกอบด้วย 3 ขั้นตอน ได้แก่ 1) ขั้นตอนการเรียนการสอน ได้แก่ การลงทะเบียน การทดสอบก่อนเรียน การปฐมนิเทศการทดลองใช้เครื่องมือ การแบ่งกลุ่มผู้เรียน กิจกรรมกระบวนการกลุ่ม การสมัครใช้โปรแกรม การสนทนาและการอภิปราย 2) ขั้นตอนการเรียนการสอน ได้แก่ การนำเข้าสู่บทเรียนโดยการใช้สื่อมัลติมีเดีย การศึกษาเอกสาร การค้นหาเนื้อหาบนเครือข่ายอินเทอร์เน็ต การทำแบบฝึกหัด การสรุปเนื้อหา การออกแบบสื่อและการวางแผนนำเสนอ 3) ขั้นตอนสรุปการเรียนการสอน ได้แก่ การสนทนาและการอภิปรายการปฏิบัติการสร้างสื่อ การนำเสนอผลงาน และการทดสอบหลังเรียน 2. ผลการทดลองใช้รูปแบบการเรียนรู้แบบผสมผสานด้วยการเรียนรู้ร่วมกันเป็นทีมเพื่อพัฒนาการคิดวิเคราะห์ พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาการสร้างสื่อการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาการคิดวิเคราะห์สูงขึ้นกว่าก่อนการทดลอง อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .01 ค่าประสิทธิภาพของรูปแบบการเรียนรู้อยู่ในเกณฑ์ 80/80 กลุ่มตัวอย่างมีการแสดงออกในการเรียนรู้ร่วมกันเป็นทีมในระดับมาก และมีความเห็นว่ารูปแบบการเรียนรู้มีความเหมาะสมในระดับมาก 3. ผลการประเมินรูปแบบการเรียนรู้แบบผสมผสานด้วยการเรียนรู้ร่วมกันเป็นทีมเพื่อพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์ โดยผู้เชี่ยวชาญและผู้ทรงคุณวุฒิ พบว่า องค์ประกอบและกิจกรรมของรูปแบบการเรียนรู้มีความเหมาะสมในระดับมาก

Abstract

The Objective of this research study were 1. to develop a learning model of blended learning bended on analytical thinking 2. to assess students' learning achievements through the team learning 3. to survey experts' opinions toward AIA Model through blended learning. The methodology use for this research was 5steps : 1) studying fundamental data and needs 2) building and inspecting research instruments 3) tryout the Blended Learning Model by team learning 4) assessment using the Blended Learning Model by team learning 5) recommending the Blended Learning Model by team

learning for analytical thinking development. The sample group in this study consisted of 30 students from the Educational Computer in Educational Media Production, 2/2009 academic year, at the faculty of Education, MubanChomBuengRajabhad University. The result of research were as follows :
1. There were 2 parts of the Blended Learning Model by team learning for analytical thinking development : 1) The model of structural elements consisted of analytical thinking and assessment. 2) The process of learning and teaching consisted of 3 steps : 1)) pre - teaching and learning step : registration, pretest, orientation, instrument tryout, learning diving, group process activities, program using application and dialogue and discussion. 2)) teaching and learning step : leading to learning lessons by using multi-media, review literature, network discovery, and file transfer, doing exercises, conclusion, media design and presentation planning 3)) teaching and learning conclusion : dialogue and discussion media operation, performance presentation and post-test. The duration of those processes was 8 weeks. The traditional instruction was in 5 times 15 hours. The online learning was in 5 times unlimited time. 2. The result of the experiment of using team leaning through Blended Learning Model for analytical thinking development in Instruction Media Production course was higher at the .01 significant level after using the AIA Model. The efficiency of the model learning was at expected criterion (80/80). The sample performed team blended learning at high level and their opinions toward Blended Learning Model appropriated at high level. 3. The result of the assessment toward team leaning through Blended Learning Model for analytical thinking development by the experts showed that the elements and activities of the learning model appropriated at high level.

คำสำคัญ : รูปแบบการเรียนรู้แบบผสมผสาน การเรียนรู้ร่วมกันเป็นทีม ทักษะการคิดวิเคราะห์

Keywords : Blended Learning model , Team learning , Analytical thinking skill

บทนำ

ปัจจุบันกระแสโลกาภิวัตน์ส่งผลกระทบต่อวิถีชีวิตของสังคมไทยทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็วทุกภาคส่วนทั้งในเมืองและชนบท การดำเนินงานในทุกสาขาอาชีพต้องได้รับการปรับปรุงให้เท่าทันกับการเปลี่ยนแปลงของสังคม (ประเวศ วะสี, 2543, หน้า ก) กล่าวถึงสภาพปัญหาจากการเปลี่ยนแปลงนี้ว่าสังคมไทยวันนี้เชื่อมโยง ซับซ้อน เคลื่อนไหวเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว มนุษย์ไม่สามารถเผชิญหน้ากับความซับซ้อนและความเคลื่อนไหวเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วได้จึงเกิดสภาวะวิกฤต เช่น ไม่สามารถแก้ไขปัญหาความยากจน การไม่มีงานทำ ความเครียด ความรุนแรง ปัญหาเสพติด ปัญหาโรคเอดส์ อุบัติเหตุ ความขัดแย้ง อาชญากรรม การทำลายสิ่งแวดล้อม และอื่น ๆ จึงไม่สามารถจัดระบบชีวิตและสังคมให้อยู่เย็นเป็นสุขได้ ซึ่งสอดคล้องกับ (วิทยากร เชียงกูล, 2544, หน้า152) ที่กล่าวว่า ปัญหาวิกฤตของประเทศไทยไม่ใช่วิกฤตของการเงินหรือขาดทรัพยากรแต่เป็นวิกฤตของการขาดปัญญาและจิตสำนึกเพื่อส่วนรวมนั้นหมายความว่าสังคมไทยส่วนใหญ่ขาดการศึกษาเรียนรู้ ขาดการแสวงหาความรู้ด้วยตนเองอันเป็นผลเกี่ยวเนื่องมาจากพฤติกรรมที่ขาดการสังเกตและการคิดวิเคราะห์เป็นเบื้องต้น

งานด้านการจัดการศึกษาซึ่งถือเป็นกระบวนการสำคัญในการพัฒนามนุษย์และสังคมจำเป็นต้องได้รับการปฏิรูปให้สอดคล้องกับความเจริญก้าวหน้าของวิทยาการใหม่ๆให้รู้จักสังเกต คิดวิเคราะห์ และเรียนรู้อย่างเท่าทัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งความก้าวหน้าด้านวิทยาการคอมพิวเตอร์และเครือข่ายอินเทอร์เน็ตและการสื่อสาร สิ่งเหล่านี้ช่วยให้ผู้เรียนสามารถเรียนรู้ได้ด้วยการศึกษาค้นคว้าจากแหล่งเรียนรู้ซึ่งเป็นเครือข่ายความรู้ที่กว้างใหญ่ไพศาล เปรียบเสมือนชุมทรัพย์ทางปัญญาที่มีคุณค่ามหาศาลทางการศึกษา แต่ในทางตรงกันข้ามหากผู้เรียนขาดการสังเกต การคิดวิเคราะห์หรือได้ตรงอย่างรอบด้าน สิ่งแวดล้อมเหล่านี้ก็นำมาซึ่งความเดือดร้อนร้ายแรงต่อสังคม ด้วยเหตุนี้ทำให้ครูผู้สอนต้องเปลี่ยนบทบาทจากการสอน (teaching) เป็นการเรียนการสอน (instruction) ทำให้กระบวนการเรียนการสอนจากที่ครูเป็นศูนย์กลางในการถ่ายทอดความรู้เปลี่ยนแปลงให้ผู้เรียนเป็นศูนย์กลางของการเรียนรู้

การเรียนรู้แบบผสมผสาน (blended learning) เป็นกระบวนการที่ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้โดยอาศัยวิธีการหลากหลาย ดังที่ ดริสคอลล์ (Driscoll, 2002) ได้ให้แนวคิดเกี่ยวกับการเรียนรู้แบบผสมผสานไว้ 4 แนว ได้แก่ 1) การเรียนการสอนบนเว็บ (web-based technology) กับผสมผสานกับการเรียนการสอนให้เรียนแบบดั้งเดิมหรือแบบเผชิญหน้า (face to face) 2) การผสมผสานทฤษฎีทฤษฎีการสอน (mixing theories of learning) กับระบบการเรียนการสอน เช่น แนวคิดการเรียนการสอนของกลุ่มคอนสตรัคติวิซึม (constructivism) แนวคิดการสอนของกลุ่มพฤติกรรมนิยม (behaviorism) และแนวคิดการเรียนการสอนของกลุ่มปัญญานิยม (cognitivism) ผสมผสานกับระบบการเรียนรู้ (learning systems) หรือรูปแบบการเรียนการสอนของการเรียนรู้แบบร่วมมือ (instructional models of cooperative learning) รูปแบบการเรียนการสอนโดยการสร้างเรื่อง (storyline model) รูปแบบการเรียนการสอนโดยใช้ผังกราฟิก (graphic organizational model) 3) การผสมผสานเทคโนโลยีการเรียนการสอนทุกรูปแบบ เช่น วีดิทัศน์ ซีดี-รอม การเรียนการสอนผ่านเว็บ ภาพยนตร์ เข้ากับการเรียนแบบเผชิญหน้าระหว่างผู้สอนกับผู้เรียน 4) ผสมผสาน เทคโนโลยีการเรียนการสอนกับการทำงานจริง

อย่างไรก็ตามการนำเอาวิธีการหรือสิ่งที่แตกต่างกันทั้งสองประการมาใช้ในการเรียนการสอนแบบผสมผสานให้ประสบความสำเร็จนั้น นิค แวน แดม (Nick Van Dam, 2003) ได้เสนอว่า ต้องเลือกสื่อและลักษณะในการจัดการเรียนการสอนให้ถูกต้องเหมาะสม โดยได้กล่าวถึงลักษณะการเรียนการสอนแบบผสมผสานไว้ 3 ลักษณะได้แก่ 1) การเรียนการสอนแบบเผชิญหน้า (face - to - face) เป็นการเรียนการสอนที่ผู้สอนและผู้เรียนอยู่ในสถานที่เดียวกันในเวลาเดียวกัน 2) การเรียนด้วยตนเองบนเว็บ (self-paced e-learning) เป็นการเรียนการสอนแบบไม่ประสานเวลา หรือการเรียนแบบร่วมมือโดยที่ผู้เรียนใช้เทคโนโลยีในการเรียนการสอนแต่ไม่ได้เชื่อมต่อกับผู้เรียนคนอื่นหรือผู้สอนในเวลาเดียวกัน 3) การเรียนบนเว็บแบบสด (live e-Learning) เป็นการใช้เทคโนโลยีในการจัดการเรียนการสอนโดยที่ผู้เรียนและผู้สอนร่วมกันในเวลาเดียวกันแต่แตกต่างกันที่ถิ่น การเรียนการสอนแบบนี้เป็นการเรียนการสอนแบบประสานเวลาส่วนไว้ท์ ล็อค และเจล์ฟ (White Lock & Jelf, 2003) อธิบายว่า การเรียนแบบผสมผสาน เป็นการรวมการเรียนแบบดั้งเดิมกับการเรียนบนออนไลน์ เป็นการรวมการใช้สื่อหรือเครื่องมือในสภาพแวดล้อมของการเรียนการสอนด้วยอิเล็กทรอนิกส์ หรือเป็นการรวมวิธีการสอนหลากหลายวิธีโดยไม่คำนึงถึงการใช้เทคโนโลยี

แม้ว่าปัจจุบันการเรียนการสอนในระบบอิเล็กทรอนิกส์ (e-Learning) ได้เข้ามามีบทบาทสำคัญในการจัดการเรียนการสอนแทบทุกระดับชั้น แต่ก็มีข้อจำกัดหลายประการ เช่น การมีปฏิสัมพันธ์ต่อเพื่อนมนุษย์ (human connection) การกำกับตนเอง (self-regulation) การเรียนรู้ด้วยตนเองและการกำหนดทิศทางต่อการเรียนของผู้เรียน ผู้เรียนและผู้สอนไม่สามารถรับรู้ความรู้สึก อารมณ์และปฏิกิริยาในการเรียนรู้ได้อย่างแท้จริง และผู้เรียนบางคนไม่สามารถเรียนรู้ด้วยตนเอง การเรียนรู้จากเครือข่ายอินเทอร์เน็ตเพียงอย่างเดียวจึงไม่สามารถส่งเสริมการเรียนรู้ที่สมบูรณ์ได้ แนวทางการแก้ไขปัญหาอาจทำได้โดยการจัดการเรียนการสอนแบบผสมผสาน (blended learning) ซึ่งการเรียนการสอนแบบผสมผสานเป็นกระบวนการปรับปรุงและส่งเสริมการเรียนรู้ที่ท้าทายและพัฒนาความต้องการส่วนบุคคล ด้วยการมีปฏิสัมพันธ์บนการเรียนแบบออนไลน์และการเรียนส่วนร่วมในการเรียนแบบดั้งเดิม

การเรียนรู้แบบผสมผสาน เป็นวิธีการแสวงหาความพอดีที่สมดุล สมเหตุสมผลในการจัดการเรียนการสอน โดยการเลือกเฉพาะจุดเด่นของแต่ละวิธีมารวมเข้าด้วยกันอย่างเป็นระบบด้วยสัดส่วนที่เหมาะสมกับเนื้อหา กิจกรรม ของแต่ละรายวิชา การรวมเอาวิธีการต่าง ๆ มาใช้กับการเรียนการสอนจะสามารถตอบสนองความแตกต่างระหว่างบุคคลให้ผู้เรียนแต่ละคนเกิดการเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพตามความถนัดและศักยภาพของตนเอง การเรียนการสอนแบบผสมผสานจึงเป็นยุทธศาสตร์ที่ใช้ในการเรียนรู้ มีส่วนสนับสนุนและช่วยเสริมสร้างการเรียนรู้ให้ดียิ่งขึ้น

การคิดวิเคราะห์เป็นพฤติกรรมสำคัญและจำเป็นในการดำเนินชีวิตของบุคคลและสังคมเป็นเครื่องมือในการศึกษาหาความรู้ในเรื่องต่าง ๆ ทำให้เราเข้าใจเหตุการณ์ สถานการณ์ สิ่งแวดล้อม และสามารถแก้ปัญหาต่าง ๆ ได้ด้วยเหตุผล จากผลการจัดการศึกษาและการจัดการเรียนรู้ในช่วงแรกของการปฏิรูปการศึกษาไทยในความเป็นจริงพบว่า การจัดหลักสูตรและการเรียนการสอนยังไม่เป้าหมายที่พึงประสงค์ วิธีการเรียนการสอนไม่เน้นกระบวนการให้ผู้เรียนได้พัฒนาในด้านความคิดวิเคราะห์ การแสดงความคิดเห็น และการแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง ยังเน้นการสอนหนังสือมากกว่าการสอนคน ทำให้ผู้เรียนขาดคุณลักษณะข้างสงสัย ขาดการเชื่อมโยงภูมิปัญญาท้องถิ่นกับเทคโนโลยีที่ทันสมัย (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2543, หน้า 2) ในระยะต่อมาแผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2545 - 2549 (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2545, หน้า 15) ได้กล่าวถึงสภาพปัญหาการศึกษาว่าคุณภาพของการศึกษาของประชากรไทยโดยเฉลี่ยต่ำลง และมีมาตรฐานค่อนข้างต่ำเมื่อเทียบกับหลายประเทศในระดับเดียวกัน ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิเคราะห์ของสถาบัน UNDP (United Nation Development Program) ในปี พ.ศ. 2543 พบว่า อันดับการพัฒนาคน

จากดัชนีรวมทุกด้านอยู่อันดับที่ 76 ซึ่งถือว่าอยู่ในอันดับต่ำมาก และยังสอดคล้องกับผลการติดตามการปฏิรูปการศึกษา ในรอบ 6 ปี หลังประกาศใช้พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 โดยการประเมินคุณภาพภายนอกจาก สถานศึกษา 17,562 แห่งทั่วประเทศ คือคิดเป็นร้อยละ 49.1 ของโรงเรียนทั้งหมด พบว่า การจัดการเรียนการสอนของครู ที่ยึดผู้เรียนเป็นสำคัญยังมีคุณภาพอยู่ในระดับร้อยละ 39.2 การจัดกิจกรรมกระตุ้นให้ผู้เรียนคิดวิเคราะห์ คิดสร้างสรรค์ คิดแก้ปัญหาและตัดสินใจ มีคุณภาพอยู่ในระดับร้อยละ 13.5 และครูสามารถนำผลการประเมินมาปรับการเรียนและการ เปลี่ยนการสอนเพื่อพัฒนาคุณภาพเพียงร้อยละ 21.6 ของสถานศึกษาทั้งหมด การประเมินคุณภาพทางด้านผู้เรียน ยังมี ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำมากในทุกกลุ่ม โดยเฉพาะความสามารถในการคิดวิเคราะห์ สังเคราะห์ มีวิจารณญาณ และ คิดสร้างสรรค์ มีคุณภาพระดับดีเพียงร้อยละ 11.1 และมีทักษะในการแสวงหาความด้วยตนเอง รักการเรียน และพัฒนา ตนเองอย่างต่อเนื่อง มีคุณภาพดีเพียงร้อยละ 26.5 ของสถานศึกษาทั้งหมด ประกอบกับสำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา (สกศ.) ได้รายงานสถานการณ์การศึกษาของไทยกับนานาชาติจากการจัดอันดับของ International Institute for Management (IMD) ปี พ.ศ. 2553 ประเทศไทยอยู่อันดับที่ 47 จาก 58 ประเทศ (<http://archive.voicetv.co.th/content2553>)

ปัญหาดังกล่าวข้างต้นนักวิชาการและนักการศึกษาให้ความเห็นว่าครูผู้สอนส่วนใหญ่ยังมีความกังวล สงสัย และ ไม่แน่ใจในหลักการ แนวคิด และทฤษฎีใหม่ๆ เกี่ยวกับการพัฒนาการเรียนรู้ของผู้เรียน ประกอบกับขาดที่ปรึกษาที่ สามารถซักถามหรือแลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกันได้ เกี่ยวกับปัญหานี้ครูจำนวนมากยังคงสอนในรูปแบบเดิม คือ เน้น การบรรยาย การท่องจำ และการวัดผลโดยใช้การสอบเป็นเป็นหลัก (อรพรรณ พรสีมา. 2543 : 1) การเรียนโดยการท่องหนังสือ หรือเอาวิชาเป็นตัวตั้ง ไม่สามารถทำให้มนุษย์เผชิญและแก้ปัญหาต่าง ๆ ได้ เพราะโลกแห่งวิชาการและโลกแห่งความเป็น จริงต่างกัน การเรียนโดยเอาวิชาเป็นตัวตั้งทำให้แยกตัวออกจากความเป็นจริงของชีวิตหรือสังคมที่ซับซ้อนและเคลื่อนไหว เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว (ประเวศ วะสี, 2543, หน้า ก) ดังนั้นในงานวิจัยนี้จึงมีจุดมุ่งหมายในการศึกษาเพื่อสร้างและ พัฒนารูปแบบ (model) ที่เป็นต้นแบบการเรียนรู้แบบผสมผสานระหว่างการเรียนรู้บนเว็บ (online learning) กับการเรียน การสอนในห้องเรียนแบบดั้งเดิมหรือแบบเผชิญหน้า (face to face) ทั้งนี้เพื่อให้สอดคล้องกับบริบทของครูไทยที่ยังคุ้นเคย กับการสอนแบบดั้งเดิมควบคู่ไปกับการใช้คอมพิวเตอร์และเครือข่ายอินเทอร์เน็ต เพื่อพัฒนาการศึกษาและการคิด วิเคราะห์ (analytical thinking) ของผู้เรียนให้กว้างไกลและก้าวได้เท่าทันกับการเปลี่ยนแปลงของสังคมทั้งปัจจุบันและใน อนาคต

วัตถุประสงค์ของโครงการวิจัย

วัตถุประสงค์ทั่วไป

เพื่อพัฒนารูปแบบการเรียนรู้แบบผสมผสาน (blended learning) ระหว่างการเรียนรู้บนเว็บกับการเรียนรู้ใน ห้องเรียนแบบดั้งเดิมด้วยการเรียนรู้ร่วมกันเป็นทีม เพื่อพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์

วัตถุประสงค์เฉพาะ

1. เพื่อสร้างและพัฒนารูปแบบการเรียนรู้แบบผสมผสานเพื่อทักษะการคิดวิเคราะห์ของนักศึกษา
2. เพื่อศึกษาความพึงพอใจของนักศึกษาที่เรียนรู้แบบผสมผสาน
3. เพื่อหาประสิทธิภาพของรูปแบบการเรียนการสอนแบบผสมผสาน

เป้าหมายของผลผลิต (output) และตัวชี้วัด

1. นักศึกษาที่เข้าร่วมโครงการวิจัยสามารถสร้างเว็บไซต์เป็นของตนเอง เพื่อใช้เป็นแหล่งจัดเก็บเนื้อหา บทเรียน และเป็นแหล่งทำกิจกรรมบนเว็บกับเพื่อนร่วมทีม
2. กระบวนการเรียนการสอนจะดำเนินไปอย่างผสมผสานทั้งบนเว็บและในห้องเรียน ตามสัดส่วนที่กำหนดไว้ ในเนื้อหาบทเรียนและกิจกรรม
3. ครูผู้สอนสามารถออกแบบกิจกรรมและติดตามการเรียนรู้ของผู้เรียนได้อย่างเป็นระบบ โดยไม่จำกัดเวลา และสถานที่ในการดำเนินงาน

อุปกรณ์และวิธีการดำเนินการวิจัย

เครื่องมือหรือเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยประกอบด้วย

1. โครงสร้างรูปแบบการเรียนรู้แบบผสมผสานด้วยการเรียนรู้ร่วมกันเป็นทีมเพื่อพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์

2. รูปแบบการเรียนรู้แบบผสมผสานด้วยการเรียนรู้ร่วมกันเป็นทีมเพื่อพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์
3. แบบสอบถามผู้เชี่ยวชาญเกี่ยวกับรูปแบบและกิจกรรมการเรียนรู้แบบผสมผสานด้วยการเรียนรู้ร่วมกันเป็นทีมเพื่อพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์
4. สื่อประกอบการเรียนรู้แบบผสมผสานด้วยการเรียนรู้ร่วมกันเป็นทีมเพื่อพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์ในรายวิชาการสร้างสื่อการเรียนการสอน
5. แบบทดสอบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและการคิดวิเคราะห์ในรายวิชาการสร้างสื่อการเรียนการสอน
6. แบบประเมินการแสดงออกในการเรียนรู้ร่วมกันเป็นทีม
7. แบบสอบถามความคิดเห็นของนักศึกษาในกลุ่มตัวอย่างที่มีต่อรูปแบบการเรียนรู้แบบผสมผสานด้วยการเรียนรู้ร่วมกันเป็นทีมเพื่อพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์
8. แบบประเมินรูปแบบการเรียนรู้แบบผสมผสานด้วยการเรียนรู้ร่วมกันเป็นทีมเพื่อพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์
9. แบบประเมินและรับรองรูปแบบการเรียนรู้แบบผสมผสานด้วยการเรียนรู้ร่วมกันเป็นทีมเพื่อพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์โดยผู้ทรงคุณวุฒิ

ส่วนวิธีการดำเนินการวิจัย เนื่องจากการวิจัยนี้เป็นการวิจัยและพัฒนา (R & D : Research and Development) จึงมีวิธีดำเนินงาน 5 ตอน ดังแผนภาพต่อไปนี้

ตอนที่ 1 การศึกษาข้อมูลพื้นฐานและความต้องการจำเป็น

ขั้นที่ 1 ศึกษาข้อมูลพื้นฐาน หลักการ แนวคิดทฤษฎี จากเอกสาร งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1. แม้ว่าประเทศไทยจะมีพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 เพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาการศึกษาเพื่อให้ประชาชนได้รับการพัฒนาตามเจตนารมณ์แห่งพระราชบัญญัติ แต่ในทางปฏิบัติการจัดการเรียนการสอนยังมีปัญหาอยู่มากโดยเฉพาะการขาดทักษะด้านเทคนิควิธีจัดการเรียนการสอนและการกระตุ้นให้ผู้เรียนมีความคิดสร้างสรรค์และการคิดเชิงวิเคราะห์ ดังนั้นนักการศึกษาจึงควรส่งเสริมให้ครูผู้สอนประยุกต์ใช้วิทยาการใหม่ๆ โดยเฉพาะการใช้เทคโนโลยีทั้งในเชิงวิทยาศาสตร์กายภาพและพฤติกรรมศาสตร์ผสมผสานกับเนื้อหาสาระในหลักสูตรเพื่อตอบสนองความแตกต่างระหว่างบุคคลของผู้เรียนแต่ละคน

2. การเรียนรู้ร่วมกันเป็นทีมเป็นแนวทางในการทำงานกลุ่มเพื่อการพัฒนาและแก้ไขปัญหาได้อย่างหลากหลายรอบคอบด้วยการประสานงานกับสมาชิกในทีมให้มีการร่วมกันคิดและร่วมกันปฏิบัติงาน ทำให้ได้วิธีคิดและการทำงานใหม่ๆ มีอิสระในการตัดสินใจในการเรียนรู้

3. การคิดวิเคราะห์ เป็นพฤติกรรมที่มีความสำคัญจำเป็นและมีประโยชน์ต่อการดำเนินชีวิตของมนุษย์และสังคม และสามารถฝึกฝนให้สามารถเรียนรู้และฝึกให้เกิดทักษะได้ด้วยกิจกรรมการเรียนการสอนที่เหมาะสมกับเพศ วัย และสังคมของผู้เรียนที่แตกต่างกัน

ขั้นที่ 2 การศึกษาสภาพปัจจุบัน ปัญหาและความต้องการ โดยอาศัยแหล่งข้อมูลต่าง ๆ เช่น

1. ผู้บริหารที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ รองอธิการฝ่ายวิชาการโดยการสัมภาษณ์ด้วยแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้น เพื่อศึกษาปัญหา 3 ด้าน ได้แก่ การเรียนรู้แบบผสมผสาน การเรียนรู้ร่วมกันเป็นทีม และการคิดวิเคราะห์

2. อาจารย์ผู้สอน ซึ่งเป็นผู้เชี่ยวชาญกับปัญหาการเรียนการสอนโดยตรงทั้ง 4 คณะ ได้แก่ คณะครุศาสตร์ วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ คณะวิทยาการจัดการ โดยสรุปได้รับคำแนะนำในการจัดการเรียนการสอนแบบผสมผสานว่าควรคำนึงถึงความเหมาะสมของเนื้อหา วัตถุประสงค์ และลักษณะของผู้เรียน

3. ผู้เชี่ยวชาญ เป็นผู้มีความรู้ความสามารถในด้านต่างๆที่เกี่ยวข้องและจำเป็นสำหรับการวิจัยครั้งนี้ 4 ด้าน ได้แก่ ด้านเทคโนโลยีการศึกษา ด้านการเรียนรู้แบบผสมผสาน ด้านการเรียนรู้ร่วมกันเป็นทีม และด้านการคิดวิเคราะห์ โดยจัดประชุมสนทนากลุ่ม (focus group) เพื่อแก้ประเด็นปัญหาสำคัญในงานวิจัย

ตอนที่ 2 สร้างและตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ

ขั้นที่ 1 สร้างโครงร่างรูปแบบการเรียนรู้แบบผสมผสานและรูปแบบกิจกรรมการเรียนรู้

1. การกำหนดกรอบแนวคิดและการประยุกต์หลักการ แนวคิด ทฤษฎี มาใช้ในงานวิจัย ได้แก่ กรอบแนวคิดรูปแบบการเรียนรู้แบบผสมผสาน การเรียนรู้ร่วมกันเป็นทีม การคิดวิเคราะห์ของมาซาร์โน (Marzano, 2003) คือ การจำแนก การจัดหมวดหมู่ การสรุป การประยุกต์ และการคาดการณ์

2. สรุปแนวทางในการสร้างรูปแบบการเรียนรู้โดยการวิเคราะห์ผลจากการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญด้วยแบบสอบถาม
อย่างมีโครงสร้างทั้ง 3 ด้านคือ การเรียนรู้แบบผสมผสาน การเรียนรู้ร่วมกันเป็นทีม และการคิดวิเคราะห์

3. ออกแบบโครงร่างรูปแบบการเรียนรู้ในงานวิจัย สังเคราะห์หลักการ แนวคิด ทฤษฎี และสภาพปัญหา ความ
ต้องการจำเป็นจึงสรุปรูปแบบการเรียนรู้แบบผสมผสานเป็น 3 ส่วนได้แก่ การวิเคราะห์ การจัดการเรียนการสอน และ
การประเมินผล

4. ออกแบบรูปแบบและกิจกรรมการเรียนรู้แบบผสมผสาน เพื่อเป็นแนวทางในการดำเนินกิจกรรมการเรียนรู้
ซึ่งเป็นองค์ประกอบสำคัญในการสร้างรูปแบบ (model) สำหรับการวิจัยครั้งนี้ โดยแบ่งออกเป็น 3 ขั้นตอนคือ

ขั้นตอนที่ 1 ออกแบบโครงร่างกิจกรรมการเรียนรู้แบบผสมผสาน ในรายวิชาการสร้างสื่อการเรียนการสอน
หลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต

ขั้นตอนที่ 2 สร้างรูปแบบกิจกรรมการเรียนรู้แบบผสมผสาน นำเสนอเพื่อขอความคิดเห็นจากผู้เชี่ยวชาญ

ขั้นตอนที่ 3 พัฒนารูปแบบกิจกรรมการเรียนรู้แบบผสมผสาน

ขั้นที่ 2 สร้างและตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือที่ใช้ในงานวิจัย ได้แก่ แบบสอบถามเกี่ยวกับรูปแบบและ
กิจกรรม การเรียนรู้แบบผสมผสานฯ สำหรับผู้เชี่ยวชาญ แบบทำสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเพื่อพัฒนาทักษะการคิด
วิเคราะห์แบบประเมินการแสดงออกในการเรียนรู้ร่วมกันเป็นทีม แบบสอบถามความคิดเห็นของผู้เรียน แบบประเมินรูปแบบ
การเรียนรู้แบบผสมผสาน แบบประเมินและรับรองรูปแบบ สื่อประกอบการเรียนรู้แบบผสมผสาน

ตอนที่ 3 การทดลองใช้รูปแบบการเรียนรู้แบบผสมผสานด้วยการเรียนรู้ร่วมกันเป็นทีม ฯ

ขั้นตอนที่ 1 การทดลองใช้รูปแบบ

ขั้นที่ 1 กำหนดรูปแบบการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยและพัฒนา (R & D Research) รูปแบบ One Group Pretest Posttest Control
Design (ล้วน สายหยุด ละอองคณา สายหยุด, 2538 : 249)

ขั้นที่ 2 กำหนดกลุ่มตัวอย่าง กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการทดลองรูปแบบคือ นักศึกษาสายครู ชั้น ค.บ.ปีที่ 2
สาขาวิชาคอมพิวเตอร์ศึกษา ที่ลง ทะเบียนเรียนวิชาการสร้างสื่อการเรียนการสอน ในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2552
จำนวน 30 คน ซึ่งได้มาโดยการเลือกแบบเจาะจง (purposive sampling) โดยกลุ่มตัวอย่างจะได้รับการทดลองด้วย
รูปแบบการเรียนรู้แบบผสมผสานด้วยการเรียนรู้ร่วมกันเป็นทีมเพื่อพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์

ขั้นที่ 3 กำหนดเวลาที่ใช้ในการทดลอง มกราคม – มีนาคม 2553

ขั้นที่ 4 เตรียมการทดลอง ได้แก่ สถานที่ สื่อและอุปกรณ์การเรียนการสอน เอกสารเนื้อหาบทเรียน เครื่องมือที่
ใช้ในการเก็บข้อมูล ได้แก่ แบบทดสอบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่อง การสร้างสื่อการเรียนการสอน ซึ่งแบ่งออกเป็น 5
เรื่อง คือ 1) ความหมาย คุณสมบัติ และคุณค่าของสื่อการเรียนการสอน 2) ประเภทของสื่อการเรียนการสอน 3)
หลักการเลือกสื่อการเรียนการสอน 4) ข้อดีข้อเสียของสื่อการเรียนการสอน 5) จิตวิทยาที่เกี่ยวข้องกับสื่อการเรียนการ
สอน

ขั้นที่ 5 ทำการทดลอง ใช้เวลา 8 สัปดาห์ จัดการเรียนรู้อ 10 ครั้ง โดยเรียนในชั้นเรียนปกติ 5 ครั้ง ๆ ละ 3 ชั่วโมง
และการเรียนบนออนไลน์ 5 ครั้ง ไม่กำหนดเวลา ซึ่งผู้เรียนอาจใช้วิธีการประสานเวลาหรือไม่ประสานเวลาก็ได้ขึ้นอยู่กับ
ข้อตกลงของสมาชิกแต่ละทีม

ขั้นตอนที่ 2 การศึกษาความคิดเห็นของนักศึกษากลุ่มตัวอย่าง

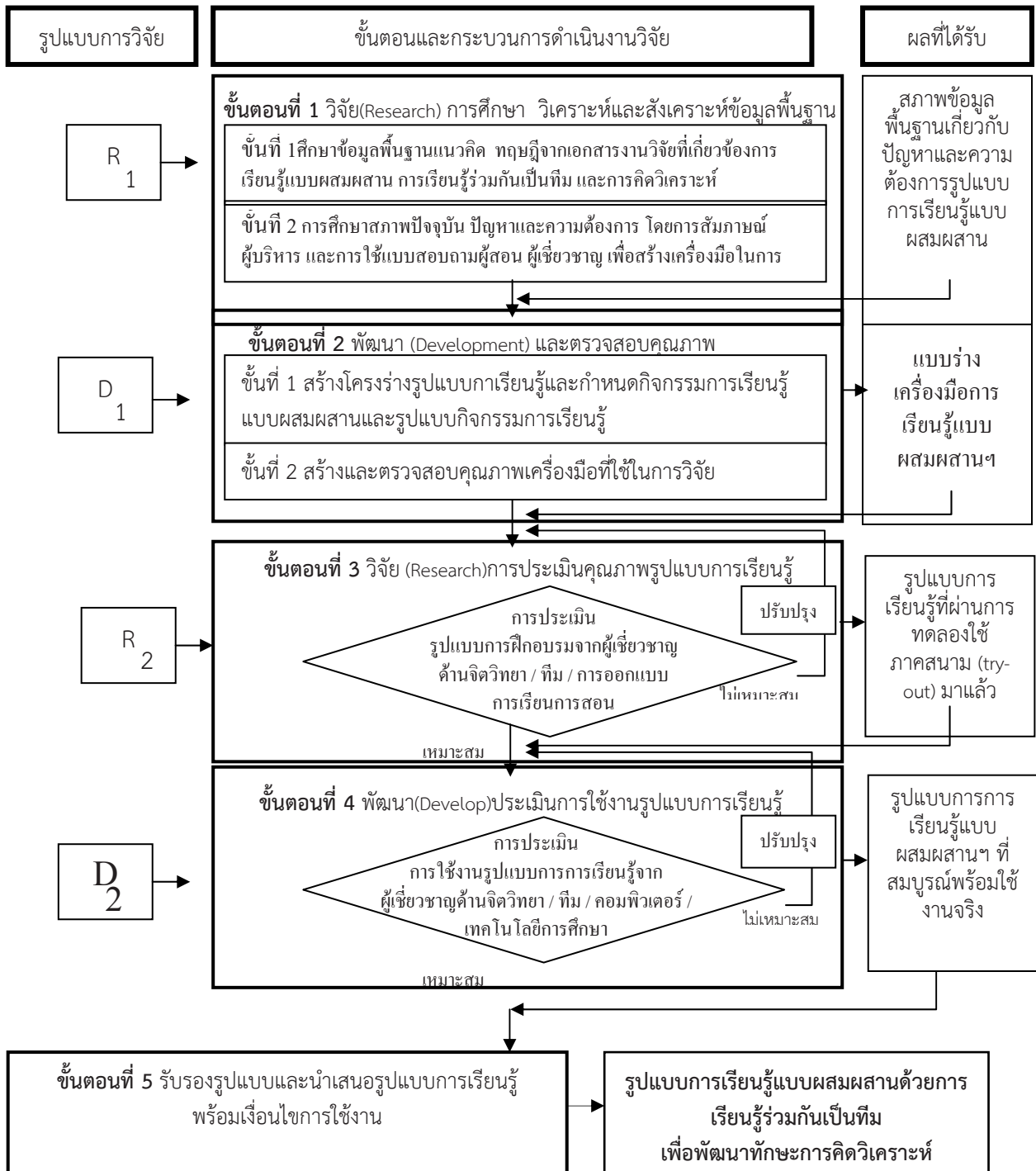
ใช้แบบสอบถามสำหรับนักศึกษากลุ่มตัวอย่างที่มีต่อรูปแบบการเรียนรู้แบบผสมผสานด้วยการเรียนรู้ร่วมกัน
เป็นทีมเพื่อพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์

ตอนที่ 4 การประเมินการใช้รูปแบบการเรียนรู้แบบผสมผสาน

ตอนที่ 5 การประเมินและรับรองรูปแบบโดยผู้ทรงคุณวุฒิ

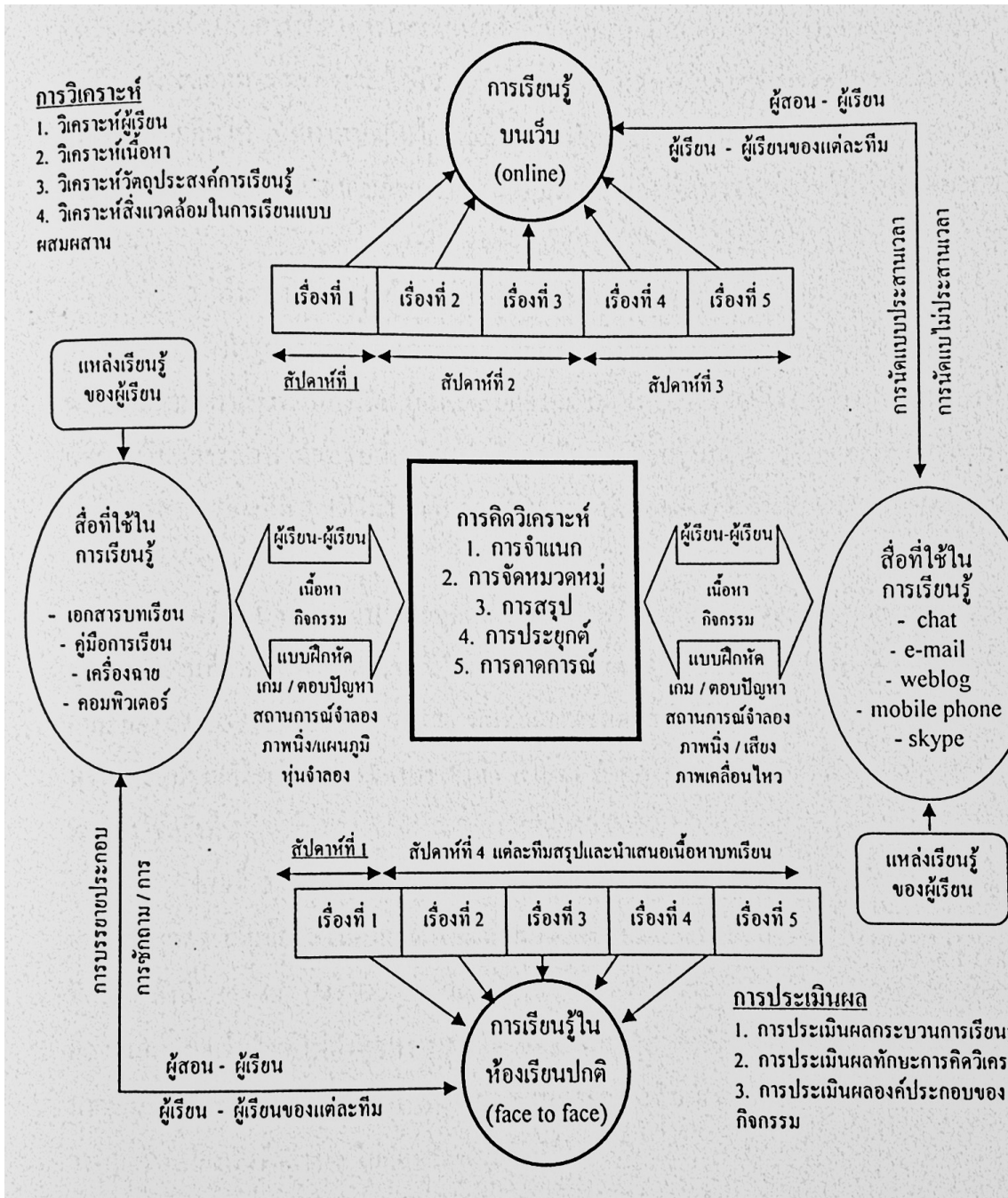

ขั้นตอนการดำเนินงานวิจัย

แผนภูมิที่ 1 ขั้นตอนและกระบวนการดำเนินการวิจัยเพื่อพัฒนารูปแบบการเรียนรู้แบบผสมผสาน

รูปแบบกิจกรรมการเรียนรู้แบบผสมผสานด้วยการเรียนรู้ร่วมกันเป็นทีมเพื่อพัฒนาการคิดวิเคราะห์ ในรายวิชาการสร้างสื่อการเรียนการสอน

ผลการวิจัย

จากวัตถุประสงค์ของการวิจัยและการดำเนินการวิจัย มีการสรุปผลการวิจัยดังนี้

- รูปแบบการเรียนรู้แบบผสมผสานด้วยการเรียนรู้ร่วมกันเป็นทีมเพื่อพัฒนาการคิดวิเคราะห์ มี 2 ส่วนคือ
 - องค์ประกอบโครงสร้างของรูปแบบ ได้แก่ การวิเคราะห์ การเรียนการสอน และการประเมินผล
 - กระบวนการเรียนรู้แบบผสมผสานระหว่างการเผชิญหน้า (face-to-face) ในห้องเรียนปกติ 5 ครั้ง 15 ชั่วโมง และการเรียนรู้บนออนไลน์หรือเว็บบล็อก (weblog) 5 ครั้ง ไม่จำกัดเวลา รวมทั้งสิ้น 8 สัปดาห์ ประกอบด้วย 3 ขั้นตอน คือ ขั้นตอนการเรียนการสอน ได้แก่ การลงทะเบียน การทดสอบก่อนเรียน การปฐมนิเทศ การทดลองใช้เครื่องมือ การแบ่งกลุ่มผู้เรียน กิจกรรม

กระบวนการกลุ่ม การสมัครเข้าใช้โปรแกรมเว็บบล็อก การสนทนาและอภิปรายชั้นการเรียนการสอน ได้แก่ การนำเข้าสู่บทเรียนด้วยตัวอย่างเว็บบล็อก การแนะนำการสร้างเว็บบล็อก การศึกษาเนื้อหาจากเอกสารใบงาน การออกแบบสื่อและการวางแผนการนำเสนอ ชั้นสรุปการเรียนรู้ ได้แก่ การสนทนาและการอภิปราย การปฏิบัติการสร้างสื่อการนำเสนอผลงาน และการทดสอบหลังเรียน

2. ผลการทดลองใช้รูปแบบการเรียนรู้แบบผสมผสานด้วยการเรียนรู้ร่วมกันเป็นทีมเพื่อพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์ พบว่า

2.1 ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและทักษะการคิดวิเคราะห์ก่อนและหลังเรียนแตกต่างกันโดยคะแนน

เฉลี่ยหลังการทดลอง ($\bar{x} = 80.77$) สูงกว่าก่อนการทดลอง ($\bar{x} = 59.17$) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

2.2 ประสิทธิภาพของรูปแบบการเรียนรู้แบบผสมผสานด้วยการเรียนรู้ร่วมกันเป็นทีมเพื่อพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์ จากผลรวมเฉลี่ยของคะแนนทำแบบฝึกหัดระหว่างเรียน และผลรวมเฉลี่ยของคะแนนการทำแบบทดสอบหลังเรียน (E_1 / E_2) เรื่องที่ 1-5 มีค่าประสิทธิภาพ ตามลำดับ ดังนี้ 83/82, 81/80, 83/80, 83/82, 82/80

2.3 นักศึกษากลุ่มตัวอย่างมีซึ่งแบ่งออกเป็น 5 กลุ่มๆละ 6 คน แสดงออกในการเรียนรู้ร่วมกันเป็นทีมในระดับมากในเรื่องการแนะนำสมาชิกในการใช้เครื่องมือต่างๆ การปรึกษาหารือกับสมาชิกบนเว็บ หรือการพบปะกันโดยตรงเพื่อให้เกิดความเข้าใจตรงกันในการเรียนรู้ร่วมกันและยอมรับข้อตกลงของเสียงส่วนใหญ่ของทีมส่วนใหญ่โดยเฉลี่ยมีการแสดงออกอยู่ในระดับปานกลาง

2.4 นักศึกษากลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็นต่อรูปแบบการเรียนรู้แบบผสมผสานด้วยการเรียนรู้ร่วมกันเป็นทีมเพื่อพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์ว่ามีความเหมาะสมในระดับมากที่สุด มาก และปานกลาง โดยเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก

นักศึกษามีความเห็นว่ารูปแบบการเรียนรู้นี้มีประโยชน์ ทำให้เกิดความกระตือรือร้นกว่าการเรียนปกติ ได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้ ค้นคว้างานวิชาการกับเพื่อนมากขึ้น การทำงานเสร็จเร็วกว่าเป็นรายบุคคล ได้ความคิดหลากหลาย เข้าใจเรื่องการคิดวิเคราะห์ และได้ฝึกคิดวิเคราะห์ทุกบทเรียน

3. ผลการประเมินรูปแบบการเรียนรู้แบบผสมผสานด้วยการเรียนรู้ร่วมกันเป็นทีม เพื่อพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์โดยผู้เชี่ยวชาญ

จากการนำโครงสร้างรูปแบบการเรียนรู้แบบผสมผสานด้วยการเรียนรู้ร่วมกันเป็นทีมเพื่อพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์ ไปเสนอขอคำปรึกษาจากผู้เชี่ยวชาญเรื่องความเหมาะสมของโครงสร้างและรูปแบบการจัดการเรียนรู้ ผู้วิจัยได้พัฒนาถึงขั้นการนำไปใช้กับกลุ่มตัวอย่างแล้วจึงนำเสนอผู้เชี่ยวชาญเพื่อประเมินอีกครั้ง พบว่า

ผู้เชี่ยวชาญประเมินรูปแบบการเรียนรู้แบบผสมผสานแบบ เอ ไอ เอ (AIA Model) ว่ามีความเหมาะสมมากที่สุดในเรื่องการวิเคราะห์เนื้อหาบทเรียน การออกแบบหน่วยการเรียนรู้ การออกแบบและพัฒนาการเรียน การนำเสนอ การออกแบบและพัฒนา การประเมินทักษะการคิดวิเคราะห์ และการประเมินองค์ประกอบของกิจกรรม ส่วนรายการอื่นมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาโดยเฉลี่ยมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก

ผลการประเมินและรับรองรูปแบบการเรียนรู้แบบผสมผสานด้วยการเรียนรู้ร่วมกันเป็นทีมเพื่อพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์

ผู้ทรงคุณวุฒิประเมินรูปแบบการเรียนรู้แบบผสมผสาน เอ ไอ เอ (AIA Model) ว่า มีความเหมาะสมที่สุดในเรื่อง การวิเคราะห์เนื้อหาบทเรียน การวิเคราะห์คุณลักษณะผู้เรียน การวิเคราะห์วัตถุประสงค์การเรียนรู้ การวิเคราะห์สิ่งแวดล้อมในการเรียนรู้แบบผสมผสาน การเรียนการสอนในห้องเรียนปกติและการพิสูจน์การเรียนการสอน ส่วนรายการอื่นมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาโดยเฉลี่ยมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก

สำหรับกิจกรรมในรูปแบบการเรียนรู้แบบผสมผสานด้วยการเรียนรู้ร่วมกันเป็นทีมซึ่งมีระยะเวลา 8 สัปดาห์ โดยเฉลี่ยมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก

4. จากศึกษาหลักการ แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องผู้วิจัยจึงได้สังเคราะห์เป็นรูปแบบการเรียนรู้แบบผสมผสานแบบ AIA Model (wiwat, 2010) ซึ่งประกอบด้วยองค์ประกอบ 3 ประการ ดังนี้

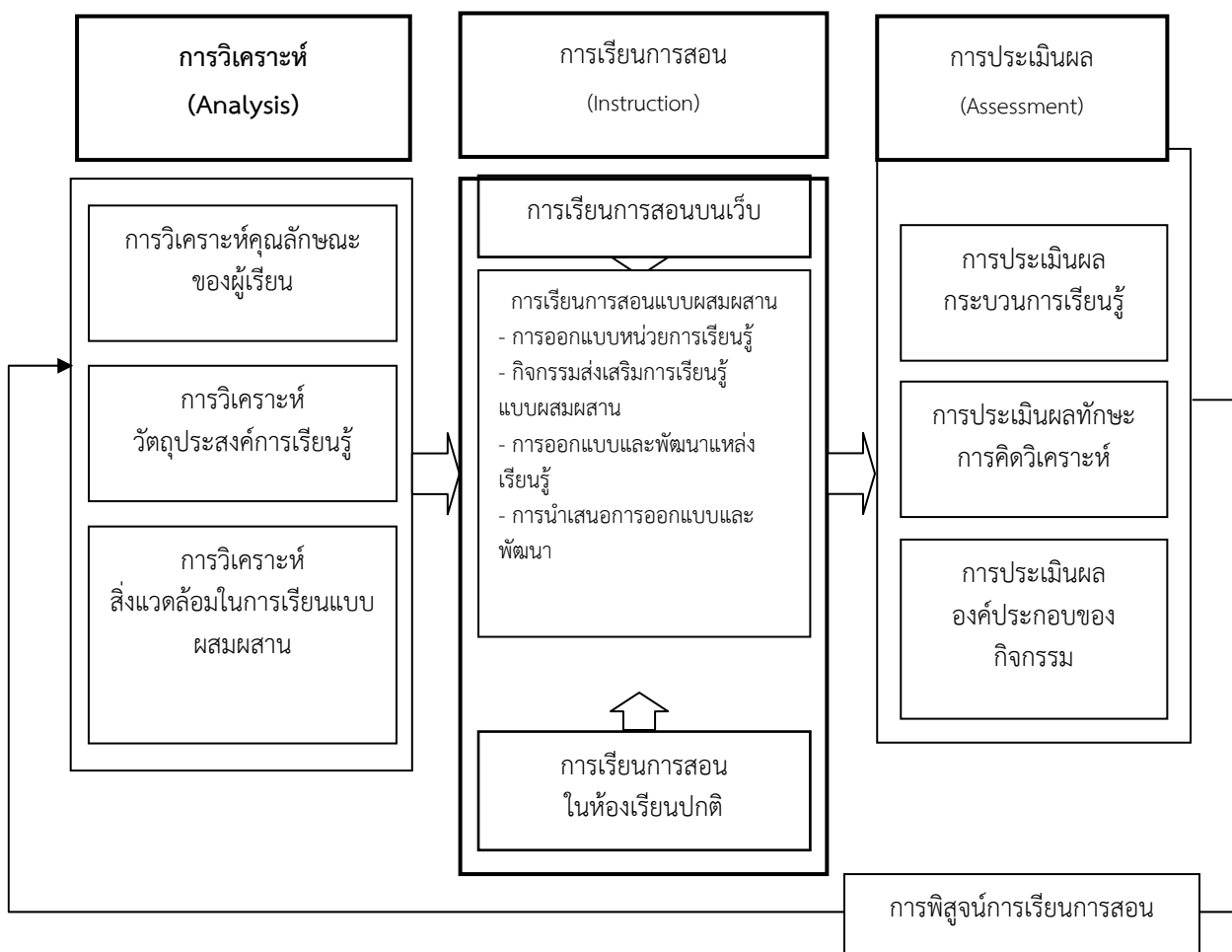
4.1 การวิเคราะห์(Analysis) ได้แก่ การวิเคราะห์ผู้เรียน การวิเคราะห์วัตถุประสงค์การเรียนรู้ และการวิเคราะห์สิ่งแวดล้อมในการเรียนแบบผสมผสาน

4.2 การเรียนการสอน(Instruction) เป็นการจัดการเรียนรู้ผสมผสานกันสองวิธีคือ การเรียนการสอนบนออนไลน์หรือเว็บล็อก (online learning) และการเรียนการสอนแบบเผชิญหน้า(face-to-face)ในห้องเรียนปกติ กิจกรรมการเรียนทั้งสองวิธีจะประกอบด้วยกิจกรรมดังนี้ การออกแบบหน่วยการเรียนรู้ สิ่งสนับสนุนการเรียนรู้แบบผสมผสาน การออกแบบและพัฒนาแหล่งการเรียนรู้ การนำเสนอการออกแบบและพัฒนา

4.3 การประเมินผล(Assessment) เป็นการประเมินผลตามสภาพจริง (authentic assessment)ในทุกขั้นตอนของการเรียนรู้ ได้แก่ การประเมินผลกระบวนการเรียนรู้ การประเมินผลทักษะการคิดวิเคราะห์ และการประเมินผลองค์ประกอบของกิจกรรม

ส่วนการตรวจสอบผลการเรียนรู้ใช้วิธีป้อนข้อมูลย้อนกลับ(feedback)เพื่อเป็นการพิสูจน์การเรียนรู้ (learning verification) ที่เกี่ยวข้องกับองค์ประกอบต่าง ๆ และกระบวนการเรียนรู้

รูปแบบการเรียนรู้แบบผสมผสานด้วยการเรียนรู้ร่วมกันเป็นทีมเพื่อพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์ (AIA Model)

แผนรูปที่ 2 รูปแบบการเรียนรู้แบบผสมผสานด้วยการเรียนรู้ร่วมกันเป็นทีมเพื่อพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์

สรุปและอภิปรายผล

จากผลการวิจัยมีประเด็นที่ควรนำมาอภิปราย ดังนี้

1. รูปแบบการเรียนรู้แบบผสมผสานด้วยการเรียนรู้ร่วมกันเป็นทีมเพื่อพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์ มี 2 ส่วนคือ
 - 1.1 องค์ประกอบโครงสร้างของรูปแบบ ซึ่งเรียกว่า เอ ไอ เอ (AIA Model) มี 3 ส่วนได้แก่ การวิเคราะห์ การเรียนการสอน และการประเมินผล สอดคล้องกับรูปแบบการเรียนรู้แบบ เอ เอ เอ (AAA Model) ของดวงรัตน์ ศรีวังค์ล

(2550) และใกล้เคียงกับรูปแบบการเรียนรู้แบบผสมผสานของสถานฝึกอบรม (The Training Place, 2004) ที่พัฒนามาจากรูปแบบการเรียนการสอน “ADDIE” ซึ่งมี 5 ขั้นตอน ได้แก่ ขั้นการวิเคราะห์และการวางแผน ขั้นการออกแบบ ขั้นการพัฒนา ขั้นการนำไปใช้ และขั้นประเมินผล รูปแบบที่พัฒนาขึ้นบางส่วนมีความแตกต่างกับรูปแบบดังกล่าวในรายละเอียดซึ่งจะได้อภิปรายต่อไป

ในส่วนการวิเคราะห์ที่พัฒนาขึ้นนั้น ประกอบด้วย การวิเคราะห์ลักษณะผู้เรียน การวิเคราะห์วัตถุประสงค์การเรียนรู้ การวิเคราะห์เนื้อหาบทเรียนและการวิเคราะห์สิ่งแวดล้อมของการเรียนรู้แบบผสมผสาน ส่วนรูปแบบการเรียนรู้แบบ เอ เอ เอ ประกอบด้วย การวิเคราะห์ความต้องการจำเป็น การวิเคราะห์ผู้เรียน การวิเคราะห์บริบทสิ่งแวดล้อมและการวิเคราะห์เนื้อหา ซึ่งในงานที่พัฒนาขึ้นนี้ได้แยกส่วนวิเคราะห์ความต้องการจำเป็นมากำหนดการก่อนที่จะสร้างโครงสร้างรูปแบบการเรียนรู้ โดยศึกษาสภาพปัจจุบัน ปัญหาและความต้องการในการดำเนินการพัฒนา ทำให้ได้ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ผู้บริหารที่เกี่ยวข้อง การสนทนากลุ่มของอาจารย์ผู้สอน และผู้เชี่ยวชาญด้านเทคโนโลยีการศึกษา ด้านการเรียนการสอนแบบผสมผสาน ด้านการเรียนรู้ร่วมกันเป็นทีม ด้านจิตวิทยาการเรียนการสอนและการคิดวิเคราะห์ ดังนั้นจึงไม่ได้รวมไว้ในขั้นการวิเคราะห์ของโครงสร้างนี้

1.2 การจัดการเรียนการสอนแบบผสมผสานที่พัฒนาขึ้น ประกอบด้วย 3 ขั้นตอนคือ ขั้นก่อนการเรียน ขั้นการเรียนการสอนและขั้นสรุปการเรียนการสอน โดยจัดกิจกรรมการเรียนการสอนในชั้นเรียนปกติ 5 ครั้ง เป็นเวลา 15 ชั่วโมงและการเรียนรู้ออนไลน์หรือเว็บล็อก 5 ครั้ง ใช้เวลาตามที่สมาชิกในทีมตกลงกัน รวมเวลาทั้งสิ้น 8 สัปดาห์ ซึ่งสัดส่วนของการเรียนรู้ในชั้นเรียนปกติต่อการเรียนรู้ออนไลน์หรือเว็บล็อก เป็น 50 : 50 จัดเป็นการเรียนประเภทการเรียนรู้แบบผสมผสานตามที่ประชุมทางวิชาการ “Sloan Consortium 2003” ได้เสนอขนาดที่เหมาะสมเกี่ยวกับคุณภาพและขนาดของการศึกษาทางออนไลน์ และสอดคล้องกับกนกพร ฉันทนารุ่งภักดิ์(2548) ที่ทำการวิจัยและพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนบนเว็บแบบผสมผสานด้วยการเรียนรู้แบบร่วมมือในกลุ่มการเรียนรู้คณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาตอนปลาย โดยการจัดการเรียนการสอนบนเว็บต่อการเรียนการสอนในห้องเรียนปกติ เป็น 50 : 50

การออกแบบกิจกรรมการเรียนการสอนของการพัฒนาครั้งนี้ จัดรวมทั้งสิ้น 10 ครั้ง เริ่มต้นจากครั้งที่ 1-3 ในชั้นเรียนปกติ ครั้งที่ 4-8 จัดการเรียนการสอนบนเว็บ และปิดท้ายครั้งที่ 9-10 ชั้นเรียนปกติ ทั้งนี้เพื่อให้ผู้เรียนและผู้สอนได้มีโอกาสทำความเข้าใจถึงวิธีการดำเนินกิจกรรมและการทดลองใช้เครื่องมือสื่อสารตลอดจนการแก้ปัญหาต่าง ๆ ที่อาจเกิดขึ้น ซึ่งแตกต่างจากรูปแบบการเรียนการสอนแบบผสมผสานแบบ Digital Bookend Blended Learning ที่ออกแบบโดย Deloitte Consulting’s New Manager Program ที่จัดการเรียนการสอนในเว็บก่อนในชั้นเรียนปกติ (Nick Van Dam, 2003) ส่วนการสรุปและการทดสอบหลังเรียนจัดในชั้นเรียนปกติทั้งนี้เพื่อสะดวกในการสังเกต ติดตามให้ความช่วยเหลือผู้เรียนและหลีกเลี่ยงข้อจำกัดของการเรียนการสอนบนเว็บที่การบริหารจัดการเรื่องการสอนและการประเมินผลยังทำได้ค่อนข้างยาก เพราะผู้สอนไม่สามารถทราบได้ว่าผู้เข้าสอบเป็นผู้ที่ลงทะเบียนจริง(วิชุดา รัตนเพียร, 2545)

2. ผลของการทดลองใช้รูปแบบการเรียนรู้แบบผสมผสานด้วยการเรียนรู้ร่วมกันเป็นทีมเพื่อพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์ พบว่า

2.1 ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและทักษะการคิดวิเคราะห์หลังการทดลองสูงกว่าก่อนการทดลองอย่างมีนัยทางสถิติที่ระดับ .01 และมีค่าประสิทธิภาพสูงกว่าเกณฑ์ที่ตั้งไว้ ในเรื่องนี้อธิบายได้ว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเป็นเนื้อหาในรายวิชาเรียนตามหลักสูตรปกติของนักศึกษา คือ วิชาการสร้างสื่อการเรียนการสอน ซึ่งผู้สอนได้เรียบเรียงเอกสารประกอบการสอน ข้อคำถามและคำตอบสอดคล้องตามทักษะการคิดของมาซาร์โน ได้แก่ การจำแนก การจัดหมวดหมู่ การสรุป การประยุกต์ และการคาดการณ์ การออกแบบคำถามและการให้คำตอบที่เป็นเหตุผลเป็นองค์ประกอบที่สำคัญของการคิดวิเคราะห์ว่า การคิดวิเคราะห์ต้องอาศัยองค์ประกอบที่สำคัญ 2 เรื่อง คือ ความสามารถในการให้เหตุผลอย่างถูกต้องกับเทคนิคการตั้งคำถามเพื่อใช้ในการวิเคราะห์ ในการเรียนรู้จะใช้ความรู้ความเข้าใจและทักษะทั้งทางการเรียนรายวิชาปกติและทักษะการคิดวิเคราะห์ นับว่าเป็นส่วนสำคัญยิ่งของงานวิจัยนี้ที่ทำให้ผู้เรียนได้เรียนรู้เนื้อหาวิชาและฝึกทักษะการคิดไปพร้อมกัน

ปัจจัยอื่น ๆ ที่สนับสนุนทำให้ได้ผลดังกล่าว ได้แก่ การเรียนการสอนแบบผสมผสาน ซึ่งนักศึกษากลุ่มตัวอย่างได้ใช้เป็นครั้งแรกในรายวิชาเรียนที่จัดทำเต็มรูปแบบเช่นนี้ นักศึกษาได้รับการปฐมนิเทศ ได้รับรู้วัตถุประสงค์ของการเรียนการสอนที่ชัดเจน ได้ทดลองใช้เครื่องมือสื่อสารจนเกิดความพร้อมทั้งเจตคติ และทักษะ มีความตื่นตัวเกิดแรงจูงใจในการเรียนรู้ออนไลน์ร่วมกัน ได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกันอย่างกว้างขวาง สอดคล้องกับ กนกพร ฉันทนารุ่งภักดิ์

ภักดี(2548) ที่กล่าวว่า เนื่องจากการเรียนการสอนบนเว็บเป็นการใช้สื่อการเรียนการสอนที่ผู้เรียนทุกคนได้เห็นสื่อ นั้นได้ทำกิจกรรมในการเรียนการสอนบนเว็บทุกคน และการเรียนการสอนบนเว็บเป็นสิ่งใหม่ ทำให้มีแรงจูงใจและเกิดความสนใจในการเรียนมากขึ้น ทั้งนี้จากการสอบถามผู้เรียน พบว่า ผู้เรียนส่วนมากกลับไปทบทวนบทเรียนและทำแบบฝึกหัดบนเว็บ หลังจากการเรียนแล้วเป็นการทบทวนถึงแม้ว่าจะมีนักศึกษาจำนวนหนึ่งใช้เวลาศึกษาข้อมูลอื่นที่นอกเหนือจากเนื้อหาหลักสูตรมากเกินไป เช่นเดียวกับที่ Bob Fox (2001) กล่าวว่า มีครูท่านหนึ่งนำการเรียนการสอนบนออนไลน์มาใช้ในเทอมแรกนักเรียนมีปฏิสัมพันธ์กันอย่างดี...เวลาส่วนใหญ่ของเขาจะอยู่บนหน้าจอคอมพิวเตอร์ จนเวลาส่วนตัวของเขาถูกเบียดบังมากขึ้น ส่วนนักศึกษาบางคนที่ถนัดในการเรียนแบบดั้งเดิมก็สามารถติดต่อกับผู้สอนและมีส่วนร่วมในการเรียนในชั้นตามปกติได้

ในการพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนนั้น คำนี้ถึงจำนวนสมาชิกที่จะทำให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด จำนวนสมาชิกที่น้อยเกินไปทำให้การมีปฏิสัมพันธ์และการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ข้อมูลไม่กว้างขวาง ถ้าจำนวนสมาชิกมากเกินไปยากที่ผู้เรียนจะแสดงความคิดเห็นและทำงานได้อย่างทั่วถึง จึงแบ่งกลุ่มผู้เรียนเพื่อการเรียนรู้ร่วมกันเป็นทีมๆละ 6 คน เช่นเดียวกับที่วารสาร ตรีศกฤกษ์(2545)ได้มอบหมายให้ผู้เรียนรวมกลุ่มๆละ 6 คน เพื่อทำกิจกรรมโครงการเกี่ยวกับรูปแบบการเรียนการสอนบนเว็บด้วยการเรียนรู้ร่วมกันเป็นทีมสำหรับนักศึกษามหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าธนบุรี เพราะจำนวนสมาชิกสำหรับการทำกิจกรรมกลุ่มให้ได้ประสิทธิภาพที่ดีนั้น ควรมีสมาชิกจำนวน 2-6 คน (Michaelsen, 2002 อ้างถึงในวารสาร ตรีศกฤกษ์, 2545) นอกจากนี้ นาทยาปิลันธานนท์ (2543) ได้กล่าวเกี่ยวกับจำนวนสมาชิกในกลุ่มไว้เช่นเดียวกันว่า จำนวนสมาชิกในกลุ่มการเรียนรู้แบบร่วมมือไม่ว่าแบบใดก็ตาม ควรจัดให้มีสมาชิกไม่เกิน 6 คน เพราะถ้าสมาชิกมากเกินไปจะทำให้การทำงานและการจัดการภายในกลุ่มยุ่งยาก การจัดจำนวนสมาชิกในกลุ่มที่เหมาะสมอาจเป็นปัจจัยหนึ่งที่สนับสนุนให้ได้ผลวิจัยดังกล่าว

ในการศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและทักษะการคิดวิเคราะห์ด้วยรูปแบบการเรียนรู้แบบผสมผสานด้วยการเรียนรู้ร่วมกันเป็นทีมนี้ ไม่พบว่ามีผู้ศึกษาเรื่องนี้โดยตรง แต่มีผู้ศึกษาเรื่องที่เกี่ยวข้องโดยกิจกรรมการเรียนรู้ที่แตกต่างกันและได้ผลสอดคล้องกัน เช่น (นิภาภรณ์ แสงดี, 2538, หน้า 54-56) ได้ศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและความสามารถในการคิดวิเคราะห์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ที่เรียนวิชาสังคมศึกษาโดยการสอนแบบอริยสัจ (วิไล คำเพราะ, 2539, หน้า 94-106) ได้ศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรู้และความสามารถในการคิดวิเคราะห์วิจารณ์ในกลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิตของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โดยใช้ชุดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ กนิษฐา พวงไพบูลย์ (2541) ทำการศึกษาเพื่อพัฒนาความสามารถในการคิด 3 ด้านคือ การคิดวิเคราะห์ การคิดสร้างสรรค์ และการคิดประยุกต์ใช้กับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โดยใช้การสอนตามแนวคิดของสเตอร์นเบอร์ก (อุทัยวรรณ คงชาติ, 2544, หน้า 92) ได้ศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรู้และการคิดวิเคราะห์เชิงอธิบายของนักเรียนระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นปีที่ 1 ที่เรียนวิชาสังคมด้วยการสอนโดยใช้เทคนิคการจัดผังลายเส้น (ปริญญช สดาวรรณดี 2548, หน้า 150-162) ได้พัฒนาทักษะการคิดเชิงวิเคราะห์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โดยใช้กิจกรรมหลักสูตรเสริมในลักษณะการเข้าค่ายพักแรมเป็นเวลา 5 วัน (รัตนา สิงห์กุล, 2550, หน้า 31) ได้ออกแบบการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 โดยการสอดแทรกทักษะการคิดขั้นพื้นฐานในการสอนตามจุดประสงค์ในเนื้อหาจากแผนการเรียนการสอนตามปกติ 12 แผน ให้นักเรียนมีปฏิสัมพันธ์ มีส่วนร่วมในการเรียนเพื่อให้เกิดการเรียนรู้ สร้างบรรยากาศที่เอื้อและส่งเสริมให้เกิดการคิด จัดกิจกรรมกระตุ้นอย่างหลากหลาย เช่น การแสดงบทบาทสมมติ จัดกิจกรรมกลุ่มใช้คำถามกระตุ้นและระบุคำถามอย่างชัดเจนในกิจกรรมการเรียนการสอน เพื่อพัฒนาความสามารถในการคิดวิเคราะห์

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

การนำรูปแบบการเรียนรู้แบบผสมผสานที่พัฒนาขึ้นไปใช้ควรคำนึงถึงองค์ประกอบสำคัญที่เกี่ยวข้องคือผู้สอน ผู้เรียน และการจัดการด้านเทคโนโลยีคอมพิวเตอร์และเครือข่ายอินเทอร์เน็ต ดังนี้

1. ผู้สอน ผู้สอนที่จะนำรูปแบบการเรียนรู้แบบนี้ไปใช้ควรเป็นผู้ที่มีความรู้ความเข้าใจและผ่านการฝึกฝนจนเกิดความชำนาญในการใช้เครื่องมือด้านเทคโนโลยีคอมพิวเตอร์และเครือข่ายระบบอินเทอร์เน็ตเป็นอย่างดี นอกจากนี้ยังต้องมีการเตรียมความพร้อมหลายด้าน เช่น เตรียมให้ผู้เรียนมีความสามารถในการเรียนการสอนบนเว็บ การเตรียมเอกสาร แบบฝึกหัด และการประเมินผลต่าง ๆ ทั้งยังต้องมีความอดทนให้เวลากับการติดตามดูแลการเรียนการสอนทั้งในห้องเรียนปกติ และการเรียนการสอนบนเว็บอย่างใกล้ชิด

2. ผู้เรียน ผู้เรียนควรได้รับการเตรียมความพร้อมหลายด้าน ได้แก่ ด้านเทคโนโลยีคอมพิวเตอร์ และการใช้เครื่องมือบนอินเทอร์เน็ต ด้านการกำกับกับการเรียนด้วยตนเอง นอกจากนี้ยังมีเจตคติที่ดีต่อการทำงานร่วมกันเป็นทีม กิจกรรมสำหรับการปฐมนิเทศของรูปแบบที่จัดขึ้นจะช่วยเตรียมความพร้อมคุณลักษณะเหล่านี้ได้บางส่วน ซึ่งอาจต้องจัดกิจกรรมอื่นๆ เพิ่มเติมอีก

3. เทคโนโลยีคอมพิวเตอร์และระบบเครือข่ายอินเทอร์เน็ต ประสิทธิภาพของเครื่องคอมพิวเตอร์และระบบเครือข่ายมีความสำคัญอย่างมากในการจัดการเรียนการสอนแบบผสมผสานระหว่างการเรียนรู้ในห้องเรียนปกติและการเรียนรู้บนออนไลน์ ดังนั้นจึงควรได้รับการสนับสนุนจากผู้ที่มีหน้าที่เกี่ยวข้องจัดคอมพิวเตอร์และระบบอินเทอร์เน็ตที่มีศักยภาพสูง พร้อมให้ผู้เรียนสามารถทำกิจกรรมการเรียนรู้ได้สะดวกรวดเร็วและตลอดเวลา ตามหลักการของการเรียนแบบออนไลน์ ถ้าระบบของเครื่องมือมีปัญหาจะทำให้การเรียนรู้มีปัญหา ซึ่งมีผลถึงการเปลี่ยนแปลงกำหนดการต่างๆ ที่วางแผนไว้และการประเมินผล ตลอดจนงานประสานงานกับบุคคลที่เกี่ยวข้อง

เอกสารอ้างอิง

- กนกพรฉันทนา รุ่งภักดิ์. การพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนบนเว็บไซต์ผสมผสานด้วยการเรียนรู้ร่วมมือในกลุ่มการเรียนรู้คณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาตอนปลาย. ปรินญาณินพนธ์ครุศาสตร์บัณฑิต. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. 2548.
- กนิษฐา พวงไพบูลย์. การพัฒนาความสามารถในการคิดของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โดยการสอนตามแนวคิดของเสตีร์นเลอร์ก. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. 2541.
- กาญจนา คุณารักษ์. การออกแบบการเรียนการสอน. นครปฐม : คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร. 2545.
- เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์. การคิดเชิงบูรณาการ. กรุงเทพฯ : บริษัทซัคเซสมีเดีย. 2546.
- ไชยยศ เรืองสุวรรณ. เทคโนโลยีการสอน : การออกแบบและพัฒนา. กรุงเทพฯ : โอเดียนสโตร์, 2531.
- ดวงรัตน์ ศรีวงษ์กุล. หลักการออกแบบและประเมิน. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ : สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระนครเหนือ. 2549.
- _____. การเรียนการสอนแบบผสมผสาน. โปรแกรมการนำเสนอในการสัมมนาการเรียนการสอนแบบผสมผสาน 23 มกราคม 2552. นครปฐม: มหาวิทยาลัยศิลปากร. 2552
- จรัส บัวศรี. ทฤษฎีหลักสูตร : การออกแบบและพัฒนา. พิมพ์ครั้งที่ 2 กรุงเทพฯ : พัฒนาศึกษา. 2532.
- ถนอมพร เลหาจรัสแสง. หลักการออกแบบและการสร้างเว็บไซต์เพื่อการเรียนการสอน. กรุงเทพฯ : อรุณการพิมพ์. 2545.
- นิภาภรณ์ แสงดี. การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและความสามารถในการคิดวิเคราะห์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ที่เรียนโดยการสอนแบบอริยสัจกับการสอนตามคู่มือครู ของหน่วยศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษา. ปรินญาณินพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. 2538.
- นิษฐา พุฒิมานรัตน์กุล. การนำเสนอรูปแบบการฝึกอบรมบนเว็บไซต์เพื่อพัฒนาทักษะการเรียนรู้ร่วมกันเป็นทีมสำหรับนักเทคโนโลยีการศึกษา. ปรินญาครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาโสตทัศนศึกษา. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. 2548.
- ประเวศ วะสี. ปฐมกถาในสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. ปฏิรูปการเรียนรู้ผู้เรียนเป็นสำคัญที่สุด. พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพฯ : ครูสภาลาดพร้าว. 2543.
- ปรียานุช สถาวรฉนิ. การพัฒนากิจกรรมในหลักสูตรเสริมเพื่อพัฒนาทักษะการคิดเชิงวิเคราะห์ของนักเรียน. ปรินญาณินพนธ์ดุขฎิบัณฑิต. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. 2548.
- พระธรรมปิฎก. การศึกษาพัฒนาการหรือการบูรณาการ. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ : บริษัทสหธรรมิก จำกัด. 2540.
- พูนสุข อุดม. การพัฒนาหลักสูตรวิทยาศาสตร์แบบพหุวิทยาการร่วมกับวิชาคณิตศาสตร์และภาษาอังกฤษ สำหรับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนจุฬาภรณราชวิทยาลัยตรัง. ปรินญาการศึกษาดุขฎิบัณฑิต สาขาวิชาศาสตรศึกษา กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, 2546.
- สาโรช บัวศรี. หนังสือความรู้สำหรับครูเรื่องบูรณาการ. อัดสำเนา.ม.ป.ป.

- สิริลักษณ์ จิเจริญ. **ตัวแปรคัตสรรที่ส่งผลต่อลักษณะการเรียนรู้เป็นทีมของนักเทคโนโลยีการศึกษาในสถาบันอุดมศึกษาสังกัดทบวงมหาวิทยาลัย.** วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2544.
- สิริพัชร เจษฎาวิโรจน์. **การจัดการเรียนการสอนแบบบูรณาการ.** กรุงเทพฯ : บริษัทบุ๊คพอยท์ จำกัด. 2546.
- สุนีย์ เหมาะประสิทธิ์. **“หน่วยการเรียนรู้แบบหัวเรื่อง” ในสาหรานุกรมศึกษาศาสตร์ ฉบับเฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวในวโรกาสมหามงคลเฉลิมพระชนมพรรษา 6 รอบ.** กรุงเทพฯ : คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. (2542).
- สุพานี สอนชื่อ. **การสร้างแนวคิดการเรียนรู้เป็นทีมเพื่อการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์กรณีศึกษา : องค์การไฟฟ้ามหานคร.** วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- สุวิทย์ มูลคำ. **กลยุทธ์การสอนคิดบูรณาการ.** กรุงเทพฯ : บริษัทดวงกมลสมัย จำกัด.
- วรารณณ์ ตระกูลสฤษดิ์. **การนำเสนอรูปแบบการเรียนการสอนบนเว็บด้วยการเรียนรู้แบบโครงการเพื่อการเรียนรู้เป็นทีมของนักศึกษามหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าธนบุรี.** วิทยานิพนธ์ ครุศาสตร์ดุสิตมหาบัณฑิต กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. 2545.
- วัฒนาพร ระงับทุกข์. **แผนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง.** กรุงเทพฯ : ม.ป.ท. 2543.
- อรัญญ์ มูลคำและสุวิทย์ มูลคำ. **Child Centerd : Storyline Method : การบูรณาการหลักสูตรและการเรียนการสอนโดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ.** เล่ม 2 พิมพ์ครั้งที่ 2 กรุงเทพฯ : ภาพพิมพ์, 2544.
- Beane, James. “The Middle School : The Natural Home of Integrated Curriculum,” *Educational Leadership*. 49(2) :9-13.1991, October.
- Carkhuff, Mariorie Hughes. **Collaborating in public with the opposition : A study of the complex meaning of learning in a cross-boundary work group.** *Dissertation Abstract International*. 59, 1988 : 1864.
- Dick, Walter and Lou Carey.**The Systematic Design of Instruction.** Glenview, Illinois : Scott Foreman and Company, 2005.
- Driscoll, M. **Blended Learning : let’s get beyond the hype. E-learning.** 1 March. (On-Line) Available : <http://elearningmag.com/ltimagazine>. 2002.
- Druskat, V.U., and Kayes, D.C. **The antecedents of team competence : Toward a fine-grained model of self-managing team effectiveness.** In M.A. Neale, E.A.Mannix(Eds.), and Wageman(Vol. Ed.), **Research on managing group and teams : Context, Stamford, Ct : JAT, Vol2, 1999 : 201-231.**
- Edmondson, A. **Psychological safety and learning behavior in work teams.** *Administrative Science Quarterly*, 44 (2), 1999 : 350-383.
- Fiechtner, S.B., D. Davis, E.A. **Why some group fail : A survey of student’s experience with learning group.** In A. Goodsell, M.Maher,& V. Thinto(Eds), **Collaborative Learning : A sourcebook for higher education.** University Park. PA : National center
- Frazee, Bruce M. & Rudnitski, Rose A.**Integrated Teaching Methods : Theory, Classroom Applications, and Field-bases Connections.** Albany, New York : Delmar Publishers.
- Fisher, C.D., Shaw, J.B., & Ryder, P. **Problems in project group : An anticipatory case study.** *Journal of Management Education*. 18(3), 1994 : 351-355.
- Gagne, Robert M., Lesile J. Briggs., and Walter W. Wagner. **Principles of Instructional Design.** New York : Holt, Rinehart and Winton, Inc. 1992.
- Ginnons, A.S. “ **The Contribution of Science to Instructional Development.**” *National Society for Performance and Instruction Journal*, 20, 1981.
- Hannum, W.H., and C. Hansen.**Instructional System Development in Large Organization.** Englewood Cliffs, N.J. : Educational Technology Publication, 1989.
- Jacobs, Heidi Hayes. “**Design Options for an Integrated Curriculum,**” In **Interdisciplinary Curriculum : Design and Implementation.** pp. 13-24 Alexandria, VA : Association for supervision and Curriculum Development.
- Kemp, J.E. **The Instructional Design Process.**New York : Harper& Row, 1986.
- Senge, Peter M. **The fifth discipline :The art and practice of the learning organization.** New York : Doubleday Currency. 1990.

- Susskind, L. Jacob. "Constructing Buildings Bridges and Minds : Building an Integrated Curriculum Through Social Studies." **Educational Studies**. 25(14) : 324-327.
- Slavin, R.E. **Cooperative Learning**. Boston :Allyn and Bacon. 1987.
- Thompson, M. Kathleen. "Maintaining Artistic Integrity in an Interdisciplinary Setting," **Art Education**. 48(6) : 38-45. 1995, November.
- Travess, D. Paul & Revore, Ronald W. **Foundations of Educations : Becoming a Teacher**. 2 nded. Englewood Cliffs, N.J. : Prentice-Hall.
- UNESCO. "Integrating Subject Areas in Primary Education Curriculum," **Report Finalization Meeting**. Bangkok : 9-15 December 1981.
- Walter Dick, Lou Carey, and James Carey. **The Systematic Design of Instruction**. 6th ed. Boston: Omagatype Typography, Inc. 2005.
- Westbrook, Susan L. "Examining the Conceptual Organization of Students In an Integrated Algebra and Physical Science Class," **School Science and Mathematics**. 98(2) : 84-92. 1998, February.

การจัดการเรียนการสอนดนตรีไทยในระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ในเขตอำเภอจอมบึง จังหวัดราชบุรี

Traditional Thai Music Teaching Learning Management in Lower Secondary Level Amphur Chombueng, Ratchaburi Province

ไตรตรีงษ์ พลอยม่วง

สาขาวิชาดนตรีศึกษา คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏหมู่บ้านจอมบึง

บทคัดย่อ

การศึกษานี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ ศึกษาสภาพการจัดการเรียนการสอนดนตรีไทยตามหลักสูตรแกนกลาง และ การจัดการเรียนการสอนในกิจกรรมเสริมหลักสูตร ศึกษาปัญหาในการจัดการเรียนการสอน และ ศึกษาแนวทางการ อนุรักษ์ดนตรีไทย ทำการศึกษาโรงเรียนในระดับมัธยมศึกษาตอนต้นในเขตพื้นที่อำเภอจอมบึง จังหวัดราชบุรี ทั้งหมด 6 โรงเรียน ศึกษารวบรวมข้อมูลโดยวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ เน้นการลงพื้นที่ สัมภาษณ์ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับ การจัดการ เรียนการสอน จากนั้นผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้ มาจัดระเบียบตามประเด็นใน การศึกษาวิจัย หลังจากนั้น ทำการวิเคราะห์และ เขียนรายงานสรุป

จากการศึกษาพบว่า การจัดการเรียนการสอนดนตรี ในระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ในเขตพื้นที่อำเภอจอมบึง จังหวัดราชบุรี ในแต่ละโรงเรียนยึดเนื้อหาตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน ปีพุทธศักราช 2551 โดยเนื้อหา รายวิชาดนตรีเน้นการพัฒนาการเรียนการสอนของผู้เรียนให้มีความพร้อมทั้งด้านร่างกาย และจิตใจ การจัดการเรียน การสอนในกิจกรรมเสริมหลักสูตรเน้นการฝึกปฏิบัติ เพื่อให้ผู้เรียนเกิดทักษะ และเกิดความเข้าใจ

จากการศึกษาการจัดการเรียนการสอนตามหลักสูตรแกนกลาง และการจัดการเรียน การสอนในกิจกรรม เสริมหลักสูตร พบว่า โรงเรียนในระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ในเขตพื้นที่อำเภอจอมบึง จังหวัดราชบุรี มีปัญหา ดังนี้ 1) ด้านสื่อและอุปกรณ์ พบว่า มีการใช้สื่อและอุปกรณ์ในการจัดการเรียนการสอนน้อยมาก ซึ่งสื่อและอุปกรณ์นี้มีความสำคัญอย่างยิ่ง เพราะเป็นเครื่องมือที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนเข้าถึงองค์ความรู้ด้านดนตรีอย่างง่ายและลึกซึ้ง การจัดการ เรียนการสอนส่วนใหญ่ใช้การสาธิตให้ดูหรือบางครั้งนำวีดิโอ สารคดีหรือวีดีโอคลิปจากอินเทอร์เน็ต มาเป็นสื่อการ จัดการเรียนการสอน 2) ด้านสภาพแวดล้อม พบว่า ห้องที่ใช้ในการจัดการเรียนการสอนไม่สามารถเก็บเสียงได้ ทำให้ เสียงดนตรีรบกวนชั้นเรียนอื่นๆ ผู้สอนจึงแก้ไขปัญหาโดยให้ผู้เรียนมาฝึกซ้อมดนตรีในช่วงเช้าก่อนเข้าเรียน หรือเวลาพัก กลางวัน 3) ด้านผู้สอน ยังขาดผู้ชำนาญด้านดนตรีที่ทำหน้าที่ในการจัดการเรียนการสอน โดยเฉพาะการสอนดนตรีที่เน้น การปฏิบัติ 4) ด้านผู้เรียน พบว่า ผู้เรียนไม่สนใจเรียน และไม่ฝึกปฏิบัติเพื่อให้เกิดความเชี่ยวชาญ ทั้งนี้ ผู้เรียนควรได้รับการปลุกฝังให้สนใจและรักในดนตรีไทย

การอนุรักษ์ดนตรีไทยนั้น ทุกฝ่ายต้องร่วมมือกัน เพราะทั้งผู้เรียน โรงเรียน ชุมชน ผู้นำโรงเรียน และผู้นำ ชุมชนต่างมีส่วนสำคัญในการสืบสานดนตรีไทย ผู้สอนดนตรีไทยมีส่วนสำคัญยิ่งในการปลุกฝังให้ผู้เรียนอนุรักษ์และสืบ สานดนตรีไทย

ABSTRACT

The purposes of this study were to study the state of teaching and learning management for traditional Thai music in accordance with the Basic Education Core Curriculum and teaching and learning management in the extracurricular activities, to study the problems in teaching and learning management, and to study the approach for the preservation of traditional Thai music. The samples in this study were 6 lower secondary school in Amphur Chom Beung, Ratchaburi province.

A qualitative research design was used to carry out this study. In-depth interview with people involved with teaching and learning management were used as research instrument for the

study. Quantitative data was organized according the study topic, whereupon the data was analyzed and reported.

The study discovered that learning and teaching music in the lower secondary level in Chom Bueng district, Ratchaburi province each school follows the Basic Education Core Curriculum of 2008. The content of music in the Core Curriculum focused on the development of physical and mental readiness of the students. Learning and teaching management in the extracurricular activities emphasized on practice in an attempt to promote an increase in skill and in the understanding of music.

The study found that learning and teaching management in the lower secondary level schools having educational problems in the following areas: 1) Lack of using the equipment and instruments for instructional purposes, which were crucial tools in learning and teaching management because they enhanced students to access to the knowledge easily and profoundly. Instead, demonstration and videos, documentaries or clips from the Internet were used as the media. 2) The surroundings, the rooms used in teaching music was not soundproof and interferes with other classes. The teacher resolved the problem by having the students practice during the time before school or lunch break. 3) The numbers of skillful teachers, especially those who had the ability to teach the practical aspects of music, was limited. 4) Frequently students lack the motivation to study and practice to the point where they became proficient. Generating interest and love of traditional Thai music was crucial to its survival.

Preservation of traditional Thai music had to be a joint effort because all parties, e.g. the learners, the schools, the community, educators and community leaders played a crucial part in this. Music teachers played a very important role in making learners understand the importance of preserving and passing on this heritage

ความสำคัญ : ดนตรีไทย

Keywords : traditional Thai music

บทนำ

ดนตรีไทยเป็นศิลปะแขนงหนึ่งที่มีความสำคัญต่อคนไทย มีการสืบทอดมาอย่างยาวนาน ดนตรีไทยมีความสำคัญต่อวิถีชีวิตผู้คนในสังคม ดังจะเห็นได้จากพิธีกรรมต่างๆในสังคม ล้วนมีดนตรีไทยเข้าไปเกี่ยวข้องทั้งสิ้น ดนตรีไทยเป็นศิลปะที่แสดงถึงความเจริญรุ่งเรืองทางด้านดนตรีที่มีมาตั้งแต่อดีต ในปัจจุบันดนตรีไทยมีบทบาทในสังคมน้อยลง ส่งผลให้ดนตรีไทยเริ่มสูญหายไปจากสังคม

ลักษณะ สังกะบุตร (2544, หน้า 1) ดนตรีไทยมีวิวัฒนาการมาเป็นลำดับ เป็นที่นิยมของพระบรมวงศานุวงศ์เจ้านาย ชั้นผู้ใหญ่ ประชาชน ภายหลังการเปลี่ยนแปลงการปกครองส่งผลให้พัฒนาการของดนตรีไทยหยุดชะงักไป เนื่องจากผู้นำประเทศพยายามพัฒนาประเทศให้เป็นอย่างตะวันตก จึงไม่สนับสนุนให้เล่นดนตรีไทย แต่สนับสนุนการเล่นดนตรีตะวันตก จากปัญหาดังกล่าว ทำให้ศิลปะแขนงดนตรีเริ่มสูญหายไปจากสังคม ส่งผลให้ทุกฝ่ายต้องร่วมมือในการสืบทอดและอนุรักษ์ดนตรีไทย การสืบทอดและอนุรักษ์ดนตรีไทยที่รูปแบบหนึ่งคือ การนำดนตรีไทยเข้ามาจัดการเรียนการสอนในโรงเรียน เพื่อให้เกิดความมั่นคงและยั่งยืน ที่สำคัญคือมีระบบระเบียบ เป็นแบบแผน พัฒนาการเรียนการสอนดนตรีไทยให้เข้าสู่ระบบการศึกษา คือจัดให้มีการเรียนการสอนดนตรีไทยตั้งแต่ระดับชั้นประถมศึกษาไปจนถึงระดับอุดมศึกษา วัตถุประสงค์ที่สำคัญคือเพื่ออนุรักษ์ศิลปะแขนงดนตรีไทย สืบทอดศิลปะดนตรีไทยให้เกิดความยั่งยืนต่อไป

ดนตรีไทยมีความสำคัญต่อสังคมและวัฒนธรรมมาอย่างช้านาน กระทรวงศึกษาธิการได้เล็งเห็นความสำคัญ และได้กำหนดให้วิชาดนตรีเป็นวิชาบังคับ เป็นวิชาเลือกเสรี และเป็นวิชากิจกรรมในส่วนของหลักสูตรระดับมัธยมศึกษา

ตอนต้น ในปี พ.ศ. 2521 จัดดนตรีให้อยู่ในกลุ่มพัฒนาบุคลิกภาพหมวดศิลปะ การจัดการเรียนการสอนดนตรีไทยมีจุดประสงค์การเรียนรู้เพื่อให้มีความรู้ความเข้าใจองค์ประกอบดนตรี การแสดงออกทางดนตรีอย่างสร้างสรรค์ วิเคราะห์วิพากษ์ วิจัยคุณค่าดนตรี ถ่ายทอดความรู้สึก ทางดนตรีอย่างอิสระ ชื่นชมและประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน เข้าใจความสัมพันธ์ระหว่างดนตรี ประวัติศาสตร์และวัฒนธรรม เห็นคุณค่าดนตรีที่เป็นมรดกทางวัฒนธรรมภูมิปัญญาท้องถิ่น ภูมิปัญญาไทย และสากล ร้องเพลง และเล่นดนตรี ในรูปแบบต่างๆ แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับเสียงดนตรี แสดงความรู้สึกที่มีต่อดนตรีในเชิงสุนทรีย์ เข้าใจความสัมพันธ์ระหว่างดนตรีกับสังคมและวัฒนธรรม การศึกษาดนตรีนั้นมีประโยชน์ในการพัฒนาผู้เรียนให้มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ มีจินตนาการ มีสุนทรียภาพ ซึ่งมีผลต่อคุณภาพชีวิตมนุษย์ กิจกรรมทางดนตรีช่วยพัฒนาผู้เรียนทั้งด้านร่างกาย จิตใจ สติปัญญา อารมณ์ สังคม ตลอดจน การนำไปสู่การพัฒนาสิ่งแวดล้อม ส่งเสริมให้ผู้เรียนมีความเชื่อมั่นในตนเอง อันเป็นพื้นฐานในการศึกษาต่อหรือประกอบอาชีพ ในส่วนนี้ถือว่าวิชาดนตรีนั้นมีความสำคัญมากในการพัฒนาสติปัญญาและพฤติกรรม การจัดการเรียนการสอนดนตรีไทยในระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นในเขตพื้นที่อำเภอจอมบึง จังหวัดราชบุรี มีรูปแบบการจัดการเรียนการสอนแตกต่างกันออกไปตามบริบททางสังคมและวัฒนธรรมของแต่ละโรงเรียน

จากการศึกษาข้อมูลเบื้องต้น ผู้วิจัยเห็นว่า การเรียนการสอนวิชาดนตรีนั้นมีปัญหาหลายประการด้วยกัน ในส่วนนี้ผู้วิจัยสนใจศึกษาการจัดการเรียนการสอนดนตรีในระดับมัธยมศึกษาตอนต้นในอำเภอจอมบึง จังหวัดราชบุรี ศึกษาข้อมูล ปัญหา อุปสรรคต่างๆในการจัดการเรียนการสอนแสวงหาแนวทางในการพัฒนาการเรียนการสอน การดำเนินการดังกล่าว ในเบื้องต้นจะต้องมีความรู้ในการจัดการเรียนการสอนดนตรี ได้แนวทางในการแก้ไขปัญหาการเรียนการสอน ดนตรีในระดับมัธยมศึกษาตอนต้น และได้แนวทางการอนุรักษ์ดนตรี ผลการศึกษาครั้งนี้นอกจากจะนำไปใช้กลุ่มเป้าหมายพื้นที่ศึกษาแล้ว หน่วยงานอื่น ๆ ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับดนตรี สามารถไปปรับใช้เพื่อเป็นแนวทางในการอนุรักษ์ดนตรี ในเขตพื้นที่อำเภอจอมบึง จังหวัดราชบุรี หรือพื้นที่อื่น ๆ ที่มีลักษณะคล้ายคลึงกันได้

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพการจัดการเรียนการสอนดนตรีตามหลักสูตร และกิจกรรมเสริมหลักสูตร ในระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ในอำเภอจอมบึง จังหวัดราชบุรี
2. เพื่อศึกษาปัญหาการจัดการเรียนการสอนดนตรี ในระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ในอำเภอจอมบึง จังหวัดราชบุรี
3. เพื่อศึกษาแนวทางในการอนุรักษ์ดนตรี

วิธีการดำเนินการวิจัย

1. การศึกษาเอกสาร

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ทำการทบทวนวรรณกรรมจากเอกสารทางวิชาการ ได้แก่ เอกสารงานวิจัย และเอกสารแบบกึ่งวิชาการ ได้แก่ บทความในนิตยสารและวารสาร ที่มีเนื้อหาเกี่ยวข้องกับการเรียนการสอนดนตรีไทย รวมทั้งเนื้อหาเกี่ยวข้องกับทฤษฎีทางมานุษยวิทยา สังคมวิทยา ซึ่งผ่านการศึกษามาจากชาวไทยและชาวต่างประเทศในเบื้องต้น การทบทวนเอกสารเบื้องต้น เพื่อทำความเข้าใจการจัดการเรียนการสอนดนตรี ในระดับชั้นมัธยมศึกษา

2. การเลือกพื้นที่วิจัย

การเลือกพื้นที่ในการศึกษาวิจัย ในเบื้องต้น ผู้วิจัยเล็งเห็นว่า การศึกษาขั้นพื้นฐาน ในระดับมัธยมศึกษาตอนต้น นั้น มีความสำคัญต่อเยาวชน เพื่อเป็นการปูพื้นฐาน ความสนใจ และแนวทางในการประกอบอาชีพต่อไปในอนาคต โดยเฉพาะเด็กในระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น เป็นกลุ่มที่สำคัญเด็กในช่วงวัยนี้จะได้รับผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงในด้านต่างๆ อาทิ สรีระ สังคม การเปลี่ยนผ่านช่วงวัยเด็กเข้าสู่วัยรุ่น ด้วยเหตุนี้ผู้วิจัยจึงเลือกดำเนินการเรียนการสอนดนตรีในระดับมัธยมศึกษาตอนต้น

ในเบื้องต้นผู้ศึกษาวิจัยได้เลือกพื้นที่การศึกษา โรงเรียนในระดับมัธยมศึกษาตอนต้นในเขตพื้นที่อำเภอจอมบึง จังหวัดราชบุรี ทั้งหมด 6 โรงเรียน คือ โรงเรียนคุรุราษฎร์รังสฤษดิ์ โรงเรียน ด่านทับตะโกราษฎร์อุปถัมภ์ โรงเรียน วัดเขาปิ่นทอง โรงเรียนวัดรางบัว โรงเรียนนพราช 7 และโรงเรียนวัดปากช่อง

การเก็บรวบรวมข้อมูล

1. **สัมภาษณ์** ผู้วิจัยได้แบ่งการสัมภาษณ์ออกเป็น 2 ประเภท คือ สัมภาษณ์แบบเป็นทางการ สัมภาษณ์แบบไม่เป็นทางการ

1.1 **สัมภาษณ์แบบเป็นทางการ (Formal)** คือการสัมภาษณ์โดยมีการนัดเวลา สถานที่แน่นอนไว้ก่อน รวมทั้งมีการบันทึกการสัมภาษณ์เป็นทางการ ข้อดีของการสัมภาษณ์แบบเป็นทางการก็คือความคลาดเคลื่อนของข้อมูลที่ได้ จะมีความผิดพลาดน้อยเนื่องจากเป็นข้อมูลที่ได้มีการเตรียมข้อมูลไว้ก่อนล่วงหน้า รวมทั้งผู้ให้ข้อมูลเป็นผู้ที่มีความชำนาญในเรื่องที่จะให้ข้อมูล (นิตา ชูโต 2545, หน้า 167-168) ตัวอย่าง เช่นมีการนัดหมายผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการเรียนการสอนดนตรีในระดับมัธยมศึกษาตอนต้น เช่น ครูดนตรี ครูภูมิปัญญา ผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง มาสัมภาษณ์ เพื่อเป็นการตรวจสอบข้อมูลในเบื้องต้น

1.2 **สัมภาษณ์แบบไม่เป็นทางการ (Informal)** คือการสัมภาษณ์ที่เกิดจากการพบปะโดยส่วนตัว ซึ่งอาจมีการนัดหมายไว้ก่อนคร่าวๆ ซึ่งอาจมีการบันทึกเสียงซึ่งต้องมีการขออนุญาตก่อน การบันทึกเสียง หรือถ้าไม่มีก็จะจำไว้ก่อนแล้วมาเขียนบันทึกภายหลัง การสัมภาษณ์แบบไม่เป็นทางการสามารถทำได้หลายครั้ง (นิตา ชูโต 2545, หน้า 168) ในการเก็บข้อมูลส่วนใหญ่ผู้วิจัยใช้การสัมภาษณ์แบบไม่เป็นทางการ ดำเนินการในรูปแบบเดียวกับการสัมภาษณ์แบบเป็นทางการ แต่ทว่าไม่มีการนัดหมายผู้ให้ข้อมูล พบผู้ให้ข้อมูลคนใดก็ขอสัมภาษณ์

2. **การสนทนากลุ่ม (Focus Group)** คือการจัดให้คนที่เลือกจากประชากรที่ต้องการศึกษาจำนวนไม่มากนัก มาร่วมวงสนทนากัน เพื่ออภิปรายพูดคุยกัน โดยมุ่งประเด็นการสนทนาไปยังเรื่องที่สนใจศึกษา ในระหว่างการจัดสนทนากลุ่มอย่างเป็นระบบ อาจเลือกผู้เข้าร่วมสนทนากลุ่มจำนวน 7-12 คน ที่มีลักษณะทางประชากร สังคม เศรษฐกิจ และวัฒนธรรมที่คล้ายคลึงกัน มาพูดคุยแลกเปลี่ยนความคิดเห็น วิธีการสนทนากลุ่มนั้น มีส่วนในการศึกษาความคิดเห็นทัศนคติ ความรู้สึก การรับรู้ ความเชื่อ และพฤติกรรม โดยกระบวนการสนทนากลุ่มนี้จะมีส่วนในการร่วมกันแสดงความคิดเห็น เพื่อหาแนวทางในการแก้ไขปัญหา และที่สำคัญทำให้งานวิจัยมีความสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น

3. การสังเกต

การวิจัยนี้ใช้เทคนิคการสังเกตทั้งแบบที่ไม่มีส่วนร่วม และแบบที่มีส่วนร่วม

3.1 **การสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม (non-participation observation)** โดยผู้วิจัยเข้าไปสังเกตการเรียนการสอน สังเกตพฤติกรรมนักเรียนว่ามีการตอบสนองอย่างไรบ้าง และในการเรียนการสอนแต่ละครั้งมีอุปสรรคปัญหาอย่างไรบ้าง

3.2 **การสังเกตแบบมีส่วนร่วม (participation observation)** ผู้วิจัยอาจเข้าไปร่วมกับครูผู้สอนในรายวิชาดนตรี เพื่อเข้าไปสร้างความคุ้นเคยกับนักเรียน และเพื่อเป็นการสังเกตพฤติกรรมเด็กนักเรียน

4. การเก็บข้อมูลภาคสนาม

ผู้วิจัยใช้วิธีการบันทึกข้อมูลด้วยการใช้อุปกรณ์เครื่องมือต่างๆ ในการเก็บข้อมูลภาคสนาม ได้แก่ กล้องดิจิทัล กล้องวิดีโอ และเครื่องบันทึกเสียง

5. การจดบันทึก

การจดบันทึกข้อมูลในระหว่างการสังเกตกิจกรรมและพฤติกรรมในพื้นที่สนาม ผู้วิจัยใช้การจดบันทึกแบบย่อขณะทำการเก็บข้อมูลภาคสนาม จากนั้นจึงนำข้อมูลดังกล่าวมาลงรายละเอียดในภายหลังเป็นประจำทุกครั้งที่กลับจากการเก็บข้อมูลสนามทุกครั้ง จากการเก็บรวบรวมข้อมูล ทั้งข้อมูลเอกสารและข้อมูลภาคสนาม

6. การจัดการกระทำกับข้อมูล

ผู้วิจัยได้นำข้อมูลทั้งหมดมาดำเนินการดังนี้

1. การจัดระเบียบข้อมูลและการแสดงข้อมูล

จากการเก็บรวบรวมข้อมูลสนามแล้ว ผู้วิจัยได้นำข้อมูลแต่ละประเภทมาจัดแบ่งออกเป็นหมวดหมู่ เช่น ข้อมูลภาพ ข้อมูลเสียง และข้อมูลบันทึกภาคสนาม ข้อมูลเสียง คือ ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ในแต่ละครั้ง ซึ่งแต่ละครั้งนั้น ก็จะมีจำนวนแฟ้มข้อมูลเสียงหลายแฟ้ม ในการจัดเก็บแฟ้มข้อมูลจากการสัมภาษณ์ และบันทึกสนาม และข้อมูลในรูปแบบอื่นๆ ได้แก่ เสียง และภาพ ผู้วิจัยได้นำข้อมูลเหล่านั้นมาจัดเป็นระบบ โดยใ้ในวันที่ในการสัมภาษณ์ หลังจากนั้นดำเนินการถอดเทปสัมภาษณ์แบบคำต่อคำ เพื่อให้เข้าใจรายละเอียด บรรยากาศในการสัมภาษณ์ จากนั้นก็นำข้อมูลที่ได้มากทำการจัดแบ่งตามประเด็น ได้แก่ หลักสูตรที่ใช้ในการเรียนการสอน วิธีการสอน อุปสรรคปัญหาที่เกิดจากการ

เรียนการสอน และประเด็นอื่นๆที่เกี่ยวข้องกับหัวข้อวิจัย แล้วจึงนำข้อมูลที่ได้มาเรียบเรียงตามประเด็น ตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดในเบื้องต้น

2. ตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูล

การตรวจสอบข้อมูล เป็นขั้นตอนสุดท้ายในการทำวิจัย เพื่อตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูลที่ทำการเก็บข้อมูลภาคสนาม ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ทำการตรวจสอบข้อมูลจากความเหมือนและความแตกต่างของข้อมูลตามประเด็นต่างๆ

3. การวิเคราะห์ข้อมูล

วิเคราะห์ข้อมูล จากที่ได้จัดระเบียบและตรวจสอบความถูกต้องแล้ว ได้นำมาจัดให้เป็นระบบ วิเคราะห์และสังเคราะห์เพื่อตอบคำถามวิจัยต่อไป

ผลการวิจัย

จากการศึกษา การจัดการเรียนการสอนดนตรีไทยในระดับมัธยมศึกษาตอนต้นในอำเภอจอมบึง จังหวัดราชบุรี ทั้งที่เป็นการศึกษาการจัดการเรียนการสอนดนตรีไทยตามหลักสูตร และในรายวิชาการกิจกรรมเสริมหลักสูตร จากการศึกษาที่กล่าวถึงสาระสำคัญดังนี้

1. สภาพการจัดการเรียนการสอน

สภาพในการจัดการเรียนการสอนดนตรีในระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ทุกโรงเรียนในพื้นที่อำเภอจอมบึง จัดการเรียนการสอนโดยยึดหลักการจัดการเรียนการสอนตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน ปีพุทธศักราช 2551 เน้นความสำคัญของสาระศิลปะ รายวิชาดนตรีมีส่วนสำคัญในการพัฒนานักเรียนให้มีความพร้อมทั้งด้านร่างกายและจิตใจ การจัดการเรียนการสอนตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน มีเนื้อหาสาระครอบคลุม ที่จะส่งผลให้นักเรียนเกิดการพัฒนาในด้านต่างๆ เช่น ทักษะการทำงานร่วมกับผู้อื่น ทักษะในการเป็นผู้นำและผู้ตามที่ดี ฯลฯ กิจกรรมเหล่านี้สามารถพัฒนาได้ด้วยการจัดการเรียนการสอนในกิจกรรมเสริมหลักสูตร

การจัดการเรียนรู้ในระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ในเขตพื้นที่อำเภอจอมบึง จังหวัดราชบุรี มีความสำคัญด้านกระบวนการจัดการเรียนรู้ ในการเรียนการสอนนั้นได้มีการนำหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน เป็นหลักสูตรที่มีมาตรฐานการเรียนรู้ เป็นการสร้างคนให้มีคุณภาพ ได้มาตรฐานการเรียนรู้ นอกจากการเรียนการสอนตามหลักสูตรแล้วก็จะมีจัดการเรียนการสอน ในกิจกรรมเสริมหลักสูตร ที่เน้นการปฏิบัติ เพื่อให้นักเรียนเกิดทักษะ และเกิดความเข้าใจ การจัดการเรียนการสอน เน้นการเสริมสร้างคุณลักษณะอันพึงประสงค์ พัฒนาทักษะต่าง ๆ อันเป็นสมรรถนะสำคัญที่ต้องการให้เกิดแก่ผู้เรียน เพื่อเป็นประโยชน์แก่นักเรียนต่อไปในอนาคต

2. ปัญหาในการจัดการเรียนการสอน

ด้านสื่อ และอุปกรณ์ในการเรียนจัดการเรียนการสอน มีความสำคัญอย่างยิ่ง เป็นเครื่องมือที่ส่งเสริมสนับสนุนการจัดการกระบวนการเรียนรู้ ให้ผู้เรียนเข้าถึงองค์ความรู้ และเกิดทักษะ โดยมีกระบวนการ และคุณลักษณะตามมาตรฐานการเรียนรู้ของหลักสูตรได้อย่างมีประสิทธิภาพ สื่อการเรียนรู้มีหลากหลายประเภท ทั้งสื่อธรรมชาติ สื่อสิ่งพิมพ์ สื่อเทคโนโลยี เครื่องช่วยการเรียนรู้ต่างๆ ที่มีในท้องถิ่น การเลือกใช้สื่อควรเลือกให้มีความเหมาะสมกับระดับพัฒนาการและลีลาการเรียนรู้ที่หลากหลายของผู้เรียน

ด้านสภาพแวดล้อม กล่าวคือ ห้องเรียนเป็นสถานที่สำคัญที่ผู้สอนกับผู้เรียนร่วมกันจัดกิจกรรมต่าง ๆ ขึ้น เพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ตามที่หลักสูตรกำหนด การจัดสภาพแวดล้อม มีผลต่อ การเรียนการสอน ในพื้นที่อำเภอจอมบึง นั้นโดยส่วนใหญ่ การเรียนการสอนจะมีปัญหาบารบวณผู้เรียนด้านเสียง ในส่วนนี้ผู้สอน ก็ดำเนินการแก้ไขปัญหาโดยการฝึกซ้อมในช่วงเวลาพัก หรือในช่วงที่นักเรียนว่าง เพื่อไม่ให้เสียงไปรบกวนผู้อื่น

ด้านครูผู้สอน ซึ่งในการจัดการเรียนการสอนดนตรีไทยในปัจจุบัน หลายโรงเรียนอยากที่จะพัฒนาการเรียนการสอนวิชาดนตรีไทย แต่ปัญหาที่สำคัญประการหนึ่ง คือ ขาดครูผู้ชำนาญการ การสอนทางด้านนี้โดยเฉพาะ และการสอนดนตรีควรเน้นการปฏิบัติ การเรียนการสอนดนตรีไทยในขั้นต้นจะเริ่มสอนด้วยภาคปฏิบัติอย่างเดียว ส่วนทฤษฎีไปสอนเอาตอนที่ปฏิบัติได้คล่องแล้ว เพราะเมื่อเข้าใจในภาคปฏิบัติแล้ว ในส่วนของทฤษฎีเพลงต่างๆ ก็จะทำให้เกิดความเข้าใจโดยระบบของการจัดการเรียนการสอน

ด้านผู้เรียน ในรายวิชาดนตรีไทย เป็นวิชาที่แสดงถึงเอกลักษณ์ไทย และวัฒนธรรมไทย ผู้เรียนต้องให้ความสนใจเรียนให้เข้าใจ และปฏิบัติได้อย่างเชี่ยวชาญ บรรเลงดนตรีไทยได้อย่างไพเราะก็จะทำให้การบรรเลงทุกครั้งเป็นที่น่าสนใจ เป็นที่ชื่นชมของผู้ชมและผู้ฟัง ถ้าผู้เรียนสนใจ รักวิชาดนตรีไทย มีพรสวรรค์อยู่ในตัวก็จะทำให้เกิดความกระตือรือร้นทำให้เกิดความเปลี่ยนแปลงทั้งในด้านความรู้สึก ความคิด ความสามารถ และประสบการณ์ต่างๆ ทั้งเป็นรายบุคคลและหมู่คณะที่มีความสนใจร่วมกัน

3. แนวทางการอนุรักษ์

โรงเรียนในเขตพื้นที่อำเภอจอมบึง นั้นมีส่วนร่วมใน การอนุรักษ์ ทั้งโดยการที่นักเรียน โรงเรียน ชุมชน ผู้นำโรงเรียน และผู้นำชุมชน นั้นต่างมีส่วนร่วมใน การอนุรักษ์ดนตรี โดยครูผู้สอนมีส่วนการการปลูกฝังนักเรียนเพื่อการอนุรักษ์ และสืบสานดนตรีไทย ภาคส่วนต่างๆนั้นมีส่วนสำคัญในการอนุรักษ์ดนตรีไทย โดยองค์ความรู้ด้านดนตรี นี้จะเกิดได้ โดยการฝึกซ้อม และนักเรียนก็ใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์สูงสุด ซึ่งเป็นผลดี แก่นักเรียนเองแล้ว ส่งผลให้นักเรียนเกิดอารมณ์สุนทรีย์ มีความสุขกับเสียงเพลง

สรุปและอภิปรายผล

ผลจากการศึกษาวิจัยพบว่า

1. ด้านการจัดการเรียนการสอน

การจัดการเรียนการสอน โรงเรียนในพื้นที่อำเภอจอมบึง จัดการเรียนการสอนตามหลักสูตรแกนกลาง การศึกษาขั้นพื้นฐานปีพุทธศักราช 2551 ความสำคัญของสาระศิลปะ ในรายวิชาดนตรีมีส่วนสำคัญใน การพัฒนา นักเรียน ให้มีความพร้อมทั้งด้านร่างกาย และจิตใจ ส่งผลต่ออนาคตของนักเรียนและสังคม การจัดการเรียนการสอน ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานมีเนื้อหาสาระครอบคลุม ส่งผลให้นักเรียนเกิดการพัฒนาในด้านต่างๆ เช่น ความพร้อม ทั้งด้านร่างกายและจิตใจ การทำงานร่วมกับผู้อื่น ทักษะในการเป็นผู้นำและผู้ตามที่ดี ฯลฯ กิจกรรมเหล่านี้สามารถพัฒนา ได้ด้วยกิจกรรมเสริมหลักสูตร การจัดการเรียนรู้ในระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ในเขตพื้นที่อำเภอจอมบึง จังหวัดราชบุรี นี้ ให้ความสำคัญด้านกระบวนการจัดการเรียนรู้ ที่สำคัญในการเรียนการสอนนั้นได้มีการนำหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้น พื้นฐาน เป็นหลักสูตร ที่มีมาตรฐานการเรียนรู้ เป็นการสร้างคนให้มีคุณภาพ ได้มาตรฐานการเรียนรู้ นอกจากการเรียน การสอนตามหลักสูตรแล้วก็จะมีการจัดการเรียนการสอน ในกิจกรรมเสริมหลักสูตร ซึ่งเน้นการปฏิบัติ เพื่อให้นักเรียนเกิด ทักษะ และเกิดความเข้าใจ โดยการจัดการเรียนการสอนเน้นการสร้างคุณลักษณะอันพึงประสงค์ พัฒนาทักษะต่าง ๆ อันเป็นสมรรถนะสำคัญที่ต้องการ ให้เกิดแก่ผู้เรียน เพื่อเป็นประโยชน์แก่นักเรียนต่อไปในอนาคต

2. ปัญหาในการจัดการเรียนการสอน

ปัญหาในการจัดการเรียนการสอน พบปัญหาด้านสื่อ และอุปกรณ์ในการเรียนจัดการเรียนการสอนมีความสำคัญอย่างยิ่ง เป็นเครื่องมือที่ส่งเสริม สนับสนุนการจัดการกระบวนการเรียนรู้ ให้ผู้เรียนเข้าถึงองค์ความรู้ และเกิด ทักษะ โดยมีกระบวนการ และคุณลักษณะตามมาตรฐานการเรียนรู้ของหลักสูตรได้อย่างมีประสิทธิภาพ สื่อ การเรียนรู้มี หลากหลายประเภท ทั้งสื่อธรรมชาติ สื่อสิ่งพิมพ์ สื่อเทคโนโลยี เครือข่ายการเรียนรู้ต่างๆ ที่มีในท้องถิ่น การเลือกใช้สื่อ ควรเลือกให้มีความเหมาะสมกับระดับพัฒนาการและลีลาการเรียนรู้ที่หลากหลายของผู้เรียน

ด้านสภาพแวดล้อม กล่าวคือ ห้องเรียนเป็นสถานที่สำคัญที่ผู้สอนกับผู้เรียนร่วมกันจัดกิจกรรมต่าง ๆ ขึ้น เพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ตามที่หลักสูตรกำหนด การจัดสภาพแวดล้อม มีผลต่อ การเรียนการสอน ในพื้นที่อำเภอจอม บึง นั้นโดยส่วนใหญ่ การเรียนการสอนจะมีปัญหาบวกรบกวนผู้เรียนด้านเสียง ในส่วนนี้ผู้สอน ก็ดำเนินการแก้ไขปัญหาโดยการ ฝึกซ้อมในช่วงเวลาพัก หรือในช่วงที่นักเรียนว่าง เพื่อไม่ให้เสียงไปรบกวนผู้อื่น

ด้านครูผู้สอน ซึ่งในการจัดเรียนการสอนดนตรีไทยในปัจจุบัน หลายโรงเรียนอยากที่จะพัฒนาการเรียน การสอนวิชาดนตรีไทย แต่ปัญหาที่สำคัญประการหนึ่ง คือ ขาดครูผู้ชำนาญการ การสอนทางด้านนี้โดยเฉพาะ และการ สอนดนตรีควรเน้นการปฏิบัติ การเรียนการสอนดนตรีไทยในชั้นต้นจะเริ่มสอนด้วยภาคปฏิบัติอย่างเดียว ส่วนทฤษฎีไป สอนเอาตอนที่ปฏิบัติได้คล่องแคล่ว เพราะเมื่อเข้าใจในภาคปฏิบัติแล้ว ในส่วนของทฤษฎีเพลงต่างๆ ก็จะทำให้เกิดความเข้าใจ โดยระบบของการจัดการเรียนการสอน

ด้านผู้เรียน ในรายวิชาดนตรีไทย เป็นวิชาที่แสดงถึงเอกลักษณ์ไทย และวัฒนธรรมไทย ผู้เรียนต้องให้ ความสนใจเรียนให้เข้าใจ และปฏิบัติได้อย่างเชี่ยวชาญ บรรเลงดนตรีไทยได้อย่างไพเราะก็จะทำให้การบรรเลงทุกครั้งเป็น

ที่น่าสนใจ เป็นที่ชื่นชมของผู้ชมและผู้ฟัง ถ้าผู้เรียนสนใจ รักริชาดนตรีไทย มีพรสวรรค์อยู่ในตัวก็จะทำให้เกิดความกระตือรือร้น ทำให้เกิดความเปลี่ยนแปลงทั้งในด้านความรู้สึก ความคิด ความสามารถ และประสบการณ์ต่างๆ ทั้งเป็นรายบุคคลและหมู่คณะ ที่มี ความสนใจร่วมกัน

3. แนวทางในการอนุรักษ์

แนวทางในการอนุรักษ์ดนตรีไทย โรงเรียนในเขตพื้นที่อำเภอจอมบึง นั้นมีส่วนร่วมใน การอนุรักษ์ ทั้งโดย การที่นักเรียน โรงเรียน ชุมชน ผู้นำโรงเรียน และผู้นำชุมชน นั้นต่างมีส่วนร่วมใน การอนุรักษ์ดนตรี โดยครูผู้สอนมีส่วน การปลูกฝังนักเรียนเพื่อการอนุรักษ์ และสืบสานดนตรีไทย ภาคส่วนต่างๆนั้นมีส่วนสำคัญในการอนุรักษ์ดนตรีไทย โดย องค์ความรู้ด้านดนตรี นี้จะเกิดได้โดย การฝึกซ้อม และนักเรียนก็ใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์สูงสุด ซึ่งเป็นผลดี แก่ นักเรียนเองแล้ว ส่งผลให้นักเรียนเกิดอารมณ์สุนทรีย์ มีความสุขกับเสียงเพลง

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการใช้ผลการวิจัย

1. ปัญหาด้านการจัดการเรียนการสอน ผู้สอนควรมีวุฒิทางการศึกษาที่ตรงสาขา ควรจัดให้มีการอบรมเชิง ปฏิบัติการให้กับครูผู้สอน และมีการอบรมดนตรีด้านทฤษฎีและปฏิบัติ โดยให้ครูผู้สอนนั้นไปเข้ารับการอบรม แล้วนำผล จากการอบรมนั้นไปถ่ายทอดให้นักเรียนได้ตามจุดมุ่งหมาย
2. ปัญหานักเรียน ในการเรียนการสอนหลักสูตรและกิจกรรมเสริมหลักสูตร ควรมีการชี้แจงจุดประสงค์ใน การเรียนการสอน เพื่อให้นักเรียนเกิดความเข้าใจ และเอาใจใส่ในการเรียน ที่สำคัญมีความรับผิดชอบในการฝึกซ้อม
3. ปัญหาด้านสื่อการเรียนการสอน ควรจะจัดให้ครูผู้สอน มีการอบรมในการผลิตสื่อการเรียนการสอนดนตรี
4. สภาพแวดล้อม ควรจัดให้มีห้องซ้อมดนตรีที่แยกออกเป็นสัดส่วน ทั้งด้านการฝึกซ้อม และจัดเก็บอุปกรณ์ ดนตรี

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

นำปัญหาที่ได้จากการศึกษาวิจัยในเบื้องต้นไปพัฒนาและปรับหลักสูตรสำหรับการจัดการเรียนการสอนใน ระดับมัธยมศึกษา ในเขตอำเภอจอมบึง จังหวัดราชบุรี

บรรณานุกรม

- กรมวิชาการ.กระทรวงศึกษาธิการ.2533. หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ.2533). กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.
-2537. คู่มือหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533). กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.
- จิราพร สีนสมบัติ.2547. การศึกษาสภาพการจัดการเรียนการสอนดนตรีไทยโดยวิทยากรท้องถิ่นโรงเรียนในสังกัด สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดราชบุรี. ศิลปศาสตร์มหาบัณฑิต ดนตรี บัณฑิตวิทยาลัยมหาวิทยาลัยมหิดล.
- ณรุทธ์ สุทธิจิตต์.2535. กิจกรรมดนตรีสำหรับครู. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
-2538. พฤติกรรมการสอนดนตรี (พิมพ์ครั้งที่ 2).กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ทัศนัย อายุเจริญ.2535. สภาพการจัดการเรียนการสอนดนตรีไทย. วิทยานิพนธ์ครุศาสตร์มหาบัณฑิต. ภาควิชา ประถมศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- นิวัตร เกิดปากแพรก.2536. ปัญหาและความต้องการเกี่ยวกับการเรียนการสอนวิชาดนตรีศึกษาระดับมัธยมศึกษาเขต การศึกษา 4. ภาควิชาดนตรี คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ วิทยาลัยนครภูเก็ต.
- บัณฑิตวิทยาลัย. มหาวิทยาลัยมหิดล.2539. ความเป็นมาของหลักสูตรดนตรีศึกษาในประเทศไทย เอกสารประกอบการ สัมมนาดนตรีศึกษาระดับประถมศึกษา และมัธยมศึกษา.นครปฐม.สำนักงานส่งเสริมและพัฒนาวิชาการดนตรี.
- ประทีป นกปี.2536. สภาพและปัญหาการใช้หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้นพุทธศักราช 2521 วิชาดนตรีศึกษาตาม ทศนคติของผู้บริหาร และครูผู้สอนดนตรีในโรงเรียนมัธยมศึกษาในเขตการศึกษา 7. ปริญญาการศึกษาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ พิษณุโลก.

- รวีวรรณ คงสวัสดิ์.2550. การพัฒนากิจกรรมการเรียนการสอนแบบรวม-แยก-รวมเน้นทักษะการเล่นแบบจับคู่ในวิชา
ดนตรีไทยปฏิบัติของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1. คุรุศาสตร์มหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏอุตรธานี.
- ลักขณา สังขบุตร.2544. การจัดกิจกรรมดนตรีไทยเสริมหลักสูตรในโรงเรียนมัธยมศึกษา เขตกรุงเทพมหานคร. ศิลปะ
ศาสตร์มหาบัณฑิต ดนตรี บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล.
- สุกรี เจริญสุข และคณะ.2540. โครงการพัฒนาสุขภาพการเรียนการสอนทฤษฎีการเรียนรู้เพื่อพัฒนาสุนทรียภาพ และ
ลักษณะนิสัย ศิลปะ ดนตรี กีฬา. สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ สำนักงานรัฐมนตรี.
- อรวรรณ ขมวัฒนา.2523. ความคิดเห็นเกี่ยวกับวิชาดนตรีศึกษาที่มีส่วนสนับสนุนดนตรีไทย ในโรงเรียนมัธยมศึกษา
สังกัดกรมสามัญศึกษาในส่วนกลาง .โครงการค้นคว้าการสอนดนตรีไทยในระดับมัธยมศึกษา กองวิจัยและแผนงาน
สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ.

การศึกษาระดับความรู้เกี่ยวกับทศชาติชาดกและทศบารมี Study on the Level of Knowledge about DasaJati Jataka and Dasaparami

อำพล บุคตาสาร¹ ธเนศ ตั้งจิตเจริญเลิศ²
¹พุทธวิชาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร
²คณะเทคโนโลยีอุตสาหกรรม มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร

บทคัดย่อ

เรื่องทศชาติชาดกและการบำเพ็ญทศบารมีของพระพุทธเจ้าในอดีตชาติแฝงไว้ด้วยคุณค่าในแง่วรรณศิลป์ที่ประกอบด้วยความงาม ความดี และความจริงแห่งพระธรรมคำสอน อีกทั้งยังชี้แนวทางในการดำเนินชีวิตที่ถูกต้องตามทำนองคลองธรรมให้กับคนไทยสมัยก่อนได้เป็นอย่างดี ดังนั้น งานวิจัยฉบับนี้จึงจัดทำขึ้นเพื่อศึกษาความรู้เกี่ยวกับทศชาติชาดกของนักท่องเที่ยวที่ชมภาพจิตรกรรมฝาผนังวัดศรีอรัญญาราม เพื่อให้ทราบว่านักท่องเที่ยวที่ชมภาพจิตรกรรมฝาผนังทศชาติชาดกวัดศรีอรัญญารามมีความรู้ในระดับใด ผลการวิจัยพบว่า การศึกษาระดับความรู้เกี่ยวกับทศชาติชาดกและทศบารมี มีระดับความรู้ของกลุ่มตัวอย่างที่เกี่ยวกับทศชาติชาดกในระดับปานกลาง มีเพียงเรื่องของเวสสันดรชาดกและมหาชนกชาดกที่อยู่ในระดับมาก ส่วนระดับความรู้ของกลุ่มตัวอย่างที่เกี่ยวกับทศบารมีอยู่ในระดับมากเกือบทุกเรื่อง ยกเว้นเรื่อง การวางเฉย การมีสัจจะและการออกบวช ที่อยู่ในระดับปานกลาง

Abstract

The story of **Dasajati Jataka** narrates the performance of **Dasaparami** in the Buddha's previous lives. It carries a value in literary terms, namely beauty, goodness and truth based on the Buddha's teaching. In addition, it can be properly used as an instruction media of the Buddha Bhamma principle for ancient Thai people. The objective of this research was to study the level of knowledge about **DasaJati Jataka** and **Dasaparami** of tourists watching the mural painting of in **Wat Krewanvoravihara**. The results showed that the representative samples had the knowledge about **DasaJati Jataka** in medium level. Nevertheless, high level was appeared in **Vessantara Jataka** and **Mahajanaka Jataka**. For the level of knowledge about **Dasaparami**, most aspects were classified in high level, except the items of equanimity, truthfulness and renunciation which were existed in moderate level.

คำสำคัญ : ทศชาติชาดก ทศบารมี

Keywords : DasaJati Jataka Dasaparami

บทนำ

ทศชาติชาดก มีบทบาทสำคัญต่อวิถีชีวิตของคนไทยสมัยก่อนเป็นอย่างมาก เพราะดำเนินเรื่องราวสนุกได้ข้อคิดคติธรรม ประเทืองปัญญา ให้สาระธรรมตั้งแต่ระดับเบื้องต้นจนถึงสูงสุด โดยแสดงพุทธจริยาวัตรในการสร้างสมบำเพ็ญทศบารมีในอดีตชาติของพระพุทธเจ้าได้จับใจผู้คนคือพระเทมีย์บำเพ็ญเนกขัมบารมี, พระมหาชนกบำเพ็ญวิริยบารมี, พระสุวรรณสามบำเพ็ญเมตตาบารมี, พระเนมิราชบำเพ็ญอุทิสฐานบารมี, พระมหโสถบำเพ็ญปัญญาบารมี, พระภริทัตบำเพ็ญศีลบารมี, พระจันทกุมารบำเพ็ญขันติบารมี, พระนารทพรหมบำเพ็ญอุเบกขาบารมี, พระวิรุทธบัณฑิตบำเพ็ญสัจจะบารมี และพระเวสสันดรบำเพ็ญทานบารมี (ช.ชา.ม. (บาลี) 28/296/154, ช.ชา.ม. (ไทย) 28/296/229) ซึ่งคนไทยสมัยก่อนจำชื่อชาดกเหล่านี้ได้ขึ้นใจโดยย่อชื่อเป็นหัวใจให้จำง่ายว่า “เต ช สุ เน ม ภู จ นา วิ เว” เรียกว่า “หัวใจพระเจ้า

ลิขชาติ” ขาดกทั้งลึบเรื่องนี้ถือว่าเป็น “ยอดของวรรณคดีชาดก” เพราะได้รับการแต่งเป็นภาษาบาลีที่ไพเราะ สละสลวย ยกย่องกันว่าเป็นวรรณคดีที่สำคัญประเภทหนึ่งถึงพร้อมด้วยความงาม ความดี และความจริงแห่งพระสัทธรรม (หลวงวิจิตรวาทการ, 2499)

เรื่องราวการบำเพ็ญบารมีของพระโพธิสัตว์ 10 ประการ (ทศบารมี) ถือว่าเป็นแบบอย่างในอุดมคติของการบำเพ็ญความดีตามขั้นตอน 3 ระดับ คือ ขั้นพื้นฐาน ขั้นกลาง และขั้นสูงสุด (ประพจน์ อัครวิรุฬหการ, 2523) ซึ่งสามัญชนคนธรรมดาไม่อาจทำได้เหมือนพระโพธิสัตว์ และเนื้อเรื่องของทศชาติชาดกแต่ละเรื่องล้วนแล้วแต่แฝงไว้ด้วยการบำเพ็ญบารมีทั้ง 10 ประการ เพียงแต่เน้นบำเพ็ญบารมีด้านไหนเด่นชัดที่สุดก็เรียกว่าพระโพธิสัตว์ทรงบำเพ็ญบารมีในด้านนั้น เช่น พระเวสสันดรทรงบำเพ็ญทานบารมี ซึ่งจริงๆ แล้วก็มีบารมีอื่นๆ ทั้ง 9 สอดแทรกอยู่ในนั้นด้วยเพื่อให้ทานบารมีของพระองค์ได้เต็มเปี่ยมและเด่นชัดยิ่งขึ้น ดังนั้นช่างในสมัยโบราณจึงนิยมนำเรื่องทศชาติชาดกมาสร้างสรรค์เป็นงานจิตรกรรมฝาผนังในพระอุโบสถ ศาลาการเปรียญ พระตำหนัก รวมทั้งเขียนลงในใบลาน สมุดข่อยร่วมกับวรรณกรรมทางพุทธศาสนาเรื่องอื่น ๆ

ด้วยเหตุผลดังกล่าวมา คณะผู้วิจัยเห็นว่าการศึกษาระดับความรู้เกี่ยวกับทศชาติชาดกของนักท่องเที่ยว จึงมีความสำคัญเป็นอย่างยิ่ง เพราะหากนักท่องเที่ยวเข้าใจในทศชาติชาดกแล้วก็สามารถที่จะเข้าใจในภาพจิตรกรรมฝาผนังที่มีเรื่องราวเกี่ยวกับชาดกเรื่องอื่นๆ ได้ดียิ่งขึ้น

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาระดับความรู้เกี่ยวกับทศชาติชาดกและหลักพุทธธรรม (ทศบารมี) ของนักท่องเที่ยวที่ชมภาพจิตรกรรมฝาผนังวัดเครือวัลย์วรวิหาร

อุปกรณ์และวิธีการดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) เพื่อศึกษาระดับความรู้ของนักท่องเที่ยวเกี่ยวกับทศชาติชาดก โดยแบ่งการศึกษาออกเป็น 2 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ด้านข้อมูลทั่วไปของนักท่องเที่ยว

ตอนที่ 2 ระดับความรู้ของนักท่องเที่ยวที่เกี่ยวกับทศชาติชาดกและหลักพุทธธรรม(ทศบารมี) โดยมียรายละเอียดในการดำเนินการวิจัยดังนี้

ประชากรที่ศึกษา

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นนักท่องเที่ยวที่ได้ชมภาพจิตรกรรมฝาผนังเรื่องทศชาติชาดก วัดเครือวัลย์วรวิหาร ในช่วงเดือนเมษายนถึงเดือนตุลาคม พ.ศ. 2555 รวมจำนวน 79 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นแบบสอบถาม (Questionnaires) ผู้วิจัยสร้างขึ้นเพื่อใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ดังนี้

จำนวน 2 องค์กรประกอบ รวม 20 ข้อ ได้แก่

องค์กรประกอบที่ 1 ทศชาติชาดก จำนวน 10 ข้อ

องค์กรประกอบที่ 2 ทศบารมี จำนวน 10 ข้อ

โดยกำหนดระดับความรู้ของนักท่องเที่ยวเกี่ยวกับทศชาติชาดกและทศบารมี เป็นมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) โดยในแต่ละข้อแบ่งความคิดเห็นเป็น 5 ระดับ ซึ่งกำหนดคะแนนการประมาณค่าตามการสร้างแบบวัดโดยวิธีของ Likert ดังนี้

ระดับ 5 หมายถึง ระดับความรู้เกี่ยวกับทศชาติชาดกหรือทศบารมีในระดับมากที่สุด

ระดับ 4 หมายถึง ระดับความรู้เกี่ยวกับทศชาติชาดกหรือทศบารมีในระดับมาก

ระดับ 3 หมายถึง ระดับความรู้เกี่ยวกับทศชาติชาดกหรือทศบารมีในระดับปานกลาง

ระดับ 2 หมายถึง ระดับความรู้เกี่ยวกับทศชาติชาดกหรือทศบารมีในระดับน้อย

ระดับ 1 หมายถึง ระดับความรู้เกี่ยวกับทศชาติชาดกหรือทศบารมีในระดับน้อยที่สุด

วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล

ในการเก็บรวบรวมข้อมูลผู้วิจัยดำเนินการแจกแบบสอบถามและเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง โดยการขอความร่วมมือจากนักท่องเที่ยวที่เดินทางมาเข้าชมภาพจิตรกรรมฝาผนังวัดศรีอรัญวรวิหารในช่วงเดือนเมษายนถึงเดือนตุลาคม พ.ศ. 2555 จำนวนทั้งหมด 79 คน

วิธีการและสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

1. วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้เครื่องคอมพิวเตอร์โปรแกรมสำเร็จรูป
2. สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลมีดังนี้
 - 2.1 วิเคราะห์สถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม โดยการแจกแจงความถี่ และหาค่าร้อยละ
 - 2.2 วิเคราะห์ระดับความรู้เรื่องทศชาติชาดกและทศบารมี รวม 20 ข้อ โดยวิธีหาค่าร้อยละ และค่าเฉลี่ย
3. การกำหนดช่วงระดับความรู้ของนักท่องเที่ยวเกี่ยวกับทศชาติชาดกและทศบารมีโดยใช้คะแนนเฉลี่ยตามวิธีของ Likert ดังนี้
 - 4.50-5.00 หมายถึง ระดับความรู้เกี่ยวกับทศชาติชาดกและทศบารมี ในระดับมากที่สุด
 - 3.50-4.49 หมายถึง ระดับความรู้เกี่ยวกับทศชาติชาดกและทศบารมี ระดับมาก
 - 2.50-3.49 หมายถึง ระดับความรู้ เกี่ยวกับทศชาติชาดกและทศบารมีปานกลาง
 - 1.50-2.49 หมายถึง ระดับความรู้ เกี่ยวกับทศชาติชาดกและทศบารมีระดับน้อย
 - 1.00-1.49 หมายถึง ระดับความรู้ เกี่ยวกับทศชาติชาดกและทศบารมีระดับน้อยที่สุด

ผลการวิจัย

1. สถานภาพทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง

1.1 สถานภาพทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ร้อยละ 72.15 เป็นเพศหญิง มีอายุอยู่ในช่วงน้อยกว่า 21 ปี คิดเป็นร้อยละ 67.08 ระดับการศึกษาปริญญาตรี คิดเป็นร้อยละ 83.54 การนับถือศาสนาพุทธ คิดเป็นร้อยละ 92

ตาราง 1 สัดส่วนของประชากรจำแนกตามเพศ

เพศ	จำนวน(ร้อยละ)
ชาย	27.85
หญิง	72.15

ตาราง 2 สัดส่วนของประชากรจำแนกตามช่วงอายุ

ช่วงอายุ	จำนวน(ร้อยละ)
<21	67.08
21-30	21.52
31-40	5.70
41-50	5.70
>50	0

ตาราง 3 สัดส่วนของประชากรจำแนกตามการศึกษา

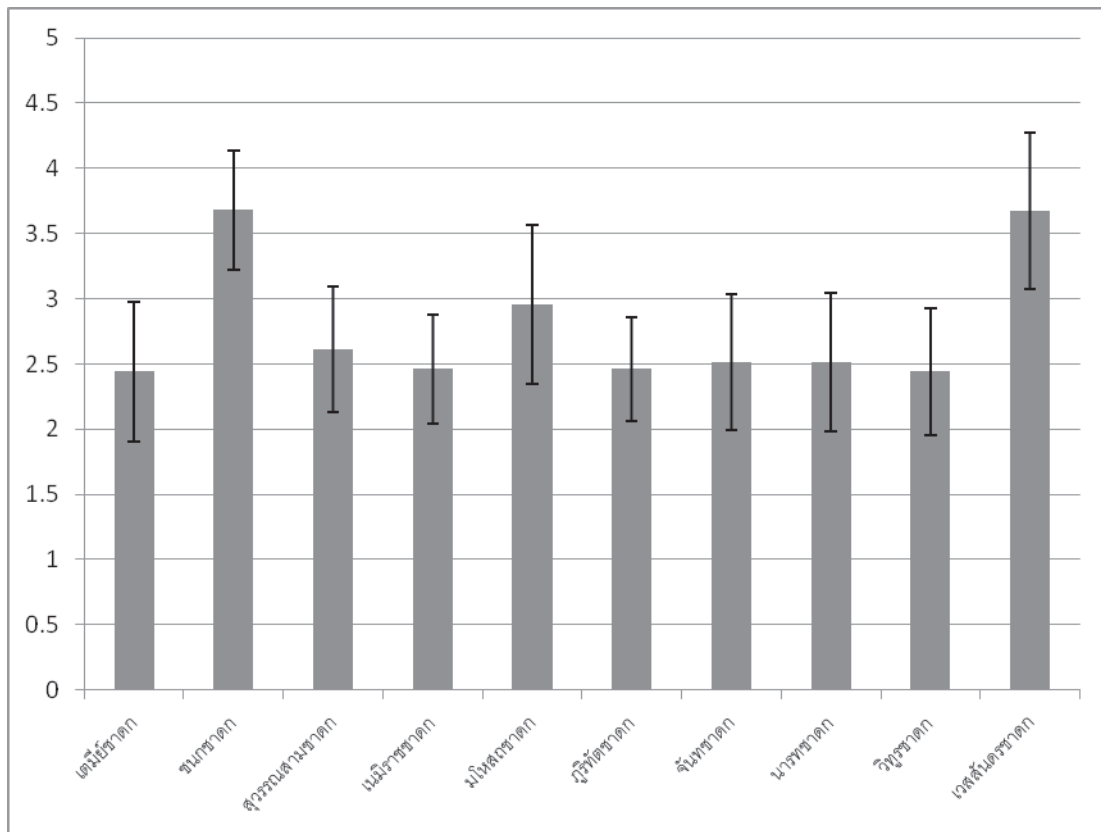
การศึกษา	จำนวน(ร้อยละ)
ต่ำกว่าปริญญาตรี	12.65
ปริญญาตรี	83.54
สูงกว่าปริญญาตรี	3.81

ตาราง 4 สัดส่วนของประชากรจำแนกตามการนับถือศาสนา

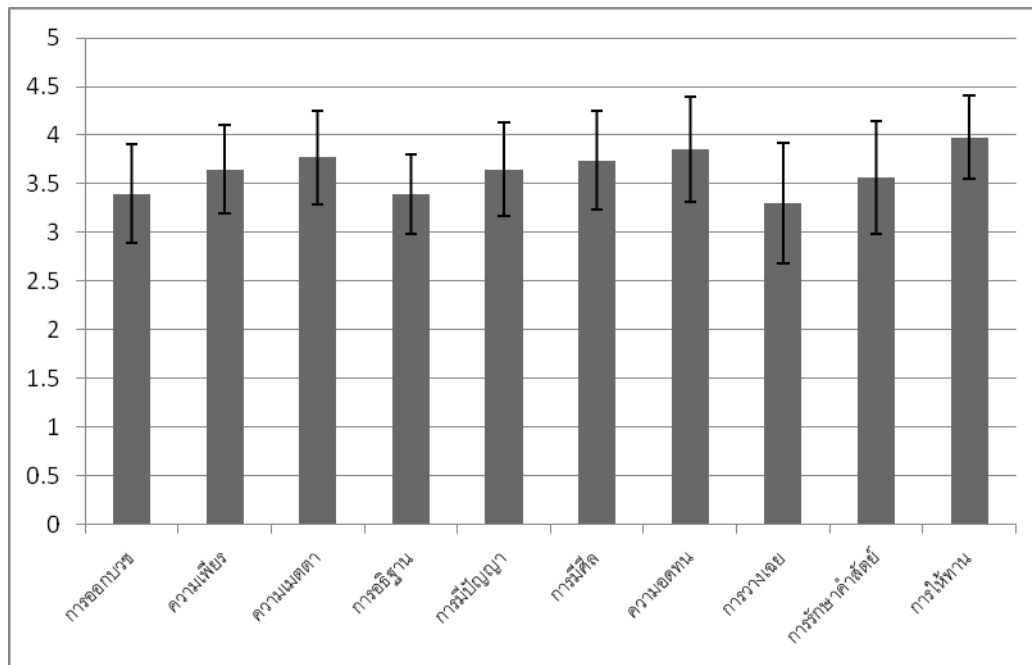
การนับถือศาสนา	จำนวน(ร้อยละ)
พุทธ	92
อิสลาม	2
คริสต์	6

1.2 สรุประดับความรู้เกี่ยวกับทศชาติชาดกของกลุ่มตัวอย่างพบว่าทศชาติชาดกที่มีระดับความรู้ในระดับมาก 3 ลำดับแรกดังนี้ เรื่องเวสสันดรชาดกมีระดับค่าเฉลี่ย 3.73 เรื่องมหาชนกชาดกมีระดับค่าเฉลี่ย 3.68 และเรื่องมโหสถชาดกมีระดับค่าเฉลี่ย 2.86 เรื่องที่เหลือจะมีระดับความรู้ในระดับน้อย โดย 3 ลำดับที่มีค่าเฉลี่ยน้อยสุด ดังนี้ เรื่องเตมียชาดกมีระดับค่าเฉลี่ย 2.39 เรื่องกฐินทตชาดกและวิรุทธชาดกมีระดับค่าเฉลี่ย 2.44

รูปที่ 1 กราฟแสดงค่าเฉลี่ยของระดับความรู้เกี่ยวกับทศชาติชาดก

1.3 สรุประดับความรู้เกี่ยวกับทศบาารมีของกลุ่มตัวอย่าง พบว่าทศบาารมีที่มีระดับความรู้ในระดับมาก 3 ลำดับแรกดังนี้ เรื่องการให้ทานมีระดับค่าเฉลี่ย 3.98 เรื่องการอดทนมีระดับค่าเฉลี่ย 3.86 และเรื่องความเมตตา มีระดับค่าเฉลี่ย 3.77 เรื่องที่เหลือจะมีระดับความรู้ในระดับน้อย โดย 3 ลำดับที่มีค่าเฉลี่ยน้อยสุด ดังนี้ เรื่องการวางเฉยมีระดับค่าเฉลี่ย 3.30 เรื่องการตั้งสัจจะมีระดับค่าเฉลี่ย 3.39 และการออกบวชมีระดับค่าเฉลี่ย 3.40

รูปที่ 6 กราฟแสดงค่าเฉลี่ยของระดับความรู้เกี่ยวกับทศบารมี

สรุปและอภิปรายผล

จากผลการวิจัย การศึกษาระดับความรู้เกี่ยวกับทศชาติชาดกและทศบารมี พบว่า มีระดับความรู้ของกลุ่มตัวอย่างที่เกี่ยวกับทศชาติชาดกในระดับปานกลางมีเพียงเรื่องของเวสสันดรชาดกและมหาชนกชาดกที่อยู่ในระดับมาก ส่วนระดับความรู้ของกลุ่มตัวอย่างที่เกี่ยวกับทศบารมีอยู่ในระดับมากเกือบทุกเรื่อง ยกเว้นเรื่อง การวางเฉย การมีศีลจะและการออกบวช ที่อยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาผลการวิจัยดังกล่าวจะพบว่าเนื้อหาของเวสสันดรชาดกจะมีอิทธิพลอย่างมากต่อวิถีชีวิตของชาวพุทธ ส่วนเรื่องมหาชนกชาดกอยู่ในระดับมากเพราะเนื่องจากมีพระราชนิพนธ์ของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลปัจจุบันพิมพ์เผยแพร่อย่างกว้างขวาง จึงเป็นเหตุผลที่ทำให้กลุ่มตัวอย่างมีระดับมาก ส่วนในด้านของทศบารมีเป็นหลักพุทธธรรมที่สังคมไทยรู้จักกันมาอย่างยาวนาน จึงทำให้ระดับความรู้อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาในหัวข้อที่มีระดับความรู้ปานกลางของกลุ่มตัวอย่าง อาจเกิดจากการนำไปปฏิบัติจริงค่อนข้างน้อยในสังคมไทยยุคปัจจุบัน ไม่ว่าจะเป็นการวางเฉย การมีศีลจะ หรือแม้แต่เรื่องของ การออกบวช

เอกสารอ้างอิง

- ประพจน์ อัครวิรุฬหการ. 2523. “การศึกษาเชิงวิเคราะห์เรื่องพระโพธิสัตว์ในคัมภีร์เถรวาทและคัมภีร์มหายาน.”
 วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. 2535. อรรถกถาภาษาบาลี ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- มหามกุฏราชวิทยาลัย. 2537. พระสูตรและอรรถกถาแปล ฉบับมหามกุฏราชวิทยาลัย. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหามกุฏราชวิทยาลัย.
- หลวงวิจิตรวาทการ. 2499. วรรณคดีชาดก ฉบับหลวงวิจิตรวาทการ. พิมพ์ครั้งที่ ๒. พระนคร : สำนักพิมพ์คลังวิทยา.

ผลของการใช้กิจกรรมฝึกโยนิโสมนสิการแบบอริยสัจ 4 (ญาณ 3 อากา 12)
ในการพัฒนากระบวนการในการแก้ปัญหาของนักศึกษาชั้นปีที่ 1 มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร
The Results of Training Activities Yonisomanasikāra(Reasoned Attention)
through the Four Noble Truths (Nāna3 Ākāra12) to Develop the Ability to Solv
Life's Problems of the First Year Students
at Rajabhat Phranakhon University

ศุภกาญจน์ วิชาชาติ
อาจารย์ประจำพุทธวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาผลของการใช้กิจกรรมฝึกโยนิโสมนสิการแบบอริยสัจ 4 (ญาณ 3 อากา 12) โดยเปรียบเทียบความสามารถในการคิดแก้ปัญหาของนักศึกษาชั้นปีที่ 1 ที่ได้รับการฝึกการคิดแบบโยนิโสมนสิการกับนักศึกษาที่ไม่ได้รับการฝึกคิดแบบโยนิโสมนสิการ และศึกษาความพึงพอใจของนักศึกษาชั้นปีที่ 1 ต่อกิจกรรมฝึกแก้ปัญหาตามหลักโยนิโสมนสิการ โดยผลการวิจัยพบว่า นักศึกษาที่ได้รับการฝึกคิดตามหลักโยนิโสมนสิการแบบอริยสัจ 4 (ญาณ 3 อากา 12) มีความสามารถในการคิดแก้ปัญหาสูงกว่าก่อนได้รับการฝึกคิดตามหลักโยนิโสมนสิการแบบอริยสัจ 4 (ญาณ 3 อากา 12) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งสอดคล้องกับผลการทดลองที่ว่า นักศึกษาที่ได้รับการฝึกคิดตามหลักโยนิโสมนสิการแบบอริยสัจ 4 (ญาณ 3 อากา 12) มีความสามารถในการคิดแก้ปัญหา สูงกว่านักศึกษาที่ไม่ได้รับการฝึกคิดตามหลักโยนิโสมนสิการแบบอริยสัจ 4 (ญาณ 3 อากา 12) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ส่วนความพึงพอใจต่อกระบวนการฝึกโยนิโสมนสิการแบบอริยสัจ 4 (ญาณ 3 อากา 12) ในการพัฒนากระบวนการในการแก้ปัญหาของนักศึกษาชั้นปีที่ 1 มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร พบว่านักศึกษาที่ได้รับการฝึกคิดตามหลักโยนิโสมนสิการแบบอริยสัจ 4 (ญาณ 3 อากา 12) มีความพึงพอใจต่อกระบวนการฝึกอยู่ในระดับมากทุกข้อ ($\bar{X} = 4.13$) และการวิเคราะห์เนื้อหา (Contents Analysis) จากผู้ตอบแบบสอบถามเปิดเผยเกี่ยวกับข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะ พบว่า ด้านนักศึกษามีความคิดเห็นต่อกิจกรรมนี้ เห็นว่า อยากให้มีกิจกรรมนี้อีก รู้สึกดีและได้รับความรู้เพิ่มเติม เรียนสนุก น่าสนใจ ตามลำดับ ด้านนักศึกษาได้รับประสบการณ์อะไรบ้าง พบว่า ได้รู้ถึงการใชีวิตจริงว่าเป็นอย่างไร สามารถนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตได้จริง ได้เรียนรู้เกี่ยวกับการฝึกคิดแบบโยนิโสมนสิการ และได้ทำให้จิตใจสงบผ่อนคลายในเรื่องต่างๆ ที่เกิดขึ้นในชีวิตประจำวัน ตามลำดับ ส่วนด้านข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะ พบว่า รู้สึกดีมาก และอยากให้มีอีก ตามลำดับ

Abstract

This is the survey research. Its purposes are to study the results of the use of *Yonisomanasikāra* training activities based on the principle of four-noble truths (3 *Yāna*, 12 *Ākāra*) based on a comparison of the ability to solve the problems of the first-year students who have undergone the *Yonisomanasikāra* training activities with those who do not have undergone it, and to study the satisfaction with the activity of the solution to the problems based on *Yonisomanasikāra* of the first-year students. The research finding was that the students who have undergone the *Yonisomanasikāra* training activities based on the principle of four-noble truths (3 *Yāna*, 12 *Ākāra*) have the higher ability to solve the problems than before at the statistical significance 0.5. The result was in line with that the students who have undergone the *Yanisomanasikāra* training activities based on the principle of four-noble truths (3 *Yāna*, 12 *Ākāra*) have the higher ability to solve the problems

than those who do not have undergone it at the statistical significance 0.5. The level of the satisfactions with the process of *Yonisomanasikāra* training activity based on the principle of four-noble truth (3 *Yāna*, 12 *Ākāra*) to develop the process of the solution to the problems of Phranakhon Rajabhat University first-year students who have undergone it is all high ($x= 4.13$). The content analysis of the open-ended questionnaires is found that On the basis of an opinion about the activity, it is found that there should have been the same activity again, the activity makes the students feel good, gives them more knowledge, and is funny and interesting respectively. On the basis of experience of the activity, it is found that the activity shows the students how to live their real lives, is applicable to their real lives, and gives them the knowledge of *Yonisomanasikāra* training and a peaceful mind in their daily lives respectively. On the basis of general opinion and suggestion, it is found that the activity makes the students feel so good that they are in need of it again, respectively.

คำสำคัญ : โยนิโสมนสิการ ญาณ 3 อากา 12 อริยสัจ 4

Keywords : *Yonisomanasikāra*, 3 $Yāna$ 12 $Ākāra$, the principle of four-noble truth

บทนำ

สังคมดั้งเดิมเป็นสังคมที่ไม่ซับซ้อนและการเปลี่ยนแปลงเป็นไปอย่างช้าๆ เพราะไม่ต้องมีการแข่งขันในการแสวงหา ประชากรดำเนินชีวิตเรียบง่ายและเกื้อกูลกันเพราะทรัพยากรธรรมชาติมีอยู่อย่างอุดมสมบูรณ์ ปัญหาสังคมไม่ซับซ้อน ทักษะการคิดเพียงเล็กน้อยก็สามารถทำให้ดำเนินชีวิตได้อย่างเป็นสุข แต่สภาพปัจจุบันสังคมเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วเพราะก้าวเข้าไปสู่ยุคบริโภคนิยมตามกระแสโลกาภิวัตน์

ดังนั้นความสามารถในการคิดจึงเป็นคุณลักษณะสำคัญและจำเป็นอย่างยิ่งสำหรับคนในยุคข้อมูลข่าวสาร (Facione, N. ; & Facione, P, 1996 pp., 129 - 130) สังคมไทยอยู่ท่ามกลางกระแสโลกาภิวัตน์ ดังกล่าวทำให้มีการแสวงหาวัตถุดิบ เพราะอิทธิพลของอารยธรรมข้อมูลข่าวสารรวมทั้งการเรียนรู้สะดวกง่ายและรวดเร็วในหลายรูปแบบวิถีชีวิตต้องผูกพันอยู่กับความเจริญด้านวัตถุผู้คนที่ต้องประสบกับอุปสรรคปัญหาชีวิตที่ทำลายต่อการแก้ปัญหาอย่างฉับพลันค่านิยมของคนส่วนใหญ่จึงเป็นไปในด้านตีค่าทางวัตถุสูงกว่าคุณธรรมเห็นคุณค่าของวัตถุว่าเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับชีวิตจึงพยายามกระทำการสิ่งต่างๆ เพื่อให้ได้มาซึ่งสิ่งที่ต้องการโดยไม่คำนึงถึงผลเสียที่อาจเกิดขึ้นแก่ผู้อื่น เป็นผลให้สภาพจิตใจด้านคุณธรรมจริยธรรมตลอดจนอุปนิสัยของประชาชนคนไทยเสื่อมลงสภาพสังคมที่เคยสงบสุขมีความสุขมีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่อบอุ่นอารีกลายเป็นสังคมที่ผู้คนมีความเห็นอกเห็นใจกันน้อยลง มีการเอาตัวเอียงเปรียบกันมากขึ้น เบียดเบียนกดขี่ข่มเหงกันแก่งแย่งแข่งขันชิงดีชิงเด่นและเห็นแก่ตัวอยู่แทบทุกหนทุกแห่ง(ประณีต จันทรขันธ์, 2542, หน้า 1) อีกทั้งเปิดรับวัฒนธรรมจากภายนอกซึ่งมีทั้งสิ่งดีและไม่ดีคละคล้ากันโดยอาจสร้างปัญหาและโอกาสให้ประเทศไทยได้ ฉะนั้นการคิดจึงเป็นองค์ประกอบที่สำคัญยิ่งของการดำเนินชีวิตที่ถูกต้อง ซึ่งเป็นผลให้มนุษย์มีความสุขได้อย่างแท้จริง (พระพรหม คุณากรณ์ (ป.อ.ปยุตโต), 2552, หน้า 3) มนุษย์จึงต้องมีหลักคิดที่ถูกต้องเพื่อรู้เท่าทันความจริงและมุ่งแสวงหาประโยชน์โดยถูกต้องและเป็นธรรม โดยเฉพาะเยาวชนที่อยู่ในช่วงวัยรุ่นตอนปลายและกำลังก้าวเข้าสู่วัยผู้ใหญ่ตอนต้น เป็นวัยเปลี่ยนแปลงทั้งทางร่างกาย อารมณ์และสังคม รวมทั้งปัญหาต่างๆ ในชีวิตที่ต้องเผชิญมา ผนวกกับกระแสโลกาภิวัตน์ที่นำความเจริญทางด้านวัตถุไหลบ่าเข้ามาอย่างรวดเร็วโดยวัฒนธรรมตะวันตก รวมทั้งสังคมไทยตกอยู่ในภาวะสถาบันการเมืองและสังคมมีความขัดแย้งต่างๆ มากมายส่งผลให้เศรษฐกิจที่ย่ำแย่อยู่ในสถานะที่ถดถอย ทำให้กระทบต่อสภาพชีวิตความเป็นอยู่ที่ต้องแก่งแย่งแข่งขันกัน ภาวะที่สังคมวุ่นวายเดือดร้อนนี้เองเป็นผลทำให้วัยรุ่นประสบกับปัญหาการปรับตัวเป็นเท่าทวีคูณ ดังปรากฏข่าวตามสื่อต่างๆ เช่น ปัญหาตั้งครุฑขณะศึกษาในระดับอุดมศึกษา ปัญหาการทะเลาะวิวาทในหอพักจนมีการยิงกันตายเกิดขึ้นปัญหาค้ายาเสพติด ปัญหาค้าประเวณี ปัญหาอาชญากรรมพวกดีกันระหว่างสถาบัน เป็นต้น ปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้น เป็นปัจจัยหนึ่งที่ทำให้เกิดการกระตุ้นให้วัยรุ่นเกิดภาวะเครียด โดยเฉพาะอย่างยิ่งในช่วงที่ยังแก้ไขปัญหามิได้ ดังนั้น การแก้ไขปัญหาวีรียิ่งเร็วและมีประสิทธิภาพมากเท่าใด ยิ่งทำให้ภาวะเครียดของนักศึกษา(วัยรุ่นตอนปลาย)หมดไปเร็วเท่านั้น จึงจำเป็นอย่างยิ่งต่อการแก้ไขปัญหาวีรีย

ทบวงมหาวิทยาลัย (2539, หน้า 25) ได้จัดสัมมนาพบว่าปัญหาที่เกี่ยวกับนิสิตนักศึกษาสรุปได้ดังนี้ (1) นิสิตนักศึกษาไม่ค่อยสนใจเรียนไม่ตั้งใจเรียน (2) อัตราการตกซ้ำชั้นสูงมีการลาออกกลางคัน (3) ขาดระเบียบวินัย (4) มีการแตกแยกมีการแบ่งพรรคแบ่งพวก (5) นิสิตนักศึกษาที่สำเร็จเป็นบัณฑิตออกไปแล้วเข้าสังคมไม่ค่อยได้

จากสภาพปัญหาดังกล่าวของนักศึกษาในระดับอุดมศึกษา เกิดจากผลกระทบของกระแสโลกาภิวัตน์ที่เข้ามาอย่างรวดเร็วความก้าวหน้าของเทคโนโลยีการสื่อสารกับการเปลี่ยนแปลงทางด้านเศรษฐกิจสังคมวัฒนธรรมวิทยาศาสตร์ การเมืองการปกครองการเติบโตอย่างรวดเร็วก่อให้เกิดปัญหาสังคมและสิ่งแวดล้อมเป็นการพัฒนาที่ขาดความสมดุลทำให้คนไทยต้องแข่งขันกับนานาประเทศความจำเป็นในการพัฒนาคนและคุณภาพของคนทั้งด้านสติปัญญาร่างกายและจิตใจ

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษานักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร ชั้นปีที่ 1(สาขาภาษาอังกฤษ หมู่ 2 รุ่น 53 สังกัดคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์) ซึ่งเป็นกลุ่มเยาวชนที่อยู่ชีวิตเปลี่ยนแปลงและเผชิญปัญหาดังกล่าวว่าจะมีสมรรถนะได้เพียงใด โดยใช้หลักโยนิโสมนสิการเป็นเครื่องมือในการพัฒนากระบวนการปัญญาเพื่อแก้ปัญหาชีวิต ซึ่งสอดคล้องกับเนื้อหาวิชาความจริงของชีวิต(2500108) ในการแก้ปัญหาได้เพียงการมีสันติสุขและสันติภาพทั้งส่วนตนและส่วนรวมมีความรอบรู้กว้างขวางมีโลกทัศน์ที่กว้างไกลเข้าใจธรรมชาติของตนเองของผู้อื่นสังคมและสรรพสิ่งรอบตัว ใฝ่รู้และคิดอย่างมีเหตุผลและแสดงออกอย่างมีสติ (คณะกรรมการวิชาความจริงของชีวิต, 2552 : ปกนำ)

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาความสามารถในการคิดแก้ปัญหาแบบโยนิโสมนสิการ
2. เพื่อเปรียบเทียบความสามารถในการคิดแก้ปัญหาของนักศึกษาปีที่ 1 ที่ได้รับการฝึกการคิดแบบโยนิโสมนสิการกับนักศึกษาที่ไม่ได้รับการฝึกโยนิโสมนสิการ
3. เพื่อศึกษาความพึงพอใจของนักศึกษาชั้นปีที่1 ต่อกิจกรรมฝึกแก้ปัญหาตามหลักโยนิโสมนสิการ

รูปแบบการวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยกึ่งทดลอง (Quasi - Experimental Designs) โดยมีรูปแบบการวิจัยแบบ Non-equivalent control group pretest – posttest design ซึ่งใช้ 2 กลุ่มตัวอย่างแบ่งเป็นกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมมีการวัดผล 2 ครั้งก่อนการทดลองและหลังการทดลอง(สุมิตล ติรภานันท์, 2542 : ม.ป.น.) เขียนเป็นแผนภูมิได้ดังนี้

$$\begin{matrix} O_1 & X & O_2 \\ O_{c1} & & O_{c2} \end{matrix}$$

สัญลักษณ์ที่ใช้ในการทดลอง

X	แทน	กิจกรรมฝึกการคิดแบบโยนิโสมนสิการ
O ₁	แทน	การทดสอบก่อนการทดลองของกลุ่มทดลอง
O ₂	แทน	การทดสอบหลังการทดลองของกลุ่มทดลอง
O _{c1}	แทน	การทดสอบก่อนการทดลองของกลุ่มควบคุม
O _{c2}	แทน	การทดสอบหลังการทดลองของกลุ่มควบคุม

โดยกลุ่มทดลองได้รับการฝึกการคิดแบบโยนิโสมนสิการ(อริยสัจ 4 โดยญาณ3 อากาการ12) และกลุ่มควบคุมไม่ได้รับการฝึกการคิดแบบโยนิโสมนสิการ (เรียนปกติ)

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

งานวิจัยนี้ ผู้วิจัยได้สอนนักศึกษาภาคปกติประจำหมวดวิชาศึกษาทั่วไป ซึ่งเป็นไปตามระบบของมหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครที่ฝ่ายส่งเสริมวิชาการและงานทะเบียนได้กำหนดตารางสอนประจำรายวิชาความจริงของชีวิต (2500108) ให้สอนตามตารางที่กำหนด จึงทำให้ผู้วิจัยเกิดความสะดวกในการวิจัยกับจำนวนประชากรและกลุ่มตัวอย่างโดยจำแนกดังต่อไปนี้

1. ประชากร คือ นักศึกษาชั้นปีที่1 โปรแกรมวิชาภาษาอังกฤษหมู่ 2 รุ่น 53 คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา2553 จำนวน 40 คน

2. กลุ่มตัวอย่าง เป็นการสุ่มตัวอย่างแบบชั้นภูมิ (Stratified Sampling) กล่าวคือ ใช้จำนวนประชากร นักศึกษาชั้นปีที่ 1 โปรแกรมวิชาภาษาอังกฤษ หมู่ 2 รุ่น 53 คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏ พระนครภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2553 จาก 40 เลือกมาจำนวน 20 คน แบ่งเป็น 2 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มละ 10 คน โดย แบ่งเป็นกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมซึ่งมีขั้นตอนการเลือกกลุ่มตัวอย่างดังนี้

1) นักศึกษาชั้นปีที่ 1 จำนวน 40 คน ทำการทดสอบก่อนการทดลอง (Pretest) ด้วยแบบทดสอบ ความสามารถในการคิดแก้ปัญหาตามหลักโยนิโสมนสิการแบบอริยสัจ 4

2) เมื่อทดสอบก่อนการทดลองแล้วนำคะแนนในการคิดแก้ปัญหาตามหลักโยนิโสมนสิการแบบอริยสัจ 4 ของนักศึกษาที่ได้คะแนนต่ำกว่าค่าเฉลี่ยมาเรียงลำดับคะแนนจากสูงไปต่ำ (10 ลำดับสุดท้าย) เพื่อนำไปเป็นกลุ่มทดลอง ส่วนลำดับคะแนนสูงกว่าค่าเฉลี่ย 10 ลำดับแรก จัดเป็นกลุ่มควบคุม

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. แบบทดสอบความสามารถคิดแก้ปัญหาตามหลักโยนิโสมนสิการแบบอริยสัจ 4 เป็นแบบทดสอบที่สร้างขึ้นชนิดเลือกตอบจากสถานการณ์โดยสร้างตามลำดับขั้นตอนดังนี้

1) ศึกษาความหมายทฤษฎีเอกสารที่เกี่ยวข้องกับการคิดแก้ปัญหาตามหลักโยนิโสมนสิการแบบอริยสัจ 4 เพื่อใช้เป็นแนวทางในการสร้างแบบฝึกโยนิโสมนสิการแบบอริยสัจ 4 (ญาณ 3 อากา 12) เพื่อพัฒนาระบวนการในการแก้ปัญหาของนักศึกษาชั้นปีที่ 1 มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร

2) สร้างแบบฝึกโยนิโสมนสิการแบบอริยสัจ 4 (ญาณ 3 อากา 12) เพื่อพัฒนาระบวนการในการแก้ปัญหาของนักศึกษาชั้นปีที่ 1 มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร มี 4 ขั้นตอนดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 ขั้นตั้งปัญหาคือความสามารถในการบอกปัญหาภายในขอบเขตจากสถานการณ์ที่กำหนดให้

ขั้นตอนที่ 2 ขั้นวิเคราะห์ปัญหาคือความสามารถบอกสาเหตุที่แท้จริงหรือสาเหตุที่เป็นไปได้ของปัญหาจากสถานการณ์ที่กำหนดให้

ขั้นตอนที่ 3 ขั้นเสนอวิธีการแก้ปัญหาคือความสามารถหาวิธีการแก้ปัญหาให้ตรงกับสาเหตุของปัญหา

ขั้นตอนที่ 4 ขั้นตรวจสอบผลลัพธ์คือความสามารถอภิปรายผลที่เกิดขึ้นหลังจากการใช้วิธีการแก้ปัญหาว่าผลที่เกิดขึ้นจะเป็นอย่างไร

3) หากคุณภาพของแบบทดสอบความสามารถคิดแก้ปัญหาของนักศึกษาตามหลักโยนิโสมนสิการแบบอริยสัจ 4 (ญาณ 3 อากา 12) โดยนำแบบทดสอบที่สร้างขึ้นเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 ท่าน เพื่อตรวจสอบค่าความเที่ยงตรงตามเนื้อหา ความครอบคลุมเนื้อหา ความถูกต้องเหมาะสมสมบูรณ์ของข้อคำถาม ตัวเลือกและภาษาที่ใช้ให้เหมาะสมกับนักศึกษา และประเมินความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามของแบบทดสอบกับจุดประสงค์ของการวัด โดยมีเกณฑ์การให้คะแนนในแต่ละข้อวิเคราะห์หาค่าดัชนีความสอดคล้องดังนี้

คะแนน + 1 เมื่อแน่ใจว่าข้อคำถามนั้นมีความสอดคล้อง

คะแนน 0 เมื่อไม่แน่ใจหรือตัดสินใจไม่ได้

คะแนน -1 เมื่อข้อคำถามนั้นไม่สอดคล้อง

โดยใช้สูตรคำนวณดังนี้(สมนึก ภัททิยนี้, 2549, หน้า 220)

$$IOC = \frac{\sum R}{N} \text{ เมื่อ IOC (Index of Item Objective Congruence : IOC) แทน ดัชนีความสอดคล้อง}$$

ระหว่างข้อคำถามของแบบทดสอบกับวัตถุประสงค์ของการวัด

$\sum R$ แทน ผลรวมคะแนนความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ

N แทน จำนวนผู้เชี่ยวชาญนำมาพิจารณาความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญจากการหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ในทุกข้อคำถามนั้น มีค่าเท่ากับ 1.00 หากข้อคำถามที่มีค่า IOC ตั้งแต่ 0.50 - 1.00 จะคัดเลือกไว้ ส่วนข้อคำถามที่มีค่า IOC ต่ำกว่า 0.50 จะพิจารณาปรับปรุงหรือไม่คัดเลือกไว้

4) นำแบบทดสอบความสามารถคิดแก้ปัญหาของนักศึกษาตามหลักโยนิโสมนสิการแบบอริยสัจ 4 (ญาณ 3 อากา 12) ที่ผ่านการตรวจและแก้ไขเรียบร้อยแล้วไปทดลองใช้ (Try Out) กับนักศึกษาชั้นปีที่ 1 โปรแกรมวิชา

ภาษาอังกฤษธุรกิจ หมู่ 1 รุ่น 53 คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร จำนวน 20 คน ซึ่งไม่ใช่กลุ่มเดียวกับกลุ่มทดสอบ นำคะแนนที่ได้มาวิเคราะห์หาคุณภาพของแบบทดสอบรายข้อ โดยวิเคราะห์หาค่าความยากง่าย (p) และค่าอำนาจจำแนก (r) โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป TAP (Test Analysis Program) คัดเลือกเฉพาะข้อคำถามที่มีค่าความยากง่ายระหว่าง 0.20-0.80 และมีค่าอำนาจจำแนกตั้งแต่ 0.20 ขึ้นไป สามารถเลือกแบบทดสอบที่ได้ นั้นมาวิเคราะห์หาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ของแบบทดสอบทั้งฉบับโดยใช้สูตร KR-20 ของ Kuder-Richardson จากโปรแกรมสำเร็จรูป TAP (Test Analysis Program) ได้ค่าความเชื่อมั่นของแบบทดสอบทั้งฉบับ เท่ากับ 0.84

2. กิจกรรมการฝึกการคิดแบบโยนิโสมนสิการสร้างขึ้นโดยผู้วิจัยอาศัยพื้นฐานทางด้านทฤษฎีแนวคิดที่เกี่ยวข้องกับหลักโยนิโสมนสิการแบบอริยสัจ 4 (ญาณ 3 อการ 12) เพื่อแก้ปัญหาของนักศึกษาโปรแกรมดังกล่าวนี้มีใบงานจำนวน 6 ครั้ง โดยแต่ละครั้งใช้เวลาประมาณ 100 นาที มีลำดับการสร้างและหาประสิทธิภาพดังนี้

1) ศึกษารายละเอียดเกี่ยวกับทฤษฎีแนวคิดที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมฝึกโยนิโสมนสิการแบบอริยสัจ 4 (ญาณ 3 อการ 12) เพื่อแก้ปัญหาของนักศึกษารวมทั้งตำราเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อนำมาเป็นแนวทางในการกำหนดกิจกรรมให้เหมาะสมกับการฝึกการคิดแบบโยนิโสมนสิการในการพัฒนาความสามารถในการคิดแก้ปัญหา

2) กำหนดรูปแบบกิจกรรมการฝึกการคิดแบบโยนิโสมนสิการโดยนำวิธีคิดแบบโยนิโสมนสิการมาใช้ในกระบวนการคิดภายใต้เนื้อหาของกิจกรรมซึ่งสอดคล้องกับขั้นตอนของความสามารถในการคิดแก้ปัญหาตามหลักโยนิโสมนสิการแบบอริยสัจ 4 (ญาณ 3 อการ 12) โดยจัดเป็นกิจกรรมจำนวน 7 ครั้ง ฝึกครั้งละประมาณ 100 นาที สัปดาห์ละ 1 ครั้ง

ผลการวิจัย

จากการวิจัยพบว่า

1. นักศึกษาที่ได้รับการฝึกคิดตามหลักโยนิโสมนสิการแบบอริยสัจ 4 (ญาณ 3 อการ 12) มีความสามารถในการคิดแก้ปัญหาสูงกว่าก่อนได้รับการฝึกคิดตามหลักโยนิโสมนสิการแบบอริยสัจ 4 (ญาณ 3 อการ 12) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ดังแสดงตาราง 1

กลุ่มตัวอย่าง	n	\bar{X}	S.D.	Z
ก่อนทดลอง	10	9.77	2.09	-2.57*
หลังทดลอง	10	13.50	2.45	

จากตาราง 1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลพบว่านักศึกษาในกลุ่มทดลองมีคะแนนความสามารถในการคิดแก้ปัญหาหลังการทดลองสูงกว่าก่อนการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

2. นักศึกษาที่ไม่ได้รับการฝึกคิดตามหลักโยนิโสมนสิการแบบอริยสัจ 4 (ญาณ 3 อการ 12) มีความสามารถในการคิดแก้ปัญหา ก่อนการทดสอบและหลังทดสอบไม่แตกต่างกัน ดังแสดงตาราง 2

กลุ่มตัวอย่าง	n	\bar{X}	S.D.	Z
ก่อนทดลอง	10	10.35	1.45	-0.54
หลังทดลอง	10	10.12	2.29	

จากตาราง 2 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลพบว่านักศึกษาในกลุ่มควบคุมมีคะแนนความสามารถในการคิดแก้ปัญหา ก่อนการทดลองและหลังการทดลองไม่แตกต่างกัน

3. นักศึกษาที่ได้รับการฝึกคิดตามหลักโยนิโสมนสิการแบบอริยสัจ 4 (ญาณ 3 อการ 12) มีความสามารถในการคิดแก้ปัญหาสูงกว่านักศึกษาที่ไม่ได้รับการฝึกคิดตามหลักโยนิโสมนสิการแบบอริยสัจ 4 (ญาณ 3 อการ 12) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ดังแสดงตาราง 3

กลุ่มตัวอย่าง	n	\bar{X}	S.D.	Z
กลุ่มทดลอง	10	13.50	2.45	-2.32*
กลุ่มควบคุม	10	10.12	2.29	

จากตาราง 3 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลพบว่านักศึกษาในกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมมีคะแนนความสามารถในการคิดแก้ปัญหาเฉลี่ยหลังการทดลองเป็น 13.50 และ 10.12 ตามลำดับซึ่งแสดงว่านักศึกษาที่ได้รับการฝึกการคิดแบบโยนิโสมนสิการมีคะแนนสูงกว่านักศึกษาในกลุ่มควบคุมซึ่งไม่ได้รับการฝึกการคิดแบบโยนิโสมนสิการอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

4. ผลวิเคราะห์แบบประเมินความพึงพอใจต่อกระบวนการฝึกโยนิโสมนสิการแบบอริยสัจ 4 (ญาณ 3 อากา 12) ในการพัฒนากระบวนการในการแก้ปัญหาของนักศึกษาชั้นปีที่ 1 มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร พบว่านักศึกษาที่ได้รับการฝึกคิดตามหลักโยนิโสมนสิการแบบอริยสัจ 4 (ญาณ 3 อากา 12) มีความพึงพอใจต่อกระบวนการฝึกอยู่ในระดับมากทุกข้อ ($\bar{X} = 4.13$)

หมายเหตุ: จากข้อ 1-3 กลุ่มทดลอง คือ กลุ่มที่ได้รับการฝึกฯ ส่วนกลุ่มควบคุม คือ กลุ่มที่ไม่ได้รับการฝึกฯ

สรุปและอภิปรายผล

จากการศึกษาวิจัยเรื่องผลของการใช้กิจกรรมฝึกโยนิโสมนสิการแบบอริยสัจ 4 (ญาณ 3 อากา 12) ในการพัฒนากระบวนการในการแก้ปัญหาของนักศึกษาชั้นปีที่ 1 มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร สามารถสรุปและอภิปรายผลการวิจัยได้ดังนี้

1. นักศึกษาที่ได้รับการฝึกคิดตามหลักโยนิโสมนสิการแบบอริยสัจ 4 (ญาณ 3 อากา 12) มีความสามารถในการคิดแก้ปัญหาสูงกว่าก่อนได้รับการฝึกคิดตามหลักโยนิโสมนสิการแบบอริยสัจ 4 (ญาณ 3 อากา 12) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.05

แสดงให้เห็นว่า กิจกรรมการฝึกคิดตามหลักโยนิโสมนสิการแบบอริยสัจ 4 (ญาณ 3 อากา 12) เพื่อพัฒนากระบวนการในการแก้ปัญหาของนักศึกษาชั้นปีที่ 1 มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร ส่งผลให้นักศึกษาสามารถพัฒนาศักยภาพในการคิดแก้ปัญหาได้ด้วยตนเองสูงกว่าก่อนได้รับฝึกกิจกรรมดังกล่าว ทั้งนี้สาเหตุจากกิจกรรมการฝึกคิดตามหลักโยนิโสมนสิการแบบอริยสัจ 4 (ญาณ 3 อากา 12) เพื่อพัฒนากระบวนการในการแก้ปัญหาของนักศึกษาชั้นปีที่ 1 มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครมีลักษณะธรรมชาติของกิจกรรมโดยให้ผู้เรียนนำตนเองสามารถช่วยฝึกฝนให้ผู้เรียนพึ่งพาตนเองและพัฒนาตนเองได้ ซึ่งจะช่วยให้ผู้เรียนเกิดแรงจูงใจภายใน (โยนิโสมนสิการ) โดยสามารถกระตุ้นความต้องการที่จะเรียนรู้และช่วยให้การเรียนรู้เป็นไปอย่างมีจุดหมายอันจะส่งผลให้ผู้เรียนสามารถเรียนรู้ได้ดี ได้มาก และจดจำได้นานขึ้น รวมทั้งนำไปใช้ประโยชน์ได้มากขึ้นด้วย(ทองจันทร์ หงส์ดารมภ์, 2531, หน้า บทคัดย่อ) ทั้งนี้ผู้วิจัยพิจารณาจากผู้เรียนมีแบบการเรียนรู้ที่ต่างกัน การให้ผู้เรียนนำตนเองและเลือกวิธีการเรียนรู้เองจะช่วยให้ผู้เรียนสามารถเรียนรู้ได้ดี (Taylor & Burges, 1995, p 88)

2. นักศึกษาที่ได้รับการฝึกคิดตามหลักโยนิโสมนสิการแบบอริยสัจ 4 (ญาณ 3 อากา 12) มีความสามารถในการคิดแก้ปัญหาสูงกว่านักศึกษาที่ไม่ได้รับการฝึกคิดตามหลักโยนิโสมนสิการแบบอริยสัจ 4 (ญาณ 3 อากา 12) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ผลการวิจัย แสดงให้เห็นว่า กิจกรรมการฝึกคิดตามหลักโยนิโสมนสิการแบบอริยสัจ(ญาณ 3 อากา 12) เพื่อพัฒนากระบวนการในการแก้ปัญหาของนักศึกษาชั้นปีที่ 1 มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครสามารถส่งผลให้นักศึกษามีความสามารถในการคิดแก้ปัญหาได้ ซึ่งผลการทดลองแสดงให้เห็นว่าก่อนการทดลองนักศึกษาทั้งสองกลุ่มนี้มีความสามารถในการคิดแก้ปัญหาอยู่ในระดับเดียวกัน คือ มีคะแนนความสามารถในการคิดแก้ปัญหาเฉลี่ยไม่แตกต่างกัน ดังแสดงในตารางที่ 2 แต่ภายหลังการทดลอง ปรากฏว่าคะแนนความสามารถในการคิดแก้ปัญหาเฉลี่ยของกลุ่มทดลองเพิ่มขึ้นมากกว่ากลุ่มควบคุมแสดงให้เห็นว่า ความสามารถในการคิดแก้ปัญหาสามารถสูงขึ้นได้หากใช้วิธีการส่งเสริมที่เป็นระบบแบบแผนที่เหมาะสมและสอดคล้องกับลักษณะของกลุ่มตัวอย่างในขณะที่กลุ่มควบคุมนั้น ก่อนการทดลองและหลังการทดลอง มีคะแนนความสามารถในการคิดแก้ปัญหาเฉลี่ยไม่แตกต่างกัน ดังแสดงในตารางที่ 2 ดังนั้นกิจกรรมฝึกการคิดแบบโยนิโสมนสิการสามารถนำมาใช้ในการพัฒนาความสามารถในการคิดแก้ปัญหาให้สูงขึ้นกว่าเดิมได้ ทั้งนี้อาจ

เนื่องจาก การฝึกการคิดแบบโยนิโสมนสิการช่วยให้นักศึกษาเกิดความรู้ความเข้าใจในสถานการณ์หรือสิ่งต่างๆ ที่ประสบแล้วพิจารณาให้เห็นความจริงโดยใช้หลักการคิดอย่างมีเหตุผล จนเกิดความรู้ความเข้าใจสามารถวิเคราะห์ ตัดสินใจ และปฏิบัติตนได้อย่างเหมาะสมซึ่งสิ่งเหล่านี้เป็นคุณสมบัติของผู้ที่มีความสามารถในการคิดแก้ปัญหาโดยหลักโยนิโสมนสิการแบบอริยสัจ 4 (ญาณ 3 อากาโร 12) ดังนั้นเมื่อนักศึกษาในกลุ่มทดลองได้รับการฝึกการคิดแบบโยนิโสมนสิการแล้วย่อมส่งผลให้นักศึกษามีความสามารถในการคิดแก้ปัญหาที่สูงขึ้นได้ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของพระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตโต) (2552, หน้า 14-16) ที่สรุปได้ว่า โยนิโสมนสิการเป็นแก่นนำของการพัฒนาปัญญาในการศึกษาจึงควรให้ความสำคัญแก่โยนิโสมนสิการให้มากโดยพัฒนาวิธีเรียนวิธีสอน และกิจกรรมการเรียนการสอนที่จะส่งเสริมกระตุ้นเร้าให้ผู้เรียนได้ฝึกฝนใช้โยนิโสมนสิการอยู่เสมอ นอกจากจะทำให้เด็กเกิดความรู้ความเข้าใจชัดเจนต่อสิ่งที่พิจารณาตลอดถึงสิ่งทั้งหลายที่เป็นปัจจัยเกี่ยวข้องกันทั้งหมดแล้ว ยังทำให้เกิดความหยั่งรู้ ตระหนักความจริงถึงขั้นที่ส่งผลเปลี่ยนแปลงต่อทัศนคติและบุคลิกภาพได้ด้วยคนที่มีกรคิดแบบโยนิโสมนสิการทำให้รู้จักคิด รู้จักมอง ย่อมมองเห็นและหาแง่ที่เป็นประโยชน์มาใช้ในการพัฒนาส่งเสริมความเจริญงอกงามของชีวิตได้ตลอดเวลาในทุกสถานการณ์ เช่นเดียวกับวินิ ชุทธรัตน์ (2543 : ม.ป.น.) ได้สรุปไว้ว่า โยนิโสมนสิการทำให้บุคคลมีสติสามารถรู้ตัวได้อย่างรวดเร็วและว่องไวสามารถพิจารณาสิ่งต่าง ๆ ตามสภาวะของเหตุปัจจัยตามลำดับตามสภาพที่เป็นจริงทำให้เข้าใจความจริงส่งผลให้บุคคลวางท่าทีและปฏิบัติต่อสิ่งนั้นได้อย่างเหมาะสมที่สุดและตามหลักการของการฝึกการคิดแบบโยนิโสมนสิการสามารถเสริมสร้างความสามารถในการคิดแก้ปัญหาได้ กล่าว คือ สามารถทำให้บุคคลพัฒนาตนเองในด้านการตัดสินใจและแก้ปัญหาสอดคล้องกับผลงานวิจัยของผู้วิจัยหลายท่านที่ได้ทำการศึกษาและนำการคิดแบบโยนิโสมนสิการมาใช้ในการพัฒนา

3. ผลการประเมินแบบสอบถามความพึงพอใจต่อกิจกรรมฝึกโยนิโสมนสิการแบบอริยสัจ 4 (ญาณ 3 อากาโร 12) ในการพัฒนากระบวนการในการแก้ปัญหาของนักศึกษาชั้นปีที่ 1 มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร พบว่า นักศึกษากลุ่มตัวอย่าง(ทดลอง)หลังได้รับการฝึกคิดตามหลักโยนิโสมนสิการแบบอริยสัจ(ญาณ 3 อากาโร 12)มีค่าเฉลี่ยความพึงพอใจอยู่ในระดับมากทุกข้อ ($\bar{X} = 4.13$) และการวิเคราะห์เนื้อหา(Content Analysis)จากผู้ตอบแบบสอบถามปลายเปิดเกี่ยวกับข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะ พบว่า นักศึกษาส่วนใหญ่อยากให้มีกิจกรรมนี้อีก เพราะเรียนสนุก น่าสนใจ และสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตได้จริง

ผลการวิจัย ด้าน“ได้รับประโยชน์หลังจากเรียนรู้กิจกรรมฯ” อยู่ในระดับมากกว่าทุกข้อ แสดงว่านักศึกษาเกิดปัญญาหลังจากเรียนรู้กิจกรรมฯ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของน้ำอ้อย หอมจริง(2546 : 144) พบว่าภายหลังการทดลองโดยใช้โปรแกรมกิจกรรมกลุ่มเพื่อพัฒนาการคิดแก้ปัญหาตามแนวอริยสัจ นักเรียนมีคะแนนการคิดแก้ปัญหาตามแนวอริยสัจสูงกว่าเกณฑ์ ร้อยละ 80 ของคะแนนเต็มจากแบบวัดการคิดแก้ปัญหาตามแนวอริยสัจ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 นอกจากนี้ นักเรียนมีความคิดเห็นต่อกิจกรรมกลุ่มมีผลทำให้เกิดการพัฒนาการคิดแก้ปัญหาตามแนวอริยสัจซึ่งทั้งหมดอยู่ในระดับมากทุกรายการ

ส่วนการวิเคราะห์เนื้อหา พบว่า กิจกรรมแต่ละครั้งมีความน่าสนใจ ที่เป็นเช่นนี้เพราะกิจกรรมมีความสอดคล้องเหมาะสมกับวัยของนักศึกษา(กลุ่มทดลอง) ดังที่ วัลลา เทพหัสดิน ณ อยุธยา(2530, หน้า 54-55) ลักษณะการเรียนของนิสิตนักศึกษามีความเฉลียวฉลาดและไว นักศึกษาประเภทนี้มีความมั่นใจในตนเองสูง มีความขยันหมั่นเพียรในการเรียน ชอบศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง ทั้งโดยอ่านและฟัง การอภิปรายทางวิชาการมีความสนใจทุกอย่าง เรียนรู้ได้เร็ว ซึ่งสอดคล้องกับฮาวิกเกอร์สท(Havighurst)(พรหมณี ช.เจนจิต, 2538, หน้า 259) ที่เชื่อว่าในแต่ละช่วงวัยของชีวิตนั้นจะมีงานประจำวัน ซึ่งเป็นงานที่เด็กแต่ละคนควรจะได้พัฒนาในช่วงนั้นๆ ดังนั้น การจัดการเรียนการสอนจะต้องจัดให้สนองกับความพร้อมของเด็กด้วยเมื่อผู้วิจัยพิจารณาถึงลักษณะของนักศึกษากลุ่มทดลอง คือ นักศึกษาชั้นปีที่ 1 โปรแกรมวิชาภาษาอังกฤษหมู่ 2 รุ่น 53 คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2553 ซึ่งมีอายุ 18 ปี ซึ่งถือว่าอยู่ในช่วงระดับอุดมศึกษาชั้นปีที่ 1 โดยมีอายุระหว่าง 17-18 ปี จะพบว่าพัฒนาการทางด้านอารมณ์และสังคมในวัยนี้ จะให้ความสำคัญกับกลุ่มเพื่อนและปฏิกริยาจากกลุ่มเพื่อน ต้องการการยอมรับและความเป็นอิสระจะเห็นได้ว่า ลักษณะของกิจกรรมกลุ่มมีความสอดคล้องกับพัฒนาการทาง ด้านอารมณ์และสังคมของนักศึกษาที่อยู่ในช่วง 17-18 ปี เนื่องจากกิจกรรมเน้นการมีปฏิสัมพันธ์ (Interaction) ระหว่างสมาชิกในกลุ่ม มีการแลกเปลี่ยนความรู้และประสบการณ์ซึ่งกันและกัน และเปิดโอกาสให้นักศึกษาได้แสดงความสามารถและความคิดเห็นอย่างเต็มที่และภายใต้บรรยากาศที่อบอุ่นเป็นกันเองและมีการยอมรับซึ่งกันและกันภายในกลุ่มซึ่งความสามารถในการคิดแก้ปัญหาตามแนวอริยสัจนั้นก็จะเป็นเนื้อหาความรู้ที่ต้องใช้ความคิดในลักษณะทั้งที่เป็นนามธรรมและการทดสอบ

สมมติฐานในการแก้ปัญหาได้ด้วยความสอดคล้องในประเด็นที่ได้กล่าวในข้างต้น น่าจะเป็นปัจจัยหนึ่งที่ทำให้ นักศึกษามีความพอใจในกิจกรรมอยู่ในระดับมาก

ข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาวิจัยเรื่องผลของการใช้กิจกรรมฝึกโยนิโสมนสิการแบบอริยสัง 4 (ญาณ 3 อการ 12) ในการพัฒนากระบวนการในการแก้ปัญหาของนักศึกษาชั้นปีที่ 1 มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะในการศึกษาครั้งนี้ ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะสำหรับการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 จากผลการวิจัยแสดงให้เห็นว่า การใช้กิจกรรมฝึกโยนิโสมนสิการแบบอริยสัง 4 (ญาณ 3 อการ 12) ในการพัฒนากระบวนการในการแก้ปัญหาของนักศึกษาชั้นปีที่ 1 มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครได้ กล่าวคือ นักศึกษามีหลักการอริยสัง 4 โดยญาณ 3 อการ 12 ที่ชัดเจนก่อนนำไปแก้ปัญหาได้ทักษะวิธีคิดแบบอริยสังจากกิจกรรมฝึกโยนิโสมนสิการฯ) เมื่อเผชิญกับปัญหา นักศึกษาสามารถนำหลักการดังกล่าวมาประยุกต์ใช้แก้ปัญหาได้ ฉะนั้นควรมีการส่งเสริมให้นำกิจกรรมฝึกดังกล่าวนี้ไปใช้เพื่อพัฒนาการคิดแก้ปัญหาตามแนวอริยสังให้กับนักศึกษาระดับอุดมศึกษาต่อไป และควรมีการเผยแพร่กิจกรรมฝึกนี้ให้กับอาจารย์ บุคลากรทางการศึกษาและกองพัฒนานักศึกษาได้รับทราบและนำไปใช้ ซึ่งนับว่าเป็นการช่วยส่งเสริมศักยภาพหรือทักษะในการแก้ปัญหาชีวิตของนักศึกษาสามารถเผชิญปัญหาในชีวิตประจำวันของตนเองได้

1.2 กิจกรรมฝึกโยนิโสมนสิการแบบอริยสัง 4 (ญาณ 3 อการ 12) ในการพัฒนากระบวนการในการแก้ปัญหาของนักศึกษาชั้นปีที่ 1 มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร ในเนื้อหากิจกรรมเกี่ยวข้องกับหลักอริยสังในพระพุทธศาสนาซึ่งมีความละเอียดลึกซึ้งเป็นระบบขั้นตอนชัดเจน ดังนั้นเพื่อให้เกิดประโยชน์อย่างเต็มที่ ผู้ที่จะนำกิจกรรมฝึกฯ ไปใช้ จะต้องเป็นผู้ที่สนใจและใช้เวลาในการศึกษาหลักการคิดแบบอริยสังพอสมควร ตลอดจนมีความพยายามในการฝึกฝนทำความเข้าใจหลักอริยสังด้วยตนเอง และสอบถามผู้เชี่ยวชาญเกิดความชำนาญในการถ่ายทอดความรู้เรื่องหลักอริยสังได้ถูกต้อง ทั้งนี้เพื่อเกิดประสิทธิภาพและบรรลุวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้

1.3 กิจกรรมฝึกโยนิโสมนสิการแบบอริยสัง 4 (ญาณ 3 อการ 12) ในการพัฒนากระบวนการในการแก้ปัญหาของนักศึกษาชั้นปีที่ 1 มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร เหมาะจัดเป็นโครงการให้คำปรึกษานักศึกษาที่มีปัญหา กองพัฒนานักศึกษา กองแผนและนโยบายมหาวิทยาลัย เป็นต้น นอกจากนี้อาจารย์หรือผู้ที่สนใจจะนำกิจกรรมฝึกฯ ไปใช้ ควรดำเนินตั้งแต่ก่อนเปิดภาคการศึกษาหรือช่วงเริ่มเปิดภาคการศึกษา เพราะนักศึกษายังศึกษาในรายวิชาต่างๆ และเนื้อหาวิชาไม่หนักมาก ทั้งนี้เพื่อให้นักศึกษาเกิดการเรียนรู้ได้อย่างเต็มที่และไม่รบกวนการเรียนในรายวิชาภาคปกติจนเกินไป

1.4 กิจกรรมที่เปิดโอกาสให้นักศึกษาได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างเพื่อนในชั้นเรียน ทำให้เกิดการพัฒนารับรู้ที่ดี เนื่องจากเป็นช่วงวัยเรียนรู้และเข้าใจซึ่งกันและกันได้เป็นอย่างดี จึงทำให้เกิดความกระตือรือร้นที่จะเรียนรู้แก้ปัญหา อีกทั้งก่อให้เกิดท่าทีที่ดีต่อการแก้ปัญหาด้วย ดังนั้น กิจกรรมฝึกฯ ดังกล่าวควรมีธรรมชาติของกิจกรรมที่เปิดเผยปัญหาของตนเองต่อเพื่อนร่วมชั้นเรียนด้วย

1.5 ข้อจำกัดของการจัดกิจกรรมฝึกโยนิโสมนสิการแบบอริยสัง 4 (ญาณ 3 อการ 12) โดยการวิธีการเรียนการสอนและการอภิปรายนั้น ต้องใช้เวลามากพอสมควร และผู้วิจัยต้องคอยดูแลช่วยเหลืออย่างใกล้ชิด เช่น การตอบข้อสงสัย การตีศัพท์เทคนิค เป็นต้น การเรียนรู้และกิจกรรมการฝึกฯ นี้จึงจะได้ผลดีดังนั้นผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะต่อการนำไปใช้ครั้งต่อไป คือ ควรเพิ่มจำนวนครั้งในการลงฝึกภาคกิจกรรม ซึ่งจากเดิม จำนวน 6 ครั้ง เปลี่ยนเป็น 12 ครั้ง โดยเวลาแต่ละครั้งควรคำนึงถึงธรรมชาติกิจกรรมนั้นๆ ด้วย

2. ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรมีการนำกิจกรรมฝึกฯ เพื่อพัฒนาการคิดแก้ปัญหาอื่นๆ ที่นอกเหนือจากขอบเขตของการวิจัยในงานวิจัยนี้ เพื่อศึกษาว่า กิจกรรมฝึกโยนิโสมนสิการแบบอริยสัง 4 (ญาณ 3 อการ 12) ในการพัฒนากระบวนการในการแก้ปัญหาของนักศึกษาชั้นปีที่ 1 มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร สามารถนำไปใช้ในการแก้ปัญหาอื่นๆ ได้หรือไม่ เช่น ปัญหาการเรียน ปัญหาสุขภาพจิต ปัญหาเรื่องคู่สาว เป็นต้น

2.2 ควรศึกษาแรงจูงใจผลสัมฤทธิ์ของนักศึกษาที่มีต่อกิจกรรมฝึกโยนิโสมนสิการแบบอริยสัง 4 (ญาณ 3 อการ 12) ในการพัฒนากระบวนการในการแก้ปัญหาของนักศึกษา

2.3 ควรศึกษาประสิทธิผลของนักศึกษาที่มีต่อกิจกรรมฝึกโยนิโสมนสิการแบบอริยสัง 4(ญาณ3 อากา
12) ต่อการเผชิญปัญหาการเรียนของนักศึกษาในระดับอุดมศึกษา

เอกสารอ้างอิง

- คณะกรรมการรายวิชาความจริงของชีวิต. 2552. **ความจริงของชีวิต (2500108)**. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์สำนักงาน
พระพุทธศาสนาแห่งชาติ.
- ทบวงมหาวิทยาลัย. 2539. รายงานการสัมมนาเรื่องรูปแบบที่เหมาะสมของมหาวิทยาลัยในอนาคต. กรุงเทพมหานคร:
กองแผนกระทรวงศึกษาธิการ.
- ทองจันทร์ หงส์ดลารมภ์. 2531, พฤศจิกายน-ธันวาคม. การเรียนรู้โดยพึ่งตนเอง (Self – Directed Learning), สาร
พัฒนาคนจารย์. 11(5).
- น้ำอ้อย หอมจริง. 2546. ผลของกิจกรรมกลุ่มที่มีต่อการพัฒนาการคิดแก้ปัญหาตามแนวอริยสัง 4 ของนักเรียน
ระดับปวช. 2 แผนกพณิชยการ วิทยาลัยอาชีวศึกษาเพชรบุรี. วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต.
บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- ประณีต จันทร์ขันธ์. 2542. ผลของการใช้กระบวนการเผชิญสถานการณ์ในการพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่อง
หลักธรรมในรายวิชา ส 0412 พระพุทธศาสนาและทักษะการคิดแบบโยนิโสมนสิการของนักเรียนชั้น
มัธยมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนชะอำคุณหญิงเนื่องบุรีจังหวัดเพชรบุรี. วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษา
ศาสตรมหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- พรณี ช. เจนจิต. 2538. **จิตวิทยาการเรียนการสอน**. พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพมหานคร : ต้นอ่อนแถมมี.
- พระพรหมคุณาภรณ์ (ประยุทธ์ ปยุตโต). 2552. **วิธีคิดตามหลักพุทธธรรม**. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์สยาม.
- วนิช สุธารัตน์. 2543. **ความคิดและความคิดสร้างสรรค์**. พระนครศรีอยุธยา : ภาควิชาจิตวิทยาและการแนะแนว
คณะครุศาสตร์ สถาบันราชภัฏพระนครศรีอยุธยา.
- วัลลภา เทพหัสติน ณ อยุธยา. 2530. **งานบุคลาการนิสิตนักศึกษา**. กรุงเทพมหานคร : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สุวิมล ติรกานันท์. 2542. **ระเบียบวิธีการวิจัยสังคมศาสตร์ : แนวทางสู่การปฏิบัติ**. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์แห่ง
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สมนึก ภัททิยณี. 2549. **การวัดผลการศึกษา**. กอพลินธุ์ : ประสานการพิมพ์.
- Facione, N.andFacione, P. 1996, May-June. **Externalizing the Critical Thinking in Knowledge
Development and Clinical Judgement**. Nursing Outlook. 44 (3) : 129 – 136.
- Yamane, T. 1973. **An Introductory Analysis**. (3rd ed). New York : Harper & Row.
- Taylor, M. and Burges. 1995. **Orientation to Self-directed Learning: Paradox or Paradigm ?**.
Studies in Higher Education. 20 (1) : 87-96.

กลวิธีการล้อเลียนในสัควาบอกบท Satire in “Sakkawa Bok Bot”

ธีรวัฒน์ กล่าวเกลี้ยง
คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บทคัดย่อ

บทความนี้มุ่งศึกษาตัวบทสัควาจากสัควาบอกบทที่เล่นกันใน พ.ศ.2544-2553 พบว่า กลวิธีการล้อเลียนที่สำคัญในสัควาบอกบทมี 8 ประการ คือ การล้อคำพูดของบุคคลมีชื่อเสียง การล้อพฤติกรรมหรือลักษณะของบุคคลมีชื่อเสียง การเติมชื่อบุคคล การสลับฉาก การสร้างคำโดยอาศัยแนวเทียบ การเสริมความ การกล่าวเกินจริง และการลดความสำคัญแบบทันทีทันใด ส่วนผลที่เกิดจากการใช้กลวิธีเหล่านี้มี 3 ประการ คือ สร้างความเพลิดเพลินและผ่อนคลาย ความเครียด แสดงทัศนวิจารณ์แบบที่เล่นที่จริง รวมทั้งสืบทอดวรรณคดีและทำให้วรรณคดีมีชีวิต

Abstract

The aim of this article is to study texts of Sakkawa Bok Bot composed from 2001 to 2010 ac. The result reveals that there are 8 main techniques for satire such as speeches, behaviors or characteristic of celebrities mimicking, the name filling, scene switching, word formation by analogy, amplification, exaggeration and immediately priority decreasing. Results of using those techniques are amusement, relaxation casual criticism, including the maintenance of literature and keeping the literature alive.

คำสำคัญ : สัควาบอกบท อารมณ์ขัน กลวิธีการล้อเลียน ล้อเลียนการเมือง

Keywords: Sakkawa Bok Bot, sense of humor, techniques for satire, political satire

บทนำ

การล้อเลียนในความหมายทั่วไปหมายถึง การเอาอย่างเพื่อยั่วเย้าเล่น¹ โดยการล้อเลียนจะต้องมีสิ่งใดสิ่งหนึ่งเป็นเป้าหมายที่จะล้อ แล้วจึง “เอาอย่าง” หรือ “ล้อ” สิ่งนั้น ด้วยกลวิธีต่าง ๆ เพื่อสร้างอารมณ์ขัน อุปลักษณ์ ศิริยาคัดกั กล่าวว่าเป็นการเล่นของมนุษย์ทำให้สามารถหยิบยกเรื่องรอบตัวขึ้นมาล้อเลียนได้ตลอดเวลา ไม่ว่าจะเป็นเรื่องในครอบครัว เรื่องระหว่างมิตรสหาย เรื่องศิลปวัฒนธรรม หรือเรื่องการเมืองที่ทุกคนมีประสบการณ์ร่วมในชีวิตประจำวัน² ทำให้เห็นว่าการล้อเลียนนั้นเกิดขึ้นได้เสมอ ดังจะเห็นได้จากการ์ตูนที่มีเนื้อหาล้อเลียนการเมืองในหนังสือพิมพ์ต่างๆ ละครตลกสถานการณ์ที่ตัวละครล้อเลียนพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมหรือความโง่เง่าของบุคคล จนนำไปสู่เหตุการณ์ตลกขบขัน เพลงลูกทุ่งที่มีกล้อเลียนค่านิยมบางอย่างในสังคม เช่น การนุ่งสั้นของผู้หญิง หรือการดื่มสุราสังสรรค์ของผู้ชาย เป็นต้น การล้อเลียนเหล่านี้ นอกจากเป็นการสร้างอารมณ์ขันแล้ว ยังเป็นการแสดงความคิดเห็นต่อเรื่องราวที่เกิดขึ้นอย่างมีชั้นเชิง เพราะทำให้พฤติกรรมหรือค่านิยมที่ถูกล้อเลียนนั้นเป็นสิ่งที่หัวเราะ เจ้าของพฤติกรรมหรือผู้มีค่านิยมดังกล่าวจึงต้องเปลี่ยนแปลงการกระทำเพื่อหลีกเลี่ยงการถูกหัวเราะอีก การล้อเลียนจึงเป็นการบอกให้ผู้ถูกล้อรู้ว่าตนเองมีจุดบกพร่องที่ต้องแก้ไขอย่างไรบ้าง ดังนั้นจึงกล่าวได้ว่า การล้อเลียนยังเป็นการวิจารณ์รูปแบบหนึ่งได้ด้วย³

¹ ราชบัณฑิตยสถาน, พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.2542 (กรุงเทพมหานคร: นานมีบุ๊คส์พับลิเคชันส์, 2546), หน้า 993.

² อุปลักษณ์ ศิริยาคัดกั. อารมณ์ขันในสื่อมวลชน (กรุงเทพมหานคร:คณะนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย), หน้า 51.

³ อลงกต เพชรศรีสุภ “การล้อเลียน อีกบตบาทของทัศนศิลป์ที่มีต่อสังคม” ใน วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ 10,1 (2547) หน้า 99.

สื่อกวบอกบเป็นการละเล่นอย่างหนึ่งที่ปรากฏในปัจจุบัน เป็นการหยิบเอาวรรณคดีเรื่องใดเรื่องหนึ่งมานำเสนอ โดยมี “ผู้บอกสื่อกว” ทำหน้าที่คิดบทสื่อกวขึ้นมาสด ๆ ตามบทบาทที่ได้รับเป็นตัวละครใด ๆ ในวรรณคดีเรื่องนั้น บทสื่อกวดังกล่าวจะนำไปร้องโต้กับบทสื่อกวของผู้บอกสื่อกวคนอื่น ๆ ซึ่งจะรับบทเป็นตัวละครที่แตกต่างกันไป โดยปกติแล้ว สื่อกวบอกบทจะมีเนื้อหาเป็นการดำเนินเรื่องตามเนื้อเรื่องที่ปรากฏในวรรณคดี แต่บ่อยครั้งที่ผู้บอกสื่อกวมักจะทำแสดงปฏิภาณของตนด้วย คิดบทสื่อกวที่มีเนื้อหาเกี่ยวข้องกับสิ่งที่เกิดขึ้นรอบตัว เช่น เรื่องการเมือง เรื่องเศรษฐกิจ ชาวที่กำลังได้รับความสนใจ และเหตุการณ์ทั่วไปในสังคม เป็นต้น ทำให้บทสื่อกวมีการล้อเลียนสิ่งต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น ซึ่งนอกจากจะช่วยให้เกิดอารมณ์ขัน และช่วยให้สื่อกวบอกบทมีความสนุกสนานขึ้นแล้ว ก็ยังเป็นการวิจารณ์เรื่องที่ล้อเลียนโดยผู้บอกสื่อกวไปพร้อมกัน

ทั้งนี้ ผู้วิจัยเห็นว่าการล้อเลียนเป็นลักษณะสำคัญของสื่อกวบอกบท มีความโดดเด่นที่สามารถใช้วรรณคดี ซึ่งเป็นของโบราณมาวิจารณ์เรื่องราวต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในปัจจุบันได้อย่างมีอารมณ์ขัน แม้เรื่องนั้นจะมีความหนักหน่วงและเคร่งเครียดโดยเฉพาะเรื่องการเมืองก็ตาม ลักษณะดังกล่าวทำให้การล้อเลียนในสื่อกวบอกบทเป็นประเด็นที่น่าสนใจศึกษาอย่างยิ่ง นอกจากนี้ งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับสื่อกวบอกบทนั้นมีอยู่น้อยมาก และมักศึกษาในเชิงประวัติและคุณค่าทางวรรณศิลป์ ส่วนงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการล้อเลียนก็ยังไม่มียานวิจัยชิ้นใดที่ศึกษาเรื่องการล้อเลียนในสื่อกวบอกบทโดยตรง ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาเรื่องนี้ โดยหวังว่าจะช่วยให้มีความเข้าใจเรื่องการล้อเลียนเพิ่มเติม และต่อยอดความรู้เกี่ยวกับสื่อกวบอกบทอันเป็นการละเล่นไทยที่มีมาแต่โบราณให้มีความสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น

วัตถุประสงค์

1. ศึกษาทวิวิธีการล้อเลียนที่ปรากฏในสื่อกวบอกบท
2. ศึกษาผลที่เกิดจากทวิวิธีการล้อเลียนในสื่อกวบอกบท

ขอบเขตของข้อมูล

ผู้วิจัยได้รวบรวมบทสื่อกวจากการเล่นสื่อกวบอกบทที่มีการบันทึกไว้ ทั้งการบันทึกเสียง และการบันทึกเป็นลายลักษณ์อักษร โดยตั้งต้นจากปีที่เริ่มทำวิจัยคือ พ.ศ.2553 เก็บข้อมูลย้อนขึ้นไปเท่าที่จะสามารถรวบรวมได้จนถึงปี พ.ศ. 2544 รวมระยะเวลาทั้งสิ้น 10 ปี พบว่าสื่อกวบอกบทในช่วง พ.ศ.2544-2553 มีการเล่นที่รวบรวมมาได้ 36 ครั้ง มีบทสื่อกวรวมกัน 848 บท เฉลี่ยแล้วมีบทสื่อกวประมาณ 24 บท ต่อการเล่นหนึ่งครั้ง นอกจากนี้ยังพบว่า สื่อกวบอกบททั้ง 36 ครั้ง ได้นำเนื้อหาจากวรรณคดีไทยมาเล่นทั้งหมด 17 เรื่อง โดยเรื่องที่มีก่นำมาเล่นเป็นสื่อกวบอกบทอยู่เสมอ ได้แก่ สังข์ทอง (5 ครั้ง) พระอภัยมณี (5 ครั้ง) สามก๊ก (4 ครั้ง) และขุนช้างขุนแผน (3 ครั้ง)

วิธีดำเนินการวิจัย

1. รวบรวมบทสื่อกวจากสื่อบันทึกเสียง และเอกสารบันทึกการแสดงจากแหล่งข้อมูลต่างๆ ได้แก่ สมิธสรสยาม วรรณศิลป์ สถาบันสุนทรภู่ และนิตยสารสกุลไทย รวมทั้งการติดต่อกับผู้บอกสื่อกวโดยตรง
2. ศึกษาค้นคว้าเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
3. ศึกษาบริบททางสังคมจากข่าวในหนังสือพิมพ์และนิตยสารต่าง ๆ ในช่วงที่มีการเล่นสื่อกวแต่ละครั้ง โดยใช้ข้อมูลจากเว็บไซต์ศูนย์ข้อมูลมติชน และเว็บไซต์ห้องสมุดออนไลน์ My First Info
4. สัมภาษณ์ผู้บอกบทสื่อกวที่มีความเชี่ยวชาญและมีประสบการณ์ในการเล่น
5. จัดแบ่งและวิเคราะห์ข้อมูล นำเสนอในรูปแบบบทความวิจัย

เครื่องมือวิจัย (1) : ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับสื่อกวบอกบท

1. ความเป็นมาของสื่อกวบอกบท สื่อกวบอกบทเป็นการละเล่นอย่างหนึ่งของไทยที่มีมาแต่สมัยโบราณ ในเอกสารโบราณอาจเขียนว่า *สักระวา*⁴ หรือ *สักรว*⁵ ก็มี มักเล่นกันในฤดูน้ำหลากอย่างเดือน 11 หรือเดือน 12 อันเป็นช่วงที่คนทั่วไปว่างเว้นจากการเพาะปลูก จึงมีเวลาพักผ่อนด้วยการล่องเรือเที่ยวเล่นไปตามท้องทุ่ง ประกอบกับช่วงดังกล่าวยังเป็น

⁴ แดนปีช แบรดเลย์, *อักขรภิธานศรับท์* (พระนคร: คุรุสภา, 2515), หน้า 709.

⁵ ราชบัณฑิตยสถาน, *พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.2542*, หน้า 1157.

เทศกาลทอดกฐิน ทอดผ้าป่า และลอยกระทงด้วย บรรดาผู้มีอันจะกินจึงพาบริวารที่เป็นนักร้องและนักดนตรีลงเรือเที่ยวไปตามลำน้ำ เมื่อพบเรือลำอื่น เจ้านายของเรือแต่ละลำก็จะคิดกลอนสดให้นักร้องร้องโต้ตอบกันอย่างสนุกสนาน โดยมีนักดนตรีคอยบรรเลงเครื่องเล่นประกอบการขับร้องอย่างครึกครื้น⁶

ปัจจุบัน การเล่นสัทวาเปลี่ยนแปลงรูปแบบไป จากที่เคยเล่นกันในท้องน้ำ ก็เปลี่ยนมาเล่นกันบนบก จากเดิมที่เคยเล่นในช่วงเทศกาลทอดกฐิน ก็เปลี่ยนมาเล่นกันในโอกาสสำคัญต่าง ๆ เช่น วันสุนทรภู่ หรือวันภาษาไทยแห่งชาติ นอกจากนี้ยังเล่นในหอประชุมหรือบนเวทีที่มีผู้ชมจำนวนมากนั่งดูอยู่ข้างหน้า อย่างไรก็ตาม แม้รูปแบบจะเปลี่ยนแปลงไป แต่องค์ประกอบหลักของสัทวาบอกบทก็ยังคงอยู่ กล่าวคือ มีผู้บอกสัทวาคอยคิดกลอนสดให้นักร้องขับลำนำโต้ตอบกัน โดยมีนักดนตรีบรรเลงเพลงประกอบ

2. วิธีเล่น สัทวาบอกบทประกอบด้วยผู้เล่นหลายคน ซึ่งสามารถจำแนกได้เป็น 3 กลุ่ม คือ ผู้บอกสัทวา นักร้อง และนักดนตรี จำนวนผู้บอกสัทวาจะขึ้นอยู่กับจำนวนตัวละครหลักในวรรณคดีเรื่องที่นำมาเล่น โดยผู้บอกสัทวาจะเป็นคนคิดกลอนสัทวาขึ้นสด ๆ แล้วบอกหรืออ่านสัทวาบทนั้น 1 จบ นักร้องและนักดนตรีก็เลือกที่จะบรรเลงเพลงใดให้สัทวาบทนั้น แล้วจึงขับร้องประกอบดนตรี จากนั้น ผู้บอกสัทวาคนต่อไปก็จะบอกบทสัทวาของตนบ้าง เรื่อยไปเช่นนี้จนสิ้นสุดการเล่น ทั้งนี้สัทวาบทแรกจะเริ่มด้วย บทไหว้ครู เสมอ ซึ่งมีเนื้อหารำลึกพระคุณครูอาจารย์ที่สั่งสอน หรือขอพรจากสิ่งศักดิ์สิทธิ์ จากนั้นผู้บอกสัทวาฝ่ายชายจะกล่าว บทเกริ่นชวน เพื่อเชิญให้ผู้บอกสัทวาฝ่ายหญิงมาร่วมเล่นสัทวาด้วย ผู้บอกสัทวาฝ่ายหญิงจึงต้องกล่าว บทตอบรับ เพื่อตอบคำเชิญของฝ่ายชายอย่างมีชั้นเชิง ต่อด้วย บทแจกตัว ซึ่งจะมีเนื้อหาระบวว่าจะเล่นสัทวาเรื่องใด และผู้บอกสัทวาจะได้รับบทเป็นตัวละครในเรื่องนั้น จากนั้น ผู้บอกสัทวาแต่ละคนก็จะว่ากลอนโต้ตอบกันไปตามบทบาทที่ได้รับ จนกระทั่งถึงบทสุดท้ายเป็น บทลา มีเนื้อหาแสดงความอาลัยที่ต้องจากกัน เป็นสัญญาณว่าการเล่นสัทวาครั้งนั้นสิ้นสุดลงแล้ว

เครื่องมือวิจัย (2) : ทฤษฎีอารมณ์ขัน

การล้อเลียนทำให้เกิดอารมณ์ขัน ฉะนั้นจึงต้องทำความเข้าใจทฤษฎีอารมณ์ขัน ซึ่งจะใช้เป็นเครื่องมือในการวิเคราะห์ข้อมูลต่อไป ไชมอน คริทซ์ลีย์ (Critchley) จัดแนวคิดเกี่ยวกับอารมณ์ขันเป็นกลุ่มใหญ่ ๆ 3 กลุ่ม ดังนี้⁷

1) *ทฤษฎีความเหนือกว่า (Superior theory)* อธิบายว่า คนเราจะหัวเราะเมื่อรู้แจ้งอย่างทันทีทันใดว่าตนอยู่เหนือกว่าผู้อื่นหรือสิ่งอื่นที่เป็นเป้าของการอารมณ์ขัน และสิ่งที่น่าขบขันนั้นมีสถานภาพต่ำต้อยกว่า เช่น เราจะหัวเราะเมื่อได้ยินคนพูดตื้อต้อ เป็นเพราะเราตระหนักว่าตนเองสามารถพูดได้อย่างคล่องแคล่วกว่าคน ๆ นั้น

2) *ทฤษฎีเรื่องการปลดปล่อย (Relief Theory)* เห็นว่า ความกดดันเรื่องต่าง ๆ ในชีวิตทำให้เกิดพลังงานไปกดทับการทำกิจกรรมของจิตเอาไว้ การได้หัวเราะจะเป็นการปลดปล่อยพลังงานดังกล่าว ทำให้ผู้หัวเราะเกิดความรู้สึกผ่อนคลาย และเพลิดเพลินใจ เช่น คนที่รู้สึกเครียดกับปัญหาการเมือง จะหัวเราะออกมาทันทีเมื่อนักการเมืองถูกล้อเลียน

3) *ทฤษฎีเรื่องความไม่เข้ากัน (Incongruity Theory)* มองว่า อารมณ์ขันเกิดจากการค้นพบความไม่เข้ากันระหว่างสิ่งที่เรารู้หรือคาดหวัง กับสิ่งที่เกิดขึ้นในเรื่องซ้ำซ้อนหรือมุขตลกนั้น ๆ เช่น มีคำกล่าวว่า ผู้ชายที่แต่งงานแล้วจะมีอายุยืนมากกว่าคนโสด แต่ชายที่แต่งงานแล้วอยากตายมากกว่าคนโสด⁸ ผู้ฟังหรือผู้อ่านจะหัวเราะได้ก็ต่อเมื่อมองเห็นความไม่เข้ากันว่า ใคร ๆ ต่างก็อยากมีอายุยืนยาว แต่สำหรับผู้ชายที่แต่งงานแล้วกลับต้องทนมีอายุยืนยาวเพราะต้องการจะตายอยู่เสมอ ความไม่เข้ากันจึงเป็นบ่อเกิดอารมณ์ขันได้ด้วยเหตุนี้

⁶ เก็บความจาก ตำราพระราชานุญาต, สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยา, “คำอธิบายเรื่องสัทวา” ใน *ประชุมบทสัทวาเล่นถวายในรัชกาลที่ 5 และสัทวากลอนสดพระราชนิพนธ์ในสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี* (กรุงเทพมหานคร: สมาคมนิสิตเก่าคณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2534, พิมพ์ครั้งที่ 3), หน้า 1.

⁷ Simon Critchley, *On Humor* (London/New York: Routledge, 2002), page 2-3. อ้างถึงใน ศิริพร ภักดีมาสุข, “อารมณ์ขันในการ์ตูนการเมืองไทย,” ใน *วารสารภาษาและวรรณคดีไทย* 23 (ธันวาคม 2549): 94-95.

⁸ สรจักร ศิริบริรักษ์, *หยดสุดท้าย 3* (กรุงเทพมหานคร: พีวเจอร์พับลิชชิ่ง, 2544), หน้า 36.

นอกจากทฤษฎีอารมณ์ขันทั้ง ๓ แนวคิดนี้ ยังมีปัจจัยอื่น ๆ ซึ่งมีส่วนสำคัญที่ทำให้เกิดอารมณ์ขันขึ้นมาได้ ดังที่ เฮก (Haig) กล่าวถึงเงื่อนไข 3 ข้อ ดังนี้

- 1) ผู้ฟังต้องมีความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับหัวข้อเรื่องนั้น มิฉะนั้น จะมองไม่เห็นความไม่เข้ากัน และไม่เข้าใจมุกตลก
- 2) ผู้ฟังต้องมองเห็นลักษณะที่ไม่เข้ากัน และสามารถอธิบายความไม่เข้ากันนั้นได้ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับความฉลาดและวุฒิภาวะของผู้ฟังด้วย
- 3) ผู้ฟังต้องแยกตัวออกจากเรื่องนั้น หรือวางตัวเป็นกลาง เพราะหากผู้ฟังมีความเกี่ยวข้องกับเรื่องขบขัน หรือตกเป็นเป้าของอารมณ์ขันเสียเองแล้ว ก็จะไม่รู้สึกว่าการนั้นน่าหัวเราะ

ผลการวิจัย (1) : กลวิธีการล้อเลียนในสัปดาห์บอกรบ

กลวิธีที่ผู้บอกรบใช้ในการล้อเลียนเรื่องราวต่าง ๆ ในสัปดาห์บอกรบนั้น พบว่ามี 8 กลวิธี ดังต่อไปนี้

7.1 การล้อคำพูดของบุคคลมีชื่อเสียง เป็นการนำเอาคำพูดของบุคคลที่เป็นที่รู้จักกันดี ไม่ว่าจะเป็นนักการเมือง บุคคลในสังคมชั้นสูง หรือดารานักแสดง เป็นต้น มากล่าวถึง ขยายความหรือตัดแปลงเนื้อความให้ต่างไปจากเดิม เพื่อล้อเลียนคำพูดนั้น ทั้งนี้คำพูดใหม่ที่เกิดขึ้นอาจมีความเห็นของผู้บอกรบสอดแทรกอยู่ด้วย

ตัวอย่างที่ 1 “เศรษฐี”

สัปดาห์เศรษฐีขึ้นอันดับโลก	นับเป็นโชคได้ลูกสาวกลับเคหา
ยกลูกให้ไกรทองทั้งสองรา	ล้างความหมองของธิดาไม่คาใจ
แถมเงินทองกองกำยให้ไม่อั้น	งบประมาณชาติทั้งนั้นนำมาให้
แต่เฉพาะจังหวัดที่มีรักไทย	จังหวัดอื่นจรรอไปชาติใหม่เอ๋ย ¹⁰

(สัปดาห์บอกรบเรื่องไกรทอง 13 พฤศจิกายน 2548, ประยอม ของทอง ผู้บอกรบ)

เศรษฐีในตัวบทนี้มาจากสัปดาห์บอกรบเรื่องไกรทอง เป็นเนื้อเรื่องตอนที่ปราบซาละวันได้แล้ว เศรษฐีก็ยกลูกสาว และเงินทองให้เป็นรางวัลแก่ไกรทอง ผู้บอกรบได้ล้อคำพูดของพันตำรวจโททักษิณซึ่งเคยกล่าวว่าจะให้ความช่วยเหลือ จังหวัดที่มีสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจากพรรคไทยรักไทย ส่วนจังหวัดอื่นให้รอไปก่อน¹¹ ผู้บอกรบจึงล้อเลียนเรื่องนี้ ด้วยการแปลงคำพูดของพันตำรวจโททักษิณให้เพี้ยนไปจากเดิมที่บอกว่าจังหวัดอื่น “ให้รอไปก่อน” ก็เปลี่ยนเป็น “จังหวัดอื่นจรรอไปชาติใหม่เอ๋ย”

3. การล้อพฤติกรรมหรือลักษณะของบุคคลมีชื่อเสียง เป็นการนำพฤติกรรมหรือลักษณะของบุคคลที่เป็นเป้าหมายของการล้อเลียน มาสวมบทบาทให้ตัวละครในสัปดาห์บอกรบเป็นผู้ทำพฤติกรรมนั้นแทน บุคคลที่เป็นเป้าหมาย จะต้องเป็นบุคคลมีชื่อเสียงและมีพฤติกรรมหรือลักษณะบางอย่างที่คนทั่วไปทราบกันดี เมื่อตัวละครในบทสัปดาห์ทำพฤติกรรมบางอย่างที่สอดคล้องกับพฤติกรรมของบุคคลมีชื่อเสียง ผู้ชมสัปดาห์ก็จะสามารถเชื่อมโยงได้ว่าตัวละครตัวนั้น กำลังล้อเลียนใครอยู่

ตัวอย่างที่ 2 “ซาละวัน”

สัปดาห์ซาละวันเข้าพันธุใหม่	ขอบคิดใหญ่อย่างเข้จอมเล่ห์เหลี่ยม
รวยไม่เท่าเศรษฐีมีดาวเทียม	จึงจำเจียมกุ่มขี้หมาอยู่ห้าปี
มีหอหับสับเหล็กปลีกีเวก	พาดสเด็กกระจอกเทศแบบเศรษฐี
ชดไวน์ตราจระเข้มาดเทตี	เสพสุขที่ในถ้ำทำน้ำเอ๋ย ¹²

(สัปดาห์บอกรบเรื่องไกรทอง 13 พฤศจิกายน 2548, มะเนาะ ยูเด็น ผู้บอกรบ)

ตัวอย่างนี้กล่าวถึงตัวละครซาละวัน แต่ผู้ชมสัปดาห์จะรู้ว่ากำลังล้อเลียนพลตรีสนั่น ขจรประศาสน์ เพราะซาละวันในบทสัปดาห์มีพฤติกรรมหลายอย่างที่ถอดแบบมาจากพลตรีสนั่น เช่น ข้อความว่า “จึงจำเจียมกุ่มขี้หมาอยู่ห้าปี”

⁹ Robin Andrew Haig, “Chapter 2: Theories of Humor – A Chronological Glimpse,” In *The Anatomy of Humor: Biopsychosocial and Therapeuti Perspective* (Springfield,IL.: Charles C Thomas,1988). อ้างถึงใน ศิริพร ภักดี-ผาสุข, “อารมณ์ขันในการ์ตูนการเมืองไทย,” ใน *วารสารภาษาและวรรณคดีไทย* 23 (ธันวาคม 2549) : 99.

¹⁰ สุดสงวน, “สัปดาห์เรื่องไกรทอง (3),” *สกุลไทย* 2675 (24 มกราคม 2549): 131.

¹¹ “ที่ไหนเลือก ทรท. จะช่วยก่อน,” *ไทยรัฐ* (1 พฤศจิกายน 2548): 1,14.

¹² สุดสงวน, “สัปดาห์เรื่องไกรทอง (2),” *สกุลไทย* 2673 (10 มกราคม 2549) : 132.

หมายถึงกรณีถูกตัดสิทธิทางการเมืองห้าปีจากความผิดฐานจงใจแสดงบัญชีทรัพย์สินเป็นเท็จ¹³ ข้อความว่า “พาดสเด็ก กระจอกเทศแบบเศรษฐกิจ” สอดคล้องกับความจริงที่พลตรีสนั่นเป็นเจ้าของฟาร์มเลี้ยงนกกระจอกเทศ และข้อความว่า “ชดไวน์ตราจระเข้มาดเทดี” ตรงกับพฤติกรรมของพลตรีสนั่นที่ชอบดื่มไวน์ และยังผลิตไวน์เครื่องหมายการค้า “ซาโต เดอ ชาละวัน” ออกจำหน่าย ซึ่งชื่อนี้สอดคล้องกับ “ไวน์ตราจระเข้” ในบทสัปดาห์ด้วย นอกจากนี้ ยังอาจมองได้ว่า ชาละวันเป็นสัญลักษณ์ของจังหวัดพิจิตร และพลตรีสนั่นก็เป็นชาวพิจิตรด้วย การล้อพฤติกรรมลักษณะนี้เป็นการให้ข้อมูลพื้นฐานเพื่อจะชี้เป้าไปยังบุคคลที่ต้องการจะล้อเลียน ทำให้สามารถล้อใครก็ตามจากพฤติกรรมหรือลักษณะเด่นของ บุคคลนั้นได้โดยไม่ต้องระบุชื่อ

3. การเติมชื่อบุคคล นอกจากจะล้อพฤติกรรมซึ่งเป็นการกล่าวถึงบุคคลเป้าหมายในทางอ้อมแล้ว บ่อยครั้งที่ สักวาบอกรบหมักจะกล่าวถึงเป้าหมายด้วยการเติมชื่อบุคคลอย่างตรงไปตรงมา ทั้งนี้ก็เพื่อจุดประสงค์ที่จะเจาะจงว่า ต้องการล้อบุคคลใด

ตัวอย่างที่ 3 “พระอินทร์”

สักวา พระอินทร์อนุพงศ์	เครื่องทรงสีเขียวขี้ม้าตุ่น
มีรถถังปืนใหญ่ไว้เป็นทุน	เพื่อค้ำจุนประชาธิปไตยเป็นรัฐบาล ¹⁴
.....
.....

(สักวาบอกรบหมักเรื่อง สังข์ทอง ตอน เงาะถอดรูป 19 ธันวาคม 2551, ปิยะพันธ์ จัมปาสุต ผู้บอกรบหมัก)

ตัวอย่างนี้กล่าวถึงพระอินทร์มาทำตลกกับท้าวสามนต์ มีการเติมชื่อพลเอกอนุพงศ์ เผ่าจินดา ผู้บัญชาการทหารบกขณะนั้น โดยปรากฏชื่อคู่กับตัวละครพระอินทร์ เพื่อเจาะจงให้ทราบว่าพระอินทร์ในเรื่องนี้กำลังล้อพลเอกอนุพงศ์ จากกรณีที่ต้องสงสัยว่าเป็นผู้สนับสนุนอยู่เบื้องหลังการจัดตั้งรัฐบาลของพรรคประชาธิปัตย์¹⁵ นอกจากนี้การที่พระอินทร์ทรงเครื่องสีเขียวขี้ม้า มีรถถังและปืนใหญ่ยังเป็นการล้อเลียนพฤติกรรมหรือลักษณะของพลเอกอนุพงศ์ให้ชัดเจนยิ่งขึ้น

อนึ่งการระบุชื่อบุคคลในสักวาบอกรบหมักนั้น พบว่ามีทั้งการใช้ชื่อจริง นามสกุลจริง หรือใช้เฉพาะชื่อจริงดังเช่น ตัวอย่างนี้ หรือใช้ชื่อเล่น (เช่น เงาะ**มาร์ค**กระชากวัย¹⁶) บางครั้งอาจกล่าวถึงสมญานามที่เข้าใจกันดี (เช่น “หล่อใหญ่” หมายถึง นายอภิสิทธิ์ เวชชาชีวะ หรือ “หล่อเล็ก” หมายถึง นายอภิรักษ์ โกษะโยธิน) แต่ไม่ว่าเป็นการระบุชื่อในลักษณะใด สิ่งปรากฏร่วมกันคือชื่อนั้นจะต้องเป็นที่รู้จัก และสามารถเข้าใจได้อย่างชัดเจนว่ากำลังกล่าวถึงใครในทันที

อดุล จันทรศักดิ์ ตุลาการศาลปกครองและนักเล่นสักวา กล่าวถึงการเติมชื่อบุคคลเพื่อล้อเลียนในการเล่นสักวาว่าเป็นสิ่งที่สามารถทำได้ เพราะคนที่จะถูกเอ่ยถึงในการเล่นสักวานั้น มักเป็นบุคคลสาธารณะ โดยเฉพาะอย่างยิ่งบุคคลที่มีบทบาทสำคัญในการบริหารบ้านเมือง การวิพากษ์วิจารณ์ (ในที่นี้คือการล้อเลียน) ที่ไม่เป็นการมุ่งร้ายถือเป็นเสรีภาพขั้นพื้นฐานซึ่งรัฐธรรมนูญอนุญาตให้กระทำได้¹⁷

4. การล้อฉาก ฉากที่ปรากฏในสักวาบอกรบหมักโดยปกติแล้วมักเป็นฉากตามท้องเรื่องในวรรณคดี เช่น เมืองสามนตน์ในเรื่องสังข์ทอง เมื่อค้นหาในเรื่องอิเหนา แม่น้ำแยงซีเกียงในเรื่องสามก๊ก เป็นต้น อย่างไรก็ตาม มีบ่อยครั้งที่ผู้บอกรบหมักมักนำสถานที่ในปัจจุบันเข้าไปเป็นฉากในสักวาบอกรบหมัก ทำให้พบว่า การเล่นสักวาบางครั้งมีการใช้ฉากล้อไปมาระหว่างฉากในท้องเรื่องตามวรรณคดีกับฉากในปัจจุบันอยู่เสมอ

ตัวอย่างที่ 4 “มณฑา”

สักวานาง มณฑา ทูลเสนอ	ขอไปเจอเจ้าเงาะจะเหมาะไหม
เขาหาเนื้อหาลาเก่งกว่าใคร	มีพ่อช่วยช่วยหนุนอุรา
ถึงปากห้อยย้อยยี่แต่มีเพื่อน	ไม่แซ่เขื่อนกัวนี่ยี่สับกว่า

¹³ กองบรรณาธิการมติชน, “‘สนั่น’แฉบัญชีทรัพย์สินเท็จ วั่นวรรณคดีการเมือง 5 ปี,” ใน 289 ข่าวดัง 3 ทศวรรษหนังสือพิมพ์มติชน , พิมพ์ครั้งที่ 3 (กรุงเทพมหานคร: มติชน, 2550), หน้า 311.

¹⁴ สุดสงวน, “สักวาเรื่องสังข์ทองตอนเงาะถอดรูป (2),” **สกุลไทย** 2835 (17 กุมภาพันธ์ 2552) : 117.

¹⁵ “ผ.ท.บ.รับคดียังรัฐบาล อ้างเพื่อความสงบสุขบ้านเมืองเดินต่อไป,” **โลกวันนี้** (12 ธันวาคม 2551): 1,6.

¹⁶ สุดสงวน, “สักวาเรื่องสังข์ทองตอนเงาะถอดรูป (3),” **สกุลไทย** 2885 (3 กุมภาพันธ์ 2553) : 85.

¹⁷ สัมภาษณ์ อดุล จันทรศักดิ์ , หัวหน้าคณะตุลาการศาลปกครอง , 11 มีนาคม 2555.

จะไปชวนตีกลองที่สภา

นางมณฑาทองกระท่อมพร้อมแล้วเอ๋ย¹⁸

(สักราบอภทเรื่องสังข์ทอง ตอน เงาะถอดรูป 19 ธันวาคม 2551, นภลัย สุวรรณธาดา ผู้บอกสักรา)
ตัวอย่างนี้เป็นสักราบทของนางมณฑาทองจากเรื่องสังข์ทอง ในตอนท้ายได้กล่าวถึงสถานที่สำหรับตีกลองว่าเป็นที่สภา เป็นการใช้ฉากที่เป็นปัจจุบัน นอกจากนั้น การใช้ฉากสภายังเป็นการล้อเลียนการทำหน้าที่ของผู้แทนราษฎรในสภาว่าเป็นไปเพื่อการแข่งขันและเอาชนะกันเหมือนอย่างการตีกลอง แทนที่จะเป็นไปเพื่อการบริหารบ้านเมืองและแก้ปัญหาให้ประชาชน อย่างไรก็ตาม วรรณคดีสุดท้ายที่บอกว่า “นางมณฑาทองกระท่อมพร้อมแล้วเอ๋ย” แสดงให้เห็นการสลบกลับมาใช้ฉากกระท่อมปลายนาซึ่งเป็นฉากที่มีอยู่เดิมตามท้องเรื่องสังข์ทอง

5. การสร้างคำโดยอาศัยแนวเทียบ นัทรนัย ประสานนาม กล่าวถึงการสร้างคำโดยอาศัยแนวเทียบว่าเป็นกลวิธีทางภาษาที่สร้างคำขึ้นจากคำที่ผู้อ่านคุ้นเคยเป็นอย่างดี โดยบิดพลิบบางส่วนของคำ อาจเป็นพยัญชนะ สระ หรือวรรณยุกต์¹⁹ คำที่เกิดขึ้นใหม่จะมีอักษรวิธีและความหมายคล้ายคลึงกับคำเดิมที่เป็นแนวเทียบ จึงทำให้คำที่เกิดขึ้นใหม่มีลักษณะล้อกับคำเดิม ซึ่งอาจเป็นการล้อเสียง ล้อความหมาย หรือล้อทั้งเสียงและความหมายก็ได้

ตัวอย่างที่ 5 “โจโฉ”

สักรับว่าบทโจซุก	นามเดิมยุคก่อนเปลี่ยนชื่อเป็นโจโฉ
แต่นั่งเมืองก็ดูแต่ตระกูลโจ	ยิ่งใหญ่โตโฉก็ยิ่งจะยามใจ
อ้างสืบแก้ล้านเสียงสนับสนุน	ตระกูลขุนไยบังอาจออกมาไล่
โฉประกาศอ้วะจะอยู่ไม่ไป	แค้ขึ้นมาเชิงใหม่ไม่หนีเอ๋ย ²⁰

(สักราบอภทเรื่องสามก๊ก ตอน โจโฉนั่งเมือง 5 กุมภาพันธ์ 2549 , อดุล จันทรศักดิ์ ผู้บอกสักรา)

สักราบทนี้ มีเนื้อหากล่าวถึงพฤติกรรมของโจโฉ ซึ่งแท้จริงแล้วหมายถึงพันตำรวจโททักษิณ ชินวัตร เห็นได้จากตัวบทที่กล่าวถึงเสียงสนับสนุน 19 ล้านเสียง อันเป็นคะแนนที่พรรคไทยรักไทยของพันตำรวจโททักษิณได้รับจากการเลือกตั้งทั่วไปในระบบบัญชีรายชื่อเมื่อวันที่ 6 กุมภาพันธ์ 2548 รวมทั้งการกล่าวถึงจังหวัดเชียงใหม่อันเป็นบ้านเกิดและเป็นฐานคะแนนสำคัญของพันตำรวจโททักษิณด้วย

การล้อเลียนในสักราบทนี้ปรากฏให้เห็นจากการสร้างชื่อตัวละคร “โจซุก” ขึ้นมาใหม่ โดยผู้บอกสักราวอ้างว่าเป็นชื่อเดิมก่อนจะเปลี่ยนมาใช้ชื่อโจโฉ ลักษณะดังกล่าวเป็นการสร้างคำโดยอาศัยแนวเทียบ ซึ่งคำที่สร้างขึ้นใหม่คือ “โจซุก” และคำที่เป็นแนวเทียบคือ “โจโฉ” อันเป็นชื่อตัวละครที่รู้จักกันดีต่างก็อยู่ในตำแหน่งใกล้เคียงกัน ทั้งนี้การสร้างคำว่า “โจซุก” ได้นำคำว่า “โจ” จากคำที่เป็นแนวเทียบคือ “โจโฉ” มาใช้ แล้วนำมาประกอบกับคำว่า “ซุก” ซึ่งมีนัยไปพ้องกับพฤติกรรมของพันตำรวจโททักษิณที่เคย “ซุกหุ้น” จนต้องชี้แจงต่อศาลรัฐธรรมนูญกรณียื่นบัญชีแสดงทรัพย์สินเท็จเมื่อ พ.ศ.2544 คำใหม่ที่ได้คือ “โจซุก” นอกจากจะมีเสียงล้อกับ “โจโฉ” ซึ่งเป็นคำที่เป็นแนวเทียบแล้ว ก็ยังมีความหมายล้อเลียนไปถึงพฤติกรรมของพันตำรวจโททักษิณในอดีตอีกด้วย

6. การเสริมความ คือ การอธิบายความหรือให้รายละเอียดเพิ่มเติมเพื่อให้ผู้รับสารสามารถเข้าใจความหมายได้มากขึ้น มารศรี สอทิพย์ ให้ความเห็นเกี่ยวกับการเสริมความที่ปรากฏในงานเขียนว่า เป็นการที่ผู้แต่งนำวลีหรือข้อความเข้ามาแทรกอยู่ในผลงานของตน โดยมีเจตนาจะพูดกับผู้อ่านเพื่อแสดงทัศนคติหรือความคิดเห็นส่วนตัวให้ผู้อ่านได้รับทราบ²¹ ในสักราบอภทนั้น การเสริมความมักปรากฏต่อจากเนื้อหาหรือเรื่องราวที่รับรู้กันตามท้องเรื่องในวรรณคดี เป็นเนื้อหาส่วนที่ผู้บอกสักราคิดนึกขยายออกไปเพื่ออธิบายรายละเอียด หรือให้เหตุผลเพิ่มเติมจากเนื้อหาเดิมในวรรณคดีเรื่องนั้น วิธีนี้นอกจากจะทำให้ผู้รับสารเข้าใจเรื่องราวได้มากขึ้นแล้ว ส่วนที่ผู้บอกสักราคิดเสริมความเข้าไปก็มักจะล้อเลียนเรื่องราวต่าง ๆ พร้อมกันไปด้วย ดังตัวอย่างต่อไปนี้

ตัวอย่างที่ 6 “ตา”

.....

¹⁸ สุดสงวน, “สักราบเรื่องสังข์ทองตอนเงาะถอดรูป (2),” สกฤตไทย 2835 (17 กุมภาพันธ์ 2552): 117.

¹⁹ นัทรนัย ประสานนาม, “เรื่องสั้นแนวเสียดสีของไทย ระหว่าง พ.ศ.2535-2545 : การศึกษาแนวคิดและกลวิธี,” (วิทยานิพนธ์ปริญญาโท สาขาวิชาภาษาไทย คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2548), หน้า 185.

²⁰ สุดสงวน, “สักราบ เรื่องสามก๊ก ตอนโจโฉนั่งเมือง,” สกฤตไทย 2681 (7 มีนาคม 2549): 123.

²¹ มารศรี สอทิพย์, “การเสริมความในวรรณกรรมของลาว คำหอม,” ใน วารสารมนุษยศาสตร์ สังคมศาสตร์ 18 (ตุลาคม-ธันวาคม 2543): 60.

.....
ยินดีรับเงินเทวีที่ยังสวย

เป็นแรงงานต่างด้าวแฝงพอบแบ่งเบา

(สักวาบอภทเรื่องสังข์ทอง ตอน รักแท้ของแม่เลี้ยง 29 กรกฎาคม 2552, อ่ำพล สุวรรณธาดา ผู้บอกสักวา)

ตัวอย่างนี้เล่าเนื้อหาตอนที่นางจันทวีถูกเนรเทศออกจากเมือง จึงอุ้มลูกน้อยห้อยสังข์มาขออาศัยอยู่กับตายาย แลกกับการช่วยงานทั้งงานในบ้านและงานในไร่ ตากับยายจึงรับไว้ให้อยู่ด้วย ตัวบท 2 วรรคแรกกล่าวถึงความรู้สึกของตาที่ยินดีรับให้นางจันทวีเข้ามาอยู่ ซึ่งเป็นเนื้อหาที่ปรากฏตามท้องเรื่องเดิม แต่หลังจากนั้นเนื้อความใน 2 วรรคถัดมา เป็นส่วนที่ผู้บอกสักวาเสริมความเข้ามาเอง ดังตัวบทที่ว่า “เป็นแรงงานต่างด้าวแฝงพอบแบ่งเบา” เป็นการบอกสถานะของนางจันทวี ขณะเดียวกันก็ล้อเลียนเรื่องการจ้างแรงงานต่างด้าวในประเทศไทยซึ่งมีอยู่มากมายและไม่ได้จดทะเบียนให้ถูกต้อง ตัวบทในวรรคสุดท้ายที่ว่า “งานไม่เข้าก็ขอหอยจากหอยเอย” ก็เป็นการอธิบายความคิดของตนออกเหนือไปจากท้องเรื่องเดิม โดยผู้บอกสักวาหยิบเอาประเด็นการขอหอยเข้ามาเสริมความ ทำให้สามารถล้อเลียนพฤติกรรมของคนไทยที่มักขอหอยจากสิ่งประหลาดได้อีกทางหนึ่ง

7. การกล่าวเกินจริง คือ การกล่าวถึงสิ่งใดสิ่งหนึ่งให้มากจนเกินไป เป็นเหตุให้เกิดความขบขันอันเนื่องมาจากความไม่เข้ากันระหว่างสภาพความเป็นจริงกับถ้อยคำที่กล่าวถึง ในสักวาบอภทมักใช้การกล่าวเกินจริงเพื่อสร้างอารมณ์ขัน และบางครั้งการกล่าวเกินจริงยังสามารถล้อเลียนเรื่องราวต่าง ๆ ไปพร้อมกันได้ ดังตัวอย่างต่อไปนี้

ตัวอย่างที่ 7 “ไชยเชษฐา”

.....
แต่ตัวนางสุริยชาหาเลี้ยงไม่

อย่าข้ามคินขับไปให้ไกลวง

.....
เดี่ยวตลอดไม้สักทองอีกสองหลัง

นี้สดตั้งตามพ่อ ส.ส. เอย²³

(สักวาบอภทเรื่องไชยเชษฐ์ 6 เมษายน 2548, มะเนาะ ยูเด็น ผู้บอกสักวา)

ตัวอย่างนี้กล่าวถึงนางสุริยชา ถูกสนมทั้งเจ็ดนางกลั่นแกล้งและกล่าวหาว่าตลอดลูกเป็นท่อนไม้ พระไชยเชษฐ์จึงขับไล่นางสุริยชาออกจากเมือง เพราะเกรงว่านางสุริยชาจะเป็นกาลกิณี และอาจตลอดลูกเป็นท่อนไม้อีก แต่ผู้บอกสักวากลับบอกความตอนนี้ว่า “เดี่ยวตลอดไม้สักทองอีกสองหลัง” เป็นการกล่าวเกินจริง เพราะได้ขยายภาพท่อนไม้ให้กลายเป็นภาพบ้านทั้งหลัง ซึ่งเป็นภาพที่อยู่เหนือความคาดหมาย นอกจากนี้ยังเป็นการล้อเลียนพฤติกรรมของนักการเมืองหรือบุคคลมีที่มักปลูกบ้านจากไม้สักผิดกฎหมาย จนปรากฏเป็นข่าวตามสื่อมวลชนต่าง ๆ เป็นประจำ

7.8 การลดความสำคัญแบบทันทีทันใด ในสักวาบอภทปรากฏความขัดแย้งลักษณะดังกล่าว โดยส่วนแรกจะกล่าวถึงฤทธิ์เดชหรือความยิ่งใหญ่ของสิ่งใดสิ่งหนึ่ง จากนั้นก็ลดความสำคัญลงเป็นตรงกันข้ามแบบทันทีทันใด ดังตัวอย่างต่อไปนี้

ตัวอย่างที่ 8 “พระสังข์”

สักวาพบห้องมหาสมบัติ

เห็นรูปเงาะ เห็นไม้เท้าก็เข้าใจ

เห็นใบโขนซุกหุ่นไม่เสียภาษี

เห็นบ่อเงินบ่อทองอันต้องตา

เหมือนแม่พันธุรัตคอยจัดให้

เห็นเกือกแก้วก็ลองใส่อยู่ไปมา

เห็นเงินฝักหลายบัญชีเห็นใบหย่า

ก็รู้ว่าแม่ซุกไว้ให้ใครเอย²⁴

(สักวาบอภทเรื่องสังข์ทอง ตอน รักแท้ของแม่เลี้ยง 29 กรกฎาคม 2552, อุดล จันทศักดิ์ ผู้บอกสักวา)

ตัวอย่างนี้กล่าวถึงตอนพระสังข์แอบเข้าไปในห้องลับที่นางพันธุรัตห้ามไว้ จนได้พบรูปเงาะ ไม้เท้าและเกือกแก้ว ซึ่งล้วนแต่เป็นของวิเศษ ผู้ครอบครองจะมีอิทธิฤทธิ์เหาะเหินเดินอากาศได้ ทว่าสิ่งอื่น ๆ ที่พบต่อมาทั้งใบโขนหุ่นไม่เสียภาษี บัญชีเงินฝัก และใบหย่า กลับไม่ได้มีความพิเศษในลักษณะเดียวกับรูปเงาะ ไม้เท้าและเกือกแก้ว เพราะนอกจากจะไม่ช่วยให้มีอิทธิฤทธิ์ในแบบเดียวกันแล้ว สิ่งของต่าง ๆ เหล่านี้ยังซ่อนความหมายว่าผู้ครอบครองอาจมีปัญหาด้านกฎหมายหรือมีปัญหาคบครองแล้ว ฉะนั้น “เห็นใบโขนซุกหุ่นไม่เสียภาษี เห็นเงินฝักหลายบัญชีเห็นใบหย่า” จึงเป็น

²² สุดสงวน, “สังข์ทอง ตอนรักแท้ของแม่เลี้ยง(1),” **สกุลไทย** 2863 (1 กันยายน 2552): 113.

²³ สุดสงวน, “สักวาเรื่องไชยเชษฐ์ ตอนนางแมวยัยซุ่ม (1),” **สกุลไทย** 2639 (17 พฤษภาคม 2548): 110.

²⁴ สุดสงวน, “สังข์ทอง ตอนรักแท้ของแม่เลี้ยง (2),” **สกุลไทย** 2865 (15 กันยายน 2552): 113.

การสร้างความไม่เข้ากันกับเนื้อความในบทก่อนหน้า โดยลดความสำคัญของสิ่งที่กล่าวถึงลงทันทีทันใด ทั้งนี้เนื้อความดังกล่าวเป็นการล้อเลียนความไม่โปร่งใสจากการขายหุ้นบริษัทในเครือชินคอร์เปอร์เรชั่นของพันตำรวจโททักษิณ ชินวัตร²⁵ และการหย่าร้างกับภรรยาด้วยเหตุผลทางกฎหมาย²⁶

จากที่กล่าวมานี้ จะเห็นว่ากลวิธีทั้ง 8 ประการ เป็นเครื่องมือสำคัญที่ผู้บอกกล่าวใช้ในการล้อเลียนเรื่องราวที่เกิดขึ้น ทั้งนี้ ในสัปดาห์หนึ่ง ๆ อาจล้อเลียนโดยใช้กลวิธีเพียงอย่างเดียว หรือใช้กลวิธีหลายอย่างรวมกันก็ได้ ดังปรากฏในตัวอย่างที่ 4 ซึ่งนอกจากจะใช้กลวิธีสลับฉากสลับกับกระต่อมปลายนาแล้ว ยังมีกรกล่าวถึงเจ้าเงาะที่มีปากห้อย มีพ้อชื่อชัย และมีเพื่อนยี่สิบกว่าคน ซึ่งเป็นการชี้เป้าการล้อเลียนไปยังนายเนวิน ชิดชอบ ผู้ได้รับฉายาจากสื่อมวลชนว่า ยี่ห้อย มีพ้อคือนายชัย ชิดชอบ และเป็นแกนนำกลุ่มเพื่อนเนวิน ซึ่งมีสมาชิกไม่น้อยกว่า 20 คน สัปดาห์นี้จึงมีการล้อเลียนโดยใช้กลวิธี 2 ประการ คือ การสลับฉากและการล้อลักษณะบุคคล เช่นเดียวกับตัวอย่างที่ 5 ซึ่งมีการสร้างคำว่า โจซูก โดยอาศัยแนวเทียบจากคำว่า โจโฉ แล้ว ตัวบทในวรรคที่ว่า “อั้งสิบเก้าล้านเสียงสนับสนุน” และการกล่าวถึงจังหวัดเชียงใหม่ ก็เป็นการให้ข้อมูลพื้นฐานเพื่อชี้เป้าการล้อเลียนไปที่พันตำรวจโททักษิณ ชินวัตร ด้วย

ผลการวิจัย (2) : ผลที่เกิดจากการล้อเลียนในสัปดาห์ออกบท

8.1 *สร้างความเพลิดเพลินใจ และผ่อนคลายความเครียด* การล้อเลียนในสัปดาห์ออกบทช่วยให้ความกดดันภายในจิตใจได้รับการระบายออกมา ดังที่ซิกมันด์ ฟรอยด์ ได้เสนอแนวคิดเรื่องอารมณ์ขันช่วยผ่อนคลายหรือปลดปล่อยความเครียดในระดับจิตใต้สำนึก โดยอธิบายว่า การใช้ชีวิตของคนเรามักอยู่ภายใต้ความกดดันจากที่มาต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นเรื่องการเมือง ความเป็นอยู่ หรือสภาพสังคมที่ไม่น่าพอใจ ทำให้เกิดพลังงานส่วนหนึ่งไปกดทับการทำกิจกรรมของจิตเอาไว้ กลายเป็นความกดดัน การได้เห็นนักการเมืองผู้มีอำนาจถูกล้อเลียน จะทำให้มีอารมณ์ขันที่ช่วยให้ร่างกายปลดปล่อยพลังงานที่กดทับกิจกรรมของจิตนั้นออกมา เกิดเป็นความพึงพอใจที่ได้หัวเราะ และได้ระบายความกดดันที่เกิดขึ้นภายในจิตใจ

นอกจากนี้ยังมีแนวคิดเรื่องความเหนือกว่าที่เห็นว่าคนเราจะมีอารมณ์ขันเมื่อตระหนักได้ว่าตนเองอยู่ในสถานะเหนือกว่าผู้ที่เป็เป้าของอารมณ์ขัน การล้อเลียนในสัปดาห์ออกบททำให้ผู้ชมได้มีโอกาสหัวเราะเยาะผู้ที่มีอำนาจทางการเมือง หรือหัวเราะให้ปัญหาสังคม นอกจากจะเป็นการช่วยระบายความกดดันภายในจิตใจแล้ว ยังทำให้ผู้หัวเราะรู้สึกว่าคุณเองอยู่เหนือผู้มีอำนาจหรืออยู่เหนือปัญหานั้นชั่วขณะหนึ่งด้วย

8.2 *แสดงทัศนคติวิจารณ์แบบที่เล่นทีจริง* สัปดาห์ออกบทโดยพื้นฐานถือเป็นการละเล่นเพื่อความบันเทิง ไม่ได้ถือเอาสาระเป็นจริงเป็นจัง ขณะเดียวกัน เรื่องที่นำมาล้อเลียนในสัปดาห์ออกบทนั้นก็กลับเป็นเรื่องที่จริงจังอย่างมาก โดยเฉพาะประเด็นที่เกี่ยวข้องกับการเมือง ทำให้เนื้อหาในสัปดาห์ออกบทมีลักษณะก้ำกึ่งกันระหว่าง “ความจริงจัง” กับ “ความไม่เป็นสาระ” ทับซ้อนกันอยู่ จุดนี้เองที่เป็นช่องทางให้ผู้บอกกล่าวสามารถวิจารณ์การเมืองอย่างจริงจัง ขณะเดียวกันก็ใช้วิธีการต่าง ๆ ทำให้เรื่องที่วิจารณ์นั้นดูไม่เป็นสาระ ไม่น่าจะมาถึงโทษกันได้ ดังนั้น ผู้บอกกล่าวต้องรักษาสมดุลระหว่างการล้อเลียนต่าง ๆ ซึ่งถือเป็น “ที่เล่น” กับเจตนาที่จะวิจารณ์การเมืองซึ่งถือเป็น “ที่จริง” เอาไว้เพื่อจะอาศัย “ที่เล่น” เป็นทางหนีทีไล่หลังจากที่ “ที่จริง” ได้สนองเจตนารมณ์ของผู้บอกกล่าวเรียบร้อยแล้ว

8.3 *สืบทอดวรรณคดีและทำให้วรรณคดีมีชีวิต* สัปดาห์ออกบทมักนำตัวละครจากวรรณคดีเรื่องต่าง ๆ มาเล่น ทำให้วรรณคดีเรื่องนั้นได้รับการถ่ายทอดใหม่ แม้เรื่องราวที่ถ่ายทอดจะมีรายละเอียดแตกต่างไปจากของเดิมบ้าง แต่ก็ทำให้วรรณคดีเรื่องนั้นได้รับการกล่าวถึง แง่หนึ่งจึงเป็นการช่วยเผยแพร่วรรณคดีให้เป็นที่รู้จักกันมากขึ้น ทั้งยังเป็นการเปลี่ยนวิธีเสพวรรณคดีนอกเหนือไปจากการอ่านหรือการฟังทำนองเสนาะอย่างเดิมอีกด้วย

การล้อเลียนในสัปดาห์ออกบทยังทำให้การเล่นสัปดาห์เรื่องเดียวกัน ตอนเดียวกัน มีความแตกต่างไม่ซ้ำกันได้ตามสถานการณ์ ณ เวลาที่เล่น กล่าวคือ เมื่อเหตุการณ์รอบตัวเปลี่ยนแปลงไป เป้าหมายของการล้อเลียนก็เปลี่ยนตามไปด้วย ทำให้เนื้อหาในการเล่นสัปดาห์นั้นไม่มีทางจะเหมือนกันได้ แม้จะเป็นการเล่นเรื่องเดียวกัน ตอนเดียวกันก็ตามที่ โปรดสังเกต สัปดาห์พระอินทร์ในเรื่องสังข์ทอง จากการเล่นสัปดาห์ในตัวอย่างต่อไปนี้

²⁵ “ขายหุ้นรวยเพื่อชาติ แม้วางทีประโยชน์ทับซ้อน - ช้อก กม. เอื้อ - ชิกแซ็กภาษี.” ไทยโพสต์ (24 มกราคม 2549).

²⁶ “แฉปมทักษิณหย่า ปชป. ชี้ส่งสัญญาณรุนแรง แยก ‘ทรัพย์สิน’ ต้องยึด กม.,” สยามรัฐ (16 พฤศจิกายน 2551). และ “ยัน ‘ทักษิณ’ หย่า ‘หญิงอ้อ’ จริงแค่ทาง กม. ให้นายหญิงได้ครองตัว,” เดลินิวส์ (16 พฤศจิกายน 2551).

ตัวอย่างที่ 9 “พระอินทร์”

สักวาองค์อินทร์ตัดสินเฉียบ	ยิดทรัพย์เพียบหลายหมื่นล้านมาตรการใหม่
พลาจรวมพลล้อมวังหยั่งน้ำใจ	ท้าวสามนต์จะเอาใจตอบให้เคลียร์ ²⁷
.....
.....

(สักวาบอกบทเรื่องสังข์ทอง ตอน มณฑลทงกระท่อม 20 เมษายน 2553, นิตยสาร พิเชฐพันธุ์ ผู้บอกสักวา)
บทพระอินทร์ในตัวอย่างนี้ เมื่อมองเปรียบเทียบกับบทพระอินทร์ในตัวอย่างที่ 3 ที่เคยกล่าวถึงไปแล้วในหัวข้อ 6.3 จะพบว่า พระอินทร์จากการเล่นสักวาทั้งสองครั้ง อยู่ในเรื่องสังข์ทองตอนที่แปลงกายลงมาทำตีสักกับท้าวสามนต์ แต่เมื่อเป็นการเล่นต่างช่วงเวลา ซึ่งเหตุการณ์ทั่วไปไม่เหมือนกัน การล้อเลียนจึงแตกต่างกันออกไปด้วย

พระอินทร์ในตัวอย่างที่ 3 มาจากการเล่นสักวาบอกบทเรื่องสังข์ทอง ตอน เงาะถอดรูป เมื่อวันที่ 19 ธันวาคม 2551 ซึ่งเป็นช่วงเวลาที่พรรคประชาธิปัตย์เพิ่งได้เป็นรัฐบาลต่อจากพรรคพลังประชาชน กล่าวกันว่า กองทัพอากาศสนับสนุนการจัดตั้งรัฐบาล พระอินทร์ในการเล่นสักวาครั้งนี้จึงมุ่งล้อเลียนไปที่พลเอกอนุพงษ์ เผ่าจินดา ผู้บัญชาการทหารบกในขณะนั้น ส่วนพระอินทร์ในตัวอย่างที่ 9 มาจากการเล่นสักวาบอกบทเรื่องสังข์ทอง ตอน มณฑลทงกระท่อม เมื่อวันที่ 20 เมษายน 2553 ซึ่งเหตุการณ์ในช่วงนั้นเป็นเวลาหลังจากศาลรัฐธรรมนูญตัดสินยิดทรัพย์พันตำรวจโททักษิณ ชินวัตร จากกรณีขายหุ้นบริษัทชินคอร์ปอเรชันให้แก่ต่างชาติ พระอินทร์ในตอนนี้นี้จึงมุ่งล้อเลียนไปที่ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ

จะเห็นว่า แม้เป็นสักวาบอกบทเรื่องเดียวกัน เหตุการณ์เดียวกัน แต่เมื่อเล่นต่างช่วงเวลา ต่างบริบท การล้อเลียนก็ทำให้เนื้อหาในการเล่นสักวานั้นแตกต่างกันได้ และไม่ว่าเหตุการณ์จะเปลี่ยนแปลงไปอย่างไร การล้อเลียนก็ช่วยให้วรรณคดีซึ่งเป็นของเก่าสามารถวิจารณ์เหตุการณ์ปัจจุบันได้อย่างทันทั่วที่และไม่ตกยุค

การที่วรรณคดีสามารถนำมาใช้วิจารณ์เหตุการณ์ปัจจุบันได้ตลอดเวลาเช่นนี้ ทำให้วรรณคดีเรื่องนั้นมีความเปลี่ยนแปลงอยู่เสมอ ไม่หยุดนิ่ง จึงทำให้ดูเหมือนว่าวรรณคดีเรื่องนั้นมีชีวิต และไม่ใช่ว่าเพียงตัวบทที่นอนนิ่งอยู่ในตำราอีกต่อไป

สรุปและอภิปรายผล

ในบทความนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาตัวบทสักวาจากสักวาบอกบทที่เล่นกันใน พ.ศ.2544-2553 โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษากลวิธีการล้อเลียนในสักวาบอกบท รวมทั้งผลที่เกิดจากการใช้กลวิธีนั้น พบว่า กลวิธีการล้อเลียนที่สำคัญในสักวาบอกบทมี 8 ประการ คือ การล้อคำพูดของบุคคลมีชื่อเสียง การล้อพฤติกรรมหรือลักษณะของบุคคลมีชื่อเสียง การเติมชื่อบุคคล การสลับฉาก การสร้างคำโดยอาศัยแนวเทียบ การเสริมความ การกล่าวเกินจริง และการลดความสำคัญแบบทันทีทันใด ส่วนผลที่เกิดจากการใช้กลวิธีเหล่านี้มี 3 ประการ คือ สร้างความเพลิดเพลินและผ่อนคลายความเครียด แสดงทัศนคติวิจารณ์แบบที่เล่นที่จริง รวมทั้งสืบทอดวรรณคดีและทำให้วรรณคดีมีชีวิต

มีคำกล่าวว่า คนไทยเป็นชนชาติที่ร่ารวยอารมณ์ขัน²⁸ คำกล่าวนี้นี้คงจะมีความเป็นจริงมากขึ้นถ้าพิจารณาจากการล้อเลียนในสักวาบอกบทเหล่านี้ เพราะแม้แต่เรื่องเคร่งเครียดอย่างการเมือง คนไทยก็ยังนำมาวิจารณ์ได้อย่างมีชั้นเชิง โดยอาศัยการล้อเลียนเป็นเครื่องมือสำคัญ อารมณ์ขันที่เกิดขึ้นจึงเป็นทั้ง “อาวุธ” สำหรับการวิจารณ์ และเป็น “เสน่ห์” ที่ทำให้สักวาบอกบทมีความน่าติดตามอยู่เสมอ

เอกสารอ้างอิง

หนังสือ

- กองบรรณาธิการมติชน. 2550. 289 ข่าวดัง 3 ทศวรรษหนังสือพิมพ์มติชน. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพมหานคร: มติชน.
จันทร์จิรายุวัฒน์ รัชณี, หม่อมเจ้า. 2520. นักกลอนบ่อนเช้าแซ่. กรุงเทพมหานคร: ดวงกมล.
ดวงมน จิตรจักษ์. 2528. หลั่งม่านวรรณศิลป์. กรุงเทพมหานคร: เทียนวรรณ.
แดนพิช แบรดเลย์. 2515. อักษราภิธานศรับท์. พระนคร: ครูสภา.

²⁷ การแสดงสักวาบอกบทเรื่องสังข์ทอง ตอน มณฑลทงกระท่อม ณ วัดเทพศิรินทรวงศ์ กรุงเทพมหานคร เมื่อ 20 เมษายน 2553.

²⁸ ดวงมน จิตรจักษ์, หลั่งม่านวรรณศิลป์ (กรุงเทพมหานคร: เทียนวรรณ, 2528), หน้า 277.

ราชบัณฑิตยสถาน. 2546. **พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.2542**.กรุงเทพมหานคร: นานมีบุ๊คส์พับลิเคชั่นส์.
สมาคมนิสิตเก่าคณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. 2534. **ประชุมบทสักรวาทเล่นถวายเป็นรัชกาลที่ 5
และสักวากลอนสดพระราชานิพนธ์ในสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี**. พิมพ์ครั้งที่ 3.
กรุงเทพมหานคร: สมาคมนิสิตเก่าคณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
สรจักร ศิริบริรักษ์. 2544. **หยุดสุดท้าย 3**. กรุงเทพมหานคร: พีวเจอร์พับลิชชิง.
อุบลรัตน์ ศิริยุวศักดิ์. 2536. **อารมณ์ขันในสี่มวลาชน**. กรุงเทพมหานคร: คณะนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

วิทยานิพนธ์

นัทธนัย ประสานนาม. 2548. “เรื่องสั้นแนวเสียดสีของไทย ระหว่าง พ.ศ.2535-2545 : การศึกษาแนวคิดและ
กลวิธี.” วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต สาขาวิชาภาษาไทย คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

บทความ

มารศรี สอทิพย์. 2543. “การเสริมความในวรรณกรรมของลาว คำหอม,” **วารสารมนุษยศาสตร์ สังคมศาสตร์**. 18
(ตุลาคม-ธันวาคม 2543) : 60.
ศิริพร ภักดีมาสุก. 2549. “อารมณ์ขันในการ์ตูนการเมืองไทย,” **วารสารภาษาและวรรณคดีไทย**. 23
(ธันวาคม 2549): 94-95 และ 99.
อลงกต เพชรศรีสุก. 2547. “การล้อเลียน อีภทบาทของทัศนศิลป์ที่มีต่อสังคม.” **วารสารมนุษยศาสตร์และ
สังคมศาสตร์** ๑๐, ๑ : 99.

นิตยสาร

สุดสงวน. 2548. “สักวาเรื่องไชยเชษฐา ตอนนางแมวย้ายซุ้ม(1),” **สกุลไทย** 2639 (17 พฤษภาคม): 110.
สุดสงวน. 2549. “สักวาเรื่องไกรทอง (2).” **สกุลไทย** 2673 (10 มกราคม): 132.
สุดสงวน. 2549. “สักวาเรื่องไกรทอง (3).” **สกุลไทย** 2675 (24 มกราคม): 131.
สุดสงวน. 2549. “สักวาเรื่องสามก๊ก ตอนโจโฉนั่งเมือง.” **สกุลไทย** 2681 (7 มีนาคม): 123.
สุดสงวน. 2552. “สักวาเรื่องสังข์ทองตอนเงาะถอดรูป (2).” **สกุลไทย** 2835 (17 กุมภาพันธ์): 117.
สุดสงวน. 2552. “สังข์ทอง ตอนรักแท้ของแม่เลี้ยง (1).” **สกุลไทย** 2863 (1 กันยายน): 113.
สุดสงวน. 2552. “สังข์ทอง ตอนรักแท้ของแม่เลี้ยง (2).” **สกุลไทย** 2865 (15 กันยายน): 113.
สุดสงวน. 2552. “สักวาเรื่องสังข์ทองตอนเงาะถอดรูป (2).” **สกุลไทย** 2835 (17 กุมภาพันธ์): 117.
สุดสงวน. 2553. “สักวาเรื่องสังข์ทองตอนเงาะถอดรูป (3).” **สกุลไทย** 2885 (3 กุมภาพันธ์): 85.

ข่าว

2548. “ที่ไหนเลือก ทรท. จะช่วยก่อน.” **ไทยรัฐ** (1 พฤศจิกายน).
2549. “ขายหุ้นรวยเพื่อชาติ แม้วอ้างหนีประโยชน์ทับซ้อน-ซื้อออก กม. เอื้อ-ซิกแซ็กภาษี.” **ไทยโพสต์** (24 มกราคม).
2551. “แฉปมทักษิณหย่า ปชป. ชี้ส่งสัญญาณรุนแรง แยก ‘ทรัพย์สิน’ ต้องยึด กม.” **สยามรัฐ** (16 พฤศจิกายน).
2551. “ยัน ‘ทักษิณ’ หย่า ‘หญิงอ้อ’ จริงแค่ทาง กม. ให้นายหญิงได้คล่องตัว.” **เดลินิวส์** (16 พฤศจิกายน).
2551. “ผบ.ทบ.รับคดียุติรัฐบาล อ้างเพื่อความสงบสุขบ้านเมืองเดินต่อได้.” **โลกวันนี้** (12 ธันวาคม).

สัมภาษณ์

สัมภาษณ์ อดุล จันทระศักดิ์, หัวหน้าคณะตุลาการศาลปกครอง, 11 มีนาคม 2555.

ป๊อผีเฮือน บ้านทีกเครือญาติคนไทยโขงที่เชื่อมโยงโลกวิญญาณ และพิธีกรรม "เสนเฮือน" Pub Pee Huan: the Thai Soang Kinship Record Connecting a Spiritual World to the “Sen Huan” Ritual

ปณัยจริย์ สรสีสม

คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏหมู่บ้านจอมบึง

บทคัดย่อ

ครอบครัวและเครือญาติ มีความสำคัญต่อการสร้างความเข้มแข็งในชุมชน อันเนื่องมาจากบุคคลที่เติบโตมาจากครอบครัวที่ให้การเลี้ยงดูอย่างเอาใจใส่ และปลูกฝังความรักครอบครัว รักชุมชน รักรากเหง้าของตนเอง ย่อมที่จะเป็นผู้สร้างคุณประโยชน์ให้กับชุมชนแห่งนั้นอย่างเนืองนิตย์, การศึกษาป๊อผีเฮือน บ้านทีกเครือญาติคนไทยโขงที่เชื่อมโยงโลกวิญญาณ และพิธีกรรม "เสนเฮือน" มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาบ้านทีกเครือญาติ "ป๊อผีเฮือน" ของตระกูลหมอเสนชาวไทยโขง "นายพัน สุขอยู่" บ้านหัวเขาเงิน อำเภอปากท่อ จังหวัดราชบุรี, อธิบายความสำคัญของป๊อผีเฮือนในพิธีเสนเฮือน, อภิปรายเครือญาติของคนไทยโขงในพื้นที่ต่างๆ และส่งเสริมให้กลุ่มชนกลุ่มอื่นๆสร้างพื้นที่ทางสังคมและพัฒนาให้เป็นชุมชนไทยเข้มแข็งเหมือนกลุ่มไทยโขงในภูมิภาคตะวันตก ซึ่งได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยวิธีการสัมภาษณ์ (interview) การมีส่วนร่วม (participation) และการสังเกต (observation) ชุมชนโขงบ้านหัวเขาเงิน อำเภอปากท่อ จังหวัดราชบุรีในช่วงวันที่ 12-20 พฤษภาคม พ.ศ.2555 บทความวิจัยเรื่องดังกล่าวนี้ตัดตอนมาจากรายงานวิจัยเรื่อง สงครามเก้าทัพ และประวัติศาสตร์เมืองราชบุรี กระบวนทัศน์การสืบสานอัตลักษณ์ 8 กลุ่มชาติพันธุ์ ทุนวิจัยของมหาวิทยาลัยราชภัฏหมู่บ้านจอมบึง จังหวัดราชบุรี, จากการลงชุมชนชาวโขงอย่างต่อเนื่องพบสิ่งที่น่าสนใจในชุมชนโขงในแต่ละพื้นที่ กล่าวคือ ความเข้มแข็งทางภาษาและวัฒนธรรมของชุมชนชาวโขงมีอยู่ในบางพื้นที่ แม้ว่าชาวโขงจะอาศัยในพื้นที่จังหวัดเดียวกัน เช่น โขงราชบุรี ในพื้นที่ อำเภอปากท่อ, อำเภอดำเนินสะดวก และอำเภอจอมบึง ทว่าชาวโขงมีการรักษาความเข้มแข็งทางภาษาและวัฒนธรรมของกลุ่มตนเองแตกต่างกัน โดยโขงในพื้นที่บ้านหัวเขาเงิน อำเภอปากท่อ มีความเข้มแข็งทางภาษาและวัฒนธรรมมากที่สุด ทำให้ทางราชการสนับสนุนให้เป็นชุมชน “ไทยเข้มแข็ง” อีกทั้งในชุมชนโขงบ้านหัวเขาเงินมีปราชญ์ชาวบ้านซึ่งเป็นหมอเสนผู้ประกอบพิธีเสนเรือนซึ่งมีความสามารถในการอ่านและเขียนอักษรไทดำ ขับบทสวด บทร้องของชาวโขง สานภาษาชะเครื่องใช้ ฯลฯ ซึ่งก็คือ นายพัน สุขอยู่ ป๊อผีเฮือน บ้านทีกเครือญาติคนไทยโขงที่เชื่อมโยงโลกวิญญาณ และพิธีกรรม "เสนเฮือน" จึงมาจากการบันทึกของนายพัน สุขอยู่ อันทำให้เห็นว่าปัจจุบันชาวโขงไม่ได้บันทึกรายชื่อผู้ล่วงลับประจำครอบครัวในลักษณะสมุดป๊อ (พับ) เฉกเช่นชาวโขงหรือชาวไทดำที่อยู่ในเวียดนามในสมัยอดีต ทว่ามีการบันทึกรายชื่อผู้ล่วงลับลงในสมุดเล่มยาวมีเส้น เมื่อมีการประกอบพิธีกรรมเช่นไหว้บรรพบุรุษที่ชาวโขงเรียกว่าพิธี “เสนเฮือนหรือเสนเรือน” จึงจะนำป๊อผีเฮือนมาอ่านรายชื่อผู้ล่วงลับให้มากขึ้นของเซ่นไหว้ ดังเช่นที่นายพัน สุขอยู่ 1 ใน 5 ของหมอเสนประจำชุมชนบ้านหัวเขาเงิน อำเภอปากท่อ จังหวัดราชบุรี ปฏิบัติอยู่ในช่วงเวลาปัจจุบัน, ทางราชการควรส่งเสริมให้กลุ่มชนกลุ่มอื่นๆ สร้างพื้นที่ทางสังคมและพัฒนาให้เป็นชุมชนไทยเข้มแข็งเหมือนกลุ่มไทยโขงบ้านหัวเขาเงิน และควรที่จะมีการศึกษาป๊อผีเฮือนของชุมชนโขงในพื้นที่อื่นๆ เช่น พื้นที่ภาคตะวันตกของไทย หรือ จังหวัดสระบุรี เพื่อเปรียบเทียบความเป็นเครือญาติที่สืบต่อเนื่องมาจากช่วงอพยพมาอยู่ในประเทศไทยได้ชัดเจนมากยิ่งขึ้น

Abstract

Family and kinship were essential in strengthening the community because those who were from a caring family teaching them to love family, community and their roots were likely to grow up working for the sake of their community. The present study is aimed at examining “Pub Pee Huan” record belonging to “Mr. Pan Sook-you” of the “Mor Sen” family in Hua Khao Cheen village of Pak Thor district in the province of Ratchaburi, explaining the importance of the “Pub Pee Huan” in the

Sen Huan ceremony, discussing the kinship of the “Thai Soang” in different areas and encouraging other ethnic groups to form a social space and strengthen it in the way demonstrated by the “Thai Soang” in Thailand’s western region. Data collection was based on in-depth interviews, participation and observation in the Soang community in Hua Khao Cheen village of Pak Thor district in the province of Ratchaburi during 12-20 June 2012. This research is part of the research report entitled “The Nine Troop War” and “The History of Ratchaburi Province”. The paradigm of identity preservation of the eight ethnicities supported by Muban Chombueng Rajabhat University in the province of Ratchaburi. According to the fieldtrips to the local Soang communities, it was interesting to find out that there are strong aspects of linguistic and cultural identities in some areas. Although they are living in the same province; such as the Soang of Ratchaburi in the districts of Pak Thor, Damnern Saduak and Chombueng, they had a different level of linguistic and cultural identities. In the case of the Soang in Hua Khao Cheen village in Pak Thor district, they had the strongest level, officially making them one of the “Strengthened Thai.” Besides, in Hua Khao Cheen village, there was a village expert in ancient Sen ceremony named Mr. Pan Sook-you, who was fluent in written and spoken Tai Dam dialect, singing traditional Soang songs and knowing Soang craftsmanship. Therefore, the Pub Pee Huan as the Thai Soang’s kinship record connecting a spiritual world and the “Sen Huan” ceremony comes from his record. This suggested that the Soang do not have the list of their dead ancestors in a folded form of book (or Pub) like the Thai Soang or Tai Dam in Vietnam in the past. However, their list was in the long lined notebook. In the process of the ancestor worship ceremony by the Soang people, which was called “Sen Huan” or “Sen Ruan”, the Pub Pee Huang record was brought for name-calling of their ancestor spirits to come and receive the given food as Mr. Pan Sook-you, one of the five Sen practitioners (Mor Sen) of Hua Khao Cheen village of Pak Thor district in the province of Ratchaburi, still carries on. The government sector should promote other ethnic groups in the area to have their own space and develop them into strong communities under the “Strengthened Thai” project similar to the Soang communities in other areas; such as those in Thailand’s western province of Saraburi to compare their kinship since the period of their immigration to Thailand.

คำสำคัญ : ปับผีเฮือน / บันทึกเครือญาติคนไทยโซ่ง / พิธีกรรม "เสนเฮือน"

Keywords: Pub Pee Huan, Thai Soang, kinship, spiritual ceremony, Sen Huan

บทนำ

ดินแดนสุวรรณภูมิมีความหลากหลายทางด้านภาษา กลุ่มชน และวัฒนธรรม ซึ่งความหลากหลายดังกล่าวนี้ นำมาซึ่งการปรับเปลี่ยน ผสมผสาน สืบทอด และสร้างขึ้นมาใหม่เพื่อการคงอยู่ในพื้นที่อย่างไม่คลอนแคลน (สมทรง บุรุษพัฒน์ และคณะ, 2554, หน้า 31-32)

ไทยทรงดำ, ไทยช่วงดำ, ไทยโซ่ง, ลาวช่วงดำ หรือ ลาวโซ่งเป็นชนกลุ่มหนึ่งที่มีประวัติศาสตร์ที่น่าสนใจในดินแดนสุวรรณภูมิ กล่าวคือ ไทยโซ่งมีถิ่นฐานเดิมอยู่ในประเทศจีนตอนกลางซึ่งเป็นถิ่นฐานเดิมของชนเผ่าไท ต่อมาคนไทยได้อพยพลงมาทางใต้มาตั้งหลักแหล่งที่เมืองแกลงหรือปัจจุบันคือเมืองเดียนฟูซึ่งมีอาณาเขตติดต่อกับจีนทางตอนใต้และตอนเหนือของประเทศเวียดนาม ไทยโซ่งอพยพเข้ามาอยู่ในประเทศไทยหลายครั้งด้วยเหตุผลทางการเมือง ครั้งแรกในปี พ.ศ.2322 สมเด็จพระเจ้าพระยามหากษัตริย์ศึกให้กองทัพเมืองหลวงพระบางยกกำลังไปตีเอาเมืองของผู้ไททรงดำซึ่งตั้งอยู่ริมเขตแดนเวียดนามเหนือ แล้วกวาดต้อนครอบครัวลาวเวียงจันทน์และไทดำลงมายังประเทศไทย ให้ลาวเวียงจันทน์ตั้งบ้านเรือนอยู่เมืองสระบุรี ราชบุรี และจันทบุรี ส่วนไทดำให้ตั้งบ้านเรือนอยู่ที่ตำบลหนองปรัง อำเภอบางบาล จังหวัดเพชรบุรี ดังนั้น ถิ่นฐานเดิมของไทยโซ่งในประเทศไทยจึงอยู่ที่จังหวัดเพชรบุรี ต่อมาได้มีการโยกย้ายไปหาที่ที่กินใหม่ใน

บริเวณใกล้เคียง เช่น จังหวัดราชบุรี สุพรรณบุรี นครปฐม สมุทรสาคร เลย พิจิตร พิษณุโลก กำแพงเพชร (สมทรง บุรุษพัฒน์ และคณะ, 2554, หน้า 78-79)

การเคลื่อนย้ายอพยพจากดินแดนดั้งเดิมมายังประเทศไทย ทำให้นักวิชาการ นักมานุษยวิทยา และ นักภาษาศาสตร์จำนวนมากให้ความสนใจในแง่ของการสืบทอดวัฒนธรรม “เสนเฮือน”, การแต่งกายด้วย “ส้วงฮี”, การปั้นเกล้า และอื่น ๆ ก้อนฟ้อนแกน เช่นเดียวกับนักภาษาศาสตร์ ที่ศึกษาภาษาพูดของไทยโพ่งแล้วอภิปรายถึงการผสมผสานระบบเสียงและระบบคำของคนโพ่งด้วยภาษาพูดของคนลาวและคนไทย แม้กระทั่งนักมานุษยวิทยาที่ลงพื้นที่แบบฝังตัวต่าง ตระหนักว่าคนโพ่งในพื้นที่ภาคตะวันตก ได้แก่ โพ่งจังหวัดนครปฐม, โพ่งจังหวัดเพชรบุรี, โพ่งจังหวัดสุพรรณบุรี และโพ่ง จังหวัดราชบุรีมีการสร้าง “ความเข้มแข็งในการรวมกลุ่มในเทศกาลอื่นก้อนฟ้อนแกน” และ “สร้างหมู่บ้านไทยเข้มแข็ง” เพื่อสอดคล้องนโยบายของชาติในเรื่อง “ปฏิบัติการไทยเข้มแข็ง 2555” (วีณา สุขอยู่, 2555, พฤษภาคม 12-20, สัมภาษณ์) นักภาษาศาสตร์และนักวิจัยของสถาบันวิจัยภาษาและวัฒนธรรมเอเชีย มหาวิทยาลัยมหิดล สสำรวจชุมชนไทยทรงดำ หรือ ไทยช่วงดำ แล้วพบว่า กลุ่มชนในพื้นที่ภาคตะวันตกของประเทศไทยที่มีความเข้มแข็งทางวัฒนธรรมมากที่สุด คือ กลุ่มคน ไทยทรงดำ ความเข้มแข็งทางวัฒนธรรมของชนกลุ่มดังกล่าวไม่ได้เกิดเพียงเพราะการสนับสนุนจากรัฐบาลหรือองค์กร ท้องถิ่นเท่านั้น ทว่าสิ่งสำคัญที่ทำให้เกิดความเข้มแข็งเกิดจาก “ความรักและความตระหนัก” ในความเป็นคนโพ่งของ ตนเอง

“ความรักและความตระหนัก” ในความเป็นคนโพ่งพิจารณาได้จากการรวมกลุ่มและการมีส่วนร่วมของคนโพ่ง อย่างพร้อมเพรียงในเทศกาลหรืองานพิธีกรรมต่างๆ ตัวอย่างที่น่าเสนอ ณ ที่นี้คือ พิธีกรรมเสนเรือน

“เสนเฮือน” หรือ เสนเรือนของคนโพ่งคือพิธีการบูชาบรรพบุรุษ การเซ่นไหว้บรรพบุรุษเป็นการสืบเนื่องมาจาก คติความเชื่อในเรื่องเครือญาติที่ล่วงลับไปแล้วจะกลับกลายเป็นผีและมาเฝ้าปกป้องรักษาลูกหลานที่ยังคงมีชีวิต การเสนเรือน จึงเป็นการแสดงความกตัญญูและบอกกล่าวเชิญให้วิญญาณผีเรือนมาปกป้องดูแลให้คนในครอบครัวรวมทั้งหมู่เครือญาติ ให้อยู่เย็นเป็นสุข (ชุตินา เตชะบุญ, 2550, หน้า 15)

เนื่องจาก “การเสนเฮือน” เป็นพิธีกรรมที่คนโพ่งทุกคนให้ความสำคัญและสืบทอดต่อมาจากจนถึงปัจจุบัน คนโพ่ง ยังมีการแบ่งประเภทการเสนเรือนออกเป็นประเภทย่อยอีก 7 ประเภท ได้แก่ เสนต่ออายุ, เสนเรียกขวัญ, เสนสะเดาะเคราะห์, เสนรับผีเมด, เสนฆ่าเกือก, เสนเตง และเสนกวัดไกว (วีณา สุขอยู่, 2555, พฤษภาคม 12-20, สัมภาษณ์)

พิธีกรรมเสนเฮือนเชื่อมโยงโลกวิญญาณ อันเนื่องมาจากความเชื่อเรื่องการนับถือผีของกลุ่มชาติพันธุ์ไทยโพ่ง ใน งานวิจัยของระวีวรรณ วรรณวิไชย (2550 : 163-167) กล่าวถึง ความเชื่อเรื่องการนับถือผีว่ามีบทบาทสำคัญต่อวิถีแห่ง การดำเนินชีวิต 6 ลักษณะ กล่าวคือ 1) ควบคุมพฤติกรรมของคนในชุมชน, 2) ปลุกฝังคุณธรรมจริยธรรม, 3) สร้างขวัญ และกำลังใจ, 4) สร้างสำนึกความเป็นชาติพันธุ์, 5) สร้างความสัมพันธ์ภายในครอบครัว และ 6) ดำรงและสืบทอดวัฒนธรรม

“บ๊ผีเฮือน” เป็นสมมุติที่รวบรวมรายชื่อผีบรรพบุรุษในตระกูลที่นับถือผีเดียวกันที่ได้เสียชีวิตไปแล้วและได้ เชิญขึ้นไปอยู่ในห้องผีเรือนหรือห้องกะล่อห้อง “บ๊ผีเฮือน” จะมีรายชื่อผีบรรพบุรุษที่เสียชีวิตด้วยการตายดีทั้งหมดใน เวลาที่มีพิธีเสนเฮือนหรือพิธีกรรมที่ต้องมีการเซ่นไหว้ผีเรือน ซึ่งจะต้องกล่าวเรียกชื่อผีบรรพบุรุษทั้งหมดมารับเครื่องเซ่น ก็จะทำรายชื่อจากสมุดจดรายชื่อหรือ “บ๊ผีเฮือน” “บ๊ผีเฮือน” จึงทำหน้าที่คล้ายสมุดจดรายชื่อผีบรรพบุรุษทั้งหมด เพื่อเวลาทำพิธีเสนหรือเซ่นไหว้ หมอเสนจะเชิญมารับเครื่องเซ่นได้ครบถ้วน

การศึกษาบ๊ผีเฮือน บันทึกเครือญาติคนไทยโพ่งที่เชื่อมโยงโลกวิญญาณ และพิธีกรรม “เสนเฮือน” นำไปสู่ความ เข้าใจความเหนียวแน่นทางเครือญาติของคนโพ่งและตระหนักถึงการให้ความสำคัญบรรพบุรุษโดยเฉพาะผีปู่ย่าตายาย อันนำไปสู่การประกอบพิธีกรรมเสนเรือนที่ยังคงเป็นจารีตนิยมของคนโพ่งมาจนถึงปัจจุบัน

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. ศึกษาบันทึกเครือญาติ “บ๊ผีเฮือน” ของตระกูลหมอเสนชาวไทยโพ่ง “นายพัน สุขอยู่” บ้านหัวเขาเงิน อำเภอบางท้อ จังหวัดราชบุรี
2. อธิบายความสำคัญของบ๊ผีเฮือนในพิธีเสนเฮือน
3. อภิปรายเครือญาติของคนไทยโพ่งในพื้นที่ต่างๆ
4. ส่งเสริมให้กลุ่มชนกลุ่มอื่นๆ สร้างพื้นที่ทางสังคมและพัฒนาให้เป็นชุมชนไทยเข้มแข็งเหมือนกลุ่มไทยโพ่งใน ภูมิภาคตะวันตก

อุปกรณ์และวิธีการดำเนินการวิจัย

งานวิจัย ปับผีเฮือน บ้านทีกเครือญาติคนไทยโง่งที่เชื่อมโยงโลกวิญญาณ และพิธีกรรม "เสนเฮือน" เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) มีวิธีดำเนินการดังต่อไปนี้

ศึกษาเอกสารในเบื้องต้น

การวิจัยนี้เป็นการใช้ระเบียบวิจัยเชิงคุณภาพ ที่เริ่มต้นการวิจัยจากการศึกษาเอกสาร สิ่งพิมพ์และงานวิจัยอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องกับไทยทรงดำ ได้แก่ มโน กลีบทอง (2544), เรณู เหมือนจันทร์เชย (2541), กลุ่มนักศึกษาโครงการเรียนรู้ร่วมกันสรรค์สร้างชุมชน (2547), สมทรง ชูรัชพัฒน์ (2539; 2554), สภาวัฒนธรรมจังหวัดราชบุรี (2547), ระเบียบวัฒนธรรมวิถีไทย (2550) เป็นต้น

อย่างไรก็ตามงานดังกล่าวมีรายละเอียดของ “ปับผีเฮือน” น้อยมาก อีกทั้ง “ปับผีเฮือน” เป็นบันทึกที่หาดูได้ยาก และมีวิวัฒนาการที่แตกต่างไปจากเดิมค่อนข้างมาก อีกทั้งผู้วิจัยลงพื้นที่ศึกษาชุมชนโง่งในช่วงวันที่ 12-20 พฤษภาคม พ.ศ.2555 โดยทุนสนับสนุนการวิจัยของมหาวิทยาลัยราชภัฏหมู่บ้านจอมบึง ด้วยเหตุนี้การได้มีส่วนร่วม การได้อยู่อาศัยกับครอบครัวชาวโง่งบ้านหัวเขาจีน ตำบลห้วยยางโทน อำเภอปากท่อ จังหวัดราชบุรี ได้สัมผัสความรักปรองมอดและความเคารพสิ่งเหนือธรรมชาติและโลกของวิญญาณของคนโง่ง โดยเฉพาะการประกอบพิธีเสนเฮือนต่ออายุ อีกทั้งยังเป็นการเพิ่มเติมองค์ความรู้ทางวัฒนธรรมควบคู่กับการอนุรักษ์วัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ไทยโง่งให้สืบเนื่องต่อไป

การเลือกกรณีศึกษา

ชุมชนไทยโง่ง หัวเขาจีน ตำบลห้วยยางโทน อำเภอปากท่อ จังหวัดราชบุรี

วิธีการเก็บข้อมูล

การสัมภาษณ์เชิงลึก, การมีส่วนร่วม และการสังเกต

การนำข้อมูลมาวิเคราะห์

- กระบวนการทำความเข้าใจเกี่ยวกับเอกสารสิ่งพิมพ์และงานวิจัยของไทยโง่ง
- อธิบายขั้นตอนต่างๆที่ปรากฏในพิธีเสนต่ออายุ ตั้งแต่เริ่มต้นพิธีและจนสิ้นสุดพิธี และอธิบายรายชื่อผู้ตายที่ปรากฏในบันทึกเครือญาติ “ปับผีเฮือน” ของตระกูลหมอสุนทรชาวไทยโง่ง “นายพัน สุขอยู่” บ้านหัวเขาจีน อำเภอปากท่อ จังหวัดราชบุรี
- อธิบายอธิบายความสำคัญของปับผีเฮือนในพิธีเสนเฮือน และอภิปรายเครือญาติของคนไทยโง่งในพื้นที่ต่างๆ
- ตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูลที่ได้รับ (data triangulation) โดยเน้นการถามซ้ำ จากผู้ให้ข้อมูลสำคัญหรือผู้ให้ข้อมูลหลัก ทั้งนายพัน สุขอยู่ ผู้ให้ข้อมูลหลักกับนางสนธิ กุมกร, นางศรีไพร นันทกิจ, นางวิมา สุขอยู่ และนางอุไร แห่งหน ผู้ร่วมพิธีในพิธีเสนเฮือนว่าข้อมูลที่ได้รับมีความเหมือนกันหรือไม่ ซึ่งถ้าทุกแหล่งข้อมูลพบว่าได้รายละเอียดที่ผู้วิจัยสัมภาษณ์มาเหมือนกัน แสดงว่าข้อมูลที่ได้รับได้มีความถูกต้อง

ผลการวิจัย

พิธีเสนต่ออายุของครอบครัววิมา สุขอยู่ (2555, พฤษภาคม 12-20) กรรมการและเลขานุการศูนย์วัฒนธรรมไทยทรงดำ บ้านหัวเขาจีน ตำบลห้วยยางโทน อำเภอปากท่อ จังหวัดราชบุรี ซึ่งมีหมอสุนทรประกอบพิธีจำนวน 3 คน ดังนี้ หมอยน ห้อมล้อม อายุ 68 ปี, หมอเด่น สมเกียรติ อุ่นละม่อม อายุ 55 ปี และหมอพัน สุขอยู่ อายุ 70 ปี, หมอเป่าปีเล็ก 1 คน ได้แก่ หมอซุ่ม คุ่มสวัสดิ์ อายุ 77 ปี, หมอเป่าปีใหญ่ 1 คน ได้แก่ หมอใบ เอื้อะแหวก อายุ 70 ปี, ผู้ขับร้อง “เพลงแอ่ว” ซึ่งขับนำการเล่น 2 คน คือ แม่ลำตวน มหาพล อายุ 70 ปี และแม่บุญมี อาจเอื้อม อายุ 73 ปี เสนต่ออายุของครอบครัวนี้มีการสร้างหลักมั่นหลักยืนโดยพ่อหมอสุนทรทั้ง 5 คน จะเป็นผู้อ่านรายชื่อผู้ตายจากปับผีเฮือนที่ละรายและคืบเครื่องเซ่นใส่ลงในช่องฝากระดานให้ผีเรือนแต่ละรายจนหมดรายชื่อ ในระหว่างนั้นจะหยดน้ำลงไปช่องให้ผีเรือนได้ดื่มด้วยต่อจากนั้นจึงจะขับบทต่ออายุและขับบทต่อเจ้าหัวพร้อมบรรเลงเพลงปี่ให้กับญาติผู้ใหญ่ (เอมเต่า) ของนางวิมา สุขอยู่

โลกของคนอยู่ (ครอบครัวของนางวิณา สุขอยู่) กับโลกของคนสิ้นชีวิตถูกเชื่อมด้วยหอมเสนผู้ทำพิธีการเสน ซึ่งก็คือการเซ่นไหว้บรรพบุรุษ, ปูย่าตายายที่สิ้นชีวิต และผีบ้านผีเรือนของคนโง่งเป็นพลังศรัทธาที่ยิ่งใหญ่ทำให้เชื่อมั่นว่าปูย่าตายายจะทำให้ลูกหลานหายป่วยไข้ ซึ่งต้องมีการเชื้อเชิญให้วิญญาณปูย่ามาร่วมในพิธี ด้วยเหตุนี้ “บั้งผีเฮือน” บั้งที่ก่อกองเรือญาติผู้ล่วงลับจึงเป็นสื่อกลางเชื่อมโยงโลกวิญญาณ และพิธีกรรม “เสนเฮือน”

“บั้งผีเฮือน” ที่ถูกบั้งทักโดยพ่อหอมเสนที่ชื่อนายพัน สุขอยู่ 1 ใน 5 ของหอมเสนในชุมชนบ้านหัวเขาเงิน มีเรือญาติร่วมผีเดียวกันจำนวน 10 ครอบครัว ดังนี้

1) ก้อนางสมัยบ้านหัวเขาเงิน มีเรือญาติผู้เสียชีวิตที่ถูกเชิญมาในพิธีเสนเรือโดยหอมเสนพันจำนวน 16 คน ได้แก่ ปอกวาน ชม, แม่นาง เชิด, ปูกวาน แก้ว, ย่านาง ป้อม, ปูกวาน ฮ่อ, ปูกวาน จันทร, ย่านาง สีน, ปูกวาน ยอด, ปูกวาน ซอ, ปูกวาน เขียง, ย่านาง สา, ปูกวาน ทอง, ย่านาง ลี, ปูกวาน เพ็รช, ย่านาง อินทร์ และหลานกวาน พิม

2) ก้อนางพาดบั้งดงยาง มีเรือญาติผู้เสียชีวิตที่ถูกเชิญมาในพิธีเสนเรือโดยหอมเสนพัน จำนวน 13 คน ได้แก่ ปูกวาน เอ็น, ปูกวาน แหว่, ย่านาง เฮีย, ปูกวาน ซับ, ปูกวาน แสบ, ปูกวาน ขุน, ล้วนาง ฮต, ล้วนาง พิน, อานาง เหลียว, อาวกวาน ดำ, ย่านาง จุม, อาวกวาน หมวย และหลานกวาน เนียง

3) ก้อนายพายบ้านหนองเข้ มีเรือญาติผู้เสียชีวิตที่ถูกเชิญมาในพิธีเสนเรือโดยหอมเสนพัน จำนวน 7 คน ได้แก่ ปูกวาน ฮวง, ย่านาง ซอ, ปูกวาน มั่น, ปูกวาน อุ่น, อานาง เพียก, น้องนาง เถา และน้องนาง หวย

4) ก้อนางปรานีบ้านบุชา มีเรือญาติผู้เสียชีวิตที่ถูกเชิญมาในพิธีเสนเรือโดยหอมเสนพัน จำนวน 9 คน ได้แก่ ปูกวาน เอ็น, ย่านาง ทิต, ปูกวาน แก้ว, ย่านาง ลอย, ปูกวาน เมียน, ย่านาง อิน, ย่านาง ซัด, ปูกวาน แอน และปูกวาน อุ่น

5) ก้อนางพร บ้านดงยาง มีเรือญาติผู้เสียชีวิตที่ถูกเชิญมาในพิธีเสนเรือโดยหอมเสนพัน จำนวน 7 คน ได้แก่ หนากวาน เที่ยง, ปูกวาน เลาะ, ย่านาง ปัน, ปูกวาน แดง, ย่านาง ให้, ย่านาง อยู่ และย่านาง เหมาะ

6) ก้อนายพายโปงกระต่าย มีเรือญาติผู้เสียชีวิตที่ถูกเชิญมาในพิธีเสนเรือโดยหอมเสนพัน จำนวน 9 คน ได้แก่ ปูกวาน ชม, ย่านาง วอย, ล้วนาง เมาะ, ปูกวาน อ่อน, ปูกวาน เรียง, ปูกวาน ทราย, ปูกวาน เที่ยง, ปูกวาน กลาย และปูกวาน เหลว

7) ก้อนายยงบ้านหัวเขาเงิน มีเรือญาติผู้เสียชีวิตที่ถูกเชิญมาในพิธีเสนเรือโดยหอมเสนพัน จำนวน 7 คน ได้แก่ ปูกวาน แอ, ปูกวาน แหว่ง, ปูกวาน สร้อย, ย่านาง จา, ย่านาง ไกร, ลูกกวาน หมัน และปูกวาน ใบ

8) ก้อนายหวดโปงกระต่าย มีเรือญาติผู้เสียชีวิตที่ถูกเชิญมาในพิธีเสนเรือโดยหอมเสนพัน จำนวน 7 คน ได้แก่ ปูกวาน ทอง, ย่านาง สร้อย, ย่านาง เหมาะ, ล้วนาง สุด, อาวกวาน ยอด, ล้วนาง ฝ่่า และย่านาง แอม

9) ก้อนายเขียดบ้านเขาย้อย มีเรือญาติผู้เสียชีวิตที่ถูกเชิญมาในพิธีเสนเรือโดยหอมเสนพัน จำนวน 15 คน ได้แก่ ปูกวาน ซ่อ, ปูกวาน อ่อน, ย่านาง สุน, ย่านาง แส, ปูกวาน น้อย, ย่านาง บง, ย่านาง บาน, ย่านาง ซี, ปูกวาน แทน, ย่านาง แปร, ปูกวาน บัว, ปูกวาน พล, ปูกวาน พิน, ปูกวาน ไพ และย่านาง ลี

10) ก้อนายเล็กบ้านบุชา มีเรือญาติผู้เสียชีวิตที่ถูกเชิญมาในพิธีเสนเรือโดยหอมเสนพัน จำนวน 3 คน ได้แก่ ลูกกวาน ไม, ปูกวาน สุข และย่านางศรี

รายชื่อเรือญาติร่วมผีเดียวกันจะถูกเรียกในพิธีเสนเฮือน โดยในพิธีเสนต่ออายุของครอบครัวนางวิณา สุขอยู่ ผู้มีศักดิ์เป็นญาติของหอมเสนที่ชื่อนายพัน สุขอยู่ นั้นจะมีการเรียกชื่อคนตายดังนี้ “ซักถอปอหล่า ปอกวาน..(ชื่อพ่อ)... กวานบั้งวามากิน มากินเหยื่อหมู เช่นก้ากก เเฮียนย่าว นังลู่เจ้าเสื่อให้มันทวมพิน กินมันหมูทวมแฉ้ว แก้วกินกับก้าข้าวไฮขาวหนา กับก้าข้าวนาข้าวอ่อน ก้าข้าวหลอนนางวี ก้าข้าวติงนางปัน นางปันนี่นังกวงปือไม่จำ นางปันนี่นังกวงฝลาไม่ยม ก้าข้าวกลมหอมเจียน ก้าข้าวเลี่ยนลงคอค ตกคोन้อยย้าจ้วง ตกคอหลวงย้าแก่น จีแก่นแต่น้ำเต้า แก้วก้อ ฮองหมูรอง บ้วนสะกวาง สะทอง หมอผอน หมอผอน หล่าใดได้กินค่อน จึงคอยคอยกินหลายปานเผื่อน ปางเจ้าลือ เช่นป้อนจือ ต้างตัวเมือหล่า”

การเรียกชื่อคนตายในคำกล่าวนั้น เพื่อบ่งบอกเรื่องศักดิ์ของคนตายว่าเป็นใคร มีความสัมพันธ์เกี่ยวข้องกับครอบครัวอย่างไร จึงมีการใช้คำขึ้นต้นที่แตกต่างกัน ดังนี้

หากเป็นปู่ จะขึ้นต้นด้วยคำว่า “ซักถอปอหล่า ปูกวาน...ชื่อ.....”

หากเป็นย่า จะขึ้นต้นด้วยคำว่า “ซักถอปอหล่า ยากวาน...ชื่อ.....” เป็นต้น

ขั้นตอนพิธีเสนต่ออายุของญาติผู้ใหญ่(เอมเผ่า)ของนางวิณา สุขอยู่ มีดังนี้

1. พิธีเช่นครั้งที่ 1 เรียกว่า “เสนปางแปง” หรือ “เซ่นปางแปง” เป็นการเรียกเชิญวิญญาณพ่อ แม่ ปู่ ย่า ตา ยาย บรรพบุรุษที่ปรากฏในปีผีเฮือนมากินเครื่องเซ่น โดยเรียกชื่อที่ละคน พร้อมกับที่หอมเสนคิอาหารในปานเดือนใส่รูที่เจาะไว้ที่ช่องฝากระดาน ดังกล่าวในตอนต้น

2. พิธีเช่นครั้งที่ 2 เรียกว่า “เซ่นก้ากก” หอมเสนจะเริ่มพิธีเชิญวิญญาณอีกครั้ง โดยในครั้งนี้จะเรียกชื่อผู้ตายเฉพาะพี่น้องที่มีพ่อเดียวกัน และเป็นผีที่ตายตีเป็นอันดับแรกก่อน แล้วจึงจะเรียกญาติที่ตายไม่ดี หรือตายโหงให้มากินเครื่องเซ่นเป็นอันดับสุดท้าย เรียกว่า “สามสิบล่า” หลังจากนั้นจึงจะเริ่มพิธี “ก่าต้อก่า” โดยกล่าวคำอวยพรให้ญาติพี่น้องทุกคนในครอบครัวที่ยังมีชีวิตอยู่และนับถือผีบรรพบุรุษเดียวกันให้มีความเป็นอยู่ที่ดี

3. พิธีเช่นครั้งที่ 3 เรียกว่า “เซ่นสองต๊ับ” เป็นพิธีที่หอมเสนจะยกปานเครื่องเซ่นที่วางอยู่บนหิ้งปางลงมาใส่เครื่องเซ่น และใส่อาหารชนิดเดิมเพิ่มไปอีก เพราะถือว่าของเก่าผีเรือนได้กินพร่องไปแล้ว พร้อมกับเรียกชื่อผีเช่นเดียวกับขั้นตอนที่ 1 และ 2

4. พิธีเช่นครั้งที่ 4 เรียกว่า “เซ่นเหล่า หรือ เซ่นเหล่าหลวง” ขั้นตอนนี้หอมเสนจะเรียกชื่อผีเช่นเดียวกับขั้นตอนที่ 1 และ 2 แต่เปลี่ยนของเซ่นเป็นเหล่า

5. พิธีเช่นครั้งที่ 5 เรียกว่า “เซ่นเหล่าล้างแกง” เป็นพิธีเช่นที่มีความหมายว่า กินอิ่มแล้ว จะล้างถ้วยล้างชาม เลิกงานเลี้ยงแล้ว

6. พิธีเช่นครั้งที่ 6 เรียกว่า “เซ่นเหล่ากู” หอมเสนจะอ่านรายชื่อบรรพบุรุษที่เสียชีวิตจากปีผีเฮือนเช่นเดียวกับในรายชื่อที่ผู้ตายที่ปรากฏในขั้นตอนที่ 1 และ 2 พร้อมกับเทเหล่าที่ช่องฝากระดาน หลังจากนั้นจะมีคนมายกเครื่องเซ่นออกพร้อมกับเก็บเครื่องเซ่นในปานเดือนให้หอมเสนนำกลับไปปรับปรุที่บ้าน

จากการศึกษาปีผีเฮือน บันทึกเครือญาติคนไทยโขงที่เชื่อมโยงโลกวิญญาณ และพิธีกรรม “เสนเฮือน” ทำให้ผู้วิจัยตระหนักว่า “คนโขงเชื่อว่าถ้าเราดูแลผีดี ผีก็จะคุ้มครองเรา เพราะผีบรรพบุรุษก็ต้องมาคอยดูแลคุ้มครองลูกหลานเราก็มีการขอบคุณเขาก็จัดพิธีอะไรขอบคุณ เช่นไหว้กันทุกปี เป็นความผูกผันที่ลึกซึ้งของครอบครัว เครือญาติ บรรพบุรุษและความเชื่อเรื่องการนับถือผีของคนโขงที่ดำเนินสืบเนื่องมาจากอดีตและมีแนวโน้มที่จะยังคงดำรงอยู่ต่อไปในชุมชนโขงบ้านหัวเขาเงิน ตำบลห้วยยางโพน อำเภอบึงสามพัน จังหวัดราชบุรี

สรุปและอภิปรายผล

ในสมัยก่อนไทยโขงมีความเชื่อว่า “การเจ็บป่วยเกิดจากการผิดผีและต้องรักษาโดยพ่อหมอประจำชุมชน ซึ่งยอมรับกันว่าสามารถสื่อสารกับผีได้ (ระวีวรรณ วรณวิไชย, 2550, หน้า 169) ชาวโขงจึงสร้างพิธีเสนเฮือนขึ้นมาเพื่อแสดงถึงการให้ความเคารพ และยังเป็นการฝากผีให้รักษาไว้ อันทำให้ความกลัว ความทุกข์ ความกังวลของพวกเขาลดน้อยลง การศึกษาปีผีเฮือน บันทึกเครือญาติคนไทยโขงที่เชื่อมโยงโลกวิญญาณ และพิธีกรรม “เสนเฮือน” ทำให้ผู้วิจัยตระหนักถึงความผูกผันของคนโขงที่มีต่อครอบครัว เครือญาติ บรรพบุรุษ แม้ว่าสภาพสังคมของชุมชนชาวโขงจะเปลี่ยนแปลงไปมาก กล่าวคือ มีความซับซ้อนลักษณะสังคมไทยเข้าไปอยู่ในวิถีของคนโขง รวมถึงภาวะการใช้ภาษาของคนโขงมีแนวโน้มที่ลูกหลานชาวโขงจะใช้ภาษาไทยสื่อสารในชีวิตประจำวันมากกว่าภาษาโขง ทว่าพิธีกรรมเสนเฮือน และความเชื่อเรื่องการนับถือผี ยังคงเป็นวัฒนธรรมที่เข้มแข็งของคนโขงบ้านหัวเขาเงิน หากมีนักวิจัย นักศึกษา ได้ศึกษาปีผีเฮือนของหอมเสนคนอื่นๆในพื้นที่บ้านหัวเขาเงินแห่งนี้หรือในพื้นที่อื่นๆอาจทำให้ค้นพบสิ่งที่น่าสนใจเพิ่มเติมจากสิ่งที่ผู้วิจัยได้ค้นพบ ซึ่งทางราชการควรส่งเสริมให้กลุ่มชนกลุ่มอื่นๆ รักและสืบทอดรากเหง้าของตนเองเหมือนเช่นที่ลูกหลานชาวโขงในภูมิภาคตะวันตกได้สืบทอดรากเหง้าของตนเองมาจนถึงปัจจุบัน

เอกสารสิ่งพิมพ์ วิทยานิพนธ์ และงานวิจัยจำนวนมากได้กล่าวถึงความเชื่อเรื่องการนับผีและการสืบทอดการนับถือผีให้เป็นหน้าที่ของฝ่ายชาย ทั้งนี้สืบจากผู้ชายที่อาวุโสที่สุดในครอบครัวหรือพ่อบ้านต้องเป็นผู้สืบทอดในกรณีที่มีผู้สืบทอดคนเดิมเสียชีวิตลง หากพ่อบ้านเสียชีวิต จะต้องหาผู้สืบทอดการนับถือต่อ โดยเป็นหน้าที่ของบุตรชายในครอบครัวที่ต้องนับถือผี โดยลำดับตามความอาวุโสของบุตรชายในครอบครัว ในกรณีที่ไม่มีลูกชายอาจใช้หลานชายเป็นผู้สืบทอดได้ สำหรับลูกสาวและแม่มานั้นไม่มีหน้าที่สืบทอดการนับถือผี เพราะแม่มารมาจากผีตระกูลอื่น เมื่อแต่งงานจึงมานับถือผีฝ่ายข้างสามี ส่วนลูกสาวเมื่อแต่งงานแล้ว ต้องไปนับถือผีฝ่ายสามี แต่หากครอบครัวใดไม่มีลูกชายเป็นผู้สืบทอดการนับถือผี มีเพียงลูกสาว อาจใช้วิธีขอให้ฝ่ายชายแต่งเข้านับถือผีฝ่ายหญิงได้ (ระวีวรรณ วรณวิไชย, 2550, หน้า 72)

นอกจากนี้ประเด็นเรื่องพิธีเสนเฮือนของไทยซึ่งในพื้นที่ต่างๆที่มีผู้ศึกษาจำนวนมากเป็นสิ่งที่แสดงให้เห็นโลกทัศน์ของคนซึ่งที่มีต่อความเชื่อเรื่องการนับผี อย่างไรก็ตามประเด็นเรื่อง”บับผีเฮือน” บันทึกเครือญาติคนไทยซึ่งควรที่จะมีการศึกษาให้มากและให้ลุ่มลึก เนื่องจากจะนำไปสู่การค้นพบเครือญาติของไทยซึ่งที่อาจมีการเคลื่อนย้าย อพยพ หรือมีความเป็นที่เป็นนออง เกี่ยวเนื่องกันมาจากเมืองแฉง ที่มากกว่าเพียงแค่การค้นพบความผูกพันที่ลึกซึ้งของคนซึ่งกับครอบครัว เครือญาติ บรรพบุรุษ และโลกทัศน์ทางวิญญาณของพวกเขาเอง

ข้อเสนอแนะ

1. ทางราชการควรส่งเสริมให้กลุ่มชนกลุ่มอื่นๆสร้างพื้นที่ทางสังคมและพัฒนาให้เป็นชุมชนไทยเข้มแข็งเหมือนกลุ่มไทยซึ่งบ้านหัวเขาจีน
2. ควรศึกษาบับผีเฮือนของชุมชนซึ่งในพื้นที่อื่นๆ เช่น พื้นที่ภาคตะวันตกของไทย หรือจังหวัดสระบุรี เพื่อเปรียบเทียบความเป็นเครือญาติที่สืบต่อเนื่องมาจากช่วงอพยพมาอยู่ในประเทศไทย

เอกสารอ้างอิง

หนังสือ :

- มโน กลีบทอง. 2544. **พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ ราชบุรีและจังหวัดราชบุรี**. ราชบุรี : สำนักพิมพ์สมาพันธ์.
วิลาวัลย์ ปานทอง และคณะ. 2551. **ภาษาและวัฒนธรรมไทยทรงดำ**. กรุงเทพฯ : คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏจันทรเกษม.
สภาวัฒนธรรมจังหวัดราชบุรี. 2547. **8 ชาติพันธุ์ในราชบุรี**. ราชบุรี : ธรรมรักษการพิมพ์.
อภิญวัฒน์ โพธิ์สาน. 2552. **สารัตถะคติ ความเชื่อและพิธีกรรมลาวโซ่ง**. กรุงเทพฯ : สาขาวิชาศาสนาและปรัชญา คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

หนังสือที่ผู้แต่งเป็นสถาบัน และผู้แต่งเป็นผู้พิมพ์ :

- โรงเรียนชุมชนวัดดอนคลังมิตรภาพที่178. 2542. **ไทยทรงดำดอนคลัง**. ราชบุรี : ไทยทรงดำดอนคลัง.
สถาบันราชภัฏหมู่บ้านจอมบึง. 2543. **ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นราชบุรี**. ราชบุรี : สำนักศิลปวัฒนธรรม สถาบันราชภัฏหมู่บ้านจอมบึง.
อบต.หนองปรุง โรงเรียนวัดหนองปรุง สำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดเพชรบุรี. 2553. **วัฒนธรรมไทดำ-ไทยทรงดำ**. เพชรบุรี : เพชรภูมิการพิมพ์.

รายงานการวิจัย:

- สมทรง บุรุษพัฒน์ และคณะ. 2554. **การใช้ภาษาและทัศนคติต่อภาษาและการท่องเที่ยวเชิงชาติพันธุ์ของกลุ่มชาติพันธุ์ในภูมิภาคตะวันตกของประเทศไทย**. นครปฐม: สถาบันวิจัยภาษาและวัฒนธรรมเอเชีย มหาวิทยาลัยมหิดล.
ระวีวรรณ วรรณวิไชย. 2550. **ความเชื่อเรื่องการนับถือผี : กรณีศึกษากลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆในจังหวัดสุพรรณบุรี**. สาขาวิชานาฏศิลป์ คณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

เอกสารอัตสำเนา

- ชุตินา เตชะบุญ, ผู้เรียบเรียง. 2550. **ไส้คือไทย ไทยคือเรา ค่ายพักแรมโครงการรักชาติ รักภาษา ณ ศูนย์วัฒนธรรมไทยทรงดำ บ้านหัวเขาจีน ตำบลห้วยยางโพน อำเภอปากท่อ จังหวัดราชบุรี**. (เอกสารอัตสำเนา)

เอกสารประกอบการสอน

- ถนอม คงยิ้มละมัย. 2544. **เอกสารประกอบการสอนวิชา ส 071 ท้องถิ่นของเรา1 เรื่องอำเภอเขาชัย**. (เอกสารอัตสำเนา)

สารานุกรม

- สมทรง บุรุษพัฒน์. 2539. **สารานุกรมกลุ่มชาติพันธุ์ไทยโซ่ง**. กรุงเทพฯ : สหธรรมิก.
กลุ่มนักศึกษาคณะการศึกษาร่วมกันสรรค์สร้างชุมชน . 2547. **สารานุกรมไทดำลำค่า**. เพชรบุรี : เพชรภูมิการพิมพ์ .

วิทยานิพนธ์

บุญเสริม ดินตะสุวรรณ. 2545. ศึกษาผ้าและเครื่องนุ่งห่มของชาวไทยทรงดำ ตำบลหนองปรัง อำเภอเขาย้อย จังหวัดเพชรบุรี. วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาไทยศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยรามคำแหง.

เรณู เหมือนจันทร์เชย. 2541. การศึกษาอิทธิพลความเชื่อประเพณี และพิธีกรรมของชาวไทยโซ่งที่มีผลต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิต : กรณีศึกษาหมู่บ้านแหลมกะเจา 2 ตำบลลำบัว อำเภอดอนตูม จังหวัดนครปฐม. ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพัฒนาชนบทศึกษาศึกษาบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล.

สัมภาษณ์

พัน สุขอยู่. (2555, พฤษภาคม 12-20). หมอเสนาประจำชุมชน. บ้านหัวเขาจีน ตำบลห้วยยางโทน อำเภอปากท่อ จังหวัดราชบุรี. สัมภาษณ์.

สนิท กุมกร. (2555, พฤษภาคม 12-20). ประชาสัมพันธ์. ศูนย์วัฒนธรรมไทยทรงดำ บ้านหัวเขาจีน ตำบลห้วยยางโทน อำเภอปากท่อ จังหวัดราชบุรี. สัมภาษณ์.

ศรีไพร นันทกิจ. (2555, พฤษภาคม 12-20). รองประธาน. ศูนย์วัฒนธรรมไทยทรงดำ บ้านหัวเขาจีน ตำบลห้วยยางโทน อำเภอปากท่อ จังหวัดราชบุรี. สัมภาษณ์.

วีณา สุขอยู่. (2555, พฤษภาคม 12-20). กรรมการและเลขานุการ. ศูนย์วัฒนธรรมไทยทรงดำ บ้านหัวเขาจีน ตำบลห้วยยางโทน อำเภอปากท่อ จังหวัดราชบุรี. สัมภาษณ์.

อุไร แห่งหน. (2555, พฤษภาคม 12-20). ประชาสัมพันธ์. ศูนย์วัฒนธรรมไทยทรงดำ บ้านหัวเขาจีน ตำบลห้วยยางโทน อำเภอปากท่อ จังหวัดราชบุรี. สัมภาษณ์.

ผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยวเชิงศาสนา โบราณสถาน และวัฒนธรรมจังหวัดราชบุรี Archaeological Place Religion and Culture as Tourism Products in Ratchaburi

สัจจา ไกรศรีตัน¹ วนิดา ตรีสวัสดิ์² ทศนีย์ นาคเสนีย์³

¹ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ประจำสาขาวิชานิเทศศาสตร์ คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏหมู่บ้านจอมบึง
² ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ประจำสาขาวิชานิเทศศาสตร์ คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏหมู่บ้านจอมบึง
³ อาจารย์ประจำสาขาวิชาการท่องเที่ยว คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏหมู่บ้านจอมบึง

บทคัดย่อ

การศึกษาเพื่อสำรวจทรัพยากรการท่องเที่ยวเชิงศาสนา โบราณสถาน และวัฒนธรรม 8 ชาติพันธุ์จังหวัดราชบุรีในครั้งนี้เป็นการศึกษา ด้วยวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพโดยใช้เทคนิควิธีการสัมภาษณ์เจาะลึกรายบุคคล สัมภาษณ์กลุ่มบุคคล การสังเกตการณ์แบบมีส่วนร่วม และการลงพื้นที่สำรวจข้อมูลด้วยตนเอง ใช้การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) การบรรยายจะเน้นเนื้อหาที่ปรากฏ ไม่เน้นการตีความหรือการหาความหมายที่ซ่อนไว้เบื้องหลัง

ผลการศึกษาเกี่ยวกับความคงอยู่ของวัฒนธรรมของ 8 ชาติพันธุ์ในจังหวัดราชบุรี พบว่า สามารถแบ่งสถานะความคงอยู่ออกเป็น 3 กลุ่มคือ วัฒนธรรมที่เคยปรากฏในอดีตมีการจดบันทึกบอกต่อ แต่ปัจจุบันได้เลือนหายไปแล้ว กลุ่มที่สองได้แก่วัฒนธรรมที่ยังปรากฏอยู่ในปัจจุบันแต่อาศัยวาระ หรือโอกาสพิเศษในการแสดงออก เช่น วัฒนธรรมการแต่งกาย และภาษาพูด เป็นต้น และวัฒนธรรมที่มีการผลิตซ้ำสืบทอดมาถึงปัจจุบัน เช่น การบริโภคอาหารพื้นถิ่น งานประเพณีสงกรานต์ต้มอัญ สงกรานต์ลาวเวียง สงกรานต์ของชาวไทยเชื้อสายกะเหรี่ยง ประเพณีตรุษจีน สารทจีน หรืองานประเพณีผูกแขนเรียกขวัญวันกินข้าวห่อของชาวไทยเชื้อสายกะเหรี่ยง เป็นต้น ประเพณีและวัฒนธรรมที่มีการผลิตซ้ำ แสดงให้เห็นว่าวัฒนธรรมและงานประเพณีเหล่านี้ได้ผ่านกระบวนการเลือกสรรจากคนในชุมชนที่จะสืบสาน ด้วยการผลิตซ้ำให้คงอยู่ โดยที่คุณค่า ความเชื่อ และความหมายแฝงที่มีในอดีตปรับเปลี่ยนไปตามยุคสมัยร่วมกับการผสมผสานทางวัฒนธรรม อย่างไรก็ตามวัฒนธรรมของจังหวัดราชบุรี สามารถนำมาใช้เป็นผลิตภัณฑ์ทางการท่องเที่ยวได้หลากหลายคือ แหล่งท่องเที่ยวที่ปรากฏร่องรอยอารยธรรมทวารวดี - ขอม จำนวน 9 แหล่ง แหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์ โบราณสถาน โบราณวัตถุและศาสนสถานที่มีความเหมาะสมต่อการจัดการให้เป็นแหล่งเรียนรู้ และท่องเที่ยวเชิงศาสนาที่มีจุดเด่นและเอกลักษณ์ ใช้เป็นสิ่งดึงดูดใจได้ 5 ด้าน คือ (1) ด้านสถาปัตยกรรม จิตรกรรม (2) ด้านประวัติศาสตร์ความเป็นมา (3) ด้านขนบจารีตประเพณี (4) ด้านศาสนา ความเชื่อ (5) ด้านวัดประจำชุมชน

Abstract

The purpose of this study was to explore the ancient religion and cultural tourism resources in Ratchaburi province employed both individual and group interview, and a participatory observation as its research tools. Data were analyzed by manifest content analysis technique and would not focus on interpretation or latent content analysis.

According to the research finding, culture of 8 ethnographic groups could be divided into 3 categories: 1) culture that had been recorded but extincted; 2) culture that still existed but will be practiced on special occasions or events, for example, auspicious traditional dress on special days while dressing contemporarily daily or special dialects communicating among elders or relatives; and 3) repetition of culture inherited until the present days, for instance, local food, Mon Songkran festival, Lao Vieng Songkran festival, Thai-Karen Songkran festival, Chinese New Year, Chinese 10th lunar month festival or Thai-Karen spirit soothing ceremony. Repeating festivals and culture revealed that these practices had been accepted and selected by local inhabitants to inherit. They were

conserved even though value, belief and implication in the past had been changed periodically. In conclusion, culture of 8 ethnographic groups in Ratchaburi province had been maintained in the form of adapted and integrated culture. There were 9 attractions regarding Dvarvati and Kameron culture that could be traced related to Dvarvati and Kameron civilization, these finding the discovery of trace evidence of visit Dvarvati and Kameron civilization. Most resources were historical monuments, artifacts and religious related places. They were suitable to promote to be learning sites The prominent feature, identity and facility services of the historical temple destination in Ratchaburi province were classified into 5 categories: architecture/painting, history, religion/belief, and community temples.

คำสำคัญ : การท่องเที่ยว ศาสนา โบราณสถาน วัฒนธรรม จังหวัดราชบุรี

Keywords : archaeological place; culture; Ratchaburi; religious; tourism products

บทนำ

แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 8 จนถึงแผนพัฒนาฉบับปัจจุบัน ดำเนินการผลักดันการเพิ่มคุณค่า (Value Creation) ของสินค้าและบริการบนฐานความรู้และนวัตกรรม เพื่อสร้างมูลค่าการผลิตสินค้าและบริการให้เพิ่มสูงขึ้น มีการศึกษาและขับเคลื่อนการสร้างมูลค่าเชิงเศรษฐกิจจากทุนทางวัฒนธรรม ซึ่งเป็นการให้ความสำคัญกับจุดแข็งและข้อได้เปรียบทางวัฒนธรรมของประเทศและชุมชนท้องถิ่นแล้วนำมาใช้ประโยชน์โดยหาแนวทางเพิ่มมูลค่าทางเศรษฐกิจ ภายใต้แนวคิดเศรษฐกิจเชิงสร้างสรรค์ (Creative Economy) (การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย, 2554, หน้า 4)

วัฒนธรรมได้รับการยอมรับว่าเป็นปัจจัยที่สำคัญในการใช้เป็นเครื่องมือในการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศ เนื่องจากวัฒนธรรมเป็นวิถีชีวิตของคนในชุมชนเป็นทุนทางสังคมที่ยิ่งใหญ่ มีความหลากหลายที่สามารถนำมาแปรสภาพเพื่อก่อให้เกิดประโยชน์ต่อสังคมประเทศชาติ โดยเฉพาะนำมาเป็นฐานในการพัฒนาธุรกิจท่องเที่ยว เนื่องจากวัฒนธรรมสามารถดึงดูดให้คนเดินทางมาท่องเที่ยวได้ วัฒนธรรมจึงสามารถแปรสภาพให้เป็นธุรกิจได้และเป็นสินค้าที่ไม่สิ้นเปลือง ไม่มีวันหมดสิ้นตราบดที่สังคมนั้นชุมชนนั้นยังคงดำรงอยู่ สิ่งสำคัญที่สุดก็คือการใช้วัฒนธรรมชุมชนมาเป็นฐานธุรกิจ การท่องเที่ยวเป็นการลงทุนที่น้อยที่สุด เพราะวัฒนธรรมเหล่านั้นมีอยู่แล้วในชุมชนทุกชุมชน ซึ่งบุคคลที่เกี่ยวข้องควรเข้าไปค้นหาเพื่อจะได้นำมาต่อยอดพัฒนาให้เกิดประโยชน์ต่อไป

รูปแบบการบริหารจัดการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม ตามแนวคิดและทฤษฎี มีความหมายครอบคลุมถึงการท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์ โบราณคดี การท่องเที่ยวทางศาสนา การท่องเที่ยวทางการเกษตร การท่องเที่ยวกิจกรรมประเพณี ตลอดจนการท่องเที่ยวทางชุมชน รวมถึงองค์ประกอบด้านวัฒนธรรมของแหล่งท่องเที่ยว ไม่ว่าจะเป็นรูปแบบของศิลปกรรม สถาปัตยกรรม จิตรกรรม และประติมากรรมแหล่งท่องเที่ยวต่าง ๆ ล้วนมีเรื่องราวทางวัฒนธรรมเกี่ยวข้อยู่ทั้งสิ้น เพราะเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่เกิดจากมนุษย์ อาจเกิดขึ้นจากความเชื่อความศรัทธาที่เกิดขึ้นจากภูมิปัญญาการคิดค้นวิธีการดำรงชีพหรือการอยู่ร่วมกันของคนในสังคมและการดำเนินชีวิตประจำวันของชุมชน การศึกษาเรื่องราวเหล่านี้จึงเป็นสิ่งที่มีความสำคัญต่อการท่องเที่ยว ทำให้เกิดแนวคิดและมีการจัดการองค์ความรู้การบริหารจัดการท่องเที่ยวอย่างเป็นระบบขึ้น และได้แนวทางการดำเนินการเพื่อเป็นข้อมูลให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องนำไปต่อยอด พัฒนาการท่องเที่ยวของชุมชนบนฐานวัฒนธรรมท้องถิ่น อันจะส่งผลต่อการพัฒนาเศรษฐกิจและชุมชนต่อไปในอนาคต

จังหวัดราชบุรีเป็นเมืองที่มีประวัติความเป็นมาที่ยาวนานมีร่องรอยหลักฐานของวัฒนธรรมทวารวดี และวัฒนธรรมขอม รวมถึงเป็นแหล่งวัฒนธรรมของกลุ่มน้ำแม่กลอง เมืองนี้ยังมีประวัติความเป็นมาที่เกี่ยวข้องกับประวัติศาสตร์ชาติไทยมาตั้งแต่สมัยโบราณในฐานะหัวเมืองหน้าด่าน ในการระดมไพร่พล ป้องกันประเทศ ประวัติศาสตร์และความเป็นมาที่ยาวนานก่อให้เกิดการสั่งสมต้นทุนจากวัฒนธรรมที่หลากหลาย ที่สามารถนำมาต่อยอดและพัฒนาเป็นผลิตภัณฑ์ทางการท่องเที่ยว หากพิจารณาถึงพฤติกรรมนักท่องเที่ยวในปัจจุบันพบว่า มีการปรับเปลี่ยนรูปแบบไปจากเดิมที่เป็น การท่องเที่ยวแบบมวลชน (Mass tourism) ไปสู่การท่องเที่ยวเชิงความคิด (ฉัตรเฉลิม งามอาจานศาล, 2551, หน้า 1-5) ซึ่งเป็นรูปแบบการท่องเที่ยวที่นักท่องเที่ยวสามารถจัดการท่องเที่ยวได้หลายหลากขึ้นอยู่กับความพึงพอใจและความสนใจในแต่ละบุคคล เป็นการเพิ่มมูลค่าให้กับนักท่องเที่ยวและแหล่งท่องเที่ยว โดยลักษณะเด่นที่เป็น "แก่น" ของ "การท่องเที่ยวเชิงแนวคิด" (Thematic Tourism) นั่นก็คือว่า จะต้องเป็นการท่องเที่ยวที่นักท่องเที่ยวสามารถ "เลือก" ได้จริงๆ มิใช่ การท่องเที่ยว

ตามกระแสนิยม ซึ่ง ณ การเลือกตั้งกล่าวควรมี Concept หรือ Theme ที่สอดคล้องหรือเกี่ยวข้องกันอยู่ ไม่ว่าจะเลือกในเรื่องของสถานที่ท่องเที่ยว ประเภทของที่พักรวมถึงการจัดการ และการควบคุมกิจกรรมต่างๆ ที่เกิดขึ้นในระหว่างการท่องเที่ยว โดยผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องทุกฝ่ายทั้งด้านผู้ประกอบการและด้านของนักท่องเที่ยว รูปแบบของการท่องเที่ยวเชิงแนวคิดที่สำคัญได้แก่ การท่องเที่ยวเพื่อศึกษากลุ่มชาติพันธุ์หรือวัฒนธรรมกลุ่มน้อย (Ethnic tourism) คือ การเดินทางท่องเที่ยวเพื่อเรียนรู้วิถีชีวิตความเป็นอยู่ วัฒนธรรมของชาวบ้าน วัฒนธรรมของชนกลุ่มน้อยหรือชนเผ่าต่าง ๆ การท่องเที่ยวชมวิถีชีวิตในชนบท (Rural tourism or Village tourism) เป็นการเดินทางท่องเที่ยวในหมู่บ้านชนบทที่มีลักษณะวิถีชีวิต และผลงานสร้างสรรค์ที่มีเอกลักษณ์พิเศษมีความโดดเด่น การท่องเที่ยวงานชมวัฒนธรรมและประเพณี (Cultural and traditional tourism) คือ การเดินทางท่องเที่ยวเพื่อชมงานประเพณีต่างๆ ที่ชาวบ้านในท้องถิ่นนั้นๆ จัดขึ้น ได้รับความเพลิดเพลินตื่นตาตื่นใจในสุนทรียศิลป์เพื่อศึกษาความเชื่อ การยอมรับนับถือ การเคารพ พิธีกรรมต่างๆ การท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ (Historical tourism) เป็นการเดินทางท่องเที่ยวไปยังแหล่งท่องเที่ยวทางโบราณคดี และประวัติศาสตร์ การท่องเที่ยวเชิงทัศนศึกษาและศาสนา (Edu-Meditation tourism) เป็นการเดินทางเพื่อทัศนศึกษา แลกเปลี่ยนเรียนรู้จากปรัชญาทางศาสนา หาคำรู้ สัจธรรมแห่งชีวิต มีการฝึกทำสมาธิ เพื่อมีประสบการณ์และความรู้ใหม่เพิ่มขึ้น มีคุณค่าและคุณภาพชีวิตที่ดีเพิ่มขึ้น รวมถึงการท่องเที่ยวเชิงดาราศาสตร์ (Astrological tourism) การท่องเที่ยวเชิงเกษตร (Agro tourism) เป็นการเดินทางท่องเที่ยวไปยังพื้นที่เกษตรกรรมสวนเกษตร วนเกษตร สวนสมุนไพร

แนวคิดเกี่ยวกับการท่องเที่ยว ดังกล่าวจุดประกายให้คณะผู้วิจัยสนใจที่จะศึกษาสำรวจผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยวเชิงศาสนา โบราณสถาน และวัฒนธรรม จังหวัดราชบุรี ผลงานวิจัยนี้นอกจากจะเป็นข้อมูลท้องถิ่น เพื่อเสนอแนะเป็นแนวทางการพัฒนาท่องเที่ยวให้กับองค์กรและหน่วยงานด้านการท่องเที่ยวของจังหวัดแล้ว ยังเป็นการดำเนินการศึกษาที่สอดคล้องกับแนวคิดการพัฒนาเศรษฐกิจเชิงสร้างสรรค์และการท่องเที่ยวสร้างสรรค์ ที่อยู่บนฐานวัฒนธรรมและภูมิปัญญาของท้องถิ่นอีกด้วย

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อสำรวจทรัพยากรการท่องเที่ยวเชิงศาสนา โบราณสถาน และวัฒนธรรม 8 ชาติพันธุ์จังหวัดราชบุรี

ขอบเขตการวิจัย

1. ขอบเขตทางด้านพื้นที่ การศึกษาครั้งนี้กำหนดพื้นที่โครงการคือจังหวัดราชบุรี ซึ่งเป็นเมืองชายแดนด้านฝั่งตะวันตกมีอาณาเขตติดต่อกับประเทศพม่า
2. ขอบเขตทางด้านเนื้อหา
 - 2.1 การศึกษาครั้งนี้กำหนดเนื้อหาของการศึกษาโดยมุ่งสำรวจทรัพยากรการท่องเที่ยวที่เกี่ยวกับความเชื่อและศาสนสถานของพุทธศาสนาเป็นหลัก
 - 2.2 ทรัพยากรการท่องเที่ยวโบราณสถานมุ่งศึกษาโบราณสถานที่เกี่ยวข้องกับวัฒนธรรมสมัยขอม และทวารวดีจังหวัดราชบุรีเท่านั้น
 - 2.3 การศึกษาทรัพยากรการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม มุ่งเน้นศึกษาสภาพความคงอยู่ของวัฒนธรรม 8 ชาติพันธุ์จังหวัดราชบุรี ที่สามารถนำมาต่อยอดพัฒนาเป็นทรัพยากรการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมได้
3. ขอบเขตทางด้านเวลา การศึกษาครั้งนี้เป็นการดำเนินการในช่วงระหว่างกันยายน 2554 – กันยายน 2555

วิธีการดำเนินงานวิจัย

คณะผู้วิจัยใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพด้วยเทคนิคการสัมภาษณ์แบบเจาะลึกรายบุคคล (In-depth interview) และกลุ่มบุคคล (Focus Group) การสังเกตแบบมีส่วนร่วม และการลงพื้นที่สำรวจ แหล่งท่องเที่ยว เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้ให้ข้อมูลประกอบด้วย พระ ผู้นำท้องถิ่น ที่อยู่ในบริเวณแหล่งท่องเที่ยว ผู้ดูแลรับผิดชอบแหล่งท่องเที่ยว และผู้นำชุมชนที่ไม่เป็นทางการได้แก่ ผู้อาวุโสในชุมชน ตลอดจนเจ้าหน้าที่ทางราชการต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับวัฒนธรรม และศาสนาตามขอบเขตของการวิจัยที่กำหนดไว้

ผลการวิจัย

จากการสำรวจผลิตภัณฑ์ทางการท่องเที่ยวเชิงศาสนา โบราณสถาน และวัฒนธรรม จังหวัดราชบุรี มีข้อค้นพบที่สำคัญดังนี้

1. ทูทางสังคมและวัฒนธรรมของ 8 ชชาติพันธุ์ในจังหวัดราชบุรีกับการส่งเสริมการท่องเที่ยว

จังหวัดราชบุรีมีกลุ่มชาติพันธุ์อาศัยอยู่ถึง 8 ชาติพันธุ์ประกอบด้วย ชาวไทยพื้นถิ่น ชาวไทยเชื้อสายจีน ชาวไทยเชื้อสายมอญ ชาวไทยเชื้อสายยวน ชาวไทยเชื้อสายกะเหรี่ยง ชาวไทยเชื้อสายเขมร ชาวไทยเชื้อสายลาวเวียง และชาวไทยเชื้อสายลาวโซ่ง กลุ่มชนเหล่านี้อพยพมาพร้อมกับวัฒนธรรม ประเพณี และความเชื่อที่เป็นดั้งเดิมตามอัตลักษณ์ของชาติพันธุ์ ผ่านช่วงเวลาปรับเปลี่ยนไปตามสภาพแวดล้อม และสิ่งกดดันจากทั้งภายในและภายนอก เช่น ความก้าวหน้าทางเทคโนโลยี เครือข่ายอินเทอร์เน็ต กระแสโลกาภิวัตน์ และ ระบบการสื่อสารข้อมูล ส่งผลให้โลกหลอมรวมตัวกันมีลักษณะคล้ายคลึงกัน หลายสิ่งหลายอย่างมุ่งไปหาสิ่งที่เรียกว่า “มาตรฐาน” ทั้งมาตรฐานการครองชีพ มาตรฐานอาหาร มาตรฐานผลิตภัณฑ์เหล่านี้ล้วนส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลง ทำให้ความเป็นเอกลักษณ์ของท้องถิ่น (Local identity) ลดลง ขณะที่ความเป็นสากล (International) เพิ่มขึ้น คนในท้องถิ่นมีการเปิดรับเอาวัฒนธรรมอื่นๆ เข้ามาปรับประยุกต์ใช้ในวัฒนธรรมของตน รวมถึงการอพยพย้ายถิ่นฐานของคนในพื้นที่ออกไปสู่ภายนอก ไม่ว่าจะเป็นการที่ต้องออกไปศึกษาเล่าเรียน การประกอบอาชีพ ทำให้มีการเปลี่ยนแปลงในหลายด้านไม่ว่าจะเป็นทางภาษา ความคิด ค่านิยม อีกทั้งภายในพื้นที่เองมีการอพยพของคนภายนอกเข้ามาสู่พื้นที่ ทำให้ลักษณะของวัฒนธรรมชุมชนเป็นวัฒนธรรมผสม เหล่านี้ล้วนเป็นสาเหตุที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลง โดยสรุปแล้วพบว่าสภาพของวัฒนธรรม 8 ชาติพันธุ์ในจังหวัดราชบุรีมีคุณลักษณะที่สำคัญ 3 สถานะดังนี้

1.1 สถานะแรก คือ วัฒนธรรมที่เคยปรากฏในอดีตมีการจัดบันทึกบอกต่อแต่ปัจจุบันได้เลือนหายไปแล้ว ตัวอย่างเช่น ประเพณีการย่องสาวของชาวกะเหรี่ยง ความเชื่อเกี่ยวกับหมอน้ำมัน ประเพณีการทำคลอดแบบเดิมการอยู่ไฟ ประเพณีการนวดข้าวแบบวัวลานของชุมชนชาวโพหัก ประเพณีการเที่ยวช่วง การไปแข่งของ ไทย-ยวน เป็นต้น

1.2 สถานะที่สองได้แก่วัฒนธรรมที่ยังปรากฏอยู่ในปัจจุบันแต่ต้องอาศัยวาระหรือโอกาสพิเศษในการแสดงออก เช่น วัฒนธรรมการแต่งกายที่มีการแต่งเฉพาะโอกาสพิเศษ ในช่วงเวลาปกติประจำวันจะแต่งกายตามสมัยนิยม หรือภาษาพูดที่จะมีการสื่อสารเฉพาะในกลุ่มผู้สูงอายุหรือญาติมิตร เป็นต้น ผู้วิจัยเรียกความคงอยู่ของวัฒนธรรมกลุ่มนี้ว่ามีความคงอยู่แบบหดตัว

1.3 สถานะที่สาม ได้แก่ วัฒนธรรมที่มีการผลิตซ้ำเพื่อสืบทอดมาจนถึงปัจจุบัน ได้แก่ วัฒนธรรม การบริโภคอาหารพื้นถิ่น และงานประเพณีในรอบปีหรือวิถีชีวิต เช่น ประเพณีตรุษจีน ประเพณีเสนเฮือน ประเพณีสงกรานต์ชาติพันธุ์ ประเพณีผูกแขนเรียกขวัญวันกินข้าวห่อ ประเพณี แก่ห่อข้าว (สารทลาว) ของชาวลาวเวียง เป็นต้น

สถานะความคงอยู่ของวัฒนธรรม 8 ชาติพันธุ์ดังกล่าวสามารถนำมาต่อยอดสร้างสรรค์เป็นการท่องเที่ยวชาติพันธุ์ โดยใช้อัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์มาเป็นปัจจัยสำคัญในการบริหารจัดการการท่องเที่ยว เช่น วิถีชีวิตที่แสดงออกผ่านทางภาษา อาหาร การแต่งกาย บ้านเรือน อาชีพ ประเพณีพิธีกรรมท้องถิ่น รวมทั้งสินค้าพื้นถิ่น การละเล่น และการแสดง ด้วยวิธีการเชิงสร้างสรรค์เพื่อสร้างประสบการณ์ที่มีค่าแก่นักท่องเที่ยวในรูปแบบต่างๆ เช่น

กลุ่มชาติพันธุ์ เช่น ชาวไทยเชื้อสายมอญ ชาวไทยทรงดำบ้านเขาหัวจิ้ง หรือกลุ่มชาวไทยเชื้อสายกะเหรี่ยง อำเภอสวนผึ้ง และบ้านคา ที่สามารถการนำเอาความโดดเด่นในแง่ของประวัติศาสตร์ของการอพยพเคลื่อนย้าย วิถีชีวิต การดำเนินชีวิต อาหาร รูปแบบของสถาปัตยกรรมและงานหัตถกรรมสิ่งทอมาบอกกล่าวเล่าขานกับนักท่องเที่ยวที่เดินทางเข้ามาเพื่อสัมผัสกับวัฒนธรรมชุมชนผ่านรูปแบบการท่องเที่ยวโฮมสเตย์ จัดให้นักท่องเที่ยวได้มีโอกาสเข้าไปใช้ชีวิตความเป็นอยู่ร่วมกับคนในท้องถิ่นอยู่บ้านเดียวกันทำกิจกรรมต่างๆ ร่วมกัน เช่น ทำอาหาร ฝึกงานฝีมือ หรือ ร่วมงานประเพณีของคนในท้องถิ่น เป็นต้น

กลุ่มชาติพันธุ์ที่มีความโดดเด่นทางด้านการทอผ้าและเครื่องแต่งกาย เช่น ผ้าจกของ ไทย-ยวน ผ้าทอของไทยมอญ ผ้าลายแดงโมไทยทรงดำ และผ้าทอกะเหรี่ยง สามารถพัฒนาการท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้ด้วยการนำภูมิปัญญาการทอผ้าพื้นเมือง มาเล่าขานกระบวนการจนออกมาเป็นสินค้าให้นักท่องเที่ยวได้ทดลองปฏิบัติหรือเลือกซื้อหาเพื่อเป็นของฝากของที่ระลึก

กลุ่มชาติพันธุ์ในจังหวัดราชบุรีที่มีความโดดเด่นทางด้านงานประเพณี เช่น ประเพณีสงกรานต์มอญ ประเพณี แก่ห่อข้าวของชาวลาวเวียง ประเพณีผูกแขนเรียกขวัญวันกินข้าวห่อ ประเพณีลอยกระทง ประเพณีตรุษจีนที่เป็นเอกลักษณ์

ที่สามารถนำมาเป็นสื่อทางวัฒนธรรมเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวภายในด้วยการจัดงานประเพณีเพื่อสร้างโอกาสและทางเลือกให้นักท่องเที่ยวหรือผู้สนใจได้ร่วมงานประเพณีเหล่านี้ เป็นต้น

2. ทรรศนะการท่องเที่ยวโบราณสถานและโบราณวัตถุที่เกี่ยวข้องเกี่ยวกับวัฒนธรรม ทวารวดี และวัฒนธรรม

ขอม

ในจังหวัดราชบุรีที่ได้มีการค้นพบร่องรอยหลักฐานเชิงประจักษ์ว่าอารยธรรมทวารวดี - ขอม และมีศักยภาพในการพัฒนาการท่องเที่ยวตามรอยอารยธรรมทวารวดี ขอม จำนวนทั้งสิ้น 9 แห่ง คือ สระโกสินารายณ์ พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติราชบุรี วัดโขลงสุวรรณคีรี จิปาถะภัณฑสถานบ้านคูบัว ถ้ำฤๅษีเขาสูง ถ้ำจัน ถ้ำจาม ถ้ำผาโถ และ วัดมหาธาตุวรวิหาร ซึ่งแต่ละแห่งมีจุดเด่นและสิ่งดึงดูดใจทางการท่องเที่ยวที่สำคัญดังแสดงในตารางที่ 1

ตาราง 1 แสดงจุดเด่นและสิ่งดึงดูดใจทางการท่องเที่ยวของโบราณสถานและโบราณวัตถุในวัฒนธรรมทวารวดี และวัฒนธรรมขอม จังหวัดราชบุรี

ชื่อสถานที่ท่องเที่ยว	จุดเด่นและสิ่งดึงดูดใจทางการท่องเที่ยว
สระโกสินารายณ์	เป็นโบราณสถานที่ได้มีการขุดค้นพบพระโพธิสัตว์อวโลกิเตศวรเปล่งรัศมีเป็นศิลปะเขมรแบบ บา-ยอน ในรัชสมัยของพระเจ้าชัยวรมันที่ 7 ซึ่งเป็นหลักฐานที่แสดงให้เห็นว่าพื้นที่แห่งนี้เคยเป็นเมืองคัมภีร์กัญญาหรือเมืองโกสินารายณ์ที่สร้างขึ้นในสมัยลพบุรี น้ำในสระนี้เคยถูกนำไปใช้ในพิธีการถือน้ำพิพัฒน์สัตยา
พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติราชบุรี	เป็นอาคารเก่าแก่ที่ได้รับอิทธิพลรูปแบบการสร้างมาจากสถาปัตยกรรมแบบตะวันตก จัดสร้างขึ้นใน พ.ศ. 2465 ในรัชกาลที่ 6 และเป็นพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ แสดงเรื่องราวประวัติความเป็นมาของจังหวัดราชบุรี และ จัดแสดงโบราณวัตถุต่างๆ ที่มีการขุดพบในพื้นที่ของจังหวัด
วัดโขลงสุวรรณคีรี	มีร่องรอยฐานอาคารวิหารรูปสี่เหลี่ยมผืนผ้า เป็นโบราณสถาน หมายเลข 18 เป็นส่วนหนึ่งของเมืองโบราณคูบัว เป็นแหล่งศึกษาสถาปัตยกรรมสมัยทวารวดี
จิปาถะภัณฑสถานบ้านคูบัว	ชมวิถีชีวิตไท-ยวน สาธิต และจัดแสดงผ้าจกของชาวไท-ยวน
ถ้ำฤๅษีเขาสูง	ชมพระพุทธรูปจำหลักบทผนังถ้ำ ประทับนั่งห้อยพระบาท ซึ่งได้รับอิทธิพลการสร้างมาจากศิลปะอินเดียสมัยหลังคุปตะ (พุทธศตวรรษที่ 11- 13) ต่อมาสันนิษฐานว่าได้มีการทาสีที่องค์พระพุทธรูปในสมัยอยุธยา เป็นโบราณสถานที่มีความสำคัญทางประวัติศาสตร์
ถ้ำจัน	พระพุทธรูปปูนปั้นประทับนั่งห้อยพระบาท ที่สร้างขึ้นในสมัยทวารวดี ที่มีการลอกปูนตัดแปลงเป็นพระพุทธรูปประทับนั่งขัดสมาธิ สมัยกรุงศรีอยุธยา 1 องค์ และพระพุทธรูปปางแสดงธรรม ด้วยพระหัตถ์ขวา 1 องค์ รวมถึงชมวิถิวทิวทัศน์
ถ้ำจาม	บริเวณภายในถ้ำมีพระพุทธรูปลายปูนปั้นปางสมาธิ ปางประทับนั่ง รูปตันไม้ และบุคคลที่ได้รับอิทธิพลการสร้างมาจากเรื่องพุทธประวัติ ตั้งแต่สมัยทวารวดี ต่อมาได้มีการซ่อมแซมในสมัยกรุงศรีอยุธยา และเป็นโบราณสถานที่มีความสำคัญจนได้รับการประกาศขึ้นเป็นโบราณสถานแห่งชาติในปี 2517
ถ้ำผาโถ	พระพุทธรูปไสยาสน์ จำหลักบนผนัง ขนาดใหญ่ ยาว 8.37 เมตร กว้าง 1.83 เมตร แกะสลักเป็นภาพปูนดำ เหนือพระเศียรเป็นปูนปั้นสี่ขาเป็นต้นสาละแผ่กิ่งก้าน ซึ่งเป็นร่มเงาให้กับพระพุทธรองค์เมื่อเสด็จดับขันธปรินิพพาน ผนังถ้ำมีปูนปั้นรูปบุคคล จำนวน 4 รูป ทำยืนและนั่งพนมมือ หมายถึง พุทธบริษัท มาร่วมชุมนุมกันระหว่างที่พระพุทธรองค์เสด็จเข้าสู่ปรินิพพาน ลักษณะใกล้เคียงกับภาพสลักบนผนังถ้ำอันชันตาในประเทศอินเดีย นอกจากนี้ยังเป็นสถานที่สังเกตการณ์กองทัพข้าศึกที่จะยกทัพเข้ามายังทุ่งเขา
วัดมหาธาตุวรวิหาร	แหล่งรวม สถาปัตยกรรมและศิลปกรรม 4 สมัย คือ ทวารวดี ขอม อยุธยา รัตนโกสินทร์ตอนต้น

3. ทรัพยากรการท่องเที่ยวเชิงศาสนา จังหวัดราชบุรี

วัดในจังหวัดราชบุรี มีวัดทั้งหมด 402 แห่ง แบ่งออกเป็นวัดหลวงหรือพระอารามหลวง 7 แห่ง ตั้งอยู่ในอำเภอเมือง 6 แห่ง ได้แก่ วัดมหาธาตุวรวิหาร พระอารามหลวงชั้นตรีชนิดวรวิหาร วัดสัตตนารถปริวัตร พระอารามหลวงชั้นโทชนิดวรวิหาร วัดช่องลม พระอารามหลวงชั้นตรี ชนิดสามัญ วัดเขาวัง พระอารามหลวงชั้นตรี ชนิดสามัญ วัดศรีสุริยวงศาธรรมิการาม พระอารามหลวงชั้นตรี ชนิดสามัญ วัดสุทธायาราม พระอารามหลวงชั้นตรีชนิดสามัญ และอยู่ในอำเภอดำเนินสะดวก 1 แห่ง ได้แก่ วัดบัวงาม พระอารามหลวงชั้นตรีชนิดสามัญ และวัดราษฎร์จำนวน 395 แห่ง กระจายอยู่ในอำเภอต่าง ๆ คือ อำเภอเมืองราชบุรี 89 แห่ง อำเภอโพธาราม 69 แห่ง อำเภอบ้านโป่ง 57 แห่ง อำเภอปากท่อ 49 แห่ง อำเภอจอมบึง 36 แห่ง อำเภอบางแพ 29 แห่ง อำเภอดำเนินสะดวก 25 แห่ง อำเภอสวนผึ้ง 20 แห่ง อำเภอบ้านคา 14 แห่ง และอำเภอวัดเพลง 7 แห่ง จังหวัดราชบุรีมีสำนักสงฆ์ มีจำนวน 80 แห่ง กระจายอยู่ในอำเภอต่างๆ ในจำนวนวัดและสำนักสงฆ์ดังกล่าวข้างต้น มีจุดเด่นและความเป็นเอกลักษณ์ที่สามารถนำมาใช้ป็นสิ่งดึงดูดใจในการท่องเที่ยวไหว้พระเสริมสิริมงคล จำนวน 26 แห่ง

3.1 สิ่งดึงดูดใจของการท่องเที่ยวเชิงศาสนา จังหวัดราชบุรี หากพิจารณาถึงสิ่งดึงดูดใจ (Attraction) พบว่าคุณลักษณะที่สามารถนำมาใช้ป็นสิ่งดึงดูดใจทางการท่องเที่ยวประกอบไปด้วยคุณลักษณะที่สำคัญ ดังต่อไปนี้

3.1.1 กิจกรรมและประสบการณ์ที่ได้จากการท่องเที่ยว ประสบการณ์ที่ได้จากการทำกิจกรรมการท่องเที่ยววัด และการไหว้พระเสริมสิริมงคลมีผลทางด้านจิตใจแต่ละกิจกรรมสามารถดึงดูดใจให้คนเลือกท่องเที่ยวไหว้พระเสริมสิริมงคล อาทิ การไหว้พระ สวดมนต์ ถวายสังฆทาน รดน้ำมนต์ อาบน้ำมนต์ ต่อชะตา เข้าวัดอุ้มงคล และฝึกปฏิบัติธรรม เป็นต้น

3.1.2 สิ่งดึงดูดใจที่เป็นลักษณะทางกายภาพ ด้านสถาปัตยกรรม หรือจิตรกรรม เป็นศาสนสถานที่มีสิ่งก่อสร้าง อาคาร ถาวรวัตถุ ศิลปวัตถุที่มีความโดดเด่นมีลักษณะเฉพาะหรือมีความแตกต่างจากศาสนสถานแห่งอื่นๆ เช่น พระอุโบสถลักษณะแบบยุโรปวัดศรีสุริยวงศาธรรมิการาม โบสถ์ทองคำร้อยล้าน วัดพระศรีอารย์ จิตรกรรมฝาผนังวัดคงคาราม เป็นต้น

3.1.3 ด้านประวัติศาสตร์/ความเป็นมา เป็นวัดที่มีประวัติน่าสนใจมีความสำคัญทางประวัติศาสตร์ มีความเกี่ยวข้องกับบุคคลสำคัญหรือเหตุการณ์ทางประวัติศาสตร์ มีโบราณสถาน โบราณวัตถุ ศิลปวัตถุที่เป็นหลักฐานทางประวัติศาสตร์และโบราณคดี หรือได้รับการขึ้นทะเบียนเป็นโบราณสถานของชาติ เช่น วัดมหาธาตุวรวิหาร วัดสุทธायาราม วัดเขา วัดโขลงสุวรรณคีรี อำเภอเมือง วัดจันทาราม อำเภอบ้านโป่ง วัดเพลง อำเภอวัดเพลง วัดบัวงาม วัดปราสาทสิทธิ์ อำเภอดำเนินสะดวก วัดหนองบัวค้าย อำเภอจอมบึง เป็นต้น

3.1.4 ด้านศาสนา ความเชื่อ และพิธีกรรม เป็นศาสนสถานที่มีชื่อเสียงเป็นที่ยอมรับในการประกอบพิธีกรรมที่เกี่ยวข้องกับความเชื่อของประชาชน เช่น พิธีกรรมการเหยียบหลัง ชาวกะเหรี่ยงที่วัดแจ้งเจริญ อำเภอวัดเพลง พิธีกรรมการสะเดาะเคราะห์ต่อชะตาที่วัดศรีมฤคทายวัน (วัดเกาะตาพูด) และวัดโบสถ์ อำเภอโพธาราม การสักยันต์ของหลวงปู่หนูวัดทุ่งแหลม อำเภอสวนผึ้ง เป็นต้น พิธีกรรมทางศาสนา เช่น การปฏิบัติธรรม นั่งสมาธิ ถือน้ำที่วัดเขาวัง อำเภอเมือง วัดหลวงพ่อด ธรรมกายาราม อำเภอดำเนินสะดวก เป็นต้น

3.1.5 ด้านขนบธรรมเนียม จารีต ประเพณีของชุมชนหรือกลุ่มชาติพันธุ์เป็น ศาสนสถานที่มีสมาชิกในชุมชนร่วมกันสร้างหรือบูรณะเพื่อใช้เป็นศูนย์รวมของชุมชนใช้เป็นสถานที่ประกอบกิจกรรมทางศาสนาและจัดกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับธรรมเนียมประเพณีของชุมชนหรือกลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆ ซึ่งศาสนสถานบางแห่งมีศิลปวัตถุ อาคาร สิ่งปลูกสร้างหรือสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่แสดงอัตลักษณ์ของกลุ่มชาติพันธุ์ปรากฏให้เห็นอย่างชัดเจน เช่น วัดศรีเจริญเนินหม้อ (วัดโคกหม้อ) อำเภอบ้านโป่ง มีการจัดประเพณีสำคัญของชุมชน คือ การแข่งเรือยาว วัดของชุมชนชาวมอญ เช่น วัดใหญ่นครชุมน์ อำเภอบ้านโป่ง วัดคงคาราม วัดดอนกระเบื้อง วัดเขาช่องพราน วัดไทรอารีรักษ์ อำเภอโพธาราม เป็นต้น วัดเหล่านี้มีสัญลักษณ์ของชาวมอญปรากฏในรูปแบบต่าง ๆ เช่น เจดีย์ทรงมอญ ตัวอักษรมอญ หงส์สัตว์สัญลักษณ์ของมอญ เป็นต้น วัดชุมชนไทยวน เช่น วัดคูบัว อำเภอเมือง เป็นต้น

สรุปและอภิปรายผล

จากการสำรวจทรัพยากรการท่องเที่ยว เชิงศาสนา โบราณสถาน และวัฒนธรรมจังหวัดราชบุรีพบว่า แหล่งท่องเที่ยวที่ปรากฏร่องรอยของอารยธรรมทวารวดี-ขอม ในจังหวัดราชบุรี มีศักยภาพมากที่สุด คือ การจัดการให้เป็นแหล่งเรียนรู้ทั้งในด้านการเรียนรู้เชิงประวัติศาสตร์ ศิลปกรรม จิตรกรรม และบางแห่งมีความเชื่อมโยงกับการท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนา เช่น วัดมหาธาตุ วัดโหลงสุวรรณคีรี

แหล่งท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนาของจังหวัดราชบุรี มีความโดดเด่นทั้งในด้านเกจิอาจารย์ รูปเคารพและวัตถุ มงคล ด้านสถาปัตยกรรม และจิตรกรรม และด้านสถานที่ปฏิบัติธรรม โดยมีความโดดเด่นทางด้านสถาปัตยกรรมและจิตรกรรมมากที่สุด รองลงมาคือการเป็นสถานที่ปฏิบัติธรรม ลักษณะของสถาปัตยกรรม และจิตรกรรมที่ปรากฏภายในแหล่งท่องเที่ยว เช่น ภาพจำหลักในถ้ำจัน ถ้ำจาม ถ้ำผาโกล ตลอดจนลายปูนปั้นต่างๆ ทำให้เห็นถึงความเชื่อมโยง ของการนับถือ สืบทอดกันต่อมาจากความศรัทธาของยุค สู่ยุคที่ได้ปรับปรุงแก้ไขให้เหมาะสมกับยุคสมัยมากขึ้น จากทวารวดี ขอม สุโขทัย อโยธยา มาจนถึงรัตนโกสินทร์ การสร้างสถาปัตยกรรม และจิตรกรรมในสถานที่ศักดิ์สิทธิ์ของชุมชน เกิดจากความเคารพและศรัทธา ซึ่งในพื้นที่ของจังหวัดราชบุรีได้มีการพัฒนามาโดยตลอด จึงส่งผลให้เกิดรูปแบบการก่อสร้างศาสนวัตถุ ภายในแหล่งท่องเที่ยวที่แตกต่างกันไป ผสมผสานกับคนในพื้นที่ที่มีหลากหลายกลุ่มชาติพันธุ์ ที่มีความเชื่อเป็นเอกลักษณ์ของตนเอง มีการอพยพโยกย้ายถิ่นฐาน ของกลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆ อาทิ วัดมอญ วัดของชาวไทยลาวเวียง ไทยทรงดำ ยวน จีน กะเหรี่ยง และ เขมรลาวเดิม เป็นต้น ข้อมูลเชิงประจักษ์ภายในแหล่งท่องเที่ยวเหล่านี้สอดคล้องกับข้อมูลเชิงวิชาการ จากหลายที่ อาทิ (พิริยะ ไกรภักษ์, 2518, พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติราชบุรี, 2544 และสัจจา ไกรศรีรัตน์, 2553) ซึ่งได้กล่าวถึงไว้ในประวัติและความเป็นมาของจังหวัดราชบุรี

มีผลการศึกษาเกี่ยวกับพฤติกรรมและความสนใจของนักท่องเที่ยวต่อการท่องเที่ยวเชิงศาสนา (วันเพ็ญ เบอร์เนนท์, 2549, สุรศักดิ์ ศิลาวรรณา, 2550, วัชรภรณ์ ระเบียบศรี, 2551, กฤษณะ เตชะสุรกีขชน, 2552, พระมหาบุญพิเชษฐ จันทรเมือง, 2553 และสัจจา ไกรศรีรัตน์, 2555) พบว่า สิ่งดึงดูดใจให้นักท่องเที่ยวเดินทางท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวเชิงศาสนา ได้แก่ ความสนใจต่อสถาปัตยกรรม โบราณสถาน โบราณวัตถุ ศิลปะการตกแต่ง การปฏิบัติธรรม เคารพ พระประธานภายในโบสถ์ ทำบุญตามคติความเชื่อ และศึกษาพระธรรม ผลการศึกษาเหล่านี้สอดคล้องกับจุดเด่นและความเป็นเอกลักษณ์ของ ผลิตภัณฑ์ท่องเที่ยวเชิงศาสนา โบราณสถาน และวัฒนธรรมของจังหวัดราชบุรี ไม่ว่าจะเป็นจุดเด่นทางด้าน วัฒนธรรมท้องถิ่น ด้านเกจิอาจารย์ รูปเคารพและวัตถุมงคล ด้านสถาปัตยกรรม และจิตรกรรม และด้าน สถานที่ปฏิบัติธรรม จึงกล่าวได้ว่า จังหวัดราชบุรีมีศักยภาพในการจัดการท่องเที่ยวเชิงศาสนา โบราณสถาน และ วัฒนธรรม และสามารถนำต้นทุนทางวัฒนธรรมเหล่านั้นมาใช้ในการส่งเสริมการท่องเที่ยว และ จัดกิจกรรมการท่องเที่ยวที่สามารถตอบสนองนักท่องเที่ยวได้หลากหลายกลุ่ม

ข้อเสนอแนะ

1. ต้นทุนทางวัฒนธรรมนอกจากจะสามารถนำมาใช้เป็นผลิตภัณฑ์ทางการท่องเที่ยวเชิงศาสนา โบราณสถาน และการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมแล้ว ต้นทุนดังกล่าวยังสามารถพัฒนาเป็นแหล่งเรียนรู้ชุมชน ตามพระราชบัญญัติการจัดการศึกษาแห่งชาติ 2540 อันจะก่อให้เกิดคุณค่าทางการศึกษา และส่งเสริมให้เยาวชนในท้องถิ่น บุคลากรทางการศึกษา ได้เรียนรู้ วัฒนธรรมท้องถิ่น ตลอดจน ตระหนักถึงคุณค่าวัฒนธรรมชุมชน และนำไปสู่แนวทางการอนุรักษ์ได้

2. หากพิจารณาถึงสิ่งดึงดูดใจทางการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมของจังหวัดราชบุรีแล้ว พบว่า โดยตัวผลิตภัณฑ์ทางการท่องเที่ยวเองยังไม่โดดเด่น แต่วัฒนธรรมของจังหวัดราชบุรีสามารถนำมาใช้เป็น ผลิตภัณฑ์เสริมให้กับ ผลิตภัณฑ์ท่องเที่ยวหลักของจังหวัด โดยการนำการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมไปเชื่อมโยงกับเส้นทางท่องเที่ยวหลักที่มีอยู่แล้ว เช่น เส้นทางท่องเที่ยวตลาดน้ำดำเนินสะดวก เชื่อมโยงกับการรับประทานอาหารพื้นถิ่น ของชาวไทยเชื้อสายมอญ หรือการท่องเที่ยวชม วัดখনอนหนึ่งใหญ่ ค้างคาวร้อยล้านวัดเขาช่องพราน ร่วมกับการชมพิพิธภัณฑท์ที่เกี่ยวกับมอญ วัดคงคาราม อำเภอโพธาราม เป็นต้น

เอกสารอ้างอิง

- การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย. 2554. เศรษฐกิจสร้างสรรค์การท่องเที่ยวสร้างสรรค์. eTAT tourism journal ฉบับที่ 2 ปี พ.ศ. 2554, หน้า 4.
- กฤษณะ เดชาสุรกีร์ชช. 2552. พฤติกรรมและทัศนคติของนักท่องเที่ยวอิสระชาวต่างชาติที่มีต่อวัดพระเชตุพนวิมลมังคลาราม ราชวรมหาวิหาร. กรุงเทพมหานคร. สารนิพนธ์ (บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต สาขาวิชาการตลาด) กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- ฉัตรเฉลิม งามอาจานศาล. 2551. การท่องเที่ยวเชิงแนวคิด : ผลิตภัณฑ์หรือนวัตกรรมใหม่. จุลสารอิเล็กทรอนิกส์ การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย ปีที่ 4 /2551 ททท. กรุงเทพมหานคร.
- พระมหาบุญพิเชษฐ์ จันทร์เมือง. 2553. การจัดการท่องเที่ยวในพระอารามหลวงชั้นเอกในเกาะรัตนโกสินทร์. ปริญญาานิพนธ์ วท.ม. (การวางแผนและการจัดการการท่องเที่ยวเพื่ออนุรักษ์สิ่งแวดล้อม). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติราชบุรี. 2544. พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติราชบุรีและจังหวัดราชบุรี. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์สมานพันธ์.
- พิริยะ ไกรภุช. 2518. ศิลปะและโบราณคดีในประเทศไทย. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์การศาสนา.
- ยุวดี นีรัตน์ตระกูล. 2554. การท่องเที่ยวสร้างสรรค์. eTAT tourism journal ฉบับที่ 1 ปี พ.ศ 2554, หน้า 3.
- วัชรภรณ์ รัชย์ศรี. 2551. พฤติกรรมการท่องเที่ยวเชิงพุทธของนักท่องเที่ยวชาวไทยและชาวต่างชาติที่มาเที่ยววัดในบริเวณเกาะรัตนโกสินทร์. กรุงเทพมหานคร. ปริญญาานิพนธ์ วท.ม. (การวางแผนและการจัดการการท่องเที่ยวเพื่ออนุรักษ์สิ่งแวดล้อม). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- วันเพ็ญ เบอร์เนทท์. 2549. ปัจจัยที่มีผลต่อความพึงพอใจโดยรวมจากการท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวต่างชาติที่มาเที่ยวในเขตวัดพระเชตุพนวิมลมังคลาราม (วัดโพธิ์). สารนิพนธ์ (บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต สาขาวิชาการตลาด) กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- สัจจา ไกรศรีรัตน์ 2553. การศึกษาเพื่อพัฒนาผลิตภัณฑ์ทางการท่องเที่ยวของจังหวัดราชบุรี. สถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏหมู่บ้านจอมบึง. ราชบุรี.
- 2555. ชาติพันธุ์ของนักท่องเที่ยวต่างประเทศกับพฤติกรรมและการแต่งกายเข้าชมวัดในประเทศไทย กรณีศึกษานักเที่ยวชาวอเมริกากับการท่องเที่ยววัดพระเชตุพนวิมลมังคลารามราชวรมหาวิหาร (วัด โพธิ์). รายงานประกอบการศึกษาวิชาการวิจัยเชิงคุณภาพ ศูนย์ศึกษาการท่องเที่ยวแบบบูรณาการ สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์ กรุงเทพมหานคร.
- สุรศักดิ์ ศิลาวรรณา. 2550. การท่องเที่ยวและการเผยแพร่พระพุทธศาสนา บทบาทของวัดในเขต กรุงเทพมหานคร กรณีศึกษา วัดบวรนิเวศวิหารและวัดเบญจมบพิตรดุสิตวนาราม. สารนิพนธ์ (ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต ศาสนาศึกษา). กรุงเทพฯ : วิทยาลัยศาสนาศึกษา มหาวิทยาลัยมหิดล.

ภูมิปัญญากระบวนการทอและลวดลายผ้าทอกะเหรี่ยงจังหวัดราชบุรี A Study of Weaving and Design Fabric of Karen Wisdom in Ratchaburi Province

ปรียาพร บุชบา

สาขาวิชาศิลปศึกษา คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏหมู่บ้านจอมบึง

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้วัตถุประสงค์ เพื่อศึกษากระบวนการทอและลวดลายผ้าทอกะเหรี่ยง และเพื่อหาแนวทางในการอนุรักษ์ และฟื้นฟูภูมิปัญญาผ้าทอกะเหรี่ยงไว้เป็นมรดกทางวัฒนธรรมท้องถิ่นของชาวกะเหรี่ยงจังหวัดราชบุรี พื้นที่ที่ใช้ในการศึกษาคือ บ้านบึงเหนือ อำเภอบ้านคา จังหวัดราชบุรี โดยใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพได้แก่ การสัมภาษณ์ การสังเกต การสนทนากลุ่ม และวิธีการวิจัยปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม กลุ่มตัวอย่างคือ ผู้นำชุมชนกะเหรี่ยง ผู้ประกอบอาชีพทอผ้าทอกะเหรี่ยงและผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง ได้แก่ เจ้าหน้าที่หน่วยงานภาครัฐ ผู้ใช้ผ้า ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการอนุรักษ์วัฒนธรรม วิเคราะห์ข้อมูลเชิงพรรณนา ผลการวิจัยพบว่า ภูมิปัญญาผ้าทอกะเหรี่ยง แบ่งชนิดของผ้าทอตามประเภทของการใช้ได้ 5 ประเภทคือ เสื้อผู้ชาย เสื้อผู้หญิง ผ้าซิ่น ย่อม ผ้าโพกหัว กระบวนการทอผ้ามีขั้นตอน การเตรียมวัตถุดิบ การเตรียมเครื่องทอที่เอว และการขึ้นด้าย การทอมีการทอธรรมดาหรือทอพื้น ทอลายสลัสี และทอลายจกหรือทอลายแกะดอก ลักษณะลวดลายมี 4 กลุ่ม คือ ลายอ่องกี้ยหรือลายจก ลายอ่องทาหรือลายยกดอก ลายหนี๋ยกี้ยหรือลายมัดหมี่ ลายเฉหรือลายปัก แนวทางการอนุรักษ์และฟื้นฟูผ้าทอกะเหรี่ยงได้แก่ จัดกิจกรรมเกี่ยวกับการอนุรักษ์วัฒนธรรมประเพณีแล้วสนับสนุนให้ผ้าทอกะเหรี่ยงนำมาใช้ จัดทำหลักสูตรท้องถิ่นเรื่องการทอผ้าทอกะเหรี่ยง ส่งเสริมวิธีการทอแบบดั้งเดิมโดยใช้กี่เอว เพื่อรักษาเอกลักษณ์ท้องถิ่น สร้างความตระหนักในชุมชนให้มีจิตสำนึกเห็นคุณค่าของผ้าทอ มีการยกย่องช่างฝีมือทอผ้า จัดเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ รณรงค์การใช้ผ้าทอกะเหรี่ยง จัดอบรมการผลิต การตลาด การทำแผนธุรกิจการแปรรูปผลิตภัณฑ์และสนับสนุนจัดหางบประมาณ วัสดุอุปกรณ์ เพื่อให้การผลิตผ้าทอกะเหรี่ยงคงอยู่กับชุมชนได้อย่างยั่งยืน

Abstract

The objectives of this study were to investigate the knowledge and wisdom of Karen woven cloth, Ratchaburi province and find the ways to conserve and restore the wisdom as local cultural heritage of Karen. The qualitative approach was taken and data was collected by means of interviews, observation, focus groups and participatory action research approach. The samples consisted of Karen community leaders, Karen weaving profession and participated people : government officials, woven cloth user and those who participated in culture conservation. The analysis was based on description.

The findings revealed that:

According to the wisdom of Karen woven cloth, There were 5 types of Karen woven cloth such as men shirts, blouses, wrap around and turbans. The process of weaving were raw material preparation, the preparation for the waist weaving and thread, normal weaving or background weaving, weaving design and color, Jok design weaving or floral designs such as Ong-Kee or Lai Jok, Ong-ta or floral design, Nee-Kai or Mad-mee, Che or embroidered design.

Fr the conservation and restore of Karen weaving fabric, there were activities on culture and tradition and the promotion on using the Karen weaving fabric, the developing of local curriculum on Karen weaving fabric, the promotion of traditional weaving with wais loom to preserve the local unity, creating awareness on value of the weaving cloth, promoting the weavers, publicizing, campaigning Karen weaving fabrics, training on production, marketing, business planning on production transforming, providing budget, and material for sustainable Karen weaving fabrics with the community.

คำสำคัญ : ภูมิปัญญา, กระบวนการทอ, ลวดลาย, ผ้าทอกะเหรี่ยง

Keywords : wisdom, weaving, design, fabric of Karen

บทนำ

ผ้าทอกะเหรี่ยงเป็นศิลปหัตถกรรมพื้นบ้าน ที่มีชื่อเสียงของชาวไทยกะเหรี่ยงในจังหวัดราชบุรี มีเอกลักษณ์เด่นในกรรมวิธีการทอผ้าที่แตกต่างไปจากผ้าทอแหล่งอื่นๆ คือทอด้วยกี่เอว ผู้ทอต้องนั่งกับพื้น เหยียดขาตรงไปข้างหน้าทั้งสองข้างเส้นยืนมีสายหนึ่งคาครดัดโอบไปด้านหลัง (วิบูลย์ ลี้สุวรรณ, 2550, หน้า 16) มีรูปแบบลวดลายหลายรูปแบบที่แสดงถึงความงามและคุณค่าทางศิลปะเช่น ลายฉะ ตกแต่งบน ไซโพล่ง ลายอ่องกี้ย ลายอ่องทาและลายหนี้ยไคย ตกแต่งรอบผ้าขึ้น ยิ่งลวดลายมากก็ยิ่งแสดงให้เห็นความขยันหมั่นเพียรของผู้ทำมากขึ้นเท่านั้น (สุริยารัตนกุลและสมทรง บุรุษพัฒน์, 2538 หน้า 10) นอกจากนี้ผ้าทอกะเหรี่ยงกับการแต่งกายแสดงความคิดความเชื่อดั้งเดิมของชาวกะเหรี่ยง สะท้อนให้เห็นคตินิยมทางจริยธรรม และการควบคุมความประพฤติของผู้สวมใส่ ควบคู่กับความสวยงามของลวดลาย และความสามารถในการทอ ซึ่งจะเป็นผู้หญิงในครอบครัว เป็นผู้สวมใส่เท่านั้น (ผอบ นระมาตร์และคณะ, 2544 หน้า 65) จึงนับว่าผ้าทอกะเหรี่ยงเป็นภูมิปัญญาทางศิลปะพื้นบ้าน มีคุณค่าต่อสังคมชาวไทยกะเหรี่ยงที่สั่งสมสืบทอดกันมา อันเป็นสิ่งสะท้อนให้เห็นวัฒนธรรม และอารยธรรมของกลุ่มชนและท้องถิ่น

ในปัจจุบันมีความเจริญเข้ามาในชุมชนกะเหรี่ยง คนเมืองอพยพเข้าไปอาศัยมากขึ้น การใช้ชีวิตทำงานหากินในป่าลำบากมากยิ่งขึ้น ผู้หญิงชาวกะเหรี่ยงต้องออกไปรับจ้างทำงาน เพื่อหาเลี้ยงครอบครัว ด้วยสภาพเศรษฐกิจบังคับทำให้วิถีชีวิตวัฒนธรรมแบบดั้งเดิมเริ่มหายไป มีการวิจารณ์บริบทความเป็นอยู่ และการแต่งกายของชาวกะเหรี่ยงว่าล้าสมัยทำให้ชาวกะเหรี่ยงขาดความมั่นใจในการใช้ชีวิตแบบดั้งเดิม (สุทิน สนองฝัน, 2552, ธันวาคม 18) การเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตดังกล่าวมีผลต่อการเปลี่ยนแปลงการทอผ้าของกะเหรี่ยง ดังที่ สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดตาก (2551, หน้า 27) ได้กล่าวถึง สาเหตุค่านิยมและความเปลี่ยนแปลงของการทอผ้ากะเหรี่ยงได้ว่าเปลี่ยนแปลงไป เพราะการคมนาคมติดต่อกับคนสังคมภายนอก โดยเฉพาะวัฒนธรรมจากชุมชนพื้นราบ ทำให้กะเหรี่ยงมีการเปลี่ยนแปลงหรือรับวัฒนธรรมใหม่ ๆ เข้าสู่สังคมของตน ภาวะเศรษฐกิจตกต่ำของกะเหรี่ยงในปัจจุบัน ซึ่งเกิดจากความล้มเหลวในการเพาะปลูก การเกิดข้อเปรียบเทียบระหว่างเสื้อผ้าสำเร็จรูปกับเสื้อผ้าผลิตเอง และการทอผ้าตามความต้องการผลิตภักดิ์ของชาวเขา จากมูลเหตุของเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตไม่นิยมใช้ผ้าทอแล้วส่งผลกระทบต่อผู้ประกอบการอาชีพทอผ้า ลักษณะการทอผ้าก็มีการเปลี่ยนแปลงไปจากเดิม ดังที่ สารภี มณีโชติและรัชดาภรณ์ กุณามา (2526, หน้า 62-69) ได้กล่าวถึง ลักษณะของการทอผ้ากะเหรี่ยงในปัจจุบันว่า ได้วิวัฒนาการเปลี่ยนแปลงไปจนเกือบหาจุดการทอผ้าให้ครบตามขั้นตอนตามแบบดั้งเดิมไม่ได้ จึงมีการเปลี่ยนแปลงที่เห็นได้ชัดคือ การลดขั้นตอนการผลิตด้าย หันไปซื้อด้ายสำเร็จรูปซึ่งมีทั้งด้ายย้อมสีวิทยาศาสตร์ และด้ายขาวมาย้อมสีเอง ด้วยสีธรรมชาติทดแทนด้ายที่ผลิตเอง เปลี่ยนแปลงวิธีการทอผ้าเป็นแบบที่กระตุกตามที่หน่วยงานของรัฐ ไปส่งเสริมแก่ชาวกะเหรี่ยง เพื่อให้ทอผ้าได้รวดเร็ว และมีปริมาณมากขึ้น แต่การทอผ้าด้วยวิธีการนี้ชาวกะเหรี่ยงไม่นิยม

ปัจจุบันแหล่งทอผ้ากะเหรี่ยงในจังหวัดราชบุรีพบว่า มีช่างทอผ้าชาวกะเหรี่ยงเป็นสตรีสูงอายุ ขาดแคลนช่างทอผ้ารุ่นใหม่ ลูกหลานไม่สนใจการทอผ้า หากจะใช้ผ้าทอกะเหรี่ยงในงานพิธีกรรมหรือโอกาสสำคัญ จะต้องไปซื้อหาผ้ากะเหรี่ยงจากแหล่งผลิตอื่น ซึ่งมีสีสันทนและลวดลาย มิใช่ลายผ้ากะเหรี่ยงของจังหวัดราชบุรี ทำให้ส่งผลกระทบต่อเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมของคนในชุมชนกะเหรี่ยง และแม้ว่าหน่วยงานของรัฐจะมีการส่งเสริมอาชีพให้กับสตรีชาวกะเหรี่ยง แต่เป็นการส่งเสริมการทอผ้าแบบที่กระตุกทอ เป็นผ้าขาวม้า ผ้าโสร่งทอลายผ้าจก เป็นการปรับกระบวนการทอตามแบบวิธีการท้องถิ่นอื่น มิใช่ผ้าทอกะเหรี่ยงแบบดั้งเดิม ตามวิถีชีวิตวัฒนธรรมของชาวกะเหรี่ยงราชบุรีแต่ประการใด ด้วยสภาพการณ์ของค่านิยมของการใช้ผ้าทอกะเหรี่ยงเปลี่ยนแปลง เนื่องจากสภาพเศรษฐกิจ สังคม ความก้าวหน้าทางเทคโนโลยี และความสะดวกสบาย ค่านิยมทางวัตถุที่หลังไหลเข้ามาทำให้ศิลปหัตถกรรมผ้าทอแบบดั้งเดิม เริ่มหมดความนิยมตามกาลเวลา เนื่องจากการขาดความรู้ ความเข้าใจถึงคุณค่าของศิลปวัฒนธรรม ที่แสดงเอกลักษณ์ของชาติพันธุ์และจะก่อให้เกิดผลกระทบในระยะสั้น และระยะยาว ซึ่งอาจจะทำให้ภูมิปัญญาผ้าทอกะเหรี่ยงขาดช่วงการสืบทอดและสูญหายไป

จากที่กล่าวมาข้างต้น จำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องมีการอนุรักษ์ภูมิปัญญาทางศิลปวัฒนธรรมผ้าทอกะเหรี่ยงเอาไว้ ด้วยการรักษาให้คงอยู่ตลอดไป หาทางป้องกันมิให้เสื่อมสูญ (สาร สาระทัศนันทน์, 2543, หน้า 4) ด้วยวิธีการรักษา

สภาพเดิมหรือการประยุกต์ให้เข้าเหมาะสมกับยุคสมัย (วิบูลย์ ลี้สุวรรณ, 2536, หน้า 95) สอดคล้องกับพรเพ็ญ พุดติ (2545, หน้า 45) ได้กล่าวถึง ความสำคัญของการอนุรักษ์ผ้าทอว่า มีคุณค่าความงาม แสดงถึงลักษณะเฉพาะท้องถิ่น แสดงถึงภูมิปัญญาการสร้างสรรค์ และมีคุณค่าในทางเศรษฐกิจ ที่จะเพิ่มการสร้างอาชีพในท้องถิ่นไว้ ผู้วิจัยจึงเห็นความสำคัญอย่างยิ่ง ที่จะต้องจัดการรวบรวมองค์ความรู้ ภูมิปัญญาผ้าทอกะเหรี่ยงบ้านบึงเหนือ ตำบลบ้านคา ซึ่งเป็นหมู่บ้านที่มีชื่อเสียงด้านศิลปะการทอผ้ากะเหรี่ยง โดยการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมกับชุมชน เพื่อเป็นแนวทางในการอนุรักษ์และฟื้นฟูภูมิปัญญาผ้าทอกะเหรี่ยงไว้ เป็นมรดกทางวัฒนธรรมไว้ให้กับลูกหลานชาวกะเหรี่ยงราชบุรี ให้คงอยู่สืบต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษากระบวนการทอและลวดลายผ้ากะเหรี่ยง บ้านบึงเหนือ ตำบลบ้านคา อำเภอบ้านคา จังหวัดราชบุรี
2. เพื่อหาแนวทางในการอนุรักษ์และฟื้นฟูภูมิปัญญาผ้าทอกะเหรี่ยงไว้เป็นมรดกวัฒนธรรมท้องถิ่นของชาวกะเหรี่ยงจังหวัดราชบุรี

อุปกรณ์และวิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Method) ทำการเก็บข้อมูลภาคสนามจาก การสัมภาษณ์ (Interview) การสังเกต (observation) การสนทนากลุ่ม (Focus Group) ผสมผสานกับการวิจัยปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research: PAR) ซึ่งใช้ปฏิบัติการกับบุคคลในชุมชนท้องถิ่นเป็นหลัก คือ ช่างทอผ้า ผู้รู้ในชุมชน ผู้แทนองค์กรส่วนท้องถิ่น ผู้ใช้ผ้า ครูอาจารย์ นักเรียน นักศึกษาเข้ามามีส่วนร่วมในการวิจัย พื้นที่วิจัยคือ บ้านบึงเหนือ ตำบลบ้านคา อำเภอบ้านคา จังหวัดราชบุรี ซึ่งมีแนวทางในการดำเนินงานวิจัยตามขั้นตอนดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Method) เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลภูมิปัญญาผ้าทอกะเหรี่ยง ใช้ตามลำดับดังนี้

1. ศึกษาข้อมูลเบื้องต้น โดยการสำรวจพื้นที่เป้าหมาย เพื่อรวบรวมข้อมูลเบื้องต้น (Primary data) เกี่ยวกับแหล่งผ้าทอพื้นบ้านกะเหรี่ยง เข้าสังเกตแบบมีส่วนร่วม และสัมภาษณ์อย่างไม่เป็นทางการกับผู้นำชุมชน ผู้รู้ในชุมชน ช่างทอผ้า ผู้ใช้ผ้าในงานประเพณีของชาวกะเหรี่ยง และศึกษาจากเอกสาร ตำรา งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง (Secondary data)
2. จัดประชุมชี้แจงกับกลุ่มช่างทอผ้า ผู้รู้ในชุมชน ผู้นำชุมชน ชาวบ้านบึงเหนือ นักเรียนและนักศึกษาที่เรียนรายวิชา ART 7349 การทอผ้าพื้นเมือง เพื่อทำความเข้าใจวัตถุประสงค์ของโครงการ และสิ่งที่คาดว่าจะได้รับจากผลการศึกษา
3. ผู้วิจัยและนักศึกษาเก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนาม(Field research)ใช้วิธีการสอบถาม สัมภาษณ์เชิงลึก สังเกตการณ์ ทอผ้า ถ่ายภาพ เก็บรวบรวมผ้า บันทึกเสียงของข้อมูลเกี่ยวกับผ้าจากช่างทอผ้า ผู้นำชุมชนและผู้ที่เกี่ยวข้อง
4. จัดสนทนากลุ่ม (Focus group) กับช่างทอผ้า ผู้รู้ในชุมชน ผู้นำชุมชน ผู้ที่เกี่ยวข้องเกี่ยวกับภูมิปัญญาผ้าทอกะเหรี่ยงและนักศึกษา เพื่อสรุปทบทวนความรู้เรื่องผ้า สร้างความมีส่วนร่วมในการตรวจสอบข้อมูล
5. รวบรวมความรู้เพิ่มเติมและสังเคราะห์ เรียบเรียง โดยสอบถามซ้ำจากแหล่งข้อมูลเดิมเก็บข้อมูลจากแหล่งข้อมูลใหม่อีก นำข้อมูลรอบสองมาสังเคราะห์เรียบเรียง

ขั้นตอนที่ 2 วิธีการวิจัยปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research) เพื่ออนุรักษ์และฟื้นฟูกระบวนการทอผ้ากะเหรี่ยง ตามลำดับดังนี้

1. ผู้วิจัย นักศึกษาและช่างทอผ้า ร่วมกันศึกษารวบรวมความรู้เกี่ยวกับวัสดุอุปกรณ์การทอผ้า กระบวนการทอผ้า วิธีการทำลวดลายผ้าแบบดั้งเดิม และตกลงกันที่จะอนุรักษ์และฟื้นฟูลวดลายผ้ากะเหรี่ยงคือลายฉะหรือลายปัก และลายอ่องกี้ยหรือลายจก
2. ปฏิบัติการแกะลายผ้าและทอผ้า โดยช่างทอผ้ากับนักศึกษาที่เรียนวิชา ART 7349 การทอผ้าพื้นเมือง
3. จัดประชุมสรุปผล ปัญหา ตรวจวิเคราะห์ ความถูกต้องของลวดลายดั้งเดิม และแสดงผลงานทอผ้าตัวอย่างจากกระบวนการเรียนรู้การทอผ้า ผู้วิจัย นักศึกษาและช่างทอผ้า ร่วมกันประเมินผล สรุปบทเรียนปัญหาอุปสรรค

ข้อตอนที่ 3 สัมภาษณ์ (Interview) และสนทนากลุ่ม (Focus group) เพื่อหาแนวทางการอนุรักษ์และฟื้นฟู ภูมิปัญญาผ้าทอกะเหรี่ยงกับกลุ่มช่างทอผ้า ผู้รู้ในชุมชน ผู้นำชุมชน นายกองค้การบริหารส่วนตำบลบ้านคา นักวิชาการ พัฒนาการอำเภอบ้านคา ครูอาจารย์ นักเรียนและนักศึกษา

ผลการวิจัย

ภูมิปัญญาผ้าทอกะเหรี่ยงในอดีตมีการทอผ้าเพื่อใช้ชีวิตประจำวัน ปัจจุบันมีแนวโน้มจะสูญหายไป เนื่องจากการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรม ผลจากการศึกษาวิเคราะห์ข้อมูลตามวัตถุประสงค์สรุปได้ดังนี้

1. ภูมิปัญญากระบวนการทอและลวดลายผ้ากะเหรี่ยง บ้านบึงเหนือ ตำบลบ้านคา อำเภอบ้านคา จังหวัดราชบุรี มีดังนี้

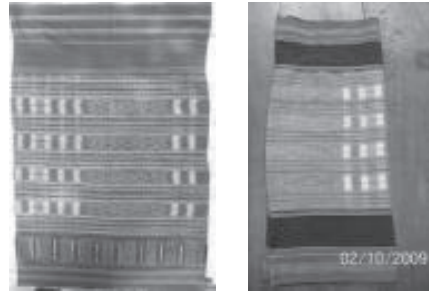
1.1 ชนิดของผ้าทอกะเหรี่ยงจังหวัดราชบุรี มี 5 ประเภท คือ

1.1.1 เสื้อผู้ชาย เป็นเสื้อคอตั้ง แขนยาว สวมใจกระเบน ผ้าพันศีรษะเป็นหงอน บนหน้าผากคล้าย นอแรด ชุดแต่งกายนี้จะใช้ในวันสำคัญเท่านั้น ดังภาพที่ 1

1.1.2 ผ้าซิ่นของผู้หญิงกะเหรี่ยง มี 2 รูปแบบ คือ 1) ซิ่นตีนจก ตัวซิ่นทอลายหนี้ยไค้หรือลายมัดหมี่ ตีนซิ่นทอลวดลายอ่องกี้ยหรือลายจก ใช้ใส่ในงานพิธีกรรมงานแต่งงาน 2) ซิ่นมัดหมี่ ตัวซิ่นจะทอลายหนี้ยไค้หรือลายมัดหมี่ หัวซิ่นและตีนซิ่น ไม่มีลวดลาย ใช้สวมทำงานไปไร่ ดังรูปที่ 2

รูปที่ 1 การแต่งกายแบบดั้งเดิม

รูปที่ 2 ซิ่นตีนจกและซิ่นมัดหมี่

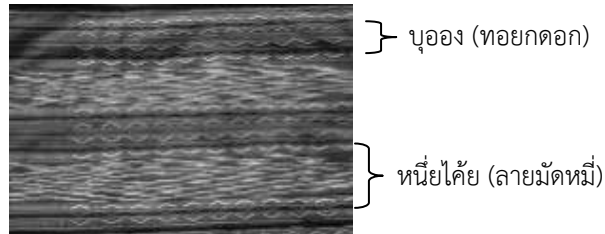
ซิ่นผู้หญิงกะเหรี่ยงมีโครงสร้างของผ้า ประกอบด้วยส่วนสำคัญ 3 ส่วนคือ หัวซิ่น ตัวซิ่น และตีนซิ่น แต่ละ ส่วนผ้าซิ่นจะมีวิธีการทอ สี และขนาดที่แตกต่างกันดังนี้

ก. ส่วนหัวซิ่นหรือหนี้ยไค้คือ ผ้าที่อยู่บริเวณส่วนบนสุดของซิ่น มีขนาดกว้าง 9 เซนติเมตร ยาวประมาณ 6 เซนติเมตร เป็นส่วนทอพื้น สีน้ำเงินเข้มเกือบดำ (ไค้ไค้เพลคู้) เป็นส่วนที่เย็บต่อกับตัวซิ่น ดังรูปที่ 3

รูปที่ 3 หนี้ยไค้ไค้

ข. ส่วนตัวซิ่นหรือหนี้ยหมี่ชา คือ ส่วนพื้นที่ตอนกลางของผ้าซิ่นมีเทคนิคการทอ 2 วิธี คือ ทอผ้าพื้น เป็นสีน้ำตาลด้วยวิธีการมัดลายแล้วนำไปย้อมสีธรรมชาติชาวกะเหรี่ยงเรียกว่า “ไค้” และการทอยกดอก (บุหรือบุงอง) โดยเน้นการทอสลักกันไปในแนวนอน วิธีการละ 4 แถว มีความกว้างของตัวซิ่น ประมาณ 50-60 เซนติเมตร ส่วนตัวซิ่น จะทอผ้าส่วนที่เป็นมัดย้อม และส่วนที่ทอยกดอก 2 ผืนมาเย็บติดกัน ดังรูปที่ 4

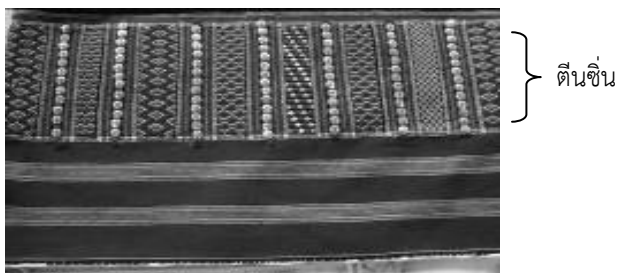

} บุงอง (ทอยยกดอก)

} หนี้ยไค้ย (ลายมัดหมี่)

รูปที่ 4 หนี้ยหมี้ยซา

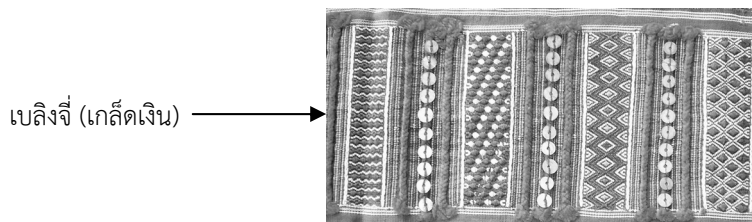
ค. ส่วนตีนขึ้นหรือหนี้ยไค้ยไถ่ คือ ส่วนที่เป็นชายผ้าขึ้นด้านล่างสุด มีความยาวประมาณ 10 เซนติเมตร แบ่งเป็น 2 ส่วน คือ ส่วนบนใช้วิธีการจก (อ่อง) เรียกว่า หนี้ยอ่องกี้ย (ผ้าตีนจก) เป็นลวดลายต่างๆ ส่วนด้านล่างจะใช้วิธีการทอเป็นสีแดง มีแถบสีแดง สีขาว สีเหลือง สีดำ สลับกับสีแดงเป็นแถบเล็กๆ เรียกว่า หนี้ยไค้ยไถ่โว (ตีนขึ้นสีแดง) ดังรูปที่ 5 มีรายละเอียดดังนี้

} ตีนขึ้น

รูปที่ 5 หนี้ยไค้ยไถ่ (ตีนขึ้น)

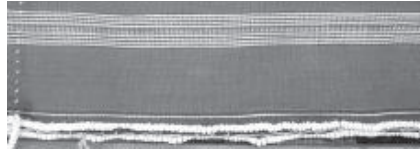
ง. หนี้ยไค้ยไถ่ส่วนบนหรือหนี้ยอ่องกี้ย คือ ส่วนจกเป็นลวดลายตามแนวขวางในขณะที่ทอ เมื่อทอเสร็จแล้วนำมาเย็บเป็นตีนขึ้น มีลักษณะของลวดลายตามแนวตั้ง การจกจะกลายเป็นช่องสี่เหลี่ยมผืนผ้า ขนาดเท่ากันสลับกับการทอพื้นเป็นช่องสี่เหลี่ยมสีดำ ขนาดเท่ากันสลับกันไป นำผ้าสีโว(สีแดง) มาเย็บติดกับช่องผ้าสีดำแล้วปักด้วยเบลินจี้ (เกล็ดเงิน) ส่วนล่างของลายจกร้อยเพ็ล่อ้งดี้ย (ลูกปัด) สีทองและเย็บด้ายให้เป็นหนี้ยดอกบล็อกลอก (พู่ห้อยผ้าถุง) ประดับให้สวยงาม บางผืนจะเย็บด้ายถักเปียติดลงเป็นกรอบช่องสี่เหลี่ยม และปล่อยให้ด้ายลุ่ยออกมา ดังรูปที่ 6

เบลินจี้ (เกล็ดเงิน) →

รูปที่ 6 หนี้ยอ่องกี้ย (ผ้าตีนจก) ตกแต่งด้วยเบลินจี้ (เกล็ดเงิน) และด้ายสีแดงถักเป็นเปีย

จ. หนี้ยไค้ยไถ่ส่วนล่างหรือหนี้ยไค้ยไถ่โว คือ ส่วนที่ใช้วิธีการทอพื้นสีแดง มีแถบสีขาว สีเหลือง สีดำเป็นแถบเล็กๆ สลับกับสีแดง ส่วนที่เป็นแถบสีนี้ เรียกว่า หนี้ยกุล (ลายเสริมแต่งให้สวยงาม) ลวดลายต่างๆ เหล่านี้ เกิดจากการสลับสีของเส้นด้ายขึ้น ตั้งแต่กระบวนการขึ้นด้าย บางผืนมีการสอดเส้นด้ายปล่อยให้ด้ายลุ่ยออกมา เป็นเส้นร้อยลูกเต๋อยหรือลูกปัดเล็กๆ ประดับให้เป็นชายลุ่ยให้ดูสวยงาม และบริเวณชายขึ้น ตกแต่งด้วยลูกปัดสีขาว ดังรูปที่ 7

รูปที่ 7 หนี้ย้ายไถ้ ตกแต่งลูกปัดสีขาว

1.1.3 เสื้อผู้หญิง มี 2 รูปแบบ คือ 1) ไชอ้าว เป็นชุดทรงกระบอกสีขาว ยาวคลุมเข่า ปักกุ้นด้ายสีแดง รอบคอและแขน เป็นชุดที่เด็กหญิงกะเหรี่ยง จะสวมใส่จนถึงวันมีประจำเดือน แล้วเปลี่ยนเป็น 2) ไชโพล่ง เป็นชุดเสื้อ ยาวคลุมเข่าคอวี สีน้ำเงิน ปักลวดลายรอบตัว สวมผ้าชิ้นมัดย้อมสีน้ำตาล ตีนชิ้นลายจกใช้สวมใส่ตั้งแต่แต่งงานจนถึงวัยชรา

1.1.4 ย่ามเป็นสิ่งที่ชาวกะเหรี่ยงนิยมใช้ใส่สิ่งของไปทำงานในไร่ หรือพกพาสิ่งของเครื่องใช้ ในงานพิธีกรรม สำคัญหรือไปเที่ยว มี 2 รูปแบบคือ ย่ามขาวและย่ามแดง ดังรูปที่ 8

รูปที่ 8 ย่ามขาว

1.1.5 ผ้าโพกหัวเป็นผ้าพื้นสีขาวหรือสีน้ำเงินที่ผู้หญิงและชายชาวกะเหรี่ยง ใช้โพกหัวก่อนออกไปทำงานในไร่

1.2 กระบวนการทอผ้ากะเหรี่ยงจังหวัดราชบุรี มีดังนี้

1.2.1 วัตถุดิบและอุปกรณ์การทอผ้า

ในอดีตจะใช้เส้นใยจากฝ้ายที่ชาวกะเหรี่ยงได้ปลูกปนกับข้าวไร่ หรือพืชสวนในช่วง เดือน 8 เดือน 9 เมื่อถึงเวลาเก็บฝ้าย จะเลือกเก็บแต่ฝ้ายที่สมอแตกและแห้ง จากนั้นนำสมอฝ้ายไปตากแดด ให้ฝ้ายฟูตัว แล้วทำความสะอาด เก็บกิ่งเศษไม้ เปลือกก้านสมอ นำไปหีบฝ้าย เพื่อแยกเมล็ดฝ้าย สาบเส้นใยแล้วไปบิดเกลียวให้เป็นเส้นด้าย นำไปย้อมสีธรรมชาติ ปัจจุบันขั้นตอนการเตรียมเส้นด้ายและย้อมสีธรรมชาติได้สูญหายไป ชาวกะเหรี่ยงได้หันไปใช้ไหมประดิษฐ์ ส่วนวัสดุอุปกรณ์ที่สำคัญในการทอผ้าคือ กี่เอว เป็นเครื่องทอ ประกอบด้วยแผ่นหนัง(อย่างกุงไผ่) ไม้พันผ้า (เค่อไถ่) ไม้กระทบ (เน่ยบะ) ไม้แยกด้าย (กงคู้) ไม้ใบ (ว้าบัง) ไม้ยึดเครื่องทอ (ทะคู้เถิง) ไม้ใส่ด้าย (เสยเถิง) ไม้ม้วนด้าย (ลุงท่วย)

1.2.2 ขั้นตอนการทอ มี 3 ขั้นตอนคือ

1) การเตรียมเครื่องทอผ้า คือ การตั้งเครื่องทอ กี่เอว ตามลำดับคือไม้หลักที่ 1 (ไม้เค่อไถ่) ไม้หลักที่ 2 (ไม้ใบผู้คั่งไถ่) ไม้หลักที่ 3 (ไม้กั้งคู้) ไม้หลักที่ 4 (ไม้ใบ) ไม้หลักที่ 5 (ไม้กั้งคู้) ไม้หลักที่ 6 (ไม้กั้งคู้) ไม้หลักที่ 7 (ไม้ใบ)

2) การขึ้นด้าย คล่องเส้นด้ายลงหลักที่ 1 สาวเส้นด้ายผ่านหลักที่ 2,3,4,5,6,7 นำไปคล้องหลักที่ 8 และสาวคล้องหลักที่ 1 ดึงด้ายให้ตึงเสมอกัน นำมาพันหลักที่ 2 ดึงด้ายพาดด้านหน้าไม้หลักที่ 3 และ 4 รอบเส้นด้ายพาดผ่านหลักที่ 5,6 อ้อมพันหลักที่ 7 ดึงด้ายให้ตึงพันอ้อมหลักที่ 8 และสาวให้ตึงมาตั้งหลักที่ 1 ใหม่จนกว่าจะ ได้ความสูงที่ต้องการ แล้วสอดไม้ทั้งหมดออกจากเครื่องทอ

3) เทคนิคการทอ มีดังนี้คือ ทอธรรมดาหรือทอพื้น เป็นการทอหลายแบบมีโครงสร้างหลัก โดยการสอดด้ายขวางระหว่างด้ายยืนสลับขึ้น 1 ลง 1 หรือ 2 ลง 2 ตามจำนวนเส้นด้ายที่เรียงไว้ ขณะขึ้นเครื่องทอผ้าที่ได้จะมีสีเดียวกันตลอดทั้งผืน ทอลายสลับสี เป็นการทอแบบธรรมดาใช้เส้นด้ายยืน และเส้นด้ายพุ่งตามปกติ แต่แทรกด้ายสีต่างๆ สลับกันเข้าไป ขณะเรียงเส้นด้ายการทอหลายมัดหมี่ จะใช้วิธีการทอเหมือนทอธรรมดา และทอลายจกหรือทอลายแกะดอก เป็นการทอที่ใช้ เส้นพุ่งพิเศษ สร้างลวดลายควบคู่กันไป ขณะที่ทอใช้นิ้วล้วงเข้าไปในด้ายยืน แล้วเอาด้ายสีต่างๆ แทรกเข้าไป ขณะที่ทอสลับการสอดด้ายพุ่ง

จากกิจกรรมการปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมปฏิบัติการทอผ้าเพื่อการอนุรักษ์และฟื้นฟูลวดลายผ้าทอกะเหรี่ยง ได้แก่ ลายอ่องกี้ยหรือลายจก มีจำนวน 12 ลาย ได้แก่ ลายโพวเซย ลายเคยเคยหรือลายปั่นด้าย ลายถ่งว่าคู่ ลายโพวเซย ลายทุโกเมีย ลายโกพลั้งหลั้ง ลายคั้งโคงต่ง ลายก๊วยไท่ ลายเซอะด่งพีะตู ลายนางจีแคะ ส่วนลายเฉะหรือลายปัก มีจำนวน 14 ลาย ได้แก่ ลายเกี้ยมมี ลายอะไซ้ย ลายเรอฮัวพุงจั้ง ลายฮัวพุงจั้ง ลายไชย้ง ลายม่องเฉียทอ่งไบ ลายติ่มงหวัง ลายยาตองมิหลา ลายยาคุย ลายมองฉาพวย ลายคีตุ้มยี้ ลายไชกี้ย ลายไชกี้ยอะไค

1.3 ลวดลายผ้าทอกะเหรี่ยงราชบุรี แบ่งออกตามวิธีการสร้างลวดลาย มี 4 กลุ่มลายคือ

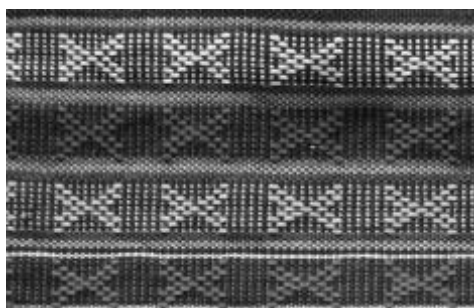
1.3.1 ลายอ่องกี้ยหรือลายจก เป็นลายที่เกิดจากการสอดด้ายสลับสี เข้าไปบางส่วนในเนื้อผ้าตามลวดลายและสีในตำแหน่งที่ต้องการ แล้วใช้นิ้วมือล้วง หรือควักเส้นด้ายผูกมัดกับด้ายยืน เช่น ลายมิซา ลายทุโกเมีย เป็นต้น ดังรูปที่ 8 และ รูปที่ 9

รูปที่ 8 ลายมิซาโด่ง

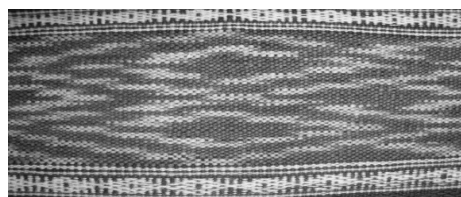
รูปที่ 9 ลายมิซาพะตูหรือลายลูกตาใหญ่

1.3.2 ลายอ่องทาหรือลายยกดอก เป็นลวดลายที่ทอให้เกิดเป็นเส้นนูนตามแนวตั้ง จึงต้องกำหนดลวดลายตั้งแต่ขบวนการขึ้นด้าย เช่น ลายพู่คว้ยฮัว ลายพู่คว้ยลี เป็นต้น ดังรูปที่ 10

รูปที่ 10 ลายอ่องทา

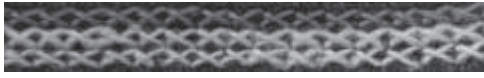
1.3.3 ลายหนีงไถยหรือลายมัดหมี่ เป็นลายที่ตกแต่งบนตัวผ้าขึ้นของผู้หญิงที่แต่งงานแล้วใช้วิธีการมัดลาย แล้วนำไปย้อมด้วยสีธรรมชาติเป็นสีน้ำตาล ที่เป็นเอกลักษณ์เด่นของผ้าขึ้นกะเหรี่ยงจังหวัดราชบุรี ได้แก่ ลายอะเฉฉัว ลายนางชะนีอ่อง เป็นต้น ดังรูปที่ 11

รูปที่ 11 ลายนางชะนีอ่อง

1.3.4 ลายฉะหรือลายปัก เป็นลายที่ตกแต่งบนตัวเสื้อ ใช้วิธีการปักเส้นด้ายเป็นลวดลายต่างๆ ได้แก่ ลายเกี้ยวมี ลายอะโซ้ย ลายเธออัว พูจ้ง เป็นต้น ดังรูปที่ 12 ถึง รูปที่ 14

รูปที่ 12 ลายอะโซ้ย

รูปที่ 13 ลายอัวพูจ้ง

รูปที่ 14 ลายเธออัวพูจ้ง

2. แนวทางการอนุรักษ์และฟื้นฟูผ้าทอกะเหรี่ยง ไว้เป็นมรดกทางวัฒนธรรมท้องถิ่นของชาวกะเหรี่ยงจังหวัดราชบุรี พบว่า

2.1 จัดกิจกรรมเกี่ยวกับการอนุรักษ์วัฒนธรรมประเพณี หรือกิจกรรมในโอกาสพิเศษของทางราชการเพื่อส่งเสริมและสนับสนุนให้ผ้าทอกะเหรี่ยง ได้เข้าไปมีบทบาทในการจัดกิจกรรมต่างๆ เช่น การเดินแฟชั่น การแต่งกาย การสาธิตการทอผ้า เป็นต้น

2.2 จัดทำหลักสูตรท้องถิ่นหรือรายวิชาทอผ้าพื้นเมือง โดยเชิญสมาชิกกลุ่มทอผ้า เป็นวิทยากรไปถ่ายทอดความรู้ ทุกขั้นตอนของการทอผ้า

2.3 อนุรักษ์วิธีการทอแบบดั้งเดิมที่ใช้กี่เอว เป็นการรักษาเอกลักษณ์การทอผ้าท้องถิ่นไว้

2.4 สร้างความตระหนักในชุมชน เพื่อร่วมมือกันอนุรักษ์สืบสานภูมิปัญญาผ้าทอให้สืบทอดถึงลูกหลาน ปลูกฝังให้มีจิตสำนึกเห็นคุณค่าของผ้าทอ

2.5 ยกย่องช่างฝีมือทอผ้า เพื่อพัฒนาอาชีพและยกย่องเชิดชูช่างทอผ้า เพื่อให้กำลังใจในฐานะเป็นผู้รักษาวัฒนธรรมของกะเหรี่ยง

2.6 เผยแพร่ประชาสัมพันธ์ผ่านสื่อรูปแบบต่าง ๆ

2.7 รมรณรงค์การใช้ผ้ากะเหรี่ยงในวันสำคัญทางราชการหรือทุกวันศุกร์ เพื่อกระตุ้นให้เห็นคุณค่าภูมิปัญญาเกิดการกระตุ้นเศรษฐกิจในชุมชน

2.8 จัดอบรมความรู้ในด้านการผลิต การตลาด การทำแผนธุรกิจ การแปรรูปผลิตภัณฑ์ เพื่อให้ชุมชนได้นำความรู้ไปพัฒนางานผ้าทอเกิดรูปแบบผลิตภัณฑ์ใหม่ๆ สนองต่อความต้องการของตลาด

2.9 หน่วยงานราชการและเอกชน ควรสนับสนุนในการจัดหางบประมาณ จัดหาวัสดุอุปกรณ์ เพื่อให้การผลิตผ้ากะเหรี่ยงคงอยู่กับชุมชนได้อย่างยั่งยืน

2.10 สร้างผู้ทอรุ่นใหม่ปลูกจิตสำนึกตระหนักเห็นคุณค่าผ้าทอ สร้างแรงจูงใจให้เกิดรักความศรัทธาในอาชีพทอผ้ากะเหรี่ยง ยกย่องผ้าทอกะเหรี่ยง ให้เกิดเป็นอาชีพที่สามารถเลี้ยงครอบครัวได้

3. ปัญหาและอุปสรรคของการอนุรักษ์และฟื้นฟูภูมิปัญญาผ้าทอกะเหรี่ยงจังหวัดราชบุรี

ถึงแม้ว่าชุมชนกะเหรี่ยงราชบุรี จะมีการอนุรักษ์และฟื้นฟูผ้าทอกะเหรี่ยง โดยมีแนวทางดังที่กล่าวข้างต้น แต่จากการศึกษาสัมภาษณ์ยังพบ ปัญหาและอุปสรรคของการอนุรักษ์และฟื้นฟูผ้าทอกะเหรี่ยง มีประเด็นสรุปได้ดังนี้

3.1 คนรุ่นใหม่ให้ความสนใจในการทอผ้ากะเหรี่ยงน้อยมาก ผู้ทอมักจะเป็นสตรีสูงอายุ ผู้แก่ผู้เฒ่า แรงงานที่ทอผ้ารุ่นใหม่ ซึ่งมักจะไปรับจ้างทำอาชีพล้างผัก รับจ้างทางการเกษตรในพื้นที่ เนื่องจากภาวะทางเศรษฐกิจที่อาชีพทอผ้า ใช้เวลาทอนาน มีรายได้ไม่เพียงพอกับค่าใช้จ่ายในชีวิตประจำวัน จึงเป็นสาเหตุทำให้ขาดการสืบทอดภูมิปัญญาเท่าที่ควร แต่อย่างไรก็ตามยังคงเอกลักษณ์ในด้านวิธีการและลวดลายผ้าทออยู่

3.2 การนำผ้าไปใช้ในชุมชนของคนรุ่นใหม่ ไม่นิยมใช้ เนื่องจากการรับอิทธิพลการแต่งกายตามคนไทยพื้นราบและเสื้อผ้ากะเหรี่ยงหนาหนักร้อน ใช้ในโอกาสที่สำคัญเท่านั้น และเมื่อผู้สวมใส่ชุดกะเหรี่ยงจะรู้สึกอับอายว่าเป็นกะเหรี่ยง จึงกลายเป็นแค่สัญลักษณ์ของคนกะเหรี่ยง

3.3 เมื่อมีการรับการอบรมหรือถ่ายทอดความรู้ทางการผลิตจากหน่วยงานภาครัฐ ชาวบ้านมักจะไม่มีการดำเนินการอย่างต่อเนื่อง ขาดความริเริ่มสร้างสรรค์ในการพัฒนาผ้าทอ

3.4 ผลิตภัณฑ์ขาดความหลากหลาย ส่วนใหญ่จะเป็นรูปแบบดั้งเดิมคือ เสื้อและผ้าถุงกะเหรี่ยงของผู้หญิงเท่านั้น อีกทั้งยังมีราคาแพงชุดละประมาณ 6,500 - 10,000 บาท ถึงแม้ว่าผู้ทอผ้าจะมีความพยายามในการนำผ้าทอไปผลิตรูปแบบต่างๆ มักจะเป็นรูปแบบอื่นๆ ที่มีผลิตภัณฑ์คล้ายกับแหล่งทอผ้าอื่นๆ จึงมีแต่คนดูแต่ไม่มีคนซื้อ นอกจากนี้กลุ่มสตรีชาวกะเหรี่ยงที่ต้องการใช้ผ้าสวมใส่ในงานพิธีกรรมเท่านั้น

3.5 ลูกหลานไม่สนใจทอผ้า ผู้เฒ่าผู้แก่ไม่สอนลูกหลานคนกะเหรี่ยงรุ่นพ่อแม่มุ่งหาเงินทอง เพราะปัจจัยทางเศรษฐกิจ จึงมุ่งหาเงินเพื่อหาซื้อผ้าทอกะเหรี่ยงไว้ใช้ ดังนั้นลูกหลานบางส่วนเห็นว่า ผ้าทอกะเหรี่ยงมีมูลค่า มีราคาสูง จึงนำผ้าเก่าไปจำหน่าย เพื่อนำเงินมาใช้ในชีวิตประจำวัน เมื่อถึงคราวจะใช้ผ้าเพื่อสวมใส่ในงานพิธีกรรมจึงไม่มีใช้ เพราะผ้าทอมีราคาแพง

3.6 ด้านการตลาด มีการจำหน่ายสินค้าอยู่ในวงจำกัด ส่วนใหญ่ผู้ทอจะขายสินค้าอยู่ที่กลุ่มหรือที่บ้านขายตามงานแสดงสินค้าของจังหวัด แต่บางครั้งพบว่า ไม่มีสินค้าจำหน่ายเพราะไม่มีคนทอ

สรุปและอภิปรายผลการวิจัย

การวิจัยแนวทางการอนุรักษ์และฟื้นฟูภูมิปัญญาผ้าทอกะเหรี่ยงจังหวัดราชบุรี เป็นการศึกษาเพื่อค้นหาคำตอบเกี่ยวกับชนิดของผ้า กระบวนการทอผ้า ลวดลายผ้า และแนวทางการอนุรักษ์และฟื้นฟูผ้าทอกะเหรี่ยง พบว่า ชนิดของผ้ามีเสื้อ ผ้าชิ้น ย่าม ผ้าโพกหัว ลวดลายผ้า มีลายจก ลายปัก ลายทอยกดอก ลายมัดหมี่ กระบวนการทอผ้า มีทอผ้าพื้น ทอลายสลักสี ทอลายจก ส่วนแนวทางการอนุรักษ์ มีการจัดกิจกรรมทางวัฒนธรรมส่งเสริมการนำผ้าไปใช้ รมรงค์การใช้ผ้าในวันสำคัญทางราชการ ประเพณีสำคัญ เป็นต้น ข้อเสนอแนะจากผลการศึกษาเรื่อง แนวทาง การอนุรักษ์และฟื้นฟูภูมิปัญญา ผ้าทอกะเหรี่ยงจังหวัดราชบุรี มีดังนี้

1. ชุมชนชาวกะเหรี่ยงจังหวัดราชบุรี ควรช่วยกันการฟื้นฟูการย้อมสีธรรมชาติที่ขาดช่วงการสืบทอด ให้มีการบันทึกภูมิปัญญาย้อมสีธรรมชาติ จะเป็นประโยชน์ต่อ คนรุ่นใหม่ได้เรียนรู้ เพื่อการรักษารัฐภูมิปัญญาที่มีคุณค่าต่อวิถีชีวิตของคนกะเหรี่ยง อีกทั้งคนรุ่นใหม่จะได้ศึกษาความรู้เพื่อ ไปประยุกต์พัฒนาวิธีการย้อมให้มีความคงทน นำไปสู่การออกแบบผลิตภัณฑ์ใหม่ ๆ

2. ชุมชนควรรื้อฟื้นวิถีวัฒนธรรมของชาวไทยกะเหรี่ยง ที่มีความสัมพันธ์กับผ้าทอ เพื่อส่งเสริมให้เยาวชนและประชาชนในพื้นที่ชุมชนกะเหรี่ยง ได้มีส่วนร่วมในการอนุรักษ์กระบวนการผลิตและลายของผ้าทอ โดยการจัดให้มีการสาธิตหรือจัดให้มีการเรียนการสอนในโรงเรียน ในเขตพื้นที่กะเหรี่ยงอื่นๆ ให้ความรู้ผ้าทอกะเหรี่ยงแพร่หลายยิ่งขึ้น

3. โรงเรียนควรมีการพัฒนาหลักสูตรผ้าทอพื้นบ้านกะเหรี่ยง โดยเชิญปราชญ์ท้องถิ่นและผู้นำท้องถิ่นที่เห็นความสำคัญของผ้าทอกะเหรี่ยง เข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาให้ชุมชนเห็นว่า ผ้าทอกะเหรี่ยงยังมีความสำคัญต่อวิถีชีวิตชุมชน โดยเฉพาะลูกหลานเป็นกะเหรี่ยงผู้ที่ต้องการรับการสืบทอด เพราะอาชีพการทอผ้ากะเหรี่ยงแฝงไปด้วยวัฒนธรรม ประเพณีของท้องถิ่นที่มีคุณค่า ไม่อยากให้ผ้าทอกะเหรี่ยงเป็นเพียงเครื่องแสดงสัญลักษณ์ของกลุ่มชาติพันธุ์เท่านั้น

4. หน่วยงานราชการควรมีการจัดประกวดผลิตภัณฑ์ หรือการแข่งขันประกวดลายผ้าทอกะเหรี่ยง เช่น ลายปัก ลายมัดหมี่ ลายจก เพื่อให้เกิดการถ่ายทอดความรู้จากผู้เฒ่าผู้แก่ในชุมชนที่ยังมีความรู้ อยู่ จะได้ถ่ายทอดความรู้ให้แก่ลูกหลาน ได้เกิดแนวคิดในการพัฒนาลวดลายใหม่ๆ เป็นการอนุรักษ์ อีกทั้งยังเป็นการประยุกต์ความรู้ ให้เกิดลายผ้าทอใหม่ๆ บนฐานความรู้เดิม กระตุ้นให้เยาวชน รุ่นใหม่ในพื้นที่เกิดการตื่นตัวเห็นคุณค่าของศิลปะบนผ้าทอกะเหรี่ยงมากยิ่งขึ้น

5. กลุ่มทอผ้าควรมีการพัฒนาปรับเปลี่ยนรูปแบบผลิตภัณฑ์ เพื่อเพิ่มมูลค่าให้กับผ้าทอ ได้แก่ การพัฒนาผลิตภัณฑ์ใหม่ๆ ทั้งนี้จะต้องมีการสำรวจตลาดและกลุ่มเป้าหมาย เพื่อนำมาสู่การออกแบบผลิตภัณฑ์ให้เหมาะสมกับลูกค้าและตลาด

6. กลุ่มทอผ้าควรมีการประสานเชื่อมโยงเครือข่ายของการทอผ้ากะเหรี่ยงในเขตพื้นที่ต่างๆ เพื่อสร้างความเข้มแข็งให้กลุ่มทอผ้ามากยิ่งขึ้นในด้านการรวมการผลิต การแลกเปลี่ยนความรู้ด้านการทอ ลวดลาย การตลาด อีกทั้งเป็นการเชื่อมสายใยความเป็นกะเหรี่ยงให้เกิดความภูมิใจและความผูกพันกับผ้าทอกะเหรี่ยง ตลอดจนเป็นการดำรงอยู่ของคนไทยกะเหรี่ยงในจังหวัดราชบุรีต่อไป

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยต่อยอด หรือการนำไปใช้ประโยชน์ในการวิจัย คือ การทำวิจัยแบบมีส่วนร่วม ศึกษา การย้อมสีธรรมชาติ การพัฒนาลวดลายรูปแบบผลิตภัณฑ์ผ้าทอกะเหรี่ยง ให้มีความสวยงามทางศิลปะเหมาะสมกับประโยชน์ ใช้สอยในปัจจุบัน

เอกสารอ้างอิง

- จินตน์ วัจนแจ่ม. 2541. ผ้าทอกะเหรี่ยงบ้านป่าเลา อำเภอแม่ทา จังหวัดลำพูน. เชียงใหม่: มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- บุญมา วงศ์ตาเทพและคณะ. 2549. แนวทางในการอนุรักษ์และฟื้นฟูภูมิปัญญาในการทอผ้ามัดหมี่ของชุมชนบ้านพิมานท่า ตำบลพิมาน อำเภอนาแก จังหวัดนครพนม. รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์ สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมสนับสนุนงานวิจัย.
- ปรียาพร บุชบาและคณะ. 2550. ผ้าในวิถีชีวิตของกลุ่มชาติพันธุ์ในจังหวัดราชบุรี. รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์ : สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ.
- ผะอบ นະมาตร์และคณะ. 2544. ผ้าและการสืบทอดความรู้เรื่องผ้า : กรณีศึกษากะเหรี่ยงโปว์ในพื้นที่จังหวัดกาญจนบุรี ราชบุรีและสุพรรณบุรี. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ.
- มหาวิทยาลัยศิลปากร. 2544. โครงการพัฒนาผ้าพื้นเมืองในทุกจังหวัดของประเทศ. ผ้าทอพื้นเมือง: การสำรวจผู้ผลิตทั่วประเทศ. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- ฤชอร แซ่โกย. 2544. อาชีพการทอผ้าที่เอวของชนเผ่ากะเหรี่ยงบ้านพระบาทห้วยต้ม อำเภอเถิน จังหวัดลำพูน. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- วิบูลย์ ลีสุวรรณ. 2530. ผ้าไทย : พัฒนาการทางอุตสาหกรรมและสังคม. กรุงเทพมหานคร: เมืองโบราณ.
- วีระพงศ์ มีสถาน. 2550. คนราชบุรี. ราชบุรี: ธรรมรักษ์การพิมพ์.
- วุฒิ บุญเลิศ. 2546. เมื่อกะเหรี่ยงสวนผึ้งลุกขึ้นพูด. รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์ : สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.
- วัฒนธรรมจังหวัดตาก, สำนักงาน. 2551. การศึกษากระบวนการผลิตและลายของผ้าทอกะเหรี่ยงจังหวัดตาก
กรณีศึกษา : บ้านไร่ป่าเหนือ หมู่ที่ 3 ตำบลพระธาตุ อำเภอแม่ระมาด จังหวัดตาก. รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์, สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ.
- ศิริวรรณ ศิริรัถกวงษา. 2551. ยุทธศาสตร์ การพัฒนาการทอผ้าไหมลายกะเหรี่ยง อำเภอบ้านคา จังหวัดราชบุรี. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏหมู่บ้านจอมบึง.

แนวทางการฟื้นฟูภูมิปัญญาการย้อมสีของผ้าทอกะเหรี่ยงจังหวัดราชบุรี Direction of the Restoration on the Tradition Fabric Dyeing of Karen Wisdom in Ratchaburi Province

ปรียาพร บุชบา

สาขาวิชาศิลปศึกษา คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏหมู่บ้านจอมบึง

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษารวบรวมภูมิปัญญาการย้อมสีธรรมชาติ 2) เพื่อศึกษาปัญหาและอุปสรรคของการย้อมสีธรรมชาติ 3) เพื่อหาแนวทางการอนุรักษ์และฟื้นฟูภูมิปัญญาการย้อมสีธรรมชาติของผ้าทอกะเหรี่ยงจังหวัดราชบุรี ใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ การสัมภาษณ์เชิงลึก และการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมกับกลุ่มช่างทอผ้า กลุ่มผู้นำ ประชาชนท้องถิ่น และกลุ่มผู้เกี่ยวข้อง ในพื้นที่ 5 ชุมชน ได้แก่ บ้านบึงเหนือ บ้านโป่งกระทิงบน บ้านท่ายาง บ้านบ่อ และบ้านห้วยน้ำหนัก และวิเคราะห์ข้อมูลเชิงพรรณนา ผลการวิจัยพบว่า

ภูมิปัญญาการย้อมสีธรรมชาติของชาวกะเหรี่ยง ประกอบด้วยส่วนประกอบของการย้อมสี คือ 1) ผ้าทอหรือเส้นด้าย 2) พืชที่ใช้ย้อมสีมี 13 ชนิด ได้แก่ ยอป่า (กู) นมควาย (ตะปู้) กะพงแดงหรือปอสำโรง (ไซบอง) รวงจืด (จังกะเลิง) ประดู่ป่า (ประดง) ฝาง (ตะงาย) มะเกลือ มะเดื่อชุมพร (กุง) ขนุน (นัย) ขมิ้น (ยาบัง) เข, แกแล ชีหนอน (ลำหมี่โจ) คำเสด (มะเก) 3) สารช่วยติดสี มี 4 ชนิด ได้แก่ โคลน ปูนแดง ใบมะไฟ และน้ำต่าง มีกระบวนการย้อมสี 3 ขั้นตอนคือ การเตรียมวัตถุดิบและการสกัดสี การเตรียมเส้นด้าย การย้อมสีเส้นด้ายและการย้อมสีเส้นด้ายให้เกิดลวดลาย เรียกว่า “ลายมัดหมี่” มีความสัมพันธ์ของการย้อมสีกับวิถีชีวิต รู้จักนำทรัพยากรธรรมชาติมาใช้กับงานศิลปหัตถกรรมผ้าทอ มีความเชื่อหรือข้อห้ามขณะปฏิบัติการย้อมสีเกี่ยวกับไม้ย้อมสีและน้ำมันสัตว์ ปัญหาและอุปสรรคของการย้อมสีธรรมชาติ ในด้านกระบวนการย้อมสี มีหลายขั้นตอน ใช้เวลานาน คุณภาพของการย้อมสีไม่ได้มาตรฐาน ด้านวัตถุดิบหายาก ไม่เพียงพอต่อการย้อมในแต่ละครั้ง ไม่มีวัตถุดิบอื่นมาทดแทน ด้านการสืบทอดภูมิปัญญา ผู้รู้ในการย้อมสีธรรมชาติได้ล่วงลับไป ไม่ได้ถ่ายทอดความรู้ไว้ และคนรุ่นหลังไม่เห็นคุณค่าจึงไม่สนใจที่จะสืบทอดความรู้ไว้เป็นมรดกทางวัฒนธรรม ด้านการตลาดผลิตภัณฑ์ผ้าทอย้อมสีธรรมชาติ มีสีซีดจาง และขาดการออกแบบผลิตภัณฑ์ การอนุรักษ์และฟื้นฟูภูมิปัญญาการย้อมสีธรรมชาติ มี 4 แนวทาง คือ การสร้างความตระหนักให้ชุมชนมีส่วนร่วมและเห็นคุณค่าความสำคัญของการย้อมสีธรรมชาติของผ้าทอกะเหรี่ยงที่มีต่อวิถีชีวิต เศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม การฟื้นฟูบุคคล การฟื้นฟูทรัพยากรการผลิตและการตลาด

Abstract

The purposes of this research were to 1) organize the wisdom on Karen fabric dyeing; 2) study the problems and barriers in Karen dyeing; and 3) find the directions to conserve and restore Karen wisdom on fabric dyeing in Ratchaburi province. The qualitative research was conducted with interview-in-depth and participatory action research with Karen weavers, community leaders, local sages and people involving in cultural conservation in the areas of 5 communities :Ban Bueng Nur, Ban Pong Krating Bon, Ban Tayang, Ban Bor and Ban Huay Nam Nak. The data were analysed by descriptive analysis.

Research findings were as follows :The wisdom on Karen fabric dyeing was consisted of dyeing such as 1).weaving material or thread, 2) 13 kinds of plants for colour dyeing Yor Pa (Khu) Nom Kwai (Tapooyoo) Kapong Daeng or Por Samrong (Sobong) Rang Jued (Jang Kaleng) Pradoo Pa (Pradong) Phang (Ta-ngai) Makloe, Madoe Chumporn (Kung),

Khanun (Noey), Khamin (Yabang) Khe, KaeLae Kheenon (Lameyjoe), Kamsad (Makae) 3) 4 kinds of chemicals; mud, red lime, car am bola leaves and lime water. For the 3 step of dyeing procedures. The first step was raw material preparation and colour extracting. Then, the thread was prepared After that the thread dyeing and the design on the thread was known as “Lai Mud Mee”. The design was related to the dyeing and the ways of living with the application of natural resources and the art of hand weaving material. There were some beliefs and prohibition while doing the dyeing barks and animal oil. It was found that the problems and barriers were from complicated steps, length of time, under standard dyeing, rare and less raw material for dyeing and no substitute materials. For the inheriting of wisdom was going to disappear because of the death of Karen with dyeing knowledge without transferring to the later generation. Accordingly, the value of dyeing was not interested and inherited as cultural heritage. For the marketing aspect, the weaving material with natural dyeing had pale colours and no design. For the conservation and restoration of the traditional fabric dyeing can be in 4 directions : the awareness of communities, the participation, the importance of natural dyeing and Karen weaving towards of living, economic, social, culture, restoration of people, production, and marketing resources.

คำสำคัญ : ภูมิปัญญา การย้อมสีธรรมชาติ ผ้าทอกะเหรี่ยง

Keywords : wisdom, natural dyeing, fabric of Karen

บทนำ

ผ้าทอกะเหรี่ยงจังหวัดราชบุรี นับว่าเป็นภูมิปัญญาของผู้หญิงกะเหรี่ยงที่มีการสั่งสมความรู้ ความสามารถในกระบวนการทอผ้า ลวดลายผ้า แสดงให้เห็นฝีมือเชิงช่างอย่างละเอียดประณีต มีคุณค่าความงามทางศิลปะ นอกจากนี้ยังสะท้อนถึงวัฒนธรรมการแต่งกาย ที่ผ่านสืบทอดมาด้วยการย้อมสีธรรมชาติ ที่บอกเพศ สถานภาพทางสังคม กลุ่มคนที่อพยพมาด้วยกัน และเป็นสื่อสะท้อนความเชื่อ รวมทั้งขนบธรรมเนียมประเพณีและวิถีชีวิตอีกด้วย ที่กล่าวมานี้เป็นเอกลักษณ์เด่นของผ้าทอกะเหรี่ยง มรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมของชาวกะเหรี่ยงราชบุรี ที่แตกต่างไปจากท้องถิ่นอื่น ๆ

กระบวนการย้อมสีธรรมชาติของผ้าทอกะเหรี่ยงในอดีต ผู้หญิงกะเหรี่ยงจะต้องเตรียมเส้นด้ายสีขาว มาย้อมสีเส้นด้ายให้เกิดสีสัน ด้วยวัสดุธรรมชาติเปลือกไม้ รากไม้ เช่น รากขุหรือยอป่า เปลือกตะปู้หรือหนมควาย มะเกลือ เปลือกประตู เป็นต้น ที่มีอยู่ในท้องถิ่นมาต้มหรือตำ เพื่อสกัดสี แล้วนำเส้นด้ายมาย้อมด้วยวิธีการต้มหรือนวดเส้นด้ายให้เกิดสีแบบสีเดียว และแบบมัดเส้นด้ายย้อมสีให้เกิดลวดลายเรียกว่า “ลายมัดหมี่” เป็นสีเดียวกันทั้งผืน ซึ่งกระบวนการย้อมนี้ จะมีการถ่ายทอดกันมาตั้งแต่บรรพบุรุษ เป็นการเชื่อมความสัมพันธ์ของคนในครอบครัว โดยผู้ชายจะมีส่วนร่วมและให้ความช่วยเหลือจัดหาวัสดุอุปกรณ์ หรือคอยช่วยเหลือผู้หญิงกะเหรี่ยง ตลอดจนนำไปใช้ เมื่อสำเร็จออกมาเป็นเครื่องนุ่งห่มอื่นๆ เช่นผ้าห่มกันหนาว เสื้อ เป็นต้น (ลิชะ ชูชื่นจิตสกุล, 2539, หน้า 46-47) อาจกล่าวได้ว่า การย้อมสีธรรมชาติของผ้าทอกะเหรี่ยงคือ ภูมิปัญญาของชาวกะเหรี่ยงที่สั่งสมความรู้และประสบการณ์ในกระบวนการย้อมสีธรรมชาติ การเลือกพันธุ์ไม้ย้อม วิธีการย้อมสี การย้อมสีที่เกี่ยวข้องกับวิถีชีวิตของชาวบ้านและชุมชน มีการเรียนรู้ ถ่ายทอดและสืบทอดองค์ความรู้สู่บุตรหลาน รุ่นแล้วรุ่นเล่า มีการพึ่งพากันอย่างใกล้ชิด ในปัจจุบันเกิดการเปลี่ยนแปลงกระบวนการทอผ้ากะเหรี่ยง คือ การลดขั้นตอนการย้อมสีธรรมชาติ เนื่องจากมีหลายขั้นตอนและยุ่งยาก วิธีการย้อมสีไม่มีคุณภาพ วัตถุดิบที่ใช้ย้อมหายาก จึงใช้สีเคมีหรือสีวิทยาศาสตร์มาทดแทน ปัญหาดังกล่าวสอดคล้องกับงานวิจัยวารุณี สุวรรณานนท์ (2543, หน้า 16) และณัฐพร แซ่ไทย (2544, หน้า 73) พบว่า ปัญหาในการย้อมสีธรรมชาติ คือ ต้องใช้เวลา และแรงงานมาก ในการเตรียมน้ำย้อม การย้อมสีธรรมชาติขาดคุณภาพ ไม่มีการควบคุมคุณภาพมาตรฐานอัตราส่วนที่ใช้ ย้อมแต่ละครั้ง ทำให้สีที่ได้มีความเข้มต่างกัน ส่งผลให้ผ้าทอขึ้นเดียวกัน มีสีไม่สม่ำเสมอ จากที่กล่าวมาข้างต้น มีผลต่อ ภูมิปัญญาย้อมสีธรรมชาติของผ้าทอกะเหรี่ยง เพราะกระบวนการผลิต ตลอดจนผู้รู้ด้านการย้อมสีธรรมชาติได้ล่องลับไปทำให้ขาดการถ่ายทอดความรู้สู่คนรุ่นหลัง และคนรุ่นใหม่ไม่สนใจการย้อมสีธรรมชาติของผ้าทอกะเหรี่ยง ที่มีต่อวิถีชีวิตเช่นดั้งเดิม จึงทำให้ภูมิปัญญาการย้อมสีธรรมชาติได้สูญหายไปในแต่ละชุมชน

ดังนั้นเพื่อเป็นการหาแนวทางในการอนุรักษ์และฟื้นฟูภูมิปัญญาการย้อมสีธรรมชาติของผ้าทอกระเหรี่ยงให้กลับมาอีกครั้ง จึงมีความจำเป็นที่จะต้องทำการศึกษาค้นหาคำว่าความรู้ที่แท้จริงของการย้อมสีธรรมชาติ เกี่ยวกับส่วนประกอบของการย้อม กระบวนการย้อมสี ลวดลายการย้อมสี การย้อมสีที่มีวิถีชีวิตชุมชน ปัญหาและอุปสรรคของกระบวนการย้อมสีธรรมชาติ โดยใช้วิธีการมีส่วนร่วมของชุมชนทุกภาคส่วน มีเป้าหมายร่วมกันศึกษาและจัดเก็บความรู้เกี่ยวกับภูมิปัญญาการย้อมสีธรรมชาติของชาวกระเหรี่ยงไว้อย่างเป็นระบบ ก็จะเป็นการรื้อฟื้นความรู้จากภูมิปัญญาที่ยังคงเหลืออยู่ไปสู่สืบทอดให้กับคนรุ่นต่อไป ได้เกิดการจรรโลงไว้ซึ่งวิถีวัฒนธรรมแบบดั้งเดิม คงอยู่กับชุมชนกระเหรี่ยง และนำไปสู่การประยุกต์สร้างสรรค์งานศิลปหัตถกรรม ที่จะส่งผลไปยังการฟื้นฟูให้เกิดเป็นอาชีพ ทำให้ชุมชนเกิดการพึ่งพาตนเองได้อย่างยั่งยืน

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษารวบรวมภูมิปัญญาการย้อมสีธรรมชาติของผ้าทอกระเหรี่ยงจังหวัดราชบุรี
2. เพื่อศึกษาปัญหาและอุปสรรคของการย้อมสีธรรมชาติของผ้าทอกระเหรี่ยงจังหวัดราชบุรี
3. เพื่อหาแนวทางอนุรักษ์และฟื้นฟูภูมิปัญญาการย้อมสีธรรมชาติของผ้าทอกระเหรี่ยงจังหวัดราชบุรี จากการศึกษาการมีส่วนร่วมของชุมชน

อุปกรณ์และวิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ใช้เครื่องมือแบบสัมภาษณ์เชิงลึก (Indepth Interview) แบบสังเกต (Observation) แบบการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) และร่วมกับการวิจัยแบบปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research : PAR) มีพื้นที่ศึกษาเป็นการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) ใน 5 ชุมชน คือ 1) บ้านบึงเหนือ 2) บ้านโป่งกระติงบน 3) บ้านท่ายาง 4) บ้านบ่อ 5) บ้านห้วยน้ำหนัก โดยมีวิธีการเก็บและวิเคราะห์ข้อมูลดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Method) เพื่อศึกษา รวบรวมภูมิปัญญาการย้อมสีธรรมชาติของผ้าทอกระเหรี่ยง และปัญหาและอุปสรรคการย้อมสีธรรมชาติของผ้าทอกระเหรี่ยง ตามลำดับดังนี้

1. ศึกษาข้อมูลเบื้องต้น โดยการสำรวจพื้นที่เป้าหมาย เพื่อรวบรวมข้อมูลเบื้องต้น (Primary data) ศึกษาจากเอกสาร ตำรา งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง (Secondary data) ได้แก่ เอกสาร ตำรา บทความ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง (Explicit Knowledge) เรื่องการย้อมสี ในประเด็น ประวัติ วัตถุดิบ อุปกรณ์ ขั้นตอน กระบวนการย้อมสีธรรมชาติและสรีวิทยาศาสตร์ ลวดลายมัดหมี่ การทอกระเหรี่ยงและผ้าทอพื้นบ้าน

2. การเก็บข้อมูลภาคสนาม (Field Research) ผู้วิจัยได้เก็บข้อมูลภาคสนาม ตามพื้นที่ที่กำหนดจากกลุ่มช่างทอผ้า และผู้รู้เกี่ยวกับการย้อมสี ด้วยวิธีการสัมภาษณ์เชิงลึก (Indepth Interview) เกี่ยวกับการย้อมสี วัสดุอุปกรณ์ในการย้อม การเตรียมวัตถุดิบ กระบวนการย้อมสีธรรมชาติ วิธีการมัดลวดลายมัดหมี่ วิธีการย้อม ความเชื่อเกี่ยวกับการย้อมสี และวิถีชีวิตกับภูมิปัญญาการย้อมสี ปัญหาและอุปสรรคของการย้อมสีของผ้าทอกระเหรี่ยง

3. จัดสนทนากลุ่ม (Focus Group) กับช่างทอผ้าและย้อมสีผ้าทอกระเหรี่ยง ปราชญ์ชาวบ้าน ผู้นำชุมชน ผู้ที่เกี่ยวข้องกับภูมิปัญญาการย้อมสีของผ้าทอกระเหรี่ยง เพื่อสรุปทบทวนความรู้เรื่องการย้อมสี สร้างความมีส่วนร่วมในการตรวจสอบข้อมูล และเพิ่มเติมแหล่งข้อมูล

4. รวบรวมความรู้เพิ่มเติมและสังเคราะห์เรียบเรียง โดยสอบถามซ้ำจากแหล่งข้อมูลเดิม เก็บข้อมูลจากแหล่งข้อมูลใหม่อีก นำข้อมูลรอบสองมาสังเคราะห์เรียบเรียง เพื่อให้ได้องค์ความรู้ที่ครอบคลุมรอบด้านเกี่ยวกับการย้อมสีธรรมชาติ

ขั้นตอนที่ 2 การวิจัยแบบปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research : PAR) ได้จัดประชุมกลุ่ม (Focus Group) เพื่อหาแนวทางการอนุรักษ์ของการย้อมสีธรรมชาติของผ้าทอกระเหรี่ยง จากการศึกษาการมีส่วนร่วมของชุมชนกับกลุ่มช่างทอผ้าและผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง เพื่อระดมความคิดเห็นเกี่ยวกับแนวทางการอนุรักษ์และฟื้นฟูภูมิปัญญาการย้อมสีธรรมชาติของผ้าทอกระเหรี่ยงจังหวัดราชบุรี ถอดบทเรียน เพื่อสังเคราะห์ออกมาเป็นองค์ความรู้เกี่ยวกับการย้อมสีธรรมชาติ รวมทั้งแนวทางการอนุรักษ์และฟื้นฟู และจัดประชุม เพื่อตรวจสอบความถูกต้อง และคืนข้อมูลกลับสู่ชุมชน

ขั้นตอนที่ 3 การวิเคราะห์ข้อมูลและจัดหมวดหมู่ ได้นำข้อมูลที่ได้ทั้งหมด จากการสัมภาษณ์เจาะลึก รายบุคคล การสนทนากลุ่ม การสังเกตแบบมีส่วนร่วม การบันทึกจากการสังเกต การบอกเล่าของชาวบ้าน และเอกสารที่เกี่ยวข้อง มาวิเคราะห์ จัดหมวดหมู่ข้อมูลกระบวนการย้อมสีธรรมชาติ แล้วตรวจสอบดูว่าข้อมูลที่ได้มา มีความครบถ้วนเพียงพอ และเหมาะสมแก่การนำไปสรุปผลแล้วหรือไม่ หากส่วนใดไม่สมบูรณ์ จะทำการเก็บเพิ่มเติมในส่วนที่ขาดหายไป นำเสนอข้อมูลแบบพรรณนา พร้อมภาพประกอบกระบวนการย้อมสีธรรมชาติ

ผลการวิจัย

ผลการวิจัยเรื่องแนวทางการฟื้นฟูภูมิปัญญาการย้อมสีธรรมชาติของผ้าทอเกาะเหียงจังหวัดราชบุรี ได้นำเสนอตามวัตถุประสงค์ ดังนี้

1. ภูมิปัญญาการย้อมสีธรรมชาติของผ้าทอเกาะเหียง เป็นองค์ความรู้วิธีการย้อมสีธรรมชาติของชาวเกาะเหียงที่เกิดจากการเรียนรู้และปฏิบัติกรย้อมสีธรรมชาติแล้วสังมประสบการณ์ มีการถ่ายทอดจากบรรพบุรุษมาสู่คนรุ่นหลังประกอบไปด้วย

1.1 ส่วนประกอบของการย้อมสีธรรมชาติ หมายถึง สิ่งของนำมาใช้ในการย้อมสีธรรมชาติ นับตั้งแต่การนำสีที่สกัดได้จากส่วนต่างๆ ของพืช ซึ่งเป็นวัตถุดิบ มาทำการย้อมกับเส้นด้ายเพื่อเพิ่มสีส้น แล้วใส่สารช่วยติดสีจากธรรมชาติ เพื่อให้สีติดเส้นด้ายดี ได้แก่ 1) ผ้าทอหรือเส้นด้าย 2)สีธรรมชาติ จำนวน 13 ชนิด ได้แก่ ยอป่า (ขุ,เขมา) นมควาย (ตะปู้อยู่) กะพงแดง, ปอสำโรง (โซบอง) รวงจืด (จังกะเลิง) ประดู่ป่า (ประดง) ผาง (ตะงาย) มะเกลือ มะเตือ ชุมพร (กึ่ง) ขนุน (โน้ย) ขมิ้น (ยาบ้ง) เข, แกลแล ขี้หนอน (ลำหมีโย) คำแสด (มะเก) 3) อุปกรณ์ในการต้มย้อม ใช้หม้อดิน ปิ๊บหรือหม้อสแตนเลส มีด ใช้สำหรับตากเปลือกต้นไม้ เขียง ใช้สำหรับรองสับเปลือกไม้ ครกและสากกะเดื่อง เต่า และฟัน หวี ใช้สำหรับหวีเส้นด้าย ไม้กดผ้า ใช้สำหรับบวนพลิกด้ายขณะย้อม ข้าวสารหรือข้าวสวย ใช้สำหรับเคลือบเส้นด้ายให้แข็งขณะต้มย้อม 4) สารช่วยย้อมหรือสารกระตุ้นสีเป็นสารที่ช่วยให้สีติดกับเส้นด้ายดีขึ้น และเปลี่ยนเฉดสีธรรมชาติให้เปลี่ยนจากสีเดิม ได้แก่ น้ำปูนใส ได้จากปูนแดงที่ใช้กินกับหมกมีวิธีการทำโดยละลายปูนแดงในน้ำสะอาด ทั้งไว้ให้ตกตะกอน จะได้น้ำปูนใสมาใช้เป็นสารช่วยย้อมผสมกับน้ำย้อมสี หรือใช้ปูนแดงผสมกับน้ำย้อมสีขณะที่ต้มย้อมสีก็ได้ น้ำต่างหรือน้ำขี้เถ้า ได้จากไม้ไผ่หรือจากเปลือกมะพร้าว มีวิธีการทำโดยนำขี้เถ้าจากไม้ไผ่อ่อนที่มีขี้เถ้าสีขาว นำไปแช่ในอ่างที่มีน้ำทิ้งไว้ 4-5 ชั่วโมง ขี้เถ้าจะตกตะกอน นำน้ำที่ได้ไปกรองให้สะอาดแล้วนำไปใช้ผสมกับน้ำย้อมสี พืชที่มีรสเปรี้ยวจากน้ำมะกูด ใบมะไฟ น้ำมะขาม มีวิธีการทำนำใบพืชที่รสเปรี้ยวต้มลงไปหม้อย้อมสีพร้อมกับเปลือกไม้ ความเปรี้ยวจะช่วยให้สีติดเส้นด้ายได้ดี น้ำโคลนได้จากน้ำโคลนจากกริมห้วยหรือที่มีบ่อขัง มีวิธีการทำใช้ดินละลายในน้ำเปล่ากรองเอาแต่น้ำโคลน นำเส้นด้ายไปนวดแล้วหมักแช่ไว้

1.2 กระบวนการย้อมสีธรรมชาติ ประกอบด้วย การเตรียมวัตถุดิบพืชให้สีและการสกัดสี การเตรียมเส้นด้าย การย้อมสี มีรายละเอียดดังนี้

1.2.1 การเตรียมวัตถุดิบ (พืชให้สี) และการสกัดสี ชาวเกาะเหียงจะมีวิธีสกัดพืชให้สี 2 วิธี คือ

1) การต้มให้เกิดน้ำสี ชาวเกาะเหียงจัดหาพืชให้สี เช่น เปลือกประดู่ เปลือกโซบอง เปลือกตะปู้อยู่หั่นเป็นชิ้นเล็กๆ แล้วนำไปตำให้ละเอียด เติมน้ำสะอาดลงในหม้อ ต้มให้เกิดน้ำสี (รูปที่ 1) และ 2) การตำให้เกิดน้ำสี มีวิธีการทำคือ นำลูกมะเกลือมาตำให้ละเอียดเติมน้ำสะอาด คนให้ละลายเกิดน้ำสี (รูปที่ 2)

รูปที่ 1 เปลือกประดู่หั่นแล้วตำให้ละเอียดเติม

รูปที่ 2 มะเกลือตำให้ละเอียดเติมน้ำสะอาดคนให้

น้ำสะอาดต้มให้เกิดน้ำสีละลายจนเกิดน้ำสี

ที่มา ปรียาพร บุชบา ถ่ายเมื่อวันที่ 15 มิถุนายน 2554

1.2.2 การเตรียมเส้นด้าย มี 2 วิธีคือ 1) การต้มเส้นด้าย เป็นเตรียมเส้นด้ายย้อมสี มีวิธีการทำนำเส้นด้ายมาต้มกับข้าวสาร เพื่อให้ข้าวเคลือบเส้นด้ายแข็งตัว ต้องหมั่นกระตุกเส้นด้ายบ่อยๆ เพื่อไม่ให้ฝ้ายหดตัวและติดกันเป็นก้อน ใช้เปลือกมะพร้าว สางเส้นด้ายไม่ให้พันกัน เมื่อนำมาย้อมสีจะนำเส้นด้ายที่เตรียมไว้จุ่มลงในน้ำพอกหมาด ๆ แล้วนำไปต้มในน้ำย้อมสี 2) การนวดเส้นด้ายด้วยน้ำมัน เป็นการเตรียมด้ายเพื่อย้อมลายมัดหมี่ มีวิธีการทำนำเส้นด้ายนวดกับน้ำมันสัตว์หรือน้ำมันพืช และน้ำขี้เถ้า ผึ่งแดดให้แห้ง นำมาย้อมแล้วย้อมสี

1.2.3 การย้อมสี มีขั้นตอนวิธีการทำดังนี้

การย้อมสีดำด้วยมะเกลือ

นำผลมะเกลือสด มาตำให้ละเอียด เติมน้ำสะอาดผสมให้เข้ากันให้เกิดน้ำสี แล้วนำเส้นด้ายแช่น้ำบิดให้หมาด ย้อมโดยการขยี้เส้นด้ายหรือผ้า ให้ติดน้ำสี แล้วแช่ทิ้งไว้ 1 คืน บิดเส้นด้ายพอกหมาด นำไปตากแดดแล้วทำการย้อมซ้ำอีก 3-4 ครั้ง จนได้สีดำที่ต้องการ นำไปตากแดดอีกครั้ง (การย้อมใช้เวลาประมาณ 7 วัน) การย้อมซ้ำแต่ละครั้ง จะต้องตำลูกมะเกลือ หมักกับเส้นด้ายทุกครั้ง เพื่อเพิ่มค่าน้ำหนักของสี

การย้อมสีดำด้วยมะเดื่อชุมพร

นำเปลือกมะเดื่อชุมพรสับเป็นชิ้นเล็ก ๆ แล้วนำไปใส่ในหม้อเติมน้ำสะอาด ต้มใช้ไฟปานกลางให้เดือด จนน้ำสีดำออก นำเส้นด้ายไปชุบน้ำให้เปียก บิดกระตุกเส้นด้ายให้เรียงเส้นลงย้อมสี หมั่นกลับเส้นด้ายประมาณ 1-2 ชั่วโมง นำเส้นด้ายขึ้นจาก น้ำย้อม นำโคลนสีตามากรองเอาเศษหญ้าหรือกิ่งไม้ออก เหลือแต่ดินโคลนที่เป็นสีดำผสมกับน้ำให้เป็นเนื้อเดียวกัน นำเส้นด้ายที่ต้มย้อมสีมาขยี้กับน้ำโคลน นวดให้โคลนติดเข้าไปกับสีของเส้นด้ายแช่ทิ้งไว้ 1 คืน ล้างน้ำเปล่าให้สะอาด ผึ่งแดดให้แห้ง แล้วนำมาย้อมซ้ำด้วยการต้มกับน้ำสี และหมักแช่กับน้ำโคลนประมาณ 3-4 ครั้ง จนได้สีน้ำเงินเข้มเกือบดำที่ต้องการ การหมักด้วยโคลนจะช่วยให้สีติดเส้นด้ายได้ดี และมีสีน้ำเงินออกดำเข้มมันวาว

การย้อมสีเหลืองด้วยแกแล

นำแก่นแกแลตากให้แห้ง มาผ่าเป็นชิ้นเล็กๆ ใส่หม้อต้มเติมน้ำสะอาด ต้มให้เกิดน้ำสีนำเส้นด้ายชุบน้ำแล้วคลี่เส้นด้ายลงแช่น้ำสีแล้วต้มด้วยไฟปานกลางให้เดือดประมาณ 1 ชั่วโมง หมั่นพลิกกลับเส้นด้ายไปมา เพื่อให้เส้นด้ายติดน้ำสีบิดเส้นด้ายให้หมาดผึ่งแดดให้แห้งแล้วนำมาต้มย้อมสีซ้ำกันอีกได้หลายครั้ง จนได้สีเหลืองที่ต้องการ ผึ่งแดดให้แห้ง ขั้นตอนสุดท้ายนำเส้นด้ายชุบน้ำให้เปียก ต้มกับข้าวสาร 1 กำมือ ผึ่งแดดให้แห้งแล้ว ใช้เปลือกมะพร้าวหวีเส้นด้ายไม่ให้พันกัน

การย้อมสีเหลืองด้วยไม้ขี้หนอน

นำเปลือกไม้ขี้หนอนหั่นเป็นชิ้นเล็กๆ ใส่หม้อต้มเติมน้ำสะอาด ต้มให้เกิดน้ำสี นำเส้นด้าย ชุบน้ำแล้วคลี่เส้นด้ายลงแช่น้ำสี แล้วต้มด้วยไฟปานกลางให้เดือด ประมาณ 1 ชั่วโมง หมั่นพลิกกลับเส้นด้ายไปมา เพื่อให้เส้นด้ายติดน้ำสี บิดเส้นด้ายให้หมาด ผึ่งแดดให้แห้ง แล้วนำมาต้มย้อมสีซ้ำกันอีกได้หลายครั้ง จนได้สีเหลืองที่ต้องการ ผึ่งแดดให้แห้ง

การย้อมสีส้มด้วยค่าแสดกับขมิ้น

นำเม็ดค่าแสดแก่ไปตำให้แตกจนเกิดน้ำสี ตำขมิ้นให้ละเอียดลงในหม้อต้ม เติมน้ำสะอาด ต้มด้วยไฟปานกลางให้เดือดจนเกิดน้ำสีส้มเหลือง นำเส้นด้ายชุบน้ำบิดพอกหมาดลงย้อมในหม้อต้มน้ำสี หมั่นพลิกเส้นด้ายกลับไปกลับมาให้ทั่ว ใส่ปูนแดง 1 ช้อน เพื่อให้มีสีเข้มขึ้นและกันสีตก ล้างน้ำให้สะอาด บิดให้หมาดผึ่งให้แห้ง

การย้อมสีเหลืองด้วยแก่นขนุน

นำแก่นขนุนที่แห้งแล้วมาหั่นบางๆ ใช้มีดขยี้นำไปต้มให้เดือดประมาณ 4-5 ชั่วโมง เมื่อได้น้ำสีเหลือง นำเส้นด้ายไปชุบน้ำให้เปียก บิดกระตุกให้เส้นด้ายเรียงเส้นลงย้อมในน้ำสี หมั่นพลิกกลับเส้นด้ายอยู่เสมอประมาณ 1-2 ชั่วโมง บิดให้หมาด ตากให้แห้ง

การย้อมสีเหลืองด้วยแก่นขนุนกับขมิ้น

นำแก่นขนุนที่แห้งแล้วมาหั่นเป็นชิ้นเล็กๆ ต่ำขมึ้นให้ละเอียดใส่ในหม้อต้ม เติมน้ำสะอาด ต้มด้วยไฟปานกลางให้เดือด จนเกิดน้ำสีประมาณ 4-5 ชั่วโมง นำเส้นด้ายชุบน้ำ แล้วคลี่เส้นด้ายแช่ลงในน้ำสี ต้มให้เดือดประมาณ 1-2 ชั่วโมง หมั่นพลิกเส้นด้ายให้น้ำสีซึมติดเส้นด้ายให้ทั่ว ใส่ปูนแดง 1 ช้อน เพื่อเพิ่มความเข้มของสีและกันสีตก ต้มย้อมซ้ำกันหลายครั้งจนได้สีเหลืองที่ต้องการ ล้างน้ำเปล่าให้สะอาด บิดให้หมาดผึ่งให้แห้ง

การย้อมสีเหลืองด้วยขมิ้น

นำหัวขมิ้นล้างน้ำให้สะอาด ตำพอแหลกผสมกับน้ำเปล่าและใส่ปูนแดง แล้วนำด้ายลงแช่พร้อมทั้งนวดจนเปียก จากนั้นตั้งไฟปานกลาง ต้มเส้นด้ายกับน้ำสีให้เดือดประมาณ 30 นาที หมั่นกลับเส้นด้ายอยู่เสมอ หลังจากเสร็จแล้วยกด้ายขึ้นตากแดดจนแห้ง ต้องการเพิ่มความเข้มข้นของสี และป้องกันสีตก ใส่ปูนแดงลงในน้ำย้อมครั้งที่ 2 อีกเล็กน้อย

การย้อมสีน้ำตาลด้วยประดู่

นำเปลือกประดู่มาสับเป็นชิ้น เติมน้ำสะอาด ต้มให้เกิดน้ำสีประมาณ 1 ชั่วโมง นำเส้นด้ายชุบน้ำบิดให้หมาด คลี่เส้นด้าย นำลงต้มในน้ำย้อมสีแดงออกน้ำตาล หมั่นพลิกเส้นด้ายกลับไปมาให้ น้ำสีซึมติดเส้นด้ายประมาณ 1 ชั่วโมง บิดให้หมาดแล้วผึ่งแดดให้แห้ง ถ้าต้องการสีเข้ม นำมาต้มย้อมซ้ำกันหลายครั้ง จนได้สีน้ำตาลเข้ม ผึ่งแดดให้แห้ง

การย้อมสีแดงด้วยฝาง

นำแก่นฝางมาสับเป็นชิ้นเล็กๆ ต้มกับน้ำสะอาดให้ได้น้ำสีออกแดง นำเส้นด้ายชุบน้ำบิดให้หมาด คลี่เส้นด้าย แช่ลงในน้ำสี หมั่นพลิกเส้นด้ายไปมาให้ น้ำสีซึมเข้าไปในเส้นด้าย ต้มไฟปานกลางให้เดือดประมาณ 2 ชั่วโมง นำเส้นด้ายบิดให้หมาด สะบัดเส้นด้าย ผึ่งแดดให้แห้ง

การย้อมสีแดงด้วยนมควาย

นำเปลือกนมควายสับให้ละเอียดแล้วตากกับปูนแดง เติมน้ำสะอาดต้มให้เกิดน้ำสี นำเส้นด้ายชุบน้ำให้เปียก บิดพอหมาด ขยาลงย้อมกับน้ำสีแช่ไว้ในหม้อย้อมประมาณ 1 คืน บิดเส้นด้ายให้หมาด ผึ่งแดดให้แห้ง ย้อมซ้ำจนได้สีที่ต้องการ

การย้อมสีแดงด้วยยอป่า

นำรากยอป่าที่แห้งหรือสด เลือกเอารากแก่ๆ หั่นหรือสับ ตำให้พอแหลก ต้มในน้ำสะอาดให้เดือด จนเกิดน้ำสีแดงคล้ำ ใส่ปูนแดงผสมกับน้ำสี นำเส้นด้ายที่แช่ด้วยน้ำด่างขี้เถ้าลงย้อมในน้ำสี หมั่นกลับเส้นด้ายบ่อยๆ เพื่อให้ น้ำสีดูดซึมได้อย่างสม่ำเสมอ ใช้เวลาย้อมนาน ประมาณ 1 - 1.30 ชั่วโมง แล้วแช่ทิ้งไว้ 1 คืน จากนั้นนำเส้นด้ายบิดให้หมาด ผึ่งแดดให้แห้ง ต้มย้อมซ้ำได้หลายครั้งจนได้สีแดงเข้ม แล้วนำเส้นด้ายไปต้มกับข้าวสุก เพื่อเคลือบเส้นด้ายอีกครั้ง การย้อมซ้ำจะต้องตำรากยอป่า ต้มใส่หม้อน้ำสีด้วยทุกครั้ง เพื่อเพิ่มความเข้มข้นของสี ควรย้อมซ้ำประมาณ 5 - 6 ครั้ง จนได้สีแดงตามต้องการ

การย้อมสีแดงด้วยกะพงแดง

นำเปลือกกะพงแดงหรือโซบองมาสับให้ละเอียด ใส่ในหม้อต้มเติมน้ำสะอาด ต้มไฟปานกลางให้เดือดประมาณ 1 ชั่วโมง ให้เกิดน้ำสีแดง แล้วนำเส้นด้ายชุบน้ำบิดให้หมาด แช่ลงในน้ำสี ต้มให้น้ำสีซึมเข้าเส้นด้ายประมาณ 30 นาที แล้วบิดให้หมาด ผึ่งแดดให้แห้ง หากต้องการสีเข้มให้ต้มย้อมซ้ำจนได้สีแดง

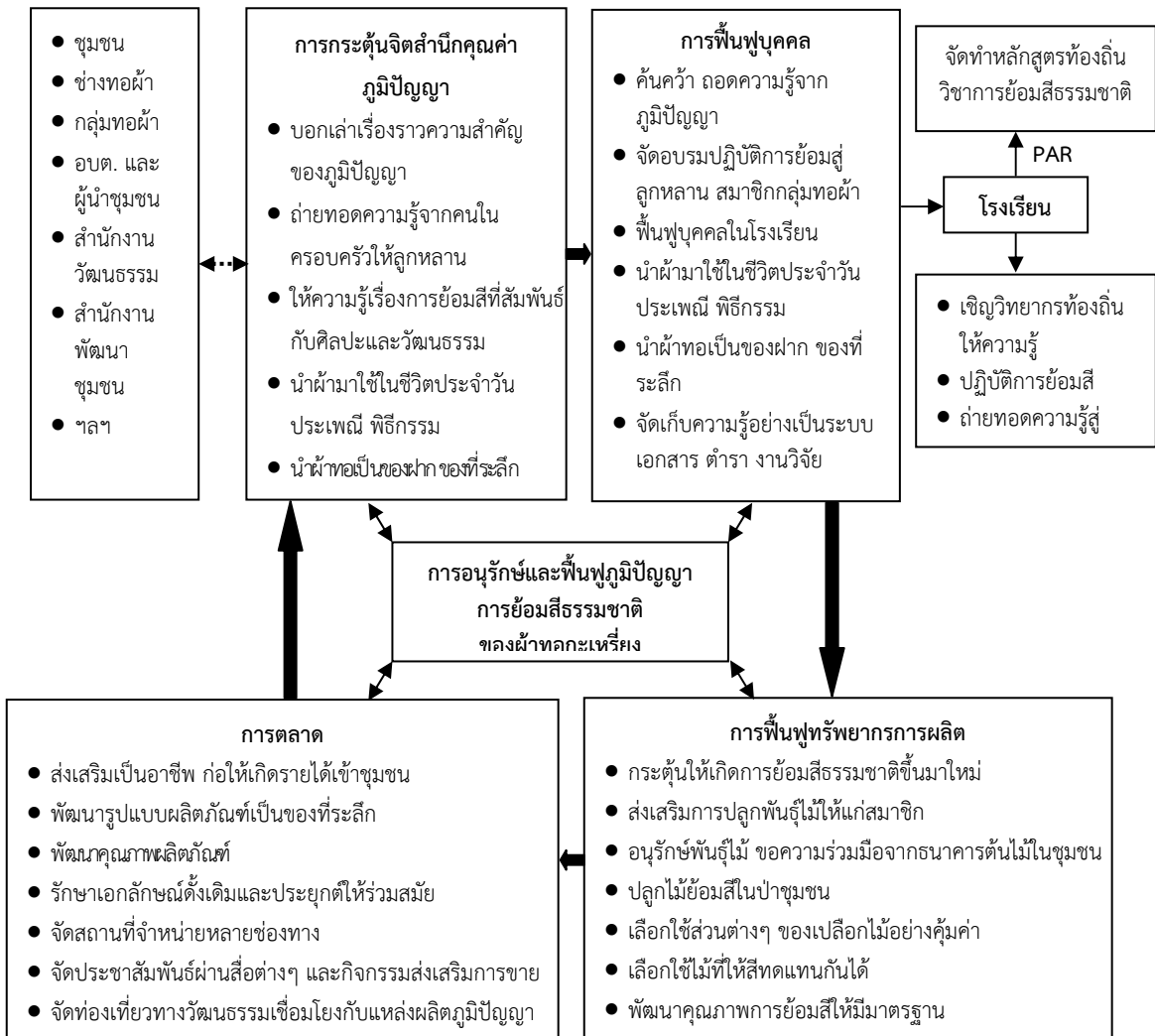
1.3 ลวดลายการย้อมสีธรรมชาติ เป็นลวดลายที่ตกแต่งบนส่วนของหนี้ยไค้ยหรือผ้าซิ่นของผู้หญิงที่แต่งงานแล้ว มีรูปแบบลวดลายดั้งเดิมที่เคยทอไว้ในอดีต และลวดลายดัดแปลงมาจากลายเดิม ลักษณะเป็นรูปทรงเรขาคณิต แต่ละลวดลายจะมีชื่อเรียกแตกต่างกัน ลวดลายมัดหมี่บนผืนผ้า เป็นองค์ประกอบสำคัญที่ทำให้ผ้าซิ่นของชาวกะเหรี่ยงราชบุรี มีความโดดเด่น เป็นการแสดงออกด้วยภูมิปัญญาแบบชาวบ้าน ผ่งความหมายผ่านความงามของลวดลายผ้ามีคุณค่าทางศิลปะ ได้แก่ ลายยังมีคั้งไถ่ ลายอะเฉยซ์ ลายนางชะนีอ่อง ลายคู้คิ้วหรือลายเยมูเปาะ (ลายปั้นปักผมผู้ชาย) ลายคานโขง ลายชะนีอ่องท้องใหญ่ ลายโกคูล่อง ลายอะค้วฟู ลายควงพะดูหรือชดขวางใหญ่ ลาย ยังมีคั้งไถ่ ลายมิชาโด่งหรือลายเปลือกตา เป็นต้น

1.4 ความสัมพันธ์ของการย้อมสีธรรมชาติของผ้าทอกะเหรี่ยงกับวิถีชีวิต ส่วนใหญ่ผู้หญิงชาวกะเหรี่ยงจะต้องเป็นผู้ย้อมเส้นด้าย หรือผ้าที่ทอแล้วด้วยสีธรรมชาติ เช่น ผลมะเกลือ เปลือกประดู่ รากขุหรือ รากยอป่า เปลือกตะปู้ยู่ เป็นต้น ส่วนการหาพันธุ์ไม้ เพื่อนำมาใช้ในการย้อมเป็นหน้าที่ของผู้ชายชาวกะเหรี่ยง การย้อมสีธรรมชาติเสมือนกับกิจกรรมที่ครอบครัวชาวกะเหรี่ยงได้ร่วมกัน และการถ่ายทอดความรู้ภูมิปัญญาการย้อมสีธรรมชาติสู่รุ่นลูกหลาน

1.5 ความเชื่อเกี่ยวกับการย้อมสีธรรมชาติ มี 2 ประเด็น คือ ความเชื่อเกี่ยวกับไม้ย้อมสีคือ ต้นยอป่าหรือต้นโงะ และน้ำมันสัตว์ ที่ใช้ย้อมสีธรรมชาติ เชื่อกันว่าเป็นไม้อาถรรพ์ ก่อนจะทำการย้อมสีจะต้องทำพิธีขอมาต้นไม้ ขอเจ้าที่เจ้าทาง อย่าให้มีฝนตกหรือฟ้าผ่า อย่าให้มีอุบัติเหตุเกิดขึ้น หลังจากย้อมต้องทำพิธีแก้เคล็ด และความเชื่อเกี่ยวกับข้อห้ามหรือวิถีปฏิบัติของผู้ย้อม เช่น ห้ามไม่ให้คุณชเมย้อมผ้า ห้ามไม่ให้ย้อมสีเส้นด้ายในวันที่มีคนตาย ห้ามย้อมสีเส้นด้ายที่นวดเส้นด้ายด้วยน้ำมันสัตว์ภายในบ้าน ห้ามมิให้ผู้ทำการย้อมสีเส้นด้ายดักข้าวในหม้อรับประทาน ห้ามนำเอาไม้ย้อมสีเข้าบ้านโดยเฉพาะไม้โงะ

2. ปัญหาและอุปสรรคการย้อมสีธรรมชาติของผ้าทอกะเหรี่ยงจังหวัดราชบุรี พบว่า ด้านวัตถุดิบ คือ เปลือกไม้ที่นำมาใช้ในการย้อมสีหายาก มีจำนวนน้อย ด้านกระบวนการผลิต มีขั้นตอนมาก ใช้เวลานาน ไม่สามารถย้อมสีให้เสร็จภายในวันเดียวได้ คุณภาพการย้อมสีไม่ได้มาตรฐาน สีซีดจาง สีสั่นไม่สดใส และสีธรรมชาติมีจำนวนสีที่ใช้ย้อมน้อย ทำให้ขาดความหลากหลายของสี ด้านการสืบทอดภูมิปัญญาการย้อมสีธรรมชาติ ส่วนใหญ่เป็นผู้สูงอายุ มีปัญหาด้านสุขภาพ จำขั้นตอนการย้อมสีไม่ได้ และขาดการบันทึกข้อมูล ผู้รับการสืบทอดภูมิปัญญา จะไม่ค่อยให้ความสนใจที่จะสืบทอดความรู้ด้านการทอผ้า และย้อมสีธรรมชาติจากบรรพบุรุษ ไม่เห็นความสำคัญขององค์ความรู้ หรือภูมิปัญญาของบรรพบุรุษ หลายคนไม่สนใจ เพราะเห็นว่าเป็นเรื่องยากที่จะเรียนรู้ และไม่มีเวลาต้องไปเรียนหนังสือหรือต้องไปทำมาหากิน ทำงานข้างนอกพื้นที่ เพื่อทำงานที่มีรายได้ที่พอจะเลี้ยงครอบครัวได้ ด้านการตลาด ผ้าทอย้อมสีธรรมชาติไม่ได้เป็นที่ต้องการของตลาด มีสีซีดจาง สีไม่สวยสีตก อีกทั้งมีต้นทุนสูง เพราะวัตถุดิบที่ย้อมหายาก ขาดการออกแบบผลิตภัณฑ์ใหม่ๆ

3. แนวทางอนุรักษ์และฟื้นฟูภูมิปัญญาการย้อมสีธรรมชาติของผ้าทอกะเหรี่ยงจังหวัดราชบุรี มีแนวทาง 4 ประเด็น คือ 1) การปลูกจิตสำนึกให้คนในท้องถิ่นตระหนักถึงคุณค่าแก่นสาระและความสำคัญของภูมิปัญญาท้องถิ่น 2) การฟื้นฟูบุคคล 3) การฟื้นฟูทรัพยากรการผลิต 4) การตลาด สรุปผลเป็นแผนภาพได้ ดังรูปที่ 3

รูปที่ 3 ภาพรวมของการอนุรักษ์และฟื้นฟูภูมิปัญญาการย้อมสีธรรมชาติของผ้าทอกะเหรี่ยง

สรุปและอภิปรายผลการวิจัย

ผลการวิจัยพบว่า มีประเด็นที่น่าสนใจและนำมาอภิปรายผลได้คือ

1. ภูมิปัญญาการย้อมสีธรรมชาติของผ้าทอกะเหรี่ยงจังหวัดราชบุรี พบว่า มีส่วนประกอบของการย้อมสีธรรมชาติ ได้แก่ ผ้าทอและเส้นด้าย สีที่ใช้ย้อม มี 3 ชนิด คือ สีวิทยาศาสตร์ สีวิทยาศาสตร์กับสีธรรมชาติ และสีธรรมชาติ ได้จากพรรณไม้ 13 ชนิด ได้แก่ ยอป่า (ขุ) นมควาย (ตะปู้ยู่) กะพงแดงหรือปอสำโรง (โฉบอง) รางจืด (จังกะเลิง) ประดู่ป่า (ประดง) ฝาง (ตะงาย) มะเกลือ มะเดื่อชุมพร (กุ่ม) ขนุน (ไ่นย) ขมิ้น (ยาบัง) เข, แกแล ขี้หนอน (ลำหมี้ยใจ) คำสด (มะเก) และสารที่ใช้ช่วยย้อม มี 4 ชนิด ได้แก่ น้ำปูนใส น้ำตาง ไบมะไฟ และน้ำโคลนสอดคล้องกับงานวิจัยของ สุดารัตน์ ภัทรกุลพิทักษ์และคณะ (2548, หน้า 39-40) กล่าวว่า การย้อมสีธรรมชาติ มี 3 ขั้นตอน คือ การหาวัตถุดิบ การวัสดุอุปกรณ์ การใช้สารช่วยย้อม และกระบวนการย้อม และกระบวนการย้อมสีชาวกะเหรี่ยงจะมีเคล็ดลับในการเตรียมเส้นด้ายสำหรับการย้อมสี ด้วยการนำเส้นด้ายต้มกับน้ำข้าวหรือนวดกับข้าวสุก ผึ่งให้แห้งแล้วต้มย้อมกับน้ำสี และการนำเส้นด้ายแช่กับน้ำตางขี้เถ้า แล้วนำมานวดกับน้ำมันพืชหรือน้ำมันสัตว์ แล้วผึ่งตากแดดให้แห้ง มัดลวดลายด้วยกาบกล้วยแล้วย้อมสีด้วยรากยอป่า (ขุ) ซึ่งการแช่น้ำตางและเส้นด้ายด้วยน้ำมันพืชหรือน้ำมันสัตว์จะช่วยให้การย้อมสีติดสีเส้นด้ายดี และสีมีความเงามัน ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่าการต้มเส้นด้ายด้วยข้าวสารน้ำข้าวจะเคลือบเส้นด้ายให้แข็ง การแช่น้ำตางและนวดด้วยน้ำมันซึมเข้าไปในเส้นด้ายทำให้เกิดการดูดซับของสีได้ดี นับว่าเป็นภูมิปัญญาดั้งเดิมของชาวกะเหรี่ยง เป็นข้อค้นพบที่แตกต่างไปจากงานวิจัยอื่นๆ ในคือ เพชร ธุระวรและคณะ (2543, หน้า 40) พบว่าการเตรียมเส้นด้ายมีวิธีการทำ นำเส้นด้ายไปแช่และซักในน้ำเป่ล่า แตกต่างจากการศึกษาของอมรา จิวลักษณ์ (2546, หน้า 58) พบว่า นำเส้นด้ายไปต้มฟอกแยกกาวด้วยผงซักฟอก และถูขอร แซไทย (2544, หน้า 63) ที่ศึกษากระบวนการพัฒนาการย้อมสีเส้นด้ายของชาวกะเหรี่ยง พบว่ามีการเตรียมเส้นด้ายต้มแยกมันกับสารเคมี โซดาแอซ โซดาไฟ สบู่เทียมและน้ำสะอาด แล้วล้างน้ำสะอาด

2. ปัญหาและอุปสรรคของการย้อมสีธรรมชาติของผ้าทอกะเหรี่ยงพบว่าเป็นปัญหามากที่สุด คือ ด้านวัตถุดิบหายาก ส่วนประเด็นรองลงมา คือ ด้านกระบวนการผลิต มีขั้นตอนกระบวนการย้อมสีหลายขั้นตอน เริ่มตั้งแต่ การเตรียมวัตถุดิบและการสกัดสี การเตรียมเส้นด้าย การย้อมสี ใช้เวลาย้อมนาน ยุ่งยาก การย้อมสีทำไม่ได้คุณภาพ สีสั่นไม่สดใส และสีไม่สม่ำเสมอ ขาดช่วงการสืบทอดภูมิปัญญา ผู้รู้เกี่ยวกับการย้อมสีได้ล่วงลับไป ไม่ได้ถ่ายทอดความรู้ให้แก่คนรุ่นหลัง และคนรุ่นใหม่ไม่สนใจที่จะสืบทอด ต้องไปทำงานหารายได้ เลี้ยงครอบครัว และด้านการตลาด ผลิตภัณฑ์ผ้าย้อมสีธรรมชาติเป็นแบบดั้งเดิม สีสั่นซีดจาง ขาดการออกแบบผลิตภัณฑ์ใหม่ๆ ไม่เป็นที่ต้องการของผู้ซื้อ วัตถุดิบหายากทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่าพื้นที่ป่าถูกเปลี่ยนไปเป็นพื้นที่อยู่อาศัยและเกษตรกรรม ไปหาพื้นที่ย้อมไม่ได้ ไม่มีพืชชนิดอื่นทดแทน จำนวนสีธรรมชาติที่ใช้ย้อมมีจำนวนน้อย สอดคล้องกับงานวิจัยของดวงฤทัย อรรคแสง (2552, หน้า บทคัดย่อ) พบว่า สีธรรมชาติที่ย้อมได้น้อย ขาดแคลนวัตถุดิบในการย้อมและงานวิจัยของสุดารัตน์ ภัทรกุลพิทักษ์และคณะ (2548, หน้า ชค) พบว่า วัตถุดิบการย้อมจะต้องปลูกทดแทนใช้เวลานาน ทำให้วัตถุดิบไม่เพียงพอต่อการผลิต จึงต้องใช้เปลือกไม้ในแหล่งอื่น ๆ

3. แนวทางการอนุรักษ์และฟื้นฟูภูมิปัญญาการย้อมสีธรรมชาติของผ้าทอกะเหรี่ยงจังหวัดราชบุรี พบว่า ควรปลูกจิตสำนึกของคนในท้องถิ่น ตระหนักถึงคุณค่าแก่นสาระ และความสำคัญของภูมิปัญญา จัดการฟื้นฟูบุคคลที่เป็นผู้รับช่วงของการสืบทอดความรู้การย้อมสีธรรมชาติ การฟื้นฟูทรัพยากรที่เป็นวัตถุดิบที่สำคัญในกระบวนการย้อมสีธรรมชาติและตลาด สอดคล้องกับงานวิจัยของ รัชฎา สุขแสงสุวรรณ (2547, หน้า 150-155) ที่กล่าวว่า การสร้างความตระหนักและความภาคภูมิใจให้กับชุมชนเห็นคุณค่าในวัฒนธรรม ด้วยการสร้างหลักสูตรสถานศึกษา รณรงค์การใช้ผ้าให้มีส่วนร่วมกับกิจกรรมสอดคล้องกับกรมส่งเสริมอุตสาหกรรม (2531, หน้า 1-2) ที่กล่าวว่า หลักการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมมี 5 ด้าน คือ การอนุรักษ์ช่างฝีมือ รูปแบบผลิตภัณฑ์ แหล่งผลิต เทคนิคการผลิตและวัตถุดิบ สอดคล้องดวงฤทัย อรรคแสง (2552, หน้า ข) พบว่า ในประเด็นการตลาดของการจัดการความรู้การย้อมสีธรรมชาติของผ้าไหม ควรประกอบด้วยผลิตภัณฑ์ ราคา ช่องทางการจัดจำหน่าย และส่งเสริมการตลาด

ข้อเสนอแนะ แบ่งออกเป็น 2 ส่วน ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายสู่การปฏิบัติ

โรงเรียนในท้องถิ่น ควรนำความรู้เรื่องการย้อมสีธรรมชาติ มาจัดทำเป็นหลักสูตรท้องถิ่นเรื่องการย้อมสีธรรมชาติ ผู้นำชุมชน และองค์กรภาครัฐ ควรร่วมมือกันหาพื้นที่ปลูกป่า จัดหาพันธุ์ไม้ เพื่อจัดทำกิจกรรมโครงการ

อนุรักษ์พื้นฟูพันธุ์ไม้สำหรับการย้อมสีธรรมชาติของผ้าทอกระเหรี่ยงอย่างต่อเนื่อง องค์การบริหารส่วนตำบล ควรกำหนดนโยบาย แผนงาน กิจกรรม และงบประมาณ เพื่อฟื้นฟูการย้อมสีธรรมชาติผ้าทอกระเหรี่ยงไว้ในแผนปฏิบัติการประจำปีขององค์กรอย่างชัดเจน และองค์กรที่ส่งเสริมอาชีพ ควรจัดงบประมาณสนับสนุนการจัดอบรม การสร้างอาชีพด้วยการย้อมสีธรรมชาติ ตลอดจนการส่งเสริมการแปรรูปผลิตภัณฑ์ และหาช่องทางจำหน่ายให้ครบวงจร กลุ่มทอผ้ากระเหรี่ยงหรือช่างทอผ้ากระเหรี่ยง ควรเชื่อมโยงเครือข่ายของการย้อมสีธรรมชาติผ้าทอกระเหรี่ยง เพื่อให้เกิดเครือข่ายการผลิตแลกเปลี่ยนเรียนรู้ความรู้การย้อมสี และพัฒนาคุณภาพของการย้อมสี และผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการอนุรักษ์และฟื้นฟูการย้อมสี เช่น นักวิชาการในท้องถิ่น ควรทำการศึกษา รวบรวมข้อมูลการย้อมสีธรรมชาติอย่างเป็นระบบ พร้อมทั้งจะนำมาใช้ประโยชน์ ให้คำปรึกษา บริการความรู้เรื่องการย้อมสี คิดค้นพัฒนาเทคนิคกระบวนการใหม่ๆ เพื่อพัฒนาการย้อมสีให้แก่ชุมชนกระเหรี่ยง และเผยแพร่ความรู้ในแวดวงวิชาการให้เป็นที่รู้จักมากยิ่งขึ้น ในชุมชนควรช่วยกันมานิยมใช้ผ้าทอกระเหรี่ยงที่ย้อมเส้นด้ายด้วยสีธรรมชาติอย่างแพร่หลาย ให้คนในชุมชนเห็นคุณค่า ส่วนในองค์กรภาครัฐและเอกชน ควรส่งเสริมสนับสนุนงบประมาณ การอบรมถ่ายทอดเทคนิคการผลิตที่ทันสมัย ให้ความรู้เกี่ยวกับการจัดการแผนการตลาด

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

ควรทำการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research : PAR) เรื่องการพัฒนาวิถีชีวิต และกระบวนการผลิตผ้าฝ้ายย้อมสีธรรมชาติของผ้าทอกระเหรี่ยงจังหวัดราชบุรี เพื่อปรับปรุงคุณภาพของเส้นด้ายให้มีการย้อมสีสม่ำเสมอ และสีไม่ตก และจำนวนสีให้เพิ่มมากขึ้น การวิจัยในประเด็นทางศิลปะ เรื่อง การออกแบบลวดลายและแปรรูปผลิตภัณฑ์ฝ้ายย้อมสีธรรมชาติของผ้าทอกระเหรี่ยงจังหวัดราชบุรี เพื่อพัฒนารูปแบบลวดลาย และออกแบบผลิตภัณฑ์รูปแบบใหม่ ที่เหมาะสมกับประโยชน์ใช้สอย โดยคำนึงถึงความงามทางศิลปะ รักษาเอกลักษณ์ภูมิปัญญาท้องถิ่นในเรื่องลวดลาย และสีย้อมจากพืชในท้องถิ่นไว้ และการวิจัยเกี่ยวกับการสร้างมูลค่าของการย้อมสีธรรมชาติของผ้าทอกระเหรี่ยง โดยเฉพาะแนวทางการนำภูมิปัญญาการย้อมสีของผ้าทอกระเหรี่ยง ที่มีคุณค่าทางศิลปวัฒนธรรมในท้องถิ่นและสัมพันธ์กับวิถีชีวิตชาวบ้าน สร้างให้เป็นจุดเด่นไปสู่การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม

เอกสารอ้างอิง

- ดวงฤทัย อรรถแสง. 2552. กระบวนการจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นผ้าไหมมัดหมี่ย้อมสีธรรมชาติ. วิทยานิพนธ์, ปริญญาบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- บุญมา วงศ์ดาเทพ และคณะ. 2549. รายงานการวิจัย เรื่อง แนวทางการอนุรักษ์และฟื้นฟูภูมิปัญญาการทอผ้ามัดหมี่ของชุมชนบ้านพิมาน ตำบลนาแก จังหวัดนครพนม. ม.ป.พ. : สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.
- ปรียาพร บุชบา. 2553. รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์ เรื่อง แนวทางการอนุรักษ์และฟื้นฟูภูมิปัญญาผ้าทอกระเหรี่ยงจังหวัดราชบุรี. ราชบุรี : มหาวิทยาลัยราชภัฏหมู่บ้านจอมบึง.
- เพชร ชูระวารและคณะ. 2544. รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์ เรื่อง โครงการกระบวนการ พัฒนาและสืบทอดภูมิปัญญาด้านการย้อมสีเส้นด้ายด้วยวัสดุธรรมชาติของผู้หญิงกระเหรี่ยงสะกอ ตำบลแม่ยาว อำเภอเมือง จังหวัดเชียงราย. กรุงเทพมหานคร : สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.
- มยุรี จินตรัถย์ และคณะ. 2536. รายงานการวิจัย เรื่อง ฝ้ายย้อมคราม "จูบหม้อนิล" ศึกษาเฉพาะกรณีบ้านสังฆาตำบลบ้านธาตุ อำเภอเพ็ญ จังหวัดอุดรธานี. อุดรธานี : สถาบันราชภัฏอุดรธานี.
- ฤชอร แสงไทย. 2544. อาชีพการทอผ้าที่เอวของชนเผ่ากระเหรี่ยง บ้านพระบาทห้วยต้ม อำเภอเถิน จังหวัดลำพูน. วิทยานิพนธ์, คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- วัฒนธรรมจังหวัดตาก, สำนักงาน. 2551. การศึกษากระบวนการผลิตและลายของผ้าทอกระเหรี่ยงจังหวัดตาก กรณีศึกษา : บ้านไร่ป่าเหนือ หมู่ที่ 3 ตำบลพระธาตุ อำเภอแม่ระมาด จังหวัดตาก. รายงานการวิจัยฉบับสมบูรณ์ สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ.
- วารุณี สุวรรณานนท์. 2543. รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์ เรื่อง ภูมิปัญญาการย้อมสีสิ่งทอที่ใช้วัสดุจากธรรมชาติ กรณีศึกษา การย้อมสีสิ่งทอของกลุ่มไทย-เขมร บ้านสำโรงและกลุ่มไทย - ลาว บ้านหนองบัว อำเภอท่าตูม จังหวัดสุรินทร์. สุรินทร์ : ศูนย์เครือข่ายการเรียนรู้ สถาบันราชภัฏสุรินทร์.

ศุภกร มณีภาค และคณะ. 2548. รายงานการวิจัย เรื่อง แนวทางการฟื้นฟูภูมิปัญญาท้องถิ่นสิ่งทอพื้นบ้านเพื่อการพัฒนาอาชีพของชุมชนบ้านดอยเต่า อำเภอดอยเต่า จังหวัดเชียงใหม่. ม.ป.พ. : สำนักงานสนับสนุนกองทุนการวิจัย.

สารภี มณีโชติและรัชดาภรณ์ กุณาภา. 2526. การทอผ้าของชาวเขาเผ่ากะเหรี่ยง. เชียงใหม่ : ศูนย์วิจัยชาวเขาจังหวัดเชียงใหม่.

สุดารัตน์ ภัทรดุรงค์พิทักษ์ และคณะ. 2548. รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์ เรื่อง การจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นของมหาวิทยาลัยราชภัฏร้อยเอ็ด : กรณีศึกษาผ้าฝ้ายย้อมสีเปลือกไม้ ตำบลนาอุดม อำเภอโพธิ์ทอง จังหวัดร้อยเอ็ด. มหาวิทยาลัยราชภัฏร้อยเอ็ด สำนักงานคณะกรรมการอุดมศึกษา.

สุภาวดี ศรีเชียงสา. 2551. การศึกษาพรรณไม้ย้อมสีและภูมิปัญญาการย้อมสีธรรมชาติของกลุ่มทอผ้าฝ้ายย้อมสีธรรมชาติ ตำบลวังทอง อำเภอบ้านดง จังหวัดอุดรธานี. วิทยานิพนธ์, ปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาวิทยาศาสตร์ศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี.

แนวทางในการอนุรักษ์ภูมิปัญญาด้านการแพทย์พื้นบ้านของกะเหรี่ยงราชบุรี Conservation Approach on Folk Medicine of the Karen Ethnic Group in Ratchaburi Province

อุรรัตน์ วงศ์ศิลป์

คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏหมู่บ้านจอมบึง

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อสร้างแนวทางในการอนุรักษ์ภูมิปัญญาด้านการแพทย์พื้นบ้านของกะเหรี่ยงราชบุรี โดยเป็นการวิจัยเชิงคุณภาพเก็บข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูล 4 กลุ่ม ที่คัดเลือกโดยวิธีการแบบ snowball ได้แก่ หมอพื้นบ้าน ผู้ที่เคยรับบริการด้านการแพทย์พื้นบ้าน ผู้นำชุมชน อาสาสมัครสาธารณสุขที่ปฏิบัติงานในชุมชนกะเหรี่ยงราชบุรี ในพื้นที่อำเภอ บ้านคา สวนผึ้ง และปากท่อ จังหวัดราชบุรีโดยการสัมภาษณ์เชิงลึก จัดสนทนากลุ่มย่อย จัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้และคืนความรู้ให้กับชุมชน ตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้า วิเคราะห์เนื้อหาและนำมาผ่านกระบวนการจัดการความรู้ ผลการวิจัยพบว่า ภูมิปัญญาด้านนี้จะดำรงอยู่ได้ต้องดำเนินการดังต่อไปนี้ 1) จัดตั้งศูนย์การเรียนรู้และเครือข่ายการเรียนรู้ด้านการแพทย์พื้นบ้านของกะเหรี่ยงราชบุรี 2) ใช้หลักการตลาดเข้ามาสร้างมูลค่าเพิ่มโดยการนำไปเชื่อมโยงกับระบบการแพทย์แผนปัจจุบันและนำไปต่อยอดเป็นสินค้าด้านสุขภาพ 3) ใช้การประชาสัมพันธ์มาสร้างภาพลักษณ์ที่ดีและถูกต้องของการแพทย์พื้นบ้านของกะเหรี่ยงราชบุรี การดำเนินการดังกล่าวต้องเริ่มต้นจากบุคคลและองค์กรภายในชุมชน

Abstract

This qualitative research aimed to create potential means to conserve the folk medicine of the Karen ethnic group in Ratchaburi province. The data were collected by in-depth interview the 4 focus groups by snowball sampling: folk healers, patients treated by folk healers, community core leaders, public health volunteers in Karen communities in the areas of amphur Ban Ka, Suan Phueng and Pak tor. Beside using in-depth interview, small group conversation, learning and exchanging knowledge for the community, data validation by data triangulation, content analysis and knowledge management system.

The research findings that the conservation of such local wisdom could be proceeded as follows: 1) establish learning centers, learning network, and learning communities for folk medicine of Karen ethnic group; 2) apply marketing principles to create value added by joining folk medicine with existing local public medical system leading to health products; 3) use public relations to create good image and needs on folk medicine of Karen ethnic group by starting from personnel and organizations in community.

คำสำคัญ : การแพทย์พื้นบ้าน กะเหรี่ยงราชบุรี แนวทางในการอนุรักษ์

Keywords : Folk Medicine, Karen in Ratchaburi, Conservation Approach

บทนำ

การแพทย์พื้นบ้านของกะเหรี่ยงราชบุรี ซึ่งต่อไปนี้จะใช้คำว่า การแพทย์พื้นบ้านแทน เป็นภูมิปัญญาที่มีรากฐานมาจากชุมชน มีความเชื่อมโยงกับชุมชน ทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมของกะเหรี่ยงราชบุรี เป็นการแพทย์แบบองค์รวม ไม่ละเลยมิติต่าง ๆ ในความเป็นมนุษย์ของผู้ป่วย จึงสามารถตอบสนองความพึงพอใจของผู้ป่วยด้านจิตสังคม (psychosocial) ตัวอย่างเช่น มีความสอดคล้องกับสิ่งที่เขาเชื่อ มีความแนบแน่นกับวัฒนธรรมและวิถีชีวิตของผู้ป่วย และที่สำคัญความสัมพันธ์ระหว่างหมอพื้นบ้าน ผู้ป่วย และญาติผู้ป่วย คือความสัมพันธ์ของบุคคลที่เป็นเครือญาติเดียวกัน

คุณค่า ความสำคัญและความสอดคล้องกับวิถีชีวิตดังกล่าวส่งผลให้ในอดีตการแพทย์พื้นบ้านคือการแพทย์กระแสหลักที่รับใช้กะเหรี่ยงราชบุรีมาหลายช่วงชีวิตคน แต่ปัจจุบันการแพทย์พื้นบ้านอยู่ในสภาพที่มีโอกาสสูงยิ่งที่จะสูญหายไปเพราะเป็นการแพทย์ที่ถูกเลือกนำมาใช้น้อยมาก ขาดการสืบทอด ขาดการเชื่อถือ ศรัทธาจากกะเหรี่ยงราชบุรีรุ่นใหม่

สภาพดังกล่าวคือ ปัจจัยสำคัญที่สะท้อนให้เห็นอย่างชัดเจนว่าถึงเวลาแล้วที่จะต้องอนุรักษ์ภูมิปัญญาอันทรงคุณค่านี้ไว้ให้อยู่คู่กับกะเหรี่ยงราชบุรีและแผ่นดินนี้สืบต่อไป นั่นหมายความว่าจำเป็นต้องมีแนวทางในการอนุรักษ์ที่ชัดเจนและเหมาะสม

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

งานวิจัยนี้ได้กำหนดวัตถุประสงค์ไว้ 4 ประการคือ

- 1) เพื่อรวบรวม วิเคราะห์ สังเคราะห์องค์ความรู้และภูมิปัญญาด้านการแพทย์พื้นบ้าน
- 2) เพื่อศึกษาปัญหาและอุปสรรคในการอนุรักษ์ภูมิปัญญาด้านการแพทย์พื้นบ้าน
- 3) เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างวิถีชีวิตของกะเหรี่ยงราชบุรีกับภูมิปัญญาด้านการแพทย์พื้นบ้านและ
- 4) เพื่อสร้างแนวทางในการอนุรักษ์และฟื้นฟูภูมิปัญญาด้านการแพทย์พื้นบ้าน

อุปกรณ์และวิธีดำเนินการวิจัย

งานวิจัยนี้เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพที่ใช้กระบวนการวิจัยแบบมีส่วนร่วม เก็บข้อมูลโดยการสัมภาษณ์เชิงลึก จัดสนทนากลุ่มย่อย สังเกตและพูดคุยอย่างไม่เป็นทางการ จัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างผู้ให้ข้อมูล จัดเวทีคืนความรู้ให้กับชุมชน เก็บข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูล 4 กลุ่ม ที่คัดเลือกมาโดยใช้วิธีการแบบ snowball ได้แก่ หมอพื้นบ้าน จำนวน 10 คน ผู้ที่เคยรับบริการด้านการแพทย์พื้นบ้าน จำนวน 10 คน ผู้นำชุมชนของกะเหรี่ยงราชบุรี จำนวน 5 คน และอาสาสมัครสาธารณสุขที่ปฏิบัติงานในชุมชนกะเหรี่ยงราชบุรี จำนวน 1 คน ผู้ให้ข้อมูลทั้ง 4 กลุ่ม มาจากชุมชนของกะเหรี่ยงราชบุรีใน 3 อำเภอ คือ บ้านคา สวนผึ้ง และปากท่อ ตรวจสอบข้อมูลโดยการตรวจสอบแบบสามเส้า วิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์เนื้อหาแล้วนำเนื้อหาที่ได้มาผ่านกระบวนการจัดการความรู้แล้วกำหนดเป็นแนวทางในการอนุรักษ์ภูมิปัญญาด้านนี้

ผลการวิจัย

1. สามารถรวบรวมองค์ความรู้และภูมิปัญญาด้านการแพทย์พื้นบ้านภายใต้ 4 ประเด็น คือ

1.1 การดูแลสุขภาพโดยรวม พบว่า กะเหรี่ยงราชบุรีส่วนใหญ่ดูแลสุขภาพโดยใช้การแพทย์แผนปัจจุบัน การดูแลสุขภาพตามระบบการแพทย์พื้นบ้านที่ยังหลงเหลือและพบเห็นในชุมชนของกะเหรี่ยงราชบุรี ได้แก่ การใช้ยาสมุนไพรบำรุงร่างกาย การกินหมากเพื่อช่วยรักษาฟันและป้องกันโรคทางเดินอาหาร สูดบุหรี่เพื่อป้องกันการรบกวนจากแมลงจำพวกกรีน อาบน้ำมนต์เพื่อเป็นสิริมงคลกับชีวิตในช่วงการขึ้นปีใหม่และการรับประทานอาหารพื้นบ้านบางประเภทเพื่อบำรุงสุขภาพ แต่อย่างไรก็ตามจากการสังเกตพบว่า ผู้ที่ดูแลสุขภาพโดยใช้ระบบการแพทย์พื้นบ้านจะเป็นผู้ที่อยู่ในวัยกลางคนหรือเป็นผู้สูงอายุ

1.2 ความเชื่อเกี่ยวกับสุขภาพและโรคร้าย การแพทย์พื้นบ้านเชื่อว่าเมื่อเกิดอาการผิดปกติหรือโรคร้ายต่าง ๆ จะเกิดจากสาเหตุ 4 ประการคือ เกิดจากธรรมชาติ หมายถึงโรคและอาหารที่เกิดจากเชื้อโรคและความเสื่อมของร่างกายตามธรรมชาติ เกิดจากการกระทำของมนุษย์ หมายถึงคนที่ไม่พอใจกันแล้วทำของใส่กัน เกิดจากสาเหตุอันผิด

ธรรมชาติ หมายถึงเกิดจากการกระทำของสิ่งศักดิ์สิทธิ์หรือผี ความเชื่อในประเด็นนี้สะท้อนวิถีชีวิตและความเป็นกะเหรี่ยงอย่างชัดเจน เพราะกะเหรี่ยงราชบุรีในอดีตมีวิถีชีวิตอยู่กับป่า อยู่กับธรรมชาติและเชื่อในเรื่องผี ดังนั้นเมื่อเกิดอาการที่แพทย์แผนปัจจุบันหาสาเหตุไม่เจอและรักษาไม่หาย หรือบางครั้งมีอาการทางจิตร่วมด้วยจึงเชื่อว่าเกิดจากสิ่งศักดิ์สิทธิ์หรือผี ซึ่งจะต้องดูแลรักษาโดยใช้ระบบการแพทย์พื้นบ้าน

นอกจากความเชื่อเกี่ยวกับสาเหตุของการเจ็บป่วยดังกล่าวแล้ว ยังมีความเชื่อเกี่ยวกับการดูแลสุขภาพของหญิงมีครรภ์ แม่ลูกอ่อนและเด็ก เช่น หญิงมีครรภ์ต้องออกกำลังกายจะได้คลอดง่าย แม่ลูกอ่อนต้องอยู่ไฟและอยู่เดือน คือแม่ลูกอ่อนต้องไม่ไปไหนอยู่แต่บ้านเป็นเวลา 1 เดือน เวลาไปอาบน้ำในห้วย ล้างต้องพรมเม็ดเล็ก ๆ ไปด้วย เป็นต้น แต่อย่างไรก็ตามผลการวิจัยพบว่า ความเชื่อเกี่ยวกับผี สิ่งศักดิ์สิทธิ์ได้เลือนหายไปจนแทบจะหมดไปจากชุมชนของกะเหรี่ยงราชบุรี เนื่องจากไม่สอดคล้องกับวิถีชีวิตและความเป็นอยู่ของกะเหรี่ยงราชบุรีรุ่นใหม่

1.3 การวินิจฉัยโรค หมอพื้นบ้านที่เป็นชาวกะเหรี่ยงราชบุรีมีวิธีการในการตรวจวินิจฉัยโรคอยู่ 3 วิธี ได้แก่

1.3.1 การสังเกตอาการ คือการตรวจจากอาการที่ปรากฏภายนอกหรือตรวจร่างกายว่าอาการคืออะไร รุนแรงแค่ไหน มีอวัยวะส่วนใดผิดปกติบ้าง การสังเกตอาการจะทำให้ควบคู่ไปกับการซักประวัติ การวินิจฉัยโรคด้วยวิธีการนี้ใช้ได้ผลกับการป่วยหรือโรคที่ไม่ซับซ้อน มีการแสดงอาการทางร่างกายอย่างชัดเจน

1.3.2 การจับเส้น / จับชีพจร การวินิจฉัยโรคด้วยวิธีการนี้ใช้ในกรณีที่ผู้ป่วยและญาติผู้ป่วยสงสัยว่าอาการป่วยเกิดจากการกระทำของผี สิ่งศักดิ์สิทธิ์หรืออำนาจเหนือธรรมชาติ โดยสังเกตจากอาการเจ็บป่วยที่แพทย์แผนปัจจุบันไม่สามารถระบุสาเหตุของโรคได้ หรือมีสัญญาณบางอย่างที่บ่งบอกว่าอาการที่เกิดขึ้นไม่ได้เกิดจากการเจ็บป่วยทั่วไป หมอพื้นบ้านที่วินิจฉัยโรคด้วยวิธีการนี้ต้องได้รับการถ่ายทอดเรื่องนี้มาโดยตรง การวินิจฉัยโรคเริ่มโดยหมอพื้นบ้านซักประวัติและสังเกตอาการจนแน่ใจว่าอาการของโรคหรืออาการเจ็บป่วยไม่ได้เกิดจากเชื้อโรคหรือสาเหตุอื่น ๆ จึงจับเส้นหรือนับชีพจรของผู้ป่วย ถ้าชีพจรอ่อนก็แสดงว่าวิญญาณไม่อยู่กับเนื้อกับตัว ถ้าชีพจรเต้นเร็วหรือผิดปกติก็แสดงว่ามีผีสิงนางไม้เข้าสิงอยู่ หมอพื้นบ้านจะใช้จิตสัมผัสเพื่อหาคำตอบว่าผีชนิดใดเข้าสิงอยู่ ต้องแก้โดยไปทำพิธีกรรมแบบไหน ต้องเลี้ยงผีแบบใด เมื่อทราบแล้วก็บอกผู้ป่วย ผู้ป่วยและญาติผู้ป่วยก็ไปหาหมอพื้นบ้านอีกกลุ่มหนึ่งมาทำพิธีตามที่หมอจับเส้นบอก เพราะหมอจับเส้นไม่สามารถทำพิธีแก้ได้

การจับเส้นมีเคล็ดลับว่า จะดำเนินการได้เฉพาะเวลาตั้งแต่ 2 โมงเช้าถึงเที่ยงวันเท่านั้น และถ้าผู้ป่วยเป็นผู้หญิงต้องจับมือซ้ายก่อนแล้วจึงมาจับมือขวา ผู้ป่วยที่เป็นผู้หญิงตั้งครุภักต้องจับมือขวาก่อน ผู้ป่วยที่เป็นผู้ชายต้องจับมือขวาก่อน

1.3.3 การทำพิธีไม่หล่างยา หรือการเข้าทรง จะใช้ในกรณีที่ผู้ป่วยและญาติผู้ป่วยสงสัยว่าอาการหรือโรคเกิดจากการกระทำของผี วิญญาณหรือสิ่งศักดิ์สิทธิ์บางอย่าง เพราะหมอที่ทำพิธีไม่หล่างยาคือผู้ที่ทำหน้าที่ติดต่อกับครูหรือวิญญาณ หรือผีที่เขานับถืออยู่ให้ไปติดต่อกับผีหรือวิญญาณที่ทำร้ายผู้ป่วยอยู่เพื่อจะได้ทราบว่าผู้ป่วยโดนกระทำโดยผีชนิดใด ไปทำผิดผีที่ไหนและต้องขอขมาหรือเลี้ยงผีอย่างไร ผีจึงจะให้อภัย ไม่ทำร้ายผู้ป่วย ผู้ป่วยก็จะหายเป็นปกติ

การทำพิธีไม่หล่างยามี 6 ขั้นตอนคือ คือ

1) ผู้ป่วยเตรียมขันธ 5 ไปบูชาครู ขันธ 5 ประกอบด้วย รูป 9 ดอก เทียน 5 เล่ม (เทียนจะต้องทำเองให้ได้น้ำหนักอย่างน้อยเล่มละ 1 บาท) ดอกไม้ 5 ดอก พลุหรือบุหรี (ถ้าเป็นพลุดอง 3 กำ ถ้าเป็นบุหรีก็ 3 มวน) และค่ายกครูตามแต่จะให้

2) หมอเข้าทรงทำพิธี โดยนำขันธ 5 ไปบูชาครู นำเทียนทั้ง 5 เล่มมาปักรอบครู นำดอกไม้มาทัดหู ร่ายคาถาพร้อมนำควันเทียนมาลูบหน้า 3 ครั้ง

3) ครูมาเข้าทรง ในขณะที่กำลังเข้าทรงจับตัวหมอผู้ทำพิธีไม่ได้ แมวห้ามเข้าใกล้ตัวหมอเพราะหมอจะกลับมาสู่โลกปัจจุบันไม่ได้

4) ในขณะที่ครูเข้าทรงผู้ป่วย ญาติหรือผู้เข้าร่วมพิธีก็ถามในสิ่งที่อยากรู้โดยต้องถามภายใน 30 นาที

5) ผู้ป่วยหรือญาติผู้ป่วยต้องไปแก้ตามที่ครูบอก ที่สำคัญที่สุดคือต้องเชื่อ ศรัทธาและดำเนินการเลี้ยงผีหรือแก้ตามที่ครูบอกให้ครบถ้วน

1.4 วิธีการรักษาโรคตามภูมิปัญญาด้านการแพทย์พื้นบ้าน การรักษาโรคตามภูมิปัญญาการแพทย์พื้นบ้านมีอยู่ 3 วิธี คือ

1.4.1 รักษาโดยใช้สมุนไพร หมอพื้นบ้านที่เป็นกะเหรี่ยงราชบุรี ใช้สมุนไพรในการรักษาที่เกิด

จากเชื้อโรคและความเสื่อมของร่างกายตามธรรมชาติ ผลการวิจัยพบว่า ยาสมุนไพรที่ยังมีการใช้อยู่ในชุมชนกะเหรี่ยงราชบุรี 36 ตำรับ ประกอบด้วยยาที่ใช้บำรุงร่างกายหรือยาครอบจักรวาลที่ใช้เป็นพื้นฐานในการบำรุงสุขภาพ 7 ตำรับ ยาที่ใช้รักษาโรคมะเร็ง 4 ตำรับ ยาที่ใช้แก้ปวดแหว่ ปวดหลัง ปวดตามข้อ จำนวน 5 ตำรับ ยาแก้ไข้หวัดปวดหัว ตัวร้อน 4 ตำรับ ยาแก้ท้องเสีย 3 ตำรับ ยาแก้ไข้ทับทิม 1 ตำรับ ยาแก้ความดันโลหิตสูง 1 ตำรับ ยาถอนพิษ 1 ตำรับ ยาแก้ไข้และริดสีดวงจมูก 2 ตำรับ ยาแก้ไข้ 3 ตำรับ ยาแก้ปวดฟัน 1 ตำรับ ยาสำหรับดูแลสุขภาพของเด็ก 4 ตำรับ

1.4.2 รักษาโดยใช้วิธีการทางไสยศาสตร์ ใช้รักษาโรคหรืออาการไม่สบายกาย ไม่สบายใจ อาการผิดปกติและอาการเจ็บป่วยที่เกิดจากการกระทำของผี สิ่งศักดิ์สิทธิ์หรืออำนาจเหนือธรรมชาติ การรักษาโดยวิธีการนี้ที่สำคัญมีการทำพิธีส่งคะบาง/ช่งกะบัง หมายถึงพิธีส่งเครื่องเช่นไหว้ไปให้ผีเพื่อให้ผีมีความพอใจ ไม่มาทำร้ายผู้ป่วย คือเมื่อผู้ป่วยได้รับการวินิจฉัยแล้วว่าอาการป่วยนั้นเกิดจากการกระทำของผีชนิดใด ต้องเลี้ยงผีหรือเซ่นไหว้ด้วยกะบางเล็กหรือกะบางใหญ่ กะบางหมายถึงภาชนะที่ทำมาจากกาบกล้วยสำหรับใส่เครื่องเซ่นไหว้ไปให้ผี กะบางมี 2 ชนิด คือกะบางเล็กหมายถึง การนำกาบกล้วยมาเย็บเป็นกะบางรูป 3 เหลี่ยม แล้วใส่เครื่องเซ่นไหว้ ได้แก่ ฐูป เทียน บุหรี่ 3 มวน หมาก 3 คำ เงินค่ายกครูตั้งแต่ 1 สลึงถึง 5 บาท และอาหารคาวหวานที่ต้องการเซ่นไหว้ กะบางใหญ่หมายถึง การนำกาบกล้วยมาเย็บเป็นกะบางรูป 4 เหลี่ยม แล้วใส่เครื่องเซ่นไหว้เช่นเดียวกับกะบางเล็ก แต่เพิ่มรูปปั้นหรือหุ่นรูปคนแทนตัวผู้ป่วย

พิธีส่งกะบางจะใช้เฉพาะการเลี้ยงผีที่ออกมาในตอนกลางคืน เช่น ผีกระสือ ผีตายโหง ผีไม่มีญาติ พิธีส่งกะบางจึงต้องทำหลังจาก 6 โมงเย็นไปแล้ว พิธีส่งกะบางมีขั้นตอนดังต่อไปนี้

- 1) ผู้ป่วยเตรียมกะบางไปให้หมอทำพิธี
 - 2) หมอผู้ทำพิธีนำใบส้มป่อย 7 ยอดมามัดรวมกัน เสกคาถาไปที่ใบส้มป่อย แล้วใช้ใบส้มป่อยปิดที่ตัวผู้ป่วย 7 ครั้ง
 - 3) หมอผู้ทำพิธีนำกะบางไปวางไว้นอกหมู่บ้าน อาจจะเป็นป่า ทาง 3 แยก หรือทางเข้าหมู่บ้าน แล้วบอกกล่าวให้ผีเจ้าที่เจ้าทางมารับเครื่องเซ่น
 - 4) หมอผู้ทำพิธีใช้มีดหมอกรีดลงไปพื้นดิน 3 ครั้ง พร้อมกับบอกกล่าวผี เจ้าที่เจ้าทางว่าอย่ากลับมาทำร้ายผู้ป่วยอีก แล้วเดินทางกลับเข้าสู่หมู่บ้าน
- การเลี้ยงผีหรือการเซ่นไหว้ผี การรักษาด้วยวิธีนี้ต้องทำหลังจากทำพิธีไม่หล่งยา แล้วผู้ป่วยหรือญาติผู้ป่วยนำเครื่องเซ่นไหว้ไปเลี้ยงผีตามที่หมอหล่งยาบอก คือ ถ้าผีตายโหงกระทำก็เลี้ยงผีด้วยเหล้า 4 ขวด หัวหมู 4 หัว ขนมเปี๊ยะ 4 ลูก ไข่ 4 ตัว มะพร้าวอ่อน 4 ลูก ข้าวปากหม้อ 1 ก้อน และถ้าเป็นผีเจ้าที่เจ้าทาง ผีเจ้าป่า ผีไม้ ผีน้ำ และผีอื่น ๆ กระทำก็เลี้ยงผีด้วยไข่ 2 ตัว ขนมเปี๊ยะ 2 ลูก เหล้า 2 ขวด บุหรี่ 2 มวย หมาก 2 คำ มะพร้าวอ่อน 2 ลูก ข้าวปากหม้อ 1 ก้อน และต้องเลี้ยงผีในช่วงเช้าของวัน
- การอาบน้ำมนต์ คือผู้ป่วยนำน้ำมาให้หมอเสกให้เป็นน้ำมนต์แล้วอาบเพื่อรักษาโรค
- การตีม้น้ำมนต์ หมอพื้นบ้านจะทำน้ำมนต์เพื่อให้ผู้ป่วยตีมนต์เพื่อรักษาโรคบางชนิด เช่น โรคนี้ว์แม่ลูกอ่อนตีมนต์ขณะอยู่ไฟเพื่อให้มดลูกเข้าอู่เร็วขึ้น เป็นต้น

1.4.3 การรักษาโดยใช้สมุนไพรควบคู่กับวิธีการทางไสยศาสตร์ หมายถึงการทำพิธีที่บ้านนำสมุนไพรมาเสกเป่าคาถาหรือทำพิธีทางไสยศาสตร์แล้วนำสมุนไพรไปรักษาผู้ป่วย เช่น รักษากระดูกหัก

1.5 หมอพื้นบ้าน หมอพื้นบ้านที่เป็นกะเหรี่ยงราชบุรี ส่วนใหญ่เรียนรู้วิธีการวินิจฉัยโรคและการรักษาโรคจากบรรพบุรุษหรือบุคคลในครอบครัวโดยการเป็นลูกมือ รับผิดชอบแล้วค่อย ๆ เรียนรู้หรือซึมซับความรู้จากการถ่ายทอดแบบ “บอกให้จำ ทำให้ดู” หมอพื้นบ้านต้องสืบเชื้อสายมาจากตระกูลหมอพื้นบ้าน และต้องมีคุณสมบัติที่สำคัญคือ เป็นคนดี รักที่จะเรียนรู้ภูมิปัญญาด้านนี้ ต้องได้รับความไว้วางใจจากครูและสมาชิกในชุมชนว่าสามารถดูแลชีวิตและสุขภาพของพวกเขาได้

2. ปัญหาและอุปสรรคในการอนุรักษ์ภูมิปัญญาด้านการแพทย์พื้นบ้าน การแพทย์พื้นบ้านมีปัญหาและอุปสรรคดังต่อไปนี้

- 1) หมอพื้นบ้านมีน้อย ไม่มีใบประกอบโรคศิลปะ
- 2) กะเหรี่ยงราชบุรีรุ่นใหม่ ไม่ยอมรับ ไม่เชื่อถือ ไม่ศรัทธาในภูมิปัญญาด้านนี้
- 3) สมุนไพรบางชนิดหายาก บางชนิดสูญหายไปพร้อมกับป่าไม้ที่ถูกทำลายและหมอพื้นบ้านไม่สามารถเก็บสมุนไพรออกมาจากป่าได้

4) ขาดผู้สืบทอด

5) การแพทย์พื้นบ้านบางอย่างไม่สอดคล้องกับวิถีชีวิตของกะเหรี่ยงราชบุรีรุ่นใหม่

6) ขาดการส่งเสริมและสนับสนุนจากชุมชนและองค์กรภายนอก

3. ความสัมพันธ์ระหว่างวิถีชีวิตของกะเหรี่ยงราชบุรีกับการแพทย์พื้นบ้าน วิถีชีวิตของกะเหรี่ยงราชบุรีในอดีตเป็นวิถีชีวิตที่เรียบง่าย ใช้ชีวิตและทำมาหากินอยู่กับป่า โรคหรือการเจ็บป่วยก็ไม่ซับซ้อนและรุนแรงมาก สามารถดูแลตนเองภายในครอบครัวและชุมชนด้วยระบบการแพทย์พื้นบ้าน แต่กะเหรี่ยงราชบุรีรุ่นใหม่ในปัจจุบันมีวิถีชีวิตเช่นเดียวกับคนไทยส่วนใหญ่ที่ตกอยู่ในกระแสบริโภคนิยม ใช้ชีวิตอย่างเร่งรีบ ห่างไกลธรรมชาติ ส่งผลให้โรคและอาการเจ็บป่วยต่าง ๆ ซับซ้อน รุนแรง จนบางโรคไม่สามารถรักษาด้วยการแพทย์พื้นบ้านได้ ส่งผลให้การแพทย์พื้นบ้านบางอย่างไม่สอดคล้อง สัมพันธ์กับวิถีชีวิตของกะเหรี่ยงราชบุรีรุ่นใหม่

4. แนวทางในการอนุรักษ์ภูมิปัญญาด้านการแพทย์พื้นบ้าน การแพทย์พื้นบ้านจะอยู่คู่กะเหรี่ยงราชบุรีต่อไปได้อย่างยั่งยืนและสง่างามได้ ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องต้องร่วมมือกันดำเนินการดังต่อไปนี้

1) จัดทำทะเบียนหมอพื้นบ้าน ยาสมุนไพรและพืชสมุนไพรของกะเหรี่ยงราชบุรี

2) ให้ความรู้เกี่ยวกับการแพทย์พื้นบ้านกับกะเหรี่ยงราชบุรีรุ่นใหม่ให้มากที่สุด โดยสื่อสารผ่านทุกช่องทาง และใช้ทุกโอกาสที่มี เช่น เปิดสอนเป็นหลักสูตรในโรงเรียน จัดกิจกรรมให้เยาวชนได้ใกล้ชิดและเรียนรู้เกี่ยวกับการแพทย์พื้นบ้านจากผู้สูงอายุ เป็นต้น

3) จัดตั้งศูนย์เรียนรู้ด้านการแพทย์พื้นบ้านของกะเหรี่ยงราชบุรี เพื่อเป็นศูนย์กลางในการเรียนรู้ร่วมกัน

4) นำการแพทย์พื้นบ้านมาสร้างมูลค่าเพิ่ม โดยใช้หลักการตลาด เช่น นำการแพทย์พื้นบ้านเข้าสู่ระบบการแพทย์แผนปัจจุบัน นำไปต่อยอดเป็นสินค้าด้านสุขภาพ นำไปเป็นจุดขายของแหล่งท่องเที่ยวในอำเภอสวนผึ้ง เป็นต้น

5) จัดตั้งเครือข่ายการเรียนรู้ด้านการแพทย์พื้นบ้านของกะเหรี่ยงราชบุรี

6) จัดตั้งกลุ่มผู้ผลิตสมุนไพร

7) ใช้การประชาสัมพันธ์มาสร้างภาพลักษณ์ที่ดีและถูกต้องให้กับภูมิปัญญาด้านนี้

สรุปและอภิปรายผล

ผลการวิจัยมีประเด็นน่าสนใจที่สมควรนำมาอภิปรายเพิ่มเติมดังต่อไปนี้

1. กะเหรี่ยงราชบุรีส่วนใหญ่ดูแลสุขภาพโดยใช้การแพทย์แผนปัจจุบัน นั่นหมายความว่า การแพทย์พื้นบ้านเป็นการแพทย์ที่มีบทบาทและถูกเลือกนำมาใช้น้อยเป็นไปในทิศทางเดียวกับผลที่ได้จากการสังเคราะห์งานวิจัยที่จัดทำขึ้นระหว่างปี พ.ศ. 2535-2547 ของกรมพัฒนาการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก กระทรวงสาธารณสุข (2550, หน้า 99) และผลการวิจัยของ พิภพ เพ็ญจิตติ (2551, หน้า (1) ทั้งนี้เนื่องจากอิทธิพลและผลกระทบของกระแสวัฒนธรรมคนเมืองที่ไหลบ่าเข้าสู่ชุมชนกะเหรี่ยงราชบุรีอย่างเต็มที่ เพราะที่ตั้งอยู่ใกล้ตัวเมือง อยู่ใกล้กรุงเทพฯ การคมนาคมและการสื่อสารก็มีความสะดวกรวดเร็ว

2. การที่กะเหรี่ยงราชบุรีเชื่อว่า อำนาจเหนือธรรมชาติคือ อำนาจของผีและสิ่งศักดิ์สิทธิ์เป็นสาเหตุหนึ่งของการเกิดโรคและอาการเจ็บป่วยต่าง ๆ ประเด็นนี้สอดคล้องกับผลการวิจัยของ ภารดี ถูกจิตต์ (2540, หน้า ค) ผลการวิจัยของ ทศนีย์ ฉิมสุต (2542, หน้า ง) ผลการวิจัยของ ณัฐกานกุล ชัตติยะ (2550, หน้า ง) และผลการวิจัยของ วสุพล คะยอมตอก (2550, หน้า ก) ซึ่งทั้ง 4 เรื่อง ศึกษาเกี่ยวกับการแพทย์พื้นบ้านของกลุ่มชาติพันธุ์ต่าง ๆ ซึ่งความสอดคล้องเกี่ยวกับความเชื่อของสาเหตุของการเกิดโรคงกล่าวเป็นไปตามทฤษฎีการแพทย์พื้นบ้านแบบเวชกรรมชาติพันธุ์

3. วิธีการรักษาโรคหมอพื้นบ้านกะเหรี่ยงราชบุรีใช้วิธีการรักษา 3 วิธีคือ ใช้สมุนไพร ใช้วิธีการทางไสยศาสตร์ และใช้สมุนไพรควบคู่ไปกับวิธีการทางไสยศาสตร์สอดคล้องกับผลการวิจัยของ ธวัชชัย เทียนงาม (2542, หน้า ง) และ สุรินทร์ วงศ์คำแดง (2550, หน้า ง)

4. การแพทย์พื้นบ้านจะอยู่คู่กับชุมชนของกะเหรี่ยงราชบุรีได้ต้องดำเนินการดังต่อไปนี้

1) จัดตั้งศูนย์การเรียนรู้และเครือข่ายการเรียนรู้ด้านการแพทย์พื้นบ้านของกะเหรี่ยงราชบุรี ซึ่งเป็นการเปิดพื้นที่ให้แก่ระบบการแพทย์พื้นบ้านเพื่อให้ชุมชนได้มีโอกาสเรียนรู้ร่วมกัน ทำกิจกรรมด้านนี้ร่วมกันก็จะเกิดความรู้สึกร่วมกันเป็นเจ้าของร่วมกัน ตรงกับข้อเสนอแนะของ เลิศชาย ศิริชัย (2552, หน้า 4) ที่เสนอแนะว่าต้องเปิดพื้นที่ในชีวิตจริงให้กับระบบการแพทย์พื้นบ้าน

2) ใช้หลักการตลาดเข้ามาสร้างมูลค่าเพิ่ม เช่น นำไปเชื่อมโยงกับการแพทย์แผนปัจจุบัน สอดคล้องกับแนวทางของ ประทักษ์วัล สุขสำราญ (2549, หน้า 54) และมติของที่ประชุมสมัชชาแห่งชาติ ครั้งที่ 2 เกี่ยวกับการพัฒนาการแพทย์แผนไทย การแพทย์พื้นบ้านและการแพทย์ทางเลือก (สำนักงานคณะกรรมการสุขภาพแห่งชาติ, 2552, หน้า 2) ที่มีความเห็นตรงกันว่าต้องมีการนำการแพทย์พื้นบ้านไปเชื่อมโยงกับระบบการแพทย์แผนปัจจุบัน โดยเฉพาะนำเข้าสู่โรงพยาบาลของรัฐ เพราะส่งผลให้การบริการด้านการแพทย์พื้นบ้านแพร่หลายมากขึ้น ลูกคามีความเชื่อถือมากขึ้นและที่สำคัญมีตลาดรองรับสินค้าและบริการด้านการแพทย์พื้นบ้านที่มั่นคง

3) ใช้การประชาสัมพันธ์มาสร้างภาพลักษณ์ที่ดีและถูกต้องของการแพทย์พื้นบ้านสอดคล้องกับข้อเสนอแนะของ ประทักษ์วัล สุขสำราญ (2549, หน้า 53) ที่เสนอแนะว่า ต้องใช้การประชาสัมพันธ์เพื่อให้ประชาชนมีการตื่นตัว สนใจเรียนรู้ เข้าใจและมั่นใจที่จะดูแลสุขภาพและรักษาโรคด้วยการแพทย์พื้นบ้านและหมอพื้นบ้านให้มากขึ้น

เอกสารอ้างอิง

- กรมพัฒนาการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก. กระทรวงสาธารณสุข. 2550. รายงานสถานการณ์การแพทย์แผนไทย การแพทย์พื้นบ้านและการแพทย์ทางเลือกประจำปี พ.ศ. 2548-2550. กรุงเทพฯ : ผู้แต่ง.
- ณัฐกานกุล ชัดติยะ. 2550. การแพทย์พื้นบ้านและการดูแลรักษาโรคของชาวเขาเผ่าละว้าบ้านใหม่สันเจริญ : ศึกษากรณีบ้านใหม่สันเจริญ ตำบลป่าตึง อำเภอแม่จัน จังหวัดเชียงราย. วิทยานิพนธ์มานุษยวิทยา มหาวิทยาลัยศิลปากร ศึกษาศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ทัศนีย์ นิมนต์. 2542. แบบแผนการดูแลสุขภาพตนเองด้วยวิธีการแพทย์พื้นบ้านของชาวเขาเผ่ากะเหรี่ยงบ้านมอเกอร์ยาง อำเภอพบพระ จังหวัดตาก. การค้นคว้าแบบอิสระ สาธารณสุขศาสตร์มหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- ธวัชชัย เทียนงาม. 2542. การศึกษาองค์ความรู้ทางการแพทย์พื้นบ้านล้านนา : กรณีศึกษาหมอบ้านแก้ว ต้นนวล. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาวัฒนธรรมศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- ประทักษ์วัล สุขสำราญ. 2549. การศึกษาสถานการณ์การดูแลสุขภาพและการรักษาโรคด้วยการแพทย์พื้นบ้านในมุมมองของหมอพื้นบ้าน : กรณีศึกษาในเขตชนบท อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น. รายงานการศึกษานิพนธ์ ปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาวิทยาศาสตร์ความงามและสุขภาพ มหาวิทยาลัยขอนแก่น. เรื่องเดิม. หน้า 53.
- พิชญมา เพ็ญกิตติ. 2551. แพทย์พื้นบ้านกับการปรับตัวในกระแสการเปลี่ยนแปลง : กรณีศึกษาการแพทย์พื้นบ้านไทลื้อ อำเภอเชียงคำ จังหวัดพะเยา. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (การวิจัยและพัฒนา) บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏจันทรเกษม.
- ภรดี ลูกจิตต์. 2540. การแพทย์พื้นบ้านไทลื้อ : กรณีศึกษาบ้านท่าฟ้าเหนือ ตำบลสระ อำเภอเชียงม่วน จังหวัดพะเยา. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (วัฒนธรรมศึกษา) มหาวิทยาลัยมหิดล.
- เลิศชาย ศิริชัย. 2552. การแพทย์พื้นบ้านภาคใต้ ความหมายและกระบวนการ. ค้นเมื่อ พฤศจิกายน 26, 2554 จาก http://board.dserver.arglw/warbdcommune_00000056.html.
- วสุพล คะยอมดอก. 2550. การศึกษาภูมิปัญญาการแพทย์พื้นบ้านของกลุ่มชาติพันธุ์ผู้ไทยในภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทย. วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาเภสัชเคมีและผลิตภัณฑ์ธรรมชาติ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- สำนักงานคณะกรรมการสุขภาพแห่งชาติ. 2552, ธันวาคม. การพัฒนาการแพทย์แผนไทย การแพทย์พื้นบ้านและการแพทย์ทางเลือกให้เป็นระบบบริการสุขภาพหลักของประเทศคู่ขนานกับการแพทย์แผนปัจจุบัน. เอกสารเสนอต่อที่ประชุมสมัชชาสุขภาพแห่งชาติ ครั้งที่ 2, กรุงเทพฯ.
- สุรินทร์ วงศ์คำแดง. 2550. การจัดการความรู้ของหมอพื้นบ้านชาวเขาเผ่าปกาเกอะญอ ตำบลบ้านจันทร์ อำเภอแม่แจ่ม จังหวัดเชียงใหม่. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการส่งเสริมสุขภาพ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

การศึกษาวิจัยเรื่องภูมิปัญญาท้องถิ่นประเภทเครื่องจักสาน : กรณีศึกษาจักสานอาสา
บ้านโพหัก อำเภอบางแพ จังหวัดราชบุรี

A Study on ‘Wickers’, Applied from Thai Local Knowledge: A Case Study
of Voluntary Wickers at Baan Pohak, Bangpae District,
Rachaburi Province, Thailand

เบญจา ลิขิตยี่งวรา

สาขาวิชาศิลปกรรม คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏหมู่บ้านจอมบึง

บทคัดย่อ

การศึกษาหัตถกรรมเครื่องจักสานอาสาบ้านโพหัก อำเภอบางแพ จังหวัดราชบุรี มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาวิเคราะห์องค์ความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น อัตลักษณ์ของงานหัตถกรรมเครื่องจักสานอาสา และเพื่อหารูปแบบแนวทางการอนุรักษ์ฟื้นฟูองค์ความรู้งานหัตถกรรมเครื่องจักสานอาสา ด้วยวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพโดยใช้เทคนิคการสัมภาษณ์เจาะลึกรายบุคคล กลุ่มบุคคล และการสนทนากลุ่มย่อย ในพื้นที่อำเภอบางแพ จังหวัดราชบุรี ผลการศึกษาพบว่า

กระบวนการผลิตหัตถกรรมเครื่องจักสานของชาวโพหัก มีเครื่องมือที่สำคัญได้แก่ มีดโต้ มีดจักตอก เหล็กหมาด คีมลือค คีมตัดลวด เลื่อยลันดา เลื่อยมือ แผ่นชักเสียด ค้อนเล็ก ผ้าพันนิ้วมือหรือปลอกใส่นิ้วมือ ลวดเส้นเล็ก กระจ่างน้ำ และน้ำมันวานิช ใช้ไม้ไผ่สีสุก ไม้ไผ่นวล หวายและใบลาน เป็นวัตถุดิบ การสานเริ่มต้นสานจากส่วนกันของภาชนะขึ้นรูปผลิตภัณฑ์ด้วยรูปทรงต่างๆ เช่น รูปทรงสี่เหลี่ยมจัตุรัส รูปทรงสี่เหลี่ยมผืนผ้า และรูปทรงหกเหลี่ยม แล้วจึงเริ่มลวดลาย ลวดลายที่แสดงอัตลักษณ์งานหัตถกรรมเครื่องจักสานโพหักได้แก่ ลายขัดตาโปร่ง ลายขัดตาทึบ ลายสอง ลายตีคว่ำ ลายตีหงาย ลายเฉลว การสานตัวผลิตภัณฑ์ ลวดลายที่นิยมใช้ เช่น ลายไหล ลายขัดหนึ่ง ลายสอง ลายสาม ลายตีคว่ำ ลายตีหงาย ลายเฉลว และลายผสมลายไหลกับลายตีคว่ำ การตกแต่งเครื่องจักสานอาสาของชาวโพหักนิยมตกแต่งผลิตภัณฑ์ที่ขอบปากส่วนกัน ส่วนหูหิ้ว และด้านข้างที่เป็นมุมเสาทั้งสี่เสา ลวดลายที่ใช้ในการตกแต่งมี 4 ลาย ได้แก่ ลายมัดหวาย ลายยายจุงหลาน ลายสันปลาช่อนและลายเกล็ดปลา การนำเสนอรูปแบบและแนวทางการอนุรักษ์เครื่องจักสานอาสาประกอบไปด้วย 7 ขั้นตอนได้แก่ (1) การรวบรวมองค์ความรู้เกี่ยวกับการภูมิปัญญาเครื่องจักสานให้เป็นหมวดหมู่ (2) การถ่ายทอดองค์ความรู้ทั้งในส่วนของสนับสนุนให้ถ่ายทอดองค์ความรู้จากรุ่นสู่รุ่นผ่านสถาบันครอบครัวหรือ การถ่ายทอดองค์ความรู้ภายในชุมชนแล้วจึงขยายผลไปสู่สังคมภายนอก (3) การเผยแพร่ผลิตภัณฑ์ในรูปของฝาก ของที่ระลึก (4) จัดตั้งพิพิธภัณฑ์เพื่อแสดงความเป็นมาของเครื่องจักสานอาสาเพื่อให้ลูกหลานและคนต่างถิ่นได้ชื่นชมผลงาน (5) พัฒนาภูมิปัญญาท้องถิ่นโดยนำความรู้และเทคโนโลยีมาช่วยทางการตลาดและอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม (6) จัดกิจกรรมท้องถิ่นเพื่อสนับสนุนให้เกิดการสืบสานและพัฒนาภูมิปัญญาของชุมชน (7) สร้างหลักสูตร และจัดอบรมการทำเครื่องจักสานให้กับคนรุ่นใหม่เพื่อจะได้มีผู้สืบสานวัฒนธรรมท้องถิ่นต่อไป โดยความร่วมมือกับองค์กรภาครัฐและหน่วยงานในท้องถิ่น

Abstract

A Study on ‘Wickers’, applied from Thai Local Knowledge: A Case study of Voluntary Wickers at Baan Pohak, amphur Bangpae, Rachaburi Province, Thailand. The objectives of this research were to analyze and find out the uniqueness of wicker handicraft, which was the local knowledge of Baan Pohak, Bangpae District, Rachaburi province, Thailand, and to find out forms and guidelines for conservation and restoration of Baan Pohak wicker handicraft.

The themes of the study were: 1) the process to produce the wickers, 2) the uniqueness of voluntary wickers, 3) the weaving styles and patterns of the wickers, and 4) forms and guidelines for conservation and restoration. The methodology of this qualitative research was (1) participatory and non-participatory observation, (2) in-depth interview, and (3) focus group. The sample of this research was Baan Pohak community, amphur Bangpae, Ratchaburi Province. The technical procedures utilized to conduct

the research were divided into (5) steps: a) studying the concepts and theories from researches and surveying the community to collect the data about wicker handicraft which was the Local Knowledge of Baan Pohak, Bangpae District, Rachaburi Province, b) analyzing the data and creating interview and observation forms to collect the data (from twelve representatives of the community who were experts in wickers) about history of the community and Baan Pohak wickers, c) analyzing the data from in-depth interview and participatory and non-participatory observation in order to get the information of Baan Pohak voluntary wicker handicraft, d) organizing a focus group discussion with 19 experts, local leaders, community scholars and those involved in the promotion, conservation and restoration of wicker handicraft; and e) analyzing the information from the focus group discussion in order to find out forms and guidelines for conservation and restoration of Baan Pohak wicker handicraft. This study discovered that:

A) The process to produce Baan Pohak wickers comprises 4 components: 1) the preparation of instruments, 2) The preparation of raw materials, 3) the weaving which starts from a basis of three shapes: square, rectangular and hexagonal, and 4) the patterns of the wicker which usually were: Kadtaprong, Kantatub, Dee-kwum, Dee-ngai and Cha-leil, Plai, Kadhueng, Song, and Sam.

B) The wicker handicraft, which was local knowledge of Baan Pohak, Bangpae District, Rachaburi Province, Thailand was unique because of 1) its process of producing, 2) its raw material which were 'bright yellow bamboo', 'soft bamboo', 'rattan', and 'Larn (palm) leaves, 3) its unique weaving patterns and the typical decoration, and 4) voluntary wickers handicraft at Baan Pohak comprises seven types of basketry: Krabung, Takra-hew, Kra-jadhab, Kra-lo, Takrachienmak, Krajadkradied and Ngob.

คำสำคัญ : หัตถกรรมเครื่องจักสาน งานอาสา บ้านโพหัก ราชบุรี

Keywords : wickers, voluntary wickers Baan Pohak, Rachaburi

บทนำ

เครื่องจักสานเป็นงานหัตถกรรมพื้นบ้านที่เกิดจากภูมิปัญญาของบรรพบุรุษ โดยการนำวัสดุจากธรรมชาติในท้องถิ่นมาถัก หรือขัดกัน (วิบูลย์ ลี้สุวรรณ, 2532 หน้า 8) เพื่อผลิตภาชนะที่ใช้สอยในชีวิตประจำวัน เครื่องจักสานมีวิวัฒนาการมาพร้อมกับมนุษย์ และได้สืบทอดต่อกันมาจวบจนปัจจุบัน การเรียกเครื่องจักสานว่า จักสานนั้น เข้าใจว่าเป็นคำที่เรียกขึ้นตามวิธีการที่ทำให้เกิดเครื่องจักสานนั่นเอง

งานจักสาน อยู่ในประเภทงานหัตถกรรมที่ทำขึ้นจากไม้ไผ่ หวาย ฯลฯ เช่น กระบุง ตะกร้า กระจาด พัด ชะลอม เป็นต้น (วรรณรัตน์ ตั้งเจริญ, 2541 หน้า 51) งานจักสาน เปรียบเสมือนภาษาทางวัฒนธรรมที่บ่งบอกที่มาตั้งแต่อดีต ประสานกับขนบธรรมเนียมประเพณี ความเชื่อ ศาสนาและวัสดุในท้องถิ่นนั้นๆ งานจักสานยังทำเป็นเครื่องมือเครื่องใช้ในครัวเรือน และเครื่องใช้ในการประกอบอาชีพ เช่น เครื่องมือจับสัตว์น้ำ ภูมิปัญญานี้ได้กลายเป็นเอกลักษณ์และประเพณี และวัฒนธรรมของชุมชนซึ่งถ่ายทอดจากรุ่นพ่อสู่รุ่นลูกสืบทอดมาจนถึงปัจจุบัน (วิบูลย์ ลี้สุวรรณ, 2533, หน้า 38)

หัตถกรรมเครื่องจักสานที่บ้านโพหัก อำเภอบางแพ จังหวัดราชบุรีเป็นภูมิปัญญาท้องถิ่นที่มีชื่อเสียงและมีเอกลักษณ์เฉพาะตัว มีความงดงามประณีต สามารถถ่ายทอดอารมณ์ที่มีความสัมพันธ์สอดคล้องกับธรรมชาติ วิถีชีวิตและวัฒนธรรมท้องถิ่นได้เป็นอย่างดี เนื่องจากบ้านโพหักมีทรัพยากรตามธรรมชาติใกล้ตัว คือ ไม้ไผ่ ชาวบ้านโพหักที่เป็นของคนไทยพื้นถิ่นหรือไทยแท้ดั้งเดิม ทั้งมีฝีมือในการจักสานที่ละเอียดอ่อน ได้สร้างสรรค์หัตถกรรมเครื่องจักสานที่เกิดจากใจของผู้ชายบ้านโพหักที่ตั้งใจทำให้สาวคนรักก่อนแต่งงานด้วยฝีมือตนเอง จนเกิดเป็นประเพณีอาสา ซึ่งฝ่ายชายจะลงมือทำด้วยความพากเพียร ประณีตบรรจง เพื่อใช้ในโอกาสพิเศษคือวันแต่งงาน ประเพณีอาสาเป็นกลวิธีฝึกคนให้มีความเพียรพยายามมานะอดทน ฝึกหาความรู้จากผู้อื่น และมีจินตนาการสร้างสรรค์ด้วยตนเอง บรรพบุรุษจึงกำหนดเงื่อนไขให้ชายหนุ่มสานกระบุงหรือ กระจาด เพื่อมอบให้เจ้าสาวไว้ใช้ในวันแต่งงาน กระบุงอาสาจึงมีความงดงามประณีต สื่อถึงความรักที่มีต่อผู้รับที่เป็นเจ้าของอย่างแท้จริง จึงมีการเก็บรักษาไว้เป็นอย่างดี (สุดใจ ขวัญตา. 2553, หน้า 19)

ปัจจุบันหัตถกรรมเครื่องจักสานกำลังเลือนหายไปจากวิถีชีวิตของคนในชุมชน ซึ่งเป็นผลมาจากการพัฒนาทางเศรษฐกิจสังคมในยุคสังคมออนไลน์ และเทคโนโลยีสมัยใหม่ การรับวัฒนธรรมจากตะวันตก เครื่องใช้ไม้สอยต่างๆ ถูกผลิตขึ้นด้วยเครื่องจักรกลที่ทันสมัยที่ผลิตได้คราวละมากๆ ในเวลาอันรวดเร็วและในราคาที่ถูกลง ความต้องการใช้สอยหัตถกรรมเครื่องจักสานจึงลดลง ช่างพื้นบ้านหันมาประกอบอาชีพใหม่ อาชีพเดิมที่เคยมีความสำคัญก็ลดลงหรือสูญหายไป โดยที่อาชีพใหม่ที่เกิดขึ้นอาจไม่เหมาะสมกับสภาพแวดล้อมและวิถีชีวิต ทำให้เกิดปัญหาการย้ายถิ่น ผู้ขายต้องออกไปประกอบอาชีพต่างถิ่น ขาดผู้สืบทอดงานจักสาน ส่งผลให้เกิดปัญหาความยากจนในชนบท การผลิตหัตถกรรมเครื่องจักสานแบบดั้งเดิมที่ใช้วัสดุพื้นบ้าน เช่น ไม้ไผ่ หวาย กำลังสูญหาย แทนที่ด้วยวัสดุสมัยใหม่ เช่น พลาสติก เอ็น ไนลอนมาตกแต่งเครื่องจักสานหรือประกอบเครื่องจักสาน ซึ่งอาจช่วยให้เกิดความสะดวกรวดเร็วในการผลิต แต่จะทำให้คุณค่าของเครื่อง จักสานที่ใช้วัสดุพื้นบ้านลดต่ำลง

ด้วยเหตุผลดังกล่าวผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะทำการศึกษาภูมิปัญญาท้องถิ่นประเภทหัตถกรรมเครื่องจักสาน อาสาบ้านโพหัก ตำบลโพหัก อำเภอบางแพ จังหวัดราชบุรี เพื่อรวบรวมองค์ความรู้ของเครื่องจักสานอันเป็นภูมิปัญญาท้องถิ่น และวัฒนธรรมประเพณีจักสานอาสาท้องถิ่นที่กำลังจะสูญหาย นอกจากนี้ยังเป็นการศึกษารูปแบบ และแนวทางในการอนุรักษ์ และฟื้นฟูองค์ความรู้ทางหัตถกรรมเครื่องจักสานอาสาท้องถิ่น และนำองค์ความรู้มาประยุกต์ใช้ เพื่อสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชน อีกทั้งเพื่อนำไปพัฒนากระบวนการถ่ายทอดภูมิปัญญาอันจะเป็นประโยชน์ต่อการเรียนการสอนในด้านภูมิปัญญาท้องถิ่น และศิลปหัตถกรรมในท้องถิ่นให้แก่ชนรุ่นหลังต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาวิเคราะห์องค์ความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นรวมทั้งอัตลักษณ์ของหัตถกรรมเครื่องจักสานอาสาท้องถิ่นตำบลโพหัก อำเภอบางแพ จังหวัดราชบุรี
2. เพื่อหาแนวทางการอนุรักษ์และฟื้นฟูมรดกทางวัฒนธรรมของชาวบ้านโพหัก อำเภอบางแพ จังหวัดราชบุรีต่อไป

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาวิจัยเรื่องภูมิปัญญาท้องถิ่นประเภทเครื่องจักสาน: กรณีศึกษาจักสานอาสาท้องถิ่นตำบลโพหัก จังหวัดราชบุรีครั้งนี้โดยใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ผู้วิจัยได้ดำเนินการตามขั้นตอนดังนี้

ประชากร และกลุ่มตัวอย่าง เป็นกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive sampling) จากผู้ที่เกี่ยวข้องกับหัตถกรรมเครื่องจักสานอาสาท้องถิ่น ได้แก่ ผู้นำในชุมชน ผู้รู้ ปราชญ์ชาวบ้าน ผู้อาวุโสที่เคยร่วมประเพณีอาสาท้องถิ่น ช่างจักสาน นักวิชาการ ผู้ผลิตผลิตภัณฑ์จักสานในเขตตำบลโพหัก อำเภอบางแพ จังหวัดราชบุรี ทั้งประเภทจักสานของใช้ในครัวเรือน และจักสานของใช้ในการเกษตร รวมทั้งสิ้น 31 คน เก็บรวบรวมข้อมูลด้วยวิธีเชิงคุณภาพ ทั้งการศึกษาจากเอกสาร การสัมภาษณ์เชิงลึก การสนทนากลุ่ม และการสังเกตการณ์แบบมีส่วนร่วม การวิเคราะห์ข้อมูลใช้การวิเคราะห์เนื้อหา (Content analysis) ร่วมกับการปรากฏการณ์ที่ได้จากการสังเกตการณ์แบบมีส่วนร่วมในพื้นที่ นำมาจัดกลุ่ม สรุปประเด็น นำเสนอด้วยการบรรยาย และพรรณนาประกอบภาพ ตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย

ผลการวิจัย

จากการศึกษาวิเคราะห์หัตถกรรมเครื่องจักสานไม้ไผ่ของตำบลโพหัก อำเภอบางแพ จังหวัดราชบุรีมีข้อค้นพบที่สำคัญ ดังนี้

1. ประวัติความเป็นมาของหัตถกรรมเครื่องจักสานอาสาท้องถิ่น หัตถกรรมเครื่องจักสานและเครื่องจักสานอาสาท้องถิ่นเป็นงานหัตถกรรมที่แสดงออกถึงภูมิปัญญาของบรรพบุรุษในท้องถิ่นซึ่งมีอายุย้อนหลังไปไม่ต่ำกว่า 90 ปี และเป็นศิลปะพื้นบ้านที่เกี่ยวข้องกับชีวิตความเป็นอยู่ของคนในบ้านโพหัก โดยมีการนำวัสดุที่มีในท้องถิ่น คือ ไม้ไผ่สีสุกมาจักสานเป็นภาชนะต่างๆเพื่อใช้ประโยชน์ในชีวิตประจำวัน เช่น ใช้ในงานภาคเกษตร ในครัวเรือนและใช้ในงานบุญ มีการสืบทอดจากรุ่นสู่รุ่น จักสานอาสาท้องถิ่นเกิดจากการที่ ผู้เฒ่า ผู้แก่สมัยก่อนได้มีกุศโลบายในการนำหัตถกรรมเครื่องจักสานมาใช้เป็นเครื่องพิสูจนนิสัย ใจคอ ฝีมือในการทำหัตถกรรม ความมานะอดทน ความละเอียดรอบคอบและให้ออกาสชายหนุ่มที่มาสู่ขอลูกสาวได้แสดงฝีมือ แสดงความเป็นผู้นำให้ครอบครัวฝ่ายหญิงได้เห็น จนยินยอมยกลูกสาวให้แต่งงานด้วยและเมื่อ

แต่งงานแยกครอบครัวไปแล้ว หัตถกรรมจักสานที่ฝ่ายชายตั้งใจทำให้กับฝ่ายหญิงอันเป็นที่รักนั้นเปรียบได้ว่าเป็น “ของพิเศษสำหรับคนพิเศษ” จะเป็นของใช้สอยที่นำไปใช้ในครอบครัว เป็นของใช้ที่ทรงคุณค่ายิ่งที่บางครอบครัวจะเก็บรักษาอย่างดี เพื่อเป็นอนุสรณ์แห่งรักเป็นเรื่องเล่าสืบทอดให้รุ่นลูก รุ่นหลาน รับประทานและปฏิบัติสืบทอดกันมาจนกลายเป็นประเพณี “อาสา” อันเป็นเอกลักษณ์เด่นของบ้านโพหัก อำเภอบางแพ จังหวัดราชบุรี

2. สภาพปัจจุบันหัตถกรรมเครื่องจักสานอาสา ในปัจจุบันหัตถกรรมเครื่องจักสานและจักสานอาสาเปลี่ยนแปลงไปตามกาลเวลาและวิถีของสังคม วัตถุนิยม คนรุ่นใหม่จึงเข้าไม่ถึงแก่นอาสาที่แท้จริง วิถีงานอาสาจึงเหลือให้เห็นน้อยมาก เนื่องจากคนรุ่นใหม่ทำไมเป็น งานจักสานเป็นงานที่ต้องใช้เวลาในการทำงานกว่างานที่ผลิตจากภาคอุตสาหกรรม ไม่สามารถเร่งผลผลิตเพื่อการจำหน่ายได้บางชิ้นใช้เวลาาน เกือบปีเนื่องจากต้องใช้ความประณีตบรรจง การทำเพื่อจำหน่ายจึงไม่คุ้มค่า จึงยิ่งทำให้งานจักสานและจักสานอาสาหายไป ปัจจุบันงานจักสานจะยังคงเหลืออยู่เฉพาะกับผู้ที่ได้นางานเหล่านั้นมาใช้ในชีวิตประจำวัน ใช้ในการดำรงชีพ ทำเป็นงานอดิเรก ในยามว่าง แต่ไม่มากมายเหมือนเดิม ส่วนที่ยังคงเหลืออยู่ให้เรียนรู้ด้านงานจักสานอาสา จะมาจากปราชญ์ชาวบ้าน ที่เคยผ่านประเพณีอาสาและยังคงทำงานจักสาน และนักวิชาการในท้องถิ่นที่เก็บรักษางานอาสาของบรรพบุรุษไว้ให้คนรุ่นลูก รุ่นหลานเกิดความภาคภูมิใจ

3. กระบวนการผลิตของหัตถกรรมเครื่องจักสานอาสาไม้ไผ่ บ้านโพหัก อำเภอบางแพ จังหวัดราชบุรี ประกอบด้วย 4 ส่วน ได้แก่ ส่วนของเครื่องมือเครื่องใช้ วัตถุดิบ การสาน และการตกแต่งจักสาน ดังนี้

3.1 เครื่องมือเครื่องใช้ในการผลิตเครื่องจักสานและเครื่องจักสานอาสา ประกอบด้วย มีดโต้ มีจักตอก เหล็กหมาด คีมลือค (แบบไม้, แบบเหล็ก) คีมตัดลวด เลื่อยถันดา เลื่อยมือ แผ่นซึกเลียด ค้อนเล็ก ผ้าพันนิ้วมือหรือปลอกใส่ นิ้วมือ ลวดเส้นเล็ก กระจบองน้ำ และน้ำมันวานิช

3.2 วัตถุดิบในการผลิตเครื่องจักสานและเครื่องจักสานอาสา ประกอบด้วย ไม้ไผ่ (ไม้ไผ่ที่ชาวโพหักนิยมใช้ในงานจักสาน คือ ไม้ไผ่สีสุก และไม้ไผ่นวล) หวายและใบลาน

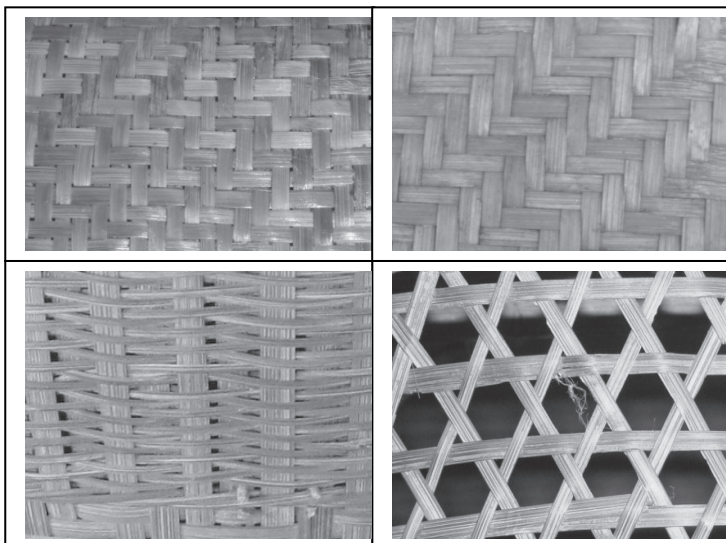
3.3 การสานและลวดลายของเครื่องจักสานและเครื่องจักสานอาสา ประกอบด้วย

3.3.1 การจักตอก โดยแยกลักษณะของตอกตามวัตถุประสงค์ของการใช้งาน แบ่งเป็น การจักตอกขึ้น การจักตอกตะแคง และการจักตอกไหล (ตอกกลม)

3.3.2 การสาน เป็นขั้นตอนสำคัญของงานหัตถกรรมเครื่องจักสานโดยมีกระบวนการ ดังนี้

1) การขึ้นรูปผลิตภัณฑ์โดยเริ่มที่ส่วนฐาน (ส่วนกันของผลิตภัณฑ์) แบ่งเป็น กันรูปทรงสี่เหลี่ยมจัตุรัส กันรูปทรงสี่เหลี่ยมผืนผ้า กันรูปทรงหกเหลี่ยม

2) การสานตัวผลิตภัณฑ์เครื่องจักสาน ช่างจักสานที่มีความชำนาญจะเลือกวัสดุและลวดลายที่เหมาะสมกับรูปแบบและลักษณะการใช้งานของผลิตภัณฑ์ ลวดลายที่นิยมใช้คือ ลายไหล ลายสาม ลายสอง ลายตีคว่ำ ลายตีหงาย ลายเฉวหรือลายตาฉลอม และลายผสมลายไหลกับลายตีคว่ำ เป็นต้น ภาพตัวอย่างของลวดลายจักสานในงานหัตถกรรมโพหักดังแสดงใน รูปที่ 1

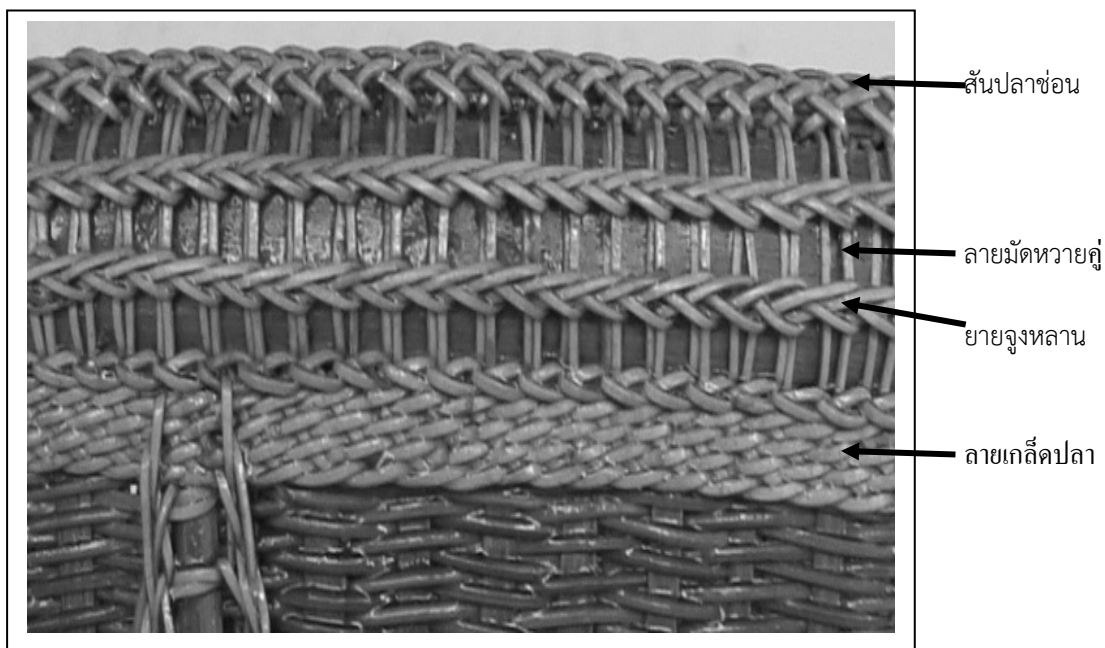

รูปที่ 1 แสดงตัวอย่างของลวดลายจักสานในงานหัตถกรรมโพหัก ลายสอง ลายสาม ลายเฉลว (หรือลายตาชกลม) และลายผสม

ที่มา: ภาพถ่ายโดยผู้วิจัย ธันวาคม 2555

ลวดลายที่ใช้ในการสานตัวผลิตภัณฑ์เครื่องจักสาน มีความแตกต่างกันตามลักษณะของผลิตภัณฑ์และประโยชน์ใช้สอย เช่น ลายไหล เป็นลายจักสานแม่บทพบในเครื่องจักสานอาสาท้องการความแข็งแรงและความละเอียด เช่น กะบุง ตะกร้าหิ้ว กระจาด ลายขัดหนึ่ง เป็นลายแม่บทของการสานที่เก่าแก่ ลายขัดเกิดจากการขัดกันของเส้นตอกในแนวตั้งและแนวนอนอย่างละเส้นด้วยวิธียกหนึ่งข่มหนึ่งสลับกันไปเรื่อยๆจนกว่าจะสำเร็จ ลายขัดหนึ่งยังสามารถพัฒนาเป็นลวดลายอื่นๆ ได้อีก การจักสานลายสอง เป็นลายแม่บทที่มีความละเอียดมากกว่าลายขัดหนึ่งเมื่อสานแล้วจะมีความสวยงามละเอียด พบมากในการสานกะบุง ตะกร้า การสานใช้วิธียกสองข่มสอง จนกว่าจะเสร็จ ลายสองอาจมีการพัฒนาเป็นลายอื่นได้เช่นกัน ลายเฉลว หรือลายตาชกลม พบในการสานชะลอม ตะกร้า ส่วนใหญ่สานด้วยไม้ไผ่ มีลักษณะเป็นตาหกเหลี่ยมและสามารถพัฒนาเป็นลายดอกพิกุล พบว่าเครื่องจักสานอาสาทที่สานด้วยลายเฉลว ได้แก่ กระจาดหาบอาสาท เป็นต้น

3.4 การตกแต่งเครื่องจักสาน และเครื่องจักสานอาสาท พบว่าเป็นขั้นตอนสุดท้ายที่สำคัญที่สุดของการจักสาน เพื่อทำให้เกิดความงดงามโดยเฉพาะเครื่องจักสานอาสาท ขั้นตอนนี้ถือเป็นขั้นตอนที่เป็นการโชว์ฝีมือ เครื่องจักสานอาสาทของชาวโพหักนิยมตกแต่งผลิตภัณฑ์ที่ขอบปาก ส่วนกัน ส่วนหูหิ้ว และด้านข้างที่เป็นมุมเสาทั้งสี่เสา ลวดลายที่นิยมนำมาตกแต่งเครื่องจักสานอาสาทมี 4 ลาย ได้แก่ ลายมัดหวายคู่ ลายยายจูงหลาน ลายสันปลาช่อน และลายเกล็ดปลา แสดงในรูปที่ 2

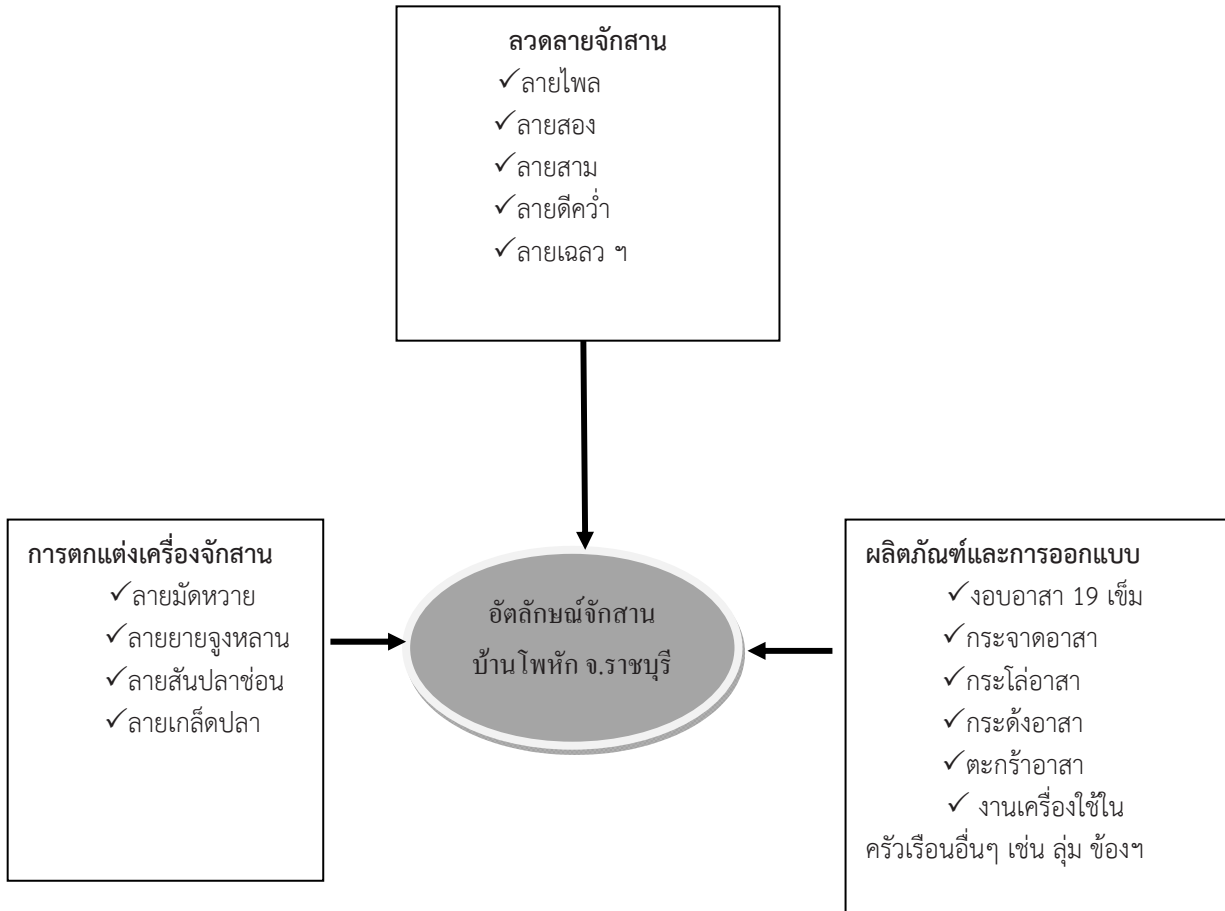
รูปที่ 2 แสดงลวดลายที่นิยมนำมาตกแต่งเครื่องจักสานอาสาท ลายสันปลาช่อน ลายมัดหวายคู่ ลายยายจูงหลาน และลายเกล็ดปลา

ที่มา: ภาพถ่ายโดยผู้วิจัย ธันวาคม 2555

การตกแต่งงานหัตถกรรมอาสาทด้วยลวดลายต่างๆ เช่น ลายมัดหวาย ใช้เส้นหวายส่วนที่เป็นผิวเหลาให้ขนาดพอเหมาะกับขอบปากแล้วนำมาผูกและถักตกแต่งขอบปาก การเรียกชื่อจะเรียกตามจำนวนเส้นหวายที่มัด จักสานอาสาทส่วนใหญ่จะใช้ลายมัดหวายคู่ และตกแต่งด้วยลวดลายอื่นร่วม จึงทำให้จักสานของบ้านโพหักมีความงดงาม ประณีต ลายยายจูงหลาน ใช้วิธีการถักหวายสอดร้อยให้ลายต่อเนื่องกันไปจนจบ การตั้งชื่อลวดลายแสดงถึงความอบอุ่นและความรักกันในครอบครัว ลายสันปลาช่อน เป็นชื่อลวดลายตกแต่งส่วนบนของขอบปาก เพิ่มความสวยงามและความแข็งแรงให้เครื่องจักสาน ลวดลายสานด้วยหวายเป็นลายขัดก่อนจะสานลายจะหนุนด้วยเส้นหวายกลมเพื่อให้เกิดความนูนเป็นสันทำ

ให้มีความสวยงามไม่เหมือนใคร ซึ่งเป็นเอกลักษณ์ของเครื่องจักสานบ้านโพหักโดยแท้ ลายเกล็ดปลา เป็นลายตกแต่งขอบเครื่องจักสานที่ถักด้วยเพื่อเพิ่มความยืดหยุ่นให้กับส่วนขอบและตัวเครื่องจักสานให้ยึดติดกันแน่นมากขึ้น อีกทั้งยังทำให้เครื่องจักสานมีความสวยงามละเอียดประณีต จะเห็นได้ว่าชาวโพหักมีความผูกพันกับธรรมชาติ การตั้งชื่อลวดลายจึงเป็นชื่อที่อยู่ในวิถีชีวิต และนำมาใช้ตกแต่งเครื่องจักสานได้อย่างได้อย่างลงตัว จากลวดลาย และกรรมวิธีการในการขึ้นรูปดั่งที่กล่าวมาแล้วข้างต้นนำไปสู่อัตลักษณ์ของเครื่องจักสานโพหักแสดงแสดงในแผนภูมิที่ 1

แผนภูมิที่ 1 แสดงสิ่งบ่งชี้อัตลักษณ์เครื่องจักสานบ้านโพหัก จ.ราชบุรี

จากแผนภูมิที่ 1 การสื่อสารอัตลักษณ์ของเครื่องจักสานโพหัก จังหวัดราชบุรีผ่านคุณลักษณะที่สำคัญ 3 ประการ ได้แก่ ลวดลาย รูปแบบของผลิตภัณฑ์ และ การตกแต่งที่ใช้ในหัตถกรรมเครื่องจักสาน ลวดลาย รูปแบบ และการตกแต่งเหล่านี้นอกจากเป็นอัตลักษณ์เฉพาะท้องถิ่นแล้วยังแสดงให้เห็นถึงคุณค่าและคุณภาพของหัตถกรรมของชุมชนนี้ ซึ่งปัจจุบันช่างฝีมือที่ผลิตหัตถกรรมเครื่องจักสานอาสานับวันยังมีอายุมากขึ้น ขาดการถ่ายทอดความรู้งานจักสานแก่บุตรหลานและบุคคลอื่นๆ ที่สนใจ สังเกตได้จากแหล่งที่มาของเครื่องจักสานและเครื่องจักสานอาสาที่ผู้วิจัยเก็บข้อมูลจะพบว่า ได้มาจากผู้สูงวัยที่อยู่กับบ้านและใช้เวลาว่างในการผลิตหัตถกรรมเครื่องจักสานและเครื่องจักสานอาสาเพื่อจำหน่าย เมื่อมีผู้สนใจ หรือมีความจำเป็นต้องใช้ในประเพณีแต่งงานอาสาของชุมชนจึงมาติดต่อขอซื้อไปในพิธี หรือขอซื้อไว้เพื่อเป็นมรดกให้กับลูก หลาน เพื่อรักษาไว้ซึ่งประเพณีอันดีงามของบ้านโพหัก

4. รูปแบบและแนวทางการอนุรักษ์ และฟื้นฟูหัตถกรรมเครื่องจักสานอาสา หัตถกรรมเครื่องจักสานไม้ไผ่และเครื่องจักสานอาสานับเป็นเอกลักษณ์ที่แสดงให้เห็นถึงคุณภาพและคุณค่าอย่างยิ่งของภูมิปัญญาท้องถิ่น โดยเฉพาะในปัจจุบันนี้ผู้ที่เคยผ่านงานอาสา และช่างฝีมือด้านงานจักสานนับวันยังมีอายุมากขึ้น ดังนั้นหากไม่มีผู้สืบทอดงานหัตถกรรมรุ่นต่อไป เอกลักษณ์อันล้ำค่าของชุมชนบ้านโพหักก็จะสูญหายไป ผู้วิจัยได้จัดประชุมกลุ่มปราชญ์ชาวบ้านที่ผ่านงานอาสา ผู้นำชุมชน ผู้ที่สร้างสรรค์งานหัตถกรรมเครื่องจักสานไม้ไผ่ และผู้แทนหน่วยงานภาครัฐ นักวิชาการเพื่อสรุปรูปแบบและแนวทางการอนุรักษ์ ฟื้นฟูหัตถกรรมเครื่องจักสานอาสาโดยมุ่งหวังให้งานจักสานอาสา

อยู่คู่กับคนรุ่นใหม่ไม่สูญหายไปจากวัฒนธรรมบ้านโพหัก แนวทางการอนุรักษ์ที่เป็นรูปธรรมเพื่อรักษาภูมิปัญญาไว้สรูปได้
ดังนี้

- 4.1 รวบรวมองค์ความรู้ ภูมิปัญญาท้องถิ่นแล้วนำมาถ่ายทอดให้ความรู้กับคนในชุมชน
- 4.2 ถ่ายทอดความรู้ให้กับคนในครอบครัว ลูกหลาน คนในท้องถิ่น และคนนอกชุมชน
- 4.3 เผยแพร่ผลิตภัณฑ์ในรูปของฝาก ของที่ระลึก
- 4.4 จัดตั้งพิพิธภัณฑ์เพื่อแสดงความเป็นมาของเครื่องจักสานและเพื่อให้คนต่างถิ่นได้ชื่นชมผลงาน
- 4.5 พัฒนาภูมิปัญญาท้องถิ่นโดยนำความรู้และเทคโนโลยีมาช่วยทางการตลาดและอนุรักษ์แวดล้อม
- 4.6 จัดกิจกรรมท้องถิ่นเพื่อสนับสนุนให้เกิดการสืบสานและพัฒนาภูมิปัญญาของชุมชน
- 4.7 สร้างหลักสูตรและจัดอบรมการทำเครื่องจักสานให้กับคนรุ่นใหม่เพื่อจะได้มีผู้สืบสานวัฒนธรรมท้องถิ่น

ต่อไป โดยความร่วมมือกับองค์กรภาครัฐและหน่วยงานในท้องถิ่น

สรุปและอภิปราย

งานวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาหัตถกรรมเครื่องจักสานและเครื่องจักสานอาสารบ้านโพหัก อำเภอบางแพ จังหวัดราชบุรี ใน 5 ประเด็น คือ 1) ประวัติความเป็นมา 2) สภาพหัตถกรรมเครื่องจักสานอาสารในปัจจุบัน 3) กระบวนการผลิต 4) อัตลักษณ์ของเครื่องจักสานอาสารและการตกแต่ง และ 5) รูปแบบการอนุรักษ์และฟื้นฟูเครื่องจักสานอาสาร

1. หัตถกรรมเครื่องจักสานและเครื่องจักสานอาสารบ้านโพหักมีประวัติความเป็นมากว่า 90 ปี โดยการที่คนในชุมชนนำไม้ไผ่สีสุกที่มีอยู่ในหมู่บ้านมาทำเป็นเครื่องจักสานเพื่อนำไปใช้ในครัวเรือน และที่พิเศษคือการทำอย่างประณีตบรรจง เพื่อมอบแด่คนที่รักที่สุด เป็นการแสดงฝีมือโชว์ผลงานของฝ่ายชายที่ทำงานอาสารให้กับหญิงอันเป็นที่รักและได้รับการยอมรับจากผู้ใหญ่ฝ่ายหญิงจนกลายเป็นประเพณี “อาสาร” อันเลื่องชื่อของบ้านโพหัก

2. ในปัจจุบันสภาพสังคมเมือง และวิถีชีวิตแบบวัตถุนิยมส่งผลให้งานจักสานและจักสานอาสารเริ่มน้อยลงซึ่งเนื่องมาจากขาดคนที่มีฝีมือในการทำและใช้เวลาในการทำงานมากกว่างานจากโรงงานอุตสาหกรรม

3. การศึกษากระบวนการผลิตหัตถกรรมเครื่องจักสานและเครื่องจักสานอาสารบ้านโพหัก พบว่า กระบวนการผลิตของช่างฝีมือส่วนใหญ่มีขั้นตอนการผลิตที่เหมือนกัน ผู้วิจัยได้จัดลำดับกระบวนการผลิตโดยแยกเป็นแต่ละส่วนของแต่ละขั้นตอนแบ่งเป็น 4 ส่วน คือ ส่วนที่ 1) เครื่องมือเครื่องใช้ในการผลิต ส่วนที่ 2) วัตถุดิบในการผลิต ส่วนที่ 3) การสานและลวดลาย ส่วนที่ 4) อัตลักษณ์ของเครื่องจักสานอาสารและการตกแต่ง

ส่วนที่สร้างความภาคภูมิใจแก่ผู้ผลิตหัตถกรรมจักสานอาสารของบ้านโพหักคือ วัตถุดิบที่ใช้ในการผลิต ซึ่งเป็นไม้ไผ่สีสุก ที่ปลูกและโตในหมู่บ้านโพหักเท่านั้น เนื่องจากดินบ้านโพหักเป็นดินดี ดินเหนียว เมื่อปลูกต้นไม้จะทำให้ได้ไม้ไผ่ที่มีความเหนียว ไม่ยุ่ยง่าย เหมาะสำหรับการนำมาเป็นวัตถุดิบในการผลิตหัตถกรรมเครื่องจักสานอาสาร ซึ่งจะทำได้ผลิตภัณฑ์ที่แข็งแรง คงทน

การสานลวดลายและการตกแต่งเครื่องจักสานนับเป็นหัวใจสำคัญของหัตถกรรมเครื่องจักสานอาสารบ้านโพหัก เนื่องจากเป็นส่วนที่ผู้ผลิตได้โชว์ฝีมือการผลิตได้อย่างเต็มที่ และมีความแตกต่างกันตามความคิดและเทคนิคในการวางรูปแบบของลวดลาย เช่น ลายมัดหวาย ซึ่งใช้ลายยอยจุหลาน เป็นการถักหวายสอดร้อยลายต่อเนื่องในแนวนอนเพื่อตกแต่งลวดลายขอบปากผลิตภัณฑ์ ลายเกล็ดปลา ใช้ตกแต่งบนตัวผลิตภัณฑ์ ช่างฝีมือบางรายอาจนำลายเกล็ดปลามาตกแต่งสลับกับลายสานอื่นๆ เพื่อความแปลกใหม่ สวยงาม และลายสันปลาซ่อน ช่างฝีมือส่วนมากใช้ตกแต่งขอบปากผลิตภัณฑ์ส่วนบนสุดเพื่อความสวยงามและเพิ่มความแข็งแรง คงทน ของผลิตภัณฑ์

ด้วยเหตุที่ว่าผู้ผลิตหัตถกรรมเครื่องจักสานอาสารบ้านโพหัก สืบสานงานสานที่มีรูปแบบและลวดลายแบบดั้งเดิมอันเป็นการอนุรักษ์เครื่องจักสานอาสาร ซึ่งมีลวดลายที่นำมาตกแต่ง 4 ลาย คือ ลายมัดหวาย ลายยอยจุหลาน ลายสันปลาซ่อน และลายเกล็ดปลา ซึ่งนับเป็นอัตลักษณ์ที่โดดเด่นเป็นเอกลักษณ์เฉพาะถิ่นและเป็นที่ยึดกันอย่างแพร่หลาย แม้แต่ในหมู่คนต่างถิ่น

ข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาหัตถกรรมเครื่องจักสานอาสารของ ตำบลโพหัก อำเภอบางแพ จังหวัดราชบุรี ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ
ดังนี้

1. หัตถกรรมเครื่องจักสานอาสาของตำบลโพหัก เป็นหัตถกรรมที่ถือเป็นเอกลักษณ์ของตำบลและมีคุณค่าควรแก่การอนุรักษ์ เป็นความรู้ของภูมิปัญญาท้องถิ่นที่นับวันจะหมดไป จึงควรปลูกฝังให้เยาวชนรุ่นหลังเห็นคุณค่าของหัตถกรรมจักสานนี้ โดยครอบครัว ผู้นำชุมชนและหน่วยงานในชุมชนให้ความร่วมมือในการสืบสานและอนุรักษ์หัตถกรรมเครื่องจักสานที่เป็นภูมิปัญญาท้องถิ่นอย่างจริงจัง ต่อเนื่อง และเร่งด่วน
2. หน่วยงานภาครัฐ และสถานศึกษาในชุมชนควรเห็นคุณค่าของภูมิปัญญาท้องถิ่น โดยนำไปจัดทำเป็นหลักสูตรท้องถิ่นเสริมในการเรียนการสอน หรือจัดการอบรมเพื่อให้นักเรียนได้ภาคภูมิใจและตระหนักในภูมิปัญญาของบรรพบุรุษ และพร้อมที่จะสืบทอดภูมิปัญญาต่อไป
3. นักวิชาการ องค์กรของรัฐ วัด และเอกชน ควรมีส่วนช่วยในการจัดกิจกรรมต่างๆ เพื่อเป็นการส่งเสริมสนับสนุนให้มีการถ่ายทอดภูมิปัญญาและประชาสัมพันธ์ให้เป็นที่แพร่หลาย โดยใช้เทคโนโลยีด้านสื่อออนไลน์ เพื่อส่งเสริมหัตถกรรมอันทรงคุณค่าของชุมชน และเพื่อเป็นการส่งเสริมรายได้ให้กับชุมชนทางหนึ่ง รวมทั้งเป็นการเผยแพร่ประเพณีอาสาอันเป็นประเพณีที่งดงามที่แฝงไว้ซึ่งความเพียร พยายาม และความตั้งใจของคน
4. องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นควรมีนโยบายส่งเสริมสนับสนุนงบประมาณประจำปีในการอนุรักษ์พัฒนาเครื่องจักสานอาสาตำบลโพหัก เพื่อให้ทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้องตระหนักเห็นคุณค่าและความสำคัญของเครื่องจักสานอาสาสืบไป รวมทั้งจัดให้มีเผยแพร่ประชาสัมพันธ์เครื่องจักสานอาสาตำบลโพหักในรูปแบบต่างๆ เช่น ทาง Internet แผ่นพับ เป็นต้น
5. ภาคประชาชนและธุรกิจเอกชนควรมีนโยบายทางการตลาดโดยการส่งเสริมสนับสนุนและพัฒนาเครื่องจักสานอาสาตำบลโพหัก ทั้งในด้านการตลาดและการพัฒนารูปแบบการผลิตและวิธีการผลิต รวมทั้งส่งเสริมการมีส่วนร่วมในรูปแบบไตรภาคี ประกอบด้วย ภาครัฐ เอกชนและภาคประชาชนในการอนุรักษ์พัฒนาจักสานอาสาตำบลโพหัก

เอกสารอ้างอิง

- วรรณรัตน์ ตั้งเจริญ. 2541. ศิลปะพื้นบ้าน. กรุงเทพมหานคร : คณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- วิบูลย์ ลี้สุวรรณ. 2532. เครื่องจักสานในประเทศไทย. กรุงเทพมหานคร : โอเดียนสโตร์.
- _____. 2539. เครื่องจักสานในประเทศไทย. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพมหานคร : โอ.เอส.พรีนติ้งส์.
- สุดใจ ขวัญคำ. 2553. ผลิตภัณฑ์เครื่องจักสานไม้ไผ่ : กรณีศึกษาผลิตภัณฑ์เครื่องจักสานไม้ไผ่ในตำบลบางเจ้าฉ่า อำเภอโพธิ์ทอง จังหวัดอ่างทอง. ปริญญาโท กศ.ม (ศิลปศึกษา). กรุงเทพมหานคร : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- _____. 2546. ภูมิปัญญาชาวบ้านสี่ภูมิภาค : วิถีชีวิตและกระบวนการเรียนรู้ของชาวบ้านไทย. กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.

การสร้างเสริมสุขภาพผู้สูงอายุอย่างยั่งยืนด้วยกิจกรรมกลุ่มไม้พลอง Sustainable Elderly Health Enhancement by a Group Activity Using Mai Plong

นงลักษณ์ เพิ่มชาติ¹, ราตรี คงละอ², เสรี เพิ่มชาติ³

¹สาขาวิชาการจัดการทั่วไป คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏหมู่บ้านจอมบึง

²งานบริการสุขภาพชุมชน โรงพยาบาลสวนผึ้ง จังหวัดราชบุรี

³สาขาวิชาเทคโนโลยีไฟฟ้า คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยราชภัฏหมู่บ้านจอมบึง

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาผลของสมรรถภาพทางกายของกลุ่มผู้สูงอายุที่ได้รับการสร้างเสริมสุขภาพด้วยกิจกรรมกลุ่มไม้พลอง 2) ศึกษาผลของคุณภาพชีวิตของกลุ่มผู้สูงอายุที่ได้รับการสร้างเสริมสุขภาพด้วยกิจกรรมกลุ่มไม้พลอง และ 3) หาแนวทางการสร้างเสริมสุขภาพของผู้สูงอายุอย่างยั่งยืนด้วยกิจกรรมกลุ่มไม้พลอง

การวิจัยใช้รูปแบบการวิจัยกึ่งทดลองร่วมกับการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างจากสมาชิกชมรมผู้สูงอายุ โรงพยาบาลสวนผึ้ง ตำบลท่าเคย อำเภอสวนผึ้ง จังหวัดราชบุรี ที่มีคุณสมบัติครบตามเกณฑ์ที่กำหนด ด้วยวิธีเลือกแบบเฉพาะเจาะจง จำนวน 30 คน เข้าร่วมกิจกรรมตามกระบวนการที่กำหนดไว้ สัปดาห์ละ 1 วันๆ ละ 3 ชั่วโมงเป็นเวลา 16 สัปดาห์ เครื่องมือวิจัยที่ใช้เก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ แบบสอบถามกึ่งสัมภาษณ์ แบบรายงานผลการทดสอบสมรรถภาพทางกาย แบบสอบถาม SF-36 ภาษาไทยฉบับแปลใหม่ พ.ศ. 2548 การสังเกตอย่างมีส่วนร่วม และการสนทนากลุ่มวิเคราะห์เปรียบเทียบผลก่อนและหลังเข้าร่วมกิจกรรม และหาแนวทางการสร้างเสริมสุขภาพของผู้สูงอายุอย่างยั่งยืนด้วยกิจกรรมกลุ่มไม้พลอง สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการทดสอบค่าที่

ผลการวิจัยพบว่า

1) ผู้สูงอายุที่ได้รับการสร้างเสริมสุขภาพด้วยกิจกรรมกลุ่มไม้พลองมีสมรรถภาพทางกายดีขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ได้แก่ ความจุปอด แรงบีบมือ และความอ่อนตัว

2) ผู้สูงอายุที่ได้รับการสร้างเสริมสุขภาพด้วยกิจกรรมกลุ่มไม้พลองมีคุณภาพชีวิตดีขึ้นทุกด้านอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

3) แนวทางการสร้างเสริมสุขภาพของผู้สูงอายุอย่างยั่งยืนด้วยกิจกรรมกลุ่มไม้พลอง ประกอบด้วย การให้ความรู้เพื่อปรับเปลี่ยนพฤติกรรมสุขภาพบุคคล การรวมกลุ่มสมาชิก การสร้างสรรค์กิจกรรมต่อเนื่อง และมีหน่วยงานให้การส่งเสริมและสนับสนุน

Abstract

The objectives of the research were 1) to study the outcome of physical fitness of the elderly after attending their health enhancement with a group activity using Mai Plong, 2) to study the outcome of life quality of those elderly people after attending their health enhancement with a group activity using Mai Plong, and 3) to discover sustainable ways to enhance elderly health by a group activity using Mai Plong.

The research's design was Quasi-Experimental Research plus Qualitative Research. A sample of elderly people was drawn from the elderly club members from SuanPueng Hospital in Takeuy, amphur Suan Phueng , Ratchaburi province. The sample also had full qualification according to the criteria set and chosen by Purposive Sampling. The requirement was 30 participants joining the activity program 3 hours one day a week, running over 16 weeks. The physical fitness data was collected by using the record form of Department of Health, Ministry of Public Health. Quality of life data was collected by using SF-36 evaluation form in a Thai edition. Moreover, there were other data

collecting methods like Participant Observation, Discussion Group, Comparison of data between, before and after participating in the activity, as well as discovery of sustainable elderly health enhancement by a group activity using Mai Plong. The statistics used for analyzing data were frequency, percentage, mean, standard deviation and paired samples t-test.

The findings were as follows:

1) The elderly people who attended health enhancement by a group activity using Mai Plong had better physical fitness at statistically significant at .05 level, in terms of Vital Capacity, Hand Grip Strength and Flexibility.

2) The elderly participants attending health enhancement by a group activity using Mai Plong had better life quality statistically significant at .05 level.

3) The ways to enhance elderly health by a group activity using Mai Plong consisted of giving knowledge for adjusting personal health behavior, member assembling, consistently creating activities, and supporting/encouraging from organizations.

คำสำคัญ : การสร้างเสริมสุขภาพ, ผู้สูงอายุ, กิจกรรมกลุ่มไม้พลอง, คุณภาพชีวิต

Keywords : health enhancement, elderly, a group activity using Mai Plong, quality of life

บทนำ

การสร้างเสริมสุขภาพคือ กระบวนการในการป้องกัน กำจัด และหลีกเลี่ยงปัจจัยเสี่ยงที่ทำให้มนุษย์ต้องเสียชีวิตก่อนถึงวัยอันควร ป้องกันไม่ให้เกิดการเจ็บป่วยในสภาพการเจ็บป่วย โดยกำจัดปัจจัยเสี่ยงต่างๆ โดยควบคุมมิให้ปัจจัยเสี่ยงมีผลกระทบต่อสุขภาพ โดยการทำลายปัจจัยเสี่ยงและมุ่งให้ประชาชนหลีกเลี่ยงความเสี่ยงของปัญหาสุขภาพ โดยการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของแต่ละบุคคล จากพฤติกรรมเสี่ยงต่อปัญหาสุขภาพสู่พฤติกรรมที่ปลอดภัย จากพฤติกรรมที่ปลอดภัยนำไปสู่วิถีการดำเนินชีวิต (Life Style) จนกลายเป็นค่านิยมวิถีปฏิบัติในด้านพฤติกรรมสุขภาพ และนำไปสู่การมีสุขภาวะที่ดี (Well being) ของบุคคล ครอบครัว ชุมชน และสังคม การสร้างเสริมสุขภาพจะส่งผลต่อพฤติกรรมสุขภาพ อันเป็นกุญแจสำคัญที่จะนำไปสู่การมีสุขภาวะที่พึงปรารถนา ซึ่งเพนเดอร์ (Pender, 1987 อ้างอิงจาก มินตรา สารรักษ์, 2541) ได้กล่าวถึงพฤติกรรม การสร้างเสริมสุขภาพไว้ว่า เป็นพฤติกรรมที่ต้องกระทำอย่างต่อเนื่องและต้องเป็นกิจกรรมที่กลมกลืนไปกับวิถีชีวิตของบุคคล เป็นพฤติกรรมที่มีทิศทางมุ่งให้บุคคลเกิดการกระตุ้นตนเองอย่างเต็มที่ ที่จะทำให้เกิดการตระหนักรู้ตนเอง (Self-awareness) และความพึงพอใจในตนเอง (Self-satisfaction)

ผู้สูงอายุหรือคนชรา เป็นกลุ่มประชากรกลุ่มหนึ่งของโลกที่มีแนวโน้มทั้งจำนวนและสัดส่วนจะเพิ่มขึ้นในอนาคต ทั้งนี้เพราะการพัฒนาด้านสาธารณสุข อัตราการเพิ่มของประชากรที่ลดลงจากการรณรงค์ให้มีการคุมกำเนิด การเพิ่มจำนวนของผู้สูงอายุทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในวิถีชีวิตทุกบริบท ความเปลี่ยนแปลงดังกล่าวเกี่ยวข้องกับผู้สูงอายุ ทั้งองค์ประกอบภายใน ได้แก่ ด้านร่างกาย จิตใจที่เสื่อมถอยตามสภาพของวัย และมีความสัมพันธ์กับองค์ประกอบภายนอก ได้แก่ เศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม การศึกษา สิ่งแวดล้อม และสวัสดิการทางสังคม ทั้งด้านบวกและด้านลบ องค์ประกอบทั้งสองมิได้เกิดกับตัวผู้สูงอายุแต่เพียงประการเดียว หากเกี่ยวข้องกับบริบทของผู้สูงอายุทุกระดับทั้งระบบด้วย ส่งผลให้เกิดปัญหาการไม่สามารถดูแลที่ตอบสนองความต้องการของผู้สูงอายุได้ เพราะผู้สูงอายุจะมีความสามารถในการช่วยเหลือตัวเองลดลง มีภาวะทุพพลภาพหรือพิการ เกิดภาวะพึ่งพาที่นำไปสู่ความต้องการการดูแลในระยะยาว รัฐบาลเองได้ให้ความสนใจในการตั้งรับและแก้ไขปัญหาค่าใช้จ่ายที่เกิดขึ้นในหลายวิธีการ เช่น การเน้นบทบาทของสถาบันทางสังคม ชุมชน และเป็นเครือข่ายในการคุ้มครองทางสังคมและการจัดสวัสดิการสังคมสำหรับผู้สูงอายุ การส่งเสริมการนำศักยภาพผู้สูงอายุมาใช้เพื่อพัฒนาประเทศ การถ่ายทอดความรู้ภูมิปัญญาสู่สังคม การส่งเสริมการออม และการสร้างระบบประกันสุขภาพ เพื่อเตรียมความพร้อมเข้าสู่วัยผู้สูงอายุอย่างมั่นคง เพียงแต่การแก้ไขปัญหาค่าใช้จ่ายในปัจจุบันเป็นไปอย่างเชื่องช้า และไม่ครอบคลุมประชาชนผู้สูงอายุที่เริ่มมีสังคมความเป็นอยู่แบบตัวใครตัวมัน มีความสัมพันธ์ในลักษณะทุติยภูมิที่ต้องพึ่งพาหน่วยงานทางสังคมมากกว่าตัวเอง

การแก้ปัญหาที่สำคัญคือ การทำให้ผู้สูงอายุมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น ในปัจจุบันสังคมจึงมีการตื่นตัวมุ่งให้ความสำคัญแก่ผู้สูงอายุ มีการศึกษาเกี่ยวกับสรีรวิทยา การเปลี่ยนแปลงในผู้สูงอายุทั้งที่ปกติและที่เจ็บป่วย เพื่อหาแนวทางที่จะส่งเสริมให้คุณภาพชีวิตของประชากรกลุ่มนี้อยู่อย่างมีความสุข มีสภาพร่างกายจิตใจที่แข็งแรงสมบูรณ์เหมาะสมกับอายุ การออกกำลังกายที่เหมาะสมและสม่ำเสมอเป็นวิธีการหนึ่งที่ยอมรับกันโดยทั่วไปว่า สามารถส่งเสริมให้สุขภาพร่างกายทั่วไปให้มีสภาพคงทนกับการใช้ชีวิตประจำวัน ช่วยพัฒนาสุขภาพจิตให้ดีขึ้น และช่วยสร้างคุณค่าทางสังคมในตัวเองได้ (เจริญ ธานีรัตน์, 2550) อย่างไรก็ตาม การออกกำลังกายในผู้สูงอายุหากมีการปฏิบัติที่ไม่เหมาะสมกับวัย ถ้าหักโหมมากเกินไปอาจทำให้เกิดอุบัติเหตุได้ การออกกำลังกายในผู้สูงอายุควรเป็นการออกกำลังกายที่เป็นส่วนหนึ่งของชีวิตประจำวัน และให้ความสนุกสนาน เพลิดเพลิน มีประโยชน์ และเป็นสิ่งที่ดี

การออกกำลังกายด้วยไม้พลองประยุกต์ เป็นรูปแบบหนึ่งที่สามารถใช้กับผู้สูงอายุที่มีข้อจำกัดในการออกกำลังกาย เช่น กระดูกมีแนวโน้มแตกหักง่าย เนื้อเยื่อเกี่ยวพัน เส้นเอ็นมีความยืดหยุ่นลดลง ข้อต่อยึดติด กล้ามเนื้อลีบ และมีโรคประจำตัว ขณะเดียวกันจะช่วยคุณน้ำหนัก ทำให้สมรรถภาพทางกายดีขึ้น กล้ามเนื้อลำตัว หลัง แขน ขา มีการยืดเหยียดมากขึ้น ช่วยป้องกันและลดอาการปวดหลัง ทำให้การทรงตัวดี การทำงานของอวัยวะต่างๆ ประสานสัมพันธ์ดีขึ้น หลีกเลียงแรงกระแทกไม่เป็นอันตรายต่อกระดูกและข้อต่อ ใช้แต่แรงเหยียดไม่จำเป็นต้องออกกำลังกายต่อเนื่อง ทำเป็นช่วงสั้นๆ หลายครั้งก็ได้ สามารถปรับความแรงหรือความเร็วให้เหมาะสมกับผู้สูงอายุแต่ละคนได้ และแรงบีบมือ ความอ่อนตัวเพิ่มขึ้น ส่วนชีพจร น้ำหนัก และดัชนีมวลกายลดลง (สถาบันเวชศาสตร์ผู้สูงอายุ กรมการแพทย์กระทรวงสาธารณสุข, 2546 : 15-22 และเกษณี โคกตาทอง และคณะ, 2546 : 1-2) ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของสมฤดี ธีระเดชพงศ์ (2545 : 75) ที่พบว่า การออกกำลังกายด้วยไม้แบบป่าบุญมี มีประโยชน์คือ สามารถป้องกันโรคหัวใจขาดเลือดได้ เป็นการออกกำลังกายปานกลาง-หนัก และเหมาะสำหรับผู้ที่ไม่ได้ออกกำลังกายหรือผู้สูงอายุ

การมีสุขภาพที่ดีเพื่อนำสู่การมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น ต้องมีความสุขสบายทั้งร่างกาย จิตใจ อารมณ์ และสังคม ที่เชื่อมโยงกันเป็นองค์รวมอย่างสมดุล ดังนั้น คณะผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาและหาแนวทางการสร้างเสริมสุขภาพผู้สูงอายุอย่างยั่งยืนด้วยกิจกรรมกลุ่มไม้พลอง โดยมุ่งเน้นการสร้างเสริมสุขภาพอย่างเป็นองค์รวม ด้วยการพึ่งพาตนเอง ช่วยเหลือเกื้อกูล เพื่อนำแนวทางในการปฏิบัติมาพัฒนาให้เกิดเป็นชุมชนชนนำสู่การพัฒนาคุณภาพชีวิตที่ดี สู่แนวทางการแก้ปัญหาและพัฒนาด้านเศรษฐกิจ สังคม ชุมชน และครอบครัว และนำไปสู่ชุมชนเข้มแข็ง โดยผลที่ได้ตามมาก็คือ เกิดความสัมพันธ์ที่ดีในกลุ่มคน ในครอบครัว และในชุมชน เกิดการช่วยเหลือเกื้อกูลกัน เกิดความรู้สึกร่วมกัน ภาคภูมิใจในการอยู่ร่วมกันอย่างมีศักดิ์ศรี มีความสุขทั้งทางกาย ทางจิตใจ และทางสังคม รวมถึงการนำผลการวิจัยที่ได้ไปเป็นแนวทางประยุกต์ใช้เพื่อการสร้างเสริมสุขภาพที่ยั่งยืนให้แก่ผู้สูงอายุต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาผลของสมรรถภาพทางกายของผู้สูงอายุที่ได้รับการสร้างเสริมสุขภาพด้วยกิจกรรมกลุ่มไม้พลอง
2. เพื่อศึกษาผลของคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุที่ได้รับการสร้างเสริมสุขภาพด้วยกิจกรรมกลุ่มไม้พลอง
3. เพื่อหาแนวทางการสร้างเสริมสุขภาพของผู้สูงอายุอย่างยั่งยืนด้วยกิจกรรมกลุ่มไม้พลอง

วิธีการดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้ใช้รูปแบบการวิจัยกึ่งทดลอง (Quasi experiment research) ร่วมกับการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative research) โดยมีวิธีการดำเนินการวิจัยดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1.1 ประชากร เป็นกลุ่มผู้สูงอายุที่มีอายุตั้งแต่ 60 ปีขึ้นไป ที่เป็นสมาชิกของชมรมผู้สูงอายุ โรงพยาบาลสวนผึ้ง ตำบลท่าเคย อำเภอสวนผึ้ง จังหวัดราชบุรี และเป็นผู้สูงอายุที่สามารถมองเห็น ได้ยินเสียง พูดคุย ตอบคำถามได้ ไม่เจ็บป่วยเป็นโรคร้ายแรงที่อยู่ในระยะแสดงอาการ เช่น โรคปอด โรคหัวใจ โรคเอดส์ และโรคจิต สามารถใช้แขนขาได้ ทั้ง 2 ข้าง จำนวน 1,100 คน

1.2 กลุ่มตัวอย่าง เป็นกลุ่มผู้สูงอายุที่มีอายุตั้งแต่ 60 ปีขึ้นไป ที่เป็นสมาชิกของชมรมผู้สูงอายุ โรงพยาบาลสวนผึ้ง ตำบลท่าเคย อำเภอสวนผึ้ง จังหวัดราชบุรี โดยการเลือกแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive Sampling) จากผู้สูงอายุที่สมัครใจเข้าร่วมโครงการ ที่สามารถมองเห็น ได้ยินเสียง พูดคุย ตอบคำถามได้ ไม่เจ็บป่วยเป็นโรคร้ายแรงที่อยู่ในระยะ

แสดงอาการ เช่น โรคปอด โรคหัวใจ โรคเอดส์ และโรคจิต สามารถใช้แขนขาได้ทั้ง 2 ข้าง และได้รับการวินิจฉัยและรับรองจากแพทย์ว่าสามารถเข้าร่วมกิจกรรมกลุ่มไม้พลองในครั้งนี้ได้ จำนวน 30 คน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

2.1 เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ประกอบด้วย

2.1.1 แบบสอบถามกึ่งสัมภาษณ์ เป็นแบบตรวจเช็ครายการและแบบปลายเปิด แบ่งเป็น 2 ตอนคือ

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปส่วนบุคคล ได้แก่ ชื่อ-สกุล อายุ ส่วนสูง น้ำหนัก เพศ สถานภาพสมรส สภาพครอบครัว การศึกษา การประกอบอาชีพ รายได้ต่อเดือน แหล่งที่มาของรายได้ และการประกันสุขภาพ จำนวน 12 ข้อ

ตอนที่ 2 พฤติกรรมสุขภาพ ได้แก่ การดื่มสุรา การสูบบุหรี่-ยาเส้น การออกกำลังกาย โรคประจำตัว ปัญหาสุขภาพอื่นๆ และความคาดหวังในการเข้าร่วมโครงการ จำนวน 6 ข้อ

การสร้างและการหาคุณภาพ

1) การตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content validity) ความเป็นปรนัย (Objectivity) และความเที่ยงตรงเชิงพินิจ เพื่อตรวจสอบดัชนีความสอดคล้อง (Index of item-objective congruence : IOC) ของข้อคำถามกับเนื้อหา โดยศึกษาแนวทางการสร้างแบบสอบถามกึ่งสัมภาษณ์ กำหนดขอบเขตหัวข้อหลักและรายละเอียด สร้างแบบสอบถามกึ่งสัมภาษณ์ และนำเสนอผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 คน ผลการวิเคราะห์ที่ค่าดัชนีความสอดคล้องเท่ากับ 0.92

2) การคำนวณหาค่าอำนาจจำแนก (Discrimination) โดยนำแบบสอบถามกึ่งสัมภาษณ์ไปทดลองใช้กับผู้สูงอายุที่มีลักษณะใกล้เคียงกับกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 คน แล้ววิเคราะห์ค่าอำนาจจำแนกของแบบสอบถามโดยพิจารณาจากค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard deviation : S.D.) ผลการทดสอบค่าอำนาจจำแนกทั้งฉบับ เท่ากับ 0.8923

2.1.2 แบบรายงานผลการทดสอบสมรรถภาพทางกาย เป็นแบบบันทึกและรายงานผลการทดสอบสมรรถภาพทางกาย โดยใช้เครื่องมือและวิธีการวัดสมรรถภาพทางกายของกรมอนามัย กระทรวงสาธารณสุข วัดโดยนักวิชาการสาธารณสุข โรงพยาบาลสวนผึ้ง จังหวัดราชบุรี ประกอบด้วย อัตราการเต้นของหัวใจขณะพัก (Resting heart rate) ความดันโลหิต (Blood pressure) ดัชนีมวลกาย (Body mass index) เส้นรอบเอว ความจุปอด (Vital capacity) สมรรถภาพกล้ามเนื้อ (Muscular strength) และความอ่อนตัว (Flexibility)

2.1.3 แบบสอบถาม SF-36 ภาษาไทยฉบับแปลใหม่ พ.ศ. 2548 ใช้เป็นแบบบันทึกและรายงานผลคุณภาพชีวิต โดยอ้างอิงมาจาก แบบสอบถาม SF-36 (Short Form Health Survey) ภาษาไทยฉบับแปลใหม่ พ.ศ. 2548 ของวัชร เลอมาณฑุ และปารณีย์ มีแต่้ม ประกอบด้วยข้อคำถาม 36 ข้อ โดยมีองค์ประกอบหลักแยกเป็นมิติทางสุขภาพ 8 ด้านคือ ด้านการทำงานด้านร่างกาย (Physical functioning : PF) ด้านข้อจำกัดเนื่องจากปัญหาทางร่างกาย (Role limitation due to physical problems : RP) ด้านความเจ็บปวดทางกาย (Bodily pain : BP) ด้านการรับรู้ภาวะสุขภาพทั่วไป (General health perception : GH) ด้านการทำงานทางสังคม (Social functioning : SF) ด้านความรู้สึกในชีวิตร (Vitality : VT) ด้านข้อจำกัดเนื่องจากปัญหาทางอารมณ์ (Role limitation due to emotional problems : RE) ด้านภาวะสุขภาพจิตทั่วไป (General mental health : MH) และคำถามภาวะสุขภาพโดยรวมเมื่อเทียบกับที่ผ่านมา (Reported health transition : HT)

2.2 เครื่องมือที่ใช้ในการทดลอง ประกอบด้วย

2.2.1 คู่มือการออกกำลังกายด้วยไม้พลองของป่าบุญมี คณะผู้วิจัยนำเอกสารและสื่อทัศนกรรมการออกกำลังกายจากกองออกกำลังกายเพื่อสุขภาพ กรมอนามัย กระทรวงสาธารณสุข มาเป็นต้นแบบและนำมาเรียบเรียงเพิ่มเติม มีรายละเอียดคือ ข้อมูลทั่วไปในการออกกำลังกายด้วยไม้พลองของป่าบุญมี ทำยืดเหยียดพร้อมคำอธิบายประกอบ จำนวน 13 ท่า ทำออกกำลังกายด้วยไม้พลองของป่าบุญมีพร้อมคำอธิบายประกอบ จำนวน 12 ท่า วิดีทัศน์การออกกำลังกายด้วยไม้พลองของป่าบุญมี และไม้พลองที่คณะผู้วิจัยได้ร่วมกับผู้สูงอายุสร้างขึ้นเพื่อใช้ในการออกกำลังกาย

2.2.2 คู่มือการดูแลส่งเสริมสุขภาพผู้สูงอายุ ของสำนักงานสาธารณสุข กระทรวงสาธารณสุข ที่จัดทำขึ้นเพื่อใช้ในการเก็บประวัติสุขภาพของผู้สูงอายุ ซึ่งคณะผู้วิจัยได้นำมาใช้ในการเก็บประวัติของกลุ่มผู้สูงอายุที่เข้าร่วมกิจกรรมครั้งนี้ และเพื่อจัดเก็บเป็นฐานข้อมูลของผู้สูงอายุให้กับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมสุขภาพหลังจากเสร็จสิ้นโครงการวิจัยแล้ว

2.2.3 เครื่องมือที่ใช้ในการตรวจสอบสุขภาพและทดสอบสมรรถภาพทางกาย ประกอบด้วย นาฬิกาจับเวลา เครื่องวัดความดันโลหิตแบบอัตโนมัติ (Automatic blood pressure monitor) เครื่องชั่งน้ำหนักชนิดเท้าเหยียบ เครื่องวัดส่วนสูงชนิดติดผนัง สายวัดสำหรับวัดรอบเอว เครื่องวัดความจุปอด (Spirometer) เครื่องวัดแรงบีบมือ (Hand grip dynamometer) และเครื่องวัดความอ่อนตัว (Sit and reach box)

3. ขั้นตอนการดำเนินการทดลอง

คณะผู้วิจัยเข้าพบกลุ่มผู้สูงอายุที่เข้าร่วมโครงการที่อาคารชมรมผู้สูงอายุโรงพยาบาลสวนผึ้ง พร้อมชี้แจงวัตถุประสงค์ การพิทักษ์สิทธิ์ และการเข้าร่วมกิจกรรมตามกระบวนการที่กำหนด รวมเวลา 16 สัปดาห์ โดยมีรายละเอียดดังนี้

สัปดาห์ที่ 1 สร้างสัมพันธภาพและกำหนดข้อตกลงร่วม ประกอบด้วย กิจกรรมทำความรู้จัก เก็บรวบรวมข้อมูลกลุ่มผู้สูงอายุที่เข้าร่วมโครงการ ทดสอบสมรรถภาพทางกาย ทำแบบสอบถามคุณภาพคุณภาพชีวิต สาธิตและฝึกปฏิบัติการยืดเหยียดกล้ามเนื้อ 13 ท่า ตามผู้นำที่เป็นตัวแบบ และร่วมสร้างข้อตกลงร่วม ประกอบด้วย กลุ่มจะรวมตัวกันสัปดาห์ละ 1 ครั้งๆ ละ 3 ชั่วโมงคือ ทุกวันพฤหัสบดี ระหว่างเวลา 13.00 – 15.00 น. ที่อาคารชมรมผู้สูงอายุโรงพยาบาลสวนผึ้ง จำนวน 16 สัปดาห์ และต้องมีกรฝึกปฏิบัติทบทวนท่าทางที่บ้านอย่างน้อยสัปดาห์ละ 2 วัน

สัปดาห์ที่ 2 ร่วมสร้างเครื่องมือออกกำลังกาย ประกอบด้วย การให้ความรู้เกี่ยวกับการออกกำลังกายด้วยไม้พลอง ทบทวนการยืดเหยียดกล้ามเนื้อ 13 ท่า ตามผู้นำที่เป็นตัวแบบ และปฏิบัติการสร้างไม้พลองของแต่ละบุคคล

สัปดาห์ที่ 3 ท่าออกกำลังกายไม้พลองชุดที่ 1 ประกอบด้วย ทบทวนการยืดเหยียดกล้ามเนื้อ 13 ท่า ตามผู้แทนกลุ่ม ฝึกปฏิบัติการออกกำลังกายด้วยไม้พลองชุดที่ 1 (ท่าที่ 1 – 4) ตามผู้นำที่เป็นตัวแบบ พร้อมนับจำนวนไปด้วย และจบด้วยกิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์หรือสนทนาเกร็ดความรู้

สัปดาห์ที่ 4 ท่าออกกำลังกายไม้พลองชุดที่ 2 ประกอบด้วย ทบทวนการยืดเหยียดกล้ามเนื้อ 13 ท่า ทบทวนการออกกำลังกายด้วยไม้พลองชุดที่ 1 (ท่าที่ 1 – 4) ตามผู้แทนของกลุ่ม ฝึกปฏิบัติการออกกำลังกายด้วยไม้พลองชุดที่ 2 (ท่าที่ 5 – 8) ตามผู้นำที่เป็นตัวแบบ พร้อมนับจำนวนไปด้วย และจบด้วยกิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์หรือสนทนาเกร็ดความรู้

สัปดาห์ที่ 5 ท่าออกกำลังกายไม้พลองชุดที่ 3 ประกอบด้วย ทบทวนการยืดเหยียดกล้ามเนื้อ 13 ท่า ทบทวนการออกกำลังกายด้วยไม้พลองชุดที่ 1-2 (ท่าที่ 1 – 8) ตามผู้แทนของกลุ่ม ฝึกปฏิบัติการออกกำลังกายด้วยไม้พลองชุดที่ 3 (ท่าที่ 9 – 12) ตามผู้นำที่เป็นตัวแบบในการฝึกปฏิบัติ พร้อมนับจำนวนไปด้วย และจบด้วยกิจกรรมเสริมกำลังใจด้วยการมอบเสื้อประจำกลุ่มให้ทุกคน

สัปดาห์ที่ 6 – 13 ไม้พลองเพื่อคุณภาพชีวิต ประกอบด้วย การศึกษาพฤติกรรมและการออกกำลังกายของกลุ่มผู้สูงอายุ ศึกษาสังเกตความเปลี่ยนแปลงภาวะทางกาย ภาวะทางจิตใจ และภาวะทางสังคม ในขณะที่เข้าร่วมกลุ่ม โดยในแต่ละสัปดาห์มีกิจกรรมที่ดำเนินการเป็นขั้นตอนดังนี้ ลงชื่อเพื่อเข้ารับการตรวจวัดชีพจรและความดันโลหิต อบอุ่นร่างกายด้วยท่ายืดเหยียดเพื่อช่วยลดความตึงของกล้ามเนื้อ ออกกำลังกายด้วยไม้พลองของปัญญาตามผู้แทนของกลุ่มที่ผลัดเปลี่ยนหมุนเวียนกันตามความสมัครใจ จำนวน 60 ครั้งในแต่ละท่า ทั้งนี้ขึ้นกับสมรรถภาพของสมาชิกแต่ละบุคคล การผ่อนคลายกล้ามเนื้อด้วยท่ายืดเหยียดเพื่อช่วยลดความตึงของกล้ามเนื้อ พักผ่อนตามอริยาศัย ต้มเครื่องต้มและอาหารว่างสุขภาพ และกิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์ หรือการสนทนาเกร็ดความรู้ หรือการแสดงสาธิตทั้งในและนอกสถานที่ หรือเป็นไปตามความต้องการของกลุ่ม

สัปดาห์ที่ 14 ไม้พลองเพิ่มพลังชีวิต ประกอบด้วย กิจกรรมกระตุ้นให้มีการแสดงศักยภาพของกลุ่มผู้สูงอายุ และสร้างคุณค่าให้เกิดแก่ตนเองและกลุ่มไม้พลอง ด้วยการแสดงสาธิตการออกกำลังกายด้วยไม้พลองในวันประชุมประจำเดือนของทุกเดือนให้กับผู้สูงอายุของชมรมผู้สูงอายุโรงพยาบาลสวนผึ้ง รวมถึงการสาธิตให้กับผู้สูงอายุในชมรมอื่นๆ ในจังหวัดราชบุรีด้วย

สัปดาห์ที่ 15 สนทนากลุ่มแลกเปลี่ยนเรียนรู้ เพื่อหาแนวทางการสร้างเสริมสุขภาพผู้สูงอายุอย่างยั่งยืน ด้วยกิจกรรมกลุ่มไม้พลอง ร่วมกับประธานชมรมผู้สูงอายุโรงพยาบาลสวนผึ้ง เจ้าหน้าที่สาธารณสุขของโรงพยาบาลสวนผึ้ง และกลุ่มผู้สูงอายุ วิเคราะห์สรุปเพื่อกำหนดอนาคตของกลุ่ม การขยายผลโครงการ และความยั่งยืนของกลุ่ม

สัปดาห์ที่ 16 ชื่นชมความสำเร็จ ประกอบด้วย การสรุปผลงานในรูปแบบของภาพถ่ายที่ผ่านมา แสดงผลพัฒนาการจากการตรวจวัดชีพจร และความดันโลหิต เก็บรวบรวมข้อมูลกลุ่มผู้สูงอายุที่เข้าร่วมโครงการหลังเข้าร่วมกิจกรรมเช่นเดียวกับสัปดาห์แรก และร่วมออกกำลังกายด้วยไม้พลองของปัญญาประกอบเพลงตามศักยภาพและความสามารถของตนเอง

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

คณะผู้วิจัยและผู้ช่วยนักวิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลการทดลองจากกลุ่มผู้สูงอายุที่เข้าร่วมโครงการก่อนและหลังเข้าร่วมกิจกรรมในสัปดาห์แรกและสัปดาห์สุดท้าย ได้แก่ ข้อมูลทั่วไปส่วนบุคคล ข้อมูลพฤติกรรมสุขภาพ ข้อมูลการทดสอบสมรรถภาพทางกาย และข้อมูลคุณภาพชีวิตจากการทำแบบสอบถามเอสเอฟ-26 ฉบับภาษาไทย เก็บรวบรวมข้อมูลด้วยการสังเกตอย่างมีส่วนร่วมเกี่ยวกับพฤติกรรมความเปลี่ยนแปลงภาวะทางกาย ภาวะทางจิตใจ และภาวะทางสังคม ในแต่ละสัปดาห์ของการรวมกลุ่ม และเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพ ด้วยการสนทนากลุ่ม โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อหาแนวทางการสร้างเสริมสุขภาพผู้สูงอายุอย่างยั่งยืนด้วยกิจกรรมกลุ่มไม่พลอง

5. การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้

งานวิจัยนี้กำหนดค่าความเชื่อมั่นที่ 95 % วิเคราะห์เปรียบเทียบข้อมูลทั่วไปส่วนบุคคล ข้อมูลพฤติกรรมสุขภาพ ข้อมูลการทดสอบสมรรถภาพทางกาย และข้อมูลคุณภาพชีวิต ก่อนและหลังเข้าร่วมกิจกรรมด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป โดยใช้สถิติ ได้แก่ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การทดสอบค่าที (Paired samples t-test) และวิเคราะห์สรุปข้อมูลจากการสนทนากลุ่ม เพื่ออธิบายแนวทางการสร้างเสริมสุขภาพของผู้สูงอายุอย่างยั่งยืนด้วยกิจกรรมกลุ่มไม่พลอง

ผลการวิจัย

ผลการวิจัยเรื่อง การสร้างเสริมสุขภาพผู้สูงอายุอย่างยั่งยืนด้วยกิจกรรมกลุ่มไม่พลอง มีรายละเอียดดังนี้

1. กลุ่มผู้สูงอายุที่เข้าร่วมโครงการ จำนวน 30 คน ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิงจำนวน 27 คน คิดเป็นร้อยละ 90.0 มีอายุระหว่าง 60-79 ปี โดยมีอายุเฉลี่ย 67.5 ปี ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 5.7 ปี มีสถานภาพสมรสและอยู่ด้วยกันจำนวน 22 คน คิดเป็นร้อยละ 73.3 มีการศึกษาในระดับประถมศึกษา จำนวน 19 คน คิดเป็นร้อยละ 63.3 ประกอบอาชีพทำไร่ จำนวน 12 คน คิดเป็นร้อยละ 40.0 มีรายได้ต่อเดือนต่ำกว่า 1,000 บาท จำนวน 15 คน คิดเป็นร้อยละ 50.0 โดยทุกคนมีแหล่งที่มาของรายได้จากรัฐบาล (เบี้ยผู้สูงอายุ) จำนวน 30 คน คิดเป็นร้อยละ 100.0 ในส่วนของการประกันสุขภาพ พบว่า ส่วนใหญ่ทำประกันสุขภาพไว้กับชมรมผู้สูงอายุ จำนวน 28 คน คิดเป็นร้อยละ 93.3

ผลการวิเคราะห์พฤติกรรมด้านสุขภาพของกลุ่มผู้สูงอายุที่เข้าร่วมโครงการ ส่วนใหญ่ไม่ดื่มสุร จำนวน 29 คน คิดเป็นร้อยละ 96.7 ไม่สูบบุหรี่ ยาเส้น จำนวน 29 คน คิดเป็นร้อยละ 96.7 ไม่มีการออกกำลังกาย จำนวน 27 คน คิดเป็นร้อยละ 90.0 ไม่มีโรคประจำตัว จำนวน 15 คน คิดเป็นร้อยละ 50.0 และไม่มีปัญหาสุขภาพรบกวน จำนวน 24 คน คิดเป็นร้อยละ 80.0 ความคาดหวังในการเข้าร่วมโครงการ พบว่า ส่วนใหญ่ต้องการมีเพื่อน มีกลุ่ม จำนวน 15 คน คิดเป็นร้อยละ 50.0 รองลงมาคือ มีร่างกายแข็งแรงขึ้น ได้รับความสะดวกในการเข้ารับบริการในโรงพยาบาล ได้เข้าร่วมกิจกรรมของชมรมผู้สูงอายุ อยากมีกิจกรรมให้เข้าร่วม ต้องการหายจากการเจ็บป่วย และลดภาระทางบ้านของลูกหลาน ตามลำดับ

2. ผลการวิเคราะห์สมรรถภาพทางกายของกลุ่มผู้สูงอายุที่ได้รับการสร้างเสริมสุขภาพด้วยกิจกรรมกลุ่มไม่พลอง และเปรียบเทียบผลตามระยะเวลาก่อนและหลังเข้าร่วมกิจกรรม ปรากฏผลดังแสดงในตารางที่ 1

ตาราง 1 ผลการวิเคราะห์สมรรถภาพทางกายของกลุ่มผู้สูงอายุที่ได้รับการสร้างเสริมสุขภาพด้วยกิจกรรมกลุ่มไม่พลอง และเปรียบเทียบผลตามระยะเวลาก่อนและหลังเข้าร่วมกิจกรรม

รายการวัดสมรรถภาพทางกาย	ก่อนเข้าร่วมกิจกรรม $\bar{x} \pm S.D.$	หลังเข้าร่วมกิจกรรม $\bar{x} \pm S.D.$	t	p-value
ส่วนสูงเฉลี่ย (เซนติเมตร)	153.8 \pm 5.9	153.3 \pm 6.3	1.494	.146
น้ำหนักเฉลี่ย (กิโลกรัม)	59.1 \pm 10.0	59.5 \pm 10.0	-1.499	.145
สัญญาณชีพ				
- อัตราการเต้นหัวใจขณะพัก (ครั้ง/นาที)	75.8 \pm 9.3	75.2 \pm 9.9	0.325	.747
- ความดันโลหิตช่วงบน (มิลลิเมตรปรอท)	135.8 \pm 20.7	129.1 \pm 15.0	0.599	.121
- ความดันโลหิตช่วงล่าง (มิลลิเมตรปรอท)	78.2 \pm 10.4	78.3 \pm 10.3	-0.032	.975

รายการวัดสมรรถภาพทางกาย	ก่อนเข้าร่วมกิจกรรม $\bar{x} \pm S.D.$	หลังเข้าร่วมกิจกรรม $\bar{x} \pm S.D.$	t	p-value
สัดส่วนร่างกาย				
- ดัชนีมวลกาย (กิโลกรัม/ตารางเมตร)	24.8 ± 3.9	25.2 ± 3.9	-1.682	.103
- เส้นรอบเอว (เซนติเมตร)	86.2 ± 9.2	85.3 ± 8.9	0.947	.352
ความจุปอด (มิลลิลิตร/กิโลกรัม)	19.4 ± 6.4	23.5 ± 6.8	-2.766*	.010
สมรรถภาพกล้ามเนื้อ				
- แรงแบบบีบมือ (กิโลกรัม/น้ำหนักตัว)	0.3 ± 0.1	0.4 ± 0.1	-3.811*	.001
ความอ่อนตัว				
- นั่งงอตัวไปข้างหน้า (เซนติเมตร)	7.2 ± 6.1	9.8 ± 5.8	-5.531*	.000

*p < .05

จากตาราง 1 แสดงให้เห็นว่า เมื่อเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยคะแนนสมรรถภาพทางกายของกลุ่มผู้สูงอายุที่ได้รับการสร้างเสริมสุขภาพด้วยกิจกรรมกลุ่มไม้พลอง หลังเข้าร่วมกิจกรรมมีพัฒนาการดีขึ้นจากก่อนเข้าร่วมกิจกรรมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ได้แก่ ความจุปอด แรงแบบบีบมือ และความอ่อนตัว ส่วนด้านที่ไม่มีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ได้แก่ ส่วนสูงเฉลี่ย น้ำหนักเฉลี่ย อัตราการเต้นหัวใจขณะพัก ความดันโลหิตช่วงบน ความดันโลหิตช่วงล่าง ดัชนีมวลกาย และเส้นรอบเอว

3. ผลการวิเคราะห์คุณภาพชีวิตของกลุ่มผู้สูงอายุที่ได้รับการสร้างเสริมสุขภาพด้วยกิจกรรมกลุ่มไม้พลอง และเปรียบเทียบตามระยะเวลาก่อนและหลังเข้าร่วมกิจกรรม ปรากฏผลดังแสดงในตาราง 2

ตาราง 2 ผลการวิเคราะห์คุณภาพชีวิตของกลุ่มผู้สูงอายุที่ได้รับการสร้างเสริมสุขภาพด้วยกิจกรรมกลุ่มไม้พลอง และเปรียบเทียบตามระยะเวลาก่อนและหลังเข้าร่วมกิจกรรม

รายการวัดคุณภาพชีวิต	ก่อนเข้าร่วมกิจกรรม $\bar{x} \pm S.D.$	หลังเข้าร่วมกิจกรรม $\bar{x} \pm S.D.$	t	p-value
การทำงานทางร่างกาย (PF)	55.5 ± 13.8	66.7 ± 12.8	-13.627*	.000
ข้อจำกัดเนื่องจากปัญหาทางร่างกาย (RP)	45.0 ± 30.4	56.7 ± 32.1	-3.294*	.003
ความเจ็บปวดทางกาย (BP)	57.8 ± 12.2	76.3 ± 14.8	-10.585*	.000
การรับรู้ภาวะสุขภาพทั่วไป (GH)	48.8 ± 15.3	61.8 ± 12.1	-9.497*	.000
การทำงานทางสังคม (SF)	68.8 ± 15.3	90.8 ± 10.8	-9.304*	.000
ความรู้สึกลงในจิตใจ (VT)	57.2 ± 9.7	81.7 ± 12.1	-15.346*	.000
ข้อจำกัดเนื่องจากปัญหาทางอารมณ์ (RE)	63.3 ± 40.4	82.2 ± 31.2	-3.319*	.002
ภาวะสุขภาพจิตทั่วไป (MH)	56.3 ± 7.3	79.3 ± 7.1	-9.304*	.000
ภาวะสุขภาพโดยรวมเมื่อเทียบกับที่ผ่านมา (HT)	41.7 ± 15.2	74.2 ± 16.7	-8.963*	.000

*p < .05

จากตาราง 2 แสดงให้เห็นว่า เมื่อเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยคะแนนคุณภาพชีวิตของกลุ่มผู้สูงอายุที่ได้รับการสร้างเสริมสุขภาพด้วยกิจกรรมกลุ่มไม้พลอง หลังเข้าร่วมกิจกรรมมีคุณภาพชีวิตดีขึ้นจากก่อนเข้าร่วมกิจกรรม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ในทุกรายการ

3. แนวทางการสร้างเสริมสุขภาพของผู้สูงอายุอย่างยั่งยืนด้วยกิจกรรมกลุ่มไม้พลอง ประกอบด้วย

3.1. การให้ความรู้เพื่อปรับเปลี่ยนพฤติกรรมสุขภาพบุคคล ได้แก่ การอบรมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ การปรับเปลี่ยนแนวคิดจากการรักษาสุขภาพเป็นการสร้างเสริมสุขภาพ การจัดสรรเวลาเพื่อคุณภาพชีวิต การออกกำลังกาย การดูแลสุขภาพอนามัย การสร้างความเชื่อถือ เชื้อมนั้น การสร้างความหวัง การให้ออกาส การสร้างคุณค่าให้เกิดขึ้นตนเอง การปรับตนเองเพื่อการยอมรับและพอใจในสถานภาพของตนเองที่เปลี่ยนแปลงไปโดยเฉพาะบุคคลที่เป็นที่ยอมรับมาในอดีต การปล่อยวาง ไม้ใช่ปล่อยวาง มองชีวิตในแงุ่มที่ดี ลดความวิตกกังวล การฝึกออกกำลังกายสมองเพื่อสร้างเสริมความจำ เป็นต้น

3.2 การรวมกลุ่มสมาชิก เพื่อสร้างการมีส่วนร่วมในสังคมทั้งในระดับครอบครัวและระดับนอกครอบครัวด้วยการจัดตั้งกลุ่มหรือชมรมรองรับ โดยมีคณะทำงานเพื่อจัดการโครงการ ตั้งแต่ริเริ่ม ประสาน กระตุ้น สร้างขวัญให้กำลังใจ สร้างความมั่นคง และการขยายผล

3.3 การสร้างสรรค์กิจกรรมต่อเนื่อง สม่่าเสมอ ทั้งที่มีรูปแบบและไม่มีรูปแบบ รวมถึงเวทีแสดงออก ได้แก่ กิจกรรมออกกำลังกาย กิจกรรมนันทนาการ กิจกรรมการเรียนรู้ กิจกรรมบริการผู้อื่น กิจกรรมบำเพ็ญประโยชน์ กิจกรรมทัศนศึกษา กิจกรรมตรวจสุขภาพประจำปี เป็นต้น

3.4 การมีหน่วยงานให้การส่งเสริมและสนับสนุน เพื่อความมั่นใจและมั่นคงของการสร้างเสริมสุขภาพของกลุ่มผู้สูงอายุ ทั้งในด้านทรัพยากรบุคคล งบประมาณ สถานที่การรวมกลุ่มและปฏิบัติกิจกรรม วัสดุอุปกรณ์ การเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ การจัดตั้งองค์กรชุมชนและกลุ่มอาสาสมัครต่างๆ

สรุปและอภิปรายผล

ผลการวิจัยสามารถสรุปและอภิปรายผลตามวัตถุประสงค์ได้ดังนี้

1. สมรรถภาพทางกายของกลุ่มผู้สูงอายุที่ได้รับการสร้างเสริมสุขภาพด้วยกิจกรรมกลุ่มไม้พลอง ผลการวิจัยแสดงให้เห็นว่า กลุ่มผู้สูงอายุที่ได้รับการสร้างเสริมสุขภาพด้วยกิจกรรมกลุ่มไม้พลองมีสมรรถภาพทางกายดีขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ได้แก่ ความจุปอด แรงบีบมือ และความอ่อนตัว ส่วนด้านที่ไม่มีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ได้แก่ ส่วนสูงเฉลี่ย น้ำหนักเฉลี่ย อัตราการเต้นหัวใจขณะพัก ความดันโลหิตช่วงบน ความดันโลหิตช่วงล่าง ดัชนีมวลกาย และเส้นรอบเอว ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่าในช่วงของวัยผู้สูงอายุนั้น พัฒนาการทางด้านร่างกายมักจะลดลง และเปลี่ยนแปลงไปในทางเสื่อมถอยในทุกกระบบของร่างกาย ความเปลี่ยนแปลงทางสมรรถภาพทางกายที่ดีขึ้นจากผลการวิจัยจึงเกิดขึ้นในบางส่วนของร่างกาย ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ เกษณี โคกตาทอง และคณะ (2546) ที่พบว่าสมรรถภาพของประชาชนที่ออกกำลังกายด้วยไม้พลอง กรณีศึกษาจังหวัดราชบุรี พ.ศ. 2545 ภายหลังจากการออกกำลังกายดีขึ้นกว่าก่อนออกกำลังกายในด้านแรงบีบมือ ความอ่อนตัว มีค่าเฉลี่ยเพิ่มขึ้นที่ระดับนัยสำคัญ 0.01 ขณะเดียวกันผลการวิจัยครั้งนี้เป็นการย้ำถึงสมรรถภาพทางกายของผู้สูงอายุที่สามารถดีขึ้นได้ หากมีการออกกำลังกายที่ถูกต้องเหมาะสม และสม่ำเสมอ

2. คุณภาพชีวิตของกลุ่มผู้สูงอายุที่ได้รับการสร้างเสริมสุขภาพด้วยกิจกรรมกลุ่มไม้พลอง ผลการวิจัยแสดงให้เห็นว่า กลุ่มผู้สูงอายุที่ได้รับการสร้างเสริมสุขภาพด้วยกิจกรรมกลุ่มไม้พลองมีคุณภาพชีวิตดีขึ้นทุกด้าน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า คุณภาพชีวิตนั้นมิได้หมายถึงคุณภาพทางร่างกายเพียงอย่างเดียว แต่หมายรวมถึงคุณภาพจิตใจ คุณภาพทางสังคม ที่เป็นองค์ประกอบในการดำเนินชีวิตของผู้สูงอายุ ดังที่ศศิพัฒน์ ยอดเพชร (2534 : 20) สรุปไว้ว่า ความต้องการโดยรวมของผู้สูงอายุมี 3 ประการคือ ความต้องการด้านร่างกายและจิตใจ ความต้องการทางสังคม และความต้องการทางเศรษฐกิจ ดังนั้นเมื่อผู้สูงอายุได้รับการปฏิบัติที่เป็นไปตามความต้องการก็ย่อมส่งผลให้คุณภาพชีวิตดีขึ้นตามลำดับ ซึ่งการนำกิจกรรมกลุ่มไม้พลองมาใช้เป็นกระบวนการในการสร้างเสริมคุณภาพชีวิต ที่ไม่ใช่แต่เพียงการมารวมกลุ่มกันเพื่อออกกำลังกายเพียงอย่างเดียว แต่มีการผสมผสานกิจกรรมกลุ่มที่หลากหลายและเป็นไปตามความต้องการของกลุ่ม ทำให้เกิดความสนุกสนาน เพลิดเพลิน มีสังคมกับผู้อื่น จึงส่งผลต่อคุณภาพชีวิตของกลุ่มผู้สูงอายุเหล่านั้นเป็นไปในทางที่ดีขึ้นได้

3. แนวทางการสร้างเสริมสุขภาพของผู้สูงอายุอย่างยั่งยืนด้วยกิจกรรมกลุ่มไม้พลอง ควรให้มีการดำเนินการ ดังนี้ 1) การให้ความรู้เพื่อปรับเปลี่ยนพฤติกรรมสุขภาพบุคคล 2) จัดให้มีการรวมกลุ่มสมาชิก 3) สร้างสรรค์กิจกรรมต่อเนื่อง และ 4) มีหน่วยงานให้การส่งเสริมและสนับสนุน โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อให้การสร้างเสริมสุขภาพด้วยกิจกรรมกลุ่มไม้พลองสามารถดำเนินการเพื่อเพิ่มสมรรถนะให้บุคคลมีความสามารถในการควบคุมและปรับปรุงพฤติกรรมสุขภาพตนเองในการบรรลุซึ่งสุขภาวะอันสมบูรณ์ทั้งทางร่างกาย จิตใจ สังคม และสามารถดูแลช่วยเหลือตนเองได้อย่างต่อเนื่อง รวมถึงการขยายผลการดำเนินงานเพื่อสร้างเสริมสุขภาพแก่กลุ่มผู้สูงอายุและผู้สนใจต่อไป ซึ่งผลการวิจัยนี้ได้แสดงให้เห็นถึงการพัฒนาพฤติกรรมสุขภาพอันจะนำไปสู่การมีคุณภาพชีวิตที่ดีของผู้สูงอายุได้

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ ได้แก่ 1) การรวมกลุ่มผู้สูงอายุด้วยกิจกรรมการออกกำลังกาย เพื่อสร้างเสริมสุขภาพอย่างสม่ำเสมอ เป็นสิ่งที่ดีและให้ประโยชน์สูงสุดต่อผู้สูงอายุ หากทำได้ถูกต้องและเหมาะสม กับความต้องการของกลุ่มผู้สูงอายุนั้นๆ 2) การสร้างเสริมสุขภาพผู้สูงอายุสามารถทำได้จริง หากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องนำ ผลการวิจัยนี้ไปเป็นแนวทางในการดำเนินงาน รวมถึงการได้รับความร่วมมือจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในพื้นที่ จะช่วยให้ การสร้างเสริมสุขภาพมีประสิทธิภาพมากขึ้น และ 3) การขยายผลโดยใช้กลุ่มผู้สูงอายุแกนนำที่เข้าร่วมโครงการวิจัย เพื่อการขยายผล โดยการแสดงและชักชวนให้ผู้สูงอายุที่เข้าร่วมประชุมประจำเดือนของชมรม รวมถึงการแลกเปลี่ยน เรียนรู้และแสดงในโอกาสไปเยี่ยมเยียนชมรมผู้สูงอายุในพื้นที่อื่น

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป ควรใช้กระบวนการวิจัยนี้ทดลองกับกลุ่มผู้สูงอายุเฉพาะที่มีอายุ ใกล้เคียงกันมากขึ้น หรือมีช่วงอายุที่ไม่แตกต่างกันมาก เพื่อศึกษาและเปรียบเทียบผลที่ได้รับจากการเข้าร่วมกิจกรรม

เอกสารอ้างอิง

- เกษณี โคกตาทอง และคณะ. 2546. สมรรถภาพของประชาชนที่ออกกำลังกายด้วยไม้พลอง กรณีศึกษาจังหวัด
ราชบุรี พ.ศ. 2545. ศูนย์อนามัยที่ 4 ราชบุรี กรมอนามัย กระทรวงสาธารณสุข.
- เจริญ ธาณิรัตน์. 2550. การออกกำลังกายในผู้สูงอายุ. กรุงเทพมหานคร : วารสารรามคำแหง. 24, 2 : 21-29.
- มินตรา สารรักษ์. 2541. การสร้างเสริมสุขภาพ : ทางเลือกใหม่ของคุณ. กรุงเทพมหานคร: วารสารทันตภิบาล. 10
(พฤษภาคม-สิงหาคม), 2.
- บรรลุ ศิริพานิช. 2538. ผู้สูงอายุ : ภาระของใคร. กรุงเทพมหานคร : วารสารสุขโขทัยธรรมมาธิราช. 8 (กันยายน-
ธันวาคม), 3 : 125-132.
- ศศิพัฒน์ ยอดเพชร. 2534. แนวทางการจัดบริการสวัสดิการสำหรับผู้สูงอายุ. กรุงเทพมหานคร : สถาบันไทยคดีศึกษา
มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- สถาบันเวชศาสตร์ผู้สูงอายุ. 2546. การออกกำลังกายสำหรับผู้สูงอายุรำไม้พลอง. นนทบุรี : กรมการแพทย์ กระทรวง
สาธารณสุข.
- สมฤดี วีระเดชพงศ์. 2545. การออกกำลังกายสไตร์ป่าบุญมีภูมิปัญญาคนเมืองเพชร. กรุงเทพมหานคร : วารสารราชภัฏ
เพชรบุรี. 68-75.

วิถีชีวิตของผู้สูงอายุชาวไทย-ยวนในจังหวัดราชบุรี The Lifestyles of Tai-Yuan Elderly in Ratchaburi Province

ภคพิชา แก่นเพชร

คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏหมู่บ้านจอมบึง

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาวิถีชีวิตของผู้สูงอายุชาวไทย-ยวนในจังหวัดราชบุรี กลุ่มตัวอย่างเป็นผู้สูงอายุชาวไทย-ยวน จำนวน 400 คน ในจังหวัดราชบุรี ได้มาจากการสุ่มแบบหลายขั้นตอน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถาม สถิติที่ใช้ในการวิจัย คือ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน การวิเคราะห์องค์ประกอบ และการวิเคราะห์ความถดถอยพหุคูณ

ผลการวิจัยพบว่า 1) วิถีชีวิตของผู้สูงอายุในด้านกิจกรรม ประกอบด้วย 6 กลุ่ม คือ พักผ่อนเฮฮา พ่อบ้านแม่เรือน กีฬาและครอบครัว งานสานสัมพันธ์ นักจับจ่ายและกิจกรรมแบบเดิม และนักเสพ วิถีชีวิตของผู้สูงอายุในด้านความสนใจ ประกอบด้วย 6 กลุ่ม คือ เฝ้ารอวังและแสวงหา พิถีพิถันและทันสมัย ใส่ใจคนรอบข้าง ทันเหตุการณ์ เกาะติดสถานการณ์ และห่วงใยสุขภาพ ส่วนวิถีชีวิตของผู้สูงอายุในด้านความคิดเห็น ประกอบด้วย 6 กลุ่ม คือ ใส่ใจในเหตุการณ์บ้านเมือง สูงวัยอย่างมีคุณค่า เคารพความจริงและวางแผนชีวิต ความเชื่อกับมุมมองชีวิต การดำเนินชีวิตกับเศรษฐกิจ และยึดมั่นในจารีตประเพณี 2) ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อวิถีชีวิตของผู้สูงอายุด้านกิจกรรมอย่างมีนัยสำคัญเชิงบวก ได้แก่ สถานภาพการสมรส ศาสนา ความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล และการสนับสนุนทางสังคม สามารถอธิบายความแปรปรวนของวิถีชีวิตด้านกิจกรรม ได้ร้อยละ 17.0 ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อวิถีชีวิตของผู้สูงอายุด้านความสนใจอย่างมีนัยสำคัญเชิงบวก ได้แก่ สถานภาพการสมรส การสนับสนุนทางสังคม และการรับรู้สถานะสุขภาพ สามารถอธิบายความแปรปรวนของวิถีชีวิตด้านความสนใจ ได้ร้อยละ 10.6 ส่วนปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อวิถีชีวิตของผู้สูงอายุด้านความคิดเห็นอย่างมีนัยสำคัญเชิงบวก ได้แก่ ความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล การสนับสนุนทางสังคม การเข้าถึงแหล่งบริการทางสุขภาพของรัฐ และการรับรู้สถานะสุขภาพ สามารถอธิบายความแปรปรวนของวิถีชีวิตด้านกิจกรรม ได้ร้อยละ 10.8

Abstract

The purpose of this research was to study the lifestyles of Tai-yuan elderly in Ratchaburi Province.

The samples used in this research were 400 Tai-yuans elderly in Ratchaburi Province. They were selected by multistage random sampling. The instrument used in the research was a set of questionnaires. The statistics used for data analysis were percentage, mean (\bar{X}), standard deviation (S.D.), factor analysis and the analysis of multiple regression.

The research result showed that: 1) Lifestyle of elderly on the aspect of activities were six groups such as relaxation and entertainment, family person, sport and family, social welfare work, shopping and regularly activities and drug addict. Lifestyle of elderly's interest consisted of six groups. They were the group of watchers and to searchers, neat and modern, caring the other people, changing agency, up to date and health care. Lifestyle of elderly's opinions were six groups such as politic, awareness of elderly's value, situation and life planning, the belief in life vision, way of life in economic and the group of traditional attachment. 2) Factor influenced the lifestyles of elderly's activities were positive significant such as marital status, religion, interpersonal relationship and social support. The percentage of variations was 17percent. Factor influenced the lifestyles of elderly's interest were positive significant such as marital status, social support and elderly recognition. The

percentage of variations was 10.6 percent. Factor influenced the lifestyles of elderly's opinions were positively significant were interpersonal relationship, social support, accessibility of health resources and elderly's recognition. The percentage of variations was 10.8 percent.

คำสำคัญ : วิถีชีวิต, ผู้สูงอายุ, ราชบุรี, ไทย-ยวน

Keywords : lifestyles, elderly, Ratchaburi, Tai-Yuan

บทนำ

ในปัจจุบันนี้สัดส่วนประชากรสูงอายุได้มีการเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง จากการสำรวจประชากรโลกขององค์การสหประชาชาติ (WHO) รายงานผู้สูงอายุในปัจจุบันมีอยู่ประมาณ 542 ล้านคนและมีแนวโน้มเพิ่มสูงขึ้นอย่างต่อเนื่อง โดยในปี พ.ศ. 2558 ผู้สูงอายุทั้งโลกจะเพิ่มเป็น 582.58 ล้านคนในปี พ.ศ. 2568 จะเพิ่มเป็น 7851.4 ล้านคน (World Population Aging, 2007, pp. 1-3) ซึ่งองค์การสหประชาชาติได้ตระหนักถึงความสำคัญของผู้สูงอายุ เพราะนอกจากจะมีจำนวนเพิ่มมากขึ้นแล้วยังมีอายุยืนยาวมากกว่าเดิม

สำหรับประเทศไทยจากการคาดการณ์โดยประมาณประชากรขององค์การสหประชาชาติ สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ได้บ่งชี้ให้เห็นว่าจำนวนผู้สูงอายุเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องและรวดเร็ว ทำให้สังคมไทยเข้าสู่ภาวะประชากรผู้สูงอายุ ซึ่งในอดีตเมื่อปี พ.ศ. 2543 มีจำนวนผู้สูงอายุร้อยละ 9.5 ต่อมาในปี พ.ศ. 2548 เพิ่มเป็นร้อยละ 10.5 ปี พ.ศ. 2550 เพิ่มเป็นร้อยละ 10.7 ประมาณปี พ.ศ. 2554 จะเพิ่มขึ้นเป็นร้อยละ 12 ซึ่งตามมาตรฐานสากลประเทศที่มีประชากรผู้สูงอายุร้อยละ 10 จัดได้ว่าเป็นสังคมที่ก้าวเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุ จากการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างทางอายุของประเทศไทยดังกล่าว เนื่องมาจากผลการลดภาวะเจริญพันธุ์ ประกอบกับการพัฒนาด้านการแพทย์และสาธารณสุข ทำให้ประชากรมีอายุยืนยาวขึ้น (สำนักส่งเสริมสวัสดิการและพิทักษ์เด็ก เยาวชน ผู้ด้อยโอกาส คนพิการ และผู้สูงอายุ, 2550)

ถึงแม้ว่าประชากรผู้สูงอายุในสังคมไทยจะมีจำนวนเพิ่มขึ้นและมีอายุยืนยาวขึ้นก็ตาม แต่ปัญหาต่าง ๆ ของสังคมผู้สูงอายุก็มีความซับซ้อนตามไปด้วย (สไตล คัมทรีพ็อนันต์, 2540, หน้า 1) ทั้งนี้เพราะประเทศไทยได้เปลี่ยนแปลงจากประเทศเกษตรกรรมเป็นประเทศอุตสาหกรรม ทำให้คนรุ่นหนุ่มสาวย้ายถิ่นจากชนบทที่เป็นสังคมเกษตรกรรมเข้ามาอยู่ในสังคมที่มีความเจริญมากขึ้น ปล่อยให้ผู้สูงอายุอยู่ตามลำพัง ขาดลูกหลานเอาใจใส่และขาดสัมพันธ์ภาพระหว่างสมาชิกในครอบครัว ประสบปัญหาสุขภาพ การปรับตัว ซึ่งเป็นผลมาจากสิ่งแวดล้อมภายนอก และยังเกิดการเปลี่ยนแปลงภายในตนเอง 3 ประการ คือ การเปลี่ยนแปลงด้านร่างกาย จิตใจ และสังคม จากปัญหาต่าง ๆ ทำให้ผู้สูงอายุบางส่วนประสบปัญหาในการปรับตัวเพื่อการอยู่ในสังคมอย่างปกติสุข

การเปลี่ยนแปลงโครงสร้างประชากรและสังคม รวมถึงมุมมองต่อผู้สูงอายุว่าเป็นวัยที่พึงพิงจึงได้มีการศึกษาเกี่ยวกับสภาวะสุขภาพของผู้สูงอายุ การดูแลและสวัสดิการผู้สูงอายุ รวมถึงภาระที่ต้องให้การดูแลผู้สูงอายุในระดับครอบครัวและระดับชาติ ซึ่งพบว่าปัญหาที่แท้จริงของผู้สูงอายุคือภาวะทุพพลภาพและการพึ่งพิง ทั้งนี้แนวโน้มภาวะทุพพลภาพของผู้สูงอายุมีจำนวนมากขึ้นตามการขยายตัวของประชากรผู้สูงอายุ ภาระดังกล่าวไม่เพียงแต่จะส่งผลต่อค่าใช้จ่ายของครอบครัวในการดูแลรักษาเท่านั้น แต่ยังรวมถึงภาระต่อครอบครัว ชุมชนและประเทศชาติโดยรวม

สังคมไทยในอดีตมีความเป็นปึกแผ่น เพราะยึดถือผู้สูงอายุเป็นหลักสำคัญของ ครอบครัวและบุตรหลานให้ความเคารพนับถือแก่ผู้สูงอายุและยกย่องไว้เป็นเสมือนปูชนียบุคคล หรือเป็นแบบอย่างที่ดีของครอบครัว แต่เนื่องจากการรับกระแสวัฒนธรรมและค่านิยมที่ยึดถือวัตถุเป็นหลักที่เรียกว่า “วัตถุนิยม” หรือ “บริโภคนิยม” เข้ามา ทำให้สังคมไทยที่มีลักษณะของการพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน เปลี่ยนเป็นต้องเร่งรีบทำงานเพื่อหารายได้ มีชีวิตความเป็นอยู่แบบตัวใครตัวมันมากขึ้น ทำให้วิถีชีวิตของครอบครัวไทยเปลี่ยนแปลงไปอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ ซึ่งส่งผลกระทบต่อการดำเนินชีวิตของผู้สูงอายุ เช่น การขาดระบบการสนับสนุนทางสังคม การขาดระบบเกื้อหนุนจากเครือญาติ เป็นต้น

จังหวัดราชบุรีก็มีแนวโน้มของประชากรผู้สูงอายุเพิ่มขึ้นเช่นเดียวกับจังหวัดอื่น ๆ ในประเทศไทย ซึ่งจังหวัดราชบุรีตั้งอยู่ในภาคกลางด้านตะวันตกของประเทศ มีพื้นที่ส่วนหนึ่งติดกับชายแดนพม่า โดยมีแนวเขาและสันปันน้ำของเทือกเขาตะนาวศรีเป็นเส้นแบ่งพรมแดน จากสภาพที่ตั้งดังกล่าวประกอบกับการที่มีความอุดมสมบูรณ์และสวยงามตามธรรมชาติเพราะมีภูเขา แม่น้ำ ป่าไม้ และทรัพยากรธรรมชาติที่หลากหลาย ซึ่งส่งผลให้เป็นจังหวัดที่เป็นที่รวมของ

ประชากรหลายกลุ่มชาติพันธุ์ เท่าที่ปรากฏชัดเจนในขณะนี้มีอยู่ 8 ชาติพันธุ์ ได้แก่ ชาวไทยภาคกลางพื้นถิ่น ชาวจีน ชาวลาวโซ่ง ชาวลาวตี้ ชาวเขมร ชาวมอญ ชาวกะเหรี่ยง และชาวไท-ยวน

ชาวไท-ยวนราชบุรี หมายถึง ชาวไท-ยวน หรือ โยนก ซึ่งสืบเชื้อสายมาจากบรรพบุรุษที่มาจากเชียงใหม่ ภาคเหนือของไทย มีประวัติย้ายถิ่นฐานมาจากเชียงใหม่ ภาคเหนือของไทย เข้ามาตั้งถิ่นฐานที่จังหวัดราชบุรีตั้งแต่สมัยรัชกาลที่ 1 แห่งราชวงศ์จักรี ซึ่งจัดได้ว่าเป็นชนชาติกลุ่มใหญ่ที่ดำรงชีวิตอยู่ในอำเภอต่าง ๆ ได้แก่ อำเภอเมือง อำเภอปากท่อ อำเภอจอมบึง อำเภอบ้านโป่ง อำเภอโพธาราม และอำเภอสวนผึ้ง ชาวไท-ยวนเป็นคนไทยกลุ่มหนึ่งที่มีการดำเนินชีวิตแบบวัฒนธรรมซึ่งมีภูมิปัญญา ความเชื่อ ประเพณีและวิถีชีวิตของตนเอง แต่ปัจจุบันชุมชนชาวไท-ยวนมีแนวโน้มเช่นเดียวกับการเปลี่ยนแปลงของวัฒนธรรมไทยที่รายล้อมวัฒนธรรมชุมชนนี้อยู่ ที่เห็นได้ชัดคือ การเปลี่ยนจากชุมชนเกษตรไปสู่ชุมชนเมือง สังคมเกษตรค่อย ๆ เปลี่ยนไปสู่อุตสาหกรรม เช่น การละทิ้งไร่นา การทอผ้า ไปทำงานในโรงงานอุตสาหกรรมหรือประกอบอาชีพอื่น ๆ ตามเมืองต่าง ๆ การรับข่าวสารจากสื่ออิเล็กทรอนิกส์ การนำเทคโนโลยีสมัยใหม่มาใช้ในวิถีชีวิตมากขึ้น เป็นต้น ด้วยเหตุนี้การใกล้ชิดธรรมชาติจึงน้อยลง แสวงหาประโยชน์จากธรรมชาติมากขึ้นชนบทรอบเมืองประเพณีแต่ดั้งเดิมปรับเข้าสู่วัฒนธรรมสมัยใหม่มากขึ้น ย่อมต้องส่งผลกระทบต่อวิถีชีวิตของผู้สูงอายุชาวไท-ยวนอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้

ทั้งนี้ ผู้วิจัยตระหนักถึงคุณค่าและความสำคัญของผู้สูงอายุในฐานะเป็นทรัพยากรบุคคลที่ได้สั่งสมองค์ความรู้ ซึมซับความดีงามในอดีต พร้อมทั้งแนวคิด แนวทางปฏิบัติที่สังคมไทยเลือกสรรไว้ปฏิบัติเป็นภูมิปัญญาเพื่อถ่ายทอดให้คนรุ่นต่อ ๆ มา ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะทำการศึกษาวิถีชีวิตของผู้สูงอายุว่ามีลักษณะเป็นอย่างไรเพื่อรวบรวม จัดรูปแบบของวิถีชีวิต และมีปัจจัยใดบ้างที่มีอิทธิพลต่อวิถีชีวิตแต่ละด้าน ซึ่งจะเป็ข้อมูลพื้นฐานสำหรับหาแนวทางในการส่งเสริมบทบาทของผู้สูงอายุในด้านต่าง ๆ และจัดกิจกรรมได้เหมาะสมกับผู้สูงอายุในชุมชนไท-ยวนในจังหวัดราชบุรี ให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น ทำให้ชุมชนเป็นชุมชนที่มีความมั่นคงสามารถใช้ศักยภาพที่มีอยู่มาพัฒนาชุมชนได้อย่างเต็มที่ และในที่สุดก็เป็นสังคมที่พัฒนาอย่างยั่งยืน ซึ่งผู้วิจัยคาดว่างานวิจัยนี้จะสะท้อนถึงสังคมที่ผู้สูงอายุดำเนินชีวิตอยู่ และทำให้หน่วยงานของรัฐ หน่วยงานของเอกชน และบุคคลที่เกี่ยวข้องกับผู้สูงอายุสามารถกำหนดนโยบาย แผนงานในการดูแลและช่วยเหลือผู้สูงอายุในสังคมต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาวิถีชีวิตของผู้สูงอายุชาวไท-ยวนในจังหวัดราชบุรี
2. เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อวิถีชีวิตของผู้สูงอายุชาวไท-ยวนในจังหวัดราชบุรี

อุปกรณ์และวิธีดำเนินการวิจัย

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1.1 ประชากร

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ ผู้สูงอายุชาวไท-ยวนในจังหวัดราชบุรี ปี พ.ศ. 2554 ที่มีอายุตั้งแต่ 60 ปีขึ้นไป

1.2 กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นผู้สูงอายุชาวไท-ยวนในจังหวัดราชบุรีที่มีอายุตั้งแต่ 60 ปีขึ้นไป จำนวน 400 คน ได้มาจากการสุ่มแบบหลายขั้นตอน (multistage random sampling) ดังนี้

- 1) สุ่มเลือกอำเภอตัวแทน จำนวน 7 อำเภอ ได้แก่ อำเภอเมือง อำเภอบ้านโป่ง อำเภอโพธาราม อำเภอบางแพ อำเภอจอมบึง อำเภอสวนผึ้ง และอำเภอปากท่อ
- 2) สุ่มเลือกตัวแทนผู้สูงอายุ จากอำเภอ 7 อำเภอ ได้กลุ่มตัวอย่างทั้งสิ้น 400 คน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นแบบสอบถาม ประกอบด้วย 6 ตอน

ตอนที่ 1 แบบสอบถามลักษณะส่วนบุคคล ได้แก่ เพศ อายุ สถานภาพสมรส ศาสนา และระดับการศึกษา

ตอนที่ 2 แบบสอบถามความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล ลักษณะของข้อคำถามเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (rating scale) แบ่งเป็น 5 ระดับ คือ เห็นด้วยอย่างยิ่ง เห็นด้วย เฉยๆ ไม่เห็นด้วย ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง มีข้อคำถามรวม 12 ข้อ

ตอนที่ 3 แบบสอบถามการสนับสนุนทางสังคม ลักษณะของข้อคำถามเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (rating scale) แบ่งเป็น 5 ระดับ คือ เห็นด้วยอย่างยิ่ง เห็นด้วย เฉยๆ ไม่เห็นด้วย ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง มีข้อคำถามรวม 8 ข้อ

ตอนที่ 4 แบบสอบถามการเข้าถึงแหล่งบริการสุขภาพของรัฐ ลักษณะของข้อคำถามเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (rating scale) แบ่งเป็น 5 ระดับ คือ เห็นด้วยอย่างยิ่ง เห็นด้วย เฉยๆ ไม่เห็นด้วย ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง มีข้อคำถามรวม 8 ข้อ

ตอนที่ 5 แบบสอบถามการรับรู้สภาวะสุขภาพ ลักษณะของข้อคำถามเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (rating scale) แบ่งเป็น 5 ระดับ คือ เห็นด้วยอย่างยิ่ง เห็นด้วย เฉยๆ ไม่เห็นด้วย ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง มีข้อคำถามรวม 8 ข้อ

ตอนที่ 6 แบบสอบถามวิถีชีวิตของผู้สูงอายุ ลักษณะของข้อคำถามเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (rating scale) แบ่งเป็น 5 ระดับ คือ เห็นด้วยอย่างยิ่ง เห็นด้วย เฉยๆ ไม่เห็นด้วย ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง ประกอบด้วยคำถามด้านกิจกรรมจำนวน 25 ข้อ คำถามด้านความสนใจจำนวน 27 ข้อ และคำถามด้านความคิดเห็นจำนวน 32 ข้อ คำถามรวมทั้งสิ้นจำนวน 84 ข้อ

3. การทดสอบคุณภาพเครื่องมือ

ผู้วิจัยดำเนินการทดสอบคุณภาพแบบสอบถาม ดังนี้

3.1 การทดสอบความตรงตามเนื้อหา (content validity) ผู้วิจัยนำแบบสอบถามไปหาความตรงตามเนื้อหา โดยผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 ท่าน นำมาหาค่าดัชนีความสอดคล้อง

3.2 การทดสอบความเชื่อมั่น (reliability) โดยนำข้อคำถามที่แก้ไขภาษาแล้วไปทดลองใช้ (try out) กับผู้สูงอายุชาวไทย-ยวนที่มีลักษณะใกล้เคียงกับกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 100 คน นำคะแนนที่ได้ไปวิเคราะห์หาค่าสัมประสิทธิ์ความเชื่อมั่นตามวิธีของครอนบาค (Cronbach) ได้ค่าสัมประสิทธิ์อัลฟา (α - Coefficient) ของตัวแปรที่ศึกษา ดังนี้ ความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล เท่ากับ 0.879 การสนับสนุนทางสังคม เท่ากับ 0.869 การเข้าถึงแหล่งบริการสุขภาพของรัฐ เท่ากับ 0.857 การรับรู้สภาวะสุขภาพ เท่ากับ 0.834 และวิถีชีวิตของผู้สูงอายุ เท่ากับ 0.886

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยและผู้ช่วยวิจัยติดต่อผู้นำหมู่บ้าน เพื่อพบกับผู้สูงอายุ โดยเข้าแนะนำตัวพร้อมชี้แจงวัตถุประสงค์ และขอความร่วมมือให้ตอบแบบสอบถาม เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล คือ แบบสอบถาม โดยใช้วิธีสัมภาษณ์ และผู้ช่วยวิจัยเป็นผู้บันทึก

5. การวิเคราะห์และสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป และสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลประกอบด้วย ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน การวิเคราะห์ตัวประกอบ และการวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณ

ผลการวิจัย

ผลการวิจัยเรื่องวิถีชีวิตของผู้สูงอายุชาวไทย-ยวนในจังหวัดราชบุรี มีดังนี้

1. ลักษณะส่วนบุคคลของผู้สูงอายุที่ศึกษาจำนวน 400 คน ส่วนใหญ่เป็นเพศชาย คิดเป็นร้อยละ 52.8 มีอายุ 66-70 ปี คิดเป็นร้อยละ 35 สมรส คิดเป็นร้อยละ 73.3 นับถือศาสนาพุทธ คิดเป็นร้อยละ 93.8 มีการศึกษาระดับประถมศึกษาหรือต่ำกว่า คิดเป็นร้อยละ 70.0

2. วิถีชีวิตของผู้สูงอายุชาวไทย-ยวนในจังหวัดราชบุรี ซึ่งวิเคราะห์ตัวประกอบ 3 ด้าน คือ ด้านกิจกรรม ด้านความสนใจ และด้านความคิดเห็น พบว่า

2.1 ผลการวิเคราะห์ตัวประกอบทางด้านกิจกรรม 25 ตัวแปร พบตัวประกอบกิจกรรม 6 กลุ่ม ซึ่งมีน้ำหนักตัวประกอบตั้งแต่ .50 ขึ้นไป คือ กลุ่มพักผ่อนเฮฮา กลุ่มพ่อบ้านแม่เรือน กลุ่มกีฬาและครอบครัว กลุ่มงานสานสัมพันธ์ กลุ่มนั่งกับจ่ายและกิจกรรมแบบเดิม และกลุ่มนันทนาการ โดยมีค่าร้อยละความแปรปรวน 14.762, 11.626, 8.003, 5.560, 5.369 และ 4.687 ตามลำดับ ดังตาราง 1

2.2 ผลการวิเคราะห์ตัวประกอบทางด้านความสนใจ 27 ตัวแปร พบตัวประกอบความสนใจ 6 กลุ่ม ซึ่งมีน้ำหนักตัวประกอบตั้งแต่ .50 ขึ้นไป คือ กลุ่มเฝ้าระวังและแสวงหา กลุ่มพิถีพิถันและทันสมัย กลุ่มใส่ใจคนรอบข้าง กลุ่มทันเหตุการณ์ กลุ่มเกาะติดสถานการณ์ และกลุ่มห่วงใยสุขภาพ โดยมีค่าร้อยละความแปรปรวน 12.438, 10.959, 7.077, 5.697, 4.626 และ 3.738 ตามลำดับ ดังตารางที่ 1

2.3 ผลการวิเคราะห์ตัวประกอบทางด้านความคิดเห็น 32 ตัวแปร พบตัวประกอบความคิดเห็น 6 กลุ่ม ซึ่งมีน้ำหนักตัวประกอบตั้งแต่ .50 ขึ้นไป คือ กลุ่มใส่ใจเหตุการณ์บ้านเมือง กลุ่มสูงวัยอย่างมีคุณค่า กลุ่มเผชิญความจริงและวางแผนชีวิต กลุ่มความเชื่อกับมุมมองชีวิต กลุ่มการดำเนินชีวิตกับเศรษฐกิจ และกลุ่มยึดมั่นในจารีตประเพณี โดยมีค่าร้อยละความแปรปรวน 13.407, 11.072, 8.079, 5.324, 4.343 และ 3.485 ตามลำดับ ดังตาราง 1

ตาราง 1 แสดงสรุปผลการวิเคราะห์กลุ่มตัวประกอบของตัวแปรวิถีชีวิต 3 ด้าน

กลุ่มตัวประกอบที่	ด้านกิจกรรม	ค่าร้อยละความแปรปรวน	ด้านความสนใจ	ค่าร้อยละความแปรปรวน	ด้านความคิดเห็น	ค่าร้อยละความแปรปรวน
1	พักผ่อนเฮฮา	14.762	เฝ้าระวังและแสวงหา	12.438	ใส่ใจในเหตุการณ์บ้านเมือง	13.407
2	พ่อบ้านแม่เรือน	11.626	พิถีพิถันและทันสมัย	10.959	สูงวัยอย่างมีคุณค่า	11.072
3	กีฬาและครอบครัว	8.003	ใส่ใจคนรอบข้าง	7.077	เผชิญความจริงและวางแผนชีวิต	8.079
4	งานสานสัมพันธ์	5.560	ทันเหตุการณ์	5.697	ความเชื่อกับมุมมองชีวิต	5.324
5	นักจับจ่ายและกิจกรรมแบบเดิม	5.369	เกาะติดสถานการณ์	4.626	การดำเนินชีวิตกับเศรษฐกิจ	4.343
6	นักเสพ	4.687	ห่วงใยสุขภาพ	3.738	ยึดมั่นในจารีตประเพณี	3.485

3. ผลการวิเคราะห์ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อวิถีชีวิตของผู้สูงอายุ

3.1 ผลการวิเคราะห์ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อวิถีชีวิตของผู้สูงอายุด้านกิจกรรม พบว่าชุดของตัวแปรอิสระ ได้แก่ เพศ อายุ สถานภาพสมรส ศาสนา ระดับการศึกษา ความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล การสนับสนุนทางสังคม การเข้าถึงแหล่งบริการทางสุขภาพของรัฐ และการรับรู้ภาวะชราภาพ สามารถอธิบายความแปรปรวนของวิถีชีวิตด้านกิจกรรม ได้ร้อยละ 17 โดยพบตัวแปรที่มีผลต่อวิถีชีวิตกิจกรรมอย่างมีนัยสำคัญเชิงบวก ได้แก่ สถานภาพการสมรส ศาสนา ความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล และการสนับสนุนทางสังคม ซึ่งแสดงว่า ผู้สูงอายุที่แต่งงานอยู่กับคู่สมรส นับถือศาสนาพุทธ มีความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลมาก และมีการสนับสนุนทางสังคมมาก จะมีวิถีชีวิตในด้านกิจกรรมมาก ดังตาราง 2

ตาราง 2 ผลการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณวิถีชีวิตด้านกิจกรรม

ตัวแปรตามวิถีชีวิตด้านกิจกรรม (TAF)	ค่าสัมประสิทธิ์ถดถอยไม่ปรับมาตรฐาน (b)	ค่าสัมประสิทธิ์ถดถอยปรับมาตรฐาน (β)	T	Sig t
ค่าคงที่ (a)	2.364		8.569	.000
เพศ (SEX)	-1.119E-02	-.026	-.563	.574
อายุ (AGE)	-7.560E-04	-.019	-.414	.679
สถานภาพสมรส (STA)	5.162E-02	.107	2.284	.023
ศาสนา (REL)	9.027E-02	.102	2.189	.029

การศึกษา (EDU)	-2.055E-03	-.031	-.668	.505
ความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล (RET)	9.810E-02	.141	2.920	.004
การสนับสนุนทางสังคม (TSS)	.216	.291	6.079	.000
การเข้าถึงแหล่งบริการสุขภาพของรัฐ (TST)	3.611E-02	.053	1.130	.259
การรับรู้สถานะชราภาพ (TOL)	-5.653E-02	-.063	-1.318	.188
R = .412 R ² = .170 SE = .151 F = 8.862 Sig = .000				

3.2 ผลการวิเคราะห์ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อวิถีชีวิตของผู้สูงอายุด้านความสนใจ พบว่า ชุดของตัวแปรอิสระ ได้แก่ เพศ อายุ สถานภาพสมรส ศาสนา การศึกษา ความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล การสนับสนุนทางสังคม การเข้าถึงแหล่งบริการทางสุขภาพของรัฐ และการรับรู้สถานะชราภาพ สามารถอธิบายความแปรปรวนของวิถีชีวิตด้านกิจกรรม ได้ร้อยละ 10.6 โดยพบตัวแปรที่มีผลต่อวิถีชีวิตกิจกรรมอย่างมีนัยสำคัญเชิงบวก ได้แก่ สถานภาพการสมรส การสนับสนุนทางสังคม และการรับรู้สถานะชราภาพ ซึ่งแสดงว่า ผู้สูงอายุที่แต่งงานอยู่กับคู่สมรส มีการสนับสนุนทางสังคมมาก และมีการรับรู้สถานะชราภาพมาก จะมีวิถีชีวิตในด้านความสนใจมาก ดังตาราง 3

ตาราง 3 ผลการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณวิถีชีวิตด้านความสนใจ

ตัวแปรตามวิถีชีวิต ด้านกิจกรรม (TAF)	ค่าสัมประสิทธิ์ ถดถอยไม่ปรับ มาตรฐาน (b)	ค่าสัมประสิทธิ์ ถดถอยปรับ มาตรฐาน (β)	T	Sig t
ค่าคงที่ (a)	3.481		11.572	.000
เพศ (SEX)	2.385E-03	.005	.110	.912
อายุ (AGE)	-3.135E-03	-.076	-1.574	.116
สถานภาพสมรส (STA)	4.909E-02	.097	1.992	.047
ศาสนา (REL)	4.583E-02	.049	1.019	.309
การศึกษา (EDU)	-3.128E-03	-.045	-.932	.352
ความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล (RET)	4.655E-02	.064	1.271	.205
การสนับสนุนทางสังคม (TSS)	.151	.194	3.900	.000
การเข้าถึงแหล่งบริการสุขภาพของรัฐ (TST)	3.439E-02	.048	.987	.324
การรับรู้สถานะชราภาพ (TOL)	.126	.134	2.698	.007
R = .326 R ² = .106 SE = .214 F = 5.144 Sig = .000				

3.3 ผลการวิเคราะห์ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อวิถีชีวิตของผู้สูงอายุด้านความคิดเห็น พบว่า ชุดของตัวแปรอิสระ ได้แก่ เพศ อายุ สถานภาพสมรส ศาสนา การศึกษา ความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล การสนับสนุนทางสังคม การเข้าถึงแหล่งบริการทางสุขภาพของรัฐ และการรับรู้สถานะชราภาพ สามารถอธิบายความแปรปรวนของวิถีชีวิตด้านกิจกรรม ได้ร้อยละ 10.8 โดยพบตัวแปรที่มีผลต่อวิถีชีวิตกิจกรรมอย่างมีนัยสำคัญเชิงบวก ได้แก่ ความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล การสนับสนุนทางสังคม การเข้าถึงแหล่งบริการทางสุขภาพของรัฐ และการรับรู้สถานะชราภาพ ซึ่งแสดงว่า ผู้สูงอายุที่มีความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลมาก มีการสนับสนุนทางสังคมมาก มีการเข้าถึงแหล่งบริการทางสุขภาพของรัฐมาก และมีการรับรู้สถานะชราภาพมาก จะมีวิถีชีวิตในด้านความคิดเห็นมาก ดังตาราง 4

ตาราง 4 ผลการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณวิถีชีวิตด้านความคิดเห็น

ตัวแปรตามวิถีชีวิต ด้านกิจกรรม (TAF)	ค่าสัมประสิทธิ์ ถดถอยไม่ปรับ มาตรฐาน (b)	ค่าสัมประสิทธิ์ ถดถอยปรับ มาตรฐาน (β)	T	Sig t
ค่าคงที่ (a)	2.443		13.839	.000
เพศ (SEX)	-1.365E-02	-.052	-1.074	.284
อายุ (AGE)	1.282E-03	.053	1.097	.274

สถานภาพสมรส (STA)	-2.001E-02	-.067	-1.384	.167
ศาสนา (REL)	7.082E-02	.013	.268	.789
การศึกษา (EDU)	-3.150E-03	-.077	-1.599	.111
ความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล (RET)	6.983E-02	.163	3.248	.001
การสนับสนุนทางสังคม (TSS)	7.580E-02	.165	3.327	.001
การเข้าถึงแหล่งบริการสุขภาพของรัฐ (TST)	5.744E-02	.137	2.809	.005
การรับรู้สภาวะชราภาพ (TOL)	4.630E-02	.084	1.686	.043
R = .329 R ² = .108 SE = .126 F = 5.253 Sig = .000				

สรุปและอภิปรายผล

1. การศึกษาวิถีชีวิตของผู้สูงอายุชาวไทย-ยวนในจังหวัดราชบุรี ซึ่งวิเคราะห์ตัวประกอบ 3 ด้าน คือ ด้านกิจกรรม ด้านความสนใจ และด้านความคิดเห็น พบว่า วิถีชีวิตของผู้สูงอายุชาวไทย-ยวน มีวิถีชีวิตในแต่ละด้านที่หลากหลาย ไม่ได้เป็นวิถีชีวิตเดียวกันทุกคน สอดคล้องกับการศึกษาของสุรเดช สำราญจิตต์ได้ทำการศึกษาวถีชีวิตของผู้สูงอายุเขตเมืองภาคกลางในประเทศไทย (สุรเดช สำราญจิตต์, 2550) ดังนั้นในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยจึงใช้วิธีการสกัดองค์ประกอบด้วยวิธีการวิเคราะห์องค์ประกอบหลัก (principal component analysis) และทำการหมุนแกนแบบออร์โธโกนอล (orthogonal) ด้วยวิธีแวนแมกซ์ (varimax) ได้องค์ประกอบวิถีชีวิตของผู้สูงอายุ ดังนี้

1.1 ผลการวิเคราะห์ตัวประกอบทางด้านกิจกรรม 25 ตัวแปร พบตัวประกอบกิจกรรม 6 กลุ่ม ซึ่งมีน้ำหนักตัวประกอบตั้งแต่ .50 ขึ้นไป คือ กลุ่มที่ 1 กลุ่มพักผ่อนเฮฮา อธิบายความแปรปรวนได้ 14.762 ประกอบด้วย 4 ตัวแปร ที่แสดงกิจกรรมของผู้สูงอายุ คือ ใช้เวลาว่างโดยการพูดคุยพบปะสังสรรค์กับเพื่อน ใช้เวลาพักผ่อนส่วนใหญ่ที่บ้าน ใช้เวลาว่างออกไปเที่ยวนอกบ้านกับลูกหลาน ใช้เวลาว่างเดินทางท่องเที่ยวไปในที่ต่าง ๆ กลุ่มที่ 2 พอบ้านแม่เรือน อธิบายความแปรปรวนได้ 11.626 ประกอบด้วย 4 ตัวแปร คือ ทำบุญใส่บาตรไปวัดสวดมนต์และนั่งสมาธิเป็นประจำ ทำอาหารหรือขนมเป็นงานอดิเรก ปลูกพืชผักสวนครัวหรือปลูกไม้ดอกไม้ประดับ ทำงานบ้านเล็ก ๆ น้อย ๆ จะเห็นได้ว่าการดูแลตนเองเป็นกระบวนการที่ผู้สูงอายุปฏิบัติตามบทบาทของตนเองได้อย่างอิสระตามความสามารถเฉพาะตนในรูปแบบของกิจวัตรประจำวัน ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของบรรลุ พานิช และคนอื่น ๆ (2532, หน้า 70-72) ที่พบว่า ถ้าผู้สูงอายุมีการระมัดระวังสุขภาพอยู่เสมอ จะทำให้ผู้สูงอายุมีอายุยืนยาว กลุ่มที่ 3 กลุ่มกีฬาและครอบครัว อธิบายความแปรปรวนได้ 8.003 ประกอบด้วย 3 ตัวแปร คือ ออกกำลังกายเป็นประจำ ใช้เวลาทำกิจกรรมกับครอบครัว เล่นกีฬาเพื่อทำให้สุขภาพแข็งแรงเป็นประจำ กลุ่มที่ 4 กลุ่มงานสานสัมพันธ์ อธิบายความแปรปรวนได้ 5.560 ประกอบด้วย 3 ตัวแปร คือ ทำงานที่มีรายได้แม้ว่าจะไม่ใช่งานหลักที่ทำประจำ เป็นสมาชิกที่เกี่ยวข้องกับสหนาการ เช่น ชมรมผู้สูงอายุ ทำงานอาสาสมัครให้องค์กรการกุศล กลุ่มที่ 5 กลุ่มน้กจับจ่ายและกิจกรรมแบบเดิม อธิบายความแปรปรวนได้ 5.369 ประกอบด้วย 6 ตัวแปร คือ เลือกซื้อสินค้าตามตลาดนัด เลือกซื้อสินค้าเงินเชื่อหรือเงินผ่อน เลือกซื้อสินค้าที่มียี่ห้อเดิม ๆ ที่เคยใช้เป็นประจำ เลือกซื้อสินค้าที่มีการลดราคา การร้องเพลง เต้นรำเป็นกิจกรรมที่ทำเป็นประจำ และกิจกรรมที่สนุกคือดูทีวี ฟังวิทยุ หรือเล่นดนตรี จากวิถีชีวิตด้านกิจกรรมทั้ง 5 กลุ่ม ข้างต้น พบว่าวิถีชีวิตของผู้สูงอายุด้านกิจกรรมต่าง ๆ ทั้งในอดีตและปัจจุบัน เป็นกิจกรรมที่สร้างความสุข ความเพลิดเพลินให้กับผู้สูงอายุ สอดคล้องกับทฤษฎีกิจกรรม(ศิริพรรณ กัญญาสิงห์, หน้า 12) ซึ่งนักทฤษฎีกิจกรรมเชื่อว่าผู้สูงอายุจะมีความสุข ความพึงพอใจในชีวิตเมื่อได้ทำกิจกรรมอย่างต่อเนื่องจากที่เคยทำมาในอดีตตามสภาพสังคมเศรษฐกิจที่อำนวย และกลุ่มที่ 6 กลุ่มน้กเสพ อธิบายความแปรปรวนได้ 4.687 ประกอบด้วย 2 ตัวแปร คือ ต้มสุราช่วยให้มีความสุขในงานต่าง ๆ สุขบุหรืเพื่อคลายเครียด

1.2 ผลการวิเคราะห์ตัวประกอบทางด้านความสนใจ 27 ตัวแปร พบตัวประกอบความสนใจ 6 กลุ่ม ซึ่งมีน้ำหนักตัวประกอบตั้งแต่ .50 ขึ้นไป คือ กลุ่มที่ 1 กลุ่มเฝ้าระวังและแสวงหา อธิบายความแปรปรวนได้ 12.438 ประกอบด้วย 5 ตัวแปร คือ ระวังรักษาทำความสะอาดและฟื้นฟูอย่างสม่ำเสมอ ใช้สินค้าจะดูวัน เดือน ปีที่ผลิตหรือวันหมดอายุของสินค้า และเปรียบเทียบราคาก่อนซื้อ แสวงหาความรู้ด้านสุขภาพและตรวจสุขภาพประจำปี สังเกตความเสื่อมของอวัยวะของร่างกายด้วยตนเอง ดูแลเรื่องอาหารโดยเลือกซื้อผักผลไม้ที่ปลอดสารพิษ กลุ่มที่ 2 กลุ่มพิถีพิถันและทันสมัย อธิบายความแปรปรวนได้ 10.959 ประกอบด้วย 4 ตัวแปร คือ เลือกซื้อเสื้อผ้าที่ใส่สบายเหมาะกับอากาศของท้องถิ่น สนใจศึกษาการตกแต่งบ้านให้สวยงามน่าอยู่เสมอ เลือกซื้อเสื้อผ้าที่ตัดเย็บดูดีและทันสมัย มียี่ห้อ ชื่อสิ่งของเครื่องใช้เพื่อซ่อมแซม

ปรับปรุงบ้านด้วยตัวเองเสมอ กลุ่มที่ 3 กลุ่มใส่ใจคนรอบข้าง อธิบายความแปรปรวนได้ 7.077 ประกอบด้วย 3 ตัวประกอบ คือ สนใจใส่ใจในการร่วมกิจกรรมต่าง ๆ ในชุมชนเสมอ สนใจใส่ใจความสำเร็จของลูกหลานและสมาชิกในครอบครัว สนใจความสำเร็จของบุคคลในชุมชน กลุ่มที่ 4 กลุ่มทันเหตุการณ์ อธิบายความแปรปรวนได้ 5.697 ประกอบด้วย 3 ตัวแปร คือ ติดตามเหตุการณ์ความเป็นไปของสังคมบ้านเมือง สนใจเรื่องการปลูกพืช ผัก ผลไม้ที่ปลอดภัยและมีคุณภาพ ศึกษาสรรพคุณของยา และวิธีการใช้ทุกครั้งก่อนใช้ กลุ่มที่ 5 กลุ่มเกาะติดสถานการณ์ อธิบายความแปรปรวนได้ 4.626 ประกอบด้วย 4 ตัวประกอบ คือ สนใจติดตามเทคโนโลยีใหม่ ๆ เช่น โทรศัพท์มือถือ คอมพิวเตอร์ สนใจติดตามข่าวสารบ้านเมืองจากหนังสือพิมพ์ สนใจการแข่งขันกีฬาต่าง ๆ เช่น ฟุตบอล มวยไทย มวยสากล สนใจติดตามข่าวสารบ้านเมืองจากสื่อประเภทวิทยุ โทรทัศน์ และกลุ่มที่ 6 กลุ่มห่วงใยสุขภาพ อธิบายความแปรปรวนได้ 3.738 ประกอบด้วย 2 ตัวประกอบ คือ หลีกเลี่ยงการรับประทานอาหารที่มีไขมันสูง หวานจัดหรือเค็มจัด ระวังเรื่องการออกกำลังกาย โดยมีการเตรียมความพร้อมของร่างกายทั้งก่อนและหลังการออกกำลังกาย

1.3 ผลการวิเคราะห์ตัวประกอบทางด้านความคิดเห็น 32 ตัวแปร พบตัวประกอบความคิดเห็น 6 กลุ่ม ซึ่งมีน้ำหนักตัวประกอบตั้งแต่ .50 ขึ้นไป คือ กลุ่มที่ 1 กลุ่มใส่ใจเหตุการณ์บ้านเมือง อธิบายความแปรปรวนได้ 13.407 ประกอบด้วย 5 ตัวแปร คือ คนไทยทุกคนควรไปใช้สิทธิเลือกตั้ง รัฐบาลจริงจังกับการแก้ปัญหาบ้านเมือง การเรียนรู้เกิดขึ้นได้ตลอดชีวิตและไม่มีคำว่าแก่เกินเรียน การปรองดองกันของคนไทยในปัจจุบันไม่สามารถทำได้ การเมืองไทยมีแต่เรื่อง การทุจริต คอร์รัปชัน ใส่ร้ายป้ายสีและทะเลาะเบาะแว้งกัน กลุ่มที่ 2 กลุ่มสูงวัยอย่างมีคุณค่า อธิบายความแปรปรวนได้ 11.072 ประกอบด้วย 4 ตัวแปร คือ ควรเห็นคุณค่าของแรงงานนับถือผู้สูงอายุ ผู้สูงอายุไม่เป็นภาระของสังคม ผู้สูงอายุควรได้รับการดูแลเอาใจใส่จากครอบครัว ผู้สูงอายุควรใช้ชีวิตอยู่กับบ้าน กลุ่มที่ 3 กลุ่มเผชิญความจริงและวางแผนชีวิต อธิบายความแปรปรวนได้ 8.079 ประกอบด้วย 5 ตัวแปร คือ การเตรียมรับวัยชรา เผชิญปัญหา มีการออมเงิน หมั่นพบแพทย์และตรวจสุขภาพ วางแผนจัดสรรการใช้เงินในอนาคต วิตามินและอาหารเสริมทำให้ร่างกายแข็งแรง กลุ่มที่ 4 กลุ่มความเชื่อกับมุมมองชีวิต อธิบายความแปรปรวนได้ 5.324 ประกอบด้วย 6 ตัวแปร ซึ่งเป็นความเชื่อเกี่ยวกับชีวิตทั้งทางบวกและลบกลุ่มที่ 5 กลุ่มการดำเนินชีวิตกับเศรษฐกิจ อธิบายความแปรปรวนได้ 4.343 ประกอบด้วย 3 ตัวแปร เป็นการดำเนินชีวิตที่เกี่ยวข้องกับเศรษฐกิจทั้งพอเพียง ทั้งการแก้ปัญหาเศรษฐกิจ ความคิดเห็นเรื่องธุรกิจและกลุ่มที่ 6 กลุ่มยึดมั่นในจารีตประเพณี อธิบายความแปรปรวนได้ 4.687 ประกอบด้วย 3 ตัวแปร คือ สามัญญะไม่ควรแยกทางกัน เด็กรุ่นใหม่ไม่สืบสานธรรมเนียมประเพณีของท้องถิ่น อีกทั้งยังคือ ไม่เคารพผู้ใหญ่ จะเห็นได้ว่าตัวประกอบ 6 กลุ่ม สะท้อนให้เห็นว่าวิถีชีวิตด้านความคิดเห็นของผู้สูงอายุมีความหลากหลาย

2. การศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อวิถีชีวิตของผู้สูงอายุชาวไทย-ยวนในจังหวัดราชบุรี ซึ่งผู้วิจัยได้ทำการวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณ เพื่อตรวจสอบความสัมพันธ์ของชุดตัวแปรอิสระ คือ ลักษณะส่วนบุคคล ซึ่งประกอบด้วย เพศ อายุ ศาสนา สถานภาพสมรส และระดับการศึกษา ตัวแปรความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล การสนับสนุนทางสังคม การเข้าถึงแหล่งบริการของรัฐ และการรับรู้ภาวะชราภาพ มีความสัมพันธ์กับวิถีชีวิตด้านกิจกรรม ความสนใจ และความคิดเห็น ซึ่งผลการวิจัยพบว่าตัวแปรอิสระ สามารถอธิบายความแปรปรวนของวิถีชีวิตด้านกิจกรรม ได้ร้อยละ 17 สามารถอธิบายความแปรปรวนของวิถีชีวิตด้านกิจกรรม ได้ร้อยละ 10.6 และสามารถอธิบายความแปรปรวนของวิถีชีวิตด้านกิจกรรม ได้ร้อยละ 10.8 โดยพบตัวแปรที่มีผลต่อวิถีชีวิตด้านกิจกรรม ความสนใจและ ความคิดเห็นอย่างมีนัยสำคัญเชิงบวก คือความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล และการสนับสนุนทางสังคม กล่าวได้ว่าผู้สูงอายุที่มีความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลดี และได้รับการสนับสนุนทางสังคมดี ซึ่งจะมีวิถีชีวิตทั้ง 3 ด้านมากด้วย ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ Pender, Murdaugh & Parsons (2002, p. 135) ที่เกี่ยวข้องกับวิถีชีวิตของบุคคลว่า การมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคคล เป็นพฤติกรรมที่บุคคลแสดงออกถึงความสามารถและวิธีการสร้างความสัมพันธ์ภาพกับบุคคลอื่น ซึ่งทำให้ตนเองได้รับประโยชน์ในการสนับสนุนเพื่อช่วยแก้ปัญหาหรือสถานการณ์ต่าง ๆ และยังสอดคล้องกับการศึกษาของสุจิตรา นิลเลิศ (2539) พบว่า การพยากรณ์คุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ ตัวแปรที่สามารถอธิบายความแปรปรวนของคะแนนคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ คือ การสนับสนุนให้เข้าร่วมกิจกรรม ซึ่งทำให้ผู้สูงอายุได้รับการยอมรับและรู้สึกว่าได้มีการเอาใจใส่พูดคุยด้วย ทำให้มีกำลังใจ ในทางตรงกันข้าม จากการศึกษาของกุสุมา ประชุมชนะ (2543) และริยา ศิริมังคลาภรณ์ (2543) พบว่า ผู้สูงอายุที่มีบุคลิกภาพไม่เหมาะสม ความสัมพันธ์ในครอบครัวไม่ดี สัมพันธ์ภาพกับเพื่อนไม่ดี สภาวะจิตใจและอารมณ์ค่อนข้างมีปัญหา มีความรู้สึกท้อถอย หวาดกลัว บางรายไม่ยอมมีชีวิตอยู่ต่อไปความสามารถในการปฏิบัติกิจวัตรลดน้อยลง

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะที่ได้จากการวิจัย

1.1 หน่วยงานต่าง ๆ ทั้งภาครัฐและเอกชนควรจัดกิจกรรมที่ให้ความรู้เกี่ยวกับการดูแลผู้สูงอายุ และปลูกจิตสำนึกให้เห็นคุณค่าของผู้สูงอายุ ทั้งผู้ใกล้ชิด ตัวผู้สูงอายุเอง และกลุ่มอื่น เช่น เด็กและเยาวชน เพื่อปรับตัวและใช้ชีวิตร่วมกันในครอบครัวอย่างมีความสุข ซึ่งส่งผลถึงความสัมพันธ์ที่กระชับระหว่างบุคคลในครอบครัว

1.2 หน่วยงานของรัฐควรมีการจัดตั้งศูนย์ สถาบัน หรือหน่วยงานเพื่อคุ้มครองผู้สูงอายุ ซึ่งมีลักษณะการให้ความคุ้มครองผู้สูงอายุเกี่ยวกับการดำเนินชีวิต การวางแผนด้านการเงิน การประกันสุขภาพ การจัดการเกี่ยวกับทรัพย์สิน เป็นการเตรียมตัวก่อนที่ผู้สูงอายุจะไม่สามารถช่วยเหลือตนเองได้

1.3 สนับสนุนให้มีการจัดตั้งศูนย์ สถาบัน หรือแหล่งค้นคว้าข้อมูลความรู้ที่ทันสมัยในชุมชน เช่น การให้บริการใช้อินเทอร์เน็ต จัดตั้งห้องสมุดในชุมชนสำหรับผู้สูงอายุ โดยหน่วยงานของรัฐเป็นผู้กำหนดนโยบายการจัดสรรงบประมาณ และทรัพยากรที่จำเป็นด้านอื่น ๆ

1.4 ควรมีการส่งเสริมให้ผู้สูงอายุมีการยอมรับและเข้าใจสภาพการเปลี่ยนแปลงของร่างกายและสังคมสำหรับผู้สูงอายุ เพื่อให้ผู้สูงอายุมีความเข้มแข็งทางจิตใจ มองโลกในแง่ดี มีส่วนร่วมในกิจกรรมทางสังคมมากขึ้น เช่น การให้ความรู้ การจัดกิจกรรม การจัดกลุ่มหรือชมรมที่หลากหลาย เพื่อตอบสนองความต้องการของผู้สูงอายุ ซึ่งเป็นแนวทางในการเตรียมตัวเป็นผู้สูงอายุให้สามารถพึ่งพาตนเองได้ตามความเหมาะสมของแต่ละบุคคล ไม่เป็นภาระของผู้อื่นและสังคม

1.5 ควรมีการส่งเสริมในการจัดหลักสูตรการเรียนการสอนเกี่ยวกับผู้สูงอายุ ทั้งหลักสูตรระยะสั้นและระยะยาว เพื่ออบรมผู้ดูแลผู้สูงอายุในทุกระดับการศึกษา เพื่อรองรับการเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุ

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรมีการวิจัยเชิงคุณภาพเกี่ยวกับวิถีชีวิตของผู้สูงอายุชาวไทย-ยวน ร่วมกับการวิจัยเชิงปริมาณ เพื่อเป็นข้อมูลที่น่ามาใช้วางแผนพัฒนาผู้สูงอายุ และจัดกิจกรรมให้สอดคล้องกับวิถีชีวิตของชาวไทย-ยวน

2.2 ควรมีการศึกษาวิถีชีวิตของผู้สูงอายุในกลุ่มชาติพันธุ์อื่น ๆ ในจังหวัดราชบุรี

2.3 ควรมีการศึกษาวิถีชีวิตของผู้สูงอายุตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อศึกษาเปรียบเทียบสภาพสังคม วัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อมที่มีผลต่อวิถีชีวิตของผู้สูงอายุ เพื่อใช้เป็นข้อมูลในการวางแผนการดำเนินชีวิตของคนไทยในสังคมยุคปัจจุบันและอนาคต

2.4 ควรมีการศึกษาเกี่ยวกับรูปแบบการให้บริการที่ดีและเป็นที่ยอมรับของผู้สูงอายุ เพื่อปรับปรุงและพัฒนาการให้บริการให้เป็นมาตรฐาน

2.5 ควรมีการศึกษาเกี่ยวกับค่านิยมที่แสดงให้เห็นถึงคุณค่าของผู้สูงอายุ เช่น การเคารพ กตัญญู การตอบแทนบุญคุณ และการเอื้อเฟื้อ

2.6 ควรมีการศึกษาเพื่อพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมเกี่ยวกับการดูแลผู้สูงอายุให้กับบุคคลในกลุ่มต่าง ๆ เพื่อเตรียมตัวเป็นสังคมผู้สูงอายุในอนาคต

เอกสารอ้างอิง

กฤษมา ประชุมชนะ. 2543. **ชีวิตความเป็นอยู่ของสตรีสูงอายุที่อาศัยอยู่ตามลำพัง**. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยมหิดล.

บรรลุ ศิริพานิช, ธงชัย ทวาชาติ, วันดี โภคะกุล, บัณฑิต ทวีชาติ, สุภชัย ฤกษ์งาม และ ปริญญา โตมานะ. 2532.

พฤติกรรมและการดำเนินชีวิตของผู้สูงอายุไทยที่อายุยืนยาวและแข็งแรง. กรุงเทพมหานคร: กระทรวงสาธารณสุข, กรมการแพทย์.

รียา ศิริมงคลการณ. 2543. **การศึกษารายกรณีวิถีชีวิตผู้สูงอายุที่มีปัญหาการปรับตัวในสถานสงเคราะห์คนชรา**

บ้านศรีตรัง จังหวัดตรัง. วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

ศิริพรรณ กัญญาสิงห์. 2547. **รูปแบบการดำรงชีวิตของผู้สูงอายุในจังหวัดเชียงใหม่**. การค้นคว้าอิสระ. มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ สำนักงานส่งเสริมสวัสดิการและพิทักษ์เด็ก เยาวชน ผู้ด้อยโอกาส คนพิการ. (2550) **สถานการณ์ผู้สูงอายุ**.

กรุงเทพมหานคร: กระทรวงพัฒนาการและความมั่นคงของมนุษย์

- สุจิตรา นิลเลิศ. 2539. ความสัมพันธ์ระหว่างการได้รับการอุปถัมภ์จากบุตรกับคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุไทยในชนบท
จังหวัดสุพรรณบุรี. วิทยานิพนธ์ประชากรศาสตร์ดุสิตบัณฑิต, มหาวิทยาลัยมหิดล.
- สุรเดช สํารานจิตต์. 2550. วิถีชีวิตของผู้สูงอายุเขตเมืองภาคกลางในประเทศไทย. วิทยานิพนธ์ดุสิตบัณฑิต,
มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- Pender, N. J., Murdaugh, C.L., & Parsons, M. A. 2002. Health promotion in nursing practice (4th ed).
Upper Saddle River, NJ: Prentice-Hall.
- United Nations. 2007. Popular Participation Programmers ; An Inquiry into Power, Conflict and
Social Chang. Geneva : Research Note.

การศึกษารูปแบบของการกระจายรายได้ที่เกิดจากการท่องเที่ยวสู่ชุมชน
อำเภอสวนผึ้ง จังหวัดราชบุรี

A Study on Model : Tourism Income Distribution for Community
In Amphur Suan Phueng, Ratchaburi Province

ทัศนีย์ นาคเสนีย์

สาขาวิชาการท่องเที่ยว คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏหมู่บ้านจอมบึง

บทคัดย่อ

การศึกษารูปแบบของการกระจายรายได้ที่เกิดจากการท่องเที่ยวสู่ชุมชน อำเภอสวนผึ้ง จังหวัดราชบุรี มีวัตถุประสงค์ เพื่อสำรวจพฤติกรรมการใช้จ่ายของนักท่องเที่ยว ที่เดินทางมาท่องเที่ยวในเขตอำเภอสวนผึ้ง และเพื่อศึกษารูปแบบของการกระจายรายได้ที่เกิดจากการท่องเที่ยวและความเสมอภาคของการกระจายรายได้สู่ชุมชน อำเภอสวนผึ้ง จังหวัดราชบุรี เป็นงานวิจัยเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ ผลการศึกษาพบว่า อำเภอสวนผึ้ง เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่หลากหลายทั้งทางธรรมชาติและศิลปวิทยาการ ปัจจุบันได้แบ่งพื้นที่การปกครองออกเป็น 2 เทศบาล 4 ตำบล คือ ตำบลสวนผึ้ง ตำบลชัยภู่านาย ตำบลท่าเคย ตำบลตะนาวศรี เทศบาลตำบลชัยภู่านาย และเทศบาลตำบลสวนผึ้ง รวม 14,041 ครัวเรือน มีประชากร 37,887 คน ประกอบอาชีพรับจ้างทั่วไป และทำไร่ มีรายได้เฉลี่ย 40,487.17 บาทต่อคนต่อปี ในแต่ละปีมีนักท่องเที่ยวมาเป็นจำนวนมาก พบว่านักท่องเที่ยวส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง มาจากภาคกลาง นิยมเดินทางด้วยรถยนต์ส่วนตัว ต้องการเดินทางมาสวนผึ้ง เพื่อพักผ่อน ในแหล่งท่องเที่ยวที่เป็นธรรมชาติ และทันสมัย ใช้จ่ายในการเดินทาง ค่าอาหารและค่าของฝากของที่ระลึกครั้งละประมาณ 1,001 – 2,500 บาท

ผลการวัดการกระจายรายได้ที่เกิดจากการท่องเที่ยวกระจายสู่ชุมชนอำเภอสวนผึ้ง จังหวัดราชบุรี โดยใช้เส้นโค้งลอเรนซ์ พบว่าการท่องเที่ยวช่วยส่งเสริมให้ประชาชนในอำเภอสวนผึ้งมีอาชีพและมีรายได้เพิ่มขึ้น แต่การกระจายรายได้ที่เกิดจากการท่องเที่ยวของประชาชนมีความเสมอภาคน้อยกว่าการกระจายรายได้จากการประกอบอาชีพนอกการท่องเที่ยว

Abstract

A study on Model: Tourism Income Distribution for Community: Amphur Suan Phueng Ratchaburi Province. The objectives of the study were to survey tourists spending behaviors of when visiting Suan Phueng, and to study income distribution model from tourism and the equal income distribution for community.

Suan Phueng District, Ratchaburi Province has a variety tourism destinations; both natural and man-made. The District consists of six sub districts: Suan Phung, Pawhai, Thakheoi, Tanaosri, Chatpaway Municipality and Suan Phung Municipality. There are 14,041 households with a population of 37,887 people living at home and working in farms. The median income is 40,487.17 baht per person per year. Most of the tourists are women from the central region arriving by car. The purpose of the trip is for leisure in natural and modern attractions. The expenses are mostly for foods and souvenirs which cover about 1,001 - 2,500 Baht/trip. The Lorenze curve is used to measure the Tourist income distribution for community. It shows that revenues from tourism help promote more equitable distribution of national income than which from employment outside the tourism sector.

คำสำคัญ : รายได้ที่เกิดจากการท่องเที่ยว ชุมชน อำเภอสวนผึ้ง

Keywords : Tourism Income, Community, Suan Phueng District

บทนำ

จังหวัดราชบุรี เป็นจังหวัดที่มีศักยภาพด้านการท่องเที่ยวอยู่ในระดับสูง เนื่องจาก มีทุนทางวัฒนธรรม ทุนทางสังคม ทุนทางธรรมชาติ แหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์ แหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม แหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ และแหล่งท่องเที่ยวทางศิลปะวิทยาการ ประกอบกับการเดินทางที่สะดวกสบายและอยู่ใกล้กรุงเทพฯ นักท่องเที่ยวจึงเลือกตัดสินใจเดินทางมาท่องเที่ยวในจังหวัดราชบุรีเป็นจำนวนมากในแต่ละปี ดังจะเห็นได้จากจำนวนนักท่องเที่ยวจำนวน 1,007,904 คน เพิ่มขึ้นร้อยละ 8.78 จากปี 2552 (สำนักงานการท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัดราชบุรี, 2555) โดยเฉพาะอำเภอสวนผึ้ง จังหวัดราชบุรี ที่ปัจจุบันได้กลายเป็นจุดหมายทางการท่องเที่ยวสำคัญของจังหวัด เนื่องจากมีธรรมชาติที่สวยงาม บรรยากาศโรแมนติก และมีภูมิอากาศเย็นสบายคล้ายกับจังหวัดทางภาคเหนือของไทย อีกทั้งยังมีแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ ได้แก่ ป่าเขา น้ำตก ธารน้ำฟ้า น้ำพุร้อน และแหล่งท่องเที่ยวประเภทมนุษย์สร้างขึ้นในรูปแบบ Theme Park สไตลิ่งวินเทจ ฟาร์ม (Vintage Farm) ที่พักหลากหลายรูปแบบ อาทิเช่น โฮมสเตย์ แคมป์ปิ้ง ฮิลรีสอร์ต ชิครีสอร์ต บุติกรีสอร์ต คัน ทรี รีสอร์ต และพูลวิลล่ารีสอร์ต เป็นต้น ที่มีจำนวนเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง แต่ภายใต้การเติบโตของแหล่งท่องเที่ยวและจำนวนนักท่องเที่ยวที่มีแนวโน้มเพิ่มมากขึ้น ทำให้วิถีชีวิตดั้งเดิมของชุมชนเปลี่ยนแปลงไป ได้แก่ จากเดิมชุมชนการประกอบอาชีพเกษตรกรรมได้หันมาสู่อาชีพรับจ้างมากขึ้น ทรัพยากรธรรมชาติถูกทำลาย เกิดการแผ้วถางป่าเพื่อสร้างที่พักรีสอร์ตและการปล่อยน้ำเสียและทิ้งขยะลงแหล่งน้ำ ปัญหาการขาดแคลนน้ำ และขาดการบูรณาการของผู้มีส่วนได้เสียด้านการท่องเที่ยวทุกภาคส่วนอย่างต่อเนื่อง และผู้ลงทุนส่วนมากเป็นนักลงทุนจากต่างพื้นที่

ดังนั้นผู้วิจัยจึงเล็งเห็นความสำคัญของชุมชนในพื้นที่ว่า ได้รับผลกระทบจากการท่องเที่ยวในฐานะเจ้าของพื้นที่ (Host) มากน้อยเพียงไร โดยเฉพาะการประกอบกิจกรรมหรือทำธุรกิจการท่องเที่ยวของชุมชน อำเภอสวนผึ้ง จังหวัดราชบุรีเป็นอย่างไร พฤติกรรมการใช้จ่ายของนักท่องเที่ยวที่เดินทางมาท่องเที่ยวในเขตอำเภอสวนผึ้ง จังหวัดราชบุรีเป็นอย่างไร และรูปแบบการกระจายรายได้ที่เกิดจากการท่องเที่ยวกระจายสู่ชุมชนมีความเสมอภาคหรือไม่ ซึ่งการวิจัย เพื่อศึกษารูปแบบของการกระจายรายได้ที่เกิดจากการท่องเที่ยวสู่ชุมชน อำเภอสวนผึ้ง จังหวัดราชบุรี จะเป็นกระบวนการวิจัยเชิงวิชาการ ที่ศึกษาถึงกระบวนการไหลของรายได้จากการท่องเที่ยวตั้งแต่ต้นน้ำ กลางน้ำ จนถึงปลายน้ำ เพื่อนำผลการวิจัยที่ได้ ไปวางแผนพัฒนา สร้างโอกาสให้ประชาชนในท้องถิ่นได้รับผลประโยชน์จากการท่องเที่ยวและมีส่วนร่วมในการพัฒนาอันจะนำไปสู่การพัฒนาการท่องเที่ยวได้อย่างยั่งยืน

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อสำรวจพฤติกรรมการใช้จ่ายของนักท่องเที่ยว ที่เดินทางมาท่องเที่ยวในเขตอำเภอสวนผึ้ง จังหวัดราชบุรี
2. เพื่อศึกษารูปแบบของการกระจายรายได้ที่เกิดจากการท่องเที่ยวและความเสมอภาคของการกระจายรายได้สู่ชุมชน อำเภอสวนผึ้ง จังหวัดราชบุรี

อุปกรณ์และวิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ แบบสอบถาม การสัมภาษณ์เชิงลึกเป็นรายบุคคล (In-depth Interview) และการประชุมกลุ่มย่อย (Focus Group) โดยมีวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลและวิเคราะห์ข้อมูลดังนี้

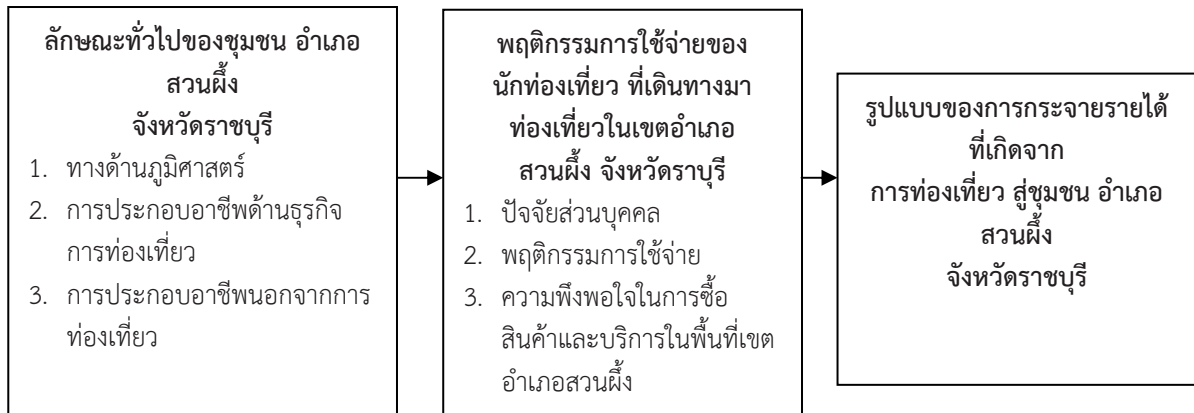
1. วิธีการวิจัยเชิงปริมาณ ประชากรที่ใช้ในการวิจัยประกอบด้วย 2 กลุ่ม คือ กลุ่มนักท่องเที่ยวที่เดินทางมาในพื้นที่อำเภอสวนผึ้ง จังหวัดราชบุรี ในจังหวัดราชบุรี ในปี พ.ศ.2553 จำนวน 1,007,904 คน (สำนักงานการท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัดราชบุรี, 2555) ขนาดของตัวอย่างจากตัวแทนประชากรที่เป็นนักท่องเที่ยว คำนวณได้จากการใช้สูตรของ Taro Yamane ที่ระดับความเชื่อมั่น ± 0.05 ทำให้ได้ ขนาดตัวอย่างเท่ากับ 400 ตัวอย่างใช้วิธีการสุ่มแบบเจาะจง (Purposive Sampling) และกลุ่มประชาชนที่อาศัยอยู่ในตำบลท่าเคย ตำบลชัญป้าหวาย ตำบลสวนผึ้ง ตำบลตะนาวศรี เทศบาลตำบลชัญป้าหวายและเทศบาลตำบลสวนผึ้งอำเภอสวนผึ้ง จังหวัดราชบุรี ในปี พ.ศ. 2554 จำนวน 37,887 คน (กรมพัฒนาชุมชน, 2554) ขนาดของตัวอย่างจากตัวแทนประชากรที่เป็นประชากรในอำเภอสวนผึ้ง คำนวณได้จากการใช้สูตรของ Taro Yamane ที่ระดับความเชื่อมั่น ± 0.05 ทำให้ได้ขนาดตัวอย่างเท่ากับ 396 ตัวอย่าง ใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบหลายขั้นตอน (Multi-Stage Random Sampling)

เครื่องมือที่ใช้คือแบบสอบถาม วิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ ประกอบด้วย ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และ เส้นโค้งลอเรนซ์ (Lorenze curve)

2. วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ ประชากรและกลุ่มตัวอย่างเชิงคุณภาพ ประกอบด้วย กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ปราชญ์ชุมชน ผู้ประกอบการ และกลุ่มวิสาหกิจชุมชน ในอำเภอสวนผึ้ง จังหวัดราชบุรี จำนวน 30 ตัวอย่าง เครื่องมือและการวิเคราะห์ข้อมูลคือ การใช้แบบสัมภาษณ์เชิงลึกเป็นรายบุคคล (In depth Interview) และการประชุมกลุ่มย่อย (Focus group) และการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) โดยจับประเด็นที่ได้จากการสัมภาษณ์ในข้อความที่เกี่ยวกับรายได้ที่ได้รับของประชาชนและข้อมูลที่ได้มาจากการประชุมกลุ่มย่อย แล้วนำมาสรุปรายงานผล

กรอบแนวคิดของการวิจัย

ที่มา : ทศนีย์ นาคเสนีย์ ,2555

ผลการวิจัย

ผลจากการสำรวจกลุ่มตัวอย่างชุมชนในพื้นที่อำเภอสวนผึ้งจำนวน 396 คน พบว่าผู้ตอบแบบสอบถามส่วนมากเป็นเพศชาย อายุเฉลี่ย 45 ปี 28 วัน สถานภาพสมรส มีระดับการศึกษาต่ำกว่าปริญญาตรี อาชีพหลักคือ อาชีพค้าขาย ทำไร่และรับจ้างทั่วไป ส่วนใหญ่ไม่มีอาชีพเสริม มีจำนวนสมาชิกในครัวเรือน 4-6 คน เป็นคนพื้นถิ่นในอำเภอสวนผึ้งมากกว่าอพยพมาจากที่อื่น มีรายได้หลักที่ชุมชนได้รับจากการท่องเที่ยวในพื้นที่คือ การขายของ และรับจ้าง รายได้นอกการท่องเที่ยว คือ การทำไร่ ทำสวนและรับราชการ ปัญหาที่ชุมชนสะท้อนให้เห็นถึงผลกระทบจากการท่องเที่ยวในพื้นที่พบว่าชุมชนได้รับผลกระทบมากที่สุดคือ ปัญหาค่าครองชีพสูง ราคาผลผลิตตกต่ำ และขาดแคลนน้ำใช้ในการเกษตรมากที่สุด

ตาราง 1 แสดงการกระจายรายได้ของครัวเรือนจากการประกอบอาชีพท่องเที่ยวและนอกรการท่องเที่ยว

ชั้นของรายได้		รายได้จากการประกอบอาชีพนอกรการท่องเที่ยว				รายได้จากการประกอบอาชีพท่องเที่ยว			
		ครัวเรือน %	ร้อยละสะสม	รายได้ %	ร้อยละสะสม	ครัวเรือน %	ร้อยละสะสม	รายได้ %	ร้อยละสะสม
30,000	- 98,999	46.63	46.63	19.21	19.21	32.46	32.46	13.12	13.12
99,000	-167,999	22.47	69.10	17.50	36.71	46.64	79.10	41.56	54.68
168,000	-236,999	11.24	80.34	13.19	49.90	13.06	92.16	19.80	74.48
237,000	-305,999	8.43	88.76	13.39	63.29	5.97	98.13	13.92	88.40
306,000	-374,999	2.81	91.57	6.12	69.41	-	98.13	-	88.40
375,000	-443,999	-	91.57	-	69.41	-	98.13	-	88.40
444,000	-512,999	2.81	94.38	8.16	77.57	-	98.13	-	88.40
513,000	-581,999	-	94.38	-	77.57	-	98.13	-	88.40
582,000	-650,999	2.81	97.19	10.20	87.77	-	98.13	-	88.40

ตาราง 1 (ต่อ) แสดงการกระจายรายได้ของครัวเรือนจากการประกอบอาชีพท่องเที่ยวและนอกรายท่องเที่ยว

ชั้นของรายได้		รายได้จากการประกอบอาชีพ นอกรายท่องเที่ยว				รายได้จากการประกอบอาชีพ ท่องเที่ยว			
		ครัวเรือน %	ร้อยละ สะสม	รายได้ %	ร้อยละ สะสม	ครัวเรือน %	ร้อยละ สะสม	รายได้ %	ร้อยละ สะสม
651,000	-719,999	-	97.19	-	87.77	-	98.13	-	88.40
720,000	-788,999	2.81	100.00	12.23	100.00	1.87	100.00	11.60	100.00

ที่มา : ข้อมูลจากการสำรวจโดยนักวิจัย ณ วันที่ 3 สิงหาคม 2555

จากตารางที่ 1 ผลการวิเคราะห์จากการสำรวจประชาชนที่อาศัยอยู่ในเขตพื้นที่อำเภอสวนผึ้ง จำนวน 396 ตัวอย่าง ในด้านรายได้ที่เกิดจากการประกอบอาชีพนอกรายท่องเที่ยว พบว่า ประชาชนที่อาศัยอยู่ในเขตพื้นที่อำเภอสวนผึ้ง มีรายได้ที่ระดับชั้น 30,000 – 98,999 บาท มากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 46.63 ของครัวเรือน และคิดเป็นร้อยละ 19.21 ของรายได้ รองลงมา มีรายได้ที่ระดับชั้น 99,000 – 167,999 บาท คิดเป็น ร้อยละ 22.47 ของครัวเรือน และคิดเป็นร้อยละ 17.50 ของรายได้ น้อยที่สุดคือประชาชนที่อาศัยอยู่ในเขตพื้นที่อำเภอสวนผึ้ง มีรายได้ที่ระดับชั้น 306,000 – 374,999 บาท ระดับชั้น 444,000 – 512,999 บาท ระดับชั้น 582,000 – 650,999 บาท และระดับชั้น 720,000 – 788,999 บาท คิดเป็นร้อยละ 2.81รายได้จากการประกอบอาชีพท่องเที่ยว พบว่าประชาชนที่อาศัยอยู่ในเขตพื้นที่อำเภอสวนผึ้ง มีรายได้ที่ระดับชั้น 99,000 – 167,999 บาท มากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 46.64 ของครัวเรือน และคิดเป็นร้อยละ 41.56 ของรายได้ รองลงมา มีรายได้ที่ระดับชั้น 30,000 – 98,999 บาท คิดเป็นร้อยละ 32.46 ของครัวเรือน และคิดเป็นร้อยละ 13.12 ของรายได้ น้อยที่สุดคือประชาชนที่อาศัยอยู่ในเขตพื้นที่อำเภอสวนผึ้ง มีรายได้ที่ระดับชั้น 720,000 – 788,999 บาท คิดเป็นร้อยละ 1.87

ผลการวิจัยเกี่ยวกับพฤติกรรมการใช้จ่ายของนักท่องเที่ยวที่เดินทางมาท่องเที่ยวในอำเภอสวนผึ้ง จากจำนวนกลุ่มตัวอย่าง 400 คน ร้อยละ 63.80 เป็นกลุ่มเพศหญิง ร้อยละ 41.50 มีอายุระหว่าง 25-30 ปี ร้อยละ 62.0 มีสถานภาพโสด นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่มีภูมิลำเนาอยู่ภาคกลางมากที่สุด ร้อยละ 60.80 และร้อยละ 25.00 มีอาชีพเป็นพนักงานบริษัทเอกชน เดินทางมาสวนผึ้งเพื่อต้องการพักผ่อน ในแหล่งท่องเที่ยวที่เป็นธรรมชาติ ทันสมัยตามกระแสเดินทางด้วยรถยนต์ส่วนตัว มีการใช้จ่ายในการเดินทางต่อครั้งประมาณ 1,000 – 2,500 บาท มีความพึงพอใจในสินค้าและบริการด้านที่พักที่มีเอกลักษณ์ สวยงาม สถานที่ท่องเที่ยวมีบรรยากาศที่เงียบสงบ ร่มรื่น สวยงามเป็นธรรมชาติ และมีแหล่งท่องเที่ยวที่มนุษย์สร้างขึ้นสวยงามและน่าสนใจ นอกจากนี้นักท่องเที่ยวยังได้เสนอแนะเรื่องของการปรับปรุงถนนทางเข้าไปยังแหล่งท่องเที่ยว การควบคุมราคาสินค้าและบริการ และปรับปรุงคุณภาพการให้บริการของผู้ให้บริการในแหล่งท่องเที่ยวและธุรกิจบริการต่างๆ

ตาราง 2 แสดงข้อมูลพฤติกรรมการใช้จ่ายของนักท่องเที่ยวที่เดินทางมาท่องเที่ยวในอำเภอสวนผึ้ง

ประเภทการใช้จ่าย		การใช้จ่ายของนักท่องเที่ยว		ค่าใช้จ่ายเฉลี่ยต่อคน
		บาท	ร้อยละ	บาท (n=400)
1	ค่าอาหาร และเครื่องดื่ม	509,805.-	38.65	1,274.51
2	ค่าที่พัก	287,300.-	21.78	718.25
3	ค่าซื้อสินค้าของที่ระลึก	338,520.-	25.67	846.30
4	ค่าซื้อผลิตภัณฑ์ชุมชน / พื้นถิ่น	35,620.-	2.70	89.05
5	ค่ากิจกรรมนันทนาการ	18,660.-	1.41	46.65
6	ค่าธรรมเนียมในการเข้าชม	25,625.-	1.94	64.06
7	ค่าใช้จ่ายเบ็ดเตล็ด	103,400.-	7.84	258.50
8	อื่นๆ	-	-	-
รวม		1,318,930.-	100.00	3,297.33

ที่มา : ข้อมูลจากการสำรวจโดยนักวิจัย ณ วันที่ 2 สิงหาคม 2555

ผลจากการประชุมกลุ่มย่อย (Focus group) โดยการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) จากตัวแทนชุมชน องค์กรภาครัฐและผู้ประกอบการภาคเอกชน ในอำเภอสวนผึ้ง จังหวัดราชบุรี จำนวน 30 คน เป็นรายปัจจัยพบว่า

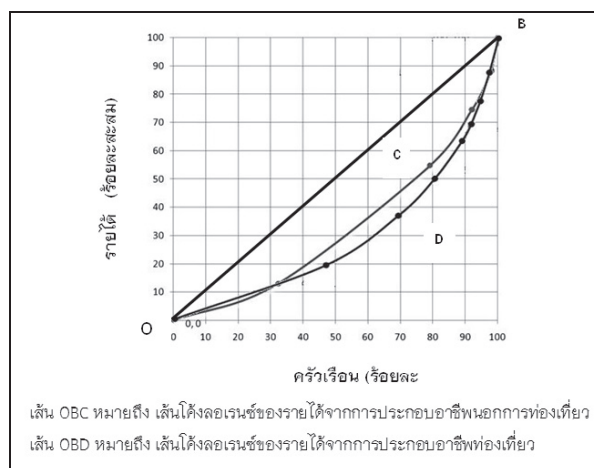
1) ปัจจัยทางด้านภูมิศาสตร์ อำเภอสวนผึ้งมีแหล่งท่องเที่ยวที่หลากหลายทั้งแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ แหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศได้แก่ เขาคระโจม ที่เป็นจุดชมทะเลหมอกพร้อมวิวธรรมชาติฝั่งประเทศพม่า ธารน้ำร้อนบ่อคลิ้ง น้ำตกเก้าชั้น สวนป่าสิริกิติ์แก่งส้มแมว แหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม และแหล่งท่องเที่ยวศิลปวิทยาการ ได้แก่ แหล่งท่องเที่ยวที่มนุษย์สร้างขึ้นตามกระแส เช่น เดอะ ซินเนอร์รี่ วิเทจ ฟาร์ม บ้านหอมเทียน และร้านกาแฟสดที่ตกแต่งอย่างสวยงามที่สามารถในการเข้าถึงง่าย (Accessibility) อีกทั้งชุมชนเจ้าของพื้นที่ให้การยอมรับ (Acceptance Community) กับการท่องเที่ยวเป็นอย่างดีถึงแม้ว่าการท่องเที่ยวจะส่งผลกระทบต่อชุมชนบ้างแต่ก็ยอมรับได้และพร้อมให้ความร่วมมือกับหน่วยงานองค์กรต่างๆ ที่จะเข้ามาช่วยในการจัดการการท่องเที่ยวในอำเภอสวนผึ้งให้มีการบูรณาการเชื่อมโยงร่วมกันระหว่างผู้มีส่วนได้ส่วนเสียด้านการท่องเที่ยวทุกภาคส่วนอย่างจริงจังและต่อเนื่อง

2) การประกอบอาชีพนอกจากการท่องเที่ยว แต่เดิมชุมชนประกอบอาชีพหลักคือ การทำไร่ ทำสวนปลูกพืชไร่ ไร่ของป่า แต่ด้วยปัจจุบันสภาพแวดล้อมเปลี่ยนแปลงไปจึงส่งผลให้อาชีพหลักได้กลายเป็นอาชีพรองของชุมชน ยกเว้นอาชีพรับราชการ/รัฐวิสาหกิจ และเป็นลูกจ้างบริษัทเอกชนที่ชุมชนยังประกอบอาชีพนี้อยู่แต่ก็ไม่มากนัก

3) การประกอบอาชีพด้านธุรกิจการท่องเที่ยว มีการสร้างงานสร้างอาชีพใหม่ให้แก่ชุมชนชาวสวนผึ้งทำให้ชุมชนมีความเป็นอยู่ดีขึ้น มีงานทำใกล้บ้าน ด้วยประกอบอาชีพด้านธุรกิจการท่องเที่ยว ได้แก่ การไปรับจ้างทำงานกับผู้ประกอบการด้านการท่องเที่ยว เช่น รีสอร์ท ร้านอาหาร และแหล่งท่องเที่ยวต่างๆ ส่งผลให้ ในปัจจุบันอาชีพหลักของคนในอำเภอสวนผึ้ง คือการรับจ้าง และการขายของทั้งของที่ระลึกและของที่เป็ผลิตภัณฑ์ของชุมชน นอกจากนี้การท่องเที่ยวจะมีผลดีแล้วก็ยังมีผลกระทบโดยเฉพาะอย่างยิ่งผลกระทบต่อค่าครองชีพที่เพิ่มสูงขึ้น ขาดแคลนแหล่งน้ำในแหล่งท่องเที่ยว ทรัพยากรธรรมชาติถูกทำลาย เกิดการแผ้วถางป่าเพื่อสร้างรีสอร์ทที่พัก ผู้ประกอบการร้านค้า ที่พัก ของที่ระลึก เอาเปรียบลูกค้าด้วยการปรับขึ้นราคาสินค้าและบริการในช่วงวันหยุดเทศกาล และการจราจรคับคั่งแออัด

ดังนั้นการท่องเที่ยวในภาพรวมของอำเภอสวนผึ้งเป็นสิ่งที่ดี เพียงแต่หากมีการรณรงค์ส่งเสริมให้ผู้มาเยือนช่วยกันอนุรักษ์และหวงแหนธรรมชาติ ไม่ทิ้งขยะมูลฝอย สำรวจและสร้างแหล่งท่องเที่ยวแห่งใหม่ เพื่อให้เกิดการกระจายไปอีกหลายๆ ตำบลของพื้นที่ในอำเภอสวนผึ้ง เพราะการจัดการท่องเที่ยวในปัจจุบันเป็นลักษณะของการกระจุกตัว จึงส่งผลการท่องเที่ยวตามเส้นทางที่ได้รับความนิยมแออัด แต่สิ่งที่ชุมชนต้องการให้เกิดเป็นรูปธรรมมากที่สุดคือ การจัดตั้งแหล่งเรียนรู้ทางวัฒนธรรมของชุมชนชาวกะเหรี่ยง ได้แก่ การจัดเทศกาลงานประเพณี วัฒนธรรมการแต่งกาย ศาสนาความเชื่อ และศิลปะนันทนาการ เพราะนอกจากจะเป็นการส่งเสริมทางเลือกใหม่สำหรับการท่องเที่ยวแล้วยังเป็นการอนุรักษ์วัฒนธรรมของบรรพบุรุษได้ถ่ายทอดสู่รุ่นลูกหลานสืบต่อไปจากรุ่นสู่รุ่นไม่ให้สูญหายไปตามกาลเวลา

เมื่อนำผลการสำรวจในส่วนของรายได้ชุมชนมาวิเคราะห์ผลการวัดการกระจายรายได้ที่เกิดจากการท่องเที่ยว กระจายสู่ชุมชน โดยใช้เส้นโค้งลอเรนซ์ (Lorenze curve) เพื่อแสดงให้เห็นว่าระดับเปอร์เซ็นต์หนึ่งๆ ของครัวเรือนทั้งหมดได้รับรายได้เป็นกี่เปอร์เซ็นต์ของรายได้รวม ดังรูปที่ 1

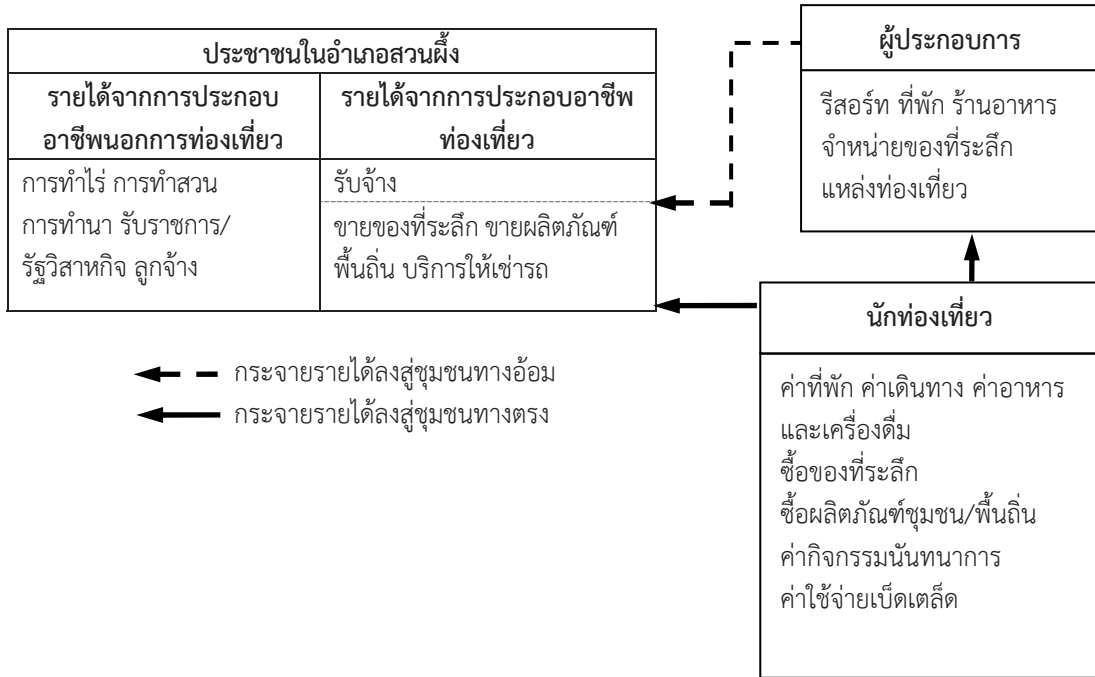
รูปที่ 1 แสดงเส้นโค้งลอเรนซ์ของรายได้จากการประกอบอาชีพท่องเที่ยวและนอกการท่องเที่ยว
ที่มา : ทศนีย์ นาคเสนีย์, 2555

จากภาพแสดงให้เห็นว่าถ้าเส้นโค้งโลเรนซ์นี้ยังมีความโค้งมาก (พื้นที่ใต้เส้น 45 องศา กับเส้นโค้งมากกว่า) แสดงว่าการกระจายรายได้เป็นไปอย่างไม่เสมอภาคมากกว่ากรณีที่เส้นมีความโค้งน้อยกว่า ดังนั้นเส้นโค้งของรายได้ที่เกิดจากการท่องเที่ยวของอำเภอสวนผึ้ง จังหวัดราชบุรี (เส้น OBD) มีความโค้งมากกว่าเส้นโค้งของรายได้ที่เกิดจากการประกอบอาชีพนอกการท่องเที่ยว (เส้น OBC) จึงสรุปได้ว่า รายได้จากการประกอบอาชีพท่องเที่ยวของประชาชนที่อาศัยอยู่ในเขตพื้นที่อำเภอสวนผึ้ง มีการกระจายที่ไม่เสมอภาค (มีความเหลื่อมล้ำ) มากกว่าการกระจายรายได้ที่เกิดจากการประกอบอาชีพนอกการท่องเที่ยว

สรุปและอภิปรายผล

จากผลการวิจัยข้างต้น มีประเด็นข้อค้นพบที่น่าสนใจดังนี้ อำเภอสวนผึ้งเป็นอีกแหล่งท่องเที่ยวหนึ่งที่มีศักยภาพในอันดับต้นๆ ของประเทศ เพราะมีทรัพยากรทางการท่องเที่ยวที่หลากหลาย สร้างความดึงดูดใจประทับใจให้แก่นักท่องเที่ยวมีองค์ประกอบของการบริโภคเพื่ออำนวยความสะดวกแก่นักท่องเที่ยว มีที่พักแรมที่โดดเด่นกว่า 100 แห่ง มีความเป็นวัฒนธรรมที่ดั้งเดิม นักท่องเที่ยวมีความเพลิดเพลินจากการเที่ยวชมแหล่งท่องเที่ยว ซึ่งมีคุณลักษณะของแหล่งท่องเที่ยวในอำเภอสวนผึ้ง พบว่าสอดคล้องกับคุณลักษณะสำคัญ 9 ประการของแหล่งท่องเที่ยว ตามแนวคิดของเท็ดชวย ช่วยบำรุง (2552) ที่ได้กำหนดไว้ว่าคุณลักษณะสำคัญของแหล่งท่องเที่ยวประกอบไปด้วย 9A's คือ ความดึงดูดใจ (Attraction) ความสามารถในการเข้าถึงง่าย (Accessibility) มีความประทับใจ (Amenity) มีองค์ประกอบของการบริการ (Ancillary Service) มีที่พักที่สะดวกสบาย (Accommodation) มีกิจกรรมนันทนาการ (Activities) มีความเป็นดั้งเดิมของชุมชน (Authenticity) สุนทรียภาพ (Aesthetic) และชุมชนเจ้าของพื้นที่ให้การยอมรับ (Acceptance Community) ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ สัจจา ไกรศรีรัตน์ (2552) ที่ได้ทำการวิจัยเรื่องการปฏิบัติการการมีส่วนร่วมของชุมชนเพื่อค้นหาอัตลักษณ์ การกำหนดตำแหน่งผลิตภัณฑ์และแนวทางการพัฒนาสินค้าทางการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนของชุมชนอำเภอสวนผึ้ง จังหวัดราชบุรี พบว่า ทรัพยากรท่องเที่ยวในเขตอำเภอสวนผึ้ง จังหวัดราชบุรี มีจุดขายที่เป็นเอกลักษณ์ที่นำมาใช้ในการกำหนดตำแหน่งผลิตภัณฑ์ในฐานะแหล่งท่องเที่ยวคือ “พักผ่อนกับธรรมชาติ ในระยะทางที่ไม่ไกลจากกรุงเทพ พร้อมอากาศที่ เย็นสบาย และผู้คนเป็นมิตร” ผลจากการสำรวจรูปแบบ การประกอบอาชีพของชุมชนพบว่าส่วนใหญ่ชุมชนประกอบอาชีพค้าขายและรับจ้างมากกว่าการทำไร่ ทำสวน ชุมชนในอำเภอสวนผึ้งมีรายได้จากการประกอบอาชีพ 2 ประเภท คือ รายได้ที่เกิดจากการท่องเที่ยว ประกอบด้วย รายได้ ค่าที่พัก ร้านอาหารและเครื่องดื่มขายของที่ระลึกและบริการให้เช่ารถนำเที่ยว เป็นต้น รายได้ที่เกิดจากนอกการท่องเที่ยว ประกอบด้วย รายได้จากการทำงานรับราชการ/รัฐวิสาหกิจ ทำนา ทำไร่ ทำสวน พนักงานงานบริษัท สำหรับข้อมูลในส่วนของพฤติกรรมของนักท่องเที่ยวที่เดินทางมาท่องเที่ยวในอำเภอสวนผึ้งเปรียบเทียบกับผลการวิจัยของ สิทธิโชค จิตต์ประสงค์ (2554) พบว่ามีความสอดคล้องกัน โดยมีค่าใช้จ่ายในการมาเที่ยวต่อคนต่อวันเป็นเงิน 1,001 – 2,500 บาท และปัญหาของนักท่องเที่ยวชาวไทยที่พบคือ ถนนเข้าสู่แหล่งท่องเที่ยวขรุขระในบางระยะ ค่าที่พักและค่าอาหารมีราคาแพง ข้อเสนอแนะคือหน่วยงานภาครัฐควรเข้มงวดด้านคุณภาพและราคาของร้านค้าหรือสถานที่ให้บริการ ผู้ประกอบการควรสร้างความร่วมมือระหว่างผู้ประกอบการและเข้าร่วมโครงการส่งเสริมการขายกับบัตรเครดิตต่างๆ และควรส่งเสริมให้นักท่องเที่ยวช่วยกันดูแลและรักษาสภาพแวดล้อม โดยรักษาความสะอาดของแหล่งท่องเที่ยวและควรปฏิบัติตามกฎของแหล่งท่องเที่ยวอย่างเคร่งครัด

จากการวิเคราะห์ที่เส้นโค้งโลเรนซ์ของการกระจายรายได้ที่เกิดจากการท่องเที่ยวกระจายสู่ชุมชนอำเภอสวนผึ้ง จังหวัดราชบุรี พบว่ารายได้ที่เกิดจากการท่องเที่ยวได้กระจายลงสู่ชุมชนทั้งทางตรงและทางอ้อม แต่พบว่าการประกอบอาชีพท่องเที่ยว มีการกระจายรายได้ที่ไม่เสมอภาค มากกว่ารายได้จากการประกอบอาชีพนอกการท่องเที่ยว ดังนั้นผลการวิจัยดังกล่าว จึงสอดคล้องกับผลการวิจัยของ พิมลพรรณ ลาภยงยศ (2541) อิติพนธ์ ไทวิจิตร (2546) อัศวิน ไกรนุช (2550) ทวีศักดิ์ หมื่นเจริญจิต (2553) ดังได้ตามแผนรูปที่ 2

รูปที่ 2 รูปแบบของกระบวนการไหลของรายได้ที่เกิดจากการท่องเที่ยว
และรายได้ที่เกิดจากการประกอบอาชีพนอกการท่องเที่ยวของประชาชนในอำเภอสวนผึ้ง
ที่มา : ทศนีย์ นาคเสนีย์, 2555

จากรูปที่ 2 การไหลของรายได้ที่เกิดจากการท่องเที่ยวกระจายสู่ชุมชนในอำเภอสวนผึ้ง จังหวัดราชบุรี พบว่ามีต้นน้ำที่เกิดมาจากนักท่องเที่ยวที่ซื้อบริการของชุมชนโดยตรง ได้แก่ ชื่อของที่ระลึก ชื่อผลิตภัณฑ์ พื้นถิ่น และชื่อ บริการให้เช่ารถนำเที่ยว จึงทำให้มีการกระจายรายได้จากนักท่องเที่ยวไปยังชุมชนที่เป็นปลายทางได้โดยตรง สำหรับการกระจายรายได้สู่ชุมชนโดยทางอ้อม คือ นักท่องเที่ยวซื้อสินค้าและบริการ ผ่านตัวกลางหรือกลางน้ำ คือ ผู้ประกอบการด้านการท่องเที่ยวและบริการ ได้แก่ การจ่ายเป็นค่าที่พัก รีสอร์ท ค่าอาหาร ของที่ระลึก และจ่ายเป็นค่าอื่นๆ ในแหล่งท่องเที่ยว ซึ่งรายได้เหล่านั้นได้ถูกกระจายไปยังชุมชนในอำเภอสวนผึ้งในรูปของค่าตอบแทน ค่าจ้างจากการทำงาน ที่มีอาชีพรับจ้าง

ข้อเสนอแนะ จากข้อค้นพบที่ประชาชนในอำเภอสวนผึ้งมีรายได้ที่สูงกว่าเกณฑ์พื้นฐานคุณภาพชีวิตของ ข้อมูล ความจำเป็นพื้นฐาน (จปฐ.) อาจเกิดมาจากนโยบายของรัฐบาลที่ได้มีการสนับสนุนส่งเสริมให้ผู้มีรายได้น้อย คนชรา การประกันราคาสินค้าเกษตรกรรมและพืชไร่บางชนิด ข้อค้นพบรายได้จากการประกอบอาชีพท่องเที่ยวของ ชุมชนที่อาศัยอยู่ในเขตพื้นที่อำเภอสวนผึ้ง ที่มีการกระจายที่ไม่เสมอภาค (มีความเหลื่อมล้ำ) มากกว่าการกระจายรายได้ ที่เกิดจากการประกอบอาชีพนอกการท่องเที่ยว นั้น หน่วยงานที่เกี่ยวข้องทุกภาคส่วนทั้งภาครัฐ เอกชน และหน่วยงาน การศึกษา ควรหามาตรการลดผลกระทบความเหลื่อมล้ำของการกระจายรายได้ที่เกิดจากการท่องเที่ยวให้มีความเสมอภาค โดยคำนึงถึงผลประโยชน์ของผู้มีส่วนได้เสียทุกฝ่ายให้เกิดความเป็นธรรมมากที่สุด อีกทั้งจะต้องร่วมกันสร้างระบบการ บริหารจัดการทางด้านการท่องเที่ยวที่จริงจังและต่อเนื่อง โดยความร่วมมือจากทุกภาคส่วนทั้งหน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน ชุมชน หน่วยงานองค์การปกครองส่วนท้องถิ่น และนักท่องเที่ยวหรือผู้มาเยือนที่จะต้องตระหนักถึงการ อนุรักษ์ควบคู่ไปกับการพัฒนา เพื่อก่อให้เกิดเป็นการท่องเที่ยวที่ยั่งยืนตลอดไป

เอกสารอ้างอิง

- กรมการพัฒนาชุมชน และอำเภอสวนผึ้ง. 2554. รายงาน จปฐ. ปี 2555 – 2559. ราชบุรี : คั่นข้อมูล ณ วันที่ 13 กันยายน 2555.
- คณะกรรมการสนับสนุนการจัดทำแผนพัฒนาเทศบาลตำบลบ้านซำป่าหวาย. 2550. แผนพัฒนาสามปี พ.ศ. 2551-2553 ของเทศบาลตำบลบ้านซำป่าหวาย อำเภอสวนผึ้ง จังหวัดราชบุรี
- คณะกรรมการสนับสนุนการจัดทำแผนพัฒนาเทศบาลตำบลสวนผึ้ง. 2551. แผนพัฒนาสามปี พ.ศ. 2552 - 2554. เทศบาลตำบลสวนผึ้ง อำเภอสวนผึ้ง จังหวัดราชบุรี
- คณะกรรมการสนับสนุนการจัดทำแผนพัฒนาองค์การบริหารส่วนตำบลป่าหวาย. ตำบลตะนาวศรี. ตำบลท่าเคย. ตำบลสวนผึ้ง. 2552. แผนพัฒนาสามปี พ.ศ. 2553 - 2555. อำเภอสวนผึ้ง จังหวัดราชบุรี
- ทวีศักดิ์ หมั่นเจริญจิต. 2553. การกระจายรายได้ในประเทศไทย. วิทยานิพนธ์ (เศรษฐศาสตรมหาบัณฑิต) มหาวิทยาลัยรามคำแหง
- เทิดชาย ช่วยบำรุง .2552. เกาะช้างการท่องเที่ยวทางทะเลบนฐานความรู้. พิมพ์ครั้งที่ 1 . กรุงเทพฯ สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.
- ธานินทร์ ศิลป์จารุ. 2550. การวิจัยและวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติด้วย SPSS. พิมพ์ครั้งที่ 7. กรุงเทพฯ : วี.อินเตอร์พรีนซ์.
- ธิตินันท์ โทวีจิตตร. 2546. ผลกระทบของการท่องเที่ยวด้านการกระจายรายได้ : การศึกษาเปรียบเทียบระหว่างบ้านผานกกกและบ้านบวกลำเตย ตำบลโป่งแยง อำเภอแม่ริม จังหวัดเชียงใหม่. วิทยานิพนธ์ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
- พิมลพรรณ ลาภยงศ .2541. การกระจายรายได้ที่เกิดจากการท่องเที่ยวสู่ท้องถิ่น : กรณีศึกษาเกาะช้าง กิ่งอำเภอเกาะช้าง จังหวัดตราด – วิทยานิพนธ์ : มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
- ไทรยา หอมชื่น .2554. สรุปการประชุมเชิงวิชาการนานาชาติ. รายงานการประชุม
- สัจจา ไกรศรีรัตน์ .2552. การวิจัยปฏิบัติการการมีส่วนร่วมของชุมชนเพื่อค้นหาอัตลักษณ์ การกำหนดตำแหน่งผลิตภัณฑ์และแนวทางการพัฒนาสินค้าทางการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนของชุมชนอำเภอสวนผึ้ง จังหวัดราชบุรี. มหาวิทยาลัยราชภัฏหมู่บ้านจอมบึง.
- สิทธิโชค จิตต์ประสงค์. 2554. พฤติกรรมนักท่องเที่ยวชาวไทยในการท่องเที่ยว อำเภอสวนผึ้ง จังหวัดราชบุรี . การค้นคว้าอิสระ คณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
- สำนักงานการท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัดราชบุรี. 2555. เอกสารประกอบการประชุมเพื่อจัดทำแผนยุทธศาสตร์พัฒนาการท่องเที่ยวจังหวัดราชบุรี พ.ศ. 2555. วันศุกร์ที่ 14 ตุลาคม 2555 ณ ห้องประชุมหลวงยกบัตร ชั้น 3 ศาลากลางจังหวัดราชบุรี.
- อัศวิน ไกรนุช. 2550. การเปลี่ยนแปลงความเหลื่อมล้ำของการกระจายรายได้จากการพัฒนาประเทศ. กรุงเทพฯ : ภาควิชาเศรษฐศาสตร์ คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- David Simchi-Levi, Philip Kaminsky .2000. *Designing and Managing the Supply Chain*. McGraw-Hill Higher Education.
- Kotler. 1994. *Marketing Management : Analysis, Planning, Implementation and Control*. Englewood Cliffs : Prentice-hall.

การวิเคราะห์ทางการเงินของการลงทุนปลูกสร้างสวนไผ่รวกของเกษตรกร
ในอำเภอจอมบึง จังหวัดราชบุรี

Financial Analysis of the Investment in *Thysochloa Siamensis* Gamble
Plantation of Farmers at Chom Bueng District, Ratchaburi Province

ณัฐณิชา พุ่มพิพัฒน์

สาขาวิชาการบริหารทรัพยากรป่าไม้และสิ่งแวดล้อม คณะวนศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

บทคัดย่อ

การศึกษาค้นคว้านี้มีวัตถุประสงค์เพื่อที่จะ เปรียบเทียบผลตอบแทนทางการเงินเฉลี่ยต่อไร่ระหว่างแปลงตัวอย่างในแต่ละระยะปลูกและรูปแบบการดูแลรักษาที่แตกต่างกัน โดยจำแนกแปลงตัวอย่าง ที่ทำการศึกษิตามระยะปลูก 2 ระยะได้แก่ 3 x 3 เมตร และ 2 x 3 เมตร อย่างละ 3 แปลง แปลงที่ใช้ระยะปลูก 3x3 เมตร ประกอบด้วย แปลงขนาดเล็ก กลาง และใหญ่ อย่างละ 1 แปลง สำหรับแปลงที่ใช้ระยะปลูก 2 x 3 เมตร ทั้ง 3 แปลง เป็นแปลงขนาดเล็ก แต่มีความแตกต่างกันทางด้านรูปแบบการจัดการและประเภทผลผลิตที่เก็บเกี่ยว จากผลการศึกษาพบว่า ระดับอัตราคิดลดที่กำหนดให้สูงสุด ที่ 14 เปอร์เซ็นต์ แปลงที่ปลูกด้วยระยะ 3 x 3 เมตร แปลงขนาดกลางจะให้ผลตอบแทนในรูปของ B/C และ IRR เท่ากับ 2.17 และ 41.84 เปอร์เซ็นต์ ตามลำดับ ได้มูลค่าปัจจุบันสุทธิเท่ากับ 6,340.74 บาทต่อไร่ ซึ่งต่ำกว่าแปลงขนาดเล็กที่ให้มูลค่าปัจจุบันสุทธิเท่ากับ 7,532.25 บาทต่อไร่ ทั้งนี้เป็นเพราะแปลงขนาดเล็กมีการบำรุงดูแลรักษาที่ดีกว่า ส่วนแปลงที่ปลูกด้วยระยะปลูก 2 x 3 เมตร แปลงที่ผลิตทั้งหน่อไม้และลำไผ่ควบคู่กัน จะให้ผลตอบแทนในรูปของ NPV และ B/C สูงสุดเท่ากับ 9,219.22 บาทต่อไร่ และ 2.21 ตามลำดับ และให้ค่า IRR เท่ากับ 36.79 เปอร์เซ็นต์ ต่ำกว่าแปลงที่ 3 ซึ่งผลิตหน่อไม้อย่างเดียว ซึ่งให้ค่า IRR เท่ากับ 39.68 เปอร์เซ็นต์ ทั้งนี้เนื่องจากความแตกต่างในเรื่องของผลผลิตที่ผลิตและราคาผลผลิตที่แตกต่างกันส่วนปัญหาอุปสรรคที่เกิดขึ้นทั้งธุรกิจการปลูกไผ่รวก ได้แก่ การลงทุนในปีแรกจะต้องใช้เงินทุนค่อนข้างสูง ผลตอบแทนจะต้องใช้เวลารอคอยที่ยาวนานถึง 3 ปี ซึ่งยาวนานกว่าการปลูกพืชไร่ทั่วไป และเกษตรกรขาดความรู้ด้านเทคนิคในการบำรุงดูแลรักษาที่เหมาะสม ในการที่จะพัฒนาอาชีพการปลูกสร้างสวนไผ่รวกในพื้นที่ศึกษาให้มีความเจริญรุ่งเรือง การดำเนินโครงการส่งเสริมที่เหมาะสมจึงนับว่ามีความจำเป็นอย่างยิ่ง

Abstract

The principal objective of the study was to compare among the average monetary return per rai of 6 sampled plots of *Thysochloa Siamensis* Gamble Plantation which were composed of 3 sample plots in each 2 spacing namely 3 x 3 m.(large, medium and small plot) and 2 x 3 m. including all small plots but different in product type and tending techniques

Results of the study indicated that medium plot with spacing 3x3 m. provided the highest return in term of B/C and IRR in value of 2.17 and 41.84 percent respectively but provided NPV per rai of 6,340.74 Baht/rai which less than the NPV of small plot 7,532.25 Baht/rai. This mainly due to the intensive tending, while the small plot with spacing 2x3 m. which produced bamboo shoot coupled with clump provided the highest return in term of NPV B/C in value of 9,219.22 Baht/rai and 2.21 respectively. While the obtained IRR of 36.79 percent which was lower than the plot which produced only bamboo shoot, this may be due to the different in product types and their prices. Moreover, the problems and obstacles taken place in the bamboo planting enterprise was the investment in the first year, needed a rather high capital, the waiting time period for the return is a rather quite long (at

least 3 years) which longer than the cultivated period needed for the general annual cash crops, and lacking of the appropriate tending techniques. Thus, in order to effectively develop this enterprise in the studied area, the proper relevant extension program is needed.

คำสำคัญ : การวิเคราะห์ทางการเงิน การลงทุน การปลูกสร้าง ไร่รวง

Keywords : financial analysis investment plantation, *Thysochachys Siamensis* Gamble

บทนำ

เป็นที่ทราบกันดีว่าไม้มีประโยชน์อย่างยิ่ง ต่อการดำรงชีวิตประจำวันของชาวชนบทและต่อเศรษฐกิจของประเทศโดยรวม ลำไผ่และหน่อไม้ที่นำมาใช้ประโยชน์ส่วนใหญ่เก็บมาจากป่าไผ่ธรรมชาติและอัตราการเก็บเกี่ยวผลผลิตเป็นไปในอัตราที่สูงกว่ากำลังผลิตทำให้ปริมาณไผ่ในธรรมชาติมีปริมาณลดลงจนน่าวิตก สำหรับไร่รวงมีชื่อทางวิทยาศาสตร์ว่า *Thysochachys siamensis* Gamble (www.dnp.go.th) และมีชื่อพื้นเมืองที่หลากหลายแตกต่างกันไปตามภูมิภาค เช่น ตีโย รวก ไม้รวก (ภาคกลาง) ว่าบอบอ (กระเหรี่ยงแม่ฮ่องสอน) แวบ้าง (กระเหรี่ยงเชียงใหม่) สะลอม (ชานแม่ฮ่องสอน) ฮวก (ภาคเหนือ) ซึ่งเป็นชนิดไผ่ที่ถูกนำไปใช้ประโยชน์อย่างกว้างขวางเพราะ หน่อไร่รวงเป็นที่นิยมนำมาใช้ประกอบอาหารกันอย่างแพร่หลาย ทำให้เกิดอุตสาหกรรมการผลิตหน่อไร่รวงคองในระดับครัวเรือนที่ทำรายได้ให้แก่ผู้ประกอบการปีละไม่น้อย นอกจากนี้ลำไผ่ไร่รวงยังใช้เป็นวัตถุดิบสำหรับอุตสาหกรรมในครัวเรือน (cottage industry) ที่หลากหลาย เช่น การหัตถกรรมเครื่องจักรสาน ทำเครื่องดนตรีต่าง ๆ เช่น ขลุ่ย อังกะลุง แคน แซ็กโซโฟน ฯลฯ (ทองคำ, "ไม้ไผ่กับชีวิตไทย".)

หากมิได้มีการริเริ่มพัฒนารูปแบบการใช้ประโยชน์ไร่รวงจากป่าธรรมชาติให้เป็นไปในแนวทางของการอนุรักษ์แล้ว ปัญหาความขาดแคลนไม้ไผ่ไร่รวงนั้นวันจะทวีความรุนแรงยิ่งขึ้นตามลำดับและส่งผลให้ระดับราคาหน่อไร่รวง ซึ่งเป็นที่นิยมนำมาประกอบอาหารกันอย่างกว้างขวางมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง อำเภอจอมบึง จังหวัดราชบุรี ก็เป็นพื้นที่หนึ่งที่กำลังประสบกับปัญหาดังกล่าว จากการสำรวจภาคสนามในพื้นที่พบว่าราคาหน่อไร่รวงได้เพิ่มสูงขึ้นถึง กิโลกรัมละ 20 บาท ซึ่งเป็นปัจจัยหนึ่งส่งผลทำให้ธุรกิจการปลูกสร้างสวนไร่รวงในพื้นที่ได้รับความสนใจจากเกษตรกรทั่วไปอย่างกว้างขวาง ในพื้นที่นี้ก็นับว่าเป็นนิมิตหมายที่ดีที่จะช่วยลดการพึ่งพิงไร่รวงจากป่าธรรมชาติลงได้ แต่ถึงอย่างไรก็ตามการลงทุนปลูกสร้างสวนไร่รวงจำเป็น ต้องใช้ทุนดำเนินการค่อนข้างสูงในระยะเริ่มต้น และผู้ลงทุนจะต้องใช้ระยะเวลารอคอยผลผลิตที่ค่อนข้างยาวนานกว่าการปลูกพืชไร่ล้มลุกทั่วไป ดังนั้นก่อนที่เกษตรกรจะสามารถตัดสินใจได้อย่างถูกต้องว่าเป็นการสมควรหรือไม่ที่จะลงทุนปลูกสร้างสวนไร่รวงนั้น ในขั้นแรกเกษตรกรจะต้องอาศัยข้อมูลสำคัญที่เป็นผลจากการวิเคราะห์ทางการเงินว่าการลงทุนปลูกสร้างสวนไร่รวงมีผลตอบแทนที่คุ้มค่าและสูงกว่าผลตอบแทนที่ได้รับจากการลงทุนปลูกพืชไร่ชนิดอื่น ๆ ที่เกษตรกรกำลังดำเนินการอยู่หรือไม่

ดังนั้นในการวิเคราะห์ทางการเงินของการลงทุนปลูกสร้างสวนไร่รวง ของเกษตรกรในครั้งนี้จึงจำเป็นต้องมีความสำคัญอย่างยิ่ง ทั้งนี้เพื่อที่จะได้นำผลที่ได้รับจากการศึกษาไปใช้เป็นข้อมูลสำคัญสำหรับนักส่งเสริมการป่าไม้จะได้นำไปเสนอให้กับเกษตรกรกลุ่มเป้าหมายได้รับทราบ และใช้เป็นเครื่องมือสำคัญในการตัดสินใจว่าธุรกิจการปลูกสร้างสวนไร่รวงมีความเหมาะสมต่อการลงทุนมากน้อยเพียงไร

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อวิเคราะห์ทางการเงินของการลงทุนปลูกสร้างสวนไร่รวงในอำเภอจอมบึง จังหวัดราชบุรี
2. เพื่อเปรียบเทียบอัตราผลตอบแทนจากการปลูกสร้างสวนไร่รวงเฉลี่ยต่อไร่ระหว่างขนาดแปลงปลูกของแต่ละระยะปลูก และระหว่างระยะปลูกของแต่ละขนาดแปลงปลูก ที่ปลูกในพื้นที่อำเภอจอมบึง จังหวัดราชบุรี
3. เพื่อศึกษาปัญหาอุปสรรคที่เกิดขึ้นจากการลงทุนปลูกสวนไร่รวงในอำเภอจอมบึง จังหวัดราชบุรี

อุปกรณ์และวิธีการดำเนินการวิจัย

ในการศึกษานี้ข้อมูลส่วนหนึ่งเป็นข้อมูลปฐมภูมิที่ได้จากการสัมภาษณ์ผู้ประกอบการ และใช้อุปกรณ์การสำรวจกำลังผลิตของไม้ไผ่ เช่น แผนที่ 1: 50,000 เชือก เทปวัดระยะ กล้องถ่ายรูป และแบบสำรวจเพื่อใช้บันทึกข้อมูล

ต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการสำรวจในแปลงตัวอย่าง โดยใช้เครื่องคอมพิวเตอร์สำหรับบันทึกข้อมูลและประมวลผล โดยข้อมูลที่เกี่ยวข้องมี 2 ประเภทคือ

1. ข้อมูลทุติยภูมิ เป็นข้อมูลที่เก็บรวบรวมจากหน่วยงานเกษตร เอกสาร ตำรา งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
2. การรวบรวมข้อมูลปฐมภูมิ (primary data) ซึ่งสามารถรวบรวม ได้จากการใช้แบบสอบถามสอบถามเกษตรกรผู้เป็นเจ้าของแปลงไร่หรือสวนที่ถูกสุ่มเลือกให้เป็นตัวอย่าง ข้อมูลที่ต้องการได้แก่

2.1 ต้นทุนเฉลี่ยต่อไร่ รายปี ซึ่งต้นทุนในปีแรกจะประกอบด้วย ต้นทุนในการเตรียมพื้นที่ ต้นทุนในการปลูก ประกอบด้วย ค่าวัสดุ ได้แก่ ค่าต้นกล้าไม้ ปุ๋ย ฯลฯ และค่าแรงงาน ส่วนต้นทุนในปีที่ 2, 3 และปีต่อ ๆ ไป ได้แก่ ต้นทุนในการบำรุงดูแลรักษา และในปีที่ 3 ไร่หรือสวนจะเริ่มให้ผลผลิตก็จะมีต้นทุนเกี่ยวกับแรงงานที่ใช้ในการเก็บเกี่ยวผลิตผลในรูปของหน่อไม้ และลำไม้

2.2 รายได้ เฉลี่ยต่อไร่ รายปี ได้แก่ รายได้จากหน่อไม้หรือลำไม้ ซึ่งหน่อไม้หรือลำไม้โดยทั่วไปจะมีการเก็บเกี่ยวในปีที่ 3 และหน่อไม้หรือลำไม้บางส่วนในแต่ละกองจะถูกเก็บเกี่ยวมาใช้ประโยชน์และเหลือให้เจริญเติบโตเป็นลำไม้ต่อไป และนำออกจำหน่ายในรูปของลำไม้ และเพื่อการผลิตหน่อไม้ในปีต่อ ๆ ไป

การวิเคราะห์ข้อมูล จะเป็นการทดสอบความสำเร็จในการลงทุนปลูกสวนไร่หรือสวน และทดสอบความเสี่ยงของการลงทุนเพื่อสร้างความมั่นใจให้กับผู้ลงทุนถึงสถานะความไม่แน่นอนของต้นทุนและรายได้ในอนาคตซึ่งจะมีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา โดยใช้วิธีการทดสอบค่าความแปรเปลี่ยน (switching value test : SVT) ดังมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

1. การทดสอบความสำเร็จในการลงทุนปลูกสร้างสวนไร่หรือสวนใช้ 3 ดัชนีชี้วัด ได้แก่ (วุฒิพล, 2543)

1.1 อัตราส่วนผลตอบแทนต่อต้นทุน หรือ Benefit - Cost Ratio คือ อัตราส่วนระหว่างมูลค่าปัจจุบันของผลตอบแทนกับมูลค่าปัจจุบันของต้นทุนที่ใช้ดำเนินการ คำนวณจากสูตร ดังนี้

$$B/C \text{ ratio} = \frac{\sum_{t=1}^n \frac{B_t}{(1+r)^t}}{\sum_{t=1}^n \frac{C_t}{(1+r)^t}}$$

เกณฑ์ในการตัดสินใจได้ว่าโครงการจะมีความเหมาะสมหรือคุ้มค่ากับการลงทุนนั้น ค่า B/C ที่ได้จะต้องมากกว่า 1

1.2 มูลค่าปัจจุบันสุทธิ หรือ Net Present Value (NPV) คือ ความแตกต่างระหว่างมูลค่าปัจจุบันของกระแสผลตอบแทนรวม และมูลค่าปัจจุบันของกระแสต้นทุนรวม โดยคำนวณจากสูตร ดังนี้

$$NPV = \sum_{t=1}^n \frac{B_t - C_t}{(1+r)^t}$$

เกณฑ์ในการตัดสินใจได้ว่าโครงการจะมีความเหมาะสมหรือคุ้มค่ากับการลงทุนนั้น ค่า NPV ที่ได้จะต้องมากกว่า 0

1.3 อัตราผลตอบแทนของโครงการ หรือ Internal Rate of Return (IRR) คืออัตราผลตอบแทนของโครงการเป็นผลตอบแทน (คิดเป็นเปอร์เซ็นต์) ที่ได้รับตลอดระยะเวลาของการลงทุน โดยทำให้มูลค่าปัจจุบันของผลได้เฉลี่ยต่อไร่มีค่าเท่ากับมูลค่าปัจจุบันของต้นทุนเฉลี่ยต่อไร่ โดยคำนวณจากสูตร ดังนี้

$$\sum_{t=1}^n \frac{B_t - C_t}{(1+r)^t}$$

กำหนดให้ B_t = ผลประโยชน์ที่ได้รับในปีที่ t

C_t = ต้นทุนในปีที่ t

r = อัตราคิดลดหรืออัตราดอกเบี้ยที่เหมาะสม ในที่นี้ได้กำหนดอัตราดอกเบี้ยขึ้น 5 อัตรา ได้แก่ 6 8 10 12 14 เปอร์เซ็นต์

IRR = อัตราผลตอบแทนของโครงการ (%)

t = ปีที่ 1,2,3,.....n

n = ระยะเวลาของโครงการ (ในที่นี้กำหนดให้เท่ากับ 20 ปี)

เกณฑ์ในการตัดสินใจได้ว่าโครงการจะมีความเหมาะสมหรือคุ้มค่ากับการลงทุนนั้น ค่า IRR ที่ได้จะต้องสูงกว่าอัตราดอกเบี้ยในท้องตลาด กล่าวคือกรณีที่ผู้ปลูกลงทุนต้องกู้เงินมาลงทุน ค่า IRR ที่ได้จะต้องนำไปเปรียบเทียบกับอัตราดอกเบี้ยเงินกู้ในท้องตลาด แต่ในกรณีที่ผู้ลงทุนใช้เงินส่วนตัวในการลงทุน ค่า IRR ที่ได้จะต้องนำไปเปรียบเทียบกับอัตราดอกเบี้ยเงินฝากแต่ในที่นี้จะใช้สูตรในการคำนวณอัตราผลตอบแทนภายใน ดังนี้

$$IRR = Li + (Hi - Li) \left\{ \frac{NPV_{at Li}}{NPV_{at Li} - NPV_{at Hi}} \right\}$$

กำหนดให้ IRR = อัตราผลตอบแทนโครงการ (%)

LI = อัตราดอกเบี้ยขั้นต่ำ (%)

HI = อัตราดอกเบี้ยขั้นสูง (%)

NPV at Li = มูลค่าปัจจุบันสุทธิที่อัตราดอกเบี้ยขั้นต่ำ (%) ซึ่งจะมีผลทำให้ค่า NPV มีค่าเป็นบวก

NPV at Hi = มูลค่าปัจจุบันสุทธิที่อัตราดอกเบี้ยขั้นสูง (%) ซึ่งจะมีผลทำให้ค่า NPV มีค่าเป็นลบ

2. การทดสอบค่าความแปรเปลี่ยน (switching value test : SVT) เป็นการทดสอบว่าต้นทุนของโครงการจะสามารถเพิ่มขึ้นไปได้สูงสุดที่เปอร์เซ็นต์ ที่จะยังคงทำให้มูลค่าปัจจุบันสุทธิมีค่าเป็นศูนย์ หรืออีกนัยหนึ่งเป็นการทดสอบว่ารายได้จากโครงการจะสามารถลดลงไปได้จนถึงจุดต่ำสุดที่เปอร์เซ็นต์ ที่จะส่งผลให้มูลค่าปัจจุบันสุทธิมีค่าเป็นศูนย์ ซึ่งมีสูตรในการคำนวณดังนี้ (ชูชีพ, 2544)

$$2.1 \text{ SVTc} = \frac{\text{NPV} \times 100}{\text{PVC}}$$

$$2.2 \text{ SVTb} = \frac{\text{NPV} \times 100}{\text{PVB}}$$

กำหนดให้

SVTc = ความเปลี่ยนแปลงทางด้านต้นทุน

SVTb = ความเปลี่ยนแปลงทางด้านรายได้

NPV = มูลค่าปัจจุบันสุทธิ

PVC = มูลค่าปัจจุบันของต้นทุน

PVB = มูลค่าปัจจุบันของรายได้

ซึ่งถ้าค่าอัตราร้อยละของ SVTc และ SVTb มีค่าสูงเท่าไร ก็ยิ่งจะเป็นสิ่งยืนยันได้ว่าโครงการนั้นมีความเสี่ยงน้อยลงเท่านั้น

ผลการวิจัย

การวิเคราะห์ทางการเงินของการลงทุนปลูกสร้างสวนไผ่รวก

การวิเคราะห์ทางการเงินของการลงทุนปลูกสร้างสวนไผ่รวก จะเริ่มต้นจากการวิเคราะห์ต้นทุนและรายได้เฉลี่ยต่อไร่ ในการศึกษาครั้งนี้เน้นการวิเคราะห์ด้านการเงินของการปลูกสร้างสวนไผ่รวกที่ใช้ระยะปลูก 2 ระยะคือ 3 x 3 เมตร และ 2 x 3 เมตร ซึ่งเป็นระยะที่ปลูกกันเป็นส่วนใหญ่ในพื้นที่ศึกษารายละเอียดในการวิเคราะห์มีดังต่อไปนี้

1. การวิเคราะห์ทางการเงินของการลงทุนปลูกสร้างสวนไผ่รวกระยะปลูก 3 x 3 เมตร

ด้านต้นทุนและรายได้ของการปลูกสร้างสวนไผ่รวกเฉลี่ยต่อไร่ โดยใช้ระยะปลูก 3 x 3 เมตร ซึ่งประกอบด้วยแปลงตัวอย่าง 3 ขนาด คือ เล็ก กลาง และใหญ่ มีรายละเอียดเกี่ยวกับต้นทุน รายได้ และอัตราผลตอบแทนเฉลี่ยต่อไร่ ดังต่อไปนี้

ก. แปลงปลูกขนาดเล็ก

ต้นทุนของการปลูกสร้างสวนไผ่เฉลี่ยต่อไร่ของแปลงปลูกขนาดเล็ก ประกอบด้วยต้นทุนคงที่ (fixed cost) ซึ่งก็คือ ค่าเช่าที่ดิน ซึ่งเป็นต้นทุนที่เกิดขึ้นทุกปีตลอดโครงการในที่นี่กำหนดให้เท่ากับ 20 ปี โดยมีค่าเช่าที่ดินในอัตราไร่ละ 300 บาท/ปี ซึ่งต้องเสียทุกปี (ตารางผนวกที่ 1)

ข. แปลงปลูกขนาดกลาง

ต้นทุนของการปลูกสร้างสวนไผ่รวกเฉลี่ยต่อไร่ของแปลงปลูกขนาดกลาง ซึ่งประกอบด้วยต้นทุนคงที่ ได้แก่ค่าเช่าที่ดิน โดยมีอัตราไร่ละ 300 บาท/ปี ซึ่งต้องเสียทุกปี (ตารางภาคผนวกที่ 2)

ค. แปลงปลูกขนาดใหญ่

ต้นทุนของการปลูกสร้างสวนไผ่รวกเฉลี่ยต่อไร่ของแปลงปลูกขนาดใหญ่ ประกอบด้วยต้นทุนคงที่ ได้แก่ค่าเช่าที่ดิน โดยมีอัตราไร่ละ 300 บาท/ปี ซึ่งต้องเสียทุกปี (ตารางภาคผนวกที่ 3)

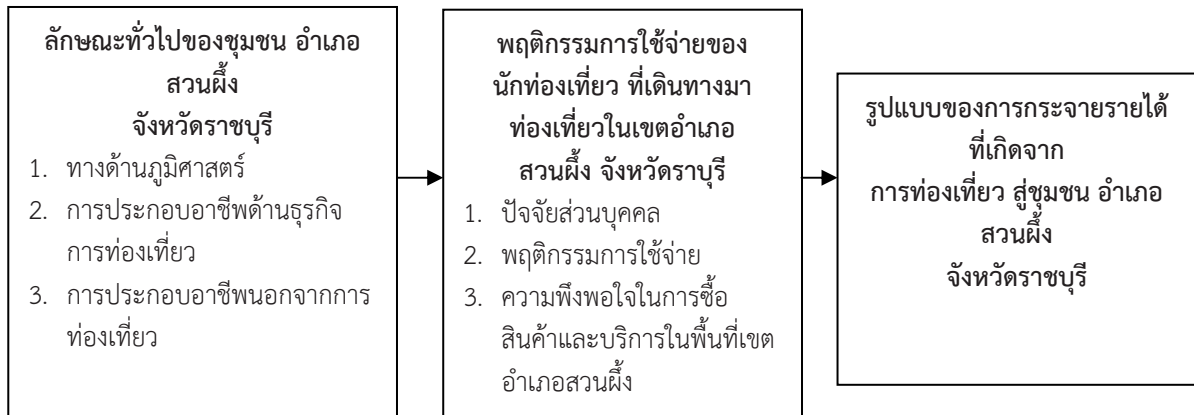
จากการเปรียบเทียบอัตราผลตอบแทนของการลงทุนปลูกสร้างสวนไผ่รวกด้วยระยะปลูก 3 x 3 เมตร จะเห็นว่าแปลงขนาดกลางจะให้ผลตอบแทนเป็นรูปของมูลค่าปัจจุบันสุทธิสูงสุด รองลงมาเป็นแปลงขนาดเล็กและขนาดใหญ่ ทั้งนี้เป็นผลเนื่องมาจากรูปแบบของการจัดการที่มีการบำรุงดูแลรักษาแตกต่างกัน ความอุดมสมบูรณ์ของดินเดิมต่างกัน ซึ่งมีผลต่อคุณภาพของผลผลิตในที่นี่คือ ขนาดความโตและความยาวของลำไผ่ที่ผลิตได้ รวมไปถึงเป้าหมายของการผลิตว่า

เครื่องมือที่ใช้คือแบบสอบถาม วิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ ประกอบด้วย ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และ เส้นโค้งลอเรนซ์ (Lorenze curve)

2. วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ ประชากรและกลุ่มตัวอย่างเชิงคุณภาพ ประกอบด้วย กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ปราชญ์ชุมชน ผู้ประกอบการ และกลุ่มวิสาหกิจชุมชน ในอำเภอสวนผึ้ง จังหวัดราชบุรี จำนวน 30 ตัวอย่าง เครื่องมือและการวิเคราะห์ข้อมูลคือ การใช้แบบสัมภาษณ์เชิงลึกเป็นรายบุคคล (In depth Interview) และการประชุมกลุ่มย่อย (Focus group) และการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) โดยจับประเด็นที่ได้จากการสัมภาษณ์ในข้อความที่เกี่ยวกับรายได้ที่ได้รับของประชาชนและข้อมูลที่ได้มาจากการประชุมกลุ่มย่อย แล้วนำมาสรุปรายงานผล

กรอบแนวคิดของการวิจัย

ที่มา : ทศนีย์ นาคเสนีย์ ,2555

ผลการวิจัย

ผลจากการสำรวจกลุ่มตัวอย่างชุมชนในพื้นที่อำเภอสวนผึ้งจำนวน 396 คน พบว่าผู้ตอบแบบสอบถามส่วนมากเป็นเพศชาย อายุเฉลี่ย 45 ปี 28 วัน สถานภาพสมรส มีระดับการศึกษาต่ำกว่าปริญญาตรี อาชีพหลักคือ อาชีพค้าขาย ทำไร่และรับจ้างทั่วไป ส่วนใหญ่ไม่มีอาชีพเสริม มีจำนวนสมาชิกในครัวเรือน 4-6 คน เป็นคนพื้นถิ่นในอำเภอสวนผึ้งมากกว่าอพยพมาจากที่อื่น มีรายได้หลักที่ชุมชนได้รับจากการท่องเที่ยวในพื้นที่คือ การขายของ และรับจ้าง รายได้นอกการท่องเที่ยว คือ การทำไร่ ทำสวนและรับราชการ ปัญหาที่ชุมชนสะท้อนให้เห็นถึงผลกระทบจากการท่องเที่ยวในพื้นที่พบว่าชุมชนได้รับผลกระทบมากที่สุดคือ ปัญหาค่าครองชีพสูง ราคาผลผลิตตกต่ำ และขาดแคลนน้ำใช้ในการเกษตรมากที่สุด

ตาราง 1 แสดงการกระจายรายได้ของครัวเรือนจากการประกอบอาชีพท่องเที่ยวและนอกรการท่องเที่ยว

ชั้นของรายได้		รายได้จากการประกอบอาชีพนอกรการท่องเที่ยว				รายได้จากการประกอบอาชีพท่องเที่ยว			
		ครัวเรือน %	ร้อยละสะสม	รายได้ %	ร้อยละสะสม	ครัวเรือน %	ร้อยละสะสม	รายได้ %	ร้อยละสะสม
30,000	- 98,999	46.63	46.63	19.21	19.21	32.46	32.46	13.12	13.12
99,000	-167,999	22.47	69.10	17.50	36.71	46.64	79.10	41.56	54.68
168,000	-236,999	11.24	80.34	13.19	49.90	13.06	92.16	19.80	74.48
237,000	-305,999	8.43	88.76	13.39	63.29	5.97	98.13	13.92	88.40
306,000	-374,999	2.81	91.57	6.12	69.41	-	98.13	-	88.40
375,000	-443,999	-	91.57	-	69.41	-	98.13	-	88.40
444,000	-512,999	2.81	94.38	8.16	77.57	-	98.13	-	88.40
513,000	-581,999	-	94.38	-	77.57	-	98.13	-	88.40
582,000	-650,999	2.81	97.19	10.20	87.77	-	98.13	-	88.40

สรุปและอภิปรายผล

ผลจากการวิเคราะห์ด้านการเงินของการปลูกไผ่รวกด้วยระยะปลูก 3 x 3 เมตร และ 2 x 3 เมตร มีสาระสำคัญพอสรุปได้ดังนี้ 1. การปลูกไผ่รวกด้วยระยะ 3 x 3 เมตร ด้วยแปลงปลูกขนาดกลางจะให้ผลตอบแทนในรูปของมูลค่าปัจจุบันสุทธิ อัตราส่วนผลได้ต่อต้นทุน และ IRR สูงสุด คือมีค่าเท่ากับ 6,340.74 บาท/ไร่ 2.17 และ 41.84 เปอร์เซ็นต์ ตามลำดับ ที่อัตราคิดลดที่กำหนดให้สูงสุด คือ 14 เปอร์เซ็นต์ แต่ถึงอย่างไรก็ตามแปลงปลูกขนาดเล็กและใหญ่ ต่างก็ให้ผลตอบแทนคุ้มค่ากับการลงทุนทั้งสิ้น ทั้งที่เกษตรกรได้มีการบำรุงดูแลเอาใจใส่อย่างจริงจัง

2. การปลูกไผ่รวกด้วยระยะ 2 x 3 เมตร ด้วยแปลงปลูกขนาดเล็ก แปลงตัวอย่างที่ 1 ที่มีการผลิตทั้งหมดไม่ และลำไผ่ควบคู่กัน จะให้ผลตอบแทนในรูปของมูลค่าปัจจุบันสุทธิ อัตราส่วนผลได้ต่อต้นทุน และอัตราผลตอบแทนภายในสูงสุด โดยมีค่าเท่ากับ 9,219.22 บาท/ไร่ 2.21 และ 36.79 เปอร์เซ็นต์ ตามลำดับ ทั้ง ๆ ที่มีการบำรุงดูแลรักษาเพียงปี 2 เพียงปีเดียว ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับสภาพความอุดมสมบูรณ์ของดินดั้งเดิม

จากผลการศึกษาสามารถให้ข้อเสนอแนะเพื่อใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาธุรกิจการปลูกสร้างสวนไผ่รวกในพื้นที่อำเภอจอมบึง จังหวัดราชบุรี ให้เป็นอาชีพที่มั่นคงและสามารถสร้างรายได้ให้เพียงพอเป็นค่าแก่เกษตรกรในพื้นที่ได้ดังนี้

1. ผลจากการวิเคราะห์หาค่า SVTc และ SVTb ของการปลูกไผ่รวก ทั้งที่ใช้ระยะปลูก 3 x 3 เมตร และ 2 x 3 เมตร ของทั้ง 6 แปลงตัวอย่าง จะเห็นว่าค่า SVTc สูงกว่าค่า SVTb ทุกค่า ซึ่งก็แสดงว่าต้นทุนสามารถเพิ่มขึ้นได้จนถึงจุดสูงสุดในเปอร์เซ็นต์ที่สูงกว่าเปอร์เซ็นต์ที่สามารถลดลงได้จนถึงต่ำสุดของรายได้ ที่ยังคงทำให้มูลค่าปัจจุบันสุทธิมีค่าเป็นศูนย์ หรือมีความคุ้มทุนพอดี ดังนั้นการเพิ่มความเอาใจใส่ในการบำรุงดูแลรักษาถึงแม้จะทำให้ต้นทุนสูงขึ้นบ้างก็สามารถกระทำได้และในขณะเดียวกันก็จะมีผลทำให้ผลิตภาพของการปลูกไผ่รวกเพิ่มขึ้นด้วย ซึ่งก็จะส่งผลดีแก่เกษตรกรผู้ปลูก

2. ไผ่เป็นพืชที่ขมที่จรรยาที่มีความสวยงามหลากหลายด้านสายพันธุ์และมีประโยชน์มากมายมหาศาลหากมีการจัดการ ที่ดีและเหมาะสม คนสามารถอยู่กับป่าไผ่ได้อย่างยั่งยืนและมีความสุข แหล่งต้นน้ำจะกลับคืนมาไม่ต้องเสียงบประมาณในการสร้างเขื่อนกักเก็บน้ำเพราะป่าไผ่ คือเขื่อนธรรมชาติที่มีราคาถูกลงและไม่ทำลายทรัพยากรธรรมชาติ

3. หน่วยงานที่เกี่ยวข้องโดยเฉพาะเกษตรอำเภอและเจ้าหน้าที่ป่าไม้ในพื้นที่ควรร่วมมือกันส่งเสริมอาชีพการปลูก ไผ่รวกอย่างจริงจัง และถ่ายทอดความรู้ในการปลูก บำรุงดูแลรักษา และการเก็บเกี่ยวผลผลิตที่ถูกต้องตามหลักวิชาการให้เกษตรกรในพื้นที่อย่างทั่วถึง

4. ในการวิจัยครั้งต่อไป เมื่อเกษตรกรผู้ปลูกทุกแปลงมีการบำรุงดูแลเอาใจใส่ และมีการเก็บเกี่ยวผลผลิตอย่างถูกต้องตามหลักวิชาการแล้ว ก็สามารถศึกษาเปรียบเทียบระหว่างแปลงปลูกที่มีการใช้ระยะปลูกแตกต่างกันได้ ซึ่งก็จะสามารถหาระยะปลูกไผ่รวกที่เหมาะสมได้

เอกสารอ้างอิง

ชูชีพ พิพัฒน์ศิริ เศรษฐศาสตร์การวิเคราะห์โครงการ ภาควิชาเศรษฐศาสตร์ คณะเศรษฐศาสตร์

มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, 2544.

ทองคำ พันนที. "ไม้ไผ่กับชีวิตไทย". วัฒนธรรมไทย. ป.35 ฉ.12 (กันยายน 2541)

วุฒิพล หัวเมืองแก้ว. 2553. เศรษฐศาสตร์ทรัพยากรป่าไม้. คณะวนศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, กรุงเทพฯ.

Forestry Research and Development Bureau. 2009. **Bamboo in Thailand**. Forestry

Research and Development Bureau, Royal Forestry Department. (www.dnp.go.th)

ตารางภาคผนวกที่ 1 ต้นทุน และรายได้เฉลี่ยต่อไร่ ของการปลูกสร้างสวนไร่รวมแปลงปลูกขนาดเล็ก ด้วยระยะปลูก 3x3 เมตร ที่ผลิตลำไยอย่างเดียว ในพื้นที่อำเภอจอมบึง จังหวัดราชบุรี

ปีที่	ต้นทุน (บาท/ไร่)	รายได้ (บาท/ไร่)	อัตราดอกเบี้ย						NPV	B/C	IRR	SVTc	SVTb
			6%	8%	10%	12%	14%						
	PVC	PVB	PVC	PVB	PVC	PVB	PVC	PVB	PVC	PVB	PVC	PVB	
1	5,634.00	0.00	5,315.09	0.00	5,216.67	0.00	5,121.82	0.00	5,030.36	0.00	4,942.11	0.00	
2	420.00	0.00	375.00	0.00	358.97	0.00	347.11	0.00	334.82	0.00	323.18	0.00	
3	590.00	5,664.00	495.80	4,759.66	468.25	4,495.24	443.61	4,258.65	419.95	4,031.52	398.23	3,823.04	
4	420.00	0.00	333.33	0.00	308.82	0.00	287.67	0.00	266.92	0.00	248.67	0.00	
5	420.00	0.00	313.43	0.00	285.71	0.00	260.87	0.00	238.32	0.00	218.13	0.00	
6	615.50	7,788.00	433.45	5,484.51	387.11	4,898.11	347.74	4,400.00	311.83	3,945.64	280.41	3,548.11	
7	420.00	0.00	280.00	0.00	245.61	0.00	215.38	0.00	189.99	0.00	167.85	0.00	
8	420.00	0.00	264.15	0.00	227.03	0.00	196.26	0.00	169.63	0.00	147.23	0.00	
9	625.70	8,496.00	370.24	5,027.22	312.85	4,248.00	265.13	3,600.00	225.63	3,063.74	192.41	2,612.59	
10	420.00	0.00	234.64	0.00	194.44	0.00	162.16	0.00	135.23	0.00	113.29	0.00	
11	300.00	0.00	157.89	0.00	128.76	0.00	105.26	0.00	86.24	0.00	70.99	0.00	
12	509.10	10,620.00	253.28	5,283.58	202.02	4,214.29	162.13	3,382.17	130.67	2,725.89	105.67	2,204.28	
13	300.00	0.00	140.85	0.00	110.29	0.00	86.96	0.00	68.75	0.00	54.62	0.00	
14	300.00	0.00	132.74	0.00	102.04	0.00	78.95	0.00	61.39	0.00	47.91	0.00	
15	512.50	12,036.00	213.54	5,015.00	161.67	3,796.85	122.61	2,879.43	93.63	2,198.93	71.80	1,686.20	
16	300.00	0.00	118.11	0.00	87.46	0.00	65.36	0.00	48.94	0.00	36.87	0.00	
17	300.00	0.00	111.52	0.00	81.08	0.00	59.41	0.00	43.69	0.00	32.34	0.00	
18	514.20	12,744.00	180.42	4,471.58	128.55	3,186.00	92.48	2,292.09	66.87	1,657.22	48.62	1,205.09	
19	300.00	0.00	99.01	0.00	69.44	0.00	49.02	0.00	34.83	0.00	24.88	0.00	
20	300.00	0.00	93.46	0.00	64.38	0.00	44.58	0.00	31.10	0.00	21.83	0.00	
	9,915.97		30,041.55		9,141.18	24,838.48	8,514.50	20,812.32	7,988.79	17,622.96	7,547.05	15,079.30	
	NPV		20,125.59		NPV	15,697.30	NPV	12,297.82	NPV	9,634.16	NPV	7,532.25	
	B/C		3.03		B/C	2.72	B/C	2.44	B/C	2.21	B/C	2.00	
	IRR		34.26%		IRR	34.26%	IRR	34.26%	IRR	34.26%	IRR	34.26%	
	SVTc		202.96%		SVTc	171.72%	SVTc	144.43%	SVTc	120.60%	SVTc	99.80%	
	SVTb		66.99%		SVTb	63.20%	SVTb	59.09%	SVTb	54.67%	SVTb	49.95%	

ตารางภาคผนวกที่ 2 ต้นทุน และรายได้เฉลี่ยต่อไร่ ของการปลูกสร้างสวนปลวกแปลงปลูกขนาดเล็ก ด้วยระยะปลูก 3x3 เมตร ที่ผลิตลำไยอย่างเดียว ในพื้นที่อำเภอจอมบึง จังหวัดราชบุรี
 อัตราดอกเบี้ย

ปีที่	ต้นทุน (บาท/ไร่)	รายได้ (บาท/ไร่)	6%		8%		10%		12%		14%	
			PVC	PVB	PVC	PVB	PVC	PVB	PVC	PVB	PVC	PVB
1	3,667.00	0.00	3,459.43	0.00	3,395.37	0.00	3,333.64	0.00	3,274.11	0.00	3,216.67	0.00
2	420.00	0.00	375.00	0.00	358.97	0.00	347.11	0.00	334.82	0.00	323.18	0.00
3	487.00	5,973.00	409.24	5,019.33	386.51	4,740.48	366.17	4,490.98	346.64	4,251.46	328.71	4,031.60
4	300.00	0.00	238.10	0.00	220.59	0.00	205.48	0.00	190.66	0.00	177.62	0.00
5	300.00	0.00	223.88	0.00	204.08	0.00	186.34	0.00	170.23	0.00	155.81	0.00
6	502.30	6,151.50	353.73	4,332.04	315.91	3,868.87	283.79	3,475.42	254.48	3,116.54	228.84	2,802.54
7	300.00	0.00	200.00	0.00	175.44	0.00	153.85	0.00	135.70	0.00	119.89	0.00
8	300.00	0.00	188.68	0.00	162.16	0.00	140.19	0.00	121.16	0.00	105.17	0.00
9	505.70	6,348.00	299.23	3,756.21	252.85	3,174.00	214.28	2,689.83	182.36	2,289.15	155.51	1,952.06
10	300.00	0.00	167.60	0.00	138.89	0.00	115.83	0.00	96.59	0.00	80.92	0.00
11	300.00	0.00	157.89	0.00	128.76	0.00	105.26	0.00	86.24	0.00	70.99	0.00
12	527.80	6,558.00	262.59	3,262.69	209.44	2,602.38	168.09	2,088.54	135.47	1,683.28	109.55	1,361.17
13	300.00	0.00	140.85	0.00	110.29	0.00	86.96	0.00	68.75	0.00	54.62	0.00
14	300.00	0.00	132.74	0.00	102.04	0.00	78.95	0.00	61.39	0.00	47.91	0.00
15	536.30	6,780.00	223.46	2,825.00	169.18	2,138.80	128.30	1,622.01	97.98	1,238.68	75.13	949.85
16	300.00	0.00	118.11	0.00	87.46	0.00	65.36	0.00	48.94	0.00	36.87	0.00
17	300.00	0.00	111.52	0.00	81.08	0.00	59.41	0.00	43.69	0.00	32.34	0.00
18	539.70	6,990.00	189.37	2,452.63	134.93	1,747.50	97.07	1,257.19	70.18	908.98	51.03	660.98
19	300.00	0.00	99.01	0.00	69.44	0.00	49.02	0.00	34.83	0.00	24.88	0.00
20	300.00	0.00	93.46	0.00	64.38	0.00	44.58	0.00	31.10	0.00	21.83	0.00
			7,443.89	21,647.90	6,767.78	18,272.03	6,229.64	15,623.97	5,785.33	13,488.09	5,417.48	11,758.22
			NPV	14,204.01	NPV	11,504.25	NPV	9,394.33	NPV	7,702.76	NPV	6,340.74
			B/C	2.91	B/C	2.70	B/C	2.51	B/C	2.33	B/C	2.17
			IRR	41.84%	IRR	41.84%	IRR	41.84%	IRR	41.84%	IRR	41.84%
			SVTC	190.81%	SVTC	169.99%	SVTC	150.80%	SVTC	133.14%	SVTC	117.04%
			SVTB	65.61%	SVTB	62.96%	SVTB	60.13%	SVTB	57.11%	SVTB	53.93%

ตารางภาคผนวกที่ 3 ต้นทุน และรายได้เฉลี่ยต่อไร่ ของการปลูกสร้างสวนไม้เร็วแลกเปลี่ยนปลูกขนาดใหญ่ ด้วยระยะปลูก 3x3 เมตร ที่ผลิตท่อนไม้และลำไม้ ในพื้นที่อำเภอจอมบึง จังหวัดราชบุรี

ปีที่	ต้นทุน (บาท/ไร่)	รายได้ (บาท/ไร่)	อัตราดอกเบี้ย									
			6%		8%		10%		12%		14%	
			PVC	PVB	PVC	PVB	PVC	PVB	PVC	PVB	PVC	PVB
1	2,704.50	0.00	2,551.42	0.00	2,504.17	0.00	2,458.64	0.00	2,414.73	0.00	2,372.37	0.00
2	480.00	0.00	428.57	0.00	410.26	0.00	396.69	0.00	382.65	0.00	369.34	0.00
3	337.50	1,180.00	283.61	991.60	267.86	936.51	253.76	887.22	240.23	839.90	227.80	796.47
4	352.50	1,376.60	279.76	1,092.54	259.19	1,012.21	241.44	942.88	224.02	874.85	208.71	815.06
5	450.00	3,982.50	335.82	2,972.01	306.12	2,709.18	279.50	2,473.60	255.34	2,259.78	233.72	2,068.39
6	300.00	0.00	211.27	0.00	188.68	0.00	169.49	0.00	151.99	0.00	136.68	0.00
7	300.00	0.00	200.00	0.00	175.44	0.00	153.85	0.00	135.70	0.00	119.89	0.00
8	537.00	4,513.50	337.74	2,838.68	290.27	2,439.73	250.93	2,109.11	216.89	1,822.93	188.25	1,582.25
9	300.00	0.00	177.51	0.00	150.00	0.00	127.12	0.00	108.18	0.00	92.25	0.00
10	300.00	0.00	167.60	0.00	138.89	0.00	115.83	0.00	96.59	0.00	80.92	0.00
11	606.00	4,779.00	318.95	2,515.26	260.09	2,051.07	212.63	1,676.84	174.21	1,373.85	143.39	1,130.79
12	300.00	0.00	149.25	0.00	119.05	0.00	95.54	0.00	77.00	0.00	62.27	0.00
13	300.00	0.00	140.85	0.00	110.29	0.00	86.96	0.00	68.75	0.00	54.62	0.00
14	628.50	5,044.50	278.10	2,232.08	213.78	1,715.82	165.39	1,327.50	128.60	1,032.20	100.38	805.66
15	300.00	0.00	125.00	0.00	94.64	0.00	71.77	0.00	54.81	0.00	42.03	0.00
16	300.00	0.00	118.11	0.00	87.46	0.00	65.36	0.00	48.94	0.00	36.87	0.00
17	643.50	5,310.00	239.22	1,973.98	173.92	1,435.14	127.43	1,051.49	93.72	773.37	69.37	572.42
18	300.00	0.00	105.26	0.00	75.00	0.00	53.96	0.00	39.01	0.00	28.37	0.00
19	300.00	0.00	99.01	0.00	69.44	0.00	49.02	0.00	34.83	0.00	24.88	0.00
20	657.00	5,575.50	204.67	1,736.92	140.99	1,196.46	97.62	828.45	68.11	577.99	47.80	405.68
			6,751.72	16,353.07	6,035.53	13,496.11	5,472.93	11,297.09	5,014.32	9,554.88	4,639.91	8,176.71
			NPV	9,601.35	NPV	7,460.59	NPV	5,824.16	NPV	4,540.56	NPV	3,536.80
			B/C	2.42	B/C	2.24	B/C	2.06	B/C	1.91	B/C	1.76
			IRR	33.97%	IRR	33.97%	IRR	33.97%	IRR	33.97%	IRR	33.97%
			SVTc	142.21%	SVTc	123.61%	SVTc	106.42%	SVTc	90.55%	SVTc	76.23%
			SVTb	58.71%	SVTb	55.28%	SVTb	51.55%	SVTb	47.52%	SVTb	43.25%

ตารางสภาพณภาพที่ 4 ต้นทุน และรายได้นี้เฉลี่ยต่อไร่ ของการปลูกสร้างสวนฝรั่งแปลงปลูกที่ 1 ด้วยระยะปลูก 2x3 เมตร ที่ผลิตหน่อไม้และลำไม้ ในพื้นที่อำเภอจอมบึง จังหวัดราชบุรี

ปีที่	ต้นทุน (บาท/ไร่)	รายได้ (บาท/ไร่)	6%		8%		10%		12%		14%	
			PVC	PVB	PVC	PVB	PVC	PVB	PVC	PVB	PVC	PVB
1	3,820.00	0.00	3,603.77	0.00	3,537.04	0.00	3,472.73	0.00	3,410.71	0.00	3,350.88	0.00
2	1,800.00	0.00	1,607.14	0.00	1,538.46	0.00	1,487.60	0.00	1,434.95	0.00	1,385.04	0.00
3	465.00	2,040.00	390.76	1,714.29	369.05	1,619.05	349.62	1,533.83	330.98	1,452.03	313.86	1,376.94
4	765.00	2,240.00	607.14	1,777.78	562.50	1,647.06	523.97	1,534.25	486.17	1,423.56	452.94	1,326.26
5	468.00	4,830.50	349.25	3,604.85	318.37	3,286.05	290.68	3,000.31	265.56	2,740.96	243.06	2,508.81
6	471.00	2,640.00	331.69	1,859.15	296.23	1,660.38	266.10	1,491.53	238.62	1,337.51	214.58	1,202.75
7	799.50	5,209.00	533.00	3,472.67	467.54	3,046.20	410.00	2,671.28	361.65	2,356.29	319.51	2,081.71
8	468.00	2,640.00	294.34	1,660.38	252.97	1,427.03	218.69	1,233.64	189.02	1,066.25	164.06	925.48
9	469.50	2,640.00	277.81	1,562.13	234.75	1,320.00	198.94	1,118.64	169.31	952.01	144.37	811.82
10	805.50	5,849.50	450.00	3,267.88	372.92	2,708.10	311.00	2,258.49	259.35	1,883.38	217.28	1,577.87
11	468.00	2,640.00	246.32	1,389.47	200.86	1,133.05	164.21	926.32	134.54	758.94	110.74	624.67
12	466.50	2,640.00	232.09	1,313.43	185.12	1,047.62	148.57	840.76	119.74	677.62	96.83	547.96
13	807.00	5,856.00	378.87	2,749.30	296.69	2,152.94	233.91	1,697.39	184.94	1,342.04	146.93	1,066.20
14	466.50	2,860.00	206.42	1,265.49	158.67	972.79	122.76	752.63	95.46	585.21	74.50	456.77
15	469.50	2,860.00	195.63	1,191.67	148.11	902.21	112.32	684.21	85.78	522.51	65.78	400.68
16	807.00	5,642.50	317.72	2,221.46	235.28	1,645.04	175.82	1,229.30	131.64	920.41	99.17	693.42
17	469.50	2,640.00	174.54	981.41	126.89	713.51	92.97	522.77	68.38	384.50	50.61	284.59
18	466.50	2,860.00	163.68	1,003.51	116.63	715.00	83.90	514.39	60.66	371.91	44.11	270.44
19	805.50	5,422.50	265.84	1,789.60	186.46	1,255.21	131.62	886.03	93.52	629.59	66.81	449.79
20	466.50	2,860.00	145.33	890.97	100.11	613.73	69.32	424.96	48.36	296.49	33.94	208.10
			10,771.33	33,715.42	9,704.63	27,864.97	8,864.75	23,320.75	8,169.34	19,701.22	7,595.02	16,814.24
			NPV	22,944.09	NPV	18,160.34	NPV	14,456.00	NPV	11,531.88	NPV	9,219.22
			B/C	3.13	B/C	2.87	B/C	2.63	B/C	2.41	B/C	2.21
			IRR	36.79%	IRR	36.79%	IRR	36.79%	IRR	36.79%	IRR	36.79%
			SVTC	68.05%	SVTC	187.13%	SVTC	163.07%	SVTC	141.16%	SVTC	121.39%
			SVTB	34.73%	SVTB	65.17%	SVTB	61.99%	SVTB	58.53%	SVTB	54.83%

ตารางภาคผนวกที่ 5 ต้นทุน และรายได้เฉลี่ยต่อไร่ ของการปลูกสร้างสวนไผ่รวมแปลงปลูกที่ 2 ด้วยระยะปลูก 2x3 เมตร ที่ผลิตหน่อไม่ย่อยงเดียว ในพื้นที่อำเภอจอมบึง จังหวัดราชบุรี

ปีที่	ต้นทุน (บาท/ไร่)	รายได้ (บาท/ไร่)	อัตราดอกเบี้ย														
			6%			8%			10%			12%			14%		
			PVC	PVB	PVC	PVC	PVB	PVC	PVC	PVB	PVC	PVC	PVB	PVC	PVC	PVB	
1	2,280.00	0.00	2,150.94	0.00	2,111.11	0.00	2,072.73	0.00	2,035.71	0.00	2,000.00	0.00	1,965.00	0.00	1,930.00		
2	600.00	0.00	535.71	0.00	512.82	0.00	495.87	0.00	478.32	0.00	461.68	0.00	445.00	0.00	428.32		
3	375.00	2,992.50	315.13	2,514.71	297.62	2,375.00	281.95	2,250.00	266.92	2,130.00	253.11	2,019.85	1,909.70	1,800.00	1,690.55		
4	300.00	0.00	238.10	0.00	220.59	0.00	205.48	0.00	190.66	0.00	177.62	0.00	162.70	0.00	149.66		
5	300.00	0.00	223.88	0.00	204.08	0.00	186.34	0.00	170.23	0.00	155.81	0.00	140.90	0.00	126.98		
6	400.50	3,990.00	282.04	2,809.86	251.89	2,509.43	226.27	2,254.24	202.91	2,021.46	182.46	1,817.79	1,614.12	1,410.45	1,206.78		
7	300.00	0.00	200.00	0.00	175.44	0.00	153.85	0.00	135.70	0.00	119.89	0.00	104.08	0.00	88.27		
8	300.00	0.00	188.68	0.00	162.16	0.00	140.19	0.00	121.16	0.00	105.17	0.00	90.24	0.00	75.31		
9	424.50	4,987.50	251.18	2,951.18	212.25	2,493.75	179.87	2,113.35	153.08	1,798.54	130.54	1,533.70	1,279.00	1,024.26	769.52		
10	300.00	0.00	167.60	0.00	138.89	0.00	115.83	0.00	96.59	0.00	80.92	0.00	66.00	0.00	51.08		
11	300.00	0.00	157.89	0.00	128.76	0.00	105.26	0.00	86.24	0.00	70.99	0.00	56.00	0.00	41.08		
12	450.00	5,985.00	223.88	2,977.61	178.57	2,375.00	143.31	1,906.05	115.50	1,536.20	93.40	1,242.24	987.50	742.70	498.24		
13	300.00	0.00	140.85	0.00	110.29	0.00	86.96	0.00	68.75	0.00	54.62	0.00	40.50	0.00	26.46		
14	300.00	0.00	132.74	0.00	102.04	0.00	78.95	0.00	61.39	0.00	47.91	0.00	33.80	0.00	20.00		
15	475.50	6,982.50	198.13	2,909.38	150.00	2,202.68	113.76	1,670.45	86.87	1,275.68	66.62	978.22	723.50	478.70	229.00		
16	300.00	0.00	118.11	0.00	87.46	0.00	65.36	0.00	48.94	0.00	36.87	0.00	24.88	0.00	12.90		
17	300.00	0.00	111.52	0.00	81.08	0.00	59.41	0.00	43.69	0.00	32.34	0.00	20.00	0.00	7.66		
18	499.50	7,980.00	175.26	2,800.00	124.88	1,995.00	89.84	1,435.25	64.95	1,037.72	47.23	754.60	549.50	305.00	50.00		
19	300.00	0.00	99.01	0.00	69.44	0.00	49.02	0.00	34.83	0.00	24.88	0.00	12.90	0.00	0.00		
20	300.00	0.00	93.46	0.00	64.38	0.00	44.58	0.00	31.10	0.00	21.83	0.00	0.00	0.00	0.00		
	6,004.12	16,962.74	5,383.75	13,950.87	4,894.81	11,629.34	4,493.55	9,799.60	4,163.90	8,346.40	4,163.90	8,346.40	4,163.90	8,346.40	4,163.90		
	NPV	10,958.62	NPV	8,567.11	NPV	6,734.54	NPV	5,306.04	NPV	4,182.50	NPV	3,349.00	NPV	2,705.50	NPV		
	B/C	2.83	B/C	2.59	B/C	2.38	B/C	2.18	B/C	2.00	B/C	1.83	B/C	1.68	B/C		
	IRR	34.83%	IRR	34.83%	IRR	34.83%	IRR	34.83%	IRR	34.83%	IRR	34.83%	IRR	34.83%	IRR		
	SVTc	182.52%	SVTc	159.13%	SVTc	137.59%	SVTc	118.08%	SVTc	100.45%	SVTc	83.83%	SVTc	70.00%	SVTc		
	SVTb	64.60%	SVTb	61.41%	SVTb	57.91%	SVTb	54.15%	SVTb	50.11%	SVTb	46.09%	SVTb	42.00%	SVTb		

ตารางภาคผนวกที่ 6 ต้นทุน และรายได้อัตโนมัติต่อไร่ ของการปลูกสร้างสวนฝรั่งแปลงปลูกที่ 3 ด้วยระยะปลูก 2x3 เมตร ที่ผลิตหน่อไม่อย่างเตียว ในพื้นที่อำเภอจอมบึง จังหวัดราชบุรี

ปีที่	ต้นทุน (บาท/ไร่)	รายได้อัตโนมัติ (บาท/ไร่)	6%		8%		10%		12%		14%	
			PVC	PVB	PVC	PVB	PVC	PVB	PVC	PVB	PVC	PVB
1	3,346.00	0.00	3,156.60	0.00	3,098.15	0.00	3,041.82	0.00	2,987.50	0.00	2,935.09	0.00
2	630.00	0.00	562.50	0.00	538.46	0.00	520.66	0.00	502.23	0.00	484.76	0.00
3	410.00	1,809.60	344.54	1,520.67	325.40	1,436.19	308.27	1,360.60	291.83	291.83	1,288.04	276.74
4	421.00	1,915.20	334.13	1,520.00	309.56	1,408.24	288.36	1,311.78	267.55	267.55	1,217.14	249.27
5	424.30	2,126.40	316.64	1,586.87	288.64	1,446.53	263.54	1,320.75	240.76	240.76	1,206.58	220.37
6	432.00	2,236.80	304.23	1,575.21	271.70	1,406.79	244.07	1,263.73	218.86	218.86	1,133.23	196.81
7	436.40	2,337.60	290.93	1,558.40	255.20	1,367.02	223.79	1,198.77	197.41	197.41	1,057.41	174.40
8	438.60	2,448.00	275.85	1,539.62	237.08	1,323.24	204.95	1,143.93	177.14	177.14	988.71	153.76
9	440.80	2,553.60	260.83	1,511.01	220.40	1,276.80	186.78	1,082.03	158.96	158.96	920.85	135.55
10	443.00	2,659.20	247.49	1,485.59	205.09	1,231.11	171.04	1,026.72	142.63	142.63	856.19	119.50
11	443.00	2,764.80	233.16	1,455.16	190.13	1,186.61	155.44	970.11	127.35	127.35	794.81	104.82
12	443.00	2,764.80	220.40	1,375.52	175.79	1,097.14	141.08	880.51	113.71	113.71	709.66	91.95
13	443.00	2,764.80	207.98	1,298.03	162.87	1,016.47	128.41	801.39	101.52	101.52	633.62	80.66
14	443.00	2,764.80	196.02	1,223.36	150.68	940.41	116.58	727.58	90.65	90.65	565.73	70.75
15	443.00	2,764.80	184.58	1,152.00	139.75	872.18	105.98	661.44	80.93	80.93	505.12	62.06
16	443.00	2,764.80	174.41	1,088.50	129.15	806.06	96.51	602.35	72.26	72.26	451.00	54.44
17	443.00	2,764.80	164.68	1,027.81	119.73	747.24	87.72	547.49	64.52	64.52	402.68	47.76
18	443.00	2,764.80	155.44	970.11	110.75	691.20	79.68	497.27	57.61	57.61	359.53	41.89
19	443.00	2,764.80	146.20	912.48	102.55	640.00	72.39	451.76	51.44	51.44	321.01	36.75
20	443.00	2,764.80	138.01	861.31	95.06	593.30	65.82	410.82	45.92	45.92	286.62	32.23
	7,914.61	23,661.64	7,126.14	19,486.54	6,502.90	16,259.01	5,990.79	13,697.93	5,569.55	11,663.85		
	NPV	15,747.02	NPV	12,360.40	NPV	9,756.11	NPV	7,707.14	NPV	6,094.30		
	B/C	2.99	B/C	2.73	B/C	2.50	B/C	2.29	B/C	2.09		
	IRR	39.68%	IRR	39.68%	IRR	39.68%	IRR	39.68%	IRR	39.68%		
	SVTC	198.96%	SVTC	173.45%	SVTC	150.03%	SVTC	128.65%	SVTC	109.42%		
	SVTB	66.55%	SVTB	63.43%	SVTB	60.00%	SVTB	56.26%	SVTB	52.25%		

กลยุทธ์ส่งเสริมศูนย์ท่องเที่ยวเกษตรเชิงอนุรักษ์บ้านบางพลับ จังหวัดสมุทรสงคราม Strategies to Promote the Eco-Agrotourism Center of Banbangplub, Samutsongkram Province

กัญญานัส แก้วรักษา

สาขาวิชาการจัดการโรงแรมและการท่องเที่ยว บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยนเรศวร

บทคัดย่อ

การวิจัยกลยุทธ์ส่งเสริมศูนย์ท่องเที่ยวเกษตรเชิงอนุรักษ์บ้านบางพลับ จังหวัดสมุทรสงคราม มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบัน โดยวิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรค (SWOT Analysis) วิเคราะห์ศักยภาพของการพัฒนาเชิงกลยุทธ์และทำการสังเคราะห์กลยุทธ์ส่งเสริมการท่องเที่ยวด้วย TOWS Matrix เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ 1) แบบสัมภาษณ์ผู้อำนวยการการท่องเที่ยวจังหวัดสมุทรสงคราม เกษตรกรเจ้าของสวนผลไม้ กลุ่มสตรีเกษตรกรพัฒนาบ้านบางพรหม เจ้าของโฮมสเตย์ในชุมชน และ 2) แบบสอบถามความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างที่เป็นนักท่องเที่ยว

ผลการศึกษา พบว่า ชุมชนบ้านบางพลับยังคงรักษาวิถีชีวิตเกษตรกรรมแบบดั้งเดิมมีผลไม้ขึ้นชื่อลือฉ่ำ ส้มโอพันธุ์ขาวใหญ่มีการส่งเสริมการเกษตรแบบไม่ใช้สารเคมีมีสินค้า OTOP ที่ได้รับรางวัลและยังสืบทอดประเพณีโบราณ แต่เส้นทางเข้าชุมชนค่อนข้างแคบ และป้ายชื่อแหล่งท่องเที่ยวและป้ายบอกทางน้อย รวมทั้งมีบริการรถสาธารณะไม่เพียงพอ จากผลการศึกษาศักยภาพของการพัฒนาเชิงกลยุทธ์บ้านบางพลับ พบว่า บ้านบางพลับ มีศักยภาพในการพัฒนาที่สามารถสร้างเป็นกลยุทธ์ได้ในด้านต่อไปนี้ 1) ด้านการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานและสิ่งอำนวยความสะดวกเพื่อการท่องเที่ยว 2) ด้านการพัฒนาและฟื้นฟูแหล่งท่องเที่ยวให้เกิดความยั่งยืน 3) ด้านการพัฒนาสินค้า บริการและปัจจัยสนับสนุนการท่องเที่ยว 4) ด้านการส่งเสริมการท่องเที่ยว 5) ด้านการส่งเสริมกระบวนการมีส่วนร่วมของภาครัฐ ภาคประชาชนและองค์กรการปกครองส่วนท้องถิ่น ในการบริหารจัดการทรัพยากรการท่องเที่ยว

Abstract

The strategic study was to promote the Eco-agrotourism Center of Banbangplub, Samutsongkram Province conducted with the following objectives: (i) to examine the center's current situation by analysing strength, weakness, opportunity, and threat (SWOT Analysis), (ii) to assess its potentiality for strategic development, and (iii) to propose tourism promotion strategies through TOWS Matrix. Research tools employed included: (i) interviews of Director of Tourism Authority of Thailand, Samutsongkram Provincial Office, owners of fruit orchards, Banbangprom Female Agriculturalist Cluster, and owners of Homestay business, and (ii) questionnaires of tourists' s opinion.

The findings showed that: Banbangprub community retained the traditional agricultural way of life; for instance, boasting famous kinds of fruit like lychee and the well-known Khoayai variant of pomelo, abstaining from using chemicals in cultivation, being awarded for the OTOP products, and apparently practicing traditional customs. However, the community had weakness in its narrow roadway, and insufficiency of signboards and public transportation. In this regard, the Banbangprub community possesses potentials to promote its tourism attractiveness in the following strategic aspects: (i) improvement of infrastructure and necessary facilities, (ii) environmental remediation and sustainable development of tourism attractions, (iii) development of products, service, and tourism

factors, (iv) tourism promotion, and (v) encouraging participation of public and private sectors, and local administrative bodies for the management of tourism resources.

คำสำคัญ : กลยุทธ์การส่งเสริมท่องเที่ยว, ศูนย์ท่องเที่ยวเกษตรเชิงอนุรักษ์, บ้านบางพลับ

Keywords : tourism promotion strategy, eco-agrotourismcentre, Banbangprub, situation analysis

บทนำ

ปัจจุบันอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวมีความสำคัญอย่างยิ่งในหลายประเทศเพราะเป็นธุรกิจที่สร้างรายได้อย่างมหาศาลมีส่วนในการสร้างความมั่นคงทางเศรษฐกิจของประเทศ กล่าวได้ว่าหากประเทศใดมีแหล่งท่องเที่ยวที่น่าสนใจก็สามารถเป็นสินค้าหลักของประเทศได้จากความสำคัญดังกล่าวคณะรัฐมนตรีจึงได้มีมติเมื่อวันที่ 17 เมษายน พ.ศ. 2552 ให้การท่องเที่ยวเป็นวาระแห่งชาติ (National Agenda) และมติคณะรัฐมนตรีเมื่อวันที่ 21 เมษายน พ.ศ. 2552 มอบหมายให้กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬาจัดทำยุทธศาสตร์แผนงานฟื้นฟูวิกฤตการท่องเที่ยวระยะสั้นและระยะยาว ซึ่งแผนพัฒนาการท่องเที่ยวแห่งชาติ มุ่งเน้นการป้องกันแก้ไขผลกระทบด้านการท่องเที่ยวให้สอดคล้องกับสถานการณ์ ทั้งในและต่างประเทศ ตามแนวทางแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 11 และวิสัยทัศน์ประเทศไทยสู่ปี 2570 โดยน้อมนำแนวคิด “เศรษฐกิจพอเพียง” และ “คนเป็นศูนย์กลางของการพัฒนา” มาใช้ในการจัดทำแผนเพื่อให้เกิดการพัฒนาการท่องเที่ยวแบบองค์รวมที่สร้างทั้งรายได้และกระจายรายได้อย่างเป็นธรรมและยั่งยืน และกระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬาได้จำแนกจังหวัดตามกลุ่มท่องเที่ยวเป็น 8 กลุ่ม เพื่อทำแผนงานดำเนินงานด้านพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว งานด้านการตลาดและประชาสัมพันธ์ และการเปิดเขตพัฒนาการท่องเที่ยว (คณะกรรมการนโยบายการท่องเที่ยวแห่งชาติ, 2554 หน้า 2-3,72)

กลุ่มท่องเที่ยววิถีชีวิตลุ่มแม่น้ำภาคกลาง ได้กลุ่มแบ่งย่อยออกเป็น 5 กลุ่ม หนึ่งในนั้น คือ กลุ่มจังหวัดภาคกลางตอนล่าง 2 ประกอบไปด้วย จังหวัดสมุทรสาคร สมุทรสงคราม เพชรบุรีและประจวบคีรีขันธ์ โดยการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยได้จัดงานแถลงข่าวโครงการ “The Charming of The Royal Coast : มนต์เสน่ห์ ทะเล วัง” เพื่อส่งเสริมการเดินทางท่องเที่ยวเชิงโยงในแหล่งท่องเที่ยว ของจังหวัดสมุทรสาคร สมุทรสงคราม เพชรบุรีและประจวบคีรีขันธ์ พร้อมนำเสนอเส้นทางท่องเที่ยว ได้แก่ “เส้นทางตามรอยเสด็จ” และ “เส้นทาง นก เกลือ โคลน เลน เล” หวังดึงดูดให้เกิดการท่องเที่ยวในภูมิภาคภาคกลางเพิ่มขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับวิสัยทัศน์และประเด็นยุทธศาสตร์ของกลุ่มจังหวัดภาคกลางตอนล่าง 2 ที่มุ่งเน้นการผลิตสินค้าเกษตร ส่งเสริมอุตสาหกรรมแปรรูปสินค้าประมงและเกษตร เพื่อการอุปโภคบริโภค และส่งออก และส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ (สำนักบริหารยุทธศาสตร์กลุ่มจังหวัดภาคกลางตอนล่าง 2, มปป. หน้า 69-70)

ศูนย์ท่องเที่ยวเกษตรเชิงอนุรักษ์บ้านบางพลับ เป็นหนึ่งในแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรที่ตั้งอยู่ในพื้นที่จังหวัดสมุทรสงครามและอยู่ภายใต้แผนพัฒนากลุ่มจังหวัดภาคกลางตอนล่าง 2 พ.ศ. 2553-2556 เป็นชุมชนที่ถือว่าประสบความสำเร็จในระดับหนึ่งในการพัฒนาชุมชนวิถีเกษตร ชุมชนบ้านบางพลับเป็นชุมชนที่มีทรัพยากรธรรมชาติอุดมสมบูรณ์คนในชุมชนมีวิถีชีวิตที่เป็นชาวสวนดำเนินชีวิตอยู่อย่างเรียบง่าย ตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง เน้นการทำเกษตรเชิงอนุรักษ์ไม่ใช้สารเคมี ผลผลิตที่ได้จากชุมชนเน้นในเรื่องของคุณภาพ คุณธรรม และคุณประโยชน์ชุมชนบางพลับจึงได้เป็นส่วนหนึ่งในโครงการเข้าชมสวนลิ้นจี่ภายใต้งานถนนสายผลไม้ประจำปีของจังหวัดสมุทรสงคราม อีกทั้งคนในชุมชนยังได้สืบทอดประเพณีตักบาตรขนมครกที่วัดแก่นจันทร์เจริญ (ในวันขึ้น 8 ค่ำเดือน 10) เป็นประจำทุกปีซึ่งมีอยู่แห่งเดียวในประเทศไทย ทั้งยังมีการรวบรวมความรู้และภูมิปัญญาท้องถิ่นจากปราชญ์ชาวบ้านและจัดตั้งเป็นศูนย์การเรียนรู้หาวิชาลัยภูมิปัญญาท้องถิ่นสมุทรสงคราม เพื่อถ่ายทอดความรู้ให้กับผู้สนใจ ถือเป็นอัตลักษณ์ที่สำคัญของชุมชน ในด้านการพัฒนาการท่องเที่ยว บ้านบางพลับมีทรัพยากรการท่องเที่ยวของชุมชนมากมาย เช่น การทำเกษตรแบบผสมผสาน การทำสวนส้มโอปลอดสารพิษ การใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในการแปรรูปผลผลิตทางการเกษตรจนได้รับรางวัล OTOP ศิลปวัฒนธรรม ประเพณีการตักบาตรขนมครก ศูนย์การเรียนรู้หาวิชาลัยภูมิปัญญาท้องถิ่นสมุทรสงครามและมีโฮมสเตย์ไว้บริการนักท่องเที่ยว ซึ่งนักท่องเที่ยวสามารถมาท่องเที่ยวได้ตลอดทั้งปี จากการจัดการท่องเที่ยวในชุมชนบ้านบางพลับทำให้ชุมชนได้รับรางวัลติดต่อกัน 3 ปีซ้อน คือ รางวัลการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ดีเด่น ปีพ.ศ. 2550, รางวัลส่งเสริมการท่องเที่ยวยอดเยี่ยม ปีพ.ศ. 2551 และรางวัลแหล่งท่องเที่ยวชุมชนยอดเยี่ยม ในงานประกาศรางวัลอุตสาหกรรมท่องเที่ยวไทยครั้งที่ 8 ประจำปี 2553

อย่างไรก็ตาม เมื่อพิจารณาด้านทำเลที่ตั้งพบว่า ชุมชนบ้านบางพลับอยู่ใกล้กับตลาดน้ำอัมพวาซึ่งเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มีชื่อเสียงโด่งดังและมีโฮมสเตย์ไว้บริการนักท่องเที่ยวมากมายจึงเป็นข้อจำกัดประการหนึ่งของศูนย์ท่องเที่ยวเกษตรเชิงอนุรักษ์บ้านบางพลับ จากปัญหาและความสำคัญดังกล่าวทำให้ผู้วิจัยกำหนดจุดมุ่งหมายของการศึกษาวิจัยในหัวข้อ “กลยุทธ์การส่งเสริมศูนย์ท่องเที่ยวเกษตรเชิงอนุรักษ์บ้านบางพลับ จังหวัดสมุทรสงคราม”

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบัน วิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรคของศูนย์ท่องเที่ยวเกษตรเชิงอนุรักษ์บ้านบางพลับ จังหวัดสมุทรสงคราม
2. เพื่อวิเคราะห์ศักยภาพของการพัฒนาเชิงกลยุทธ์ศูนย์ท่องเที่ยวเกษตรเชิงอนุรักษ์บ้านบางพลับจังหวัดสมุทรสงคราม
3. เพื่อสังเคราะห์กลยุทธ์ส่งเสริมศูนย์ท่องเที่ยวเกษตรเชิงอนุรักษ์บ้านบางพลับ จังหวัดสมุทรสงคราม

อุปกรณ์และวิธีการดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่องกลยุทธ์ส่งเสริมศูนย์ท่องเที่ยวเกษตรเชิงอนุรักษ์บ้านบางพลับ จังหวัดสมุทรสงคราม เป็นการศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพและเชิงปริมาณ (Mixed Method Research) โดยกำหนดกลุ่มประชากรดังนี้ (1) ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องเชิงนโยบาย (2) ผู้ให้บริการภายในแหล่งท่องเที่ยว และ (3) นักท่องเที่ยว ซึ่งมีการเลือกกลุ่มตัวอย่าง ดังนี้ (1) ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องเชิงนโยบาย ใช้วิธีการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง ได้แก่ ผู้อำนวยการการท่องเที่ยวจังหวัดสมุทรสงคราม จำนวน 1 คน (2) ผู้ให้บริการภายในแหล่งท่องเที่ยว ใช้วิธีการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง ได้แก่ เกษตรกรเจ้าของสวนผลไม้ จำนวน 1 คน , กลุ่มสตรีเกษตรกรพัฒนาบ้านบางพรหม จำนวน 1 คน เจ้าของโฮมสเตย์ภายในชุมชนจำนวน 1 คน และ(3) นักท่องเที่ยว ใช้วิธีการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบบังเอิญพบ จำนวน 375 คน จากจำนวนนักท่องเที่ยวทั้งหมดที่เข้ามาท่องเที่ยวที่ศูนย์ท่องเที่ยวเกษตรเชิงอนุรักษ์บ้านบางพลับ จังหวัดสมุทรสงคราม ทั้งหมด 14,090 คน (สมุดเยี่ยมบ้านบางพลับ ปี 2554) โดยการเปิดตารางของเครซี่และมอร์แกน (สุวิมล, 2551 หน้า 179) เครื่องมือที่ใช้ในการทำวิจัย ประกอบด้วยแบบสัมภาษณ์ ใช้เก็บรวบรวมข้อมูลจากผู้มีส่วนเกี่ยวข้องเชิงนโยบาย และผู้ให้บริการภายในแหล่งท่องเที่ยว และแบบสอบถาม ใช้เก็บรวบรวมข้อมูลจากนักท่องเที่ยวจากนั้นนำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์มาวิเคราะห์เนื้อหา เพื่อจัดทำแบบสอบถามที่ใช้ในการสอบถามกลุ่มตัวอย่างนักท่องเที่ยว หลังจากนั้นนำข้อมูลที่ได้ออกมาวิเคราะห์ปัจจัยภายในและปัจจัยภายนอกองค์กร

ผลการวิจัย

ในการรายงานผลการวิจัยจะแบ่งเป็นหัวข้อต่างๆ ดังต่อไปนี้ (1) สรุปข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ (2) ข้อสรุปที่ได้จากแบบสอบถาม (3) สรุปผลการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายในและภายนอก

1. จากการสัมภาษณ์ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องเชิงนโยบายและผู้ให้บริการภายในแหล่งท่องเที่ยว ได้แก่ผู้อำนวยการการท่องเที่ยวจังหวัดสมุทรสงคราม เกษตรกรเจ้าของสวนผลไม้ กลุ่มสตรีเกษตรกรพัฒนาบ้านบางพรหม เจ้าของโฮมสเตย์ภายในชุมชนในแต่ละด้านพบว่า

1) ด้านการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานและสิ่งอำนวยความสะดวกเพื่อการท่องเที่ยว

ด้านการจัดการพื้นที่ศูนย์ท่องเที่ยวเกษตรเชิงอนุรักษ์บ้านบางพลับ มีการแบ่งพื้นที่ใช้สอยออกเป็น ส่วนๆ มีทั้งในส่วนบรรยาย และส่วนสาธิต การคมนาคม ถนนเส้นหลักสามารถเดินทางได้อย่างสะดวก แต่จะมีปัญหาสำหรับถนนในซอย ซึ่งค่อนข้างแคบ และสองข้างทางเป็นสวนผลไม้ อาจจะเป็นปัญหาสำหรับรถโดยสารขนาดใหญ่ ป้ายชื่อแหล่งท่องเที่ยวและป้ายบอกทางมีน้อย ถ้ามีจำนวนนักท่องเที่ยวที่มาเป็นกลุ่มคณะขนาดใหญ่ จะไม่ค่อยสะดวกในการจอดรถ มีการจัดการขยะอย่างเป็นระบบและชุมชนยังไม่มีสิ่งอำนวยความสะดวกแก่ผู้พิการ และบริการรถสาธารณะไม่เพียงพอ สำหรับนักท่องเที่ยวที่เข้ามาท่องเที่ยวโดยไม่ประสานงานล่วงหน้า

2) ด้านการพัฒนาและฟื้นฟูแหล่งท่องเที่ยวให้เกิดความยั่งยืน

ศูนย์ท่องเที่ยวเกษตรเชิงอนุรักษ์บ้านบางพลับต้องการให้คนชุมชนรักษาสภาพแวดล้อมและคงวิถีชีวิตเกษตรไว้และมีการณรงค์ไม่ใช้สารเคมีต่อเนื่องในการทำการเกษตร

3) ด้านการพัฒนาสินค้า บริการและปัจจัยสนับสนุนการท่องเที่ยว

ในอนาคตศูนย์ท่องเที่ยวเกษตรเชิงอนุรักษ์บ้านบางพลับต้องการให้มีโครงการถนนสีเขียว เส้นทางจักรยาน มีกิจกรรม Walk Rally ภายในชุมชน การจำหน่ายผลผลิตการเกษตรและผลิตภัณฑ์แปรรูปพื้นบ้านหน้าสวน และพัฒนารูปแบบบรรจุภัณฑ์น้ำตาลมะพร้าวให้มีรูปแบบที่สวยงามกว่าเดิม

4) ด้านการส่งเสริมการท่องเที่ยว

ศูนย์ท่องเที่ยวเกษตรเชิงอนุรักษ์บ้านบางพลับเน้นเรื่องวิถีชีวิตเกษตร ภูมิปัญญาท้องถิ่น และผลิตผลทางการเกษตร ต้องมีคุณภาพ คุณธรรมและคุณประโยชน์ต่อผู้บริโภค และต้องการถ่ายทอดสิ่งนี้ให้แก่นักท่องเที่ยว ศูนย์ท่องเที่ยวจะมีการประชุมของสมาชิกในกลุ่มประจำทุกเดือน เพื่อการวางแผนการรองรับนักท่องเที่ยวที่จะมาศึกษาดูงาน และเข้าพักและในส่วนฐานสาธิตทางการเกษตรเป็นฐานที่มีอยู่จริง ไม่ได้สร้างขึ้นเฉพาะนักท่องเที่ยวมาดูการสาธิตเท่านั้น, ศูนย์ท่องเที่ยวมีช่องทางประชาสัมพันธ์ ได้แก่ เว็บไซต์ของบ้านบางพลับ ในส่วนของนักท่องเที่ยวที่เข้ามาท่องเที่ยวจะได้รับแผ่นพับของแหล่งท่องเที่ยว, การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยสำนักงานสมุทรสงคราม มีแผนจะทำประชาสัมพันธ์ให้ตลอดและสำนักงานส่งเสริมการเกษตรจังหวัด ช่วยแนะนำศูนย์ท่องเที่ยวเกษตรเชิงอนุรักษ์บ้านบางพลับให้แก่สำนักงานส่งเสริมการเกษตรจังหวัดต่างๆ ที่สนใจศึกษาดูงานด้านการเกษตร

5) ด้านการส่งเสริมกระบวนการมีส่วนร่วมของภาครัฐ ภาคประชาชนและองค์กรการปกครองส่วนท้องถิ่นในการบริหารจัดการทรัพยากรการท่องเที่ยว

การบริหารจัดการศูนย์ท่องเที่ยวเกษตรเชิงอนุรักษ์บ้านบางพลับ เป็นแบบช่วยกันคิด ช่วยกันทำ และการประชุมประจำทุกเดือนในการวางแผนการรองรับนักท่องเที่ยวที่จะมาศึกษาดูงานและเข้าพัก แต่มีคนในชุมชนบางส่วนยังไม่เข้าร่วมกลุ่ม ซึ่งเป็นส่วนน้อยและหน่วยงานรัฐบางแห่งยังให้การช่วยเหลือน้อย

ข้อเสนอแนะ

1. อยากให้มีครุภูมิปัญญาท้องถิ่น ด้านการขับร้องดนตรีพื้นบ้าน
 2. อยากให้คนในชุมชน เด็ก และเยาวชนรุ่นใหม่รักในถิ่นฐานบ้านเกิด
 3. อยากให้หน่วยงานของรัฐที่เกี่ยวข้องมาส่งเสริมมากกว่านี้
 4. อยากเพิ่มปริมาณนักท่องเที่ยวเข้าพักให้มีมากกว่านี้
 5. ชุมชนควรมีการประเมินศักยภาพและความพร้อมในการรองรับนักท่องเที่ยว
 6. ชุมชนควรบริหารจัดการการท่องเที่ยวรักษามาตรฐานด้านการท่องเที่ยว
2. ข้อเสนอที่ได้จากแบบสอบถาม ได้แก่ นักท่องเที่ยวที่เข้ามาในศูนย์ท่องเที่ยวเกษตรเชิงอนุรักษ์บ้านบางพลับ

พบว่า

1) ด้านการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานและสิ่งอำนวยความสะดวกเพื่อการท่องเที่ยว

นักท่องเที่ยวมีความคิดเห็นว่า ชุมชนมีความเป็นธรรมชาติ รมรื่นน่าอยู่ และการดูแลความสะอาดและการจัดการขยะมากที่สุด

2) ด้านการพัฒนาและฟื้นฟูแหล่งท่องเที่ยวให้เกิดความยั่งยืน

นักท่องเที่ยวมีความคิดเห็นว่า ชุมชนมีการรณรงค์ไม่ใช้สารเคมีในการทำการเกษตรมากที่สุด

3) ด้านการพัฒนาสินค้า บริการและปัจจัยสนับสนุนการท่องเที่ยว

นักท่องเที่ยวมีความคิดเห็นว่านักท่องเที่ยวได้รับความรู้จากฐานกิจกรรมมากที่สุด

4) ด้านการส่งเสริมการท่องเที่ยว

นักท่องเที่ยวมีความคิดเห็นว่ารู้จักศูนย์ท่องเที่ยวเกษตรเชิงอนุรักษ์บ้านบางพลับจากสื่อประชาสัมพันธ์ของการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยมากที่สุด

5) ด้านการส่งเสริมกระบวนการมีส่วนร่วมของภาครัฐ ภาคประชาชนและองค์กรการปกครองส่วนท้องถิ่นในการบริหารจัดการทรัพยากรการท่องเที่ยว

นักท่องเที่ยวมีความคิดเห็นว่า ภาครัฐ ควรมีส่วนในการสนับสนุนด้านงบประมาณในการพัฒนา ฟื้นฟูอนุรักษ์ แหล่งท่องเที่ยวมากที่สุด, นักท่องเที่ยวมีความคิดเห็นว่า ภาคประชาชน ควรมีส่วนในการสนับสนุนด้านดูแล

รักษาแหล่งท่องเที่ยว ภูมิปัญญาท้องถิ่น ประเพณี และวิถีชีวิต มากที่สุดและนักท่องเที่ยวมีความคิดเห็นว่าองค์การปกครองส่วนท้องถิ่นควรมีส่วนในการสนับสนุนด้านส่งเสริมและประชาสัมพันธ์แหล่งท่องเที่ยว

ข้อเสนอแนะ

นักท่องเที่ยวอยากให้เพิ่มระยะเวลาในแต่ละฐานให้มากขึ้น

3. สรุปผลการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายในและภายนอกและการสังเคราะห์กลยุทธ์ส่งเสริมศูนย์ท่องเที่ยวเกษตรเชิงอนุรักษ์บ้านบางพลับ โดยมีรายละเอียดตามตาราง 1

ตาราง 1 การวิเคราะห์ SWOT Analysis และ TOWS Matrix

<p>ปัจจัยแวดล้อม ภายนอก (EFAS)</p>	<p>S:</p> <p>S1 ชุมชนคงวิถีชีวิตเกษตรกรรม S2 มีคหวิภูมิจึงญาท้องถิ่นหลายแขนง S3 เกษตรกรไม่ใช้สารเคมีในการทำการเกษตร ผลผลิตที่ได้จากชุมชน เน้นในเรื่องของคุณภาพ คุณธรรม และคุณประโยชน์ S4 ชุมชนเป็นส่วนหนึ่งของถนนสายผลไม้ของจังหวัดสมุทรสงคราม S5 ชุมชนสืบทอดประเพณีดีกับวัฒนธรรมที่วัดผ่านจันทรซึ่งมีอยู่แห่ง เดียวในประเทศไทย S6 มีการจัดการขยะอย่างเป็นระบบ</p>	<p>W:</p> <p>W1 ถนนในชอชอคนข้างแคบถ้ามีจำนวนนักท่องเที่ยวที่มาเป็น กลุ่มคนขนาดใหญ่ จะไม่ค่อยสะดวกในการจอดรถ W2 บ้ายชื้อแหล่งท่องเที่ยวและป้ายบอกทางมีน้อย W3 ชุมชนยังไม่มีสิ่งอำนวยความสะดวกแก่ผู้พิการ W4 มีรถสาธารณะบริการไม่เพียงพอ สำหรับนักท่องเที่ยวที่เข้า มาท่องเที่ยวโดยไม่ประสานงานล่วงหน้า</p>
<p>O:</p> <p>O1 มีผลไม่ขึ้นชื่ออื่นี่, สัมพันธ์กว้างใหญ่ O2 มีสินค้าOTOP ที่ได้รับรางวัลผลิตโดยกลุ่ม สตรีเกษตรพัฒนาบ้านบางพรม O3 ทำเลที่ตั้งอยู่ใกล้กับตลาดน้ำอัมพวาที่มี ชื่อเสียงโดดเด่นกว่า</p>	<p>กลยุทธ์ SO</p> <p>S1O1 ส่งเสริมและอนุรักษ์วิถีชีวิตเกษตรกรรม เช่นโครงการอนุรักษ์ดิน และน้ำ S1O3 จัดกิจกรรมที่จักเรียนเข้าสวนพฤกษศาสตร์และการทำ การไม่ใช้สารเคมี S2O1 จัดโครงการ Walk Rally วิถีชีวิตเกษตรกรรม S2O4 พัฒนาผลิตภัณฑ์และพัฒนามาบรรจุภัณฑ์ ให้มีรูปแบบที่ หลากหลาย S3O1 จัดโครงการแสดงผลไม้ปลอดสารพิษจากสวน S3O5 ทำประชาสัมพันธ์ร่วมกับตลาดน้ำอัมพวาเกี่ยวกับประเพณีคัก บาตรขนมครกที่วัดผ่านจันทรซึ่งมีอยู่แห่งเดียวในประเทศไทย</p>	<p>กลยุทธ์ WO</p> <p>W2O1 จัดทำป้ายชื้อแหล่งท่องเที่ยวและป้ายบอกทางแหล่ง ท่องเที่ยวและผลิตสินค้าขึ้นชื่อของแหล่งท่องเที่ยว W4O3 สร้างภาคีเครือข่ายกับตลาดน้ำอัมพวาจัดบริการรถ สาธารณะเชื่อมโยงจากอัมพวามายังแหล่งท่องเที่ยว</p>
<p>T:</p> <p>T1 ทำเลที่ตั้งอยู่ใกล้กับตลาดน้ำอัมพวาที่มี ชื่อเสียงโดดเด่นกว่า</p>	<p>กลยุทธ์ ST</p> <p>S2T1 สร้างจุดเด่นที่ทำให้เกิดความร่วมกับแหล่งท่องเที่ยวใกล้เคียง</p>	<p>กลยุทธ์ WT</p> <p>W3T1 ประสานความร่วมมือกับตลาดน้ำอัมพวา ในการ ประชาสัมพันธ์แหล่งท่องเที่ยวร่วมกัน</p>

ที่มา : กัญญาณัฐ,2555:52

- กลยุทธ์ส่งเสริมศูนย์ท่องเที่ยวเกษตรเชิงอนุรักษ์บ้านบางพลับมีดังนี้
1. ด้านการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานและสิ่งอำนวยความสะดวกเพื่อการท่องเที่ยว
 - 1.1 สร้างภาคีเครือข่ายกับตลาดน้ำอัมพวาจัดบริการรถสาธารณะเชื่อมโยงจากอัมพวามายังแหล่งท่องเที่ยว เพื่อรองรับนักท่องเที่ยวที่เข้ามาท่องเที่ยวโดยไม่ประสานงานล่วงหน้า
 2. ด้านการพัฒนาและฟื้นฟูแหล่งท่องเที่ยวให้เกิดความยั่งยืน
 - 2.1 ส่งเสริมและอนุรักษ์วิถีชีวิตเกษตรกรรม เช่น โครงการอนุรักษ์ดิน และน้ำโครงการเยาวชนบางพลับรุ่นใหม่รักบ้านเกิด เพื่อปลูกฝังวิถีชีวิตเกษตรกรรมให้แก่เยาวชนและสืบสานภูมิปัญญาท้องถิ่น
 3. ด้านการพัฒนาสินค้า บริการและปัจจัยสนับสนุนการท่องเที่ยว
 - 3.1 จัดกิจกรรมที่จรรย์านเข้าสวนชมวิถีชีวิตเกษตรกรรมภายในศูนย์ท่องเที่ยวเกษตรเชิงอนุรักษ์บ้านบางพลับ
 - 3.2 จัดโครงการ Walk Rally วิถีชีวิตเกษตรกรรมภายในศูนย์ท่องเที่ยวเกษตรเชิงอนุรักษ์บ้านบางพลับ
 - 3.3 จัดโครงการตัดผลไม้ปลอดสารพิษจากสวน
 - 3.4 โครงการอบรมให้ความรู้เกี่ยวกับพัฒนาผลิตภัณฑ์และพัฒนาบรรจุภัณฑ์ ให้มีรูปแบบที่หลากหลาย เพื่อเพิ่มความน่าสนใจและเพิ่มมูลค่าของสินค้าเกษตร
 4. ด้านการส่งเสริมการท่องเที่ยว
 - 4.1 สร้างจุดเด่นที่ทำให้เกิดความร่วมมือกับแหล่งท่องเที่ยวใกล้เคียง
 - 4.2 ประสานความร่วมมือกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อทำประชาสัมพันธ์ร่วมกับตลาดน้ำอัมพวาเกี่ยวกับประเพณีตักบาตรชนมครกที่วัดแก่นจันทร์ซึ่งมีอยู่แห่งเดียวในประเทศไทยเพื่อให้นักท่องเที่ยวรู้จักมากขึ้น
 - 4.3 ประสานความร่วมมือกับตลาดน้ำอัมพวา ในการประชาสัมพันธ์แหล่งท่องเที่ยวร่วมกันผ่านสื่อต่างๆ
 5. ด้านการส่งเสริมกระบวนการมีส่วนร่วมของภาครัฐ ภาคประชาชนและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในการบริหารจัดการทรัพยากรการท่องเที่ยว
 - 5.1 ประสานความร่วมมือกับหน่วยงานของภาครัฐในการจัดทำป้ายชื่อแหล่งท่องเที่ยวและป้ายบอกทางแหล่งท่องเที่ยวและของผลิตภัณฑ์ขึ้นชื่อของแหล่งท่องเที่ยว
 - 5.2 โครงการทำทางลาดและห้องน้ำสำหรับคนพิการและผู้สูงอายุในแหล่งท่องเที่ยว
 - 5.3 โครงการจัดหาที่จอดรถเพื่อรองรับนักท่องเที่ยวที่มาเป็นหมู่คณะขนาดใหญ่

สรุปและอภิปรายผล

ในการศึกษาสภาพปัจจุบัน วิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรคของศูนย์ท่องเที่ยวเกษตรเชิงอนุรักษ์บ้านบางพลับ จังหวัดสมุทรสงครามพบว่า ชุมชนยังคงรักษาวิถีชีวิตเกษตรกรรมแบบดั้งเดิมรักษาสภาพแวดล้อมในชุมชนให้สะอาด รมรื่นน่าอยู่ มีส่งเสริมการเกษตรแบบไม่ใช้สารเคมีโดยเน้นการผลิตสินค้าเกษตรที่มีคุณภาพ คุณธรรม และคุณประโยชน์ต่อผู้บริโภคจึงทำให้ชุมชนได้เป็นส่วนหนึ่งของถนนสายผลไม้ของจังหวัดสมุทรสงคราม ทั้งยังส่งเสริมการอนุรักษ์ทรัพยากรภูมิปัญญาท้องถิ่นและยังสืบทอดประเพณีตักบาตรชนมครกที่วัดแก่นจันทร์ซึ่งมีอยู่แห่งเดียวในประเทศไทย ซึ่งถือเป็นจุดแข็งที่สำคัญของชุมชน ในส่วนจุดอ่อนจะเป็นในส่วนของถนนทางเข้าชุมชนค่อนข้างแคบเนื่องจากสภาพพื้นที่สองข้างทางเป็นสวนผลไม้ ทั้งยังมีป้ายชื่อแหล่งท่องเที่ยวและป้ายบอกทางน้อย รวมทั้งมีบริการรถสาธารณะไม่เพียงพอ เมื่อนักท่องเที่ยวที่เข้ามาท่องเที่ยวโดยไม่ประสานงานล่วงหน้าและชุมชนยังไม่มีสิ่งอำนวยความสะดวกแก่ผู้พิการอาจจะเป็นเพราะยังไม่มีนักท่องเที่ยวในส่วนนี้เข้ามาภายในแหล่งท่องเที่ยว สำหรับโอกาสคือ ชุมชนมีผลไม้ขึ้นชื่อลือชา ส้มโอพันธุ์ขาวใหญ่มีสินค้า OTOP คือผลไม้กล้วยชาติที่ได้รับรางวัลผลิตโดยกลุ่มสตรีเกษตรพัฒนาบ้านบางพรหมและทำเลที่ตั้งอยู่ใกล้กับตลาดน้ำอัมพวาที่มีชื่อเสียงซึ่งอาจเป็นทั้งโอกาสและอุปสรรค

เมื่อนำข้อมูลทั้งหมดมาพิจารณาและวิเคราะห์ศักยภาพของการพัฒนาเชิงกลยุทธ์ศูนย์ท่องเที่ยวเกษตรเชิงอนุรักษ์บ้านบางพลับ จังหวัดสมุทรสงคราม พบว่า ศูนย์ท่องเที่ยวเกษตรเชิงอนุรักษ์บ้านบางพลับ จังหวัดสมุทรสงครามมีศักยภาพในการพัฒนา ดังต่อไปนี้

1. ด้านการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานและสิ่งอำนวยความสะดวกเพื่อการท่องเที่ยว
2. ด้านการพัฒนาและฟื้นฟูแหล่งท่องเที่ยวให้เกิดความยั่งยืน
3. ด้านการพัฒนาสินค้า บริการและปัจจัยสนับสนุนการท่องเที่ยว

4. ด้านการส่งเสริมการท่องเที่ยว

5. ด้านการส่งเสริมกระบวนการมีส่วนร่วมของภาครัฐ ภาคประชาชนและองค์กรการปกครองส่วนท้องถิ่น ในการบริหารจัดการทรัพยากรการท่องเที่ยว

ทั้งนี้ศูนย์ท่องเที่ยวเกษตรเชิงอนุรักษ์บ้านบางพลับ จังหวัดสมุทรสงครามสามารถพัฒนากลยุทธ์ส่งเสริมการท่องเที่ยวได้ในประเด็นหลักดังนี้

1. ด้านการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานและสิ่งอำนวยความสะดวกเพื่อการท่องเที่ยวศูนย์ท่องเที่ยวเกษตรเชิงอนุรักษ์บ้านบางพลับ จังหวัดสมุทรสงคราม ควรสร้างภาคีเครือข่ายกับตลาดน้ำอัมพวาจัดบริการรถสาธารณะเชื่อมโยงจากอัมพวาไปยังแหล่งท่องเที่ยว เพื่อรองรับนักท่องเที่ยวที่เข้ามาท่องเที่ยวโดยไม่ประสานงานล่วงหน้าซึ่งตรงกับประเด็นยุทธศาสตร์ที่ 2 พัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เกษตร ประวัติศาสตร์ และวิถีชีวิตชุมชน กลยุทธ์ที่ 2.1 พัฒนาระบบบริหารการท่องเที่ยว และปรับปรุงโครงสร้างพื้นฐานและสิ่งอำนวยความสะดวก ตามแผนพัฒนาภูมิภาครวมภาคกลางตอนล่าง 2 พ.ศ. 2553-2556 , ตรงกับยุทธศาสตร์ที่ 1 การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานและสิ่งอำนวยความสะดวกเพื่อการท่องเที่ยว ข้อ 1.1 พัฒนาและปรับปรุงระบบโลจิสติกส์ เพื่อสนับสนุนการท่องเที่ยว ตามแผนพัฒนาแห่งชาติ พ.ศ. 2553-2556 และตรงกับประเด็นยุทธศาสตร์ที่ 2 การพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงเกษตรอย่างยั่งยืนของกมลวัฒน์ โมราศิลป์ และวิสุทธิณี ธาณิรัตน์ เรื่อง ยุทธศาสตร์การพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงเกษตรแบบมีส่วนร่วมของตำบลเขาวง อำเภอบ้านตาขุน จังหวัดสุราษฎร์ธานี

2. ด้านการพัฒนาและฟื้นฟูแหล่งท่องเที่ยวให้เกิดความยั่งยืนศูนย์ท่องเที่ยวเกษตรเชิงอนุรักษ์บ้านบางพลับ จังหวัดสมุทรสงคราม ควรทำโครงการส่งเสริมและอนุรักษ์วิถีชีวิตเกษตรกรรม เช่น โครงการอนุรักษ์ดิน และน้ำ โครงการเยาวชนบางพลับรุ่นใหม่รักบ้านเกิด เพื่อปลูกฝังวิถีชีวิตเกษตรกรรมให้แก่เยาวชนและสืบสานภูมิปัญญาท้องถิ่น ซึ่งตรงกับประเด็นยุทธศาสตร์ที่ 2 ศูนย์กลางการพักผ่อนและการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ทางแม่น้ำลำคลองระดับชาติ ปลูกจิตสำนึกให้ชาวจังหวัดสมุทรสงครามรักถิ่นกำเนิด อนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและวัฒนธรรมดีงาม ตามกลยุทธ์จังหวัดสมุทรสงครามประจำปี 2554 , ตรงกับยุทธศาสตร์ที่ 2 การพัฒนาและฟื้นฟูแหล่งท่องเที่ยวให้เกิดความยั่งยืน ข้อ 2.2 ฟื้นฟูแหล่งท่องเที่ยว ตามแผนพัฒนาการท่องเที่ยวแห่งชาติ พ.ศ. 2553-2556 และตรงประเด็นยุทธศาสตร์ที่ 2 การพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงเกษตรอย่างยั่งยืน ของกมลวัฒน์ โมราศิลป์ และวิสุทธิณี ธาณิรัตน์ เรื่อง ยุทธศาสตร์การพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงเกษตรแบบมีส่วนร่วมของตำบลเขาวง อำเภอบ้านตาขุน จังหวัดสุราษฎร์ธานี

3. ด้านการพัฒนาสินค้า บริการและปัจจัยสนับสนุนการท่องเที่ยวศูนย์ท่องเที่ยวเกษตรเชิงอนุรักษ์บ้านบางพลับ จังหวัดสมุทรสงคราม ควรเพิ่มกิจกรรมภายในท่องเที่ยว เพื่อดึงดูดความสนใจของนักท่องเที่ยว เช่น จัดโครงการ Walk Rally หรือ ซี่จรรย์านเข้าสวนชมวิถีชีวิตเกษตรกรรมหรือจัดโครงการตัดผลไม้ปลอดสารพิษจากสวนเพื่อเพิ่มช่องทางรายได้เกษตรกร โครงการอบรมให้ความรู้เกี่ยวกับพัฒนาผลิตภัณฑ์และพัฒนาบรรจุภัณฑ์ ให้มีรูปแบบที่หลากหลาย เพื่อเพิ่มความน่าสนใจและเพิ่มมูลค่าของสินค้าเกษตร และภาครัฐ ภาคประชาชนและองค์กรการปกครองส่วนท้องถิ่น ร่วมกันวางแผนการเพิ่มช่องทางการตลาดให้แก่สินค้าชุมชน ซึ่งตรงกับประเด็นยุทธศาสตร์ที่ 2 พัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เกษตร ประวัติศาสตร์ และวิถีชีวิตชุมชน กลยุทธ์ที่ 2.4 พัฒนาการตลาดและการประชาสัมพันธ์ตามแผนพัฒนาภูมิภาครวมภาคกลางตอนล่าง 2 พ.ศ. 2553-2556 ตรงกับกับยุทธศาสตร์ที่ 3 การพัฒนาสินค้า บริการและปัจจัยสนับสนุนการท่องเที่ยว ข้อ 3.1 การพัฒนาเศรษฐกิจสร้างสรรค์ กิจกรรมและนวัตกรรมและมูลค่าเพิ่มด้านการท่องเที่ยว ตามแผนพัฒนาการท่องเที่ยวแห่งชาติ พ.ศ. 2553-2556 และตรงกับประเด็นยุทธศาสตร์ที่ 2 การพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงเกษตรอย่างยั่งยืน ของกมลวัฒน์ โมราศิลป์ และวิสุทธิณี ธาณิรัตน์ เรื่อง ยุทธศาสตร์การพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงเกษตรแบบมีส่วนร่วมของตำบลเขาวง อำเภอบ้านตาขุน จังหวัดสุราษฎร์ธานี

4. ด้านการส่งเสริมการท่องเที่ยวศูนย์ท่องเที่ยวเกษตรเชิงอนุรักษ์บ้านบางพลับ จังหวัดสมุทรสงคราม ควรสร้างจุดเด่นให้แตกต่างจากแหล่งท่องเที่ยวใกล้เคียงประสานความร่วมมือกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อทำประชาสัมพันธ์ร่วมกับตลาดน้ำอัมพวาเกี่ยวกับประเพณีตักบาตรขนมครกที่วัดแก่นจันทร์ซึ่งมีอยู่แห่งเดียวในประเทศไทยเพื่อให้นักท่องเที่ยวรู้จักมากขึ้นและประสานความร่วมมือกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อทำประชาสัมพันธ์แหล่งท่องเที่ยวผ่านสื่อต่างๆ ซึ่งตรงกับประเด็นยุทธศาสตร์ที่ 2 พัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เกษตร ประวัติศาสตร์ และวิถีชีวิตชุมชน กลยุทธ์ที่ 2.3 ปรับปรุง/พัฒนาแหล่งท่องเที่ยวกลุ่มจังหวัด และส่งเสริมการท่องเที่ยวแบบเชื่อมโยงกลุ่มจังหวัด(Routing) ตามแผนพัฒนาภูมิภาครวมภาคกลางตอนล่าง 2 พ.ศ. 2553-2556 และตรงกับยุทธศาสตร์ที่ 4 การสร้างความเชื่อมั่นและส่งเสริมการท่องเที่ยว ข้อ 4.2 สร้างสภาพแวดล้อมและพัฒนาาระบบสนับสนุนการตลาดท่องเที่ยว ตาม

แผนพัฒนาการท่องเที่ยวแห่งชาติ พ.ศ. 2553-2556 และตรงกับยุทธศาสตร์ที่ 5 สร้างสรรค์ มูลค่าของการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนให้สูงขึ้น เพื่อเสริมสร้างขีดความสามารถในการแข่งขันในตลาดการท่องเที่ยวทั้งในประเทศและต่างประเทศ ตามแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนกับยุทธศาสตร์การบูรณาการพื้นที่เชื่อมโยงการท่องเที่ยวพื้นที่พิเศษเมืองน่าน ขององค์การบริหารการพัฒนาพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน(องค์การมหาชน)

5. ด้านการส่งเสริมกระบวนการมีส่วนร่วมของภาครัฐ ภาคประชาชนและองค์กรการปกครองส่วนท้องถิ่น ในการบริหารจัดการทรัพยากรการท่องเที่ยว ภาครัฐ และองค์กรการปกครองส่วนท้องถิ่น ควรเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารจัดการ และส่งเสริมกิจกรรมหรือโครงการ ต่างๆ ศูนย์ท่องเที่ยวเกษตรเชิงอนุรักษ์บ้านบางพลับ จังหวัดสมุทรสงคราม เช่น โครงการการจัดทำป้ายชื่อแหล่งท่องเที่ยวและป้ายบอกทางแหล่งท่องเที่ยวและผลิตภัณฑ์ขึ้นชื่อของแหล่งท่องเที่ยวแบบถาวร โครงการทำทางลาดและห้องน้ำสำหรับคนพิการและผู้สูงอายุในแหล่งท่องเที่ยว โครงการจัดหาที่จอดรถเพื่อรองรับนักท่องเที่ยวที่มาเป็นหมู่คณะขนาดใหญ่ เป็นต้น ซึ่งตรงกับประเด็นยุทธศาสตร์ที่ 2 พัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เกษตร ประวัติศาสตร์ และวิถีชีวิตชุมชน กลยุทธ์ที่ 2.1 พัฒนาระบบบริหารการท่องเที่ยว และปรับปรุงโครงสร้างพื้นฐานและสิ่งอำนวยความสะดวก ตามแผนพัฒนากลุ่มจังหวัดภาคกลางตอนล่าง 2 พ.ศ. 2553-2556 ตรงกับยุทธศาสตร์ที่ 1 การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานและสิ่งอำนวยความสะดวกเพื่อการท่องเที่ยว ข้อ 1.1 พัฒนาและปรับปรุงระบบโลจิสติกส์ เพื่อสนับสนุนการท่องเที่ยว ตามแผนพัฒนาแห่งชาติ พ.ศ. 2553-2556 และสอดคล้องยุทธศาสตร์ที่ 3 เสริมสร้างและพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวก การบริการ และความปลอดภัยให้แก่นักท่องเที่ยวที่มีคุณภาพมาตรฐานระดับสากลและครบวงจร ตามแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนกับยุทธศาสตร์การบูรณาการพื้นที่เชื่อมโยงการท่องเที่ยวพื้นที่พิเศษเมืองน่าน ขององค์การบริหารการพัฒนาพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน (องค์การมหาชน)

ข้อเสนอแนะ

ภาครัฐ และองค์กรการปกครองส่วนท้องถิ่น : ควรนำผลที่ได้จากการวิจัยไปปรับใช้ในการทำแผนพัฒนาทั้งในระดับของตำบล อำเภอ และจังหวัด อาทิ แผนการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน สาธารณูปโภค ต่างๆ เพื่อรองรับกับการขยายตัวของแหล่งท่องเที่ยว

ภาคประชาชน : ควรมีการรณรงค์ปลูกจิตสำนึกให้คนในชุมชน ช่วยกันฟื้นฟู อนุรักษ์วิถีชีวิตชุมชนแบบดั้งเดิม เพื่อเป็นจุดขายของแหล่งท่องเที่ยวต่อไป

เอกสารอ้างอิง

- กมลวัลย์ โมราศิลป์ และวิสุทธิณี ธานีรัตน์. ยุทธศาสตร์การพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงเกษตรแบบมีส่วนร่วมของตำบลเขาวง อำเภอบ้านตาขุน จังหวัดสุราษฎร์ธานี.สืบค้นเมื่อ 14 มกราคม 2556,จาก <http://www.nits.nida.ac.th>
- กัญญาณัฐ แก้วรักษา. กลยุทธ์ส่งเสริมศูนย์ท่องเที่ยวเกษตรเชิงอนุรักษ์บ้านบางพลับ จ.สมุทรสงคราม. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยนเรศวร, 2555.
- คณะกรรมการนโยบายการท่องเที่ยวแห่งชาติ, 2554. แผนพัฒนาการท่องเที่ยวแห่งชาติ พ.ศ.2555-2559, กรุงเทพฯ: บ้านบางพลับ. (2554). สมุดเยี่ยมบ้านบางพลับ ปี 2554. มปท.
- สำนักบริหารยุทธศาสตร์กลุ่มจังหวัดภาคกลางตอนล่าง 2. แผนพัฒนาจังหวัดภาคกลางตอนล่าง 2 พ.ศ. 2553-2556 สืบค้นเมื่อ 14 มกราคม 2556,จาก http://www.phetchaburi.go.th/osm/osm_page.html
- สำนักงานจังหวัดสมุทรสงคราม.กลยุทธ์จังหวัดสมุทรสงครามประจำปี 2554,สืบค้นเมื่อ 14 มกราคม 2556, จาก <http://www.samutsongkhram.go.th//2011v2/index.html>.
- สุวิมล ติरणันท์.(2553). ระเบียบวิธีการวิจัยทางสังคมศาสตร์ : แนวทางสู่การปฏิบัติ.กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- องค์การบริหารการพัฒนาพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน(องค์การมหาชน).แนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนกับยุทธศาสตร์การบูรณาการพื้นที่เชื่อมโยงการท่องเที่ยวพื้นที่ พิเศษเมืองน่าน,สืบค้นเมื่อ 14 มกราคม 2556, จาก <http://www.dasta.or.th>

การศึกษาความเหมาะสมเกณฑ์จำกัดอำนาจชื้อนักลงทุนรายย่อย ของตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย

The Study of Policy Implication on Retail Investor Limitation by SET

ศิษณุ พงษ์พานิช¹ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ภัทรกิตต์ เนตินิยม²

¹26/35 หมู่ 6 ตำบล หลักหก อำเภอ เมืองปทุมธานี จังหวัด ปทุมธานี

²คณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

บทคัดย่อ

ตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย ซึ่งกำกับโดยสำนักงานคณะกรรมการกำกับหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์ ได้กำหนดนโยบายเกี่ยวกับหลักทรัพย์ที่มีการซื้อขายแลกเปลี่ยนกันสูง เพื่อป้องกันไม่ให้นักลงทุนรายย่อยได้รับผลกระทบจากการซื้อขายที่ผิดปกติ โดยการประกาศกลุ่มหลักทรัพย์ที่ต้องซื้อขายด้วยบัญชีเงินสดล่วงหน้า โดยมีเงื่อนไข คือ (1) มี PE ratio มากกว่า 50 เท่า หรือ ขาดทุน (2) อัตราการหมุนเวียนการซื้อขายต่อสัปดาห์ (1W-Turnover) มากกว่าร้อยละ 50 และ มูลค่าซื้อขายต่อวันในรอบสัปดาห์ มากกว่า 100 ล้านบาทต่อวัน นโยบายดังกล่าวอาจเป็นการจำกัดอำนาจชื้อของนักลงทุน ซึ่งถูกกำหนดให้ชื้อหลักทรัพย์ที่อยู่ในเกณฑ์ด้วยบัญชีเงินสด ซึ่งอาจไม่เป็นธรรมต่อหลักทรัพย์ที่มีแนวโน้มผลการดำเนินงานที่ดีขึ้น การศึกษาครั้งนี้พิจารณาปัจจัยพื้นฐานที่อาจใช้เป็นตัวบ่งชี้ถึงการฟื้นตัว ของหลักทรัพย์ที่ถูกประกาศให้อยู่ในเกณฑ์หลักทรัพย์ที่มีการหมุนเวียนสูง ของตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย ระหว่างปี 2551-2555 ยกเว้นกลุ่มสถาบันการเงิน จำนวน 48 หลักทรัพย์ โดยกำหนดให้ตัวแปรตามมี 2 เงื่อนไขคือ (1) หลักทรัพย์ ซึ่งมีการเติบโตของสินทรัพย์มากกว่าร้อยละ 5 หรือ (2) อัตราส่วนของสินทรัพย์หมุนเวียนต่อหนี้สินหมุนเวียนมากกว่า 1.5 เท่า และตัวแปรอิสระจำนวน 9 ตัวแปร การวิเคราะห์ถดถอยแบบโลจิสติกถูกนำมาใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลในเชิงคุณภาพ และเชิงปริมาณ จากการศึกษาพบว่าเพื่อความเป็นธรรมต่อหลักทรัพย์ที่มีการซื้อขายแลกเปลี่ยนกันสูง ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับหลักทรัพย์ที่จะเปลี่ยนแปลงเป็นหลักทรัพย์ประเภทที่มีการฟื้นตัวของผลการดำเนินงานอย่างแท้จริง อาจถูกกำหนดโดยปัจจัยดังต่อไปนี้ อัตราการเปลี่ยนแปลงของกำไรขั้นต้น อัตราการเปลี่ยนแปลงของหนี้สิน กระแสเงินสด กำไรต่อหุ้น ที่มีระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 95

Abstract

The Stock Exchange of Thailand (SET), supervised by the Securities Exchange Commission (SEC) issues the measurement for the abnormal trading volume to protect the speculators, mostly retail investors by names of cash balance trading list. The speculative stocks defined by SET are companies (1) had net loss or P/E ratio greater than 50 times and (2) trading volume was greater than 100 million baht per day and average volume per day was more than 50% of free float. The announcement of cash trading balance list effects the trading pattern of these securities that need to trade in pre-paid cash account only. The buying volume of cash balance list securities is normally lessened than before. This phenomena effected the price pattern of securities, technical analysis, that may be unfair for the investors who expect the turnaround of companies' performance. This study explored the factors guiding to the turnaround of companies' performance of cash balance list announced by SET from 2008 to 2012 except the finance sector. The numbers of observed companies were 48 companies. The independent variable was (1) the listed companies with total asset growth more than 5% or (2) their current ratio is greater than 1.5. The dependent variables consisted of 9 variables from previous studies. The logistic analysis was applied to evaluate for both

qualitative and quantitative factors. It was found that the fair practice on high volume stocks could relate to the turnaround of companies that leading factors of gross profit margin change, debt level change, cash flow, earning per share, at confident level of 95%.

คำสำคัญ : ตลาดหลักทรัพย์ การลงทุน ก.ล.ต. นโยบาย

Keywords : SET, investor, SEC, policy

บทนำ

การลงทุนเป็นทางเลือกหนึ่งในการสร้างความมั่งคั่งทางการเงินให้กับนักลงทุนทั่วไป ซึ่งปัจจุบันมีผลิตภัณฑ์ทางการเงินให้นักลงทุนเลือกลงทุนกันอย่างมากมาย เช่น การฝากเงินออมทรัพย์ เงินฝากประจำ พันธบัตรรัฐบาล ตราสารหนี้ กองทุนรวม อนุพันธ์ และอื่น ๆ รวมถึง ตราสารทุนของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย ที่มีการซื้อขายผ่านตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย โดยนักลงทุนจะสามารถทำการซื้อขายหลักทรัพย์ต่างๆได้ผ่าน บริษัทหลักทรัพย์จัดการกองทุนต่างๆซึ่งตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยได้กำหนดหลักเกณฑ์ในการทำการซื้อขายหลักทรัพย์ไว้อยู่ 2 ประเภทคือ การซื้อขายหลักทรัพย์ด้วยการวางเงินสดเต็มจำนวน หรือ บัญชี Cash balance และ การซื้อขายหลักทรัพย์ด้วยบัญชีเครดิต หรือ บัญชี Credit Balance ซึ่งนักลงทุนสามารถเลือกประเภทของการซื้อขายหลักทรัพย์ได้

โดยการดำเนินงานของตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยอยู่ภายใต้การกำกับดูแลของ สำนักงานคณะกรรมการกำกับหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์ หรือ ก.ล.ต. ซึ่งมีหน้าที่ ดูแลรักษาความเป็นระเบียบเรียบร้อยของตลาดหลักทรัพย์ และคุ้มครองนักลงทุน เพื่อลดความเสี่ยงที่เกิดขึ้นจากการลงทุนของนักลงทุนรายย่อย ที่อาจได้รับผลกระทบจากการเก็งกำไรของนักลงทุนรายใหญ่ นักลงทุนสถาบัน หรือ นักลงทุนต่างชาติ ก.ล.ต. จะเข้ามากำกับดูแล ไม่ให้มีการซื้อขายหลักทรัพย์ที่เกิดขึ้นอย่างผิดปกติ เพื่อป้องกันนักลงทุนรายย่อยที่อาจได้รับผลกระทบจากการซื้อขายที่ผิดปกติ โดย ก.ล.ต. ได้ออกข้อกำหนดเกี่ยวกับ Turnover list ขึ้นมาเพื่อเป็นการเตือนนักลงทุนให้ทราบถึงรายชื่อหลักทรัพย์ที่มีอัตราการซื้อขายหมุนเวียนสูง หรือ มีการเปลี่ยนมือกันมาก และอาจนำไปสู่ สภาวะการซื้อขายที่ผิดปกติ อันเป็นความเสี่ยงต่อการชำระเงินของนักลงทุนที่ใช้การซื้อขายหลักทรัพย์ด้วยบัญชีเครดิต ซึ่ง ก.ล.ต. จะประกาศรายชื่อหลักทรัพย์ที่เป็น Turnover list ผ่านทางเว็บไซต์ของ ก.ล.ต. ภายในเย็นวันศุกร์ของแต่ละสัปดาห์ ซึ่งข้อมูล Turnover list จะช่วยเตือนนักลงทุนให้ทราบถึงความเสี่ยงและใช้ข้อมูลนี้ในการตัดสินใจลงทุน โดยหลักเกณฑ์ของ Turnover list ในกลุ่มของหลักทรัพย์ที่อยู่ในตลาดหลักทรัพย์ SET มีดังนี้ (1) มีอัตราการหมุนเวียนการซื้อขายต่อสัปดาห์ (1W-Turnover) มากกว่าเท่ากับ 30% และ (2) มูลค่าซื้อขายต่อวันในรอบสัปดาห์ มากกว่าเท่ากับ 100 ล้านบาท (จำนวนหุ้นที่ติดไม่เกิน 50 อันดับแรก) หรือ มี PE ratio มากกว่า 100 เท่า หรือ ขาดทุน หรือ เป็นบริษัทที่เข้าข่ายอาจถูกเพิกถอน โดยที่ตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยก็ได้มีการออกเงื่อนไขเกี่ยวกับการป้องกันความเสี่ยงให้กับนักลงทุนเช่นกันโดยใช้ข้อกำหนด การซื้อขายหลักทรัพย์ด้วยบัญชีเงินสด Cash Balance ซึ่งมีลักษณะของเงื่อนไขคล้ายคลึงกับ เงื่อนไขของ ก.ล.ต.เกี่ยวกับ Turnover list โดยที่จะมีเงื่อนไขที่เข้มงวดขึ้นคือ หลักทรัพย์ที่อยู่ใน Turnover list ของ ก.ล.ต. และ มีอัตราการหมุนเวียนการซื้อขายต่อสัปดาห์ (1W-Turnover) มากกว่าเท่ากับ 50% และ มูลค่าซื้อขายต่อวันในรอบสัปดาห์ มากกว่าเท่ากับ 100 ล้านบาท และมี PE ratio มากกว่า 50 เท่า หรือ ขาดทุน โดยหลักทรัพย์ที่อยู่ในเงื่อนไขดังกล่าวจะต้องทำการซื้อขายด้วยบัญชีเงินสดเท่านั้นเป็นระยะเวลา 3 สัปดาห์ ซึ่งจะเห็นได้ว่าเงื่อนไขของ ตลาดหลักทรัพย์มีความเข้มงวดมากกว่าเงื่อนไขของ ก.ล.ต.

อย่างไรก็ตามด้วยเงื่อนไขที่ ก.ล.ต. กำหนด เป็นเงื่อนไขเกี่ยวกับตัวแปรต่างๆ ที่เป็นตัวแปรเชิงปริมาณ เช่น ปริมาณการซื้อขาย และตัวแปรเชิงปัจจัยคุณภาพ เช่น PE Ratio ซึ่งอาจไม่เป็นการยุติธรรมต่อหลักทรัพย์ หรือ บริษัทที่มีการปรับเปลี่ยนผลการดำเนินงานอย่างมีนัยสำคัญ หรือ Turnaround และไม่ได้คำนึงถึงปัจจัยทางด้านพื้นฐานอื่นๆของบริษัท ที่สามารถสะท้อนถึงผลการดำเนินงานที่ดีของหลักทรัพย์ต่างๆ เช่น การเติบโตของยอดขาย การเติบโตของสินทรัพย์ การได้รับการอนุมัติสินเชื่อ ปริมาณกระแสเงินสด ซึ่งไม่เป็นที่ธรรมต่อหลักทรัพย์นั้นๆ ด้วยเหตุนี้จึงทำให้ผู้วิจัยมีความสนใจในนโยบายจำกัดอำนาจซื้อหลักเกณฑ์ของตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย เพื่อพิสูจน์ว่า หลักทรัพย์ที่ติดอยู่ใน Turnover list เป็นหลักทรัพย์ที่ Turnaround หรือ เป็นหลักทรัพย์ที่ไม่ได้อยู่ในกลุ่มที่มีการซื้อขายแบบผิดปกติ

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการกำหนดมาตรการกำกับพฤติกรรมการเก็งกำไรของผู้ลงทุน ของหลักทรัพย์ที่มีปริมาณและระดับราคาการซื้อขายที่ผิดไปจากปกติ
2. เพื่อประเมินความสอดคล้อง สนับสนุน หรือขัดแย้งกับกลไกตลาดแบบเสรีทุนนิยมจากมาตรการกำหนดบัญชีหลักทรัพย์ที่ต้องซื้อขายในบัญชีเงินสด

อุปกรณ์และวิธีการดำเนินการวิจัย

การตรวจสอบเอกสาร

เนื่องจากการศึกษาครั้งนี้ให้ความสนใจในผลการดำเนินงานของหลักทรัพย์ซึ่งหลักทรัพย์ที่ติดอยู่ใน Turnover list เป็นหลักทรัพย์ที่อัตราการซื้อขายสูงและถูกจำกัดอำนาจซื้อจากนักลงทุนรายย่อย ซึ่งอาจไม่เป็นความยุติธรรมต่อนักลงทุน ทำให้ต้องหาทฤษฎีที่สามารถบ่งบอกถึงประสิทธิภาพของการดำเนินงานของหลักทรัพย์นั้นๆ ให้สอดคล้องกับอัตราการซื้อขายหลักทรัพย์ที่สูง เพื่อแสดงให้เห็นว่าหลักทรัพย์นั้นไม่ได้ถูกซื้อขายอย่างผิดปกติ แต่การซื้อขายเป็นไปตามผลของการดำเนินงานของหลักทรัพย์นั้นๆเอง การศึกษาครั้งนี้จึงให้ความสำคัญกับการเติบโตของสินทรัพย์ที่สามารถสะท้อนผลตอบแทนในอนาคตได้ ตามที่จะกล่าวต่อไปนี้

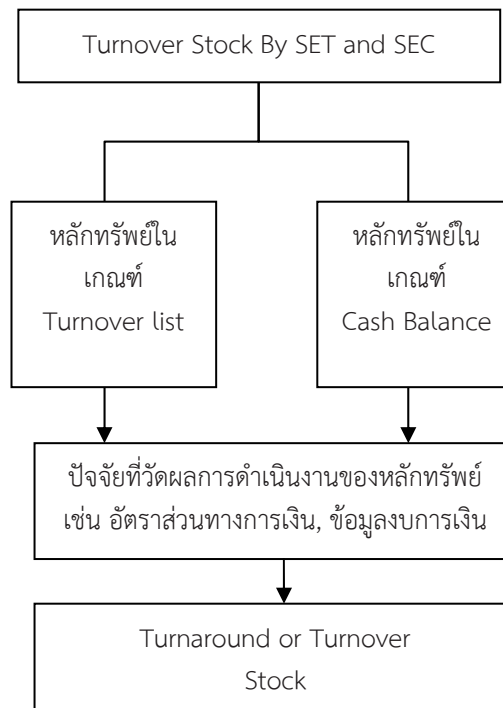
Cooper. (2008) ได้กล่าวไว้ว่า ได้ทำการทดสอบระดับการลงทุนในสินทรัพย์ที่ส่งผลกระทบต่อผลตอบแทนโดยการยกตัวอย่าง ความสัมพันธ์ไขว้กันระหว่าง การเติบโตของสินทรัพย์และผลตอบแทนของหลักทรัพย์ อัตราการเติบโตของสินทรัพย์เป็นตัวพยากรณ์ผลตอบแทนที่ผิดปกติในอนาคตที่มีสาระสำคัญ เมื่อเราเปรียบเทียบอัตราการเติบโตของสินทรัพย์ด้วยตัววัดต่างๆ ในอดีต (ราคาตามบัญชีต่อราคาตลาด, การใช้ทุนของบริษัท, และอัตราการวัดการเติบโตอื่นๆ) เราพบว่าอัตราการเติบโตของสินทรัพย์ประจำงวดปรากฏว่าเทียบเท่ากับ ตัววัดเชิงเศรษฐศาสตร์และเชิงสถิติที่สำคัญในการพยากรณ์ของกลุ่มต่างๆในผลตอบแทนของหลักทรัพย์ U.S.

Li. (2012) ได้กล่าวไว้ว่า ผู้เขียนได้ค้นพบการพยากรณ์ที่หนักแน่นและมีพลังสำหรับความสัมพันธ์ของการเติบโตของสินทรัพย์ใน MSCI World Universe การพยากรณ์นี้ใช้กับผลตอบแทนที่เกิดอย่างผิดปกติมากถึง 4 ปี หลังจากการวัดครั้งก่อน โดยเฉพาะ 2 ปี แรกที่ทำการวัดจะให้ค่าที่ดีกว่า และเมื่อมีการทดสอบ Robust ด้วยการปรับขนาดและราคาตามบัญชีต่อราคาตลาด เช่นเดียวกันกับการ ทดสอบ Robust ด้วยตัวแปรที่หลากหลาย ภูมิภาคที่หลากหลาย ทั้งตลาดที่มีขนาดเล็กและขนาดใหญ่เราได้ศึกษาถึงความสามารถของตัววัดที่หลากหลายที่สัมพันธ์กับการเติบโตของสินทรัพย์เพื่อสร้างผลตอบแทนที่ผิดปกติใน MSCI World Universe ซึ่งรวมไปถึงตลาดที่กำลังพัฒนา เราพบระดับผลตอบแทนที่สูงจากการพยากรณ์จากการเติบโตของสินทรัพย์ สัมพันธ์กับตัววัดของแต่ละตลาด โดยเฉพาะ 2 ปี แรกของอัตราการเติบโตของสินทรัพย์ การพยากรณ์นี้มีผลกับการทดสอบ Robust กับการควบคุมขนาดและราคาตามบัญชีต่อราคาตลาดด้วยกันทั้งตลาด เช่นเดียวกันกับตัวแปรหลายๆภูมิภาคทั้งตลาดขนาดเล็กและขนาดใหญ่

Cooper. (2009) ได้กล่าวไว้ว่า เราพบว่าความสัมพันธ์ที่ขัดแย้งกันระหว่างความสัมพันธ์ของการเติบโตของสินทรัพย์และผลตอบแทนย้อนหลังของตลาด U.S. มากกว่า 40 ปีย้อนหลังการเติบโตของสินทรัพย์ที่น้อยสามารถคงผลตอบแทนได้มากถึง 20% ต่อปี มากกว่าการเติบโตของสินทรัพย์ที่สูง ในการศึกษาครั้งนี้ได้ใช้หลักทรัพย์ในตลาด U.S. เพื่อยืนยันว่าเกิดผลตอบแทนที่ขัดแย้งกับการเติบโตของสินทรัพย์กับผลตอบแทนย้อนหลัง ผลที่เกิดขึ้นทั้งทางสถิติและทางเศรษฐศาสตร์ เราพบว่า การเติบโตของสินทรัพย์มีอิทธิพลโดยปกติกับอัตราผลตอบแทนของหลักทรัพย์ เราสรุปว่า ความคิดเกี่ยวกับความเสี่ยงสามารถอธิบายผลตอบแทนส่วนเกินได้ยาก อย่างเช่นผลตอบแทนมากกว่า 20% ที่ได้กล่าวมา เพราะฉะนั้นการเติบโตของสินทรัพย์ยังคงสมควรได้รับความสนใจจากนักลงทุนต่อไป

กรอบแนวคิด

ในการศึกษาครั้งนี้เป็นการศึกษาเพื่อหาความน่าจะเป็นที่หลักทรัพย์ในเกณฑ์ Cash Balance มีโอกาสที่จะเป็นหลักทรัพย์ที่ Turnaround จึงใช้การวิเคราะห์ความถดถอยโลจิสติก เพื่อใช้ในการสร้างสมการความสัมพันธ์ที่มีค่าตัวแปรตามเป็นตัวแปรเชิงคุณภาพ คือ การที่หลักทรัพย์เป็น Turnaround หรือ Turnover Stock และมีตัวแปรอิสระเป็นตัวแปรเชิงปริมาณและตัวแปรเชิงคุณภาพ โดยใช้ข้อมูลจากงบการเงินและ อัตราส่วนทางการเงินที่สำคัญ ซึ่งรูปแบบของการวิเคราะห์ถดถอยแบบโลจิสติกมีดังนี้

กัลยา วานิชย์บัญชา (2546) การวิเคราะห์ความถดถอยเชิงเส้นเป็นการวิเคราะห์เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรตามและตัวแปรอิสระ และนำสมการที่ได้ไปพยากรณ์ตัวแปรตามเมื่อมีการกำหนดตัวแปรอิสระ ซึ่งตัวแปรตามจะเป็นตัวแปรเชิงปริมาณเท่านั้น ส่วนตัวแปรอิสระจะเป็นได้ทั้งตัวแปรเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ ซึ่งหากเมื่อตัวแปรตามเป็นตัวแปรเชิงคุณภาพแล้วจึงจำเป็นต้องใช้การวิเคราะห์ถดถอยโลจิสติก ซึ่งมีหลักแนวคิดและให้ผลเป็นสมการเหมือนกันกับการวิเคราะห์การถดถอยเชิงเส้น แต่เนื่องจากค่าของตัวแปรตามเป็นตัวแปรเชิงคุณภาพจะต้องนำค่าที่ได้หลังจากการพยากรณ์ไปแปลงเป็นค่าความน่าจะเป็นที่จะเกิดเหตุการณ์นั้นขึ้น

การวิเคราะห์การถดถอยโลจิสติก

การวิเคราะห์การถดถอยโลจิสติกแบ่งออกเป็น 2 ประเภท คือ

Binary Logistic คือ การวิเคราะห์การถดถอยโลจิสติกแบบแบ่งเป็น 2 กลุ่ม จะใช้เมื่อตัวแปรตามเป็นตัวแปรเชิงคุณภาพที่มีเพียง 2 ค่าเท่านั้น เช่น ใช่หรือไม่ใช่ ถูกหรือผิด เข้าร่วมหรือไม่เข้าร่วม

Multination Logistic คือ การวิเคราะห์การถดถอยโลจิสติกแบบหลายกลุ่ม จะใช้เมื่อตัวแปรตามเป็นตัวแปรเชิงคุณภาพที่มีมากกว่า 2 ค่าเช่น ระดับความพึงพอใจ 1,2,3,4,5 , ประเภทของสินค้า A,B,C , ผลการเรียน A,B,C,D,F ซึ่งตัวแปรอิสระสามารถเป็นได้ทั้งตัวแปรเชิงคุณภาพและตัวแปรเชิงปริมาณ

เนื่องจากค่าของตัวแปรตามเป็นค่าที่มีเพียง 2 ค่าคือ 0,1 ทำให้ผลที่ได้จากการวิเคราะห์เป็นโอกาสที่จะเกิดเหตุการณ์ที่สนใจ ซึ่งมีค่า 0-1 ถ้าหากใช้การวิเคราะห์ถดถอยเชิงเส้นตรง ค่าตัวแปรตามที่ได้จะไม่อยู่ในช่วง 0-1 แต่จะได้ค่าที่อาจจะมากกว่าหรือน้อยกว่า 0-1 ได้

วัตถุประสงค์ของการวิเคราะห์การถดถอยโลจิสติก

เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ของตัวแปรอิสระที่มีโอกาสที่จะเกิดเหตุการณ์พร้อมทั้งศึกษาระดับความสัมพันธ์ของตัวแปรอิสระแต่ละตัว

เพื่อพยากรณ์โอกาสที่จะเกิดเหตุการณ์ที่สนใจ จากสมการที่เหมาะสมหรือใช้สมการโดยการเลือกตัวแปรอิสระที่เหมาะสมเพื่อให้เปอร์เซ็นต์ของความถูกต้องในการพยากรณ์มีค่าสูง

รูปแบบของการวิเคราะห์การถดถอยโลจิสติก

โมเดลการวิเคราะห์ถดถอยโลจิสติกสามารถเขียนได้ดังนี้

$$Prob(event) = \frac{e^{\beta_0 + \beta_1 X_1 + \beta_p X_p}}{1 + e^{-(\beta_0 + \beta_1 X_1 + \beta_p X_p)}}$$

$$Prob(event) = \frac{1}{1 + e^{-(\beta_0 + \beta_1 X_1 + \beta_p X_p)}}$$

เมื่อ β_0 และ β_1 เป็นสัมประสิทธิ์ที่ประมาณได้จากข้อมูล

X เป็นตัวแปรอิสระ

e เป็นลัทธิธรรมชาติ มีค่าประมาณ 2.718

จากสามารถข้างต้นสามารถเขียนสมการใหม่ได้เป็น

$$Prob(event) = \frac{e^Z}{1 + e^Z}$$

$$or Prob(event) = \frac{e^Z}{1 + e^{-Z}}$$

โดย $Z = \beta_0 + \beta_1 X_1 + \beta_2 X_2 + \beta_3 X_3 + \beta_4 X_4 + \beta_p X_p$

และโอกาสของการไม่เกิดเหตุการณ์จะประมาณได้จากสมการ

$$Prob(onevent) = 1 - Prob(event)$$

การศึกษานี้ให้ความสนใจในเรื่องของหลักทรัพย์ที่อยู่ในเกณฑ์ Turnover list ของสำนักงานคณะกรรมการกำกับหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์ เพื่อศึกษาความยุติธรรมของเงื่อนไขตามที่ได้กล่าวมาแล้วโดยใช้ข้อมูลทางการเงินย้อนหลังของหลักทรัพย์ที่อยู่ใน Turnover list ซึ่งประกอบด้วยขั้นตอนดังต่อไปนี้

วิธีการเก็บข้อมูล

การศึกษาหลักทรัพย์ของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยที่ถูกกำหนดตามประกาศของสำนักงานคณะกรรมการกำกับหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์ ให้อยู่ในกลุ่มของหลักทรัพย์ที่มีการซื้อขายสูง Turnover list ในช่วงเวลาศึกษา ตั้งแต่ 1 กรกฎาคม 2551 ถึง 30 มิถุนายน 2555 ยกเว้นหลักทรัพย์ที่เคยอยู่ใน Turnover list ก่อน 1 กรกฎาคม 2551 และ ยกเว้นหลักทรัพย์ในกลุ่มสถาบันการเงิน เนื่องจากมีส่วนประกอบของการเงินแตกต่างจากหลักทรัพย์อื่นๆ โดยใช้ข้อมูลราคาปิดของหลักทรัพย์รายไตรมาส จำนวนครั้งในการติดอยู่ใน Turnover list และข้อมูลสำคัญทางการเงินรายไตรมาส ของหลักทรัพย์ของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย

ในการศึกษานี้ได้ใช้ข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Data) โดยได้ทำการเก็บข้อมูลการประกาศรายชื่อหลักทรัพย์ที่ติด Turnover list จาก สำนักงานคณะกรรมการกำกับหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์ผ่านทาง www.sec.or.th ซึ่งทางสำนักงานคณะกรรมการกำกับหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์จะประกาศรายชื่อหลักทรัพย์ที่อยู่ในเกณฑ์ดังกล่าวทุกเย็นวันศุกร์หลังตลาดหลักทรัพย์ปิดทำการ เมื่อได้รายชื่อของหลักทรัพย์ที่จะทำการศึกษาแล้วได้ทำการเก็บข้อมูลจากงบการเงินของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย รวมถึงข้อมูล มูลค่าราคาของหลักทรัพย์ด้วย

ประชากร

ในการศึกษานี้ได้แก่ บริษัทที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยที่ติดอยู่ใน Turnover list ของสำนักงานคณะกรรมการกำกับหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์ ตั้งแต่วันที่ 1 กรกฎาคม 2551 – 30 มิถุนายน 2555

กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่หลักทรัพย์ที่เพิ่งเคยติดอยู่ใน Turnover list เป็นครั้งแรก ในช่วงเวลาดังกล่าวเท่านั้น และบันทึกจำนวนครั้งที่หลักทรัพย์นั้นติดอยู่ใน Turnover list ด้วย

เพื่อให้ข้อมูลที่น่ามาศึกษาเป็นไปในทางเดียวกัน จึงได้ตัดหลักทรัพย์ในกลุ่มของ สถาบันการเงินออกไป เพราะว่ามีรายละเอียดของงบการเงินแตกต่างไปจากหลักทรัพย์กลุ่มอื่นๆ เพื่อจะเป็นประโยชน์ในการวิเคราะห์ข้อมูลต่างๆ

ข้อมูลที่ใช้ในการวิเคราะห์รวบรวมจากงบการเงินภายในระยะเวลาที่การศึกษา กำหนด โดยทำการเปรียบเทียบ การเปลี่ยนแปลง ณ ช่วงเวลา (Point to Point) โดยเปรียบเทียบระยะเวลาครั้งรอบระยะเวลาบัญชีเทียบระยะเวลาครั้ง รอบระยะเวลาบัญชี และ ระยะเวลาหนึ่งรอบระยะเวลาบัญชีเทียบหนึ่งรอบระยะเวลาบัญชี

ตัวแปรที่ใช้ในการศึกษา

ในการศึกษาครั้งนี้ได้กำหนดตัวแปรขึ้นเพื่อศึกษาความสัมพันธ์ของตัวแปรตามและตัวแปรอิสระ โดยใช้ตัวแปร เชิงคุณภาพและตัวแปรเชิงปริมาณ เพื่อสร้างสมการความสัมพันธ์ โดยใช้ตัวแปรในการศึกษาดังต่อไปนี้

ตัวแปรตาม

ตัวแปรตาม ประกอบด้วย ตัวแปรเชิงคุณภาพ คือ หลักทรัพย์นั้นเป็น Turnaround stock โดยแทนค่าด้วยเลข “1” หรือ หลักทรัพย์นั้นเป็น Turnover Stock โคนแทนค่าด้วยเลข “0” โดยเงื่อนไขในการจัดกลุ่มตัวแปรมีดังนี้

เงื่อนไขที่ 1 สินทรัพย์และอัตราส่วน Current Ratio

หลักทรัพย์ที่มีการเติบโตของสินทรัพย์มากกว่า 5% และมีอัตราส่วนของสินทรัพย์หมุนเวียนต่อหนี้สินหมุนเวียน มากกว่า 1.5 เท่า ให้มีค่าของตัวแปรตามเป็น “1” หากไม่ใช้ให้แทนด้วยเลข “0”

เงื่อนไขที่ 2 สินทรัพย์หรืออัตราส่วน Current Ratio

หลักทรัพย์ที่มีการเติบโตของสินทรัพย์มากกว่า 5% หรือมีอัตราส่วนของสินทรัพย์หมุนเวียนต่อหนี้สินหมุนเวียน มากกว่า 1.5 เท่า ให้มีค่าของตัวแปรตามเป็น “1” แต่เพียงตัวใดตัวหนึ่งเท่านั้น หากไม่ใช้ให้แทนด้วยเลข “0”

ตัวแปรอิสระ

ตัวแปรอิสระ ประกอบด้วย ตัวแปรเชิงปริมาณและตัวแปรเชิงคุณภาพ โดยใช้ข้อมูลในงบการเงินที่บอกสถานะ ทางการเงินของหลักทรัพย์ต่างๆ และ ใช้ข้อมูลเชิงคุณภาพเกี่ยวกับการที่หลักทรัพย์นั้นได้ติด Turnover list ภายในช่วง ระยะเวลาต่างๆของขอบเขตการศึกษา โดยตัวแปรอิสระทั้งหมดมี 9 ตัว ประกอบด้วยข้อมูลดังต่อไปนี้

	ตัวแปรอิสระ	ช่วงเวลา	ชนิดตัวแปร
1	อัตราการเปลี่ยนแปลงของกำไรขั้นต้น	เทียบ 6 เดือน	ตัวแปรเชิงปริมาณ
2	อัตราการเปลี่ยนแปลงของหนี้สิน	เทียบ 6 เดือน	ตัวแปรเชิงปริมาณ
3	อัตราการเปลี่ยนแปลงของรายได้รวม	เทียบ 6 เดือน	ตัวแปรเชิงปริมาณ
4	อัตราการเปลี่ยนแปลงของกระแสเงินสด	เทียบ 6 เดือน	ตัวแปรเชิงปริมาณ
5	อัตราการเปลี่ยนแปลงของราคาหุ้น	เทียบ 6 เดือน	ตัวแปรเชิงปริมาณ
6	อัตราการเปลี่ยนแปลงของกำไรต่อหุ้น	เทียบ 6 เดือน	ตัวแปรเชิงปริมาณ
7	ปริมาณกระแสเงินสด	ยอดสิ้นเดือน 6	ตัวแปรเชิงปริมาณ
8	อัตราส่วนกำไรต่อหุ้น	ยอดสิ้นเดือน 6	ตัวแปรเชิงปริมาณ
9	จำนวนครั้งการติด Turnover list	ในรอบ 6 เดือน	ตัวแปรเชิงคุณภาพ

ในการเก็บข้อมูลของตัวแปรอิสระต้องคำนึงถึงการเปลี่ยนแปลงระหว่าง ณ เวลาใดๆ หากข้อมูลที่ได้ในช่วงเวลา ก่อนเป็นผลลบ เมื่อนำมาหาค่าการเปลี่ยนแปลงต้องทำการตรวจสอบเครื่องหมายของค่าของตัวแปรด้วยเนื่องจากอาจทำให้ เกิดการแปลความหมายที่ผิดไปได้

ขั้นตอนการวิเคราะห์ข้อมูล

ในการศึกษาครั้งนี้ได้นำข้อมูลที่เก็บรวบรวมได้มาวิเคราะห์โดยใช้วิธีทางสถิติเข้ามาช่วย โดยการใช้โปรแกรม สำเร็จรูป Eview Version 6 ซึ่งใช้โดเมนการถดถอยแบบโลจิสติก

การวิเคราะห์ตัวแปรตาม

เงื่อนไขที่ 1 สินทรัพย์และอัตราส่วน Current Ratio

หลักทรัพย์ที่มีการเติบโตของสินทรัพย์มากกว่า 5% และมีอัตราส่วนของสินทรัพย์หมุนเวียนต่อหนี้สินหมุนเวียน มากกว่า 1.5 เท่า ให้มีค่าของตัวแปรตามเป็น “1” หากไม่ใช้ให้แทนด้วยเลข “0”

เงื่อนไขที่ 2 สินทรัพย์หรืออัตราส่วน Current Ratio

หลักทรัพย์ที่มีการเติบโตของสินทรัพย์มากกว่า 5% หรือมีอัตราส่วนของสินทรัพย์หมุนเวียนต่อหนี้สินหมุนเวียนมากกว่า 1.5 เท่า ให้มีค่าของตัวแปรตามเป็น “1” แต่เพียงตัวใดตัวหนึ่งเท่านั้น หากไม่ใช่ให้แทนด้วยเลข “0”

การวิเคราะห์ตัวแปรอิสระ

ตัวแปรอิสระทั้งหมดมี 9 ตัว ประกอบด้วยข้อมูลดังต่อไปนี้

ตัวแปร	ตัวแปรอิสระ	ตัวย่อ
X_1	อัตราการเปลี่ยนแปลงของกำไรขั้นต้น	GM_G
X_2	อัตราการเปลี่ยนแปลงของหนี้สิน	DB_G
X_3	อัตราการเปลี่ยนแปลงของรายได้รวม	RE_G
X_4	อัตราการเปลี่ยนแปลงของกระแสเงินสด	CF_G
X_5	อัตราการเปลี่ยนแปลงของราคาหุ้น	PR_G
X_6	อัตราการเปลี่ยนแปลงของกำไรต่อหุ้น	EP_G
X_7	ปริมาณกระแสเงินสด	CF_P
X_8	อัตราส่วนกำไรต่อหุ้น	EP_P
X_9	จำนวนครั้งการติด Turnover list	TL_P

สามารถเขียนอธิบายในรูปของสมการได้ดังนี้

$$Turnaround(Y) = C + \beta_1(X_1) + \beta_2(X_2) + \beta_3(X_3) + \beta_4(X_4) + \beta_5(X_5) + \beta_6(X_6) + \beta_7(X_7) + \beta_8(X_8) + \beta_9(X_9)$$

Y=1 แทนเมื่อหลักทรัพย์นั้นเป็น Turnaround

Y=0 แทนเมื่อหลักทรัพย์นั้นเป็น Turnover list

C แทนจุดตัดแกน X

$\beta_1 - \beta_9$ แทนปัจจัยนั้นๆมีผลต่อการเปลี่ยนแปลงของ Turnaround และ Turnover list ของหลักทรัพย์มากน้อยเพียงใด

$X_1 - X_9$ แทนตัวแปรอิสระที่ทดสอบ

เมื่อได้ผลจากการวิเคราะห์แล้วจะยังไม่สามารถนำค่าที่ได้มาใช้พยากรณ์ได้เนื่องจากยังอยู่ในรูปแบบของการวิเคราะห์แบบโลจิสติกจึงต้องนำค่าที่ได้มาแปลงให้เป็นในรูปแบบของความน่าจะเป็นก่อน โดยใช้สมการดังนี้

$$Pr ob(event) = \frac{e^Z}{1 + e^Z}$$

$$or Pr ob(event) = \frac{e^Z}{1 + e^{-Z}}$$

$$โดย Z = \beta_0 + \beta_1 X_1 + \beta_2 X_2 + \beta_3 X_3 + \beta_4 X_4 + \beta_p X_p$$

ผลการศึกษา

ในการวิเคราะห์ความถดถอยโลจิสติก โดยใช้ข้อมูลทางการเงินของจำนวนกลุ่มตัวอย่าง 48 หลักทรัพย์ ที่กำหนดให้ตัวแปรตามเป็นเงื่อนไข หลักทรัพย์ที่มีการเติบโตของสินทรัพย์มากกว่า 5% หรือ มีอัตราส่วนของสินทรัพย์หมุนเวียนต่อหนี้สินหมุนเวียนมากกว่า 1.5 เท่า ให้ค่าที่ดีที่สุด โดยกำหนดตัวแปรอิสระทั้งหมด 9 ตัวแปร สามารถคัดเลือกตัวแปรอิสระที่มีนัยสำคัญต่อความเป็นไปได้ที่หลักทรัพย์จะ Turnaround โดยกำหนดระดับนัยสำคัญทางสถิติ ณ ระดับ 0.05

จากการวิเคราะห์ได้ตัวแปรที่มีนัยสำคัญดังนี้

	ตัวแปรอิสระ	B	sig
	C	0.47	0.001
X_1	อัตราการเปลี่ยนแปลงของกำไรขั้นต้น	0.35	0.048
X_2	อัตราการเปลี่ยนแปลงของหนี้สิน	2.03	0.000
X_7	ปริมาณกระแสเงินสด	-3.13	0.000
X_8	อัตราส่วนกำไรต่อหุ้น	0.71	0.000
McFadden R-Squared		0.19992	

จากตารางพบว่า ตัวแปรอิสระที่มีอิทธิพลอย่างมีนัยสำคัญต่อความเป็นไปได้ที่หลักทรัพย์จะ Turnaround คือ อัตราการเปลี่ยนแปลงของกำไรขั้นต้น, อัตราการเปลี่ยนแปลงของหนี้สิน, กระแสเงินสด, กำไรต่อหุ้น และสามารถสร้างเป็นสมการได้ดังนี้

$$\text{Turnaround}(Y) = 0.47 + 0.35(X_1) + 2.03(X_2) - 3.13(X_7) + 0.71(X_8)$$

และเมื่อพิจารณาค่า B ของตัวแปรอิสระพบว่า ตัวแปรกระแสเงินสดให้ค่าสัมประสิทธิ์เป็นค่าติดลบ สรุปได้ว่าความสัมพันธ์ของกระแสเงินสดเป็นไปในทิศทางตรงกันข้ามกับโอกาสที่หลักทรัพย์จะ Turnaround ซึ่งแตกต่างจาก ตัวแปรอิสระตัวอื่นๆ คือ อัตราการเปลี่ยนแปลงของหนี้สิน, กำไรต่อหุ้น, อัตราการเปลี่ยนแปลงของกำไรขั้นต้น ที่ให้ค่าสัมประสิทธิ์เป็นค่าบวก สรุปได้ว่า ความสัมพันธ์ของตัวแปรอิสระดังกล่าวเป็นไปในทิศทางเดียวกันกับ โอกาสที่หลักทรัพย์จะ Turnaround และในด้านความเหมาะสมของสมการ เมื่อพิจารณาค่า McFadden R-Squared มีค่าเท่ากับ 0.19992 หมายความว่า ตัวแปรอิสระสามารถอธิบายการเปลี่ยนแปลงของตัวแปรตาม ได้ร้อยละ 19.992 ซึ่งอยู่ในระดับที่ค่อนข้างต่ำ แต่อย่างไรก็ยังคงอยู่ในเกณฑ์ที่มีนัยสำคัญทางสถิติ

สรุปและอภิปรายผล

ในการศึกษาครั้งนี้พบว่า ปัจจัยที่ได้จากการศึกษาถึง โอกาสที่จะทำให้หลักทรัพย์จะ Turnover ได้แก่ อัตราการเปลี่ยนแปลงของกำไรขั้นต้น, อัตราการเปลี่ยนแปลงของหนี้สิน, กระแสเงินสด และ อัตราส่วนกำไรต่อหุ้น ซึ่งเป็นปัจจัยทางด้านปริมาณที่สามารถชี้ให้เห็นถึงประสิทธิภาพของหลักทรัพย์ ที่ถูกกำหนดโดยนโยบายของ ตลาดหลักทรัพย์ และ สำนักงานคณะกรรมการกำกับหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์ ให้เป็นหลักทรัพย์ที่มีอัตราการหมุนเวียนสูง บังคับให้ทำการซื้อขายด้วยบัญชีเงินสดเท่านั้น ซึ่งปัจจัยที่ได้จากการศึกษาชี้ให้เห็นว่า ยังมีปัจจัยต่างๆที่มีความสัมพันธ์กับหลักทรัพย์ที่ถูกกำหนดให้เป็นหลักทรัพย์ที่มีการหมุนเวียนสูง ซึ่งเงื่อนไขในการกำหนดนโยบายอาจไม่เป็นธรรมต่อหลักทรัพย์ที่มีประสิทธิภาพและมีผลการดำเนินงานที่ดี เพื่อหลีกเลี่ยงผลกระทบที่นักลงทุนอาจได้จากการกำหนดนโยบายจำกัดอำนาจซื้อของนักลงทุน ควรมีการปรับเปลี่ยนเงื่อนไขให้สอดคล้องกับหลักพื้นฐานของหลักทรัพย์ต่างๆ เพื่อความเป็นธรรมต่อนักลงทุนทั่วไป

ข้อเสนอแนะในการศึกษาครั้งต่อไป

ในการศึกษาครั้งต่อไปอาจทำการแก้ไขเงื่อนไขตัวแปรอิสระใหม่ๆ ที่ใช้ข้อมูลทางด้านคุณภาพเข้ามาร่วมวิเคราะห์หาความสัมพันธ์ต่อหลักทรัพย์ต่างๆ เช่น การให้ระดับคุณภาพของหลักทรัพย์ จากหน่วยงานอิสระ หรือ ความเห็นจากหน้ารายงานผู้สอบบัญชี จากผู้สอบบัญชีของหลักทรัพย์ต่างๆ ซึ่งอาจทำให้ผลการวิเคราะห์ข้อมูลมีประสิทธิภาพมากขึ้นและสามารถอธิบายความสัมพันธ์ของตัวแปรตามได้มากขึ้น

เอกสารอ้างอิง

- กัลยา วานิชย์บัญชา. 2548. การวิเคราะห์สถิติขั้นสูง SPSS. กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- มณฑา สุทธิพงษ์. 2550. กำไรสุทธิ กระแสเงินสดจากการดำเนินงานและรายการคงค้างทางบัญชีในการพยากรณ์ กระแสเงินสดจากการดำเนินงานในอนาคต. วิทยานิพนธ์บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต สาขาบริหารธุรกิจ, มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- ตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย. 2555. Cash balance. (Online). www.set.or.th, 10 พฤศจิกายน 2555
- ธารี หิรัญรัมย์, สุภาพร เข็งเอี่ยม, ภาวิณี มะโนวรรณ, และ ประภากรณ์ เกียรติกุลวัฒนา. 2552. การบัญชีการเงิน. กรุงเทพมหานคร: บริษัท วิทย์พัฒน์ จำกัด
- สุดา ปีตะวรรณ. 2548. “การประยุกต์ใช้แบบจำลองการล้มละลายกับบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย.” วารสารวิชาการ มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย ปีที่ 25 3: 150-166.
- สำนักงานคณะกรรมการกำกับหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์. 2555. Turnover list. (Online). www.sec.or.th, 10 พฤศจิกายน 2555
- อภาพร นามเมือง. 2550. ปัจจัยที่บ่งชี้ความสัมพันธ์ทางการเงินของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย. วิทยานิพนธ์บัญชีมหาบัณฑิต สาขาบัญชี, มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- Cooper, Gulen, and Schill. 2009. The Asset Growth Effect in Stock Returns. In **Social Science Research Network** (Online). http://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=1335524, November 1, 2012.
- _____, Gulen, and Schill. 2008. Asset Growth and the Cross-Section of Stock Returns. In **The Journal Of Finance** (Online). <http://www.krannert.purdue.edu>, November 1, 2012.
- Li, Becker, and Rosenfeld. 2012. Asset Growth and Future Stock Return: International Evidence. In **Financial Analysts Journal** (Online). www.cfapubs.org, November 1, 2012.

รูปแบบการจัดการเทคโนโลยีของปราชญ์ชาวบ้านตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อการท่องเที่ยวเชิงเกษตรที่ยั่งยืน

A Model of Local Scholar Technology Management by the Philosophy of Sufficiency Economy for the Sustainable Agro-Tourism

สุคนธ์ บุญมาก

สาขาวิชาการจัดการเทคโนโลยี คณะเทคโนโลยีอุตสาหกรรม มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อสร้างรูปแบบการจัดการเทคโนโลยีของปราชญ์ชาวบ้านตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อการท่องเที่ยวเชิงเกษตรที่ยั่งยืน ขอบเขตของการวิจัยด้านเนื้อหา มุ่งศึกษารูปแบบการจัดการเทคโนโลยีของปราชญ์ชาวบ้านตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง ที่มีความเหมาะสมและมีความเป็นไปได้ กลุ่มเป้าหมายการศึกษาเป็นกลุ่มปราชญ์ชาวบ้านเพื่อหาสภาพการณ์การจัดการเทคโนโลยี จำนวน 23 คน และกลุ่มปราชญ์ชาวบ้านเพื่อการพัฒนาแบบการจัดการเทคโนโลยี จำนวน 10 คน เครื่องมือในการวิจัยใช้ แบบสังเกต แบบสัมภาษณ์ แบบสอบถาม และแบบประเมินการรับรู้ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล คือ ค่ามัธยฐานและพิสัยระหว่างควอไทล์ วิเคราะห์ความคิดเห็นจากผู้เชี่ยวชาญ การสนทนากลุ่มเป็นการวิเคราะห์เนื้อหาและวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพโดยมีขั้นตอนในการดำเนินการวิจัย 6 ขั้นตอน ดังนี้ 1) ศึกษาแนวคิดในการจัดการเทคโนโลยี 2) พัฒนารูปแบบ 3) ประเมินรูปแบบ 4) ทดลองรูปแบบ 5) ถ่ายทอดเทคโนโลยี และ 6) ปรับปรุงรูปแบบการจัดการเทคโนโลยีของปราชญ์ชาวบ้าน

ผลการวิจัยมีดังนี้ 1. การวิเคราะห์แนวคิดในการจัดการเทคโนโลยีตามความคิดเห็นของปราชญ์ชาวบ้านเกี่ยวกับรูปแบบการจัดการเทคโนโลยี ประกอบด้วย 3 แนวคิดหลัก คือ 1) การจัดการเทคโนโลยี 2) ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของปราชญ์ชาวบ้าน และ 3) การท่องเที่ยวเชิงเกษตรที่ยั่งยืน 2. การพัฒนารูปแบบการจัดการเทคโนโลยีของปราชญ์ชาวบ้านตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ประกอบด้วย 3 องค์ประกอบหลัก 1) การจัดการเทคโนโลยีของปราชญ์ชาวบ้านซึ่งประกอบด้วย ด้านนโยบายสาธารณะและสิ่งแวดล้อม ด้านการจัดการเทคโนโลยี ด้านเงินลงทุน ด้านแรงงาน ด้านทรัพยากรธรรมชาติ และด้านการตลาด 2) ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของปราชญ์ชาวบ้านประกอบด้วย ด้านความมีภูมิคุ้มกันในตัว ด้านความพอประมาณ ด้านเงื่อนไขความรู้ ด้านความมีเหตุผล และด้านเงื่อนไขคุณธรรม 3) การท่องเที่ยวเชิงเกษตรที่ยั่งยืน ประกอบด้วย ด้านคุณภาพ ด้านการสร้างคุณค่า ด้านนวัตกรรม ด้านการทำงานเป็นทีม ด้านการรวบรวมด้านความยุติธรรม ด้านการตอบสนอง และด้านความคล่องตัว 3. การถ่ายทอดรูปแบบการจัดการเทคโนโลยี พบว่า รายได้ จำนวน และกลุ่มผู้เข้ามาแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในแหล่งเรียนรู้ของปราชญ์ชาวบ้านเพิ่มขึ้น ผลการประเมินผู้มาใช้บริการแหล่งเรียนรู้ของปราชญ์ชาวบ้านมีความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก

Abstract

The purpose of this research was to create a model of local scholar' technology management by the philosophy of Sufficiency Economy for the sustainable agro-tourism. The scope of the research was to study a model of local scholar' technology management by the concept of Sufficiency Economy, which was suitable and feasible. The target group used in the research were a group of the 23 local scholars to find out the situation of technology management and a group of the 10 local scholars for the development of technology management. The instruments used in the research were observations, interviews, questionnaires and evaluation forms. The statistics used for data analysis were median and inter-quartile range and the analysis of opinions from the experts, group conversations to analyze the content and the qualitative data. There were 6 steps of the

research process as follows: 1) to study the concept of technology management, 2) to develop the model, 3) to evaluate the model, 4) to experiment the model, 5) to transfer the technology, and 6) to improve the model of local scholar' technology management.

The results of the research indicated that:

1. The analysis of the concept in technology management according to the local scholars' opinions toward technology management, consisted of 3 main concepts: 1) the technology management, 2) the sufficiency economy philosophy, and 3) the sustainable agro-tourism.

2. The development of local scholar' technology management by the philosophy of Sufficiency Economy, which was comprised of 3 key elements: 1) the technology management, included public and environment policies, technology managements, investments, labors, natural resources, and marketing. 2) the philosophy of Sufficiency Economy, included the immunity for oneself, moderation, knowledge, reasonableness, and virtue. 3) the sustainable agro-tourism, included the quality, value creation, innovation, teamwork, collection, justice, responsiveness, and flexibility.

3) The transfer of a model of the technology management found that incomes, numbers and the participants who came and shared the knowledge with the increased local scholars. The results of the satisfaction evaluation from users of the local scholar's learning center were at a high level.

คำสำคัญ : การจัดการเทคโนโลยี ปราชญ์ชาวบ้าน ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง การท่องเที่ยวเชิงเกษตรที่ยั่งยืน

Keywords : technology management, local scholar, philosophy of sufficiency economy, sustainable agro-tourism

บทนำ

องค์ความรู้ของปราชญ์ชาวบ้าน มีอยู่ทั่วประเทศ ทุกภาคทุกชุมชน และทุกสังคม ความรู้ของปราชญ์ชาวบ้านเกิดจากการตกผลึกทางความคิดมากกว่าการท่องจำจากรายการ ซึ่งเป็นกระบวนการที่แยกกายและเหนือชั้นกว่า ทำให้เกิดความรู้ที่เป็นจริงในทางปฏิบัติ มีประโยชน์จริงเข้ากันได้อย่างร่วมสมัยต่อชีวิต สังคม และสิ่งแวดล้อม คุณลักษณะเฉพาะของปราชญ์ชาวบ้านด้านเกษตรกรรมแผนใหม่เป็นปราชญ์ชาวบ้านที่ไม่ยอมหยุดเรียนรู้ทำ การเกษตรกรรมแผนใหม่ โดยการทำการเกษตรผสมผสานผ่านปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงตามทฤษฎีใหม่ของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว (รัชชชย เห่งพินิจ, 2549, หน้า 1-2) ซึ่งตรงกับค่านิยมของคน ในปัจจุบันที่ต้องการท่องเที่ยว พักผ่อน ซื้อสินค้า และใช้บริการที่ไม่เป็นภัยต่อสุขภาพและสิ่งแวดล้อม

การท่องเที่ยวแบบยั่งยืน เป็นการอนุรักษ์และใช้ทรัพยากร อย่างพอดี ลดการบริโภคที่เกินความจำเป็นและลดของเสีย รักษาและส่งเสริมความหลากหลายของทรัพยากรธรรมชาติ การประสานพัฒนาการท่องเที่ยวและเน้นการมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่น ความรู้ของปราชญ์ชาวบ้านที่หลากหลายนี้สามารถสร้างรายได้ในการท่องเที่ยว ให้แก่ชุมชนในท้องถิ่นนั้นโดยมีรูปแบบการจัดการที่ดี เพื่อความยั่งยืนประเทศไทยมีทรัพยากรธรรมชาติที่เอื้อต่อการท่องเที่ยว และมีองค์ความรู้ของปราชญ์ชาวบ้านในแต่ละท้องถิ่นจำนวนมาก แต่ขาดการจัดการและส่งเสริมสนับสนุนที่เป็นระบบ ปัจจุบันมีการกระจายอำนาจและเปิดโอกาสให้ชุมชนและท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการมากขึ้น รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550 ให้สิทธิชุมชนในการอนุรักษ์หรือฟื้นฟูจารีตประเพณี ภูมิปัญญาท้องถิ่น ศิลปวัฒนธรรมอันดีของท้องถิ่นและของชาติ และมีส่วนร่วมในการจัดการการบำรุงรักษา และการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติสิ่งแวดล้อมรูปแบบการจัดการเทคโนโลยีของปราชญ์ชาวบ้าน ตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อการท่องเที่ยวเชิงเกษตรที่ยั่งยืนดังกล่าว ผู้วิจัยได้ตระหนักและเห็นความสำคัญ ตลอดทั้งความจำเป็นอย่างยิ่งในการศึกษารูปแบบการจัดการเทคโนโลยีของปราชญ์ชาวบ้าน ตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อการท่องเที่ยวเชิงเกษตรที่ยั่งยืน ต้องการทราบารูปแบบการจัดการเทคโนโลยีของปราชญ์ชาวบ้านตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อการท่องเที่ยวเชิงเกษตรที่ยั่งยืนที่เหมาะสมและมีความเป็นไปได้ควรเป็นอย่างไร โดยผลการศึกษจะเป็นประโยชน์ที่ทำให้การส่งเสริมสนับสนุนการจัดการเทคโนโลยีของปราชญ์ชาวบ้านตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อการ

ท่องเที่ยวเชิงเกษตรที่ยั่งยืน ได้ตอบสนองตรงกับความต้องการของประชาชนชาวบ้านอย่างแท้จริง สามารถนำไปใช้เป็นแนวทางในการประยุกต์ใช้กับประชาชนชาวบ้านจังหวัดอื่นในประเทศไทย

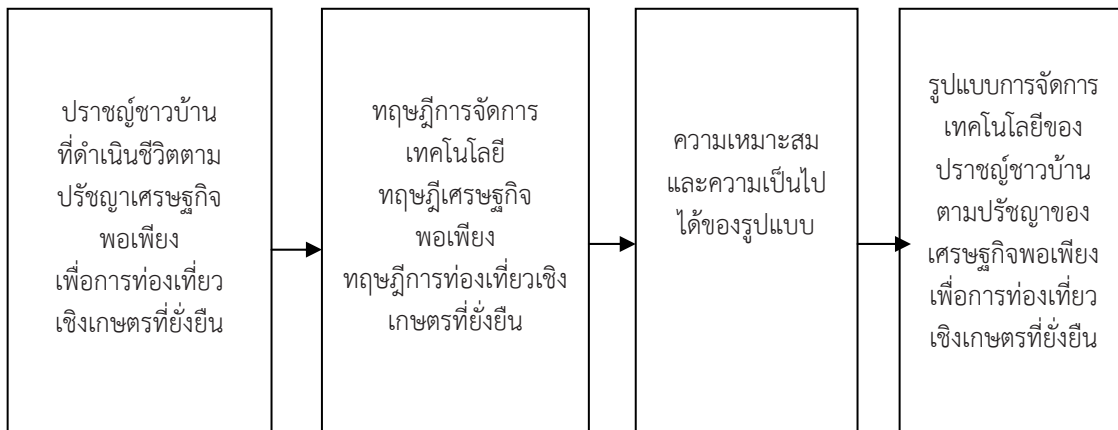
วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพการณ์การจัดการเทคโนโลยีของประชาชนชาวบ้านตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อการท่องเที่ยวเชิงเกษตรที่ยั่งยืน
2. เพื่อสร้างรูปแบบการจัดการเทคโนโลยีของประชาชนชาวบ้านตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อการท่องเที่ยวเชิงเกษตรที่ยั่งยืน
3. เพื่อถ่ายทอดรูปแบบการจัดการเทคโนโลยีของประชาชนชาวบ้านตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อการท่องเที่ยวเชิงเกษตรที่ยั่งยืน

อุปกรณ์และวิธีการวิจัย

กรอบแนวคิด

เป็นการศึกษาประชาชนชาวบ้านตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อการท่องเที่ยวเชิงเกษตรที่ยั่งยืน โดยการศึกษาทฤษฎีการจัดการเทคโนโลยี ทฤษฎีเศรษฐกิจพอเพียง และทฤษฎีการท่องเที่ยวที่ยั่งยืน เพื่อหาความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของรูปแบบ ซึ่งจะได้รูปแบบการจัดการเทคโนโลยีของประชาชนชาวบ้านตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อการท่องเที่ยวเชิงเกษตรที่ยั่งยืน

รูปที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

คุณลักษณะของประชาชนชาวบ้านตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อการท่องเที่ยวเชิงเกษตรที่ยั่งยืน มี 3 หมวด คือ คุณลักษณะส่วนบุคคล ผลงานที่สร้างคุณประโยชน์ และการขยายผลงาน ซึ่งมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

คุณลักษณะส่วนบุคคลที่เป็นเกษตรกรผู้ปฏิบัติตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง และเป็นแบบอย่าง ประพฤติตนเป็นแบบอย่างที่ดี ได้รับความยอมรับจากสังคม มีคุณธรรม จริยธรรม และความเสียสละ ผลงานที่สร้างคุณประโยชน์ มีผลงานเป็นที่ประจักษ์และได้รับการยอมรับ สามารถสร้างประโยชน์ที่เกี่ยวข้องกับเศรษฐกิจและสังคมภาคเกษตร และการแก้ไขปัญหา รวมทั้งมีส่วนร่วมในการสร้างสรรค์ผลงาน

การขยายผลงาน สามารถถ่ายทอดผลงาน การสร้างเครือข่ายและการยอมรับผลงานในระดับประเทศ (ระเบียบคณะกรรมการส่งเสริมราษฎร์ของแผ่นดิน ว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการสรรหาราษฎร์เกษตรกรของแผ่นดิน, 2553, หน้า 3)

วิธีการวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการศึกษาวิจัยและพัฒนาในรูปแบบการจัดการเทคโนโลยีของประชาชนชาวบ้านตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อการท่องเที่ยวเชิงเกษตรที่ยั่งยืน มีวัตถุประสงค์เพื่อสร้างรูปแบบการจัดการเทคโนโลยีของประชาชนชาวบ้านตาม

ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อการท่องเที่ยวเชิงเกษตรที่ยั่งยืน ที่เหมาะสมและมีความเป็นไปได้ ในพื้นที่ภาคกลางตอนล่างของประเทศไทย ผู้วิจัยมีขั้นตอนในการดำเนินการวิจัย 6 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาแนวคิดในการจัดการเทคโนโลยี เป็นการศึกษาและสำรวจข้อมูลที่เกี่ยวข้องเพื่อสรุปประเด็นที่จะนำมาใช้เป็นฐานในการศึกษา ได้ดำเนินการดังนี้

1. เป็นการศึกษาและสำรวจข้อมูลที่เกี่ยวข้องจากแหล่งข้อมูลต่าง ๆ ได้แก่ การศึกษาเอกสาร ตำรา งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับรูปแบบและแนวทางการจัดการเทคโนโลยีของปราชญ์ชาวบ้านตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อการท่องเที่ยวเชิงเกษตร ที่ยั่งยืนของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว (นรินทร์ สังข์รักษา, 2547, หน้า 2-4) การเลือกการจัดการเทคโนโลยีของเบสท์ (Betz อ้างถึงใน คำรณ ศรีน้อย, 2549, หน้า 67)

2. การศึกษาจากผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในท้องถิ่นเกี่ยวกับการจัดการเทคโนโลยีของปราชญ์ชาวบ้านเชิงเกษตรในภาคกลางตอนล่าง เพื่อทำการสัมภาษณ์เกี่ยวกับสภาพปัญหาการจัดการเทคโนโลยีของปราชญ์ชาวบ้านเชิงเกษตร

ขั้นตอนที่ 2 การพัฒนารูปแบบ เป็นการหาแนวทางการร่างรูปแบบการจัดการเทคโนโลยีของปราชญ์ชาวบ้านตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อการท่องเที่ยวเชิงเกษตรที่ยั่งยืน

วิธีที่ 1 สัมภาษณ์ปราชญ์ชาวบ้านและนำข้อมูลที่ได้นำมาวิเคราะห์ สังเคราะห์เพื่อหาร่างรูปแบบการจัดการเทคโนโลยีของปราชญ์ชาวบ้านตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อการท่องเที่ยวเชิงเกษตรที่ยั่งยืน โดยสร้างเป็นเครื่องมือที่เป็นลักษณะแบบสอบถาม

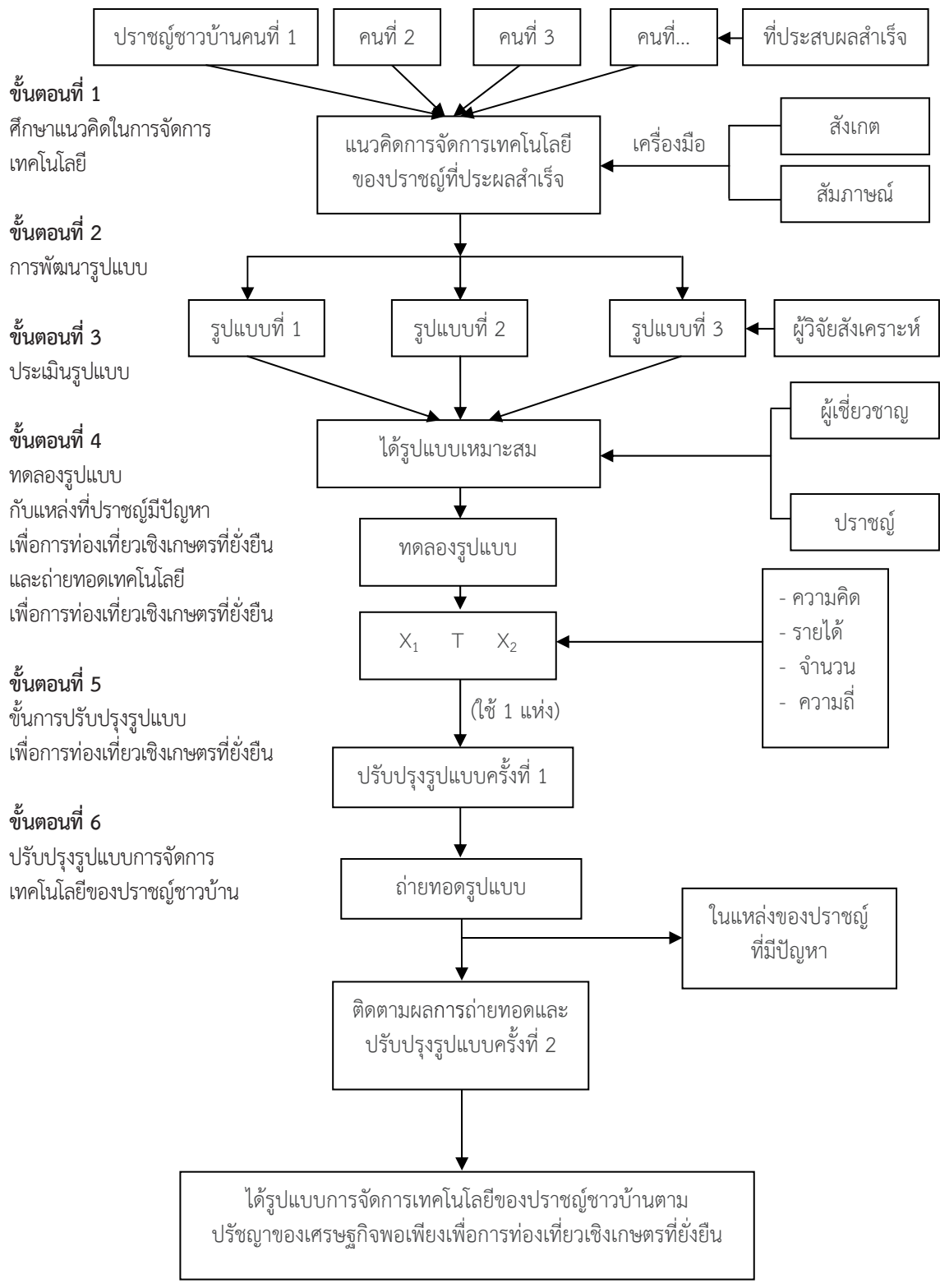
วิธีที่ 2 นำแบบสอบถามไปให้ผู้เชี่ยวชาญทำการกรองความคิดเห็นของกลุ่มผู้เชี่ยวชาญ ในการหาฉันทมติจำนวน 2 รอบ ซึ่งจะได้รูปแบบการจัดการเทคโนโลยีของปราชญ์ชาวบ้านตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อการท่องเที่ยวเชิงเกษตรที่ยั่งยืน

ขั้นตอนที่ 3 ประเมินรูปแบบ โดยสังเคราะห์ร่างรูปแบบและการวิเคราะห์ค่ามัธยฐาน (Median : Med) และค่าพิสัยระหว่าง ควอไทล์ (Interquartile Range : IR) รายหัวข้อพิจารณาคัดเลือกข้อความที่มีค่ามัธยฐานตั้งแต่ 3.50 ขึ้นไป และค่าเบี่ยงเบนควอไทล์ 1.50 ลงมา (ยุทธ ไกยวรรณ, 2549, หน้า 51-61) ด้วยการสังเคราะห์จาก ผู้เชี่ยวชาญและปราชญ์ชาวบ้าน ผลการสังเคราะห์ในขั้นนี้จะได้ร่างรูปแบบจำลองของการจัดการเทคโนโลยีของปราชญ์ชาวบ้านตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อการท่องเที่ยวเชิงเกษตรที่ยั่งยืน

ขั้นตอนที่ 4 ทดลองรูปแบบ นำรูปแบบการจัดการเทคโนโลยีของปราชญ์ชาวบ้านตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อการท่องเที่ยวเชิงเกษตรที่ยั่งยืน ไปทดลองใช้กับกลุ่มตัวอย่างที่มีปัญหา โดยนำรูปแบบที่เหมาะสมไปใช้กับแหล่งเรียนรู้ของปราชญ์ชาวบ้านที่มีปัญหา 1 แหล่งการเรียนรู้

ขั้นตอนที่ 5 การปรับปรุงรูปแบบ การวิเคราะห์ผลการทดลองใช้เข้าไปปรับปรุงรูปแบบให้เหมาะสมโดยให้ปราชญ์ชาวบ้านหาความเหมาะสมของรูปแบบ

ขั้นตอนที่ 6 ปรับปรุงรูปแบบการจัดการเทคโนโลยีของปราชญ์ชาวบ้าน ตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อการท่องเที่ยวเชิงเกษตรที่ยั่งยืนด้วยวิธีการติดตามผลของการถ่ายทอดและปรับปรุงรูปแบบครั้งที่ 2 และทำการสรุปเขียนรายงานตลอดพร้อมทั้งให้ข้อเสนอแนะในการนำรูปแบบการจัดการเทคโนโลยีของปราชญ์ชาวบ้านตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อการท่องเที่ยวเชิงเกษตรที่ยั่งยืนไปขยายผลตามจังหวัดอื่นในประเทศไทย

รูปที่ 1 รูปแบบการจัดการเทคโนโลยีของปราชญ์ชาวบ้านตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อการท่องเที่ยวเชิงเกษตรที่ยั่งยืน

ผลการวิจัย

ผลจากข้อค้นพบในการศึกษาครั้งนี้ สามารถนำผลมาอภิปรายได้ดังนี้

1. สภาพการณ์การจัดการเทคโนโลยีของปราชญ์ชาวบ้านตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อการท่องเที่ยวเชิงเกษตรที่ยั่งยืน พบว่า

1.1 สภาพการณ์การจัดการเทคโนโลยีของปราชญ์ชาวบ้าน

1.1.1 สภาพการณ์ด้านเทคโนโลยี มีการพัฒนาตั้งแต่องค์ความรู้ เครื่องจักร อุปกรณ์ประกอบอาชีพ พัฒนาอาชีพ ใช้วิธีการปลูกพืชแบบที่ร่นปุ๋ยา ตา ยาย ถ่ายทอดมา เช่น ไข่จอบ เป็นเครื่องมือไม่ทำลายสิ่งมีชีวิตในดิน การเลี้ยงดินให้ดินเลี้ยงพืช เช่นเทคโนโลยี ชาวบ้านถนอมดินปล่อยให้วัชพืชคลุมดิน ปลูกพืชสวนผสม เช่น กระเพรา ไข่ปุ๋ย คอกโรยแล้วปิดด้วยฟางคลุมหน้าดิน หวานเมล็ดพันธุ์ผักที่รับประทานเสร็จแล้วซึ่งเชือก ประยุกต์การเลี้ยงแพะแปรรูป ผลผลิต และนำมูลแพะไปเป็นปุ๋ยเติมอินทรีย์ในดิน ขยายไฟเลี้ยงหวาน 72 กอ อยู่ในแปลงจัดสรร ใช้ใบเป็นปุ๋ย เก็บหน่อทุกวัน ปลูกมะเขือพวง ให้ต้นเตี้ย โดยตัดยอดปัก แนวคิดในการประหยัดพลังงานน้ำโดยใช้สเปรย์หมอก เป็นการปล่อยน้ำผ่านหัวมีเวลาปิด เปิด ตั้งเวลา 10 – 20 นาที เปิด 1 นาทีปลูกทุกอย่างไม่ซื้อของตลาด ใช้น้ำหมักจุลินทรีย์ ทำให้พืชขึ้นเร็ว แซ่ 1 คิน ปลูกของกินเอง ใช้จุลินทรีย์น้ำหมักไปไม้ ปลูกสมุนไพรดูแลสุขภาพ ที่ดินว่างใช้ให้เป็นประโยชน์ รักต้นไม้ทุกต้น ไม่ทิ้งว่าง แจกน้ำหมักเป็นวิทยาทาน ปลูกดอกชมจันทร์ ต้นและผักของข้าวโพดทำปุ๋ยหมัก ใช้ปุ๋ยธรรมชาติมาตลอด ปลูกผักกินเองเหลือจึงขาย ทำน้ำหมักใช้เองและแบ่งปันในกลุ่ม การปรับปรุงดิน : ถ้าดินเสื่อมโทรมใช้ปุ๋ยหมัก ปุ๋ยอินทรีย์ ปุ๋ยคอก โดยทำเองโดยการอบรมที่ศูนย์ ใช้น้ำหมักจากเศษวัสดุในสวน ใช้ปุ๋ยหมักใส่ในโคน ให้รอบทรงพุ่ม ใช้จอบพรวนดิน ให้รอบทรงพุ่ม ใส่ปุ๋ย รดน้ำโดยใส่ 2 อาทิตย์ ใช้ พ.ด. 2 ในการช่วยทำปุ๋ยการใช้สมุนไพร เช่น สะเดา ตะไคร้หอม สาบเสือ เหงือกปลาหมอ ว่านน้ำ สะเดาใช้ทั้งใบ เปลือก ใช้ พ.ด. 7 ปูนขาวปรับดินความเป็นกรด – ด่าง ลอกเลนในคลองขึ้น ช่วยให้เป็นปุ๋ยกับต้นไม้ ใช้พลั่วในการสาเลน มี เพราะใช้พลั่วจะได้ดินโคลนที่เป็นปุ๋ย การสาเลนจะช่วยให้ต้นไม้ออกราก ออกใบ ผลไม้ร่อยหวาน เพราะธรรมชาติ น้ำจากกาญจนบุรี ผลไม้ร่อยเพราะความอุดมสมบูรณ์ของน้ำจากทะเลหนุนขึ้นมา 7 – 10 กิโล มาถึงบริเวณนี้ และจากจังหวัดกาญจนบุรีดินขึ้นมาบรรจบทำให้เกิดแร่ธาตุ ถ้าดินแน่นต้องพรวนดิน “ดูว่าดินแน่นอย่างไร เวลารดน้ำจะไม่ซึม ต้องใช้ชะแลงหรือจอบ” ตัดแต่งกิ่ง “หลักการเก็บผลผลิตแล้วมีการตัดแต่งกิ่ง เพราะกิ่งเสีย ตาย จึงมีการตัดแต่งกิ่ง” ใช้ปูนแดงทาหลังการตัดแต่งกิ่ง เพราะรักษากันเชื้อรา หลังตัดแต่งกิ่งต้องรดน้ำประมาณ 2 วัน อาทิตย์ละ 2 ครั้ง โดยใช้สปริงเกอร์ใช้น้ำคลองเทคนิคการดูแล ใส่ปุ๋ย รดน้ำ “ก่อนการเก็บเกี่ยว ดินน้ำ 15 วัน เพื่อให้ส้มหวาน” การเก็บส้มโอดูจากผิว ตาใหญ่ขยาย รูปทรงใบเลี้ยงจะหล่น กดที่ก้นจะปุม สีผิวเหลืองอมเขียวถ้าส้มโอ ออกดอกห้ามเอาดินขึ้นเพราะดอกจะร่วงและห้ามรดน้ำ

1.1.2 สภาพการณ์ด้านเงินลงทุน มีการกักกองทุนหมู่บ้าน เงินส่วนตัว มีที่ดินเป็นทุน เงินได้จากการจำหน่ายผลไม้ใช้แนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงในการดำเนินชีวิต กู้ทุนหมุนเวียนจากการขายของ ใช้ทุนธรรมชาติ มีกิ่งพันธุ์ วัสดุเหลือใช้ ใช้แรงงานคนในครอบครัว เหลือกินเหลือใช้ จึงขายนำเงินกลับมาเป็นทุน ทุนจากลูก ตอนกิ่งพันธุ์ในสวนไปขายและขยายพันธุ์ในสวน มองทรัพยากรที่เรามีอยู่ถือเป็นภูมิปัญญานำมาใช้ ทรัพยากรที่มีอยู่ถือว่ามียู่แล้วในธรรมชาติ มีความจำเป็นมากกว่าการใช้เงิน ใช้แรงงาน พืชผล เทคโนโลยีที่ทำมา เศรษฐกิจพอเพียงหมุนเวียนโดยไม่ต้องกู้ยืม หมาดเงินไปกับการทำเกษตรเชิงเดี่ยว พอเริ่มทำแบบผสมผสาน ตั้งใจทำไว้กิน พอเหลือแบ่งปันชาวบ้าน พอเหลือก็แบ่งขายสู่ตลาดเพื่อให้ได้เงินมาเป็นทุนหมุนเวียนและดำรงชีวิต เริ่มต้นจากการติดลบ พอมาเรียนรู้เรื่องเศรษฐกิจพอเพียงก็นำทุนธรรมชาติซึ่งเรียกว่าภูมิปัญญา เช่น สัตว์ที่เลี้ยงก็ต้องกินหญ้า จะได้ไม่ต้องมีค่าต้นทุน พอมาเลี้ยงแพะนมก็นำมาแปรรูปเป็นสบู่นม มูลแพะก็ทำปุ๋ยหมักชีวภาพ หาดตลาดเพื่อต่อยอดสินค้าแพทย์แผนไทยก็แปรรูปจากผักข้าว รางจืด เงินลงทุนหาได้จากธรรมชาติ “ปรับสมดุลตัวเอง” เงินลงทุนมาจาก พ่อ แม่ ทำกินไม่ต้องกลัวจน ต้นทุนที่มีคือมูลวัว เรียนรู้การทำปุ๋ยหมักจากกลุ่มใช้ปุ๋ยหมักฉีดพื้นนาของตนเองได้ผลผลิตดี คิดเห็นถึงคนอื่นก่อน หยุคความเห็นแก่ตัว ทำให้มีเพื่อนบ้านมาก ใช้ระบบการแลกเปลี่ยน ใช้เงินลงทุน ใช้ทุนจากธรรมชาติ ทุนธรรมชาติจากใบไม้ มูลสัตว์ ไม่ต้องใช้เมล็ดเงิน

1.1.3 สภาพการณ์ด้านนโยบายสาธารณสุขและสิ่งแวดล้อม ให้ชุมชนมีต้นไม้ ร่มรื่น สะอาด ชุมชนเข้มแข็ง มีความสามัคคี รวมกลุ่มกันทำกิจกรรม มีการกำหนดการตรวจแผนการพูดประชาสัมพันธ์ เกี่ยวกับการเกษตร ทุกวันพุธ มีการประชุมกันเดือนละ 2 ครั้ง ที่ อบต. 1 ครั้ง มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ความรู้เรื่องสุขภาพ เกษตร สมาชิกที่มาประชุมจะมีทั้ง ชาวบ้าน สมาชิก อบต. สมาชิกกลุ่มมาประชุมและนำกลับไปถ่ายทอดขยายผลต่อจิตสาธารณะ การให้สังคมมีแล้วแบ่งปัน สร้างความสมดุลทางธรรมชาติ สิ่งที่เราได้รับจากสิ่งแวดล้อม คือ สุขภาพจิตดี สิ่งแวดล้อมเป็นหัวใจสำคัญใน

การดำรงชีวิตในการทำการเกษตร โยงใยเป็นห่วงโซ่อาหาร ถ้าเราไม่ดูแลอนาคตสิ่งแวดล้อมจะหมดไป เกิดจากจิตสำนึก มีจิตอาสา ซื่อสัตย์กับตัวเอง การใช้ปุ๋ยหมักเป็นการรักษาสิ่งแวดล้อม ปลูกต้นไม้ทดแทนคืนธรรมชาติ สังคมชาวเกษตร ก่อนจะได้ทำนาต้องให้ก่อนทุก ๆ ตารางนิ้วในบ้านต้องปลูกของกิน ปรากฏที่เก่งต้องมีจิตอาสา โอบอ้อมอารี มีแต่ให้ พยายามเผยแพร่ความรู้ให้คนรอบด้าน อย่างหวงวิชา เราใช้ประโยชน์จากธรรมชาติ เราต้องดูแลเขาด้วย แบ่งที่ปลูกต้นไม้ ยืนต้น เพื่อความร่มรื่น พักผ่อน ไม่เป็นผู้เบียดเบียน แนะนำเพื่อนบ้านให้ดำเนินตามกลุ่ม ปลูกต้นไม้ ไม่ใช่สารเคมี ทำปุ๋ยหมักใช้เอง เพื่อชีวิตและสุขภาพของเรา ยังไม่จนอยู่อย่างจนจะไม่จน ยังไม่รวยอยู่อย่างรวยจะไม่มั่งคั่งรวย นำชีวะมาทำ ปุ๋ยอินทรีย์ ปราบศัตรูพืชในดิน ทำออกจำหน่ายถุงละ 50 บาท ลงทุน 1,500 บาท ได้ 5,000 บาทสารเคมียังใช้พืชยังเป็น โรคมัก มูลสัตว์นำมาประยุกต์ใช้กับพืชของเราได้ เปลือกมะพร้าวเข้าเครื่องตีให้เป็นขุย ชาวบ้านไม่ต้องเผาทิ้งซึ่งทำลาย สิ่งแวดล้อม ทำน้ำหมักใช้เอง ปลูกผักกินเอง แจกชาวบ้าน พอเหลือนำมาส่งกลุ่มออกจำหน่าย ปลูกต้นไม้ทั้งที่กินได้ สวยงาม ทำมากินเอง ไม่เป็นหนี้ มีน้อย

1.1.4 สภาพการณ์ด้านการตลาด หน่วยงานรัฐ อบต. ให้ความรู้เรื่องของเทคโนโลยี การดูแลรักษา หาดตลาด รองรับ เวลามีคนมาศึกษาดูงาน ทำในลักษณะการท่องเที่ยว คือให้สามารถชมได้เองเลย จากสินค้ามีมาตรฐาน กลุ่มเอื้อ ในเรื่องของสินค้าถึงกันหมด มีลูกค้าประจำมารับถึงในสวน แต่ราคาไม่แน่นอนไม่มีอำนาจการต่อรอง การรวมกลุ่มออกมา จำหน่ายไม่ค่อยประสบความสำเร็จเพราะพ่อค้าคนกลางมักคัดเลือกพืชผักที่สมบูรณ์และดี ๆ ไปหมด ส่วนที่บกพร่องจะไม่รับซื้อ ทำให้ผู้ผลิตเสียหาย มีการโฆษณาประชาสัมพันธ์ให้รู้ว่าของมีคุณภาพ อร่อยและมีมาตรฐาน หาวิธีการให้คนรู้จัก สถานที่และสนใจเข้ามาท่องเที่ยวเชิงเกษตร อยู่ได้ด้วยตนเองก่อน พอมีพอกินแล้วเหลือจึงนำออกขาย มีการวางแผน รวมกลุ่ม หาดตลาดร่วมกัน แปรรูป สร้างมูลค่า เช่น ผักบุ้ง เกษตรกรทั่วไปขายกิโลกรัมละ 5 บาท ถ้ามีการรวมกลุ่มกัน จะได้ กิโลกรัมละ 30 บาท ทำตามแนวทางปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง รวมกลุ่มสร้างตลาด สร้างโดยกลุ่มของชุมชนเอง เพื่อจะได้ไม่ตกเป็นเครื่องมือของพ่อค้าคนกลาง เกษตรอุตสาหกรรมมีการทำลายความอุดมสมบูรณ์ของดินต้องแก้ไข มีการรวมตัว ในรูปแบบสหกรณ์ มีระบบเป็นของตนเอง เหลือกิน เหลือใช้แล้วนำออกจำหน่าย ทำการตลาดแบบเจาะกลุ่ม กลุ่มย่อย อย่างทำตามเขา อย่าโตมากไป อย่าทำใหญ่เกินตัว

1.1.5 สภาพการณ์ด้านทรัพยากรธรรมชาติ ต้นทุนที่ถูกที่สุดคือต้นทุนจากธรรมชาติ มีประโยชน์ทั้งหมด อากาศ น้ำ ดิน เราสามารถนำมาเป็นต้นทุนในการผลิตไม่ต้องซื้อ ไม่ต้องหา แต่นำมาประยุกต์ใช้อย่างไรในการเป็นทุน การดำรงชีวิตการอยู่กับข้าว ปัจจุบันไม่ใครเวฟ กินไม่หมดก็แช่ตู้เย็น แต่ถ้า เวลาเรากินไม่หมดแบ่งปันให้สัตว์เลี้ยงจะ ดีกว่า ประหยัดไฟ เนื่องจากไฟฟ้าก็ได้มาจากธรรมชาติให้รู้จักใช้อย่างรู้คุณค่า มีประโยชน์สูงสุด นำมูลสัตว์มาทำปุ๋ยหมัก แก๊สชีวภาพใช้ในครัวเรือน เป็นการประหยัดและเป็นการหมุนเวียนเพื่อรักษาสมดุลทางธรรมชาติ เชื่อมโยงกับสิ่งแวดล้อม ระบบทุนนิยมจะทำลายธรรมชาติ มากที่สุด ใช้ประโยชน์จากธรรมชาติมากเกินไปจนความจำเป็น

1.1.6 สภาพการณ์ด้านแรงงานใช้แรงงานคนในครอบครัว จ้างรายวัน จ้างทำดิน ตัดหญ้าโดยใช้เครื่องมือ วางแผนแบ่งสัดส่วนของต้นทุนก่อน โดยให้ความสำคัญกับแรงงานในครอบครัวก่อน แข็งแรงและมีประสิทธิภาพมากที่สุด การเอาแรง ลงแขก มีความคุ้มค่ามากกว่าแรงงานที่แลกมาด้วยเงิน ใช้แรงงานจากธรรมชาติ แรงงานต้นไม้ให้ร่มเงา แรงงานในครอบครัว ใช้ธรรมชาติเป็นส่วนใหญ่ ทำงานเป็นระบบ แนวทางเศรษฐกิจพอเพียง เราจะใช้แรงงานน้อยมาก แรงงานตัวเอง เรียนรู้และทำเสริมสร้างในกลุ่ม ใช้แรงงานในครอบครัว ใช้แรงงานสัตว์ เพื่อนำมูลมาเป็นตัวช่วยปรับ สภาพดิน สรุปแรงงานมี 2 ชนิด แรงงานกาย ลงแรงทำงาน ทุ่มเท แรงงานสมอง ใช้เทคนิคมาเสริม คั้นในตัวคนมีทั้ง 2 ชนิด ในตัวคนเดียวกัน ถือว่าประสบความสำเร็จ

1.2 สภาพการณ์ตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

1.2.1 ประเด็นความพอประมาณ รู้จักใช้ ไม่ซื้อของฟุ่มเฟือยเกิดความจำเป็น กินใช้ของในสวน เหลือกิน เหลือใช้ จึงนำไปขายเพื่อลดต้นทุนการผลิต ไม่เดินร่นนอกเหนือจากสิ่งที่ มี ทุนในพื้นที่ต้องรู้ว่า มีเท่าไร พึงพอใจในสิ่งที่ มี ผักสวนครัวรั้วกินได้ มีมากก็แบ่งปันให้เพื่อนบ้าน ใช้จ่ายอย่างพอเพียงให้คุ้มค่ากับสิ่งที่เราจ่ายออกไป ปลูกพืชผักจากเมล็ด ที่มีการแบ่งปันกัน จากศูนย์ เพื่อนบ้าน ตนเอง พอใจในสิ่งที่ได้ วิเคราะห์ตนเองพอกินพอใช้ รู้จักแบ่งออม

1.2.2 ประเด็นความมีเหตุมีผล สรรวจของในบ้านก่อนการใช้จ่าย เพื่อไม่ให้ซ้ำซ้อน วัสดุใดที่พอจะ ปรับปรุงใช้ได้ ให้นำมาปรับใช้ก่อน ถ้าซื้อวัสดุอุปกรณ์ควรเลือกที่มีคุณภาพ มีการดูแลรักษาเครื่องมือที่ใช้อยู่เป็นประจำ

1.2.3 ประเด็นการมีภูมิคุ้มกันที่ดีในตัว มีชมรมสร้างสุขภาพทุกหมู่บ้าน มีเครื่องออกกำลังกาย ตรวจสอบสุขภาพ เป็นประจำเดือน ทำบัญชีครัวเรือน รับ - จ่าย จดการใช้จ่ายรายวัน สิ้นเดือนสรุปค่าใช้จ่าย ตั้งกลุ่มออมทรัพย์ สถาบัน การเงินในหมู่บ้านมีสมาชิก 123 คน

1.2.4 ประเด็นเงื่อนไขความรู้ คุณธรรม ความรู้และคุณธรรมต้องไปด้วยกัน ให้ความรู้ด้วยใจรัก ไม่คิดค่าตอบแทน ไม่ปิดบัง เชิญวิทยากรมาเผยแพร่ความรู้เป็นประจำ มีใจเป็นธรรมมีความบริสุทธิ์ใจ ส่งเสริมผู้อื่นให้ได้รับความรู้

1.3 สภาพการณ์การท่องเที่ยวเชิงเกษตรที่ยั่งยืน

1.3.1 ด้านการสร้างคุณค่า อนุรักษ์ภูมิปัญญาชาวบ้านวิถีชาวบ้าน แนวคิดปลูกต้นไม้ธาตุ 4 คัดเมล็ดพันธุ์ การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ผลผลิตต้องให้ได้คุณภาพ ปลอดภัย ต้นทุนธรรมชาติของแหล่งน้ำต้องให้ความสำคัญอนุรักษ์ไว้ ต้นทุนสวนผลไม้ ต้นทุนสถานที่ต้องช่วยกันดูแลอนุรักษ์ไว้ สร้างวิถีชีวิต มีกระบวนการคิด การสร้างเครือข่ายทีมงาน ต้องนำแนวคิดและหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาทำ อย่างไรให้เห็นเป็นการท่องเที่ยวเชิงเกษตรที่ยั่งยืน แนวการทำงานที่ยั่งยืน คือตีความเป็นตัวเอง จนมีกลุ่มสร้างเอกลักษณ์ เป็นวิถีชุมชน ก่อให้เกิดคุณค่าคุณภาพตามมา ทุกส่วนมีข้อเกี่ยวข้องกันจนเป็นการท่องเที่ยวเชิงเกษตรที่ยั่งยืน ทำอย่างไรให้ระบบที่ทำกลายเป็นรูปธรรม เพื่อตอบสนองการท่องเที่ยว ทำอย่างไรให้เป็นวิถีที่กลับคืน เนื่องจากมีระบบทุนนิยมเข้ามา ทำให้วิถีเปลี่ยนไปโดยเริ่มจากพื้นฐานปัจจัย 4 ก่อน นำเอาจุดเด่นของแต่ละหมู่บ้านออกมา รวมกลุ่มกัน แลกเปลี่ยนเรียนรู้ของแต่ละบ้าน นำมาปฏิบัติขาดการต่อยอด เช่น การปลูกผักข้าวก็มีการต่อยอดอย่างไร ให้ผลผลิตมันใหญ่ขึ้น มีการปรับปรุงทดลองทฤษฎีเพื่อให้ได้ผลผลิตที่ดี การสร้างคุณค่าขึ้นอยู่กับตัวเอง วิถีชีวิตให้มีคุณค่าแม้ไม่มีเงินก็อยู่ได้ คุณภาพทำของที่มีอยู่ให้มีคุณภาพมากยิ่งขึ้น

1.3.2 ด้านคุณภาพ ปลูกทุกอย่างต้องดูแลเป็นอย่างดี ใส่ปุ๋ยอินทรีย์ เอาเลนในร่องสวนมาใส่โคนต้นไม้ เทคนิคการรดน้ำต้นไม้ต้องรดน้ำตอนพระอาทิตย์ขึ้นกับก่อนพระอาทิตย์ลับขอบฟ้า ซึ่งเป็นช่วงตาใบเปิด (ก่อนเที่ยง) การเก็บผลผลิตต้องรู้ว่าช่วงเวลาในการเก็บเกี่ยวเพื่อรักษาคุณภาพผลผลิตให้ดี สร้างความยั่งยืนในเรื่องของการท่องเที่ยวเชิงเกษตร เริ่มจากการเที่ยวในท้องถิ่นตนเองก่อน การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ การสร้างเครือข่าย มีความยั่งยืนมากกว่าการท่องเที่ยวแบบพักผ่อน คั้นพลังจากภายในสร้างจุดเริ่มต้นจากคนใกล้ตัว แล้วขยายเครือข่ายเป็นองค์กร เพื่อให้มีประสิทธิภาพ มีผลตอบสนองคุ้มค่า มองที่ตัวเองเป็นหลัก ความสมดุลการจัดการตัวเองแล้วค่อยปรับไปเรื่อย ๆ การทำงานเลี้ยงสัตว์ให้สมกับตนเอง เลี้ยงตนเองเลี้ยงครอบครัวได้ ดูแลของที่มีอยู่ให้เกิดคุณค่า ใช้ประโยชน์ได้ และอนุรักษ์เอาไว้ปรับให้เหมาะสมกับตัวเอง

1.3.3 ด้านการตอบสนอง ทำความเข้าใจกับนักท่องเที่ยวที่เข้ามาศึกษาดูงาน มีการแปรรูปสินค้าและการทำผลิตภัณฑ์ตามการสั่งซื้อของลูกค้า มีการกระจายสินค้า มีผลิตภัณฑ์หลากหลายเพื่อตอบสนองลูกค้า มีคนมาดูงานที่ อบต. กลุ่มก็จะนำสินค้าออกมาเข้าร่วมบริการ มีการต่อยอดสินค้า เช่น กลุ่มเพาะเห็ด เบเกอรี่ เพาะถั่วงอก ผลไม้ต้นไม้สวยงาม

1.3.4 ด้านความคล่องตัว มีถนนผลไม้ มีป้ายบอกทาง ประชาสัมพันธ์ตลาดเน้นที่ผลิตอย่างมีคุณภาพ ไม่นำสินค้าอื่นมาขาย ราคายุติธรรม

1.3.5 ด้านนวัตกรรม ให้ความรู้เรื่องวิถีชาวบ้าน การจัดงานประเพณีตามวันสำคัญ ๆ เป็นการอนุรักษ์ประเพณีไทย เน้นการรวมตัววางแผนและมีคนคอยรองรับนักท่องเที่ยว สอบถามความต้องการของลูกค้าเพื่อให้บริการครบวงจร เป็นการสร้างแผนนวัตกรรมใหม่ของตนเองขึ้นมา ประเมินผลจากแบบสอบถามของนักท่องเที่ยว รักษาวัฒนธรรมด้านอาหารของท้องถิ่นเพื่อให้นักท่องเที่ยวได้ สัมผัสกับสภาพที่แท้จริงของชุมชน รักษาวิถีชีวิตชาวบ้านการใส่บาตรไหว้พระ ชมหิ่งห้อย รักษาความสะอาดของน้ำในลำคลอง เพื่อเป็นแหล่งท่องเที่ยว

1.3.6 ด้านการรวบรวม มีการรวมปราชญ์ชาวบ้านในสาขาต่าง ๆ ใช้ปราชญ์ทำบ้านทรงไทย วาวจุฬารักษาป่าหมัก เพื่อให้ได้ผลผลิตที่ดี

1.3.7 ด้านการทำงานเป็นทีม หน่วยงาน อบต. ทำงานร่วมกับชุมชนแบ่งงานกันทำ แต่ละเทศบาลจะมีการให้ความรู้ของปราชญ์ชาวบ้าน มีมีคฤหบดี ที่มีความรู้ด้านการเกษตรเป็นผู้นำเที่ยวมีบริการต้อนรับนักท่องเที่ยวด้วยผลไม้ในท้องถิ่นที่ปลอดภัย โดยความร่วมมือกันในกลุ่ม

1.3.8 ด้านความยุติธรรม คุณภาพของผลไม้ ผลผลิตปลอดภัย จัดสวัสดิการทำน้ำหมักเพื่อสร้างความมั่นใจของนักท่องเที่ยว น้ำมันโอสถ ทำจากน้ำตาล (ตัดแปลงเพื่อนำไปใช้ต่อ) ให้ความสำคัญในเรื่องสุขภาพ โดยมีจุดยืนที่ตัวเรา ความถูกต้อง ไม่แตกแยก ความเสมอภาคเท่าเทียมกันในสิทธิและหน้าที่ ซื่อสัตย์ สุจริต เพื่อไม่ให้แตกแยก ซื่อสัตย์ ต่อกัน ให้ความยุติธรรมแก่ผู้อื่น นึกถึงเขา นึกถึงเรา แนะนำแต่สิ่งที่ดี ๆ มีคุณภาพเพื่อให้ลูกค้าพึงพอใจมากที่สุด

2. ความพึงพอใจของผู้ใช้บริการรูปแบบการจัดการเทคโนโลยีของปราชญ์ชาวบ้านตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อการท่องเที่ยวเชิงเกษตรที่ยั่งยืน ประกอบด้วยประเด็นหลัก 3 ประเด็น ได้แก่ 1) การจัดการเทคโนโลยีของปราชญ์ชาวบ้าน 2) การประยุกต์ใช้หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง 3) การท่องเที่ยวเชิงเกษตรที่ยั่งยืน มีรายละเอียดดังนี้

2.1 ผลการวิเคราะห์ความพึงพอใจของผู้ใช้บริการรูปแบบการจัดการเทคโนโลยีของปราชญ์ชาวบ้านตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อการท่องเที่ยวเชิงเกษตรที่ยั่งยืนจากการทำเดลฟายรอบที่ 1 และรอบที่ 2 โดยการวิเคราะห์ค่ามัธยฐาน (Median : Mdn) และค่าพิสัย ระหว่างควอไทล์ (Intersquastile Range : I.R.) ผลปรากฏว่า ค่ามัธยฐานและค่าพิสัยระหว่างควอไทล์ของประเด็นหลักทั้ง 3 อยู่ในระดับมาก

2.2 ผลการวิเคราะห์ความเหมาะสมและความพึงพอใจของผู้ใช้บริการรูปแบบการจัดการเทคโนโลยีของปราชญ์ชาวบ้านตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อการท่องเที่ยวเชิงเกษตรที่ยั่งยืน จากการสนทนากลุ่มของผู้เชี่ยวชาญและจากการตอบแบบสอบถามของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียปรากฏว่า

2.2.1 ผลจากการสนทนากลุ่ม พบว่า ผู้เชี่ยวชาญเห็นความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของประเด็นหลักทั้ง 3 ประเด็นโดยเห็นว่า ด้านแนวคิดและหลักการจัดการเทคโนโลยีของปราชญ์ชาวบ้าน มีความสำคัญด้านนโยบายสาธารณะและสิ่งแวดล้อมมากที่สุด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.04 ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ .70 รองลงมาคือด้านการจัดการเทคโนโลยี มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.95 ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ .70 และด้านเงินลงทุนมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.60 ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน เท่ากับ 1.11 ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ (คำรณ ศรีน้อย, 2549 หน้า 9) กล่าวไว้ว่าการจัดการเทคโนโลยีเป็นการผสมผสานหลายวิชา ได้แก่ วิทยาศาสตร์ธรรมชาติ สังคมศาสตร์ การปฏิบัติในอุตสาหกรรม ทฤษฎีทางธุรกิจ และวิศวกรรม ส่วนการนำเทคโนโลยีไปใช้ให้เกิดประโยชน์ในเชิงการค้าต้องมีการกระจายเทคโนโลยีโดยคำนึงถึงความต้องการของลูกค้าและการทำการตลาดเพื่อสังคม สำหรับการจัดการเทคโนโลยีที่เหมาะสมเพื่อการสร้างสรรคที่ยั่งยืนนั้น ต้องอาศัยปัจจัยทางด้านแรงงาน ทรัพยากรธรรมชาติ การตลาด นโยบายสาธารณะและสิ่งแวดล้อม เงินลงทุน และเทคโนโลยีเป็นสำคัญ

2.2.2 ผลจากการตอบแบบสอบถามความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย พบว่า ด้านแนวคิดและหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของปราชญ์ชาวบ้านเพื่อการท่องเที่ยว ด้านความมีภูมิคุ้มกันในตัว มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.17 ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ .57 รองลงมาคือ ด้านความพอประมาณ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.13 ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน เท่ากับ .54 และด้านเงื่อนไขความรู้ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.00 ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน เท่ากับ .79 ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2550, หน้า 3) กล่าวไว้ว่า การพัฒนาตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง เป็นการพัฒนาที่ตั้งอยู่บนพื้นฐานของทางสายกลางและความไม่ประมาท โดยคำนึงถึงความพอประมาณ ความมีเหตุผล การสร้างภูมิคุ้มกันที่ดีในตัว ตลอดจนใช้ความรู้ความรอบคอบ คุณธรรม ประกอบการวางแผน การตัดสินใจและการกระทำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

3. การถ่ายทอดรูปแบบการจัดการเทคโนโลยีของปราชญ์ชาวบ้านตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อการท่องเที่ยวเชิงเกษตรที่ยั่งยืน

ผลจากการตอบแบบสอบถามความพึงพอใจของผู้ใช้บริการรูปแบบการจัดการเทคโนโลยีของปราชญ์ชาวบ้านตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อการท่องเที่ยวเชิงเกษตรที่ยั่งยืน ด้านคุณภาพ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.13 ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ .54 รองลงมาคือด้านการสร้างคุณค่า มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.04 ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ .47 และด้านนวัตกรรมมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.04 ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ .63 ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ (สมลักษณ์ สันติโรจนกุล, 2542 : 6) กล่าวไว้ว่า การทำให้เกิดความต้องการบริโภคการท่องเที่ยวที่ยั่งยืนอย่างไม่สิ้นสุด แต่ในขณะที่เศรษฐกิจพอเพียงนั้น มุ่งเน้นถึงความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับธรรมชาติโดยตั้งอยู่บนพื้นฐานของความพอดี ความพอดีในที่นี้ คือ การใช้ประโยชน์จากทรัพยากรหรือจากธรรมชาติแบบคุ้มค่า และไม่ก่อให้เกิดผลกระทบต่อธรรมชาติ มนุษย์ ชุมชน สังคมและสิ่งแวดล้อมในกรณีถ้ามีผลกระทบเกิดขึ้น ก็ควรจะเป็นผลกระทบหรือของเสียที่มีผลน้อยที่สุดเท่าที่จะสามารถควบคุมได้ โดยการผลิตตามแนวเศรษฐกิจพอเพียงมุ่งเน้นผลผลิตเพื่อตอบสนองความต้องการของผู้บริโภคแต่ในขณะเดียวกันเป็นการผลิตในจำนวนหรือปริมาณที่พอเหมาะและพอดีกับความต้องการจริง ๆ ซึ่งแตกต่างจากการผลิตโดยทั่ว ๆ ไปที่ผลิตเป็นจำนวนมากเพื่อวัตถุประสงค์อื่น โดยไม่ได้คำนึงถึงความพอดี ซึ่งกิจการ ทางเศรษฐกิจ นอกจากจะเป็นการแปรสภาพสิ่งหนึ่งไปสู่อีกสิ่งหนึ่ง ยังเป็นการทำลายสภาพเก่าด้วย ด้วยเหตุนี้ระบบการผลิตจึงต้องมีความเกี่ยวข้องกับการดำรงชีวิตอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้

อภิปรายผล

จากข้อค้นพบในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ สามารถนำผลมาอภิปรายได้ดังนี้

1. สภาพการณ์การจัดการเทคโนโลยีของปราชญ์ชาวบ้านตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อการท่องเที่ยวเชิงเกษตรที่ยั่งยืน ทั้ง 3 ประเด็นหลัก มีสภาพการใช้เทคโนโลยีตามภูมิปัญญาชาวบ้านที่สืบทอดกันมา มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ มีความสามัคคี รวมกลุ่มกันทำกิจกรรม ใช้แรงงานคนในครอบครัว สอดคล้องกับชัยชาญ วงศ์สามัญ (2549, หน้า 1) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง เทคโนโลยีการเกษตรที่บ้าน : มรดกทางปัญญาที่ไม่ควรลืม พบว่า เทคโนโลยีการเกษตรที่บ้านเป็นสิ่งที่คุณคิดค้นและพัฒนาขึ้นมา เพื่อใช้ในการผลิตอาหารในสมัยก่อนการใช้เทคโนโลยีมักถูกควบคุมโดยความเชื่อ ขนบธรรมเนียม ประเพณีและหลักทางศาสนา เพื่อให้ผู้ใช้คำนึงถึงสภาพแวดล้อมและมีความเคารพในธรรมชาติ การจัดการศึกษามักมุ่งเรื่องการฝึกฝนจิตใจให้เป็นผู้มีคุณธรรมสูง ทำให้สามารถใช้ เทคโนโลยี การเกษตรที่บ้านผลิตอาหารเลี้ยงผู้คนที่ได้อย่างพอเพียงเป็นเวลานับพันปี โดยที่ทรัพยากรธรรมชาติ ไม่เสื่อมโทรม สภาพการณ์ตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง กินใช้ของในสวน เหลือกินเหลือใช้ จึงนำไปขายเพื่อลดต้นทุนการผลิต มีการดูแลรักษาเครื่องมือที่ใช้อยู่เป็นประจำและทำบัญชีครัวเรือน รับ – จ่าย จดการใช้จ่ายรายวัน สิ้นเดือนสรุปค่าใช้จ่าย ตั้งกลุ่มออมทรัพย์ สถาบันการเงินในหมู่บ้าน ให้ความรู้ด้วยใจรัก ไม่คิดค่าตอบแทน ไม่ปิดบัง สอดคล้องกับที่กรมส่งเสริมการเกษตร (2543, หน้า 4) ได้ขยายความเกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียงไว้ว่าเป็นการดำรงชีวิตหรือวิถีชีวิตของคนไทยให้อยู่อย่างพอประมาณตน เดินทางสายกลาง มีความพอดีและพอเพียงกับตนเอง ครอบครัว และชุมชน โดยไม่ต้องพึ่งพาปัจจัยภายนอก ต่าง ๆ ที่เราไม่ได้เป็นเจ้าของ สิ่งสำคัญต้องรู้จักการพึ่งพาตนเอง โดยไม่ทำให้ผู้อื่นเดือดร้อน และรู้จักการนำทรัพยากรที่เรามีอยู่มาใช้ให้เกิดประโยชน์ในการดำเนินชีวิตประจำวัน เช่นรู้จักการนำปัจจัยพื้นฐานมาใช้ในการดำเนินชีวิตอย่างมีความสุขความสบาย และพอเพียงกับตนเอง และสอดคล้องกับ อรสุดา เจริญรัต (2543, หน้า 22) ที่กล่าวว่า รูปแบบการท่องเที่ยวที่ยั่งยืนที่อยู่บนพื้นฐานของความพอเพียงนั้นคือการส่งเสริมการท่องเที่ยวที่ยั่งยืนที่ใช้หรือ ปรับใช้ปัจจัยการส่งเสริมการท่องเที่ยวที่ยั่งยืนเพื่อส่งเสริม สนับสนุนและบริการเพื่อตอบสนองความต้องการในการอุปโภคบริโภคบนพื้นฐานของความสอดคล้องและสมดุลกับธรรมชาติ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการใช้เทคโนโลยีจะต้องมีขนาดเล็ก ไม่ซับซ้อนจนเกินไปหรือมีขนาดที่เหมาะสมอันก่อให้เกิดความสมดุลกับระบบนิเวศได้ ในขณะที่เดียวกันก็เน้นความประหยัดการใช้ทุนในรูปของเงินทุนและเครื่องจักรกลไปพร้อม ๆ กับการส่งเสริมการนำแรงงานและการประยุกต์ภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ เช่น เป็นเทคโนโลยีที่ประสานระหว่างอุตสาหกรรมและการส่งเสริมการท่องเที่ยวที่ยั่งยืนชนบท ที่ไม่ก่อให้เกิดมลพิษแก่สิ่งแวดล้อม หรือหากจำเป็นจะต้องเกิดมลพิษบ้าง ก็ต้องมีวิธีการจัดการแก้ไขปัญหานั้นที่เหมาะสมและมีประสิทธิภาพ

2. จากการศึกษา พบว่า รูปแบบการจัดการเทคโนโลยีของปราชญ์ชาวบ้านตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อการท่องเที่ยวเชิงเกษตรที่ยั่งยืนที่เหมาะสมและมีความเป็นไปได้ประกอบด้วย 3 ประเด็นหลัก ได้แก่ 1) การจัดการเทคโนโลยีของปราชญ์ชาวบ้าน 2) การประยุกต์ใช้หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง 3) การท่องเที่ยวเชิงเกษตรที่ยั่งยืน สามารถนำผลการศึกษามาอภิปราย ดังนี้

2.1 ด้านการจัดการเทคโนโลยีของปราชญ์ชาวบ้าน สอดคล้องกับแนวความคิดของ คำรณ ศรีน้อย (2549, หน้า 9) ที่กล่าวว่า แม้ว่าเทคโนโลยีเป็นปัจจัยสำคัญที่มีอิทธิพลเป็นอย่างมากต่อการจัดการทางเทคโนโลยี ในการที่จะทำให้เกิดระบบการสร้างสรรค์ที่สมบูรณ์ยังจำเป็นต้องอาศัยปัจจัยด้านอื่น ๆ มาสนับสนุนด้วย ประกอบด้วย ปัจจัยด้านเทคโนโลยี ปัจจัยด้านเงินลงทุนปัจจัยด้านนโยบายสาธารณะและสิ่งแวดล้อม ปัจจัยด้านการตลาด ปัจจัยด้านทรัพยากรธรรมชาติและปัจจัยด้านแรงงาน

2.2 ด้านการประยุกต์ใช้เศรษฐกิจพอเพียง สอดคล้องกับแนวความคิดของ วิทยา อธิปอนันต์ (2542) ได้สรุปความหมายไว้ว่า ตามกระแสพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เศรษฐกิจพอเพียง หมายถึง เป้าหมายหรือปรัชญาการดำเนินชีวิตหรือวิถีชีวิตของคนไทยให้อยู่อย่างพอประมาณตน ทางสายกลาง มีความพอดีและพอดีโดยไม่ทำให้ผู้อื่นเดือดร้อน สิ่งสำคัญต้องรู้จักพึ่งพาตนเองและทรัพยากรที่เรามีอยู่มาใช้ให้เกิดประโยชน์ ก่อนจะไปพึ่งพาคนอื่นหรือปัจจัยภายนอก หรือหมายถึง การที่ผู้ผลิตเองได้ให้มีความพอเพียงกับตัวเอง ครอบครัว และชุมชน สอดคล้องกับแนวความคิดของ วิวัฒน์ชัย อุตถากร (2545, หน้า 109) ที่ได้เปรียบเทียบระบบคิดของการพัฒนาแนวเศรษฐกิจพอเพียงกับเศรษฐกิจการค้าเสรีไว้ว่า เป้าหมายหลักของเศรษฐกิจพอเพียง เน้นการพึ่งตนเองได้ มีการกระจายรายได้ที่เป็นธรรม เน้นการร่วมแรงร่วมใจ ร่วมมือกันช่วยเหลือเกื้อกูล พึ่งพาอาศัยกัน เน้นเทคโนโลยีชั้นกลาง และภูมิปัญญาที่รับใช้ชุมชน นอกจากนี้ผลการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้สอดคล้องกับผลงานวิจัยของ สมศรี จินะวงษ์ (2544, หน้า ๙) ได้วิจัยและวิเคราะห์กระบวนการ

เรียนรู้กิจกรรมทางเศรษฐกิจและการกระจายรายได้ในชุมชนที่ใช้แนวทางการพัฒนาแบบเศรษฐกิจพอเพียง ผลการวิจัยพบว่า แนวคิดการพัฒนาแบบเศรษฐกิจพอเพียงในอดีตและในปัจจุบันมีสิ่งที่เป็นจุดร่วมและจุดต่าง สำหรับจุดร่วม คือ การเน้นในเรื่องพออยู่ พอกิน การพึ่งตนเอง การพึ่งพาซึ่งกันและกัน และมีความสุขตามอัธยาศัย จุดต่าง คือ ในสภาพปัจจุบันการผลิตเป็นไปเพื่อสนองความต้องการในการบริโภคของครัวเรือนและการค้า การบริโภคเป็นไปทั้งเพื่อสนองความต้องการการดำรงชีวิตและเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิต

2.3 ด้านการท่องเที่ยวเชิงเกษตรที่ยั่งยืน สอดคล้องกับข้อเสนอแนะการจัดการเทคโนโลยีพื้นฐานสำหรับการจัดการวิสาหกิจของเบตซ์ (Betz, 1995 อ้างถึงใน คำรณ ศรีน้อย, 2549, 67) ที่ได้ให้ข้อเสนอแนะ 8 ประการไว้ดังนี้ 1) การสร้างคุณค่า (Value creation) 2) คุณภาพ (Quality) 3) การตอบสนอง (Responsiveness) 4) ความคล่องตัว (Agility) 5) นวัตกรรม (Innovation) 6) การรวบรวมทรัพยากร บุคลากร พลังงาน ข้อมูล และเงินทุนมาใช้ด้วยกัน (Integration) 7) การทำงานเป็นทีม (Teaming) และ 8) ความยุติธรรม (Fairness) และสอดคล้องกับ สีสลาภรณ์ นาคทรพรพ (2538 : 27-28) ได้เสนอว่า กระบวนการเรียนรู้ของชุมชนมีลักษณะสำคัญ 4 ประการคือ 1) เป็นกระบวนการกลุ่มที่เกิดจากสมาชิกได้ร่วมกันพูดคุย แลกเปลี่ยนความคิดเห็น 2) เป็นการเรียนรู้จากการลงมือดำเนินงานจริงเป็นเรื่องของความพยายามที่จะแก้ปัญหาในชีวิตจริง 4) เป็นการเรียนรู้และการทำงานร่วมกันในลักษณะเป็นเครือข่าย ซึ่งเป็นความสัมพันธ์ในแนวนอน (Vertical) มากกว่าในแนวตั้ง (Horizontal) และ สอดคล้องกับผลงานวิจัยของ สายัณห์ ไพโรชาญจิตร และคนอื่น ๆ (2548: 30-31) ได้ทำการศึกษาระบบการเรียนรู้และจัดการความรู้ชุมชน ด้านศิลปวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่นของกลุ่มชาติพันธุ์ไทใหญ่ บ้านเปียงหลวง พบว่ามีการจัดระบบความสัมพันธ์ใหม่ในชุมชน เอื้อให้เกิดการช่วยเหลือเกื้อกูลกัน เปิดโอกาสให้ทุกคนสามารถแสดงศักยภาพของคนที่ได้อย่างเต็มที่ โดยไม่จำกัดเพศ และอายุ รวมถึงมีการเชื่อมโยงสายสัมพันธ์กับกลุ่มภายนอกชุมชนในลักษณะกัลยาณมิตร

3. การถ่ายทอดรูปแบบการจัดการเทคโนโลยีของปราชญ์ชาวบ้านตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อการท่องเที่ยวเชิงเกษตรที่ยั่งยืน

ข้อเสนอแนะ

ผลจากการศึกษาครั้งนี้ สามารถเสนอแนะได้ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 จากการศึกษาสภาพการณ์การจัดการเทคโนโลยีของปราชญ์ชาวบ้านตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อการท่องเที่ยวเชิงเกษตรที่ยั่งยืน พบว่า ชุมชนต้องมีความรักสามัคคีกันและมีการสืบทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านการเกษตร ดังนั้นในการจัดการเทคโนโลยีของปราชญ์ชาวบ้านตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อการท่องเที่ยวเชิงเกษตรที่ยั่งยืน ควรเริ่มต้นจากการสร้างความรักความสามัคคีในชุมชน ให้ชุมชนมีความรักต่อกันรู้จักเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่กัน ก็จะสร้างการมีส่วนร่วมต่างๆในการดำเนินงานตามแนวทางการท่องเที่ยวเชิงเกษตรที่ยั่งยืนขึ้นได้

1.2 จากการศึกษาแบบการจัดการเทคโนโลยีของปราชญ์ชาวบ้านตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อการท่องเที่ยวเชิงเกษตรที่ยั่งยืนที่เหมาะสมและมีความเป็นไปได้ประกอบด้วยประเด็นหลัก 3 ประเด็น ได้แก่ การจัดการเทคโนโลยีของปราชญ์ชาวบ้าน การประยุกต์ใช้หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง การท่องเที่ยวเชิงเกษตรที่ยั่งยืน ดังนั้นหน่วยงานที่เกี่ยวข้องจึงควรนำผลการศึกษาไปใช้เป็นแนวทางในการนำไปประยุกต์ใช้กับการท่องเที่ยวเชิงเกษตรในพื้นที่อื่นของประเทศไทย และกำหนดเป็นยุทธศาสตร์การท่องเที่ยวเชิงเกษตรที่ยั่งยืน

1.3 จากการศึกษาการถ่ายทอดรูปแบบการจัดการเทคโนโลยีของปราชญ์ชาวบ้านตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อการท่องเที่ยวเชิงเกษตรที่ยั่งยืน ต้องอาศัย ดังนั้นในการเรียนรู้การจัดการเทคโนโลยีของปราชญ์ชาวบ้าน ประกอบด้วย 3 องค์ประกอบ 1) หลักการจัดการเทคโนโลยีของปราชญ์ชาวบ้านซึ่งประกอบด้วย ด้านนโยบายสาธารณะ และสิ่งแวดล้อม ด้านการจัดการเทคโนโลยี ด้านเงินลงทุน ด้านแรงงาน ด้านทรัพยากรธรรมชาติ และด้านการตลาด 2) หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของปราชญ์ชาวบ้านเพื่อการท่องเที่ยวซึ่งประกอบด้วย ด้านความมีภูมิคุ้มกันในตัว ด้านความพอประมาณ ด้านเงื่อนไขความรู้ ด้านความมีเหตุผลและด้านเงื่อนไขคุณธรรม และ 3) หลักการท่องเที่ยวเชิงเกษตรที่ยั่งยืน ซึ่งประกอบด้วยด้านคุณภาพ ด้านการสร้างคุณค่า ด้านนวัตกรรม ด้านการทำงานเป็นทีม ด้านการรวบรวมด้านความยุติธรรม ด้านการตอบสนองและด้านคล่องตัว

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป
 - 2.1 ควรมีการวิจัยเกี่ยวกับแผนชุมชน ในการกำหนดยุทธศาสตร์การท่องเที่ยวเชิงเกษตรที่ยั่งยืน
 - 2.2 ควรมีการวิจัยรูปแบบการจัดการเทคโนโลยีของปราชญ์ชาวบ้านตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อการท่องเที่ยวเชิงเกษตรที่ยั่งยืนในพื้นที่ที่มีรูปแบบการเกษตรที่แตกต่างกันในภูมิภาคต่าง ๆ
 - 2.3 ควรมีการวิจัยเกี่ยวกับการสร้างรูปแบบเครือข่ายการท่องเที่ยวเชิงเกษตรที่ยั่งยืน

เอกสารอ้างอิง

- คำรณ ศรีน้อย. 2549. การจัดการเทคโนโลยี. กรุงเทพมหานคร : ธรรมดาเพรส.
- เชิดชัย ชูระแพง. 2553. รูปแบบการจัดการเทคโนโลยีปยุอินทรีย์ของวิสาหกิจชุมชนในภาคกลางตอนล่างของประเทศไทย. ศึกษานิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาการจัดการเทคโนโลยี คณะเทคโนโลยีอุตสาหกรรม มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี.
- ธวัชชัย เพ็งพินิจ. 2549. คุณลักษณะของปราชญ์ชาวบ้านด้านเกษตรกรรมแผนใหม่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ. รายงานการวิจัย คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต.
- นรินทร์ สังข์รักษา. 2547. ผลดีของการประยุกต์ใช้หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในกระบวนการเรียนรู้และการจัดการความรู้เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืนของวิสาหกิจชุมชน. คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- ปริญานุษ พิบูลสรารุช และระวีวรรณ ภาคพรต. 2549. กรอบแนวคิดในการจัดทำร่างหลักสูตรเศรษฐกิจพอเพียง. 20 มิถุนายน 2549.
- ยุทธ ไภยวรรณ. 2549. สถิติเพื่อการวิจัย. กรุงเทพมหานคร : ศูนย์สื่อเสริมกรุงเทพ.
- วิทยา อธิปอนันต์. 2542. เศรษฐกิจพอเพียงเพื่อการเกษตรที่พึ่งพาตนเอง. กรุงเทพมหานคร : กรมส่งเสริมการเกษตร.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. 2553. เศรษฐกิจพอเพียงคืออะไร. กรุงเทพมหานคร : ศูนย์ประสานงานกลางการดำเนินงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ สำนักพัฒนากิจการนักเรียน นักศึกษา และกิจการพิเศษ สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ.
- สุเมธ ตันติเวชกุล. 2542. “การดำเนินชีวิตในระบบเศรษฐกิจพอเพียงตามแนวพระราชดำริ” ในวันพัฒนา 2542. กรุงเทพมหานคร : กรมพัฒนาชุมชน.
- สุรยุทธ์ จุลานนท์. (2549). แนวทางการบริหารประเทศตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง. เอกสารการบรรยาย วันศุกร์ที่ 24 พฤศจิกายน 2549 ณ ตึกสันติไมตรี ทำเนียบรัฐบาล.
- อรสุดา เจริญรัต. (2551). ตามกระแสปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง : การศึกษาไทย. ค้นเมื่อ มีนาคม 10, 2550, จาก http://www.more.go.th/sufficiency/index.php?option=com_joomlaboard&func=view&id=3&catid=2#3
- อุษาวดี พลพิพัฒน์. (2545). การท่องเที่ยวแบบยั่งยืน : กรณีศึกษาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยชุมชน ในประเทศไทย, *จลสารการท่องเที่ยว*, 21, 4 (ตุลาคม- ธันวาคม) : 38-48.

อิทธิพลของปัจจัยภูมิหลัง การมุ่งประกอบการ และเครือข่ายทางสังคม
ต่อความสำเร็จทางธุรกิจของผู้ประกอบการจังหวัดราชบุรี

The Influence of Background Factors, Entrepreneurial Orientation,
and Social Network toward Business Success of Ratchaburi Entrepreneurs

ดร. ขวัญปภััสสร จานทอง

Ph.D. การบริหารการพัฒนา (การบริหารธุรกิจ (การตลาด)) อาจารย์ประจำคณะวิทยาการจัดการ
มหาวิทยาลัยราชภัฏหมู่บ้านจอมบึง

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยภูมิหลัง การมุ่งประกอบการ เครือข่ายทางสังคม กับการความสำเร็จทางธุรกิจของผู้ประกอบการธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อมในจังหวัดราชบุรี งานวิจัยนี้เป็นการศึกษาเชิงปริมาณ โดยทำการสำรวจข้อมูลจากเจ้าของกิจการจำนวน 594 ราย โดยให้ผู้ช่วยนักวิจัยไปสอบถามผู้ให้ข้อมูลโดยตรงโดยใช้แบบสอบถามในการวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติได้ใช้เทคนิคการวิเคราะห์สมการเชิงโครงสร้าง (Structural Equation Model, SEM) ผลการวิจัยพบว่าอายุของผู้ประกอบการและอายุของกิจการมีอิทธิพลเชิงลบต่อการมุ่งประกอบการ ประสบการณ์การทำงานของผู้ประกอบการและขนาดของกิจการมีอิทธิพลเชิงบวกต่อการมุ่งประกอบการ อายุ ระดับการศึกษาและการมุ่งประกอบการของผู้ประกอบการมีอิทธิพลเชิงบวกกับเครือข่ายทางสังคม ระดับการศึกษาของผู้ประกอบการมีความสัมพันธ์เชิงลบต่อความสำเร็จทางธุรกิจ ขนาดของกิจการและเครือข่ายทางสังคมมีอิทธิพลต่อความสำเร็จทางธุรกิจอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

Abstract

This study investigated the relationship between entrepreneur's characteristics, entrepreneurial orientation, social networks, and business success of SMEs in Ratchaburi, Thailand. The quantitative approach was applied by survey 594 firm's owner, directed personal distribute questionnaires. Structural Equation Model (SEM) technique was deployed to examine the factor confirmatory and path diagram diagnosis.

The findings were entrepreneur's age and firm age have negative influenced to entrepreneurial orientation, entrepreneur's work experiences and firm size have positive influenced to entrepreneurial orientation, entrepreneur's age and education level as well as entrepreneurial orientation have direct effect to social networks, entrepreneur's education level have negative influenced to business success, firm size and social networks have directed influence to business success significantly.

คำสำคัญ : การมุ่งประกอบการ เครือข่ายทางสังคม ความสำเร็จทางธุรกิจ

Keywords : Entrepreneurial Orientation, Social Networks, Business Success, SME

บทนำ

สำนักงานสถิติแห่งชาติได้สำรวจข้อมูลผู้ประกอบการทั่วประเทศแล้วพบว่า SME มีสัดส่วนถึงร้อยละ 99.1 ของกิจการทั้งหมดในประเทศไทย (1.6 ล้านราย) และกิจการที่มีการว่าจ้างพนักงานจำนวน 1- 15 คนมีมากถึงร้อยละ 98.2 ของกิจการทั้งหมด ในปี พ.ศ. 2550 จำนวนประชากรที่จดทะเบียนจัดตั้งธุรกิจของตนเองมีจำนวนประมาณ 5.9 ล้านคน

และจำนวนลูกจ้างมีประมาณ 3.3 ล้านคน (สำนักงานสถิติแห่งชาติ, 2552) และมีข้อมูลว่ากิจการส่วนใหญ่ประมาณร้อยละ 63 เพิ่งก่อตั้งกิจการได้ไม่เกิน 10 ปี และกิจการอื่น ๆ ที่ก่อตั้งมาได้ 20- 29 ปีมีร้อยละ 6.4 และก่อตั้งมากกว่า 30 ปีแล้วมีจำนวนร้อยละ 5.1 จากตัวเลขนี้แสดงให้เห็นว่ากิจการ SME จำนวนมากดำเนินธุรกิจล้มเหลวและต้องออกจากตลาดไป

อย่างไรก็ตามในแต่ละปีก็มีผู้ก่อตั้งกิจการใหม่เกิดขึ้น เช่นเดียวกับที่มีผู้ประกอบการแจ้งขอเลิกกิจการควบคู่กันไป กิจการที่เพิ่งก่อตั้งในช่วงปี พ.ศ. 2542 – 2552 มีจำนวนอยู่ระหว่าง 25,825 ราย ถึง 49,602 ราย ขณะที่ผู้แจ้งขอเลิกกิจการในเวลาเดียวกันจำนวน 9,186 รายถึง 30,063 ราย ณ สิ้นปี พ.ศ. 2552 ยังมีกิจการที่ดำเนินธุรกิจอย่างต่อเนื่องจำนวน 582,235 ราย (กรมพัฒนาธุรกิจการค้า กระทรวงพาณิชย์, 2553) จากตัวเลขดังกล่าวจะเห็นได้ว่ากิจการ SME ที่จะยังคงดำเนินธุรกิจได้อย่างต่อเนื่องนั้นเป็นเรื่องที่ค่อนข้างท้าทายมากทีเดียว

จากข้อมูลดังกล่าวทำให้มีประเด็นคำถามที่ว่าปัจจัยอะไรบ้างที่ทำให้กิจการ SME ประสบความสำเร็จ คำถามนี้เป็นคำถามที่ทั้งภาคธุรกิจและสถาบันการศึกษาต่างให้ความสนใจที่จะค้นหาคำตอบ ข้อมูลการวิจัยในอดีตพบว่า มีบทความจำนวนมากที่พยายามที่จะค้นหาปัจจัยที่สำคัญที่สุดต่อความสำเร็จของธุรกิจ SME เช่น ปัจจัยภูมิหลังของผู้ประกอบการ การมุ่งประกอบการ การมุ่งเน้นตลาด การมุ่งเน้นกลยุทธ์ การจัดการคุณภาพ การจัดการองค์ความรู้ และอื่น ๆ ในรายงานฉบับนี้ผู้วิจัยสนใจที่จะศึกษาอิทธิพลของปัจจัยภูมิหลังของผู้ประกอบการ การมุ่งประกอบการ และเครือข่ายทางสังคมที่มีผลต่อความสำเร็จทางธุรกิจ

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อตรวจสอบสภาพปัจจุบันของปัจจัยภูมิหลังของผู้ประกอบการ การมุ่งประกอบการ เครือข่ายทางสังคม และ ความสำเร็จทางธุรกิจ
2. เพื่อวิเคราะห์อิทธิพลของปัจจัยภูมิหลังของผู้ประกอบการ การมุ่งประกอบการ และเครือข่ายทางสังคมต่อความสำเร็จทางธุรกิจ

ขอบเขตการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยสนใจที่จะทำการศึกษาปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินธุรกิจของผู้ประกอบการจำนวน 4 ตัวแปร ได้แก่ 1) ปัจจัยภูมิหลังของผู้ประกอบการ ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา ประสบการณ์การทำงาน อายุ กิจการ และขนาดของกิจการ 2) การมุ่งประกอบการ 3) เครือข่ายทางสังคม และ 4) ความสำเร็จทางธุรกิจ โดยผู้วิจัยได้ศึกษาลักษณะและความสัมพันธ์เชิงสาเหตุระหว่างตัวแปรดังกล่าว

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ได้นำเอาวิธีการวิจัยเชิงปริมาณมาประยุกต์ใช้ในการเก็บรวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อการวัดและทดสอบโครงสร้างความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรตามกรอบแนวคิดด้วยการใช้วิธีวิเคราะห์โมเดลสมการเชิงโครงสร้าง (Structural Equation Model, SEM) ผู้วิจัยทำการเก็บรวบรวมข้อมูลจากผู้ประกอบการธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อมในจังหวัดราชบุรีที่ก่อตั้งธุรกิจมานานกว่า 5 ปี จำนวน 600 ราย จากผู้ประกอบการทั้งหมดจำนวน 11,119 ราย โดยกำหนดแบ่งเขตพื้นที่ออกเป็น 6 เขต ตามจำนวนประชากร และกำหนดโควตาในการเก็บข้อมูลเขตพื้นที่ละ 100 ราย ด้วยวิธีการสุ่มเชิงระบบจากรายชื่อกิจการที่ได้รับจากกรมพัฒนาธุรกิจการค้า โดยกำหนดเงื่อนไขว่าต้องเป็นผู้ประกอบการที่ก่อตั้งกิจการตั้งแต่ 5 ปีขึ้นไป แล้วให้ผู้ช่วยนักวิจัยออกสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลโดยตรงโดยใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือการเก็บรวบรวมข้อมูล ในระหว่างเดือนเมษายน – มิถุนายน 2553

วิธีการวิเคราะห์ข้อมูลในรายงานวิจัยฉบับนี้ได้ใช้สถิติพรรณนา ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานเพื่ออธิบายลักษณะของกลุ่มตัวอย่างและตัวแปร จากนั้นใช้การวิเคราะห์ปัจจัยเชิงสำรวจ (Exploratory Factor Analysis) โดยใช้วิธี Extraction Method แบบ Principal Component Analysis ใช้ Rotation Method แบบ Varimax with Kaiser Normalization และกำหนดค่าตัวแปรในการจัดกลุ่มไม่ต่ำกว่า 0.5 เพื่อจัดกลุ่มตัวแปรสังเกตใหม่ให้เหมาะสม แล้วทำการวิเคราะห์ความเชื่อมั่นของมาตรวัด (Reliability of Measures) โดยผู้วิจัยได้ทำการวิเคราะห์ความเชื่อมั่นของมาตรวัดของตัวแปรแต่ละตัวแปรโดยใช้เกณฑ์ในการตัดสินคือตัวแปรที่มีความเชื่อมั่นในระดับที่เหมาะสม

ต้องมีค่า Cronbach's Alpha ตั้งแต่ 0.7 ขึ้นไป แล้ววิเคราะห์ปัญหา Multicollinearity ระหว่างตัวแปร และใช้การวิเคราะห์โมเดลสมการเชิงโครงสร้าง (Structural Equation Model) ทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปร เพื่อตรวจสอบโมเดลกรอบแนวความคิดและทดสอบสมมติฐาน

สรุปผลการวิจัย

ผลการวิจัยพบว่า ผู้ประกอบการในจังหวัดราชบุรีที่เป็นกลุ่มตัวอย่างในการวิจัยครั้งนี้ ส่วนใหญ่เป็นผู้หญิง (54.4 %) มีอายุเฉลี่ยประมาณ 43 ปี ($\bar{X} = 42.83$) มีการศึกษาระดับปริญญาตรี (33.7 %) มีประสบการณ์การทำงานก่อนมาก่อตั้งกิจการของตนเองประมาณ 6 ปี ($\bar{X} = 6.42$) เหตุผลที่เริ่มก่อตั้งธุรกิจคือความต้องการอิสระหรือ เป็นนายของตนเอง หรือ ได้ทำงานที่ตนเองชอบมากที่สุด (51.8%) กิจการของผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นกิจการประเภทบริการ (37.5 %) สินค้าที่จำหน่ายส่วนใหญ่อยู่ในประเภทอุตสาหกรรมอาหารและเครื่องดื่ม (32.00%) อายุของกิจการเฉลี่ยอยู่ที่ 11 ปี ($\bar{X} = 11.18$) กิจการมีพนักงานเฉลี่ยประมาณ 5 คน ($\bar{X} = 4.97$) กิจการส่วนใหญ่ลงทุนในธุรกิจเป็นเงินที่ต่ำกว่าหรือเท่ากับ 100,000 บาท (44.6%) และมีรายได้เฉลี่ยต่อปีประมาณ 100,000 – 500,000 บาท (43.1%)

ความสำเร็จทางธุรกิจหมายถึงผลการดำเนินงานทางธุรกิจที่ได้ผลลัพธ์ตามที่ผู้ประกอบการคาดหวัง จากการวิเคราะห์ข้อมูลพบว่าผู้ประกอบการเห็นว่าตนเองประสบความสำเร็จทางธุรกิจโดยภาพรวมในระดับมาก ($\bar{X} = 3.686$) โดยมีความพึงพอใจต่อยอดขาย / รายได้ที่ได้รับมาตลอด 3 ปีที่ผ่านมาในระดับมาก ($\bar{X} = 3.70$) ผู้ประกอบการพึงพอใจต่อจำนวนลูกค้าที่ยังติดต่อซื้อขายกันอยู่ในรอบ 3 ปีนี้ระดับมาก ($\bar{X} = 3.72$) ผู้ประกอบการพึงพอใจต่ออัตราผลตอบแทนของกิจการมาก ($\bar{X} = 3.76$) ผู้ประกอบการพึงพอใจต่ออัตราการเติบโตของกิจการระดับมาก ($\bar{X} = 3.71$) และผู้ประกอบการพึงพอใจต่อพฤติกรรมของพนักงานในกิจการของตนเองเสมอระดับมาก ($\bar{X} = 3.54$) เช่นเดียวกัน

โมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุที่ได้จากการสังเกตนี้สอดคล้องกับโมเดลทางทฤษฎี โดยมีค่า chi-square (χ^2) = 53.252, Degree of freedom = 32, $\chi^2/df = 1.664$, P value = .011, GFI = .986, AGFI = .962, CFI = .993, NFI = .982, RMR = 1.038 และ RMSEA = .033 โดยตัวแปรที่มีค่าอิทธิพลโดยรวมต่อความสำเร็จทางธุรกิจเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย ได้แก่การมุ่งประกอบการ เครือข่ายทางสังคม และขนาดของกิจการ

เมื่อวิเคราะห์ผลการทดสอบสมมติฐานพบว่า อายุของผู้ประกอบการมีความสัมพันธ์เชิงลบกับการมุ่งประกอบการ (Support H_{1b}) ประสบการณ์การทำงานของผู้ประกอบการก่อนเริ่มก่อตั้งกิจการมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับการมุ่งประกอบการ (Support H_{1d}) อายุกิจการมีความสัมพันธ์เชิงลบกับการมุ่งประกอบการ (Support H_{1e}) ขนาดของกิจการมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับการมุ่งประกอบ (Support H_{1f}) อายุของผู้ประกอบการมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับเครือข่ายทางสังคม (Support H_{2b}) ระดับการศึกษาของผู้ประกอบการมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับเครือข่ายทางสังคม (Support H_{2c}) ระดับการศึกษาของผู้ประกอบการมีความสัมพันธ์เชิงลบกับความสำเร็จทางธุรกิจ (Support H_{2e}) ขนาดของกิจการมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับความสำเร็จทางธุรกิจ (Support H_{3f}) การมุ่งประกอบการมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับเครือข่ายทางสังคมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ (Support H₄) และเครือข่ายทางสังคมมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับความสำเร็จทางธุรกิจอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ (Support H₆) และผลการศึกษาปฏิเสสมมติฐานที่เหลือทั้งหมด

การอภิปรายผล

จากข้อค้นพบของการวิจัยสามารถอภิปรายผลโดยแยกประเด็นตามลำดับการทดสอบสมมติฐาน ดังนี้

อายุของผู้ประกอบการมีอิทธิพลเชิงลบกับการมุ่งประกอบการ สอดคล้องกับผลการศึกษาของโซเรนเซน และสจิวัด และกูเธียร์และโอเลี่ยน ทั้งนี้อาจจะเนื่องมาจากผู้ที่มีอายุน้อยย่อมมีความคิดสร้างสรรค์ใหม่ ๆ กล้าที่จะทดลองกระทำสิ่งใหม่ๆ และยอมรับความเสี่ยงได้มากกว่าผู้ที่มีอายุมาก จึงทำให้ผู้ที่มีอายุน้อยมีการมุ่งประกอบการมากกว่าผู้ที่มีอายุมาก

ประสบการณ์การทำงานของผู้ประกอบการก่อนเริ่มก่อตั้งกิจการมีอิทธิพลเชิงบวกกับการมุ่งประกอบการ สอดคล้องกับผลการศึกษาของ โรสและคณะ และผลการศึกษาของ โคลเวอร์ต ทั้งนี้อาจจะเพราะผู้ที่มีประสบการณ์การทำงานย่อมพิจารณาหาแนวทางในการประกอบธุรกิจของตนเองเพื่อให้ประสบความสำเร็จ ประกอบกับความรู้จากการทำงานเดิม

ทำให้ผู้ประกอบการมีความรู้ความเข้าใจในการมุ่งประกอบการตลอดจนสามารถนำมาใช้เป็นแนวทางการประกอบธุรกิจของตนเองได้

อายุกิจการมีอิทธิพลเชิงลบกับการมุ่งประกอบการ ขัดแย้งกับผลการศึกษาของ โซเรนเซนและสจีวิต ทั้งนี้ อาจเนื่องมาจากกิจการที่ตั้งมานาน ผู้ประกอบการย่อมรู้สึกรู้ว่าแนวทางการบริหารของตนเองจะดีอยู่แล้ว ทำให้ไม่จำเป็นต้องมีความคิดสร้างสรรค์ หรือทำงานเชิงรุกเพิ่มเติม อีกทั้งกิจการมีความมั่นคงจนมีความเสี่ยงต่ำอยู่แล้วก็เป็นได้ จึงทำให้อายุกิจการยิ่งมากยิ่งขึ้นทำให้การมุ่งประกอบการลดน้อยลง

ขนาดของกิจการมีอิทธิพลเชิงบวกกับการมุ่งประกอบการ จากผลการวิเคราะห์ข้อมูลพบว่ากิจการยังมีจำนวนพนักงานมากขึ้นยิ่งทำให้กิจการนั้นต้องการความคิดสร้างสรรค์ การทำงานเชิงรุก และยอมรับความเสี่ยงได้มากขึ้น ทั้งนี้เพราะกิจการขนาดใหญ่มีพนักงานที่ฝากชีวิตไว้กับกิจการเป็นจำนวนมาก จำเป็นที่จะต้องหาแนวทางในการเพิ่มรายได้ในแต่ละปีให้มากขึ้น ทำให้ต้องแสวงหาสินค้าและบริการใหม่ ๆ และแสวงหาตลาดใหม่ ๆ เพิ่มขึ้น ซึ่งการมีสินค้าหรือบริการใหม่ หรือการมีตลาดใหม่ก็ย่อมมีความเสี่ยงที่จะล้มเหลวได้มากกว่าการดำเนินธุรกิจสินค้าเดิมตลาดเดิม แต่เพราะกิจการมีขนาดใหญ่มีทรัพยากรมาก ทำให้ความเสี่ยงที่เกิดขึ้นอาจจะส่งผลกระทบต่อเพียงเล็กน้อยอยู่ในเกณฑ์ที่ยอมรับได้ ดังนั้นยิ่งขนาดของกิจการเพิ่มมากขึ้นยิ่งทำให้ผู้ประกอบการมีการมุ่งประกอบการมากขึ้นตามไปด้วย

อายุของผู้ประกอบการมีอิทธิพลเชิงบวกกับเครือข่ายทางสังคม ทั้งนี้เพราะผู้ประกอบการเมื่อมีอายุมากขึ้น เครือข่ายทางสังคมที่ติดต่อกันทางธุรกิจและสังคมย่อมมีจำนวนสะสมเพิ่มขึ้น และผู้ประกอบการทำงานนานขึ้นก็ยิ่งเป็นที่รู้จักของสังคมมากยิ่งขึ้น จึงส่งผลให้ผู้ประกอบการที่มีอายุมากขึ้นยังมีเครือข่ายทางสังคมมากขึ้นไปในทิศทางเดียวกัน

ระดับการศึกษาของผู้ประกอบการมีอิทธิพลเชิงบวกกับเครือข่ายทางสังคม จากผลการวิเคราะห์ข้อมูลพบว่าผู้ประกอบการที่มีระดับการศึกษาสูงกว่ามักมีเครือข่ายทางสังคมมากกว่าผู้ที่มีระดับการศึกษาต่ำกว่า ทั้งนี้เพราะทุกระดับการศึกษา ผู้ประกอบการย่อมมีเพื่อนใหม่ ๆ ที่เกิดจากสังคมใหม่ และเมื่อออกมาประกอบธุรกิจ ผู้มีระดับการศึกษาสูงย่อมมีทักษะและความสามารถทางด้านมนุษยสัมพันธ์และการเข้าสังคมที่มากกว่าผู้ที่มีการศึกษาน้อยทำให้มีเครือข่ายทางสังคมมากกว่า จึงเป็นเหตุผลที่ผู้ประกอบการที่มีระดับการศึกษาสูงมีเครือข่ายทางสังคมที่เพิ่มมากขึ้นไปในทิศทางเดียวกัน

ระดับการศึกษาของผู้ประกอบการมีอิทธิพลเชิงลบกับความสำเร็จทางธุรกิจ จากผลการวิเคราะห์ข้อมูลพบว่าผู้ประกอบการที่มีระดับการศึกษาต่ำกว่ามีความสำเร็จทางธุรกิจที่มากกว่าผู้ประกอบการที่มีระดับการศึกษาสูงกว่า ทั้งนี้เพราะผู้ประกอบการธุรกิจในประเทศไทยมักจะมีพื้นฐานการศึกษาต่ำแต่ต้องประกอบอาชีพให้อยู่รอดให้ได้ หากไม่สามารถประกอบธุรกิจให้ประสบความสำเร็จก็อาจจะมีปัญหาด้านการประกอบอาชีพ ขณะที่ผู้มีการศึกษาสูงสามารถทำงานรับจ้างในงานที่ใช้ความสามารถทางด้านอื่น ๆ ที่ไม่ต้องใช้แรงงานมากนักและยังมีรายได้ระดับสูงอีกด้วย ทำให้ผู้ประกอบการที่มีการศึกษาค่ำมีความมุ่งมั่นในการทำงานและยอมรับความเสี่ยงได้มากกว่าผู้มีการศึกษาระดับสูง จึงทำให้ระดับการศึกษาของผู้ประกอบการมีอิทธิพลเชิงลบกับความสำเร็จทางธุรกิจ

ขนาดของกิจการมีอิทธิพลเชิงบวกกับความสำเร็จทางธุรกิจ สอดคล้องกับผลการศึกษาของ แมคมายอน ทั้งนี้เนื่องจากกิจการที่มีขนาดใหญ่ในที่นี้หมายถึงมีจำนวนพนักงานมากย่อมมีผู้ช่วยคิดช่วยปฏิบัติเพื่อให้กิจการประสบความสำเร็จมากยิ่งขึ้น และเพราะกิจการมีพนักงานมากทำให้มีความจำเป็นที่จะต้องเพิ่มผลการดำเนินงานให้มีรายได้และผลกำไรเพิ่มมากขึ้นเพื่อให้สามารถดำรงกิจการต่อไปได้ จึงทำให้อายุกิจการยิ่งมีขนาดใหญ่ขึ้นก็ส่งผลให้กิจการประสบความสำเร็จทางธุรกิจมากยิ่งขึ้นตามไปด้วย

การมุ่งประกอบการมีอิทธิพลเชิงบวกกับเครือข่ายทางสังคม สอดคล้องกับแนวความคิดของ เซนและคณะ ผู้วิจัยเห็นว่าการที่ผู้ประกอบการมีการมุ่งประกอบการ ทำให้ผู้ประกอบการต้องแสวงหาแหล่งข้อมูลที่จะเผยแพร่ข่าวสารและสร้างตลาดใหม่ของตนเอง ซึ่งมักจะทำโดยผ่านเครือข่ายทางสังคม ขณะเดียวกันสังคมเองก็แสวงหาสิ่งใหม่ ๆ ที่ต้องการมาเพื่อตอบสนองต่อความต้องการของสังคมที่เพิ่มขึ้นด้วย

เครือข่ายทางสังคมมีอิทธิพลเชิงบวกกับความสำเร็จทางธุรกิจ สอดคล้องกับผลการวิจัยของ เซนและคณะ ในความเห็นของผู้วิจัย การที่กิจการมีเครือข่ายทางสังคมทำให้กิจการสามารถรับรู้ข่าวสารที่สำคัญต่อการดำเนินธุรกิจอย่างทันการณ์ สามารถสร้างอำนาจในการต่อรองได้ง่ายกว่าการที่จะเจรจาเพียงรายเดียว และทำให้มีแหล่งที่จะกระจายข่าวสารของกิจการ นอกจากนั้นอิทธิพลในเชิงเครือข่ายทางสังคมอาจจะมีอิทธิพลกันในแง่ผู้ซื้อและผู้ขาย ถ้ากิจการมีเครือข่ายทางสังคมมากยิ่งขึ้นก็ทำให้กิจการมีช่องทางจำหน่ายสินค้าเพิ่มมากขึ้นด้วย

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิเคราะห์ข้อมูลและการอภิปรายผล ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะที่สามารถแบ่งออกได้เป็น 2 ส่วน ได้แก่
1) ข้อเสนอแนะต่อผู้เกี่ยวข้อง และ 2) ข้อเสนอแนะต่อการวิจัยครั้งต่อไป ดังมีรายละเอียด ดังนี้

ข้อเสนอแนะต่อผู้เกี่ยวข้อง

1) การสร้างเครือข่ายทางสังคม เนื่องจากเครือข่ายทางสังคมเป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความสำเร็จทางธุรกิจมากที่สุด ดังนั้นผู้ประกอบการควรสนใจที่จะสร้างเครือข่ายทางสังคมที่เกี่ยวข้องกับธุรกิจของตนเองให้มากขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งเครือข่ายทางสังคมที่เกี่ยวข้องกับองค์ความรู้ต่างๆ

2) การเพิ่มการมุ่งประกอบการ แม้ว่า การมุ่งประกอบการอาจจะไม่มีอิทธิพลโดยตรงต่อความสำเร็จทางธุรกิจ แต่มีอิทธิพลทางอ้อมต่อความสำเร็จทางธุรกิจสูงมาก ดังนั้นผู้ประกอบการยุคใหม่ควรใส่ใจที่จะเพิ่มลักษณะของการมุ่งประกอบการมากยิ่งขึ้น และหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องก็ควรให้ความสนใจที่จะสร้างศักยภาพในด้านนี้ให้กับผู้สนใจประกอบธุรกิจเพิ่มมากขึ้นด้วย

ข้อเสนอแนะต่อการวิจัยครั้งต่อไป

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้พบข้อจำกัดในการนำเสนอผลการวิจัยบางประการจึงมีข้อเสนอแนะต่อการวิจัยครั้งต่อไป ดังนี้

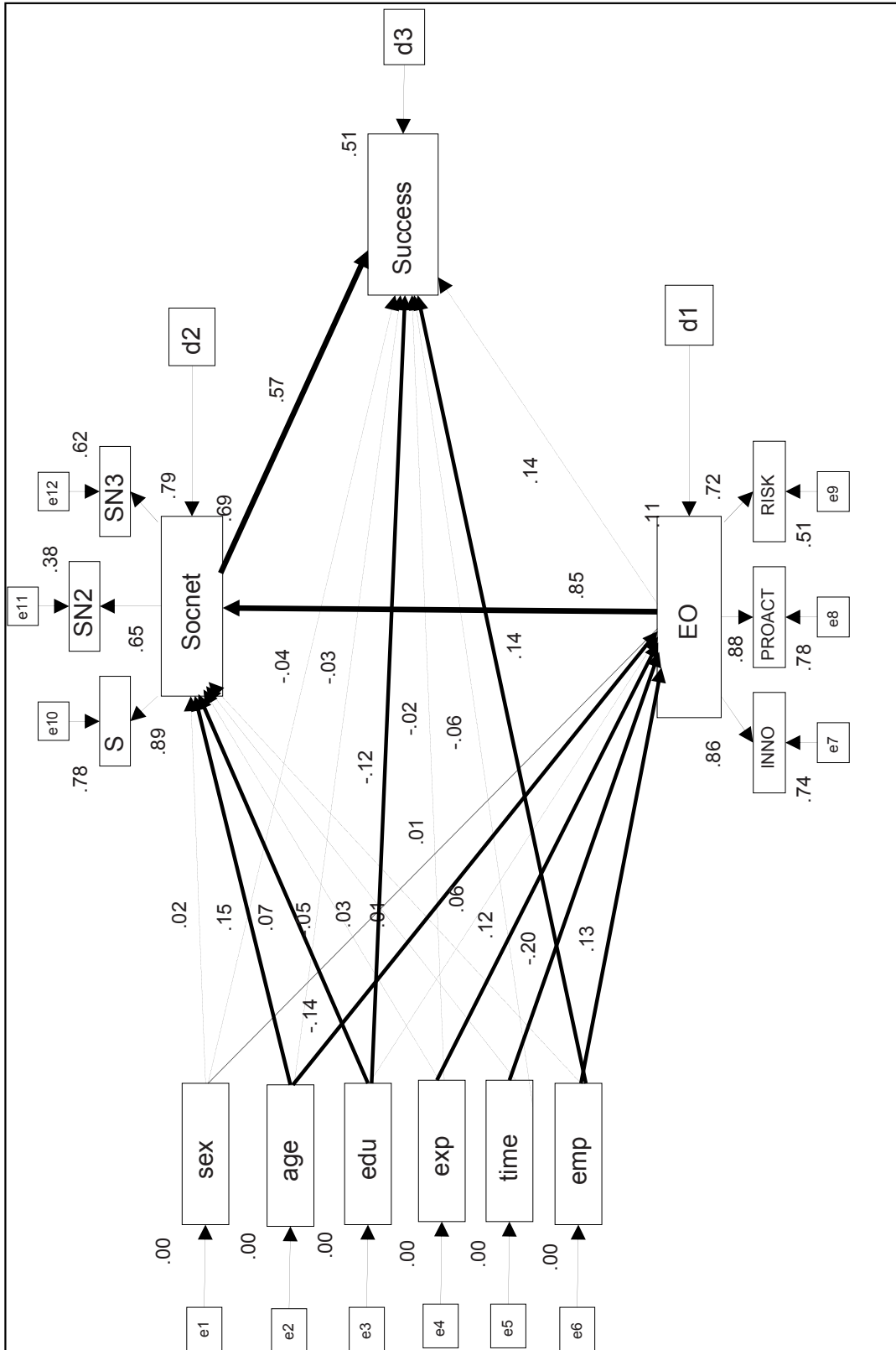
1) การทำวิจัยซ้ำในพื้นที่อื่น ๆ เนื่องจากการวิจัยครั้งนี้ได้เก็บข้อมูลเฉพาะในพื้นที่จังหวัดราชบุรี ซึ่งลักษณะของผู้ประกอบการอาจจะแตกต่างจากพื้นที่อื่น ๆ ทำให้ผลการวิเคราะห์อาจจะไม่มีนำไปอธิบายปรากฏการณ์ในภาพรวมได้ (Generalizability) ดังนั้นผู้สนใจอาจจะนำโมเดลนี้ไปทำการศึกษาในพื้นที่อื่นๆ เพื่อเปรียบเทียบและยืนยันผลทางทฤษฎี และสามารถนำความรู้นี้ไปใช้อธิบายได้ทั่วไป

2) การศึกษาโมเดลซ้ำ เนื่องจากการวิจัยครั้งนี้มีข้อค้นพบบางประการที่ไม่สอดคล้องกับสมมติฐานการวิจัย และขัดแย้งกับผลการวิจัยในอดีต เช่น ความสัมพันธ์ระหว่างการมุ่งประกอบการกับความสำเร็จทางธุรกิจ ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยภูมิหลังบางประการ เช่น ระดับการศึกษา ประสบการณ์การทำงาน กับความสำเร็จทางธุรกิจ เป็นต้น ดังนั้นจึงควรมีการศึกษาในโมเดลนี้ซ้ำเพื่อทดสอบยืนยันความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรเชิงทฤษฎีใหม่อีกครั้งหนึ่ง

เอกสารอ้างอิง

- กรมพัฒนาธุรกิจการค้า กระทรวงพาณิชย์. 2553. “สถิติการจดทะเบียนธุรกิจ” รายงานประจำปี 2552. เรียกใช้เมื่อ 10 เมษายน 2553 จาก http://www.dbd.go.th/mainsite/fileadmin/statistic/2009/YEAR/26_2009YEAR.pdf
- สำนักงานสถิติแห่งชาติ. 2552. Data Summary: The 2008 Business Trade and Services Survey: Whole Kingdom. เรียกใช้เมื่อ 20 เมษายน 2553 จาก สำนักงานสถิติแห่งชาติ: http://web.nso.go.th/en/survey/bts/bts08_who.pdf
- Bahn, S. -S., Seo, S., Lee, H., Lee, Y. -S., & Cha, M. -S. 2009. An empirical study on the relationship between entrepreneurial orientation, market environment and performances of entrepreneurial networks. Paper presented at the ICSB World Conference_Seoul.
- Chen, C. -N., Tzeng, L. -C., Ou, W. -M., & Chang, K. -T. 2007. The relationship among social capital, entrepreneurial orientation, organizational resources and entrepreneurial performance for new ventures. *Contemporary Management Research*. 3(3), 213-232.
- Covin, J. G., & Slevin, D. P. 1991. A conceptual model of entrepreneurship as firm behavior. *Entrepreneurship Theory and Practice*. 16(1), 75-87.
- Dollinger, M. 1984. Environmental boundary spanning and information processing effects on organizational performance. *Academic of Management Journal*. 27(2), 351-368.
- Grant, K., Laney, R., Nasution, H., & Pickett, B. 2008, 1-3 December 2008. Sales organization effectiveness - Leaders versus laggards: the role of market orientation and entrepreneurial orientation. Paper presented at the ANZMAC. Sydney: Australia.

- Guthrie, J. P., & Olian, J. D. 1991. Does context affect staffing decisions? The case of general managers. **Personnel Psycholog.** 22, 263-292.
- Indarti, N., & Langenberg, M. 2004. Factors affecting business success among SMEs: empirical evidences from Indonesia. **Paper presented at the second biannual European Summer University.**
- Kolvereid, L. 1996. Prediction of employment status choice intentions. **Entrepreneurship Theory and Practice(Fall).** 47-57.
- Kristiansen, S., Furuholt, B., & Wahid, F. 2003. Internet cafe entrepreneurs: pioneers in information dissemination in Indonesia. **The international Journal of Entrepreneurship and Innovation.** 4(4), 251-263.
- Luo, Y., & Chen, M. 1997. Does Guanxi Influence Firm Performance? **Asia Pacific Journal of Management.** 14, 1-16.
- Mazzarol, T., Volery, T., Doss, N., & Thein, V. 1999. Factors influencing small business start-ups. **International Journal of Entrepreneurial Behaviour and Research.** 5(2), 48-63.
- McMahon, G. P. 2001. Growth and performance of manufacturing SMEs: the influence of financial management characteristics. **International Small Business Journal.** 19(3), 10-28.
- Panda, T. K. 2001. **Entrepreneurial Success key Indicator Analysis in Indian Context.** Retrieved April 10, 2010, from <http://dspace.iimk.ac.in/bitstream/2259/199/1/entrepreneurial+success.pdf>
- Rauch, A., Wiklund, J., Lumpkin, G. T., & Frese, M. 2004. Entrepreneurial orientation and business performance: An assessment of past research and suggestions for the future. **Entrepreneurship Theory and Practice.** (In press).
- Rose, R. C., Kumar, N., & Yen, L. L. 2006. The dynamics of entrepreneurs' success factors in influencing venture growth. **Journal of Asia Entrepreneurship and Sustainability.** 11(2), Retrieved April 20, 2010 from www.asiaentrepreneurshipjournal.com.
- Sorensen, I., & Stuart, T. 2000. Aging, obsolescence, and organizational innovation. **Administration Science Quarterly.** 45(1), 81-112.
- Veskaisri, K. 2007. The relationship between strategic planning and growth in small and medium enterprises (SMEs) in Thailand. **RU Internaional Journal.** 1(1), 55-67.
- Yang, C. -W. 2008. The relationship among leadership styles, entrepreneurial orientation, and business performance. **Managing Global Transitions.** 6(3), 257-275.

รูปที่ 1 โมเดลสมการเชิงโครงสร้างสร้างความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยภูมิหลังของผู้ประกอบการ การมุ่งประกอบการ เครื่องข่ายทางสังคม และความสำเร็จทางธุรกิจ

ภาคโปสเตอร์

สารจากอธิการบดี
มหาวิทยาลัยราชภัฏหมู่บ้านจอมบึง
การประชุมวิชาการระดับชาติราชภัฏหมู่บ้านจอมบึงวิจัย ครั้งที่ 1
“สร้างสรรค์ภูมิปัญญา เพื่อพัฒนาสู่อาเซียน”

โลกปัจจุบันอยู่ภายใต้กระแสและความกดดันของโลกาภิวัตน์เศรษฐกิจโลก ความเจริญก้าวหน้าทางเทคโนโลยี ความคาดหวังและความท้าทายใหม่ ๆ ได้เกิดขึ้นอยู่ตลอดเวลา สังคมมีความคาดหวังจากสถาบันอุดมศึกษามากมายหลายประการ อาทิเช่น การถ่ายทอดความรู้ที่ถึงพร้อมด้วยคุณธรรมและจริยธรรม การวิจัยสร้างองค์ความรู้ใหม่ ๆ เพื่อช่วยขับเคลื่อนกระบวนการพัฒนาประเทศและการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมไทย โดยเฉพาะอย่างยิ่งบทบาทในด้านการวิจัย สังคมคาดหวังให้สถาบันอุดมศึกษาสร้างองค์ความรู้และนวัตกรรมใหม่ ๆ ที่สามารถนำไปใช้แก้ปัญหาและพัฒนาประเทศในด้านต่าง ๆ ได้อย่างเป็นรูปธรรม

มหาวิทยาลัยราชภัฏหมู่บ้านจอมบึงในฐานะที่เป็นสถาบันอุดมศึกษาเพื่อการพัฒนาท้องถิ่น ได้สนับสนุนคณาจารย์และนักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษาให้ทำวิจัยอย่างต่อเนื่อง เพราะยึดมั่นว่า “สถาบันอุดมศึกษาต้องเป็นปัญญาของสังคม” การที่ผลงานวิจัยจะได้รับการยอมรับในระดับชาติและนานาชาติได้นั้น นักวิจัยจะต้องมีเวทีในการเผยแพร่องค์ความรู้ของตน นับเป็นโอกาสอันดีที่สถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏหมู่บ้านจอมบึง ได้จัดการประชุมวิชาการระดับชาติราชภัฏหมู่บ้านจอมบึงวิจัย ครั้งที่ 1 ขึ้น นับเป็นกิจกรรมทางวิชาการที่มีความสำคัญอันจะช่วยส่งเสริมสนับสนุนพัฒนาคุณภาพการศึกษาและงานวิจัยของคณาจารย์และนักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา ตลอดจนพัฒนาองค์ความรู้จากการวิจัยให้มีคุณภาพ สามารถนำไปประยุกต์ใช้เพื่อเป็นประโยชน์ทั้งต่อองค์กร สังคม และประเทศชาติ

ผมหวังเป็นอย่างยิ่งว่า การประชุมวิชาการนำเสนอผลงานวิจัยในครั้งนี้จะเป็นอีกก้าวหนึ่งที่เปิดโอกาสให้กับอาจารย์ นักวิจัย นิสิต นักศึกษาของมหาวิทยาลัยต่าง ๆ ตลอดจนผู้สนใจทุกท่านได้ร่วมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน เพื่อเป็นเครือข่ายการสร้างสรรค์งานวิจัยและสามารถนำองค์ความรู้ที่ได้จากงานวิจัยไปประยุกต์ใช้ให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลอย่างแท้จริงกับสังคมและประเทศชาติ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ชาญชัย ยมดิษฐ์)
อธิการบดีมหาวิทยาลัยราชภัฏหมู่บ้านจอมบึง

การพัฒนาคู่มือชุดฝึกอบรมด้านคุณธรรมสำหรับเด็กและเยาวชนหญิงในศูนย์ฝึก
และอบรมเด็กและเยาวชน เขต 2 จังหวัดราชบุรี

The Development of a Moral Training Manual Package for Children
and Female Juveniles at Children and Juvenile Training Center
Zone 2 in Ratchaburi

วรลักษณ์ กัดแก้ว

กลุ่มจิตวิทยา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏหมู่บ้านจอมบึง

บทคัดย่อ

การพัฒนาคู่มือชุดฝึกอบรมด้านคุณธรรมสำหรับเด็กและเยาวชนหญิงในศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชน เขต 2 จังหวัดราชบุรี มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อสร้างและพัฒนาชุดฝึกอบรมด้านคุณธรรม สำหรับเด็กและเยาวชนหญิงในศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชนเขต 2 จังหวัดราชบุรี 2) เพื่อทดลองใช้ชุดฝึกอบรมด้านคุณธรรมศึกษาความพึงพอใจของเด็กและเยาวชนหญิง การจัดกิจกรรมด้านคุณธรรม คือ เด็กและเยาวชนหญิงในศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชนเขต 2 จังหวัดราชบุรี จำนวน 46 คน ซึ่งได้มาโดยการเลือกแบบเจาะจง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยคือ ชุดฝึกอบรมด้านคุณธรรม และแบบสอบถามความพึงพอใจ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัยสรุปได้ดังนี้

1. ได้ชุดฝึกอบรมด้านคุณธรรมสำหรับเด็กและเยาวชนหญิงในศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชน เขต 2 จังหวัดราชบุรี จำนวน 7 เรื่อง มีลักษณะเป็นรูปเล่ม

2. ผลการศึกษาความพึงพอใจของเด็กและเยาวชนหญิงในศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชน เขต 2 จังหวัดราชบุรี พบว่า โดยรวมอยู่ในระดับมาก

Abstract

The purposes of this research were to develop a moral training package for children and female juvenile at Children and Juveniles Training Center Zone 2 in Ratchaburi, to try out a moral training package manual and to survey the children and female juveniles' opinions toward the moral activities arranged.

The samples of 46 children and female juveniles at Children and Juveniles Training Center Zone 2 in Ratchaburi selected by purposive sampling. The instruments used for this research were the moral training packages and the questionnaires. The statistics used to analyze the data were percentages, means and standard deviations.

The findings were as follows :

1. The moral training packages consisted of 7 titles.

2. The children and female juveniles' opinions toward the moral activities arranged were overall high.

คำสำคัญ : คู่มือชุดฝึกอบรม เด็กและเยาวชนหญิง ศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชน

Keywords : Moral training manual package, Children and female juveniles, Children and juvenile center

บทนำ

เยาวชนในวันนี้คือ คนทำงาน พลเมืองและพ่อแม่ในอนาคต คุณภาพของเยาวชนในปัจจุบันคือ เครื่องบ่งชี้ที่ดีถึงคุณภาพของกลุ่มคนที่จะมาเป็นแรงสำคัญในการผลักดันประเทศให้เติบโตไปในวันข้างหน้า จำนวนประชากรที่อยู่ในวัยเยาวชนของไทยวันนี้ก็จะยิ่งลดลง อันเนื่องมาจาก การที่คนไทยแต่งงานช้าลงและคู่สมรสไม่นิยมที่จะมีบุตรมาก เช่นในอดีต ทำให้จำนวนคนหนุ่มสาวที่จะมาเป็นแรงงานและพลังสำคัญของประเทศในอนาคตก็ลดลงตามไปด้วย เพื่อเสริมสร้างศักยภาพในการแข่งขันของประเทศ รัฐบาลจึงจำเป็นต้องมีมาตรการออกมาเพื่อส่งเสริมพัฒนาการของคนหนุ่มสาว เพื่อให้คนรุ่นใหม่ที่มีอยู่นั้นเป็นคนรุ่นใหม่ที่ยั่งยืนไปด้วยคุณภาพและมีประสิทธิภาพเพียบพร้อมสำหรับการแข่งขันทางเศรษฐกิจของโลกยุคปัจจุบัน

ปัญหาสังคมที่ส่งผลกระทบต่อเยาวชนในปัจจุบันนั้น แตกต่างไปจากปัญหาในอดีตทำให้นโยบายเดิมๆ ไม่สามารถบรรเทาความรุนแรงหรือแก้ไขปัญหาที่เปลี่ยนไปได้ ยกตัวอย่างเช่นปัจจุบันนี้เยาวชนมีเพศสัมพันธ์กันเร็วขึ้น สิ่งที่ดีตามมาคือการตั้งครุฑในวัยรุ่นสตรี รวมทั้งการติดเชื้อเอชไอวีในหมู่เยาวชนที่มีเพศสัมพันธ์โดยมิได้ป้องกันก็สูงขึ้นด้วย และในภาวะที่สังคมเต็มไปด้วยทางเลือกทั้งที่เป็นประโยชน์และเป็นโทษเช่นในปัจจุบันนี้ เยาวชนไทยจำนวนมากก็หันมาประกอบพฤติกรรมที่เพิ่มความเสี่ยงต่อสุขภาพมากขึ้น ไม่ว่าจะเป็นการสูบบุหรี่ การเสพยาและของมีเมาหรือการทานอาหารที่ไม่เป็นประโยชน์ต่อร่างกายเป็นประจำ รวมทั้งมีเยาวชนหลายๆ คน ที่หลงใหลได้ปลื้มกับวัตถุต่างๆจนสามารถที่จะทำอะไรได้หลายๆ อย่าง เพื่อให้ได้มาซึ่งวัตถุนั้น แม้ว่าจะต้องนำร่างกายเข้าแลกก็ตาม

ในขณะที่เยาวชนต้องเผชิญกับความเครียดมากมายภายใต้สภาวะของสังคมในปัจจุบันสถาบันครอบครัวซึ่งเคยเป็นเกราะป้องกันอันดีของเยาวชนในอดีตกลับอ่อนแอลงมาก รวมทั้งสถาบันของรัฐที่มีหน้าที่กำกับดูแลนโยบายที่เกี่ยวข้องกับเยาวชน เยาวชนมักจะประกอบพฤติกรรมเสี่ยง เพราะแรงจูงใจที่มาจากความเพลิดเพลิน ชั่วครู่ช่วยยามนั้น มักจะมีอิทธิพลต่อการขาดซึ่งความเข้าใจในผลลัพธ์ของพฤติกรรมเสี่ยงนั้นๆ เนื่องจากไม่ได้รับข้อมูลข่าวสารที่เพียงพอ หรือหากข้อมูลข่าวสารที่เกี่ยวข้องกับผลลัพธ์ของพฤติกรรมนั้นๆ จะมีอยู่อย่างแพร่หลายก็ตาม ปัจจัยภายนอก เช่น แรงกดดันจากเพื่อนฝูง ปัญหาครอบครัวและสภาพแวดล้อมที่ไม่เหมาะสมต่อเยาวชนอาจผลักดันให้พวกเขาเดินเข้าหาพฤติกรรมเสี่ยงนั้นได้เช่นกัน อิทธิพลจากสื่อและการตลาดที่โน้มน้าวความคิด รายได้ของครอบครัวและระดับการศึกษาของเยาวชนทั่วโลกนั้นมีความสำคัญยิ่งต่อสุขอนามัยของเยาวชนเอง

สำนักส่งเสริมสวัสดิภาพและพิทักษ์เด็กและเยาวชนผู้ด้อยโอกาส คนพิการและผู้สูงอายุ กระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ได้ศึกษาสถานการณ์เยาวชน พบว่า เด็กและเยาวชนมีปัญหาเสทติด ปัญหาการมีเพศสัมพันธ์ของวัยรุ่น เยาวชนประพฤติตัวไม่เหมาะสม เด็กและเยาวชนประพฤติตัวไม่เหมาะสม กระทำผิดมากขึ้นจนทำให้สถานกักกันหรือสถานฝึกอบรมไม่เพียงพอ สถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนเป็นหน่วยงานที่ตั้งขึ้นควบคู่กับศาลเยาวชนและครอบครัว มีผู้อำนวยการสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนเป็นผู้บังคับบัญชาภายใต้การควบคุมสั่งการของอธิบดีผู้พิพากษาศาลเยาวชนและครอบครัวกลาง เปิดดำเนินการทั้งในส่วนกลางและส่วนภูมิภาค รวม 29 จังหวัดในส่วนกลาง กรุงเทพมหานคร คือ สถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนกลาง ในส่วนภูมิภาคเรียกว่า สถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนจังหวัด ในจำนวนสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนที่เปิดดำเนินการใน 29 จังหวัด มีเพียง 10 จังหวัด (รวมทั้งกรุงเทพมหานคร) ที่เปิดเป็นสถานฝึกและอบรม มีหน้าที่ความรับผิดชอบ ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชนที่ศาลมีคำพิพากษาหรือคำสั่งให้รับตัวไว้ฝึกอบรมภายใต้การควบคุมอภิบาลดูแล ซึ่งอยู่ในเขตอำนาจตามที่รัฐมนตรีประกาศกำหนด ด้วยการจัดการศึกษาและยกระดับพัฒนาวิชาสามัญ วิชาชีพ เสริมสร้างจริยธรรม ศีลธรรม วัฒนธรรมของชาติและท้องถิ่น รักษาพยาบาลส่งเสริมสุขภาพอนามัยบำบัดแก้ไขฟื้นฟูสมรรถภาพเด็กและเยาวชนกระทำ ความผิดและที่เกี่ยวข้องกับยาเสพติดให้การสงเคราะห์และติดตามตลอดจนดำเนินการด้านกิจกรรมชุมชนและประสานความร่วมมือหรือสนับสนุนการปฏิบัติงานของหน่วยงานเพื่อการพิทักษ์และคุ้มครองสิทธิเด็กและเยาวชน โดยใช้กระบวนการศึกษา วิเคราะห์ การจำแนกและวางแผนการบำบัดให้เหมาะสมกับสภาพความจำเป็นและความสามารถของเด็กหรือเยาวชนเป็นรายบุคคล เพื่อเตรียมการกลับคืนสังคม แบ่งงานภายในออกเป็นฝ่ายบริหารงานทั่วไป กลุ่มงานประสานกิจกรรมชุมชน กลุ่มงานพัฒนาพฤตินิสัยและกลุ่มงานบำบัดแก้ไขฟื้นฟูด้านการบริหารบุคลากร

เครือข่ายจังหวัดในเขตอำนาจควบคุมโครงสร้างศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชนเขต 2 จังหวัดราชบุรี ได้แก่ สถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนจังหวัดราชบุรี สถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนจังหวัดนครปฐม สถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนจังหวัดสุพรรณบุรี สถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนจังหวัดกาญจนบุรี สถานพินิจและ

คุ้มครองเด็กและเยาวชนจังหวัดเพชรบุรี สถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนจังหวัดสมุทรสงคราม สถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนจังหวัดสมุทรสาคร สถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนจังหวัดประจวบคีรีขันธ์

เมื่อศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชนรับตัวเด็กและเยาวชน มาจากสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนที่ศาลมีคำพิพากษาให้เข้ารับการฝึกอบรมแล้ว ศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชนจะต้องดำเนินการประสานเพื่อรับข้อมูลและเอกสารต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับเด็กและเยาวชนจากสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน เพื่อนำมาใช้ในการศึกษาวิเคราะห์และการประเมินปัญหาความจำเป็นในการบำบัด แก้ไข ฟื้นฟูตามระยะเวลาที่เด็กและเยาวชนเข้ารับการฝึกและอบรม โดยศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชนรับตัวเด็กและเยาวชน จะต้องดำเนินการจำแนกเข้าพร้อมทั้งจัดทำแผนบำบัดที่เหมาะสมสำหรับเด็กและเยาวชนแต่ละราย จัดตารางกิจวัตรประจำวัน ซึ่งประกอบด้วย การเรียนสายสามัญ การฝึกวิชาชีพ การจัดกิจกรรมบำบัดตามสภาพปัญหา ซึ่งต้องนำผลความก้าวหน้ามาใช้ในการประเมินผลการบำบัดและการเลื่อนชั้น โดยบุคลากรหรือเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องทุกฝ่ายจะต้องนำเสนอรายงานผลการบำบัดแก้ไขฟื้นฟูอย่างต่อเนื่อง การเตรียมความพร้อมก่อนปล่อยให้แก่เด็ก/เยาวชน ครอบครัว เตรียมชุมชน กำหนดแผนการติดตามผลภายหลังปล่อยรวมทั้งการดำเนินการด้านการป้องกันสำหรับเด็กและเยาวชนที่ยังไม่กระทำความผิดด้วย โดยใช้ประโยชน์จากประสบการณ์ในการแก้ไขเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิดมาเป็นบทเรียนในการให้ความรู้ เพื่อการป้องกันก่อนที่จะเกิดการกระทำความผิด กลุ่มงานพัฒนาพฤตินิสัย จึงได้ร่วมมือกับคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏหมู่บ้านจอมบึงพัฒนาชุดฝึกอบรมคุณธรรมขึ้นเพื่อเตรียมความพร้อมก่อนปล่อยให้แก่เด็กและเยาวชนหญิงในศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชนเขต 2 จังหวัดราชบุรี โดยการฝึกมารยาทในการยืน เดิน นั่ง นอนและกราบไหว้ เพื่อการบ่มเพาะนิสัยอันดีงามผ่านการใช้สอยและดูแลรักษาปัจจัย 4 โดยยึดหลัก สะอาด เร็ว เรียบ เรียบ ประหยัด ได้เรียนรู้ถึงความจริงของชีวิต กฎแห่งกรรม เพื่อให้เกิดแรงบันดาลใจในการละชั่ว ทำดี ทำใจให้ผ่องใส มีหลักในการดำเนินชีวิตต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อสร้างและพัฒนาชุดฝึกอบรมด้านคุณธรรม สำหรับเด็กและเยาวชนหญิงในศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชน เขต 2 จังหวัดราชบุรี
2. เพื่อศึกษาความคิดเห็นและความพึงพอใจของเด็กและเยาวชนหญิงในศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชน เขต 2 จังหวัดราชบุรี ต่อการจัดกิจกรรมด้านคุณธรรม

ขอบเขตการวิจัย

ประชากร คือ เด็กและเยาวชนหญิงในศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชน เขต 2 จังหวัดราชบุรี จำนวน 40 คน
สมัครใจเข้ารับการฝึกอบรมด้านคุณธรรม ซึ่งไม่สามารถเปิดเผยข้อมูลสภาพส่วนบุคคลได้

เนื้อหาที่ใช้ในการวิจัย ชุดฝึกอบรมด้านคุณธรรมสำหรับเด็กและเยาวชนหญิง
นิยามศัพท์เฉพาะ

1. เด็กและเยาวชนหญิงในศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชน เขต 2 จังหวัดราชบุรี หมายถึง เด็กและเยาวชนหญิงที่กระทำความผิดตามคำพิพากษาหรือคำสั่งศาล ให้อยู่ในการควบคุมดูแลของศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชน เขต 2 จังหวัดราชบุรี

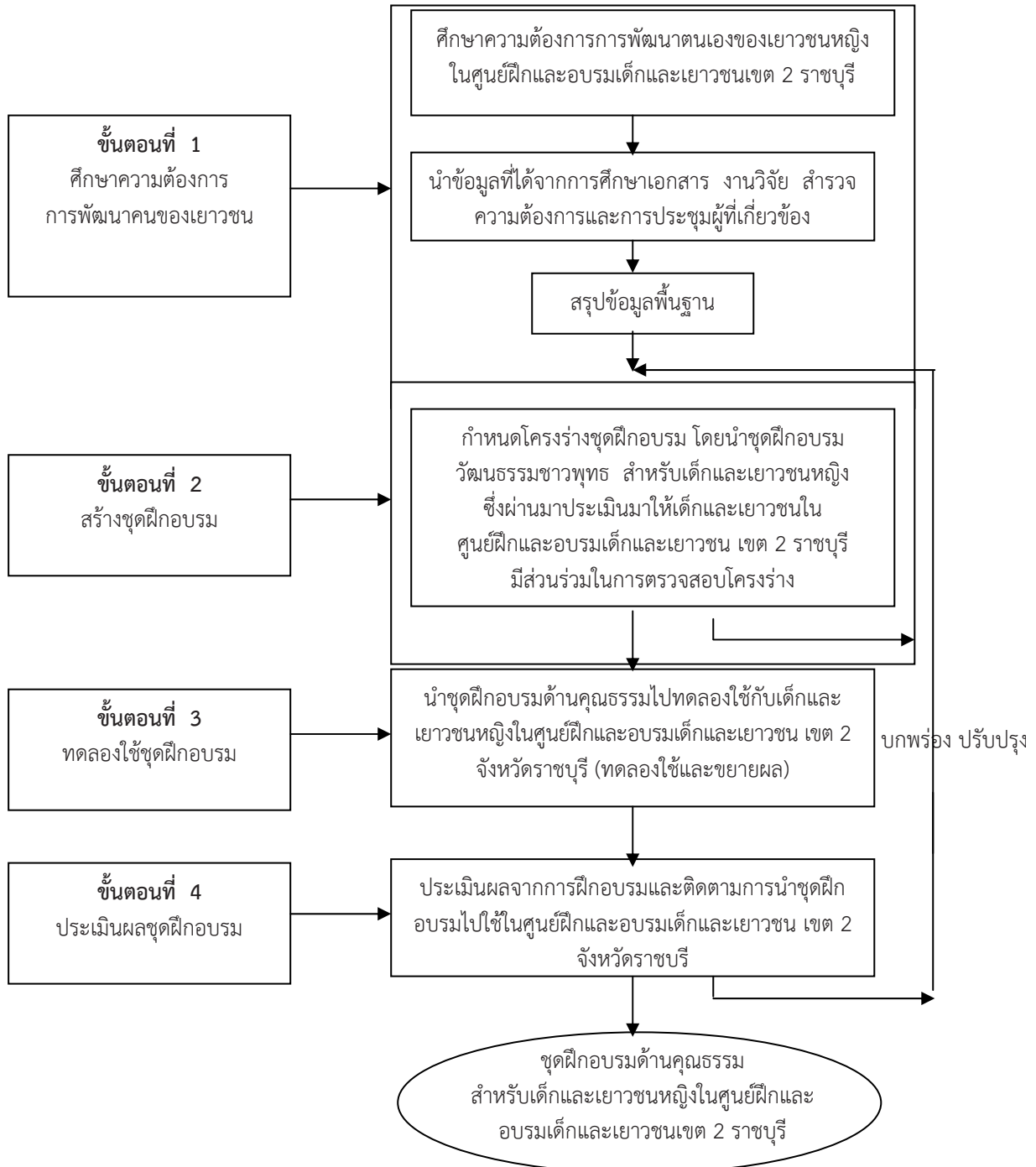
2. คู่มือชุดฝึกอบรม หมายถึง การให้ความรู้ ประสบการณ์แก่กลุ่มประชากร โดยผ่านกระบวนการและขั้นตอนการจัดกิจกรรมตามคู่มือชุดฝึกอบรม จำนวน 7 เรื่อง คือ 1) กระบวนการเกิดความสุขและความทุกข์ 2) วยรู้กับการแก้ไขปัญหา 3) มารยาทไทย 4) จัดพับเก็บสิ่งของ 5) ปัดกวาดเช็ดถู 6) ศิล 5 และ 7) การศึกษาหนังสือธรรมะ

3. คุณธรรม หมายถึง วิธีชีวิตที่ถ่ายทอดจากคนรุ่นหนึ่งไปอีกรุ่นหนึ่ง โดยผ่านกระบวนการทำงานในชีวิตประจำวัน เช่น การจัด พับ เก็บสิ่งของเครื่องใช้ การปัดกวาดเช็ดถู มารยาทไทย การกราบ การไหว้ ศิล 5 และการศึกษาระบบธรรมะ ซึ่งพฤติกรรมดังกล่าวเกิดจากการเรียนรู้จากประสบการณ์ตรง ก่อให้เกิดเป็นนิสัยที่ดีและมีหลักในการดำเนินชีวิตที่ถูกต้อง

ข้อจำกัด การอบรมให้แก่เด็กและเยาวชน ไม่สามารถเปิดเผยข้อมูลสภาพส่วนบุคคลได้ และในการอบรมแต่ละครั้งจำนวนเด็กและเยาวชนหญิงจะไม่เท่ากัน แต่ละครั้งประมาณ 40-46 คน เพราะต้องปฏิบัติตามภารกิจของศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชน เขต 2 จังหวัดราชบุรี และอยู่ระหว่างพิจารณา

ขั้นตอนการวิจัย

รูปที่ 1 การพัฒนาชุดฝึกอบรมด้านคุณธรรมสำหรับเด็กและเยาวชนหญิง

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ประชากร คือ เด็กและเยาวชนหญิงในศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชน เขต 2 จังหวัดราชบุรี จำนวน 46 คน สนใจเข้าร่วมการฝึกอบรมด้านคุณธรรม ซึ่งไม่สามารถเปิดเผยข้อมูลสภาพส่วนบุคคลได้

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

2.1 ชุดฝึกอบรมด้านคุณธรรมสำหรับเด็กและเยาวชนหญิงในศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชน เขต 2 จังหวัดราชบุรี

2.2 แบบประเมินผลความคิดเห็นและความพึงพอใจของเด็กและเยาวชนหญิงต่อการจัดกิจกรรมของคู่มือชุดฝึกอบรมด้านคุณธรรม

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลจากเด็กและเยาวชนหญิงในศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชน เขต 2 จังหวัดราชบุรี หลังจากทดลองใช้คู่มือชุดฝึกอบรมด้านคุณธรรม จำนวน 7 เรื่อง เด็กและเยาวชนหญิงตอบแบบประเมินความคิดเห็นและความพึงพอใจต่อการจัดกิจกรรมของคู่มือชุดฝึกอบรมด้านคุณธรรม

4. การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้ คณะผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้มาตรวจสอบความสมบูรณ์ของแบบประเมินลงรหัสแบบประเมินแล้วนำไปวิเคราะห์โดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป เพื่อคำนวณหาค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ยและค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน สำหรับข้อมูลที่ได้จากคำถามปลายเปิด นำมาวิเคราะห์เนื้อหา โดยการหาความถี่ คำร้อยละ และนำมาเขียนบรรยาย

ในการวิเคราะห์ความคิดเห็นและความพึงพอใจของเด็กและเยาวชนต่อคุณภาพของคู่มือชุดฝึกอบรมด้านคุณธรรมสำหรับเด็กและเยาวชน คณะผู้วิจัยได้กำหนดเกณฑ์แปลความหมายข้อมูลตามแนวคิดของเบสท์ (Best, 198, หน้า 182) ให้เลือกตอบ 5 ระดับ ได้แก่ มีความคิดเห็น/พึงพอใจอยู่ในระดับมากที่สุด มีความคิดเห็น/พึงพอใจอยู่ในระดับมาก มีความคิดเห็น/พึงพอใจอยู่ในระดับปานกลาง มีความคิดเห็น/พึงพอใจอยู่ในระดับน้อย มีความคิดเห็น/พึงพอใจอยู่ในระดับน้อยที่สุด

สถิติที่ใช้

1. สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน วิเคราะห์ด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป

2. สถิติที่ใช้หาค่าความสัมพันธ์ระหว่างคำถามกับวัตถุประสงค์ของนำมาหาค่า IOC แล้วคัดเลือกข้อคำถามที่มีค่า IOC ตั้งแต่ 0.5 ขึ้นไป

3. สถิติที่ใช้หาค่าความเชื่อมั่น ใช้สูตรครอนบาค วิเคราะห์ด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป

สรุปผลการวิจัย

1. ได้ชุดฝึกอบรมด้านคุณธรรมสำหรับเด็กและเยาวชนหญิงในศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชน เขต 2 จังหวัดราชบุรี จำนวน 7 เรื่อง ได้แก่ เรื่องที่ 1 กระบวนการเกิดความสุขกับความทุกข์ เรื่องที่ 2 วิจารณ์กับการแก้ไขปัญหา เรื่องที่ 3 มารยาทไทย เรื่องที่ 4 จัด พับ เก็บ สิ่งของเครื่องใช้ เรื่องที่ 5 ปัด กวาด เช็ด ถู เรื่องที่ 6 ศิล 5 และเรื่องที่ 7 การศึกษาหนังสือธรรมะ จัดทำเป็นรูปเล่ม

2. ผลความคิดเห็นและความพึงพอใจของเด็กและเยาวชนหญิงในศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชน เขต 2 จังหวัดราชบุรี

2.1 เรื่องกระบวนการเกิดความสุขและความทุกข์ ผลการประเมินพบว่า ก่อนการอบรมเด็กและเยาวชนไม่มีความรู้เรื่องที่อยู่อบรม จำนวน 22 คน ภายหลังการอบรมเด็กและเยาวชนมีความรู้ความเข้าใจ จำนวน 40 คน และสามารถวิเคราะห์สาเหตุแห่งทุกข์ได้ มีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็น พูดคุย กล้าเล่าประสบการณ์จริง สรุปได้ว่า ชีวิตของคนเรามีทั้งสุขและทุกข์ปะปนกันไป เมื่อก้าวพลาดไปสิ่งนั้นคือ บทเรียนที่ยิ่งใหญ่ ต้องทำใจยอมรับ ต้องต่อสู้ฟันฝ่าอุปสรรคไปให้ได้ ทำวันนี้ให้ดีที่สุด เพื่อเตรียมพร้อมกลับสู่สังคมและครอบครัวอย่างมีความสุข เด็กและเยาวชนมีความพึงพอใจต่อการจัดกิจกรรมในระดับมาก

2.2 เรื่องวัยรุ่นกับการแก้ไขปัญหาเด็กและเยาวชนหญิงเข้าร่วมกิจกรรม จำนวน 42 คน ก่อนการอบรม เด็กและเยาวชนไม่มีความรู้เรื่องการอบรม จำนวน 11 คน ภายหลังการอบรมเด็กและเยาวชนมีความรู้ความเข้าใจ จำนวน 42 คน ซึ่งเด็กและเยาวชนแต่ละคนบอกสาเหตุของปัญหาได้อย่างชัดเจน และรู้ว่าตนเองต้องเริ่มปฏิบัติตนอย่างไร เพื่อแก้ไขปัญหาคือเด็กและเยาวชนมีความพึงพอใจต่อการจัดกิจกรรมในระดับมาก

2.3 เรื่องมารยาทไทย เด็กและเยาวชนหญิงเข้าร่วมกิจกรรม จำนวน 46 คน ก่อนการอบรมเด็กและเยาวชนไม่มีความรู้เรื่องทื่อบรม จำนวน 16 คน มีความรู้แต่ปฏิบัติไม่ถูกต้อง จำนวน 30 คน ภายหลังการอบรมเด็กและเยาวชนมีความรู้ความเข้าใจและปฏิบัติจริงได้ถูกต้อง จำนวน 46 คน เด็กและเยาวชนมีความพึงพอใจต่อการจัดกิจกรรมในระดับมาก

2.4 เรื่องจัด พบ เก็บสิ่งของเครื่องใช้ เด็กและเยาวชนหญิงเข้าร่วมกิจกรรม จำนวน 42 คน ก่อนการอบรมเด็กและเยาวชนไม่มีความรู้เรื่องทื่อบรม จำนวน 14 คน มีความรู้แต่ปฏิบัติไม่ถูกต้อง จำนวน 28 คน ภายหลังการอบรมเด็กและเยาวชนมีความรู้ ความเข้าใจและปฏิบัติจริงได้ถูกต้อง จำนวน 40 คน เด็กและเยาวชนมีความพึงพอใจต่อการจัดกิจกรรมในระดับมาก

2.5 เรื่องปัด กวาด เช็ด ถู เด็กและเยาวชนหญิงเข้าร่วมกิจกรรม จำนวน 40 คน ก่อนการอบรมเด็กและเยาวชน ไม่มีความรู้เรื่องทื่อบรม จำนวน 10 คน มีความรู้แต่ปฏิบัติไม่ถูกต้อง จำนวน 28 คน ภายหลังการอบรมเด็กและเยาวชนมีความรู้ ความเข้าใจและปฏิบัติจริงได้ถูกต้อง จำนวน 42 คน เด็กและเยาวชนมีความพึงพอใจต่อการจัดกิจกรรมในระดับมากที่สุด

2.6 เรื่องศีล 5 เด็กและเยาวชนหญิงเข้าร่วมกิจกรรม จำนวน 45 คน ก่อนการอบรมเด็กและเยาวชนไม่มีความรู้เรื่องทื่อบรม จำนวน 7 คน มีความรู้แต่ไม่เคยปฏิบัติ จำนวน 38 คน ภายหลังการอบรมเด็กและเยาวชนมีความรู้ความเข้าใจ จำนวน 45 คน ส่วนการปฏิบัติจริงจะเริ่มลงมือปฏิบัติ เด็กและเยาวชนมีความพึงพอใจต่อการจัดกิจกรรมในระดับมาก

2.7 เรื่องการศึกษาหนังสือธรรมะ เด็กและเยาวชนหญิงเข้าร่วมกิจกรรม จำนวน 33 คน ก่อนการอบรมเด็กและเยาวชน ไม่มีความรู้เรื่องทื่อบรม จำนวน 6 คน ภายหลังการอบรมเด็กและเยาวชนมีความรู้ ความเข้าใจ และสามารถอธิบาย เล่าเรื่องธรรมะได้ทุกคน เด็กและเยาวชนมีความพึงพอใจต่อการจัดกิจกรรมในระดับมากที่สุด

อภิปรายผล

ความพึงพอใจของเด็กและเยาวชนหญิงในศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชน เขต 2 จังหวัดราชบุรี ต่อกิจกรรมการอบรมระดับมากที่สุด ได้แก่ เรื่อง ปัด กวาด เช็ด ถู และการศึกษาหนังสือธรรมะระดับมาก ได้แก่ เรื่องกระบวนการเกิดความสุขและความทุกข์ วัยรุ่นกับการแก้ไขปัญหา มารยาทไทย จัดพบเก็บสิ่งของเครื่องใช้ ศีล 5 สอดคล้องกับพระพรหมคุณมรรณ (ป.อ.บุญโต) (2550, หน้า 251) กล่าวว่า มนุษย์เป็นสัตว์ที่ฝึกได้และต้องฝึก ความประเสริฐของมนุษย์อยู่ที่การฝึกฝน พัฒนา ถ้าไม่พัฒนาแล้วมนุษย์ไม่ประเสริฐและมนุษย์นั้น เมื่อพัฒนาแล้วสามารถเข้าถึงอิสรภาพและความสุขได้จริง และสอดคล้องกับ ดวงเดือน พันธมนาวิน กล่าวว่า การฝึกตนเป็นวิธีการพัฒนาด้านคุณธรรม การฝึกวินัยขั้นพื้นฐาน เช่น ความขยันหมั่นเพียร การพึ่งตนเอง ความตรงต่อเวลา ความรับผิดชอบ การรู้จักประหยัดและออม ความซื่อสัตย์ ความมีสัมมาคารวะ ความรักชาติ การพัฒนาจริยธรรมด้วยวิธีการพัฒนาตนเอง เป็นธรรมภาวะที่บุคคลสามารถปฏิบัติได้ควบคู่กับการดำเนินชีวิตประจำวัน แต่มีใช้เป็นการกระทำในลักษณะเสร็จสิ้น ต้องกระทำอย่างต่อเนื่องจนเป็นนิสัย เพราะจิตใจของมนุษย์เปลี่ยนแปลงได้ตลอดเวลา

ข้อเสนอแนะ

1. ควรศึกษาให้ชัดเจนว่าคุณธรรม จริยธรรมคืออะไร มีแนวคิด ทฤษฎีอะไร จะพัฒนาอะไรจึงเหมาะสมกับกลุ่มเป้าหมาย
2. ควรศึกษาวิจัยด้านคุณธรรมอย่างต่อเนื่อง โดยให้เด็กและเยาวชนมีส่วนร่วมในการตั้งโจทย์วิจัยและเสนอแนะว่าควรพัฒนาคุณธรรมด้านใด

เอกสารอ้างอิง

- 8 คุณธรรมพื้นฐาน. 2551. (ออนไลน์). แหล่งที่มา www.tlcthai.com/.
- ทีศนา แชมมณี. 2541. การพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมและค่านิยม : จากทฤษฎีสู่การปฏิบัติ. กรุงเทพมหานคร : สภาสังคมสงเคราะห์.
- บุญแก้ว ครรหาเวช. 2542. นวัตกรรมการศึกษา. กรุงเทพมหานคร : เอส อาร์ พรินติ้ง.
- พระพรหมคุณาภรณ์ (บ.อ.บุญโต). 2550. การพัฒนาที่ยั่งยืน. (พิมพ์ครั้งที่ 6). กรุงเทพมหานคร : สหธรรมมิก.
- มารยาทชาวพุทธ. 2551. (ออนไลน์). แหล่งที่มา <http://www.kalyanamitra.org/culture/index37.html>.
วันที่สืบค้น 29 เมษายน 2551.
- รูปแบบการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมนักศึกษาด้วยกิจกรรมเสริมหลักสูตร. 2551. (ออนไลน์).
แหล่งที่มา <http://eduserv.ku.ac.th/ideal-grad/data/direct> วันที่สืบค้น 10 พฤษภาคม 2551.
- อาจอง ชุมสาย ณ อยุธยา. 2550. คุณธรรมนำความรู้รูปแบบการเรียนการสอนแบบบูรณาการคุณค่าความเป็นมนุษย์.
กรุงเทพมหานคร: วี.ทีซี คอมมิวนิเคชั่น.

ปัจจัยที่มีผลต่อการพัฒนางานวิจัยระดับปริญญาโท

The Factors Affecting to Development of Master Degree Research

ปรเมษฐ์ กฤตลักษณ์¹ กนกรัตน์ ศรีวิจิตร²

¹สาขารัฐประศาสนศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏหมู่บ้านจอมบึง

²สาขารัฐประศาสนศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏหมู่บ้านจอมบึง

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา (1) สภาพปัจจุบันของแนวทางในการพัฒนาวิจัยระดับปริญญาโทและ (2) แนวทางในการพัฒนางานวิจัยในระดับปริญญาโทให้มีประสิทธิภาพ โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัย 2 แนวทาง ประกอบด้วย (ก) การวิจัยเชิงปริมาณ: ใช้แบบสอบถามกับนักศึกษาระดับปริญญาโทมหาวิทยาลัยราชภัฏหมู่บ้านจอมบึง จำนวน 240 ราย โดยการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณด้วยเทคนิคการวิเคราะห์ถดถอยพหุเชิงซ้อน และการวิเคราะห์เส้นทางความสัมพันธ์ และ (ข) การวิจัยเชิงคุณภาพ: ใช้การสนทนากลุ่มนักศึกษาระดับปริญญาโทมหาวิทยาลัยราชภัฏหมู่บ้านจอมบึง จำนวน 5 ราย

ผลการวิเคราะห์ด้วยเทคนิควิธีทั้งสองมีความสอดคล้องกันและเชื่อถือได้ที่ระดับนัยสำคัญ 0.5 ทุกประเด็น กล่าวคือ ปัจจัยคุณภาพของงานวิจัยขึ้นอยู่กับเพศ อายุ หน่วยงานที่เกี่ยวข้องซึ่งหมายถึงบัณฑิตวิทยาลัย คุณภาพของอาจารย์ การพัฒนางานวิจัย และการพัฒนาของนักศึกษา ในขณะที่เดียวกันการพัฒนางานวิจัยได้รับอิทธิพลจากเพศ อายุ บัณฑิตวิทยาลัย คุณภาพของอาจารย์ และการพัฒนาของนักศึกษา ส่วนการพัฒนาของนักศึกษาได้รับอิทธิพลจากเพศ อายุ บัณฑิตวิทยาลัย และคุณภาพของอาจารย์ ในส่วนคุณภาพของอาจารย์ได้รับอิทธิพลจากบัณฑิตวิทยาลัย โดยที่การพัฒนาของนักศึกษาและการพัฒนางานวิจัยได้รับอิทธิพลทางตรงจากเพศ อายุ และคุณภาพของอาจารย์ และตัวแปรทั้งสองได้รับอิทธิพลทั้งทางตรงและทางอ้อมจากบัณฑิตวิทยาลัย ในขณะที่คุณภาพงานวิจัยได้รับอิทธิพลทางตรงจากคุณภาพของอาจารย์ การพัฒนาของนักศึกษาและการพัฒนางานวิจัย และตัวแปรดังกล่าวได้รับอิทธิพลทั้งทางตรงและทางอ้อมจากเพศ อายุ และบัณฑิตวิทยาลัย

สำหรับการศึกษาในเชิงคุณภาพโดยการสนทนาของกลุ่มนักศึกษาระดับปริญญาโท พบว่า นักศึกษาให้ความสำคัญกับการกำหนดนโยบายของบัณฑิตวิทยาลัยและการส่งเสริมให้นักศึกษามีความมุ่งมั่นต่อการนำผลงานวิจัยไปใช้ประโยชน์ต่อสังคม ความรู้ความสามารถและการให้คำปรึกษาด้านการวิจัยของอาจารย์ที่ปรึกษา การพัฒนาการเรียนรู้อันจืดสนิทต่อสาธารณชนและการมีจริยธรรมในการทำวิจัยของนักศึกษา การพัฒนางานวิจัยโดยการสนับสนุนให้นักศึกษาได้เผยแพร่งานวิจัยและการคุ้มครองสิทธิอันชอบธรรมในฐานะเจ้าของผลงานวิจัย

Abstract

The objectives of this research were to study (1) the present state of developing master degree students' researches, (2) the way to develop efficient master degree students' researches by using the quantitative and qualitative research; for the quantitative research: the population are 240 Muban Chom Bueng Rajabhat University students answering the questionnaires by using hierarchical regression analysis and path analysis technique for analyzing the qualitative data and for the quality research: using focus group technique by five master degree students.

The analysis results with bilateral techniques were the same accordance; and every issue was significant at 0.5 level. The results were: the qualitative research depends on the gender, the age, an institute related to; which means the department of college graduate. The quality of teachers, the research development, and the development of students; meanwhile, the research development influenced by the gender, the age, the department of college graduate, the quality of teachers, and

the development of students. The development of students was influenced by the gender, the age, the department of college graduate, and the quality of teachers. For the quality of teachers, it is influenced by the department of college graduate. Beside these, the development of students and the research development were influenced by the gender, the age, and the quality of teachers directly; and both variables were influenced by the department of college graduates both directly and indirectly; while the research quality influenced by the quality of teachers, the development of students and the research development directly; and the mentioned variable was influenced by the gender, the age, and the department of college graduate both directly and indirectly.

For the result of qualitative research by focus group technique; showed that, the students giving precedence with policy specification by the department of college graduate and the students encouragement to apply their research for the social; the advisors' knowledge and the ability in research guidance; learning conscious development in public and morality of students in research; research development by the supporting to announce their researches and the right protection as the owners of their researches too.

คำสำคัญ : พัฒนางานวิจัย คุณภาพของอาจารย์ และการพัฒนานักศึกษา

Keywords: research development, quality of instructors, student development

บทนำ

การวิจัยเป็นเครื่องมือที่มีความสำคัญในการพัฒนา และถือเป็นสิ่งที่จำเป็นสำหรับการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ให้มีศักยภาพเพิ่มมากขึ้น เพราะการดำเนินการวิจัยต้องการกำลังของบุคคลากรในสาขาต่างๆ เป็นจำนวนมาก ปัจจุบันนานาชาติที่มีการพัฒนาต้องอาศัยการทำงานศึกษารวบรวมเป็นพื้นฐานในการหาข้อเท็จจริง เพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนา การวิจัยจึงเป็นกลไกที่สำคัญต่อการพัฒนา การวิจัยเกิดขึ้นจากความต้องการแสวงหาเหตุและผล ซึ่งกระบวนการมีความต่อเนื่อง เป็นไปตามลำดับขั้นตอนที่มีความเชื่อมโยงและเกี่ยวข้อง เหตุผลหลักของการทำการวิจัยคือการแสวงหาความรู้พื้นฐานในด้านต่างๆ แต่การได้มาซึ่งงานวิจัยที่มีคุณภาพจำเป็นต้องมีองค์ประกอบหลายด้าน อาทิ คุณสมบัติและจรรยาบรรณของนักวิจัย ซึ่งถือว่ามีส่วนสำคัญต่อการพัฒนางานวิจัยให้มีคุณภาพ ซึ่งนักวิจัยต้องซื่อสัตย์และมีคุณธรรมในทางวิชาการ และการจัดการ ไม่นำผลงานของผู้อื่นมาเป็นเป็นของตนเอง ไม่ลอกเลียนแบบงานของผู้อื่น

การที่ผู้วิจัยไม่ลอกเลียนแบบงานของผู้อื่น ต้องมีอิสระทางความคิดในการสร้างสรรค์งานวิจัย ปราศจากอคติที่อาจนำไปสู่การบิดเบือนข้อมูล ไม่ทำงานวิจัยด้วยความเกรงใจบุคคลหนึ่งบุคคลใด ซึ่งนักวิจัยต้องมีการพัฒนาเพื่อนำผลงานวิจัยไปใช้ประโยชน์ในทางที่ชอบ ไม่ขยายผลที่ค้นพบจนเกินความเป็นจริง เผยแพร่ผลงานโดยคำนึงถึงประโยชน์ทางวิชาการและสังคม ในขณะเดียวกันต้องไม่ใช้ความคิดเห็นที่เป็นการลำเอียงไปในทิศทางใดทิศทางหนึ่งเพื่อผลประโยชน์ในด้านหนึ่งด้านใด กระบวนการพัฒนางานวิจัยให้มีคุณภาพ ต้องอาศัยมีผู้ที่คอยคุมงานวิจัยให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ จึงต้องอาศัยผู้ควบคุมวิจัย หรือคุณภาพของอาจารย์ ซึ่งในความหมายของกลุ่มประเทศ OECD อันเป็นองค์การความร่วมมือและพัฒนาทางเศรษฐกิจ ทำหน้าที่บริหารจัดการและช่วยเหลือด้านการเงิน มีความรับผิดชอบหลักในการดำเนินการลงทุนเพื่อให้ผลตอบแทนที่เพียงพอแก่สังคม ได้นิยามศัพท์การทำงานของอาจารย์ที่มีคุณภาพว่าต้องมี 5 มิติ คือ (1) การมีความรู้ในหลักสูตรและเนื้อหาวิชาในหลักสูตรอย่างเพียงพอ (2) มีทักษะด้านวิชาชีพและมีความสามารถในการใช้ยุทธวิธีในการสอน (3) ความสามารถคิดไตร่ตรองและความสามารถในการวิเคราะห์ (4) การมีความเห็นอกเห็นใจ และมีความจริงใจในการรับรู้ศักดิ์ศรีของนักศึกษา และ (5) ความสามารถในการจัดการ เพราะอาจารย์ต้องรับภาระ รับผิดชอบ ในด้านการจัดการต่างๆ (สมบัติ นพรัถ, 2555)

กระบวนการในการพัฒนางานวิจัยให้เกิดประสิทธิภาพ จำเป็นต้องอาศัยปัจจัยหลายด้าน ซึ่งรวมถึงการพัฒนาของตัวนักศึกษาเอง ที่มีความสำคัญมากในการพัฒนางานวิจัยให้มีคุณภาพ กล่าวคือ นักศึกษาควรมีการเรียนรู้ และจริยธรรม อันประกอบไปด้วย (1) การพัฒนาให้มีความพร้อมในการเรียนรู้ (2) การพัฒนานักศึกษาให้มีคุณธรรมจริยธรรม โดยการพัฒนาให้มีวินัย รับผิดชอบต่อตนเอง (3) การพัฒนานักศึกษาให้มีจิตสำนึกสาธารณะบำเพ็ญประโยชน์

ต่อสังคมเพื่อการเป็นแบบอย่างแก่สังคมและผู้อื่น และ (4) การพัฒนานักศึกษาให้มีสุขภาพกายและใจที่ดีเพื่อให้นักศึกษารู้จักดูแลสุขภาพ ต้องมีการส่งเสริมการออกกำลังกายอย่างสม่ำเสมอ ไม่เสพยาเสพติดและของมีเมาเพื่อเป็นการลดปัจจัยที่เสี่ยงต่อสุขภาพ ต้องมีความมั่นใจในตัวเอง กล้าแสดงออกอย่างเหมาะสม มีความร่าเริงแจ่มใส และที่สำคัญต้องมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีต่อผู้อื่น (5) กล้าแสดงออกอย่างมีเหตุผลมีผล และ (6) ควรจะมีจริยธรรมในการดำเนินการด้านงานวิจัย (สมบัติ นพรัก, 2555)

นอกจากการพัฒนาสิ่งต่างๆ ดังที่กล่าวมา หน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการพัฒนาการวิจัยอีกหน่วยงานคือบัณฑิตวิทยาลัย ซึ่งถือว่ามีความสำคัญอย่างยิ่ง เนื่องจากเป็นหน่วยงานที่มีหน้าที่กำหนดแนวทางและคัดเลือกบุคลากรที่มีประสิทธิภาพต้องมีการกำหนดนโยบาย เพื่อเป็นแนวทางในการกำหนดทิศทางในการปฏิบัติงาน ประกอบกับต้องสามารถสร้างความน่าเชื่อถือแก่ผลผลิตงานวิจัยในหลายด้าน (1) การประสานร่วมมือกับสาขาและคณะเพื่อจัดการศึกษาระดับบัณฑิตศึกษาให้มีคุณภาพ (2) กระตุ้นส่งเสริมให้มีการจัดการศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา (3) กำกับ ดูแล ให้การจัดการศึกษาระดับบัณฑิตศึกษาเป็นไปตามนโยบายของมหาวิทยาลัยและมีความถูกต้องตามระเบียบ นอกจากนี้ (4) บัณฑิตวิทยาลัยควรให้การส่งเสริม ผู้เรียน เพื่อให้มีความภาคภูมิใจ และ (5) ต้องสร้างจิตสำนึกให้ผู้เรียนเกิดความมุ่งมั่นต่อการนำความรู้ที่ได้ไปใช้ประโยชน์แก่สังคม

จากแนวทางที่ได้กล่าวมาข้างต้นจะเห็นได้ว่า การพัฒนางานวิจัย จึงเป็นสิ่งที่มีความจำเป็นอย่างมาก เนื่องจากผลงานวิจัยถือว่ามีประโยชน์ต่อการพัฒนาปรับปรุงประเทศในทุกๆ ด้าน แต่หากการพัฒนางานวิจัยนั้นจำเป็นต้องใช้ปัจจัยหลายๆ ด้าน ทั้งในด้านการสนับสนุน และการคุ้มครอง โดยอาศัยองค์ประกอบต่างๆ ประกอบไปด้วย (1) ระบบและกลไกในการสนับสนุน อาทิเช่น การเผยแพร่ผลงานวิจัยหรือการงานสร้างสรรค์งานวิจัยในการประชุมทางวิชาการ การตีพิมพ์งานวิจัยในวารสารระดับชาติหรือวารสารนานาชาติ (2) ระบบและกลไกการรวบรวม คัดสรร วิเคราะห์และสังเคราะห์ ความรู้จากงานวิจัยหรืองานสร้างสรรค์ เพื่อให้เป็นองค์ความรู้ที่คนทั่วไปเข้าใจได้ (3) การประชาสัมพันธ์ เพื่อส่งเสริมและเผยแพร่องค์ความรู้ที่ได้จากงานวิจัยหรืองานสร้างสรรค์งานวิจัยสู่สาธารณชนและผู้ที่มีความเกี่ยวข้อง (4) การนำผลงานวิจัยหรืองานสร้างสรรค์ที่ได้จากงานวิจัยไปใช้ให้เกิดประโยชน์ และมีการรับรองการใช้ประโยชน์จริงจากหน่วยงานภายนอกหรือชุมชนและ (5) ระบบและกลไกเพื่อการคุ้มครองสิทธิของงานวิจัยหรืองานสร้างสรรค์ที่นำไปใช้ประโยชน์ และการดำเนินการตามระบบต้องให้ความสำคัญต่อผู้ที่เป็นเจ้าของงานวิจัยนั้นๆ เพื่อไม่ให้เกิดการขโมยผลงานทางวิชาการ และ (6) การมีหน่วยรับรองผลงานวิจัยที่เกิดขึ้นว่าสามารถนำไปให้เกิดประโยชน์ต่อสังคม

ในขณะเดียวกัน คุณภาพของอาจารย์ ผู้ให้คำปรึกษา ก็มีความสำคัญต่อคุณภาพงานวิจัย โดยตัวอาจารย์ต้องเป็นผู้ที่มีความรู้ความสามารถ และให้การสนับสนุนงานวิจัยในทุกแง่มุม กล่าวคือมีคุณลักษณะ (1) กระตือรือร้นที่จะให้คำแนะนำหรือให้คำปรึกษา (2) ให้คำปรึกษาด้านงานวิจัยทั้งความรู้ด้านเนื้อหาการวิจัยในแง่มุมต่างๆ (3) ให้คำปรึกษาโดยมีการกำหนดวิธีการทำงาน (สอนหรือให้คำแนะนำ) เป็นระบบ (4) มีการวางแผนการสอนตามกำหนดเวลาตลอดหลักสูตร (5) นำความรู้จากการทำวิจัยมาเสนอแนะ (6) ให้โอกาสได้ดำเนินการงานวิจัยจริง (7) แยกแยะการสอนให้มีความแตกต่างกัน โดยใช้เทคนิคมาประกอบบทเรียน (8) สามารถสื่อสารในเรื่องต่างๆ ต้องมีความชัดเจนและอธิบาย (9) ให้คำปรึกษางานวิจัย มีความยืดหยุ่นและสามารถปรับแนวทางในการทำวิจัย (10) ให้คำปรึกษางานวิจัยโดยกระตุ้นให้ผู้รับคำปรึกษาสามารถสร้าง ความคิดสร้างสรรค์ เพื่อนำไปสู่ความแปลกใหม่ และ (11) ต้องมีส่วนที่ให้คำปรึกษาในงานวิจัย (เสาวนีย์ นิรมานพยุวงศ์, 2555)

ดังนั้นคุณภาพของงานวิจัย ที่ดีคงต้องเป็นงานวิจัยที่มีคุณภาพ และต้องมีความถูกต้อง เป็นที่ยอมรับของคนส่วนใหญ่ หรือสังคม มีการสรุปผลตามข้อมูลหรือความจริงที่ได้มา ต้องมีเครื่องมือและวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลที่มีความเที่ยงตรง และเชื่อถือได้ กล่าวคือไม่น่าจะนำเครื่องมือไปใช้กับใครหรือสิ่งใดที่ตกเป็นตัวอย่าง ถ้าสิ่งนั้นมีลักษณะเหมือนๆ กัน ข้อมูลหรือคำตอบที่ได้จะต้องเป็นไปในทิศทางเดียวกัน โดยวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลต้องเป็นวิธีที่ยอมรับของคนส่วนใหญ่และมีทฤษฎีรองรับ การพัฒนางานวิจัยให้เป็นผลงานทางวิชาการที่ดี มีคุณภาพจึงต้องมีความถูกต้อง ใหม่ และนำไปใช้ประโยชน์ได้ กล่าวคือ ถ้าความรู้ที่ได้จากผลงานทางวิชาการผิด แม้จะเป็นเรื่องหรืองานใหม่ที่ไม่สามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้ หรืออาจกลายเป็นโทษ ในขณะเดียวกันแม้จะมีความถูกต้องแต่ไม่มีความใหม่ หรือมีความใหม่เล็กน้อยก็ใช้ประโยชน์ได้น้อยตามไปด้วย ลำดับแรกความถูกต้องจึงถือเป็นองค์ประกอบสำคัญที่สุด งานวิจัยต้องมีความตรงภายใน คือ ผลการวิจัย หรือความรู้จากการวิจัยถูกต้อง ถ้าเป็นการวิจัยและพัฒนาหรือวิจัยในชั้นเรียนก็หมายถึงผลต่างๆ หรือตัวแปรตามที่เกิดขึ้นเป็นเพราะตัวแปรอิสระหรือนวัตกรรมที่คิดค้นเท่านั้น ประการต่อมา คือความใหม่ นั่นคือผู้ทำผลงานควรแสดงถึงความคิดริเริ่ม สร้างสรรค์ ด้วยการสังเคราะห์ เสนอความรู้ หรือสิ่งประดิษฐ์ นวัตกรรมหรือวิธีการที่ทันสมัย เพิ่มความก้าวหน้า

หรือต่อยอดความรู้เดิม ถ้าเป็นงานวิจัยก็ต้องคิดนวัตกรรมขึ้น หรืออย่างน้อยก็นำมาปรับ ไม่ใช่เปลี่ยนเฉพาะกลุ่มตัวอย่าง ถ้าไม่มีความใหม่ความรู้ก็จะอยู่กับที่ไม่พัฒนาและประการที่สาม การนำความรู้จากผลงานทางวิชาการไปใช้ประโยชน์ ซึ่งถือว่ามีความสำคัญไม่ยิ่งหย่อนไปกว่าความถูกต้องหรือความใหม่ ถ้าเป็นงานวิจัยจะเรียกว่ามีความตรงภายนอก คือจะได้ความรู้และยังใช้ประโยชน์ในทางปฏิบัติได้ด้วย (พิสนุ พงศ์ศรี, 2555)

การพัฒนางานวิจัยให้เป็นผลงานทางวิชาการที่ดี มีคุณภาพจึงต้องมีความถูกต้อง ใหม่ และนำไปใช้ประโยชน์ได้ กล่าวคือ ถ้าความรู้ที่ได้จากผลงานทางวิชาการผิด แม้จะเป็นเรื่องหรืองานใหม่ก็ไม่สามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้ หรืออาจกลายเป็นโทษ ในขณะที่เดียวกันแม้จะมีความถูกต้องแต่ไม่มีความใหม่ หรือมีความใหม่เล็กน้อยก็ใช้ประโยชน์ได้น้อยตามไปด้วย ลำดับแรกความถูกต้องจึงถือเป็นองค์ประกอบสำคัญที่สุด งานวิจัยต้องมีความตรงภายใน คือ ผลการวิจัย หรือความรู้จากการวิจัยถูกต้อง ถ้าเป็นการวิจัยและพัฒนาหรือวิจัยในชั้นเรียนก็หมายถึงผลต่างๆ หรือตัวแปรตามที่เกิดขึ้นเป็นเพราะตัวแปรอิสระหรือนวัตกรรมที่คิดค้นเท่านั้น ประการต่อมา คือความใหม่ นั่นคือผู้ทำผลงานควรแสดงถึงความคิดริเริ่ม สร้างสรรค์ ด้วยการสังเคราะห์ เสนอความรู้ หรือสิ่งประดิษฐ์ นวัตกรรมหรือวิธีการที่ทันสมัย เพิ่มความก้าวหน้าหรือต่อยอดความรู้เดิม ถ้าเป็นงานวิจัยก็ต้องคิดนวัตกรรมขึ้น หรืออย่างน้อยก็นำมาปรับ ไม่ใช่เปลี่ยนเฉพาะกลุ่มตัวอย่าง ถ้าไม่มีความใหม่ ความรู้ก็จะอยู่กับที่ไม่พัฒนาและประการที่สาม การนำความรู้จากผลงานทางวิชาการไปใช้ประโยชน์ ซึ่งถือว่ามีความสำคัญไม่ยิ่งหย่อนไปกว่าความถูกต้องหรือความใหม่ ถ้าเป็นงานวิจัยจะเรียกว่ามีความตรงภายนอก คือจะได้ความรู้และยังใช้ประโยชน์ในทางปฏิบัติได้ด้วย (พิสนุ พงศ์ศรี, 2555)

จากที่กล่าวมา สรุปได้ว่า การดำเนินการวิจัยให้ดีและมีประสิทธิภาพนั้น ถือว่าเป็นการพัฒนางานวิจัยที่เป็นงานที่หนักและท้าทายความสามารถยิ่งสำหรับนักวิจัย เพราะต้องเริ่มจากตนเองที่เรียกว่าระเบิดจากภายในและพัฒนาไปตามขั้นตอน โดยต้องทำให้เกิดความเชื่อมโยง เนื่องจากการดำเนินการดำเนินงานวิจัยต้องมีขั้นตอนและมีสาระที่ต้องปฏิบัติ ซึ่งการพัฒนางานวิจัยต้องเป็นไปตามลำดับความจำเป็น ประหยัด และที่สำคัญต้องสอดคล้องกับสภาพภูมิศาสตร์ วัฒนธรรม บนความเชื่อที่ว่าประโยชน์ส่วนรวมคือประโยชน์ส่วนตน และเป็นการส่งเสริมปรับปรุงคุณภาพของงานวิจัย รวมทั้งแนวทางในการพัฒนางานวิจัยให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันของแนวทางในการพัฒนาวิจัยระดับปริญญาโท
2. เพื่อศึกษาแนวทางในการพัฒนางานวิจัยในระดับปริญญาโทให้มีประสิทธิภาพ

อุปกรณ์และวิธีการดำเนินการวิจัย

วิธีการวิจัยเชิงปริมาณ: ใช้วิธีเก็บข้อมูลจากแบบสอบถามโดย การสัมภาษณ์นักศึกษาระดับปริญญาโทของมหาวิทยาลัยราชภัฏหมู่บ้านจอมบึง ประชากรคือ นักศึกษาระดับปริญญาโท จำนวน 598 คน จากจำนวน 6 คณะ จากมหาวิทยาลัยราชภัฏหมู่บ้านจอมบึง ซึ่งได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 240 คน ใช้การสุ่มด้วยวิธีสุ่มตัวอย่างแบบง่าย โดยใช้สูตรยามานะ (Yamane, 1967)

วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ: ใช้วิธีการสนทนากลุ่ม (Focus group) โดยเน้นประเด็นเรื่อง ปัจจัยที่มีผลต่อการพัฒนา งานวิจัยระดับปริญญาโท แนวทางแก้ปัญหาและอุปสรรคในการพัฒนางานวิจัยระดับปริญญาโท ประชากรเป้าหมายคือ นักศึกษาระดับปริญญาโท จำนวน 5 ท่าน เนื่องจากนักศึกษาระดับปริญญาโทจะเป็นผู้กำหนดแนวความคิดในการสร้างงานวิจัยและควบคุมกระบวนการในการดำเนินงานวิจัย

ผลการวิจัย

สภาพปัจจุบันของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องพบว่า การกำหนดนโยบาย ต้องให้ความสำคัญด้านการกำกับ ดูแล การจัดการศึกษาระดับบัณฑิตศึกษาให้เป็นไปตามนโยบายเพื่อให้ถูกต้องตามระเบียบข้อบังคับมากที่สุดรองลงมาเป็น เรื่องการประสานร่วมมือกับสาขาและคณะเพื่อจัดการศึกษาระดับบัณฑิตศึกษาให้มีคุณภาพ โดยเน้นกระบวนการพัฒนา ด้านวิชาการของบัณฑิตวิทยาลัยให้ลงสู่ชุมชน ในเรื่องการส่งเสริม นักศึกษาระดับปริญญาโทให้มีความสำคัญในเรื่องที่ บัณฑิตวิทยาลัย ต้องมีการสร้างความมุ่งมั่นที่จะนำความรู้ไปใช้ประโยชน์ต่อสังคม เพราะงานวิจัยที่เกิดขึ้นโดยผ่าน กระบวนการที่บัณฑิตวิทยาลัยเป็นผู้ดูแลย่อมเป็นงานที่มีคุณภาพ แต่หากงานวิจัยที่มีคุณภาพไม่ได้รับการเผยแพร่สู่

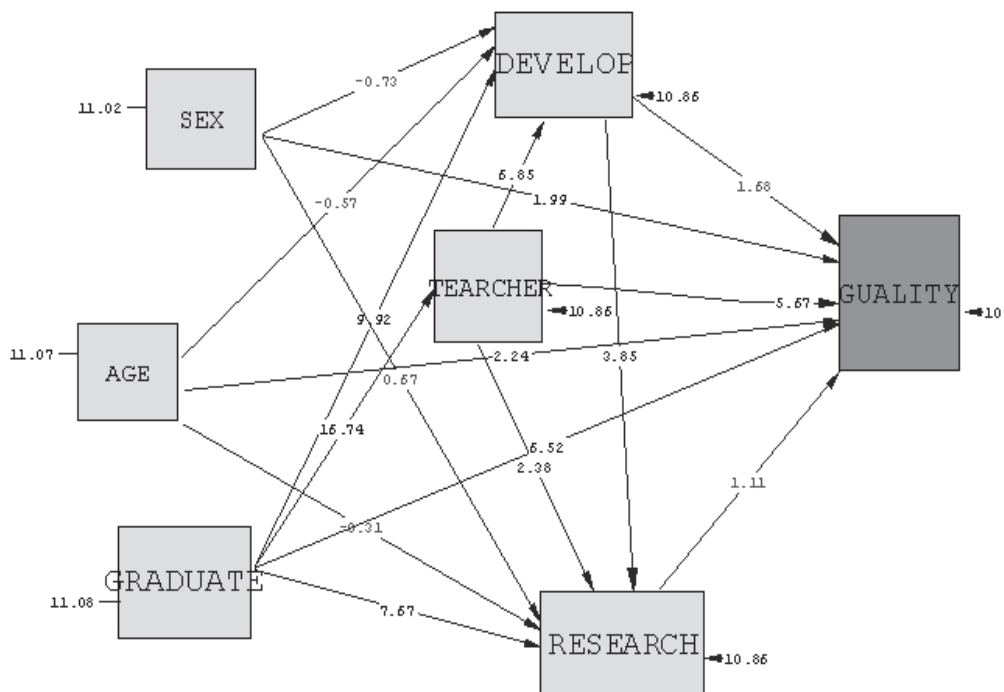
สังคมให้รับทราบถึงข้อค้นพบต่างๆ ย่อมเป็นการละเอียดต่อสังคม เพราะการค้นพบตามหลักการของการวิจัยเป็นสิ่งที่มีความคุณค่า การเผยแพร่งานวิจัยจึงสร้างประโยชน์ต่อสังคมและสร้างศรัทธาแก่ผู้เป็นเจ้าของผลงานวิจัยนั้นๆ

สภาพปัจจุบันของคุณภาพของอาจารย์ ซึ่งประกอบไปด้วยการให้คำปรึกษาและความรู้ความสามารถ พบว่าต้องให้ความสำคัญเรื่องอาจารย์ที่ปรึกษาควรมีความรู้ด้านเนื้อหาการวิจัยมากที่สุด รองลงมาเป็นเรื่องอาจารย์ที่สอนหรือดูแลงานวิจัยต้องมีความกระตือรือร้นที่จะให้คำแนะนำ และอาจารย์ที่ให้คำปรึกษางานวิจัยได้นำความรู้และประสบการณ์จากการทำวิจัยมาเสนอแนะในด้านความรู้ความสามารถ นักศึกษาระดับปริญญาโทให้ความสำคัญเรื่องความสำเร็จของตนเองในการปรับปรุงงานวิจัยมากที่สุด กล่าวคืออาจารย์ควรมีส่วนให้คำปรึกษางานวิจัยมากที่สุด รองลงมาเป็นเรื่อง การทำงานวิจัยต้องมีโอกาสได้ดำเนินงานวิจัยจริง โดยการให้คำแนะนำจากอาจารย์ผู้สอน และอาจารย์ที่ให้คำปรึกษางานวิจัยต้องมีการตั้งคำถามที่กระตุ้นให้นักศึกษาเกิดความคิดสร้างสรรค์

สภาพปัจจุบันของการพัฒนาของนักศึกษา ซึ่งประกอบไปด้วยการเรียนรู้และจริยธรรม ซึ่งผลการวิเคราะห์ข้อมูล พบว่าการพัฒนาของนักศึกษา คือ การเรียนรู้ศึกษาระดับปริญญาโทให้ความสำคัญเรื่องการพัฒนาให้นักศึกษาให้มีจิตสำนึกสาธารณะต่อสังคมเป็นการพัฒนานักศึกษาให้ปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างแก่สังคมมากที่สุด รองลงมาเป็นเรื่องการมีคุณธรรม ในการพัฒนางานวิจัยที่รับผิดชอบ นอกจากนั้นในส่วนที่ให้ความสำคัญน้อยที่สุดเป็นเรื่องการพัฒนาให้มีความพร้อมในการเรียนรู้ความรู้ต่างๆ จากอาจารย์ในส่วนของจริยธรรมนักศึกษาระดับปริญญาโทให้ความสำคัญเรื่องจริยธรรมในการพัฒนางานวิจัยมากที่สุด รองลงมาเป็นเรื่องการกล้าแสดงออกอย่างเหมาะสม สามารถทำให้เกิดความร่าเริงแจ่มใส และมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีต่อผู้อื่นนำมาซึ่งแนวความคิดในการพัฒนาศักยภาพ

สภาพปัจจุบันของการพัฒนางานวิจัยซึ่งประกอบไปด้วยการสนับสนุนและการคุ้มครอง ซึ่งผลการวิเคราะห์ข้อมูล พบว่า การสนับสนุนนักศึกษาระดับปริญญาโทให้ความสำคัญเรื่องหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการศึกษาระดับปริญญาโทของท่านมีระบบและกลไกในการสนับสนุน การเผยแพร่ผลงานวิจัยหรือการตีพิมพ์ในวารสารระดับชาติมากที่สุด รองลงมาเป็นเรื่องหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการศึกษาระดับปริญญาโทของท่านมีระบบและกลไก ในการคัดสรร และวิเคราะห์ความรู้จากงานวิจัย เพื่อให้เป็นองค์ความรู้ที่ค้นคว้าไปเข้าใจในส่วน ส่วนการพัฒนางานวิจัยคือการคุ้มครองนักศึกษาระดับปริญญาโทให้ความสำคัญเรื่องหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการศึกษาระดับปริญญาโทของท่านมีการรับรองงานวิจัยเพื่อการใช้ประโยชน์จริงจากหน่วยงานภายนอกหรือชุมชนมากที่สุด รองลงมาเป็นเรื่องหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการศึกษาระดับปริญญาโทมีระบบและกลไกเพื่อช่วยในการคุ้มครองสิทธิของงานวิจัยที่นำไปใช้ประโยชน์ และดำเนินการตามระบบที่กำหนด

การวิเคราะห์เส้นทางความสัมพันธ์ (path analysis)

Chi-Square=4.49, df=5, P-value=0.48112, RMSEA=0.000

รูปที่ 1 เส้นทางความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรต่าง

จากรูปเส้นทางความสัมพันธ์ จะเห็นได้ว่าคุณภาพของงานวิจัยขึ้นอยู่กับ เพศ อายุหน่วยงานที่เกี่ยวข้องและคุณภาพของอาจารย์ ส่วนการพัฒนาของงานวิจัยขึ้นอยู่กับ หน่วยงานที่เกี่ยวข้องคุณภาพของอาจารย์ และการพัฒนาของนักศึกษา ส่วนการพัฒนาของนักศึกษาขึ้นอยู่กับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องและคุณภาพของอาจารย์ และในส่วนคุณภาพของอาจารย์ ขึ้นอยู่กับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

การวิเคราะห์ถดถอยพหุเชิงชั้น (hierarchical regression analysis)

ตาราง ผลการวิเคราะห์ถดถอยพหุปัจจัยที่ผลต่อคุณภาพของงานวิจัยแบบเชิงชั้นด้วยวิธีแบบขั้นตอน

ตัวแปร	แบบ 1	แบบ 2	แบบ 3	แบบ 4	แบบ 5	แบบ 6
เพศ	-.019	-.00	.04	.05	.05	.05
อายุ		.20**	.10*	.07*	.07*	.07*
หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง(บัณฑิตวิทยาลัย)						
การกำหนดนโยบาย			.40***	.30***	.26***	.24***
การส่งเสริม			.46***	.28***	.25***	.24***
คุณภาพของอาจารย์						
การให้คำปรึกษา				.18*	.16*	.17*
ความรู้ความสามารถ				.20*	.17*	.15*
การพัฒนาของนักศึกษา						
การเรียนรู้					.04	.03
จริยธรรม					.10	.08
การพัฒนาของงานวิจัย						
การสนับสนุน						.06
การคุ้มครอง						.01
ค่าคงที่	4.06 (25.93)	3.43 (13.26)	0.44 (2.04)	0.13 (0.64)	0.04 (0.17)	0.02 (0.11)
R ²	.00	.03	.66	.72	.73	.73
See	.71	.70	.41	.38	.37	.38
F	.081	4.56	100.1	95.62	72.80	58.20
Sig. F	.000	.000	.000	.000	.000	.000

การวิเคราะห์ถดถอยพหุเชิงชั้นในเมื่อนำปัจจัยที่กล่าวถึงเพศเมื่อนำตัวแปรดังกล่าวเข้าวิเคราะห์ไม่ก่อให้เกิดการผันแปรของตัวแปรที่มีต่อคุณภาพของงานวิจัย ในแบบจำลอง 2 เมื่อเพิ่มปัจจัยเรื่องอายุเข้าวิเคราะห์ พบว่า ตัวแปรเรื่องอายุมีอิทธิพลต่อคุณภาพของงานวิจัย อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ สามารถอธิบายการผันแปรของตัวแปรที่มีต่อคุณภาพของงานวิจัยได้ร้อยละ 3 เมื่อนำหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง (2 ตัวแปร) เข้าสู่การวิเคราะห์พบว่าอายุ การกำหนดนโยบายและการส่งเสริม มีอิทธิพลต่อคุณภาพของงานวิจัย อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ สามารถอธิบายการผันแปรของตัวแปรที่มีต่อคุณภาพของงานวิจัยได้ร้อยละ 66 แบบจำลอง 4 เมื่อเพิ่มปัจจัยเรื่องคุณภาพของอาจารย์ (2 ตัวแปร) เข้าสู่การวิเคราะห์พบว่าอายุ การกำหนดนโยบายและการส่งเสริม ยังคงมีอิทธิพลเช่นเดิม นอกจากนั้นผลการวิเคราะห์ พบว่ามีตัวแปรการให้คำปรึกษาและความรู้ความสามารถที่ส่งผลต่อคุณภาพของงานวิจัย อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ โดยแบบจำลองสามารถอธิบายค่าการผันแปรของตัวแปรคุณภาพของงานวิจัยได้ที่ ร้อยละ 72

สำหรับแบบจำลอง 5 เพิ่มปัจจัยการพัฒนาของนักศึกษา (2 ตัวแปร) เข้าสู่การวิเคราะห์ในสมการใหม่พบว่าอายุ การกำหนดนโยบาย การส่งเสริม การให้คำปรึกษาและความรู้ความสามารถยังคงมีอิทธิพลต่อคุณภาพของงานวิจัย ส่วนตัวแปรการพัฒนาของนักศึกษา ประกอบไปด้วย การเรียนรู้ จริยธรรม ไม่ส่งผลต่อคุณภาพของงานวิจัย ทั้งนี้แบบจำลองสามารถอธิบายค่าการผันแปรของตัวแปรคุณภาพของงานวิจัยได้ที่ ร้อยละ 73

ในแบบจำลองสุดท้าย เมื่อเพิ่มปัจจัยเรื่องการพัฒนาของงานวิจัย (2 ตัวแปร) เข้าสู่การวิเคราะห์พบว่าตัวแปรอายุ การกำหนดนโยบาย การส่งเสริม การให้คำปรึกษาและความรู้ความสามารถยังคงมีอิทธิพลต่อคุณภาพของงานวิจัย ในขณะที่ตัวแปรการพัฒนาของนักศึกษา ประกอบไปด้วย การเรียนรู้ จริยธรรม และตัวแปรการพัฒนาของงานวิจัยที่ประกอบไปด้วยการสนับสนุนและการคุ้มครอง ไม่ส่งผลต่อคุณภาพของงานวิจัย โดยแบบจำลองสามารถอธิบายค่าการผันแปรของตัวแปรคุณภาพของงานวิจัยได้ที่ ร้อยละ 73 เช่นเดียวกัน

สรุปและอภิปรายผล

สภาพปัจจุบันของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ชี้ให้เห็นว่า นักศึกษาต้องการการสนับสนุนส่งเสริมจากบัณฑิตวิทยาลัยทั้งในด้านกระบวนการ และการกำหนดนโยบาย เพื่อให้ทั้งตนเองในภายหลังที่จบการศึกษาและบัณฑิตวิทยาลัยมีความน่าเชื่อถือ เป็นที่ยอมรับแก่สังคมอย่างไรก็ตามหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

สภาพปัจจุบันคุณภาพของอาจารย์ นักศึกษายังต้องการให้อาจารย์ที่ปรึกษานำความรู้จากการทำวิจัยมาเสนอแนะโดยเฉพาะประสบการณ์จากการทำงานวิจัย เนื่องจากการนำความรู้และประสบการณ์ที่ได้จากงานวิจัยจริงมาให้คำแนะนำจะเป็นแนวทางในการแก้ไขปัญหาแก่นักศึกษา ในขณะที่เดียวกันอาจารย์ที่สอนหรือให้คำปรึกษา ต้องมีการกำหนดวิธีการทำงาน การสอนและการให้คำแนะนำอย่างเป็นระบบมีขั้นตอน การสอนหรือให้คำแนะนำที่มีระบบจะก่อให้เกิดให้เกิดการถ่ายทอดกระบวนการเรียนรู้ให้นักศึกษามีความเข้าใจได้ง่ายขึ้น เนื่องจากปัญหาหลักในการดำเนินงานวิจัยของนักศึกษาคือการขาดความเข้าใจในงานวิจัยของตนเอง จึงก่อให้เกิดความท้อแท้และนำไปสู่การยุติการดำเนินงานวิจัย ดังนั้นขั้นตอนและกระบวนการชี้แนะต่อนักศึกษาจึงเป็นสิ่งสำคัญอย่างยิ่ง

สำหรับประเด็น ความรู้ความสามารถของอาจารย์ถือว่ามีความสำคัญ นอกจากอาจารย์จะต้องให้คำปรึกษางานวิจัยมีความยืดหยุ่นในการสอนและสามารถปรับแนวทางในการทำงานวิจัยให้มีความเหมาะสม อาจารย์ที่ให้คำปรึกษางานวิจัยต้องสามารถถามคำถามที่นำไปสู่การคิดสร้างสรรค์ของนักศึกษา เพื่อก่อให้เกิดกระบวนการเรียนรู้ตลอดจนกระบวนการดำเนินงานวิจัยที่ถูกต้องและมีคุณภาพ ในส่วนที่มีความสำคัญอีกประการหนึ่งคือการที่อาจารย์ต้องมีการสื่อสารในเรื่องต่างๆ ให้เกิดความชัดเจนและสามารถอธิบายหรือแสดงให้นักศึกษาเกิดความเข้าใจได้ เนื่องจากลักษณะการทำงานวิจัยเป็นกระบวนการดำเนินงาน ซึ่งหากการสื่อสารไม่ชัดเจนอาจก่อให้เกิดความไม่เข้าใจและความผิดพลาดในการดำเนินงานได้

สภาพปัจจุบันการพัฒนาของนักศึกษา นักศึกษาระดับปริญญาโทให้ความสำคัญในสองประเด็นคือ การเรียนรู้ และจริยธรรม ผลการศึกษาพบว่านักศึกษาระดับปริญญาโทให้ความสำคัญโดยเน้นเรื่องการเรียนรู้ ว่านักศึกษาต้องมีจริยธรรมในการพัฒนางานวิจัย ต้องมีความรับผิดชอบ มีการพัฒนาให้มีความพร้อมในการเรียนรู้ความรู้ต่างๆ จากอาจารย์ จะเห็นได้ว่าจริยธรรมมีความสำคัญอย่างมากในการพัฒนาตนเองในด้านต่างๆ

แนวทางเดียวกัน นักศึกษากล่าวถึงกล่าวถึงจริยธรรมของนักศึกษาว่าต้องมีความกล้าแสดงออกอย่างเหมาะสม สามารถทำให้เกิดความร่าเริงแจ่มใส และมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีต่อผู้อื่น นำมาซึ่งแนวความคิดในการพัฒนาศักยภาพของนักศึกษา เนื่องจากการมีมนุษยสัมพันธ์ถือว่าเป็นคุณสมบัติในการพัฒนาตนเองของนักศึกษาเช่นกัน นอกจากนั้นนักศึกษาคณะจะมีการพัฒนาให้มีสุขภาพกายและใจที่ดีเพื่อให้นักศึกษารู้จักดูแลสุขภาพ เพื่อเป็นการลดปัจจัยเสี่ยงต่อสุขภาพ เป็นปัจจัยหลักในการพัฒนานักศึกษาเนื่องจากหากสุขภาพกายดียังคงส่งผลต่อสุขภาพจิต สุขภาพร่างกายที่สมบูรณ์แข็งแรง ไม่ก่อให้เกิดปัญหาหรืออุปสรรคในการพัฒนาของนักศึกษาในด้านต่างๆ

สภาพปัจจุบันการพัฒนางานวิจัย นักศึกษาให้ความสำคัญเรื่องการสนับสนุนที่กล่าวถึงการเผยแพร่ผลงานวิจัยที่ถือว่ามีความสำคัญมาก เนื่องจากการเผยแพร่ให้สังคมได้รับทราบ จะก่อให้เกิดประโยชน์จากข้อค้นพบของงานวิจัย นอกจากนั้นการที่หน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการศึกษาระดับปริญญาโทมีระบบและกลไกในการคิดสรร และวิเคราะห์ความรู้จากงานวิจัย เพื่อให้เป็นองค์ความรู้ที่คนทั่วไปเข้าใจได้ ก็ถือว่ามีความสำคัญเช่นกัน เพราะการคิดสรร เพื่อให้คนทั่วไปเข้าใจจะเป็นการส่งเสริมให้งานวิจัยได้เป็นที่รู้จักและสามารถส่งประโยชน์ในแง่มุมต่างๆ ให้สังคมได้อีกเช่นกัน ในขณะที่เดียวกันหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการศึกษาระดับปริญญาโทต้องมีการประชาสัมพันธ์และเผยแพร่องค์ความรู้จากงานวิจัยสู่สาธารณชน เพื่อให้สังคมหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัยได้นำผลจากการวิจัยไปใช้ให้เกิดประโยชน์เช่นกัน

แนวทางเดียวกัน นักศึกษายังกล่าวถึงการคุ้มครองว่าหน่วยงานควรมีการรับรองงานวิจัยเพื่อการใช้ประโยชน์จริงจากหน่วยงานภายนอกหรือชุมชน เพื่อก่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดในงานวิจัยนั้นๆ ในขณะที่หน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการศึกษาระดับปริญญาโทต้องมีระบบและกลไกเพื่อช่วยในการคุ้มครองสิทธิของการนำงานวิจัยที่นำไปใช้ประโยชน์ในด้านต่างๆ และดำเนินการตามระบบที่กำหนด เนื่องจากการวิจัยที่ได้จากการพัฒนาในแง่มุมต่างๆ สามารถที่จะนำออกเผยแพร่สู่สังคมได้นั้น ต้องมีการดำเนินการตามระบบที่ถูกต้องเช่นกัน ควรที่จะสามารถนำผลงานวิจัยไปใช้ให้เกิดประโยชน์ได้อย่างแท้จริง

สภาพปัจจุบันของคุณภาพของงานวิจัย นักศึกษาให้ความสำคัญใน 2 องค์ประกอบ คือ คุณภาพและความถูกต้อง เรื่องคุณภาพนักศึกษาระดับปริญญาโทให้ความสำคัญเรื่องการเก็บรวบรวมข้อมูลใหม่เสมอมีความสำคัญมาก เนื่องจากการดำเนินงานวิจัยต้องอาศัยข้อมูลใหม่ๆ และมีความถูกต้องในด้านต่างๆ หากข้อมูลที่น่ามาใช้มีความเก่าหรือเป็นข้อมูล

ที่นาน อาจจะทำให้งานวิจัยดังกล่าวเป็นเรื่องที่ไม่น่าสนใจหรือเป็นเรื่องที่ล้าสมัย ไม่ก่อให้เกิดคุณค่ามากนัก สำหรับในเรื่องที่สองของคุณภาพของงานวิจัยคือ ความถูกต้องนักศึกษาระดับปริญญาโทให้ความสำคัญเรื่องงานวิจัยต้องมุ่งเน้นในการส่งเสริมพัฒนา และแก้ปัญหาให้แก่สังคมส่วนรวมมากที่สุด เพราะงานวิจัยที่เน้นการส่งเสริม พัฒนา และแก้ปัญหาให้แก่สังคมจะเป็นงานวิจัยที่ก่อให้เกิดประโยชน์ในการช่วยแก้ไขปัญหาในด้านต่างๆ

แนวทางในการพัฒนางานวิจัยในระดับปริญญาโทให้มีประสิทธิภาพ พบว่าอิทธิพลของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องส่งผลกระทบต่อคุณภาพของงานวิจัย ถือว่ามีความสำคัญกับการกำหนดนโยบายเป็นการจัดระเบียบใหม่ที่เป็นการจัดการกับการกำหนดนโยบายที่เป็นสิ่งที่สามารถปฏิบัติได้อย่างจริง ไม่ยึดติดกรอบเดิม เพื่อให้เป็นแนวทางในการปฏิบัติงานเป็นกรอบให้ผู้ที่เกี่ยวข้องได้ปฏิบัติ หน่วยงานที่เกี่ยวข้องถือว่าเป็นหัวใจสำคัญในการกำหนดนโยบายต่างๆ การที่คุณภาพของงานวิจัยจะออกมาดีมีคุณภาพมากน้อยเพียงใดขึ้นอยู่กับข้อกำหนดแนวทางในการพัฒนาซึ่งต้องมีมาตรการออกจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง (บัณฑิตวิทยาลัย) ว่าจะกำหนดแนวทางในการพัฒนาคุณภาพของงานวิจัยให้ไปในทิศทางใดซึ่งนักศึกษาระดับปริญญาโทมีความคิดเห็นเพิ่มเติมจากนักศึกษาในเรื่องหน่วยงานที่เกี่ยวข้องว่าการการสร้างสรรค์งานวิจัยให้มีคุณภาพไม่อาจจะก่อให้เกิดได้หากแนวทางในการกำหนดไม่มีความชัดเจนต้องผลักดันและเปิดโอกาสให้คิดสร้างสรรค์

ข้อเสนอแนะ ผลการวิจัยครั้งนี้ถือเป็นจุดเริ่มต้นเพื่อนำไปสู่การศึกษาสิ่งที่จะส่งผลต่อความสำเร็จของงานวิจัยตลอดจนคุณภาพของงานวิจัยที่เป็นประโยชน์ด้านวิชาการ รวมทั้งการได้มาซึ่งองค์ความรู้และข้อยืนยันที่ชัดเจน ซึ่งเป็นข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไปดังนี้

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. คุณภาพของอาจารย์ ต้องศึกษาผลที่เป็นผลลัพธ์หลักในการกำหนดบทบาทตามนโยบาย เพื่อสร้างความเข้าใจที่ถูกต้องต่อการคัดสรรคณาจารย์อย่างมีคุณภาพ ให้เข้าใจอย่างชัดเจนและนำมาใช้ให้ถูกวิธี
2. การพัฒนาของนักศึกษา ต้องศึกษาผลที่เกิดจากผสมผสานการใช้แนวทางในการพัฒนาร่วมกับแนวด้านอื่นๆ เพื่อมาใช้ในการคิดสร้างสรรค์งานวิจัย และต้องคิดสร้างสรรค์งานวิจัยในสิ่งที่มีประโยชน์และมีคุณค่า การสร้างสรรค์งานวิจัยต้องให้ประโยชน์ต่อส่วนรวมมากกว่าผลตอบแทน
3. กระบวนการของการสร้างสรรค์พัฒนางานวิจัย ต้องศึกษาผลกระทบจากงานวิจัยที่ดีเพื่อเป็นการยกระดับคุณภาพของงานวิจัย แนวทางที่ชัดเจนและถูกต้องเพื่อกำหนดกลยุทธ์การสร้างสรรค์งานวิจัยให้ถูกต้องตามวิธีการและต้องเป็นการสร้างสรรค์งานวิจัยที่ดีมีประโยชน์ และ
4. คุณภาพของงานวิจัย ต้องไม่มีความเอนเอียงในการวิจัย ถึงแม้ว่าข้อมูลอาจจะไม่ตรงที่คาด ควรสรุปผลตามข้อมูลต้องมีความกล้าหาญที่จะรายงานผล แม้ว่าผลของการวิจัยนั้นจะขัดต่อความรู้สึก และความเชื่อ

ข้อเสนอแนะเชิงวิชาการ

1. คุณภาพของอาจารย์ นักวิจัยต้องศึกษาด้านสภาวะจิตวิสัยเชิงวิทยาศาสตร์คุณภาพของอาจารย์ ด้วยวิธีวิทยาศาสตร์ (Q Methodology) เพราะจะสามารถแสดงให้เห็นคุณสมบัติของสิ่งนั้นๆ ได้เป็นเอกเทศในจำนวนที่ไม่มากนัก เพื่อจำแนกพฤติกรรมเชิงจิตวิทยา ให้เกิดความหลากหลายเป็นการเพิ่มเนื้อหาสาระเชิงวิชาการในรูปแบบใหม่ที่แตกต่างในด้านการวิเคราะห์และการประมวลผล
2. การพัฒนาของนักศึกษา นักวิจัยต้องมีการศึกษาวิจัยเพิ่มเติมถึงตัวแปรหรือปัจจัยด้านอื่นที่มีความสัมพันธ์ในเชิงลึก เพื่อให้เกิดความน่าเชื่อถือในการพัฒนาของนักศึกษา
3. การพัฒนางานวิจัย นักวิจัยต้องมีการศึกษาวิจัยเพิ่มเติมถึงตัวแปร เพื่อให้เกิดความน่าเชื่อถือในกระบวนการสร้างสรรค์งานวิจัย เพื่อการศึกษาค้นคว้าสิ่งที่เป็นสาระสำคัญเกี่ยวกับการพัฒนางานวิจัยด้านอย่างต่อเนื่อง ต้องศึกษาวิจัยถึงกระบวนการรับรู้และการพัฒนางานวิจัยความคาดหวังของนักศึกษาที่มีต่อการพัฒนาคุณภาพของงานวิจัย เพื่อจะได้พัฒนางานวิจัย
4. คุณภาพของงานวิจัยต้องใช้ผู้ที่มีความชำนาญด้านนั้นโดยตรง หากนักวิจัยไม่มีความรู้ จะทำให้งานวิจัยนั้นๆ ขาดความสมบูรณ์

เอกสารอ้างอิง

พิสนุ พงศ์ศรี. 2555. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง . สืบค้น เมื่อ 10 สิงหาคม, 2555, จาก

<http://www.learners.in.th/blogs/posts/523391>.

สมบัติ นพรัก. 2555. **ครูยุคใหม่**. สืบค้นเมื่อ 18 มิถุนายน 2555, จาก

http://www.khaotalom.com/index.php?lay=boardshow&ac=webboard_show&WBntype=1&Category=khaotalomcom&thispage=1&No=1393423.

เสาวนีย์ นิมปานพุงวงศ์. 2555. **ผลวิจัยชี้ "ครู"คุณภาพส่งผลให้"เด็ก"เรียนดี**. สืบค้นเมื่อ 18 มิถุนายน 2555, จาก

<http://www.somdee.com/node/579>.

Yamane, Taro. 1967. **Statistics, An Introductory Analysis**. 2nd Ed., New York: Harper and Row.

ผลของการนวดด้วยน้ำมันต่างชนิดที่มีต่อสมรรถภาพทางกายของนักมวยไทย The Effect of Oils Massage by Using a Difference Kind of Oils on Physical Fitness of Thai Boxers

สำราญ สุขแสง

สาขาวิชามวยไทยศึกษา วิทยาลัยมวยไทยศึกษาและการแพทย์แผนไทย

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาผลของการนวดโดยน้ำมันมวย นวดโดยน้ำมันงา และนวดโดยไม่ใช้น้ำมันต่อสมรรถภาพทางกายของนักมวยไทยในการทดสอบของระบบไหลเวียนโลหิตและระบบหายใจ ความคล่องแคล่วว่องไว ความแข็งแรงของขาและพลังแบบอนาการศนิยมและเพื่อเปรียบเทียบสมรรถภาพทางกายของนักมวยไทยที่นวดโดยน้ำมันมวย นวดโดยน้ำมันงา และนวดโดยไม่ใช้น้ำมัน

กลุ่มตัวอย่างเป็นนักศึกษาสาขาวิชามวยไทยศึกษา ที่กำลังศึกษาอยู่ชั้นปีที่ 1 ปีการศึกษา 2554 ของวิทยาลัยมวยไทยศึกษาและการแพทย์แผนไทย มหาวิทยาลัยราชภัฏหมู่บ้านจอมบึง จังหวัดราชบุรี จำนวน 9 คน ที่ได้มาจากวิธีการสุ่มแบบเจาะจง

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ประกอบด้วย แบบทดสอบสมรรถภาพทางกายประกอบด้วย 1) แบบทดสอบวิ่งระยะทางไกล 1600 เมตร 2) แบบทดสอบความแข็งแรงของขา (leg strength test) 3) แบบทดสอบความคล่องแคล่วว่องไวแบบตัว “ที” (Agility t-test) 4) แบบทดสอบพลังแบบอนาการศนิยมด้วยการวิ่ง (RAST-Anaerobic power) 5) แบบทดสอบพลังแบบอนาการศนิยมด้วยการเตะเป้า (pad kicking anaerobic power) 6) แบบบันทึกข้อมูลการทดสอบสมรรถภาพทางกาย ดำเนินการวิจัยโดยการทดสอบสมรรถภาพทางกายรวม 4 ด้านหลังจากการนวดโดยน้ำมัน นวดโดยน้ำมันงาและนวดโดยไม่ใช้น้ำมัน วิเคราะห์ข้อมูล โดยการแจกแจงความถี่ หาค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และทดสอบค่า “เอฟ” (F-test)

ผลการวิจัยพบว่า การนวดโดยน้ำมันมวย นวดโดยน้ำมันงาและนวดโดยไม่ใช้น้ำมันมีผลต่อสมรรถภาพทางกายของนักมวยไทยในด้านต่างๆ ไม่แตกต่างกัน ยกเว้นด้านพลังแบบอนาการศนิยมด้วยการวิ่งแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยการนวดโดยน้ำมันงามีค่าเฉลี่ยสูงสุดมากกว่าการนวดโดยน้ำมันมวยและการนวดโดยไม่ใช้น้ำมัน

Abstract

The purposes of this research was to study the effect of massage by using a Boxing Liniment, sesame oil and massage without oil on physical fitness of Thai Boxer in the determination of Circulatory System, Respiratory System, agility, legs Strength and sargent jump for the comparison of physical fitness's Thai Boxer by using Boxing liniment oil and massage without oil. The samples by purposive sampling were 9 freshmens in Muay Thai Study Program in the semester of 2011, College of Muay Thai Study and Thai Traditional Medicine, Muban Chombueng Rajabhat University, Ratchaburi Province.

The instruments were (1) materials of research methodology includes, sesame oil, boxing liniment, cone rubber, pad kicking, stopwatch, cartridges meters (2) Physical Fitness tests including long distance run test of 1600 meters, legs strength tests ,agility T-test ,RAST-Anaerobic power and pad kicking Anaerobic Power (3) Data record physical fitness tests and informed content form. Action researcher by Physical Fitness tests into 4 includes after massaged boxing liniment, sesame oil, and

without oil for collection of data by statistical data analysis in the computer, frequency distributions, percentage, mean, standard deviations, and F-test.

The research findings were as follows

Massage boxing liniment , sesame oil, without oils had effect to physical fitness of Thai Boxer in difference way were not different except sargent jump because running was different on level significance in statistics at 0.5 Massage without sesame oil has high level than massage without boxing liniment and massage without oils.

คำสำคัญ : การนวด น้ำมัน สมรรถภาพทางกาย นักมวยไทย

Keywords : Massage, Oil, Physical fitness, Thai boxers

บทนำ

ก่อนการชกมวยไทยทุกครั้ง และการฝึกศิลปะมวยไทยในการฝึกอบรมครูมวยไทยในสถานศึกษานักมวยและผู้เข้าอบรมที่จะขึ้นทำการชกและฝึกต้องได้รับการนวดจากพี่เลี้ยงนักมวย เพื่อเป็นการเตรียมร่างกายและจิตใจให้พร้อมสำหรับการต่อสู้ที่จะมีขึ้นในอีกไม่กี่นาทีข้างหน้า โดยทั่วไป นักมวยส่วนใหญ่จะใช้น้ำมันนวดยี่ห้อน้ำมันมวย ซึ่งมีตัวยานี้ นิยมใส่กันในน้ำมันพวกนี้อย่างหนึ่ง คือ เมทิล ซาลิซิลเลท ที่ช่วยระงับความเจ็บปวด เพราะเมื่อทาไปแล้วจะทำให้ร่างกายส่วนนั้น ๆ รู้สึกร้อนผ่าว ปวดแสบปวดร้อน ทำให้ลืมนความเจ็บไปได้บ้างสารชนิดนี้อาจได้จากการสกัดจากเปลือกไม้ธรรมชาติ เช่น น้ำมันเขียวหรือน้ำมันระกำ หรือได้จากการสังเคราะห์สารนี้ นอกจากนั้น ยังมีสารอีกชนิดหนึ่งซึ่งฮิตมากในยานวด คือ เมนทอล และสารอื่นๆ ได้แก่ น้ำมันสน น้ำมันมัสตาด น้ำแอมโมเนีย การบูร และแคพซicum เป็นต้น (สมุนไพรรไทย 1, 2555, หน้า 37)

การฝึกมวยไทยก่อให้เกิด การพัฒนาทางด้านร่างกาย จิตใจ อารมณ์ และสังคม สร้างความมีระเบียบวินัย และส่งเสริม อนุรักษ์วัฒนธรรม ประเพณีไทยอันดีงาม เป็นศิลปะการต่อสู้ที่สามารถช่วยเหลือตนเองได้ในยามคับขันอีกด้วย นอกจากนี้หากผู้ฝึกมวยไทยได้ฝึกอย่างจริงจังก็สามารถเป็นนักกีฬาที่ทำรายได้ให้แก่ตนเองได้ (ชาญณรงค์ สุขงษา, 2545, หน้า 1)

หากผลจากการนวดด้วยน้ำมันมวยเป็นไปในทางที่จะทำให้ลืมนความเจ็บปวดไปได้บ้างนั้น น่าจะไม่ใช่วัตถุประสงค์ที่แท้จริงของการนวด ตามที่มูลนิธิหมอชาวบ้าน ได้กล่าวถึงบทบาทของการนวดไทยในงานสาธารณสุขมูลฐานว่า “การนวด” นี้เป็นวิธีการอย่างหนึ่ง ซึ่งสามารถบรรลุหลักการหรือองค์ประกอบ 4 ประการได้ ได้แก่ (1) การส่งเสริมสุขภาพ หมายถึงการที่พยายามเสริมสร้างความแข็งแรงของร่างกาย และจิตใจให้อยู่ในภาวะที่สมบูรณ์ตลอดเวลา ซึ่งรวมทั้งอาหารการกินที่ถูกสุขลักษณะ การอาศัยอยู่ในสภาพที่ปราศจากมลภาวะ และการออกกำลังกายอย่างสม่ำเสมอ การนวดเป็นประจำทำให้เพิ่มการไหลเวียนของเลือดไปทั่วร่างกาย ยืดเส้นเอ็นที่ตึงให้หย่อนลง ทำให้กล้ามเนื้อที่ตึงเครียดจากชีวิตประจำวันผ่อนคลายลง และรักษาความยืดหยุ่นของ ข้อไม้ให้ตืดซัด ทั้งยังช่วยให้การทำงานของเนื้อเยื่อต่างๆ ดีขึ้น การนวดหน้า ทำให้ผิวหนังบนใบหน้าเต่งตึงดูสดใสมีราศี ดังนั้น “การนวดจึงเสมือนยาอายุวัฒนะ” ซึ่งทำให้สุขภาพสมบูรณ์ในทางตรงและเป็นผลให้อายุยืนยาวขึ้นในทางอ้อม เนื่องจากปราศจากโรคภัยไข้เจ็บ (2) การป้องกันโรค นอกจากการฉีดวัคซีนเพื่อป้องกันโรคระบาด การทำความสะอาดไม่ให้มีน้ำขังเป็นแหล่งเพาะยุง การมีสุขาภิบาลที่ถูกหลักอนามัยแล้ว การนวดมีส่วนช่วยในด้านกระตุ้นภูมิคุ้มกันของร่างกาย การนวดชนิดนี้มักจะค่อนข้างรุนแรง ทำให้ร่างกายพร้อมที่จะต่อสู้กับโรคภัยไข้เจ็บ ในกรณีของผู้ที่ อ่อนแอ หรือผู้สูงอายุต้องนอนอยู่บนเตียงเป็นเวลานาน การนวดช่วยป้องกันการเกิดแผลกดทับตามส่วนที่ผิวหนังหุ้มกระดูกอยู่ โดยอาจใช้ครีมนวดบริเวณนั้น ร่วมกับการเปลี่ยนแปลงท่าการนอนหรือการนั่ง การตบบริเวณทรงอกให้เสมหะออก ช่วยป้องกันการติดเชื้อในปอด หรือเสมหะอุดตันตามหลอดลม ทำให้หายใจไม่ออก ปอดจะแฟบลงได้ การหมั่นขยับข้อต่อทำให้ข้อต่อที่อยู่ต่างๆ ไม่ใช้งานเป็นเวลานานไม่ตืดซัด การนวดบริเวณคอให้กล้ามเนื้อคอไม่เครียด จะป้องกันการปวดศีรษะได้ (3) การรักษา นอกจาก ยากิน ยาฉีด และการผ่าตัดแล้ว การนวดตามจุดต่างๆ เช่น จุดตามตำราการนวดแผนโบราณของไทย หรือจุดฝังเข็ม ทำให้รักษาโรคที่เกิดขึ้นทั้งภายในและภายนอกได้ การนวดฝ่าเท้า ทำให้เกิดปฏิกิริยาตอบสนองในส่วนอื่นของร่างกาย การ นวดกล้ามเนื้อหรือเส้นเอ็นรอบข้อต่อที่แผลงหลังจากเกิดการฝึกชกแล้ว 24 ชั่วโมง ช่วยกระตุ้นให้ร่างกายมีการซ่อมแซมส่วนที่สึกหรอเร็วขึ้น การกดขยี้

ตามจุดที่พึงผิดหรือแผลเป็นยึดติดตามข้อต่อ หรือกล้ามเนื้อ ทำให้การเคลื่อนไหวของข้อต่อสะดวกไม่เจ็บปวด การนวดมีส่วนช่วยให้กล้ามเนื้อที่เป็นอัมพาตหรืออัมพาตฟื้นตัวเร็วขึ้น การนวดช่วยให้เลือดดำไหลเข้าสู่หัวใจดีขึ้น ลดอาการบวม น้ำตามปลายมือ-ปลายเท้า และช่วยในกรณีเป็นเส้นเลือดอุดตัน การปิดเปิดประตูลมช่วยทำให้บริเวณปลายเท้าปลายมือมีเลือดไปเลี้ยงมากขึ้น การนวดอย่างแผ่วเบาตามผิวหนังทำให้ลดความรู้สึกเจ็บปวดได้ การนวดหัวใจช่วยชีวิตคนได้ การนวดหลังจากคลอดบุตรร่วมกับการประคบ ช่วยให้มดลูกกลับเข้าสู่ตำแหน่งเดิมได้ง่าย ช่วยให้น้ำนมมากขึ้น และ (4) การฟื้นฟูสมรรถภาพ หมายถึงหลังจากหายจากโรคแล้ว สามารถกลับเข้าสู่สังคมที่ตนเองอยู่ได้ หรือกลับเข้าทำงานเดิม หรือหาเลี้ยงชีพได้ บุคคล ที่ต้องการการฟื้นฟูสมรรถภาพ ได้แก่ คนพิการและผู้ที่เป็นโรคเรื้อรัง การนวดช่วยให้กล้ามเนื้อที่ยังเหลืออยู่นำมาใช้งานได้ เพื่อช่วยเหลือนตนเองให้มากที่สุด ช่วยให้ระบบไหลเวียนดีขึ้น เป็นการฟื้นฟูให้เข้าสู่สภาพเดิมเร็วขึ้น ช่วยลดปวด ทำให้ประกอบกิจวัตรประจำวันได้ดี ช่วย ลดความเมื่อยล้าจากการที่จะต้องใช้งานส่วนใดส่วนหนึ่งมากกว่าปกติ การนวดช่วยให้เกิดความรู้สึกตาม ผิวหนัง ข้อต่อ เป็นการกระตุ้นให้ร่างกายสนใจที่จะซ่อมแซม ส่วนที่ชำรุดให้กลับฟื้นขึ้นมา เร็วขึ้น จะเห็นได้ว่า “การนวด” มีส่วนช่วยให้มีสุขภาพดี ป้องกันโรค รักษาโรค ฟื้นฟูสมรรถภาพครบถ้วนกว่ายา หรือการผ่าตัด ซึ่งไม่สามารถบรรลุองค์ประกอบทั้ง 4 ดังที่ได้กล่าวไว้ในข้างต้นนี้ได้

จากที่กล่าวมา จะเห็นได้ว่า การนวดมีประโยชน์มากมาย การใช้น้ำมันมาช่วยในการนวดน่าจะทำให้การนวดเป็นไปตามวัตถุประสงค์ของการนวดมากขึ้น เพราะน้ำมันจะช่วยให้การนวดลื่นไหล ไม่ติดขัดอันเนื่องมาจากการเสียดสีกันระหว่างผิวหนังของผู้นวดกับผูถูกนวด ซึ่งหากไม่ใช้น้ำมันช่วยในการนวดอาจทำให้เกิดการระคายเคือง ผิวหนังถลอก เป็นหนทางให้เชื้อโรคเข้าสู่ร่างกายได้ง่ายและรวดเร็วขึ้น ด้วยเหตุผลดังกล่าว ทำให้ผู้วิจัยต้องการจะศึกษาว่า ถ้าต้องการให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ของการนำน้ำมันมาช่วยในการนวด ที่นอกจากจะทำให้การนวดลื่นไหล ร่างกายได้รับประโยชน์อย่างแท้จริง โดยไม่ต้องทำให้ผู้ได้รับการนวดต้องลืมนอะไรไปบางอย่าง เพราะต้องมาพะวงกับความร้อนผ่าวบนผิวหนัง จึงน่าจะใช้น้ำมันอื่น ๆ ที่ไม่ใช้น้ำมันมวมาช่วยในการนวดซึ่งผู้วิจัยได้ตัดสินใจเลือกน้ำมันงา (sesame oil) ซึ่งเป็นน้ำมันที่แพทย์แผนอินเดียนำมาใช้ในอายุ ไม่ทำให้ร่างกายส่วนที่ถูกนวดเกิดการปวดแสบปวดร้อนขึ้น นอกจากนั้น น้ำมันงายังมีสรรพคุณในการช่วยให้เกิดการไหลเวียนโลหิตของร่างกายดีขึ้น จะช่วยให้อวัยวะและส่วนต่าง ๆ ของร่างกายพร้อมที่จะปฏิบัติงานได้ดีขึ้น และจะช่วยลดความวิตกกังวลของนักมวยลงได้ด้วย ดังนั้น ผู้วิจัยจึงมีความตั้งใจที่จะค้นหา คำตอบว่า นอกจากน้ำมันมวแล้ว น้ำมันงาจะใช้ได้ดีกว่าหรือไม่ โดยการศึกษาเปรียบเทียบถึงผลของการนวดโดยน้ำมันมว นวดโดยน้ำมันงาและนวดโดยไม่ใช้น้ำมันนี้ว่าจะส่งผลต่อสมรรถภาพทางกายของนักมวยไทยอย่างไรหรือไม่

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาผลของการนวดตัวด้วยน้ำมันมว การนวดตัวด้วยน้ำมันงา และการนวดตัวโดยไม่ใช้น้ำมันที่มีต่อสมรรถภาพทางกายของนักมวยไทย
2. เพื่อเปรียบเทียบสมรรถภาพทางกายด้านต่าง ๆ ของนักมวยไทย ระหว่าง การนวดตัวด้วยน้ำมันมว การนวดตัวด้วยน้ำมันงา และการนวดตัวโดยไม่ใช้น้ำมัน

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงทดลอง (Experimental Research) เพื่อศึกษาผลของการนวดโดยน้ำมันมว นวดโดยน้ำมันงาและนวดโดยไม่ใช้น้ำมันที่มีต่อสมรรถภาพทางกายของนักมวยไทยและเพื่อเปรียบเทียบผลของการนวดโดยน้ำมันมว นวดโดยน้ำมันงาและนวดโดยไม่ใช้น้ำมันที่มีต่อสมรรถภาพทางกายของนักมวยไทย โดยมีขั้นตอนในการดำเนินงานตามหัวข้อต่อไปนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง
2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย
3. วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล
4. การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1) ประชากร เป็นนักศึกษาสาขาวิชามวยไทยศึกษา ชั้นปีที่ 1 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2554 ของวิทยาลัยมวยไทยศึกษาและการแพทย์แผนไทย มหาวิทยาลัยราชภัฏหมู่บ้านจอมบึง จังหวัดราชบุรี จำนวน 25 คน

2) กลุ่มตัวอย่าง เป็นนักศึกษาสาขาวิชามวยไทยศึกษา ชั้นปีที่ 1 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2554 ของวิทยาลัยมวยไทยศึกษาและการแพทย์แผนไทย มหาวิทยาลัยราชภัฏหมู่บ้านจอมบึง จังหวัดราชบุรี จำนวน 9 คน ที่ได้มาจากรีการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) โดยเลือกกลุ่มตัวอย่างที่เป็นนักมวยทั้งหมด 9 คน เพราะเป็นนักมวยไทยอาชีพและใช้น้ำมันมวยในการฝึกซ้อมและชกทุกครั้ง จากทั้งหมด 25 คน ที่เป็นนักศึกษาสาขาวิชามวยไทยศึกษาชั้นปีที่ 1 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2554 ของวิทยาลัยมวยไทยศึกษาและการแพทย์แผนไทย มหาวิทยาลัยราชภัฏหมู่บ้านจอมบึง จังหวัดราชบุรี

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลในครั้งนี้ ได้แก่ แบบทดสอบสมรรถภาพทางกาย 5 รายการ และแบบบันทึกข้อมูลทดสอบสมรรถภาพทางกาย หนังสือ

1. แบบทดสอบสมรรถภาพทางกาย 5 รายการ ได้แก่

1) ด้านพลังแบบอนาการศนิยมด้วยการเตะเป้า (Pad Kicking Anaerobic Power) ทดสอบด้วยการเตะเป้าสำหรับเตะ 1 นาที (หน่วยเป็น ครั้ง)

2) ด้านความแข็งแรงของขา (Leg Strength) ทดสอบด้วยแบบทดสอบความแข็งแรงของขา (Leg Strength Test) (หน่วยเป็น วินาที)

3) ด้านความคล่องแคล่วว่องไว (Agility) ทดสอบด้วยแบบทดสอบความคล่องแคล่วว่องไวแบบตัว “ที” (Agility T-Test) (หน่วยเป็น วินาที)

4) ด้านพลังแบบอนาการศนิยมด้วยการวิ่ง (RAST-Anaerobic Power) ทดสอบด้วยแบบทดสอบพลังแบบอนาการศนิยมด้วยการวิ่งเร็ว (Running-Based Anaerobic Sprint Test-RAST) (หน่วยเป็น วัตต์)

5) ด้านความอดทนของระบบไหลเวียนโลหิตและระบบหายใจ (Cardio respiratory Endurance) ทดสอบด้วยการวิ่งระยะทาง 1600 เมตร (หน่วยเป็น นาที/วินาที)

2. แบบบันทึกข้อมูลการทดสอบสมรรถภาพทางกาย

รูปแบบการบันทึกเป็นแบบการบันทึกโดยหน่วยเป็นเวลาโดยใช้นาฬิกาจับเวลายกเว้นรายการทดสอบด้านพลังแบบอนาการศนิยมด้วยกานเตะเป้าที่หน่วยเป็นจำนวนครั้ง

3. วิธีการดำเนินการทดลอง

1. ให้กลุ่มตัวอย่างจับฉลากเลือกวิธีการนวดแบบใดแบบหนึ่งใน 3 แบบ ได้แก่ การนวดโดยน้ำมันมวย การนวดโดยน้ำมันงาและการนวดโดยไม่ใช้น้ำมันเพื่อให้เกิดความเท่าเทียมกัน โดยไม่เปิดโอกาสให้แก่กลุ่มตัวอย่างคนใดคนหนึ่งที่จะเลือกใช้สิ่งที่ตนเองต้องการก่อนการทดสอบสมรรถภาพทางกาย ทุกครั้งที่มีการทดสอบสมรรถภาพทางกาย

2. ให้กลุ่มตัวอย่างเข้ารับการนวดในแบบที่จับฉลากได้ โดยนวดแต่ละครั้งเป็นการนวดครั้งละ 15 นาทีและใช้น้ำมันนวดครั้งละ 20 มล. ต่อคนใช้ผู้นวดที่เป็นนักศึกษาของวิทยาลัยฯ สาขาการแพทย์แผนไทย

3. ทำการทดสอบสมรรถภาพทางกายกลุ่มตัวอย่างด้วยแบบทดสอบสมรรถภาพทางกาย จำนวน 5 รายการ โดยแต่ละคนจะได้รับการทดลองรวม 3 ครั้ง/วิธี ผู้วิจัยทำการบันทึกข้อมูลทุกครั้งเพื่อนำไปวิเคราะห์

4. การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้

ใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำหรับการวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติ เพื่อแจกแจงความถี่ หาค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ทดสอบค่า “เอฟ” (F-test) โดยการวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบทางเดียวชนิดวัดซ้ำ (One way analysis of variance with repeated measures) หากผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนมีนัยสำคัญ ผู้วิจัยจะใช้การทดสอบความมีนัยสำคัญความแตกต่างของค่าเฉลี่ยเป็นรายคู่ด้วยวิธี แอล เอส ดี (LSD-Least Significant Difference method) กำหนดระดับความมีนัยสำคัญที่ .05

ผลการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงทดลอง มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาและเพื่อเปรียบเทียบผลของการนวดด้วยน้ำมันมวย การนวดด้วยน้ำมันงา และการนวดโดยไม่ใช้น้ำมันที่มีต่อสมรรถภาพทางกายของนักมวยไทย ดำเนินการวิจัยโดยการทดสอบสมรรถภาพทางกายของนักมวยไทยรวม 4 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านความแข็งแรง 2) ด้านความคล่องแคล่วว่องไว 3) ด้านพลังแบบอนาการศนิยม และ 4) ด้านความอดทนของระบบไหลเวียนโลหิตและระบบหายใจ หลังจากกลุ่มตัวอย่างซึ่ง

เป็นนักมวยไทยจำนวน 9 คน นวดตัวด้วยน้ำมันมวย นวดตัวด้วยน้ำมันงา และนวดตัวโดยไม่ใช้น้ำมัน นำข้อมูลที่บันทึกได้จากการทดสอบมาทำการวิเคราะห์ด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์ โดยการหาค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน วิเคราะห์ความแปรปรวนแบบทางเดียวชนิดวัดซ้ำ

ผลการวิจัยพบว่า

1. ผลของการนวดตัวด้วยน้ำมันมวย นวดตัวด้วยน้ำมันงา และนวดตัวโดยไม่ใช้น้ำมัน ที่มีต่อสมรรถภาพทางกายด้านต่าง ๆ ของนักมวย

1.1 ด้านพลังแบบอนาerobicด้วยการเตะเป้า (Pad Kicking Anaerobic Power) ทดสอบด้วยการเตะเป้าสำหรับเตะ 1 นาที (หน่วยเป็น ครั้ง) ผลการวิจัยพบว่า การนวดตัวโดยไม่ใช้น้ำมัน ส่งผลต่อสมรรถภาพทางกายด้านพลังแบบอนาerobicด้วยการเตะเป้าสูงที่สุด โดยมีจำนวนครั้งเฉลี่ยรวม เท่ากับ 105.67 ครั้ง รองลงมาคือการนวดตัวด้วยน้ำมันมวย (101.67 ครั้ง) และการนวดตัวด้วยน้ำมันงา (99.56 ครั้ง) ตามลำดับ

1.2 ด้านความคล่องแคล่วว่องไว (Agility) ทดสอบด้วยแบบทดสอบความคล่องแคล่วว่องไวแบบตัว “ที” (Agility T-Test) (หน่วยเป็น วินาที) ผลการวิจัยพบว่า การนวดตัวโดยไม่ใช้น้ำมัน ส่งผลต่อสมรรถภาพทางกายด้านความคล่องแคล่วว่องไวสูงที่สุด โดยมีเวลาเฉลี่ยรวม 12.22 วินาที รองลงมาคือ การนวดตัวด้วยน้ำมันงา (12.54 วินาที) และการนวดตัวด้วยน้ำมันมวย (12.74 วินาที) ตามลำดับ

1.3 ด้านความแข็งแรงของขา (Leg Strength) ทดสอบด้วยแบบทดสอบความแข็งแรงของขา (Leg Strength Test) (หน่วยเป็น วินาที) ผลการวิจัยพบว่า การนวดตัวด้วยน้ำมันมวย ส่งผลต่อสมรรถภาพทางกายด้านความแข็งแรงของขาสูงที่สุด โดยมีเวลาเฉลี่ยรวม 5.43 วินาที รองลงมาคือ การนวดตัวโดยไม่ใช้น้ำมัน (5.60 วินาที) และการนวดตัวด้วยน้ำมันงา (5.62 วินาที) ตามลำดับ

1.4 ด้านพลังแบบอนาerobicด้วยการวิ่ง (RAST-Anaerobic Power) ทดสอบด้วยแบบทดสอบพลังแบบอนาerobicด้วยการวิ่ง (Running-Based Anaerobic Sprint Test-RAST) (หน่วยเป็น วัตต์) ผลการวิจัยพบว่า

1.4.1 ค่าพลังแบบอนาerobicด้วยการวิ่ง เวลาเฉลี่ย 6 เที้ยว นั้น การนวดตัวด้วยน้ำมันงา ส่งผลต่อสมรรถภาพทางกายด้านพลังแบบอนาerobicด้วยการวิ่งสูงที่สุด โดยมีค่าพลังแบบอนาerobicด้วยการวิ่งเฉลี่ยรวม 458.31 วัตต์ รองลงมาคือ การนวดตัวโดยไม่ใช้น้ำมัน (389.34 วัตต์) และการนวดตัวด้วยน้ำมันงา (375.73 วัตต์) ตามลำดับ

1.4.2 ค่าพลังแบบอนาerobicด้วยการวิ่ง เวลาวิ่งที่เร็วที่สุดใน 6 เที้ยว นั้น การนวดตัวด้วยน้ำมันงา ส่งผลต่อสมรรถภาพทางกายด้านพลังแบบอนาerobicด้วยการวิ่งสูงที่สุด โดยมีค่าพลังแบบอนาerobicด้วยการวิ่งเฉลี่ยรวม 633.86 วัตต์ รองลงมาคือ การนวดตัวโดยไม่ใช้น้ำมัน (508.18 วัตต์) และการนวดตัวด้วยน้ำมันงา (491.02 วัตต์) ตามลำดับ

1.4.3 ค่าพลังแบบอนาerobicด้วยการวิ่ง เวลาวิ่งที่ช้าที่สุดใน 6 เที้ยว นั้น การนวดตัวด้วยน้ำมันงา ส่งผลต่อสมรรถภาพทางกายด้านพลังแบบอนาerobicด้วยการวิ่งสูงที่สุด โดยมีค่าพลังแบบอนาerobicด้วยการวิ่งเฉลี่ยรวม 326.15 วัตต์ รองลงมาคือ การนวดตัวโดยไม่ใช้น้ำมัน (291.56 วัตต์) และการนวดตัวด้วยน้ำมันงา (191.74 วัตต์) ตามลำดับ

1.5 ด้านความอดทนของระบบไหลเวียนโลหิตและระบบหายใจ (Cardio respiratory Endurance) ทดสอบด้วยการวิ่งระยะทาง 1600 เมตร (หน่วยเป็น นาที/วินาที) ผลการวิจัยพบว่า การนวดตัวด้วยน้ำมันงา ส่งผลต่อสมรรถภาพทางกายด้านความอดทนของระบบไหลเวียนโลหิตและระบบหายใจสูงที่สุด โดยมีเวลาเฉลี่ยรวม 7.05 วินาที รองลงมาคือ การนวดตัวด้วยน้ำมันมวย (7.48 วินาที) และการนวดตัวโดยไม่ใช้น้ำมัน (7.52 วินาที) ตามลำดับ

2. การเปรียบเทียบผลของการนวดตัวด้วยน้ำมันมวย นวดตัวด้วยน้ำมันงา และนวดตัวโดยไม่ใช้น้ำมัน ที่มีต่อสมรรถภาพทางกายด้านต่าง ๆ ของนักมวย รายละเอียดดังต่อไปนี้

2.1 ด้านพลังแบบอนาerobicด้วยการเตะเป้า (Pad Kicking Anaerobic Power) ทดสอบด้วยการเตะเป้าสำหรับเตะ 1 นาที (หน่วยเป็น ครั้ง) ผลการวิจัยพบว่า การนวดตัวด้วยน้ำมันมวย นวดตัวด้วยน้ำมันงา และนวดตัวโดยไม่ใช้น้ำมัน ส่งผลต่อสมรรถภาพทางกายด้านพลังแบบอนาerobicด้วยการเตะเป้า ไม่แตกต่างกัน

2.2 ด้านความคล่องแคล่วว่องไว (Agility) ทดสอบด้วยแบบทดสอบความคล่องแคล่วว่องไวแบบตัว “ที” (Agility T-Test) (หน่วยเป็น วินาที) ผลการวิจัยพบว่า การนวดตัวด้วยน้ำมันมวย นวดตัวด้วยน้ำมันงา และนวดตัวโดยไม่ใช้น้ำมัน ส่งผลต่อสมรรถภาพทางกายด้านความคล่องแคล่วว่องไว ไม่แตกต่างกัน

2.3 ด้านความแข็งแรงของขา (Leg Strength) ทดสอบด้วยแบบทดสอบความแข็งแรงของขา (Leg Strength Test) (หน่วยเป็น วินาที) ผลการวิจัยพบว่า การนวดตัวด้วยน้ำมันมวย นวดตัวด้วยน้ำมันงา และนวดตัวโดยไม่ใช้น้ำมัน ส่งผลต่อสมรรถภาพทางกายด้านความแข็งแรงของขา ไม่แตกต่างกัน

2.4 ด้านพลังแบบอนาการณียด้วยการวิ่ง (RAST-Anaerobic Power) ทดสอบด้วย แบบทดสอบพลังแบบอนาการณียด้วยการวิ่ง (Running-Based Anaerobic Sprint Test-RAST) (หน่วยเป็น วัตต์) ใช้เวลาเฉลี่ยจากการวิ่ง 6 เที้ยว ผลการวิจัยพบว่า การนวดตัวด้วยน้ำมันมวย นวดตัวด้วยน้ำมันงา และนวดตัวโดยไม่ใช้น้ำมัน ส่งผลต่อสมรรถภาพทางกายด้านพลังแบบอนาการณีย แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งผลจากการทดสอบความมีนัยสำคัญความแตกต่างค่าเฉลี่ยเป็นรายคู่ด้วยวิธี แอล เอส ดี ผลการวิจัยพบว่า เฉพาะการนวดตัวด้วยน้ำมันมวย เท่านั้นที่ แตกต่างกับ การนวดตัวด้วยน้ำมันงาและการนวดตัวโดยไม่ใช้น้ำมัน ส่วนการนวดตัวด้วยน้ำมันงาและการนวดตัวโดยไม่ใช้น้ำมัน ไม่แตกต่างกัน

2.5 ด้านความอดทนของระบบไหลเวียนโลหิตและระบบหายใจ (Cardio respiratory Endurance) ทดสอบด้วยการวิ่งระยะทาง 1600 เมตร (หน่วยเป็น นาที/วินาที) ผลการวิจัยพบว่า การนวดตัวด้วยน้ำมันมวย นวดตัวด้วยน้ำมันงา และนวดตัวโดยไม่ใช้น้ำมัน ส่งผลต่อสมรรถภาพทางกายด้านความอดทนของระบบไหลเวียนโลหิตและระบบหายใจ ไม่แตกต่างกัน

อภิปรายผลการวิจัย

จากการวิจัยเรื่องผลของการนวดตัวด้วยน้ำมันต่างชนิดและนวดตัวโดยไม่ใช้น้ำมันต่อสมรรถภาพทางกายของนักมวยไทย มีประเด็นจากผลการวิจัยที่ผู้วิจัยใคร่ขออภิปรายดังต่อไปนี้

1. การนวดตัวด้วยน้ำมันมวย การนวดตัวด้วยน้ำมันงา และการนวดตัวโดยไม่ใช้น้ำมันไม่ส่งผลให้สมรรถภาพทางกายด้านพลังแบบอนาการณียด้วยการเตะเป้า (Pad Kicking Anaerobic Power) แตกต่างกัน ผู้วิจัยมีความคิดเห็นว่า เนื่องจากนักมวยมีการฝึกซ้อมเตะเป้า โดยใช้เฉพาะขาข้างใดข้างหนึ่งหรือทั้งสองข้างสลับกัน อยู่เป็นประจำทุกวัน จึงไม่ทำให้การนวดตัวด้วยน้ำมันต่างชนิด หรือนวดตัวโดยไม่ใช้น้ำมัน ส่งผลให้สมรรถภาพทางกายแตกต่างกัน

2. การนวดตัวด้วยน้ำมันมวย การนวดตัวด้วยน้ำมันงา และการนวดตัวโดยไม่ใช้น้ำมัน ไม่ส่งผลให้สมรรถภาพทางกายด้านความคล่องแคล่วว่องไว (Agility) และด้านความแข็งแรงของขา (Leg Strength) แตกต่างกัน ผู้วิจัยมีความคิดเห็นว่า การทดสอบด้านความคล่องแคล่วว่องไว (Agility) และด้านความแข็งแรงของขา (Leg Strength) เป็นการทดสอบที่นักมวยใช้กำลังและความพยายามไม่มากหรือนักพอที่จะทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงเทียบกับการเตะเป้าแล้วถือว่าการทดสอบสมรรถภาพทางกายด้านความคล่องแคล่วว่องไว (Agility) และด้านความแข็งแรงของขา (Leg Strength) เป็นงานในระดับเบา

3. การนวดตัวด้วยน้ำมันมวย การนวดตัวด้วยน้ำมันงา และการนวดตัวโดยไม่ใช้น้ำมัน ไม่ส่งผลให้สมรรถภาพทางกายด้านความอดทนของระบบไหลเวียนโลหิตและระบบหายใจ (Aerobic Capacity) แตกต่างกัน ผู้วิจัยมีความคิดเห็นว่า การทดสอบความอดทนของระบบไหลเวียนโลหิตและระบบหายใจ ด้วยการวิ่ง 1600 เมตร เป็นการทดสอบในกิจกรรมที่นักมวยได้กระทำอยู่เป็นประจำทุกวันและด้วยงานที่หนักมากกว่า ด้วยการวิ่งถึงวันละ 8 กิโลเมตร จึงไม่ทำให้การนวดตัวด้วยน้ำมันต่างชนิด หรือนวดตัวโดยไม่ใช้น้ำมัน ส่งผลให้สมรรถภาพทางกายแตกต่างกัน เช่นกัน นอกจากนี้ การทดสอบด้วยการวิ่งระยะทาง 1600 เมตร ถือเป็นกิจกรรมการออกกำลังกายที่ใช้ออกซิเจน (Aerobic exercise) ที่ร่างกายสามารถนำออกซิเจนมาใช้ได้อย่างพอเพียงเซลล์กล้ามเนื้อที่เกิดกรดแลคติกสามารถนำกรดแลคติกมาใช้สร้างพลังงานรวมทั้งสามารถขับถ่ายออกได้ เนื่องจากใช้ระยะเวลาในการทดสอบหลายนาที

4. ผลการวิจัยพบว่า การนวดตัวด้วยน้ำมันมวย การนวดตัวด้วยน้ำมันงา และการนวดตัวโดยไม่ใช้น้ำมัน ส่งผลให้สมรรถภาพทางกายด้านพลังแบบอนาการณียแบบวิ่ง (RAST Test) แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05 ผู้วิจัยมีความเห็นว่า การทดสอบด้วยรายการทดสอบนี้ทำให้นักมวยออกกำลังกายอย่างหนักแบบไม่เคยฝึกมาก่อน เป็นการทดสอบที่ใช้เวลาพักน้อยระหว่างการวิ่งหลายเที้ยวถึง 6 เที้ยว ถือเป็นการทดสอบร่างกายแบบอนาการณีย หรือแบบแอนแอโรบิก (Anaerobic Exercise) การวิ่งแต่ละเที้ยวใช้เวลาอยู่ในช่วงไม่เกิน 30 วินาที ร่างกายจะใช้พลังงานจากระบบ ATP-CP ซึ่งเป็นแหล่งพลังงานที่สำคัญในช่วง 30 วินาทีแรกของการออกกำลังกายโดยไม่ใช้ออกซิเจนและไม่เกิดการสะสมของกรดแลคติกในกล้ามเนื้อ อย่างไรก็ตาม ผลการวิจัยพบว่า เฉพาะการนวดตัวด้วยน้ำมันมวย เท่านั้นที่ แตกต่างกับ การนวดตัวด้วยน้ำมันงาและการนวดตัวโดยไม่ใช้น้ำมัน ส่วนการนวดตัวด้วยน้ำมันงาและการนวดตัวโดยไม่

ใช้น้ำมัน ไม่แตกต่างกัน โดยสมรรถภาพทางกายด้านพลังแบบอนากาศนิยมแบบวิ่งของนักมวยที่นวดตัวด้วยน้ำมันมวยมีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด สมรรถภาพทางกายด้านพลังแบบอนากาศนิยมแบบวิ่งของนักมวยที่นวดตัวด้วยน้ำมันงาที่ค่าเฉลี่ยมากที่สุด และสมรรถภาพทางกายด้านพลังแบบอนากาศนิยมแบบวิ่งของนักมวยที่นวดตัวโดยไม่ใช้น้ำมันมีค่าเฉลี่ยรองลงมา ผลการวิจัยนี้จึงอาจทำให้บุคคลในวงการมวยไทยเปลี่ยนความคิดมาใช้น้ำมันงาในการนวดตัวนักมวยก่อนการชกมวยไทยก็ได้ เพราะน้ำมันงาไม่ทำให้เกิดความร้อนแก่ร่างกาย ไม่มีสารที่ทำให้รู้สึกง่วง และรู้สึกเจ็บ น้ำมันงาไม่มีการเปลี่ยนแปลงด้านโครงสร้างของโมเลกุลน้ำมัน และไม่มีสารเคมีตกค้าง น้ำมันงามีกรดไขมันอิ่มตัวชนิดหลายตำแหน่ง งามีไขมันจำเป็นที่ร่างกายสังเคราะห์เองไม่ได้ คือกรดไลโนเลอิก ร่างกายจะนำกรดไขมันดังกล่าวไปสร้างฮอริโมนพรอสตาแกลนดิน (Prostaglandin) ซึ่งเป็นสารคล้ายฮอริโมนที่มีหน้าที่ควบคุมการทำงานของร่างกายที่เป็นประโยชน์ต่อร่างกายหลายด้าน เช่น ช่วยต้านการอักเสบ เป็นองค์ประกอบสำคัญของเยื่อหุ้มเซลล์ ช่วยป้องกันและยับยั้งการลุกลามของภาวะประสาทเสื่อมจากโรคเบาหวาน และอาจฟื้นฟูระบบประสาท นอกจากนี้ งามีมีแคลเซียมสูงทำให้กระดูกแข็งแรงเพิ่มความหนาให้มวลกระดูก ที่น้ำมันมวยน่าจะทำให้เกิดความไม่สบายกายและไม่สบายใจของนักมวยไทยในปัจจุบันที่ต้องถูกผู้ฝึกสอนหรือนักมวยไทยรุ่นพี่บังคับให้ใช้ หรือเป็นความเชื่อของนักมวยไทยเองที่อาจเข้าใจผิดอันเกิดจากชื่อของน้ำมันว่าเป็นน้ำมันสำหรับการชกมวย ดังที่ กฤษฎา บานชื่น กล่าวว่า “สารนี้เมื่อทาไปบนผิวหนังจะเกิดการระคาย เคือง ผิวหนังแดงและร้อนขึ้นมา เจ้าความรู้สึกร้อนผ่านนี้แหละครับจะไปกลบเกลื่อนความปวดเมื่อยที่มีอยู่ ก่อนให้ทหายไป เรียกว่าเอาความรู้สึกอย่างหนึ่งมาบดบังความรู้สึกอีกอย่างหนึ่งก็ไม่ผิด สารตัวนี้ค่อนข้างจะปลอดภัยถ้าใช้วันหนึ่งไม่เกินกว่า 3-4 ครั้ง อยากรู้ดี เนื่องจากมันเกี่ยวข้องกันเป็นญาติกับยาแก้ปวดแอสไพริน ผู้ที่แพ้แอสไพรินจึงต้องใช้อย่างระมัดระวัง”

ข้อเสนอแนะ

1. ผลการวิจัยทำให้ทราบผลของการนวดด้วยน้ำมันต่างชนิดและไม่ใช้น้ำมันในการนวดที่มีต่อสมรรถภาพทางกายของนักมวยไทยและผลของการเปรียบเทียบสมรรถภาพทางกายของนักมวยไทยที่นวดด้วยน้ำมันมวย น้ำมันงา และไม่ใช้น้ำมันว่ามีผลแตกต่างกันหรือไม่ ดังนั้นวิทยาลัยมวยไทย หน่วยงานที่เกี่ยวข้องรวมทั้งค่ายมวยหรือผู้ที่สนใจที่ได้รับความรู้ที่ได้ นำไปใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อให้ดียิ่งๆขึ้นไป และไม่จำเป็นต้องใช้น้ำมันมวยนวดตัว
2. อาจารย์ผู้สอนและผู้ที่เกี่ยวข้องควรนำผลที่ได้จากการวิจัยครั้งนี้ไปเป็นข้อมูลพื้นฐานในการพัฒนาปรับปรุงเนื้อหาการเรียนการสอนในรายวิชาที่เกี่ยวข้องต่อไป
3. มหาวิทยาลัยราชภัฏหมู่บ้านจอมบึงและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรให้การส่งเสริมและสนับสนุนบุคลากรเข้ารับการอบรมทางด้านการนวดเพื่อเสริมสร้างสมรรถภาพทางกายต่อนักมวยไทย เช่น การนวดสำหรับนักมวย การนวดเพื่อผ่อนคลายสำหรับนักกีฬา เพื่อให้เสริมสร้างสมรรถภาพของนักมวยให้ดียิ่ง ๆ ขึ้นไป

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรศึกษาผลของการนวดด้วยน้ำมันชนิดอื่นๆ เช่น น้ำมันมะกอก น้ำมันระกา แป้งทาตัวที่มีต่อสมรรถภาพทางกายของนักมวยไทยกลุ่มอื่นๆ เพื่อตอบสนองความต้องการและความสนใจของนักศึกษาและนักมวยไทยได้อย่างเหมาะสม
2. ควรศึกษารูปแบบการดำเนินการจัดการทดสอบสมรรถภาพของนักมวยด้วยแบบทดสอบอื่นๆ เพื่อความหลากหลายของเครื่องมือในการวิจัย

เอกสารอ้างอิง

- ชาญณรงค์ สุหงษา. 2545. **คู่มือการสอนมวยไทยเบื้องต้น**. กรุงเทพมหานคร : บรรณกิจ.
กรมการพัฒนากาพย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก. 2555. **สมุนไพรไทย 1**. กรุงเทพมหานคร : สำนักงานกิจการ
โรงพิมพ์องค์สงเคราะห์ทหารผ่านศึก.
มูลนิธิฟื้นฟูส่งเสริมการแพทย์ไทยเดิมฯโรงเรียนอายุรเวท. 2548. **หัตถเวชกรรมแผนไทย(นวดแบบ ราชสำนัก)**.
กรุงเทพมหานคร : พิมพ์ศ พรินท์ติ้ง.
มุกดา ต้นชัยและอภิชาติ ลิ้มติยะโยธิน. วิทยาศาสตร์ในการนวด. 2547. **เอกสารประกอบการสอนชุดวิชาวิทยาศาสตร์
ในการแพทย์แผนไทย มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช**. นนทบุรี : มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
รังสฤษฎ์ บุญชะลอ. 2543. **มวยไทย**. ปทุมธานี : สกายบุ๊กส์.
สุจิตรา สุคนธ์ทรัพย์. 2540. **การวิเคราะห์คุณลักษณะคุณค่าและกระบวนการถ่ายทอด ศิลปะการต่อสู้ป้องกันตัว**

แบบไทย : กระบี่กระบอง. วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพัฒนาศึกษา
ภาควิชาสารัตถศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
อนันต์ อัฐชู. 2536. หลักการฝึกกีฬา. กรุงเทพมหานคร : ไทยวัฒนาพานิช.

ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับทัศนคติต่อการทำประกันภัยโจรกรรมรถจักรยานยนต์ของ ผู้บริโภคในจังหวัดนครปฐม

Factors Related to Buying Attitude of Burglary Insurance for Motorcycle Consumers in Nakhonpathom Province

พรรณวีร์ เชิญขวัญศรี¹ ดร. ธนินทร์รัฐ รัตนพงศ์ภิญโญ²

^{1,2}สาขาวิชาการประกอบการ คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยศิลปากร

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับทัศนคติต่อการทำประกันภัยโจรกรรมรถจักรยานยนต์ของผู้บริโภคในจังหวัดนครปฐม โดยกลุ่มตัวอย่างในการศึกษาคือ ลูกค้าที่ซื้อรถจักรยานยนต์ในจังหวัดนครปฐม จำนวน 400 ราย โดยการคำนวณขนาดกลุ่มตัวอย่างจากสูตรของคอคแรน ใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล และใช้วิธีการทางสถิติเพื่อวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ สถิติร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าสถิติที (t-test) การวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบทางเดียว และค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน

ผลการศึกษาพบว่า ปัจจัยส่วนบุคคลที่ส่งผลต่อทัศนคติการทำประกันภัยโจรกรรมรถจักรยานยนต์ของผู้บริโภค ได้แก่ สถานภาพ ระดับการศึกษา และรายได้เฉลี่ยต่อเดือน โดยส่วนใหญ่มีสถานภาพสมรส คิดเป็นร้อยละ 51.3 ซึ่งมีการศึกษาในระดับปริญญาตรีมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 39.3 และผู้บริโภคส่วนใหญ่มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือน 10,001 – 20,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 49.0 ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดทั้ง 7 ด้าน ได้แก่ ผลิตภัณฑ์ ราคา ช่องทางการจัดจำหน่าย การส่งเสริมการตลาด บุคลากร กระบวนการให้บริการ และลักษณะทางกายภาพ มีความสัมพันธ์กับทัศนคติต่อการทำประกันภัยโจรกรรมรถจักรยานยนต์ โดยมีความสัมพันธ์ทางบวกในระดับปานกลาง ซึ่งผู้บริโภคให้ความสำคัญมากที่สุดคือ ด้านบุคลากรและด้านผลิตภัณฑ์ และผู้วิจัยพบว่า ปัจจัยทางสังคม ได้แก่ กลุ่มอ้างอิง ครอบครัว บทบาทและสถานะ มีความสัมพันธ์กับทัศนคติต่อการทำประกันภัยโจรกรรมรถจักรยานยนต์ โดยมีความสัมพันธ์ทางบวกในระดับค่อนข้างสูง ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.01

Abstract

This research purpose was to investigate the factors associated with attitudes towards motorcycle theft insurance consumers in Nakhonpathom province. The sample group of this study were 400 customers who purchased motorcycles in Nakhonpathom province which the sample size derived from Cochran. Additionally, questionnaire had been used as a tool for data collection then analyzed the collected data by statistical methods including percentage, mean, standard deviation, t-test, One-Way ANOVA and Pearson Product Moment Correlation Coefficient.

The research illustrates various factors that could be grouped in three key parts. Individual factor involved in attitude of motorcycle consumers to pay attention to burglary insurance purchase were marital status, level of education and monthly income. 51.3 percent of samples were marriage which their education levels mainly were Bachelor's degrees 39.3 percent, additionally, 49 percent of them had average monthly income at 10,001 – 20,000 baht. The seven components of marketing mix, including product, price, place, promotion, personnel, process and physical evidence, had moderate positive correlations with attitudes towards motorcycle burglary insurance. The most important factors purchasers were concerned with personnel and product. Furthermore, researcher found that social factors including reference group, family, roles and status had high level of positive

correlations with attitudes toward motorcycle burglary insurance at 0.01 level of statistical significance.

คำสำคัญ : ทศนคติ/ประกันภัย/โครงการกรม/รถจักรยานยนต์

Keywords : attitude, insurance, burglary, motorcycle

บทนำ

ในยุคปัจจุบันเป็นยุคที่มีการเปลี่ยนแปลงต่างๆ ทำให้ผู้คนที่ต้องปรับตัวให้เข้ากับการเปลี่ยนแปลง ส่งผลให้ชีวิตเต็มไปด้วยความเร่งรีบและการแข่งขัน ดังนั้นยานพาหนะประเภทรถจักรยานยนต์จึงมีบทบาทที่สำคัญอย่างยิ่ง และถือเป็นปัจจัยสำคัญหนึ่งที่รองลงมาจากรถจักรยานยนต์ 4 ได้แก่ อาหาร เครื่องนุ่งห่ม ที่อยู่อาศัย และยารักษาโรค

รถจักรยานยนต์จึงเปรียบเสมือนปัจจัยที่สำคัญอีกหนึ่งปัจจัยในการดำรงชีพ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในระดับผู้มีรายได้น้อยถึงปานกลาง สามารถมีกำลังซื้อได้ ประกอบกับปัญหาการจราจรที่แออัด และปัญหาระบบขนส่งมวลชนที่ไม่เพียงพอไม่สามารถตอบสนองความต้องการของประชาชนได้ ทำให้รถจักรยานยนต์จึงเป็นที่นิยมใช้กันมากขึ้น เพราะให้ความสะดวกสบายคล่องตัวและรวดเร็วในการเดินทาง ซึ่งราคาไม่แพงมากนัก อีกทั้งรถจักรยานยนต์ในปัจจุบันมีการนำเทคโนโลยีใหม่ๆ มาใช้ให้เกิดความปลอดภัยมากขึ้น จึงทำให้ความต้องการรถจักรยานยนต์มีการขยายตัวอย่างรวดเร็ว เนื่องจากความต้องการของอุปสงค์มีมากทั้งในประเทศและประเทศเพื่อนบ้าน เช่น พม่า ลาว กัมพูชา เป็นต้น อีกทั้งเส้นทางคมนาคมจากประเทศไทยไปสู่ประเทศเพื่อนบ้านมีความสะดวกสบาย จึงทำให้มีการลักลอบโครงการรถจักรยานยนต์ส่งไปจำหน่ายยังประเทศเพื่อนบ้านดังกล่าวมีมากขึ้น ประกอบกับวิธีการโครงการของบุคคลหรือกลุ่มบุคคลมีพฤติกรรมการโครงการรถจักรยานยนต์ที่พัฒนาขึ้นตามลำดับสถานการณ์ต่างๆ จึงทำให้ไม่มีเครื่องมืออุปกรณ์ชนิดใดที่สามารถป้องกันการโครงการได้อย่างแน่นอน และส่วนหนึ่งมาจากความไม่ใส่ใจระมัดระวังของผู้บริโภคเอง ซึ่งตลอดระยะเวลาที่ผ่านมา ถึงแม้ทางเจ้าหน้าที่ตำรวจจะทุ่มเททำงานกันอย่างเต็มที่ในการแก้ไขปัญหาการโครงการรถจักรยานยนต์มากเพียงใด แต่ปัญหาการโครงการรถจักรยานยนต์ก็ไม่ได้ลดน้อยลงไป (สุพิน โทศลบัณฑิตกุล, 2550)

ดังนั้น ในปัจจุบันธุรกิจประกันภัยจึงเข้ามามีบทบาทที่สำคัญอย่างยิ่ง เนื่องจากเป็นธุรกิจที่ยอมรับความเสี่ยงภัยที่จะเกิดขึ้นในอนาคตแทนผู้บริโภค และเป็นธุรกิจที่แตกต่างจากธุรกิจประเภทอื่นๆ เนื่องจากเป็นธุรกิจบริการที่ไม่มีสินค้าที่เป็นรูปธรรมที่ผู้ซื้อจะสามารถจับต้องหรือทดลองก่อนได้ มีเพียงเอกสารที่เรียกว่า “กรมธรรม์” เป็นสิ่งยืนยันการซื้อขายระหว่างบริษัท และผู้บริโภค ดังนั้น การเสนอขายบริการ จึงต้องแสดงถึงคุณประโยชน์ที่ได้รับจากบริการนั้นมากกว่าจะเน้นถึงลักษณะการให้บริการ เพราะในการให้บริการที่เสนอขายแต่ละครั้งนั้นจะมีความแตกต่างกัน ถึงแม้ผลผลิตจากผู้ให้บริการคนเดียวกันและบริการชนิดเดียวกันก็ย่อมแตกต่างกัน ธุรกิจประเภทนี้จึงต้องพึ่งพาความคิด ความไว้วางใจ และความศรัทธาที่ผู้บริโภคมีต่อบริษัทประกันภัย และเป็นเหตุผลสำคัญที่ทำให้ผู้บริโภคเลือกทำประกันภัยกับบริษัทประกันภัยนั้นๆ โดยเชื่อมั่นว่าจะได้รับความคุ้มครอง และการบริการหลังการขายในทุกขั้นตอนหากเกิดภัยต่างๆ ขึ้น (วาสนา ไชยกรกิจ, 2550)

ธุรกิจประกันภัยถือเป็นธุรกิจการบริการ ซึ่งเป็นสินค้าที่ไม่สามารถจับต้องได้ และลักษณะของสินค้าเป็นสินค้าไม่แสวงซื้อ จำเป็นต้องอธิบายให้เกิดความรู้ความเข้าใจ เพื่อให้เห็นประโยชน์หรือคุณค่า รวมทั้งการสร้างภาพพจน์ที่ดีของการประกันภัยให้เป็นที่เชื่อถือยอมรับ ตลอดจนเป็นธุรกิจอีกแขนงหนึ่งของสถาบันการเงินในประเทศไทยที่เกี่ยวข้องกับความปลอดภัยผาสุกของสาธารณชน ธุรกิจจึงจำเป็นต้องรู้ถึงความรู้สึกนึกคิดของบุคคลที่มีต่อสิ่งหนึ่งสิ่งใด อันหมายถึงทัศนคติ ซึ่งเป็นอีกประเด็นหนึ่งในแง่จิตวิทยาที่นักธุรกิจควรให้ความสนใจ เพราะการเข้าใจในทัศนคติจะช่วยให้เกิดความเข้าใจในพฤติกรรมของบุคคลอันสะท้อนมาจากความคิด ความเชื่อ ความรู้ ประสบการณ์ ภูมิหลัง และการเรียนรู้ที่ผ่านมาของบุคคลนั้นๆ และหากผู้บริโภคซื้อสินค้าไปแล้วเกิดความพึงพอใจในตัวสินค้าก็จะมีโอกาสซื้อซ้ำอีกในคราวต่อไป แต่ในทางตรงข้าม หากใช้แล้วไม่พอใจผู้บริโภคจะเกิดทัศนคติที่ไม่ดีต่อตัวสินค้าและเลิกใช้ไปในที่สุด

ทัศนคติที่ดีนั้นจะเกิดขึ้นได้จากการที่กรมธรรม์ประกันภัยดังกล่าวได้มีการปรับปรุงและพัฒนาผลิตภัณฑ์ให้ตรงกับความต้องการของผู้บริโภคให้ได้มากที่สุด เพราะในปัจจุบันธุรกิจประกันภัยเป็นธุรกิจที่กำลังมีการแข่งขันกันสูง ดังนั้นส่วนประสมทางการตลาดจึงเป็นกลไกสำคัญที่บริษัทประกันภัยจะใช้เป็นกลยุทธ์สำคัญในการวางแผนการตลาดของการดำเนินธุรกิจให้สอดคล้องกับความต้องการของผู้บริโภคมากที่สุด และเมื่อผู้บริโภคที่เป็นกลุ่มเป้าหมายได้ใช้บริการหรือรับรู้ถึง

รูปแบบกรรมธรรม์และการให้บริการแล้ว จะทำให้เกิดการแนะนำบอกต่อจากกลุ่มอ้างอิงเพื่อให้บุคคลรอบข้างที่สนใจจะเลือกใช้บริการได้ทราบถึงความน่าสนใจของกรรมธรรม์ดังกล่าวเพื่อให้ผู้บริโภคคนอื่นได้ใช้บริการการประกันภัยของบริษัทนั้นๆ ด้วย ซึ่งนั่นหมายถึงการที่ปัจจัยทางสังคม (Social Factor) นั้นมีส่วนช่วยในกระบวนการตัดสินใจซื้อของผู้บริโภคอีกทางหนึ่งด้วย

จากข้อความดังกล่าว ทำให้ผู้วิจัยสนใจที่จะศึกษา ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับทัศนคติต่อการทำประกันภัยโจรกรรมรถจักรยานยนต์ของผู้บริโภคในจังหวัดนครปฐม เพื่อที่จะได้ทราบถึงทัศนคติที่มีต่อการทำประกันภัยให้ตรงกับความต้องการที่แท้จริงของผู้บริโภค และยังสามารถนำข้อมูลที่ได้จากการวิจัยในครั้งนี้ไปใช้เป็นแนวทางในการกำหนดกลยุทธ์การดำเนินธุรกิจให้สามารถแข่งขันกับคู่แข่งรายอื่นๆ ได้ โดยใช้เป็นข้อมูลในการปรับปรุงผลิตภัณฑ์ให้สอดคล้องกับความต้องการของผู้เอาประกันภัยและเป็นแนวทางให้ฝ่ายการตลาดนำข้อมูลที่ได้ไปปรับปรุงคุณภาพการให้บริการให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้นอีกด้วย ซึ่งจะก่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดแก่องค์กรในการช่วยเพิ่มประสิทธิภาพและประสิทธิผลของการดำเนินธุรกิจให้ดียิ่งขึ้นต่อไปและทำให้ผู้บริโภคเกิดความพึงพอใจสูงสุด และสามารถสร้างทัศนคติที่ดีต่อการประกันภัยได้

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาปัจจัยส่วนบุคคลที่ส่งผลต่อทัศนคติการทำประกันภัยโจรกรรมรถจักรยานยนต์ของผู้บริโภค
2. เพื่อศึกษาปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดที่มีความสัมพันธ์กับทัศนคติต่อการทำประกันภัยโจรกรรมรถจักรยานยนต์ของผู้บริโภค
3. เพื่อศึกษาปัจจัยทางสังคมที่มีความสัมพันธ์กับทัศนคติต่อการทำประกันภัยโจรกรรมรถจักรยานยนต์ของผู้บริโภค

อุปกรณ์และวิธีการดำเนินการวิจัย

การศึกษาวิจัยในครั้งนี้ได้ดำเนินการวิจัยตามระเบียบวิธีการวิจัยโดยใช้วิธีการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative method) และมีรายละเอียดดังนี้

1. ประชากรที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ลูกค้ายี่ห้อรถจักรยานยนต์
2. กลุ่มตัวอย่าง คือ ลูกค้ายี่ห้อรถจักรยานยนต์ในจังหวัดนครปฐม ประกอบด้วย อำเภอเมืองนครปฐม อำเภอนครชัยศรี อำเภอสสามพราน อำเภอกำแพงแสน อำเภอดอนตูม อำเภอบางเลน และอำเภอพุทธมณฑล คำนวณขนาดของกลุ่มตัวอย่าง ในกรณีที่ไม่ทราบจำนวนประชากร โดยใช้สูตรของคอกแรน ได้จำนวน 400 ราย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นแบบสอบถามที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลวิจัยประกอบด้วยคำถามประเภทต่างๆ โดยแบ่งออกเป็น 5 ส่วนคือ

ส่วนที่ 1 เป็นคำถามเกี่ยวกับข้อมูลปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม ประกอบด้วย เพศ อายุ สภาพภาพการสมรส ระดับการศึกษา อาชีพ และรายได้เฉลี่ยต่อเดือน โดยลักษณะคำถามเป็นแบบมีหลายคำตอบให้เลือกตอบ (Multiple choice) จำนวน 6 ข้อ

ส่วนที่ 2 เป็นคำถามเกี่ยวกับปัจจัยทางสังคมของผู้ตอบแบบสอบถาม โดยลักษณะคำถามเป็นแบบสอบถามโดยข้อคำถามเป็นลักษณะของแบบสอบถามมาตราประเมินค่า (Rating Scale) ตามแบบของ Likert ซึ่งแต่ละคำถามให้เลือกตามลำดับความสำคัญ 5 ระดับ จำนวน 9 ข้อ

ส่วนที่ 3 เป็นคำถามเกี่ยวกับทัศนคติในการทำประกันภัยโจรกรรมรถจักรยานยนต์ โดยข้อคำถามเป็นลักษณะของแบบสอบถามมาตราประเมินค่า (Rating Scale) ตามแบบของ Likert ซึ่งแต่ละคำถามให้เลือกตามลำดับความสำคัญ 5 ระดับ จำนวน 11 ข้อ

ส่วนที่ 4 เป็นคำถามเกี่ยวกับปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดและระดับความพึงพอใจการบริการในการทำประกันภัยโจรกรรมรถจักรยานยนต์ของผู้ตอบแบบสอบถาม โดยวัดระดับความพึงพอใจในแต่ละด้าน ประกอบด้วยคำตอบให้เลือก 5 ระดับ จำนวน 28 ข้อ

ส่วนที่ 5 ให้ผู้ตอบแบบสอบถามได้แสดงความคิดเห็นและข้อเสนอแนะ

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยได้เก็บข้อมูลโดยดำเนินการตามลำดับขั้นตอนดังนี้

ขั้นที่ 1 ขอความร่วมมือจากผู้ตอบแบบสอบถาม โดยผู้วิจัยอธิบายและชี้แจงรายละเอียดเกี่ยวกับวัตถุประสงค์ของแบบสอบถาม และวิธีการเก็บข้อมูลแก่ผู้ตอบแบบสอบถามเป็นรายบุคคล ตลอดจนถึงการรับแบบสอบถามกลับคืนด้วยตนเอง

ขั้นที่ 2 ผู้วิจัยนำแบบสอบถามมาตรวจสอบความสมบูรณ์ในแต่ละข้อ และนับจำนวนให้ครบตามจำนวนที่ต้องการ ถ้าปรากฏว่าแบบสอบถามชุดใดผู้ตอบแบบสอบถามทำไม่ครบทุกข้อก็จะทำการเก็บเพิ่มเติมในแต่ละส่วน เมื่อได้ข้อมูลครบแล้ว ผู้วิจัยนำข้อมูลแบบสอบถามไปวิเคราะห์ตามวิธีทางสถิติต่อไป

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้ ได้ใช้สถิติเพื่อวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ สถิติร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการทดสอบสมมติฐาน ดังนี้

1. สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) ได้แก่ ค่าความถี่ ร้อยละค่าเฉลี่ย (\bar{X}) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D) โดยจะใช้วิเคราะห์ข้อมูล 3 ส่วนดังนี้

1.1 การวิเคราะห์เกี่ยวกับข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม โดยการหาค่าความถี่ (Frequency) และค่าร้อยละ (Percentage)

1.2 การวิเคราะห์เกี่ยวกับข้อมูลปัจจัยทางสังคม โดยการหาค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)

1.3 การวิเคราะห์เกี่ยวกับข้อมูลปัจจัยส่วนประสมทางการตลาด โดยการหาค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)

2. สถิติเชิงอนุมาน (Inferential Statistics) ได้แก่ ค่าสถิติที (t-test) การวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบทางเดียว (One-Way ANOVA) และค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน (Pearson Product Moment Correlation Coefficient) เพื่ออธิบายความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระกับตัวแปรตาม

ผลการวิจัย

1. ผลการวิเคราะห์ปัจจัยส่วนบุคคลของผู้บริโภค พบว่า ผู้บริโภคส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง คิดเป็นร้อยละ 59.5 และเพศชาย คิดเป็นร้อยละ 40.5 ส่วนใหญ่มีอายุระหว่าง 25 – 35 ปี คิดเป็นร้อยละ 41.3 รองลงมาคือ อายุระหว่าง 36 – 45 ปี คิดเป็นร้อยละ 26.3 โดยส่วนใหญ่มีสถานภาพสมรส คิดเป็นร้อยละ 51.3 รองลงมาคือ โสด คิดเป็นร้อยละ 43.0 ซึ่งมีการศึกษาในระดับปริญญาตรีมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 39.3 รองลงมาคือ ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น คิดเป็นร้อยละ 22.8 โดยส่วนใหญ่เป็นลูกจ้างพนักงานบริษัทเอกชน คิดเป็นร้อยละ 58.3 รองลงมาคือ ประกอบธุรกิจส่วนตัว/ค้าขาย คิดเป็นร้อยละ 19.3 และผู้บริโภคส่วนใหญ่มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือน 10,001 – 20,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 49.0 รองลงมาคือ รายได้ต่ำกว่า 10,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 27.5

2. ผลการวิเคราะห์เกี่ยวกับปัจจัยทางสังคมที่มีผลต่อการทำประกันภัยโจรกรรมรถจักรยานยนต์ พบว่า โดยภาพรวมปัจจัยทางสังคมมีผลต่อการทำประกันภัยโจรกรรมรถจักรยานยนต์ อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาแยกเป็นรายด้าน มีรายละเอียดดังนี้

2.1 กลุ่มอ้างอิง พบว่า โดยภาพรวมมีผลต่อการทำประกันภัยโจรกรรมรถจักรยานยนต์มีผลต่อการทำประกันภัยโจรกรรมรถจักรยานยนต์ อยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ข้อที่มีผลต่อการทำประกันภัยสูงสุดคือ บุคคลที่รู้จักมีประสบการณ์ในการใช้บริการและแนะนำให้ใช้บริการ ในระดับมาก

2.2 ครอบครัว พบว่า โดยภาพรวมมีผลต่อการทำประกันภัยโจรกรรมรถจักรยานยนต์มีผลต่อการทำประกันภัยโจรกรรมรถจักรยานยนต์ อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ข้อที่มีผลต่อการทำประกันภัยสูงสุดคือ แฟน, ภรรยา สนับสนุนให้ซื้อประกันภัย ในระดับมาก

2.3 บทบาทและสถานะ พบว่า โดยภาพรวมมีผลต่อการทำประกันภัยโจรกรรมรถจักรยานยนต์มีผลต่อการทำประกันภัยโจรกรรมรถจักรยานยนต์ อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ข้อที่มีผลต่อการทำประกันภัยสูงที่สุดคือ อาชีพมีผลต่อการทำประกันภัย ในระดับมาก

3. ผลการวิเคราะห์เกี่ยวกับทัศนคติต่อการทำประกันภัยโจรกรรมรถจักรยานยนต์ พบว่า พบว่า โดยภาพรวม ผู้บริโภคมีทัศนคติต่อการทำประกันภัยโจรกรรมรถจักรยานยนต์ อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ข้อที่ผู้บริโภคมีทัศนคติสูงที่สุดคือ การทำประกันภัยเพื่อประโยชน์ของตนเองและครอบครัวในระดับมาก

4. ผลการวิเคราะห์เกี่ยวกับปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดที่มีผลต่อการทำประกันภัยโจรกรรมรถจักรยานยนต์ พบว่า โดยภาพรวมผู้บริโภคให้ความสำคัญกับปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดที่มีผลต่อการทำประกันภัยโจรกรรมรถจักรยานยนต์ อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน มีรายละเอียดดังนี้

4.1 ปัจจัยด้านผลิตภัณฑ์ พบว่า เรื่องที่ผู้บริโภคให้ความสำคัญสูงสุดคือ ภาพลักษณ์ของบริษัทประกันภัย

4.2 ปัจจัยด้านราคา พบว่า เรื่องที่ผู้บริโภคให้ความสำคัญสูงสุดคือ ราคาเบี้ยประกันภัยเหมาะสม

4.3 ปัจจัยด้านช่องทางการจัดจำหน่าย พบว่า เรื่องที่ผู้บริโภคให้ความสำคัญสูงสุดคือ บริษัทประกันภัยและตัวแทนมีสาขาจำนวนมาก

4.4 ปัจจัยด้านการส่งเสริมการตลาด พบว่า เรื่องที่ผู้บริโภคให้ความสำคัญสูงสุดคือ โปรโมชันในการทำประกันภัย

4.5 ปัจจัยด้านพนักงาน พบว่า เรื่องที่ผู้บริโภคให้ความสำคัญสูงสุดคือ พนักงานมีความกระตือรือร้นในการให้บริการ

4.6 ปัจจัยด้านกระบวนการให้บริการ พบว่า เรื่องที่ผู้บริโภคให้ความสำคัญสูงสุดคือ ความสะดวกรวดเร็วในการทำประกันภัย

4.7 ปัจจัยด้านลักษณะทางกายภาพ/สถานที่ พบว่า เรื่องที่ผู้บริโภคให้ความสำคัญสูงสุดคือ สถานที่ตั้งของบริษัทสะดวกในการติดต่อ

5. ผลการเปรียบเทียบทัศนคติต่อการทำประกันภัยโจรกรรมรถจักรยานยนต์ เมื่อจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคลของผู้บริโภค ซึ่งปัจจัยส่วนบุคคล ประกอบด้วย เพศ อายุ สถานภาพ ระดับการศึกษา อาชีพ และรายได้ต่อเดือน มีรายละเอียดดังนี้

5.1 ผู้บริโภคที่มีเพศต่างกัน มีทัศนคติของผู้บริโภคต่อการทำประกันภัยโจรกรรมรถจักรยานยนต์ ไม่แตกต่างกัน ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.05

5.2 ผู้บริโภคที่มีอายุต่างกัน มีทัศนคติของผู้บริโภคต่อการทำประกันภัยโจรกรรมรถจักรยานยนต์ ไม่แตกต่างกัน ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.05

5.3 ผู้บริโภคที่มีสถานภาพต่างกัน มีทัศนคติของผู้บริโภคต่อการทำประกันภัยโจรกรรมรถจักรยานยนต์ ที่แตกต่างกัน ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.05 พบ 1 คู่ คือ กลุ่มที่มีสถานภาพโสด กับสมรส

5.4 ผู้บริโภคที่มีระดับการศึกษาต่างกัน มีทัศนคติของผู้บริโภคต่อการทำประกันภัยโจรกรรมรถจักรยานยนต์ ที่แตกต่างกัน ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.05 พบ 3 คู่ ได้แก่ 1) กลุ่มที่มีการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้นกับมัธยมศึกษาตอนปลาย 2) กลุ่มที่มีการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น กับอนุปริญญา/ปวส. และ 3) กลุ่มที่มีการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น กับปริญญาตรีขึ้นไป

5.5 ผู้บริโภคที่มีอาชีพต่างกัน มีทัศนคติของผู้บริโภคต่อการทำประกันภัยโจรกรรมรถจักรยานยนต์ไม่แตกต่างกัน ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.05

5.6 ผู้บริโภคที่มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือนต่างกัน มีทัศนคติของผู้บริโภคต่อการทำประกันภัยโจรกรรมรถจักรยานยนต์ ที่แตกต่างกัน ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.05 พบ 3 คู่ ได้แก่ 1) กลุ่มที่มีรายได้ต่ำกว่า 10,000 บาท กับรายได้ 10,001 – 20,000 บาท 2) กลุ่มที่มีรายได้ต่ำกว่า 10,000 บาท กับรายได้ 20,001 – 30,000 บาท และ 3) กลุ่มที่มีรายได้ต่ำกว่า 10,000 บาท กับรายได้ 30,001 บาทขึ้นไป

6. ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยทางสังคม กับทัศนคติต่อการทำประกันภัยโจรกรรมรถจักรยานยนต์ พบว่า ปัจจัยทางสังคม มีความสัมพันธ์กับทัศนคติต่อการทำประกันภัยโจรกรรมรถจักรยานยนต์ โดยมีความสัมพันธ์ทางบวกในระดับค่อนข้างสูง ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.01

7. ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดกับทัศนคติต่อการทำประกันภัยโจรกรรมรถจักรยานยนต์ พบว่า ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดมีความสัมพันธ์กับทัศนคติต่อการทำประกันภัยโจรกรรมรถจักรยานยนต์ โดยมีความสัมพันธ์ทางบวกในระดับปานกลางที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.01

สรุปและอภิปรายผล

1. จากผลการวิจัย ปัจจัยส่วนบุคคลที่ส่งผลต่อทัศนคติการทำประกันภัยโจรกรรมรถจักรยานยนต์ของผู้บริโภคพบว่า

1.1 ผู้บริโภคที่มีสถานภาพต่างกัน มีทัศนคติของผู้บริโภคต่อการทำประกันภัยโจรกรรมรถจักรยานยนต์ที่แตกต่างกัน ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.05 ซึ่งพบว่า กลุ่มที่มีสถานภาพสมรสมีทัศนคติต่อการทำประกันภัยโจรกรรมรถจักรยานยนต์สูงกว่ากลุ่มอื่นๆ ทั้งนี้อาจเนื่องจากบุคคลที่มีสถานภาพสมรสนั้น อาจมีความรับผิดชอบมากกว่าทั้งภรรยา และลูก ดังนั้นการตัดสินใจทำประกันภัยนั้นจะเป็นการแสดงถึงความรัก ความรับผิดชอบ ต่อครอบครัว เพื่อเป็นการลดภาระทางการเงินที่จะเกิดขึ้นในอนาคต ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ สหพล ปฐมกุล (2551) ได้ทำการศึกษาเรื่องปัจจัยทางการตลาดที่มีผลต่อพฤติกรรมการเอาประกันภัยรถยนต์ภาคสมัครใจประเภท 3 ของผู้เอาประกันภัยในเขตกรุงเทพมหานคร ผลการศึกษาพบว่า สถานภาพ ที่แตกต่างกัน มีผลต่อพฤติกรรมการเอาประกันภัยรถยนต์ภาคสมัครใจประเภท 3 แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

1.2 ผู้บริโภคที่มีระดับการศึกษาต่างกัน มีทัศนคติของผู้บริโภคต่อการทำประกันภัยโจรกรรมรถจักรยานยนต์ที่แตกต่างกัน ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.05 ซึ่งพบว่าผู้บริโภคที่มีระดับการศึกษาในระดับปริญญาตรีขึ้นไป มีทัศนคติต่อการทำประกันภัยโจรกรรมรถจักรยานยนต์สูงกว่ากลุ่มอื่นๆ ทั้งนี้อาจเนื่องจากมีความรู้ความเข้าใจในการทำประกันภัยมากกว่ากลุ่มอื่นๆ และเล็งเห็นถึงประโยชน์ว่าการทำประกันภัยเป็นการช่วยป้องกันทรัพย์สินของผู้เอาประกันภัยอย่างหนึ่ง รวมถึงความรับผิดชอบของผู้เอาประกันภัยในกรณีที่เกิดการโจรกรรมรถ ซึ่งจะต้องเป็นการรับผิดชอบตามกฎหมาย ในเมื่อมีการใช้ค่าเสียหาย และอาจเป็นจำนวนเงินที่ไม่แน่นอน ความเสี่ยงภัยเหล่านี้จะลดภาระ และความเดือดร้อนทางการเงินให้กับผู้เอาประกันภัย ก็ต่อเมื่อได้ทำประกันภัยไว้เท่านั้น โดยเป็นการกระจายความเสี่ยงภัยออกไป และผู้เอาประกันภัยไม่ต้องรับภาระความเสี่ยงภัยนั้นแต่ผู้เดียว ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของเกรียงศักดิ์ เลียงวัฒนา (2546) ได้ทำการศึกษาเรื่อง ความรู้ความเข้าใจและทัศนคติของเจ้าของรถที่มีต่อการประกันภัยตามพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ประสบภัยจากรถ พ.ศ. 2535 เขตจังหวัดนครปฐม ผลการศึกษาพบว่า ปัจจัยทางด้านระดับการศึกษาของเจ้าของรถที่ต่างกัน มีผลให้เจ้าของรถมีทัศนคติที่มีต่อการประกันภัยตามพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ประสบภัยจากรถแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

1.3 ผู้บริโภคที่มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือนต่างกัน มีทัศนคติของผู้บริโภคต่อการทำประกันภัยโจรกรรมรถจักรยานยนต์ที่แตกต่างกัน ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.05 ซึ่งพบว่า ผู้บริโภคที่มีรายได้ 30,000 บาทขึ้นไป มีทัศนคติต่อการทำประกันภัยโจรกรรมรถจักรยานยนต์สูงกว่ากลุ่มอื่นๆ ทั้งนี้อาจเนื่องจากรายได้จะเป็นตัวกำหนด อำนาจในการจ่ายค่าเบี้ยประกันภัย ดังนั้นบุคคลที่มีรายได้สูงกว่า ย่อมมีการตัดสินใจในการทำประกันภัยได้ง่ายกว่า จึงเกิดทัศนคติในการทำประกันภัยที่สูงกว่า ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ อิทธิ เทศภักดี (2552) ได้ทำการศึกษาเรื่อง ทัศนคติของลูกค้าที่มีต่อการให้บริการของธนาคารกรุงไทย จำกัด ผลการศึกษาพบว่า ลูกค้าที่มีรายได้ที่แตกต่างกัน มีทัศนคติต่อการให้บริการของธนาคารแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

2. จากผลการวิจัย ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยทางสังคมกับทัศนคติต่อการทำประกันภัยโจรกรรมรถจักรยานยนต์พบว่า ปัจจัยทางสังคม มีความสัมพันธ์กับทัศนคติต่อการทำประกันภัยโจรกรรมรถจักรยานยนต์ โดยมีความสัมพันธ์ทางบวกในระดับค่อนข้างสูง ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.01 ทั้งนี้อาจเนื่องจากทัศนคตินั้นเกิดได้จากการเลียนแบบบุคคลที่ตนเองให้ความสำคัญ และรับเอาทัศนคตินั้นมาเป็นของตนเอง ซึ่งมีผลต่อพฤติกรรมไม่มากนัก การที่ต้องการให้ทำพฤติกรรมอย่างที่ต้องการโดยเป็นการกระทำที่เต็มใจซึ่งมีความหมายในระยะยาวมากกว่าเป็นการบังคับซึ่งได้ผลระยะสั้นๆ นั้น จะต้องสร้างหรือเปลี่ยนแปลงทัศนคติของกลุ่มเป้าหมายให้มีทัศนคติในทางที่ดีต่อการกระทำนั้นๆ เสียก่อน และมนุษย์นั้นไม่สามารถอยู่ตามลำพังได้ตลอดชีวิต จำเป็นต้องมีสังคมเข้ามาเกี่ยวข้องกับการดำเนินชีวิตทั้งสิ้น ดังนั้นกลุ่มอ้างอิง ครอบครัว บทบาทและสถานะ จึงมีความสัมพันธ์กับทัศนคติต่อการทำประกันภัยโจรกรรมรถจักรยานยนต์ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของศุภร เสรีรัตน์ (2544) ที่กล่าวว่า ทัศนคติบางอย่างอาจจะมาจากกลุ่มสังคมต่างๆ ที่เขาเกี่ยวข้อง

อยู่ด้วย (เช่น ครอบครัว วัดที่ไปประกอบศาสนกิจ ในกลุ่มเพื่อนร่วมงาน กลุ่มกีฬาและกลุ่มสังคมต่างๆ) ทั้งโดยทางตรงและทางอ้อม ในทางตรงกันข้ามกลุ่มต่างๆ หากได้มีความหมายเฉพาะแต่เพียงเป็นแหล่งรวมของค่านิยมต่างๆ เท่านั้นไม่ หากแต่ยังมีการถ่ายทอดข้อมูลให้แก่ตัวบุคคลในกลุ่ม ซึ่งทำให้สามารถสร้างทัศนคติขึ้นได้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งกลุ่มของครอบครัวและกลุ่มเพื่อนร่วมงาน ต่างก็เป็นกลุ่มที่สำคัญที่สุด (primary group) ที่จะเป็แหล่งสร้างทัศนคติให้แก่บุคคลที่อยู่ในกลุ่มดังกล่าวได้

3. จากผลการวิจัย ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยส่วนประสมทางการตลาด กับทัศนคติต่อการทำประกันภัยโจรกรรมรถจักรยานยนต์ พบว่า ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาด มีความสัมพันธ์กับทัศนคติต่อการทำประกันภัยโจรกรรมรถจักรยานยนต์ โดยมีความสัมพันธ์ทางบวกในระดับปานกลาง ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.01 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดทั้ง 7 ด้าน ซึ่งประกอบด้วย ด้านผลิตภัณฑ์ ด้านราคา ด้านช่องทางการจัดจำหน่าย ด้านการส่งเสริมการตลาด ด้านพนักงาน ด้านกระบวนการให้บริการ และลักษณะทางกายภาพ มีความสัมพันธ์กับทัศนคติต่อการทำประกันภัยโจรกรรมรถจักรยานยนต์ ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.01 ทั้งนี้อาจเนื่องจากทัศนคตินั้นเป็นการประเมินความพึงพอใจหรือไม่พึงพอใจของบุคคล ความรู้สึกด้านอารมณ์ และแนวโน้มการปฏิบัติต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่ง ดังนั้นทัศนคติจึงมีผลต่อการตัดสินใจซื้อสินค้าและบริการของผู้บริโภค ซึ่งผู้บริโภคอาจจะมีความเชื่อและทัศนคติที่ถูกต้องหรือไม่นั้น เป็นหน้าที่ของนักการตลาดคือ การสร้างปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดด้านต่างๆ ของผลิตภัณฑ์ ให้ตอบสนองความต้องการของผู้บริโภคและแก้ไขความเชื่อและทัศนคติเหล่านั้นให้เป็นไปในทิศทางบวก ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของเสรี วงษ์มณฑา (2542) ได้กล่าวว่า ทัศนคติเป็นความรู้สึกนึกคิดของบุคคลที่มีต่อบุคคล สิ่งของหรือความคิด ทัศนคติเป็นสิ่งที่จะชักนำบุคคลให้เปลี่ยนแปลงพฤติกรรม ซึ่งนักการตลาดจำเป็นต้องใช้เครื่องมือการตลาดเพื่อกำหนดทัศนคติที่ดีต่อผลิตภัณฑ์หรือชักนำให้เกิดมีทัศนคติในทางบวกต่อผลิตภัณฑ์ ซึ่งจะมีผลชักนำให้เกิดพฤติกรรมการซื้อสินค้า

ข้อเสนอแนะ

ในการศึกษาเรื่อง ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับทัศนคติต่อการทำประกันภัยโจรกรรมรถจักรยานยนต์ของผู้บริโภคในจังหวัดนครปฐม ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะจากการวิจัยในประเด็นต่อไปนี้

ข้อเสนอแนะทั่วไป

1. ปัจจัยด้านผลิตภัณฑ์ พบว่า ภาพลักษณ์ของบริษัทประกันภัย ผู้บริโภคให้ความสำคัญสูงสุด ดังนั้นบริษัทประกันภัยควรสร้างภาพลักษณ์ขององค์กรให้มีความน่าเชื่อถือ เชื่อสัตย์ และการดูแลเอาใจใส่ลูกค้าทุกรายอย่างเท่าเทียมกัน เพื่อให้ผู้บริโภคไว้วางใจที่จะเลือกใช้ใช้บริการ

2. ปัจจัยด้านราคา พบว่า ราคาเบี้ยประกันภัยเหมาะสม ผู้บริโภคให้ความสำคัญสูงสุด ดังนั้นบริษัทประกันภัยควรกำหนดราคาเบี้ยประกันภัยให้เหมาะสมกับความคุ้มครองที่ผู้บริโภคจะได้รับ ด้วยความยุติธรรม และอัตราค่าเบี้ยประกันควรใกล้เคียงกันเมื่อเปรียบเทียบกับบริษัทอื่น

3. ปัจจัยด้านช่องทางการจัดจำหน่าย พบว่า บริษัทประกันภัยและตัวแทนมีสาขาจำนวนมาก ผู้บริโภคให้ความสำคัญสูงสุด ดังนั้นบริษัทประกันภัยควรจะมีการกระจายสาขาไปตามแหล่งชุมชนต่างๆ อย่างทั่วถึง เพื่อให้ผู้บริโภคสามารถใช้บริการได้อย่างสะดวก

4. ปัจจัยด้านการส่งเสริมการตลาด พบว่า โปรโมชั่นในการทำประกันภัย ผู้บริโภคให้ความสำคัญสูงสุด ดังนั้นบริษัทประกันภัยควรจะมีการส่งเสริมการตลาดที่ดึงดูดความสนใจเพื่อให้ลูกค้าได้มีทางเลือกในการตัดสินใจ ได้แก่ การกำหนดเงื่อนไขกรมธรรม์ที่ให้สิทธิประโยชน์แก่ผู้เอาประกันภัยสูงสุด การกำหนดเบี้ยประกันภัยที่สมเหตุสมผล การให้บริการหลังการขายด้วยความรวดเร็วและถูกต้อง ความสะดวกในการติดต่อกับบริษัทได้ตลอด 24 ชั่วโมง ตลอดจนทำการส่งเสริมการตลาดด้วยการโฆษณาประชาสัมพันธ์อย่างต่อเนื่อง สิ่งเหล่านี้จะช่วยให้ลูกค้าใหม่ตัดสินใจเลือกซื้อกรมธรรม์ประกันภัย ได้ด้วยความพึงพอใจ

5. ปัจจัยด้านพนักงาน พบว่า พนักงานมีความกระตือรือร้นในการให้บริการ ผู้บริโภคให้ความสำคัญสูงสุด ดังนั้นบริษัทประกันภัยควรมีการอบรมการบริการให้กับพนักงานทุกคนก่อนมีการปฏิบัติงานจริงและควรจัดการอบรมอย่างต่อเนื่อง เพื่อเพิ่มศักยภาพในการให้บริการให้มากขึ้น ซึ่งจะส่งผลให้เกิดความประทับใจแก่ผู้บริโภค จนเกิดทัศนคติที่ดีต่อการทำประกันภัย และพฤติกรรมการกลับมาใช้บริการซ้ำ

6. ปัจจัยด้านกระบวนการให้บริการ พบว่า ความสะดวกรวดเร็วในการทำประกันภัย ผู้บริโภคให้ความสำคัญสูงสุด ดังนั้นบริษัทประกันภัยควรมีเจ้าหน้าที่ไว้รับลูกค้าอย่างเพียงพอ เพื่อความสะดวกรวดเร็ว และลดขั้นตอนบางอย่างที่ไม่จำเป็นลงบ้างเพื่อเป็นการประหยัดเวลาในขั้นตอนการทำประกันภัย จะทำให้ลูกค้าไม่เกิดความเบื่อหน่ายในการรอคอย

7. ปัจจัยด้านลักษณะทางกายภาพ/สถานที่ พบว่า สถานที่ตั้งของบริษัทสะดวกในการติดต่อ ผู้บริโภคให้ความสำคัญสูงสุด ดังนั้นบริษัทประกันภัยควรตรวจสอบทำเลของสถานที่ตั้งก่อน เพื่อนำความได้เปรียบทางด้านความสะดวกในการเดินทางมาเป็นจุดขายให้ตรงกับชีวิตที่เร่งรีบในสังคมปัจจุบัน

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยในครั้งต่อไป

1. การศึกษาครั้งนี้เป็นเพียงการศึกษาเฉพาะผู้บริโภคในจังหวัดนครปฐมเท่านั้น ดังนั้นควรทำการศึกษาในกลุ่มตัวอย่างในกรุงเทพมหานครและภูมิภาคอื่นๆ เพื่อจะได้เป็นแนวทางในการกำหนดกลยุทธ์ทางการตลาดต่อไป

2. ควรมีการศึกษาพฤติกรรมผู้บริโภคพร้อมด้วย เนื่องจากภายใต้สภาพแวดล้อมทางด้านเศรษฐกิจ สังคม และเทคโนโลยีที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ล้วนส่งผลให้ทัศนคติและความต้องการทำประกันภัยของผู้บริโภคเปลี่ยนแปลงได้ตลอดเวลา

เอกสารอ้างอิง

- เกรียงศักดิ์ เลียงวัฒนาพร. 2546. ความรู้ความเข้าใจและทัศนคติของเจ้าของรถที่มีต่อการประกันภัยตามพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ประสบภัยจากรถ พ.ศ.2535 เขตจังหวัดนครปฐม. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาสังคมศาสตร์เพื่อการพัฒนา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม.
- วาสนา ไชยากรกิจ. 2550. การศึกษาปัจจัยที่เป็นตัวกำหนดการตัดสินใจเลือกทำประกันภัยรถยนต์ภาคสมัครใจกรณีศึกษา บริษัท วิริยะประกันภัย จำกัด สาขาอุบลราชธานี. วิทยานิพนธ์ สาขาการจัดการทั่วไปบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี.
- ศุภร เสรีรัตน์. 2544. พฤติกรรมผู้บริโภค. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพมหานคร : เอ.อาร์.บิซิเนส เพรส.
- สหพล ปฐมกุล. 2551. ปัจจัยทางการตลาดที่มีผลต่อพฤติกรรมการเอาประกันภัยรถยนต์ภาคสมัครใจ ประเภท 3 ของผู้เอาประกันภัยในเขตกรุงเทพมหานคร. สารนิพนธ์ ปริญญาบริหารธุรกิจ มหาบัณฑิต สาขาวิชาการตลาด บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- สุพิน โกศลบัณฑิตกุล. 2550. การวิจัยสร้างยุทธศาสตร์การป้องกันการโจรกรรมรถจักรยานยนต์ในเขตเทศบาลนครลำปางโดยประชาชนมีส่วนร่วม. วิทยานิพนธ์ สาขายุทธศาสตร์การพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง.
- เสวี วงษ์มณฑา. 2542. การวิเคราะห์พฤติกรรมผู้บริโภค. กรุงเทพมหานคร : วีระฟิล์มและโซเท็กซ์.
- อิทธิ เทศภักดี. 2552. ทัศนคติของลูกค้าที่มีต่อการให้บริการของธนาคารกรุงไทย จำกัด. ภาคนิพนธ์ ปริญญารัฐประศาสนศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาการบริหารและพัฒนาประชาคมเมืองและชนบท มหาวิทยาลัยราชภัฏอุตรดิตถ์.

การมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษาในการบริหารงานโรงเรียน
สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์เขต 4
Participation of Education School Committee in School Administration
under the Office of Buriram Primary Educational Service Area 4

สุรัส ภู่งงา

สาขาวิชาการบริหารการศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีความมุ่งหมาย เพื่อศึกษาการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษาใน การบริหารงานโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์เขต 4 เพื่อเปรียบเทียบความคิดเห็น ของผู้บริหารและครู เกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษาในการบริหารงานโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 4 ตามขอบข่ายภารกิจการบริหารงานโรงเรียน สี่ ด้าน คือ ด้านการบริหารงานวิชาการ ด้าน การบริหารงานงบประมาณ ด้านการบริหารงานบุคคล และด้านการบริหารงานทั่วไป โดยจำแนกตามสถานภาพตำแหน่ง และขนาดของโรงเรียน กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นผู้บริหาร จำนวน 136 คน และครู จำนวน 327 คน รวม ทั้งสิ้น 463 คน ซึ่งได้มาโดยการกำหนดขนาดของ กลุ่มตัวอย่างตามตาราง ของเครจซี่ และมอร์แกน การสุ่มแบบหลายขั้นตอน เครื่องมือที่ใช้ในงานวิจัยเป็นแบบสอบถาม มี 3 ลักษณะได้แก่ แบบตรวจสอบรายการ แบบ มาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ และแบบสอบถามปลายเปิด มีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.98 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ ข้อมูลคือ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบน การทดสอบค่าที การทดสอบค่าเอฟ และการทดสอบความแตกต่างรายคู่ตาม วิธีของเซฟเฟ

ผลการวิจัยสำคัญ คือ ความคิดเห็นของผู้บริหารและครูเกี่ยวกับการมีส่วนร่วม ของคณะกรรมการสถานศึกษา ในการบริหารงานโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์เขต 4 โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ความคิดเห็นของผู้บริหาร และครู เกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษาในการบริหารงานโรงเรียน สังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 4 โดยภาพรวมไม่มีความแตกต่างกัน ความคิดเห็นและ ข้อเสนอแนะ คือ ควรจัดการอบรมสัมมนา ให้คณะกรรมการสถานศึกษามีความรู้ความสามารถเรื่องเทคโนโลยีและรูปแบบ การบริหารโรงเรียน การจัดสรรงบประมาณขึ้นอยู่กับความคิดเห็นของผู้บริหารเป็นส่วนใหญ่ ควรประสานงาน ความร่วมมือระหว่างหน่วยงานภาครัฐ และเอกชนในการสนับสนุนทรัพยากรให้กับสถานศึกษา ควรจัดให้มี การประชุมพัฒนา คณะกรรมการสถานศึกษาให้รู้จักบทบาทหน้าที่ในการปฏิบัติงาน

Abstract

The purposes of this research were 1) to study the participation of education school committee in school administration under the Office of Buriram Primary Educational Service Area Office 4; 2) to compare the opinions of the administrators and teachers in accordance with 4 frameworks: academic administration, budget administration, personnel administration, and general administration, classified by positions and school sizes. The samples were 136 administrators, and 327 teachers with a total of 463, selected by using the Table of Krejcie & Morgan, stratified random sampling, and simple random sampling, respectively. The instrument used for collecting the data was the questionnaire, constructed by the researcher with the reliability of 0.98. The statistics used for analyzing the data were percent, mean (X), standard deviation (S.D.), independent t-test, F-test, and Scheffe' method. The main research findings were summarized herewith :- The opinions of the

administrators and teachers about the participation of education at school committee in school administration under the Office of Buriram Primary Educational Service Area 4 as a whole were at moderate levels. The comparison of the opinions of the administrators and teachers about the participation of education at school committee, classified by positions and school sizes both as a whole and at each aspect were not different. The opinions and suggestions of the administrators and teachers about the participation of education at school committee were: 1) Academic administrators: the training should be provided for education school committee to gain more knowledge about technology and the form of school administration; 2) Budget administration: the budget allocation was lied on the majority of administrators' opinions; 3) General administration: the co-operation should be done between public and private sector in supporting resources to schools; and 4) Personnel administration: the meeting should operate for developing education at school committee to know their operational roles and duties.

คำสำคัญ : การมีส่วนร่วม คณะกรรมการสถานศึกษา การบริหารงานโรงเรียน การบริหารงานวิชาการ

Keywords : participation, school committee, school administration, and academic administration

บทนำ

การจัดการศึกษาในปัจจุบันยึดหลักการให้ทุกภาคส่วนของสังคมเข้ามามีส่วนร่วมในการกำหนดและตัดสินใจ การเปิดให้ทุกฝ่ายมีส่วนร่วมเป็นสิ่งที่ดี และมีความจำเป็นอย่างยิ่งในปัจจุบัน การมีส่วนร่วมจึงเป็นหลักการแนวคิดในการจัดการศึกษา และการพัฒนาประเทศไทยให้มีความพร้อมในการแข่งขันในเวทีโลกนั้น จะต้องเพิ่มคุณภาพของคนให้มีศักยภาพ การลงทุนทางการศึกษาเท่านั้น ที่จะช่วยพัฒนาประเทศแบบยั่งยืน แต่กระบวนการลงทุนทางการศึกษาเป็นกระบวนการที่ซับซ้อน ดังนั้น การบริหารการศึกษาต้องยึดหลักธรรมาภิบาล ที่สถานศึกษาจะต้องเปิดโอกาสให้ประชาชนและผู้ที่เกี่ยวข้องทุกภาคส่วน รับรู้ ร่วมคิด ร่วมตัดสินใจ ได้ถูกกำหนดโดยรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 ใน มาตรา 87 ที่ส่งเสริมให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบาย ร่วมตัดสินใจและตรวจสอบทางเศรษฐกิจ สังคม การเมืองทุกด้านตั้งแต่ระดับชาติจนถึงระดับท้องถิ่น (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2553, หน้า 14-25)

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 บัญญัติไว้ในมาตรา 49 ความว่า บุคคลย่อมมีสิทธิเสมอกันในการรับการศึกษา ไม่น้อยกว่าสิบสองปี ที่รัฐจะต้องจัดให้อย่างทั่วถึงและมีคุณภาพโดยไม่เก็บค่าใช้จ่าย มาตรา 80 (3) ได้บัญญัติไว้ว่า พัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการจัดการศึกษาในทุกระดับและทุกรูปแบบให้สอดคล้องกับความเปลี่ยนแปลงของสังคมโลก รวมทั้งปลูกฝังให้ผู้เรียนมีจิตสำนึก ของความเป็นไทย มีระเบียบวินัย คำนึงถึงประโยชน์ส่วนรวม และยึดมั่นในการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข และมาตรา 80(4) ส่งเสริมและสนับสนุนการกระจายอำนาจเพื่อให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ชุมชนองค์กรทางศาสนา และเอกชนจัดและมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนามาตรฐานคุณภาพการศึกษาให้เท่าเทียม และสอดคล้องกับแนวนโยบายพื้นฐานแห่งรัฐ (รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย, 2550, หน้า 15-24)

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 และแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2545 ได้กล่าวถึงการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาไว้อย่างชัดเจนในมาตรา 8(2) บัญญัติว่า ให้สังคมมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา และมาตรา 29 ความว่า ให้สถานศึกษาร่วมกับบุคคล ครอบครัวยุวมชน องค์กรชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เอกชน องค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการและสถาบันอื่นที่อยู่ในชุมชนนั้นๆ ส่งเสริมความเข้มแข็งของชุมชนโดยการจัดการกระบวนการเรียนรู้ภายในชุมชน (กระทรวงศึกษาธิการ, 2545, หน้า 36-53) สถาบันการศึกษาทุกแห่งจึงมีความจำเป็นต้องบริหารจัดการศึกษาให้สอดคล้องกับกฎหมายที่ได้กำหนดไว้ โดยการให้ชุมชนเข้ามามีบทบาทในการบริหารการศึกษาในทุกขั้นตอน ไม่ว่าจะเป็นการกำหนดนโยบาย วิสัยทัศน์ เป้าหมาย ตลอดจนการดำเนินงานตามกรอบกฎหมายกำหนดไว้ 4 ด้าน คือ การบริหารงานวิชาการ การบริหารงานงบประมาณ การบริหารงานบุคคล และ การบริหารงานทั่วไป

คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานต้องทำหน้าที่แทนชุมชนและผู้ปกครองนักเรียน โดยเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาของสถานศึกษา ต้องคำนึงถึงการจัดการศึกษาที่เกิดประโยชน์สูงสุดกับผู้เรียนซึ่งเป็นลูกหลานของชุมชน ในขณะเดียวกันต้องทำงานร่วมกับผู้บริหารและคณะครู โดยตระหนักถึงความเป็นเจ้าของร่วมกัน จึงอาศัยกระบวนการทำงานที่เน้นการกระจายอำนาจ การมีส่วนร่วมและความโปร่งใสตรวจสอบได้ในทุกขั้นตอนของการจัดการศึกษา แต่สภาพของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานจากอดีตถึงปัจจุบัน คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ยังขาดความชัดเจนเรื่องบทบาทหน้าที่ของตนเอง ส่วนมากได้รับการร้องขอจากสถานศึกษามากกว่าได้รับการคัดสรรจากผู้มีส่วนเกี่ยวข้องอย่างแท้จริง ทำให้ขาดความกระตือรือร้นในการปฏิบัติหน้าที่ ขาดทักษะในการปฏิบัติงานร่วมกัน ส่วนมากยังคิดว่าการจัดการศึกษาเป็นหน้าที่ของสถานศึกษา คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานเป็นเพียงที่ปรึกษาหรือผู้ปฏิบัติตามการร้องขอจากสถานศึกษาและมีภาระงานมากไม่มีเวลาร่วมประชุม ทำให้ขาดความพร้อมเพรียงและมีปัญหาอีกมาก (กระทรวงศึกษาธิการ, 2547, หน้า 21-22) ประกอบกับการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายในและภายนอกของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 4 ได้มีการกำหนดยุทธศาสตร์ภายใต้กระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนในเขตพื้นที่การศึกษา ได้รวมพลังกันระดมความคิด กำหนดวิสัยทัศน์ ได้ศึกษาและวิเคราะห์ สภาพแวดล้อมทั้งภายในและภายนอก รวมทั้งบริบทในการพัฒนาการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานของหน่วยงานการศึกษาและสถานศึกษาในสังกัดโดยสภาพแวดล้อมในภาพรวมเป็นจุดอ่อน(Weakness) การจัดการศึกษาบางส่วนยังไม่สนองความต้องการของชุมชนและท้องถิ่น (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 4. 2555 หน้า 8-10) จึงทำให้การเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานยังไม่เป็นไปตามเจตนารมณ์ของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 และแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2545 ต้องการให้ประชาชนซึ่งมีส่วนได้เสียโดยตรง เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาอย่างแท้จริง

ผู้วิจัยจึงสนใจจะศึกษาการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในการบริหารงานโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 4 เพื่อปรับปรุงพัฒนาการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในการบริหารงานโรงเรียนให้มีความชัดเจนในบทบาทหน้าที่ ในการกำหนดนโยบาย การวางแผนพัฒนาสถานศึกษา ด้านการบริหารวิชาการ การบริหารงบประมาณ การบริหารบุคคล การบริหารทั่วไป และการประเมินมาตรฐานการศึกษาให้เป็นไปตามเจตนารมณ์ของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษาในการบริหารงานโรงเรียนสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 4
2. เพื่อเปรียบเทียบความคิดเห็นของผู้บริหารและครูเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษาในการบริหารงานโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 4 จำแนกตามสถานภาพตำแหน่งและขนาดของโรงเรียน

ขอบเขตการวิจัย

ตัวแปรต้น จำแนกเป็นสถานภาพตำแหน่งคือ ผู้บริหาร ครู และขนาดของโรงเรียนซึ่งแบ่งเป็นโรงเรียนขนาดเล็ก โรงเรียนขนาดกลาง และโรงเรียนขนาดใหญ่
ตัวแปรตาม การมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษาในการบริหารงานโรงเรียน

อุปกรณ์และวิธีดำเนินการวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่างประชากร ประชากรที่ใช้ในการศึกษาคั้งนี้ ได้แก่ ผู้บริหารและครูของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์เขต 4 ในปีการศึกษา 2555 ผู้บริหารจำนวน 206 คน และครูจำนวน 2,056 คน จำนวนประชากรรวม 2,262 คน กลุ่มตัวอย่างได้มาจากการสุ่มจากประชากร โดยการกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างตามตารางของเครจซี่และมอร์แกน(Krejcie & Morgan) (ประสิทธิ์ สุวรรณรัตน์, 2542, หน้า 148-149) ได้กลุ่มตัวอย่างเป็นผู้บริหารจำนวน 136 คน และครูจำนวน 327 คน รวมกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด จำนวน 463 คน แล้วทำการสุ่มแบบหลายขั้นตอน (Multi-Stage Random Sampling)

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย แบ่งเป็น 3 ตอน คือ

ตอนที่ 1 เป็นแบบสอบถามข้อมูลเกี่ยวกับสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถามลักษณะเป็นข้อคำถามแบบตรวจสอบรายการ (Check Lisis)

ตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมในการบริหารงานโรงเรียนของคณะกรรมการสถานศึกษาโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 4 ลักษณะคำถามเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) ซึ่งคำถามครอบคลุมเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมในการบริหารงานในโรงเรียนของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ตามภารกิจงานของสถานศึกษา 4 ด้าน คือ ด้านการบริหารวิชาการ ด้านการบริหารงบประมาณ ด้านการบริหารบุคคล และด้านการบริหารทั่วไป

ตอนที่ 3 เป็นแบบสอบถามปลายเปิด (Open Form) เพื่อสอบถามความคิดเห็นและให้ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษาโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์เขต 4

การสร้างเครื่องมือและตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ ศึกษาเอกสารตำราและรายงานการวิจัย เป็นการศึกษาเกี่ยวกับทฤษฎีแนวคิดหลักการ ตลอดจนสภาพปัญหาการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษาในการบริหารงานโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์เขต 4 นำข้อมูลจากการศึกษาค้นคว้ามาสร้างแบบสอบถาม นำเสนอร่างแบบสอบถามไปให้อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ได้ตรวจสอบเพื่อพิจารณาตรวจแก้ไขเนื้อหาและสำนวนภาษาที่ใช้ ตลอดจนความถูกต้องเหมาะสม นำเสนอแบบสอบถามที่แก้ไขเรียบร้อยแล้ว ไปให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบ ความเที่ยงตรงเชิงประจักษ์ (Face Validity) เพื่อให้ได้คำถามที่ครอบคลุมและตรงกับสภาพความเป็นจริง จากนั้นนำไปทดลองใช้ (Try Out) กับผู้บริหารและครู 30 คน ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างในโรงเรียนในเขตพื้นที่การศึกษาบุรีรัมย์ เขต 2 อำเภอบ้านกรวด จังหวัดบุรีรัมย์ แล้วนำมาหาค่าอำนาจจำแนกของแบบสอบถามเป็นรายข้อ โดยการทดสอบด้วย t-test แล้วคัดเลือกอำนาจจำแนก ที่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ถ้าค่า t มีค่า 1.75 ขึ้นไป ถือว่ามีอำนาจจำแนกสูง ผ่านเกณฑ์นำไปใช้ได้ ผลปรากฏผ่านเกณฑ์ทุกข้อ โดยมีค่าอำนาจจำแนกเป็นรายข้ออยู่ระหว่าง 1.908-10.00 และค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามทั้งฉบับ โดยใช้สัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha Coefficient) ตามวิธีการของครอนบาค (Cronbach) ผลปรากฏว่ามีค่าความเชื่อมั่น ทั้งฉบับ .9845 ซึ่งมีค่าสูง และนำไปใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลต่อไป

การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถามนำไปวิเคราะห์โดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป เอสพีเอสเอส วิเคราะห์สถานภาพผู้ตอบแบบสอบถาม โดยหาค่าร้อยละ วิเคราะห์ความมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษาในการบริหารงานโรงเรียนตามความคิดเห็นของผู้บริหารและครูโดยใช้ค่าสถิติคือ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน การทดสอบค่าที การทดสอบค่าเอฟ และทำการเปรียบเทียบความแตกต่างเป็นรายคู่ ด้วยวิธีการของเชฟเฟ้ วิเคราะห์แบบสอบถามปลายเปิด โดยหาค่าความถี่ และค่าร้อยละ

ผลการวิจัย

1. การมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษาในการบริหารงานโรงเรียน โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านการบริหารงานทั่วไป อยู่ในระดับมาก ส่วนด้านอื่นๆอยู่ในระดับปานกลาง รายละเอียดดังตาราง 1

ตาราง 1 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ความคิดเห็นของผู้บริหารและครูเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษาในการบริหารงานโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 4 โดยรวมและรายด้าน

การมีส่วนร่วม	X	S.D.	ความหมาย	อันดับที่
ด้านการบริหารงานวิชาการ	3.37	0.69	ปานกลาง	4
ด้านการบริหารงานงบประมาณ	3.48	0.73	ปานกลาง	2
ด้านการบริหารงานบุคคล	3.47	0.69	ปานกลาง	3
ด้านการบริหารงานทั่วไป	3.59	0.78	มาก	1
รวมเฉลี่ย	3.48	0.72	ปานกลาง	

จากตาราง ผู้บริหารและครู มีความคิดเห็นเกี่ยวกับการมีส่วนร่วม ของคณะกรรมการสถานศึกษาในการบริหารงานโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 4

ด้านการบริหารงานทั่วไป อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ ข้อ 2 ร่วมประชุมและวางแผนการศึกษา รองลงมาคือข้อ 5 มีการพัฒนามาตรฐานการปฏิบัติงาน ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดคือ ข้อ 10 ร่วมส่งเสริมสนับสนุนในการระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษา

ด้านการบริหารงานงบประมาณ อยู่ในระดับปานกลาง ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือข้อ 5 ร่วมสนับสนุนและพิจารณาเกี่ยวกับการให้ทุนการศึกษา รองลงมาคือข้อ 4 ให้ความร่วมมือในการระดมทรัพยากรจากชุมชน เพิ่มเติมจากงบประมาณของโรงเรียนเพื่อใช้ในการจัดการศึกษา ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดคือข้อ 2 ให้ความเห็นชอบและเสนอแนะการใช้จ่ายเงินงบประมาณ

ด้านการบริหารงานบุคคล อยู่ในระดับปานกลาง ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ ข้อ 1 การเข้าร่วมประชุมในการวางแผนอัตรากำลัง รองลงมาคือข้อ 5 ร่วมประชุมในการขอย้ายข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดคือ ข้อ 2 มีการกำหนดตำแหน่ง วิทยฐานะข้าราชการครู และบุคลากรทางการศึกษา การพิจารณาความดีความชอบในการเลื่อนขั้นเงินเดือน

ด้านการบริหารงานวิชาการ อยู่ในระดับปานกลาง ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือข้อ 3 ท่านมีส่วนร่วมในการวางแผนการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ รองลงมาคือข้อ 15 ร่วมวางแผนการจัดทำระเบียบด้านวิชาการ ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดคือ ข้อ 7 มีการสนับสนุนให้มีการทำวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา

2. การเปรียบเทียบความคิดเห็นของผู้บริหารและครูเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษาในการบริหารงานโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์เขต 4 จำแนกตามสถานภาพตำแหน่งโดยรวมและรายด้านไม่แตกต่างกัน

ตาราง 2 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ความคิดเห็นของผู้บริหารและครูเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษาในการบริหารงานโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์เขต 4 โดยรวมและรายด้าน

การมีส่วนร่วมของ	สถานภาพ				t
	ผู้บริหาร		ครู		
	\bar{X}	S.D.	\bar{X}	S.D.	
ด้านการบริหารงานวิชาการ	3.33	0.29	3.38	0.31	1.465
ด้านการบริหารงานงบประมาณ	3.45	0.34	3.49	0.40	0.974
ด้านการบริหารงานบุคคล	3.43	0.36	3.48	0.36	1.286
ด้านการบริหารงานทั่วไป	3.44	0.24	3.49	0.28	1.219
รวมเฉลี่ย	3.44	0.24	3.49	0.29	1.713

3. การเปรียบเทียบความคิดเห็นของผู้บริหารและครูเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษาในการบริหารงานโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์เขต 4 จำแนกตามขนาดของโรงเรียนโดยรวมและรายด้านไม่แตกต่างกัน

ตาราง 3 เปรียบเทียบความคิดเห็นของผู้บริหารและครูเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษาในการบริหารงานโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 4 จำแนกตามขนาดของโรงเรียน โดยรวม และรายด้าน

การมีส่วนร่วมของ	ขนาดโรงเรียน						F
	ขนาดเล็ก		ขนาดกลาง		ขนาดใหญ่		
	\bar{X}	S.D.	\bar{X}	S.D.	\bar{X}	S.D.	
ด้านการบริหารงานวิชาการ	3.39	0.69	3.35	0.69	3.32	0.70	1.122
ด้านการบริหารงานงบประมาณ	3.48	0.73	3.47	0.73	3.52	0.70	0.110
ด้านการบริหารงานบุคคล	3.46	0.69	3.48	0.68	3.42	0.70	0.485
ด้านการบริหารงานทั่วไป	3.59	0.78	3.57	0.76	3.82	0.83	2.676
รวมเฉลี่ย	3.48	0.72	3.47	0.72	3.52	0.73	0.295

4. ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะของผู้บริหารและครู เกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษาในการบริหารงานโรงเรียน ควรจัดการอบรมสัมมนาให้คณะกรรมการสถานศึกษามีความรู้ความสามารถเรื่องเทคโนโลยีและรูปแบบการบริหาร การจัดสรรงบประมาณขึ้นอยู่กับความคิดเห็นของผู้บริหารเป็นส่วนใหญ่ ควรประสานงาน ความร่วมมือระหว่างหน่วยงานภาครัฐ และเอกชนในการสนับสนุนทรัพยากรให้กับสถานศึกษา ควรจัดให้มีการประชุมพัฒนาคณะกรรมการสถานศึกษาให้รู้จักบทบาทหน้าที่ในการปฏิบัติงาน

สรุปและอภิปรายผลการวิจัย

1. การมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษาในการบริหารงานโรงเรียน โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ทั้งนี้ อาจเนื่องมาจาก การกำหนดปฏิทินการปฏิบัติงานของโรงเรียน ส่วนมากจะกำหนดการประชุมคณะกรรมการสถานศึกษา ภาคเรียนละ 1 ครั้ง การติดต่อประสานงานระหว่างโรงเรียนกับคณะกรรมการสถานศึกษา ประโยชน์ค่าตอบแทนที่ได้รับ ไม่ชัดเจน ความเข้มแข็งของชุมชนและการประกอบอาชีพของชุมชน เมื่อสิ้นฤดูทำนาเกี่ยวข้าว จะไปรับจ้างที่ต่างจังหวัด ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ (ศรีสุวรรณค์ จันทมาศ, 2544, หน้าบทคัดย่อ) ได้ศึกษาการมีส่วนร่วมในการบริหารงานโรงเรียนของคณะกรรมการสถานศึกษา กลุ่มรัตนโกสินทร์ สังกัดกรุงเทพมหานคร พบว่า การมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษา โดยรวม อยู่ในระดับปานกลาง สอดคล้องกับงานวิจัยของ (ศุภมาศ การะเกตุ, 2545 หน้าบทคัดย่อ) ได้ศึกษาการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาของคณะกรรมการสถานศึกษาประจำโรงเรียนประถมศึกษา จังหวัดพิษณุโลก พบว่า การมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษา อยู่ในระดับปานกลาง สอดคล้องกับงานวิจัยของ(ศาสตราจารย์ ชิมโน, 2545, หน้าบทคัดย่อ) ได้ศึกษาการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการของคณะกรรมการสถานศึกษาในโรงเรียนประถมศึกษาในเขตการนิเทศ 4 สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดกาฬสินธุ์ พบว่า การมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษา อยู่ในระดับปานกลาง

เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านการบริหารงานทั่วไป อยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเนื่องมาจาก สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์การมหาชน) เป็นการประเมินเพื่อยกระดับคุณภาพการศึกษา และได้กำหนดเกณฑ์การพิจารณาเชิงคุณภาพ ผู้บริหาร ครู บุคลากร ชุมชนและองค์กรภายนอกมีส่วนร่วมในการกำหนดจุดเน้น จุดเด่น ของสถานศึกษา รวมทั้งกำหนดแผนปฏิบัติงานที่เกี่ยวข้อง โดยได้รับการเห็นชอบจากคณะกรรมการสถานศึกษา จึงส่งผลให้ โรงเรียนมีการร่วมประชุมและวางแผนการศึกษา การพัฒนามาตรฐานการปฏิบัติงาน ส่งเสริมการพัฒนาาระบบและเครือข่ายข้อมูลสารสนเทศ มีการประสานงานการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างนักเรียนกับชุมชนมีการให้ความช่วยเหลือเกี่ยวกับพิธีกรรมทางศาสนาของโรงเรียน ร่วมวางแผนการจัดระบบการบริหารและพัฒนาองค์กรให้ความร่วมมือในการดูแลอาคารสถานที่ สภาพแวดล้อม ส่งเสริมพัฒนาในการไปทัศนศึกษา และร่วมส่งเสริมสนับสนุนในการระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษา

2. ผลการศึกษาการเปรียบเทียบตามความคิดเห็นของการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษาในการบริหารงานโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 4 จำแนกตามสถานภาพตำแหน่ง และขนาดของโรงเรียน โดยรวมและรายด้านไม่แตกต่างกัน ทั้งนี้อาจเนื่องมาจาก สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 4 มีนโยบาย

ต้องการให้บุคลากรทางการศึกษามีความรู้ความเข้าใจในเรื่อง ระบบการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา เป็นระบบที่สถานศึกษาร่วมกับชุมชนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ภายใต้การกำกับ ดูแลและสนับสนุนส่งเสริมของหน่วยงานต้นสังกัด เพื่อสร้างความมั่นใจที่ตั้งอยู่บนพื้นฐานของหลักวิชา ข้อมูลหลักฐาน ที่ตรวจสอบได้ และได้จัดอบรมให้กับผู้บริหารและครู ซึ่งการศึกษาการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษาในการบริหารงานโรงเรียนมีประโยชน์มากเพราะสถานศึกษาต้องร่วมมือกับคณะกรรมการสถานศึกษาแต่งตั้งคณะกรรมการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษาให้มีอำนาจและหน้าที่กำหนดแนวทางและวิธีดำเนินการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา กำกับ ติดตาม และให้ความเห็นและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการดำเนินการประกันคุณภาพการศึกษา และร่วมวางแผนการพัฒนาการศึกษา ซึ่งสำคัญมากในการบริหารการศึกษา ทั้งนี้สอดคล้องกับงานวิจัยของสอดคล้องกับผลการวิจัยของ วรพันธุ์ พลเดช (2550 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเปรียบเทียบความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษา ครูและคณะกรรมการสถานศึกษาเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน โรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษابุรีรัมย์ เขต 1 จำแนกตามขนาดของโรงเรียนและด้านการบริหารงบประมาณ ด้านการบริหารบุคคล ไม่มีความแตกต่างกัน ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ (เฉลิมพล พวงศิริ, 2552, หน้าบทคัดย่อ) ได้ศึกษาเปรียบเทียบความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษา และครู ในการบริหารโรงเรียนแบบมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน โรงเรียนในสังกัดเทศบาลเมืองสุรินทร์ พบว่า สถานภาพตำแหน่งที่แตกต่างกัน มีการบริหารโรงเรียนแบบมีส่วนร่วม ไม่แตกต่างกัน

ข้อเสนอแนะในการนำไปใช้

1. ส่งเสริมให้คณะกรรมการสถานศึกษาร่วมประชุมและวางแผนการศึกษา เพื่อได้ข้อมูลความต้องการในการพัฒนาโรงเรียน
2. ควรจัดการอบรมสัมมนาให้คณะกรรมการสถานศึกษามีความรู้ความสามารถเรื่องเทคโนโลยีและรูปแบบการบริหารโรงเรียน และ ให้ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องได้รับรู้ในการบริหารงานวิชาการ
3. ในการจัดสรรงบประมาณต้องให้ คณะกรรมการสถานศึกษามีส่วนร่วมในการวางแผนการใช้จ่ายเงินประจำปีอย่างแท้จริง
4. ควรจัดให้มีการประชุมพัฒนาคณะกรรมการสถานศึกษาให้รู้จักบทบาทหน้าที่ในการปฏิบัติงาน และผู้บริหารครู ควรใช้เวลา และโอกาสได้พบปะปรึกษาหารือ กับคณะกรรมการสถานศึกษา

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงศึกษาธิการ. 2545. พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2545. กรุงเทพมหานคร : ศุภสภาลาดพร้าว.
- , 2547. แนวทางการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนในสถานศึกษา. กรุงเทพมหานคร : ศุภสภาลาดพร้าว. โรงพิมพ์องค์การรับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์ (ร.ส.พ.).
- เฉลิมพล พวงศิริ. 2552.. ความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษา และครู ในการบริหารโรงเรียนแบบมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน โรงเรียนในสังกัดเทศบาลเมืองสุรินทร์. วิทยานิพนธ์ ค.ม (การบริหารการศึกษา). สุรินทร์ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์.
- ธีรเดช นรัตถรักษา. 2551. รัฐธรรมนูญ 2550 ฉบับประชาชน. กรุงเทพมหานคร : ไทยเนรมิตอินเตอร์โพรเกรสซิฟ จำกัด.
- วรพันธุ์ พลเดช. 2550. การมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน. วิทยานิพนธ์ ค.ม. (การบริหารการศึกษา). บุรีรัมย์ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์.
- ศาสตราจารย์ศิลป์ ชิมโน. 2545. การมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการของคณะกรรมการสถานศึกษาในโรงเรียนประถมศึกษาในเขตการนิเทศ4 สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดกาฬสินธุ์. วิทยานิพนธ์ กศ.ม. (การบริหารการศึกษา). มหาสารคาม : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม.
- ศุภมาศ การเกตุ. 2545. การมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาของคณะกรรมการสถานศึกษาประจำโรงเรียนประถมศึกษา จังหวัดพิษณุโลก. วิทยานิพนธ์ ค.ม. การบริหารการศึกษา. กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยทักษิณ.
- สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาระดับประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 4. 2555. แผนปฏิบัติการ ประจำปีงบประมาณ 2555.
- สำนักงานสภาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ. 2553. ข้อเสนอการปฏิรูปการศึกษาในทศวรรษที่สอง (พ.ศ. 2552 – 2561). กรุงเทพมหานคร : บริษัทพริกหวานกราฟฟิค จำกัด.

อาหารพื้นถิ่นชาวไทยเชื้อสายมอญจังหวัดราชบุรีในบริบทของการท่องเที่ยว Community Based Foods of Mon Cuisine in Ratchaburi Province in the Tourism Context

สัจจา ไกรรัตน์

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ประจำสาขาวิชานิเทศศาสตร์ คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏหมู่บ้านจอมบึง

บทคัดย่อ

การศึกษาภูมิปัญญาอาหารพื้นถิ่นชาวไทยเชื้อสายมอญจังหวัดราชบุรีเพื่อยกระดับสู่การท่องเที่ยวในครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ของการศึกษา เพื่อ (1) ศึกษาองค์ความรู้ ภูมิปัญญาและการประกอบอาหารพื้นถิ่นชาวไทยเชื้อสายมอญจังหวัดราชบุรี และเพื่อฟื้นฟู สืบทอดภูมิปัญญาอาหารพื้นถิ่นของชาวไทยเชื้อสายมอญด้วยการจัดบันทึกตำรับอาหารมอญ (2) เพื่อหาแนวทางการยกระดับภูมิปัญญาอาหารเพื่อการท่องเที่ยวด้วยวิธีการวิจัยแบบเชิงคุณภาพโดยใช้เทคนิคการสัมภาษณ์เจาะลึกรายบุคคล กลุ่มบุคคล และ การสนทนากลุ่มย่อย ในพื้นที่วัฒนธรรมของชาวไทยเชื้อสายมอญ เขตอำเภอบ้านโป่ง และอำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี ผลการศึกษาพบว่า

ลักษณะเด่นที่เป็นภูมิปัญญาอาหารของชาวไทยเชื้อสายมอญจังหวัดราชบุรี คือ ภูมิปัญญาในการเลือกวัสดุพื้นถิ่นมาใช้ในการประกอบอาหาร ส่วนใหญ่จะเป็นพืชผักที่หาได้ง่ายตามฤดูกาล มีคุณประโยชน์ทั้งในด้านคุณค่าอาหาร และ คุณค่าทางสมุนไพร อีกทั้งชาวไทยเชื้อสายมอญยังใช้อาหารมาเป็นสื่อสำคัญในการแสดงความเคารพต่อพุทธศาสนา เช่น การทำข้าวแช่ในงานประเพณีสงกรานต์ การทำข้าวหลามในพิธีจองโอ๊ะต่าน หรือการทำข้าวต้มลูกโยนในการออกพรรษา เป็นต้น อาหารเหล่านี้ยังนำมาใช้เป็นสื่อเพื่อให้บุตรหลาน และ สมาชิกของตระกูลได้ทำความรู้จักกันโดยกำหนดให้ลูกหลานที่อายุน้อยเป็นคนนำข้าวแช่ไปส่งให้กับผู้สูงอายุเพื่อแสดงความเคารพ ช่วยทำให้ความผูกพันในวงศ์ตระกูลเข้มแข็งขึ้น จากการจัดบันทึกรายการอาหารพบว่า อาหารส่วนใหญ่ของชาวไทยเชื้อสายมอญจังหวัดราชบุรี เป็นอาหารประเภทแกง มีทั้งแกงส้ม แกงเผ็ด แกงเลียง โดยมีแกงบอน แกงสุกสั้น แกงมะตาด และน้ำปลาย่า เป็นอาหารที่มีความเป็นเอกลักษณ์ที่สำคัญ ของหวานคือ ขนมปลาгим และ ข้าวตอกลอยแก้ว ส่วนอาหารในงานประเพณีที่สำคัญคือ ข้าวแช่ในงานประเพณีสงกรานต์มอญ ด้านความพร้อมในการประกอบอาหารพบว่า มีผู้นำชุมชนที่เข้มแข็ง และมีแม่ครัวประจำซึ่งเป็นชาวไทยเชื้อสายมอญในเขตวัดม่วง แนวทางการยกระดับภูมิปัญญาอาหารมอญสู่การท่องเที่ยวควรกระทำผ่านงานประเพณีเฉลิมฉลองสงกรานต์ กินข้าวแช่มอญ การสร้างเส้นทางท่องเที่ยวสายวัฒนธรรมมอญ และการเชื่อมโยงอาหารมอญกับกิจกรรมการท่องเที่ยวอื่นๆ ในพื้นที่

Abstract

The purposes of this study were to 1) explore knowledge and wisdom of Mon community cuisine in Ratchaburi province and transform this wisdom into literature; and 2) develop cultural tourism by the wisdom of Mon community cuisine. This qualitative research employed in-depth interview, both individual and group, and a focus group in Mon community of Ban Pong and Potharam districts in Ratchaburi province. The study group was comprised of 45 Mon people in Ban Pong district selected from local people who possess local wisdom of Mon cuisine. The data were analyzed by content analysis technique.

The results of this research revealed that the distinctive wisdom of Mon community cuisine was to use local ingredients seasonally, rich in nutrients and herbal values. Moreover, Mon cuisine was also used as a tool to pay respect to their religion and belief, for example, 'Kao Chae' in ethnic Songkran festival, 'Kao Larm' or bamboo sticky rice in Jong Oh Tan ceremony or 'Kao Tom Look Yon' in Buddhist Lent. In addition, these cuisines were used as medium for youngsters to know one others and to pay respect to elders by allowing juniors to offer 'Kao Chae' to seniors in the family. This tradition created strong bond within family members. According to cuisine recording process,

most identical Mon cuisines were curry, for instance, Kaeng Som, red curry, Kaeng Liang, Kaeng Bon, Kaeng Look Sun, Kaeng Ma Tard and Nam Pla Yum. For dessert, there were ‘Kanom Pla Kim’ and ‘Kao Tok Loy Kaew.’ Significant festival cuisines were ‘Kaw Chae’ in Mon ethnic Songkran festival.

Mon community had potentiality to promote cuisine as cultural tourism because they had strong leaders and local chefs who were Thai-Mon national living in Wat Muang area. In order to cultivate and support culture tourism in this province, more emphasis needed to be given to develop Mon cuisine through Songkran festival, creating Mon cultural tourism route and relate Mon cuisine to other tourism activities in the area.

คำสำคัญ : จังหวัดราชบุรี อาหารมอญ การท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม

Keywords: Ratchaburi province, Mon cuisine, cultural tourism

ความเป็นมา

อาหารจัดเป็นต้นทุนทางวัฒนธรรมชนิดหนึ่งของประเทศที่สามารถนำมาสร้างสรรค์ ต่อยอด และนำไปสู่การพัฒนาเพื่อสร้างความเข้มแข็งให้กับเจ้าของทุนทางวัฒนธรรมเหล่านั้นได้ เนื่องจากอาหารนอกจากจะเป็นหนึ่งในสิ่งปัจจัยพื้นฐานที่มีความสำคัญต่อการดำรงชีวิตของมนุษย์ทุกชนชาติแล้ว อาหารยังเป็นภาพสะท้อนที่เป็นรูปธรรมของอุปนิสัย ภูมิปัญญา วิถีชีวิต เฉพาะตัวของแต่ละชนชาติ วัฒนธรรมเรื่องการเสาะแสวงหาและการประกอบอาหารของแต่ละเผ่าพันธุ์ เป็นกระบวนการได้มาซึ่งประสบการณ์ คุณประโยชน์จากธรรมชาติ กระบวนการผลิต กรรมวิธีการปรุงแต่งเป็นแบบแผนองค์ความรู้เฉพาะแต่ละกลุ่ม วัฒนธรรมอาหารการกินก็ย่อมมีความสัมพันธ์สอดคล้องกับสภาพแวดล้อมอย่างเหมาะสม มนุษย์ต้องดำรงชีวิตอยู่ด้วยพลังงานจากอาหาร มีการคิดค้น เรียนรู้ ทดลองและสั่งสมประสบการณ์ในการแสวงหาและประกอบอาหาร จึงก่อให้เกิด “อารยธรรมอาหาร” ประจำชาติ ประจำท้องถิ่น ความรู้ในการผลิตและการปรุงแต่งอาหารของแต่ละเผ่าพันธุ์จะแตกต่างกันขึ้นอยู่กับสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติที่บรรพบุรุษได้สังเกต คิดสรรหาสิ่งที่อยู่รอบตัวมาปรุงแต่ง ถ่ายทอดไว้เป็นภูมิปัญญาให้ลูกหลานปฏิบัติสืบต่อกันมา (อารีย์ ทองแก้ว, 2549 หน้า 216)

ในด้านการท่องเที่ยวอาหารยังมีบทบาทที่สำคัญในฐานะสื่อวัฒนธรรมเพื่อการท่องเที่ยว การท่องเที่ยวและการกินมักจะดำเนินไปคู่กัน เมื่อมีกิจกรรมการท่องเที่ยวมักจะมีกิจกรรมการบริโภคตามไปด้วย อาหารพื้นถิ่นหรืออาหารพื้นบ้าน เป็นอาหารที่นักท่องเที่ยวที่เดินทางมาท่องเที่ยวยังแหล่งต่าง ๆ มักจะถามถึง โดยเฉพาะอาหารพื้นเมืองหรืออาหารท้องถิ่นที่เป็นที่รู้จักและมีชื่อเสียงของแหล่งท่องเที่ยวนั้น ๆ ดังนั้นศักยภาพของอาหารพื้นถิ่นในอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวจึงยังมีโอกาสในการพัฒนายกระดับในเชิงธุรกิจเพื่อนำมาให้บริการแก่นักท่องเที่ยวได้มากตราบได้ในประเทศไทยยังส่งเสริมการท่องเที่ยวและนารายได้จากการท่องเที่ยวมาใช้ในการกระตุ้นเศรษฐกิจและพัฒนาประเทศ

อาหารชาติพันธุ์เป็นหนึ่งในอาหารพื้นบ้านที่มีเอกลักษณ์และมีศักยภาพในการพัฒนาสู่การผลิตในเชิงธุรกิจ (วรรณวิจักษ์, 2553 หน้า 29) เนื่องจากกระแสโลกาภิวัตน์ที่ทำให้ปัจจุบันโลกได้กลายเป็นโลกไร้พรมแดน ผู้คนสามารถโยกย้ายเปลี่ยนถิ่นฐานรวมถึงเดินทางท่องเที่ยวไปยังดินแดนต่างๆ ได้อย่างเสรี จากการเปลี่ยนแปลงดังกล่าวส่งผลให้เกิดโอกาสทางการค้าหรือการสร้างอาชีพในรูปแบบใหม่ที่เรียกว่าธุรกิจอาหารชาติพันธุ์ ซึ่งเป็นธุรกิจที่นำอาหารชาติพันธุ์ต่างๆ มาเสนอให้ผู้บริโภคได้ลิ้มลอง นับวันธุรกิจดังกล่าวได้รับการตอบรับจากผู้บริโภคทั่วโลกเพิ่มมากขึ้นเป็นลำดับ เพราะ “อาหารชาติพันธุ์” ไม่เพียงเป็นอาหารที่สามารถบริโภคเพื่อประทังความหิว ลิ้มรสเพื่อความอร่อยได้เท่านั้น แต่ยังเป็นอาหารที่สามารถกระตุ้นความทรงจำสำหรับคนพลัดถิ่น รวมถึงเป็นอาหารแปลกที่มีราคาแพง สำหรับกลุ่มนักท่องเที่ยวที่โหยหาความดั้งเดิมและวัฒนธรรมในท้องถิ่นที่ตนมาเยือนได้อีกด้วย นอกจากนั้นอาหารชาติพันธุ์ไม่เพียงแต่สร้างอาชีพให้เกิดขึ้นแค่ในธุรกิจอาหารเท่านั้น แต่อาหารชาติพันธุ์” ยังก่อให้เกิดการสร้างอาชีพในสายงานอื่นๆ ด้วย เช่น การท่องเที่ยวและในบางประเทศ “อาหารชาติพันธุ์” ได้กลายเป็นสัญลักษณ์ของประเทศที่ทำให้คนทั่วโลกได้รู้จัก รวมถึงกลายเป็นเครื่องมืออันทรงประสิทธิภาพในการสร้างความได้เปรียบในการแข่งขันให้กับประเทศดังตัวอย่างเช่นประเทศเกาหลีใต้แนวคิดธุรกิจอาหารชาติพันธุ์ในเกาหลีไม่เพียงแต่สามารถสร้างโอกาสทางการค้าและอาชีพในธุรกิจอาหารเท่านั้น แต่อาหารชาติพันธุ์ได้กลายมาเป็นเครื่องมือในการสื่อสารกับชาวโลก จนเป็นผลให้เกาหลีใต้เป็นที่รู้จักของประเทศต่างๆ โดยการใช้ “กิมจิ” ผักดองที่เป็นอาหารพื้นบ้าน อยู่คู่กับคนเกาหลีมานับพันปีมาเป็นตัวรุกทำเป็นทุนทางสัญลักษณ์ คือ ตั้งชื่อสิ่งต่างๆ ให้เป็นชื่อ “กิมจิ” เพื่อสร้างการจดจำต่อผู้บริโภค จนทำให้ผู้บริโภคมีความจงรักภักดีต่อตราสัญลักษณ์ของเกาหลี

ได้ ที่พบได้ในสินค้าไม่เพียงเฉพาะในอาหาร แต่ยังรวมถึงในเครื่องสำอางค์ยกรรตคตแต่ง เสื้อผ้าเครื่องแต่งกาย สินค้าอิเล็กทรอนิกส์ และสถานที่ท่องเที่ยวแควน “กิมจิ” เป็นต้น

จังหวัดราชบุรีเป็นดินแดนที่มีความหลากหลายของชาติพันธุ์และกลุ่มชนมากที่สุดจังหวัดหนึ่ง ราชบุรีในวันนี้จึงเต็มไปด้วยสิ่งที่น่าสนใจมากมาย ทั้งประวัติศาสตร์ โบราณสถาน วิถีชีวิต วัฒนธรรม งานหัตถกรรมเครื่องปั้น เครื่องหล่อ ทอผ้าจักสาน ด้วยความเป็นแหล่งอารยธรรมเก่าแก่ มีประชากรหลายเชื้อชาติเผ่าพันธุ์ ก่อให้เกิดการผสมผสานงานศิลปะที่งดงาม เป็นบ่อเกิดขนบธรรมเนียมประเพณี และมีความหลากหลายของอาหารตามวัฒนธรรมชนพื้นถิ่นรวมถึงอาหารพื้นถิ่นของชาวไทยเชื้อสายมอญจังหวัดราชบุรี เป็นภูมิปัญญาทางด้านอาหารที่มีความโดดเด่นและเป็นเอกลักษณ์ และได้รับความสนใจจากนักท่องเที่ยว (สัจจา ไกรศรีรัตน์, กันยายน 2552)

จากแนวคิดของการพัฒนาเศรษฐกิจเชิงสร้างสรรค์ร่วมกับความสำคัญของวัฒนธรรมอาหารทั้งในบริบทของความเป็นผลผลิตของภูมิปัญญา และสื่อวัฒนธรรมเพื่อการท่องเที่ยว กระตุ้นความสนใจให้ผู้วิจัยสนใจที่จะศึกษาภูมิปัญญาอาหารมอญจังหวัดราชบุรีเพื่อยกระดับสู่การท่องเที่ยว ผลผลิตที่ได้นอกจากจะเป็นการสร้างมูลค่าเพิ่มให้อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวของประเทศแล้ว ยังเป็นหนทางที่จะนำไปสู่การฟื้นฟูและอนุรักษ์อาหารพื้นถิ่นให้คงอยู่คู่กับสังคมไทยภายใต้กระแสโลกาภิวัตน์ ที่สังคมโลกตะวันออกกำลังถูกครอบงำด้วยวัฒนธรรมการบริโภคแบบตะวันตก ให้หันมาตระหนัก และเห็นคุณค่าของอาหารพื้นถิ่นเพิ่มมากขึ้น

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. ศึกษาองค์ความรู้ ภูมิปัญญาและการประกอบอาหารพื้นถิ่นชาวไทยเชื้อสายมอญจังหวัดราชบุรี และเพื่อฟื้นฟู สืบทอดภูมิปัญญาอาหารพื้นถิ่นของชาวไทยเชื้อสายมอญด้วยการจดบันทึกตำรับอาหารมอญ
2. เพื่อหาแนวทางการยกระดับภูมิปัญญาอาหารพื้นถิ่นของชาวไทยเชื้อสายมอญเพื่อการท่องเที่ยว

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาเรื่อง ภูมิปัญญาอาหารมอญจังหวัดราชบุรีเพื่อยกระดับสู่การท่องเที่ยว เป็นการศึกษาโดยการเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพ ซึ่งเป็นการรวบรวมองค์ความรู้เกี่ยวกับภูมิปัญญาอาหารมอญ โดยใช้การสัมภาษณ์เชิงลึก การสังเกตอย่างมีส่วนร่วม และการสนทนากลุ่ม จากหน่วยของข้อมูลซึ่งเป็นผู้รู้ชาวมอญในพื้นที่ จำนวน 45 คน เพื่อให้ได้ข้อมูลเกี่ยวกับเทคนิคหรือเคล็ดลับต่างๆ ในการประกอบอาหาร จุดเด่นและความเป็นเอกลักษณ์ของอาหารมอญ ตลอดจนแนวทางที่จะยกระดับสู่การท่องเที่ยว โดยกำหนดพื้นที่ศึกษาในเขตวัฒนธรรมชาวไทยเชื้อสายมอญ อำเภอบ้านโป่ง และอำเภอบึงสามพัน จังหวัดราชบุรี ซึ่งเป็นพื้นที่ที่มีความเข้มแข็งทางด้านวัฒนธรรมพื้นถิ่น ยังคงความเป็นเอกลักษณ์ เป็นชุมชนมอญดั้งเดิมที่มีหลักฐานถึงการก่อตั้งชุมชนมาตั้งแต่ สมัยกรุงศรีอยุธยา การวิเคราะห์ข้อมูลใช้การวิเคราะห์เนื้อหา (Content analysis) ร่วมกับปรากฏการณ์ที่ได้จากการสังเกตการณ์แบบมีส่วนร่วมในพื้นที่ นำมาจัดกลุ่ม สรุปประเด็น นำเสนอด้วยการบรรยาย และพรรณนาประกอบภาพ ตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย

ผลการวิจัย

ชาวมอญเป็นชนเผ่ามองโกลอยด์ เดิมมีดินแดนอยู่ในบริเวณที่เป็นพม่าตอนล่าง เรียกชื่อตัวเองว่า “รามัญญเทศ” หรือรามัญประเทศ ชาวมอญมีชื่อเรียกว่า ชาวมอญ ชาวมอญและ ตะเลง ภายหลังที่พม่าได้แผ่ขยายอิทธิพลรามัญประเทศได้ตกเป็นของประเทศพม่ากลายเป็นชนชาติที่ไม่มีประเทศของตนเองทั้งที่เคยเป็นชนชาติที่เจริญรุ่งเรืองที่สุดชาติหนึ่งในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้การอพยพของชาวมอญเข้ามาสู่ประเทศไทย ปรากฏหลักฐานครั้งแรกในปี พ.ศ. 2127 และมีการอพยพต่อมาอีกหลายครั้งหลายคราว จนกระทั่งถึง พ.ศ. 2367 ซึ่งเป็นปีที่อังกฤษเริ่มทำสงครามกับพม่า (สภรณ์ โอเจริญ, 2541, หน้า 45 – 47) ชาวไทยเชื้อสายมอญเหล่านี้เมื่ออพยพเข้ามาอยู่ในประเทศไทยได้มีการนำเอาขนบธรรมเนียมประเพณี และวัฒนธรรมต่างๆ ติดตัวมาด้วย ไม่ว่าจะเป็นวัฒนธรรมทางด้านความเชื่อ ภาษาพูด การแต่งกาย ตลอดจนวัฒนธรรมอาหาร ทั้งในส่วนที่เป็นอาหารในชีวิตประจำวันและอาหารตามความเชื่อและงานประเพณีต่างๆ จากการศึกษพบว่า

1. องค์ความรู้ ภูมิปัญญาและการประกอบอาหารพื้นถิ่นชาวไทยเชื้อสายมอญ จังหวัดราชบุรี เกิดจากการเรียนรู้ถึงการใช้ทรัพยากรที่มีอยู่รอบตัวเพื่อนำมาใช้ในการดำรงชีวิตและสร้างสรรค์ผลิตซ้ำจนเกิดเป็นวัฒนธรรมที่

เกี่ยวข้องกับการบริโภคสิ่งสมกันมาหลายชั่วอายุคน ทำให้เกิดเป็นภูมิปัญญาชาวบ้านโดยรู้จักนำเอาวัสดุที่มีอยู่ในท้องถิ่นมาใช้ประกอบทำเป็นอาหาร ด้วยกรรมวิธีที่แตกต่างกันออกไป เป็นอาหารที่มีเอกลักษณ์และรสชาติเฉพาะตัวของแต่ละพื้นที่ตั้งนั้นอาหารพื้นถิ่นจึงเป็นอาหารที่สามารถสะท้อนให้เห็นถึงความอุดมสมบูรณ์ของทรัพยากรในแต่ละพื้นที่ ตลอดจนความเชื่อ คติ และภูมิปัญญาในการผลิตอาหารเหล่านั้น ผู้วิจัยได้จำแนกอาหารของชาวไทยเชื้อสายมอญจังหวัดราชบุรีออกเป็น 2 ประเภทตามวัตถุประสงค์ของการประกอบอาหาร คือ

1.1 อาหารในชีวิตประจำวันของชาวไทยเชื้อสายมอญจังหวัดราชบุรี นิยมบริโภคข้าวเจ้าเป็นอาหารหลัก อาหารส่วนใหญ่จะเป็นอาหารประเภทแกงต่างๆ ซึ่งมักจะเป็นแกงที่ทำงานไม่สลับซับซ้อนในกรรมวิธีการทำ ใช้พืชผักและหรือเนื้อสัตว์ที่หาได้ง่ายในชุมชน เป็นอาหารที่ไม่ค่อยมีส่วนประกอบของไขมัน อาหารในชีวิตประจำวันของชาวไทยเชื้อสายมอญจังหวัดราชบุรีเป็นอาหารที่สืบทอดมาจากบรรพบุรุษด้วยวิธีการบอกต่อ บุตรหลานเรียนรู้จากพ่อแม่ ผู้ใหญ่ในครอบครัว ไม่ค่อยมีจดบันทึกเป็นตำรับอาหาร ส่วนประกอบในการปรุงอาหาร รสชาติ และคุณสมบัติของร่างกายประกอบด้วยวัตถุดิบที่ใช้ในการประกอบอาหารที่เป็นทรัพยากรที่มีอยู่ในท้องถิ่นของจังหวัดราชบุรี ซึ่งหาได้แหล่งต่างๆ เช่น ไร่ นา หรือจากการที่ชาวบ้านเพาะปลูกพืชผักเอง มีการประยุกต์และเรียนรู้ที่จะส่วนประกอบต่างๆ ของพื้นผักพื้นบ้านมาใช้ในการประกอบอาหารในชีวิตประจำวัน ทั้งในส่วนของต้น ใบ หัว ดอก และเมล็ด พืชผักเหล่านั้นนอกจากจะมีคุณค่าทางโภชนาการแล้ว ยังมีคุณสมบัติในการช่วยดูแลสุขภาพคล้ายกับสมุนไพร และมีการบริโภคพืชผักตามฤดูกาล ตัวอย่างของพืชผักพื้นบ้านซึ่งเป็นส่วนประกอบอาหารในชีวิตประจำวันของชาวไทยเชื้อสายมอญซึ่งเป็นผักพื้นถิ่น ลูกสั้น และมะตาดดังแสดงในรูปที่ 1.1 และรูปที่ 1.2

รูปที่ 1.1 ลูกสั้น
ที่มา : วัดใหญ่นครชุมน์, 2554

รูปที่ 1.2 มะตาด (แอบเปิลมอญ)
ที่มา : วัดใหญ่นครชุมน์, 2554

รูปที่ 1.1 ลูกสั้น (พะอลิต) เป็นต้นไม้ยืนต้น ใบเลี้ยงเดี่ยว จะออกดอกหลังจากผลัดใบแล้วในหน้าแล้ง เหมือนต้นไม้แห้งตาย จึงจะแตกดอก ดอกจะออกตามกิ่งก้านสาขาของลำต้น ลักษณะดอกที่ออกนั้นจะเป็นตุ่มตามกิ่งแล้วผลิเป็นดอกออกมา ดอกจะบานอยู่ 3 – 4 วันแล้วกลีบดอกจะร่วง จากนั้นอีก 4-6 วัน ดอกก็จะเป็นเม็ดที่สามารถเก็บมาแกงได้ รสชาติจะออกเปรี้ยว มียางลักษณะใสและเหนียว ส่วนภาพที่ 1.2 เป็นภาพตัวอย่างมะตาดหรือ แอบเปิ้ลมอญ และยังมีชื่อเรียกตามพื้นเมืองว่า ส้านกวาง ส้านท่า ส้านใหญ่ ส้มปฐ และชื่อต่างๆ ไป เรียกว่าส้าน เป็นผลจากภูมิปัญญาพื้นบ้านในการคัดเลือกพืชผักตามฤดูกาลมาใช้รับประทานเป็นอาหารในชีวิตประจำวัน

1.2 อาหารที่ใช้ในงานประเพณีและพิธีกรรมของชาวไทยเชื้อสายมอญจังหวัดราชบุรี ชาวมอญเป็นชาติพันธุ์หนึ่งที่นับถือศาสนาพุทธนิกายเถรวาทมาช้านาน นับตั้งแต่อาณาจักรสุธรรมวดี ซึ่งเป็นอาณาจักรแห่งแรกของชาวมอญ ชาวมอญนับถือศาสนาพุทธอย่างเคร่งครัด มีข้อปฏิบัติเกี่ยวกับศาสนายูมามากมาย มีการฟังเทศน์ สวดมนต์ ปฏิบัติธรรมในวันพระ และเมื่อถึงวันสำคัญในเทศกาลต่างๆพากันไปทำบุญที่วัดอย่างพร้อมเพรียง งานวิจัยของ (สุภรณ์ โอเจริญ, 2541, หน้า 260) กล่าวว่า ชาวมอญใน 3 ตำบลอันได้แก่ ตำบลทรงคนอง คลองควาย และ บ้านม่วง เลื่อมใสในพุทธศาสนา มาก ชาวมอญในพื้นที่ดังกล่าวทุกคน ร้อยละ 100 จะไปวัดอย่างน้อยปีละ 2 ครั้ง ในเทศกาลตรุษสงกรานต์ และเข้าหรือออกพรรษา เพื่อทำบุญตามประเพณี โดยทั่วไปชาวมอญมักเลือกที่จะไปวัดมอญประจำหมู่บ้านวัดของชาวไทย

เชื้อสายมอญในเขตอำเภอบ้านโป่งและอำเภอโพธารามได้แก่ วัดบ้านโป่ง วัดตาผา วัดใหญ่นครชุมน์ วัดคงคาราม วัดไทร อารีย์รักษ์ วัดดอนกระเบื้อง วัดม่วง วัดกาชะ วัดหนองกลางดง และวัดเขาช่องพราน เป็นต้น สะท้อนให้เห็นถึงศรัทธาความเลื่อมใสในพระพุทธศาสนาของชาวมอญเป็นอย่างดี ผลจากความเชื่อและการนับถือในพุทธศาสนาดังกล่าว ทำให้ชาวไทยเชื้อสายมอญมีอาหารซึ่งปรุงร่งเนื่องในโอกาสพิเศษ และทำขึ้นอย่างพิถีพิถันกว่าอาหารที่ทำรับประทานในชีวิตประจำวัน เช่น ข้าวแช่ในงานประเพณีสงกรานต์ ข้าวหลามในงานประเพณีจอบโอะต่าน หรือข้าวต้มลูกโยนในงาน ประเพณีเข้าพรรษา และ ประเพณีออกพรรษา เป็นต้น

2. แนวทางการยกระดับภูมิปัญญาอาหารมอญจังหวัดราชบุรีเพื่อการท่องเที่ยว พบว่า ภูมิปัญญาอาหาร จัดเป็นภูมิปัญญาท้องถิ่นที่เป็นฐานสำคัญของเศรษฐกิจเชิงสร้างสรรค์หรืออาจกล่าวได้ว่าเศรษฐกิจเชิงสร้างสรรค์เกิดจากภูมิปัญญาท้องถิ่น ซึ่งประเทศไทยมีภูมิปัญญาท้องถิ่นอยู่มากมายที่สามารถยกระดับไปสู่เศรษฐกิจสร้างสรรค์ได้ (เทิดชายช่วยบำรุง, 2554 หน้า 67) โดยการนำเอาภูมิปัญญาของท้องถิ่นนั้นเข้าไปต่อยอด เพื่อเพิ่มค่าในอันที่จะสร้างความแตกต่าง หรือคุณค่าทางเศรษฐกิจให้เกิดเป็นมูลค่าเพิ่มได้ โดยมีแนวทางการยกระดับภูมิปัญญาอาหารมอญเพื่อการท่องเที่ยว ดังนี้

2.1 การยกระดับสู่การท่องเที่ยวผ่านประเพณีเฉลิมฉลองสงกรานต์ ทานข้าวแช่มอญ ประเพณีสงกรานต์ในประเทศไทยจัดเป็นงานประเพณีหลักที่มีการฉลองกันทั่วทุกภูมิภาคของประเทศ เป็นเทศกาลที่มีวันหยุดยาว จนกลายเป็นวันกลับบ้านของผู้ใช้แรงงานและเป็นวันท่องเที่ยวของคนไทยบางกลุ่ม รวมทั้งนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติ หลายหน่วยงานต่างรณรงค์จัดงานเฉลิมฉลองสงกรานต์และใช้เป็นกิจกรรมดึงดูดให้คนเข้ามาในพื้นที่งานประเพณีสงกรานต์มอญ ซึ่งเป็นเทศกาลที่สำคัญและยิ่งใหญ่ของคนไทยเชื้อสายมอญเพราะเป็นเทศกาลขึ้นปีใหม่ ทุกบ้านเตรียมจัดทำอาหารที่รับประทานกับข้าวแช่ ได้แก่ กะเจีย หรือปลาป่นหวาน ยำขนุนอ่อน ยำมะม่วง ผักผักกาดหวาน ผัดกวยเตี๋ยว กะปิตอดกระเทียมดองผักโขบ อาหารที่ผัดคนมอญจะผัดด้วยหัวกระทิสด ทำให้ได้รสชาติที่อร่อยกว่า ส่วนขนมก็คือ กะละแม วันที่ 13,14 และ 15 เมษายน ทุกครอบครัวจะตื่นแต่เช้าเตรียมทำข้าวแช่และอาหารที่รับประทานกับข้าวแช่อีกประมาณ 3 – 4 อย่างนำไปส่งที่วัดในชุมชนของตน และวัดในชุมชนใกล้เคียง ผู้ที่ไปส่งข้าวแช่ส่วนใหญ่เป็นลูกหลานในวัยหนุ่มสาว ข้าวแช่มักกลิ่นหอมอบอวล ด้วยกลิ่นดอกมะลิหรือเทียนอบ ใส่ถาดและถ้วยชามที่สวยงามบางบ้านประดิษฐ์กระทงใบตองสวยงามและเบาสะดวกในการนำไปส่งข้าวแช่ที่วัด ปัจจุบันการคมนาคมสะดวกมียานพาหนะใช้กันทุกครัวเรือนชาวบ้านบางคนจึงไปส่งข้าวแช่ให้วัดในชุมชนอื่นที่มีชีวิตเชื้อสายมอญเป็นการบำเพ็ญบุญในเทศกาลสงกรานต์ หลังจากลูกหลานส่งข้าวแช่ตามวัดต่างๆแล้วรีบรับประทานอาหารเข้าแล้วไปส่งข้าวแช่หรือขนมให้แก่ญาติผู้ใหญ่ เป็นการแสดงมุทิตาการระใต้พูดคุยได้รับทราบลำดับญาติทางสายพันธุ์ ได้รับการอบรมสั่งสอน ทำให้เกิดความรัก ความเคารพ ความอบอุ่น และมีความผูกพันแนบแน่นยิ่งขึ้น ในวันที่ 16, 17 และ 18 เมษายน จะมีการทำบุญตักบาตรที่วัดในตอนเช้า พอถึงตอนบ่ายประมาณ 14.00 น. ชาวบ้านทุกครัวเรือนจะทำพิธีชักบังสุกุลที่วัดอุทิศส่วนกุศลให้แก่บรรพชนของตน แล้วสร่งน้ำและประพรมน้ำอบ น้ำหอมให้พระพุทธ จากนั้นก็ประพรมน้ำอบ น้ำหอมให้กระดูกปู่ ย่า ตา ยาย ซึ่งบรรจุไว้ในเจดีย์ของแต่ละตระกูล พร้อมกับบอกกล่าวให้ท่านเหล่านั้นรับทราบว่าคุณหลานได้มาคารวะ และขอพรให้ลูกหลานอยู่เย็นเป็นสุข ความเป็นเอกลักษณ์ของประเพณีสงกรานต์มอญ ผสมกับความ เป็นเทศกาลงานประเพณีหลักของประเทศที่เป็นวันหยุดยาวฉลองสงกรานต์ จึงสามารถนำงานประเพณีสงกรานต์ทานข้าวแช่มอญมารณรงค์ให้คนไปเที่ยวประเพณีสงกรานต์เชิงสร้างสรรค์ อันจะเป็นทางเลือกให้นักท่องเที่ยวหรือประชาชนชาวไทยได้ใช้ในการตัดสินใจท่องเที่ยวช่วงเทศกาลวันหยุดได้

2.2 การยกระดับสู่การท่องเที่ยวด้านการจัดกิจกรรมท่องเที่ยวเส้นทางสายวัฒนธรรมมอญ ด้วยการผูกร้อยเส้นทางท่องเที่ยว หรือกิจกรรมการท่องเที่ยวผ่านเส้นทางตามรอยอารยธรรมมอญ ไม่ว่าจะเป็นการชมพิพิธภัณฑ์เก่าห้อง และจิตรกรรมฝาผนังที่วังคงคาราม ชมการแสดงหนังใหญ่ศิลปการแสดงชั้นสูงของวัดขนอน ชมรากเหง้าวัฒนธรรมมอญที่พิพิธภัณฑ์มอญบ้านม่วง และร่วมรับประทานอาหารมอญเลิศรสจากชุมชนชาวมอญที่บ้านม่วง ก่อนที่จะไปนมัสการพระวัดใหญ่นครชุมน์ ปิดท้ายด้วยและรอ ชมค้างคาวร้อยล้านที่วัดเขาช่องพราน หรือจะขึ้นไปนมัสการพระธาตุนบยอดเขาช่องพรานก่อนกลับบ้าน ซึ่งจัดเป็นการท่องเที่ยวแบบ one day trip.

2.3 การยกระดับภูมิปัญญาอาหารพื้นบ้านมอญเพื่อการท่องเที่ยวโดยการนำกิจกรรมการท่องเที่ยวพื้นถิ่นไปเชื่อมโยงกับแหล่งท่องเที่ยวอื่น ๆ ภายในพื้นที่โดยเฉพาะแหล่งท่องเที่ยวที่เป็นแม่เหล็กดึงดูดนักท่องเที่ยว ไม่ว่าจะเป็นการท่องเที่ยวในเขตอำเภอสวนผึ้ง หรือการท่องเที่ยวในท้องที่ดำเนินสะดวก ซึ่งต้องอาศัยการประชาสัมพันธ์ และการ

แนะนำให้กินอาหารพวกแกงเลียงใบกะเพราหรือกะทือเพื่อให้เหงื่อออก และน้ำมันมาก ส่วนเครื่องต้มให้ต้มน้ำขมิ้นผง สลับกับยาอยู่ไฟ เป็นต้น ชาวไทยเชื้อสายมอญราชบุรีนิยมรับประทานอาหารที่ปรุงใหม่ และทำอาหารให้พอดีกับคนในครอบครัว ไม่นิยมทำอาหารในปริมาณที่มากเกินไป ซึ่งทำให้ชาวไทยเชื้อสายมอญได้รับประทานอาหารสด ใหม่ โอกาสในการปนเปื้อนของอาหารมีน้อย และยังมีการเลือกบริโภคอาหารตามฤดูกาล เช่น รับประทานลูกสัสนในฤดูแล้ง หรือรับประทานแกงมะรุม ในช่วงต้นฤดูหนาว เป็นต้น ทำให้มีอาหารบริโภคตลอดปี และยังมีคุณค่าทางโภชนาการ และการป้องกันรักษาโรคด้วย

1.2. ภูมิปัญญาในการนำอาหารมาเป็นสื่อทางวัฒนธรรม ชาวไทยเชื้อสายมอญใช้อาหารเป็นสื่อทางวัฒนธรรมที่หลากหลาย เช่น ใช้อาหารเป็นสื่อในการแสดงความรักเลื่อมใสในพุทธศาสนา เช่น การเผาข้าวหลาม ในพิธีจองโอะ ตำนาน นอกจากจะเป็นการถวายเป็นกุศลแด่พระสงฆ์แล้ว กิจกรรมการนั่งล้อมวงเผาข้าวหลามด้วยกันยังช่วยสร้างความสามัคคี กระตุ้นให้คนในสังคมเกิดการพูดจากันมากขึ้น หรือข้าวแช่ในงานประเพณีสงกรานต์ นอกจากจะเป็นการแสดงความรัก ต่อเทวดาที่จะมาปกป้องรักษาในเทศกาลวันขึ้นปีใหม่ของชาวมอญแล้ว ข้าวแช่ยังเป็นสื่อที่บุคคลในครอบครัวใช้เพื่อแสดงความเคารพ โดยการให้เด็กที่อาวุโสหน่อยนำข้าวแช่ไปส่งผู้เฒ่าผู้แก่ที่เคารพ ทำให้ได้รู้จัก พบปะกันในหมู่ญาติ เป็นต้น

2. อภิปรายผล

อาหารไทยพื้นถิ่นของชาวไทยเชื้อสายมอญจังหวัดราชบุรี เป็นอาหารที่มีความเป็นเอกลักษณ์ ทั้งในการเลือกแหล่งอาหาร กรรมวิธีในการประกอบอาหาร และ ยังมีส่วนที่เกี่ยวข้องกับงานประเพณีท้องถิ่น การนำอาหารไปสู่บริบทของการท่องเที่ยวสามารถทำได้ผ่านกิจกรรมการท่องเที่ยวต่างๆ ที่ยังดำเนินการอยู่แล้วในท้องถิ่น เนื่องจาก อาหารและเครื่องต้มถือเป็นกิจกรรมที่สำคัญอย่างหนึ่งของการท่องเที่ยว มีงานวิจัยระบุว่า ค่าใช้จ่ายร้อยละ 40 ของนักท่องเที่ยวจะเป็นค่าใช้จ่ายด้านอาหาร (Boyne, Williams, & Hall, 2002) ในส่วนของผู้ประกอบการร้านอาหาร พบว่า กำไรกว่าร้อยละ 50 มาจากการใช้จ่ายของนักท่องเที่ยวที่เดินทางมาท่องเที่ยวและแวะรับประทานอาหาร (Graziani, 2003) และจากผลการศึกษาพบว่า Destination's Food Image มีผลต่อความต้องการเดินทางท่องเที่ยว ของนักท่องเที่ยว ดังนั้นอาหารมอญจึงสามารถเชื่อมโยงกับการท่องเที่ยวของจังหวัดได้โดยมีจุดเด่นคือการนำเสนอ ความเป็นต้นตำรับ ดั้งเดิม จากเจ้าของวัฒนธรรม

ข้อเสนอแนะ

อัตลักษณ์ความเป็นชุมชนมอญจังหวัดราชบุรียังไม่เป็นโดดเด่นเท่าชุมชนมอญพระประแดงหรือชุมชนมอญเกาะเกร็ดที่มีความชัดเจนมากกว่า จึงควรมีการโฆษณาประชาสัมพันธ์และเน้นความเป็นอัตลักษณ์ของชุมชนมอญราชบุรี ให้ความโดดเด่นและน่าสนใจมากขึ้นมาผนวกกับทรัพยากรการท่องเที่ยวภายในจังหวัดไม่ว่าจะเป็นทรัพยากรการท่องเที่ยวเดิม เช่น ตลาดน้ำดำเนินสะดวก การท่องเที่ยวเชิงนิเวศน์อำเภอสวนผึ้ง หรือ การจัดสร้างเป็นเส้นทางท่องเที่ยวใหม่ เส้นทางท่องเที่ยวสายวัฒนธรรมมอญเป็นต้น ซึ่งแนวคิดการท่องเที่ยวแบบนี้สอดคล้องกับแนวคิดการท่องเที่ยวแบบที่เรียกว่า Gastronomic tourism โดยมุ่งเน้นอาหารพื้นถิ่นที่สามารถรับประทานได้เฉพาะถิ่น เฉพาะที่จัดกิจกรรมการรับประทานอาหารของชุมชนที่มีความเป็นเอกลักษณ์ มีรสชาติอร่อย จัดเป็นการท่องเที่ยวอาหาร (Food tourism) (Richard C.Y.Chang et al, 2011) จัดกิจกรรมจัดสอนอาหารมอญให้กับนักท่องเที่ยวเพื่อให้นักท่องเที่ยวมีส่วนร่วมวิถีชีวิตและวัฒนธรรมชุมชน ทั้งนี้ต้องมีการสำรวจความคิดเห็นถึงความต้องการของชุมชนด้วย

เอกสารอ้างอิง

จวน เครือวิษณยาจารย์ 2541. ภูมิปัญญาไทย ประเพณีหญิงตั้งครุฑและการอยู่ไฟของชาวไทยเชื้อสายมอญ

ในราชบุรี . วารสารศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น ปีที่ 2 ฉบับที่ 2 กันยายน 2541 ธรรมรักษ์การพิมพ์ , ราชบุรี
เทิดชาย ช่วยบำรุง, 2554. ภูมิปัญญาเพื่อการพัฒนาท้องถิ่นเชิงสร้างสรรค์, สถาบันพระปกเกล้า,
กรุงเทพมหานคร

สุภรณ์ โอเจริญ 2541. มอญในเมืองไทย พิมพ์ลักษณ์, กรุงเทพฯ : สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย
วรรณวิจักข์ 2553. สร้างอาชีพผ่านอาหารชาติพันธุ์ วารสารของกรมส่งเสริมอุตสาหกรรม พิมพ์เป็นปีที่53

ฉบับเดือนมีนาคม - เมษายน 2553 หน้า 29 -31

and Greg Richards (Eds.). *Tourism and Gastronomy* (pp. 91- 114). London: Routledge

Graziani, J. 2003. **Travel spending leads to 5,000 more restaurants in AAA Tourbook Guides.**

Retrieved February 22, 2005 online from <http://www.aaanewsroom.net /Articles.asp?>

ArticleID=273&SectionID=4&CategoryID=8&SubCategoryID=31

Richard C.Y Chang, Jaksu Kivela, Athena H.N.Mark.2011. **Attributes that influence the Evaluation of travel dining experience : When East meet West.** *Journal of Tourism management* 32 pp. 307-316

Shahrim ab Karim .1994. **Culinary tourism as a destination attraction an empirical Examination of the destination,s food image and information sources.** Bachelor of Science in Hotel & Restaurant Management. New York University. New York City, New York.

ภูมิปัญญาการผลิตกะปิปลาสำหรับอาหารพื้นบ้านกะเหรี่ยง จังหวัดราชบุรี Wisdom of Production of Fish Paste and Recipes of Native Karens in Ratchaburi

วรรณรัตน์ เฉลิมแสนยากร¹ ครองศักดิ์² ภัคชนกนก และลักษมี หมั่นศรีอาราม³

^{1,2,3} สาขาวิชาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีการอาหาร คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยราชภัฏหมู่บ้านจอมบึง

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาภูมิปัญญาการผลิตกะปิปลา และตำรับอาหารจากกะปิปลา ของชาวไทยเชื้อสายกะเหรี่ยงจังหวัดราชบุรี ในตำบลบ้านบึง อำเภอบ้านคา ตำบลยางหัก อำเภอบางแพ ตำบลสวนผึ้ง ตำบลตะนาวศรี อำเภอสวนผึ้ง จังหวัดราชบุรี คณะวิจัยพบว่า การผลิตกะปิปลาหรือปลาหมักของชาวไทยเชื้อสายกะเหรี่ยงโพล่ง เริ่มจากการแช่ปลาในน้ำ 1 คืน จากนั้นตำปลากับเกลือและรำข้าว แล้วนำไปหมักในภาชนะปิดฝาไว้ นานประมาณ 2 สัปดาห์ กะปิปลามักใช้เป็นเครื่องปรุงรสในตำรับอาหารกะเหรี่ยง เช่น แกงข้าวคั่วไก่ใส่หยวกกล้วย แกงคั่วแห้งใส่ใบขมิ้น น้ำพริกกะเหรี่ยงผักแนม เป็นต้น การเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตดังเช่นในปัจจุบัน ทำให้การผลิตกะปิปลาไว้บริโภคเองในครัวเรือนลดลง กะปิปลาถูกแทนที่ด้วยการซื้อกะปิกุ้ง เคยก หรือปลาร้าจากตลาด แต่สามารถสืบทอดให้คงไว้ได้ผ่านตำรับอาหารที่เป็นเอกลักษณ์ ร่วมกับการสืบสานประเพณีต่าง ๆ ของชาวไทยเชื้อสายกะเหรี่ยง

Abstract

The purpose of this research was to investigate the Karen wisdom on fermented fish in case of processing, recipes. The data was collected from 4 districts in Ratchaburi Province: Banbueng, Yanghak, Suangpueng and Tanaosri. The results found that the Karen tribe of Phlow produced their fermented fish by soaking raw fish in water overnight. Then they pestling the fish with salt and rice bran, and fermented the mixed in the closed container for 2 weeks. This fermented fish were used in many recipes, such as chicken curry with banana stalk and roasted uncooked rice, spicy minced chicken with turmeric leaf and Karen chilli paste with vegetables. Because of the changing in modus vivendi, they produced and used their fermented fish less but bought shrimp paste or northeast fermented fish from the market instead. This wisdom may be maintained by manage the knowledge of this traditional food seasoning with Karen recipes in the Karen festival.

คำสำคัญ : กะปิปลา กะเหรี่ยง ราชบุรี ตำรับอาหาร

Keywords : fermented fish, Karen tribe, Ratchaburi, food recipe

บทนำ

จากสภาพปัจจุบันชาวเผ่ากะเหรี่ยงรับวัฒนธรรมการกินของคนพื้นเมือง เช่นมีการปรุงรสอาหารด้วยผงชูรส ซื่อกะปิเพื่อประกอบอาหารแทนการใช้กะปิปลา เนื่องจากสะดวกในการใช้และมีจำหน่าย [1] อาจทำให้ชาวกะเหรี่ยงรุ่นลูกรุ่นหลานหลงลืมการผลิตกะปิปลาที่เกิดขึ้นจากภูมิปัญญาการถนอมอาหาร วิถีชีวิต ทรัพยากรธรรมชาติ และสภาพทางภูมิศาสตร์แหล่งที่อยู่อาศัยของชาวกะเหรี่ยง ดังนั้นการผลิตกะปิปลาถือว่ามีคุณค่าต่อวิถีชีวิตและวัฒนธรรมการบริโภคอาหารของชาวกะเหรี่ยงควรมีการสืบสานและอนุรักษ์ภูมิปัญญาการผลิตกะปิปลาไว้ โดยรวบรวมภูมิปัญญาการผลิตกะปิปลา รวมถึงอาหารจากตำรับอาหารพื้นบ้านกะเหรี่ยงเบื้องต้น เพื่อให้ทราบและใช้เป็นข้อมูลพื้นฐานสนับสนุนคุณค่าของภูมิปัญญาด้านอาหารของบรรพบุรุษชาวกะเหรี่ยงที่สืบทอดกันมา ซึ่งนำไปสู่การเห็นคุณค่าที่แท้จริงและเป็นการสร้างชุมชนพอเพียงของชาวกะเหรี่ยงในจังหวัดราชบุรี

วัตถุประสงค์การวิจัย

เพื่อศึกษาภูมิปัญญาการผลิตกะปิปลาของกะเหรี่ยงในจังหวัดราชบุรี คุณภาพทางเคมีของกะปิปลา และ
ตำรับอาหารจากกะปิปลา

อุปกรณ์และวิธีดำเนินการวิจัย

คณะผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลที่ได้จากการสนทนากลุ่ม การสังเกต การสัมภาษณ์ เพื่อรวบรวมข้อมูลจากชาวไทย
เชื้อสายกะเหรี่ยงในจังหวัดราชบุรีในพื้นที่ 4 ตำบล คือ ตำบลบ้านบึง ตำบลยางหัก ตำบลสวนผึ้ง และตำบลตะนาวศรี
โดยรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับขั้นตอนการผลิตกะปิปลาของชาวไทยเชื้อสายกะเหรี่ยงใน 4 ตำบล และตำรับอาหารที่มีกะปิ
ปลาเป็นส่วนประกอบ นำตัวอย่างกะปิปลามาวิเคราะห์คุณภาพทางเคมี การวิเคราะห์ข้อมูล นำข้อมูลมาเรียบเรียง
วิเคราะห์ และสรุปตำรับอาหารพื้นบ้านกะเหรี่ยงที่มีการใช้กะปิปลาเป็นเครื่องปรุงรส พร้อมศึกษาชื่อของอาหารและ
ส่วนประกอบต่าง ๆ ของอาหารเป็นภาษากะเหรี่ยงและมีการทวนสอบข้อมูลกับแหล่งข้อมูล

ผลการวิจัย

จากข้อมูลที่ได้จากชาวไทยเชื้อสายกะเหรี่ยงในพื้นที่ชุมชนกะเหรี่ยงจำนวน 4 ตำบลในจังหวัดราชบุรี สรุป
ภูมิปัญญาของชาวไทยเชื้อสายกะเหรี่ยงในการผลิตกะปิปลาได้ดังนี้

วิธีผลิตกะปิปลา

การคัดเลือกปลาและส่วนผสม

ปลาที่ใช้ในการทำกะปิปลา จะใช้ปลาที่จับได้ตามแหล่งน้ำธรรมชาติ ไม่เจาะจงชนิดพันธุ์ปลา ปัจจุบันชาวไทย
เชื้อสายกะเหรี่ยงที่ยังทำกะปิปลาบริโภคเอง โดยใช้ปลาจากแหล่งน้ำในพื้นที่ เช่น ห้วยท่าเคย หรือลำภาชี หรือบางครั้ง
อาจจะอาจไปไกลจากพื้นที่อาศัย ในการทำกะปิปลาส่วนประกอบที่สำคัญนอกเหนือจากปลา คือ เกลือ และรำข้าว
ในสมัยก่อนต้องเดินทางมาซื้อเกลือที่อำเภอจอมบึง จังหวัดราชบุรี ส่วนรำข้าวได้จากการตำข้าวไร่ที่ปลูกได้เอง แล้วนำมา
ผัดและร่อนให้ได้อาละเอียด ส่วนอุปกรณ์ในการทำกะปิปลา สมัยก่อนอาจเป็นกระบอกไม้ไผ่ หรือโหลบรรจุปลาที่ซื้อจาก
พ่อค้าเร่ เมื่อใช้น้ำปลาหมด ก็นำมาหมักกะปิได้ ปัจจุบันสามารถประยุกต์ใช้ภาชนะต่าง ๆ ได้ทั่วไป เช่น โหลแก้วหรือ
พลาสติกที่ปากกว้าง

ขั้นตอนการผลิตกะปิปลา

1. ปลาที่ทำความสะอาดแล้วนำมาแช่น้ำ นาน 1 คืน เพื่อให้เกิดการนิ่มลงของเนื้อปลา ปลาที่แช่ไว้จะมีกลิ่น
หากเป็นสมัยก่อน ชาวกะเหรี่ยงจะเดินทางไปหาปลาไกลจากบ้านพัก ปลาที่จับได้จะล้างทำความสะอาด แล้วใส่ใน
กระบอกไม้ไผ่ ใส่สำน้ำ เนื่องจากระยะเวลาการเดินทางใช้เวลานาน อาจเป็นวัน จึงเป็นขั้นตอนการแช่ปลาให้เนื้อนิ่มเปื่อยลง แล้วนำ
กลับมาที่บ้านพัก เพื่อหมักกับเกลือและรำข้าวต่อไป

2. ในวันที่ 2 จะนำปลาที่แช่น้ำไว้มาล้างน้ำสะอาด แล้วตากทิ้งไว้ให้พอหมาด แต่เดิมใช้ภาชนะที่สานจากไม้ไผ่
เป็นตาข่ายไว้ตาก ขั้นตอนนี้จะทำให้ได้กลิ่นของปลาที่ผ่านการแช่น้ำไว้ จากนั้นนำปลามาตำกับเกลือ แล้วหมักในภาชนะ
ปิดฝากันแมลงวัน ใช้เวลาหมักในขั้นตอนนี้ประมาณ 1 สัปดาห์ จากนั้นจึงนำมาตำพร้อมกับรำข้าว แล้วนำไปหมักต่ออีก
1 สัปดาห์ จะได้กะปิปลาที่มีกลิ่นหอมเฉพาะ เนื้อปลาจะนิ่มลง

เทคนิคการทำกะปิปลา เค็ตลัด การประยุกต์

การแช่ปลาแล้วในน้ำ จะทำให้ปลาที่มีเนื้อนิ่ม ย่อยสลายโดยจุลินทรีย์ตามธรรมชาติได้ง่ายขึ้น ทำให้กะปิปลา
ที่ได้มีเนื้อนิ่มกว่าการไม่แช่ปลา ก่อน ในขั้นตอนการหมักปลากับเกลือ อาจใส่รำข้าวลงไปพร้อมกันในขั้นตอนการทำปลา
ให้นิ่ม ก่อนนำไปหมัก

จากการสัมภาษณ์ ชาวไทยเชื้อสายกะเหรี่ยงจาก 4 ตำบล พบว่า วิธีการทำกะปิปลาแบบดั้งเดิมจะมีความ
เหมือนกัน แต่ปัจจุบันชาวไทยเชื้อสายกะเหรี่ยงที่ยังคงทำกะปิปลาไว้บริโภคเอง มีการประยุกต์เทคนิคการทำแตกต่างกันบ้าง
เช่น เทคนิคการทำกะปิปลาของบ้านห้วยแห้ง ตำบลตะนาวศรี จะละเว้นขั้นตอนการแช่เนื้อปลาให้น้ำ 1 คืน โดยให้
เหตุผลว่า การแช่ปลาให้น้ำจะทำให้เกิดกลิ่นที่รุนแรง จึงละเว้นขั้นตอนนี้ แต่กะปิปลาที่ได้จะมีเนื้อที่แข็งกว่า หรือเปื่อย
น้อยกว่า

กะปิปลาที่ได้สามารถเก็บได้นานเป็นปี หากเป็นอดีต ทำกะปิปลาจำนวนมาก หมักในโอ่ง ปิดปากโอ่งด้วยใบพืชชนิดหนึ่ง ที่เรียกว่า ใบผีเสื้อ หรือ ชิกองเปย เป็นใบฆ่า เพื่อไม่ให้เกิดลักษณะเป็นขุยที่ผิวหน้า ทำให้ไม่น่ากิน และมีกลิ่นเปลี่ยนไป

การทำกะปิปลา ของชาวไทยเชื้อสายกะเหรี่ยงที่ตำบลยางหัก ก็คล้ายคลึงกัน โดยนำปลาที่ได้มาขอดเกล็ด ควักไส้ออก แล้วนำไปแช่น้ำให้เนื้อนิ่มลง จากนั้นเอามาล้างแล้วผึ่งให้หมาด ช่วงนี้จะมีกลิ่นแรง ลุงปะ ชาวไทยเชื้อสายกะเหรี่ยงบ้านยางหัก บอกว่า ถ้าปลาไม่เน่า กะปิปลาจะไม่เหม็นและไม่หอม เมื่อตากพอหมาดนำมาตำกับเกลือ และรำข้าว เกล็นไป จะเค็ม หากเกลือใส่น้อยอาจจะทำให้เหม็น แต่เกิดเป็นกะปิได้เร็ว ประมาณ 6-7 วันจะมีกลิ่นหอม ซึ่งแตกต่างจากปลาร้าที่ซื้อตามตลาด เมื่อก่อนจะทำกะปิปลาแค่ไหลพอกิน หากหมดก็ไปจับปลามาทำใหม่ กะปิปลาที่ได้นำมาทำน้ำพริก หรือนำน้ำที่ต้มได้มาปรุงรสอาหาร

กะปิปลาที่ทำโดยชาวไทยเชื้อสายกะเหรี่ยงบ้านทุ่งแฝก ตำบลสวนผึ้ง อำเภอสวนผึ้ง จากการสัมภาษณ์พบว่า มีขั้นตอนการทำกะปิปลาเหมือนหมู่บ้านอื่น ๆ โดยการแช่ปลาในน้ำให้เน่าก่อน แล้วจึงนำมาตำกับเกลือ และรำข้าว หมักไว้จนเกิดกลิ่นหอม ก็นำมาประกอบอาหารได้ แต่อาจมีการประยุกต์โดยการใส่ข้าวคั่วลงไปในการหมักด้วย เนื่องจากชอบกลิ่นหอมที่ได้จากข้าวคั่วเหมือนในการหมักปลาร้า แหล่งข้อมูลบ้านทุ่งแฝก ในบางครั้งก็ซื้อปลาร้าจากตลาดชุมชนมาประกอบอาหารแทนกะปิปลา แต่เนื่องจากปลาร้ามีความเค็มมากกว่า จึงไม่นิยมนำมาทำน้ำพริกกะเหรี่ยง หากจะทำน้ำพริกกะเหรี่ยง จะใช้กะปิปลาที่ทำไว้เองมากกว่า

รูปที่ 1 ปลาขาวหลังขอ ที่จับได้จากลำห้วยภาษี เตรียมไว้สำหรับการทำกะปิปลา

รูปที่ 2 ปลาที่แช่น้ำไว้แล้ว 1 คืน ก่อนนำไปตำกับเกลือและรำข้าวก่อนนำไปหมักกับเป็นกะปิปลา

รูปที่ 3 กะปิปลาที่หมักแล้ว

ปัญหาในการผลิตกะปิปลาเพื่อบริโภคของชาวไทยเชื้อสายกะเหรี่ยงในปัจจุบัน

ขั้นตอนการผลิตกะปิปลา มีการแช่ปลาในน้ำก่อน 1 คืน ทำให้มีกลิ่นเน่า จากการทำงานของเอนไซม์จากเนื้อปลา และจุลินทรีย์แวดล้อม ทำให้มีกลิ่นแรง เยาวชนชาวกะเหรี่ยงรุ่นใหม่มีการบริโภคอาหารแบบกะเหรี่ยงน้อยลง เนื่องจากมีรสเผ็ดจัด และการไปโรงเรียนทำให้เยาวชนขาดการมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมกับครอบครัว อาจเป็นสาเหตุของปัญหาในการสืบทอดภูมิปัญญาในการผลิตกะปิปลา

ปัจจุบันมีการทำกะปิปลาเป็นบางบ้านที่ยังมีผู้เฒ่าผู้แก่ที่ยังทำเป็น และหาปลาได้เองเท่านั้น ปลา ร้ามีความแตกต่างจากกะปิปลา เนื่องจากเป็นปลาที่ตัวใหญ่ มีก้างแข็งหากนำไปทำอาหาร ต้องสับนานกว่าจะละเอียด ปลา ร้ากลิ่นหอมที่แตกต่างจากกะปิปลา และมีการเติมผงชูรส เกลือ มีรสเค็มมากกว่ากะปิปลาที่ทำเอง ชาวกะเหรี่ยงสามารถแยกความแตกต่างระหว่างปลา ร้ากับกะปิปลาได้ เพราะมีความหอมต่างกัน แต่หากไม่มีกะปิปลา ก็สามารถใช้ปลา ร้าแทนได้

วิธีการทำกะปิปลา หากปลาที่นำมาผลิต ล้างส่วนช่องท้องไม่สะอาด อาจทำให้กะปิปลาเกิดรสขมได้ การใช้ปริมาณเกลือมากเกินไป อาจทำให้รสเค็มเกินไป ถ้าใช้เกลือปริมาณน้อยเกินไป ปลา ก็จะเน่าเสียได้ ไม่หอม อาจมีรสขม และเนื้อเหลวละ

การนำกะปิปลามาเป็นอาหาร

กะปิปลาที่หมักได้ มักจะกินแบบปรุงสุก ทำเป็นกับข้าวหลากหลายเมนู อาทิ น้ำพริกจากกะปิปลา เรียกว่า เซอเย่โพลง (แปลว่าน้ำพริกของชาวกะเหรี่ยงโพลง) อาจเรียกเซอเย่ไหว (หากเป็นการทำน้ำพริกโดยการต้มกะปิปลา แล้วเติมเครื่องน้ำพริกอื่นที่ตำ แล้วนำไปต้มเคี่ยวให้งวดลง) หรือเซอเย่เปล (เป็นการสับกะปิปลา แล้วนำไปปิ้งให้หอม จากนั้นนำไปตำกับเครื่องน้ำพริกอื่น ๆ) หรือทำเป็นส่วนประกอบของเครื่องแกงส้ม แกงเผ็ด ซึ่งมีหลายตำรับ ขึ้นกับผัก เนื้อ ปลา และส่วนประกอบอื่น

กะปิปลาที่หมักได้ที่ จะมีกลิ่นหอมเฉพาะ เมื่อนำมาประกอบอาหารของชาวกะเหรี่ยง อาจมีการนำมาปิ้งไฟ เพื่อเพิ่มกลิ่นหอมได้ ในสมัยก่อน มีการพกพากะปิปลา ไปใช้ในการเดินป่า เข้าป่าล่าสัตว์ หาสมุนไพรของชาวกะเหรี่ยง เพื่อใช้เป็นเครื่องปรุงรส เนื่องจากมีรสเค็ม ส่วนเนื้อสัตว์หรือผัก ก็หาระหว่างการเดินป่า เพื่อประกอบอาหารในแต่ละวัน

กะปิปลาเป็นกระบวนการถนอมอาหารโดยการหมัก โดยใช้แบคทีเรียที่ย่อยสลายโปรตีน ด้วยเอนไซม์ กระบวนการแช่ปลาในน้ำ หลังจากปลาตาย เอนไซม์จะย่อยสลายโปรตีนในเนื้อปลาอย่างรวดเร็วโดยเฉพาะเอนไซม์ คาเทปซิน ซึ่งมีอยู่ในกล้ามเนื้อปลาเรียกว่าเกิดการย่อยสลายตัวเอง ทำให้ปลามีสภาพที่เหมาะสมต่อการเจริญของแบคทีเรียตามธรรมชาติ ซึ่งจะผลิตเอนไซม์ออกมาย่อยเนื้อปลา ทำให้เกิดกลิ่นในช่วงที่ทำกรหมัก (นงนุช, 2545)

คุณภาพทางเคมีของกะปิปลา

จากผลการวิเคราะห์คุณภาพทางเคมี พบว่า กะปิปลาที่มีความเป็นกรด-ต่างเท่ากับ 5.18 แสดงถึงภาวะกรดที่เกิดขึ้นจากจุลินทรีย์ในกระบวนการหมัก ทำให้มีค่าพีเอชต่ำ ซึ่งสามารถยับยั้งการเจริญของจุลินทรีย์ที่ทำให้อาหารเสื่อมเสียได้ ซึ่งสอดคล้องกับค่าของกรดที่ไทเทรตได้ เท่ากับร้อยละ 3.43 คิดเป็นร้อยละของกรดแลคติก แสดงความเป็นกรดซึ่งสามารถยับยั้งเชื้อจุลินทรีย์ได้เช่นกัน ค่าปริมาณน้ำอิสระเท่ากับ 0.84 ซึ่งมีค่าต่ำมาก เนื่องจากมีการเติมเกลือซึ่งมีค่าของเกลือที่วิเคราะห์ได้เท่ากับร้อยละ 13.48 ค่าปริมาณน้ำอิสระที่น้อยกว่า 0.85 ซึ่งสามารถยับยั้งการเจริญของเชื้อจุลินทรีย์อื่น ๆ ในอาหารได้ จากข้อมูลคุณภาพทางเคมี ทำให้กะปิปลาเก็บไว้ได้นาน เนื่องจากมีค่าปริมาณน้ำอิสระ ความเป็นกรด และค่าพีเอช ที่สามารถยับยั้งการเจริญของจุลินทรีย์ได้

ตาราง 1 คุณภาพทางเคมีของกะปิปลา

คุณภาพทางเคมีของกะปิปลา	ค่าคุณภาพ
ปริมาณน้ำอิสระ (หน่วยค่า Aw)	0.84
ค่าความเป็นกรด-ด่าง (หน่วยค่าพีเอช)	5.18
ค่าความเป็นกรดที่ไทเทรตได้(ร้อยละของกรดแลคติก)	3.43
ปริมาณเกลือ (ร้อยละ)	13.48

คุณค่าทางอาหารของกะปิปลา 100 กรัม แสดงในตาราง 2 จะมีความชื้นร้อยละ 57.95 ไขมันร้อยละ 3.20 โปรตีนมีปริมาณร้อยละ 10.24 ปริมาณเถ้าร้อยละ 25.76 และคาร์โบไฮเดรตร้อยละ 2.85 พลังงานที่ได้ต่อ 100 กรัม มีค่า 81.16 กิโลแคลอรี แต่เนื่องจากชาวกะเหรี่ยงใช้กะปิปลาเป็นส่วนประกอบของอาหาร ในรูปแบบของเครื่องปรุงรส ปริมาณกะปิปลาจึงไม่มีผลต่อคุณค่าทางโภชนาการของเมนูอาหารพื้นบ้านกะเหรี่ยงมากนัก

ตาราง 2 คุณภาพทางโภชนาการของกะปิปลาเปรียบเทียบกับปลาร้า (เนื้อ) ต่อ 100 กรัม

คุณภาพทางโภชนาการ	ร้อยละ
พลังงาน (แคลอรี)	81.16
ความชื้น	57.95
ไขมัน	3.20
โปรตีน	10.24
เถ้า	25.76
คาร์โบไฮเดรต	2.85

อาหารตำรับพื้นบ้านที่ทำจากกะปิปลา ของชาวไทยเชื้อสายกะเหรี่ยงจังหวัดราชบุรี

ตำรับอาหารพื้นบ้านที่ทำจากกะปิปลา ของชาวไทยเชื้อสายกะเหรี่ยงจังหวัดราชบุรี สามารถแบ่งเป็นประเภท ได้แก่ ประเภทน้ำพริก ประเภทแกงเผ็ด ประเภทแกงส้ม และอื่น ๆ ส่วนประกอบของอาหารของชาวไทยเชื้อสายกะเหรี่ยง ในจังหวัดราชบุรี (สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดราชบุรี, 2554) ที่ซื้อมาได้จากแหล่งธรรมชาติ หรือที่เพาะปลูกไว้ในไร่ข้าว ส่วนอาหารประเภทเนื้อสัตว์ ก็ได้จากการล่าสัตว์ป่า หรือได้จากการจับสัตว์น้ำ ตามแหล่งน้ำ เช่น ปลา ปู กุ้ง หอย เป็นต้น วิธีการปรุงอาหาร เป็นวิธีที่ง่าย ไม่ซับซ้อน มีการใช้ส่วนผสมเพื่อเพิ่มลักษณะของอาหารให้รับประทานขึ้น เช่น พริกหวาน เพื่อดับกลิ่นของเนื้อสัตว์ป่า ไข่มะเขือเปรี้ยวหรือพืชมล หรือใบที่มีรสเปรี้ยวมาปรุงแต่งรสเปรี้ยวในอาหาร การใช้ข้าวคั่ว หรือข้าวเปลือกทำให้น้ำแกงมีความข้นขึ้น เป็นต้น จึงนับว่าเป็นศิลปะในการประกอบอาหาร สำหรับการถ่ายทอดตำรับอาหารจากกะปิปลาจากรุ่นสู่รุ่น มีลดน้อยลง เนื่องจากวิถีชีวิตที่เปลี่ยนแปลง เนื่องจากเวลา ความเจริญ เทคโนโลยี การติดต่อสัมพันธ์กับชาวไทยกลุ่มอื่น หรือชาวต่างประเทศ ทำให้มีการเปลี่ยนแปลงในเรื่องการประกอบอาหาร โดยเฉพาะส่วนผสมของอาหาร การใช้ปลาร้าที่หาซื้อได้ตามตลาดนัดชุมชนแทนกะปิปลา ทำให้ภูมิปัญญาการผลิตกะปิปลาของชาวไทยเชื้อสายกะเหรี่ยงถูกถ่ายทอดสู่ลูกหลานน้อยลงอีกด้วย

อาหารจากกะปิปลาประเภทน้ำพริก

เนื่องจากชาวไทยเชื้อสายกะเหรี่ยงมีการบริโภคข้าวเจ้า จึงมีน้ำพริกเป็นตำรับอาหารหลัก ชาวกะเหรี่ยงเรียกน้ำพริกว่า เซอเย้โปล่ง แปลว่า น้ำพริกของชาวกะเหรี่ยงโปล่ง น้ำพริกกะเหรี่ยงทำจากกะปิปลา ทานคู่กับผักสด ผักดอง โดยมีส่วนผสมประกอบด้วยกะปิปลา (ยะอั้งโปล่ง) น้ำพริกแบบเซอเย้โฬว ต้องนำกะปิปลา มาสับให้ละเอียด เติมหะขิด ปลาสับละเอียดลงในน้ำข้าว (จากการหุงแบบเซตน้ำ) ต้มเดือด หรือน้ำเปล่าต้มเดือด ต้มให้ก้างนิ่มหลุดออกจากชิ้นปลา จากนั้นกรองส่วนที่ต้มแล้ว เพื่อเอาก้างออก จากนั้นเติมกระเทียม (ของกะซั่วอั่ว) หอมแดง (กะซั่วโฬว) พริกสดที่ตำละเอียด ต้มต่อจนน้ำพริกข้น ปรุงรสด้วยผงชูรส น้ำปลา (พะเซ่ย) เติมรสเปรี้ยวตามชอบ ด้วยมะนาว หรือแตงเปรี้ยว หรือมะเขือส้ม (หยั่งคู้บั้ง) ทานกับผักลวก หรือผักสด เช่น ขนุนอ่อน (หญ่งซั่วบั้ง) ต้ม มะเขือเจ้าพระยา (หยั่งซั่ว) ลวก ผักปลัง (โฬลั่วฝึ่ย) ลวก

ข้าวโพดอ่อน (บั้งเข้ซาซ้อง) ลวก หน่อไม้ดอง (บั้งไซ้) แดงกวา ผักดองรสเปรี้ยว เช่น ผักเสี้ยนดอง (พะเลื่องไซ้) ผักกูดดอง ผักกุ่มดอง

รูปที่ 4 น้ำพริกกะเหรี่ยง เซอเย่พร้อมผักลวก

อาหารประเภทแกงเผ็ด แกงส้ม ที่มีส่วนผสมของกะปิปลาในพริกแกง มีส่วนผสมของพริกแห้ง (เข้ซ่าไค้) ข่า (เอ่ยไซ้) ตะไคร้ (ห้วงเย้ย) ใบมะกรูด (มะเกราะล้า) หรือผิวมะกรูด หัวหอมแดง (กุซ่าโหว) กระเทียม กลือ (ที่ยล้า) พริกพาน หัวขมิ้น (หยั้งไซ้ซา) และใช้กะปิปลาหรือ**ยี่อั้งโพล่ง** เป็นส่วนประกอบในพริกแกง เหมือนการใช้กะปิในเครื่องแกงไทย พริกพาน ใช้ส่วนเปลือกเมล็ด ช่วยเพิ่มกลิ่นหอม รสเผ็ดฉุน ใช้ดับกลิ่นเนื้อสัตว์

หากเป็นเครื่องแกงสำหรับแกงผัดขมิ้นให้เพิ่มหัวขมิ้น (ยั้งบั้งทีย) หากเป็นน้ำพริกสำหรับเครื่องแกงส้ม จะไม่ใส่ กระเทียม ใบมะกรูด ข่า แต่จะทุบตะไคร้ใส่ลงในแกง แกงส้มมักแกงใส่ใบกระเจียว(นาม้าไซ้) เพื่อให้เกิดรสเปรี้ยว แกงมะเขือขึ้น จะใช้เครื่องแกงที่ใส่หัวขมิ้น หรือน้ำพริกแกงป่า ก็ใส่หัวขมิ้นได้

อาหารพื้นบ้านของชาวไทยเชื้อสายกะเหรี่ยงจังหวัดราชบุรี ที่มักใช้เป็นอาหารเลี้ยงแขกหรือในงานประเพณี เรียกว่าชัญญินข้าวห่อคือ เล็งเกี้ยง หรือแกงข้าวคั่ว ชาวกะเหรี่ยงไม่นิยมใช้กะปิในการทำแกง (เล็ง) แต่ใช้ข้าวสารคั่ว (เกี้ยง) ให้หอม ใส่ในแกงเพื่อเพิ่มความข้นและกลิ่นหอม แกงข้าวคั่วอาจแกงใส่หอยกกล้วย (หยะดุง) แดงเปรี้ยว ฟัก หรือหน่อไม้ดอง โดยจะใส่ข้าวคั่วในชั้นสุดท้าย คนให้เข้ากันแล้วยกลงจากเตา หากรับประทานทันที จะได้น้ำแกงที่ไม่ข้นมาก แต่หากตั้งทิ้งไว้ จะได้น้ำแกงที่ข้นขึ้น แกงข้าวคั่วจะมีรสเปรี้ยว โดยหากแกงหน่อไม้ดอง จะได้รับรสเปรี้ยวจากหน่อไม้เปรี้ยว หรือหากแกงแดงเปรี้ยว (ถี้ยไซ้ซา) ก็จะได้รับรสเปรี้ยวจากแดง หากแกงแดงกวา ขนุนอ่อน ฟัก ต้องปรุงรสเปรี้ยวด้วยมะเฟือง (ไค้ค้องซ่า) มะขาม ใบส้มป่อย (เผยไซ้)

รูปที่ 5 เล็งเกี้ยง หรือแกงข้าวคั่ว หากตั้งทิ้งไว้ น้ำแกงจะข้นขึ้น (ภาพขวา)

ยังมีตำรับอาหารพื้นบ้านกะเหรี่ยงอีกหลายตำรับ ซึ่งใช้เป็นกับข้าว โดยใช้พืช ผัก เนื้อสัตว์ หรือเนื้อสัตว์ป่า ที่หาได้ เช่น แกงควั่นแห้งใบขมิ้น ที่ใส่ใบขมิ้นหั่นฝอย ซึ่งมีคุณค่าของสมุนไพร แกงถั่วแปบ (บั้งข้าข้าว) ใส่ปลา แกงฟักทอง (เลี้ยงหลังเข้ข้าว) ที่ใส่ผักชีกะเหรี่ยง (หลังค้อย) เพื่อเพิ่มกลิ่นหอม แกงหอยขมข้าวเปลือก ข้าวเปลือกหรือจิ้งอั่ว คือ ข้าวสารแช่น้ำ ให้พองนึ่ง แล้วนำมาตำให้แตกพอประมาณ ใส่ในแกง เพื่อให้แกงมีความชื้น ชาวกะเหรี่ยง มักแกงข้าวเปลือกกับหอยจู้บ หรือหอยขม ใส่ใบชะพลู แกงซี่ค่าง (เลี้ยงจั่วมิ) ค่างเป็นสัตว์ป่าที่กินยอดไม้เป็นอาหาร รวมถึงสมุนไพรต่าง ๆ จึงใช้พุงค่าง เป็นตำรับยาพื้นบ้านกะเหรี่ยง และสามารถนำมาปรุงอาหาร แกงซี่ค่างอาจใส่ข้าวเปลือก เพื่อให้แกงชื้น แกงซี่ค่างหา รับประทานได้ยากขึ้น เนื่องจากต้องสังค่างจากพรานป่า ที่ต้องหมักเนื้อกับเกลือก่อนนำลงมาในหม้อบ้าน หากบ้านไหนแกง ซี่ค่างจะได้กลิ่นแรงมาก บ้านอื่น ๆ จะได้กลิ่น และเรียกแขกให้มาเยี่ยมเยียนได้ แกงค่างต้องผสมซี่เขี้ย (อาหารที่ค่างกิน ค่างอยู่ในลำไส้) จึงได้รสชาติอร่อย รสจะเผ็ดมาก มีการเติมพริกพาน เพื่อดับกลิ่นเนื้อสัตว์ป่า แกงแย้ (เลี้ยงค้อย) ชาวไทย เชื้อสายกะเหรี่ยง นำแย้มาบริโภค ทำเป็นอาหารประเภทต่าง ๆ แยกยังสามารถ ทำยา หรือ นำน้ำมันแย้ไปเป็นส่วนผสม ในการย้อมเส้นด้ายทอผ้าได้ด้วย

อาหารเหล่านี้มีส่วนประกอบของกะปิปลา ในรูปแบบของเครื่องปรุงรสเป็นส่วนใหญ่ ยกเว้น น้ำพริก กะเหรี่ยง ที่ใช้กะปิปลาเป็นองค์ประกอบหลัก แต่บริโภคในรูปแบบเครื่องจิ้ม กับผักสด ผักลวก ดังนั้นสัดส่วนของกะปิปลา ในเมนูอาหารจึงไม่มากนัก คุณค่าทางโภชนาการของเมนูอาหารส่วนใหญ่จึงมาจากองค์ประกอบอื่น ๆ ของอาหาร ได้แก่ เนื้อสัตว์ และผัก พลังงานที่ได้จากอาหารแต่ละเมนูมีค่าไม่มาก เนื่องจากทานเป็นกับข้าว พลังงานส่วนที่ต้องการเพิ่มเติม จึงได้มาจากข้าว อาหารของชาวไทยเชื้อสายกะเหรี่ยงมีไขมันน้อย เนื่องจากไม่ใช้น้ำมันในการประกอบอาหาร ไม่นิยมอาหารทอด และไม่ใช้กะทิ ทำให้อาหารมีไขมันต่ำ แหล่งของไขมันจะมาจากเนื้อสัตว์ซึ่งจะใส่มากน้อยขึ้นกับเมนูอาหาร องค์ประกอบ หลักของอาหารมักเป็นพืชผักพื้นบ้าน ซึ่งจะให้ใยอาหาร แร่ธาตุ และวิตามิน จึงอาจนับอาหารพื้นบ้านกะเหรี่ยงเป็น อาหารพื้นบ้านที่เป็นอาหารเพื่อสุขภาพได้

หากเปรียบเทียบกับงานวิจัยบางส่วนของของโสฬส และคณะ (2551) ที่ศึกษาเกี่ยวกับโครงการส่งเสริมภูมิปัญญา ท้องถิ่นและความหลากหลายทางชีวภาพ เพื่อการพัฒนาความมั่นคงทางอาหารและโภชนาการในประชากรกลุ่มชาติพันธุ์ กลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยงที่บ้านสะเนพ่อง ตำบลโล้ว อำเภอสังขละบุรี จังหวัดกาญจนบุรี พบตำรับอาหารพื้นบ้านกะเหรี่ยง หลายตำรับ เช่น น้ำพริกปลากระป๋อง น้ำพริกใส่ปลาใส่ข้าว แกงกระเจียวมอญ แกงแดงเปรี้ยวใส่น้ำข้าว แกงผักเหรี่ยง ใส่เนื้อหมู แกงหอยกกล้วย ซึ่งเป็นอาหารที่ประกอบขึ้นจากส่วนประกอบที่ปลูก หา เก็บ ได้ ซึ่งพบว่ามากกว่า 380 ชนิด ซึ่งมีคุณค่าทางโภชนาการ เมื่อประกอบเป็นอาหารพื้นบ้านกะเหรี่ยง ก็ทำให้เป็นอาหารท้องถิ่นที่ทำให้ชุมชนสุขภาพดีได้ แต่เนื่องจากบริบทของพื้นที่อยู่อาศัยที่แตกต่างกัน ความเจริญที่เข้าถึงได้มากกว่า ทำให้ปัจจุบันชุมชนชาวกะเหรี่ยงใน จังหวัดราชบุรี มีศักยภาพด้านอาหารท้องถิ่นน้อยลง ต้องพึ่งพาอาหารสำเร็จรูป จากตลาดในหมู่บ้าน หรือเมืองมากขึ้น อาจมีผลทำให้เกิดภาวะอาหารมีราคาสูงขึ้น อาหารขาดแคลน ความหลากหลายของอาหารลดลง อาหารไม่ปลอดภัย เนื่องจากระบบการผลิต คนเจ็บป่วยมากขึ้น ดังนั้นการวิจัยภูมิปัญญาการผลิตกะปิปลาสุตำรับอาหารพื้นบ้านกะเหรี่ยง ก็เป็นการเริ่มจากภูมิปัญญาการถนอมปลา ให้เก็บไว้ได้นาน เพื่อประกอบเป็นอาหารในครัวเรือน กะปิปลาเป็นเพียง เครื่องปรุงรส ที่ต้องอาศัยส่วนประกอบอื่น ๆ ในการประกอบเป็นตำรับอาหาร ซึ่งในสมัยก่อน มักหาได้จากกรปลุก เก็บได้จาก แหล่งอาหารท้องถิ่น ซึ่งมักเป็นอาหารเพื่อสุขภาพที่ดีได้ หากมีแนวทางในการฟื้นฟูแหล่งอาหารตามธรรมชาติ เพื่อเป็น แหล่งอาหารของชุมชน เพิ่มความมั่นคงทางด้านอาหาร รวมถึงการรักษาสุขภาพแวดล้อม เพื่อความสุขของชุมชน

สรุปและอภิปรายผลการวิจัย

ภูมิปัญญาการผลิตกะปิปลาของชาวไทยเชื้อสายกะเหรี่ยงในจังหวัดราชบุรี แต่ละหมู่บ้าน พบว่ามีขั้นตอน การทำที่คล้ายกัน แต่อาจมีการดัดแปลงขั้นตอนการผลิตเพื่อความสะดวก และให้เข้ากับยุคสมัย โดยขั้นตอนการผลิต เริ่มจากการจับปลาตามแหล่งน้ำ นำมาแช่น้ำทิ้งไว้ให้เปื่อย ยู่ นาน 1 คืน แล้วจึงนำมาล้างทำความสะอาด ตากกับเกลือ และร้าวละเอียด แล้วจึงเก็บไว้ในภาชนะนานประมาณ 2 สัปดาห์ จะได้กะปิปลา ไว้ใช้ประกอบอาหารในครัวเรือน

คุณค่าทางโภชนาการของกะปิปลา คุณค่าทางอาหารของกะปิปลา 100 กรัม มีความชื้นร้อยละ 57.95 ไขมัน ร้อยละ 3.20 โปรตีนมีปริมาณร้อยละ 10.24 ปริมาณเถ้าร้อยละ 25.76 ส่วนคุณภาพทางเคมีพบว่ากะปิปลา มีค่าความเป็น กรดต่างเท่ากับ 5.18 ค่าของกรดที่ไทเทรตได้เท่ากับร้อยละ 3.43 คิดเป็นร้อยละของกรดแลคติก ค่าปริมาณน้ำอิสระ เท่ากับ 0.84 ค่าของเกลือที่วิเคราะห์ได้เท่ากับร้อยละ 13.48 แต่เนื่องจากชาวกะเหรี่ยงใช้กะปิปลาเป็นส่วนประกอบของ

อาหารในรูปแบบของเครื่องปรุงรส ปริมาณกะปิปลาจึงไม่มีผลต่อคุณค่าทางโภชนาการของตำรับอาหารพื้นบ้านกะเหรี่ยงมากนัก

ข้อเสนอแนะ

แนวทางการอนุรักษ์ภูมิปัญญาการผลิตกะปิปลา จำเป็นต้องให้ความรู้เกี่ยวกับวิถีชีวิตดั้งเดิมของชาวกะเหรี่ยงที่พึ่งพาธรรมชาติ มีแนวทางการถนอมปลาที่ได้มาให้เกิดได้นานขึ้น โดยการนำมาทำเป็นกะปิปลา และสร้างสรรค์ตำรับอาหารจากกะปิปลา ทั้งในรูปแบบเครื่องปรุง เช่นในน้ำพริกสำหรับแกงเผ็ด แกงส้มหรือส่วนประกอบหลักเช่น ในน้ำพริกกะเหรี่ยง คุณค่าทางโภชนาการของอาหารตำรับต่าง ๆ ของชาวกะเหรี่ยงที่มีไขมันต่ำ เส้นใยอาหารสูง รวมถึงวิตามินแร่ธาตุจากอาหารพื้นบ้าน ที่ส่งเสริมสุขภาพ และเพื่อการศึกษาชุมชนท้องถิ่น หรือประชาสัมพันธ์ในการท่องเที่ยวในรูปแบบการอนุรักษ์วัฒนธรรมชาติพันธุ์

นอกจากนี้จากการศึกษายังพบความเกี่ยวข้องของกะปิปลาหรืออาหารพื้นถิ่นกะเหรี่ยงนั้นมีความสัมพันธ์เกี่ยวข้องกับการอนุรักษ์ความหลากหลายของระบบนิเวศน์กันอย่างแยกไม่ออก ดังนั้นถ้าการอนุรักษ์หรือฟื้นฟูระบบนิเวศน์ให้กลับมามีความอุดมสมบูรณ์ นอกจากจะทำให้อาหารพื้นถิ่นซึ่งวัตถุดิบที่นำมาประกอบอาหารนั้นล้วนแต่หาได้ในธรรมชาติตามถิ่นที่อยู่อาศัยจะไม่สูญหายไปแล้วนั้น ยังช่วยให้คุณภาพชีวิตของชาวกะเหรี่ยงดีขึ้นอีกด้วย [5]

เอกสารอ้างอิง

- นงนุช รัชสกุลไทย. 2545. การศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการเกิดกลิ่นและฮีสตามีนในปลาร้า. วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตรบัณฑิต มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์. กรุงเทพฯ.
- สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดราชบุรี. 2554. อาหารพื้นถิ่น ชาติพันธุ์จังหวัดราชบุรี. 5,000 เล่ม. พิมพ์ครั้งที่ 1. ราชบุรี : งานตีพิมพ์ (2005) กวี.
- โสฬส สิริไสย์ และคณะ. 2551. โครงการส่งเสริมภูมิปัญญาท้องถิ่นและความหลากหลายทางชีวภาพ เพื่อการพัฒนาความมั่นคงทางอาหารและโภชนาการในประชากรกลุ่มชาติพันธุ์” กลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยงที่บ้านสะเนพ่อง ตำบลไล่โว่ อำเภอสังขละบุรี จังหวัดกาญจนบุรี. นครปฐม : สถาบันโภชนาการ มหาวิทยาลัยมหิดล.

เพลงพื้นบ้านราชบุรี : การสืบสานสู่ลูกหลานและการสื่อสารร่วมสมัย
Thai Folk Songs in Ratchaburi : the Inheriting to New Generation
and Using as the Contemporary Communication

ผู้ช่วยศาสตราจารย์อาภรณ์ สุนทรวาท
สำนักศิลปะและวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยราชภัฏหมู่บ้านจอมบึง

บทคัดย่อ

การวิจัยเรื่อง เพลงพื้นบ้านราชบุรี : การสืบสานสู่ลูกหลานและการสื่อสารร่วมสมัย เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษารวบรวมองค์ความรู้ภูมิปัญญาเพลงพื้นบ้านในจังหวัดราชบุรี และเพื่อหาแนวทาง อนุรักษ์ พื้นฟู สืบสาน และสืบทอดภูมิปัญญาเพลงพื้นบ้านราชบุรี และการสื่อสารร่วมสมัย

ผลการวิจัย

ผลการวิจัยนี้ได้พบเพลงพื้นบ้านราชบุรี คือ เพลงรำโทน 123 เพลง จากสองพื้นที่ ได้แก่ เพลงรำโทนที่บ้านโพหัก และเพลงรำโทนที่บ้านตลาดควาย พบเพลงที่ร้องเล่นในลานนวดข้าว ได้แก่ เพลงพานฟาง 19 บท เพลงสงค่อลำพวน 15 บท เพลงชักรกระดาน 8 บท จากบ้านโพหัก และได้พบเพลงปรบไ้ของคณะ นายหล่อ เคลือบสำริด ปัจจุบันอายุ 81 ปี เพลงปรบไ้ที่นี้จะเล่นเพื่อแก้บนศาลเจ้าพ่อโคกกระต่าย บ้านเวียงทูน ตำบลเกาะศาลพระ อำเภอวัดเพลง ลักษณะคำประพันธ์ เพลงปรบไ้เป็นแบบกลอนหัวเดียว วิธีแสดงจะนับเป็นวง โดยจะเริ่มด้วยการร้องเพลงเชิญ เพื่อให้หัวครูและสิ่งศักดิ์สิทธิ์ ต่อด้วยการร้องไ้ระหว่างชายกับหญิงเรียกว่าร้องปรบไ้ แล้วต่อด้วยการร้องส่ง ซึ่งร้องเป็นเรื่อง เช่น เรื่องนางกาก็ เมื่อจบการร้องส่ง เรียกว่า 1 วง ผู้ที่บนเจ้าพ่อโคกกระต่ายจะบนตั้งแต่ 2 วง 10 วง และ 100 วง เมื่อจะจบการแสดงจะจบด้วยการร้องบทธา

ในเรื่องแนวทางการ อนุรักษ์ พื้นฟู สืบสาน และสืบทอดภูมิปัญญาเพลงพื้นบ้านราชบุรี และการสื่อสารร่วมสมัย พบว่า ปัจจัยสำคัญที่จะทำให้ เพลงพื้นบ้านราชบุรีดำรงอยู่ได้ ก็คือ ต้องจัดให้มีพื้นที่สำหรับเพลงพื้นบ้านราชบุรีได้มีโอกาส แสดง และพบว่าองค์กรที่เกี่ยวข้องและมีบทบาทสำคัญที่ทำให้มีพื้นที่สำหรับเพลงพื้นบ้านราชบุรี คือ องค์กรระดับนโยบาย ได้แก่ กระทรวงศึกษาธิการ กระทรวงวัฒนธรรม และศิลปินเพื่อการปฏิรูป (สภาปฏิรูปประเทศไทย) และองค์กรที่มีบทบาท สนับสนุนประกอบด้วย อบจ. เทศบาล อบต. ในจังหวัดราชบุรี และสำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดราชบุรี องค์กรที่กล่าวถึง ต้องมีนโยบาย เป้าหมาย แผนงานเรื่องเพลงพื้นบ้านซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของศิลปวัฒนธรรมที่สอดคล้องไปในแนวเดียวกัน สำหรับองค์กรภาคปฏิบัติ ได้แก่ โรงเรียนในท้องถิ่น มหาวิทยาลัยราชภัฏหมู่บ้านจอมบึง เครือข่ายศิลปินจังหวัดราชบุรี ก็ควรได้เข้ามามีส่วนร่วมด้วย เฉพาะอย่างยิ่งโรงเรียนและมหาวิทยาลัยราชภัฏควรจัดให้มีหลักสูตรท้องถิ่น การศึกษาวิจัย เพลงพื้นบ้านราชบุรี เพื่อ อนุรักษ์ พื้นฟู สืบสาน เพื่อให้เพลงพื้นบ้านได้ทำหน้าที่ของสื่อพื้นบ้านเพื่อการสื่อสารร่วมสมัย

Abstract

The research on Thai Folk Songs in Ratchaburi : the Inheriting to New Generation and Using as the Contemporary Communication is a qualitative research with the purposes to study and compile the holistic body of knowledge on Folk Songs in Ratchaburi and to find the ways to preserve, foster, and inherit such Folk Songs as the contemporary communication.

Research results

It was found in Ratchaburi folk songs that there were 123 Pleng Ram Tone from the two areas : at Ban Phoe Hak and at Ban Talaad Kwai. Some songs were sung at the threshing floor such as 19 parts of Pleng Parn Farnng, 15 parts of Pleng Song Kor Lam Puan and 8 parts of Pleng Chak Kra Darn from Ban Pohak. Pleng Prob Kai of Nai Lor Kluebsamrid's team. Now Nai Lor is 81 years. Pleng Prob Kai was sung to make a votive

offerring to Chao Por Koke Kratai, Ban WiangTun, Kor Sarn Pra district, amphur Wat Pleng. The nature of the verse was ending with same sound (Klon Hua Diew). When performing, it is counted as a round beginning with singing Pleng Chern to respect teachers and holy things followed by Prob Kai Song sung between boys and girls. After Prob Kai Song, the singing alternatively with music and story such as Nang Kaki is to finish one round and can be continued to 10 rounds or 100 rounds. At the end of the performance, the leaving song is sung.

For the ways to preserve, foster, and inherit the Thai folk songs in Ratchaburi and the contemporary communication, it was found that the main factors to maintain Ratchaburi folk songs are to provide the areas and the opportunities for such performances. The organizations involving and having important roles are the organizations in policy levels such as the Ministry of Education, the Ministry of culture and artists for reformation (Reformation Council of Thailand) and the supportive organizations such as provincial government organization, municipality, district government in Ratchaburi and the Provincial Office of Culture in Ratchaburi. Such organizations must have policies, goals, and plans about Thai folk songs which are parts of arts and culture towards the same direction. The organizations responsible for the performances can be local schools, Muban Chom Bueng Rajabhat University, and Ratchaburi artist Network. These organizations should work together cooperatively, especially Muban Chom Bueng Rajabhat University should provide local curriculum and research on Ratchaburi folk songs in order to preserve, foster and inherit so that the Thai folk songs can be local media and contemporary communication.

คำสำคัญ : เพลงพื้นบ้าน ราชบุรี การสื่อสารร่วมสมัย

Keywords : Thai folk song, Ratchaburi, Contemporary communication

บทนำ

เพลงพื้นบ้านเป็นมรดกทางวัฒนธรรมที่ได้สะสมต่อเนื่องกันมาหลายชั่วอายุคน มีอดีตที่ยาวนานควบคู่กับวิวัฒนาการของสังคมไทยซึ่งกำลังเปลี่ยนแปลงไปสู่ความทันสมัยอย่างรวดเร็ว การศึกษามิปัญญาเพลงพื้นบ้านที่ยังหลงเหลืออยู่นับเป็นสิ่งจำเป็นอย่างยิ่ง เพราะนอกจากจะเป็นการรวบรวมเก็บข้อมูลที่กำลังจะสูญหายไปอันเนื่องจากการบันเทิงแบบใหม่แล้วยังใช้เป็นสื่อในการศึกษาสภาพของสังคมหรือท้องถิ่น เพื่อเป็นพื้นฐานในการทำความเข้าใจในความเป็นอยู่ ค่านิยมทัศนคติ ตลอดจนประเพณีวัฒนธรรมของสังคมนั้น ๆ ที่สะท้อนออกมาในเนื้อหาของบทเพลง ทศนิยน์ ทานตวนิช (2523, หน้า 41) ได้กล่าวถึงความสำคัญของเพลงพื้นบ้านว่าเป็นมรดกทางวัฒนธรรม เพราะเพลงพื้นบ้านเป็นข้อมูลประเภทมุขปาฐะ มีการถ่ายทอดกันโดยทางวาจา มีเนื้อหาเกี่ยวข้องกับวัฒนธรรมคนในแต่ละท้องถิ่น นับเป็นมรดกทางวัฒนธรรมอย่างหนึ่งซึ่งควรได้รับการอนุรักษ์ไว้เป็นสิ่งแสดงถึงวิถีชีวิตของชาวบ้านอย่างเด่นชัด เนื้อหาของเพลง ซึ่งเป็นเพลงของชาวบ้านย่อมแสดงถึงวิถีชีวิตของชาวบ้านได้อย่างชัดเจน ส่วนอนเนก นาวิกมูล (2527, หน้า 93-104) ได้กล่าวถึงคุณค่าของเพลงพื้นเมืองไว้สองด้านคือ ด้านคุณค่าในตัวเอง และด้านคุณค่าทางสังคม ด้านคุณค่าในตัวเองเพลงพื้นเมืองเป็นมรดกทางวรรณกรรม บทเพลงอันไพเราะถ้อยคำสละสลวยที่สอดแทรกไว้ด้วยปรัชญา หรือคำสั่งสอนของคนเจ้าบทเจ้ากลอน ได้ถูกสืบทอดทางปากต่อปาก ที่เรียกว่า มุขปาฐะ เพลงพื้นบ้านพื้นเมือง ถูกร้อยกรองขึ้นด้วยคำที่เรียบง่ายแต่กินใจความ สิ่งเหล่านี้เองที่ทำให้บทเพลงมีค่า นับเป็นศิลปะทางภาษาอย่างหนึ่ง จัดเป็นวรรณกรรมมุขปาฐะอย่างแท้จริง และแสดงถึงวิถีชีวิตของชาวบ้านได้เด่นชัด

จังหวัดราชบุรีเป็นแหล่งอารยธรรมและวัฒนธรรมที่สำคัญหลายด้าน ทั้งยังเป็นแหล่งรวมคนไทยเชื้อสายต่าง ๆ แต่ละกลุ่มชาติพันธุ์ก็จะมีวัฒนธรรมที่แสดงอัตลักษณ์ของกลุ่มชนนั้น ๆ เช่น การละเล่นพื้นบ้านหรือเพลงพื้นบ้านที่เป็นเอกลักษณ์ของกลุ่มชนนั้น ๆ ดังปรากฏว่ามีเพลงพื้นบ้านอันเป็นมรดกทางภูมิปัญญาของกลุ่มคนไทยแท้ในจังหวัดราชบุรี

อยู่เป็นจำนวนมาก เช่น เพลงปรบไก่ เพลงพานพาง เพลงสวดคำพวน เพลงชกกระดาน เพลงรำโทน เป็นต้น และมีผู้อาวุโสในท้องถิ่นยังจดจำเพลงได้ และบางท้องถิ่นมีการสืบสานให้อนุชนรุ่นหลังด้วย คุณค่าและความสำคัญของเพลงพื้นบ้านราชบุรีเห็นควรที่จะมีการวิจัยเพื่อรวบรวมภูมิปัญญาที่เป็นองค์ความรู้เกี่ยวกับเพลงพื้นบ้านในจังหวัดราชบุรีไว้เพื่อเป็นแหล่งเรียนรู้และต่อยอดเพื่อเสนอแนวทางที่จะนำลักษณะเด่นของเพลงพื้นบ้านราชบุรีมาประยุกต์ใช้ให้เหมาะสมกับยุคสมัย

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษารวบรวมองค์ความรู้ภูมิปัญญาเพลงพื้นบ้านในจังหวัดราชบุรี
2. เพื่อหาแนวทาง อนุรักษ์ พื้นฟู สืบสาน สืบทอดภูมิปัญญาเพลงพื้นบ้านราชบุรี และใช้เพื่อการสื่อสารร่วมสมัย

พื้นที่และวิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง เพลงพื้นบ้านราชบุรี : การสืบสานสู่ลูกหลานและการสื่อสารร่วมสมัย เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ เพลงพื้นบ้านของจังหวัดราชบุรี จำนวน 3 อำเภอ 3 หมู่บ้าน 3 ตำบล คือ บ้านโพหัก ตำบลโพหัก อำเภอบางแพ บ้านตลาดควาย ตำบลจอมบึง อำเภोजอมบึง บ้านเกาะศาลพระ ตำบลเกาะศาลพระ อำเภอวัดเพลง ซึ่งเป็นการเลือกพื้นที่ศึกษาแบบเจาะจงโดยพิจารณาจากฐานข้อมูลของสำนักวัฒนธรรมจังหวัดราชบุรีเพื่อทราบว่ายังมีที่ใดบ้างที่ยังจัดกิจกรรม เพลงพื้นบ้าน และข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับศิลปินพื้นบ้านในจังหวัดราชบุรี รวบรวมองค์ความรู้เพลงพื้นบ้านราชบุรีโดยการสัมภาษณ์เชิงลึก การสังเกตแบบมีส่วนร่วม และการสนทนากลุ่ม จากหน่วยของข้อมูลในพื้นที่ จำนวน 22 คน ซึ่งเป็นศิลปินพื้นบ้านที่เคยเล่นเพลงพื้นบ้าน จำนวน 12 คน และ ผู้เกี่ยวข้องจากกรมการสภาวัฒนธรรม และนักวิชาการที่ศึกษา เพลงพื้นบ้านในพื้นที่ จำนวน 10 คน

ผลการวิจัย

จังหวัดราชบุรีเป็นจังหวัดในภาคกลาง มีลักษณะพื้นที่ทั้งที่เป็นภูเขาสูง ได้แก่ บริเวณชายแดนด้านตะวันตกติดกับสหภาพพม่า และเขตแดนด้านใต้ติดกับจังหวัดเพชรบุรี มีสภาพเป็นเทือกเขาสูง อุดมด้วยป่าดิบเขา ป่าเบญจพรรณ และป่าเต็งรัง เป็นพื้นที่ราบสูง ได้แก่ บริเวณถัดจากบริเวณเทือกเขามาทางด้านตะวันออก จนถึงตอนกลางของพื้นที่จังหวัด มีลักษณะเป็นที่ราบสูง และที่เนินลอนลาด มีแม่น้ำภาชี และลำห้วยสาขาเป็นสายน้ำหลัก เป็นที่ราบลุ่ม ได้แก่บริเวณสองฝั่งแม่น้ำแม่กลอง และด้านตะวันออกของพื้นที่จังหวัด เนื้อดินเป็นดินร่วนและดินร่วนปนดินเหนียว มีความอุดมสมบูรณ์ และเป็นพื้นที่ราบลุ่มต่ำ ได้แก่ บริเวณตอนปลายของแม่น้ำแม่กลองที่เชื่อมต่อกับจังหวัดสมุทรสงคราม ประชากรส่วนใหญ่ของจังหวัดราชบุรีประกอบอาชีพเกษตรกรรม มีการทำนาข้าวในเขตที่ราบลุ่มแม่น้ำแม่กลอง มีการปลูกพืชไร่ชนิดต่าง ๆ เช่น อ้อยโรงงาน มันสำปะหลัง สับปะรด ข้าวโพด เลี้ยงสัตว์ และมีการทำสวนผลไม้หลายชนิด เช่น มะม่วง มะพร้าว องุ่น และชมพู มีการทำปศุสัตว์ที่สำคัญ คือ สุกร ไก่ เป็ด โคเนื้อและโคนม เป็นจังหวัดที่มีภูมิปัญญาด้านการแสดงพื้นบ้านที่หลากหลาย งานวิจัยนี้มุ่งที่จะศึกษาเพลงบ้านและหาแนวทางอนุรักษ์ พื้นฟู เพื่อให้เพลงพื้นบ้านได้ทำหน้าที่ในการสื่อสารร่วมสมัยดังบทบาทในอดีต ซึ่งมีข้อค้นพบคือ

1. เพลงพื้นบ้านราชบุรี การวิจัยนี้ได้พบเพลงราชบุรี 3 ชนิด ได้แก่ เพลงรำโทน เพลงที่ใช้เล่นในลานนวดข้าว ได้แก่ เพลงสวดคำพวน เพลงพานพางและเพลงชกกระดาน และเพลงปรบไก่

1.1 เพลงรำโทนราชบุรี

- 1.1.1 ประวัติ จังหวัดราชบุรียังมีผู้ที่เคยร้องเล่นเพลงรำโทนและยังจำเพลงและวิธีการแสดงได้ 2 แห่ง คือ ที่บ้านโพหัก อำเภอบางแพ และบ้านตลาดควาย อำเภोजอมบึง การวิจัยครั้งนี้รวบรวมเพลงรำโทนจากบ้านโพหักได้ 85 เพลง และ บ้านตลาดควาย 38 เพลง รวมเป็นเพลงรำโทน 123 เพลง เนื่องจากการเล่นเพลงรำโทนมีวัตถุประสงค์เพื่อความบันเทิง และเป็นการเล่นของหนุ่มสาวก็จะเป็นการสะท้อนภาพชีวิตของคนหนุ่มสาวในยุคนั้น (ยุค จอมพล ป. พิบูลสงครามเป็นนายกรัฐมนตรี)

- 1.1.2 ลักษณะเนื้อร้อง สามารถจำแนกได้ 10 ลักษณะ ได้แก่ เป็นนันทนาการ เกี่ยวพาราสี ชมความงามหญิงคู่รำ จินตนาการธรรมชาติของผู้หญิง ขนบธรรมเนียมประเพณี สะท้อนเหตุการณ์บ้านเมือง ต่อว่าต่อخانหยอกล้อ การรับวัฒนธรรมตะวันตก ปลูกใจ และตำนาน

1.1.3 โอกาสในการแสดง การเล่นเพลงรำไททรงราชบุรีในปัจจุบันจะเล่นกันในประเพณีวันสงกรานต์ วันทอດถิ่น เป็นการเล่นเพื่อการอนุรักษ์ โดยใช้เนื้อร้อง และทำนองเพลงเก่าที่เคยร้องเล่นในอดีต ที่บ้านโพหักผู้แสดงยังเป็นกลุ่มผู้สูงอายุ แต่ที่บ้านตลาดควายจะมีผู้แสดงสามวัยเนื่องจากได้มีการสืบทอดไว้ คือ กลุ่มผู้สูงอายุ กลุ่มวัยสาวถึงวัยผู้ใหญ่ และวัยเด็ก

1.2 เพลงที่ร้องเล่นในลานนวดข้าว ได้แก่ เพลงพานพาง เพลงสงค่อลำพวน และเพลงซึกกระดาน เพลงทั้งสามเป็นเพลงร้องเล่นในชนบทภาคกลาง และร้องในขณะนวดข้าวเพื่อความบันเทิงในการทำงาน เนื่องจากบ้านโพหักมีสภาพภูมิศาสตร์เป็นที่ราบลุ่มภาคกลาง คนส่วนใหญ่ประกอบอาชีพทำนา ยังไม่ปรากฏหลักฐานว่าเพลงดังกล่าวเกิดขึ้นเมื่อใด ผู้ให้ข้อมูลสำคัญที่มีอายุกว่า 80 ปี เล่าว่า ได้ร้องเล่นมาตั้งแต่รุ่นหนุ่มและไม่ทราบว่าจะเล่นกันมาตั้งแต่เมื่อไร จึงสรุปว่าน่าจะมียุมากกว่า 100 ปี และรวบรวมได้เพลงพานพาง 19 บท เพลงสงค่อลำพวน 15 บท และเพลงซึกกระดาน 8 บท เนื้อเพลงมีลักษณะเป็นการร้องต่อกันเพื่อแสดงความสามัคคีด้านไหวพริบและปฏิภาณ และได้ต่อกันระหว่างชายหญิง ลักษณะคำประพันธ์มีลักษณะเป็นกลอนหัวเดียว และมีสัมผัสใน

1.3 เพลงปรบไก่อ

เพลงปรบไก่อ มีคณะผู้แสดงเพลงปรบไก่ออยู่ที่อำเภอวัดเพลง และอำเภอวัดเพลงได้ตั้งคำขวัญอำเภอว่า “ถิ่นเพลงปรบไก่อ แควอ้อมใส่ไหลผ่าน ย่านผลไม้รสดี มากมีขนมโบราณ นมัสการเจ้าพ่อหลักหิน งามศิลป์โบสถ์ร้อยปี” เพลงปรบไก่อ เป็นเพลงเก่าปรากฏหลักฐานว่าในสมัยรัชกาลที่ 2 มีการเล่นเพลงปรบไก่อในงานสมโภชข้างเผือก (สุกัญญา ภัทรราชย์, หน้า 2542) สำหรับเพลงปรบไก่อราชบุรี นายหล่อ เคลือบสำริด ปัจจุบัน อายุ 81 ปี เล่าว่า เคยดูชาวบ้านเวียงทูลเล่นเพลงปรบไก่อแก่นที่ศาลเจ้าพ่อโคกกระต่ายตั้งแต่เริ่มจำความได้ และยังคงตามทวดไปเล่นเพลงปรบไก่อตั้งแต่อายุ 10 ขวบ จึงสรุปได้ว่า เพลงปรบไก่อที่บ้านเวียงทูล อำเภอวัดเพลง จังหวัดราชบุรีได้สืบทอดกันมากกว่า 100 ปี ปัจจุบันมีคณะของนายหล่อ เคลือบสำริด คณะเดียวที่เล่นได้และยังเล่นแก่นศาลเจ้าพ่อโคกกระต่าย บ้านเวียงทูล ตำบลเกาะศาลพระ อำเภอวัดเพลง

รูปที่ 1 ภาพนายหล่อ เคลือบสำริด แสดงเพลงปรบไก่อแก่นศาลเจ้าพ่อโคกกระต่าย

ลักษณะการเล่นเพลงปรบไก่อราชบุรี จะเริ่มด้วย **เพลงเชิญ** ซึ่งเป็นการไหว้ครูและไหว้สิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่ศิลปินนับถือจากนั้นก็จะเป็นการร้องโต้ระหว่างพ่อเพลงกับแม่เพลงเรียกว่า**เพลงปรบไก่อ** เมื่อร้องเพลงปรบไก่อไประยะหนึ่งก็จะต่อด้วยการ**ร้องส่ง** การร้องส่งจะร้องเป็นเรื่องเช่น เรื่องขุนช้างขุนแผนตอนพระไวยแตกทัพ เรื่องโมรา และเรื่องกาภิและจบการแสดงด้วย **บทลา** หนึ่ง การเล่นเพลงปรบไก่อจะมีหน่วยนับเป็นวงนั้นคือ เมื่อร้องเพลงปรบไก่อจบจะต่อด้วยร้องส่งเรียกว่า 1 วง จากนั้นจะร้องเพลงปรบไก่อแล้วต่อด้วยการร้องส่ง การแก่นศาล เจ้าพ่อโคกกระต่าย ผู้บ่นจะบอกจำนวนวงที่บ่นไว้ มีตั้งแต่ 2 วง 10 วง และ 100 วง

ลักษณะคำประพันธ์ เป็นกลอนหัวเดียว ไม่จำกัดความยาวในแต่ละบท จำนวนคำในแต่ละวรรคประมาณ 6-9 คำ

2. แนวทางการอนุรักษ์ ฟันฟู สืบสาน และใช้เพลงพื้นบ้านราชบุรีเพื่อการสื่อสารร่วมสมัย

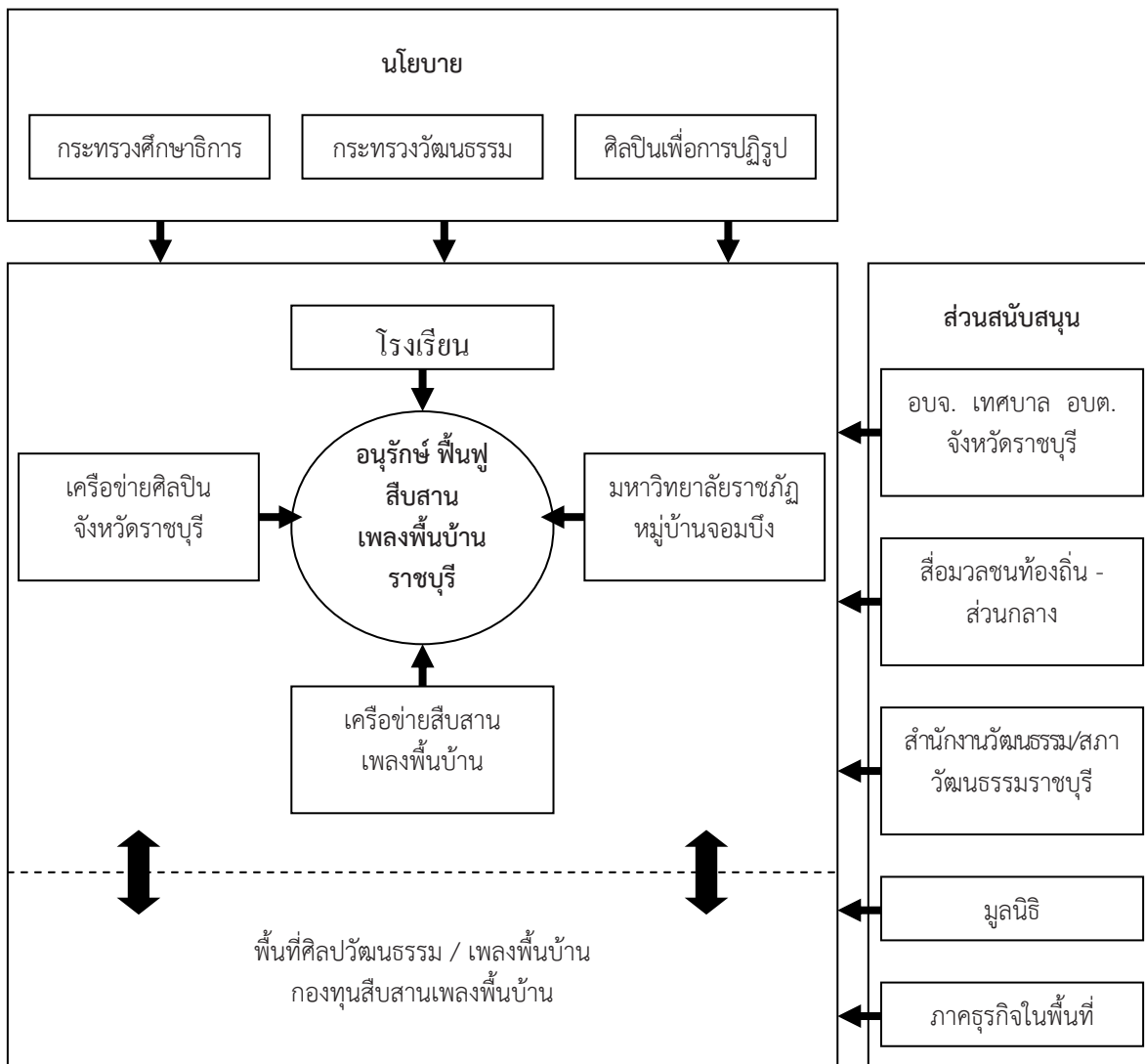
จากการสัมภาษณ์และสนทนากลุ่ม มีแนวความคิดว่าภายใต้บริบททางสังคม เศรษฐกิจปัจจุบันการดำรงอยู่ และการประยุกต์ใช้เพลงพื้นบ้านราชบุรีนั้นยังมีความยากลำบากอยู่มาก ดังนั้นการอนุรักษ์ ฟันฟู สืบสาน และใช้เพลงพื้นบ้านราชบุรีเพื่อการสื่อสารร่วมสมัย จึงต้องเกิดจากความร่วมมือของภาคส่วนต่าง ๆ หลายภาคส่วนในจังหวัดราชบุรีและดำเนินการอย่างบูรณาการกันแนวความคิดที่ได้จากการวิจัยนี้สรุปได้ว่า แนวทางการอนุรักษ์ ฟันฟู สืบสาน เพลงพื้นบ้านราชบุรี มีองค์ประกอบในการดำเนินแบ่งได้เป็นสามส่วน การประกอบไปด้วย

2.1 ส่วนที่หนึ่ง หน่วยงานระดับนโยบายได้แก่ กระทรวงศึกษาธิการ กระทรวงวัฒนธรรม และศิลปินเพื่อการปฏิรูปซึ่งอยู่ในสภาพปฏิรูปประเทศไทย

2.2 ส่วนที่สองคือหน่วยสนับสนุนประกอบด้วย อบจ. เทศบาล อบต. ในจังหวัดราชบุรี สื่อมวลชนท้องถิ่น-ส่วนกลาง สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดราชบุรี มูลนิธิ ภาคธุรกิจในพื้นที่จังหวัดราชบุรี

2.3 ส่วนที่สามเป็นหน่วยปฏิบัติการประกอบด้วย โรงเรียนในท้องถิ่น มหาวิทยาลัยราชภัฏหมู่บ้านจอมบึง เครือข่ายสืบสานเพลงพื้นบ้าน เครือข่ายศิลปินจังหวัดราชบุรี

ทั้งสามส่วนจะต้องกำหนดนโยบายเกี่ยวกับเพลงพื้นบ้านราชบุรีและบูรณาการภารกิจเพื่อให้เกิดมีพื้นที่ศิลปวัฒนธรรม/เพลงพื้นบ้านราชบุรีในจังหวัดราชบุรี ขึ้นอย่างต่อเนื่องยั่งยืนและ สนับสนุน ส่งเสริมการใช้เพลงพื้นบ้านราชบุรีเป็นสื่อประชาสัมพันธ์ ตลอดจนเผยแพร่องค์ความรู้เพลงพื้นบ้านราชบุรีเพื่อให้เกิดการประยุกต์ใช้ในการสื่อสารซึ่งสรุปเป็นแผนภาพของการอนุรักษ์ ฟันฟู เพื่อยกระดับให้เพลงพื้นบ้านราชบุรีคงอยู่เป็นสื่อร่วมสมัย ดังรูปที่ 2

รูปที่ 2 แนวทางการอนุรักษ์ฟันฟูเพื่อยกระดับให้เพลงพื้นบ้านราชบุรีคงอยู่เป็นสื่อร่วมสมัย

สรุปและอภิปรายผล

เพลงพื้นบ้านราชบุรีเป็นเพลงพื้นบ้านภาคกลางซึ่งลักษณะการร้องเล่นและเนื้อหาในเนื้อเพลงก็มีส่วนคล้ายกัน งานวิจัยนี้กำหนดขอบเขตเฉพาะจังหวัดราชบุรีและเลือกเฉพาะที่โดดเด่นที่เป็นภูมิปัญญาราชบุรีและยังมีการร้องเล่นในปัจจุบัน พบเพลงพื้นบ้านราชบุรีสามประเภท คือ เพลงรำโทน เพลงที่ร้องเล่นในลานนวดข้าว ได้แก่ เพลงพานฟาง เพลงสงค้อลำพวน เพลงซึกกระดาน และเพลงปรบไ้ ซึ่งมีประวัติแสดงให้เห็นถึงเก่าแก่ ความเป็นของแท้ ซึ่งจะอภิปรายดังนี้

1. เพลงรำโทน ได้พบเพลงรำโทนที่บ้านโพหัก 85 เพลง และที่บ้านตลาดควาย 38 เพลง รวมเพลงรำโทนราชบุรี 123 เพลง วัตถุประสงค์การแสดงเพื่อความบันเทิง เชื่อมความสัมพันธ์และความสามัคคีในท้องถิ่น เนื้อเพลงสะท้อนเหตุการณ์วิถีชีวิตของชาวราชบุรีสมัยจอมพล ป. พิบูลสงคราม ซึ่งอยู่ในช่วง พ.ศ. 2481-2500 ซึ่งมีนโยบายสำคัญคือการปลูกฝังความรู้สึกชาตินิยมให้แก่คนไทย ปลูกฝังความนิยมไทย และเปลี่ยนแปลงวัฒนธรรมบางอย่าง เพลงรำโทนก็เป็นเพลงที่รัฐบาลสมัยนั้นส่งเสริมให้เล่น ลักษณะคำประพันธ์ของเพลงรำโทนเป็นกลอนสดไม่ยาว จะร้องซ้ำ ๆ เนื้อเพลงรำโทนราชบุรีส่วนใหญ่พบว่า เป็นเนื้อร้องเพื่อนันทนาการ รองลงมาจะเป็นการร้องเกี่ยวพาราสิกัน ร้องชมความงามของคู่รัก เปรียบเทียบความงามผู้หญิงกับธรรมชาติ ตามลำดับ

เนื้อเพลงรำโทนราชบุรีเมื่อวิเคราะห์โดยการจัดจำแนกเรื่องราวในเนื้อร้องพบว่า สามารถจำแนกเนื้อเพลงได้ 10 ลักษณะดังนี้ เพลงเพื่อนันทนาการเพลงรักเกี่ยวพาราสิเพลงร้องชมความงามของหญิงคู่รัก เพลงเปรียบเทียบธรรมชาติกับผู้หญิง เพลงที่กล่าวถึงขนบธรรมเนียมประเพณี เพลงที่สะท้อนเหตุการณ์เพลงต่อว่าต่อขานหยอกล้อ เพลงที่กล่าวถึงวัฒนธรรมตะวันตก เพลงปลุกใจให้รักชาติ เพลงที่เล่าตำนาน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ วีรจักร วงศ์เงิน (2551, บทคัดย่อ) พบว่า เพลงรำโทนที่บ้านไร่ร้าง ตำบลไร่สะท้อน อำเภอบ้านลาด จังหวัดเพชรบุรี เนื้อเพลงรำโทนจะกล่าวถึง เรื่องราวในวรรณคดี สะท้อนภาวะสงคราม การเมืองการปกครองและปลุกใจ สะท้อนวิถีชีวิตชาวบ้าน ชื่นชมธรรมชาติ ชมความงามของหญิงสาว เกี่ยวพาราสิ และสะท้อนวัฒนธรรมการเล่นรำโทน

2. เพลงพานฟาง เพลงสงค้อลำพวน และเพลงซึกกระดาน ซึ่งเป็นเพลงที่ร้องเล่นในลานนวดข้าว รวบรวมเพลงได้ เพลงพานฟาง 19 บท เพลงสงค้อลำพวน 15 บท และเพลงซึกกระดาน 8 บท ปัจจุบัน กลุ่มสภาผู้สูงอายุตำบลโพหักร่วมมือกับโรงเรียนโพหัก (วงศ์สมบูรณ์ราษฎร์อุปถัมภ์) จัดทำหลักสูตรท้องถิ่น สอนเพลงพื้นบ้านโพหักคือเพลงรำโทนกับ เพลงพานฟาง เพลงสงค้อลำพวน และเพลงซึกกระดาน เพื่อการอนุรักษ์ ลักษณะเด่นของเพลงคือ เป็นเพลงกลอนหัวเดียว เป็นเพลงปฏิพากย์ เพลงพานฟาง ลูกคู่จะรับว่า “เฉยไว้” เพลงสงค้อลำพวน จะขึ้นต้นว่า “สงค้อลำพวนเอ๋ย” และเพลงซึกกระดานขึ้นต้นว่า “ข้างเอ๋ย ข้างซึก” เนื้อเพลงที่บ้านโพหักมีลักษณะคล้ายคลึงกับเพลงที่อำเภอนมทวนจังหวัดกาญจนบุรี ไม่มีความแตกต่างกัน มีเพียงการใช้คำซึ่งอาจผิดเพี้ยนกันบ้างเนื่องจากเป็นเพลงที่จำ ๆ กันมา ซึ่งแสดงให้เห็นว่าวิถีชีวิตของคนที่อยู่ในภูมิภาคเดียวกันประกอบอาชีพทำนาเหมือนกันจึงคล้ายคลึงกันดังที่ ฤกษ์ วรรณศิริ (2552) รวบรวมเพลงพานฟาง เพลงสงค้อลำพวน และ เพลงซึกกระดานที่อำเภอนมทวนไว้ซึ่งเปรียบเทียบให้เห็นเนื้อเพลงบางส่วนดังนี้

เปรียบเทียบเพลงพานฟาง

พานเถิดนะแม่พาน	มานั่งรอบๆกันหรือว่าชอบลาน
มาช่วยกันพานฟางเอ๋ย (เนื้อเพลงพานฟางอำเภอนมทวน)	
พานเถื่อนนะแม่พาน(เอาละวะ)	ไอ้แม่ควักโง่งแม่งคราญ
มาช่วยกันพานฟางเอ๋ย (เนื้อเพลงพานฟางโพหัก)	
เปรียบเทียบเพลงซึกกระดาน	
ข้างเอ๋ยเอ๋ยข้างซึก	ข้างน้อยห้อยห้อยอยู่ที่ยอดเสาเกียด
นี้แหละคู่ครองของแม่คนชื่อละเอียด	มารักเอาเถิด
เจ้าเอ๋ยมาตั้ง	ตั้งมาถึงเกียดเอ๋ย
(เนื้อเพลงพานฟางอำเภอนมทวน)	
ข้างเอ๋ยข้างซึก	สาวน้อยห้อยห้อยหักหักบนยอดตะเกียด
ฉันไม่ใช่คู่ครองของพ่อทองละเอียด กลับไปเถิดนะเจ้าเขาจะซึก	
(เนื้อเพลงพานฟางโพหัก)	

จากเนื้อเพลงชักกระดาน คำว่า “เสาเกียด” คือเสาที่ปักไว้กลางลานนวดข้าวเพื่อใช้ผูกวัวหรือควายที่ใช้ นวดข้าวให้เดินวนไปรอบๆเสา ซึ่งแสดงถึงวิธีนวดข้าวที่ทั้งสองพื้นที่เหมือนกัน ส่วนคำว่า “คนชื้อละเอียด” ของอำเภอ พนมทวน กับคำว่า “ทองเนื้อละเอียด” เข้าใจว่าเพลงพวกนี้เป็นเพลงที่จำ ๆ กันมาร้อง ดังนั้นจึงมีความคลาดเคลื่อนกัน บ้างแสดงให้เห็นว่า ผู้คนมีการติดต่อไปมาหาสู่กัน มีวิถีชีวิตและวัฒนธรรมเหมือน ๆ กัน แม้ว่าการเดินทางสมัยก่อนจะ ไม่สะดวกสบายเหมือนปัจจุบัน

3. เพลงปรบไถ่ ที่ราชบุรีมีเพลงปรบไถ่คณะเดียว คือคณะของนายหล่อ เคลือบสำริด ซึ่งจะเล่นแก้บนที่ศาลเจ้าพ่อ โศกกระทาย บ้านเวียงทูน ตำบลเกาะศาลพระ อำเภอดำเนินสะดวก ปัจจุบันโรงเรียนโสภณศิริราษฎร์ อำเภอดำเนินสะดวก ได้ทำ การสืบทอดเพลงปรบไถ่ให้นักเรียนได้ฝึกหัดและนำไปแสดงเผยแพร่ที่ต่าง ๆ และกิจกรรมในโรงเรียน ขั้นตอนการแสดงเพลง ปรบไถ่ราชบุรีจะแตกต่างไปจากการแสดงเพลงปรบไถ่ที่จังหวัดเพชรบุรี จากงานวิจัยของ สุคนธ์ แสนหมื่น (2549) ซึ่งได้ ศึกษาเพลงปรบไถ่ตอนช้อย จังหวัดเพชรบุรี พบว่า การแสดงที่นี้ใช้ดนตรีไทยบรรเลงประกอบการแสดง ขั้นตอนการแสดง มีขั้นตอนมากกว่าเพลงปรบไถ่ราชบุรี คือ เพลงปรบไถ่เพชรบุรีจะเริ่มด้วย ดนตรีโหมโรง เล่นเพลงสาธการ ผู้เล่นร้องบท บุชาครุ คือ บุชาพระรัตนตรัยและขุมนุมเทวดา ต่อด้วยบทร้อง เบิกตำนาน บทเชิญเจ้า คือ เชิญเทวาอารักษ์ให้มาช่วย ต่อด้วย การร้องเกริ่น คือ ฝ่ายชายร้องชวนฝ่ายหญิง จากนั้นจะเป็นบทประ เหมายถึง การร้องโต้ตอบระหว่างฝ่ายชายกับฝ่ายหญิง ต่อด้วยบทร้องเพลงเกร็ด และต่อด้วยการแสดงเพลงเรื่อง ซึ่งก็เป็นเรื่องจากวรรณคดีหรือนิทาน เมื่อจบการแสดงจะร้อง บทลา ส่วนเพลงปรบไถ่ราชบุรีจะเริ่มต้นด้วยบทร้องเพลงเชิญซึ่งเป็นการร้องเชิญซึ่งเป็นบทไหว้ครูและสิ่งศักดิ์สิทธิ์ ต่อด้วย เพลงปรบไถ่ซึ่งคือการร้องโต้ตอบกันระหว่างฝ่ายชายกับฝ่ายหญิงซึ่งจะมีลูกคู่รับว่า “ฮู้ย” ทำยวรรค เมื่อเล่นไประยะหนึ่ง ก็จะเปลี่ยนเป็นการร้องส่งซึ่งเหมือนกับกรร้องเกร็ดและเพลงเรื่องของเพลงปรบไถ่ตอนช้อยเพชรบุรี ส่วนปัญหาที่พบของ เพลงปรบไถ่ทั้งที่ราชบุรีและเพชรบุรีนั้นเหมือนกันคือ ขาดผู้สืบทอดเนื่องจากบริบทสังคมเปลี่ยนไป สื่อและการแสดงอื่น ๆ เข้ามามีอิทธิพล ทำให้การแสดงและสื่อพื้นบ้านไม่ได้รับความสนใจ ซึ่งถ้าไม่มีการดำเนินการอนุรักษ์ สืบทอด ใช้ประโยชน์ มรดกทางวัฒนธรรมเรื่องนี้ก็จะสูญหายไป

4. แนวทางการอนุรักษ์ พื้นฟู สืบสาน และใช้เพลงพื้นบ้านราชบุรีเพื่อการสื่อสารร่วมสมัย มีหลายประเด็นที่ควร นำมาพิจารณาดังนี้คือ

4.1 ประเด็นใครควรรับผิดชอบหน้าที่หรือเป็นเจ้าของจัดการ พบว่า การดำเนินการจะประกอบกันหลายภาคส่วน ส่วนสำคัญ คือต้องอาศัยหน่วยงานทั้งภาครัฐและภาคเอกชนซึ่งได้แก่ หน่วยงานระดับนโยบาย หน่วยงานสนับสนุนใน พื้นที่ และหน่วยปฏิบัติที่มีภารกิจด้านศิลปวัฒนธรรมซึ่งเพลงพื้นบ้านเป็นส่วนหนึ่งของศิลปวัฒนธรรมรวมตลอดจน ตัวศิลปิน ทั้งหมดที่กล่าวข้างต้น คือการบริหารจัดการ มรดกทางวัฒนธรรมของชาติซึ่งถือเป็นรากแก้วของความเป็นชาติ ที่ทำให้ชาติเข้มแข็งภายใต้การบูรณาการทางวัฒนธรรมและเศรษฐกิจที่มากับกระแสโลกาภิวัตน์ ดังนั้นระดับนโยบายจึงมี ความสำคัญ บุคคลระดับนำและผู้บริหารหน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้องจึงต้องตระหนักเห็นคุณค่ามีความเข้าใจเรื่อง ศิลปวัฒนธรรมโดยเฉพาะเพลงพื้นบ้านของราชบุรี เนื่องจากการดำรงอยู่และความเข้มแข็งของเพลงพื้นบ้านราชบุรีเป็น ทั้งผลผลิตและผลลัพธ์จากการบริหารจัดการของทั้งภาครัฐและภาคเอกชน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ จีระพันธ์ อ่อนเถื่อน (2549, หน้า 100-104) ที่วิจัยเรื่องการดำรงอยู่ของเพลงพื้นบ้านและคุณลักษณะต่อการเสริมสร้างความเข้มแข็งของ ชุมชน : กรณีศึกษาเพลงอีแซว ชุมชนบ้านลาดป้อม ตำบลวังน้ำซับ อำเภอสรีประจันต์ จังหวัดสุพรรณบุรี พบว่า เพลงอี แซว สุพรรณบุรีดำรงอยู่ได้เพราะได้รับการดูแลจากองค์กรต่าง ๆ คือ สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดสุพรรณบุรี ได้ สนับสนุนให้ศิลปินคณะเพลงอีแซวไปเผยแพร่ผลงาน สภาวัฒนธรรมจังหวัดสุพรรณบุรี สภาวัฒนธรรมอำเภอสรีประจันต์ มีการจัดกิจกรรมอบรมสัมมนา นำยุวชนมาเข้าค่ายเพลงอีแซว สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติจัดตั้งศูนย์การ เรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น โรงเรียน จัดการแสดงสาธิต ฝึกหัด ประกวดเพลงอีแซว ภาคเอกชน เช่น หมู่บ้านอนุรักษ์ควาย ไทย สนับสนุนโดยจัดให้นักเรียนไปแสดงเพลงอีแซวให้นักท่องเที่ยวดู เป็นต้น นอกจากนี้การจัดหลักสูตรท้องถิ่นของ โรงเรียนเนื่องจากโรงเรียนเป็นสถาบันทางสังคมมีบทบาทในการปลูกฝังค่านิยม วิถีทางดำเนินชีวิต กรณีเพลงอีแซว สุพรรณบุรีโรงเรียนวัดพังม่วง อำเภอสรีประจันต์ จังหวัดสุพรรณบุรีได้จัดการเรียนการสอนเพลงอีแซวอย่างเป็นทางการ มาตั้งแต่ พ.ศ. 2535 (จีระพันธ์ อ่อนเถื่อน, 2549, หน้า 107)

4.2 การสร้างหรือการประยุกต์ใช้ในการสื่อสารตามโอกาสที่เหมาะสม เนื่องจากเพลงพื้นบ้านราชบุรี ซึ่ง นับเป็นสื่อพื้นบ้านประเภทหนึ่ง เคยมีบทบาทในอดีตแต่ปัจจุบันบริบทต่าง ๆ ได้เปลี่ยนไป ดังนั้นจึงควรต้องปรับให้เหมาะสม ในเรื่องนี้ เพยาว์ พงษ์ศักดิ์ชาติ, สุจิตรา เหลืองพิกุลทอง และนัยนา ภูม (2552, หน้า ข) ได้วิจัยเรื่องกระบวนการเรียนรู้ อย่างมีส่วนร่วม นักศึกษาพยาบาลวิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี สระบุรี ได้มีการพัฒนารูปแบบใหม่โดยดัดแปลงทำ

รำ เนื้อร้อง เสื้อผ้า การแต่งกายให้มีลักษณะตามสมัยนิยมมากขึ้น สอดคล้องกับ สิรินุช วงศ์สกุล (2544) วิจัยเรื่องการดำรงอยู่ของเพลงพื้นบ้าน(ขอ)ในจังหวัดเชียงใหม่ พบว่าการดำรงอยู่ของเพลงขอ คือ ได้มีการพัฒนารูปแบบ ปรับเปลี่ยนเนื้อหา ภาษา การแต่งกาย และดนตรีให้สอดคล้องกับยุคสมัย ซึ่งสอดคล้องกับแนวความคิดของ กาญจนา แก้วเทพ (2550, หน้า 11) ที่ว่า สื่อพื้นบ้านนั้นได้ออกแบบมาอย่างครบชุด ดังนั้นเวลาที่นำไปใช้ต้องใช้อย่างครบชุดหรือใช้ส่วนที่สำคัญ หรือ ถ้าจะปรับเปลี่ยนก็ต้องพิจารณาว่า จะเปลี่ยนอะไรได้บ้าง องค์ประกอบของเพลงพื้นบ้านนั้นเปรียบเหมือนต้นไม้ที่ประกอบด้วย แก่น กระทบ และ เปลือก ดังนั้นถ้าเปลี่ยนก็ควรรักษาความเป็นแก่นไว้ ตัวอย่างเช่น ถ้าจะปรับเพลงปรบไก่ ในเรื่อง ท่วงทำนองเพลง ลักษณะคำประพันธ์ ก็นับได้ว่าเป็นแก่น ซึ่งควรคงไว้ ส่วนอื่น ๆ ก็เป็น กระทบ และเปลือก ซึ่งสามารถ ปรับประยุกต์เพื่อให้ เข้ากับยุคสมัยได้ ทั้งนี้เพื่อรักษาถิ่นอายุความเป็นวัฒนธรรมไทยและใช้ประโยชน์เพื่อให้เกิด การอนุรักษ์ และสืบสานต่อ ๆ ไป

4.3 พื้นที่การแสดงศิลปวัฒนธรรมไทย ปัจจุบันสื่อศิลปะการแสดงสมัยใหม่และสื่อต่างประเทศ เช่น การแสดงของเกาหลี ได้แย่งพื้นที่สื่อศิลปะการแสดงเพลงพื้นบ้าน ของไทยไปเกือบทั้งหมดจนแทบไม่เหลือความเป็นไทยให้เห็น ซึ่งองค์กรภาครัฐและภาคเอกชนควรต้องให้ความสนใจให้มีพื้นที่ ทั้งทางกายภาพ โทรทัศน์วิทยุ สิ่งพิมพ์รวมทั้งสื่อ อินเทอร์เน็ต เพื่อเป็นปัจจัยให้ศิลปินสื่อพื้นบ้านมีพื้นที่เสนอผลงาน และสร้างผู้ชมไปในตัว

4.4 เรื่องกองทุนการจัดกิจกรรมสร้างเสริมเพลงพื้นบ้าน กาญจนา แก้วเทพ (2550) กล่าวว่า ปัจจุบันสื่อพื้นบ้านกำลังอยู่ในสภาพย่ำแย่และต้องการการหนุนช่วยแบบเสริมกำลัง คือ เสริมกำลังด้านวัตถุ เพิ่มช่องทางหรือพื้นที่ ให้ศิลปินและผู้ชมสื่อพื้นบ้านได้มาพบปะกัน และการเสริมวิตามินด้านความรู้ ความคิด ความเข้าใจสื่อพื้นบ้าน งบประมาณของส่วนราชการนั้นด้วยระเบียบข้อบังคับของราชการไม่สะดวกในการใช้และไม่มีช่องทางให้ภาคประชาชน ได้เข้าถึงงบประมาณ ดังนั้นการมีกองทุนสนับสนุนโดยตรงจึงน่าจะเป็นแนวทางที่ทำให้เพลงพื้นบ้านในฐานะเป็นสื่อพื้นบ้านประเภทหนึ่งได้คงอยู่เป็นใช้ประโยชน์สืบไป

เอกสารอ้างอิง

- กฤษณะ วรรณศิริ. 2552. เพลงพื้นบ้าน อำเภอบ้านนา จังหวัดกาญจนบุรี. วิทยานิพนธ์ ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล.
- กาญจนา แก้วเทพ. 2550. ไตร่ตรองและมองใหม่เมื่อจะใช้สื่อพื้นบ้านเพื่อการพัฒนา. ค้นเมื่อ มกราคม 5, 2555, จาก <http://thabija.org/>
- จิระพันธ์ อ่อนเถื่อน. 2549. การดำรงอยู่ของเพลงพื้นบ้านและคุณลักษณะต่อการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน : กรณีศึกษาเพลงอีแซว ชุมชนบ้านลาดป้อม ตำบลวังน้ำซับ อำเภอสรีประจันต์ จังหวัดสุพรรณบุรี. วิทยานิพนธ์ ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- ทัศนีย์ ทานตวนิช. 2523. คติชาวบ้าน. ชลบุรี : ภาควิชาภาษาไทยและภาษาตะวันออก มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ บางแสน.
- พเยาว์ พงษ์ศักดิ์ชาติ, สุจิตรา เหลืองพิกุลทอง และนัยนา ภูลม. 2552. กระบวนการเรียนรู้อย่างมีส่วนร่วมเพื่อพัฒนารูปแบบการรำโทนของนักศึกษาพยาบาลวิทยาลัยพยาบาลพระบรมราชชนนี สระบุรี. วิทยาลัยพยาบาลพระบรมราชชนนี สระบุรี สถาบันพระบรมราชชนก กระทรวงสาธารณสุข.
- วีระจักร วงศ์เงิน. 2551. เพลงรำโทน : กรณีศึกษาคณะรำโทนบ้านไกรร้าง ตำบลไร่สะท้อน อำเภอบ้านลาด จังหวัดเพชรบุรี. วิทยานิพนธ์ ศิลปกรรมศาสตรมหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- สิรินุช วงศ์สกุล. 2544. การคงอยู่ของเพลงพื้นบ้าน(ขอ)ในจังหวัดเชียงใหม่. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- สุกัญญา ภัทรราชัย. 2542. เพลงปฏิพากย์ : บทเพลงแห่งปฏิภาณของชาวไทย. กรุงเทพฯ : โครงการตำราคณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สุนทร แสนหมื่น. 2549. การศึกษาเพลงปรบไก่ดอนข่อย จังหวัดเพชรบุรี. วิทยานิพนธ์ ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- เอนก นาวิกมูล. 2527. เพลงนอกศตวรรษ. กรุงเทพฯ : เมืองโบราณ.

ชุดโครงการวิจัยการศึกษาภูมิปัญญาท้องถิ่นราชบุรีเพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืน บนแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง

A Study of Local Wisdom in Ratchaburi for Sustainable Development Base on Sufficient Economy

ผู้ช่วยศาสตราจารย์อาภรณ์ สุนทรวาท
สำนักศิลปะและวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยราชภัฏหมู่บ้านจอมบึง

บทคัดย่อ

ชุดโครงการวิจัย การศึกษาภูมิปัญญาท้องถิ่นราชบุรีเพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืนบนแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง นี้มีวัตถุประสงค์คือ 1) เพื่อวิเคราะห์ สังเคราะห์ องค์ความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นราชบุรีใน 6 ประเด็น ได้แก่ การย้อมผ้าสีธรรมชาติของชาวไทยเชื้อสายกะเหรี่ยงราชบุรี การแพทย์พื้นบ้านของกะเหรี่ยงราชบุรี การผลิตกะปิปลาสูดรับประทานที่บ้านกะเหรี่ยงจังหวัดราชบุรี อาหารพื้นถิ่นของชาวไทยเชื้อสายมอญเพื่อยกระดับสู่การท่องเที่ยว การจักสานอสาและเพลงพื้นบ้าน 2) เพื่อหาแนวทางอนุรักษ์และฟื้นฟูภูมิปัญญาพื้นบ้านจากการมีส่วนร่วมของชุมชนบนแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง 3) เพื่อสร้างแนวทางในการยกระดับภูมิปัญญาท้องถิ่นราชบุรีสู่การพัฒนาท้องถิ่นราชบุรีอย่างยั่งยืน

การวิจัยครั้งนี้ใช้การสังเคราะห์โครงการย่อย 6 โครงการ ได้แก่ 1) แนวทางการฟื้นฟู ภูมิปัญญาการย้อมสีผ้าทอกะเหรี่ยงจังหวัดราชบุรี 2) การอนุรักษ์ภูมิปัญญาด้านการแพทย์พื้นบ้านของกะเหรี่ยงราชบุรี 3) ภูมิปัญญาการผลิตกะปิปลาสูดรับประทานที่บ้านกะเหรี่ยงจังหวัดราชบุรี 4) ภูมิปัญญาอาหารพื้นถิ่นชาวไทยเชื้อสายมอญจังหวัดราชบุรีเพื่อยกระดับสู่การท่องเที่ยว 5) ภูมิปัญญาท้องถิ่นประเภทเครื่องจักสาน : กรณีศึกษาจักสานอสาบ้านโพหัก จังหวัดราชบุรี และ 6) เพลงพื้นบ้านราชบุรี : การสืบสานสู่ลูกหลานและการสื่อสารร่วมสมัย

ผลการวิจัย

ในงานวิจัยนี้ได้พบภูมิปัญญาราชบุรี 6 เรื่อง ได้แก่ เรื่องการย้อมสีผ้ากะเหรี่ยง ได้ค้นพบพืชที่ใช้ย้อมสี 12 ชนิด สามารถให้สีได้ 6 เฉดสี ได้แก่ ดำ แดง เหลือง ส้ม น้ำตาล และเขียว ได้พบภูมิปัญญาที่เป็นกรรมวิธีการย้อมสีธรรมชาติและเคลือบต่าง 18 สูตร และได้พบภูมิปัญญาวิธีการการมัดย้อมสีผ้าที่สร้างลวดลายบนเส้นด้ายและผืนผ้า ในประเด็นแพทย์พื้นบ้านกะเหรี่ยงราชบุรี ได้พบตำรับยาสมุนไพร 13 ตำรับ ได้แก่ ยาบำรุงร่างกาย ยารักษาโรคมลาเรีย ยาแก้ปวด ยาแก้ไข้ ยาแก้ท้องเสีย ยาแก้ไข้ทับถุก ยาแก้ความดันโลหิตสูง ยาถอนพิษ ยาแก้ไข้ไข ยาแก้ไอ ยาแก้ปวดฟัน ยาใช้ในการดูแลสุขภาพเด็ก และยาที่ใช้ดูแลสุขภาพแม่ลูกอ่อน พบวิธีการตรวจและการวินิจฉัยโรคของแพทย์พื้นบ้านกะเหรี่ยงราชบุรี ส่วนประเด็นภูมิปัญญากะปิปลาและตำรับอาหารกะเหรี่ยงที่มีกะปิปลาเป็นส่วนประกอบได้พบวิธีการและเคลือบในการทำกะปิปลาของกะเหรี่ยงราชบุรี องค์ประกอบทางเคมีของกะปิปลาได้ตำรับอาหารพื้นถิ่นของกะเหรี่ยงราชบุรี 8 ตำรับ และได้ค้นพบว่าอาหารทั้ง 8 ตำรับมีคุณค่าทางโภชนาการสูง ในเรื่องอาหารพื้นถิ่นชาวไทยเชื้อสายมอญจังหวัดราชบุรี ค้นพบตำรับอาหาร จำนวน 51 รายการ จำแนกเป็นอาหารคาว 34 รายการ อาหารหวาน 10 รายการ อาหารในพิธีกรรม 7 รายการ และอาหารสำหรับผู้ป่วย 3 รายการ สำหรับภูมิปัญญาจักสานอสาบ้านโพหัก ได้ค้นพบภูมิปัญญาจักสานอสาในเรื่องกระบวนการและเทคนิคการจักสานเครื่องจักสาน ได้พบลวดลายเครื่องจักสานที่ชาวโพหักนิยม เช่น ลายไหล ลายสอง ลายตีคว่ำ ลายตีหงาย ลายตาชะลอม และพบลวดลายที่ใช้ตกแต่งเครื่องจักสาน ได้แก่ ลายมัดหวาย ลายจุงหลาน ลายสันปลาช่อน และลายเกล็ดปลา ด้านภูมิปัญญาเพลงพื้นเมืองราชบุรี ได้ค้นพบเพลงรำไท 123 เพลง เพลงพานพาง 19 บท เพลงสงค่อลำพวน 15 บท และเพลงซึกกระดาน 8 บท เพลงปรบไก่อ 3 วง (วงหมายถึงรอบการแสดงแก่นเจ้าพ่อโคกกระต่าย) สำหรับแนวทางการอนุรักษ์และฟื้นฟู งานวิจัยนี้ได้แนวทาง เช่น หลักสูตรท้องถิ่น สร้างฐานข้อมูล พิพิธภัณฑ์/ศูนย์เรียนรู้ภูมิปัญญา สร้างเครือข่ายภูมิปัญญาเพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้ สร้างกิจกรรมส่งเสริมภูมิปัญญา ส่วนการยกระดับภูมิปัญญาเพื่อพัฒนาใช้ประโยชน์พบว่า กลไกสำคัญคือใช้การจัดการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์เป็นกลไกขับเคลื่อนให้เกิดกิจกรรมสร้างคุณค่าและมูลค่าภูมิปัญญาให้เกิดผลทางเศรษฐกิจ โดยเครือข่ายภูมิปัญญาที่ประกอบด้วย องค์กรภาครัฐ ภาคเอกชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น สถาบันการศึกษา และเครือข่ายอื่น ๆ ในพื้นที่เป็นผู้หนุนเสริมใช้กระบวนการพัฒนาผลิตภัณฑ์วัฒนธรรมและกลยุทธ์การตลาดสนับสนุนทุกกิจกรรม

Abstract

The purposes of the set of research project on a study of local wisdom in Ratchaburi for sustainable development based on sufficient economy were : 1) To analyze and synthesize the body of knowledge on local wisdom of Ratchaburi in 6 aspects such as the traditional fabric dyeing of Karen in Ratchaburi, Traditional medicine of Karen, the shrimp paste production from fish towards native Karen recipe, Morn community food development towards cultural tourism in the region, the voluntary wickerwork, and Thai folk songs; 2) To find the directions to preserve and restore the folk wisdom from community participation on sufficient economy; and 3) To create the directions to develop local wisdom in Ratchaburi towards sustainable development.

The syntheses of 6 subprojects were used : 1) The directions of restoration on the traditional fabric dyeing of Karen in Ratchaburi; 2) The preservation and restoration of traditional medicine of Karen in Ratchaburi; 3) The wisdom of shrimp paste production from fish towards native Karen recipe in Ratchaburi; 4) The wisdom of Morn community food development towards cultural tourism in the region; 5) The wisdom of voluntary wickerwork : A case study voluntary wickerwork at Ban Phohak, Ratchaburi province; and 6) Ratchaburi Thai Folk Songs : The inheriting to new generation and the contemporary communication.

The research findings were as follows :

From the traditional fabric dyeing of Karen, 12 kinds of plants for dyeing colours with 6 shades : black, red, yellow, orange, brown and green were found and 18 techniques and procedures in dyeing were included. The tying to create designs on the materials were also found. For the traditional medicine of Karen in Ratchaburi 13 prescriptions of herbs were found : nourishing drug, malaria drug, pain relief drug, fever relief drug, diarrhea curing drug, menstruation fever drug, high blood pressure drug, detoxicated drug, sinus drug, cough drug, toothache drug, child care drug, mother and health care drug. The investigation and baby diagnosis of the Karen traditional medicine were also found. For the wisdom on shrimp paste with fish, some procedures and secret in doing it showed that the chemical components made 8 recipes with high nutrition's. For the Morn food, 51 menus were found : 34 menus on main courses and 10 desserts, 7 menus used during the ceremony and 3 menus for patients. It was found that the voluntary wickerwork process and techniques, there were several designs such as plai dasign, song design, dee kwam design, dee ngai designs, ta-cha-lorm design and some design used to decorate suchas suchas mad wai design, joong larn design, san-pla-chon design, and kled pla design. For the Thai folk songs in Ratchaburi, 123 ram-tone songs were found : pan-fang songs for 19 verses, soeng koelampuan songs for 15 verses, chak-kra-darn songs for 8 verses, and prob-kai songs for 3 rounds (The word round means the round to perform for the respect of Chao Por Koke Kratai). For the directions and restoration, this research had provided local curriculum, data base, museum, local wisdom learning center, wisdom network for learning exchange and wisdom promotion activities. For wisdom lifting up level development, the important mechanics were conservation tourism to create values and wisdom value added towards economy. The wisdom network would be consisted of government organizations, private organizations, local organization, educational institutes and cultural product process and marketing strategies in all activities.

คำสำคัญ : ภูมิปัญญาท้องถิ่น ราชบุรี

Keywords : local wisdom , Ratchaburi

บทนำ

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550 ได้มีการกำหนดเรื่อง “วัฒนธรรม” ไว้ในมาตรา 66 ให้ความว่าให้บุคคลซึ่งรวมกันเป็นชุมชน ชุมชนท้องถิ่น หรือชุมชนท้องถิ่นดั้งเดิมย่อมมีสิทธิอนุรักษ์ พิทักษ์ ฟื้นฟู อนุรักษ์ ประเพณี ภูมิปัญญาท้องถิ่น ศิลปวัฒนธรรมอันดีงามของท้องถิ่นและของชาติและมีส่วนร่วมในการจัดการ การบำรุงรักษาและการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมรวมทั้งความหลากหลายทางชีวภาพอย่างสมดุลและยั่งยืน

วัฒนธรรมเป็นภูมิปัญญาที่เป็นมรดกตกทอดจากรุ่นสู่รุ่น เป็นความภาคภูมิใจ และเป็นหลักยึดโยงให้ประเทศไทยมีความเข้มแข็งดำรงความเป็นชาติไทยมาตราบเท่าทุกวันนี้ ดังพระราชดำรัสในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวที่ว่า “การรักษาวัฒนธรรมคือการรักษาชาติ” (จันทร์สุธา รัชภัทเมือง, 2544, หน้า 1) วัฒนธรรมจึงเป็นเรื่องสำคัญ สถาบันส่งเสริมและพัฒนานวัตกรรมการเรียนรู้ (<http://www.courseware.sru.ac.th>) ได้กล่าวถึงความสำคัญของวัฒนธรรมไทยว่า วัฒนธรรมเป็นเครื่องสร้างระเบียบแก่สังคมมนุษย์ เป็นเครื่องกำหนดพฤติกรรมของสมาชิกในสังคมไทย ให้มีระเบียบแบบแผนที่ชัดเจน วัฒนธรรมทำให้เกิดความสามัคคีความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน สังคมที่มีวัฒนธรรมเดียวกันย่อมจะมีความรู้สึกผูกพัน เกิดความเป็นปึกแผ่น จงรักภักดีและอุทิศตนให้กับสังคม วัฒนธรรมเป็นตัวกำหนดรูปแบบของสถาบัน เช่น รูปแบบของครอบครัวจะเห็นว่าลักษณะของครอบครัวแต่ละสังคมต่างกันไป ทั้งนี้เนื่องจากวัฒนธรรมในสังคมเป็นตัวกำหนดรูปแบบวัฒนธรรมเป็นเครื่องมือช่วยแก้ปัญหา และสนองความต้องการของมนุษย์ มนุษย์ไม่สามารถดำรงชีวิตภายใต้สิ่งแวดล้อมได้อย่างสมบูรณ์ ดังนั้นมนุษย์ต้องแสวงหาความรู้จากประสบการณ์ที่ตนได้รับการประดิษฐ์คิดค้นวิธีการใช้ทรัพยากรนั้นให้เกิดประโยชน์ต่อชีวิตและถ่ายทอดจากสมาชิกหนึ่งไปสู่สมาชิกอื่นต่อไปได้โดยวัฒนธรรมของสังคม วัฒนธรรมเป็นมรดกภูมิปัญญาถือเป็นทรัพยากรที่มีคุณค่าหลากหลาย เช่น คุณค่าเชิงสัญลักษณ์ คุณค่าเชิงวิชาการ คุณค่าเชิงสุนทรียะ คุณค่าเชิงเศรษฐกิจ และคุณค่าเชิงจิตวิญญาณ (ธนิก เลิศชาญฤทธิ, 2551, หน้า 32-33) หากขาดแนวทางในการ ฟื้นฟู อนุรักษ์ ประยุกต์ใช้ ก็ถือเป็นการสูญเสียโอกาสในการพัฒนาประเทศและท้องถิ่นอย่างยิ่ง

วัฒนธรรมในฐานะที่เป็นมรดกภูมิปัญญาของชาติเป็นสิ่งที่มีความสำคัญทั้งทางด้านจิตใจและเศรษฐกิจ ภายใต้กระแสการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วทำให้สังคมเปลี่ยนแปลง การดำเนินชีวิตของผู้คนก็เปลี่ยนไป ในสถานการณ์เช่นนี้ จะทำให้มรดกภูมิปัญญาที่อยู่ในตัวคนไม่มีการถ่ายทอด ซึ่งจะทำให้ภูมิปัญญาเกิดการสูญหายเมื่อเวลาผ่านไป เพื่อรักษาภูมิปัญญาไทยให้คงอยู่สืบไป จึงจำเป็นต้องเก็บรวบรวมภูมิปัญญาและหาแนวทาง อนุรักษ์ ฟื้นฟู พัฒนา เพื่อการใช้ประโยชน์ จังหวัดราชบุรี เป็นพื้นที่ที่มีกลุ่มคนไทยหลายเชื้อสายอาศัยอยู่ จึงมีลักษณะสังคมเป็นแบบพหุวัฒนธรรม มีวัฒนธรรมและภูมิปัญญาหลากหลายตามกลุ่มชาติพันธุ์

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อวิเคราะห์ สังเคราะห์ องค์กรความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นราชบุรีใน 6 ประเด็น ได้แก่ การย้อมผ้าสีธรรมชาติของชาวไทยเชื้อสายกะเหรี่ยงราชบุรี การแพทย์พื้นบ้านของกะเหรี่ยงราชบุรี การผลิตกะปิปลาสูตรอาหารพื้นบ้านกะเหรี่ยงจังหวัดราชบุรี อาหารพื้นถิ่นของชาวไทยเชื้อสายมอญเพื่อยกระดับสู่การท่องเที่ยว การจักสานอาสา และเพลงพื้นบ้าน
2. เพื่อหาแนวทางอนุรักษ์และฟื้นฟูภูมิปัญญาพื้นบ้านจากการมีส่วนร่วมของชุมชนบนแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง
3. เพื่อสร้างแนวทางในการยกระดับภูมิปัญญาท้องถิ่นราชบุรีสู่การพัฒนาท้องถิ่นราชบุรีอย่างยั่งยืน

วิธีดำเนินการวิจัย

1. วิธีวิจัยใช้การสังเคราะห์โครงการวิจัยย่อยของชุดโครงการการศึกษาภูมิปัญญาท้องถิ่นราชบุรีเพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืนบนแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง
2. พื้นที่วิจัย ชุดโครงการนี้ใช้จังหวัดราชบุรีเป็นพื้นที่วิจัย ซึ่งโครงการวิจัยย่อยแต่ละโครงการ จะเลือกพื้นที่ตามวัตถุประสงค์ของโครงการดังนี้
 - 2.1 ภูมิปัญญาการย้อมสีผ้าทอกะเหรี่ยงจังหวัดราชบุรี ภูมิปัญญาด้านการแพทย์พื้นบ้านกะเหรี่ยงจังหวัดราชบุรี และ ภูมิปัญญาการผลิตกะปิปลาของกะเหรี่ยงจังหวัดราชบุรี คณะ ผู้วิจัยเลือกพื้นที่ อำเภอสวนผึ้ง อำเภอบ้านคา และอำเภอปากท่อ จังหวัดราชบุรี ซึ่งมีชาวกะเหรี่ยงอาศัยอยู่ในพื้นที่เป็นส่วนใหญ่

2.2 ภูมิปัญญาอาหารพื้นถิ่นชาวไทยเชื้อสายมอญจังหวัดราชบุรี ใช้พื้นที่ที่ชุมชนชาวไทยเชื้อสายมอญในตำบลบ้านม่วง และตำบลนครชุมน์ อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี

2.3 ภูมิปัญญาจักสานอสาบ้านโพหัก อำเภอบางแพ จังหวัดราชบุรี เก็บข้อมูลในเขตตำบลโพหัก อำเภอบางแพ จังหวัดราชบุรี

2.4 ภูมิปัญญาเพลงพื้นบ้านจังหวัดราชบุรี ใช้พื้นที่ บ้านโพหัก ตำบลโพหัก อำเภอบางแพ และบ้านตลาดควาย ตำบลจอมบึง อำเภอจอมบึง บ้านเวียงทูน ตำบลเกาะศาลพระ อำเภอวัดเพลง จังหวัดราชบุรี

ผลการวิจัย

ผลจากการวิจัยครั้งนี้ได้ค้นพบภูมิปัญญาท้องถิ่นจังหวัดราชบุรีจำนวน 6 เรื่อง เป็นภูมิปัญญาของกลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยง 3 เรื่อง ภูมิปัญญาของกลุ่มชาติพันธุ์มอญ 1 เรื่อง และภูมิปัญญาของกลุ่มชาติพันธุ์ไทยพื้นถิ่น 2 เรื่อง และค้นพบแนวทางการอนุรักษ์ พื้นฟู และแนวทางการยกระดับภูมิปัญญาท้องถิ่นราชบุรีเพื่อใช้ประโยชน์ในภาพรวม ซึ่งเป็นข้อมูลสำคัญในการกำหนดนโยบายของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

องค์ความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น

1. ภูมิปัญญาการย้อมสีผ้าทอกะเหรี่ยงราชบุรี จากการศึกษาของ ปรียาพร บุชบา (2555) เรื่องแนวทางการฟื้นฟูภูมิปัญญาการย้อมสีผ้าทอกะเหรี่ยงจังหวัดราชบุรีได้พบว่า พี่ชที่กะเหรี่ยงนำมาทำสีย้อมผ้ามี 12 ชนิด โดยได้เฉดสี 6 เฉดสี ได้แก่ สีแดง ได้จากรากยอป่า เปลือกต้นนมควาย กะพงแดง และแก่นฝาง สีเหลืองจากแก่นขนุน เหง้าขมิ้น แก่นแกแล สีเขียวจากเถารางจืด สีนํ้าตาล จากเปลือกประดู่ป่า สีดำจากผลมะเกลือและเปลือกมะเดื่อชุมพร และสีส้มจากเมล็ดคำแสด นอกจากนี้ยังพบกรรมวิธีย้อมสีธรรมชาติ 18 วิธี อีกทั้งพบกรรมวิธีการย้อมสีเส้นด้ายให้เกิดลวดลาย และพบลวดลายผ้ามัดย้อมสีธรรมชาติของชาวกะเหรี่ยง 5 ลาย

2. ภูมิปัญญาด้านการแพทย์พื้นบ้านของกะเหรี่ยงราชบุรี จากการศึกษาของ อูรารัตน์ วงศ์ศิลป์ (2555) เรื่องแนวทางการอนุรักษ์ภูมิปัญญาด้านการแพทย์พื้นบ้านของกะเหรี่ยงราชบุรี ได้พบองค์ความรู้การแพทย์พื้นบ้านของกะเหรี่ยงราชบุรี 6 ประเภท

2.1 กะเหรี่ยงราชบุรีดูแลสุขภาพโดยใช้สมุนไพรบำรุงร่างกาย และรักษาโรค อาบน้ำมนต์เพื่อเป็นสิริมงคล และสะเดาะเคราะห์ และรับประทานอาหารพื้นบ้าน

2.2 กะเหรี่ยงราชบุรีมีความเชื่อว่า ผีและการกระทำของผีมีผลต่อสุขภาพและโรคร้ายต่าง ๆ

2.3 กะเหรี่ยงราชบุรีเชื่อว่าการเจ็บป่วย โรคและภัยต่าง ๆ เกิดจากสาเหตุต่อไปนี้ เกิดจากธรรมชาติ การกระทำของมนุษย์ ความผิดปกติของธรรมชาติ และสิ่งที่มีอำนาจเหนือธรรมชาติ

2.4 หมอพื้นบ้านกะเหรี่ยงราชบุรีวินิจฉัยโรคโดยการสังเกตอาการ การจับชีพจร และการเข้าทรง

2.5 หมอพื้นบ้านกะเหรี่ยงราชบุรีรักษาโรคโดยใช้ยาสมุนไพร วิธีการทางไสยศาสตร์ และใช้ยาสมุนไพรควบคู่ไปกับวิธีการทางไสยศาสตร์ ได้พบตำรับยาสมุนไพร 13 ตำรับ ได้แก่ ยาบำรุงร่างกาย ยารักษาโรคมะลาเลีย ยาแก้ปวด ยาแก้ไข้ ยาแก้ท้องเสีย ยาแก้ไข้ทับทิม ยาแก้ความดันโลหิตสูง ยาถอนพิษ ยาแก้ไข้ไข ยาแก้ไอ ยาแก้ปวดฟัน ยาใช้ในการดูแลสุขภาพเด็ก และยาที่ใช้ดูแลสุขภาพแม่ลูกอ่อน

2.6 หมอพื้นบ้านกะเหรี่ยงราชบุรีมีอยู่ 3 ประเภทคือ หมอพื้นบ้านที่ทำหน้าที่วินิจฉัยโรค หมอพื้นบ้านที่ทำหน้าที่รักษาโรค และหมอตำแย หมอพื้นบ้านเหล่านี้มีบทบาทในการอนุรักษ์และฟื้นฟูภูมิปัญญาด้านการแพทย์พื้นบ้านของกะเหรี่ยงราชบุรี 3 ด้าน คือ เป็นผู้เก็บองค์ความรู้ เป็นผู้สร้างความเชื่อ ความศรัทธา ต่อภูมิปัญญาด้านนี้ให้เกิดขึ้นในกะเหรี่ยงราชบุรีรุ่นใหม่ และเป็นครูที่ถ่ายทอดความรู้ไปสู่กะเหรี่ยงราชบุรีรุ่นใหม่ หมอพื้นบ้านกะเหรี่ยงราชบุรีได้รับความรู้โดยการสืบทอดและเรียนรู้มาจากต้นตระกูลแบบบอกให้จำทำให้ดู หมอพื้นบ้านเป็นคนดี มีจิตใจงาม และมีความรู้ด้านการแพทย์พื้นบ้านอย่างถูกต้องแท้จริง จึงจะได้รับการยอมรับจากสมาชิกในชุมชน

3. ภูมิปัญญาการผลิตกะปิปลาของชาวไทยเชื้อสายกะเหรี่ยงจังหวัดราชบุรี จากการศึกษาของ วรณรัตน์ เฉลิมแสนยากกร ลักขมิ หมื่นศรีธาราม และ ครองศักดิ์ ภัคธนกนก (2555) เรื่อง ภูมิปัญญาการผลิตกะปิปลาสูตรอาหารพื้นบ้านของกะเหรี่ยงจังหวัดราชบุรี ได้พบกรรมวิธีการทำกะปิปลาของกะเหรี่ยงราชบุรี คุณภาพทางเคมี คุณค่าทางโภชนาการของกะปิปลา และตำรับอาหารที่ใช้กะปิปลาเป็นส่วนประกอบ รวมทั้งคุณค่าทางโภชนาการของตำรับอาหารกะเหรี่ยงราชบุรี

เคล็ดลับในการทำกะปิปลาคือใช้ปลาจากแหล่งน้ำธรรมชาติ ปลาที่นิยมนำมาทำกะปิปลาคือ ปลานกเขา ปลาตะเพียน ปลาชิว หลักการคือใช้ปลาที่มีเนื้อ

3.1 ขั้นตอนการทำกะปิปลา

- 3.1.1 ล้างปลาให้สะอาด ตัดเอาส่วนช่วงท้องออก ไม่ตัดหัว แช่น้ำ 1 วัน
- 3.1.2 ล้างปลาที่แช่ไว้ให้สะอาดแล้วตากพอรอบ ใช้เวลาประมาณครึ่งวัน
- 3.1.3 นำปลามาหมักเกลือ ใช้เวลาประมาณ 1 สัปดาห์
- 3.1.4 นำปลาที่หมักเกลือมาตากกับรำข้าวแล้วหมักต่ออีก 1 สัปดาห์

3.2 คุณภาพทางเคมีของกะปิปลา จากการนำกะปิปลาไปวิเคราะห์ในห้องปฏิบัติการ พบค่า ความเป็นกรด 5.18 และค่าความเป็นกรดที่ไทเทรตได้ ร้อยละ 3.43 ค่าปริมาณน้ำอิสระ 0.84 และค่าปริมาณเกลือ ร้อยละ 13.48 จากข้อมูล กะปิปลาจะเก็บได้นาน

3.3 คุณค่าทางโภชนาการ จากการวิเคราะห์ในห้องปฏิบัติการ กะปิปลา 100 กรัม ประกอบด้วย ความชื้น ร้อยละ 57.95 ไขมัน 3.20 โปรตีน 10.24 เถ้า 25.76 คาร์โบไฮเดรต 2.85 และพลังงาน 81.16 แคลอรี

3.4 ตำรับอาหาร จากการวิจัยพบตำรับอาหารที่ประกอบด้วยกะปิปลา คือ แกงข้าวคั่ว 2 ตำรับ แกงถั่วแปบกับปลา แกงฟักทอง แกงคั่วแห้งโขบขี้มัน แกงหอยขมข้าวเป็อ แกงซี่ค่าง แกงแยะ แกงหอยกกล้วย และแกงเผ็ดหมูป่าใส่มะเขือ จากการนำอาหารพื้นบ้านกะเหรี่ยงไปวิเคราะห์ในห้องปฏิบัติการ พบว่ามีคุณค่าทางโภชนาการสูง ดังตาราง 1

ตาราง 1 คุณค่าทางโภชนาการอาหารพื้นบ้านกะเหรี่ยง

ที่	ชื่ออาหาร	น้ำหนัก (กรัม)	พลังงาน (แคลอรี)	โปรตีน (กรัม)	ไขมัน (กรัม)	คาร์โบไฮเดรต (กรัม)	ใยอาหาร (กรัม)	แคลเซียม (มิลลิกรัม)	เหล็ก (มิลลิกรัม)	วิตามินเอ IU	วิตามินบี 1 (มิลลิกรัม)	วิตามินซี (มิลลิกรัม)
1	น้ำพริกกะเหรี่ยงผักต้ม	1052.5	425.7	29.3	7.3	61.4	13.4	1398.0	12.6	495.7	1.6	153.8
2	แกงข้าวคั่วไก่	1454.2	1612.2	99	82.8	117.5	13.9	1057.2	13.2	34.1	0.4	73.3
3	แกงถั่วแปบกับปลา	1799.2	1263.6	141.5	20.3	129.3	28.1	1621.8	27.1	150.3	1.2	427.3
4	แกงฟักทองกับหมู	1133	920.4	90.2	15.2	105.3	17.1	726.9	15.2	377.2	4.6	101.3
5	แกงคั่วแห้งโขบขี้มัน	996.8	1870.3	115.4	130.6	57.6	12.3	980.5	18.5	412.8	0.5	54.8
6	แกงหอยขมข้าวเป็อ	1413.1	1379.9	143.2	12.3	174.8	11.4	972.3	99.8	500.0	0.5	60.3
7	แกงหอยกกล้วย	2274	2313.9	127.1	59.8	302.2	4.7	1004.1	11.4	1.9	6.8	39.8
8	แกงเผ็ดหมูป่า	1090.8	1003.2	94.2	45	56.8	3.7	1015.7	14.6	576.0	2.3	306.5

4. ภูมิปัญญาอาหารพื้นถิ่นมอญราชบุรี จากการศึกษาของสัจจา ไกรศรีรัตน์ (2555) เรื่องภูมิปัญญาอาหารพื้นถิ่นชาวไทยเชื้อสายมอญจังหวัดราชบุรี พบว่า อาหารของชาวไทยเชื้อสายมอญจังหวัดราชบุรี เกิดจากการเรียนรู้ถึงการใช้ทรัพยากรที่มีอยู่รอบตัวเพื่อนำมาใช้ในการดำรงชีวิตและสร้างสรรค์ผลิตซ้ำจนเกิดเป็นวัฒนธรรมอาหารที่สืบทอดกันมาหลายชั่วอายุคน สามารถแบ่งได้เป็น 2 ประเภทได้แก่

4.1 อาหารในชีวิตประจำวัน ชาวไทยเชื้อสายมอญจังหวัดราชบุรี นิยมบริโภคข้าวเจ้าเป็นอาหารหลัก อาหารส่วนใหญ่จะเป็นอาหารประเภทแกง ซึ่งมักจะเป็นแกงที่ทำง่ายใช้พืชผักและหรือเนื้อสัตว์ที่หาได้ง่ายในชุมชน เป็นภูมิปัญญาที่สืบทอดมาจากบรรพบุรุษด้วยวิธีการบอกต่อบุตรหลานเรียนรู้จากพ่อแม่ ผู้ใหญ่ในครอบครัว วัตถุประสงค์ที่ใช้ในการประกอบอาหารเป็นทรัพยากรที่มีอยู่ในท้องถิ่นของจังหวัดราชบุรี ซึ่งหาได้แหล่งต่าง ๆ เช่นใน ไร่ นา เป็นต้น หรือจากการที่ชาวบ้านเพาะปลูกเอง ได้มีการประยุกต์และเรียนรู้ที่จะใช้ส่วนประกอบต่าง ๆ ของพืชผักพื้นบ้านมาใช้ในการประกอบอาหารในชีวิตประจำวัน

4.2 อาหารที่ใช้ในงานประเพณีและพิธีกรรมของชาวไทยเชื้อสายมอญจังหวัดราชบุรี ชาวมอญเป็นชาติพันธุ์หนึ่งที่นับถือศาสนาพุทธนิกายเถรวาทมาช้านาน นับตั้งแต่อาณาจักรสุธรรมวดี ซึ่งเป็นอาณาจักรแห่งแรกของชาวมอญ นับถือศาสนาพุทธอย่างเคร่งครัด มีข้อปฏิบัติเกี่ยวกับศาสนายูมกมาย มีการฟังเทศน์ สวดมนต์ ปฏิบัติธรรมในวันพระ และเมื่อถึงวันสำคัญเทศกาลต่าง ๆ จะพากันไปทำบุญที่วัดอย่างพร้อมเพรียง สะท้อนให้เห็นถึงศรัทธาความเลื่อมใส

ในพระพุทธศาสนาของชาวมอญเป็นอย่างดี ผลจากการนับถือในพุทธศาสนาดังกล่าว ทำให้ชาวไทยเชื้อสายมอญมีอาหารซึ่งปรุงเนื่องในโอกาสพิเศษ และทำอย่างพิถีพิถันกว่าอาหารที่มารับประทานในชีวิตประจำวัน เช่น ชาวแซ่ในงานประเพณีสงกรานต์ ข้าวหลามในงานประเพณีจองโอะต่าน และ ข้าวต้มลูกโยนในงาน ประเพณีเข้าพรรษา และประเพณีออกพรรษา เป็นต้น

จากการวิจัยครั้งนี้ได้ค้นพบตำรับอาหารมอญนับได้ 51 รายการ ซึ่งจำแนกเป็น อาหารคาว 34 รายการ อาหารหวาน 11 รายการ อาหารในพิธีกรรม 3 รายการ และอาหารสำหรับผู้ป่วย 3 รายการ

5. ภูมิปัญญาท้องถิ่นจักสานอสาบ้านโพหัก จังหวัดราชบุรี จากการศึกษาของ เบญจา ลิขิตยงวรา (2555) เรื่อง ภูมิปัญญาท้องถิ่นประเภทเครื่องจักสาน กรณีศึกษาจักสานอสาบ้านโพหัก จังหวัดราชบุรี ได้พบประเพณีจักสานอสาของชาวโพหัก อำเภอบางแพ จังหวัดราชบุรี สถานการณ์เครื่องจักสานของชาวโพหักในปัจจุบัน ตลอดจนภูมิปัญญาการสานและอัตลักษณ์เครื่องจักสานอสาของชาวโพหัก ดังนี้

5.1 หัตถกรรมเครื่องจักสานและเครื่องจักสานอสาบ้านโพหัก อำเภอบางแพ เป็นงานหัตถกรรมที่เป็นมรดกวัฒนธรรมตกทอดมาเป็นเวลายาวนาน เป็นศิลปะพื้นบ้านที่เกี่ยวข้องกับชีวิตความเป็นอยู่ของคนในบ้านโพหัก ที่นำไม้ไผ่สีสุก มาจัก สาน เป็นภาชนะต่าง ๆ เพื่อใช้ประโยชน์ในชีวิตประจำวัน ประเพณีจักสานอสาที่บ้านโพหักเป็นอูบายในการพิสูจน์นิสัยใจคอ ฝีมือในการทำเครื่องจักสาน พิสูจน์ ความมานะอดทน ความละเอียดรอบคอบของผู้ชายที่ฝ่ายหญิงให้โอกาสชายหนุ่มที่มาสู่ขอลูกสาวได้แสดงความเป็นผู้นำโดยทำเครื่องจักสานให้ฝ่ายหญิงเพื่อให้ครอบครัวฝ่ายหญิงได้เห็นเป็นการสร้างความมั่นใจว่าจะสามารถเลี้ยงดูลูกสาวได้จึงยินยอมยกลูกสาวให้แต่งงานด้วย และจะเป็นของใช้ในครอบครัวเมื่อหญิงชายได้แต่งงานกันแล้ว ดังนั้นผู้ชายโพหักทุกคนจึงต้องทำสิ่งของจักสานเป็น เพราะเป็นส่วนหนึ่งของการมีครอบครัว บางครอบครัวยังเก็บรักษาเครื่องจักสานอสาไว้อย่างดีเพื่อเป็นอนุสรณ์แห่งความรักเป็นเรื่องเล่าสืบทอดให้รุ่นลูก รุ่นหลาน รับทราบและปฏิบัติสืบต่อ ๆ กันมา จนกลายเป็นประเพณี “อสา” เอกลักษณ์เด่นของบ้านโพหัก อำเภอบางแพ จังหวัดราชบุรี

5.2 สถานการณ์หัตถกรรมเครื่องจักสานอสาในปัจจุบัน งานจักสานเป็นงานที่ต้องใช้เวลาในการทำงานมากกว่างานที่ผลิตจากภาคอุตสาหกรรม งานจักสานไม่สามารถเร่งผลผลิตเพื่อการจำหน่ายได้ เพราะงานจักสานอสาหนึ่งชิ้นใช้เวลาาน เนื่องจากต้องใช้ความประณีตบรรจง การทำเพื่อจำหน่ายไม่สามารถจะแข่งขันกับเครื่องใช้ที่มาจากอุตสาหกรรมพลาสติกทำให้งานจักสานและจักสานอสา กำลังจะหายไป ชุมชนชาวโพหักได้ตระหนักถึงภูมิปัญญาการจักสานที่กำลังจะสูญหายจึงดำเนินการในเรื่องอนุรักษ์และพัฒนาให้หัตถกรรมเครื่องจักสานอสาคงอยู่คู่กับวัฒนธรรมท้องถิ่นของบ้านโพหักต่อไป ปัจจุบันปราชญ์ชาวบ้าน ที่เคยผ่านประเพณีอสาและยังคงทำงานจักสานอยู่ในยามว่าง และนักวิชาการในท้องถิ่นได้เก็บรักษางานอสาของบรรพบุรุษไว้ให้คนรุ่นลูกหลานเกิดความภาคภูมิใจ

5.3 อัตลักษณ์ของเครื่องจักสานอสาบ้านโพหัก อำเภอบางแพ จังหวัดราชบุรี คือลวดลายและความประณีตของการจักสานโดยแบ่งลวดลายเป็น 3 ส่วน คือ ลวดลายที่ใช้ส่วนกัน ส่วนที่เป็นตัวผลิตภัณฑ์ และส่วนที่เป็นศิลปะการตกแต่งลวดลายที่ใช้ในการขึ้นรูปส่วนกันของผลิตภัณฑ์ มี 5 ลาย ได้แก่ ลายขีดตาโปรง ลายขีดทึบ ลายสอง ลายตีคว่ำ และลายตีหาง ลวดลายส่วนที่เป็นตัวผลิตภัณฑ์ 5 ลาย ได้แก่ ลายไหล ลายสอง ลายสาม ลายตีคว่ำ ลายเฉลวหรือลายตาชะลอม ลายที่ใช้เป็นศิลปะตกแต่งผลิตภัณฑ์จักสานมี 4 ลาย คือ ลายมัดหวาย ลายยายจูงหลาน ลายปลาช่อน และลายเกล็ดปลา

6. ภูมิปัญญาเพลงพื้นบ้านราชบุรี จากการศึกษาของอาภรณ์ สุนทรวาท (2555) เรื่อง เพลงพื้นบ้านราชบุรี : การสืบสานสู่ลูกหลานและการสื่อสารร่วมสมัย ได้พบเพลงรำไท่น เพลงพานฟาง เพลงสงค่อลำพวน เพลงซึกกระดาน และเพลงปรบไก่อ ซึ่งเป็นเพลงที่ใช้เล่นในอดีต ปัจจุบันเพลงเหล่านี้กำลังจะสูญหายไปกับเจ้าของภูมิปัญญา การวิจัยนี้ได้รวบรวมบทเพลง เพลงรำไท่นราชบุรี 123 เพลง ซึ่งพบที่บ้านโพหักได้ 85 เพลง และบ้านตลาดควาย 38 เพลง เพลงพานฟาง เพลงสงค่อลำพวน และเพลงซึกกระดาน ซึ่งเป็นเพลงที่ร้องเล่นในลานนวดข้าวของชาวบ้านโพหัก พบเพลงพานฟาง 19 บท เพลงสงค่อลำพวน 15 บท และเพลงซึกกระดาน 8 บท สำหรับเพลงปรบไก่อได้พบคณะของนายหล่อ เคลือบสำริด ปัจจุบันอายุ 81 ปี พบว่าปัจจุบันเล่นเฉพาะงานแก้บนศาลเจ้าพ่อโคกกระต่าย บ้านเวียงทูน ตำบลเกาะศาลพระ อำเภอวัดเพลง นี้อาจยังเป็นเนื้อเดิมที่จำ ๆ กันมา ซึ่งมีลักษณะเป็นเพลงปฏิพากย์

แนวทางการอนุรักษ์ฟื้นฟูภูมิปัญญาท้องถิ่นราชบุรี

จากการสังเคราะห์ผลโครงการวิจัยย่อย ได้พบแนวทางการอนุรักษ์ ฟื้นฟูภูมิปัญญาท้องถิ่น คือ การจัดทำหลักสูตรท้องถิ่นในสถานศึกษาที่ตั้งอยู่ใกล้ชิดกับเจ้าของภูมิปัญญา การจัดการความรู้ การจัดงาน/กิจกรรมส่งเสริมการสร้างฐานข้อมูลภูมิปัญญาเพื่อให้ง่ายต่อการสืบค้น การสร้างเครือข่ายภูมิปัญญาท้องถิ่น การจัดตั้งพิพิธภัณฑ์ภูมิปัญญา

การผลิตของที่ระลึกโดยภูมิปัญญาท้องถิ่น การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติที่ต้องใช้เป็นปัจจัยการผลิต เช่น พันธุ์ไม้ต่าง ๆ และการสร้างพื้นที่แสดงศิลปวัฒนธรรม

แนวทางการยกระดับภูมิปัญญาท้องถิ่นราชบุรีสู่การพัฒนาท้องถิ่นราชบุรีอย่างยั่งยืน

จากการสังเคราะห์ผลโครงการวิจัยย่อย พบแนวทางการยกระดับภูมิปัญญา 4 แนวทาง ได้แก่ ใช้การท่องเที่ยวเป็นเครื่องมือ การจัดตั้งองค์กร/ศูนย์การเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นราชบุรี การพัฒนาต่อยอด และการให้องค์กรในท้องถิ่นราชบุรีสนับสนุนส่งเสริมแนวทางที่กล่าวถึง

สรุปและอภิปรายผล

ชุดโครงการวิจัยนี้ได้ค้นพบภูมิปัญญาท้องถิ่นราชบุรี เป็นภูมิปัญญาไทยที่เหลืออยู่น้อย เนื่องจากเป็นภูมิปัญญาที่ได้จากผู้สูงอายุ คนวัยหนุ่มสาวปัจจุบันนิยมภูมิปัญญาต่างชาติด้วยอิทธิพลของเทคนิคการตลาดในการดำเนินธุรกิจทำให้ภูมิปัญญาดั้งเดิม อันเนื่องด้วยไม่เห็นคุณค่าสิ่งที่ตนมี และด้วยเหตุผลเรื่องความทันสมัย ซึ่งจะเป็นปัจจัยที่ทำให้สังคมไทยต้องพึ่งพาต่างชาติมากขึ้น จากผลการวิจัย 6 เรื่องที่สรุปเป็นองค์ความรู้ข้างต้นจะพบว่ามีความน่าสนใจ ควรที่จะได้นำมาใช้ประโยชน์และรักษาไว้ โดยนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาเป็นแนวทางในการพัฒนา ทั้งนี้เพราะภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นต้นทุนทางวัฒนธรรมที่พัฒนาต่อยอดเพิ่มมูลค่าทางเศรษฐกิจได้

ผลจากการวิจัยได้ค้นพบแนวทางในการอนุรักษ์และฟื้นฟูภูมิปัญญาท้องถิ่นหลายแนวทางที่สรุปแล้วข้างต้น ผู้วิจัยจะนำประเด็นแนวทางมาอภิปรายโดยรวม ดังนี้

1. ประเด็นการทำหลักสูตรท้องถิ่นราชบุรีในโรงเรียน รวมถึงสถาบันการศึกษาทุกระดับเพื่อการอนุรักษ์และพัฒนาต่อยอดภูมิปัญญาท้องถิ่นนั้น เป็นแนวทางในการรวมข้อมูลเพื่อเก็บรักษาไว้ที่สถานศึกษา ถ่ายทอดให้นักเรียนเป็นแนวทางหนึ่งที่มีประสิทธิภาพ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ กฤษณา ยศชรัส (2546) วิจัยเรื่อง การนำภูมิปัญญาท้องถิ่นเข้าสู่โรงเรียน : กรณีศึกษาจังหวัดราชบุรี มนตรี ชมชื่น (2548) วิจัยเรื่อง คู่มือการทอเสื่อลายผ้าตีนจกไท-ยวนจังหวัด วลัยลักษณ์ อริยสัจจเวทิน (2552) เปรมรัตน์ ธรรมรัตน์ (2552) วิจัยเรื่อง การวิเคราะห์คุณค่าและการดำรงอยู่ของศิลปวัฒนธรรมพื้นบ้านหนังใหญ่ และ ธัญธัช วิภัติภูมิประเทศ (2553) ได้วิจัยเรื่องการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นของปราชญ์ชาวบ้าน : กรณีศึกษาวงกลองยาว อำเภอปราณบุรี จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ และปริยาพร บุชบา (2552) วิจัยเรื่อง แนวทางการอนุรักษ์และฟื้นฟูภูมิปัญญาผ้าทอกระเหรี่ยงจังหวัดราชบุรี พบว่า หลักสูตรท้องถิ่นเป็นกลไกสำคัญในการอนุรักษ์ สืบทอด และพัฒนาภูมิปัญญาท้องถิ่น

2. ประเด็นเรื่องการจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น ในประเด็นนี้สอดคล้องกับงานวิจัยของ พระสุริยา มาตย์คำ (2552) วิจัยเรื่อง กระบวนการสืบทอดภูมิปัญญาหมอพั้นบ้านในประเทศไทย และสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ซึ่งพบว่า กระบวนการสืบทอดภูมิปัญญาหมอพั้นบ้าน มีขั้นตอนดังนี้ (1) จัดทะเบียนกลุ่มวิสาหกิจชุมชนหมอพั้นบ้าน (2) คัดเลือกคณะทำงาน (3) ตั้งศูนย์ประสานงาน (4) ดำเนินการรับสมัครสมาชิก (5) จัดพิพิธภัณฑ์รวบรวมองค์ความรู้ภูมิปัญญาหมอพั้นบ้าน (6) จัดสวนสมุนไพรเพื่อเป็นแหล่งเรียนรู้ (7) จัดทำสื่อ เช่น เอกสาร ตำรา ซีดี และ (8) จัดทำหลักสูตรท้องถิ่นในสถานศึกษา สอดคล้องกับผลการวิจัยของธัญธัช วิภัติภูมิประเทศ (2553) วิจัยเรื่องการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นของปราชญ์ชาวบ้าน : กรณีศึกษาวงกลองยาว อำเภอปราณบุรี จังหวัดประจวบคีรีขันธ์

3. ประเด็นเรื่องการใช้ทรัพยากรธรรมชาติที่เป็นปัจจัยการผลิต โดยการอนุรักษ์พันธุ์ไม้เพื่อการย้อมสีผ้า และฟื้นฟูพันธุ์ไม้ที่สูญหาย ในเรื่องพันธุ์ไม้นี้ จิราณี วานิชกุล (2551) วิจัยเรื่อง การศึกษาภูมิปัญญาท้องถิ่นในการใช้ประโยชน์จากพืชชุมชนในตำบลตะนาวศรี อำเภอสวนผึ้ง จังหวัดราชบุรี พบว่า ราษฎรตำบลตะนาวศรีครั้งหนึ่งเข้าไปเก็บพืชจากป่ามาใช้ประโยชน์รวม 64 วงศ์ 110 สกุล และ 113 ชนิด ราษฎรเห็นว่าป่าเสื่อมโทรมควรมีการอนุรักษ์ให้ใช้ประโยชน์ได้ยั่งยืน และยังพบว่าราษฎรมีความรู้ในการใช้ประโยชน์จากพืช ดังนั้นแนวทางการอนุรักษ์พันธุ์ไม้และฟื้นฟูพันธุ์ไม้โดยการปลูกขยายพันธุ์อาจเป็นพื้นที่ใหม่หรือพื้นที่ในป่า ก็เป็นแนวทางให้เกิดการพึ่งพาตนเองและมีความยั่งยืนด้านอาหาร สมุนไพร และการใช้ทำสีย้อม วุฒิ บุญเลิศ (2555) กล่าวว่า การฟื้นฟูธรรมชาติเป็นการฟื้นฟูแหล่งอาหารและยังเป็นแหล่งท่องเที่ยววิถีชุมชนได้ด้วย

4. ประเด็นการยกระดับภูมิปัญญาท้องถิ่นราชบุรีสู่การพัฒนาท้องถิ่นราชบุรีอย่างยั่งยืน จากการการเสวนาเสวนากลุ่มมีแนวคิดสนับสนุนข้อค้นพบที่เห็นว่า การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์เป็นกลไกสำคัญในการสร้างคุณค่าและมูลค่าให้กับภูมิปัญญาท้องถิ่นทั้งนี้เพราะจังหวัดราชบุรีอยู่ใกล้กรุงเทพฯ และมีแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติและวัฒนธรรมที่มีศักยภาพ

เป็นผลิตภัณฑ์เครื่องใช้ กระเป๋า เสื้อผ้า เป็นต้น เพิ่มมูลค่าโดยบอกเรื่องราวของผลิตภัณฑ์แต่ละประเภทด้วย ทั้งนี้ต้องใช้หลักการตลาดในการบริหารจัดการด้วย (สุภักดิ์ อนุกุล, 2555)

สำหรับประเด็นเรื่องการจัดตั้งเครือข่ายภูมิปัญญา นั้น จากเสวนากลุ่มเห็นว่า การร่วมมือกันเป็นเครือข่ายทำให้มีพลังในการขับเคลื่อนให้กิจกรรมต่าง ๆ ดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพ หน่วยงานที่จะร่วมเป็นเครือข่าย ได้แก่ มหาวิทยาลัยราชภัฏหมู่บ้านจอมบึง (แม่ข่าย) โรงเรียน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ชมรม ชุมชน ศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง ฯลฯ เพื่อการแลกเปลี่ยนเรียนรู้และทำงานร่วมกันในพื้นที่ ซึ่งจะหนุนเสริมให้การท่องเที่ยวมีคุณภาพมากยิ่งขึ้น นอกจากนี้ยังต้องการได้รับการสนับสนุนจากองค์กรทั้งภาครัฐและภาคเอกชน เช่น ผู้ประกอบการอุตสาหกรรมท่องเที่ยวในท้องถิ่น เป็นต้น ทั้งนี้เพื่อให้เกิดการบูรณาการให้เกิดการเชื่อมโยงกิจกรรมกิจกรรมต่าง ๆ ในพื้นที่

ข้อเสนอแนะที่ได้จากการวิจัย

1. หน่วยงานภาครัฐที่มีหน้าที่ส่งเสริมด้านภูมิปัญญาท้องถิ่นและปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ตั้งแต่ระดับท้องถิ่นถึงระดับชาติควรให้การสนับสนุนส่งเสริมอนุรักษ์ พื้นฟูภูมิปัญญาท้องถิ่นราชบุรีให้ฟื้นคืน และให้สามารถสร้างคุณค่าและมูลค่าอย่างมีประสิทธิภาพ ด้วยวิธีการที่หลากหลาย เช่น ส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ การท่องเที่ยวชุมชน และสร้างพื้นที่การแสดงศิลปวัฒนธรรม โดยจัดกิจกรรมเป็นประจำและต่อเนื่องโดยให้สอดคล้องกับเส้นทางการจัดท่องเที่ยว
2. มหาวิทยาลัยราชภัฏหมู่บ้านจอมบึงในฐานะเป็นสถาบันอุดมศึกษาเพื่อการพัฒนาท้องถิ่นควรเป็นแม่ข่ายสร้างเครือข่ายภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อการวิจัยและพัฒนา และจัดกิจกรรมส่งเสริมการใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อสร้างมูลค่าให้เกิดผลในเชิงเศรษฐกิจ เพื่อให้ชุมชนเข้มแข็งภายใต้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง
3. องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นควรสนับสนุนส่งเสริมให้มีการอนุรักษ์ พื้นฟู พัฒนาภูมิปัญญาท้องถิ่นในพื้นที่เพื่อลดรายจ่าย เพิ่มรายได้ให้ชุมชน ส่งเสริมให้ประชาชนพึ่งตนเองโดยทั้งนี้ให้เกิดเครือข่ายภูมิปัญญาในพื้นที่ และเชื่อมโยงระหว่างพื้นที่ใกล้เคียง
4. หน่วยงานที่รับผิดชอบด้านการท่องเที่ยวควรจัดเส้นทางการท่องเที่ยวเพื่อศึกษาเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น ศูนย์การเรียนรู้ต่าง ๆ การรับประทานอาหารพื้นถิ่น ตลอดจนการให้ความรู้แก่ชุมชนในแหล่งท่องเที่ยว และทำการประชาสัมพันธ์ให้นักท่องเที่ยวทั่วไปและนักท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ได้รับทราบอย่างเป็นระบบ

เอกสารอ้างอิง

- กฤษฎา ยศรัฐ. 2546. การนำภูมิปัญญาท้องถิ่นเข้าสู่โรงเรียน: กรณีศึกษาจังหวัดราชบุรี. วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต การบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- จันทร์สุดา รักษ์พลเมือง. 2544. แนวทางการดำเนินงานวัฒนธรรมของประเทศเนเธอร์แลนด์ กรุงเทพฯ : สำนักงานคณะกรรมการศึกษาแห่งชาติ.
- จิราณี วานิชกุล. 2551. การศึกษาภูมิปัญญาท้องถิ่นในการใช้ประโยชน์จากพืชของชุมชนในตำบลตะนาวศรี อำเภอสวนผึ้ง จังหวัดราชบุรี. ราชบุรี : มหาวิทยาลัยราชภัฏหมู่บ้านจอมบึง.
- ธัญธัช วิภักดิ์ภูมิประเทศ. 2553. การถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นของปราชญ์ชาวบ้าน : กรณีศึกษากลองยาว อำเภอลำปาง จังหวัดประจวบคีรีขันธ์. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต.
- ธนิช เลิศชาญฤทธิ. 2551. การจัดการทรัพยากรวัฒนธรรม. วัฒนธรรมไทย, 47, 33-34.
- เบญญา ลิขิตยิวรา. 2555. ภูมิปัญญาท้องถิ่นประเภทเครื่องจักสาน : กรณีศึกษาจักสานอาสาทบ้านโพหัก จังหวัดราชบุรี. ราชบุรี : มหาวิทยาลัยราชภัฏหมู่บ้านจอมบึง.
- ปัทมา คงทรัพย์. 2554. การอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมหนังใหญ่วัดขนอน. ขอนแก่น : การศึกษาอิสระ รัฐประศาสนศาสตร์มหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- ปรียาพร บุชบา. 2552. แนวทางการอนุรักษ์และฟื้นฟูภูมิปัญญาผ้าทอกระเหรี่ยงจังหวัดราชบุรี. ราชบุรี : มหาวิทยาลัยราชภัฏหมู่บ้านจอมบึง.
- _____. 2555. แนวทางการฟื้นฟูภูมิปัญญาการย้อมสีผ้าทอกระเหรี่ยงจังหวัดราชบุรี. ราชบุรี : มหาวิทยาลัยราชภัฏหมู่บ้านจอมบึง.

- เปรมรัตน์ ธรรมรัตน์. 2552. การวิเคราะห์คุณค่าและการดำรงอยู่ของศิลปวัฒนธรรมพื้นบ้าน : กรณีศึกษาหนังใหญ่
วัดขนอน อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัย
ศิลปากร.
- พระสุริยา มาตย์คำ. 2552. การพัฒนากระบวนการสืบทอดภูมิปัญญาหม้อพื้นบ้านในประเทศไทย และสาธารณรัฐ
ประชาธิปไตยประชาชนลาว. วิทยานิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาอุตสาหกรรมพัฒนากฎหมาย
มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย.
- พีรเดช ทองอำภย์. ม.ป.ป. กระบวนการพัฒนาภูมิปัญญาท้องถิ่น/ภูมิปัญญาไทย. ค้นเมื่อ กันยายน 18, 2555, จาก
<https://docs.google.com/>
- มนตรี ชมชื่น. 2548. คู่มือการทอหลอดลายผ้าตีนจกไท-ยวน จังหวัดราชบุรี. วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต
การบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- วรรณรัตน์ เกลิมแสนยกร ลักษมี หมั่นศรีธาราม และ ครองศักดิ์ ภัคธนกนก. 2555. ภูมิปัญญาการผลิตกะปิปลา
สู่ตำรับอาหารพื้นบ้านกะเหรี่ยงจังหวัดราชบุรี. ราชบุรี : มหาวิทยาลัยราชภัฏหมู่บ้านจอมบึง.
- วลัยลักษณ์ อริยัสัจจเวคิน. 2552. การจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น กรณีศึกษา : ผ้าจกคูบัว ตำบลคูบัว อำเภอเมือง
จังหวัดราชบุรี. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- วุฒิ บุญเลิศ. (2555, กันยายน 18). ปรากฏท้องถิ่น. คำอภิปราย.
- สัจจา ไกรศรีรัตน์. 2555. ภูมิปัญญาอาหารพื้นถิ่นชาวไทยเชื้อสายมอญจังหวัดราชบุรีเพื่อยกระดับสู่การท่องเที่ยว.
ราชบุรี : มหาวิทยาลัยราชภัฏหมู่บ้านจอมบึง.
- สถาบันส่งเสริมและพัฒนานวัตกรรมการเรียนรู้. ความสำคัญของวัฒนธรรมไทย. ค้นเมื่อ กันยายน 18, 2555, จาก
<http://www.courseware.ssru.ac.th>
- สุภักดิ์ อนุกุล. (2555, มกราคม 15). ปรากฏท้องถิ่น. คำอภิปราย.
- อาภรณ์ สุนทรวาท. 2555. เพลงพื้นบ้านราชบุรี : การสืบสานสู่ลูกหลานและการสื่อสารร่วมสมัย. ราชบุรี :
มหาวิทยาลัยราชภัฏหมู่บ้านจอมบึง.
- อุรารัตน์ วงศ์ศิลป์. 2555. การอนุรักษ์ภูมิปัญญาด้านการแพทย์พื้นบ้านของกะเหรี่ยงราชบุรี. ราชบุรี : มหาวิทยาลัย
ราชภัฏหมู่บ้านจอมบึง.

คุณภาพชีวิตผู้สูงอายุจังหวัดราชบุรี : แนวทางการพัฒนาสู่สังคมผู้สูงอายุ The Quality of Life of Rathchaburi Elderly Life : The Development Guidelines for Ageing Society

วนิดา ตรีสวัสดิ์

สาขาวิชานิเทศศาสตร์ คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏหมู่บ้านจอมบึง

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาปัญหาของผู้สูงอายุจังหวัดราชบุรี และหาแนวทางการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุจังหวัดราชบุรีเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุ ใช้วิธีวิจัยเชิงคุณภาพ ด้วยการสังเคราะห์ข้อมูลจากโครงการวิจัยย่อยจำนวน 2 เรื่อง คือ เรื่องการสร้างเสริมสุขภาพผู้สูงอายุอย่างยั่งยืนด้วยกิจกรรมกลุ่มไม้พลอง และเรื่องแนวทางในการพัฒนาเทคโนโลยีสารสนเทศให้กับผู้สูงอายุในจังหวัดราชบุรี ผลพบว่าผู้สูงอายุจังหวัดราชบุรีมีปัญหาสุขภาพกาย ปัญหาสุขภาพจิต ปัญหาทางสังคม และปัญหาการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ สำหรับการใช้อีกิจกรรมกลุ่มไม้พลองเสริมสร้างสุขภาพผู้สูงอายุ พบว่า ผู้ร่วมกิจกรรมมีสุขภาพกายและสุขภาพจิตดีขึ้น ด้านการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศของผู้สูงอายุพบว่า ผู้สูงอายุใช้สื่อวิทยุโทรทัศน์และวิทยุกระจายเสียงรับสารสนเทศได้ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย 3.71) ใช้คอมพิวเตอร์ได้ในระดับปานกลาง (ค่าเฉลี่ย 3.17) และใช้โทรศัพท์มือถือติดต่อสื่อสารได้ในระดับปานกลาง (ค่าเฉลี่ย 2.88) มีปัญหาการใช้สื่อวิทยุโทรทัศน์และวิทยุกระจายเสียงและปัญหาการใช้โทรศัพท์มือถือในภาพรวมอยู่ในระดับน้อย (ค่าเฉลี่ย 2.18 และ 1.78) ปัญหาการใช้คอมพิวเตอร์ในภาพรวมอยู่ในระดับน้อยที่สุด (ค่าเฉลี่ย 1.25) แนวทางการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุจังหวัดราชบุรีเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุคือ การสร้างเสริมสุขภาพของผู้สูงอายุด้วยกิจกรรมกลุ่มไม้พลอง ร่วมกับการจัดอบรมให้ความรู้การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศตามความต้องการของผู้สูงอายุ

Abstract

The purposes of this research were to study the problems of elderly and to find the guideline to develop the quality of elderly life in Ratchaburi province to aging society. The research methodology was the qualitative method for the data analysis from 2 research projects. Those were Health Promotion for Elderly with Mai-Plong Group Activities research project and A Guidance Development of Information Technology. Activities for health promotion for elderly showed that participants with better physical health and mental health. The elderly use television and radio media for exposure information on the high level (mean=3.71), computer and mobile phone were on the middle level (mean=3.17 and 2.88). For the problems of using information technology as a whole, the television and radio media and mobile phone problem were on the low level (mean=2.18 and 1.78), the computer media was at a minimum (mean=1.25). The development guidelines of the quality of elderly life to aging society were using Mai-Plong Group Activities for health promotion for elderly and enlarge information technology knowledge to serve the elderly desire.

บทความวิจัยนี้เป็นส่วนหนึ่งของแผนการวิจัยเรื่องการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุจังหวัดราชบุรี ได้รับงบประมาณสนับสนุนจากสำนักบริหารโครงการวิจัยในอุดมศึกษาและพัฒนา มหาวิทยาลัยวิจัยแห่งชาติสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา

Activities to health promotion for elderly and enlarge information technology knowledge to serve the elderly desire.

คำสำคัญ : คุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ จังหวัดราชบุรี แนวทางการพัฒนา สังคมผู้สูงอายุ

Key word: Quality of elderly life, Ratchaburi Province, the development guideline, aging society

บทนำ

สังคมไทยมีการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างประชากรที่สำคัญคือ การเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุ ใน พ.ศ. 2553 ซึ่งเป็นไปตามหลักเกณฑ์สากลที่กำหนดว่า สังคมที่มีประชากรอายุ 60 ปีขึ้นไป มากกว่าร้อยละ 10 ของประชากรทั้งประเทศ เป็นสังคมผู้สูงอายุ ซึ่งประเทศไทยเป็นสังคมผู้สูงอายุเต็มตัวเหมือนหลาย ๆ ประเทศแล้ว (สุรีย์พร พันพึ้ง, 2553, หน้าคำนำ) จังหวัดราชบุรีเป็นจังหวัดหนึ่งที่มีจำนวนประชากรผู้สูงอายุเพิ่มขึ้นเช่นเดียวกับจังหวัดอื่นๆ ในประเทศไทย ข้อมูลกรมการปกครอง ณ เดือนกันยายน พ.ศ. 2552 จังหวัดราชบุรีมีประชากร 828,830 คน โครงสร้างประชากร ณ เดือนสิงหาคม พ.ศ. 2552 มีสัดส่วนประชากรวัยเด็กร้อยละ 19.04 เยาวชนร้อยละ 15.91 ประชากรวัยทำงานร้อยละ 50.16 และผู้สูงอายุร้อยละ 11.45 (กรมการปกครอง, 2553) จังหวัดราชบุรีจึงเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุตามหลักเกณฑ์ดังกล่าว

การเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุส่งผลให้ภาครัฐและครัวเรือนจะมีภาระค่าใช้จ่ายเพิ่มขึ้นในการดูแลและการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุด้านต่าง ๆ ได้แก่ สวัสดิการสังคมที่ได้รับจากรัฐ เช่น เบี้ยผู้สูงอายุ เป็นต้น ค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับการรักษาพยาบาล (ทั้งส่วนที่เบิกจ่ายจากรัฐได้และส่วนที่สมาชิกในครอบครัวช่วยกันรับผิดชอบเอง) เพราะผู้สูงอายุย่อมมีการเสื่อมของร่างกายตามธรรมชาติและโรคเรื้อรังที่เป็นผลมาจากการใช้ชีวิตในวัยหนุ่มสาว นายแพทย์สาธารณสุขจังหวัดราชบุรี ให้ข้อมูลว่า จังหวัดราชบุรีมีผู้สูงอายุทั้งหมด 108,141 คน การสำรวจสุขภาพผู้สูงอายุจำนวน 26,702 คน ใน พ.ศ. 2550 พบปัญหาเรื่องปวดหลัง/ปวดข้อมากที่สุด ร้อยละ 44 รองลงมาคือนอนไม่หลับร้อยละ 31 สายตาฝ้าฟางร้อยละ 30 ฟันผุและแผลในช่องปากร้อยละ 25 โดยมีผู้สูงอายุที่ช่วยเหลือตัวเองไม่ได้ร้อยละ 4-6 (มหกรรมรวมพลังผู้สูงอายุ, 2551) นอกจากนี้การเสื่อมสภาพของร่างกายยังส่งผลกระทบต่อการรับรู้สารสนเทศของผู้สูงอายุด้วย ดังผลการศึกษาของ (เยาวรัตน์ ปรปักษ์ขาม และสุพัตรา อติโพธิ 2543, หน้า 113) ที่พบว่า ผู้สูงอายุเข้าไม่ถึงข้อมูลข่าวสาร เพราะมีปัญหาเกี่ยวกับการมองเห็น ซึ่งข้อมูลข่าวสารมีความสำคัญต่อผู้สูงอายุเพราะการได้รับรู้ข้อมูลข่าวสารเป็นส่วนหนึ่งที่ทำให้ผู้สูงอายุมีความรู้สึกว่าเป็นส่วนหนึ่งของยุคปัจจุบัน

ด้วยเหตุนี้ ภาครัฐ ภาคเอกชน และประชาสังคมในจังหวัดราชบุรีได้ร่วมกันดำเนินงานเกี่ยวกับผู้สูงอายุในจังหวัดราชบุรีทั้งด้านการดูแล การรักษา การเสริมสร้างคุณภาพชีวิต การให้บริการ การจัดสวัสดิการให้ผู้สูงอายุตามนโยบายของรัฐเพื่อให้ชาวราชบุรีมีหลักประกันในการเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุอย่างมั่นคง เช่น จัดทำแผนแม่บทพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ 5 ปี ระหว่าง พ.ศ. 2551-2555 จัดระบบสุขภาพที่เชื่อมโยงการดูแลจากบ้านถึงโรงพยาบาล มีกองทุนสุขภาพเพื่อผู้สูงอายุ (มหกรรมรวมพลังผู้สูงอายุ, 2551) อย่างไรก็ตาม การสร้างหลักประกันดังกล่าว หน่วยงานที่เกี่ยวข้องยังต้องการข้อมูลและองค์ความรู้เกี่ยวกับผู้สูงอายุมาใช้ประกอบการตัดสินใจในการวางแผน กำหนดยุทธศาสตร์ หรือจัดทำโครงการให้สอดคล้องกับสถานการณ์และความต้องการของผู้สูงอายุในจังหวัดราชบุรีเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุให้ดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างเหมาะสมและรู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น คณะผู้วิจัยจึงร่วมกันจัดทำชุดโครงการวิจัยเกี่ยวกับการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุจังหวัดราชบุรีขึ้น ด้วยความมุ่งหวังที่จะประมวลและพัฒนาองค์ความรู้ด้านผู้สูงอายุที่เป็นประโยชน์ในการดูแลช่วยเหลือผู้สูงอายุให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีตามปกติสภาพ

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาปัญหาของผู้สูงอายุจังหวัดราชบุรี
2. เพื่อหาแนวทางการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุจังหวัดราชบุรี

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ขอบเขตของการวิจัย

ขอบเขตด้านเนื้อหา

คุณภาพชีวิต หมายถึง ความสมบูรณ์ทางด้านสุขภาพทั้งร่างกาย จิตใจ และสังคมของแต่ละบุคคล ที่สามารถดำรงชีวิตให้สอดคล้องกับสภาพแวดล้อมในการดำเนินชีวิตและทรัพยากรที่มีอยู่ การศึกษาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ

จังหวัดราชบุรีในครั้งนี้จึงมุ่งศึกษาเกี่ยวกับการใช้ชีวิตของผู้ที่มีอายุ 60 ปีขึ้นไปที่อยู่อาศัยอยู่ในจังหวัดราชบุรี ระหว่าง พ.ศ. 2554-2555 ด้วยการสังเคราะห์เนื้อหาจากโครงการวิจัยย่อยจำนวน 2 เรื่องคือ เรื่องการสร้างเสริมสุขภาพผู้สูงอายุอย่างยั่งยืนด้วยกิจกรรมกลุ่มไม้พลอง ซึ่งศึกษาผู้สูงอายุในอำเภอสวนผึ้ง จำนวน 35 คน ที่คัดเลือกแบบเจาะจง ด้วยวิธีการวิจัยกึ่งทดลองและวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ และเรื่องแนวทางในการพัฒนาเทคโนโลยีสารสนเทศให้กับผู้สูงอายุในจังหวัดราชบุรี ซึ่งศึกษาผู้สูงอายุในอำเภอเมือง อำเภอจอมบึง และอำเภอสวนผึ้ง จำนวน 400 คน ใช้วิธีการวิจัยเชิงปริมาณ เก็บรวบรวมข้อมูลด้วยแบบสอบถาม โครงการวิจัยย่อยทั้ง 2 เรื่องเป็นโครงการวิจัยที่อยู่ในชุดโครงการวิจัยเรื่องการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุจังหวัดราชบุรี

2. วิธีดำเนินการวิจัย

วิธีวิทยาการวิจัยใช้วิธีวิจัยเชิงคุณภาพ ด้วยการสังเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณลักษณะ (qualitative synthesis) ซึ่งเป็นวิธีปริทัศน์แบบพรรณนา (narrative review) โดยศึกษาเชิงเนื้อหาด้วยวิธีการบรรยายและการวิเคราะห์เนื้อหา ดังนี้

- 2.1 รวบรวมงานวิจัยที่อยู่ในชุดการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุจังหวัดราชบุรี
- 2.2 กำหนดประเด็นที่เป็นสาระของการสังเคราะห์ เพื่อตอบวัตถุประสงค์ของชุดโครงการวิจัย
- 2.3 วิเคราะห์เนื้อหาตามประเด็นที่กำหนดไว้ในขั้นตอนที่ 2.2
- 2.4 สังเคราะห์ผล ด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา จัดกลุ่ม และสรุปประเด็นตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย
- 2.5 นำเสนอผลการวิจัยด้วยวิธีการบรรยายและพรรณนาประกอบตาราง

ผลการวิจัย

การวิจัยเรื่องนี้สรุปผลการวิจัยได้ดังนี้

1. ลักษณะทางประชากรศาสตร์ของผู้สูงอายุจังหวัดราชบุรี พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่เข้าร่วมกิจกรรมกลุ่มไม้พลองส่วนใหญ่เป็นผู้สูงอายุเพศหญิง มีอายุระหว่าง 60-65 ปี มีสถานภาพสมรสและอยู่กับคู่ครอง ทำอาชีพเกษตรกรกรรม มีการศึกษาระดับประถมศึกษา และมีรายได้ต่อเดือนต่ำกว่า 1,000 บาท ซึ่งส่วนใหญ่ที่มาของรายได้มาจากเบี้ยผู้สูงอายุ และเป็นสมาชิกของชมรมผู้สูงอายุ กลุ่มตัวอย่างของผู้สูงอายุที่ให้ข้อมูลการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศส่วนใหญ่เป็นเพศชาย มีอายุระหว่าง 60-69 ปี และเป็นพ่อบ้านแม่บ้านที่มีการศึกษาระดับประถมศึกษา

2. ปัญหาของผู้สูงอายุจังหวัดราชบุรี พบว่า ผู้สูงอายุจังหวัดราชบุรีมีปัญหาต่าง ๆ ดังนี้

2.1 ปัญหาสุขภาพกาย พบว่า เป็นภาวะการทำงานของร่างกาย (physical functioning) ที่เสื่อมถอยไปตามอายุที่มากขึ้น ส่งผลให้ผู้สูงอายุเจ็บป่วยด้วยโรคต่าง ๆ เช่น ข้ออักเสบ ข้อเสื่อม ปวดข้อ ปวดหลัง สายตาฝ้าฟาง หูตึง เป็นต้น ผู้สูงอายุบางกลุ่มมีโรคประจำตัวที่เกิดจากการดำเนินชีวิตในวัยกลางคน เช่น รับประทานอาหารไม่ถูกสุขลักษณะ ไม่ได้รับสารอาหารที่เพียงพอ นอนหลับพักผ่อนไม่เพียงพอ ออกกำลังกายน้อย ทำงานหนักมากเกินไปเพราะภาระที่ต้องหาเลี้ยงครอบครัวและ/หรือหาเลี้ยงตนเอง เป็นต้น ส่งผลให้ผู้สูงอายุกลุ่มนี้มีปัญหาสุขภาพ เจ็บป่วยหรือเป็นโรคเรื้อรัง เช่น เบาหวาน ไชมันในเลือดสูง ความดันโลหิตสูง โรคในช่องปาก โรคทางเดินหายใจ เป็นต้น

2.2 ปัญหาสุขภาพจิต พบว่า ผู้สูงอายุที่ต้องรับภาระดูแลตนเองและเลี้ยงดูบุตรหลาน ซึ่งส่วนใหญ่เป็นกลุ่มที่มีรายได้น้อย มีฐานะทางเศรษฐกิจไม่ดี จะมีภาวะสุขภาพจิตที่ไม่มั่นคง มีอารมณ์หงุดหงิด ส่งผลให้ผู้สูงอายุซึมเศร้า เครียด วิตกกังวล หดหู่ ในขณะที่ผู้สูงอายุที่มีสมาชิกในครอบครัวดูแล มีบุตรหลานอยู่ใกล้ชิด คอยรับฟังปัญหาต่าง ๆ จะมีความรู้สึกสบายใจ มีความสุข รู้สึกภาคภูมิใจ และดำรงตนอย่างมีคุณค่ามีศักดิ์ศรี อย่างไรก็ตาม ผู้สูงอายุกลุ่มนี้ก็ยังมีความวิตกกังวล เช่น รู้สึกหงุดหงิดใจ เจ็บปวด กับอาการเจ็บป่วยหรือโรคเรื้อรัง เป็นต้น

2.3 ปัญหาทางสังคม เกี่ยวข้องกับการทำหน้าที่ทางสังคมและครอบครัว รวมทั้งความสัมพันธ์ของผู้สูงอายุกับครอบครัวและสังคม พบว่า กลุ่มที่มีปัญหาสุขภาพกาย สุขภาพจิต จะทำหน้าที่ทางสังคมและดูแลครอบครัวได้ไม่เต็มที่ เช่น ไม่สามารถเข้าร่วมงานบวช งานแต่งงาน ร่วมทำบุญตักบาตร ช่วยเลี้ยงดูบุตรหลาน เป็นต้น โดยเฉพาะกลุ่มที่มีปัญหาสุขภาพกายและ/หรือสุขภาพจิตรุนแรงต้องพึ่งพิงสมาชิกในครอบครัวหรือบุคคลอื่นดูแล ให้ความช่วยเหลือ จึงไม่สามารถทำหน้าที่ต่าง ๆ ดังกล่าวด้วยตนเองได้

2.4 ปัญหาการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ พบว่า ผู้สูงอายุใช้เทคโนโลยีสารสนเทศประเภทสื่อวิทยุโทรทัศน์ และวิทยุกระจายเสียง ประเภทโทรศัพท์มือถือ และประเภทคอมพิวเตอร์ได้เพียงในระดับพื้นฐาน เช่น ใช้รับ-ส่งสารสนเทศ ใช้ติดต่อพูดคุย เป็นต้น เนื่องจากความเสื่อมของสภาพร่างกาย เช่น สายตาฝ้าฟาง ทำให้มองเห็นไม่ชัด หูตึง

ทำให้ได้ยินไม่ชัดเจน อายุที่เพิ่มขึ้นทำให้การรับรู้และการเรียนรู้ช้าลง เป็นต้น ผู้สูงอายุจึงไม่เลือกใช้เทคโนโลยีสารสนเทศที่ซับซ้อน ใช้งานลำบาก

3. การใช้กิจกรรมกลุ่มไม้พลองเสริมสร้างสุขภาพผู้สูงอายุจังหวัดราชบุรี พบว่า เป็นกลไกหรือเครื่องมือในการสร้างเสริมคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุทั้งสุขภาพกายและสุขภาพจิต ผู้สูงอายุที่ได้รับการสร้างเสริมสุขภาพด้วยกิจกรรมกลุ่มไม้พลองมีความจุปอด แรงแบบมือ และความอ่อนตัวดีขึ้น สามารถทำกิจกรรมทางสังคมได้ตามปกติ ส่วนใหญ่รู้สึกสดชื่นและมีพลังในการดำรงชีวิต บางครั้งจึงจะรู้สึกเหนื่อย เบื่อหน่าย หรือหมดพลัง

4. การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศของผู้สูงอายุจังหวัดราชบุรี เป็นการศึกษาพฤติกรรมการใช้สื่อในชีวิตประจำวันของผู้สูงอายุ โดยศึกษาสื่อ 3 ประเภทคือ วิทยุโทรทัศน์และวิทยุกระจายเสียง คอมพิวเตอร์ และโทรศัพท์มือถือ สรุปได้ดังนี้

4.1 การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศประเภทสื่อวิทยุโทรทัศน์และวิทยุกระจายเสียง พบว่า ผู้สูงอายุใช้สื่อวิทยุโทรทัศน์และวิทยุกระจายเสียงรับสารสนเทศได้ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย 3.71) ประเภทของสารสนเทศที่ผู้สูงอายุให้ความสนใจเปิดรับเป็นการฟังข่าวสารบ้านเมืองในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย 3.85) รับฟังสารสนเทศที่ให้ความบันเทิง ฟังเพลง ในระดับปานกลาง (ค่าเฉลี่ย 3.39) รับฟังธรรมะในระดับปานกลาง (ค่าเฉลี่ย 2.98) และรับฟังข้อมูลธุรกิจการค้าในระดับน้อย (ค่าเฉลี่ย 2.41)

4.2 การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศประเภทคอมพิวเตอร์ พบว่าผู้สูงอายุใช้คอมพิวเตอร์ได้ในระดับปานกลาง (ค่าเฉลี่ย 3.17) โดยนำมาใช้เพื่อความบันเทิงและใช้สืบค้นข้อมูลบนอินเทอร์เน็ตในระดับปานกลาง (ค่าเฉลี่ย 2.91 และค่าเฉลี่ย 2.73 ตามลำดับ) ใช้เพื่อการทำงานและใช้เพื่อทำธุรกิจการค้าในระดับน้อย (ค่าเฉลี่ย 2.21 และค่าเฉลี่ย 1.91 ตามลำดับ)

4.3 การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศประเภทโทรศัพท์มือถือ พบว่า ผู้สูงอายุใช้โทรศัพท์มือถือเปิดรับสารสนเทศเพื่อการติดต่อสื่อสารได้ในระดับปานกลาง (ค่าเฉลี่ย 2.88) โดยใช้รับสายเรียกเข้า โทรออก และโทรหาคนในครอบครัวในระดับปานกลาง (ค่าเฉลี่ย 2.88 ค่าเฉลี่ย 2.74 และค่าเฉลี่ย 2.70 ตามลำดับ) โทรหาเพื่อนหาคนรู้จักคุ้นเคย โทรเรื่องอื่น ๆ ในชีวิตประจำวัน และใช้ส่งข้อความในระดับน้อย (ค่าเฉลี่ย 2.37 ค่าเฉลี่ย 2.00 และค่าเฉลี่ย 1.90 ตามลำดับ)

4.4 ความต้องการเกี่ยวกับการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศของผู้สูงอายุ พบว่า ผู้สูงอายุต้องการคำแนะนำในการใช้สื่อวิทยุโทรทัศน์ผ่านจานดาวเทียม ค่าแนะนำในการใช้คอมพิวเตอร์เบื้องต้นและการใช้อินเทอร์เน็ตในเวลาว่าง และต้องการสื่อประเภทโทรศัพท์มือถือที่เหมาะสมกับผู้สูงอายุ เช่น มีปุ่มกดขนาดใหญ่ หน้าจอขนาดใหญ่ มีวิธีใช้งานง่ายไม่ซับซ้อน เป็นต้น

4.5 ผลของเทคโนโลยีสารสนเทศที่มีต่อคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ พบว่า ผู้สูงอายุมีปัญหาการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศประเภทสื่อวิทยุโทรทัศน์และวิทยุกระจายเสียงในภาพรวมอยู่ในระดับน้อย (ค่าเฉลี่ย 2.18) และความรู้ในการใช้สื่อวิทยุโทรทัศน์และวิทยุกระจายเสียงช่วยในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในระดับน้อย (ค่าเฉลี่ย 1.83) ปัญหาการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศประเภทคอมพิวเตอร์ในภาพรวมอยู่ในระดับน้อยที่สุด (ค่าเฉลี่ย 1.25) และความรู้ในการใช้คอมพิวเตอร์ช่วยในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในระดับปานกลาง (ค่าเฉลี่ย 2.64) และปัญหาการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศประเภทโทรศัพท์มือถือในภาพรวมอยู่ในระดับน้อย (ค่าเฉลี่ย 1.78) และความรู้ในการใช้โทรศัพท์มือถือช่วยในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในระดับน้อย (ค่าเฉลี่ย 1.81) การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศของผู้สูงอายุจังหวัดราชบุรี ดังกล่าว แสดงในตาราง 1

5. แนวทางการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุจังหวัดราชบุรีทั้งทางกาย จิตใจ และสังคม พบว่า ควรสร้างเสริมสุขภาพของผู้สูงอายุด้วยกิจกรรมไม้พลอง ร่วมกับการจัดอบรมให้ความรู้เกี่ยวกับการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศให้สอดคล้องกับความต้องการของผู้สูงอายุ รวมทั้งการให้ความรู้เกี่ยวกับการดูแลผู้สูงอายุทั้งทางกายและจิตใจแก่สมาชิกในครอบครัว เพื่อให้คนในครอบครัวมีส่วนร่วมในการดูแลและใกล้ชิดกับผู้สูงอายุมากขึ้น

ตาราง 1 การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศของผู้สูงอายุจังหวัดราชบุรี

ประเภทของสื่อ	การใช้สื่อ			ปัญหาในภาพรวม		การใช้สื่อกับการพัฒนาคุณภาพชีวิต	
	พฤติกรรมการใช้สื่อ	ค่าเฉลี่ย	ระดับ	ค่าเฉลี่ย	ระดับ	ค่าเฉลี่ย	ระดับ
วิทยุกระจายเสียงและวิทยุโทรทัศน์	การรับสารสนเทศ	3.71	มาก	2.18	น้อย	1.83	น้อย
	ข่าวสารบ้านเมือง	3.85	มาก				
	บันเทิง ฟังเพลง	3.39	ปานกลาง				
	ฟังธรรมะ	2.98	ปานกลาง				
	ธุรกิจการค้า	2.41	น้อย				
คอมพิวเตอร์	การใช้งาน	3.17	ปานกลาง	1.25	น้อยที่สุด	2.64	ปานกลาง
	ความบันเทิง	2.91	ปานกลาง				
	สืบค้นข้อมูลบนอินเทอร์เน็ต	2.73	ปานกลาง				
	ทำงาน	2.21	น้อย				
	ทำธุรกิจการค้า	1.91	น้อย				
โทรศัพท์มือถือ	ติดต่อสื่อสาร	2.88	ปานกลาง	1.78	น้อย	1.81	น้อย
	รับสายเรียกเข้า	2.88	ปานกลาง				
	โทรออก	2.74	ปานกลาง				
	โทรหาสมาชิกครอบครัว	2.70	ปานกลาง				
	โทรหาเพื่อน	2.37	น้อย				
	โทรเรื่องอื่นๆ ในชีวิตประจำวัน	2.00	น้อย				
	ส่งข้อความ	1.90	น้อย				

ที่มา: วนิดา ตรีสวัสดิ์, 2556.

สรุปและอภิปรายผลการวิจัย

ผลการวิจัยที่ค้นพบมีประเด็นสำคัญที่นำมาอภิปรายดังนี้

1. ปัญหาของผู้สูงอายุจังหวัดราชบุรี ทั้งปัญหาสุขภาพกาย สุขภาพจิต และปัญหาทางสังคม เกิดจากการเปลี่ยนแปลงที่บุคคลเข้าสู่วัยสูงอายุ ดังที่ บรรลุ ศิริพานิช (2549) และมงคล ฌ สงขลา และจันทร์เพ็ญ ชูประภาวรรณ (2540) กล่าวถึงผู้สูงอายุว่า เป็นภาวะที่เกิดกับทุกคน ต่างกันเพียงระยะเวลาที่เข้าสู่ความชราจะช้าหรือเร็วขึ้นอยู่กับวิถีชีวิต ภาวะสุขภาพของแต่ละบุคคล สิ่งแวดล้อม พันธุกรรม ฯลฯ ซึ่งการเข้าสู่วัยผู้สูงอายุจะมีการเปลี่ยนแปลงทางร่างกาย จิตใจ และสังคม สำหรับการเปลี่ยนแปลงที่เห็นได้ชัดคือ การเปลี่ยนแปลงทางร่างกายที่มีการเปลี่ยนแปลงของรูปร่างภายนอก และมีอาการของโรคต่าง ๆ คือ ปวดข้อ ปวดหลัง ปวดเอว ปวดกล้ามเนื้อ โรคนอนไม่หลับ คิดมาก วิตกกังวล มีอาการเกี่ยวกับตาและสายตา เช่น ตาพร่ามัว ต้อกระจก โรคตม เป็นต้น

2. การสร้างเสริมสุขภาพผู้สูงอายุจังหวัดราชบุรีด้วยกิจกรรมกลุ่มไม้พลอง พบว่า ช่วยให้ผู้สูงอายุที่ร่วมกิจกรรม มีความจุปอด แรงบีบมือ และความอ่อนตัวดีขึ้น มีสุขภาพจิตดีขึ้น และเข้าร่วมกิจกรรมทางสังคม สอดคล้องกับการศึกษาของวิไลพร คลีกร (2550) ที่พบว่า การออกกำลังกายด้วยไม้พลองประยุกต์ศิลปะพื้นบ้านของผู้สูงอายุอำเภอหนองกี่ จังหวัดบุรีรัมย์ ช่วยให้ผู้สูงอายุที่ร่วมกิจกรรมมีความดันโลหิตช่วงบน ดัชนีมวลกาย และเส้นรอบเอวลดลง ความอ่อนตัวของหัวไหล่/ขา ความแข็งแรงของกล้ามเนื้อแขนขาสูงกว่าก่อนเข้าร่วมกิจกรรม และการศึกษาของอภิวัฒน์ มนิมนากร และคณะ (2544) ที่พบว่า การออกกำลังกายด้วยท่ารำประกอบเพลงพื้นเมืองอีสานประยุกต์มีผลต่อการเพิ่มอัตราการใช้ออกซิเจนและสร้างความพึงพอใจให้ผู้ร่วมกิจกรรม อธิบายได้ว่า การเข้าร่วมกิจกรรมกลุ่มไม้พลอง ทำให้ผู้สูงอายุได้ออกกำลังกายอย่างสม่ำเสมอ ซึ่งเป็นการดูแลตนเองให้มีสุขภาพกายที่ดีตามปกติสภาพ และยังได้เข้าสังคม มีกลุ่มเพื่อน มีการพบปะสังสรรค์กัน ผู้สูงอายุจึงมีโอกาสกระทำหน้าที่ทางสังคมเพิ่มขึ้น เช่น มีโอกาสร่วมงานบุญของเพื่อนสมาชิกในกลุ่ม

สมัครเป็นสมาชิกชมรมผู้สูงอายุและเดินทางไปศึกษาดูงานร่วมกับสมาชิกชมรม เข้าร่วมประชุมของชมรม เป็นต้น ส่งผลให้ผู้สูงอายุมีสุขภาพจิตดีขึ้น เพราะมีโอกาสแลกเปลี่ยนเรียนรู้สารสนเทศ ประสบการณ์ชีวิต ประสบการณ์การทำงาน ระหว่างสมาชิกในกลุ่มและบุคคลรอบข้างด้วย

นอกจากนี้ การใช้กิจกรรมกลุ่มไม้พลองเสริมสร้างสุขภาพของผู้สูงอายุจังหวัดราชบุรี ยังเป็นการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นคือ ทำรำด้วยไม้พลองที่ป่าบุญมี อายุ 74 ปี คิดค้นขึ้นเพื่อใช้ดูแลสุขภาพของตน ป่าบุญมีเจ็บป่วยจากโรคปวดหลัง จึงคิดทำออกกำลังกาย 10 ท่า บริหารร่างกายตนเองเพื่อต่อสู้กับความเจ็บปวด ใช้เวลาบริหารเป็นเวลา 2 ปี ป่าบุญมีมีสุขภาพดีขึ้น การบริหารร่างกายแบบป่าบุญมีจึงเผยแพร่สู่เพื่อนบ้าน ชุมชน และสาธารณสุขอย่างกว้างขวาง สำหรับอุปกรณ์ในการออกกำลังกายใช้ไม้รวกที่มีอยู่ในท้องถิ่น หาได้ง่าย การเสริมสร้างสุขภาพด้วยกิจกรรมกลุ่มไม้พลองจึงเป็นการนำทรัพยากรและทุนเดิมของชุมชนที่เป็นสิ่งดี ๆ มาใช้ส่งเสริมสุขภาพผ่านรูปแบบกิจกรรมการออกกำลังกาย

3. พฤติกรรมการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในชีวิตประจำวันของผู้สูงอายุจังหวัดราชบุรี พบว่า ผู้สูงอายุใช้เทคโนโลยีสารสนเทศประเภทสื่อวิทยุโทรทัศน์และวิทยุกระจายเสียงได้ในระดับมาก ประเภทประเภทคอมพิวเตอร์และประเภทโทรศัพท์มือถือ ผู้สูงอายุใช้เทคโนโลยีสารสนเทศทั้ง 2 ประเภทได้ในระดับปานกลาง ด้านปัญหาการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ พบว่า ประเภทสื่อวิทยุโทรทัศน์และวิทยุกระจายเสียงในภาพรวมมีปัญหาอยู่ในระดับน้อย ประเภทคอมพิวเตอร์ในภาพรวมมีปัญหาอยู่ในระดับน้อยที่สุด และประเภทโทรศัพท์มือถือมีปัญหาอยู่ในระดับน้อย และด้านความรู้ในการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศที่ช่วยในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ พบว่า ประเภทสื่อวิทยุโทรทัศน์และวิทยุกระจายเสียงช่วยในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในระดับน้อย ประเภทคอมพิวเตอร์ช่วยในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในระดับปานกลาง และประเภทโทรศัพท์มือถือช่วยในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในระดับน้อย อธิบายได้ว่า ผู้สูงอายุกลุ่มที่ศึกษาในงานวิจัยนี้ส่วนใหญ่เป็นพ่อบ้านแม่บ้าน มีการศึกษาระดับประถมศึกษา การเข้าถึงเทคโนโลยีสารสนเทศเป็นไปได้ยาก ประกอบกับวิถีชีวิตที่เรียบง่าย ไม่ได้ติดต่อสื่อสารเพื่อทำธุรกิจระดับจังหวัด ระดับชาติ หรือนานาชาติ การทำหน้าที่ทางสังคมอยู่ในกลุ่มเพื่อนญาติ คนรู้จัก สมาชิกในชุมชน เช่น ร่วมงานบวช ทำบุญที่วัด ทอดกฐิน งานเลี้ยงฉลองเลื่อนยศ เป็นต้น จึงไม่จำเป็นต้องใช้เทคโนโลยีสารสนเทศที่ยุ่งยากซับซ้อน ไม่จำเป็นต้องค้นหาข้อมูลเพื่อตัดสินใจที่มีความเสี่ยงสูง เช่น การประมูลโครงการมูลค่าหลายล้าน การเลือกซื้อโปรแกรมท่องเที่ยวต่างประเทศ เป็นต้น พฤติกรรมการรับสารสนเทศจึงเป็นไปเพื่อติดตามข่าวสารบ้านเมืองและความบันเทิงผ่านสื่อที่คุ้นเคยคือสื่อวิทยุโทรทัศน์และวิทยุกระจายเสียง รวมทั้งผู้สูงอายุกลุ่มนี้ใช้สื่อเพื่อการสื่อสารในชีวิตประจำวัน สนทนากับเพื่อนและคนในครอบครัว จึงมีความรู้เกี่ยวกับสื่อคอมพิวเตอร์และโทรศัพท์มือถือพื้นฐานก็เพียงพอในการทำงานดังกล่าว ผู้สูงอายุกลุ่มนี้จึงไม่เห็นความจำเป็นที่จะต้องมีความรู้เกี่ยวกับสื่อและเทคโนโลยีสารสนเทศ และเห็นว่าสื่อไม่ได้ช่วยในการพัฒนาคุณภาพชีวิตให้ดีขึ้น

4. แนวทางการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุจังหวัดราชบุรีด้วยการใช้กิจกรรมกลุ่มไม้พลองร่วมกับการจัดอบรมให้ความรู้เกี่ยวกับการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศให้สอดคล้องกับความต้องการของผู้สูงอายุ วิธีการดังกล่าวจะเป็นแนวทางเตรียมความพร้อมให้ผู้สูงอายุเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุที่รู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลง และสามารถดูแลตนเองได้ตามสมควร แม้ว่าผู้สูงอายุจะให้ความเห็นว่าความรู้เกี่ยวกับการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศช่วยพัฒนาคุณภาพชีวิตของตนในระดับต่ำ แต่การได้รับรู้ข้อมูลข่าวสารเป็นส่วนหนึ่งที่ทำให้ผู้สูงอายุมีความรู้สึกว่าเป็นส่วนหนึ่งของยุคปัจจุบัน (เยาวรัตน์ ปรปักษ์ขาม และสุพัตรา อติโพธิ, 2543, หน้า 113) ดังนั้น การให้สารสนเทศที่สอดคล้องกับความต้องการ ความสนใจ และเป็นประโยชน์ต่อผู้สูงอายุด้วยการสอดแทรกสารสนเทศเหล่านั้นผ่านสื่อที่ผู้สูงอายุเปิดรับในระดับมากคือสื่อวิทยุโทรทัศน์และวิทยุกระจายเสียง เป็นการยกระดับคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุได้วิธีการหนึ่ง สำหรับสื่อประเภทคอมพิวเตอร์และโทรศัพท์มือถือนั้น หากปรับปรุงเครื่องมืออุปกรณ์ตามข้อเสนอแนะของผู้สูงอายุ จะช่วยอำนวยความสะดวกในการใช้เทคโนโลยีดังกล่าวได้ง่ายขึ้น รวมทั้งส่งเสริมให้บุตรหลานช่วยสอนคอมพิวเตอร์ให้ผู้สูงวัยในครอบครัว ซึ่งเป็นวิธีที่มีค่าใช้จ่ายต่ำที่สุดและมีความยั่งยืน เป็นการสร้างโอกาสให้สมาชิกในครอบครัวประสานความสัมพันธ์ระหว่างกัน ผู้สูงอายุและบุตรหลานใกล้ชิดกันมากขึ้น คน 2 รุ่นได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้และปรับตัวเข้าหากัน ซึ่งจะช่วยลดปัญหาทางอารมณ์และสังคมของผู้สูงอายุได้ด้วย

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะจากการวิจัยประกอบด้วย

1. ข้อเสนอแนะในการนำไปใช้ประโยชน์

หน่วยงานต่าง ๆ เช่น องค์การบริหารส่วนตำบล โรงพยาบาลชุมชน ชมรมผู้สูงอายุ เป็นต้น สามารถใช้สื่อที่สอดคล้องกับการรับสารของผู้สูงอายุเป็นช่องทางเผยแพร่ความรู้ เพื่อให้ผู้สูงอายุเข้าถึงแหล่งสารสนเทศมากขึ้นและนำมาปรับใช้ให้เกิดประโยชน์ในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของตนได้อย่างเหมาะสมกับอัตภาพ รวมทั้งใช้สื่อเหล่านี้เป็นช่องทางให้ความรู้กับสมาชิกในครอบครัวเพื่อนำไปปรับใช้ดูแลผู้สูงอายุในครอบครัวของตน ร่วมกับการจัดกิจกรรมกลุ่มไม้พลองที่นำวัสดุท้องถิ่น เช่น ไม้รวก เป็นต้น มาใช้เป็นอุปกรณ์สร้างเสริมสุขภาพ เมื่อนำมาพัฒนาร่วมกับการดูแลสุขภาพผู้สูงอายุของนักกายภาพ นักโภชนาการ และบุคลากรงานบริการสุขภาพชุมชน จึงก่อให้เกิดกิจกรรมสร้างเสริมสุขภาพที่ได้ทั้งการออกกำลังกาย ความรู้เกี่ยวกับการดูแลตนเอง และความสนุกสนานจากการพบปะสังสรรค์ระหว่างสมาชิกในกลุ่ม ส่งผลให้ผู้สูงอายุได้รับการพัฒนาคุณภาพชีวิตทั้งทางร่างกาย ทางจิตใจ และทางสังคม

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

การวิจัยครั้งต่อไปควรศึกษาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุจังหวัดราชบุรีด้านต่าง ๆ เช่น คุณภาพชีวิตทางสุขภาพจิต ทางสังคม เป็นต้น ในเชิงลึก การศึกษาคุณค่าและภูมิปัญญาของผู้สูงอายุจังหวัดราชบุรี ถอดบทเรียนจากประสบการณ์เป็นองค์ความรู้ถ่ายทอดสู่คนรุ่นหลัง จะได้มีองค์ความรู้เกี่ยวกับผู้สูงอายุจังหวัดราชบุรีที่รอบด้านและลุ่มลึก

เอกสารอ้างอิง

- กรมการปกครอง. 2553. สถิติประชากรจังหวัดราชบุรี. กรุงเทพมหานคร : ผู้แต่ง.
- บรรลุ ศิริพานิช. 2549. คู่มือผู้สูงอายุฉบับสมบูรณ์. กรุงเทพมหานคร : หมอชาวบ้าน.
- มงคล ณ สงขลา และจันทร์เพ็ญ ชูประภาวรรณ. 2540. การสำรวจสุขภาพประชากรวัย 50 ปีขึ้นไป ประเทศไทย ปี พ.ศ. 2538. กรุงเทพมหานคร : สถาบันวิจัยระบบสาธารณสุข.
- มทกรมรวมพลังผู้สูงอายุ. 2551. Online. Available: <http://media.thaigov.go.th>. [May, 5].
- เยาวรัตน์ ปรปักษ์ขาม และสุพัตรา อติโพธิ. 2543. รายงานการศึกษาสภาวะสุขภาพและแนวโน้มของประชากรสูงอายุ. กรุงเทพมหานคร: สถาบันพัฒนาการสาธารณสุขอาเซียน มหาวิทยาลัยมหิดล.
- วนิดา ตรีสวัสดิ์. 2556. รายงานการวิจัยฉบับสมบูรณ์ชุดโครงการวิจัยเรื่องการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุจังหวัดราชบุรี. ราชบุรี: มหาวิทยาลัยราชภัฏหมู่บ้านจอมบึง.
- วิไลพร คลีกร. 2550. ประสิทธิภาพของการออกกำลังกายด้วยไม้พลองประยุกต์ศิลปะพื้นบ้านของผู้สูงอายุอำเภอหนองกี่ จังหวัดบุรีรัมย์. วิทยานิพนธ์สาธารณสุขศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการพัฒนาศาสนาสุขภาพชุมชน มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา.
- สุรียพร พันพิ่ง. 2553. คำนำ. ใน สุขาดา ทวีสิทธิ์ และสวร้าย บุญมานนท์ (บรรณาธิการ). ประชากรและสังคม 2553: คุณค่าผู้สูงอายุในสายตาสังคมไทย. เอกสารวิชาการสถาบันวิจัยประชากรและสังคม มหาวิทยาลัยมหิดล หมายเลข 372. นครปฐม : สำนักพิมพ์ประชากรและสังคม.
- อภิวัฒน์ มนินนากร อภิเศกขลุ มนินนากร อรทัย ตันกำเนิดไทย และศศิธร แสงพงศานนท์. 2544. ผลของการออกกำลังกายโดยทำรำประกอบเพลงพื้นเมืองอีสานประยุกต์ต่ออัตราการใช้ออกซิเจนสูงสุดและความพึงพอใจในคนสูงอายุ. วารสารวิจัย มข. 6 (1) ม.ค. – มิ.ย. : 84-91.

แนวทางในการพัฒนาการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศให้กับผู้สูงอายุจังหวัดราชบุรี A Way to Improve the Skills of Using Information Technologies (IT) for Elderly in Ratchaburi

นาวิณ คงรักษา

สาขาวิชาวิทยาการคอมพิวเตอร์ คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยราชภัฏหมู่บ้านจอมบึง

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาสภาพการใช้งานเทคโนโลยีสารสนเทศของผู้สูงอายุในจังหวัดราชบุรี 2) เพื่อศึกษาปัญหา อุปสรรค และผลกระทบในการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศของผู้สูงอายุในจังหวัดราชบุรี 3) เพื่อศึกษาแนวทางในการพัฒนาการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศให้กับผู้สูงอายุจังหวัดราชบุรี โดยมีขั้นตอนการดำเนินงานวิจัย 1) กำหนดกลุ่มประชากรและกลุ่มตัวอย่างโดยใช้กลุ่มตัวอย่างจาก อ.เมือง อ.สวนผึ้ง และ อ.จอมบึง 2) ออกแบบเครื่องมือโดยใช้แบบสอบถามข้อมูลเทคโนโลยีสารสนเทศ ด้านโทรศัพท์มือถือ ด้านโทรทัศน์และวิทยุ และด้านคอมพิวเตอร์ 3) ดำเนินการแจกแบบสอบถามเก็บข้อมูล 4) รวบรวมข้อมูลและวิเคราะห์ผลทางสถิติ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์วิจัย ค่าเฉลี่ยเลขคณิต และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัยพบว่า

1. ภาพรวมของสภาพการใช้งานโทรศัพท์มือถือ ผลการวิเคราะห์อยู่ในระดับปานกลางด้านสภาพปัญหา อุปสรรค และผลกระทบต่อการใช้งานระบบโทรศัพท์มือถือ อยู่ในระดับน้อย และด้านแนวทางการพัฒนาการใช้งานโทรศัพท์มือถือ อยู่ในระดับน้อย

2. ภาพรวมของด้านสภาพการใช้งานสื่อโทรทัศน์และวิทยุ อยู่ในระดับปานกลาง ด้านสภาพปัญหา อุปสรรค และผลกระทบต่อการใช้งานสื่อโทรทัศน์และวิทยุ อยู่ในระดับน้อย และด้านแนวทางการพัฒนาการใช้งานสื่อโทรทัศน์และวิทยุ อยู่ในระดับน้อย

3. ภาพรวมด้านสภาพการใช้งานคอมพิวเตอร์ อยู่ในระดับปานกลาง ด้านสภาพปัญหา อุปสรรค และผลกระทบต่อการใช้งานคอมพิวเตอร์ อยู่ในระดับน้อยที่สุด และด้านแนวทางการพัฒนา การใช้งานคอมพิวเตอร์ อยู่ในระดับน้อย

4. ด้านแนวทางในการพัฒนาการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศให้กับผู้สูงอายุจังหวัดราชบุรี

4.1 อบรมหรือบรรยายให้ความรู้เกี่ยวกับเทคโนโลยีสารสนเทศด้านโทรศัพท์มือถือ ทั้งด้านฮาร์ดแวร์ ซอฟต์แวร์ การใช้งานเบื้องต้น ความผิดปกติจากการใช้โทรศัพท์ เช่น การล่อลวงทางโทรศัพท์มือถือเพื่อนำไปสู่การเสียหายสิน และการให้บริการไม่เป็นธรรมของผู้ให้บริการต่าง ๆ บนโทรศัพท์มือถือ

4.2 อบรมหรือบรรยายให้ความรู้เกี่ยวกับเทคโนโลยีสารสนเทศด้านโทรทัศน์และวิทยุ โดยเน้นไปยังเทคโนโลยีที่มีการเปลี่ยนแปลง เพื่อให้ผู้สูงอายุทันต่อการเปลี่ยนแปลงของเทคโนโลยีเช่น การใช้งานโทรทัศน์ผ่านระบบจานดาวเทียม เป็นต้น

4.3 อบรมหรือบรรยายให้ความรู้เกี่ยวกับเทคโนโลยีสารสนเทศด้านคอมพิวเตอร์ ทั้งฮาร์ดแวร์ ซอฟต์แวร์ และการใช้งานดูแลรักษาเบื้องต้น การเลือกซื้อคอมพิวเตอร์ การใช้งานคอมพิวเตอร์ในครัวเรือน การติดตั้งอินเทอร์เน็ตภายในครัวเรือน เป็นต้น

4.4 จัดตั้งหน่วยงานที่รับผิดชอบ กำกับดูแล เช่น องค์กรบริหารส่วนตำบล ที่มีศูนย์ ICT เพื่อทำการดูแล จัดอบรมหรือบรรยายให้ความรู้ทั้งสามด้าน เพื่อให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงของเทคโนโลยีสารสนเทศในปัจจุบัน

Abstract

The research aimed to 1) study the status on using IT of the elderly in Ratchaburi 2) examine problems, difficulties, and impacts on using the IT of the elderly in Ratchaburi 3) study a way to improve skills of using IT for elderly in Ratchaburi. The research methods used were as

follows: 1) defined the populations and the sample groups. The samples were from Amphoe Mueng, Amphoe Suan Phueng, and Amphoe Chombueng 2) Designed the tool by using questionnaire to survey the information, in terms of the senior people using IT devices like mobile phones, televisions, radios, as well as computers. 3) Sent out the questionnaire to collect data. 4) Gather and statistically analyze data by using the statistics like arithmetic mean and standard deviation.

The findings were as follows:

1. The overall of the status in using the mobile phones was at a moderate level. In terms of problems, difficulties and impacts in using the mobile phones, the status was at low level. Additionally, the aspect of the way to improve using the mobile phones was also at a low level.

2. The overall of the status in using the televisions and radios was at a moderate level. In terms of problems, difficulties and impacts in using the televisions and radios, the status was at low level. Furthermore, the aspect of the way to improve using the televisions and radios was also at a low level.

3. The overall of the status in using the computers was at a moderate level. In terms of problems, difficulties and impacts in using the computers, the status was at a low level. Besides, the aspect of the way to improve using the computers was also at a low level.

4. The guidelines for improving the skills of using IT for elderly in Ratchaburi were as follow:

4.1 To provide IT trainings on cell phones devices in terms of hardware, software, basic using instructions, misbehaviors of possible occurrences in using the devices such as how people swindle money from users and how the operators treat customers with unreasonable service.

4.2 To provide IT trainings on television and radio using, particularly on those of changing technologies, in order to enable the elderly to catch up with new technologies changes, for example, the satellite network use for televisions, etc.

4.3 To provide IT trainings on computers in terms of hardware, software, basic uses and maintenances, computer selections, home computer uses, as well as home internet set-up, etc,

4.4 To arrange teams in charge of IT service, like Subdistrict Administrative Organization, which provided an ICT center responsible for organizing the training of those three IT aspects to enable the elderly to live in present-day technologies changing world.

คำสำคัญ : เทคโนโลยีสารสนเทศ, ผู้สูงอายุ

Keywords : information technology, elderly

บทนำ

ประเทศไทยมีการกำหนดกรอบนโยบายเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร พ.ศ.2554-2564 หรือ “ICT 2020” ตามวิสัยทัศน์ที่ว่า “ICT เป็นพลังขับเคลื่อนสำคัญในการนำพาคนไทยสู่ความรู้และปัญญา เศรษฐกิจไทย สู่การเติบโตอย่างยั่งยืน สังคมไทย สุขความเสมอภาค” ซึ่งหมายถึง ประเทศไทยจะมีการพัฒนาอย่างฉลาด การดำเนินกิจกรรมทางเศรษฐกิจและสังคมจะอยู่บนพื้นฐานของความรู้และปัญญา โดยให้โอกาสแก่ประชาชนทุกคนในการมีส่วนร่วมในกระบวนการพัฒนาอย่างเสมอภาค นำไปสู่การเติบโตอย่างสมดุลและยั่งยืน จากกลยุทธ์ข้อที่ 2 พัฒนาทุนมนุษย์ที่มีความสามารถในการสร้างสรรค์และใช้สารสนเทศอย่างมีประสิทธิภาพ มีวิจารณ์ญาณและรู้เท่าทัน รวมถึงพัฒนาบุคลากร ICT ที่มีความรู้ ความสามารถและเชี่ยวชาญระดับสากล โดยกลยุทธ์และมาตรการการพัฒนาความรู้ด้าน ICT แก่แรงงานและบุคคลทั่วไป โดยการสร้างโอกาสในการเข้าถึงและใช้ประโยชน์จาก ICT สำหรับประชาชนทั่วไปโดยเฉพาะกลุ่มด้อยโอกาส ผู้สูงอายุ และผู้พิการ ใช้ประโยชน์จากศูนย์สารสนเทศชุมชน หรือศูนย์ ICT ชุมชน ในการจัดอบรมความรู้ด้าน ICT ให้แก่

ประชาชนทั่วไปในชุมชน เพื่อใช้ประโยชน์ในการเรียนรู้และการดำรงข้อมูลตัวเลขเกี่ยวกับผู้สูงอายุของประเทศไทย ทั้งในระดับประเทศ ระดับภาค และระดับจังหวัด ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2503 จนถึงปีสิ้นสุดของการคาดประมาณ เพื่อแสดงแนวโน้มของการเพิ่มประชากรสูงอายุข้อมูลจากฐานข้อมูลผู้สูงอายุนี้แสดงให้เห็นว่า ประชากรสูงอายุของประเทศไทยในอดีตช่วงปี พ.ศ. 2503-2533 มีแนวโน้มสูงขึ้นทั้งในแง่จำนวนและสัดส่วนต่อประชากรทั้งประเทศ ในปี พ.ศ. 2503 ประชากรสูงอายุมีจำนวน 1.2 ล้านคนหรือร้อยละ 4.6 ของประชากรทั้งประเทศ และมีเพิ่มขึ้นทุกช่วงเวลาต่อมา คือ ในปี พ.ศ. 2513 เพิ่มขึ้นเป็น 1.9 ล้านคนหรือร้อยละ 5.0 ในปี พ.ศ. 2523 เพิ่มขึ้นเป็น 2.5 ล้านคนหรือร้อยละ 5.5 และในปี พ.ศ. 2533 เพิ่มขึ้นเป็นจำนวน 4.0 ล้านคนหรือร้อยละ 7.4 ของประชากรทั้งประเทศ รวมถึงปัจจุบันมีผู้สูงอายุที่มีการศึกษาในระดับปริญญาตรีเพิ่มมากขึ้นเนื่องจากการพัฒนาระบบการศึกษาของประเทศ ซึ่งผู้สูงอายุเหล่านี้มีความรู้ความสามารถที่จะใช้เทคโนโลยีสารสนเทศให้ทันกับการเปลี่ยนแปลงในปัจจุบัน แต่ยังขาดการพัฒนาที่ชัดเจนเนื่องจากมองว่าผู้สูงอายุทำอะไรได้ค่อยข้างช้ากว่าคนวัยกลางคนหรือวัยรุ่น การเปลี่ยนแปลงของเทคโนโลยีสารสนเทศอย่างรวดเร็ว มีผลกระทบด้านการใช้งานอุปกรณ์ที่สนับสนุนด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ รวมทั้งการโดนมิฉฉาชีพหรือกลวงผ่านเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารต่างๆ

ครรรชิต มาลัยวงศ์ (2540 : 17) ได้ให้ความหมายของเทคโนโลยีสารสนเทศไว้ว่าหมายถึง เทคโนโลยีที่เกี่ยวข้องกับการจัดเก็บประมวลผล และเผยแพร่สารสนเทศ ซึ่งรวมแล้วคือเทคโนโลยีคอมพิวเตอร์และเทคโนโลยีสื่อสารโทรคมนาคม แฮนลอน (Hanlon, 1979) กล่าวว่า ผู้สูงอายุ คือ ผู้ที่มีอายุตั้งแต่ 65 ปีขึ้นไป แบ่งเป็น 3 ช่วงคือ ผู้สูงอายุระยะเริ่มต้น (Young-old) อายุ 65-74 ปี ผู้สูงอายุระยะกลาง (Middle-old) อายุ 75-85 ปี และผู้สูงอายุระยะสุดท้าย (Old-old) อายุ 85 ปีขึ้นไป

นิรมล อินทฤทธิ์ (2547) กล่าวว่า ประเทศในภาคพื้นเอเชียกำหนดเกณฑ์อายุของผู้สูงอายุว่า คือ ผู้ที่มีอายุตั้งแต่ 60 ปีขึ้นไป สำหรับประเทศไทยให้ความหมายของผู้สูงอายุว่า คือ ผู้ที่มีอายุ 60 ปีขึ้นไป ซึ่งถือวัยเกษียณอายุราชการเป็นเกณฑ์ เนื่องจากมีการเปลี่ยนแปลงบทบาทในสังคม

จากเหตุผลดังกล่าวผู้วิจัยจึงเห็นความสำคัญของผู้สูงอายุที่เพิ่มขึ้นและนโยบายการพัฒนาเทคโนโลยีสารสนเทศของประเทศ ผู้วิจัยจึงได้ทำการศึกษาวิจัยแนวทางในการพัฒนาเทคโนโลยีสารสนเทศให้กับผู้สูงอายุในจังหวัดราชบุรี เพื่อตอบสนองสภาพการเปลี่ยนแปลงในยุคปัจจุบันของสังคมผู้สูงอายุ

วัตถุประสงค์ของงานวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพการใช้งานเทคโนโลยีสารสนเทศของผู้สูงอายุในจังหวัดราชบุรี
2. เพื่อศึกษาปัญหา อุปสรรค และผลกระทบในการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศของผู้สูงอายุในจังหวัดราชบุรี
3. เพื่อศึกษาแนวทางในการพัฒนาการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศให้กับผู้สูงอายุจังหวัดราชบุรี

ขอบเขตของงานวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ กำหนดขอบเขตดังต่อไปนี้

1. ขอบเขตด้านประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1.1 ประชากร เป็นผู้สูงอายุในจังหวัดราชบุรี จำนวน 100,153 คน

1.2 กลุ่มตัวอย่าง ที่ใช้ในการศึกษานี้ กำหนดโดยใช้ตารางมาตรฐานว่าด้วยขนาดประชากรและขนาด

ตัวอย่างของ ทาโร่ ยามาเน่ (Yamane, 1973 อ้างใน ธีรวิมล เอกะกุล, 2543) ซึ่งเป็นระดับความเชื่อมั่น 95% จากขนาดประชากร 100,153 จะใช้กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 400 คน

2. ขอบเขตด้านเนื้อหา

ในการวิจัยครั้งนี้ ได้กำหนดเนื้อหาเกี่ยวกับเทคโนโลยีสารสนเทศ ดังนี้

2.1 ศึกษาการใช้งานเทคโนโลยีสารสนเทศ ได้แก่การใช้งานโทรศัพท์มือถือ การใช้งานสื่อโทรทัศน์ วิทยุ การใช้งานคอมพิวเตอร์

2.2 ศึกษาปัญหา อุปสรรคและผลกระทบในการใช้เทคโนโลยีของสังคมผู้สูงอายุในด้านการใช้งาน โทรศัพท์มือถือ การใช้งานสื่อโทรทัศน์ วิทยุ การใช้งานคอมพิวเตอร์

3. ขอบเขตพื้นที่การศึกษา

ขอบเขตพื้นที่การวิจัยในครั้งนี้ ได้จากการสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling) โดยเลือกศึกษาจาก อ.จอมบึง อ.สวนผึ้ง และ อ.เมือง จ.ราชบุรี

วิธีดำเนินการวิจัย

1. การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้าในครั้งนี้ ประกอบด้วย

ตอนที่ 1 แบบสอบถามข้อมูลพื้นฐานส่วนบุคคล เป็นแบบสอบถามที่ให้เลือกตอบ (Check List) ซึ่งเป็นข้อมูลพื้นฐานของผู้สูงอายุ ที่ประกอบไปด้วยข้อมูลเกี่ยวกับ เพศ อายุ ระดับการศึกษา และอาชีพ

ตอนที่ 2 แบบสอบถามสภาพการใช้งานสารสนเทศในด้านต่าง ๆ โดยได้แบ่งสารสนเทศออกเป็น 4 ด้าน ได้แก่ (1) ด้านการใช้งานโทรศัพท์มือถือ (2) ด้านการใช้งานสื่อโทรทัศน์และวิทยุ (3) ด้านการใช้งานคอมพิวเตอร์ และข้อเสนอแนะทั้ง 3 ด้าน

2. ขั้นตอนในการสร้างเครื่องมือ

ขั้นที่ 1 แบบสอบถามข้อมูลพื้นฐานส่วนบุคคล และสภาพการใช้งานสารสนเทศในด้านต่าง ๆ โดยได้แบ่งสารสนเทศออกเป็น 4 ด้าน ได้แก่ (1) ด้านการใช้งานโทรศัพท์มือถือ (2) ด้านการใช้งานสื่อโทรทัศน์และวิทยุ (3) ด้านการใช้งานคอมพิวเตอร์ และข้อเสนอแนะทั้ง 3 ด้าน

ขั้นที่ 2 นำแบบสอบถามไปให้ผู้ทรงคุณวุฒิพิจารณา เพื่อหาความสอดคล้องของข้อคำถามกับวัตถุประสงค์เพื่อนำมาพิจารณาปรับปรุงแก้ไข

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

คัดเลือกกลุ่มตัวอย่าง และเป้าหมายพื้นที่ที่ใช้ในการศึกษา โดยขอบเขตพื้นที่การวิจัยในครั้งนี้

1) ได้จากการสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling) โดยเลือกศึกษาจาก อ.จอมบึง อ.สวนผึ้ง และ อ.เมือง จ.ราชบุรี

2) ลงพื้นที่ แจกแบบสอบถามข้อมูลพื้นฐานส่วนบุคคล และสภาพการใช้งานสารสนเทศในด้านต่าง ๆ โดยได้แบ่งสารสนเทศออกเป็น 4 ด้าน ได้แก่ (1) ด้านการใช้งานโทรศัพท์มือถือ (2) ด้านการใช้งานสื่อโทรทัศน์และวิทยุ ด้านการใช้งานคอมพิวเตอร์ และข้อเสนอแนะทั้ง 3 ด้าน

3) ผู้วิจัยรวบรวมตรวจสอบความสมบูรณ์และถูกต้องของแบบสอบถามทั้งหมด ก่อนนำไป

4) วิเคราะห์ข้อมูลตามวิธีการทางสถิติต่อไป

การวิเคราะห์ผลการประเมินความเหมาะสมของรูปแบบ โดยใช้ค่าเฉลี่ย (\bar{X}) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ซึ่งมีเกณฑ์ในการกำหนดค่าน้ำหนักของการประเมินความเหมาะสมของรูปแบบเป็น 5 ระดับ ตามแนวของลิเคิร์ต (Likert) ดังนี้

5 หมายถึง มีความเหมาะสมมากที่สุด

4 หมายถึง มีความเหมาะสมมาก

3 หมายถึง มีความเหมาะสมปานกลาง

2 หมายถึง มีความเหมาะสมน้อย

1 หมายถึง มีความเหมาะสมน้อยที่สุด

และกำหนดเกณฑ์ในการแปลความหมาย ดังนี้ (ประคอง กรรณสูต, 2542)

4.50 – 5.00 หมายถึง มีความเหมาะสมมากที่สุด

3.50 – 4.49 หมายถึง มีความเหมาะสมมาก

2.50 – 3.49 หมายถึง มีความเหมาะสมปานกลาง

1.50 – 2.49 หมายถึง มีความเหมาะสมน้อย

1.00 – 1.49 หมายถึง มีความเหมาะสมน้อยที่สุด

ผลการวิจัย

งานวิจัยเรื่อง แนวทางในการพัฒนาการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศให้กับผู้สูงอายุจังหวัดราชบุรี ผู้วิจัยขอแนะนำเสนอผลการวิเคราะห์เป็น 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ผลการวิเคราะห์สภาพการใช้งานสารสนเทศทั้ง 3 ด้าน ได้แก่

ตอนที่ 1.1 ด้านการใช้งานโทรศัพท์มือถือ

ตอนที่ 1.2 ด้านการใช้งานสื่อโทรทัศน์และวิทยุ

ตอนที่ 1.3 ด้านการใช้งานคอมพิวเตอร์

ตอนที่ 2 ผลการวิเคราะห์ข้อเสนอแนะด้านการใช้งานโทรศัพท์มือถือ ด้านการใช้งานสื่อโทรทัศน์และวิทยุ ด้านการใช้งานคอมพิวเตอร์

ตอนที่ 3 แนวทางในการพัฒนาการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศให้กับผู้สูงอายุจังหวัดราชบุรี

ตอนที่ 1 ผลการวิเคราะห์สภาพการใช้งานเทคโนโลยีสารสนเทศทั้ง 3 ด้าน

ตอนที่ 1.1 การใช้งานโทรศัพท์มือถือ

ตาราง 1 แสดงสภาพการใช้งานโทรศัพท์มือถือของผู้สูงอายุ (ผู้เคยใช้ = 253 คน และไม่เคยใช้ = 147 คน)

ด้านสภาพการใช้งานโทรศัพท์มือถือ	ระดับการใช้งานเทคโนโลยีสารสนเทศ					ค่าเฉลี่ย	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด		
1. ท่านใช้งานโทรศัพท์มือถือเพื่อการสื่อสารมากน้อยเพียงใด	25 (6.2)	64 (16.0)	60 (15.0)	64 (16.0)	40 (10.0)	2.88 ปานกลาง	1.24
2. มีท่านใช้งานโทรศัพท์มือถือในการโทรออกมากน้อยเพียงใด	17 (4.2)	52 (13.0)	76 (19.0)	64 (16.0)	44 (11.0)	2.74 ปานกลาง	1.17
3. ท่านใช้งานโทรศัพท์มือถือเมื่อมีสายเรียกเข้ามากน้อยเพียงใด	17 (4.2)	72 (18.0)	68 (17.0)	56 (14.0)	40 (10.0)	2.88 ปานกลาง	1.18
4. ท่านใช้งานโทรศัพท์มือถือเพื่อส่งข้อความมากน้อยเพียงใด	8 (2.0)	28 (7.0)	36 (9.0)	40 (10.0)	141 (35.2)	1.90 น้อย	1.19
5. ท่านใช้งานโทรศัพท์เพื่อโทรหาคนในครอบครัวมากน้อยเพียงใด	16 (4.0)	49 (12.2)	84 (21.0)	52 (13.0)	52 (13.0)	2.70 ปานกลาง	1.18
6. ท่านใช้งานโทรศัพท์มือถือเพื่อโทรหาเพื่อนหรือคนรู้จักมากน้อยเพียงใด	8 (2.0)	44 (11.0)	61 (15.2)	60 (15.0)	80 (20.0)	2.37 น้อย	1.19
7. ท่านใช้งานโทรศัพท์มือถือเพื่อโทรเกี่ยวกับเรื่องอื่น ๆ ในชีวิตประจำวันมากน้อยเพียงใด	8 (2.0)	20 (5.0)	44 (11.0)	72 (18.0)	109 (27.2)	2.00 น้อย	1.10
ภาพรวมของสภาพการใช้งานโทรศัพท์มือถือ						2.50 ปานกลาง	

จากตาราง 1 พบว่าการใช้งานโทรศัพท์มือถือเพื่อการสื่อสารมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}=2.88$, $SD=1.24$) ซึ่งเท่ากับการใช้งานโทรศัพท์มือถือเมื่อมีสายเรียกเข้า ($\bar{X}=2.88$, $SD=1.18$) เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า การใช้งานโทรศัพท์มือถือในการโทรออก อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}=2.74$, $SD=1.17$) รองลงมาได้แก่ ใช้งานโทรศัพท์เพื่อโทรหาคนในครอบครัว ($\bar{X}=2.70$, $SD=1.18$) การใช้งานโทรศัพท์มือถือเพื่อโทรหาเพื่อนหรือคนรู้จัก ($\bar{X}=2.37$, $SD=1.19$) ใช้งานโทรศัพท์มือถือเพื่อโทรเกี่ยวกับเรื่องอื่น ๆ ในชีวิตประจำวัน ($\bar{X}=2.00$, $SD=1.10$) และ ใช้งานโทรศัพท์มือถือเพื่อส่งข้อความ ($\bar{X}=1.90$, $SD=1.19$)

ตาราง 2 แสดงสภาพปัญหา อุปสรรค และผลกระทบต่อการใช้งานโทรศัพท์มือถือของผู้สูงอายุ (ผู้เคยใช้ = 253 คน และ ไม่เคยใช้ = 147 คน)

ด้านสภาพปัญหา อุปสรรค และผลกระทบต่อการใช้งานระบบโทรศัพท์มือถือ	ระดับการใช้งานเทคโนโลยีสารสนเทศ					ค่าเฉลี่ย	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด		
1. ท่านมีปัญหาการปิดเปิดเครื่องโทรศัพท์มือถือมากน้อยเพียงใด	4 (1.0)	16 (4.0)	36 (9.0)	36 (9.0)	161 (40.2)	1.68 น้อย	1.04
2. ท่านมีปัญหาเกี่ยวกับการกดปุ่มรับสายโทรเข้ามากน้อยเพียงใด	0 (0)	12 (3.0)	36 (9.0)	36 (9.0)	169 (42.2)	1.57 น้อย	0.90
3. ท่านมีปัญหาเกี่ยวกับการกดปุ่มเพื่อโทรออกมากน้อยเพียงใด	4 (1.0)	12 (3.0)	44 (11.0)	32 (8.0)	161 (40.2)	1.68 น้อย	1.02
4. ท่านมีปัญหาเกี่ยวกับการบันทึกเบอร์และรายชื่อที่บันทึกไว้ในระบบมากน้อยเพียงใด	48 (12.0)	28 (7.0)	28 (7.0)	16 (4.0)	133 (33.2)	2.38 น้อย	1.63
5. ท่านมีปัญหาในการค้นหารายชื่อที่บันทึกไว้ในระบบมากน้อยเพียงไร	48 (12.0)	36 (9.0)	20 (5.0)	24 (6.0)	125 (31.2)	2.44 น้อย	1.63
6. ท่านมีปัญหาในการเปลี่ยนเพลงรอสายเมื่อมีคนโทรเข้ามา มากน้อยเพียงใด	52 (13.0)	36 (9.0)	24 (6.0)	12 (3.0)	129 (32.2)	2.49 น้อย	1.67
7. ท่านมีปัญหาในการเล่นโปรแกรมต่าง ๆ ภายในเครื่องโทรศัพท์ มากน้อยเพียงใด	60 (15.0)	28 (7.0)	20 (5.0)	24 (6.0)	121 (30.2)	2.53 ปานกลาง	1.69
8. ท่านมีปัญหาเกี่ยวกับการชาร์ตแบตเตอรี่และการสังเกตการณ์ชาร์ตมากน้อยเพียงใด	8 (2.0)	8 (2.0)	44 (11.0)	36 (9.0)	157 (39.2)	1.71 น้อย	1.06
9. ท่านมีปัญหาเกี่ยวกับการถอดชิ้นส่วนอุปกรณ์มากน้อยเพียงใด	52 (13.0)	36 (9.0)	36 (9.0)	8 (2.0)	121 (30.2)	2.57 ปานกลาง	1.65
10. ท่านคิดว่าปัญหาการใช้งานต่าง ๆ เป็นอุปสรรคในการใช้งานโทรศัพท์มือถือโดยภาพรวมมากน้อยเพียงใด	8 (2.0)	24 (6.0)	68 (17.0)	16 (4.0)	137 (34.2)	2.01 น้อย	1.22
11. ท่านคิดว่าปัญหาการใช้งานโทรศัพท์มือถือ มีผลกระทบต่อชีวิตประจำวันมากน้อยเพียงใด	4 (1.0)	24 (6.0)	60 (15.0)	40 (10.0)	125 (31.2)	1.98 น้อย	1.12
ภาพรวมของด้านสภาพปัญหา อุปสรรค และผลกระทบต่อการใช้งานระบบโทรศัพท์มือถือ						2.09 น้อย	

ตาราง 2 พบว่า ปัญหาเกี่ยวกับการถอดชิ้นส่วนอุปกรณ์ อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}=2.57, SD=1.65$ เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า ปัญหาในการเล่นโปรแกรมต่าง ๆ ภายในเครื่องโทรศัพท์ อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}=2.53, SD=1.69$) รองลงมา ได้แก่ ปัญหาในการเปลี่ยนเพลงรอสายเมื่อมีคนโทรเข้า ($\bar{X}=2.49, SD=1.67$) ปัญหาในการค้นหารายชื่อที่บันทึกไว้ในระบบ ($\bar{X}=2.44, SD=1.63$) ปัญหาเกี่ยวกับการบันทึกเบอร์และรายชื่อที่บันทึกไว้ในระบบ ($\bar{X}=2.38, SD=1.63$) ปัญหาการใช้งานต่าง ๆ เป็นอุปสรรคในการใช้งานโทรศัพท์มือถือโดยภาพรวม ($\bar{X}=2.01, SD=1.22$) ปัญหาการใช้งานโทรศัพท์มือถือ มีผลกระทบต่อชีวิตประจำวัน ($\bar{X}=1.98, SD=1.12$) ปัญหาเกี่ยวกับการชาร์ตแบตเตอรี่และการสังเกตการณ์ชาร์ต ($\bar{X}=1.71, SD=1.06$) ปัญหาการปิดเปิดเครื่องโทรศัพท์มือถือ ($\bar{X}=1.68, SD=1.04$) ซึ่งจะเท่ากับ ปัญหาเกี่ยวกับการกดปุ่มเพื่อโทรออก ($\bar{X}=1.68, SD=1.02$) และปัญหาเกี่ยวกับการกดปุ่มรับสายโทรเข้า ($\bar{X}=1.57, SD=0.90$)

ตาราง 3 แสดงแนวทางการพัฒนาการใช้งานโทรศัพท์มือถือของผู้สูงอายุ (ผู้เคยใช้ = 253 คน และไม่เคยใช้ = 147 คน)

ด้านแนวทางการพัฒนาการใช้งานโทรศัพท์มือถือ	ระดับการใช้งานเทคโนโลยีสารสนเทศ					ค่าเฉลี่ย	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด		
1. ถ้ามีบุคลากรไปช่วยสอนการใช้งานโทรศัพท์มือถือแก่ท่าน ท่านคิดว่ามีความต้องการมากน้อยเพียงใด	8 (2.0)	24 (6.0)	32 (8.0)	28 (7.0)	161 (40.2)	1.77 น้อย	1.18
2. ถ้ามีบุคลากรไปช่วยให้คำแนะนำและความรู้ในการใช้งานโทรศัพท์มือถือท่านคิดว่ามีความต้องการมากน้อยเพียงใด	4 (1.0)	24 (6.0)	36 (9.0)	32 (8.0)	157 (39.2)	1.76 น้อย	1.11
3. ท่านคิดว่าถ้าท่านได้รับความรู้ด้านการใช้งานโทรศัพท์มือถือมากขึ้นจะช่วยให้คุณภาพชีวิตของท่านดีขึ้นมากน้อยเพียงใด	12 (3.0)	24 (6.0)	28 (7.0)	28 (7.0)	161 (40.2)	1.81 น้อย	1.23
ภาพรวมของด้านแนวทางการพัฒนาการใช้งานโทรศัพท์มือถือ						1.78 น้อย	

ตาราง 3 พบว่า การได้รับความรู้ด้านการใช้งานโทรศัพท์มือถือมากขึ้นจะช่วยให้คุณภาพชีวิตของท่านดีขึ้น อยู่ในระดับ น้อย ($\bar{X}=1.81, SD=1.23$) พิจารณารายด้านพบว่า ถ้ามีบุคลากรไปช่วยสอนการใช้งานโทรศัพท์มือถือแก่ ท่าน ท่านคิดว่ามีความต้องการ อยู่ในระดับ น้อย ($\bar{X}=1.77, SD=1.18$) รองลงมาได้แก่ ถ้ามีบุคลากรไปช่วยให้คำแนะนำ และความรู้ในการใช้งานโทรศัพท์มือถือท่านคิดว่ามีความต้องการ ($\bar{X}=1.76, SD=1.11$)

ตอนที่ 1.2 การใช้งานสื่อโทรทัศน์และวิทยุ

ตาราง 4 แสดงสภาพการใช้งานสื่อโทรทัศน์และวิทยุของผู้สูงอายุ (ผู้เคยใช้ = 393 คน และไม่เคยใช้ = 7 คน)

ด้านสภาพการใช้งานสื่อโทรทัศน์และวิทยุ	ระดับการใช้งานเทคโนโลยีสารสนเทศ					ค่าเฉลี่ย	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด		
1. ท่านใช้งานสื่อโทรทัศน์และวิทยุนานเพียงใด	141 (35.2)	96 (24.0)	92 (23.0)	28 (7.0)	36 (9.0)	3.71 มาก	1.27
2. มีท่านใช้งานสื่อโทรทัศน์และวิทยุ เพื่อรับฟังข้อมูลข่าวสารบ้านเมืองมากน้อยเพียงใด	140 (35.0)	113 (28.2)	88 (22.0)	44 (11.0)	8 (2.0)	3.85 มาก	1.10
3. ท่านใช้สื่อโทรทัศน์และวิทยุ เพื่อความบันเทิงในการฟังเพลงมากน้อยเพียงใด	92 (23.0)	121 (30.2)	72 (18.0)	64 (16.0)	44 (11.0)	3.39 ปานกลาง	1.31
4. ท่านใช้งานสื่อโทรทัศน์และวิทยุเพื่อรับฟังธรรมะมากน้อยเพียงใด	48 (12.0)	89 (22.2)	120 (30.0)	80 (20.0)	56 (14.0)	2.98 ปานกลาง	1.22
5. ท่านใช้งานสื่อโทรทัศน์และวิทยุเพื่อรับฟังข้อมูลทางด้านธุรกิจการค้ามากน้อยเพียงใด	16 (4.0)	65 (16.2)	124 (31.0)	48 (12.0)	140 (35.0)	2.41 น้อย	1.24
ภาพรวมของด้านสภาพการใช้งานสื่อโทรทัศน์และวิทยุ						3.27 ปานกลาง	

จากตาราง 4 พบว่า การใช้งานสื่อโทรทัศน์และวิทยุ เพื่อรับฟังข้อมูลข่าวสารบ้านเมือง อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=3.85, SD=1.10$) เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า การใช้งานสื่อโทรทัศน์และวิทยุ อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=3.71, SD=1.27$) รองลงมาได้แก่ การใช้สื่อโทรทัศน์และวิทยุ เพื่อความบันเทิงในการฟังเพลง ($\bar{X}=3.39, SD=1.31$) การใช้งานสื่อโทรทัศน์และวิทยุเพื่อรับฟังธรรมะ ($\bar{X}=2.98, SD=1.22$) และการใช้งานสื่อโทรทัศน์และวิทยุเพื่อรับฟังข้อมูลทางด้านธุรกิจการค้า ($\bar{X}=2.41, SD=1.24$)

ตาราง 5 แสดงสภาพปัญหา อุปสรรค และผลกระทบต่อการใช้งานสื่อโทรทัศน์และวิทยุของผู้สูงอายุ (ผู้เคยใช้ = 393 คน และไม่เคยใช้ = 7 คน)

ด้านสภาพปัญหา อุปสรรค และผลกระทบต่อการใช้งานสื่อโทรทัศน์และวิทยุ	ระดับการใช้งานเทคโนโลยีสารสนเทศ					ค่าเฉลี่ย	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด		
1. ท่านมีปัญหาการเปิดปิดเครื่องสื่อโทรทัศน์และวิทยุ มากน้อยเพียงใด	4 (1.0)	32 (8.0)	68 (17.0)	52 (13.0)	237 (59.2)	1.76 น้อย	1.07
2. ท่านมีปัญหาเกี่ยวกับการกดปุ่มหรือเปลี่ยนช่องสัญญาณสื่อโทรทัศน์และวิทยุในการรับชมรับฟัง มากน้อยเพียงใด	0 (0.0)	32 (8.0)	68 (17.0)	64 (16.0)	229 (57.2)	1.75 น้อย	1.01
3. ท่านมีปัญหาเกี่ยวกับอุปกรณ์ต่อพ่วงของสื่อโทรทัศน์และวิทยุในการรับชมรับฟังมากน้อยเพียงใด	52 (13.0)	65 (16.2)	76 (19.0)	28 (7.0)	172 (43.0)	2.48 น้อย	1.50
4. ท่านมีปัญหาเกี่ยวกับการถอดชิ้นส่วนอุปกรณ์สื่อโทรทัศน์และวิทยุนานเพียงใด	77 (19.2)	76 (19.0)	36 (9.0)	36 (9.0)	168 (42.0)	2.64 ปานกลาง	1.63
5. ท่านคิดว่าปัญหาการใช้งานต่าง ๆ เป็นอุปสรรคในการใช้งานสื่อโทรทัศน์และวิทยุโดยภาพรวมมากน้อยเพียงใด	32 (8.0)	45 (11.2)	96 (24.0)	40 (10.0)	180 (45.0)	2.26 น้อย	1.35
6. ท่านคิดว่าปัญหาการใช้งานสื่อโทรทัศน์และวิทยุมีผลกระทบต่อชีวิตประจำวันมากน้อยเพียงใด	12 (3.0)	68 (17.0)	77 (19.2)	48 (12.0)	188 (47.0)	2.16 น้อย	1.27
ภาพรวมของด้านสภาพปัญหา อุปสรรค และผลกระทบต่อการใช้งานสื่อโทรทัศน์และวิทยุ						2.18 น้อย	

จากตาราง 5 พบว่า ปัญหาเกี่ยวกับการถอดชิ้นส่วนอุปกรณ์สื่อโทรทัศน์และวิทยุ อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}=2.64, SD=1.63$) เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ปัญหาเกี่ยวกับอุปกรณ์ต่อพ่วงของสื่อโทรทัศน์และวิทยุในการรับชม วิทยุ อยู่ในระดับน้อย ($\bar{X}=2.48, SD=1.50$) รองลงมาได้แก่ ปัญหาการใช้งานต่าง ๆ เป็นอุปสรรคในการใช้งานสื่อโทรทัศน์และวิทยุโดยภาพรวม ($\bar{X}=2.26, SD=1.35$) ปัญหาการใช้งานสื่อโทรทัศน์และวิทยุมีผลกระทบต่อชีวิตประจำวัน ($\bar{X}=2.16, SD=1.27$) และ ปัญหาเกี่ยวกับการกดปุ่มหรือเปลี่ยนช่องสัญญาณสื่อโทรทัศน์และวิทยุในการรับชมวิทยุ ($\bar{X}=1.75, SD=1.01$)

ตาราง 6 แสดงแนวทางการพัฒนาการใช้งานสื่อโทรทัศน์และวิทยุของผู้สูงอายุ (ผู้เคยใช้ = 393 คน และไม่เคยใช้ = 7 คน)

ด้านแนวทางการพัฒนาการใช้งานสื่อโทรทัศน์และวิทยุ	ระดับการใช้งานเทคโนโลยีสารสนเทศ					ค่าเฉลี่ย	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด		
1. ถ้ามีบุคลากรไปช่วยสอนการใช้งานสื่อโทรทัศน์และวิทยุแก่ท่าน ท่านคิดว่ามีความต้องการมากน้อยเพียงใด	8 (2.0)	28 (7.0)	68 (17.0)	57 (14.2)	224 (56.0)	1.80 น้อย	1.10
2. ถ้ามีบุคลากรไปช่วยให้คำแนะนำและความรู้ในการใช้งานสื่อโทรทัศน์และวิทยุท่านคิดว่ามีความต้องการมากน้อยเพียงใด	12 (3.0)	28 (7.0)	72 (18.0)	40 (10.0)	241 (60.2)	1.80 น้อย	1.15
3. ท่านคิดว่าถ้าท่านได้รับความรู้ด้านการใช้งานสื่อโทรทัศน์และวิทยุมากขึ้นจะช่วยให้คุณภาพชีวิตของท่านดีขึ้นมากน้อยเพียงใด	8 (2.0)	32 (8.0)	88 (22.0)	24 (6.0)	241 (60.2)	1.83 น้อย	1.15
ภาพรวมของด้านแนวทางการพัฒนาการใช้งานสื่อโทรทัศน์และวิทยุ						1.81 น้อย	

จากตาราง 6 พบว่า ถ้าท่านได้รับความรู้ด้านการใช้งานสื่อโทรทัศน์และวิทยุมากขึ้นจะช่วยให้คุณภาพชีวิตของท่านดีขึ้นมากน้อยเพียงใด อยู่ในระดับน้อย ($\bar{X}=1.83, SD=1.15$) เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า ถ้ามีบุคลากรไปช่วยให้คำแนะนำและความรู้ในการใช้งานสื่อโทรทัศน์และวิทยุท่านคิดว่ามีความต้องการ อยู่ในระดับน้อย ($\bar{X}=1.80, SD=1.15$) รองลงมาได้แก่ ถ้ามีบุคลากรไปช่วยสอนการใช้งานสื่อโทรทัศน์และวิทยุแก่ท่าน ท่านคิดว่ามีความต้องการ ($\bar{X}=1.80, SD=1.10$)

ตอนที่ 1.3 การใช้งานคอมพิวเตอร์

ตาราง 7 แสดงสภาพการใช้งานคอมพิวเตอร์ของผู้สูงอายุ (ผู้เคยใช้ = 44 คน และไม่เคยใช้ = 356 คน)

ด้านสภาพการใช้งานคอมพิวเตอร์	ระดับการใช้งานเทคโนโลยีสารสนเทศ					ค่าเฉลี่ย	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด		
1. ท่านใช้งานคอมพิวเตอร์ มากน้อยเพียงใด	12 (3.0)	8 (2.0)	12 (3.0)	8 (2.0)	8 (2.0)	3.17 ปานกลาง	1.42
2. ท่านใช้งานคอมพิวเตอร์เพื่อการทำงานโดยใช้โปรแกรม Word, Excel, PowerPoint มากน้อยเพียงใด	0 (0.0)	8 (2.0)	12 (3.0)	0 (0.0)	24 (6.0)	2.27 น้อย	1.56
3. ท่านใช้งานคอมพิวเตอร์เพื่อความบันเทิงมากน้อยเพียงใด	12 (3.0)	4 (1.0)	8 (2.0)	8 (2.0)	12 (3.0)	2.91 ปานกลาง	1.58
4. ท่านใช้งานคอมพิวเตอร์เพื่อสืบค้นข้อมูลบนอินเทอร์เน็ตมากน้อยเพียงใด	8 (2.0)	8 (2.0)	8 (2.0)	4 (1.0)	16 (4.0)	2.73 ปานกลาง	1.56
5. ท่านใช้งานคอมพิวเตอร์เพื่อประโยชน์ท่านด้านธุรกิจการค้า มากน้อยเพียงใด	4 (1.0)	0 (0.0)	8 (2.0)	8 (2.0)	24 (6.0)	1.91 น้อย	1.25
ภาพรวมของด้านสภาพการใช้งานคอมพิวเตอร์						2.60 ปานกลาง	

จากตาราง 7 พบว่า การใช้งานคอมพิวเตอร์ อยู่ในระดับ ปานกลาง ($\bar{X}=3.17, SD=1.42$) เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า การใช้งานคอมพิวเตอร์เพื่อความบันเทิง อยู่ในระดับ ปานกลาง ($\bar{X}=2.91, SD=1.58$) รองลงมาได้แก่ การใช้งานคอมพิวเตอร์เพื่อสืบค้นข้อมูลบนอินเทอร์เน็ต ($\bar{X}=2.73, SD=1.56$) การใช้งานคอมพิวเตอร์เพื่อการทำงานโดยใช้โปรแกรม Word, Excel, PowerPoint ($\bar{X}=2.27, SD=1.56$) และ การใช้งานคอมพิวเตอร์เพื่อประโยชน์ท่านด้านธุรกิจการค้า ($\bar{X}=1.91, SD=1.25$)

ตาราง 8 แสดงสภาพปัญหา อุปสรรค และผลกระทบต่อการใช้งานคอมพิวเตอร์ของผู้สูงอายุ (ผู้เคยใช้ = 44 คน และ ไม่เคยใช้ = 356 คน)

ด้านสภาพปัญหา อุปสรรค และผลกระทบต่อการใช้งานคอมพิวเตอร์	ระดับการใช้งานเทคโนโลยีสารสนเทศ					ค่าเฉลี่ย	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด		
1. ท่านมีปัญหาการเปิดปิดเครื่องคอมพิวเตอร์มากน้อยเพียงใด	0 (0.0)	0 (0.0)	4 (1.0)	4 (1.0)	36 (9.0)	1.27 น้อยที่สุด	0.62
2. ท่านมีปัญหาเกี่ยวกับอุปกรณ์ต่อพ่วงของคอมพิวเตอร์ในการใช้งานมากน้อยเพียงใด	0 (0.0)	0 (0.0)	4 (1.0)	0 (0.0)	40 (10.0)	1.18 น้อยที่สุด	0.58
3. ท่านมีปัญหาเกี่ยวกับการถอดชิ้นส่วนอุปกรณ์คอมพิวเตอร์มากน้อยเพียงใด	0 (0.0)	0 (0.0)	4 (1.0)	0 (0.0)	40 (10.0)	1.18 น้อยที่สุด	0.58
4. ท่านคิดว่าปัญหาการใช้งานต่าง ๆ เป็นอุปสรรคในการใช้งานคอมพิวเตอร์โดยภาพรวมมากน้อยเพียงใด	0 (0.0)	0 (0.0)	4 (1.0)	0 (0.0)	40 (10.0)	1.18 น้อยที่สุด	0.58
5. ท่านคิดว่าปัญหาการใช้งานคอมพิวเตอร์มีผลกระทบต่อชีวิตประจำวันมากน้อยเพียงใด	0 (0.0)	4 (1.0)	4 (1.0)	0 (0.0)	36 (9.0)	1.45 น้อยที่สุด	1.00
ภาพรวมของด้านสภาพปัญหา อุปสรรค และผลกระทบต่อการใช้งานคอมพิวเตอร์						1.25 น้อยที่สุด	

จากตาราง 8 พบว่า ปัญหาการใช้งานคอมพิวเตอร์มีผลกระทบต่อชีวิตประจำวัน อยู่ในระดับน้อยที่สุด ($\bar{X}=1.45$, $SD=1.00$) เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า ปัญหาการเปิดปิดเครื่องคอมพิวเตอร์ อยู่ในระดับน้อยที่สุด ($\bar{X}=1.27$, $SD=0.62$) รองลงมาได้แก่ ปัญหาเกี่ยวกับอุปกรณ์ต่อพ่วงของคอมพิวเตอร์ในการใช้งาน ($\bar{X}=1.18$, $SD=0.58$) ซึ่งเท่ากับ ปัญหาเกี่ยวกับการถอดชิ้นส่วนอุปกรณ์คอมพิวเตอร์ ($\bar{X}=1.18$, $SD=0.58$) และ ปัญหาการใช้งานต่าง ๆ เป็นอุปสรรคในการใช้งานคอมพิวเตอร์โดยภาพรวม ($\bar{X}=1.18$, $SD=0.58$)

ตาราง 9 แสดงแนวทางการพัฒนาการใช้งานคอมพิวเตอร์ของผู้สูงอายุ (ผู้เคยใช้ = 44 คน และไม่เคยใช้ = 356 คน)

ด้านแนวทางการพัฒนาการใช้งานคอมพิวเตอร์	ระดับการใช้งานเทคโนโลยีสารสนเทศ					ค่าเฉลี่ย	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด		
1. ถ้ามีบุคลากรไปช่วยสอนการใช้งานคอมพิวเตอร์แก่ท่าน ท่านคิดว่ามีความต้องการมากน้อยเพียงใด	12 (3.0)	0 (0.0)	4 (1.0)	0 (0.0)	28 (7.0)	2.27 น้อย	1.78
2. ถ้ามีบุคลากรไปช่วยให้คำแนะนำและความรู้ในการใช้งานคอมพิวเตอร์ท่านคิดว่ามีความต้องการมากน้อยเพียงใด	12 (3.0)	4 (1.0)	0 (0.0)	0 (0.0)	28 (7.0)	2.36 น้อย	1.84
3. ท่านคิดว่าถ้าท่านได้รับความรู้ด้านการใช้งานคอมพิวเตอร์มากขึ้นจะช่วยให้คุณภาพชีวิตของท่านดีขึ้นมากน้อยเพียงใด	12 (3.0)	8 (2.0)	0 (0.0)	0 (0.0)	24 (6.0)	2.64 ปานกลาง	1.84
ภาพรวมของด้านแนวทางการพัฒนาการใช้งานคอมพิวเตอร์						2.42 น้อย	

จากตาราง 9 พบว่า ถ้าท่านได้รับความรู้ด้านการใช้งานคอมพิวเตอร์มากขึ้นจะช่วยให้คุณภาพชีวิตของท่านดีขึ้น อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}=2.64$, $SD=1.84$) เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า ถ้ามีบุคลากรไปช่วยให้คำแนะนำและความรู้ในการใช้งานคอมพิวเตอร์ท่านคิดว่ามีความต้องการ อยู่ในระดับน้อย ($\bar{X}=2.36$, $SD=1.84$) รองลงมาได้แก่ ถ้ามีบุคลากรไปช่วยสอนการใช้งานคอมพิวเตอร์แก่ท่าน ท่านคิดว่ามีความต้องการอยู่ในระดับน้อย ($\bar{X}=2.27$, $SD=1.78$)

ตอนที่ 2 ผลการวิเคราะห์ข้อเสนอแนะด้านการใช้งานโทรศัพท์มือถือ ด้านการใช้งานสื่อโทรทัศน์และวิทยุ ด้านการใช้งานคอมพิวเตอร์

1. ด้านการใช้งานโทรศัพท์มือถือ พบว่า ผู้สูงอายุมีความต้องการอยากจะได้มือถือที่มีปุ่มกดที่ใหญ่ ใช้งานง่าย ไม่ซับซ้อน ยุ่งยาก หน้าจอมีขนาดชัดเจน ถ้ามีการแนะนำการใช้บ้างก็จะดี
2. ด้านการใช้งานสื่อโทรทัศน์และวิทยุ พบว่า ผู้สูงอายุมีความต้องการด้านการให้แนะนำความรู้ด้านการใช้งานโทรทัศน์ผ่านจานดาวเทียม
3. ด้านการใช้งานคอมพิวเตอร์ ผู้สูงอายุมีความต้องการให้แนะนำการใช้งานคอมพิวเตอร์เบื้องต้น หรือแนะนำการใช้อินเทอร์เน็ตในเวลาว่าง

ตอนที่ 3 แนวทางในการพัฒนาการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศให้กับผู้สูงอายุจังหวัดราชบุรี

1. อบรมหรือบรรยายให้ความรู้เกี่ยวกับเทคโนโลยีสารสนเทศด้านโทรศัพท์มือถือ ทั้งด้านฮาร์ดแวร์ ซอฟต์แวร์ การใช้งานเบื้องต้น ความผิดปกติจากการใช้โทรศัพท์เช่นการล่อลวงทางโทรศัพท์มือถือเพื่อนำไปสู่การเสียชีวิต และทำให้บริการไม่เป็นธรรมของผู้ให้บริการต่าง ๆ บนโทรศัพท์มือถือ
2. อบรมหรือบรรยายให้ความรู้เกี่ยวกับเทคโนโลยีสารสนเทศด้านสื่อโทรทัศน์และวิทยุ โดยเน้นไปยังเทคโนโลยีที่มีการเปลี่ยนแปลงให้เพื่อให้ผู้สูงอายุทันต่อการเปลี่ยนแปลงของเทคโนโลยี เช่นการใช้งานโทรทัศน์ผ่านระบบจานดาวเทียม เป็นต้น
3. อบรมหรือบรรยายให้ความรู้เกี่ยวกับเทคโนโลยีสารสนเทศด้านคอมพิวเตอร์ ทั้งฮาร์ดแวร์ ซอฟต์แวร์ และ การใช้งานดูแลรักษาเบื้องต้น การเลือกซื้อคอมพิวเตอร์ การใช้งานคอมพิวเตอร์ในครัวเรือน การติดตั้งอินเทอร์เน็ตภายใน ครัวเรือน เป็นต้น
4. จัดตั้งหน่วยงานที่รับผิดชอบ กำกับดูแล เช่น องค์กรบริหารส่วนตำบล ที่มีศูนย์ ICT ชุมชน เพื่อทำการดูแลจัดอบรมหรือบรรยายให้ความรู้ทั้งสามด้าน เพื่อให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงของเทคโนโลยีสารสนเทศในปัจจุบัน
5. อบรมหรือบรรยายให้ความรู้เกี่ยวกับเทคโนโลยีสารสนเทศด้านการใช้งานคอมพิวเตอร์แบบพกพาหรือแท็บเล็ตเบื้องต้น ให้กับผู้สูงอายุที่สนใจแต่ยังไม่เคยใช้คอมพิวเตอร์เพื่อใช้ในการศึกษาหาความรู้ผ่านเครือข่ายอินเทอร์เน็ต

อภิปรายผล

ภาพรวมของสภาพการใช้งานโทรศัพท์มือถือ ผลการวิเคราะห์ที่อยู่ในระดับปานกลาง ภาพรวมของด้านสภาพ ปัญหา อุปสรรค และผลกระทบต่อการใช้งานระบบโทรศัพท์มือถือ อยู่ในระดับน้อย และภาพรวมของด้านแนวทางการพัฒนา การใช้งานโทรศัพท์มือถือ อยู่ในระดับน้อย ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ (สุรศักดิ์ มั่งสิงห์ และ จารุวรรณ มณฑิราช, 2555) ได้ทำการศึกษาความต้องการทางด้านเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารของผู้สูงอายุ ในเขตพื้นที่กรุงเทพมหานคร พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีความต้องการทางด้านเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาความต้องการ ทางด้านเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารเป็นรายด้าน พบว่ากลุ่มตัวอย่างมีความต้องการทางด้านเทคโนโลยี สารสนเทศและการสื่อสารในระดับสูง จำนวน 3 ด้าน ได้แก่

- 1) มีความต้องการให้หน่วยงานภาครัฐหรือผู้ที่เกี่ยวข้องให้ความสำคัญในการลดความเหลื่อมล้ำในการเข้าถึง เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร
 - 2) มีความต้องการให้หน่วยงานภาครัฐหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องจัดสรรเครื่องมืออุปกรณ์สำหรับการเข้าใช้ งานให้
 - 3) มีความต้องการให้หน่วยงานภาครัฐหรือผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องให้ความสำคัญในการส่งเสริมการเรียนรู้ด้าน ICT จากการศึกษาด้านปัญหาและอุปสรรคในการเข้าถึงเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารของกลุ่มตัวอย่าง พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีปัญหาและอุปสรรคในการเข้าถึงเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็น รายด้าน พบว่า ปัญหาและอุปสรรคในการเข้าถึงเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารที่อยู่ในระดับสูง คือ การขาดความรู้ ความสามารถและทักษะในการใช้งาน รองลงมาเป็นปัญหาอุปสรรคในระดับปานกลาง คือ การใช้งานมีความยุ่งยากซับซ้อน
- ภาพรวมของด้านสภาพการใช้งานสื่อโทรทัศน์และวิทยุ อยู่ในระดับปานกลาง ภาพรวมของด้านสภาพปัญหา อุปสรรค และผลกระทบต่อการใช้งานสื่อโทรทัศน์และวิทยุ อยู่ในระดับน้อย และ ภาพรวมของด้านแนวทางการพัฒนา การใช้งานสื่อโทรทัศน์และวิทยุ อยู่ในระดับน้อย

ภาพรวมของด้านสภาพการใช้งานคอมพิวเตอร์ อยู่ในระดับปานกลาง ภาพรวมของด้านสภาพปัญหา อุปสรรค และ ผลกระทบต่อการใช้งานคอมพิวเตอร์ อยู่ในระดับน้อยที่สุด และภาพรวมของด้านแนวทางการพัฒนาการใช้งาน คอมพิวเตอร์ อยู่ในระดับน้อย ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ (สุพัตรา คชาทอง, 2545) ผลการศึกษาด้านการใช้งาน อินเทอร์เน็ตในสังคมผู้สูงอายุ พบว่า ประเภทของสารสนเทศที่มีการใช้มากที่สุดแบ่งตามเนื้อหา ได้แก่ การท่องเที่ยว ข่าว เหตุการณ์เคลื่อนไหวในปัจจุบัน และข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับการรักษาสุขภาพ วัตถุประสงค์ในการใช้อินเทอร์เน็ตเพื่อ ความเพลิดเพลินมากที่สุด รองลงมาได้แก่เพื่อเพิ่มพูนความรู้ กิจกรรมที่ใช้บนอินเทอร์เน็ต คือ ค้นหาข้อมูล ไปรษณีย์ อิเล็กทรอนิกส์และติดตามข่าวสาร เบราเซอร์ที่ใช้มากที่สุด คือ Internet Explorer เว็บไซต์ที่ใช้ คือ www.yahoo.com ปัญหาการใช้งาน คือ ปัญหาในการเชื่อมต่ออินเทอร์เน็ตกับ ISP และปัญหาในการเคลื่อนย้ายเมาส์ ปัญหาด้านการใช้

บริการ คือ ขาดทักษะในการใช้เว็ลด์ไวด์เว็บ ขาดกลยุทธ์ในการสืบค้นข้อมูล ปัญหาด้านอื่น ๆ ได้แก่ ขาดคำแนะนำในการเข้าถึงแหล่งข้อมูล ความล่าช้าของการสื่อสาร สำหรับความคิดเห็นของผู้ใช้ พบว่าผู้ใช้ต้องการให้รวมรายชื่อเว็บไซต์ ทำคู่มือการใช้ ทำเว็บไซต์สำหรับผู้สูงอายุโดยเฉพาะและต้องการให้พัฒนาบริการต่างๆ ทางด้านบริการบนเว็บไซต์ ระบบส่งจดหมาย ขนาดตัวอักษรที่ใหญ่ขึ้น

ข้อเสนอแนะ

1. ด้านการใช้งานโทรศัพท์มือถือ ด้านการใช้งานสื่อโทรทัศน์และวิทยุ ด้านการใช้งานคอมพิวเตอร์
 - 1.1 ด้านการใช้งานโทรศัพท์มือถือพบว่า ผู้สูงอายุมีความต้องการอยากจะได้มือถือที่มีปุ่มกดที่ใหญ่ใช้งานง่ายไม่ซับซ้อน ยุ่งยาก หน้าจอมีขนาดชัดเจน ถ้ามีการแนะนำการใช้งานบ้างก็จะดี
 - 1.2 ด้านการใช้งานสื่อโทรทัศน์และวิทยุ พบว่าผู้สูงอายุมีความต้องการด้านการให้แนะนำความรู้ด้านการใช้งานโทรทัศน์ผ่านจานดาวเทียม
 - 1.3 ด้านการใช้งานคอมพิวเตอร์ ผู้สูงอายุมีความต้องการให้แนะนำการใช้งานคอมพิวเตอร์เบื้องต้นหรือแนะนำการใช้อินเทอร์เน็ตในเวลาว่าง
2. ด้านแนวทางในการพัฒนาการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศให้กับผู้สูงอายุจังหวัดราชบุรี
 - 2.1 อบรมหรือบรรยายให้ความรู้เกี่ยวกับเทคโนโลยีสารสนเทศด้านโทรศัพท์มือถือ ทั้งด้านฮาร์ดแวร์ ซอฟต์แวร์ การใช้งานเบื้องต้น ความผิดปกติจากการใช้โทรศัพท์เช่นการล่อลวงทางโทรศัพท์มือถือเพื่อนำไปสู่การเสียชีวิต และทำให้บริการไม่เป็นธรรมของผู้ให้บริการต่าง ๆ บนโทรศัพท์มือถือ
 - 2.2 อบรมหรือบรรยายให้ความรู้เกี่ยวกับเทคโนโลยีสารสนเทศด้านสื่อโทรทัศน์และวิทยุ โดยเน้นไปยังเทคโนโลยีที่มีการเปลี่ยนแปลงให้เพื่อให้ผู้สูงอายุทันต่อการเปลี่ยนแปลงของเทคโนโลยี เช่นการใช้งานโทรทัศน์ผ่านระบบจานดาวเทียม เป็นต้น
 - 2.3 อบรมหรือบรรยายให้ความรู้เกี่ยวกับเทคโนโลยีสารสนเทศด้านคอมพิวเตอร์ ทั้งฮาร์ดแวร์ ซอฟต์แวร์ และการใช้งานดูแลรักษาเบื้องต้น การเลือกซื้อคอมพิวเตอร์ การใช้งานคอมพิวเตอร์ในครัวเรือน การติดตั้งอินเทอร์เน็ตภายในครัวเรือน เป็นต้น
 - 2.4 จัดตั้งหน่วยงานที่รับผิดชอบ กำกับดูแล เช่น องค์การบริหารส่วนตำบล ที่มีศูนย์ ICT ชุมชน เพื่อทำการดูแลจัดอบรมหรือบรรยายให้ความรู้ทั้งสามด้าน เพื่อให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงของเทคโนโลยีสารสนเทศในปัจจุบัน
 - 2.5 อบรมหรือบรรยายให้ความรู้เกี่ยวกับเทคโนโลยีสารสนเทศด้านการใช้งานคอมพิวเตอร์แบบพกพา หรือแท็บเล็ตเบื้องต้น ให้กับผู้สูงอายุที่สนใจแต่ยังไม่เคยใช้คอมพิวเตอร์เพื่อใช้ในการศึกษาหาความรู้ผ่านเครือข่ายอินเทอร์เน็ต

เอกสารอ้างอิง

- ครรชิต มัลลียงศ์. 2540. **ทักษะไอที**. กรุงเทพฯ : ซีเอ็ดดูเคชั่น.
- นิรมล อินทฤทธิ์. 2547. **พฤติกรรมส่งเสริมสุขภาพตนเองของผู้สูงอายุ ในชมรมผู้สูงอายุโรงพยาบาลเจ้าพระยาอภัยภูเบศร จังหวัดปราจีนบุรี**. วิทยานิพนธ์ วศ.ม. (พยาบาลศาสตร์). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. ถ่ายเอกสาร.
- สุรศักดิ์ มั่งสิงห์ และจารุวรรณ มณฑิราช. 2555. การศึกษาความต้องการทางด้านเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารของผู้สูงอายุ ในเขตพื้นที่กรุงเทพมหานคร. **การประชุมวิชาการ มหาวิทยาลัยศรีปทุม ครั้งที่ 7**.
- สุพัตรา คชาทอง. 2545. **การใช้งานอินเทอร์เน็ตของผู้สูงอายุ : กรณีศึกษาสมาชิกกลุ่ม OPpy Club**. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชา บรรณารักษศาสตร์ และสารนิเทศศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- Hanlon, John J.; & George E. Pickett. 1979. **Public health: Administration and practice**. 7th ed. St. Louis Toronto. London : The C.V. Mosby.

การพัฒนา รูปแบบที่เหมาะสมสำหรับคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในเขตเมืองจังหวัดราชบุรี โดยใช้ครอบครัวเป็นศูนย์กลาง

An Appropriate Model Development for the Quality of Life of the Urban Elderly in Ratchaburi Province by Using Family Care Center

ชฎาพร โปศัยสุวรรณค์

สาขาวิชาภาษาอังกฤษธุรกิจ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏหมู่บ้านจอมบึง

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพและวิเคราะห์องค์ประกอบเกี่ยวกับคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในเขตเมืองจังหวัดราชบุรีโดยใช้ครอบครัวเป็นศูนย์กลาง โดยใช้กรณีศึกษาจากกลุ่มเป้าหมายซึ่งอาศัยอยู่ในพื้นที่เขตเมืองจังหวัดราชบุรี กลุ่มเป้าหมาย ได้แก่ ผู้สูงอายุที่มีระหว่าง 60-79 ปี ผู้ดูแลใกล้ชิดผู้สูงอายุและผู้นำชุมชน การวิจัยเป็นรูปแบบการวิจัยประยุกต์ ใช้เทคนิคการวิจัยเชิงคุณภาพ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสังเกต แบบสัมภาษณ์ แบบสอบถามและการสนทนากลุ่ม

ผลการวิจัยพบว่า

1. องค์ประกอบคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในเมืองเกี่ยวข้องกับองค์ประกอบ 2 ประการ คือ 1) องค์ประกอบภายในซึ่งเป็นผลมาจากความเสื่อมทางร่างกายที่มีผลต่อสุขภาพจิตและพฤติกรรมส่วนตัวและสังคม ซึ่งสามารถอธิบายได้ด้วยทฤษฎีผู้สูงอายุ 2) องค์ประกอบภายนอกซึ่งเกี่ยวข้องกับเศรษฐกิจ สังคมวัฒนธรรม การศึกษา สิ่งแวดล้อมและสวัสดิการทางสังคม

2. การสร้างรูปแบบการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในเมืองโดยใช้ครอบครัวเป็นศูนย์กลาง เป็นข้อเสนอเชิงยุทธศาสตร์เพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในเขตเมือง ซึ่งได้จากการสังเคราะห์องค์ความรู้เกี่ยวกับผู้สูงอายุในเมืองทุกด้านได้รูปแบบซึ่งประกอบด้วยยุทธศาสตร์การพัฒนา 5 ด้านคือ 1) การเตรียมความพร้อมผู้สูงอายุในเมืองโดยครอบครัว 2) การส่งเสริมสนับสนุนผู้สูงอายุในเมืองโดยครอบครัว 3) ระบบคุ้มครองผู้สูงอายุในเมืองโดยครอบครัว 4) การพัฒนาบุคลากรของครอบครัวผู้สูงอายุในเมือง และ 5) การจัดการความรู้และการวิจัยผู้สูงอายุในเมืองโดยครอบครัวมีส่วนร่วม

Abstract

The purposes of this research were to study, analyze and develop the appropriate model of the quality of life for the urban elderly in Ratchaburi by using family care center. The study was conducted using the urban elderly whose ages were about 60-79 years old, personal looked after them, and local leaders. The instruments of this research included an observation form, an interview form, an information appreciation form and focus group discussion.

The result of this research were as follows :

1. The quality of life of the urban elderly included internal and external domains. The internal domains consisted of physical, mental, and social behavior that several of them could be explained by ageing theory. The external domains were economic, culture society, education, environment and social welfare.

2. The development of the model of the quality of life of the urban elderly by using family care center possessed five aspects of strategically development. These are preparation, family promotion, family welfare, family membership training and knowledge management and elderly research with their family.

คำสำคัญ : รูปแบบที่เหมาะสม คุณภาพชีวิต ผู้สูงอายุ เขตเมือง ครอบครัว

keywords : appropriate model, quality of life, elderly, urban, family

บทนำ

ความก้าวหน้าทางด้านวิทยาศาสตร์การแพทย์และความเจริญทางเศรษฐกิจเป็นปัจจัยที่ส่งผลให้ประชากรสูงวัยมีจำนวนสูงขึ้น ประเทศไทยก็เหมือนกับประเทศอื่นๆ ทั่วโลก นั่นคือ กำลังเผชิญกับภาวะผู้สูงอายุล้นเมือง อย่างไรก็ตาม ผลสรุปจากงานวิจัยพบว่า ผู้สูงอายุไทยมีไม่มากนักที่ถูกทอดทิ้งจากครอบครัว สถาบันครอบครัวเป็นสถาบันหลักในการเกื้อหนุนผู้สูงอายุ แต่จำนวนผู้สูงอายุที่ต้องพึ่งพาผู้อื่นและเกิดความพิการกำเริบเพิ่มมากขึ้น ในขณะที่ความสามารถของครอบครัวต่อการดูแลผู้สูงอายุกลับลดลง ผลการสำรวจในปี พ.ศ. 2545 เกี่ยวกับผู้สูงอายุ ซึ่งจัดทำโดยคณะกรรมการเศรษฐกิจและสังคมแห่งภูมิภาคเอเชียและแปซิฟิก (United Nation, 1999 อ้างอิงใน สำนักส่งเสริมและพิทักษ์ผู้สูงอายุ, 2545, หน้า 16-18) แสดงให้เห็นว่า การสนับสนุนผู้ดูแลผู้สูงอายุ อาทิเช่น การอบรมวิธีดูแลผู้สูงอายุในครอบครัวบางประเทศให้ความสำคัญต่ำ เพื่อให้ครอบครัวและชุมชนทำหน้าที่ดูแลผู้สูงอายุอย่างต่อเนื่องต้องมีการสนับสนุนจากรัฐบาลและผู้ที่มีหน้าที่เกี่ยวข้อง

จากลักษณะของความเป็นเมือง อาทิเช่น ความหนาแน่นของประชากร พื้นที่ว่างมีน้อย การแข่งขันวรรณะทางสังคมความจำเป็นที่ต้องพึ่งพาหน่วยงานทางสังคม บิดามารดามีความเสมอภาคกัน ความเร่งรีบในการดำเนินชีวิต การแข่งขันสูง มีการติดต่อสัมพันธ์กันในลักษณะทุติยภูมิ ควบคุมสมาชิกในสังคมโดยใช้กฎหมาย ครอบครัวมีขนาดเล็ก ความสัมพันธ์ของคนในครอบครัวลดลงเรื่อย ๆ ทำให้การดำเนินชีวิตมีความยากลำบากในขณะที่ผู้สูงอายุต้องปรับตัวจากวิถีชีวิตแบบดั้งเดิมมาเป็นวิถีชีวิตในยุคโลกาภิวัตน์ ซึ่งเป็นสิ่งที่ก่อให้เกิดความยุ่งยากสำหรับผู้สูงอายุเป็นอย่างยิ่ง ดังนั้น ผู้สูงอายุทุกคนไม่ว่าจะมีความพร้อมหรือไม่ก็ตามย่อมประสบกับปัญหาความสัมพันธ์ในครอบครัวทั้งระบบ ซึ่งความสัมพันธ์ของครอบครัวมีความเกี่ยวข้องและมีความสำคัญต่อคุณภาพชีวิตของประชากรผู้สูงอายุ ดังที่เฟอร์ราน (Ferrans, C.E. and Powers, M.J. 1985) ได้กล่าวไว้ว่า “คุณภาพชีวิตเป็นความพึงพอใจของชีวิตในเรื่องต่างๆ ประกอบด้วย สุขสบายในด้านร่างกายและองค์ประกอบในการดำเนินชีวิต การมีสัมพันธ์ทางกับบุคคล การมีกิจกรรมทางสังคมและมีความรู้สึกรักใคร่เอ็นดู มีการพักผ่อนหย่อนใจซึ่งเป็นเรื่องที่สำคัญที่สุดต่อชีวิตของคุณและเป็นความต้องการขั้นพื้นฐานของคุณที่ควรได้รับการตอบสนอง”

นอกจากนี้จากการศึกษาวิจัยพบว่า ผู้สูงอายุของประเทศไทยในยุคกระแสโลกาภิวัตน์เกี่ยวข้องกับองค์ประกอบคุณภาพชีวิต 2 ประการ คือ 1) องค์ประกอบภายใน ได้แก่ สุขภาพกาย สุขภาพจิตและพฤติกรรมทางสังคม 2) องค์ประกอบภายนอก ได้แก่ เศรษฐกิจ สังคมวัฒนธรรม การศึกษา สิ่งแวดล้อมและสวัสดิการทางสังคม ซึ่งองค์ประกอบดังกล่าวมีความคล้ายคลึงและแตกต่างกันอย่างหลากหลายตามสภาพของพื้นที่

จังหวัดราชบุรีในปี พ.ศ. 2552 มีสัดส่วนประชากรวัยเด็ก ร้อยละ 19.04 เยาวชน ร้อยละ 15.91 ประชากรวัยทำงาน ร้อยละ 50.16 และผู้สูงอายุ ร้อยละ 11.45 ซึ่งจัดว่าเริ่มเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุ สำหรับความสัมพันธ์ในครอบครัว ซึ่งเป็นพื้นฐานในการสร้างความเข้มแข็ง ประชากรของจังหวัดราชบุรียังไม่ผ่านเกณฑ์ครอบครัวอบอุ่น (ข้อมูล จปฐ. ปี พ.ศ. 2552) โดยมีครอบครัวที่ยังตกเกณฑ์ จำนวน 33 ครอบครัว

จากข้อมูลทั้งหมดผู้วิจัยจึงเห็นความจำเป็นและความสำคัญของการนำประเด็นต่างๆ ขององค์ประกอบคุณภาพชีวิตต่างๆ ด้าน มาสังเคราะห์รูปแบบการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในเขตเมืองโดยใช้ครอบครัวเป็นศูนย์กลาง เพราะครอบครัวเป็นพื้นฐานทางสังคมที่ใกล้ชิดกับผู้สูงอายุที่สุด เพื่อให้ได้องค์ความรู้และยุทธศาสตร์ในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุเมืองจังหวัดราชบุรี ซึ่งจะเป็ข้อมูลพื้นฐานสำหรับการพัฒนารูปแบบที่เหมาะสมสำหรับคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในเขตเมืองต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพและวิเคราะห์องค์ประกอบเกี่ยวกับคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในเขตเมืองจังหวัดราชบุรี
2. เพื่อพัฒนารูปแบบที่เหมาะสมสำหรับคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในเขตเมืองจังหวัดราชบุรีโดยใช้ครอบครัวเป็นศูนย์กลาง

วิธีดำเนินการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัยเป็นการวิจัยประยุกต์ (applied research) โดยใช้เทคนิคการวิจัยเชิงคุณภาพ (qualitative research) และตรวจสอบคุณภาพด้วยเทคนิคเดลฟาย โดยมีรายละเอียดดังนี้

1. ประชากร คือ ผู้สูงอายุ อายุระหว่าง 60-79 ปี ที่อยู่อาศัยในเขตอำเภอเมือง จังหวัดราชบุรี
2. กลุ่มตัวอย่าง มีขั้นตอนในการสุ่มกลุ่มตัวอย่าง ดังนี้

2.1 ขอบเขตพื้นที่ ใช้การสุ่มแบบเจาะจง (purposive sampling) ได้ผู้สูงอายุที่อาศัยอยู่ในพื้นที่เขตเทศบาลเมืองราชบุรี ครอบคลุมพื้นที่ตำบลหน้าเมืองทั้งหมด

2.2 กลุ่มผู้สูงอายุที่มีคุณภาพชีวิตดี จำนวน 8 คน เพศชาย 4 คน เพศหญิง 4 คน

2.3 กลุ่มผู้สูงอายุที่มีคุณภาพชีวิตไม่ดี จำนวน 8 คน เพศชาย 4 คน เพศหญิง 4 คน

2.4 ผู้ดูแลผู้สูงอายุที่มีคุณภาพชีวิตดี จำนวน 8 คน

2.5 ผู้ดูแลผู้สูงอายุที่มีคุณภาพชีวิตไม่ดี จำนวน 8 คน

2.6 ผู้นำชุมชนในเขตเมือง จำนวน 4 คน ได้แก่ นายกองค์การบริหารส่วนจังหวัด สมาชิกองค์การบริหารเทศบาลเมืองราชบุรีและแกนนำชมรมผู้สูงอายุจังหวัดราชบุรี

3. การเก็บข้อมูล มีรายละเอียดดังนี้

3.1 ระยะที่ 1 : สืบหาข้อมูลเกี่ยวกับองค์ประกอบคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในเขตเมือง ซึ่งสอดคล้องกับจุดประสงค์ข้อที่ 1

3.2 ระยะที่ 2 : พัฒนารูปแบบที่เหมาะสมสำหรับคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในเขตเมืองโดยใช้กรอบทฤษฎีเป็นศูนย์กลาง โดยเก็บข้อมูลจากผู้สูงอายุ ประเมินประสิทธิภาพโดยผู้เชี่ยวชาญและความพึงพอใจของผู้สูงอายุ ซึ่งสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ข้อที่ 2

3.3 ระยะที่ 3 : ประเมินความพึงพอใจของรูปแบบจำลองการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในเขตเมือง โดยใช้กรอบทฤษฎีเป็นศูนย์กลาง สืบหาโดยใช้แบบประเมินความพึงพอใจกับกลุ่มผู้ได้รับประโยชน์ ได้แก่ ผู้สูงอายุ ผู้ดูแลใกล้ชิด และผู้นำชุมชน

4. เทคนิคการเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพ ใช้เทคนิคการสังเกต การสัมภาษณ์เชิงลึกและสนทนากลุ่ม

ผลการวิจัย

1. จากการศึกษาได้ผลการสังเคราะห์ข้อมูลการวิจัยซึ่งสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 ดังนี้

1.1 องค์ประกอบภายในของคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ

1) ด้านสุขภาพกาย

ผู้สูงอายุที่มีคุณภาพชีวิตดี	ผู้สูงอายุที่มีคุณภาพชีวิตไม่ดี
☞ มีความเสื่อมทางร่างกายแต่ไม่รุนแรง	☞ มีความเสื่อมทางร่างกายอย่างรุนแรง
☞ มีร่างกายแข็งแรง ช่วยเหลือตัวเองได้	☞ มีร่างกายไม่แข็งแรงแต่จำเป็นต้องช่วยเหลือตัวเอง
☞ สามารถรับรู้และเข้าใจ	☞ สามารถรับรู้และเข้าใจ
☞ รับประทานอาหารได้และขับถ่ายปกติ	☞ รับประทานอาหารและขับถ่ายไม่ถูกสุขลักษณะ

2) ด้านสุขภาพจิต

ผู้สูงอายุที่มีคุณภาพชีวิตดี	ผู้สูงอายุที่มีคุณภาพชีวิตไม่ดี
☞ สามารถรับรู้และเข้าใจสิ่งต่างๆ ได้ช้าลง	☞ สามารถรับรู้และเข้าใจสิ่งต่างๆ ได้ช้าลงอย่างมาก
☞ ความจำเสื่อมถอย ย้ำคดีย้ำทำ	☞ ความจำเสื่อมถอย ย้ำคดีย้ำทำ
☞ ไม่ยอมหลับยอมนอน หวาดกลัว ระวัง	☞ ไม่ยอมหลับยอมนอน หวาดกลัว ระวัง
☞ ไม่มีความเครียดจากความลำบากในการดำรงชีพ	☞ มีความเครียดสูงเนื่องจากมีความลำบากในการดำรงชีพ

3) พฤติกรรมทางสังคม

ผู้สูงอายุที่มีคุณภาพชีวิตดี	ผู้สูงอายุที่มีคุณภาพชีวิตไม่ดี
<ul style="list-style-type: none"> ๑ มีความเป็นผู้นำทางวัฒนธรรมได้รับการยอมรับในสังคม ๒ ยังคงมีบทบาทอยู่ในสังคมแม้จะชราภาพ 	<ul style="list-style-type: none"> ๑ ไม่ได้ได้รับความสำคัญให้เป็นผู้นำชุมชนและไม่ได้รับความสนใจจากชุมชน ๒ ถูกลดบทบาทลงจากเดิมซึ่งไม่ค่อยมีบทบาทอยู่แล้ว

1.2 องค์ประกอบภายนอกของคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ

รายละเอียดขององค์ประกอบ	ผู้สูงอายุที่มีคุณภาพชีวิตดี	ผู้สูงอายุที่มีคุณภาพชีวิตไม่ดี
1. เศรษฐกิจ	ไม่มีปัญหาด้านเศรษฐกิจ	มีปัญหาด้านเศรษฐกิจ
2. สังคมวัฒนธรรม	ได้รับการยกย่องให้เป็นผู้อาวุโสและเป็นผู้นำ	อยู่อย่างโดดเดี่ยว มีโอกาสเข้าร่วมกิจกรรมทางสังคมน้อยและไม่ได้รับการยอมรับ
3. การศึกษา	มีการศึกษาสามารถถ่ายทอดความรู้ให้คนรุ่นต่อไปได้	มีการศึกษาไม่มาก สามารถถ่ายทอดความรู้ที่ได้จากประสบการณ์
4. สิ่งแวดล้อม	อยู่อาศัยในสิ่งแวดล้อมที่ดี	อยู่อาศัยในสิ่งแวดล้อมที่ไม่ดี
5. สวัสดิการทางสังคม	ได้รับสวัสดิการจากรัฐบาลแต่ไม่ครอบคลุม แต่ถึงไม่ได้รับก็ไม่เดือดร้อน	ได้รับสวัสดิการจากรัฐบาล แต่ไม่เพียงพอและไม่ครอบคลุมและมีความจำเป็นต้องได้รับถ้าไม่ได้รับจะลำบากมาก

2. นำข้อมูลจากการสังเคราะห์ข้อมูลที่ได้มาสร้างรูปแบบการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในเขตเมืองโดยให้ครอบครัวเป็นศูนย์กลาง ซึ่งสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 โดยรูปแบบการพัฒนาคุณภาพชีวิตที่สร้างขึ้นนำเสนอเป็นยุทธศาสตร์เพื่อเสนอแนะเชิงนโยบายได้ 5 ประการ ดังนี้

- 2.1 การเตรียมความพร้อมผู้สูงอายุในเมืองโดยครอบครัว
- 2.2 การส่งเสริมสนับสนุนผู้สูงอายุในเมืองโดยครอบครัว
- 2.3 ระบบคุ้มครองผู้สูงอายุในเมืองโดยครอบครัว
- 2.4 การพัฒนาบุคลากรของครอบครัวผู้สูงอายุในเมือง
- 2.5 การจัดการความรู้และการวิจัยผู้สูงอายุในเมืองโดยครอบครัวมีส่วนร่วม

ทั้งนี้ยุทธศาสตร์ที่เสนอแนะทั้ง 5 ประการ มีรายละเอียดของการกำหนดยุทธศาสตร์ เป้าหมาย พันธกิจ มาตรการตัวชี้วัดความสำเร็จ กลยุทธ์ในการดำเนินงานและแผนงานโครงการอย่างละเอียด ดังตัวอย่างต่อไปนี้

- ยุทธศาสตร์ที่ 1 การเตรียมความพร้อมผู้สูงอายุในเมืองโดยครอบครัว
1. ยุทธศาสตร์การเตรียมความพร้อมผู้สูงอายุในเมืองโดยครอบครัว
 2. เป้าหมาย : เพื่อเตรียมความพร้อมประชากรในเมืองที่จะเข้าสู่ผู้สูงอายุโดยครอบครัว
 3. พันธกิจการเตรียมความพร้อมผู้สูงอายุในเมืองโดยครอบครัว
 - 3.1 เตรียมหลักประกันสุขภาพและกองทุนฟื้นฟูจิตใจโดยครอบครัวมีส่วนร่วม
 - 3.2 เตรียมจัดตั้งองค์กรกลางเพื่อการประสานงานผู้สูงอายุในเมืองโดยครอบครัวมีส่วนร่วม
 - 3.3 เตรียมแผนการประกอบอาชีพสำหรับผู้สูงอายุในเมืองโดยครอบครัวมีส่วนร่วม
 - 3.4 เตรียมแผนการอนุรักษ์วัฒนธรรมร่วมกันระหว่างผู้สูงอายุและครอบครัว
 - 3.5 เตรียมแผนการจัดการศึกษาตลอดชีวิตให้กับผู้สูงอายุโดยครอบครัวมีส่วนร่วม
 - 3.6 เตรียมแผนการสร้างจิตสำนึกและความตระหนักของครอบครัวต่อคุณค่าของผู้สูงอายุ
 - 3.7 เตรียมแผนการจัดสวัสดิการทางสังคมสำหรับผู้สูงอายุในเมืองอย่างเหมาะสม

4. มาตรการตัวชี้วัดความสำเร็จการเตรียมความพร้อมสำหรับคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในเมืองโดยความร่วมมือของครอบครัว
 - 4.1 ตัวชี้วัดที่ 1.1 ร้อยละ 80 ของผู้สูงอายุในเมืองมีหลักประกันสุขภาพและกองทุนฟื้นฟูจิตใจโดยครอบครัวมีส่วนร่วม
 - 4.2 ตัวชี้วัดที่ 1.2 มีการกำหนดแผนงานเตรียมความพร้อมเกี่ยวกับการจัดตั้งองค์กรกลางในชุมชนเพื่อการประสานงานของผู้สูงอายุโดยครอบครัวมีส่วนร่วม
 - 4.3 ตัวชี้วัดที่ 1.3 ร้อยละ 70 ของผู้สูงอายุในเมืองมีอาชีพเสริมในครอบครัว
 - 4.4 ตัวชี้วัดที่ 1.4 ร้อยละ 20 ของงบรายหัวผู้สูงอายุในเมืองจัดเตรียมสนับสนุนกิจกรรมการอนุรักษ์วัฒนธรรมประเพณีโดยครอบครัวมีส่วนร่วม
 - 4.5 ตัวชี้วัดที่ 1.5 ร้อยละ 70 ของผู้สูงอายุในเมืองได้รับการเตรียมความพร้อมในการเรียนรู้ตลอดชีวิตโดยครอบครัวมีส่วนร่วม
 - 4.6 ตัวชี้วัดที่ 1.6 ร้อยละ 70 ของผู้สูงอายุในเมืองได้รับการเตรียมความพร้อมในการส่งเสริมศักยภาพและภูมิปัญญาโดยครอบครัวมีส่วนร่วม
 - 4.7 ตัวชี้วัดที่ 1.7 ร้อยละ 100 ของผู้สูงอายุในเมืองได้รับการเตรียมความพร้อมในการจัดสิ่งแวดล้อมและที่อยู่อาศัยอย่างเหมาะสมโดยครอบครัวมีส่วนร่วม
 - 4.8 ตัวชี้วัดที่ 1.8 ร้อยละ 100 ของผู้สูงอายุในเมืองได้รับการเตรียมความพร้อมเกี่ยวกับสวัสดิการทางสังคมอย่างเหมาะสมโดยครอบครัวมีส่วนร่วม
5. กลยุทธ์การดำเนินงานการเตรียมความพร้อมผู้สูงอายุในเมือง
จากมาตรการตัวชี้วัดด้านการเตรียมความพร้อมผู้สูงอายุในเมือง กำหนดกลยุทธ์การดำเนินงาน ดังนี้
 - 5.1 สำรวจข้อมูลและจัดทำฐานข้อมูลพื้นฐานผู้สูงอายุในเมืองทุกกลุ่ม
 - 5.2 จัดกลุ่มผู้สูงอายุที่มีคุณภาพชีวิตดีและกลุ่มคุณภาพชีวิตไม่ดีเพื่อจัดลำดับความสำคัญ
 - 5.3 จัดทำแผนงานและโครงการให้สอดคล้องกับพันธกิจ
 - 5.4 ดำเนินงานตามแผนงานและโครงการ
 - 5.5 ติดตาม ตรวจสอบ ประเมินผลโครงการ
 - 5.6 เก็บรวบรวมข้อมูล
 - 5.7 วิเคราะห์ข้อมูล
 - 5.8 สรุปข้อมูล
 - 5.9 รายงานผลการดำเนินงาน
6. แผนงานและโครงการเพื่อเตรียมความพร้อมสำหรับผู้สูงอายุในเมือง
 - 6.1 โครงการเตรียมความพร้อมหลักประกันสุขภาพผู้สูงอายุในเมืองโดยครอบครัวมีส่วนร่วม
 - 6.1.1 จุดประสงค์เพื่อเตรียมหลักประกันสุขภาพผู้สูงอายุในเมืองโดยครอบครัวมีส่วนร่วม
 - 6.1.2 วิธีดำเนินการ ครอบครัวและชุมชนร่วมกันสำรวจข้อมูลการเจ็บป่วยของผู้สูงอายุในเมือง จัดทำทะเบียนประวัติการประกันสุขภาพ จัดทำแผนพัฒนาการประกันสุขภาพผู้สูงอายุในเมืองโดยครอบครัวมีส่วนร่วม ประเมินผล สรุปโครงการ

6.2 โครงการเตรียมกองทุนฟื้นฟูสุขภาพจิตผู้สูงอายุในเมือง

6.2.1 จุดประสงค์เพื่อเตรียมกองทุนสำหรับฟื้นฟูสุขภาพจิตผู้สูงอายุในเมืองอย่างทั่วถึงโดยครอบครัวมีส่วนร่วม

6.2.2 วิธีดำเนินการ ครอบครัวและชุมชนร่วมกันสำรวจข้อมูลพื้นฐานสุขภาพจิตของผู้สูงอายุในเมือง จัดทำทะเบียนประวัติเพื่อเตรียมช่วยเหลือฟื้นฟูสุขภาพจิต จัดทำกองทุนฟื้นฟูสุขภาพจิตผู้สูงอายุในเมืองโดยครอบครัวมีส่วนร่วม ประเมินผลและสรุปโครงการ

6.3 โครงการเตรียมการจัดตั้งองค์กรท้องถิ่นประสานงานและช่วยเหลือผู้สูงอายุในเมือง

6.3.1 จุดประสงค์เพื่อเตรียมการจัดตั้งองค์กรกลางในชุมชนโดยครอบครัวมีส่วนร่วม สำหรับการประสานงานและช่วยเหลือผู้สูงอายุในเมืองทุกรูปแบบ

6.3.2 วิธีดำเนินการ สำรวจข้อมูลความพร้อมของครอบครัวและชุมชนในการจัดตั้งองค์กรกลางในท้องถิ่น เพื่อช่วยเหลือผู้สูงอายุในเมือง จัดทำแผนการจัดตั้งองค์กรกลางในชุมชนเพื่อช่วยเหลือผู้สูงอายุในเมืองโดยครอบครัวมีส่วนร่วม ประเมินผลและสรุปโครงการ

สรุปผลและอภิปรายผล

การศึกษาวิจัยเกี่ยวกับรูปแบบการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในเขตเมืองโดยใช้ครอบครัวเป็นศูนย์กลาง ได้ผลการวิจัยซึ่งสามารถอภิปรายให้สอดคล้องตามจุดประสงค์ของการวิจัยได้ดังนี้

1. จุดประสงค์ข้อที่ 1 เพื่อศึกษาและวิเคราะห์องค์ประกอบคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในเมือง

ผลการวิจัยพบว่า องค์ประกอบคุณภาพชีวิตภายใน ได้แก่ ด้านสุขภาพกาย สุขภาพจิตและพฤติกรรมทางสังคมเกิดจากสภาวะการเปลี่ยนแปลงทางร่างกาย คือ การทำงานของอวัยวะต่างๆ ในร่างกายของผู้สูงอายุเสื่อมโทรมลง ทำให้สมรรถภาพลดลง ดังนั้นร่างกายผู้สูงอายุจึงเกิดความผิดปกติ การเจ็บป่วยง่าย รุนแรงและเรื้อรัง เมื่อร่างกายมีแนวโน้มเสื่อมโทรมลงย่อมส่งผลกระทบต่อสุขภาพจิต รวมถึงพฤติกรรมต่อความสัมพันธ์กับผู้อื่น การปรับตัวกับสภาพแวดล้อม โดยเฉพาะการเปลี่ยนแปลงด้านจิตใจที่เกิดจากการสูญเสียบุคคลที่รัก สถานภาพทางสังคมและเศรษฐกิจ สัมพันธภาพในครอบครัวและความเสื่อมโทรมของร่างกาย รวมทั้งการเปลี่ยนแปลงทางสังคม อาทิเช่น รูปแบบครอบครัวเล็กลง สังคมเกษตรกรรมเปลี่ยนเป็นสังคมอุตสาหกรรม ความคับข้องใจจากบทบาทผู้นำในครอบครัวและสังคมลดลงส่งผลให้การพึ่งพาด้านภูมิปัญญา ความเอาใจใส่ต่อผู้สูงอายุลดลง นอกจากนี้การเปลี่ยนแปลงดังกล่าว ส่งผลกระทบต่อการเรียนรู้ของผู้สูงอายุด้วย ลักษณะทางพฤติกรรมที่ผู้สูงอายุแสดงออก อาจอธิบายได้ว่าเป็นไปตามหลักหน้าที่นิยม (Functionalism) ซึ่งเน้นการปฏิบัติมากกว่าอธิบาย โดยมีวัฒนธรรมเป็นตัวกำหนดในการปลูกฝังให้ยอมรับการเปลี่ยนแปลงจากช่วงวัยหนึ่งไปสู่อีกวัยหนึ่ง (มาลินอฟสกี : Malinowski อ้างถึงใน อัจฉรา ภาณุรัตน์, 2549, หน้า 239 -239) ส่วนองค์ประกอบภายนอก ได้แก่ เศรษฐกิจ สังคมวัฒนธรรม การศึกษา สิ่งแวดล้อมและสวัสดิการทางสังคม เกี่ยวข้องกับชีวิตที่เป็นองค์รวมของมนุษย์ ซึ่งเสรี พงศ์พิศ (อ้างถึงใน อัจฉรา ภาณุรัตน์, 2549, หน้า 150-151) ได้เปรียบเทียบกับ องค์กายพ (Organism) ที่ประยุกต์ใช้ทางสังคม เพื่อหมายถึงระบบที่มีโครงสร้างและส่วนต่างๆ มีบทบาทหน้าที่ที่ต่าง ๆ กัน คล้ายกับสิ่งมีชีวิตโดยส่วนต่างๆ ล้วนสัมพันธ์กัน มีปฏิสัมพันธ์ต่อกัน หากแยกส่วนหนึ่งส่วนใดออกไปย่อมทำให้สูญเสียพลัง เสียความสมดุลและไม่สมบูรณ์ แนวคิดดังกล่าวนี้สอดคล้องกับทฤษฎีของ ฟรอนซ์ โบเอส ที่ศึกษาเนื้อหาและโครงสร้างสัมพันธ์แบบองค์รวม (Holistic) เช่นเดียวกัน ดังนั้นการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในองค์ประกอบภายในและการดำรงชีวิตจากองค์ประกอบภายนอก

ล้วนเป็นสิ่งที่เกี่ยวข้องกับคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในเมืองในการพัฒนาคุณภาพชีวิต จำเป็นต้องพัฒนาแบบองค์รวมและเป็นระบบ จึงจะทำให้การพัฒนานั้นเกิดความยั่งยืน

2. จุดประสงค์ข้อที่ 2 เพื่อสร้างรูปแบบจำลองเกี่ยวกับการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในเขตเมืองโดยใช้ครอบครัวเป็นศูนย์กลาง

ผลการวิจัย พบว่า รูปแบบการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในเขตเมืองซึ่งผ่านการตรวจสอบจากผู้เชี่ยวชาญ ประกอบด้วย ยุทธศาสตร์ในการพัฒนา 5 ประการ ได้แก่ 1) การเตรียมความพร้อม 2) การส่งเสริมโดยครอบครัว 3) ระบบคุ้มครองโดยครอบครัว 4) การพัฒนาบุคลากรของครอบครัวผู้สูงอายุ และ 5) การจัดการความรู้และการวิจัยผู้สูงอายุในเขตเมืองโดยครอบครัว ทั้งนี้ในแต่ละยุทธศาสตร์การพัฒนา ประกอบด้วย เป้าหมาย พันธกิจ กลยุทธ์ การพัฒนาและแผนงานโครงการโดยละเอียด จะเห็นได้ว่า ประเด็นการวิจัยในครั้งนี้ สอดคล้องกับนโยบายของคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งเอเชียและแปซิฟิก ซึ่งได้มีการจัดประชุมเพื่อทำแผนงานเกี่ยวกับผู้สูงอายุหลายครั้งในประเทศสเปนและจีน และสอดคล้องกับกระแสพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช มีใจความว่า “มนุษย์เป็นทรัพยากรที่สำคัญต่อการสร้างและเปลี่ยนแปลงความเจริญของประเทศ ดังนั้น การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์จึงจำเป็นอย่างยิ่งที่ทุกฝ่ายต้องร่วมมือกันในการแสวงหายุทธศาสตร์การพัฒนามนุษย์เพื่อการพัฒนาประเทศอย่างยั่งยืนในภาพรวมต่อไป”

ข้อเสนอแนะ

1. ควรมีการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับประชากรกลุ่มวัยเด็กและวัยแรงงานเพื่อให้ได้องค์ความรู้และยุทธศาสตร์ในการพัฒนาร่วมกันอย่างยั่งยืน
2. ควรมีการนำยุทธศาสตร์เชิงนโยบายที่เสนอแนะไปทำการวิจัยแบบมีส่วนร่วมเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน

เอกสารอ้างอิง

คณะกรรมการด้านครอบครัว. 2542. **ครอบครัว**. กรุงเทพมหานคร: คณะกรรมการส่งเสริมและประสานงานสตรีแห่งชาติ สำนักรายการรัฐมนตรี.

พรหมทิพย์ ศิริวรรณบุศย์. 2541. **จิตวิทยาครอบครัว**. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

สำนักงานจังหวัดราชบุรี. 2552. **แผนพัฒนาจังหวัดราชบุรี พ.ศ. 2553-2556**. ราชบุรี: ธรรมรักษ์การพิมพ์.

Calhoun, C., Light, D., & Keller, S. 1997. *Sociology* (7th ed). New York : Mc Grawwill.

Ferrans, C.E., and Powers, M.J. 1985. “Quality of Life Index : Development and Psychometric”. *Advance in Nursing Science*. 8 (1) : 16.

คุณสมบัติของเพคตินสับปะรดเหลือทิ้งจากอุตสาหกรรมเกษตรท้องถิ่น The Properties of Pineapple Waste Pectin from Rural Agricultural Industry

รพีพรรณ กองตุม¹ รจนา ศรีทอง²

^{1,2}สาขาวิชาเคมี คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยราชภัฏหมู่บ้านจอมบึง

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อเพิ่มมูลค่าเศษสับปะรดเหลือทิ้งจากอุตสาหกรรมเกษตรท้องถิ่นมาเป็นแหล่งวัตถุดิบในการผลิตเพคติน โดยศึกษาค่าพีเอช อุณหภูมิ และระยะเวลาที่เหมาะสมในการสกัด พบว่าสภาวะที่เหมาะสมในการสกัด คือ pH เท่ากับ 2 อุณหภูมิ 90 องศาเซลเซียส ระยะเวลา 60 นาที จากนั้นตกตะกอนเพคตินด้วยเอทิลแอลกอฮอล์ ที่ใช้เวลา 12 ชั่วโมง ล้างตะกอนด้วยเอทิลแอลกอฮอล์สลับกับอะซิโตน 2 ครั้ง ได้ปริมาณเพคตินสูงสุดร้อยละ 2.75 โดยน้ำหนักแห้ง เมื่อทดสอบคุณสมบัติเพคตินที่สกัดได้เบื้องต้นในการเกิดเจล ค่าความหนืด และเปอร์เซ็นต์ methoxy เปรียบเทียบกับเพคตินเกรดการค้าพบว่า สามารถก่อตัวเป็นเจลได้เหมือนกัน มีค่าความหนืดของเพคตินที่สกัดได้จากส่วนเปลือก ส่วนแกน ของสับปะรด และเพคตินเกรดการค้าเท่ากับ 24.63 cP, 24.22 cP และ 24.33 cP โดยมีเปอร์เซ็นต์ methoxy เท่ากับ 3.58, 3.00 และ 4.53 ตามลำดับ

Abstract

The aim of this research was to increase value of pineapple waste as a new source for pectin production. Suitable extraction condition including pH, temperature, extraction time to obtain high yield of pectin from pineapple waste were evaluated. The optimal extraction condition was obtained at pH of 2.0, temperature of 90°C, and extraction time of 60 minutes. After that, pectin was precipitated by 95% ethyl alcohol and the precipitant was washed by using ethyl alcohol alternatively with acetone for 2 times. The highest extracted pectin was 2.75 % w/w. The property of the extracted pectin in terms of gelation, viscosity and methoxy content was evaluated and compared with commercial pectin. The result showed that the gelation property was comparable to that of commercial pectin. The viscosity of pineapple peels, pineapple core and commercial pectin were 24.63 cP, 24.22 cP and 24.33 cP and the methoxy content are 3.58, 3.00 and 4.53 % respectively.

คำสำคัญ : เพคติน เปลือกสับปะรด แกนสับปะรด เมทอกซี

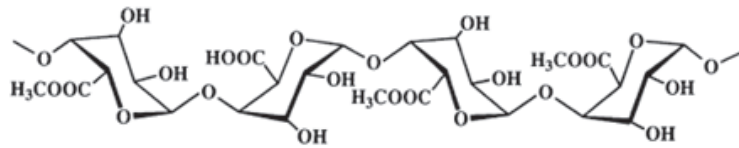
Keywords : Pectin, pineapple peel, pineapple core, Methoxy

บทนำ

เพคตินเป็นสารพอลิเมอร์ธรรมชาติที่พบในพืชชั้นสูงเกือบทุกชนิด จัดเป็นสารประกอบคาร์โบไฮเดรต เช่นเดียวกับแป้งและเซลลูโลส ส่วนใหญ่จะพบอยู่ในชั้นระหว่างเซลล์หรือจุดเชื่อมต่อระหว่างผนังเซลล์ของพืช สารประกอบเพคตินที่ สกัดได้จากพืชจัดเป็นสารประเภทเฮเทอโรพอลิแซคคาไรด์ ที่ประกอบด้วยกาแลคทูโรแนนเชื่อมต่อกับแรมโนกาแลคทูโรแนน เป็นสายโซ่ยาว ซึ่งหมู่คาร์บอกซิลในโครงสร้างของเพคตินจะถูกเอสเทอร์ไฟด์หรือแทนที่ด้วยหมู่ methoxy โดยการทำงานของเอนไซม์ที่มีอยู่ในเซลล์พืช (Beda M. Yapo, 2009) ดังรูป 1 โดยอัตราส่วนการถูกเอสเทอร์ไฟด์ของหมู่คาร์บอกซิลในโครงสร้างของเพคตินหรือ Degree of methylation (DM) นั้นใช้เป็นตัวแบ่งชนิดของเพ

คตินได้เป็น 2 ชนิด คือ Low methoxyl pectin (LM) ซึ่งจะมีค่า DM น้อยกว่า 50% และ High methoxyl pectin (HM) มีค่า DM มากกว่า 50% ซึ่งคุณสมบัติของเพคตินจะแตกต่างกันออกไปตามค่า DM (Beda M. Yapo, 2009)

รูปที่ 1 โครงสร้างเพคติน (M.Iijima et al., 2000)

เพคตินถูกนำมาใช้ในอุตสาหกรรมอาหารและเครื่องสำอางมาเป็นระยะเวลานานแล้ว เนื่องจากมีคุณสมบัติพิเศษคือ เมื่อละลาย ในน้ำที่มีค่าพีเอช และปริมาณน้ำตาลที่เหมาะสม สามารถพองตัวเป็นเจลได้ ดังนั้นจึงมีการนำมาใช้เป็นสารเพิ่มความหนืด สารก่อเจลในผลิตภัณฑ์แยม เยลลี่ และเป็นสารเพิ่มความคงตัวในเครื่องสำอางผลไม้ เป็นต้น ปัจจุบันมีการใช้ประโยชน์จากเพคตินกว้างขวางขึ้น โดยมีการนำไปใช้ในทางเภสัชกรรมและอุตสาหกรรมยา เพื่อทำหน้าที่เป็นสารเก็บกักหรือนำส่งยา โปรตีน และเพปไทด์ และนำมาใช้ประโยชน์ในเชิงสุขภาพเพื่อเพิ่มใยอาหาร จากแนวโน้มที่มีการใช้เพคตินเพิ่มมากขึ้น ประกอบกับประเทศไทยยังมีการนำเข้าเพคตินจากต่างประเทศในราคาที่สูงอยู่เป็นจำนวนมาก ซึ่งราคาเพคตินที่นำเข้าจะต่างกันไปตามวัตถุดิบที่ใช้ผลิตและเกรดของเพคติน โดยทั่วไปเพคตินจะสกัดได้จากเปลือกส้มหรือ กากแอปเปิ้ล ดังนั้นหากในประเทศมีแหล่งวัตถุดิบทางเลือกอื่น ที่สามารถนำมาสกัดเพคตินเพื่อทดแทนการนำเข้าได้ จะเป็นประโยชน์อย่างยิ่ง ซึ่งปัจจุบันได้มีรายงานการวิจัยจากหลายหน่วยงานที่มีการศึกษาถึงแหล่งวัตถุดิบทางเลือก รวมทั้งศึกษาและพัฒนาวิธีการสกัดที่เหมาะสมเพื่อให้ได้เพคตินที่มีปริมาณและคุณภาพตามที่ต้องการ อาทิเช่น การสกัดเพคตินจากเปลือกส้มโอ และฝรั่ง (องอาจ เด็ดดวง, 2553) เป็นต้น แต่เนื่องจากการวิจัยเกี่ยวกับการสกัดเพคตินจากสับปะรดยังไม่เป็นที่ปรากฏชัดเจน ประกอบกับจังหวัดราชบุรีเองถือเป็นแหล่งปลูกสับปะรดอันดับหนึ่งในภูมิภาคตะวันตก มีโรงงานแปรรูปในพื้นที่ซึ่งในแต่ละวันจะมีเศษสับปะรดเหลือทิ้งจำนวนมาก นอกจากนำไปเลี้ยงสัตว์ และทำปุ๋ยแล้ว ยังอาจก่อให้เกิดประโยชน์อย่างอื่นได้ ดังนั้นงานวิจัยนี้จึงสนใจที่จะศึกษาความเป็นไปได้ที่จะสกัดเพคตินจากเศษเหลือทิ้งสับปะรดดังกล่าว พร้อมทั้งทดสอบคุณสมบัติเบื้องต้นของเพคตินที่สกัดได้ เพื่อเพิ่มมูลค่าให้กับเศษวัสดุเหลือทิ้งจากอุตสาหกรรมเกษตรท้องถิ่นต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาวะที่เหมาะสมในการสกัดเพคตินจากเศษสับปะรดเหลือทิ้ง
2. เพื่อเปรียบเทียบคุณสมบัติเบื้องต้นของเพคตินที่สกัดได้กับเพคตินทางการค้า

อุปกรณ์และวิธีการดำเนินการวิจัย

งานวิจัยนี้ได้แบ่งการศึกษาเป็น 3 ส่วน คือ ส่วนที่ 1 เป็นการศึกษาหาสภาวะที่เหมาะสมต่อการสกัดเพคตินจากเปลือกสับปะรด ส่วนที่ 2 เปรียบเทียบปริมาณเพคตินที่สกัดได้จากเปลือกและแกนสับปะรด และส่วนที่ 3 ทดสอบคุณสมบัติเบื้องต้นของเพคตินที่สกัดได้ การเตรียมตัวอย่างก่อนไปสกัดดำเนินการโดยนำเปลือกและแกนสับปะรดมาล้างด้วยน้ำสะอาด จากนั้นนำมาหั่นให้เป็นชิ้นเล็กๆ นำไปอบที่อุณหภูมิร้อน อุณหภูมิ 60 องศาเซลเซียสเป็นเวลา 5 ชั่วโมง เก็บใส่ภาชนะที่ปิดมิดชิดเก็บไว้ที่อุณหภูมิไม่เกิน 4-8 องศาเซลเซียส จนกว่าจะนำมาสกัด รายละเอียดและขั้นตอนการทดลอง แต่ละส่วนมีดังนี้

1. ศึกษาหาสภาวะที่เหมาะสมในการสกัดเพคตินจากเปลือกสับปะรด

1.1 ศึกษาค่าพีเอช (pH) ที่เหมาะสมในการสกัด

ซึ่งตัวอย่าง 10 กรัม นำมาต้มกับเอทิลแอลกอฮอล์ ปริมาตร 100 มิลลิลิตร เป็นเวลา 5 นาที ที่อุณหภูมิ 70 องศาเซลเซียส เพื่อกำจัดสี จากนั้นกรองด้วยผ้าขาวบาง ล้างด้วยน้ำที่ล้างใส นำมาปั่นด้วยเครื่องปั่นให้ละเอียด เทตัวอย่างที่ปั่นแล้วใส่ในบีกเกอร์ เติมน้ำละลายกรดที่มีค่า pH เท่ากับ 1 ปริมาตร 100 มิลลิลิตร นำไปต้มพร้อมกับกวนที่อุณหภูมิ 90 องศาเซลเซียส เป็นเวลา 45 นาที ทิ้งให้เย็นที่อุณหภูมิห้อง กรองด้วยผ้าขาวบาง นำสารละลายที่กรองได้มาตกตะกอนด้วยเอทิลแอลกอฮอล์ 95 % ในอัตราส่วนสารละลายตัวอย่าง : เอทิลแอลกอฮอล์ 1:2 เป็นเวลา 12 ชั่วโมง

กรองตะกอนเพคตินด้วยกระดาษกรองเบอร์ 41 และล้างตะกอนด้วยเอทิลแอลกอฮอล์สลับกับอะซีโตน 2 ครั้ง นำตะกอนที่ได้ไปอบที่อุณหภูมิ 60 องศาเซลเซียส เป็นเวลา 4 ชั่วโมง เก็บผงเพคตินที่ได้ใส่ภาชนะที่แห้งและปิดสนิท ซึ่งน้ำหนักคำนวณ หาร้อยละโดยน้ำหนักเพคตินที่สกัดได้ ทำการทดลองซ้ำโดยปรับค่า pH ของสารละลายที่ใช้สกัดเป็น 2, 3 และ 6 ตามลำดับ(Kulkarni, S.G. and P. Vijayanand, 2010)

1.2 ศึกษาอุณหภูมิที่เหมาะสมในการสกัด

ทำการทดลองดังข้อ 1.1 โดยนำตัวอย่างมาต้มในสารละลาย pH เท่ากับ 2 ปรับเปลี่ยนอุณหภูมิในการสกัดเป็น 30, 60, 90 และ 100 องศาเซลเซียส ตามลำดับ

1.3 ศึกษาระยะเวลาที่เหมาะสมในการสกัด

ทำการทดลองดังข้อ 1.1 โดยนำตัวอย่างมาต้มในสารละลาย pH เท่ากับ 2 อุณหภูมิ 90 องศาเซลเซียส ปรับเปลี่ยนระยะเวลาในการสกัดเป็น 30, 45, 60, 75 และ 90 นาที ตามลำดับ

2. เปรียบเทียบปริมาณและคุณภาพเพคตินที่สกัดได้จากเปลือกและแกนสับประรด

ทำการทดลองดังข้อ 1.1 โดยนำตัวอย่างเปลือกและแกนสับประรดมาต้มในสารละลาย pH เท่ากับ 2 อุณหภูมิ 90 องศาเซลเซียส ระยะเวลาในการสกัดเป็น 60 นาที เปรียบเทียบปริมาณและสีของเพคตินที่ได้

3. เปรียบเทียบคุณสมบัติเบื้องต้นของเพคตินที่สกัดได้กับเพคตินทางการค้า

3.1 การเกิดเจลของเพคติน

ชั่งตัวอย่างเพคตินที่สกัดได้และเพคตินทางการค้า 0.1 กรัม ละลายในน้ำกลั่นปริมาตร 27 มิลลิลิตร เติมกรดซิตริก 0.13 กรัม นำไปให้ความร้อนและคนจนเพคตินละลาย เติมน้ำตาลทราย 20 กรัม คนจนน้ำตาลละลายหมด ตั้งทิ้งไว้ให้สารละลายเย็นลง สังเกตดูลักษณะเนื้อเจล ทำซ้ำเช่นเดิมแต่ไม่เติมผงเพคตินเพื่อใช้เป็นตัวควบคุม

3.2 ค่าความหนืด

เตรียมตัวอย่างเพคติน 0.1 % w/v ในสารละลายโซเดียมซิเตรตบัฟเฟอร์ pH 3.2 ปริมาตร 300 มิลลิลิตร นำไปให้ความร้อนและคนจนเพคตินละลาย จากนั้นเติมน้ำตาลทราย 100 กรัม ให้ความร้อนจนน้ำตาลละลาย ทิ้งให้สารละลายเย็นนำไปวัดหาความหนืดด้วยเครื่องวัดความหนืด Brookfield RVDV-II เทียบกับเพคตินทางการค้า

3.3 วิเคราะห์หาปริมาณ methoxy

ชั่งเพคติน 0.5 กรัม ใส่ใน conical flask ปริมาตร 250 มิลลิลิตร เติมน้ำที่ปราศจาก CO₂ ปริมาตร 100 มิลลิลิตร แก้วจันสารละลายหมด เติม phenolphthalene 5 หยด นำไปไทเทรตกับ 0.5 N NaOH บันทึกผลเป็นค่า initial titer (A) เติม 20 มิลลิลิตร 0.5 N NaOH ปิดจุกเขย่า ทิ้งไว้ 15 นาที เติม 20 มิลลิลิตร 0.5 N HCl เขย่าจนสีชมพูหายไป เติม phenolphthalene 3 หยด นำไปไทเทรตกับ 0.5 N NaOH จนได้สีชมพูอ่อนคงตัว บันทึกผลเป็นค่า saponification titer (B) ซึ่งแต่ละมิลลิลิตรของ 0.5 N NaOH ที่ใช้ใน saponification titer equivalent to 15.52 มิลลิกรัม -OCH₃ หรือ % methoxy = 3.1N x B/W เมื่อ N = Normolity ของ NaOH, W = น้ำหนักของเพคติน, B = ปริมาตรของ NaOH ที่ใช้ (สุปรียา ยืนยงสวัสดิ์ และสุตใจ คงทอง, 2537)

ผลการวิจัย

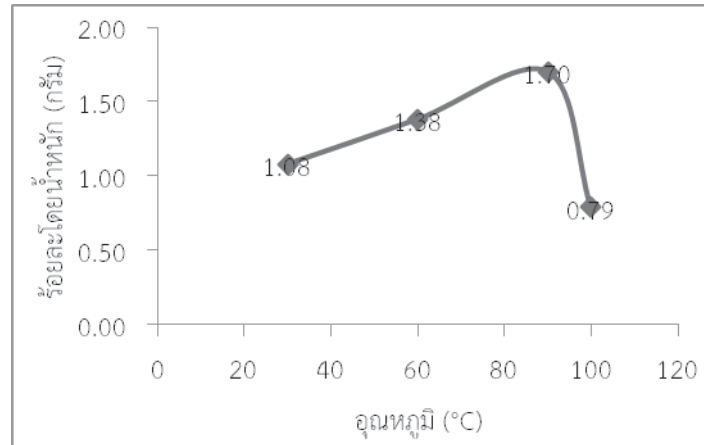
1. ศึกษาหาสภาวะที่เหมาะสมในการสกัดเพคตินจากเปลือกสับประรด

1.1 ศึกษาค่าพีเอช (pH) ที่เหมาะสมในการสกัด

จากการศึกษาค่า pH ของสารละลายที่นำมาสกัดโดยปรับ pH ของสารละลายเป็น 1, 2, 3 และ 6 พบว่าค่า pH ของสารละลายที่ใช้สกัดมีผลต่อทั้งปริมาณและคุณภาพสีของเพคติน เพคตินที่สกัดด้วยสารละลาย pH 1 จะให้สีค่อนข้างคล้ำกว่าที่ pH อื่น และปริมาณที่สกัดได้มีค่าเท่ากับร้อยละโดยน้ำหนักเท่ากับ 1.20 ,1.62, 1.46 ตามลำดับ แต่ที่ค่าพีเอชเท่ากับ 6 ไม่สามารถชั่งน้ำหนักได้เนื่องจากมีปริมาณเพคตินน้อยมาก

1.2 ศึกษาอุณหภูมิที่เหมาะสมในการสกัด

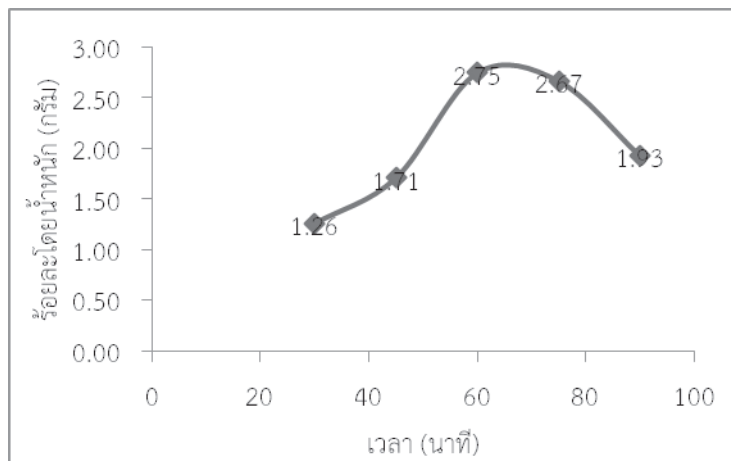
เมื่อศึกษาถึงผลของอุณหภูมิต่อการสกัดเพคตินพบว่า อุณหภูมิมีผลต่อปริมาณเพคตินที่สกัดได้โดยปริมาณเพคติน ที่ได้จะแปรผันตามอุณหภูมิที่เพิ่มขึ้นในช่วง 30-90 องศาเซลเซียส หลังจากนั้นปริมาณเพคตินที่ได้มีแนวโน้มลดลงดังรูป 2

รูป 2 กราฟแสดงปริมาณเเขคดินที่สกัดได้ที่อุณหภูมิต่างๆ

1.3 ศึกษาระยะเวลาที่เหมาะสมในการสกัด

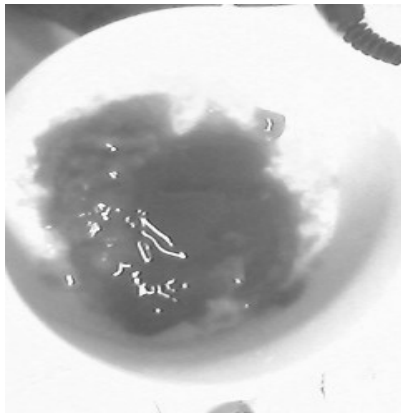
เมื่อเปลี่ยนแปลงเวลาที่ใช้ในการสกัดเป็น 30, 45, 60, 75 และ 90 นาที ตามลำดับ พบว่าปริมาณเเขคดินที่ได้หลังจากการสกัดมีค่าร้อยละโดยน้ำหนักเท่ากับ 1.26, 1.71, 2.75, 2.67 และ 1.93 ตามลำดับ ปริมาณเเขคดินที่สกัดได้เพิ่มขึ้นตามระยะเวลาที่ใช้สกัดนานขึ้น แต่หลังจากนั้นมีแนวโน้มลดลง ดังแสดงในรูป 3 แสดงให้เห็นว่าเวลาที่เหมาะสมในการสกัด คือ 60 นาที

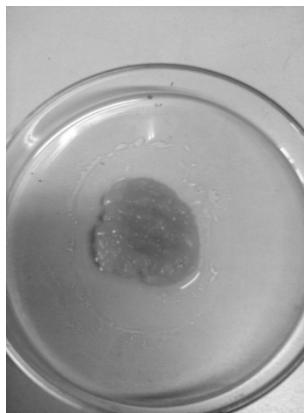
รูป 3 กราฟแสดงปริมาณเเขคดินที่สกัดได้ที่เวลาต่างๆ

2. เปรียบเทียบปริมาณและคุณภาพเเขคดินที่สกัดได้จากเปลือกและแกนสับประรด

เปลือกและแกนสับประรดที่เหลือทิ้งจากอุตสาหกรรมเกษตร เมื่อนำมาศึกษาถึงปริมาณและคุณภาพของเเขคดินที่สกัดได้ โดยใช้สภาวะการทดลองที่ค่าพีเอชของสารละลายเท่ากับ 2 อุณหภูมิที่ใช้สกัด 90 องศาเซลเซียส เป็นเวลา 60 นาที พบว่าเเขคดินที่สกัดได้จากเปลือก และแกนมีค่าร้อยละโดยน้ำหนักเท่ากับ 2.70 และ 1.60 ตามลำดับ แต่สีของเเขคดินที่สกัดได้จากแกนสับประรดจะให้คุณภาพสีที่ดีกว่าดังรูป 4

(ก)

(ข)

รูป 4 เพคตินที่สกัดได้จากส่วนเปลือกกล้วย (ก) ส่วนแกนกล้วย (ข)

3. เปรียบเทียบคุณสมบัติเบื้องต้นของเพคตินที่สกัดได้จากเพคตินทางการค้า

3.1 การเกิดเจลของเพคติน

จากการสังเกตลักษณะการเกิดเจลของเพคตินพบว่า เพคตินที่สกัดได้จากตัวอย่างสามารถก่อตัวหรือพองตัวเป็นเจลได้เหมือนกับเพคตินเกรดการค้า โดยได้เปรียบเทียบกับชุดควบคุมคือสารละลายที่มีแต่น้ำตาลทรายแต่ไม่ใส่เพคติน ซึ่งมีลักษณะเป็นสารละลายเหลวไม่เกิดความหนืด ดังนั้นสรุปได้ว่าเพคตินที่สกัดได้สามารถนำมาใช้ประโยชน์เพื่อเป็นสารเพิ่มความหนืดได้

3.2 ค่าความหนืด

จากการทดสอบความหนืดของเพคตินโดยเปรียบเทียบระหว่างเพคตินที่สกัดได้จากเพคตินทางการค้า ด้วยเครื่องวัดความหนืด โดยมีชุดควบคุมคือสารละลายน้ำตาลเพียงอย่างเดียว ได้ค่าความหนืดของเพคตินที่สกัดจากทั้งส่วนเปลือก แกนของกล้วย และเพคตินเกรดการค้า เท่ากับ 24.63 cP, 24.22 cP และ 24.33 cP ตามลำดับ

3.3 วิเคราะห์หาปริมาณ methoxy

เปอร์เซ็นต์ methoxy ที่อยู่ในโครงสร้างของเพคตินมีผลต่อการเกิดเจลของเพคติน ซึ่งต้องมีการปรับสภาวะหรืออาศัยปัจจัยร่วมที่แตกต่างกัน เช่น เพคตินที่มีค่า methoxy ต่ำกว่า 50% หรือเพคตินชนิด LM การเกิดเจลต้องอาศัยปัจจัยจากแคลเซียมไอออนร่วมด้วยและเกิดเจลได้ในช่วงพีเอชสารละลายกว้าง (pH 2-7) ในขณะที่เพคตินชนิด HM ต้องมีปริมาณน้ำตาลมากและค่าพีเอชช่วง 2-3.5 จึงจะเกิดเจลได้ดี (วัชระ เวียงแก้ว, 2549, Beda M. Yapo, 2009) เป็นต้น จากการวิเคราะห์หาปริมาณเพคตินที่สกัดได้จากทั้งส่วนเปลือกและแกนของกล้วยเปรียบเทียบกับเพคตินทางการค้ามีเปอร์เซ็นต์ methoxy เท่ากับ 3.58, 3.00 และ 4.53 ตามลำดับซึ่งถือเป็นเพคตินชนิด Low methoxy pectin (LM)

สรุปและอภิปรายผล

จากการศึกษาเพื่อหาสภาวะที่เหมาะสมในการสกัดเพคตินจากเปลือก และแกนกล้วยพบว่า ค่าพีเอชที่เหมาะสมในการสกัดเท่ากับ 2 ซึ่งที่พีเอชต่ำหรือสูงเกินไป โครงสร้างของเพคตินอาจถูกทำลายหรือถูกไฮโดรไลซิสให้เป็นโมเลกุลเล็กลง ทำให้การตกตะกอนด้วยแอลกอฮอล์เกิดขึ้นได้ยาก (Kulkarni, S.G. and P. Vijayanand, 2010) เมื่อปรับเปลี่ยนอุณหภูมิและเวลาในการสกัด ได้ค่าอุณหภูมิที่เหมาะสมที่ 90 องศาเซลเซียส ที่เวลา 60 นาที การสกัดที่อุณหภูมิต่ำ อัตราการแพร่ ของสารละลายกรดที่ใช้ในการสกัดเข้าสู่เนื้อเยื่อพืช และการแพร่ออกของโมเลกุลเพคตินจากเนื้อเยื่อพืช จะเกิดขึ้นในอัตราที่ต่ำ จึงทำให้ได้ปริมาณเพคตินน้อย ที่อุณหภูมิสูงค่าสัมประสิทธิ์การแพร่กระจายเพิ่มขึ้น ประสิทธิภาพการสกัดจึงเพิ่มขึ้น (ชวนิษฐ์ สิทธิดิถีรัตน์ และคณะ, 2548) แต่อย่างไรก็ตามการใช้อุณหภูมิสูงและเวลานานเกินไป เพคตินอาจจะสลายตัวไปบางส่วน จึงทำให้ได้ปริมาณลดลง และเมื่อเปรียบเทียบปริมาณเพคตินที่สกัดได้จากเปลือก และแกนของกล้วย พบว่า เพคตินที่สกัดได้จากเปลือกมีปริมาณมากกว่า แต่สีของเพคตินที่ได้จากส่วนเปลือกค่อนข้างคล้ำกว่าในส่วนของแกน การนำไปใช้ประโยชน์อาจยังไม่เหมาะสมต้องมีการศึกษาเพิ่มเติมถึงการปรับปรุง

คุณภาพสีของเพคตินต่อไป และเมื่อศึกษาถึงคุณสมบัติการเกิดเจล ค่าความหนืด และเปอร์เซ็นต์ methoxy ในเพคตินที่สกัดได้ทั้งส่วนเปลือกและแกน เปรียบเทียบกับ เพคตินทางการค้าที่ใช้ในอุตสาหกรรมอาหารทั่วไป พบว่าสามารถก่อตัวเป็นเจลได้เหมือนกัน โดยมีค่าความหนืดเท่ากับ 24.63 cP, 24.22 cP และ 24.33cP ตามลำดับ เปอร์เซ็นต์ methoxy เท่ากับ 3.58, 3.00 และ 4.53 ทั้งนี้อาจต้องมีการทดสอบคุณสมบัติด้านอื่นๆ เพิ่มเติม เพื่อให้มั่นใจถึงการนำเพคตินที่สกัดได้ไปใช้ในอุตสาหกรรมอาหาร ดังนั้นจากผลการวิจัยดังกล่าวข้างต้น สามารถสกัดเพคตินจากเศษเหลือทิ้งของสับปะรดได้ เพื่อนำมาเป็นแหล่งวัตถุดิบทางเลือกในการผลิตเพคตินและเพิ่มมูลค่าของวัสดุเหลือทิ้งจากอุตสาหกรรมเกษตรท้องถิ่นได้

เอกสารอ้างอิง

- ชวนิษฐ์ สิทธิดิถ์กรัตนและคณะ. 2548.การผลิตเพคตินจากเปลือกและกากผลส้มเหลือทิ้ง.สถาบันค้นคว้าและพัฒนาผลิตผลทางการเกษตรและอุตสาหกรรมเกษตรมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์. กรุงเทพฯ.
- วัชร เวียงแก้ว.2549.การสกัดเพคตินด้วยไอน้ำจากเปลือกส้มโอ. ภาควิชาวิศวกรรมเคมี คณะวิศวกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ องครักษ์.
- สุปรียา ยืนยงสวัสดิ์ และสุจิตใจ คงทอง.2537.การศึกษาคุณสมบัติของสารสกัดโพลีแซคคาไรด์จากเปลือกกล้วยไข่กล้วยน้ำว้า และกล้วยหอม. คณะเภสัชศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตหาดใหญ่.
- องอาจ เต็ดดวง.2553.การเปรียบเทียบเพคตินสกัดจากฝรั่งสามชนิดกับเพคตินมาตรฐาน. สารนิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- Beda M. Yapo. 2009. Pectin Quality, Composition and Physicochemical Behavior as Influenced by the Purification Process. Food research International. 42: 1197-1202.
- Beda M. Yapo.2009. Biochemical Characteristics and Gelling Capacity of Pectin from Yellow Passion Fruit Rind as Affected by Acid Extractant Nature. J. Agric. Food Chem.57: 1572–1578.
- Iijima, M., K. Nakamura, T. Hatakeyama and H. Hatakeyama. 2000. Phase Transition of Pectin with Sorbed Water. Carbohydrate Polymers. 41: 101–106.
- Kulkarni, S.G. and P. Vijayanand. 2010. Effect of Extraction Conditions on the Quality Characteristics of Pectin from Passion Fruit Peel. LWT-Food Science and Technology. 43: 1026-1031.

การใช้แกลบกาแฟเพื่อลดปริมาณการใช้ขี้เลื่อยไม้ยางพาราในการผลิตเห็ดภูฏาน Using Coffee Husk with Reduction Pararubber Sawdust of *Pleurotus Sajor – Caju* (Pr.) Singers Cultivation

นันทน์ภัส สุวรรณสินธุ์¹ วชิรินทร์ กลิ่นงาม² เอกพจน์ ทวีสุข³
^{1, 2, 3} สาขาวิชาเกษตรศาสตร์ คณะเทคโนโลยีการเกษตร มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี

บทคัดย่อ

การใช้แกลบกาแฟเพื่อลดปริมาณการใช้ขี้เลื่อยไม้ยางพาราในการผลิตเห็ดภูฏาน มีทั้งหมด 5 สูตรอาหาร แต่ละสูตรอาหารมี 4 ซ้ำ ซ้ำละ 40 ก้อน ดำเนินการวิจัยระหว่างเดือนพฤษภาคม พ.ศ. 2554 ถึง เดือนเมษายน พ.ศ. 2555 ที่คณะเทคโนโลยีการเกษตร มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี การวิจัยครั้งนี้พบว่า สูตรมาตรฐาน มีการเดินของเส้นใยเห็ดเต็มถุงวัสดุเพาะเร็วที่สุดซึ่งใช้เวลา 40 วัน และออกดอกหลังจากเปิดดอกเร็วที่สุด เฉลี่ยอยู่ที่ 10 วัน สำหรับการใส่แกลบกาแฟในอัตราส่วนที่ต่างกันไม่สามารถทำให้มีจำนวนดอกต่อช่อที่มากกว่าสูตรมาตรฐานได้ แต่ในทางตรงกันข้ามการใช้แกลบกาแฟเป็นส่วนผสมสามารถทำให้น้ำหนักดอกเห็ดสดต่อช่อ และน้ำหนักแห้งต่อช่อมากกว่าสูตรมาตรฐาน โดยใช้แกลบกาแฟ 20 กิโลกรัม ในสูตรที่ 4 ให้ผลผลิตต่อก้อนมากที่สุดเท่ากับ 49.4 กรัม และสูตรที่ 3 ใช้แกลบกาแฟ 15 กิโลกรัม ให้ผลผลิตรวมสูงสุดเท่ากับ 22.9 กิโลกรัม

ผลการวิเคราะห์เห็ดภูฏานทางห้องปฏิบัติการ พบว่าสูตรที่ 3 มีความชื้นสูงที่สุด เท่ากับ 5.3 เปอร์เซ็นต์ สูตรที่ 1 มีโปรตีนสูงที่สุด เท่ากับ 26.6 เปอร์เซ็นต์ สูตรที่ 2 มีไขมันสูงที่สุด เท่ากับ 1.4 เปอร์เซ็นต์ โดยที่สูตรที่ 1 และ 2 มีเถ้าสูงที่สุด เท่ากับ 6.5 เปอร์เซ็นต์ และ สูตรมาตรฐานมีเยื่อใยสูงที่สุด เท่ากับ 21.4 เปอร์เซ็นต์

การวิจัยครั้งนี้พบว่า การใช้แกลบกาแฟเป็นส่วนผสมในสูตรอาหาร 15 กิโลกรัม ในการเพาะเห็ดภูฏาน ให้ผลผลิตสูงที่สุด และสามารถลดการใช้ขี้เลื่อยไม้ยางพาราได้ 15 กิโลกรัม และยังให้ดอกเห็ดที่มีขนาดใหญ่กว่าสูตรมาตรฐาน

Abstract

Cultivation of *Pleurotus Sajor* (Pr.) Singers by 5 media formulas (MF) with 4 replicates of 10 media beds with use of coffee husk (CH) to reduce pararubber sawdust, was conducted during May 2011 – April 2012 in the Faculty of Agricultural Technology, Phetchaburi Rajabhat University. The results revealed that the fastest mycelium propagation at 40 days and mature mushroom at 10 days after opening the cap found in standard formula (SF). Different rates of used CH had less numbers of caps than SF. In contrast, using CH had higher fresh and dry weight per a cap than that in SF. Using 20 kg CH in MF4 had the highest yield per bed at 49.4 g and using 15 kg CH in MF3 having the highest total yield at 22.9 kg. From laboratory analysis found that MF3 had the highest moisture content at 5.3 % compared to other MFs. The highest contents of 26.6 % protein in MF1, 1.4 % fat in MF2, 6.5 % ash in MF1 and MF2, and 21.4 % fiber in SF were observed.

This study indicated that using 15 kg CF for *P. sajor* cultivation resulted in a good production and was able to reduce 15 kg pararubber sawdust compared to SF. This formula was suitable for *P. sajor* cultivation due to the highest total yield and bigger cap size than SF.

คำสำคัญ : เห็ดภูฏาน แกลบกาแฟ สูตรอาหาร การผลิตเห็ด

Keywords : *Pleurotus sajor* (Pr.) singers, coffee husk, medium, mushroom production

บทนำ

ประเทศไทยเป็นประเทศเกษตรกรรม มีภูมิอากาศเหมาะสมสำหรับการเพาะเห็ด ประกอบกับมีวัสดุเหลือใช้ทางการเกษตรที่หลากหลาย สามารถนำมาผสมเป็นวัสดุเพาะเห็ด ซึ่งสามารถพัฒนาให้เป็นอาชีพหลักได้ การเพาะเห็ดเป็นการนำวัสดุที่เหลือใช้ทางการเกษตรหลายชนิดมาใช้เป็นวัสดุเพาะให้เหมาะสมกับท้องถิ่นเพื่อให้ต้นทุนในการผลิตต่ำ อันจะเป็นการเพิ่มผลตอบแทนให้สูงขึ้น (ชาญยุทธ์ ภาณุทัต, 2552) ประชากรของประเทศไทยมีการบริโภคอาหารมังสวิรัตเพื่อรักษาสุขภาพ โดยเฉพาะเห็ดสามารถทดแทนโปรตีนจากเนื้อสัตว์ได้ มีราคาถูกกว่าเนื้อสัตว์เป็นแหล่งอาหารจากธรรมชาติ และยังมีคุณค่าทางอาหารสูงกว่าพืชผักหลายชนิด (อุไรวรรณ นาสพัฒน, พุดนา รุ่งระวี, ชลธิชา เตโช, ไกรศร ตาววงศ์ และสมพร วณสิทธิ์, 2550) เห็ดภูฏานมีกรดอะมิโนที่มีความสำคัญต่อร่างกายของมนุษย์ และยังมีปริมาณคาร์โบไฮเดรตต่ำทำให้เห็ดเป็นอาหารสำหรับผู้ป่วย โดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้ที่เป็นเบาหวาน (ภคินี อัครเวสสะพงศ์, 2548) และมีสรรพคุณทางยา มีคุณค่าทางอาหารมากมาย ได้แก่ ฟอสฟอรัส เหล็ก โปรตีน มีแคลเซียมสูง แคลลอรี่ต่ำ และมีวิตามินสูง ช่วยป้องกันโรคเหน็บชาและโรคปวดเอวได้อีกด้วย และยิ่งเหมาะสมกับผู้ที่ต้องการลดความอ้วน เนื่องจากเห็ดมีปริมาณไขมันน้อย และปริมาณโซเดียมต่ำ (วิทยา ทวีนุช, 2552) การเพาะเห็ดภูฏานในประเทศไทย ผู้เพาะเห็ดนิยมใช้เชื้อเลี้ยงไมยารพาราเป็นวัสดุเพาะหลัก แต่ในระยะ 3 - 4 ปีที่ผ่านมา ปัญหาเชื้อเลี้ยงไมยารพารามีราคาแพง ตามค่าขนส่งจนทำให้ต้นทุนการผลิตเห็ดสูงขึ้นเกือบเท่าตัว (อภิรัชต์ สมฤทธิ์, 2550) ดังนั้นการวิจัยครั้งนี้จึงนำกลบกาแพที่เหลือจากกระบวนการสีเมล็ดกาแฟของเกษตรกร มาใช้เป็นส่วนผสมในการเพาะเห็ดภูฏาน ซึ่งในแต่ละปีมีกลบกาแพจำนวนมากที่ถูกเผาทำลายไป สำหรับเกษตรกรสวนกาแฟสามารถใช้ทำปุ๋ยหมัก และยังสามารถใช้เป็นวัสดุในการเพาะเห็ดได้อีกด้วย (ปราโมทย์ ไทยทัตกุล, 2548) จากการศึกษาพบว่ากลบกาแพมีโปรตีน 2.072% ฟอสฟอรัส 0.165% โปแทสเซียม 2.371% อินทรีย์คาร์บอน 42.530% และมีค่า C/N เท่ากับ 20.526% (สำนักวิจัยพัฒนาปัจจัยการผลิตทางการเกษตร, 2548)

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อให้ได้สูตรอาหารสำหรับเพาะเห็ดภูฏานที่เหมาะสมด้วยการใช้กลบกาแพในการลดปริมาณการใช้เชื้อเลี้ยงไมยารพารา
2. เพื่อลดต้นทุนในการผลิตเห็ดภูฏาน

อุปกรณ์และวิธีการดำเนินการวิจัย

วัสดุเพาะได้แก่ เชื้อเลี้ยงไมยารพารา และกลบกาแพ อาหารเสริมมี รำละเอียด ดีเกลือ ปูนขาว และจุลินทรีย์พลายแก้ว (*Bacillus subtilis*) มีวัสดุและอุปกรณ์ที่ใช้ในการวิจัยได้แก่ เชื้อเห็ดภูฏาน ถังพลาสติกทนความร้อนขนาด 8 x 12 นิ้ว คอขวด ยางวง สำลี ตู้อบลมร้อน (Hot Air Oven) เวย์เนียร์คาลิปเปอร์ กล้องถ่ายรูป และเครื่องชั่ง

วิธีดำเนินการวิจัย

1. การเตรียมก้อนเชื้อเห็ดในถังพลาสติกซึ่งประกอบด้วยกลบกาแพ นำมาผสมกับเชื้อเลี้ยงไมยารพารา รำละเอียด ดีเกลือ ปูนขาว และน้ำ ในอัตราส่วนต่างๆ ตามสูตรอาหาร 5 สูตร ๆ ละ 4 ซ้ำ ซ้ำละ 40 ก้อน ก้อนละประมาณ 800 กรัม ดังตาราง 1

ตาราง 1 การเปรียบเทียบสูตรอาหารสำหรับการผลิตเห็ดภูฏานด้วยกลบกาแพ (หน่วย : กิโลกรัม)

สูตรอาหาร	เชื้อเลี้ยงไมยารพารา	กลบกาแพ	รำละเอียด	ปูนขาว	ดีเกลือ	จุลินทรีย์พลายแก้วที่ทำการหมักแล้ว
สูตรมาตรฐาน	93.8	-	5	1	0.2	-
สูตรที่ 1	88.8	5	5	1	0.2	1 ลิตร
สูตรที่ 2	83.8	10	5	1	0.2	1 ลิตร
สูตรที่ 3	78.8	15	5	1	0.2	1 ลิตร
สูตรที่ 4	73.8	20	5	1	0.2	1 ลิตร

2. ทุกสูตรอาหาร ทำการผสมคลุกเคล้าให้เข้ากันแล้วบรรจุในถุงพลาสติก อัดวัสดุเพาะให้แน่นและใส่คอขวด ดึงปากถุงให้แน่นรัดด้วยยางวง ใส่สำลีแล้วปิดจุกสำลีด้วยกระดาษ นำถุงก้อนเชื้อใส่ลงในหม้อนึ่งที่อุณหภูมิ 100 องศาเซลเซียส นาน 3 ชั่วโมง แล้วปล่อยให้เย็น ทำการเขี่ยเชื้อเห็ดภูฏาน จากหัวเชื้อเมล็ดข้าวฟ่างลงในถุงก้อนเชื้อที่อยู่ละ 15 – 20 เมล็ด

3. การบ่มก้อนโดยการนำไปบ่มในโรงเรือนสภาพอุณหภูมิห้อง จนกระทั่งเส้นใยเจริญเติบโตเต็มถุงก้อนเชื้อเห็ด

4. การเปิดดอกโดยการนำถุงก้อนเชื้อเห็ดไปวางบนชั้นวางแล้วเปิดจุกสำลีออก และมีความชื้นสัมพัทธ์ประมาณ 80-90 เปอร์เซ็นต์ อุณหภูมิ 25- 30 องศาเซลเซียส ด้วยวิธีเปิดน้ำเป็นระบบฝอยในโรงเรือนวันละ 3 ครั้ง

5. การเก็บผลผลิตและการบันทึกข้อมูล

5.1 การหาน้ำหนักแห้งและความชื้นของก้อนเชื้อเห็ดและดอกเห็ด โดยการอบที่อุณหภูมิ 50 องศาเซลเซียส เป็นเวลา 3 วัน โดยใช้ดอกเห็ดที่มีขนาดใหญ่ที่สุดเพียงดอกเดียวซึ่งใช้ดอกเดียวกับที่ทำค่าน้ำหนักสด

$$\% \text{ ความชื้น} = \frac{\text{น้ำหนักสด} - \text{น้ำหนักแห้ง}}{\text{น้ำหนักสด}} \times 100$$

5.2 ระยะเวลาการเดินของเส้นใย เมื่อเส้นใยเดินถึงครึ่งถุงก้อนเชื้อเห็ด หรือ 50 เปอร์เซ็นต์ และเมื่อเส้นใยเดินเต็มถุงก้อนเชื้อเห็ด หรือ 100 เปอร์เซ็นต์ และระยะเวลาการออกดอกหลังเปิดดอก

5.3 เก็บผลผลิตบันทึกน้ำหนักสด และน้ำหนักแห้งของดอกเห็ดที่ใหญ่ที่สุดในแต่ละซ้ำของแต่ละสิ่งทดลอง

5.4 วัดขนาดของดอกที่ใหญ่ที่สุด น้ำหนักผลผลิตต่อก้อน และน้ำหนักผลผลิตรวมของแต่ละสิ่งทดลอง

$$5.5 \text{ การวิเคราะห์หาค่า BE (\%)} = \% \text{ Biological Efficiency} = \frac{\text{น้ำหนักผลผลิตต่อก้อน}}{\text{น้ำหนักแห้งต่อก้อนของวัสดุเพาะ}} \times 100$$

การวิเคราะห์ทางห้องปฏิบัติการ

โดยส่งตัวอย่างดอกเห็ดสดไปวิเคราะห์ที่หน่วยวิเคราะห์ ณ ศูนย์ค้นคว้าและพัฒนาวิชาการอาหารสัตว์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์กำแพงแสน จังหวัดนครปฐม เพื่อวิเคราะห์ โปรตีน (%) ความชื้น (%) เยื่อใย (%) ไขมัน (%) เถ้า (%) ในดอกเห็ดภูฏาน

การวิเคราะห์ข้อมูลการวิจัย

ใช้แผนการทดลองแบบ สุ่มสมบูรณ์ (Completely randomized design ; CRD) วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ โปรแกรม R และเปรียบเทียบข้อมูลของสิ่งทดลองด้วยวิธี DMRT (Duncan’s News Multiple Range Test)

ผลการวิจัย

การใช้แกลบกาแฟเพื่อลดปริมาณการใช้เชื้อเลี้ยงไมยงพาราในการผลิตเห็ดภูฏานมีทั้งหมด 5 สูตรอาหาร พบว่า สูตรที่ 4 มีน้ำหนักสดถุงก้อนเชื้อเฉลี่ยสูงที่สุด เท่ากับ 883.8 กรัม และสูตรมาตรฐานมีน้ำหนักสดถุงก้อนเชื้อเฉลี่ยน้อยที่สุด เท่ากับ 822.5 กรัม และพบว่า สูตรที่ 4 มีน้ำหนักแห้งถุงก้อนเชื้อเฉลี่ยสูงที่สุด เท่ากับ 785.0 กรัม เช่นกัน ซึ่งมีความแตกต่างกันทางสถิติอย่างมีนัยสำคัญยิ่งที่ระดับความเชื่อมั่น 99% โดยสูตรที่ 2 มีความชื้นถุงก้อนเชื้อเฉลี่ยสูงที่สุดเท่ากับ 16.4 เปอร์เซ็นต์ และสูตรที่ 4 มีเปอร์เซ็นต์ความชื้นถุงก้อนเชื้อเฉลี่ยน้อยที่สุด เท่ากับ 11.1 เปอร์เซ็นต์ ตามลำดับซึ่งไม่แตกต่างกันในทางสถิติ (ตาราง 2)

ตาราง 2 ค่าเฉลี่ยของน้ำหนักสด น้ำหนักแห้งถุงก้อนเชื้อเห็ด (กรัม) และความชื้นของถุงก้อนเชื้อเห็ด (%)

สูตรอาหาร	น้ำหนักสดถุงก้อนเชื้อเห็ด	น้ำหนักแห้งถุงก้อนเชื้อเห็ด	ความชื้นถุงก้อนเชื้อเห็ด
สูตรมาตรฐาน	822.5 ^c	702.5 ^b	14.7
สูตรที่ 1	866.3 ^{ab}	741.3 ^b	14.4
สูตรที่ 2	846.3 ^{bc}	707.5 ^b	16.4
สูตรที่ 3	833.8 ^c	723.8 ^b	13.2

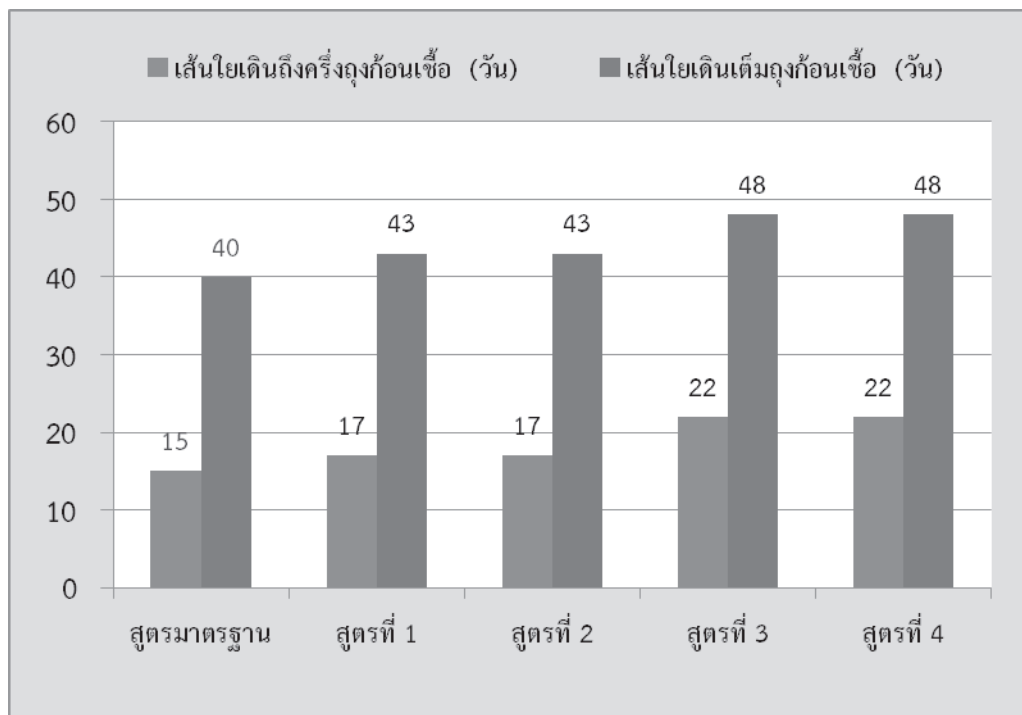

สูตรอาหาร	น้ำหนักสดก่อนขึ้นเชื้อ	น้ำหนักแห้งก่อนขึ้นเชื้อ	ความชื้นก่อนขึ้นเชื้อ
สูตรที่ 4	883.8 ^a	785.0 ^a	11.1
F - test	**	**	ns
CV (%)	2.3	3.4	21.5

หมายเหตุ ; ns = ไม่มีความแตกต่างกันทางสถิติ

** = แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญยิ่งที่ระดับความเชื่อมั่น 99%

การพัฒนาของเส้นใยพบว่า สูตรมาตรฐานมีระยะเวลาในการเดินของเส้นใยดีที่สุด เพียง 15 วัน เส้นใยสามารถเจริญได้ครึ่งถุงก่อนเชื้อ (50%) และเจริญเต็มถุงก่อนเชื้อเร็วที่สุดใช้เวลาเพียง 40 วัน (100 %) (ภาพที่ 1 และ 2) หลังจากเปิดดอกแล้ว พบว่าสูตรที่ให้ดอกแรกเร็วที่สุด คือ สูตรมาตรฐานมีจำนวนวันเฉลี่ยเท่ากับ 10 วัน รองลงมาคือ สูตรที่ 1 เท่ากับ 14.5 วัน สูตรที่ 3 เท่ากับ 14.8 วัน สูตรที่ 2 เท่ากับ 18.6 วัน และสูตรที่ 4 ออกดอกแรกช้าที่สุด เท่ากับ 18.8 วัน ตามลำดับ ซึ่งมีความแตกต่างกันทางสถิติอย่างมีนัยสำคัญยิ่งที่ระดับความเชื่อมั่น 99% (ตาราง 3)

รูปที่ 1 จำนวนวันที่เส้นใยเดินถึงครึ่งถุงก่อนเชื้อ และเต็มถุงก่อนเชื้อ

สูตรที่ 4 ให้ความกว้างของหมวกดอกเฉลี่ยมากที่สุดเท่ากับ 6.8 เซนติเมตร รองลงมา คือสูตรที่ 3 เท่ากับ 6.3 เซนติเมตร ส่วนความยาวก้านดอกเฉลี่ยมากที่สุด คือ สูตรที่ 1 เท่ากับ 9.6 เซนติเมตร รองลงมา คือสูตรที่ 4 เท่ากับ 9.4 เซนติเมตร ในขณะที่สูตรที่ 3 มีเส้นผ่านศูนย์กลางของหมวกดอกเฉลี่ยมากที่สุด เท่ากับ 8.5 เซนติเมตร รองลงมาคือ สูตรที่ 2 เท่ากับ 8 เซนติเมตร ซึ่งไม่มีแตกต่างกันในทางสถิติ ในด้านของเส้นผ่านศูนย์กลางก้านดอกเฉลี่ย สูตรที่ 2 และสูตรที่ 3 มีเส้นผ่านศูนย์กลางก้านดอกเฉลี่ยมากที่สุด เท่ากับ 1.3 เซนติเมตร รองลงมาคือ สูตรที่ 4 เท่ากับ 1.2 เซนติเมตร ซึ่งมีความแตกต่างกันทางสถิติอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับความเชื่อมั่น 95% (ตาราง 3 และภาพที่ 3)

ตาราง 3 ค่าเฉลี่ย จำนวนวันออกดอกแรกหลังเปิดดอก ขนาดของดอก และเส้นผ่านศูนย์กลางก้านดอก

สูตรอาหาร	ออกดอกแรก หลังเปิดดอก (วัน)	ขนาดของดอก (ซม.)		เส้นผ่านศูนย์กลาง (ซม.)
		ความกว้างหมวกดอก	ความยาวก้านดอก	ก้านดอก
สูตรมาตรฐาน	10 ^b	6.1	8.8	1.0 ^b
สูตรที่ 1	14.5 ^{ab}	6.1	9.6	1.0 ^b
สูตรที่ 2	18.6 ^a	5.9	9.2	1.3 ^a
สูตรที่ 3	14.8 ^a	6.3	9.2	1.3 ^a
สูตรที่ 4	18.8 ^a	6.8	9.4	1.2 ^{ab}
F - test	**	ns	ns	*
CV (%)	19.7	11.6	5.7	13.4

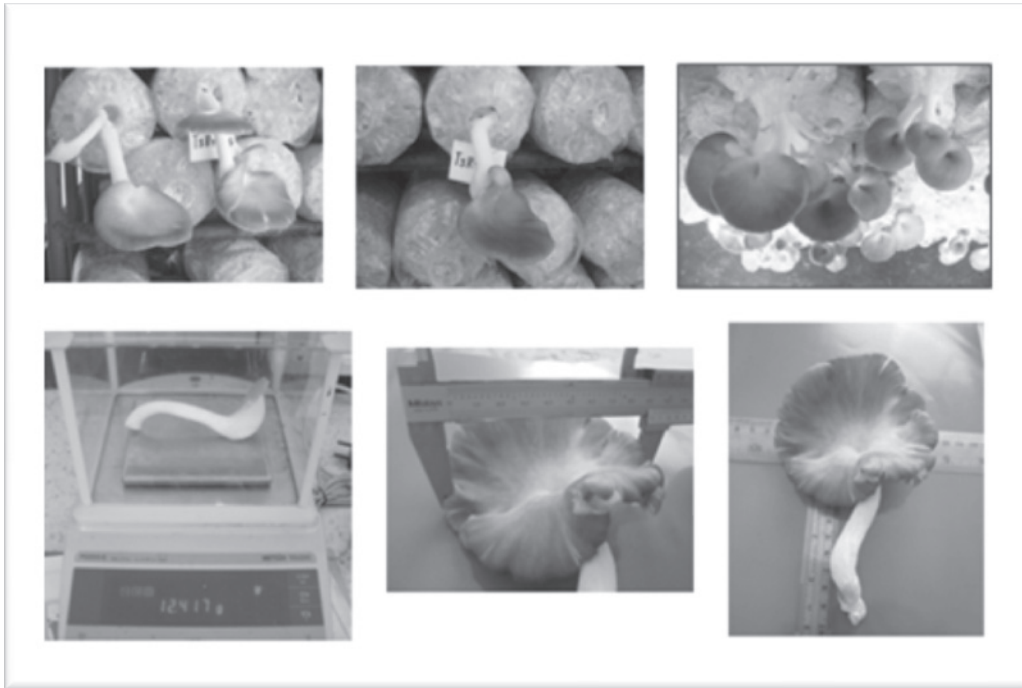
หมายเหตุ ; ns = ไม่มีความแตกต่างกันทางสถิติ

* = แตกต่างกันทางสถิติอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับความเชื่อมั่น 95%

** = แตกต่างกันทางสถิติอย่างมีนัยสำคัญยิ่งที่ระดับความเชื่อมั่น 99%

รูปที่ 2 การเจริญของเส้นใยของเห็ดภูฐานหลังจากบ่มดุก่อนเชื้อเป็นเวลา 15-22 วัน

รูปที่ 3 การออกดอกครั้งแรก การชั่งและการวัดขนาดของดอกที่ใหญ่ที่สุด

สูตรมาตรฐานให้จำนวนดอกเห็ดคุณภาพต่อช่อเฉลี่ยมากที่สุด เท่ากับ 4.1 ดอก รองลงมาคือ สูตรที่ 1 เท่ากับ 3.9 ดอก ซึ่งมีความแตกต่างกันทางสถิติอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับความเชื่อมั่น 95% และสูตรที่ 2 ให้น้ำหนักสดต่อดอกเฉลี่ยสูงที่สุด เท่ากับ 24.7 กรัม รองลงมาคือสูตรที่ 3 เท่ากับ 22.9 กรัม ซึ่งมีความแตกต่างกันทางสถิติอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับความเชื่อมั่น 95% ซึ่งสูตรที่ 2 ยังให้น้ำหนักแห้งต่อดอกเฉลี่ยสูงที่สุดเช่นกัน เท่ากับ 2.6 กรัม รองลงมาคือสูตรที่ 3 เท่ากับ 2.5 กรัม ซึ่งมีความแตกต่างกันทางสถิติอย่างมีนัยสำคัญยิ่งที่ระดับความเชื่อมั่น 99% (ตาราง 4)

ตาราง 4 ค่าเฉลี่ยของจำนวนดอกต่อช่อ น้ำหนักสดต่อดอก และน้ำหนักแห้งต่อดอกของเห็ดคุณภาพ

สูตรอาหาร	จำนวนดอกต่อช่อ (ดอก)	น้ำหนักสดต่อดอก (กรัม)	น้ำหนักแห้งต่อดอก (กรัม)
สูตรมาตรฐาน	4.1 ^a	20.0 ^b	2.1 ^c
สูตรที่ 1	3.9 ^{ab}	20.4 ^{ab}	2.2 ^{bc}
สูตรที่ 2	3.0 ^b	24.7 ^a	2.6 ^a
สูตรที่ 3	3.3 ^{ab}	22.9 ^{ab}	2.5 ^{ab}
สูตรที่ 4	3.4 ^{ab}	21.9 ^{ab}	2.4 ^{abc}
F - test	*	*	**
CV (%)	12.7	9.4	6.5

หมายเหตุ ; * = แตกต่างกันทางสถิติอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับความเชื่อมั่น 95%
** = แตกต่างกันทางสถิติอย่างมีนัยสำคัญยิ่งที่ระดับความเชื่อมั่น 99%

ในการวิจัยครั้งนี้พบว่า สูตรที่ 4 มีผลผลิตต่อก้อนเฉลี่ยสูงที่สุด เท่ากับ 49.4 กรัม รองลงมาคือ สูตรที่ 3 เท่ากับ 48.7 กรัม ซึ่งไม่แตกต่างกันในทางสถิติ และเมื่อนำแกลบกาแพมาเป็นวัสดุในการเพาะเห็ดคุณภาพ สามารถเปลี่ยนวัสดุเพาะ (แกลบกาแพกับขี้เลื่อยไม้ยางพารา) เป็นเห็ดสดได้สูงที่สุดที่ 6.7% (B.E.= 6.7%) ในสูตร 3 เมื่อใช้แกลบกาแพ 15 กิโลกรัม (ตาราง 5) การให้ผลผลิตรวมต่อก้อนของเห็ดคุณภาพ พบว่า สูตรที่ 1 ที่มีส่วนผสมของแกลบกาแพ 5 กิโลกรัม มีผลผลิตต่อก้อนมากที่สุดเท่ากับ 1.92 กิโลกรัม รองลงมาคือสูตรมาตรฐาน เท่ากับ 1.90 กิโลกรัม ส่วนผลผลิตรวมสูงสุดตลอดการทดลองคือ สูตรที่ 3 ที่มี

ส่วนผสมของแกลบกาแฟ 15 กิโลกรัม เท่ากับ 22.9 กิโลกรัม รองลงมาคือ สูตรมาตรฐาน เท่ากับ 22.7 กิโลกรัม สูตรที่ 1 เท่ากับ 21.3 กิโลกรัม สูตรที่ 4 เท่ากับ 18.9 กิโลกรัม และสูตรที่ 2 ที่มีส่วนผสมของแกลบกาแฟ 10 กิโลกรัม ให้ผลผลิตรวมน้อยที่สุด เท่ากับ 18.8 กิโลกรัม ตามลำดับ ซึ่งมีความแตกต่างกันทางสถิติอย่างมีนัยสำคัญยิ่งที่ระดับความเชื่อมั่น 99.9% (ตาราง 5)

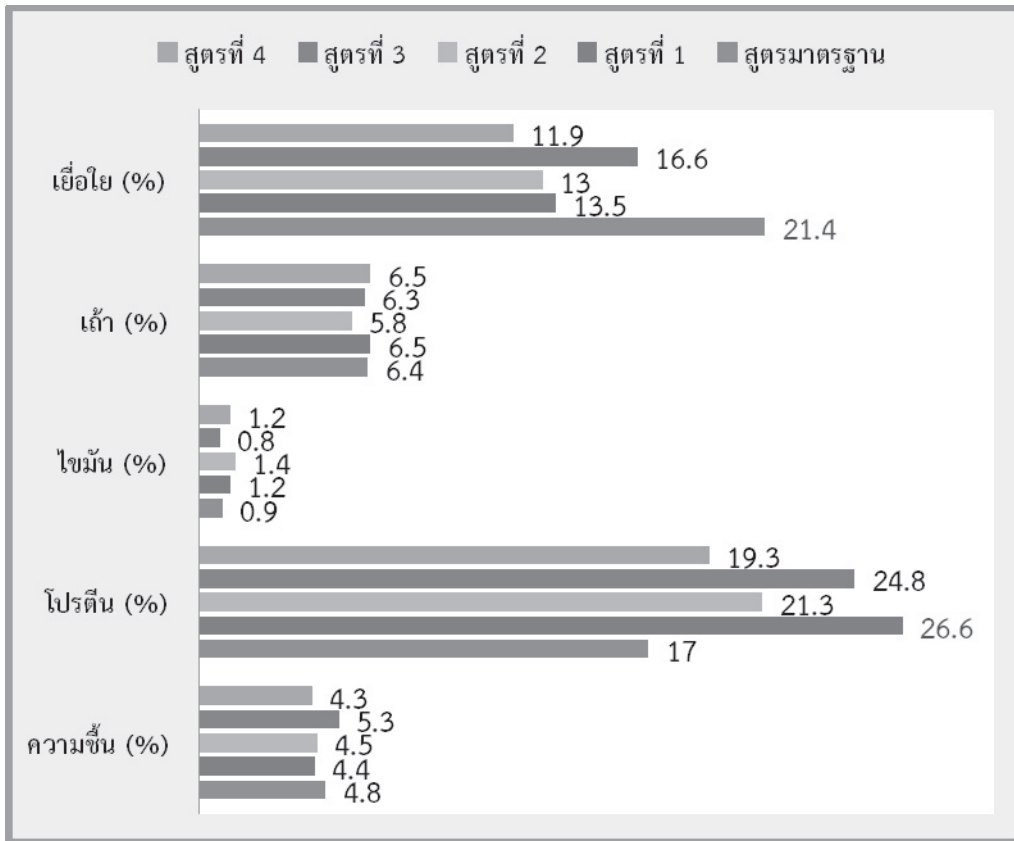
ตาราง 5 ผลผลิตต่อก่อนเฉลี่ย ค่า B.E. (%) ผลผลิตรวมต่อก่อน และผลผลิตรวมตลอดการทดลองของเห็ดภูฐาน

สูตรอาหาร	ผลผลิตต่อก่อนเฉลี่ย (กรัม)	B.E. (%)	ผลผลิตรวมต่อก่อน (กิโลกรัม)	ผลผลิตรวมตลอดการทดลอง (กิโลกรัม)
สูตรมาตรฐาน	48.1	6.9	1.90	22.7 ^a
สูตรที่ 1	48.1	6.5	1.92	21.3 ^a
สูตรที่ 2	44.0	6.2	1.65	18.8 ^b
สูตรที่ 3	48.7	6.7	1.88	22.9 ^a
สูตรที่ 4	49.4	6.3	1.80	18.9 ^b
F - test	ns	-	-	***
CV (%)	7.3	-	-	6.6

หมายเหตุ ; ns = ไม่มีความแตกต่างกันทางสถิติ

*** = แตกต่างกันในทางสถิติอย่างมีนัยสำคัญยิ่งที่ระดับความเชื่อมั่น 99.9%

ผลการวิเคราะห์ดอกเห็ดภูฐานทางห้องปฏิบัติการ พบว่า สูตรที่ 3 มีความชื้นสูงที่สุด เท่ากับ 5.3 เปอร์เซ็นต์ รองลงมาคือ สูตรมาตรฐาน เท่ากับ 4.8 เปอร์เซ็นต์ สูตรที่ 2 เท่ากับ 4.5 เปอร์เซ็นต์ สูตรที่ 1 เท่ากับ 4.4 เปอร์เซ็นต์ และสูตรที่ 4 มีความชื้นต่ำที่สุด เท่ากับ 4.3 เปอร์เซ็นต์ ตามลำดับ ส่วนผลการวิเคราะห์โปรตีน พบว่า สูตรที่ 1 มีโปรตีนสูงที่สุด เท่ากับ 26.6 เปอร์เซ็นต์ รองลงมาคือสูตรที่ 3 เท่ากับ 24.8 เปอร์เซ็นต์ สูตรที่ 2 เท่ากับ 21.3 เปอร์เซ็นต์ สูตรที่ 4 เท่ากับ 19.3 เปอร์เซ็นต์ และสูตรมาตรฐานมีโปรตีนน้อยที่สุด เท่ากับ 4.3 เปอร์เซ็นต์ ตามลำดับ สำหรับผลการวิเคราะห์ไขมัน พบว่า สูตรที่ 2 มีไขมันสูงที่สุด เท่ากับ 1.4 เปอร์เซ็นต์ รองลงมาคือสูตรที่ 1 และ สูตรที่ 4 เท่ากับ 1.2 เปอร์เซ็นต์ สูตรมาตรฐาน เท่ากับ 0.9 เปอร์เซ็นต์ และสูตรที่ 3 มีไขมันน้อยที่สุด เท่ากับ 0.8 เปอร์เซ็นต์ ตามลำดับ ในขณะที่ผลการวิเคราะห์เถ้า พบว่า สูตรที่ 1 และ สูตรที่ 4 มีเถ้าสูงที่สุด เท่ากับ 6.5 เปอร์เซ็นต์ รองลงมาคือสูตรมาตรฐาน เท่ากับ 6.4 เปอร์เซ็นต์ สูตรที่ 3 เท่ากับ 6.3 เปอร์เซ็นต์ และสูตรที่ 2 มีเถ้า น้อยที่สุด เท่ากับ 5.8 เปอร์เซ็นต์ ตามลำดับ และผลการวิเคราะห์เยื่อใย พบว่า สูตรที่ 1 มีเส้นใยสูงที่สุด เท่ากับ 21.4 เปอร์เซ็นต์ รองลงมาคือสูตรที่ 3 เท่ากับ 16.6 เปอร์เซ็นต์ สูตรที่ 1 เท่ากับ 13.5 เปอร์เซ็นต์ สูตรที่ 2 เท่ากับ 13 เปอร์เซ็นต์ และสูตรที่ 4 มีเยื่อใยน้อยที่สุด เท่ากับ 11.9 เปอร์เซ็นต์ ตามลำดับ (รูปที่ 4)

รูปที่ 4 ผลการวิเคราะห์ดอกเห็ดคุณภาพทางห้องปฏิบัติการ

สรุปและอภิปรายผล

การใช้แกลบกาแฟเพื่อลดปริมาณเชื้อราในยางพาราในการผลิตเห็ดคุณภาพ พบว่า เส้นใยของเห็ดเต็มถุงก่อนเชื้อเร็วที่สุดในสูตรมาตรฐานใช้เวลา 40 วัน และยังออกดอกแรกเร็วที่สุดใช้เวลา 10 วัน ส่วนสูตรที่ 4 ออกดอกแรกช้าที่สุด 18.8 วัน สอดคล้องกับงานวิจัยเรื่อง การลดปริมาณเชื้อราในยางพาราสำหรับการผลิตเห็ดเป๋าฮื้อด้วยต้นกล้วยและผักตบชวา พบว่า สูตรมาตรฐานมีระยะเวลาการเดินของเส้นใยที่เร็วที่สุด และออกดอกแรกเร็วที่สุดใช้เวลา 15 วัน เช่นกัน (ธนพร แจ่มจันทร์, สาธิต สระแก้ว, และอภิชาติ จันทร์กระจ่าง, 2554) และสูตรที่ 3 เมื่อใช้แกลบกาแฟผสมกับเชื้อราในยางพารา 15 กิโลกรัม ให้ผลผลิตรวมตลอดการทดลองสูงสุด เท่ากับ 22.9 กิโลกรัม สอดคล้องกับการทดลองของพยุงค์ดี เรือนรอบเขต (2539) ซึ่งนำเชื้อราที่เพาะเห็ดแล้วมาหมักกับเปลือกกล้วยผสมกับขานอ้อยใช้เพาะเห็ดนางรมได้ผลสูงเมื่อเทียบกับเชื้อราในยางพารา และสอดคล้องกับการทดลองของอนุสรณ์ คำแสน (2554) ที่ใช้ขานอ้อยเพาะเห็ดนางฟ้าได้ผลผลิตเทียบเท่ากับเชื้อราในยางพารา มีรายงานเกี่ยวกับการเพาะเห็ดกล่าวว่า แกลบกาแฟสามารถแปรเปลี่ยนเป็นโปรตีนได้ ส่วนนักวิทยาศาสตร์ชาวจีนค้นพบว่าสารตั้งต้นในแกลบกาแฟเป็นอาหารที่ดีเลิศของฟาร์มเห็ดในเขตร้อน (สุชาติดา ชัยมกร, 2553)

ข้อเสนอแนะ

แกลบกาแฟ ควรที่จะนำไปบดให้ละเอียดก่อนการนำไปผสมเป็นวัสดุในการเพาะเห็ดเนื่องจากแกลบกาแฟมีชิ้นใหญ่ เมื่อบรรจุลงถุงก่อนเชื้อราอาจทำให้เกิดรอยขีดข่วนที่ถุงก่อนเชื้อ และเมื่อทำให้ถุงก่อนเชื้อแตกได้ สำหรับเรื่องการเปรียบเทียบแกลบกาแฟที่บดกับแกลบกาแฟ น่าจะมีการศึกษาผลของการเจริญเติบโตของเส้นใยและผลผลิตของเห็ดคุณภาพต่อไป

เอกสารอ้างอิง

- ชาญยุทธ์ ภาณุทัต. 2552. การเพิ่มมูลค่าการผลิตเห็ด. **ข่าวสารเพื่อผู้เพาะเห็ด. 14 (3) : 7.**
ธนุพร แจ่มจันทร์, สาธิต สระแก้ว และอภิชาติ จันทร์กระจ่าง. 2554. การพัฒนาสูตรอาหารในการผลิตเห็ดเป๋าฮื้อ.
คณะเทคโนโลยีการเกษตร มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี.
ปราโมทย์ ไทยทัตกุล. 2548. **วัสดุทดแทนวัสดุเพาะเห็ดเพื่อการค้า.** ศูนย์รวมสวนเห็ดบ้านอรัญญิก.
พยุงค์ศักดิ์ เรือนรอบเขต. 2539. **วัสดุเพาะเห็ดเพื่อการผลิตเห็ดเป็นการค้า.** ศูนย์รวมสวนเห็ดบ้านอรัญญิก.
ภคินี อัครเวสสะพงศ์. 2548. การจัดการกับการปนเปื้อนของเชื้อจุลินทรีย์ในเห็ดนางฟ้าหลังการเก็บเกี่ยวด้วยชีววิธี.
ข่าวสารเพื่อผู้เพาะเห็ด. 10 (1) : 13.
วิทยา ทวีนิช. 2552. **การเพาะเห็ดแบบเศรษฐกิจพอเพียง.** กรุงเทพฯ : สกายบุ๊กส์
สำนักงานวิจัยพัฒนาปัจจัยการผลิตทางการเกษตร. 2548. **วัสดุอินทรีย์และปุ๋ยคอก ในพื้นที่ทำการเกษตร.**
เอกสารวิชาการลำดับที่ 19/2549. กรุงเทพฯ .
สุชาติา ชัยมกร. 2553. **การเพาะเห็ดจากแกลบกาแฟ.** เอกสารการประชุม The world congress on zero
emissions-Presentation Transcript.
อนุสรณ์ คำแสน. 2554. **วัสดุเพาะเพื่อการผลิตเห็ดเป็นการค้า.** ศูนย์รวมสวนเห็ดบ้านอรัญญิก.
อภิรัชต์ สมฤทธิ์. 2550. การเพาะเห็ดตระกูลนางรมโดยเทคนิคจีนเฉ่า. **ข่าวสารเพื่อผู้เพาะเห็ด. 10 (2) : 24-25.**
อุไรวรรณ นาสพัฒน์, พุฒนา รุ่งระวี, ชลธิชา เตโซ, ไกรสร ตาวงค์ และสมพร วนะสิทธิ์. 2550. **ต้นทุนการเพาะเห็ด
นางรม. เห็ดไทย.**

การพัฒนาคอนกรีตที่ใช้เศษเซรามิก เป็นวัสดุมวลรวมหยาบ

The Development of Concrete Using Ceramic Waste as Coarse Aggregate

ชรินทร์ นมรัช¹, จรรยา พรหมเฉลิม²

¹สาขาวิชาโยธาและสถาปัตยกรรม คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยราชภัฏหมู่บ้านจอมบึง

²สาขาวิชาเคมี คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยราชภัฏหมู่บ้านจอมบึง

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อศึกษากำลังอัดของคอนกรีตที่ใช้เศษเซรามิกเป็นมวลรวมหยาบเป็นการสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับเศษเซรามิก โดยการนำกลับมาใช้ใหม่เป็นการลดพื้นที่ในการกำจัด โดยได้เก็บตัวอย่างเศษเซรามิกจากโรงงานผลิตโอ่งรัตนโกสินทร์ อ.เมือง จ.ราชบุรี นำตัวอย่างเศษเซรามิกมาย่อยแล้วคัดแยกออกเป็น 2 ขนาดคือ 3/4 นิ้ว และ 3/8 นิ้ว หาค่าคุณสมบัติทางกายภาพและทางเคมี นำมาแทนที่มวลรวมหยาบที่ร้อยละ 0, 25, 50, 75 และ 100 โดยกำหนดส่วนผสมคอนกรีตจากการออกแบบกำลังอัดออกเป็น 2 กลุ่มคือ 210 กก./ชม.² และ 280 กก./ชม.² นำมาหล่อเป็นตัวอย่างคอนกรีตรูปลูกบาศก์ขนาด 15x15x15 ซม. บ่มตัวอย่างคอนกรีตในน้ำแล้วนำมาทดสอบกำลังอัดที่อายุ 3, 7, 14 และ 28 วันตามลำดับ ผลที่ได้นำมาเปรียบเทียบกับคอนกรีตธรรมดา

ผลการศึกษาพบว่า เศษเซรามิกมีค่าความถ่วงจำเพาะ 2.17 มีค่าความสึกหรอร้อยละ 33 โดยมี SiO₂ เป็นองค์ประกอบหลัก มีค่าการดูดซึมน้ำร้อยละ 4.7 ซึ่งสูงกว่าหินจึงทำให้คอนกรีตมีค่าการยุบตัวต่ำลงเมื่อเพิ่มร้อยละการแทนที่ ด้านกำลังอัดพบว่าการใช้เศษเซรามิกขนาด 3/4 นิ้ว แทนที่มวลรวมหยาบมีแนวโน้มให้ค่ากำลังอัดที่ดีกว่าคอนกรีตธรรมดาในทุกร้อยละการแทนที่ โดยคอนกรีตกลุ่มกำลังอัด ออกแบบ 210 กก./ชม.² ให้กำลังอัดสูงกว่าคอนกรีตธรรมดาร้อยละ 10 ที่การแทนที่ร้อยละ 50 และคอนกรีตกลุ่มกำลังอัดออกแบบ 280 กก./ชม.² ให้กำลังอัดสูงกว่าคอนกรีตธรรมดาร้อยละ 20 ที่การแทนที่ร้อยละ 50 สำหรับความหนาแน่นของคอนกรีตมีค่าลดลงเมื่อเพิ่มร้อยละการแทนที่ โดยความหนาแน่นลดลงร้อยละ 8 เมื่อใช้เศษเซรามิกเป็นมวลรวมหยาบทั้งหมด

Abstract

The aim of this research is to examine the compressive strength of concrete with ceramic waste as a substitute for coarse aggregate. This alternative way of concrete production can add the value of recycled ceramics and contribute to reduction of waste disposal sites. First, samples of ceramic waste were collected at Rattanakosin Pottery, Muang District, Ratchaburi Province. Then, the ceramic samples were crushed and classified into two size groups: 3/4 inch and 3/8 inch. The next step was the assessment of the samples' physical properties and chemical properties. The values acquired from the assessment were brought to replace the coarse aggregate at 0%, 25%, 50%, 75%, and 100%. The mix proportions with determined strength were divided into two groups: 210 kg./cm.² and 280 kg./cm.² before they were cast into the cube-shaped concrete molds, 15x15x15 cm. in size. Afterwards, the molds were cured in water. Compression tests were conducted with the concrete samples at the curing age of 3, 7, 14, and 28 days respectively. Finally, the test results were compared with the figures of conventional concrete.

It is found that the ceramic waste has the specific gravity of 2.17 and the abrasion value of 33% with SiO₂ as a main component. Its water absorption is 4.7 % higher than stone; hence, the concrete made from ceramic waste has a drop in slump when the percentage of replacement increases. Regarding compression, the concrete with 3/4 inch ceramic particles as the substitute for coarse aggregate tends to have a better compression than conventional concrete at every replacement percentage value. The compression of the concrete sample group with the determined strength of 210 kg./cm.² is 10 % higher than the compression of the conventional concrete at 50% replacement; while the compression of the concrete sample group with the determined strength of 280 kg./cm.² is 20 % higher than the compression of the conventional concrete at 50% replacement. The concrete density relatively

decreases when the percentage of replacement increases. There is the 8% decrease in density when all coarse aggregate of the concrete is ceramic waste.

คำสำคัญ : เศษเซรามิก, มวลรวม, คอนกรีต, กำลังอัด

Keywords : ceramic waste, aggregate, concrete, compressive strength

บทนำ

อุตสาหกรรมเครื่องปั้นดินเผาเป็นภูมิปัญญาท้องถิ่นที่สำคัญของจังหวัดราชบุรี จากข้อมูลของอุตสาหกรรมจังหวัด ปี พ.ศ. 2548 จังหวัดราชบุรีมีโรงงานผลิตโอ่งและเครื่องปั้นดินเผามากกว่า 50 โรงงาน ทำให้มีวัสดุที่เหลือทิ้งจากกระบวนการผลิต ประเภทซีเมนต์จากการเผา และเศษเซรามิกที่แตกเสียหายจำนวนมากคิดเป็นร้อยละ 20 - 30 ของผลิตภัณฑ์ทั้งหมด (ข้อมูลจากโรงงานรัตนโกสินทร์ 1 จ.ราชบุรี, 2553) ส่งผลให้มีวัสดุที่เหลือทิ้งสะสมเพิ่มขึ้นทุกปี ส่วนที่สนใจในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้คือเศษเซรามิกซึ่งเป็นส่วนที่แตกเสียหายในขั้นตอนของการเผากลายเป็นขยะที่เป็นของแข็งจึงเป็นการยากที่จะย่อยสลายด้วยกระบวนการธรรมชาติในระยะเวลาอันสั้น ขยะเหล่านี้จึงเป็นปัญหาในการหาพื้นที่ทิ้งหรือกำจัด ส่งผลกระทบต่อสภาพแวดล้อมทั้งทางตรงและทางอ้อม วิธีการกำจัดแบบดั้งเดิมที่ทำกันส่วนใหญ่คือการฝังกลบ ซึ่งยังไม่มียุทธศาสตร์และยังไม่เกิดประโยชน์เท่าที่ควร โดยแต่ละโรงงานมีพื้นที่ทิ้งวัสดุจำกัด พื้นที่ที่ทิ้งเศษวัสดุเหล่านี้แล้วก็จะไม่สามารถใช้ประโยชน์ได้อีกเป็นภาระของแต่ละโรงงานที่ต้องหาวิธีการกำจัดที่เหมาะสม ซึ่งปัญหาจากเศษเซรามิกนับวันจะมีปริมาณมากขึ้นตามอัตราการผลิตและการใช้ที่เพิ่มมากขึ้น ดังนั้นการหาวิธีการกำจัดที่เหมาะสมหรือหาแนวทางในการพัฒนาไปใช้ประโยชน์เพื่อเพิ่มมูลค่าจากเศษเซรามิกจึงเป็นทางเลือกที่ดี ซึ่งจะเกิดประโยชน์สูงสุดทั้งในด้านการลดปริมาณของเสียและการลดปัญหาการใช้ทรัพยากรอย่างสิ้นเปลือง จากปัญหาดังกล่าวผู้วิจัยเห็นว่าแนวทางหนึ่งในการกำจัดเศษเหลือทิ้งเหล่านี้จะนำกลับมาใช้ประโยชน์ในงานคอนกรีตได้ โดยคอนกรีตมีส่วนประกอบหลัก คือ ปูนซีเมนต์ น้ำ ทราย และหิน ซึ่งมีหินประมาณร้อยละ 75 โดยปริมาตรคอนกรีต ในปัจจุบันงานก่อสร้างมีการขยายตัวอย่างมากเป็นผลทำให้ความต้องการใช้คอนกรีตเป็นจำนวนมากตามไปด้วย ส่งผลให้ทรัพยากรธรรมชาติที่มีอยู่อย่างจำกัดได้ลดปริมาณลงทุกปี โดยเฉพาะปูนซีเมนต์และหินซึ่งได้มาจากการระเบิดภูเขาซึ่งเป็นการทำลายธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ นอกจากนี้ยังก่อให้เกิดมลภาวะทางอากาศจากฝุ่นละอองที่เกิดขึ้น ส่งผลกระทบต่อผู้อยู่อาศัยบริเวณใกล้เคียง จึงมีนักวิจัยหลายท่านที่พยายามนำวัสดุที่เหลือใช้จากอุตสาหกรรมต่างๆ เช่น เศษอิฐหัก ชากคอนกรีต เศษกระเบื้อง มาใช้ทดแทนปูนซีเมนต์ หินและทราย เพื่อลดต้นทุนของการผลิตคอนกรีต และที่สำคัญเป็นการลดการทำลายธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เช่น RM.Senthamari (2005) และ Pacheco-Torgal F (2011) ได้ศึกษากำลังอัดของคอนกรีตที่ใช้เศษเซรามิกเป็นมวลรวมซึ่งให้ผลในทิศทางที่ดี ดังนั้นการหมุนเวียนนำเศษเซรามิกที่มีส่วนผสมจากธรรมชาติกลับมาใช้ใหม่จึงเป็นเรื่องราวที่ควรจะหยิบยกขึ้นมาพิจารณา การพัฒนาของเสียหรือวัสดุเหลือใช้ให้นำกลับมาใช้ใหม่เพื่อแก้ไขปัญหาขยะมูลฝอยซึ่งจะสะท้อนให้เห็นว่าปัจจุบันนักอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมได้เล็งเห็นถึงความสำคัญของการนำขยะมูลฝอยกลับมาใช้ประโยชน์มากขึ้นและมีแนวโน้มที่จะขยายและพัฒนาให้เกิดประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

จากปัญหาดังกล่าวข้างต้นผู้วิจัยจึงมีเป้าหมายที่จะนำเศษเซรามิก มาเป็นมวลรวมหยาบในส่วนผสมคอนกรีต ซึ่งเป็นปัจจัยหนึ่งที่มีผลต่อคุณสมบัติของคอนกรีตแทนการใช้หินในอัตราส่วนต่างๆ เปรียบเทียบกับคอนกรีตธรรมดาเนื่องจากเซรามิกมีความแข็ง ทนทานต่อการกัดกร่อนจากสารเคมีและชีวภาพ ซึ่งเมื่อโครงการวิจัยนี้แล้วเสร็จจะทำให้ได้ข้อมูลเชิงวิทยาศาสตร์ของคุณสมบัติของคอนกรีตที่ผสมเศษเซรามิก เพื่อเป็นเอกสารทางวิชาการที่สร้างความเชื่อมั่นว่าสามารถใช้ได้จริงเพื่อนำไปประยุกต์ใช้ในชุมชน ทั้งนี้หากนำไปใช้ในอุตสาหกรรมก่อสร้างจะทำให้สามารถลดต้นทุนในภาพรวมได้ ลดค่ากำจัด ลดพื้นที่ในการกำจัดแบบดั้งเดิมโดยการฝังกลบ อีกทั้งยังเป็นการสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับเศษเซรามิกอีกด้วย และที่สำคัญคือประหยัดพลังงานและลดปัญหาสิ่งแวดล้อมที่เป็นปัญหาสำคัญของโลกในปัจจุบันได้เป็นอย่างดี

รูปที่ 1 เศษเซรามิกที่บ่อกทิ้ง

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษากำล้างอัดของคอนกรีตที่ใช้เศษเซรามิกเป็นมวลรวมหยาบ
2. เพื่อเป็นการสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับเศษเซรามิกโดยการนำกลับมาใช้ใหม่เป็นการลดพื้นที่ในการกำจัดแบบเดิม ซึ่งใช้วิธีการฝังกลบ

วัสดุและการทดสอบ

วัสดุ

เศษเซรามิกที่ใช้เป็นวัสดุในการศึกษาเป็นวัสดุเหลือทิ้งจากโรงงานเครื่องปั้นดินเผา จ.ราชบุรี ประกอบด้วย เศษโอ่งและเศษกระถางเคลือบ นำมาย่อยให้มีขนาดเล็กลงด้วยเครื่อง Roller mild แล้วคัดแยกขนาดด้วยตะแกรงร่อน ออกเป็น 2 ขนาดด้วยกันคือ 3/4 นิ้ว และ 3/8 นิ้ว ดังแสดงในภาพที่ 2

การทดสอบ

หากคุณสมบัติทางกายภาพและคุณสมบัติทางเคมีของตัวอย่างเศษเซรามิก ได้แก่ ค่าความถ่วงจำเพาะตามมาตรฐาน ASTM C128 ค่าความหนาแน่นสัมพัทธ์และค่าการดูดซึมน้ำตามมาตรฐาน ASTM C127 หน่วยน้ำหนัก ร้อยละ การสึกหรอตามมาตรฐาน ASTM C131 หาค่ายุบตัวของคอนกรีตสด หล่อตัวอย่างคอนกรีตรูปลูกบาศก์ขนาด 15x15x15 ซม. บ่มในน้ำแล้วทดสอบกำลังอัดที่อายุ 3, 7, 14 และ 28 วัน ซึ่งในแต่ละอายุของตัวอย่างทดสอบใช้ตัวอย่างคอนกรีตจำนวน 3 ตัวอย่างมาหาค่าเฉลี่ย

ขอบเขตการศึกษา

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

วัสดุที่ใช้ศึกษาคือ เศษเซรามิกซึ่งเป็นวัสดุเหลือทิ้งจากโรงงานเครื่องปั้นดินเผา จ.ราชบุรี ซึ่งประกอบด้วย เศษโอ่งมังกรและเศษกระถางเคลือบ โดยศึกษา ขนาดและอัตราส่วนของเศษเซรามิกที่เหมาะสมต่อกำลังอัดของ คอนกรีต แบ่งกลุ่มตัวอย่างเป็น 2 กลุ่มคือ 210 kg/cm² และ 280 kg/cm² ซึ่งแต่ละกลุ่มกำลังอัดใช้เศษเซรามิก 2 ขนาดด้วยกันคือ 3/4 นิ้ว และ 3/8 นิ้ว โดยแทนที่หินในส่วนผสมด้วยเศษเซรามิกร้อยละ 0, 25, 50, 75, และ ร้อยละ 100

เนื้อหาของการวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการศึกษาในเรื่องเหล่านี้คือ

1. ศึกษากำลังอัดของคอนกรีตที่ใช้เศษเซรามิกเป็นมวลรวมหยาบ
2. ศึกษาสัดส่วนร้อยละที่เหมาะสมในการแทนที่มวลรวมหยาบด้วยเศษเซรามิก
3. ศึกษาขนาดของเศษเซรามิกที่เหมาะสมต่อกำลังอัด

ตัวแปรที่ศึกษา

งานวิจัยนี้ได้ศึกษาตัวแปรซึ่งมีผลกระทบต่อกำลังอัดของคอนกรีต 2 ค่าด้วยกันคือ ร้อยละในการแทนที่มวลรวมหยาบด้วยเศษเซรามิกโดยแปรค่าที่ร้อยละ 0, 25, 50, 75 และ 100 เพื่อดูผลกระทบต่อกำลังอัดของคอนกรีต และอีกตัวแปรหนึ่งคือขนาดของเศษเซรามิกต่อกำลังอัดของคอนกรีตโดยใช้เศษเซรามิก 2 ขนาดคือ 3/4 นิ้ว และ 3/8 นิ้ว โดยกำหนดปริมาณวัสดุที่ใช้เป็นส่วนผสมคอนกรีตจากการออกแบบกำลังอัดของคอนกรีตตามมาตรฐาน ACI ที่อายุ 28 วัน ออกเป็น 2 กลุ่มคือกำลังอัดออกแบบ 210 กก./ซม.² และกำลังอัดออกแบบ 280 กก./ซม.² กำหนดค่ายุบตัวอยู่ในช่วง 5 ถึง 10 ซม. จากคอนกรีตที่ใช้ปูนซีเมนต์ปอร์ตแลนด์ประเภทที่ 1 หินปูน และทรายแม่น้ำ และนำสัดส่วนผสมของคอนกรีตที่ได้จากการออกแบบดังกล่าวมาใช้กับคอนกรีตที่ใช้เศษเซรามิกเป็นมวลรวมหยาบ โดยการแทนที่หินในส่วนผสมด้วยเศษเซรามิก

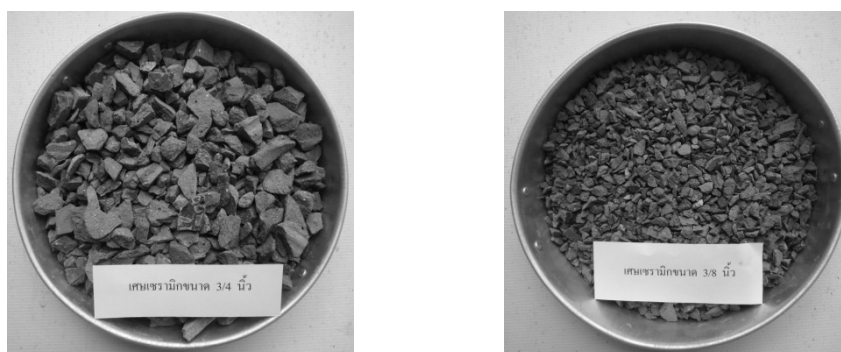
ตาราง 1 ปริมาณวัสดุที่ใช้ในส่วนผสมของคอนกรีต

Designed Strength (ksc)	Mix Proportion (kg/m ³)			
	Cement	Water	Sand	Coarse Aggregate
210	300	200	882	1012
280	350	200	835	1012

ผลการศึกษา

คุณสมบัติของเศษเซรามิก

เศษเซรามิกมีสีน้ำตาลอมแดง รูปร่างมีลักษณะเป็นเหลี่ยมมุม เป็นก้อนรูปทรงไม่แน่นอนเนื่องจากผ่านการทุบแล้วย่อยจากนั้นนำมาคัดขนาด ดังแสดงในภาพที่ 2 ซึ่งพบว่าลักษณะรูปร่างของมวลรวมมีผลต่อความต้องการน้ำเพื่อให้ไหลลื่นและสามารถทำงานได้ดี เศษเซรามิกมีค่าความถ่วงจำเพาะ 2.17 ค่าความหนาแน่น 1,046 kg/m³ การดูดซึมน้ำมากกว่าหินซึ่งจะส่งผลทำให้คอนกรีตสดที่ใช้เศษเซรามิกเป็นมวลรวมหยาบมีค่ายุบตัวสูงกว่าคอนกรีตที่ใช้หินเป็นมวลรวมหยาบ ดังนั้นการนำคอนกรีตผสมเศษเซรามิกไปใช้งานที่ต้องการค่ายุบตัวสูงควรพิจารณาการสูญเสียจากการดูดซึมน้ำของเศษเซรามิก สำหรับค่าความสึกกร่อนของเศษเซรามิกร้อยละ 33 อยู่ในเกณฑ์มาตรฐานของมวลรวมหยาบในงานคอนกรีต องค์ประกอบหลักของเศษเซรามิกคือซิลิคอนไดออกไซด์ (SiO₂) คิดเป็นร้อยละ 66.79

รูปที่ 2 เศษเซรามิกที่ย่อยคัดขนาดแล้ว

ตาราง 2 คุณสมบัติทางกายภาพของวัสดุมวลรวมหยาบ

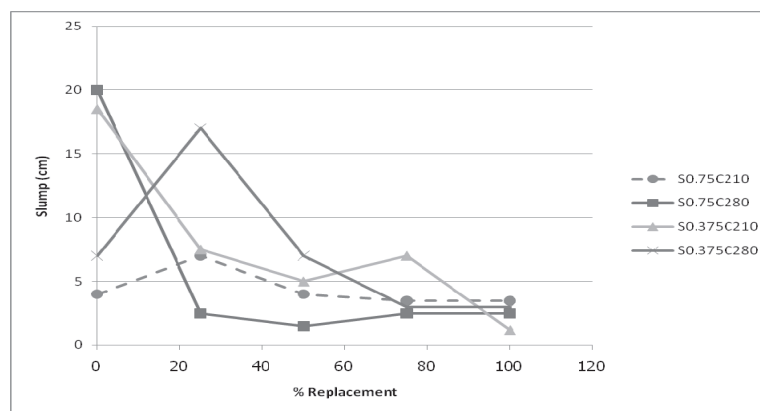
Properties	Ceramic waste	Crushed Stone
Specific gravity	2.17	2.68
Maximum size (mm)	19	20
Fineness modulus	7.93	6.95
Water absorption 24 h (%)	4.7	1.2
Bulk density (kg/m ³) Loose	1,046	1,350
Bulk density (kg/m ³) Compacted	1,176	1,566
Abrasion value (%)	33	20

ตาราง 3 องค์ประกอบทางเคมีของวัสดุโดยวิธี XRF แบบ wavelength dispersive

Sample	Chemical Composition (%)									
	SiO ₂	Al ₂ O ₃	Fe ₂ O ₃	CaO	MgO	K ₂ O	Na ₂ O	SO ₃	LOI	other
Cement Type I	20.90	5.27	3.75	64.70	1.27	0.38	0.06	2.50	1.66	-
Ceramic waste	66.79	17.44	6.07	2.81	0.64	2.03	0.32	1.11	1.50	1.29

ค่ายุบตัว

ผลจากการวัดค่าการยุบตัวของคอนกรีตกลุ่มเดียวกันแต่ต่างกันที่ร้อยละการแทนที่มวลรวมหยาบด้วยเศษเซรามิก แสดงดังภาพที่ 3 พบว่าคอนกรีตที่ใช้หินเป็นมวลรวมทั้งหมดจะให้ค่าการยุบตัวประมาณ 5-10 ซม. แต่เมื่อแทนที่มวลรวมหยาบด้วยเศษเซรามิกในปริมาณที่มากขึ้นกลับทำให้ค่าการยุบตัวลดลง เช่นในกรณีใช้เศษเซรามิกเป็นมวลรวมหยาบทั้งหมดค่าการยุบตัวลดลงเหลือ 3 ซม. ทั้งนี้ น่าจะมาจากสาเหตุหลัก 2 ประการด้วยกันคือการดูดซึมน้ำของเศษเซรามิกสูงกว่าหิน และรูปร่างเศษเซรามิกที่มีลักษณะเป็นเหลี่ยมคมมากกว่าหินธรรมชาติ และผิวของเศษเซรามิกยังมีความขรุขระมากกว่าด้วย นอกจากนี้ค่าการยุบตัวยังขึ้นอยู่กับขนาดของเศษเซรามิกอีกด้วย กล่าวคือเศษเซรามิกที่มีขนาดเล็กกว่าคือ 3/8 นิ้ว จะให้ค่าการยุบตัวต่ำกว่าคอนกรีตที่ใช้เศษเซรามิกขนาด 3/4 นิ้ว ซึ่งใหญ่กว่า

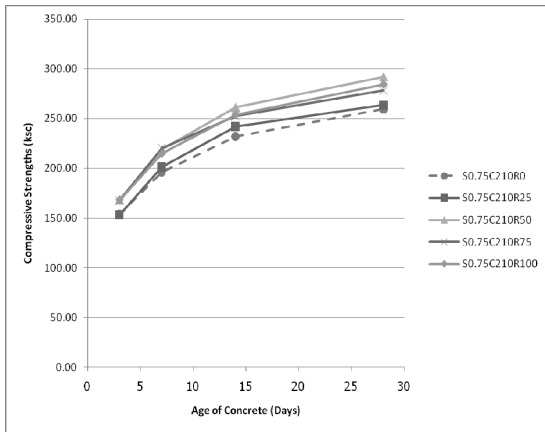

รูปที่ 3 ค่ายุบตัวของคอนกรีตที่แทนที่มวลรวมหยาบด้วยเศษเซรามิกร้อยละต่าง ๆ

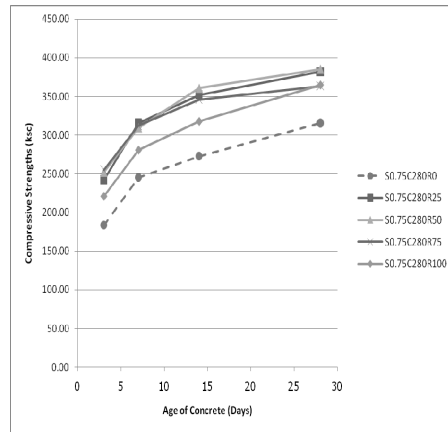
กำลังอัดของคอนกรีตที่แทนที่มวลรวมหยาบด้วยเศษเซรามิกขนาด 3/4 นิ้ว

จากผลการทดสอบกำลังอัดของคอนกรีตที่ใช้เศษเซรามิกแทนที่มวลรวมหยาบโดยกำหนดสัดส่วนผสมคอนกรีตจากการออกแบบกำลังอัดที่ 210 กก/ซม² ดังภาพที่ 4 เมื่อเปรียบเทียบกับคอนกรีตธรรมดาพบว่า คอนกรีตที่แทนที่มวลรวมหยาบด้วยเศษเซรามิกให้ค่ากำลังอัดสูงกว่าคอนกรีตธรรมดาในทุกร้อยละการแทนที่ กล่าวคือ การแทนที่มวลรวมหยาบด้วยเศษเซรามิกร้อยละ 25 ให้ค่ากำลังอัดสูงกว่าคอนกรีตธรรมดาเล็กน้อย ส่วนคอนกรีตที่แทนที่มวลรวม

หยาบด้วยเศษเซรามิกร้อยละ 50, 75, และ 100 ให้ค่ากำลังอัดสูงกว่าคอนกรีตธรรมดาโดยเฉลี่ยร้อยละ 10 สำหรับคอนกรีตกลุ่มกำลังอัด 280 กก./ซม.² คอนกรีตที่แทนที่มวลรวมหยาบด้วยเศษเซรามิกให้ค่ากำลังอัดสูงกว่าคอนกรีตธรรมดาในทุกร้อยละการแทนที่ กล่าวคือการแทนที่มวลรวมหยาบด้วยเศษเซรามิกร้อยละ 25, 50, 75, ให้ค่ากำลังอัดสูงกว่าคอนกรีตธรรมดาโดยเฉลี่ยประมาณร้อยละ 30 ส่วนคอนกรีตที่แทนที่มวลรวมหยาบด้วยเศษเซรามิกทั้งหมดให้ค่ากำลังอัดสูงกว่าคอนกรีตธรรมดาโดยเฉลี่ยร้อยละ 15

(a)

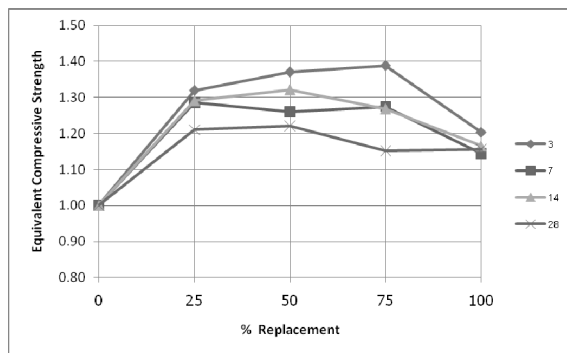
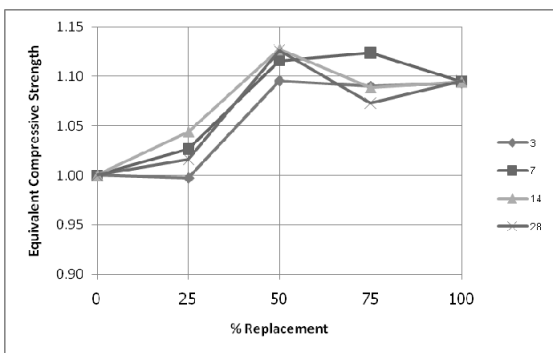
(b)

รูปที่ 4 กำลังอัดของคอนกรีตที่ใช้เศษเซรามิกขนาด 3/4 นิ้ว ในปริมาณต่าง ๆ กับอายุการบ่มของคอนกรีต
 a) กลุ่มออกแบบ 210 กก./ซม.² และ b) กลุ่มออกแบบ 280 กก./ซม.²

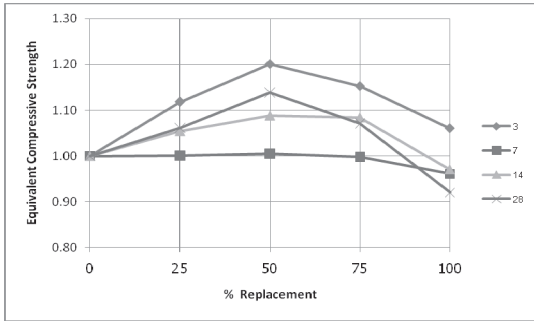
กำลังอัดเทียบเท่า

ผลการเปรียบเทียบกำลังอัดระหว่างคอนกรีตธรรมดากับคอนกรีตที่ใช้เศษเซรามิกเป็นมวลรวมหยาบแสดงดังรูปที่ 5 และรูปที่ 6 พบว่าขนาดของเศษเซรามิกมีผลต่อกำลังอัดของคอนกรีต กล่าวคือคอนกรีตที่ผสมเศษเซรามิกขนาด 3/4 นิ้ว ให้ผลกำลังอัดสูงกว่าคอนกรีตที่ใช้เศษเซรามิกขนาด 3/8 นิ้ว ในทุกร้อยละการแทนที่มวลรวมหยาบด้วยเศษเซรามิก ไม่ว่าจะแทนที่ร้อยละ 25, 50, 75 หรือ 100

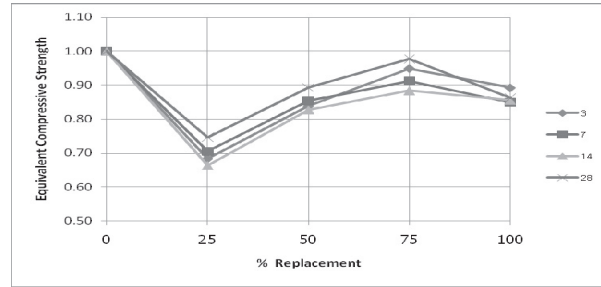
สำหรับผลของร้อยละการแทนที่มวลรวมหยาบด้วยเศษเซรามิกเท่ากับร้อยละ 50 มีผลให้คอนกรีตมีกำลังอัดเพิ่มสูงสุดซึ่งสูงกว่าคอนกรีตที่ใช้หินเป็นมวลรวมหยาบล้วน สาเหตุสำคัญน่าจะมาจากการที่เศษเซรามิกมีค่าการดูดซึมน้ำมากกว่าหิน น้ำในคอนกรีตบางส่วนจึงถูกเศษเซรามิกดูดไปเก็บไว้ ทำให้ค่าอัตราส่วนน้ำต่อปูนซีเมนต์ (w/c) มีค่าลดลงส่งผลให้คอนกรีตมีกำลังสูงขึ้น

รูปที่ 5 กำลังอัดเทียบเท่าของคอนกรีตที่แทนที่ด้วยเศษเซรามิกขนาด 3/4 นิ้ว ที่กำลังอัดออกแบบ
 a) 210 กก./ซม.² และ b) 280 กก./ซม.²

(a)

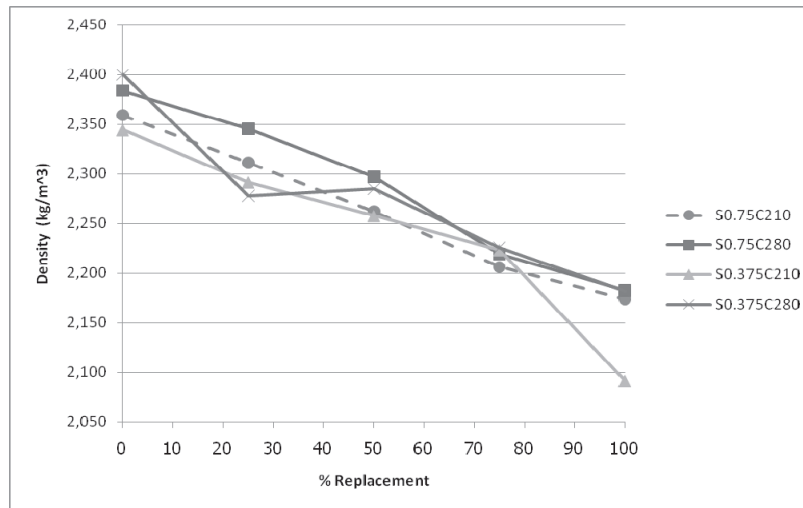
(b)

รูปที่ 6 กำลังอัดเทียบเท่าของคอนกรีตที่แทนที่ด้วยเศษเซรามิกขนาด 3/8 นิ้วที่กำลังอัดออกแบบ

a) 210 กก./ซม.² และ b) 280 กก./ซม.²

ความหนาแน่นหรือหน่วยน้ำหนักของคอนกรีต

ความหนาแน่นของคอนกรีตที่ใช้เศษเซรามิกเป็นมวลรวมหยาบมีค่าอยู่ในช่วง 2,070 ถึง 2,346 กก./ม³ ซึ่งขึ้นอยู่กับปริมาณการแทนที่มวลรวมหยาบด้วยเศษเซรามิก โดยความหนาแน่นมีค่าลดลงเมื่อปริมาณการแทนที่มวลรวมหยาบด้วยเศษเซรามิกเพิ่มขึ้น เมื่อนำมาเปรียบเทียบกับหน่วยน้ำหนักของคอนกรีตธรรมดาซึ่งมีค่าอยู่ในช่วง 2,305 ถึง 2,417 กก./ม³ ดังแสดงในภาพที่ 7 จะเห็นว่าความหนาแน่นของคอนกรีตจากเศษเซรามิกมีค่าต่ำกว่าของคอนกรีตธรรมดาเมื่อใช้ส่วนผสม วัสดุ และวิธีการผสมเดียวกัน ทั้งนี้เพราะความถ่วงจำเพาะของเศษเซรามิกซึ่งใช้แทนที่มวลรวมมีค่าน้อยกว่าความถ่วงจำเพาะของหินจึงทำให้คอนกรีตที่ได้มีความหนาแน่นต่ำกว่า โดยภาพรวมการแทนที่มวลรวมหยาบด้วยเศษเซรามิกร้อยละ 50 จะทำให้ความหนาแน่นของคอนกรีตลดลงร้อยละ 4

รูปที่ 7 เปรียบเทียบหน่วยน้ำหนักของคอนกรีตที่แทนที่มวลรวมหยาบด้วยเศษเซรามิกที่ร้อยละต่าง ๆ

สรุปผล อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ

สรุปผล

1. เศษเซรามิกซึ่งผ่านการย่อยและคัดขนาดมีลักษณะเป็นเหลี่ยมมุม ค่าความถ่วงจำเพาะเท่ากับ 2.17 โดยมีซิลิกา (SiO₂) เป็นองค์ประกอบหลัก มีค่าการดูดซึมน้ำร้อยละ 4.7 ค่าความเสีกร่อนโดยวิธีลอสแอนเจลิสร้อยละ 33

2. การใช้เศษเซรามิกแทนที่มวลรวมหยาบในคอนกรีตทำให้ค่ายุบตัวของคอนกรีตลดลง โดยแนวโน้มยิ่งเพิ่มร้อยละการแทนที่เศษเซรามิกส่งผลให้ค่ายุบตัวมีค่าต่ำลง

3. การใช้เศษเซรามิกขนาด 3/4 นิ้วแทนที่มวลรวมหยาบมีแนวโน้มให้ค่ากำลังอัดที่ดีกว่าคอนกรีตธรรมดา โดยคอนกรีตที่ออกแบบกำลังอัด 210 กก./ซม.² ให้กำลังอัดสูงกว่าคอนกรีตธรรมดาร้อยละ 10 ที่การแทนที่ร้อยละ 50 และคอนกรีตที่ออกแบบกำลังอัด 280 กก./ซม.² ให้กำลังอัดสูงกว่าคอนกรีตธรรมดาร้อยละ 20 ที่การแทนที่ร้อยละ 50

4. การใช้เศษเซรามิกขนาด 3/8 นิ้ว แทนที่มวลรวมหยาบร้อยละ 25, 50 และ 75 สำหรับคอนกรีตที่ออกแบบกำลังอัด 210 กก./ซม.² ให้ค่ากำลังอัดใกล้เคียงกับคอนกรีตธรรมดา ส่วนการใช้เศษเซรามิกขนาด 3/8 นิ้วเป็นมวลรวมหยาบแทนที่หินทั้งหมดให้ค่ากำลังอัดต่ำกว่าคอนกรีตธรรมดาร้อยละ 8

5. การใช้เศษเซรามิกขนาด 3/8 นิ้ว แทนที่มวลรวมหยาบ สำหรับคอนกรีตที่ออกแบบกำลังอัด 280 กก./ซม.² ให้ค่ากำลังอัดต่ำกว่าคอนกรีตธรรมดาในทุกร้อยละการแทนที่

6. ขนาดของเศษเซรามิกมีผลต่อกำลังอัดของคอนกรีต กล่าวคือการใช้เศษเซรามิกขนาด 3/4 นิ้วแทนที่มวลรวมหยาบให้ค่ากำลังอัดสูงกว่าการใช้เศษเซรามิกขนาด 3/8 นิ้ว ในทุกร้อยละการแทนที่ ทั้งกำลังอัดออกแบบ 210 กก./ซม.² และกำลังอัดออกแบบ 280 กก./ซม.²

7. ความหนาแน่นของคอนกรีตที่แทนที่มวลรวมหยาบด้วยเศษเซรามิกมีค่าต่ำกว่าความหนาแน่นของคอนกรีตธรรมดา โดยความหนาแน่นจะลดลงเมื่อเพิ่มปริมาณการแทนที่มวลรวมหยาบด้วยเศษเซรามิก ซึ่งเมื่อใช้เศษเซรามิกทั้งหมดเป็นมวลรวมหยาบความหนาแน่นจะลดลงร้อยละ 8

ดังนั้น ผลจากการวิจัยจึงสรุปได้ว่าสามารถใช้เศษเซรามิกเป็นมวลรวมในงานคอนกรีตทดแทนหินได้ ซึ่งเป็น การลดปริมาณขยะและพื้นที่ทิ้ง ลดการใช้หินธรรมชาติอีกทางหนึ่ง

อภิปรายผลการวิจัย

1. จากผลการวิจัยจะเห็นได้ว่าเศษเซรามิกขนาด 3/4 นิ้ว มีความเหมาะสมที่จะนำมาใช้เป็นมวลรวมหยาบทดแทนหินสำหรับงานคอนกรีต ไม่ว่าจะแทนที่หินบางส่วนหรือแทนที่ทั้งหมด เพราะให้ค่ากำลังอัดที่ดีกว่าคอนกรีตธรรมดา ทั้งนี้เป็นเพราะเศษเซรามิกมีการดูดซึมน้ำมากกว่าหิน จึงทำให้ปริมาณน้ำสุทธิในคอนกรีตที่มีส่วนผสมของเศษเซรามิกลดลง เป็นผลให้อัตราส่วนน้ำต่อปูนซีเมนต์ลดลงทำให้กำลังอัดสูงขึ้น สำหรับเศษเซรามิกขนาด 3/4 นิ้ว มีความเหมาะสมมากกว่าขนาด 3/8 นิ้ว เพราะการใช้มวลรวมขนาดใหญ่ขึ้นสามารถทำให้คอนกรีตมีกำลังอัดขึ้นโดยการใช้ปูนซีเมนต์เท่าเดิมและลดปริมาณน้ำลง แต่การใช้มวลรวมขนาดใหญ่จะทำให้คอนกรีตไม่เป็นเนื้อเดียวกัน เป็นผลให้กำลังอัดลดลงได้ จึงไม่ควรใช้มวลรวมที่มีขนาดใหญ่มากกว่า 1 ถึง 1 ½” เพราะนอกจากจะไม่มีผลต่อกำลังอัดแล้วขนาดใหญ่มากที่สุดของมวลรวมหยาบยังกำหนดโดยส่วนที่แคบที่สุดของคอนกรีตที่จะเทและระยะระหว่างเหล็กเสริม (ปริญา จินดาประเสริฐ และ ชัย จาตุรพิทักษ์กุล, 2548, หน้า 83) นอกจากนี้หน่วยน้ำหนักของคอนกรีตที่ใช้เศษเซรามิกยังน้อยกว่าคอนกรีตธรรมดาอีกด้วย ซึ่งช่วยลดน้ำหนักของโครงสร้างลงได้ การเลือกนำไปใช้งานอาจต้องพิจารณาความชื้นเหลวหรือความสามารถในการเทได้ของคอนกรีต ซึ่งจากผลการวิจัยจะเห็นว่าปริมาณเศษเซรามิกทำให้ค่ายุบตัวของคอนกรีตลดลง ดังนั้นหากต้องการใช้คอนกรีตที่มีค่าการยุบตัวสูงควรใช้เศษเซรามิกในปริมาณน้อยเพื่อความเหมาะสมในการทำงาน

2. แม้ว่ากำลังอัดของคอนกรีตที่ใช้เศษเซรามิกจะมีค่าสูงกว่าคอนกรีตธรรมดาแต่อาจจะไม่เหมาะกับงานที่ผิวหน้าต้องสัมผัสกับการเสียดสี เช่น พื้นถนน เพราะจากผลการวิจัยจะเห็นว่าเศษเซรามิกมีค่าร้อยละความสึกกร่อนสูงกว่าหิน ซึ่งต้องศึกษาวิจัยเพิ่มเติมในเรื่องความต้านทานต่อการสึกกร่อน

ข้อเสนอแนะ

1. เพื่อให้การใช้เศษเซรามิกมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น ในการวิจัยต่อไปควรศึกษาคุณสมบัติด้านอื่นๆ เพิ่มเติม เช่น ความคงทน ความต้านทานต่อการสึกกร่อน การขยายตัว

2. ควรศึกษาให้ครอบคลุมไปถึงการใช้เศษเซรามิกในคอนกรีตกำลังสูง

3. การวิจัยนี้เป็นข้อมูลเบื้องต้นในการพัฒนาเศษเซรามิกมาใช้เป็นมวลรวมสำหรับโครงสร้างคอนกรีตเสริมเหล็กต่อไป

เอกสารอ้างอิง

- Correia J.R., Brito J.de & Pereira A.S. 2006. **Effects on concrete durability of using recycled ceramic aggregates**. *Materials and Structures*, 39 (169-177).
- Medina C., Sanchez de Rojas M.I. & Frias M. 2012. **Reuse of sanitary ceramic waste as coarse aggregate in ecoefficient concretes**. *Cement & Concrete Composites*, 32 (440-449).
- Mohd Mustafa Al Bakri Abdullah. 2006. **Concrete ceramic waste slab**. *Engineering research & education*, 3 (139-145).
- Neville, A.M. (2002). **Properties of concrete** (4th ed.). New York: Prentice-Hall.
- Pacheco-Torgal F. & Jalali S. 2010. **Reusing ceramic waste in concrete**. *Construction and Building Materials*, 24 (832-838).
- Pincha Torkittikul & Amon Chaipanich. 2010. **Utilization of ceramic waste as fine aggregate within Portland cement and fly ash concretes**. *Cement & Concrete Composites*, 32 (440-449).
- Senthamari RM.& Devadas Manoharan P. 2005. **Concrete with ceramic waste aggregate**. *Cement & Concrete Composites*, 27 (910-913).
- คณะกรรมการวิชาการสาขาวิศวกรรมโยธา คณะอนุกรรมการคอนกรีตและวัสดุ. 2546. **ข้อกำหนดมาตรฐานวัสดุและการก่อสร้าง สำหรับโครงสร้างคอนกรีต**. กรุงเทพฯ : สมาคมวิศวกรรมสถานแห่งประเทศไทย ในพระบรมราชูปถัมภ์.
- ชัชวาลย์ เศรษฐบุตตร. 2543. **คอนกรีตเทคโนโลยี** (พิมพ์ครั้งที่ 8). กรุงเทพฯ : คอนกรีตผสมเสร็จซีแพค.
- ปริญญา จินดาประเสริฐ และ ชัย จาตุรพิทักษ์กุล. 2548. **ปูนซีเมนต์ ปอซโซลานและคอนกรีต**. กรุงเทพฯ : สมาคมคอนกรีตไทย.
- พงศกร ดวงใจ และ วัฒนะ พงศาปาน. 2546. **คอนกรีตผสมเซรามิก**. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรบัณฑิตสาขาวิศวกรรมโยธา สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระนครเหนือ.
- เมธี บุญเลี้ยงอุปถัมภ์ และ ฉัตรชัย ชูพานิช. 2543. **คู่มือการทดสอบหิน ทราบและคอนกรีต**. กรุงเทพฯ : ผลิตภัณ์ท์และวัสดุก่อสร้าง.

เคลือบซี้เถ้าจากเตามังกรสำหรับอุตสาหกรรมเซรามิกส์ราชบุรี Wood Ash Glaze from Dragon Kiln for Ratchaburi Ceramic Industry

อรนุช จินตาสกุลยนต์¹ จรรยา พรหมเฉลิม²

¹ สาขาวิชาเทคโนโลยีอุตสาหกรรมการผลิต คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยราชภัฏหมู่บ้านจอมบึง

² สาขาวิชาเคมี คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยราชภัฏหมู่บ้านจอมบึง

บทคัดย่อ

การวิจัยเรื่องนี้ได้ทำการศึกษาถึงสมบัติทางเคมีและทางกายภาพของซี้เถ้าไม้ผสมจากเตามังกรโรงกระถางหาอัตราส่วนผสมของสูตรเคลือบซี้เถ้าแบบ 3 องค์ประกอบ จำนวน 144 สูตร เเผาในเตาไฟฟ้าที่อุณหภูมิ 1150 และ 1200 องศาเซลเซียส และการเติมออกไซด์ให้สีกับเคลือบซี้เถ้าที่เหมาะสมกับเนื้อดินเซรามิกส์ราชบุรี เเผาอุณหภูมิ 1200 องศาเซลเซียส ในบรรยากาศออกซิเดชันและรีดักชัน

ผลการทดลองซี้เถ้าไม้ผสมจากเตามังกรโรงกระถางมีปริมาณของแคลเซียมออกไซด์สูงร้อยละ 43.37 ประกอบไปด้วยเฟสแคลไซต์ เมื่อนำมาหาอัตราส่วนผสม พบว่าสูตรเคลือบที่ 20 มีส่วนผสมที่เหมาะสม คือ ซี้เถ้าไม้ผสมจากเตามังกรโรงกระถางร้อยละ 30 ดินเหนียวราชบุรีร้อยละ 20 และเฟลด์สปาร์ร้อยละ 50 ส่วนผสมจึงประกอบด้วยแคลเซียมออกไซด์ ซิลิกา และอลูมินา ซึ่งเป็นส่วนผสมยูเทคติกทำให้ได้เคลือบซี้เถ้าสามารถเผาในอุณหภูมิ 1200 องศาเซลเซียส ให้เคลือบที่สุกตัวดี ผิวเรียบ ใส ราน มีความเหมาะสมที่จะนำไปผสมกับออกไซด์ให้สี คือ โคบอลต์ออกไซด์ร้อยละ 2 เพอริกออกไซด์ร้อยละ 2 คอปเปอร์ออกไซด์ร้อยละ 2 แมงกานีสไดออกไซด์ร้อยละ 4 และโครมออกไซด์ร้อยละ 2 นำไปเผาอุณหภูมิ 1200 องศาเซลเซียส ในบรรยากาศออกซิเดชันและรีดักชันให้เคลือบซี้เถ้าสีที่มีความสวยงาม สามารถนำไปเคลือบผลิตภัณฑ์เซรามิกส์ได้

Abstract

This research was aimed to study the physical and chemical properties of mixed wood ash from Dragon kiln in Ratchaburi ceramic industry and the glaze formula. The mixing ratio of wood ash glaze was designed to be 144 formulas by triaxial blend and the firing process was studied in electric kiln at 1150 °C and 1200°C. Color oxide was added to the suitable formula of wood ash glazes and fired at 1200°C in oxidation and reduction conditions.

The results showed that the major chemical composition of mixed wood ash is calcium oxide representing 43.37% calcite phase. The formula was well suited for wood ash glazes composed of 30% mixed wood ash, 20% Ratchaburi clay and 50% feldspar which were defined as an eutectic mixture: calcium oxide-silica-alumina. This combination showed that the glazes having good vitreous, naturally craze, brightness and smooth surface. The additive color oxides composed of 2% cobalt oxide, 2% ferric oxide, 2% cupric oxide, 4% manganese dioxide and 2% chrome oxide were added to create a colored and fired at 1200°C in oxidation and reduction conditions. Therefore, the sampled wood ash glazes was well suited for making a glaze for Ratchaburi ceramic products

คำสำคัญ: เคลือบซี้เถ้า ส่วนผสมแบบ 3 องค์ประกอบ ออกซิเดชัน รีดักชัน ออกไซด์ให้สี

Keywords : wood ash glaze, triaxial blend, oxidation, reduction, color oxide

บทนำ

เตาเผาผลิตภัณฑ์เซรามิกส์จังหวัดราชบุรีหรือภาษาพื้นบ้านเรียกว่า เตามังกร เป็นเตาเผาที่ใช้เผาผลิตภัณฑ์เืองมังกร กระถาง ใช้ไม้ยางพาราและไม้ยูคาลิปตัสเป็นไม้ฟืนเชื้อเพลิง ในการเผาแต่ละครั้งของเตามังกรจะเหลือซี้เถ้าจากการใช้ฟืนเป็นเชื้อเพลิงเผาปริมาณมาก ซึ่งเป็นวัสดุเหลือทิ้งต้องนำออกจากเตาเผาทุกครั้งหลังเผาเสร็จ เป็นซี้เถ้าจากไม้ยูคาลิปตัสผสมกับไม้ยางพารา ซี้เถ้าไม้ (Wood Ash) สามารถนำมาทำเคลือบซี้เถ้า (ไพจิตร อังศิริวัฒน์, 2547, หน้า 152) ให้ลักษณะพิเศษพื้นผิวที่มีความหยาบเหมือนเม็ดทรายจนถึงผิวเรียบเนียนเหมือนหยก ผิวเคลือบเป็นมันแวววาวจนถึงผิวด้าน ผิวดูแกรนเหมือนลาวยาง และมีความอ่อนแก่ของสีที่หลากหลายตามปริมาณของเหล็กออกไซด์ที่ผสมอยู่ สามารถสร้าง

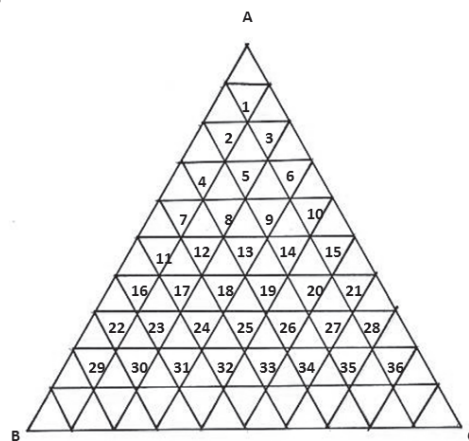
ความเป็นเอกลักษณ์ของผลิตภัณฑ์ได้เป็นอย่างดี อีกทั้งเคลือบซีเมนต์ต้นทุนในการผลิตที่ต่ำ สามารถนำวัตถุดิบในท้องถิ่นมาใช้ในการผลิตเคลือบซีเมนต์ได้ จากสภาพปัญหาดังกล่าวผู้วิจัยมีความสนใจที่จะนำวัสดุเหลือทิ้งจากกระบวนการผลิตโถงมังกร กระถาง จากเตามังกร มาศึกษาทำเคลือบซีเมนต์จากเตามังกรสำหรับอุตสาหกรรมเซรามิกส์ราชบุรีชั้น เพื่อพัฒนาทรัพยากรที่มีอยู่ให้เกิดประโยชน์สูงสุด เพิ่มมูลค่าให้กับผลิตภัณฑ์ และสร้างความเป็นเอกลักษณ์ของผลิตภัณฑ์เซรามิกส์ของจังหวัดราชบุรี เป็นประโยชน์ต่อสถานประกอบการเซรามิกส์ทั้งขนาดเล็กและขนาดกลาง

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาสมบัติทางเคมีและทางกายภาพของซีเมนต์ผสมจากเตามังกรโรงโถงและโรงกระถาง ห้ออัตราส่วนผสมของสูตรเคลือบซีเมนต์ที่เหมาะสมกับเนื้อดินเซรามิกส์ราชบุรี และผลของการเติมออกไซด์ให้สีต่อเคลือบซีเมนต์ที่มีความเหมาะสมกับเนื้อดินเซรามิกส์ราชบุรี

อุปกรณ์และวิธีการดำเนินการวิจัย

ศึกษาสมบัติทางเคมีและทางกายภาพซีเมนต์จากเตามังกรของโรงโถงและโรงกระถางเปรียบเทียบกัน วิเคราะห์หาองค์ประกอบทางเคมีด้วย XRF ยี่ห้อ Bruker รุ่น S8 Tiger วิเคราะห์หาเฟสด้วย XRD ยี่ห้อ Bruker รุ่น D5005 วิเคราะห์ขนาดและการกระจายตัวของอนุภาคด้วยเทคนิคการหักเหของแสงเลเซอร์ (laser diffraction) ยี่ห้อ Malvern รุ่น Mastersizer 2000 วิเคราะห์รูปร่างอนุภาคด้วยกล้องจุลทรรศน์อิเล็กตรอนแบบส่องกราด (SEM) เตรียมชิ้นงานสำหรับเคลือบขนาด 4x4 เซนติเมตร ใช้เนื้อดินเซรามิกส์ราชบุรี เผาดิบ (biscuit firing) ที่อุณหภูมิ 850 องศาเซลเซียส ห้ออัตราส่วนผสมของเคลือบแบบองค์ประกอบ 3 ส่วน (triaxial blending) จำนวน 4 สูตร สูตรที่ 1 องค์ประกอบระหว่างซีเมนต์ผสมจากเตามังกรโรงกระถาง เฟลด์สปาร์ และดินเหนียวราชบุรี สูตรที่ 2 องค์ประกอบระหว่างซีเมนต์ผสมจากเตามังกรโรงกระถาง เฟลด์สปาร์ และบอริกออกไซด์ สูตรที่ 3 องค์ประกอบระหว่างซีเมนต์ผสมจากเตามังกรโรงกระถาง เฟลด์สปาร์ และทัลคัม สูตรที่ 4 องค์ประกอบระหว่างซีเมนต์ผสมจากเตามังกรโรงกระถาง เฟลด์สปาร์ และดินขาวระนองได้สูตรเคลือบเป็น 144 สูตรย่อย ใช้อุณหภูมิที่ใช้ในการทดลองเผาเคลือบ 2 อุณหภูมิ คือ 1150 และ 1200 องศาเซลเซียส รักษาเวลา ณ อุณหภูมินี้ 1 ชั่วโมง

รูปที่ 1 ตารางสามเหลี่ยมแสดงส่วนผสมของเคลือบซีเมนต์แบบองค์ประกอบ 3 ส่วน ตาราง 1 อัตราส่วนผสมของเคลือบซีเมนต์แบบองค์ประกอบ 3 ส่วน

สูตรที่	ส่วนผสมของเคลือบซีเมนต์		
	A	B	C
1	ซีเมนต์ผสมจากเตามังกรโรงกระถาง	ดินเหนียวราชบุรี	เฟลด์สปาร์
2	ซีเมนต์ผสมจากเตามังกรโรงกระถาง	บอริกออกไซด์	เฟลด์สปาร์
3	ซีเมนต์ผสมจากเตามังกรโรงกระถาง	ทัลคัม	เฟลด์สปาร์
4	ซีเมนต์ผสมจากเตามังกรโรงกระถาง	ดินขาวระนอง	เฟลด์สปาร์

ตาราง 2 ส่วนผสมของเคลือบซีเมนต์แบบองค์ประกอบ 3 ส่วน

วัตถุดิบ	สูตรที่																	
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18
A	80	70	70	60	60	60	50	50	50	50	40	40	40	40	40	30	30	20
B	10	20	20	30	20	10	40	30	20	10	50	40	30	20	10	60	50	40
C	10	10	10	10	20	30	10	20	30	40	10	20	30	40	50	10	20	30

ตาราง 2 ส่วนผสมของเคลือบซีเมนต์แบบองค์ประกอบ 3 ส่วน (ต่อ)

วัตถุดิบ	สูตรที่																	
	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28	29	30	31	32	33	34	35	36
A	30	30	30	20	20	20	20	20	20	20	10	10	10	10	10	10	10	10
B	30	20	10	70	60	50	40	30	20	10	80	70	60	50	40	30	20	10
C	40	50	60	10	20	30	40	50	60	70	10	20	30	40	50	60	70	80

การเติมออกไซด์ให้สี ดังตาราง 3 นำสูตรเคลือบที่มีความเหมาะสมมาเติมออกไซด์ให้สีออกไซด์หลักที่ให้สีที่ใช้ คือ เฟอร์ริกออกไซด์ แมงกานีสไดออกไซด์ โคบอลต์ออกไซด์ คอปเปอร์ออกไซด์ และโครมิกออกไซด์ เฝ้าในบรรยากาศออกซิเดชันและรีดักชัน ที่อุณหภูมิ 1200 องศาเซลเซียส และนำสูตรเคลือบที่ดีที่สุดเคลือบบนผลิตภัณฑ์เซรามิกสำราชบุรีซึ่งขึ้นรูปโดยวิธีการหล่อแบบ

ตาราง 3 การเติมออกไซด์ต่าง ๆ ในเคลือบซีเมนต์สูตรที่ 20

ชนิดของออกไซด์	ปริมาณของออกไซด์ (%)			
	0.5	1	1.5	2
CoO	0.5	1	1.5	2
Fe ₂ O ₃	2	4	6	8
CuO	0.5	1	1.5	2
MnO ₂	2	4	6	8
Cr ₂ O ₃	1	2	3	4

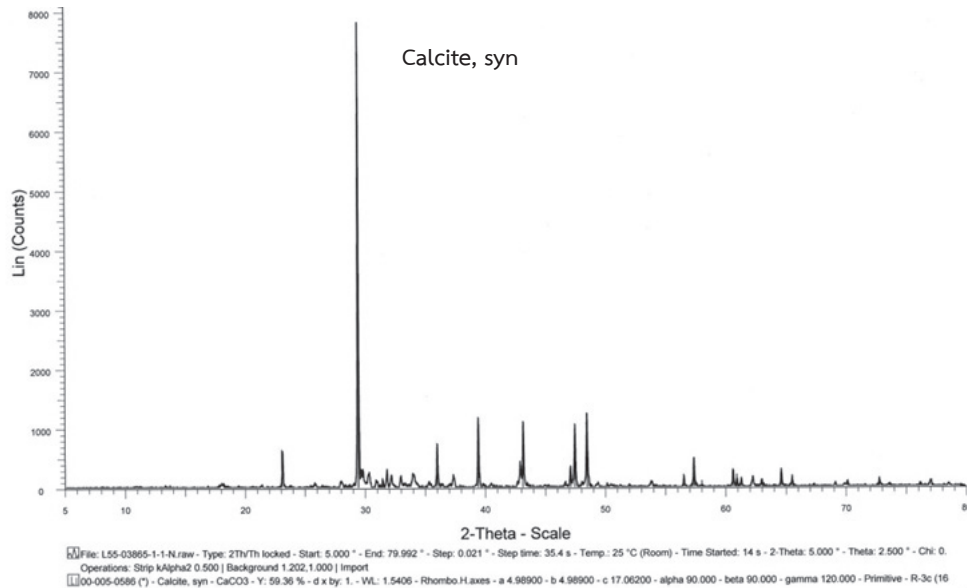
ผลการวิจัย

ผลการศึกษาสมบัติทางเคมีของซีเมนต์ผสมจากเตามังกรของโรงโองและโรงกระถางเปรียบเทียบกัน วิเคราะห์หาองค์ประกอบทางเคมีด้วย XRF ดังตาราง 4 แสดงองค์ประกอบทางเคมีหลักที่สำคัญต่อเคลือบ ส่วนที่ไม่ได้แสดงในตารางแต่ละองค์ประกอบมีปริมาณน้อยมากซึ่งไม่มีอิทธิพลต่อเคลือบซีเมนต์ผสมจากเตามังกรโรงกระถาง ให้ปริมาณของอัลคาไล (K₂O, Na₂O) ร้อยละ 11.04, 0.21 ตามลำดับ กับอัลคาไลเอิร์ธ (CaO) ในปริมาณสูงถึงร้อยละ 43.37 ซึ่งส่งผลช่วยในการหลอมละลายเคลือบได้ดี ผู้วิจัยจึงเลือกนำซีเมนต์ผสมจากเตามังกรโรงกระถางมาทำการวิเคราะห์เฟสด้วย XRD ดังรูปที่ 2 พบเฟสของแคลไซต์เป็นส่วนใหญ่ซึ่งมีความสอดคล้องกับผลการวิเคราะห์องค์ประกอบทางเคมีที่มีปริมาณแคลเซียมออกไซด์ในปริมาณสูง

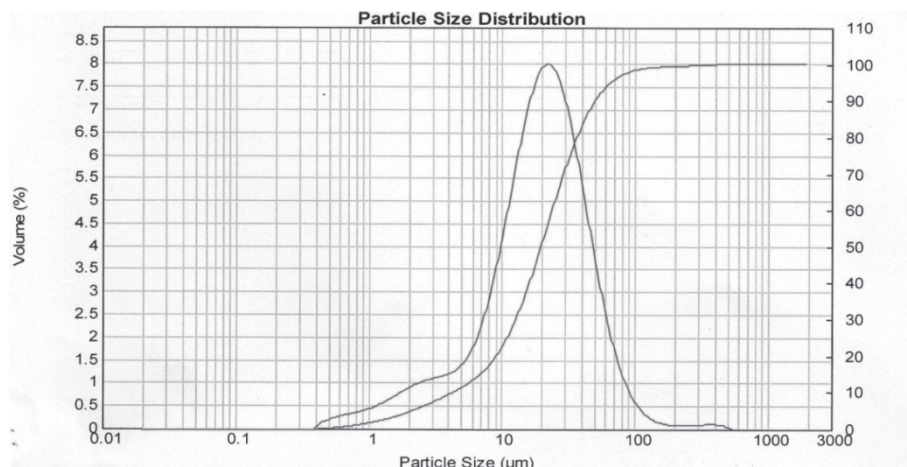
ตาราง 4 องค์ประกอบทางเคมีของซีเมนต์จากเตาฝังกรของโรงโองและเตาเผากระถางด้วย XRF

วัตถุดิบ	องค์ประกอบทางเคมี (%)							
	LOI	SiO ₂	Al ₂ O ₃	Fe ₂ O ₃	CaO	MgO	K ₂ O	Na ₂ O
ซีเมนต์ผสมจากเตาฝังกรโรง กระถาง	30.46	1.71	0.21	0.15	43.37	6.98	11.04	0.21
ซีเมนต์ผสมจากเตาฝังกรโรง โอง	32.72	4.61	0.82	0.78	41.84	7.34	5.48	0.63

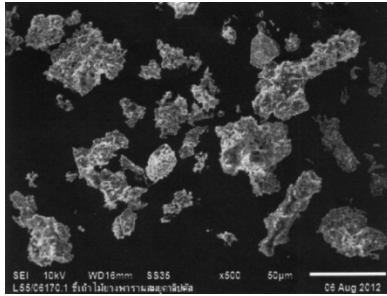

รูปที่ 2 ผลการวิเคราะห์เฟสของซีเมนต์ผสมจากเตาฝังกรโรงกระถาง

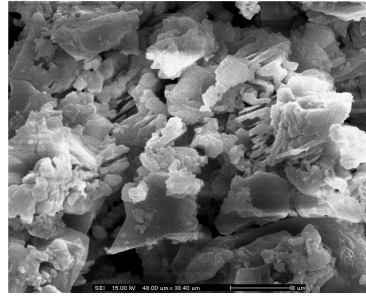
ผลวิเคราะห์ขนาดและการกระจายตัวของอนุภาคซีเมนต์ผสมจากเตาฝังกรโรงกระถางด้วยเทคนิคการหักเหของแสงเลเซอร์ ดังรูปที่ 3 อนุภาคของซีเมนต์มีขนาดเฉลี่ย (d[4,3]) 26.48 ไมครอน อนุภาคมีการกระจายตัวอยู่ในช่วง 4.38 - 50.66 ไมครอน และวิเคราะห์รูปร่างอนุภาคด้วยกล้องจุลทรรศน์อิเล็กตรอนแบบส่องกราด (SEM) อนุภาคมีรูปร่างลักษณะเป็นแผ่นกลมและเกาะตัวกันเป็นกลุ่มก้อน (agglomerated) ดังรูปที่ 4

รูปที่ 3 ขนาดอนุภาคและการกระจายตัวของอนุภาคซีเมนต์ผสมจากเตาฝังกรโรงกระถาง

(ก) กำลังขยาย 500 เท่า

(ข) กำลังขยาย 2500 เท่า

รูปที่ 4 รูปร่างอนุภาคของซีเมนต์ผสมจากเตามังกรโรงกระถาง

ผลการหาอัตราส่วนผสมของเคลือบแบบองค์ประกอบ 3 ส่วน จำนวน 4 สูตร เผาอุณหภูมิ 1150 และ 1200 องศาเซลเซียส พบว่า

สูตรที่ 1 องค์ประกอบระหว่างซีเมนต์ผสมจากเตามังกรโรงกระถาง เฟลด์สปาร์ และดินเหนียวราชบุรี ดังรูปที่ 5 อุณหภูมิ 1150 องศาเซลเซียส ขึ้นทดลองทั้ง 36 สูตรย่อยไม่สุกตัวหรือไม่หลอมละลายเมื่อเผาที่อุณหภูมิ 1200 องศาเซลเซียส ขึ้นทดลองส่วนใหญ่สุกตัวดี ให้สีตั้งแต่สีน้ำตาลเข้มถึงสีครีมตามปริมาณของเหล็กออกไซด์ที่ผสมอยู่ในดินเหนียวราชบุรี โดยเฉพาะขึ้นทดลองสูตรย่อยที่ 20 มีลักษณะพื้นผิวที่เรียบ ใสเป็นมันรานหรือแตกปลายงา สาเหตุที่เคลือบสุกตัวดีเกิดจากการเกิดปฏิกิริยายูเทคติก (eutectic reaction) จากส่วนผสมของแคลเซียมออกไซด์ อลูมินา ซิลิกา ($\text{CaO} - \text{Al}_2\text{O}_3 - \text{SiO}_2$) ส่งผลให้จุดหลอมเหลวต่ำ เกิดเป็นเนื้อแก้วได้ง่าย (Rogers, 2003, หน้า 58)

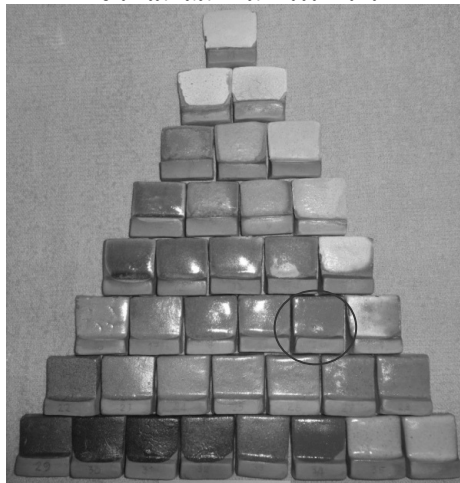
ซีเมนต์ผสมเตามังกรโรงกระถาง

ซีเมนต์ผสมเตามังกรโรงกระถาง

ดินเหนียวราชบุรี

เฟลด์สปาร์

ดินเหนียวราชบุรี

เฟลด์สปาร์

(ก) เผาอุณหภูมิ 1150 องศาเซลเซียส

(ข) เผาอุณหภูมิ 1200 องศาเซลเซียส

รูปที่ 5 เคลือบซีเมนต์ สูตรที่ 1 ระหว่างซีเมนต์ผสมจากเตามังกรโรงกระถาง เฟลด์สปาร์ และดินเหนียวราชบุรี

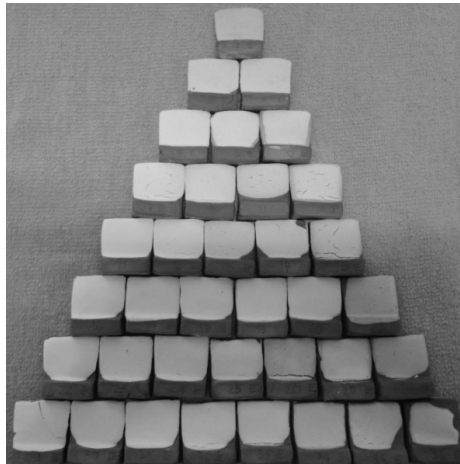
ซีเมนต์ผสมเตามังกรโรงกระถาง

ซีเมนต์ผสมเตามังกรโรงกระถาง

ทัลคัม

เฟลด์สปาร์

ทัลคัม

เฟลด์สปาร์

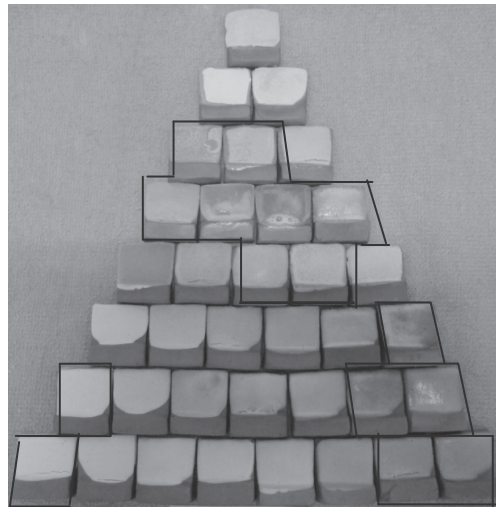
(ก) เผาอุณหภูมิ 1150 องศาเซลเซียส (ข) เผาอุณหภูมิ 1200 องศาเซลเซียส
รูปที่ 6 เคลือบซี้เถ้า สูตรที่ 3 ระหว่างซี้เถ้าไม่ผสมจากเตามังกรโรงกระถาง เฟลด์สปาร์ และทัลคัม
สูตรที่ 2 เป็นองค์ประกอบระหว่างซี้เถ้าไม่ผสมจากเตามังกรโรงกระถาง เฟลด์สปาร์ และบอริค ออกไซด์ ผล
การทดลองพบว่าเคลือบหลอมละลายมากทั้งสองอุณหภูมิ ไม่สามารถบันทึกผลได้
สูตรที่ 3 เป็นองค์ประกอบระหว่างซี้เถ้าไม่ผสมจากเตามังกรโรงกระถาง เฟลด์สปาร์ และทัลคัม ดังรูป
ที่ 6 พบว่าชั้นทดลองที่เผาอุณหภูมิ 1150 องศาเซลเซียส ไม่สุกตัว ส่วนชั้นทดลองที่เผาอุณหภูมิ 1200 องศาเซลเซียส
ส่วนใหญ่ไม่สุกตัว ยกเว้นชั้นทดลองสูตรย่อยที่ 36 สุกตัว ให้สีขาว ทึบแสง แต่เนื้อเคลือบหดตัวมาก
สูตรที่ 4 เป็นองค์ประกอบระหว่างซี้เถ้าไม่ผสมจากเตามังกรโรงกระถาง เฟลด์สปาร์ และดินขาวระนองดังรูปที่
7 พบว่าชั้นทดลองทั้ง 36 ตัวอย่างที่เผาอุณหภูมิ 1150 องศาเซลเซียส ไม่สุกตัว เมื่อเผาอุณหภูมิ 1200 องศาเซลเซียส
ชั้นทดลองบริเวณเส้นสีแดงสุกตัวดี ทึบแสง แต่ผิวขรุขระ ส่วนชั้นทดลองที่ 7, 13 และ 19 สุกตัวดี ผิวเรียบ ทึบแสง
เคลือบด้าน

ซี้เถ้าไม่ผสมเตามังกรโรงกระถาง

ดินขาวระนอง เฟลด์สปาร์

ซี้เถ้าไม่ผสมเตามังกรโรงกระถาง

ดินขาวระนอง เฟลด์สปาร์

(ก) เผาอุณหภูมิ 1150 องศาเซลเซียส (ข) เผาอุณหภูมิ 1200 องศาเซลเซียส
รูปที่ 7 เคลือบซี้เถ้า สูตรที่ 4 ระหว่างซี้เถ้าไม่ผสมจากเตามังกรโรงกระถาง เฟลด์สปาร์ และดินขาวระนอง เคลือบสูตรที่ 1
สูตรย่อยที่ 20 มีองค์ประกอบ คือ ซี้เถ้าไม่ผสมเตามังกรโรงกระถางร้อยละ 30 ดินเหนียวราชบุรีร้อยละ 20 และเฟลด์สปาร์ร้อยละ
50 มีความเหมาะสมที่จะเติมออกไซด์ให้ เนื่องจากเคลือบมีการสุกตัวดี เป็นมันใส ผิวเรียบ รานตัว เติมออกไซด์หลักที่ให้สี
ที่ใช้ ได้แก่ เพอร์ริกออกไซด์ แมงกานีสไดออกไซด์ โคบอลต์ออกไซด์ คอปเปอร์ออกไซด์ และโครมิกออกไซด์ เผาในบรรยากาศ
ออกซิเดชันและรีดักชัน อุณหภูมิ 1200 องศาเซลเซียส ผลการเผาชั้นทดลองดังรูปที่ 8 การเติมออกไซด์ให้สีเผาในบรรยากาศ
ออกซิเดชันและรีดักชัน พบว่าปริมาณออกไซด์ให้สีที่มีความเหมาะสมให้สีสวยงาม ได้แก่ โคบอลต์ออกไซด์ร้อยละ 2 ให้สีน้ำเงิน
เข้มและน้ำเงินสด จากไอออนของโคบอลต์ (Co^{2+}) เพอร์ริกออกไซด์ร้อยละ 2 ให้สีน้ำตาลอ่อนเมื่อเผาบรรยากาศออกซิเดชันจาก
ไอออนของเหล็ก (Fe^{3+}) และสีเขียวคลาดเมื่อเผาบรรยากาศออกซิเดชันจากไอออนของเหล็ก (Fe^{2+}) คอปเปอร์ออกไซด์ร้อยละ 2
ให้สีเขียวเมื่อเผาในบรรยากาศออกซิเดชันจากไอออนของ (Cu^{2+}) สีแดงเมื่อเผาในบรรยากาศรีดักชันจากไอออนของ (Cu^{1+})
แมงกานีสไดออกไซด์ร้อยละ 4 ให้สีน้ำตาลเมื่อเผาในบรรยากาศออกซิเดชันจากไอออนของ (Mn^{3+}) และสีเขียวเมื่อเผาใน
บรรยากาศรีดักชันจากไอออนของ (MnO_4^{2-}) โครมออกไซด์ร้อยละ 2 ให้สีเขียวเมื่อเผาในบรรยากาศออกซิเดชันจากไอออนของ (Cr^{3+})
และสีน้ำตาลเมื่อเผาในบรรยากาศรีดักชันจากไอออนของ (Cr^{2+}) (Kim et al., 211, 3389)

อัตลักษณ์ของมหาวิทยาลัยราชภัฏหมู่บ้านจอมบึง

“ใฝ่ดี ใฝ่รู้ สู่งาน”

เอกลักษณ์ของมหาวิทยาลัยราชภัฏหมู่บ้านจอมบึง

“เป็นแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาตะวันออก บนพื้นที่ภาคตะวันตก”

มหาวิทยาลัยราชภัฏหมู่บ้านจอมบึง

46 ม.3 ต.จอมบึง อ.จอมบึง จ.ราชบุรี 70150

โทรศัพท์ : 032-261790 โทรสาร : 032-261078 <http://www.mcru.ac.th>